

အရှင် ဇနကာဘိဝံသ

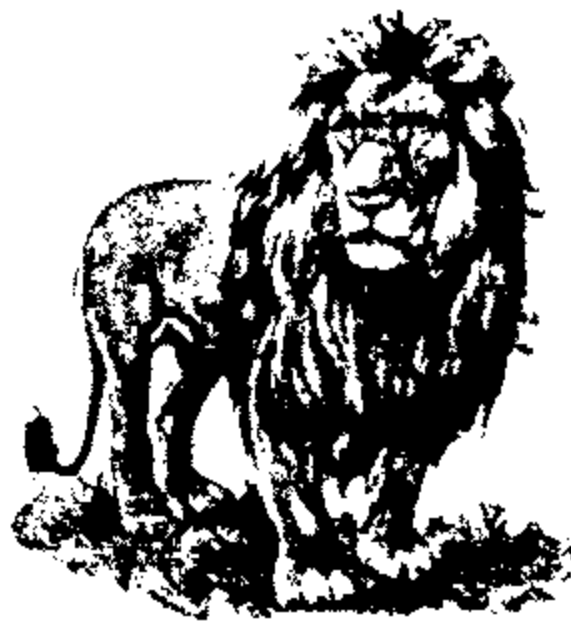
၏

အမှတ် (၂၉) ကျမ်းစာ

သီလက္ခန္ဓာဘာသာဠိကာ

[ပါဠိတော်နိဿယ နောက်ဆက်တွဲ ပါသည်။]

ဒုတိယအုပ်

ချပ်ထူဖုံး

စဉ်း-၁၃၆။

နယူးဘားမား ပိဋကပုံနှိပ်တိုက်
အမရပူရမြို့။

သီလက္ခန္ဓာဘာသာဠိကာ(ဒု) ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာမူခွင့်ပြုချက်
အမှတ်(၂၅၄/၂၀၀၀) (၅)

စာအုပ်စာတမ်း စာနယ်ဇင်း မျက်နှာပိုး
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်ပြုချက်အမှတ်(၂၂၃/၂၀၀၀) (၅)

ရုန့်စ်	၂၀၀၁ ရုန့်စ် နိုင်ငံဘာလ
အုပ်စု	၂၀၀၀
အကြိမ်	စတုတ္ထအကြိမ်
တန်ဖိုး	()

ကွန်ပျူတာစာစီ - နယူးဘားမား၊ မဟာဂန္ဓာရုံ၊ အမရပူရမြို့။

ထုတ်ဝေသူ - ဦးမောင်မောင် (မြဲ-၀၃၂၇၁)၊
မဟာဂန္ဓာရုံစာပေ၊ ပိန်းတန်းရပ်၊
အမရပူရမြို့။

ပုံနှိပ်သူ - ဦးမောင်မောင် (မြဲ-၀၁၈၂၄)၊
နယူးဘားမားအေ့ဖ်ဆက်ပိဋကပုံနှိပ်တိုက်၊
မဟာဂန္ဓာရုံ မြင်းမူကျောင်း၊ အမရပူရမြို့။

မမာကန္တာရုံဆရာတော် အရှင်နေကာဘိဝံသ

ကျမ်းစာရေးသားပြင်ဆင်တော်မူနေပုံ

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
အဂရ၊ ဘာရိယံ	၃၁၀
အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ	၉၂
အစေလက၊ နိဂဏ္ဌာ	၃၃၄
အစ္စန္ဒကပါဌကာ	၃၀၃
အဇ္ဈတ္တိကဓာတ်သည် ဗဟိဒ္ဓသို့ပေါင်း	၃၅၀
အညဒတ္တ၊ ဒသော	၈၅
အဋ္ဌာနပယုတ်	၅၅
အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု	၄၄၇
အတ္တ (ပရ)ကာရေ	၃၂၂
အတ္တမနာ	၁၉၁
အန္တဝနန္တံ နည်းဥပစာ	၁၀၄
အတိဓာဝိတဗ္ဗံ	၁၅၆
အတိဝေလံ	၉၃
အန္တောဇာလိကတာ	၁၇၉
အတ္ထိတေဝ သံဿတိသမံ	၄၆
အဒ္ဓဘော (အဒ္ဓဗ္ဗော)	၃၈၉
အဒ္ဓါနှင့် ဧကံသဝစန	၃၈၂
အဓိစ္စသမုပ္ပန္န	၁၂၁
အဓိဝုတ္တိ (မုတ္တိ) ပဒါနိ	၃၁
အနတ္တကတာနိ ကမ္မာနိ	၁၅၅
အနဘိနန္ဒိတွာ၊ အပ္ပဋိက္ခောသိတွာ	၃၂၀
အနဘိရတိ	၈၁
အနဝဇ္ဇေသုခံ	၄၅၆
အနိကုဇ္ဇန္တော	၃၂၀
အနုပါဒါဝိမုတ္တော	၇၀
အနုနာဓိက ဖြစ်ပုံ	၄၂၆
အနေကဝိဟိတာနိ	၃၁
အပ္ပဋိဝတ္တိယံ	၅၆
အပ္ပမာဒ၊ သမ္မာမနသိကာရ	၃၈
အပသာဒေတဗ္ဗံ	၃၁၉
အဗျာသေကသုခ	၄၆၀
အဘိဇာတိ ၆-ပါး	၃၃၁
အဘိညာ သစ္စိကတွာ	၇
အဘိနန္ဒု၏ အနက်	၁၉၂
အဘိမာရေ	၂၇၉
အဘိဝဒန္တိ	၃၀

အဗ္ဗူဂ္ဂတော			၂၅၇
အဗ္ဗောကာသော ပဗ္ဗဇ္ဇာ			၄၄၂
အမတာဘိသေကေန			၁၉၁
အမရာဝိက္ခေပဝါဒ			၁၀၆
အမှယောဂ ဝစနတ္ထပြုရပုံ			၈၆
အရိယာသည် သေဖို့ရန် လုလ္လမပြု			၂၁၇
အရောဂေါ ပရံ မရဏာ			၁၃၀
အဝိဒ္ဓါ, အဝိဇ္ဇာဂတော			၁၅၆
အသညသတ်၌ဖြစ်ကြောင်း			၁၂၂
အသာဒ			၆၇
အသိက္ခိတဖြစ်သူများ			၂၄၀
အသီတိမဟာထေရာ-အရ ယေဘုယျ			၄၀၄
အသက်တမ်း မြဲ-မမြဲ			၇၉
အဟု (အဟောသိ)			၂၇၂
အာဇီဝက			၃၃၄
အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ			၄၄၉
အာတပ္ပဝီရိယ			၃၇
အာဒိနဝ			၆၈
အာဗန္ဓနဋ္ဌေန ဉာတီ			၄၄၆
အာယတန၏ အနက်များ			၁၆၄
အာယူဟန-ပလိဗောဓ			၁၉
အာရဗ္ဗ အာဂမ္မ ပဋိစ္စ			၃၀
အာရောဟဏ သဇ္ဇ(နာ)နိ			၂၆၁
အာဟုတိယော			၃၅၂
အာဠာရိကာ			၃၀၂
ဣတ္တတ္ထံ			၈၉
ဣတ္တမျှတာချာနတ္ထ			၂၅၅
ဣဒမဿ သီလသ္မိံ (နိရုံး)			၄၅၃
ဣဓ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ			၄၀၀
ဣဒ္ဓံ ဖိတံ			၄၃၅
ဣဿရာနဝတ္ထကော လောကော			၃၀၉
ဣသိ(သီ) ကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတော			၄၃
ဥဂါ			၃၀၀
ဥစ္ဆင်္ဂေန			၂၁၆
ဥစ္ဆေဒံ ဝိနာသံ ဝိဘာဝံ			၁၃၇
ဥတုပြောင်းလွှဲနိုင်ပုံ			၈၀
ဥဒါနံ-ဥဒါဟာရံ			၂၃၄
ဥဒီရံယိ (ဥဒီရိယတိ)			၃၉၇

ဥပေက္ခကောစ ဝိဟရတိ။ [ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြင်စရာ ညွှန်ပြ]	၅၂၁
ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ	၃၀၅
ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာ	၁၂၇
ဥပစာရဝစနံ	၂၆၄
ဥပနိဿယကောဋိယာ	၁၇၀
ဥပနိဿယ ပြည့်စုံသူ၏ အမျိုး	၄၃၉
ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ စသည်	၂၀
ဥလ္လမ္ပန (အလှအယက် ကယ်တင်)	၄၂၈
ဧကစ္စသဿတိကာ	၇၂
ဧကတ္တနည်း နာနတ္တနည်း	၁၀၃
ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ စသည်	၄၄၄
ဧကဗျဉ္ဇနာဒိယုတ္တာ စသည်	၄၂၃
ဧကမန္တံ	၂၈၁
ဧကိန္ဒြိယပါဏာ စသည်	၃၂၆
ဧတဒတ္ထံ	၄၁၉
ဧတံသာရံ ဧတံပရိယောသာနံ	၄၁၉
ဧဝံဂတိကာ ဧဝံအဘိသမ္ပရာယာ	၅၉
ဧဝံဂဟိတာ ဧဝံပရာမဋ္ဌာ	၅၈
ဧဝံပေ၊ ရာဇဂဟေတိ	၂၀၀
ဧသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတော	၄၂
ဩပပါတိကာ (နတ္ထိ)	၃၄၈
ဩပဝယံ (ဩပဂယံ)	၂၆၁
ဩပါနဘူတံ	၄၃၀
ကဉ္စနာသနေ	၂၃၂
ကတပရပ္ပဝါဒါ	၁၁၆
ကပ္ပကာ (နာပိတာ)	၃၀၃
ကဗဠိကာရာဟာရဘက္ခော	၁၄၁
ကမ္မဇတေဇော အားကြီး	၉၆
ကမ္မဋ္ဌာန်း အတုများ စဉ်းစားဖွယ်	၃၅၆
ကရကာရကော	၃၈၃
ကရဇကောယ ခေါ်ပုံ	၉၇
ကရဝီကရတမဉ္ဇု	၁၉၁
ကရေဏု	၂၆၁
ကလျာဏော ကိတ္တိသဒ္ဓေါ	၂၅၆
ကဿကော	၃၈၂
ကာပေါတကာနိ အဋ္ဌိနိ	၃၅၁
ကာရပေက္ခံ	၂၄၇
ကိကာရပ္ပဋိဿာဝီ	၃၇၀

ကိစ္ဆိဒေဝ ဒေသံ			၂၉၀
ကုဋေဋ္ဌာ			၄၂
ကေဝဋ္ဌော၏ ဝစနတ္ထ			၁၈၂
ကေဠိဟဿ သုခ			၉၄
ကောမာရဘဇ္ဇော			၂၀၄
ကောလာဟလံ			၃၀၈
ကြီးသူဝပ်ချပြီး ငယ်သူဝပ်မချ			၂၈၉
ခတ္တိယာဘိဿေကေန			၄၅၅
ခမေယျ (ခမတိ)			၃၆၈
ခိဉ္ဇာ ပဒေါသိကာ			၉၃
ခုရပရိယန္တ စက္က			၃၁၇
ခေါဘောတွာ			၂၂၁
ချစ်သူကို အမှတ်ရတတ်ချိန်			၂၈၄
ဂဇ္ဇိတံ မဟန္တံ			၁၃
ဂဏသင်္ဂဏိကံ			၃၇၇
ဂမ္ပမာနစသည် ၄-ပါး			၁၆၂
ဂဟပတိကို ညွှန်ပြရကျိုး			၄၃၇
ဂဟပတိကော			၃၈၂
ဂုတ္တဒွါရော၏ ဝစနတ္ထ			၄၅၁
ဃရသန္တိ-အိမ်၏ အစပ်ရှိသောနံရံ			၃၁၅
ဃာသစ္စာဒန ပရမတာ			၃၇၅
ကျေသဒ္ဓါ၏ အနက်များ			၄၅၇
စလုမဓုရံ			၂၁၇
စတုဿစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း			၆၉
စဝန္တိ-ဥပပဇ္ဇန္တိ			၄၅
စာတုမဟာဘူတိကော			၁၄၀, ၃၄၉
စိဝရာဒိဝေကလ္လံ			၃၇၉
စုလ္လာသိတိ			၃၄၁
စေတိယင်္ဂဏ၌ ဘိနပ်စီးမှု			၂၁၉
စေလကာ, စလကာ			၂၉၉
ဆမ္ဘိတတ္ထံ			၂၇၂
ဇာတရူပေနေဝ			၂၄၃
ဇာတိဿရော			၅၂
ဇီဝတိတိ ဇီဝကော			၂၀၃
ဉာဏ်တစ်ပါးနှင့် ဗဟုဝုဇ်			၁၀
ဉာတိ ပရိဝဋ္ဌ			၃၈၄, ၄၄၆
တဉ္စ ပဇာနံ(နနံ)			၆၂
တထာဂတော သတ္တော			၁၁၉

တဒဟု ပေါသထေ			၂၂၆
တသ္မာ၏ လဒ္ဓဂုဏ်			၁၇၀
တာပနဂေဟံ			၂၁၅
တိတ္ထိရိယ ဗြဟ္မစရိယ			၄၃၁
တိတ္ထိကရော			၂၄၄
တိတ္ထိဆရာကြီး ၃-ယောက်၏အယူ			၃၅၄
တိတ္ထိသာဝကတို့၏ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပုံ			၃၅၅
တိလက္ခဏာဟတာ			၁၄
တုဏှိ			၂၅၃
တုလနာ, ရုစ္စနာ, ခမနာ			၅၀
တုလာယတုလယန္တော			၁၅၂
တေန ဂုတ္တံ တသ္မာ			၄၂၂
တေနဟိ၏ အနက်			၃၈၇
ထကေတွာ			၃၇၅
ထာမော, ဗလံ			၁၆
ဒက္ခိဏာ			၃၀၆
ဒမ, သံယမ, သစ္စဝဇ္ဇ			၃၁၈
ဒတ္တုပညတ္တံ (ဒါနံ)			၃၅၂
ဒါနပတိ			၄၃၀
ဒါသော, ကမ္မကရော			၃၆၉
ဒိဋ္ဌဓမ္မ, ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်			၁၄၃, ၄
ဒိဋ္ဌိဂတဿ			၃၄
ဒိန္နံ, ယိဋ္ဌံ, ဟုတံ			၃၄၅
ဒိဝသဿ-ဒုတ္တိက္ခတ္တံ			၂၀၆
ဒိဝါ ဒိဝသေ			၂၁၃
ဒေါဏမိတေ သံသာရေ			၃၄၄
ဒေါဟဋ္ဌော			၂၀၉
ဒေါသာဘိသန္နံ ပိရေစေတွာ			၂၀၅
ဒေါသိနာ			၂၃၅
ဒွေဇာယမ္မတိကာ			၄၄၁
နပေါလ (နာဠာဂိရိ)			၂၇၉
ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏံ			၂၀
ဓုရာ-ဓောရယျာ			၂၁၂
န သမ္မာယေယျံ			၁၁၈
နာဂဿ ဘူမိ			၂၇၇
နာမ, ကိရ			၁၈၇
နိကန္တိ တဏှာ			၇၇
နိစ္စသုခ (အတ္တမဟုတ်)			၆၄

မှတ်ဖွယ်အက္ခရာစဉ်=မာတိကာ

နိဇ္ဇင်္ဂ နိဂ္ဂမ္မံ			၂၃
နိဋ္ဌဘိဝံသာ			၂၂၂
နိပုဏာ			၆
နိဗ္ဗာနောဂဓံ			၄၂၀
နိဗ္ဗုတိ၊ နိဗ္ဗာနံ			၆၃
နိမန္တ နန္ဒစ်မျိုး			၃၇၈
နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို ချတ်၍မရ			၃၅၇
နိယတိ သင်္ဂတိ ဘာဝ			၃၂၇
နိလ္လောပံ			၃၁၅
နေမိတ္တိကောဟိ			၂၀၉
နေရာ အပြစ်ရှစ်ပါး			၂၈၁
နတ်သုခာ၏ဂုဏ်၊ ပမာဏ			၉၅
နာပကာ			၃၀၃
ပက္ခန္ဓိနော			၃၀၁
ပစ္စက္ခမေဃော			၁၄၃
ပစတော			၃၁၂
ပဉ္စပတိဋ္ဌိတဝန္တနာ			၂၅၄
ပဉ္စပရိဝဇ္ဇော			၂၈၆
ပဉ္စဟာကာရေဟိ တာဒိ			၂၈၈
ပစ္စာဇာတော (ပစ္စာဇာတော)			၄၄၀
ပစ္စုသကာလ			၃၇၀
ပဋိကိဋ္ဌတရံ			၂၅၀
ပဋိညာ၏အနက်			၄၆
ပဋိပိဋကဋ္ဌတစ်မျိုး			၁၄၆
ပဏ္ဍိတ ပတိရူပကာနံ			၃၁၀
ပဒပူရဏမတ္တမေဝ			၄၀၁
ပဒါနိ			၃၅၁
ပဒါနုပဒံ			၂၆၀
ပဓာန၊ အနုယောဂ			၃၈
ပရလောက-ဣလောက			၃၄၇
ပရိစာရေတိ			၁၄၅
ပရိတဿနာ			၈၁
ပရိတဿိတ ဝိပုန္နိတံ			၈၃
ပရိပန္နေ တိဋ္ဌတော			၃၁၅
ပရိသုဒ္ဓဒေသနာဖြစ်ပုံ			၄၂၇
ပလမ္ဘေသိ			၂၇၆
ပဝတ္တံ၊ နိမိတ္တံ			၁၈
ပဝေဒေတိ (ဒီပေတိ)			၈

ပါတိမောက္ခသံဝုတော			၄၄၇
ပါဟုနက (ပဟေနက) သက္ကာရာ			၃၄၆
ပိဏ္ဍဒါယကာ			၂၉၉
ပုစ္ဆာနသန္တိ			၁၅၃
ပုစ္ဆိတာ နော(န)			၃၀၉
ပုညက္ခယ မရဏ			၈၀
ပုဏ္ဏာ-ပုဏ္ဏမာ			၂၃၀
ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ			၂၆
ပုဗ္ဗဋ္ဌာယီ-ပစ္ဆာနိပါတိ			၃၆၉
ပုရိသကာရေ			၃၂၃
ပုရိသဘူမိ ၈-ပါး			၃၃၅
ပေမံ			၂၈၇
ဖန္ဒတော ဖန္ဒာပယတော			၃၁၄
ဖလံ, ဝိပါကော			၃၄၇
ဖုဿ ဖုဿ၌ အာဘိက္ခည			၁၆၈
ဗလံ, ထာမ, ဝီရိယ			၃၂၄
ဗာဟုဇေညံ			၄၃၅
ဗုဒ္ဓဘူမိ (ဗောဓိသတ္တဘူမိ)			၂၉၂
ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် ဆန့်ကျင်			၃၂၈
ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ			၄၂၅
ဗြဟ္မစရိယ၏ အနက်များ			၄၂၈
ဗြဟ္မဇာလစသော အမည်			၁၈၉
ဘဂဝတော ပစ္စသောသိ			၃၉၈
ဘဂဝန္တ ရူပေါ			၃၁၁
ဘဒြမုခ			၁၁၂
ဘယာနကာ			၈၂+၂၇၀
ဘယံ, သံဝေဂံ, သန္တာသံ			၈၄
ဘဝဒိဋ္ဌိ, သဿတဒိဋ္ဌိ			၁၇၄
ဘဝနေတ္တိ			၁၈၃
ဘာဝါ (အနုသန္တိ) နုက္ကမော			၄၁၃
ဘိန္တန္တာမညေ			၁၁၆
ဘိတော, ဥဿင်္ဂီ, ဥတြဇ္ဈော			၂၁၃
ဘုမ္မနဝစနံ			၂၀၃
ဘူတာ, ဇီဝါ			၃၂၆
ဘူတဘဗျာနံ			၈၇
ဘူမန္တရ-သမယန္တရ			၁၅
မဏ္ဍုကဝိသသမ္ဗဿ			၁၈၇
မတ္တမေဝ			၁၇၂

မနုဿသောဘဂျတံ			၃၂၃
မနောပဏိဓိ (ဆုတောင်းမဟုတ်)			၈၉
မနောပဒေါသိကာ			၉၉
မနောမယာ			၇၄
မနောရထော			၂၁၄
မရိယာဒါ ဝိဘာဂ			၁၅၈
မဟန္တံ ရာဇာနုဘာဝေန			၂၆၅
မဟေသက္ခတရော			၉၀
မဂဓာနံ ဣဿရော			၂၀၈
မာတာပေတ္တိက သမ္ဘဝေါ			၁၄၀
မာနဒပ္ပါ(ဗ္ဗာ)			၄၃၉
မုခုလ္လောက (ကိ)ကော			၃၇၂
မူလစ္ဆေန္တံ (မူလဃန္တံ)			၂၁၅
မြေလှုပ်ခြင်း၏ အကြောင်း			၁၉၆
မြန်မာနိုင်ငံမျိုး၌ စကြာမင်းမဖြစ်			၄၀၅
ယက္ခေ၏ စောဒနတ္ထ			၃၇၈
ယထာနုသန္တိ			၁၅၄
ယထာဘူတံ			၉
ယဒိ, ဧဝံသန္တေ			၃၈၁
ယာဝ ဒေဝမနုဿဟိ			၄၃၅
ယုတ္တယောဂဘိက္ခု အဓိဋ္ဌာန			၁၇၆
ယေန နိန္နံ, တေန			၂၈၇
ယောနိ၏ အနက်			၃၂၉
ရက္ခာ ဝရဏဂုတ္တိ			၃၇၉
ရဇာ(ဇော) ပထော			၄၄၂
ရဋ္ဌိယပုတ္တာ			၂၆၈
ရတ္တညူ			၂၄၅
ရာဇာနော သဒ္ဓါဘိရတာ			၂၇၄
ရာဇာမစ္စပရိဝုတော			၂၃၁
ရာဇာ၏ ဝစနတ္ထ			၂၀၇
ရူပီ, အတ္တာ			၁၂၈
လက္ခဉာ			၂၃၆
လာလပ္ပန			၁၄၇
လုဒ္ဓါ လုဒ္ဓါ			၃၃၂
လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိအပ္ပဋ္ဌံ (လောကအရ သတ္တ ဩကာသယူ)			၄၀၃,၅
ဝင်္ကံဆိဒ္ဓံ, ဝင်္ကံအာဏီ			၉၀
ဝစနဗျတ္တယော			၂၃၇
ဝဇ္ဇေျာ			၄၁

မှတ်ဖွယ်အက္ခရာစဉ်=မာတိကာ

စာ

ဝဋ္ဋခါဏုကဖြစ်ပုံ			၃၅၉
ဝတ္ထု၊ ဌာန			၄၇
ဝယသ			၂၇၅
ဝဝတ္ထာပနဝစနံ			၁၁
ဝသဝတ္တိ(တ္တိ)			၈၆
ဝါလဝေဓိရူပါ			၁၁၆
ဝိဇိတေ			၃၁၉
ဝိတ္တာရိကံ (တံ)			၄၃၅
ဝိဝေကသုံးမျိုး			၃၇၆
ဝိသာဒလက္ခဏော			၁၄၈
ဝိထိ၊ ရတ္တာ			၂၃၃
ဝေဒေဟီ၏ ဝစနတ္ထ			၂၂၅
ဝေယျာကရဏသို့			၁၉၄
ဝေယျာဝစုံ			၄၃၁
ဝေသော (သုဒ္ဓ)			၈၇
သင်္ကပ္ပန သပလိဗောဓ			၄၄၁
သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ			၃၀၆
သန္တဘာဝါယ			၁၂၆
သတ္တာ၊ ပါဏာ			၃၂၅
သတိ (သတိ)အာယတန			၁၆၅
သန္တုဋ္ဌော			၃၇၆
သန္တောသ ၁၂-ပါး			၄၅၂
သဒေဝကံစသည်၌ တဂ္ဂုဏသမာသံ			၄၀၈
သဒ္ဓံ ပတိလဘတိ			၄၄၁
သမ္ပဟံသန (သာဓုအနက်)			၃၈၈
သဗ္ဗပဌမံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ			၄၀၇
သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂိ			၁၄၂
သမင်္ဂိဘူတော			၁၄၅
သမန္တာဟာရော			၁၅၀
သမနယုဇ္ဈေယျံ စသည်			၁၁၇
သမ္ပ			၂၇၅
သမ္မာ၊ ဝဒေယျံ			၉
သမုဒယ၊ သံယောဂ			၁၉
သမုဿိတ သေတစ္ဆတ္တံ			၂၃၁
သမ္မောဒနီယံ သာရဏီယံ			၃၁၁
သယံပါဠိ(ပဋိ)ဘာနံ			၅၁
သယံ အဘိညာ			၄၁၅
သဿတဝါဒါ			၃၅

သဿတိသမံ			၄၆
သဟဗျတံ			၈၄
သာဓု, သာဓုကံ			၃၈၇
သာဓု၏ ဒဠိကမ္မ အာဏတ္တိ			၃၉၀
သာမညဗလ			၃၀၇
သာဝကပါရမီညဏ်			၁၂
သာသနဿ၏ အရကောကံ			၄၁၇
သာဟသိကမဟာယောစာ			၃၀၀
သိက္ခတ္တယ ဗြဟ္မစရိယံ (ပါရာဇိကဏ်၌ အနက်ပြင်ဖို့ရန် ညွှန်ပြထားသည်။)			၄၄၃
သိက္ခတ္တယ သင်္ဂဟိတံ (သင်္ဂဟံ)			၄၃၄
သိက္ခတိ သိက္ခာပဒေသု			၄၄၈
သိနေရပါဒတော ဝါလုကံ			၁၅၂
သိပ္ပါယတနံ			၂၉၆
သိဝေယျကံ			၂၀၅
သီလရှိမှ သာသနာ၌ တည်နိုင်			၄၃၈
သီလ(လာ) သံဝရတော			၄၅၄
သီလသို့ ဝဒါမိအနက်			၄၅၁
သုခုမဇ္ဈိကေန			၁၈၁
သုခေန္တိ, ပိဏေန္တိ			၃၀၄, ၅
သုစိဏ္ဏ ဗြဟ္မစရိယဖြစ်ပုံ			၄၂၉
သုညတာပကာသန			၁
သုဒ္ဓဿ သဒါ ဖဂ္ဂု			၂၂၇
သုဘဠာယိနော			၇၅
သုဝိဇာနာ ကုဒ္ဓါ			၁၀၀
သောစယတော			၃၁၃
သောဝဂ္ဂိကာ			၃၀၅
သောဝတဿာဟံ (သဿံ)			၃၇၂
သမ္ပရိကိဏ္ဏံ			၂၀၄
သံဝဋ္ဋတိ			၇၄
သံဝုတော			၃၇၄
ဟတ္ထမုဒ္ဒါ			၃၀၄
ဟတ္တာရောဟာ			၂၉၇
ဟတ္ထိမေဏ္ဍာ (ဗန္ဓာ)			၂၉၈
ဟန္တ ဝေါသဂ္ဂတ္ထ			၁၈၈
ဟဿ ခိန္နာ ရတိဓမ္မ			၉၄
ဟုတွာ ထည့်ရခြင်း			၃၇၄
ဟေတု, ပစ္စယော			၁၉

သီလက္ခန္ဓာအဋ္ဌကထာ

ဘာသာဋီကာ

သုညတာပကာသနအဖွင့်

၂၈။ [စူဠသီလ မဇ္ဈိမသီလ မဟာသီလတို့ကို ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ သုညတာပကာသနကို ဖွင့်ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် အနုသန္ဓေကို ပြလိုသောကြောင့် “ဧဝံ ဗြဟ္မဒတ္တေန” စသည်ကို မိန့်သည်။] ဧဝံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဗြဟ္မဒတ္တေန-ဗြဟ္မဒတ္တလုလင်သည်၊ ဂုတ္တဝဏ္ဏဿ-ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်နှင့်တကွ၊ အနုသန္ဓိဝသေန-ဆက်စပ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (တနည်း)၊ ဂုတ္တဝဏ္ဏဿ-၏၊ အနုသန္ဓိဝသေန-ဆက်စပ်အပ်သော ဒေသနာ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ တိဝိမ-သုံးပါးအပြားရှိသော၊ သီလံ-သီလကို၊ ဝိတ္ထာရေတွာ-ချဲ့တော်မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ-ယခု အခါ၌၊ ဘိက္ခုသံဃေန-သည်၊ ဂုတ္တဝဏ္ဏဿ-တကွ၊ အနုသန္ဓိဝသေန-ဖြင့်၊ (တနည်း)၊ ဂုတ္တဝဏ္ဏဿ-၏၊ အနုသန္ဓိဝသေန-ဖြင့်၊ အတ္ထိ ဘိက္ခုဝေ အညေဝ ဓမ္မာ ဂမ္ဘီရာ ဒုဒ္ဒသာတိ အာဒိနာ-အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ သုညတာပကာသနံ-သုညတာကို ထင်ရှားပြခြင်းကို၊ ဝါ-သုညတာကို ထင်ရှားပြကြောင်း၊ ဒေသနာကို၊ အာရဘိ-အားထုတ်တော်မူပြီး။ [“ဣဒါနိ အာရဘိ”ဟု ဣဒါနိ သဒ္ဒါပါသောကြောင့် “အာရဘိ-အားထုတ်တော်မူ၏”ဟု ပစ္စုပ္ပန် အနက် ပေးလေ့ရှိကြသည်။]

ဂုတ္တဝဏ္ဏဿ။ ။သဟတ္ထေ ဆဋ္ဌိဝစနံ၊ သာမီအတ္ထေဝါ၊ အနုသန္ဓိပဒဿ ဘာဝကမ္မဝသေန ကြိယာဒေသနာသု ပဝတ္ထနတော၊-ဋီကာသစ်၊ “အနုသန္ဓာနံ-ဆက်စပ်ခြင်း၊ အနုသန္ဓိ-ခြင်း”ဟု ဘာဝသာဓနပြုလျှင် “ဂုတ္တဝဏ္ဏဿ-ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်နှင့်တကွ”ဟု သဟတ္ထ၌ ဆဋ္ဌိသက်၊ “အနုသန္ဓိယတေ-ဆက်စပ်အပ်၏၊ ဣတိ အနုသန္ဓိ”ဟု ကမ္မသာဓန ပြုလျှင် ဒေသနာကို ရသောကြောင့် “ဂုတ္တဝဏ္ဏဿ-၏”ဟု ပေး၍ “အနုသန္ဓိ-ဆက်စပ်အပ်သော ဒေသနာ”ဟု ပေးပါ။ [“ရဟန်တို့ ပြောအပ်သော ဂုဏ်”ဟူသည် “ယာဝဠိဒံ တေန ဘဂဝတာ ဇာနတာ ပဿတာ”စသော ပါဠိတော်၌ လာခဲ့သော ဂုဏ်တည်း။]

သုညတာပကာသနံ။ ။သုညာနံ-မိစ္ဆာအယူ ရှိသူတို့ ယူအပ်တိုင်းသော အခြင်းအရာမှ ကင်းဆိတ်သော ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနတို့၏ +ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (ယူအပ်တိုင်းသော အခြင်းအရာ) တည်း၊ သုညတာ။ [တတ္ထ ဣမေ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ ဧဝံ ဂဟိတာတိ အာဒိနာ (အစရှိသောပါဠိတော်

တတ္ထ-ထို အတ္ထိ ဘိက္ခုဝေ အညေဝ ဓမ္မာ အစရှိသော ပါဠိရပ်၌။ [“သကမ္မက ကြိယာ၊ ယုဉ်ကာနောက်နား၊ တတ္ထသွားသော်၊ စွဲငြားကြိယာ၏ ကံပင်တည်း”နှင့် အညိ အာရဘိကြိယာ၏ ကံဖြစ်သော သုညတာပကာသနံကို ရည်ရွယ်၍ “တတ္ထ-ထို သုညတာပကာသန ဒေသနာတော်၌” ဟုလည်း ဆရာတို့ ပေးတော်မူကြ၏။] ဓမ္မာတိ (ဇတ္ထ)-ဓမ္မာဟူသော ဤပုဒ်၌၊ (အန္တဘူတော-အတွင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော)၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါ-သည်၊ ဂုဏေ-ဂုဏ်ဟူသော အနက် လည်းကောင်း၊ ဒေသနာယံ-ဒေသနာဟူသော အနက်လည်းကောင်း၊ ပရိယတ္တိယံ-သင်ယူအပ်သော ပါဠိဟူသော

စကားရပ်ဖြင့်) သဿတာဒိ ဒိဋ္ဌိဌာနာနံ (သဿတ အစရှိသော မိစ္ဆာအယူတို့၏ တည်ရာ အကြောင်းတို့၏) ယထာဂဟိတာကာရသုညဘာဝပ္ပကာသနတော (ထို တိတ္ထိတို့ ယူအပ်တိုင်း သော အခြားအရာမှ ကင်းဆိတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း)။]

ထို့ပြင်။ ။သုညာနံ-နိစ္စသာရ အစရှိသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်ကုန်သော သီလသမာဓိ သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်ပညာတို့၏+ဘာဝေါ သုညတာ။ [တဉ္စ ပဇာနံ န ပရာမသတိတိ (ဟူသော ပါဠိတော်ပါဌ်ဖြင့်) သီလာဒီနဉ္စ အပရာမာသနိယျာနိက ဘာဝဒီပနေန (သီလအစရှိသည်တို့၏ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနတို့ဖြင့် မသုံးသပ်အပ်ကုန်၊ ပရာမာသကိလေသာတို့မှ ထွက်မြောက်တတ်ကုန် သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်းအားဖြင့်) နိစ္စသာရာဒီဝိရဟပ္ပကာသနတော (နိစ္စသာရ အစရှိသည် တို့မှ ကင်းခြင်းကို ထင်ရှားပြခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း)။]

ထို့ပြင်။ ။သုညာနံ-အတ္တ အတ္တနိယမှ ကင်းဆိတ်ကုန်သော တရားအားလုံးတို့၏+ဘာဝေါ သုညတာ။ “ယာသု ဝေဒနာသု အဝိတရာဂတာယ ဗာဟိရကာနံ ဧတာနိ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပန္နိတာနိ သမ္ဘဝန္တိ (အကြင် ဝေဒနာတို့၌ တပ်မက်ခြင်းမကင်းကြသည့် အတွက် သာသနာပ တိတ္ထိတို့မှာ ဤဒိဋ္ဌိဝိပ္ပန္နိတများ ဖြစ်ကြရ၏)၊ တေသံ ပစ္စယဘူတာနံစ သမ္မောဟာဒီနံ (ထို ဝေဒနာတို့၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ပြင်းစွာ တွေဝေသော အဝိဇ္ဇာ အစရှိသည်တို့၏) ဝေဒက ကာရက သဘာဝါဘဝဒဿနမုခေန (ခံစားတတ်သော သဘော ပြုစီမံတတ်သော သဘောတို့၏ မရှိခြင်းကို ပြမှုကို အဦးပဓာန ပြုသဖြင့်) သဗ္ဗဓမ္မာနံ အတ္တတ္တနိယတာဝိရဟဒီပနတော (တရားအားလုံးတို့၏ အတ္တအဖြစ် အတ္တ၏ ဥစ္စာအဖြစ်မှ ကင်းခြင်းကို ပြခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း) အနုပါဒါ ပရိနိဗ္ဗာနဒီပနတောစ (ဒေသနာ၏ အဆုံး၌ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သော အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်ကို ပြခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း)။]

အယံ ဒေသနာ သုညတာဝိဘာဝနပ္ပဓာနာတိ (မဟာသီလမှ နောက်ဖြစ်သော ဤ ဗြဟ္မ ဇာလသုတ် ဒေသနာတော်သည် သုညတာကို ထင်ရှားပြခြင်းသာလျှင် ပဓာနရှိ၏၊ ထို့ကြောင့်) အာဟ သုညတာပကာသနံ အာရဘိတိ၊-ဋီကာကျမ်းတက်။ [ဤ ဋီကာကျမ်းတက်၌ သုညတာ ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ယထာဂဟိတာကာရသုညဘာဝ၊ နိစ္စသာရာဒီ သုညဘာဝ၊ အတ္တအတ္တနိယ သုညဘာဝ၊ ဟု သုံးမျိုးခွဲခြား၍ဖွင့်ပြပုံကို သတိပြု၍ “နောက်လာမည့် မိစ္ဆာအယူများ ဆုံးသည့် တိုင်အောင်သည် ပဓာနအားဖြင့် သုညတာပကာသနဒေသနာတော်ဖြစ်သည်” ဟု မှတ်ပါ။]

အနက်လည်းကောင်း၊ နိဿတ္တေ-သတ္တမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်လည်းကောင်း၊ ဣတိ ဧဝမာဒိသု-ဤသို့ အစရှိသော အနက်တို့၌၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်၏။ [ဓမ္မာတိ၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် အန္တ၊ ယောဝိဘတ်၏ ကာရိယ အာ သည် ဗဟိယတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဓမ္မသဒ္ဓါကို “အန္တဘူတော”ဟု ဝိသေသနပြုသည်။]

ဟိ-ချဲ့၊ န ဟိဓမ္မောပေ၊ သုဂ္ဂတိန္တိ အာဒိသု-န ဟိ ဓမ္မောပေ၊ သုဂ္ဂတိ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဂုဏေ-ဂုဏ်ဟူသော အနက်၌၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ-သည်၊ (ဝတ္တတိ)။ [ဟိ-မှန်၏၊ ဓမ္မောစ-ဂုဏ်တရားသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ-ကုသိုလ်တရားသည် လည်းကောင်း၊ အဓမ္မောစ-ဂုဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ-အကုသိုလ်တရားသည် လည်းကောင်း၊ (အ သည် ဝိရုဒ္ဓအနက်ဟော)၊ ဥဘော-ဓမ္မ အဓမ္မ နှစ်မျိုးတို့သည်၊ သမဝိပါကိနော-တူမျှသော အကျိုးရှိကုန်သည်၊ န (ဟောန္တိ)-မဖြစ်ကုန်၊ အဓမ္မော-ဂုဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည်၊ ဝါ-အကုသိုလ်တရားသည်၊ နိရယံ-ငရဲသို့၊ နေတိ-ဆောင်တတ်၏၊ ဓမ္မော-ဂုဏ်တရားသည်၊ ဝါ-ကုသိုလ်တရားသည်၊ သုဂ္ဂတိ-ကောင်းသော ဂတိသို့၊ ပါပေတိ-ရောက်စေနိုင်၏၊ စတုတ္ထနိပါတ်၊ ဓမ္မိကထေရ ဂါထာ။]

ဓမ္မ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အာဒိကလျာဏန္တိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဒေသနာယံ-ဒေသနာဟူသော အနက်၌၊ (ဓမ္မသဒ္ဓါ ဝတ္တတိ)။ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဝေါ-သင်တို့အား၊ အာဒိကလျာဏံ-အစ၌ လည်းကောင်းသော ပေ၊ ဓမ္မ-တရားကို၊ ဒေသေဿာမိ-ဟောတော်မူအံ့၊- ဥပရိပံ၊ သဠာယတနဝဂ်၊ ဆဆက္ကသုတ်။] ဣဓ ဘိက္ခု ဓမ္မ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ သုတ္တံ ဂေယျန္တိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ပရိယတ္တိယံ-သင်ယူအပ်သော ပါဠိဟူသော အနက်၌၊

ဂုဏေ။ ။ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့၌ ဂုဏအနက်တစ်မျိုး ပုညအနက်တစ်မျိုး အားဖြင့် နှစ်မျိုးပါ၏၊ ဂုဏ် အနက်၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှုသာမက အကောင်းဂုဏ်ဟူသမျှ(ကြိယာပါ) သက်ဆိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ သုညတာပကာသန အခန်းဝယ် သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်တော်ဟူသော ကြိယာကိုပင် ဂုဏဟု ယူရသည်၊ သို့သော် “န ဟိ ဓမ္မော အဓမ္မောစ”၌လာသော ဂုဏ်ကား “ပါပေတိ သုဂ္ဂတိ”ဟု ဆိုသောကြောင့် ကုသိုလ်ဂုဏ်သာ ဖြစ်ပါပေသည်။ [ဤ ဂါထာ၏ ရှေ့၌ ပါဠိတော်ရင်းဝယ် “ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ”စသောဂါထာရှိ၏၊ “န ဟိ ဓမ္မော အဓမ္မောစ” ဂါထာသည် ထိုရှေ့ဂါထာ၏ ဒဠိကရဏတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဟိကို “ဒဠိကရဏ”ဟု မှတ်ပါ။]

ဒေသနာယံ၊ ပရိယတ္တိယံ။ ။ဘုရားရှင်၏ စိတ်တော်ဖြင့် ရှေးဦးစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သား အပ်ပြီးသော တရားတော်အစဉ် ဓမ္မကို ပရိယတ္တိ (သင်ယူအပ်သော ပါဠိ)ဟု ခေါ်၏၊ ထို ပရိယတ္တိဓမ္မကို နှုတ်တော်ဖြင့် ဟောရွတ်ကာ ထင်စွာဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်းကို ဒေသနာဟုခေါ်၏၊ ဤသို့ ကွဲပြားသောကြောင့် “ဒေသနာယံ ပရိယတ္တိယံ”ဟု ၂နက်ခွဲထားသည်။ [ဧဝမာဒိသု၌ အာဒိဖြင့် “ဓမ္မော သဘာဝေ”စသော အဘိဓာန်(၇၈၄)လာ အနက်တို့တွင် ကျန်အနက်များကို ယူပါ။]

(ဓမ္မသဒ္ဓေါ ဝတ္တတိ)။ [ဣဓ-ဤ သာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းသည်၊ ဓမ္မ-သင်ယူအပ်သော ပါဠိတရားကို၊ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ-သင်ယူ၏၊ သုတ္တံ-သုတ်ကို၊ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ-၏၊ ဂေယျံ-ဂေယျကို၊ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ-၏၊ ပဉ္စကင်္ဂတ္တိရ်၊ ဒု-ပံ၊ ယောဓာဇီဝဝဂ်၊ ပဌမဓမ္မဝိဟာရီသုတ်။] တသ္မိံ ခေါပန သမယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ၊ ခန္ဓာ ဟောန္တိတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ နိဿတ္ထေ-သတ္တမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်၌၊ (ဓမ္မသဒ္ဓေါ ဝတ္တတိ)။ [တသ္မိံ ခေါပန သမယေ-ထိုအခါ၌၊ ဓမ္မာ-သတ္တလည်း မဟုတ် ဇီဝလည်းမဟုတ်သော သဘောတရားတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ခန္ဓာ-ခန္ဓာတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊- ဓမ္မသင်္ဂဏီ၊ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ၊ ကာမာဝစရကုသလ၊ သုညတဝါဒ။]

ပန-အတ္ထုဒ္ဓါရ သာမညမှတစ်ပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကား၊ ဣဓ-ဤ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မာအစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ ဂုဏေ-၌၊ (ဓမ္မသဒ္ဓေါ)၊ ဝတ္တတိ-၏၊ တသ္မာ-ထိုသို့ ဂုဏ်ဟူသော အနက်၌ ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အညေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသော သီလတို့မှ တစ်မျိုးတစ်ခြားသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ တထဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဂုဏာ-ဂုဏ်တို့သည်၊ အတ္ထိ-ရှိကုန်သေး၏၊ ဣတိဇဝံ-သို့၊ ဧတ္ထ-ဤအတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မာ အစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ အတ္ထော-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-မှတ်ထိုက်၏၊

ဂမ္ဘီရာတိ-ကား၊ မဟာသမုဒ္ဓေါ-မဟာသမုဒြာသည်၊ မကသတုဏ္ဏသုစိယာ-ခြင်၏ နှုတ်သီးတည်းဟူသော အပ်ဖြင့်၊ ဝါ-အပ်နှင့်တူသော ခြင်၏ နှုတ်သီးဖြင့်၊ (အလဘနေယျပတိဋ္ဌာ) ဝိယ-မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိသကဲ့သို့၊ ဝါ-ထောက်တည်ရာကို မရနိုင်သကဲ့သို့၊ (တထာ)၊ တထာဂတာ-မြတ်စွာဘုရားကို၊ အညတြ-ကြဉ်ထား၍၊ အညေသံ-မြတ်စွာဘုရားမှ တစ်ပါး အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဉာဏေန-ဉာဏ်ဖြင့်၊ အလဘနေယျပတိဋ္ဌာ-မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိကုန်သော၊ ဝါ-ရအပ်သော ထောက်တည်ရာ မရှိကုန်သော၊ ဝါ-ထောက်တည်ရာကို မရနိုင်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာဉ္စစပ်)၊ [ဂမ္ဘီရပုဒ်ပြီးပုံကို အဋ္ဌသာလိနီ နိဒါနကထာအဖွင့် မူလဋီကာနိဿယ၌ ကြည့်ပါ။]

အညေဝ။ ။“အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ”၌ အည၏ အပါဒါန်ကို ပြခဲ့သော သီလသုံးမျိုးကို ခံပါ။ [န ဘိက္ခဝေ ဧတ္ထကာဇေ ဗုဒ္ဓဂုဏာ၊ ယေ တုမ္မာကံ ပါကဋ္ဌာ၊ အပါကဋ္ဌာ ပန အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဓမ္မာတိ ဝိတ္ထာရော-ဋီကာ။] နောက်၌လည်း “အညေဝ န ပါဏာတိပါတာ ဝေရာမဏိအာဒယော”ဟု ဖွင့်လိမ့်မည်။

အလဘနေယျ ပတိဋ္ဌာ။ ။လဘိတဗ္ဗာတိ လဘနိယာ၊ အနိယပစ္စည်းမှ ဤကို ဧ၊ ယ ဒွေဘော်လာ၍ “လဘနေယျာ”ဟု ဖြစ်၏၊ န+လဘနေယျာ အလဘနေယျာ၊ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတ္ထာတိ ပတိဋ္ဌာ၊ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ပတိဋ္ဌာ၊ အလဘနေယျာ ပတိဋ္ဌာ ဧတာသုတိ အလဘနေယျ ပတိဋ္ဌာ (ဓမ္မာ)။ [“လဗ္ဘ”ဟု မရှိနိုင်ကြောင်းကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ဂမ္ဘီရတ္တာယေဝ-နက်နဲကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်၊ (အညေသံ-တို့၏၊ ဉာဏေန-သည်)၊ ဒုဒ္ဒသာ-မမြင်အပ် မမြင်နိုင်ကုန်သော၊ ဒုဒ္ဒသတ္တာယေဝ-မမြင်အပ် မမြင်နိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်၊ (အညေသံ-တို့၏၊ ဉာဏေန-သည်)၊ ဒုရနုဗောဓာ-အစဉ်လိုက်၍ မသိအပ် မသိနိုင်ကုန်သော၊ နိဗ္ဗုတ သဗ္ဗပရိဋ္ဌာဟတ္တာ-ငြိမ်းအေးပြီးသော အလုံးစုံသော အပူရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သန္တာ-ငြိမ်းအေးပြီးကုန်သော၊ သန္တာရမဏေသု-ငြိမ်းအေးသောအာရုံတို့၌၊ ပဝတ္တနတောပိ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်း၊ သန္တာ-ကုန်သော။

သုစိယာ၊ ဉာဏေနတို့ကို ကတ္တားအနက်လည်း ပေးနိုင်ပါ၏။ “ဖြင့်”ဟု ကရိုဏ်းပေးရာ၌ ပုဂ္ဂိုလ် ကတ္တားထည့်ရသည်။ ကတ္တားအနက်ပေးလျှင်ကား ကတ္တားမလိုတော့။]

မှတ်ချက်။ ။ဓမ္မတ္ထစသည်တို့၏ ဂမ္ဘီရကိုပြရာ၌ “သသာဒီဟိ”ဟု ယုန်စသည်တို့ မထောက်နိုင်ပုံကို ပြခဲ့သော်လည်း ဤနေရာ၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ်က သာ၍ နက်ကြောင်းကို သိစေလိုသောကြောင့် မကသတုဏ္ဏသုစိ၏ မထောက်နိုင်ပုံကို ဥပမာပြသည်။

ဒုဒ္ဒသာ။ ။ဉာဏ်ဖြင့် မထောက်နိုင်လောက်အောင် နက်ခြင်းသည် ဒုဒ္ဒသ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဂမ္ဘီရတ္တာယေဝ ဒုဒ္ဒသာ”ဟု ဂမ္ဘီရကို အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် တည့်၍ ဖွင့်သည်။ နက်နဲသည့်အတွက် “ဤဂုဏ်တော်ဓမ္မတို့သည် ဤမျှလောက်ရှိ၍ ဤသို့ သဘောရှိ၏”ဟု မမြင်နိုင်ဟူလို။ [ခဲယဉ်းစွာ ကြည့်သော်လည်း မမြင်နိုင်ရကား ဒုသဒ္ဒါသည် ကိစ္ဆအနက်ဟော မဟုတ်၊ အဘာဝ အနက်ဟောသာ၊ န+ပသသိယန္တေတိ ဒုဒ္ဒသာ(ပေစွည်း) ရှေ့မှ “အညေသံ ဉာဏေန”ဟု ကတ္တာလိုက်စေ။]

ဒုရနုဗောဓာ။ ။အကြွင်း တရားတို့ကို မြင်ရုံမျှ မမြင်နိုင်၊ ထိုတရားတို့ကို အန (အစဉ် လိုက်၍) ဗုဓ(သိတို့မှာ) ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိတော့၊ မြင်ရုံမှ မမြင်ရသော တရားတို့ကို အဘယ်မှာ အစဉ်လိုက်၍ သိနိုင်ပါတော့အံ့နည်း၊ ထို့ကြောင့် ဒုဒ္ဒသာ ပုဒ်ကိုပင် “ဒုဒ္ဒသတ္တာယေဝ”ဟု အကြောင်းလုပ်၍ ဖွင့်သည်။ [အနုဗုဇ္ဈန္တေတိ အနုဗောဓာ၊ န+အနုဗောဓာ ဒုရနုဗောဓာ၊ အနု+ဗုဓ၊ ဣ ပစွည်း။]

သန္တာ။ ။ဤဉာဏ်တော်သည် ကိလေသာအားလုံး၏ ငြိမ်းအေးကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တ မိုလ်၏ ထိပ်၌ဖြစ်သောကြောင့် ကိလေသာအပူတို့မှ ငြိမ်းအေး၏၊ ထိုဉာဏ်တော်၏ ရှေ့က ဖြစ်စေ နောက်မှဖြစ်စေ ကိလေသာတို့မှ ငြိမ်းအေးသော သမာပတ်အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ရောပြွမ်း နေသောကြောင့်လည်း သန္တဖြစ်နိုင်ပေသည်။

သန္တာရမဏေသုပဝတ္တနတောပိ။ ။ဤသဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တို့ကို အာရုံပြုနိုင်၏၊ မဂ်ဖိုလ်တို့သည် ကိလေသာတို့မှငြိမ်းအေး၏၊ နိဗ္ဗာန်သည် သင်္ခါရတို့မှ ငြိမ်းအေး၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုမဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တို့သည် သန္တ-ငြိမ်းအေးသောတရားများဖြစ်ကြ၏၊ သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်တော်သည် ထိုသန္တတရားတို့ကိုအာရုံပြုသောကြောင့် အာရုံ၏သန္တအမည်ကို အာရမဏိက ဉာဏ်တော်၌ တင်စား၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဉာဏ်တော်ကိုလည်း “သန္တ”ဟု ခေါ်ရသည်။

သာဒုရသဘောဇနံ-ကောင်းသော အရသာရှိသော ဘောဇဉ်သည်။ (အတိတ္ထိကရံ) ဝိယ-အားရတင်းတိမ်ခြင်းကို မပြုတတ်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ)၊ အတိတ္ထိကရဏဋ္ဌေန-အားရတင်းတိမ်ခြင်းကို မပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့်၊ ပဏီတာ-မွန်မြတ်ကုန်သော၊ (ယေ ဓမ္မာ-အကြောင် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော် ဂုဏ်တို့ကို)၊ ဥတ္တမညာဏ ဝိသယတ္တာ-မြတ်သောဉာဏ်၏ အရာတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တက္ကေန-ကြံဆတတ်သော ဉာဏ်သည်၊ န အဝစရိတဗ္ဗာ-မသက်ရောက်ထိုက်ကုန်၊ ဝါ-မသက်ရောက်နိုင်ကုန်၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (တေ ဓမ္မာ-ထို သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော် ဂုဏ်တို့သည်)၊ အတက္ကာဝစရာ-ရတို့မည်၏။

နိပုဏာတိ-ကား၊ သဏ္ဍာသုခမ သဘာဝတ္တာ-သိမ်မွေ့ နူးညံ့သော သဘောရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (နိပုဏာ-သိမ်မွေ့ နူးညံ့ကုန်သော၊ ဝါ-အရာရာ၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော)၊ (ယေ ဓမ္မာ-တို့ကို)၊ ဗာလာနံ-လူပြိန်းတို့၏၊ အဝိသယတ္တာ-အရာမဟုတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဏ္ဍိတေဟိယေဝ-ပညာရှိတို့သည်သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ ဓမ္မာ-တို့သည်)၊ ပဏ္ဍိတဝေဒနိယာ-ယတို့မည်၏။

သာဒုရသဘောဇနံ။ ။ကောင်းသော အရသာရှိသော ဘောဇဉ်သည် စားရသူတို့၏ တင်းတိမ် အားရခြင်းကို မပြုတတ်သကဲ့သို့၊ ဤ ဉာဏ်တော်သည် သိခြင်းတည်းဟူသော အရသာကို ခံစားရသောကြောင့် ဉာဏ်တော်အရှင်၏ တင်းတိမ် အားရခြင်းကို မပြုနိုင်၊ (သိ၍မဝနိုင်-ဟူလို)။ [လေးသမားသည် မှတ်တိုင်ပစ်ခွက်ကို မှန်သောအခါ လွန်စွာ အရသာရှိ၏၊ ထို့အတူ ဉာဏ်ဖြင့် သဘာဝဓမ္မတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိရခြင်းလည်း အလွန်ကောင်းသော အရသာပင်ဖြစ်သည်။]

အတက္ကာဝစရာ။ ။ဤ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ဓမ္မကို ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်ဖြင့်သာ အကြွင်းမရှိ အာရုံပြုနိုင်၏၊ ကြံဆတတ်ရုံမျှဖြစ်သော စိတ်ကူး ဉာဏ်ဖြင့် အာရုံ မပြုနိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ဥတ္တမ ညာဏဝိသယတ္တာ”ဟု ဟိတ်ထည့်သည်၊ တက္ကေန-ကြံဆတတ်သော ဉာဏ်သည်+အဝစရာ-သက်ရောက်အပ်သော တရားတို့တည်း၊ တက္ကာဝစရာ-တို့၊ န+တက္ကာဝစရာ အတက္ကာဝစရာ။

နိပုဏာ။ ။သဏ္ဍာသုခမသဘာဝတ္တာကို ထောက်၍ “နိပုဏ-နူးညံ့သိမ်မွေ့”ဟု ပေးကြ၏၊ ထို အနက်သည် သဘောကိုပြသော သဘာဝတ္ထတည်း၊ နိ+ပုဏဓာတ်၊ က ပစ္စည်းဟု လည်းကောင်း၊ ပုဏဓာတ်သည် ဓမ္မကိစ္စကရဏ-တရားသော ကိစ္စကိုပြုခြင်း အနက်ဟောဟု လည်းကောင်း ထောမနိဓိဆို၏၊ ထို့ကြောင့် “နိပုဏ-အကြွင်းမရှိ တရားသဖြင့် ပြုတတ်သော၊ ဆေက (အရာရာ၌ ကျွမ်းကျင်သူ)”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်သည်၊ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်လည်း ဧယျတရားတို့၌ ကျွမ်းကျင်သောကြောင့် ဆေက ဖြစ်ပါပေသည်။ [နိပုဏာတိ ဧယျသုတိက္ခဝိသဒုတ္တိယာ ဆေကာ-ဧယျတရားတို့၌ ထက်မြက် သန့်ရှင်းစွာ ဖြစ်သောကြောင့် ကျွမ်းကျင်ကုန်၏၊-ဋီကာ။]

ယေ တထာဂတော သယံ အဘိညာ သစ္စိကတွာ ပဝေဒေတီတိ-ကား၊ ယေ ဓမ္မေ-အကြင် ဂုဏ်တော်တရားတို့ကို၊ တထာဂတော-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အနည နေယျော-သူတစ်ပါးတို့ မသိစေအပ်သည်၊ ဟုတွာ-၍၊ သယမေဝ-ကိုယ်တော်တိုင် သာလျှင်၊ အဘိဝိသိဋ္ဌေန-ထူးကဲသော၊ ဉာဏေန-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကြောင့်၊ ဝါ-ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်၊ ပစ္စက္ခံ-မျက်မှောက်ကို၊ ကတွာ-၍၊ ပဝေဒေတီ-

ယေဓမ္မေ။ ။ပါဠိတော်၌ ယေကို “ယေ ဓမ္မေ”ဟု ဖွင့်သည်။ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မာ”မှ ဓမ္မကို ယေသဒ္ဓါဖြင့် စွဲပါ-ဟူလို။ [ပါဠိတော်ကို အနက်ပေးသော အခါ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ”စသော ဝါကျကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးလျှင် “ယေ”စသော ဝါကျ၊ “ယေဟိ”စသော ဝါကျတို့၌ ယ သဒ္ဓါသည် နိယမကိုမင့်သော မိမိတို့ကိုယ်တိုင် အနိယမအနက်ကို ဟောနိုင်သော သဒ္ဓါဟု မှတ်၍ “ယေ ဓမ္မေ-ယင်း ဂုဏ်တော်တရားတို့ကို”ဟု လည်းကောင်း၊ “ယေဟိ ဓမ္မေဟိ-ယင်း ဂုဏ်တော်တရားတို့ဖြင့်”ဟု လည်းကောင်း ပေးပါ။ ယေ-ယေဟိစသော ၂ ဝါကျကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးလျှင် ထို ၂ ဝါကျကို နိယမဝါကျဟုမှတ်၍ “အကြင်ဂုဏ်တော် တရား”ဟု ပေးပြီးလျှင် အညေဝဓမ္မာ၌ “တေ ဓမ္မာ”ဟု နိယမဝါစက (တ) သဒ္ဓါ ထည့်ပါ။]

အနညနေယျော။ ။“သယံ အဘိညာ”၌ သယံဟူသော သဒ္ဓါက “ကိုယ်တိုင်သိ” ဟု အနက်ပြသောကြောင့် အညတ္တာပေါဟနနည်းအားဖြင့် “အခြားသူတို့သိစေအပ်သည်မဟုတ်” ဟူသောအနက်ကိုပြနိုင်၏။ (တစ်နည်း) “သဗ္ဗပဒံ သာဝဓာရဏံ”နှင့်အညီ “သယံ ဧဝ”ဟု အဝဓာရဏအနက်ကို ထည့်၍ ဖွင့်နိုင်သောကြောင့် ထိုဧဝဖြင့် “သူတစ်ပါးတို့ သိစေအပ်သည် မဟုတ်”ဟု တားမြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်“အညနေယျော ဟုတွာ”သည် သယံအတွက် ရအပ်သော အနက်ဟု မှတ်ပါ။ [နယာပိယတေ-သိစေအပ်၏၊ ဣတိ နေယျော၊ နိဓာတ်၊ ကာရိတ်ကြေ၊ ဣပစ္စည်း၊ အညေဟိ+နေယျော အညနေယျော၊ န+အညနေယျော အနညနေယျော။]

အဘိညာ သစ္စိကတွာ။ ။ အဘိညာ၌ အဘိအတွက် အဘိဝိသိဋ္ဌေန၊ ဉာအတွက် ဉာဏေနဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် “အဘိညာယ”ဟု ဆိုလိုလျက် နာ၏ ကာရိယဖြစ်သော ယ အက္ခရာကို ချေထားသည်ဟု သိစေ၏။ ဥပမာ-အလဇ္ဇိတာ အညာဏတာ၌ “အလဇ္ဇိတာယ အညာဏတာယ”ဟု ဆိုလိုလျက် နာဝိဘတ်၏ ကာရိယဖြစ်သော ယ အက္ခရာ ကြေသကဲ့သို့ တည်း၊ သစ္စိကို “ပစ္စက္ခံ”ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့် “သစ္စိ”သည် ပစ္စက္ခာအနက်ဟောဟု သိစေ၏။ [ဟာ ခေဒေ သစ္စိ ပစ္စက္ခေ-အဘိဓာန် [(၁၁၆၀)၊ သစ္စိ၏ သဒ္ဓတ္ထမှာ “ဉာဏ်မျက်စိနှင့် တကွဖြစ်သော ဟူသည်တည်း။]

ဉာဏေန။ ။အဘိညာ (အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန)၌ နာဝိဘတ်၏ အနက်သည် ဟိတ်အနက် ကရိုဏ်းအနက်ဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ [ဟိတ်သည် ကြိယာနှင့် သဟစရဏ တစ်ပြိုင်နက် မဖြစ်၊ ကရိုဏ်းကား ကြိယာနှင့် သဟစရဏ (တစ်ပြိုင်နက်) ဖြစ်၏။] ထိုတွင် အဘိညာ အတွက် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ယူလျှင် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်က နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော ကြောင့် ထို ဉာဏ်ဖြင့် ဂုဏ်တော်ဓမ္မကို မျက်မှောက်မပြုနိုင်ရကား “အဘိညာ- ထူးကဲသော်

အပြားအားဖြင့် သိစေတော်မူ၏၊ ဒီပေတိ-ပြတော်မူ၏၊ ကထေတိ-ဟောတော်မူ၏၊ ပကာသေတိ-ထင်ရှားစေတော်မူ၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

အရဟတ္တမဂဉာဏ်ကြောင့်”ဟု ဟိတ်အနက်ပေးပါ။ “အရဟတ္တမဂဉာဏ်ကို ရခြင်းကြောင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို ရသည့်အတွက် “အရဟတ္တမဂဉာဏ်ကြောင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်သည်” ဟူလို။ [ရခြင်းကိုပင် “မျက်မှောက်ပြုခြင်း”ဟု ခေါ်သည်။]

တစ်နည်း။ ။အဘိညာအတွက် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကို ယူလျှင် ထိုဉာဏ်က သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်တို့ကို အာရုံပြုနိုင် (မျက်မှောက်ပြုနိုင်) သောကြောင့် “အဘိညာ-ထူးကဲသော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တော်ဖြင့်”ဟု ကရိုဏ်းအနက်ပေးပါ။ “ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်တို့ကို၊ သစ္စိကတွာ-မျက်မှောက်ပြု၍”ဟူလို။ [အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေနာတိစတဿ (ထို သစ္စိကတွာ၏) ဟေတုဝစနံ၊ ကရဏဝစနံ ဝါ၊ပေ၊အဂ္ဂမဂ္ဂညာဏ သင်္ခါတဿ အဘိဝိသိဋ္ဌဉာဏဿ အဓိဂမဟေတုတိ အတ္ထော၊ အဘိဝိသိဋ္ဌညာဏံတိဝါ ပစ္စက္ခဏာညာဏေ အဓိပ္ပေတေ ကရဏတ္ထေ ကရဏဝစနမ္ပိ ယုဒ္ဓတေဝါ-ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။အခြားနေရာတို့၌ အဘိညာကို “အဓိကေန ဉာဏေနဉာတ္တာ”ဟု တွာပစ္စယန္တအနေအားဖြင့် ဖွင့်လေ့ရှိသော်လည်း ဤနေရာ၌ ယေ ဓမ္မေ၏ အရဖြစ်သော သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော် ကို ထူးကဲလွန်မြတ်သော အခြား သဗ္ဗညုတာဉာဏ် တစ်မျိုးဖြင့် မသိနိုင်သောကြောင့် “ဉာတ္တာ”ဟု မဖွင့်ဘဲ သစ္စိကတွာ၌ စပ်ဖို့ရာ “အဘိဝိသိဋ္ဌေနဉာဏေန”ဟု တတိယာ ကေဝစနန္တအနေအားဖြင့်သာ ဖွင့်ရသည်ဟု မှတ်ပါ။

ပဝေဒေတိ။ ။ပပုဗ္ဗ, ဝိဒဓာတ် (သိခြင်း) ကာရိတ် ဏေပစ္စည်း၊ “ပဝေဒ-အပြားအားဖြင့် သိစေ”ဟူရာ၌ “အဘယ်ကို+သိစေအပ်ပါသနည်း”ဟု ကံကို မေးဖွယ်ရှိ၏၊ “ယေဓမ္မေ”ဟူသော ကံသည် အဘိညာ သစ္စိ ကတွာတို့၌ စဉ်းငယ်ဆိုက်၍ “ပဝေဒေတိ”၌ စပ်ရသောကြောင့် “ယေ ဓမ္မေ”သည် ပဝေဒေတိ၏ ကံဖြစ်သည်ဟု ဖြေပါ။ [ဒီပေတိ စသည်ကား အဓိပ္ပာယ်ယတ္တတည်း၊ “ဤမျှလောက် ကြီးကျယ်သော ဉာဏ်တော်ပါတကား”ဟု သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို မှန်းမြော်၍ သိနိုင်လောက်အောင် ဟောပြောတော်မူသည်-ဟူလို။]

မှတ်ချက်။ ။အချို့ကား “ပပုဗ္ဗ,စုရာဒိ ဝိဒိဓာတ် (အာချာန-ပြောဟောခြင်း) အနက်ဟော”ဟုလည်း ဆိုကြ၏၊ ထိုအဆိုကို နောက်လာမည့် “ပဝေဒနံ စေတ္ထ”စသော သာဓကဖြင့် လည်းကောင်း သာမညဗလသုတ်၌ ဖွင့်လတံ့သော “ပဝေဒေတိတိ ဗောဓေတိ”ဟူသော အဖွင့်ဖြင့် လည်းကောင်း စဉ်းစားပါ။

မေးဖွယ်။ ။“ယေ ဓမ္မေ”အရဖြစ်သော သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်တို့ကို တရားဟောရုံမျှဖြင့် သတ္တဝါတို့ကို သိစေနိုင်ပါမည်လောဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို သတ္တဝါတို့က တိုက်ရိုက်သိရသည် မဟုတ်ပါ၊ မြတ်စွာဘုရားက သစ္စလေးပါးစသော လေးနက်သော တရားတော်တို့ကို ဟောတော်မူသော အခါ (ဤသုတ်၌ မိစ္ဆာအယူတို့ကို

ယေဟိတိ-ကား၊ ယေဟိ ဂုဏဓမ္မဟိ-အကြင် ဂုဏ်တော်ဟူသော တရားတို့ ဖြင့်၊(ဝဒမာနာ ဝဒေယျုဉ္ဇိစပ်)။ [ဂုဏသင်္ခါတေဟိ ဓမ္မဟိ၊-ဋီကာ။] ယထာဘူစန္ဒိ- ကား၊ ယထာဘူတံ-အကြင်အကြင် ထင်ရှားရှိသည့်အတိုင်း၊ ဝဏ္ဏံ သမ္မာ ဝဒမာနာ ဝဒေယျုဉ္ဇိ-ကား၊ တထာဂတဿ-၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ဝတ္ထုကာမာ-ပြောဆိုခြင်းငှါ အလိုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ဝဒေယျု-ပြောဆိုနိုင်ကုန်ရာ၏၊ အဟာပေတွာ-မယုတ်လျော့စေမူ၍၊ (ဂုဏ်တော်တို့ကို မယုတ်လျော့စေမူ၍)၊ ဝတ္ထု- ပြောဆိုခြင်းငှါ၊ သက္ကုဏေယျု-စွမ်းနိုင်ကုန်ရာ၏၊ ဣတိ အတ္ထော။

ဟောတော်မူသောအခါ)“ဤတရားမျိုးကို တူခြားသော ဉာဏ်တော်ရှိလို့သာ ဟောတော်မူနိုင် သည်”ဟု တရားနာပုဂ္ဂိုလ် တို့က သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို မှန်းမြော်နိုင်ကြသည်၊ ထို့ပြင်- “ဧကောမိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”စသည်ဖြင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ရှင် ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ဝန်ခံ တော်မူ၏၊ ထိုသို့ ဝန်ခံတော်မူခြင်းကြောင့်လည်း သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို မှန်းမြော်နိုင်ကြသည်၊ ဤသို့ မှန်းမြော်နိုင်စေခြင်းကိုပင် “ပဝေဒန-သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို သိစေခြင်း”ဟု ဆိုသည်။

ဋီကာ။ ။ပဝေဒနံ စေတ္ထ အညာဝိသယာနံ (အည အဝိသယာနံ)-(ဘုရားမှ တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာ မဟုတ်ကုန်သော) သစ္စာဒီနံ ဒေသနာကိစ္စသာဓကေတော (သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်တော်က သစ္စာစသော တရားတို့ကို ဟောခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေနိုင်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း) ဧကောမိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ အာဒိနာ ပဋိဇာနနတောစ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဒီပေတိဖွင့်ပုံ။ ။“ပဝေဒေတိ-အပြားအားဖြင့် သိစေ”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာနှင့်ဆိုင်သော သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို တိုက်ရိုက်မသိစေသောကြောင့် “ဗောဓေတိ” ဟု (အခြားနေရာ၌ကဲ့သို့) မဖွင့်ဘဲ “ဒီပေတိ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်၏၊ “ဒီပေတိ”အရ လက်တော်ဖြင့် ပြခြင်းမဟုတ်၊ နှုတ်တော်ဖြင့် ဟောပြခြင်းဟု သိစေလို၍ “ကထေတိ၊ ပကာသေတိ”ဟု အဓိပ္ပါယ်တ္ထ ဆင့်၍ ဖွင့်သည်။

ယထာဘူစန္ဒိ။ ။ယောယော+ဘူတော ယထာဘူတံ-အကြင်အကြင် ထင်ရှားရှိသော ဂုဏ်၊ ယထာဘူတမေဝ ယထာဘူစန္ဒိ၊ သကတ္ထေ ဣပစ္စယဝသေန၊-ဋီ၊သစ်၊ “အကြင်အကြင် ထင်ရှား ရှိသည့်အတိုင်း”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ “ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ”ကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထတည်း။

ဝဒမာနာ။ ။မာနပစ္စည်းသည် ဤနေရာ၌ ကတ္တာအနက်အပြင် သတ္တိ (စွမ်းနိုင်ခြင်း) အနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ သတ္တိဟူရာ၌လည်း “အစွမ်းကုန် အားထုတ်ခြင်း”ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် “ဝတ္ထု ဥဿဟံ ကရောန္တတိ အတ္ထော”ဟု ဋီကာတို့ ဖွင့်သည်၊ ဤသို့ အစွမ်းကုန်အားထုတ်၍ ပြောမှသာ “ဝတ္ထုကာမ-ပြောခြင်းငှါ အလိုရှိသူ”ဟု ခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဝဒမာနာကို “ဝတ္ထုကာမာ”ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်သည်။

သမ္မာ ဝဒေယျု။ ။အမှားမှား အယွင်းယွင်းပြောခြင်းကို “သမ္မာ”ဟု မဆိုနိုင်သကဲ့သို့ အပြည့်အစုံ မပြောနိုင်ခြင်းကိုလည်း “သမ္မာ-ကောင်းစွာပြောခြင်း”ဟု မဆိုနိုင်၊ ဂုဏ်တော်ကို

စ ပန-ထပ်၍ ဆက်ဦးအံ့၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ထောမိတာ-ချီးမွမ်းတော်မူအပ်ကုန်သော၊ တေ ဓမ္မာ-ထိုတရားတို့ဟူသည်၊ ကတမေ-အဘယ်တို့နည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ (ဘဂဝတာ-သည်၊ ဧဝံ-သို့၊ ထောမိတာ-ကုန်သော၊ တေ ဓမ္မာ-သည်)၊ သဗ္ဗညုတာညာဏံ-သဗ္ဗညုတညာဏ်တော်တည်း၊ (ဣတိ-ဤကားအဖြေတည်း၊)(ဘဂဝတာ-သည်၊ ဧဝံ-သို့၊ ထောမိတာ-ကုန်သော၊ တေဓမ္မာ-တို့သည်၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ-သည်)၊ ယဒိ(ဟောန္တိ)-အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ဧဝံ (သန္တေသု-)-ဤသို့ ဖြစ်ကုန်လသော်၊ ကသ္မာ-အဘယ်ကြောင့်၊ ဗဟုဝစန နိဒ္ဒေသော-ဗဟုဝစနဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းကို၊ (ဘဂဝတာ) ကတော-ပြုတော်မူအပ်ပါသည်၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ (သဗ္ဗညုတညာဏဿ-၏)၊ ပုထုစိတ္တသမာယောဂတောစေ-များစွာသော စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ ပုထုအာရမဏတောစ-များစွာသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ-များစွာသော အာရုံဟူသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ (ဗဟုဝစနနိဒ္ဒေသော-ကို၊ ကတော-ပြီ၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း)။

ဟိ-ချဲ့၊ တံ-ထို သဗ္ဗညုတာညာဏ်တော်ကို၊ စတုသု-လေးပါကုန်သော၊ ဉာဏသမ္ပယုတ္တမဟာကြိယာ စိတ္တေသု-ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာကြိယာစိတ်တို့၌၊ လဗ္ဘတိ-ရအပ်၏၊ စ-သည်သာမကသေး၊ (တစ်နည်း)စ-ပုထုစိတ္တသမာယောဂတောဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏ အကျယ်မှတစ်ပါး ပုထုအာရမဏတောဟူသော ဟိတ်ပါဌ်၏အကျယ်ကား၊ အဿ-ထို သဗ္ဗညုတာညာဏ်တော်၏၊ ကောစိဓမ္မော-တစ်စုံတစ်ခုသော တရားသည်၊ အာရမဏံနာမ-အာရုံမည်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်သည်ကား၊ န-

မလျှော့ဘဲ အပြည့်အစုံ ပြောနိုင်မှသာ “သမ္မာ-ကောင်းစွာပြောခြင်း”ဟု ဆိုနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် သမ္မာကို “အဟာပေတွာ”ဟု အဓိပ္ပါယ်တ္ထ ဖွင့်သည်၊ ဝဒေယျံ၌ ဧယျုဝိဘတ်ကား သက္က (ပြောနိုင်ခြင်း) အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဝတ္ထု သက္ကဏေယျံ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဧယျုဧယျုစသော ဝိဘတ်တို့၏ သက္ကအနက် ဟောနိုင်ပုံကို သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ ကြည့်ပါ။]

ယဒိ ဧဝံ။ ။“အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မါ”ဟူသော ဗဟုဝစပါဠိတော်နှင့် ထိုဓမ္မာအရ “သဗ္ဗညုတာညာဏံ”ဟူသော ဧကဝုစိစကား၏ ဆန့်ကျင်သည့်အတွက် စောဒနာလိုသောကြောင့် “ယဒိ ဧဝံ”ဟု မိန့်သည်။ [ယဒိဖြင့် ဤပြခဲ့ပြီးသော နောက်စကားကို ကိုင်လျက် “ဟောန္တိ”ဟု ကြိယာထည့်ရပုံ၊ ဧဝံနောက်၌ “သန္တေသု”ပုဒ်လာရပုံကို “ယဒိ ဧဝံ သေခေါသမာနော”ဟူသော အဖွည့်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ပုထုစိတ္တ၊ပေါ၊ရမဏတော။ ။သဘာဝအားဖြင့် သဗ္ဗညုတာညာဏ်တော်သည် တစ်ပါးတည်းသာ ဖြစ်ပါသော်လည်း ယှဉ်ရာစိတ်က များသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အာရုံကလည်း များသောကြောင့် လည်းကောင်း “တေ ဓမ္မာ”ဟု ဗဟုဝစဖြင့် ဟောတော်မူနိုင်ပါသည်။ [ပုထုနိ+စိတ္တာနိ ပုထုစိတ္တာနိ-တို့ ပုထုစိတ္တေဟိ+သမာယောဂေါ ပုထုစိတ္တသမာယောဂေါ၊

မဟုတ်၊ (ဟောတိ ဧဝံ-ဖြစ်သည်သာ)၊ ယထာ (ကိံ ဝစနံ-အဘယ် စကားကို၊
 (ကော-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) အာဟ-ဟောတော်မူသနည်း၊ အတိတံ၊ပေ၊ အနာ
 ဝရဏညာဏန္တိ အာဒိ-ဏံအစရှိသော၊ (ယံ ဝစနံ-အကြင် စကားသည်၊ အတ္ထိ-
 ရှိ၏၊ တံ ဝစနံ-ထိုစကားကို၊ ဓမ္မသေနာပတိ-တရားစစ်သူကြီးဖြစ်တော်မူသော
 အရှင်သာရိပုတြာသည်၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ။ [ယံ ဉာဏံ-အကြင်ဉာဏ်သည်၊
 အတိတံ-အတိတ်ဖြစ်သော၊ သဗ္ဗ-အလုံးစုံသော ဂေယျတရားကို၊ ဇာနာတိ-
 သိနိုင်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ ဉာဏံ-ထို ဉာဏ်သည်၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ-
 သဗ္ဗညုတာဉာဏ်မည်၏၊ တတ္ထ-ထို အတိတ်ဖြစ်သောတရား၌၊ အာဝရဏံ-
 ပိတ်ပင်ဆီးတားကြောင်း တရားသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တံ ဉာဏံ-
 သည်၊ အနာဝရဏညာဏံ-အနာဝရဏဉာဏ်မည်၏၊-ပဋ္ဌသမ္ဘိဒါမဂ်၊ မဟာဝဂ်၊
 ဉာဏကထာ၊ သဗ္ဗညုတညာဏနိဒ္ဒေသ။] ဣတိ (တသ္မာ) ပုထုစိတ္တ သမာယော
 ဂတော-ဤသို့ များစွာသောစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ ပုနပျုန်-
 ထပ်ကာထပ်ကာ၊ ဥပ္ပတ္တိဝသေန-ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဣတိ (တသ္မာ)
 ပုထုအာရမဏတောစ-ဤသို့ များစွာသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်း
 ကောင်း၊ ဝါ-လည်းကောင်း၊ ဗဟုဝစနံနိဒ္ဒေသော-ကို၊ (ဘဂဝတာ)၊ ကတော-
 ပြီ၊ ဣတိ-ဤကား အကျယ်အဖြေတည်း။

ပန-ဆက်၊ အညေဝါတိ ဧတ္ထ-အညေဝဟူသော ဤပါဌ၌၊ ဣဒံ ဝဝတ္ထာပန
 ဝစနံ-ဤအသီးအသီး ပိုင်းခြား၍ တည်စေတတ်သော ဧဝံသဒ္ဒါကို၊ (ယောဇေတဗ္ဗ-
 ဌ်စပ်)၊ အညေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသောသီလတို့မှ တစ်မျိုးတစ်ခြားသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊

ပုထုနိ-များစွာသော တရားဟူကုန်သော+အာရမဏာနိ ဧတဿာတိ ပုထုအာရမဏံ၊ (တစ်နည်း)
 ပုထု+အာရမဏံ+ အာရမဏံ ဧတဿာတိ ပုထုအာရမဏံ၊ အာရမဏ တစ်ပုဒ်ကြော၊ ဥပမာ-
 “ဩဋ္ဌမုခံ+မုခံ အဿာတိ ဩဋ္ဌမုခေါ-ကုလားအု၌ နှုတ်သီးနှင့်တူသော နှုတ်ခမ်းရှိသူ”ဟူရာ၌
 မုခတစ်ပုဒ် ကြေသကဲ့သို့တည်း။

ပုနပျုန် ဥပ္ပတ္တိဝသေန။ ။သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်၏ များစွာသော အာရုံတို့ကို အာရုံပြုရာ၌
 “တစ်ကြိမ်တည်းမှာပင် ထိုအာရုံများကို တစ်ပြိုင်နက်ပြုနိုင်၏”ဟု ထင်မှားမည် စိုးသောကြောင့်
 “ပုနပျုန် ဥပ္ပတ္တိဝသေန”ဟု ဝိသေသနပြုရသည်၊ တစ်ကြိမ်တည်းမှာပင် အာရုံအများကို
 အာရုံပြုနိုင်သည် မဟုတ်ပါ၊ ပြုလိုအပ်သော အာရုံအများတွင် တစ်ပါးပြီးတစ်ပါး အစဉ်အားဖြင့်
 ဆက်ကာ ဆက်ကာ အာရုံပြုနိုင်သည်ကို “ပုထုအာရမဏ”ဟု ဆိုပါသည်-ဟူလို၊ [အကျယ်ကို
 ဋီကာ တို့၌ ရှုပါ။]

ဝဝတ္ထာပနဝစနံ။ ။ဝိ+အဝ+ထာ+ဏာပေ+ယု-အသီးအသီး+ပိုင်းခြား၍+တည်စေတတ်
 (ထားတတ်)သော သဒ္ဒါ၊ [ဝိသု ဝိသု-အသီးအသီး+အဝတ္ထိန္ဒိတွာ-ပိုင်းခြား ကန့်သတ်၍+ထာပန-
 တည်စေတတ်သော သဒ္ဒါတည်း၊ ဝဝတ္ထာပနံ-သဒ္ဒါ၊ “တည်စေကြောင်း သဒ္ဒါ” ဟုလည်း

န ပါဏာတိပါတာ ဝေရာမဏိ အာဒယော-ပါဏာတိပါတာ ဝေရာမဏိ အစရှိသည် မဟုတ်ကုန်သော၊ ဂမ္ဘီရာဝ-နက်နဲသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ န ဥတ္တာနာ-ပေါ်လွင်သည် မဟုတ်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ အတ္ထိ-၌စပ်)၊ ဣတိဇေဝ-သို့၊ သဗ္ဗပဒေဟိ-အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့နှင့်၊ ယောဇေတဗ္ဗ-ယှဉ်စေထိုက်၏။ [ဂမ္ဘီရာမှ စ၍ ပဏ္ဍိတဝေဒနီယာတိုင်အောင် အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့နှင့် တွဲပါ-ဟူလို။]

ဟိ-ရဲ့၊ (တစ်နည်း) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ သာဝကပါရမီညာဏံ-သာဝက ပါရမီညာဏ်သည်၊ ဂမ္ဘီရံ-နက်နဲ၏၊ ပစ္စေကဗောဓိညာဏံ ပန-ပစ္စေကဗောဓိညာဏ် သည်ကား၊ တတော-ထို သာဝကပါရမီညာဏ်ထက်၊ ဂမ္ဘီရတရံ-သာ၍ နက်နဲ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တတ္ထ-ထို သာဝကပါရမီညာဏ်၌၊ ဝဝတ္တာနံ-ဝေသဒ္ဓါဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ သဗ္ဗညုတညာဏန္တ-သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်တော်သည်လည်း၊ တတောပိ-ထိုပစ္စေကဗောဓိညာဏ်ထက်လည်း၊ ဂမ္ဘီရတရံ- ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တတ္ထာပိ-ထိုပစ္စေကဗောဓိညာဏ်၌လည်း၊ ဝဝတ္တာနံ-သည်၊ နတ္ထိ၊ ပန-ကား၊ ဣတော-ဤ သဗ္ဗညုတညာဏ်တော်ထက်၊ ဝါ-မှ၊ အညံ- အခြားသော၊ ဂမ္ဘီရတရံ-သာ၍နက်နဲသော ဉာဏ်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိတော့၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ ဂမ္ဘီရာဝါတိ-ဂမ္ဘီရာဝဟူ၍၊ ဝဝတ္တာနံ-ကို၊ လဗ္ဘတိ-ရအပ်၏၊ တထာ- ထို့အတူ၊ ဒုဒ္ဒသာဝ ဒုရနုဗောဓာဝါတိ-ဒုဒ္ဒသာဝ ဒုရနုဗောဓာဝဟူ၍၊ သဗ္ဗ- အလုံးစုံသော ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပုံကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗ-သိထိုက်၏၊

ပေးနိုင်၏၊ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌လာသော “နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏ”ကိုပင် “ဝဝတ္တာပန”ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဧဝံ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထကို “န ပါဏတိပါတာ ဝေရာမဏိအာဒယော”စသည်ဖြင့် ပြသည်၊ ဋီကာသစ်၌ သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏဟု ဆို၏၊ တားမြစ်ဖွယ်အနက် မရှိရာ၌သာ သန္နိ ဋ္ဌာနာဝဓာရဏဟု ယူရသောကြောင့် ထိုအဆိုကို စဉ်းစားပါ။] ဤ “ဝဝတ္တာပနဝစန”ဟူသည် အညေဝတစ်ပုဒ်လုံး မဟုတ်၊ အညေဝ၌ ဧဝသဒ္ဓါသာတည်း၊ ထို ဧဝသဒ္ဓါသာ “ဂမ္ဘီရာဝ” စသည်ဖြင့် အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့နှင့် ယှဉ်စပ်၍ ဖြစ်နိုင်သည်။

သာဝကပါရမီညာဏံ။ ။ဒါနစသော ပါရမီတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် သာဝကသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိဇ္ဇတ္တယ ဆဋ္ဌဘိညာ စတုပဋိသမ္ဘိဒါစသော ဉာဏ်ကို “သာဝကပါရမီညာဏ်” ဟု ခေါ်၏၊ “သာဝကတို့၏ ဒါနစသော ပါရမီကြောင့် ဖြစ်သော ဉာဏ်”ဟူလို၊ [သာဝကပါရမီ ဉာဏန္တိ သာဝကာနံ ဒါနာဒိ ပါရမီပါရိပူရိယာ နိပ္ပန္နံ ဝိဇ္ဇတ္တယဆဋ္ဌဘိညာ စတုပဋိသမ္ဘိဒါဒိ ဘေဒ ဉာဏံ၊-ဋီကာ။] ဤအဖွင့်ကို ကြည့်၍ “သာဝကာနံ+ပါရမီယော သာဝကပါရမီယော၊ သာဝကပါရမီဟိ (ထို့ကြောင့်) နိပ္ပန္နံ+ညာဏံ သာဝကပါရမီညာဏံ”ဟု ပြပါ။

ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကကထာအဖွင့်

ပန-ဆက်၊ (ပြတ်ပြီးစကားကို ပြန်၍ဆက်သည်)၊ ကတမေစ တေ ဘိက္ခဝေတိ-
ကတမေစ တေ ဘိက္ခဝေ အစရှိသော၊ အယံ-ဤပုစ္ဆာသည်၊ တေသံ ဓမ္မာနံ-
ထို သဗ္ဗညုတာဂုဏ်တော်တရားတို့ကို၊ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ-ဖြေခြင်းငှါ အလိုရှိ
သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ဖြစ်သော ပုစ္ဆာတည်း၊ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ
ဏာတိ အာဒိ-သန္တိ၊ ပေ၊ ဗြာဟ္မဏာ အစရှိသော စကားရပ်သည်၊ ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနံ-
ပုစ္ဆာ၏ အဖြေတည်း၊ ဝါ-ပုစ္ဆာကို ဖြေကြောင်း စကားရပ်တည်း၊ ပန-ပရိဟာရ
ပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်၊ ဧတံ-ဤ
ဝိသဇ္ဇနစကားရပ်ကို၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤ မိစ္ဆာအယူတို့ကို အကျယ်ဝေဘန်ခြင်း
ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အာရဒ္ဓံ-အားထုတ်တော်မူအပ်ပါသည်၊ ဣတိစေ-
ဤသို့မေးအံ့၊ ဟိ-အဖြေကား၊ (တစ်နည်း) ချဲ့၊ ဗုဒ္ဓါနံ-ဘုရားရှင်တို့၏၊ စတ္တာရိ-
လေးပါးကုန်သော၊ ဌာနာနိ-အကြောင်းအရာတို့သို့၊ ပတွာ-ရောက်၍၊ ဝါ-
ရောက်လသော်၊ ဂဇ္ဇိတံ-ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ကြိုးဝါးသံသည်၊ မဟန္တံ-
ကြီးကျယ်သည်၊ ဟောတိ-၏။

ကသ္မာ၊ ပေ၊ တိစေ။ ။ “ကတမေစ တေ ဘိက္ခဝေ” စသော ပုစ္ဆာကို ဖြေတော်မူရာ၌
အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် မဆက်ဆံသော သစ္စာလေးပါး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စသော တရားတို့ကို အကျယ်
ဝေဘန်၍ ဟောပြသောအားဖြင့် ဖြေတော်မူဘဲ “သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ
ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ” စသည်ဖြင့် မိစ္ဆာအယူတို့ကို အကျယ်ဝေဘန်၍ ပြသော အားဖြင့် ဖြေတော်မူ၏၊
“ထိုသို့ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ဝေဘန်သောအားဖြင့် အဘယ့်ကြောင့် အဖြေစကားကို မိန့်တော်မူရပါ
သနည်း” ဟု ပုစ္ဆာထုတ်သည်။ [ဧတံတိ ယထာ ပုတ္တံ ဝိသဇ္ဇနဝစနံ၊ ဧဝံ ဣမိနာ ဒိဋ္ဌိနံ
ဝိဘဇနာကာရေန၊-ဋီကာသစ်။]

ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ။ ။ ထိုအမေးကိုဖြေလို၍ ဗုဒ္ဓါနံဟိ စသည်မိန့်၊ “သစ္စာလေးပါး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်
စသော တရားတို့ကို ဝေဘန်ခြင်း (အကျယ် ဟောတော်မူခြင်း) သည် သဗ္ဗညုတာဂုဏ်တော်၏
အရာဖြစ်ကဲ့သို့၊ ထို့အတူအကြွင်းမရှိသော အားဖြင့် မိစ္ဆာအယူတို့ကို အကျယ်ဝေဘန်၍
ဟောတော်မူခြင်းသည်လည်း သဗ္ဗညုတာဂုဏ်တော်၏ အရာပင်ဖြစ်၏” ဟု ပြတော်မူခြင်းငှါ
“ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ” စသော အဖြေကို အကျယ်မိန့်တော်မူသည်။

ဌာနာနိ ဂဇ္ဇိတံ မဟန္တံ။ ။ ဌာနာနိတိ ကာရဏာနိ (ဟောတော်မူဘို့ရန် အကြောင်းအရာ
တို့သို့) (ပတွာ)၊ ဂဇ္ဇိတံ မဟန္တံ ဟောတိတိ ဒေသေတဗ္ဗဿ အတ္တဿ အနေကဝိတောယ
(ဟောထိုက်သော အနက် အဓိပ္ပါယ်၏ များပြားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း)
ဒုဗ္ဗိညေယျတာယစ (သိနိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း) နာနာနယေဟိ ပဝတ္တမာနံ
ဒေသနာဂဇ္ဇိတံ (ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ကြိုးဝါးသံသည်) မဟန္တံ ဝိပုလံ ဗဟုဘေဒဉ္စ၊-
ဋီကာ။

ဉာဏ်-ဒေသနာဉာဏ်တော်သည်။ အနုပဝိသတိ-ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မတို့သို့ အစဉ် အတိုင်း သက်ဝင်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ (ဉာဏ်တော် အလွန်စူးရှသည်-ဟူလို၊) ဗုဒ္ဓညာဏဿ-မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ် ပဋိဝေဓဉာဏ်တော်၏။ မဟန္တဘာဝေါ-ကြီးကျယ်သည်၏ အဖြစ်သည်။ ပညာယတိ-ထင်ရှား၏။ ဒေသနာ-ဒေသနာတော်သည်။ ဂမ္ဘီရာ-နက်နဲသည်။ တိလက္ခဏာဟံတာ-လက္ခဏာသုံးရပ် အမှတ်တံဆိပ်တို့ဖြင့် ခတ်နှိပ်အပ်သည်။ သုညတာ ပဋိသံယုတ္တာ-အတ္တ အတ္တနိယမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်နှင့် စပ်ယှဉ်သည်။ ဟောတိ-၏။

ဉာဏ် အနုပဝိသတိ။ ။တတော ဧဝစ (ထိုသို့ ဂမ္ဘီတ မဟန္တ၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်) ဒေသနာဉာဏ် ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မ (တို့ကို၊ ဝါ-တို့သို့) ဝိဘာဂသော ကုရမာနံ (တစ်တို့စီ တစ်တို့စီပြုလျက်) အနုပဝိသတိ၊ အနုပဝိသ ဌိတံဝိယ ဟောတိ (အစဉ်အတိုင်း သက်ဝင်၍ တည်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏)၊ ဣတိ အတ္ထော (အနုပဝိသတိ၏ အနက်)၊-ဋီကာ။

ဗုဒ္ဓညာဏဿ၊ပေ၊ပညာယတိ။ ။[“မဟန္တဘာဝေါ”နေရာဝယ် ဋီကာတို့၌ “မဟန္တတာ” ဟု ရှိ၏။] ဧဝံဝိသေသနာမ ဓမ္မဿဒေသကံ ပဋိဝေဓကဉ္စာတိ (ဤသို့ သဘောရှိသော နက်နဲခက်ခဲသော တရားတော်ကို ဟောလည်းဟောနိုင်၊ ထိုးထွင်း၍လည်း သိနိုင်ပါပေ၏ဟု) ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနာဉာဏဿ ပဋိဝေဓဉာဏဿစ ဥဠာရဘာဝေါ ပါကဇ္ဇော ဟောတိ၊-ဋီကာ။

ဒေသနာ ဂမ္ဘီရာ။ ။အခြား ဒေသနာများလည်း အထိုက်အလျောက် နက်နဲပါပေ၏။ သို့သော် ဝိနယပညတ္တိစသော ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မ လေးပါးကား အထူး နက်နဲသောကြောင့် ထို ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မ တို့ကို အာရုံပြု၍ ဟောတော်မူရသော ဒေသနာတော်လည်း သာ၍ နက်နဲသော ဒေသနာဖြစ်ရတော့သည်။ ဒေသေတဗ္ဗ ဓမ္မဝသေန ပန ဒေသနာ ဝိသေသတော ဉာဏေန အနုပဝိဋ္ဌာ ဂမ္ဘီရတရာစ ဟောတိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊-ဋီကာ။[အနက်၏ ဂမ္ဘီရအမည်ကို ဒေသနာစဉ် သဒ္ဓါ၌ တင်စားသော၊ အာရုံ၏အမည်ကို အာရမဏိကဒေသနာဉာဏ်တော်၌ တင်စားသော ကာရဏူပစာတည်း။]

တိလက္ခဏာ၊ပေ၊ပဋိသံယုတ္တာ။ ။တိဟိ လက္ခဏေဟိ- အနိစ္စတာ စသော လက္ခဏာ သုံးရပ် အမှတ်တံဆိပ်တို့ဖြင့်+ အာဟတာ-ခပ်နှိပ်အပ်သည်တည်း။ တိ လက္ခဏာဟတာ၊ သုညတာယ-အတ္တ၊ အတ္တနိယမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်+ ပဋိသံယုတ္တာ သုညတာပဋိ သံယုတ္တာ။ [ဤဂုဏ်တော် ၂ ပါးကား ဝိနယပညတ္တိစသော လေးမျိုးသာမက၊ ဒေသနာတော် တိုင်းနှင့်ဆိုင်သော ဂုဏ်တော်တည်း။ သာ ပန ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနာ သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗဒါစ ယာနတ္ထယ မုခေနေဝါတိ ဂုတ္တံ တိလက္ခဏာဟတာ သုညတာပဋိသံယုတ္တာတိ-ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။ဝိနည်းပညတ်တော် အရာ၌လည်း “ဓမ္မိ ကထံ ကတ္တာ”ဟု လာ၏။ ထို ဓမ္မိကထာသည် ရောက်လာသော ပရိသတ်၏ အဇ္ဈာသယအားလျော်စွာ ဖြစ်ရကား သင်္ခါရတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာကို ထင်ရှားပြနိုင်သော၊ နိဗ္ဗာန်နှင့်တကွ ဓမ္မဟူသမျှ၌ အတ္တ အတ္တနိယမှ ကင်းဆိတ်ပုံကို ထင်ရှားပြနိုင်သော တိလက္ခဏာဟော သုညတာပဋိသံယုတ္တဒေသနာပင် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

စတ္တာရိ-လေးပါးကုန်သော၊ ကတမာနိ-အဘယ်အကြောင်းအရာတို့သို့၊ (ပတွာ-
၍၊ ဝါ-ရောက်လသော်၊ ဂန္ဓိတံ-သည်၊ မဟန္တံ-သည်၊ ဟောတိ-နည်း၊ ပေ၊
သုညတာ ပဋိသံယုတ္တာ-သည်၊ ဟောတိ-နည်း)၊ ဝိနယပညတ္တိ-ဝိနည်းပညတ်တော်
လည်းကောင်း၊ (ဣတိ ဌ်စပ်)၊ ဘူမန္တရံ-ဘုံအထူး လည်းကောင်း၊ ပစ္စယာကာရံ-
ဟေတုစသော အဝိဇ္ဇာစသော ပစ္စည်းတရားတို့၏ ကျေးဇူးပြုပုံ အခြင်းအရာဟူသော
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် လည်းကောင်း၊ [ဤပုဒ်ကို ဂန္ဓာရမ္မ အခန်း၌ ဖွင့်ခဲ့ပြီ။] သမယန္တရံ-
မိစ္ဆာအယူ အထူးလည်းကောင်း၊ ဝါ-ဗုဒ္ဓအယူမှ တစ်ပါးသော မိစ္ဆာအယူ လည်း
ကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ (စတ္တာရိ-ကုန်သော၊ ဌာနာနိ-တို့သို့၊ ပတွာ ဂန္ဓိတံ-သည်၊
မဟန္တံ-သည်၊ ဟောတိ-၏။ ပေ၊ သုညတာ ပဋိသံယုတ္တာ-သည်၊ ဟောတိ-၏။)

တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (အကျယ်စွဲပုံကို အောက်အဓိပ္ပါယ်၌ ကြည့်ပါ)၊ ဣဒံ-
ဤသိက္ခာပုဒ်သည်၊ လဟကံ-လဟကသိက္ခာပုဒ်တည်း၊ ဣဒံ-ဤသိက္ခာပုဒ်သည်၊

ဘူမန္တရံ။ ။ ဘူမိ+အန္တရံ၊ “ဘူမိ”အရ အဝတ္ထာဘုံ ဌာနဘုံ ၂ မျိုးကို ဖွင့်ကြ၏၊ ဘဝန္တိ
ဓမ္မာ ဧတ္တာတိ ဘူမိ-တရားတို့၏ ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်ဟူသော အဝတ္ထာဘုံ၊ တည်ရာဟူသော
ဌာနဘုံတည်း၊ အန္တရကို “ဝိသေသ”ဟု ဖွင့်ကြ၏၊ အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် ဘေဒ
အနက်ပင်တည်း၊ ထို့တွင် အဝတ္ထာဘုံဟူသည် သတိစသော တရားတို့၏ (သတိပဋ္ဌာန်စသည်
ဖြစ်စိုက်) သတိပဋ္ဌာန်အခိုက်အတန့်၊ ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ္ဂင်စသော အခိုက်အတန့်တည်း၊
ဥပမာ- နွားတစ်ကောင်ကိုပင် အမိအနား၌ ကပ်၍အိပ်တတ်သော နွားငယ် အခိုက်အတန့်ကိုစွဲ၍
ဝစ္ဆဟုလည်းကောင်း၊ နွားသိုး အခိုက်အတန့်ကိုစွဲ၍ သင်ကွပ် ဆုံးမထိုက်သောကြောင့် ဒမ္မဟု
လည်းကောင်း၊ ဝန်ဆောင်နိုင်သော အခိုက်အတန့်ကို စွဲ၍ နွားလားကို ဗလိဗဒ္ဓဟုလည်းကောင်း၊
ခေါ်ရသကဲ့သို့ သတိစသော တစ်ပါးစီကိုပင် ထိုထိုသတ္တိ အခိုက်အတန့်ကိုစွဲ၍ သတိပဋ္ဌာန်၊
ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ္ဂင်ဟု ခေါ်ရသည်-ဟူလို၊ ဌာနဘုံဟူသည်ကား ကာမာဝစရစသော
ဘုံပင်တည်း။ [ဘူမန္တရန္တိ ဓမ္မာနံ အဝတ္ထာ ဝိသေသဉ္စ၊ ဌာနဝိသေသဉ္စ၊-ဋီကာသစ်။]

သမယန္တရံ။ ။ ဒိဋ္ဌိဝိသေသံ နာနာဝိဟိတာ ဒိဋ္ဌိယောတိအတ္ထော၊ သမယကို ဒိဋ္ဌိ၊
အန္တရကို ဝိသေသဟု ဖွင့်သည်၊ “အယူအထူး”ဟူသည် တစ်မျိုးနှင့် တစ်မျိုး မတူသော
အမျိုးမျိုးသော အယူများပင်တည်း၊ (တစ်နည်း) အညသမယံ-ဗုဒ္ဓ၏ အယူမှ တစ်ပါးသော
မိစ္ဆာအယူများ။

တသ္မာ။ ။ ဂန္ဓိတံ မဟန္တံမှစ၍ သုညတာပဋိသံယုတ္တာတိုင်အောင် တ သဒ္ဓါဖြင့် ညွှန်ပြသည်၊
“တသ္မာ-ထိုသို့ ဤလေးဌာနသို့ ရောက်လသော် ဒေသနာတည်းဟူသော ကြိုးဝါးခြင်း၏
ကြီးကျယ်သည်၏ အဖြစ်၊ ဒေသနာဉာဏ်တော်၏ ဒေသတဗ္ဗဓမ္မတို့သို့ အစဉ်အတိုင်း
သက်ဝင်သည်၏ အဖြစ်၊ ဉာဏ်တော်ကြီးမားပုံ ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်၊ ဒေသနာတော်၏
နက်နဲသည်၏ အဖြစ်၊ လက္ခဏာသုံးရပ် တံဆိပ်ခတ်အပ်သည်၏ အဖြစ် သုညတာပဋိ
သံယုတ္တ၏ အဖြစ်ကြောင့်”ဟု အကျယ်ပေးပါ။

ဂရုကံ-ဂရုကသိက္ခာပုဒ်တည်း။ ဣဒံ-ဤသိက္ခာပုဒ်သည်။ သတေကိစ္ဆံ-ကုစားခြင်းနှင့် တက္ခုဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်တည်း။ ဣဒံ, အတေကိစ္ဆံ-ကုစားခြင်း မရှိသော သိက္ခာပုဒ်တည်း။ [နပုံလိင်ဖြင့် ထားသောကြောင့် ဣဒံကို သိက္ခာပုဒ် စွဲရသည်။ အရကောဏ်မှာ ထိုသိက္ခာပုဒ်ဖြင့် ပြအပ်သော အာပတ်သာတည်း။] အယံ-ဤသည်ကား။ အာပတ္တိ-အာပတ်တည်း။ အယံ-ကား။ အနာပတ္တိ-အနာပတ်တည်း။ အယံ-ကား။ ဆေဇ္ဇဂါမိနီ-သာသနာတော်ဝယ် အမြစ်အရင်း ပြတ်ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်သော အာပတ်တည်း။ အယံ-ကား။ ဝုဠာနဂါမိနီ-အာပတ်မှ ထမြောက်ကြောင်း ပရိဝါသ်မာနတ်သို့ ရောက်စေတတ်သော အာပတ်တည်း။ အယံ-ကား။ ဒေသနာဂါမိနီ-ဒေသနာပြောခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်သော အာပတ်တည်း။ အယံ-ကား။ လောကဝိဇ္ဇာ-လောက၌ပင် အပြစ်ရှိသော အာပတ်တည်း။ အယံ-ကား။ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇာ-ပညတ်ကြောင့် အပြစ်ရှိသော အာပတ်တည်း။ ဣမသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ-ဤအကြောင်းဝတ္ထုကြောင့်။ ဣဒံ-ဤသိက္ခာပုဒ်ကို။ ပညပေတဗ္ဗံ-ပညတ်ထိုက်၏။ ဣတိဇေဝံ-ဤသို့။ ဝတ္ထုသ္မိံ-အကြောင်းဝတ္ထုသည်။ ဩတိဇ္ဈေ-သက်ရောက်လသော်။ ယံ သိက္ခာပဒ်ပညာပနံနာမ-အကြင်သိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်တော်မူခြင်းမည်သည်။ (အတ္တိ)။ တတ္ထ-ထိုသိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်တော်မူခြင်း၌။ အညေသံ-မြတ်စွာဘုရားမှတစ်ပါး အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ဝါ-တို့မှာ။ ထာမောဝါ-ဉာဏ်စွမ်းသည် လည်းကောင်း၊ ဗလံဝါ-ကိုယ်စွမ်းသည် လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဒေသ-ဤသိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်ခြင်းဟူသော အရာသည်။ အညေသံ-တို့၏။ အဝိသယော-အရာမဟုတ်၊ တထာဂတဿေဝ-မြတ်စွာဘုရား၏သာ။ ဝိသယော-အရာတော်တည်း။ [နိဂုံးကိုပြလို၍ ဣတိစသည်မိန့်။] ဣတိ-ဤသို့လျှင်။ ဝိနယပညတ္တိ-ဝိနည်းကို ပညတ်တော်မူခြင်းသို့။ ပတွာ-၍။ ဝါ-သော်။ ဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏။ ဂဇ္ဇိတံ-သည်။ မဟန္တံ-သည်။ ဟောတိ-၏။ ပေတိလက္ခဏာဟတာ-လက္ခဏာသုံးရပ်၊ အမှတ်တံဆိပ်ဖြင့် ခတ်နှိပ်အပ်သည်။ သုညတာ ပဋိသံယုတ္တာ-သည်။ ဟောတိ-၏။ ဣတိ-ဝိနယပညတ်နှင့်စပ်သော အကျယ် အပြီးတည်း။

ဩတိဇ္ဈေ ဝတ္ထုသ္မိံ။ ။ဇေဝံ လဟုကဂရုကာဒိဝသေန (ဤဆိုအပ်ပြီးသည့် အတိုင်း လဟုကအာပတ် ဂရုကအာပတ် အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်) တဒနုရူပေ ဩတိဇ္ဈေ ဝတ္ထုသ္မိံ (ထိုအာပတ်တို့အား လျှောက်ပတ်သော အကြောင်းဝတ္ထု သက်ရောက်လသော်)-ဋီကာ။

ထာမော, ဗလံ။ ။ထာမောတိ ဉာဏသာမတ္ထိယံ၊ ဗလန္တိ အကမ္မနသင်္ခါတော ဝီရဘာဝေါ၊ ထာမော ဗလန္တိဝါ သာမတ္ထိယဝစနမေဝ၊-ဋီကာသစ်။ “ဗလံ ထာမော သဟံ သတ္တိ”-အဘိဓာန် (၃၉၈)နှင့် အညီ ၂ ပုဒ်လုံးပင်၊ သတ္တိအနက်ဟောချည်းတည်း။ ထို့ကြောင့် ဉာဏ်စွမ်းကို ထာမ, ကိုယ်စွမ်း နှုတ်စွမ်းကို ဗလဟု ခွဲပါ။ [နိဿယ၌ ဤနောက်နည်းအတိုင်း ပေးထားသည်။]

တထာ-ထိုမှတစ်ပါး၊ (တစ်နည်း) တထာ-ထို ဝိနယပညတ္တိ၏ အကျယ်မှ တစ်ပါး ဘူမန္တရ၏ အကျယ်ကား၊ ဣမေ-ဤသည်တို့သည်၊ စတ္တာရော-န်သော၊ သတိပဋ္ဌာနာ နာမ-သတိပဋ္ဌာန်တို့မည်၏။ပေ၊ (အယံ ဣမေ ဣမာ ဣမာနိတို့ကို ပေယျာလမြှုပ်ထားသည်၊ ဖော်ပါ)၊ အယံ-ဤသည်ကား၊ အရိယော-မြတ်သော၊ အဋ္ဌဂီကော-ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ မဂ္ဂေါနာမ-မဂ်မည်၏၊ ဣမေ-ဤသည် တို့ကား၊ ပဉ္စ-ငါးပါးကုန်သော၊ ခန္ဓာနာမ-ခန္ဓာတို့ မည်၏၊ ဣမာနိ-ဤသည် တို့ကား၊ ဒွါဒသ-တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးကုန်သော၊ အာယတနာနိ နာမ-အာယတနတို့ မည်၏၊ ဣမာ-ဤသည်တို့ကား၊ အဋ္ဌရသ-တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ဓာတုယော နာမ-ဓာတ်တို့ မည်၏၊ ဣမာနိ-ဤသည်တို့ကား၊ စတ္တာရိ-လေးပါးကုန်သော၊ အရိယသစ္စာနိနာမ-အရိယသစ္စာတို့မည်၏၊ ဣမာနိ-ကား၊ ဗာဝီသ-နှစ်ဆယ့်နှစ် ပါးသော၊ ဣန္ဒြိယာနိ နာမ-ဣန္ဒြိယတို့မည်၏၊ ဣမေ-ကား၊ နဝ-ကိုးပါးကုန်သော၊ ဟောတူနာမ-ဟိတ်တို့မည်၏၊ ဣမေ-ကား၊ စတ္တာရော-ကုန်သော၊ အာဟာရာ နာမ-အာဟာရတို့မည်၏၊ ဣမေ-ကား၊ သတ္တ-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဖဿာနာမ- ဖဿတို့မည်၏၊ ဣမာ-ကား၊ သတ္တ-ကုန်သော၊ ဝေဒနာနာမ-ဝေဒနာတို့မည်၏၊ ပေ၊ဣမာနိ-ကား၊ သတ္တ-ကုန်သော၊ စိတ္တာနိနာမ-စိတ်တို့မည်၏။ [ဝိညာဏဓာတ် ၇ ပါးကို “သတ္တစိတ္တာနိ”ဟု လည်းကောင်း၊ ထိုနှင့်ယှဉ်သော ဖဿစသည်ကို “သတ္တ ဖဿာစသည်ဟု လည်းကောင်း ဆိုသည်။]

ဧတေသု-ဤတရားတို့တွင်၊ ဧတ္တကာ-ဤမျှအတိုင်အရှည်ရှိသော တရားတို့ သည်၊ ကာမာဝစရာ-ကာမာဝစရ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ နာမ-တရားတို့မည်၏၊ ဧတ္တကာ-တို့သည်၊ ရူပါဝစရာ-ရူပါဝစရ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ နာမ-တို့မည်၏၊ ဧတ္တကာ-တို့သည်၊ အရူပါဝစရာ-အရူပါဝစရ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနာမ-တို့မည်၏၊ ဧတ္တကာ-တို့သည်၊ ပရိယာပန္နာ-တဏှာ သုံးပါးဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနာမ-လောကီတရားတို့မည်၏၊ [“ဧတ္တာကာ အပရိယာပန္နာ-တဏှာသုံးပါးဖြင့် ပိုင်းခြား၍ မယူအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနာမ-တို့မည်၏” ဤသို့ရှိလျှင် ကောင်း၏။] ဧတ္တကာ-တို့သည်၊ လောကီယာ-လောက၌ ထင်ရှားကုန်သော၊ ဝါ-လောကီဖြစ် ကုန်သော၊ ဓမ္မာနာမ-တို့မည်၏၊ ဧတ္တကာ-တို့သည်၊ လောကုတ္တရာ-လောကုတ္တရာ ဖြစ်ကုန် သော၊ ဓမ္မာနာမ-တို့မည်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ အစရှိသော၊ ဝါ-ဤသို့ အလားတူ ဖြစ်သော၊ (အဘိဓမ္မပိဋကံ၌စပ်)။ [ဣတိသဒ္ဓါ အာဒိအနက်၊ တစ်နည်း-

သတိပဋ္ဌာနာ။ ။ဤ သတိပဋ္ဌာန်စသော တရားတော်များသည်၊ သုတ္တန်ပါဠိတော်၌ လည်းလာ၏၊ သို့သော် အဘိဓမ္မာ၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယ၊ အဘိဓမ္မဘာဇနီယ၊ ပဉ္စပုစ္ဆကနည်း သုံးမျိုးဖြင့် အထူးပြု၍ အကျယ်ဝေဘန်တော်မူ သောကြောင့် “ဣမေ စတ္တာရော သတိ ပဋ္ဌာနာ နာမ၊ပေ၊အဘိဓမ္မပိဋကံ ဝိဘဇိတွာ”ဟု မိန့်သည်။

ပကာရအနက်ဟော၊ ထို ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် အလားတူဖြစ်သော ကြွင်းသော တရားများကို ဝေဘန်ပုံ အခြင်းအရာကို ယူ။] စတုဝိသတိ သမန္တပဋ္ဌာန်-နှစ်ဆယ့်လေးပါးသော သမန္တပဋ္ဌာန်းရှိသော၊ အနန္တနယ်-အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော နည်းရှိသော၊ အဘိဓမ္မပိဋက-အဘိဓမ္မပိဋကကို၊ ဝိဘဇိတွာ-ဝေဘန်၍၊ ကထေတုံ-ဟောခြင်းငှါ၊ အညေသံ-တို့၏၊ ထာမောဝါ-ဉာဏ်အားသည် လည်းကောင်း၊ ဗလံဝါ-မတုန်မလှုပ်သော ဝီရိယအားသည် လည်းကောင်း၊ (ဋီကာ ပဌမနည်းကို ပေးသည်)၊ နတ္ထိ၊ ဒေသ-ဤ အဘိဓမ္မပိဋကကို အကျယ်ဝေဘန်၍ ဟောခြင်းဟူသော အရာသည်၊ အညေသံ-တို့၏၊ အဝိသယော-အရာမဟုတ်၊ တထာဂတဿေဝ-၏သာ၊ ဝိသယော-တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ ဘူမန္တရပရိစ္ဆေဒံ-ဘုံအထူး အပိုင်းအခြားသို့၊ ပတွာ၊ ပေ၊ သုညတာ ပဋိသံယုတ္တာ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-ဘူမန္တရနှင့် စပ်၍ အကျယ်အပြီးတည်း။

[ရှေးစာအုပ်များ၌ “ယာ အယံ”ဟု ရှိ၏၊ နောက်စာအုပ်များ၌ “အယံ”ဟု ရှိ၏၊ ဣမသဒ္ဓါဖြင့် ညွှန်ပြဘို့ရန် ရှေ့ အနီးအပါး၌ အဝိဇ္ဇာ အကြောင်းအရာ မရှိခဲ့၊ ထို့ကြောင့် ယာ-အယံ နှစ်ပုဒ်လုံးပင် ပိုဟန်တူ၏၊] တထာ-ထိုမှတစ်ပါး၊ (တစ်နည်း) တထာ-ဘူမန္တရ၏ အကျယ်မှတစ်ပါး ပစ္စယာကာရ၏ အကျယ်ကား၊ (အယံ) အဝိဇ္ဇာ-(ဤ) အဝိဇ္ဇာသည်၊ သင်္ခါရာနံ-သင်္ခါရတို့အား၊ နဝဟိ-ကိုးပါး ကုန်သော၊ အာကာရေဟိ-အခြင်းအရာတို့ဖြင့်၊ ပစ္စယော-ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ-၏။ [နဝအာကာရ၏ ကိုးပါးသရုပ်ကို ပြလို၍ “ဥပ္ပါဒေါ ဟုတွာ”စသည် မိန့်။] ဥပ္ပါဒေါ-သင်္ခါရတို့၏ တစ်ဘဝ၌ အစွာဖြစ်ကြောင်းသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ပဝတ္တံ-သင်္ခါရတို့၏ စ၍ဖြစ်ပြီးနောက် ဖြစ်တည်ကြောင်းသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယာ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ နိမိတ္တံ-သင်္ခါရတို့၏ ဘဝစသည်တို့၌ အကျိုးကို ပစ်ချကြောင်းသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယာ-သည်၊ ဟောတိ၊ အာယူဟနံ-သင်္ခါရတို့၏ မိမိအကျိုးဖြစ်ဘို့ရန် အားထုတ်ကြောင်းသည်။

ဥပ္ပါဒေါ၊ ပဝတ္တံ၊ နိမိတ္တံ။ ။ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧတသ္မာ ဖလံတိ ဥပ္ပါဒေါ= သင်္ခါရဟူသော အကျိုးတရား၏ တစ်ဘဝ၌ စ၍ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအကြောင်း၊ ပဝတ္တတိ ဓရတိ ဧတသ္မိတိ ပဝတ္တံ=သင်္ခါရဟူသော အကျိုးတရားတို့၏ တစ်ဘဝလုံး၌ ဖြစ်တည်ကြောင်း ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအကြောင်း၊ “နိမိသန္တိစ တေ (သင်္ခါရာ) အဝိဇ္ဇယ သတိ ဖလံ ဘဝါဒီသု ခိပန္တိ”ဟု ဋီကာဟောင်း၌ တွေ့ရ၏၊ ထိုအလို “နိ+မိသဓာတ်၊ တ”ဟု လည်းကောင်း၊ နိ ရှေ့ရှိသောကြောင့် မိသဓာတ်လည်း ခိပနအနက်ဟောဟု လည်းကောင်း ကြံပါ၊ ဤနေရာ၌ အမှတ်နိမိတ်ကိုဟောသော နိမိတ္တမဟုတ်သောကြောင့် “နိမိနာတိ၊ သဉ္ဇာနာတိ ဧတေနာတိ နိမိတ္တံ”ဟုကား မပြုနိုင်၊ သင်္ခါရတို့က ဝိညာဉ် အကျိုးကို ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ စသည်တို့၌ ပစ်ချကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအကြောင်း။ [ဤမှနောက်၌ ဋီကာသစ်ဝယ် “နိဒဒါတိ ဖလံ အတ္တနော ပစ္စယုပ္ပန္နံ ဧတေနာတိ နိဒါနံ”ဟု တွေ့ရ၏၊ နဝအာကာရ၌ နိဒါနပုဒ် မရှိ။]

ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ၊ သံယောဂေါ-သင်္ခါရတို့၏ မိမိအကျိုးနှင့် စပ်ယှဉ်ကြောင်းသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ၊ ပလိဗောဓော-သင်္ခါရတို့၏ မိမိကိန်းရာ ခန္ဓာအစဉ်ကို နောင်ဖွဲ့ကြောင်းသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ၊ သမုဒယော-အခြားအကြောင်းတို့နှင့် ပေါင်းမိလသော် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ၊ ဟေတု-သင်္ခါရတို့၏ ဇနကအကြောင်းသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ၊ ပစ္စယော-သင်္ခါရတို့၏ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ၊ တထာ-ထိုအတူ၊ သင်္ခါရာဒယော-သင်္ခါရအစရှိသော အကြောင်း တရားတို့သည်၊ ဝိညာဏာဒိနံ-ဝိညာဉ်အစရှိသော အကျိုးတရားတို့အား၊ (ဥပ္ပါဒေါ-သည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ၊ ပေ၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပစ္စယော-သည်၊ ဟောတိ)။

အာယူဟနံ၊ သံယောဂေါ။ ။အာပုဗ္ဗ ဥပါဓာတ်သည်၊ ဤနေရာ၌ အားထုတ်ခြင်း အနက်ဟောတည်း၊ “အာယူဟန္တိ ဖလုပ္ပတ္တိယာ ဃဋ္ဌန္တိ ဧတသ္မိတိ အာယူဟနံ= သင်္ခါရတို့၏ မိမိအကျိုးဖြစ်တို့ရာ အားထုတ်ကြောင်း ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအကြောင်း၊ သံယုဇ္ဈန္တိ အတ္တနော ဖလေန ဧတသ္မိတိ သံယောဂေါ= သင်္ခါရတို့၏ မိမိအကျိုးနှင့် စပ်ယှဉ်ကြောင်း ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအကြောင်း။

ပလိဗောဓော၊ သမုဒယော။ ။ယသ္မိ သန္တာနေ သယံ ဥပ္ပန္နာ-အကြင် သန္တာန်၌ မိမိ (သင်္ခါရ)တို့ ဖြစ်ကြ၏၊ တံ ပလိဗုန္တန္တိ ယသ္မိတိ ပလိဗောဓော= ထိုသန္တာန်ကို သင်္ခါရတို့က နောင်ဖွဲ့ကြောင်း ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအကြောင်း။ [ပိလိဗုန္တတိကို “ဗန္ဓတိ”ဟု ပဋသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၏။] သမုဒယောကို “သံ+ဥဒယ”ဟု ခွဲ၊ သံသည် “အကြောင်းတစ်ပါးနှင့် ပေါင်းမိခြင်း”အနက်ဟော၊ ပစ္စယန္တရသမဝါယေ သင်္ခါရာ ဥဒယန္တိ ယသ္မိတိ သမုဒယော= အခြားအကြောင်းတို့နှင့် ပေါင်းမိ လသော် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအကြောင်း။

ဟေတု၊ ပစ္စယော။ ။ဟိဓာတ်၊ ဂတိအနက်ဟော၊ သင်္ခါရာနံ ကာရဏဘာဝံ ဟိနောတိ ဂစ္ဆတိတိ ဟေတု= သင်္ခါရတို့၏ ဇနကအကြောင်း အဖြစ်သို့ ရောက်တတ်သော အဝိဇ္ဇာ အကြောင်း၊ ပစ္စယောကို “ပတိ+အယဟု ခွဲ၊ ပတိစ္စ (အဝိဇ္ဇာကို စွဲ၍) သင်္ခါရာ အယန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတေနာတိ ပစ္စယော= သင်္ခါရတို့၏ စွဲ၍ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်း။

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာသစ်၌ ပစ္စယော ဟုတွာအတွက် ပစ္စယော၏ အနက်မပါ၊ ပစ္စယော၏ အစား နိဒါနကို သွင်းထားသည်၊သို့သော် သာကေ၌ “ပစ္စယဋ္ဌိတိ”ဟု ပါဠိတော်ရင်းမှာပင် ပါ၏၊ ထို၏ အဋ္ဌကထာ၌လည်း “အဝိဇ္ဇာဝ သင်္ခါရာနံ ဥပ္ပါဒေ ဇနကပစ္စယတ္တာ၊ ပဝတ္တိယံ ဥပတ္တမ္ဘကပစ္စယတ္တာစ ဟေတုဋ္ဌိတိ ပစ္စယဋ္ဌိတိတိ ဝုတ္တာ”ဟု မိန့်သည်။

ယထာ (ကိံ ဝစနံ)-ကို၊ (ကော-သည်)၊ အာဟ-နည်း၊ ကထံ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏံ၊ပေ၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏန္တိ-ဏံဟူ၍၊ (ဓမ္မသေနာပတိ-သည်၊ အာဟ-ပြီ)၊ [ကထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ-အကြောင်းတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ယူခြင်း၌၊ ဝါ-အကြောင်းတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၌၊ ပညာ-ပညာသည်၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိ ညာဏံ-ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ်သည်၊ ဝါ-သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားတို့၏ တည်ရာ အကြောင်း၌ ဖြစ်သောညာဏ်သည်၊ (ဟောတိ-ဖြစ်သနည်း)။ [ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိစသည်၌ ဥပ္ပါဒစသည်ကို “ဥပ္ပါဒေါ ဟုတွာ ပစ္စယော” စသည်၌ ဥပ္ပါဒေါစသည် အတိုင်း အနက်ပေးလိမ့်မည်။] အဝိဇ္ဇာ-အဝိဇ္ဇာသည်၊ သင်္ခါရာနံ-သင်္ခါရတို့၏၊ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိစ- သင်္ခါရတို့၏ တစ်ဘဝ၌ အစစွာ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်၍ တည်ရာအကြောင်းသည် လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တဋ္ဌိတိစ-သရတို့၏ စ၍ဖြစ်ပြီးနောက် ဖြစ်တည်ကြောင်းဖြစ်၍ တည်ရာအကြောင်းသည် လည်းကောင်း၊ နိမိတ္တဋ္ဌိတိစ-သင်္ခါရတို့၏ ဘဝစသည် တို့၌ အကျိုးကို ပစ်ချကြောင်း ဖြစ်၍ တည်ရာအကြောင်းသည် လည်းကောင်း၊ အာယူဟနဋ္ဌိတိစ-င်္ခါရတို့၏ မိမိအကျိုးဖြစ်ဖို့ရန် အားထုတ်ကြောင်း ဖြစ်၍ တည်ရာ အကြောင်းသည် လည်းကောင်း၊ သံယောဂဋ္ဌိတိစ-သင်္ခါရတို့၏ မိမိအကျိုးနှင့်

ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏံ။ ။တိဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထ ဖလဓမ္မာ တဒါယတ္ထုတုတ္တတာယာတိ ဌိတိ (ကာရဏံ)၊ ထိုအကြောင့်နှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သည့် အတွက် အကျိုးတရားတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းသည် ဌိတိ မည်၏၊ ဓမ္မာနံ+ဌိတိ ဓမ္မဋ္ဌိတိ၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိယာ-ဌိ+ညာဏံ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏံ= သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားတို့၏ တည်ရာအကြောင်း၌ (ဖြစ်သော)ညာဏံ၊ -သံရတ္ထဋ္ဌိကာ၊ အရဟံအဖွင့်။ [ဋီကာသစ်နှင့် ပဋိသန္တိဒါမင်္ဂအဋ္ဌကထာ၌ ဌတိကို ကရဏ သာဓ် ပြုကြသည်၊ ဌာဓာတ်သည် အာဓာရကို ငဲ့သောကြောင့် သာရတ္ထဝိဂြိုဟ်က သဘာဝကျ သည်၊ အာသဝဌာနိယာပုဒ်ကိုလည်း ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ အဓိကရဏသာဓ်ပင် ပြုသည်။

ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိစသည်။ ။“ဥပ္ပါဒါယ-ဥပါဒိသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းငှါ+ဌိတိ-တည်ရာအကြောင်း တည်း၊ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ၊ ပဝတ္တာယ-ဥပါဒိပြီးသောတရားတို့၏ ဖြစ်တည်ခြင်းငှါ+ဌိတိ ပဝတ္တဋ္ဌိတိ၊ နိမိတ္တဘူတာ+ဌိတိ နိမိတ္တဋ္ဌိတိ၊ အာယူဟနဘူတာ+ဌိတိ အာယူဟနဋ္ဌိတိ”စသည်ဖြင့် ပဋိ သန္တိဒါမင်္ဂ အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ သို့သော် “ဥပ္ပါဒေါ-ဥပါဒိကြောင်းသည်+ဟုတွာ+ဌိတိ ဥပ္ပါဒ ဌိတိ၊ ပဝတ္တံ+ဟုတွာ+ဌိတိ ပဝတ္တဋ္ဌိတိ၊ နိမိတ္တံ+ဟုတွာ+ဌိတိ နိမိတ္တဋ္ဌိတိ”စသည်ဖြင့် ပြုမှ “ဥပ္ပါဒေါ ဟုတွာ ပစ္စယော”ဟူသော ရှေ့အဋ္ဌကထာစကားနှင့် လိုက်လျောမည်၊ မှန်၏- “ဥပ္ပါဒေါ ဟုတွာ ပစ္စယော”စသည်ကို “ဥပါဒဋ္ဌိတိ”စသည်ဖြင့် ဆိုသည်၊ ဌိတိနှင့် ပစ္စယောကား အဓိပ္ပါယ်တူတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဟေတုပစ္စယောအဖွင့် ပဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌ ဟေတု ဟုတွာ ပစ္စယောကို “ဟေတုဘာဝေန-ဟိတ်အဖြစ်ဖြင့်”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “ဥပ္ပါဒေါ ဟုတွာ” စသည်ကို “ဥပါဒဘာဝေန”စသည်ဖြင့် ဖွင့်နိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

စပ်ယှဉ်ကြောင်း ဖြစ်၍တည်ရာအကြောင်းသည် လည်းကောင်း၊ ပလိဗောဓဋ္ဌိတိစ-
သင်္ခါရတို့၏ မိမိကိန်းရာ ခန္ဓာအစဉ်ကို နောင်ဖွဲ့ကြောင်းဖြစ်၍ တည်ရာအကြောင်း
သည် လည်းကောင်း၊ သမုဒယဋ္ဌိတိစ-အခြားအကြောင်းတို့နှင့် ပေါင်းမိလသော်
သင်္ခါရတို့၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်၍ တည်ရာအကြောင်းသည် လည်းကောင်း၊ ဟေတုဋ္ဌိတိ
စ-သင်္ခါရတို့၏ နေက အကြောင်းဖြစ်၍ တည်ရာအကြောင်းသည် လည်းကောင်း၊
ပစ္စယဋ္ဌိတိစသ-င်္ခါရတို့၏ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းဖြစ်၍ တည်ရာအကြောင်းသည်
လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ)။

နဝဟိ-ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အာကာရေဟိ-တို့ဖြင့်၊ အဝိဇ္ဇာ-သည်၊ ပစ္စယော-
အကြောင်တည်း၊ သင်္ခါရာ-တို့သည်၊ ပစ္စယသမုပ္ပန္နာ-အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော
အကျိုးတရားတို့တည်း၊ ဥဘောပိ-နှစ်ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေ ဓမ္မာ-ဤ
အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရ တရားတို့သည်၊ ပစ္စယသမုပ္ပန္နာ-အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော
အကျိုးတရားတို့တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ-၌၊ ပညာ-သည်၊
ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ်-မည်၏၊ အတိတံ-အတိတ်ဖြစ်သော၊ အဒ္ဓါနမ္မိ-ကာလ၌လည်း၊
("ကာလပတ်လုံး"ဟုလည်း ပေးကြ၏)၊ ပေ၊ အနာဂတံ-အနာဂတ် ဖြစ်သော၊
အဒ္ဓါနမ္မိ-၌လည်း၊ အဝိဇ္ဇာ-သည်၊ သင်္ခါရာနံ-တို့၏၊ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိစ ပေ၊ ဇာတိ-
သည်၊ ဧရာမရဏဿ-၏၊ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိစ၊ ပေ၊ ပစ္စယဋ္ဌိတိစ-သည်လည်း၊ (ဟောတိ)၊
နဝဟိ-ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အာကာရေဟိ-တို့ဖြင့်၊ ဇာတိ-သည်၊ ပစ္စယော-
တည်း၊ ဧရာမရဏံ-သည်၊ ပစ္စယသမုပ္ပန္နံ-တည်း၊ ဥဘောပိ-ကုန်သော၊ ဧတေ
ဓမ္မာ-ဤ ဇာတိ ဧရာ မရဏတရားတို့သည်၊ ပစ္စယသမုပ္ပန္နာ-တည်း၊ ဣတိ-
သို့၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ-၌၊ ပညာ-သည်၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ်-မည်၏၊ -[ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၊
မဟာဝဂ်၊ ဉာဏကဏ္ဍာ၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ နိဒ္ဒေသ။]

ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ တဿ တဿ ဓမ္မဿ-ထိုထို သင်္ခါရစသော အကျိုးတရား၏၊
တဏှာတဏှာ-ထိုထို ဟေတုသတ္တိစသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပစ္စယဘာဝေန-
အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ပဝတ္တံ-ဖြစ်သော၊ တိဝဋ်-သုံးပါးသော ဝဋ်ရှိသော၊
တိယဋ်-သုံးပါးသော အစွန့်ရှည်သော၊ တိသန္ဓိ-သုံးပါးသော အစပ်ရှိသော၊ စတု
သင်္ခေပံ-လေးပါးသော အဘို့အစုရှိသော၊ ဝိသတာကာရံ-နှစ်ဆယ်သော အပြား

ပစ္စယသမုပ္ပန္နာ။ ။“အာသဝါနံ သမုပ္ပါဒါ၊ အဝိဇ္ဇာစ ပဝတ္တတိ”နှင့် အညီ အဝိဇ္ဇာလည်း
အာသဝေါဟူသော အကြောင်းရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဥဘောပေတေ ဓမ္မာ ပစ္စယသမုပ္ပန္နာ”ဟု
မိန့်သည်။

အတိတံပိ အဒ္ဓါနံ။ ။“ဤ ပြခဲ့သော ကြောင်းကျိုးဆက်စပ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည်၊
ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌သာ ရနိုင်သည် မဟုတ်၊ အတိတ်ဘဝ အနာဂတ်ဘဝတို့၌လည်း ရနိုင်သေး၏”ဟု
ပြခြင်းငှါ “အတိတမ္ပိ အဒ္ဓါနံ၊ ပေ၊ အနာဂတမ္ပိ အဒ္ဓါနံ” စသည်ဖြင့် မိန့်တော်မူသည်။

ရှိသော၊ (တိသန္ဓိ စသည်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အဖွင့်၌ ရှုပါ။) ဣမံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ဤ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို၊ ဝိဘဇိတွာ-၍၊ ကထေ တုံ-ငှါ၊ အညေသံ-တို့၏၊ ထာမောဝါ-သည် လည်းကောင်း၊ ဗလံဝါ-သည် လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ၊ ဧသ-ဤ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို အကျယ်ဝေဘန်၍ ဟောခြင်း ဟူသော အရာသည်၊ အညေသံ-တို့၏၊ အဝိသယော၊ တထာဂတဿေဝ-၏သာ၊ ဝိသယော-တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ ပစ္စယာကာရံ-သို့၊ ပတွာ-၍၊ ဝါ-လသော်၊ ဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ ဂဇ္ဇိတံ-သည်၊ မဟန္တံ-သည်၊ ဟောတိ၊ ပေ၊ တိလက္ခဏာဟတာ- သည်၊ သုညတာပဋိသံယုတ္တာ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-ပစ္စယာကာရနှင့်စပ်၍ အကျယ် အပြီးတည်း။

တထာ-ထိုမှတစ်ပါး၊ (တစ်နည်း)တထာ-ထိုပစ္စယာကာရ၏ အကျယ်မှတစ်ပါး သမယန္တရ၏အကျယ်ကား၊ စတ္တာရော-လေးမျိုးလေးစားကုန်သော၊ ဇနာ-သတ္တဝါ အပေါင်းတို့သည်၊ သဿတဝါဒါနာမ-သဿတအယူရှိသူတို့မည်၏၊ စတ္တာရော- ကုန်သော၊ (ဇနာ-တို့သည်)၊ ဧကစ္စသဿတဝါဒါ နာမ-ဧကစ္စသဿတအယူ ရှိသူတို့မည်၏၊ (နာမကို ပုဒ်တိုင်းလိုက်ပေးပါ)၊ စတ္တာရော-ကုန်သော၊ (ဇနာ)၊ အန္တာနန္တိကာနာမ-အန္တာနန္တ အယူရှိသူတို့မည်၏၊ စတ္တာရော-ကုန်သော၊ (ဇနာ)၊ အမရာဝိက္ခေပိကာနာမ-အမရာဝိက္ခေပ အယူရှိသူတို့မည်၏၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ (ဇနာ)၊ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကာနာမ-အဓိစ္စသမုပ္ပန္န အယူရှိသူတို့မည်၏၊ သောဠသ- တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါးအမျိုးအစား ဖြစ်ကုန်သော၊ (ဇနာ)၊ သညီဝါဒါနာမ- သညာရှိ၏ဟု အယူရှိသူတို့ မည်၏၊ အဋ္ဌ-ရှစ်မျိုး ရှစ်စားကုန်သော၊ (ဇနာ)၊ အသညီဝါဒါနာမ-သညာမရှိဟု အယူရှိသူတို့မည်၏၊ အဋ္ဌ-ကုန်သော၊ (ဇနာ)၊ နေဝသညီနာသညီဝါဒါနာမ-သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟု အယူရှိသူတို့ မည်၏၊ သတ္တ-ခုနစ်မျိုး ခုနစ်စားကုန်သော၊ (ဇနာ)၊ ဥစ္ဆေဒဝါဒါနာမ-ဥစ္ဆေဒ အယူရှိသူတို့မည်၏၊ ပဉ္စ-ကုန်သော၊ (ဇနာ)၊ ဒိဋ္ဌိဓမ္မ နိဗ္ဗာနဝါဒါနာမ-ဒိဋ္ဌိဓမ္မ နိဗ္ဗာန အယူရှိသူတို့မည်၏၊ တေ-ထို သတ္တဝါအပေါင်း

စတ္တာရော ဇနာ။ ။သဿတဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ခတ္တိယ ဗြာဟ္မဏ စသော အပြား အားဖြင့် အများပင် ရှိကုန်၏။ သို့သော် ဇာတိသဟဿကိုသာ အောက်မေ့နိုင်၍ ထို ဇာတိသဟဿကိုပင် သဿတဟု ယူခြင်း၊ ထို့အတူ ဒသ သံဝဋ္ဌ ဝိဝဋ္ဌကပ်ကို အောက်မေ့နိုင်၍ လည်းကောင်း၊ စတ္တာလီသ သံဝဋ္ဌ ဝိဝဋ္ဌကပ်ကို အောက်မေ့နိုင်၍ လည်းကောင်း၊ ကြိဆ၍ လည်းကောင်း သဿတဟု ယူခြင်းအားဖြင့် လေးမျိုးလေးစားသာ ရှိသောကြောင့် “စတ္တာရော ဇနာ”ဟု ဆို၏။ ဤစကားဖြင့် “လေးမျိုးသာရှိ၏၊ လေးမျိုးထက် အပိုအလိုမရှိ”ဟု သဿတ ဝါဒီတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ပြနိုင်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ အစွမ်းကို ပြသည်။ ထို လေးမျိုးတွင် လည်း တစ်မျိုးတစ်မျိုးလျှင် အများအပြားပါဝင်နေသောကြောင့် ဇနာကို “ဇနသမူဟာ- သတ္တဝါအပေါင်းတို့”ဟု ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြသည်။

တို့သည်၊ ဣဒံ-ဤ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို မှန်ကန်စွာ မယူနိုင်ခြင်းကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ ဣဒံ-ဤ မိစ္ဆာအယူကို၊ ဂဏှန္တိ-ယူကြကုန်၏။

ဣတိ-ဤသို့၊ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတာနိ-၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့ကို၊ ဘိန္ဒိတွာ-ခွဲခြားဝေဘန်၍၊ ဝါ-ချေဖျက်၍၊ နိဇ္ဇေဒ္ဓ-ဝါးရုံ အရှုပ်ကဲ့သို့ ရှုပ်ထွေးခြင်း မရှိသည်ကို၊ နိဂ္ဂမ္ဘ-ချုပ်ပိတ်ပေါင်းကဲ့သို့ ပိတ်ဖုံးခြင်း မရှိသည်ကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ကထေတုံ-ငှါ၊ အညေသံ-တို့၏၊ ထာမောဝါ-သည်လည်းကောင်း၊ ဗလံဝါ-သည်လည်းကောင်း၊

ဣဒံ နိဿာယ။ ။ “ဣဒပုစ္စယတာယ သမ္မာ အဂ္ဂဟဏံ-ဤ သင်္ခါရစသော အကျိုးတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတို့၏ အဖြစ်ဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို မှန်ကန်စွာ မယူနိုင်ခြင်းကို” ဟု ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြ၏။ ဆိုလိုရင်းမှာ-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကြောင်းကျိုး ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ပုံကို နားမလည်သည့်အတွက် အစဉ်သန္တာန်အားဖြင့် ဖြစ်ပျက်နေသော ရုပ်နာမ်တို့၏ သန္တတိယနု (အစဉ်အားဖြင့် တစ်ခုတည်း တစ်ခဲနက်) အဖြစ်ကို မခွဲခြားနိုင်ဘဲ (နာနတ္တ-အသီးအသီး တစ်ခုစီဖြစ်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် မဆင်ခြင်နိုင်ဘဲ) ဧကတ္တဂဟဏံ-တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ကို ယူခြင်းကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ သဿတအယူ ဖြစ်ရသည်-ဟူလို။

ဂဏှန္တိ။ ။ “ဂဏှန္တိ”ဟု ဆိုသောကြောင့် “သူ၏ စိတ်ထဲ၌ စွဲမြဲမှတ်ယူရုံသာ ယူထား၏” ဟု မမှတ်ရ၊ “ဤ သဿတအယူကို စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ ရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် သဿတ သဿတဟု ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုကြသည်” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်တိုင်အောင် မှတ်ပါ။ [ဂဏှန္တိတိ ဣဒံ သဿတဂ္ဂဟဏံ အဘိနိဝိဿ ဝေါဟရန္တိ၊-ဋီကာ။]

ဘိန္ဒိတွာ။ ။ ပါဠိတော်၌ သဿတဝါဒဖြစ်ပုံကို ပြရာဝယ် “အာတပုမနွာယ ပဓာနမနွာယ”စသည်ဖြင့် ပြတော်မူလိမ့်မည်၊ ဤသို့ မိစ္ဆာအယူအမျိုးမျိုး ဖြစ်ရာ၌ အယူ တစ်မျိုးနှင့် တစ်မျိုးလည်း မတူပုံ၊ ထို အယူဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းလည်း မတူပုံကို ခွဲခြား၍ ပြခြင်းကို “ဘိန္ဒိတွာ”ဟု ဆိုသည်။ [ဘိန္ဒိတွာတိ အာတပု မနွာယာတိ အာဒိနာ ဝိဘဇိတွာ။] (တစ်နည်း) ပါဠိတော်ဝယ် မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပြတော်မူပြီးနောက် “တယိဒံ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ပဇာနာတိ”စသည်ဖြင့် ထို မိစ္ဆာအယူတို့ကို ခြေဖျက်သကဲ့သို့ မိန့်တော်မူ၏။ ထိုသို့မိန့်တော်မူခြင်းကို “ဘိန္ဒိတွာ”ဟုဆိုသည်။ [တယိဒံ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ပဇာနာတိတိ အာဒိနာဝါ ဝိမဒ္ဓိတွာ၊-ဋီကာသစ်၌ “ဝိမေတ္တာ-မှတ်လွှင့်၍”ဟု ရှိ၏။]

နိဇ္ဇေဒ္ဓ နိဂ္ဂမ္ဘ။ ။ ဘိန္ဒိတွာကိုပင် “နိဇ္ဇေဒ္ဓ နိဂ္ဂမ္ဘ ကတွာ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ “ဇေဋ္ဌာ”ဟူသည် ဖြေရှင်း၍ ယူရလောက်အောင် ရှုပ်ထွေးနေသော ဝါးရုံအရှုပ် ချည်ထွေး အရှုပ်မျိုးတည်း၊ ထိုနှင့် တူသော မိစ္ဆာအယူ၏ ရှုပ်ထွေးခြင်းကိုလည်း “ဇေဋ္ဌာ”ဟု ခေါ်သည်။ “ဂုမ္ဘ”ဟူသည် အပေါ်၌ အုပ်နေသော ရှုပ်နေသော ချုပ်ပိတ်ပေါင်းတည်း၊ ထိုနှင့်တူသော မိစ္ဆာအယူ၏ ရှုပ်ပွေ နေခြင်းကိုလည်း “ဂုမ္ဘ”ဟု ခေါ်သည်။ နတ္ထိ+ဇေဋ္ဌာ ယဿာတိ နိဇ္ဇေဒ္ဓ (ဒိဋ္ဌိဂတံ)၊ နတ္ထိ+ဂုမ္မော ယဿာတိ နိဂ္ဂမ္ဘ၊ မိစ္ဆာအယူ၏ ထိုအရှုပ်အထွေးကို ဖြေရှင်းခြင်းကို “နိဇ္ဇေဒ္ဓ ကတွာ”ဟု လည်းကောင်း၊ မိစ္ဆာအယူ၏ အုပ်အုံ အအုပ်ကို ဖွင့်လှစ်ခြင်းကို “နိဂ္ဂမ္ဘ ကတွာ”ဟုလည်းကောင်း

နတ္ထိ၊ ဒေသ-ဤ မိစ္ဆာအယူတို့ကို ခွဲခြားဝေဘန်၍ ဟောခြင်းဟူသော အရာသည်၊ အညေသံ-တို့၏၊ အဝိသယော၊ တထာဂတဿေဝ-၏သာ၊ ဝိသယော၊ ဣတိ-ဤ သို့လျှင်၊ သမယန္တရံ-သို့၊ ပတွာ-၍၊ ဝါ-သော်၊ ဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ ဂန္ဓိတံ-သည်၊ မဟန္တံ-သည်၊ ဟောတိ၊ ပေ၊ သုညတာပဋိသံယုတ္တာ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-သမယန္တရံနှင့်စပ်၍ အကျယ်အပြီးတည်း။

ပန-ဆက်၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ-ဤသဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို ပြတော်မူရာ ဌာန၌၊ (အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မာ စသည်ဖြင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို ပြတော်မူရာဌာန၌)၊ သမယန္တရံ-မိစ္ဆာအယူ အထူးကို၊ ဝါ-ဗုဒ္ဓအယူမှ တစ်ပါးသော မိစ္ဆာအယူကို၊ လဗ္ဘတိ-ရအပ်၏၊ တသ္မာ-ထိုသို့ ဤနေရာ၌ သမယန္တရံ၏ ရအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဗ္ဗညုတညာဏဿ-၏၊ မဟန္တံ ဘာဝဒဿနတ္ထံ-ကြီးကျယ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြတော်မူခြင်း အကျိုးငှါ လည်းကောင်း၊ ဒေသနာယ-ဒေသနာတော်၏၊ သုညတာပကာသနဝိဘာဝနတ္ထံစ-သုညတာပကာသနကို ထင်စွာ ပြခြင်း အကျိုးငှါ လည်းကောင်း၊ သမယန္တရံ-သို့၊ အနုပဝိသန္တော-ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း သက်ဝင်တော်မူလိုသော၊ ဓမ္မရာဇာ-တရားမင်းဘုရားသည်၊ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာတိ-ဏာဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနံ-ပုစ္ဆာကို ဖြေဆိုကြောင်း စကားရပ်ကို၊ အာရဘိ-အားထုတ်တော်မူပြီး။

ဆိုသည်။ [ဒိဋ္ဌိဇ္ဈော ဝိဇ္ဈနေန၊ ဒိဋ္ဌိဂုမ္မ ဝိဝရဏေနစ၊-ဋီကာ။] ဋီကာသစ်၌- အစပီ ဝေဠု အာဒိနံ ဟေဋ္ဌပရိယသံသိဗ္ဗနဋ္ဌေန ဇ္ဈော၊ ကုသာဒိနံ ဩဝရဏဋ္ဌေန ဂုမ္မော၊ တဿဒိသတာယ ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ဗျာကုလာ ပါကဋတာ “ဇ္ဈော ဂုမ္မော”တိစ ဂုစ္စတိ၊ ဒိဋ္ဌိဇ္ဈောဝိဇ္ဈောနေန၊ ဒိဋ္ဌိဂုမ္မ ဝိဝရဏေနစ နိဇ္ဈန္တံ နိဂုမ္မံ ကတွာတိ အတ္ထော ဟု ဖွင့်သေး၏။ [မိစ္ဆာအယူ အချင်းချင်းလည်းကောင်း တစ်မျိုးတည်းလည်းကောင်း ရှုပ်ထွေးခြင်း မရှိသည်ကို “နိဇ္ဈန္တံ”ဟု ဆို၏၊ နားမလည်နိုင်အောင် ပိတ်ဖုံးနေမှု၏ မရှိခြင်းကို “နိဂုမ္မံ”ဟု ဆိုသည်။]

တသ္မာ၊ ပေ၊ အာရဘိ။ ။တသ္မာတိ အာဒိနာ (ဒဿေတိ ၌စပ်၊) ဗုဒ္ဓဂုဏေ အာရဗ္ဗ ဒေသနာယ သမုဋ္ဌိတတ္တာ (ရဟန်းတို့၏ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းစဉ်က ဤဒေသနာတော်၏ စ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အတွက်) သဗ္ဗညုတာဉာဏံ ဥဒ္ဓိသိတွာ (“အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မာ”စသည်ဖြင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို အကျဉ်းချုပ် ပြတော်မူပြီး၍) ဒေသနာ ကုသလော ဘဂဝါ သမယန္တရံဂါဟနဝသေန (မိစ္ဆာအယူတည်းဟူသော အယူတစ်ပါးသို့ သက်ဝင်ခြင်း၏ အစွမ်းအာဖြင့်) သဗ္ဗညုတာညာဏမေဝ ဝိသဇ္ဇေတိတိ ဒဿေတိ၊-ဋီကာ။

သဗ္ဗညုတ၊ ပေ၊ ဒဿနတ္ထံ။ ။မိစ္ဆာအယူများကို ခွဲခြား၍ ဟောတော်မူလိုက်လျှင်ပင် အလုံးစုံကို အကုန်သိသော သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်၏ အရှင်ဖြစ်သောကြောင့်သာ ဤကဲ့သို့ ခွဲခြား၍ ဟောတော်မူပါပေသည်ဟု တရားနာသူတို့စိတ်၌ ထင်မြင်လာနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် မိစ္ဆာအယူတို့ကို ခွဲခြား၍ ဟောတော်မူခြင်းသည် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်၏ ကြီးကျယ်ကြောင်းကို ထင်ရှား ပြရာရောက်သည်။

၂၉။ တတ္ထ-ထို သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ အစရှိသော ပုစ္ဆာ ဝိသဇ္ဇနာ၌၊ သန္တိတိ-ကား၊ အတ္ထိ-ရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ-ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ ဥပလဗ္ဘန္တိ- ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်၍ ရအပ်ကုန်၏၊ ဝါ-သိအပ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေတိ-ဘိက္ခဝေဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ အာလပနဝစနံ-ဘုရားရှင်တို့၏ ခေါ်တော်မူကြောင်း စကားတည်း။ [ဘိက္ခဝေ ဟူသော အခေါ်သည် ဘုရားရှင်တို့၏ ခေါ်တော်မူခြင်းသာ တည်း၊ သာဝကတို့ အချင်းချင်း မခေါ်နိုင်။]

သမဏဗြာဟ္မဏာတိ-ကား၊ ပဗ္ဗဇ္ဇူပဂတဘာဝေန-ရသေ့ရဟန်း အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သမဏာ-သမဏ မည်သူတို့သည်၊ ဇာတိယာ-ဇာတ်အားဖြင့်၊ ဗြာဟ္မဏာ-ဗြာဟ္မဏမည်သူတို့သည်၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ လောကေန-လူအပေါင်းသည်၊ သမဏာတိစ-သမဏတို့ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏာတိစ-ဗြာဟ္မဏတို့ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဧဝံ-သို့၊ သမ္မတာ-သမုတ် အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ (သန္တိ-၌စပ်)။

သန္တိ။ ။အသဓာတ် အန္တိဝိဘတ်ဖြင့်ပြီးသော “သန္တိ”ကြိယာသည် အတ္ထိနှင့် အနက်တူသော ကြိယာတည်း၊ ထိုအတ္ထိသည် သဝိဇ္ဇန္တိကြိယာ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ ထို သံဝိဇ္ဇန္တိအရ “ထင်ရှား ရှိခြင်း”ဟူသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိခြင်း မဟုတ်၊ လောက၌ ပညတ်အပ်သော သင်္ကေတပညတ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိခြင်းတည်း၊ ဉာဏ်ဖြင့်ကြည့်သော အခါ ထိုမိစ္ဆာအယူ ရှိသော သမဏဗြာဟ္မဏတို့ကို တွေ့ရ၏၊ ထင်ရှားမရှိလျှင် မတွေ့နိုင် မမြင်နိုင်၊ ထင်ရှား ရှိသောကြောင့်သာ တွေ့နိုင် မြင်နိုင် သိနိုင်သည်-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် သန္တိကို “အတ္ထိ”ဟု ဖွင့်၍ ထို အတ္ထိကို “သံဝိဇ္ဇန္တိ”ဟု လည်းကောင်း၊ သံဝိဇ္ဇန္တိကို “ဥပလဗ္ဘန္တိ”ဟု လည်းကောင်း ထပ်၍ထပ်၍ ဖွင့်သည်။ [ပစ္စိမံ ပစ္စိမံ ပုရိမဿ ပုရိမဿ အတ္ထဝစနံ၊ ဥပလဗ္ဘတိတိ ပညာယ ဥပဂန္တော လဗ္ဘတိ၊-အဋ္ဌသာလီနီ၊ မူလဋီကာ၊ နိဒါနကဏ္ဍအဖွင့်။]

မှတ်ချက်။ ။“သန္တိ”ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာဖြင့် ဟောတော်မူသည့်အတွက် ထိုမိစ္ဆာအယူ ရှိသူတို့၏ အဆက်မပြတ် (ယခုအချိန်တိုင်အောင်) ထင်ရှားရှိနေကြောင်းကို ပြ၏၊ ထို့ပြင်- “သန္တိ ဘိက္ခဝေ”စသည်ဖြင့် မိစ္ဆာအယူဖြစ်ပုံကို ထုတ်ဖော်၍ ဟောတော်မူသည့်အတွက် ထို မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ မိစ္ဆာအယူမှ လျော့သွားနိုင်ခြင်း (တစ်ချို့မှာ) မိစ္ဆာအယူမှ လုံးဝကင်းရှင်းခြင်း အကျိုးရှိကြောင်းကိုလည်း ပြတော်မူ၏၊ ထို့ပြင်-“သန္တိ-ထင်ရှားရှိကြ၏”ဟု မိန့်တော်မူသဖြင့် ဒေသနာတော်၏ (ဒဏ္ဍာရီ)မဟုတ်ဘဲ အဝိတထတာ (မချွတ်ကောက် အမှန်၏အဖြစ်)ကိုလည်း ပြတော်မူသည်။ [သန္တိတိ ဣမိနာ၊ပေ၊ဒိပေတိ ဓမ္မရာဇာ”ဟူသော ဋီကာကို ကြည့်ပါ။]

သမဏဗြာဟ္မဏာ။ ။“သမေတိ-မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်၏”ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့် အညီ မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်မှ သမဏအစစ်ဟူခေါ်နိုင်၏၊ မကောင်းမှုတို့ကို မျှောပြီး ဖြစ်မှ ဗြာဟ္မဏအစစ်ဟု ခေါ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒါ၏ ဟောနက်အားလျော်သော အနုတ္တ အမည်လေလောဟု တွေးတောဖွယ်ရှိရကား “ပဗ္ဗဇ္ဇူပဂတ ပေ၊ ဗြာဟ္မဏာ”ဟု မိန့်သည်၊ ပြခဲ့သော အကြောင်းတို့ကြောင့် ရအပ်သော အနုတ္တအမည် မဟုတ်၊ ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်သို့

(ယေ-အကြင်ရသေ့ ပုဏ္ဏားတို့သည်)၊ ပုဗ္ဗန္တ-အတိတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာအဖို့ကို၊ ကပ္ပေတွာ-ရှေးရှေးတဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ကြံဆ၍၊ ဝိကပ္ပေတွာ-အထုံရသည့် အတွက် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် အထူးတလည် ဆန်းကြယ်စွာ ကြံဆ၍၊ ဂဏန္တိ-နောက်နောက် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲစွဲလန်းလန်း ယူကြကုန်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (တေ-ထို ရသေ့ ပုဏ္ဏားတို့သည်)၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ-ကတို့မည်၏၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဧတေသ- ဤရသေ့ ပုဏ္ဏားတို့၏၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပေါ-အတိတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာအဖို့ကို တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့ဖြင့် ကြံဆခြင်းသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (တေ-ထိုရသေ့ ပုဏ္ဏား တို့သည်)၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ-ကတို့မည်၏။

တတ္ထ-ထို ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာဟူသော ပါဠိ၌၊ (နိဝိဋ္ဌော-သက်ဝင်တည်နေသော)၊ အန္တောတိ အယံသဒ္ဓေါ-အန္တောဟူသော ဤသဒ္ဓါကို၊ ဝါ-သည်၊ အန္တ၊ပေ၊ကောဋ္ဌာ

ရောက်နေသောကြောင့် သမဏဟုလည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏမျိုး၌ မွေးဖွားသောကြောင့် ဗြာဟ္မဏဟု လည်းကောင်း အထင်ရရှိ အမည်များသာဖြစ်သည်-ဟုလို၊ (တစ်နည်း) ပြခဲ့သော အကြောင်းရှိသည်ဖြစ်စေ မရှိသည်ဖြစ်စေ လူအများက သမဏဗြာဟ္မဏဟု အသိအမှတ် ပြုထားသော ကြောင့် သမဏဗြာဟ္မဏ အမည်ရကြသည်။ “ဤနည်း၌ ရှေးရှေးက တွင်လာသော နာမည်ဖြစ်၍ အတွင်ရရှိတည်း။”

ပုဗ္ဗန္တ၊ပေ၊ဂဏန္တိ။ ။[အန္တ၏ ကောဋ္ဌာသအနက်၊ ကပ္ပ၏ တဏှာကပ္ပ ဒိဋ္ဌိကပ္ပအနက်ကို နောက်၌ ပြလတံ၊] ကပ္ပေတွာဖြင့် ရှေးဦးစွာ ကြံဆတတ်သော တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ကို ပြ၏၊ ရှေးတဏှာဒိဋ္ဌိတို့က အထုံရအောင် ကျေးဇူးပြုသဖြင့် အားရှိပါးရှိ ကြံဆတတ်၊ ဆန်းဆန်း ကြယ်ကြယ် ကြံဆတတ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကို ဝိကပ္ပေတွာဖြင့် ပြ၏၊ ဂဏန္တိအရယူခြင်း ဟူသည် ထိုတဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲစွဲမြဲမြဲယူခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “အပရဘာဂသိဒ္ဓေဟိ (ရှေ့ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ နောက်အဖို့၌ ပြီးစီးကုန်သော) အဘိနိဝေသဘူတေဟိ (စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းတတ် သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော) တဏှာဒိဋ္ဌိဂါဟေဟိ(မလွတ်စတမ်း ဖမ်းယူတတ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့ဖြင့်) ဂဏန္တိ အဘိနိဝိသန္တိ ပရာမသန္တိ”ဟု ဋီကာ ဖွင့်သည်၊ (တစ်နည်း) “ကပ္ပေတွာ ဝိကပ္ပေတွာတို့ဖြင့် တဏှာကပ္ပကို ပြ၍၊ ဂဏန္တိဖြင့် ဥပါဒါန်အဖြစ်သို့ ရောက်သော တဏှာ ဂါဟ ဒိဋ္ဌိဂါဟကို ပြသည်”ဟု ဋီကာတို့ တစ်နည်း ဖွင့်ကြသည်။

မှတ်ချက်။ ။အဋ္ဌကထာ၌ “ပုဗ္ဗန္တ ကပ္ပေတွာ ဝိကပ္ပေတွာ ဂဏန္တိ”သည် ထို မိစ္ဆာအယူ ရှိသူတို့၏ ယူပုံကို အဓိပ္ပါယ်ပြသော ဝါကျသာတည်း၊ ဝိဂြိုဟ်ကိုကား “ပုဗ္ဗန္တ ကပ္ပေန္တိတိ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ”ဟု ဋီကာပြုသည်၊ ကပ္ပေန္တိတိ ကပ္ပိကာ၊ ကပ္ပဓာတ်၊ ကျပစ္စည်း၊ အကို ဣပြ “ပုဗ္ဗန္တ+ကပ္ပိကာ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ”ဟု သမာသ်တွဲပါ။

ပုဗ္ဗန္တကပ္ပေါဝါ၊ပေ၊ကပ္ပိကာ။ ။ဤနည်း၌ “ပုဗ္ဗန္တ+ကပ္ပေါ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပေါ”ဟု သမာသ်တွဲပြီးမှ “ပဟူတေစ ပသံသာယံ”စသော အနက်တို့တွင် နိစ္စယောဂ (မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ သန္တာန်ဝယ် အမြဲယှဉ်နေခြင်း) အနက်၌ ဣကပစ္စည်းသက်။ [ဣစ နိစ္စယောဂဝသေန ဝိဇ္ဇမာနတ္ထော သမ္ဘဝတိတိ ဝုတ္တံ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပေါဝါတိ အာဒိ။-ဋီကာသစ်။]

သေသု-အူဟူသော အနက်၊ အတွင်းဟူသော အနက်၊ အပိုင်းအခြား ဟူသော အနက်၊ ယုတ်ညံ့ဟူသော အနက်၊ ထိုမှတစ်ဆင့် အဖို့ဟူသော အနက်၊ အဖို့ အစုဟူသော အနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-တွေ့မြင်အပ်၏၊ ဝါ-ထင်ရှား၏၊ ဟိ-ချေ၊ အန္တပူရော ဥဒရပူရောတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ အန္တေ-အူ ဟူသော အနက်၌၊ အန္တသဒ္ဓေါ-ကို၊ ဝါ-သည်၊ (ဒိဿတိ)။ [ကာယော-ခန္ဓာကိုယ် သည်၊ အန္တပူရော-အူဖြင့်ပြည့်၏၊ ဥဒရပူရော-ဝမ်း၌တည်သော အစာသစ်ဖြင့် ပြည့်၏၊ သုတ္တနိပါတ်၊ ဥရဂဝဂ်၊ ဝိဇယသုတ်။ အန္တဿ+ပူရော အန္တပူရော။ ဥဒရန္တိစ ဥဒရိယသေတံ အဓိဝစနံ-သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌကထာ။] စရန္တိလောကောပေ၊ ဗဟိ သောဘမာနာတိ အာဒိသု-တို့၌၊ အပ္ပန္တရေ-အတွင်းဟူသော အနက်၌၊ (အန္တ သဒ္ဓေါ ဒိဿတိ)။ [လောကေ-လောက၌၊ ပရိဝါရဆန္နာ-အခြံအရံဖြင့် ဖုံးလွှမ်း အပ်ကုန်သည်၊ အန္တော-အတွင်း၌၊ အသုဒ္ဓါ-မစင်ကြယ်ကုန်သည်၊ ဗဟိ-အပ၌၊ သောဘမာနာ-တင့်တယ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ စရန္တိ-လှည့်လည်ကြကုန်၏၊ ကောသလသံယုတ်၊ ဒု-ဝဂ်၊ သတ္တဇဋိလသုတ်။]

ကာယဗန္ဓနဿ၊ ပေ၊ ဥဒကန္တံ ဝါတိ အာဒိသု-တို့၌၊ မရိယာဒါယံ-အပိုင်းအခြား ဟူသော အနက်၌၊ (အန္တသဒ္ဓေါ ဒိဿတိ)။ [ကာယဗန္ဓနဿ-ခါးပန်းကြိုး၏၊ အန္တော-အဆုံးအပိုင်းအခြားသည်၊ ဇီရတိ-ဆွေးမြေ့၏၊ စူဠဝဂ္ဂ၊ ခုဒ္ဒကဝတ္ထု၊ ကုန္ဒက။] သာ-တိုတေဇောဓာတ်သည်၊ ဟရိတန္တံ ဝါ-စိမ်းစိုသော မြက်သစ်ပင် အပိုင်းအခြား သို့သော် လည်းကောင်း၊ ပန္နန္တံ ဝါ-လမ်း အပိုင်းအခြားသို့သော် လည်းကောင်း၊ သေလန္တံ ဝါ-ကျောက်တောင် အပိုင်းအခြားသို့သော် လည်းကောင်း၊ ဥဒကန္တံ ဝါ-ရေ အပိုင်းအခြားသို့သော် လည်းကောင်း၊ ပေ၊ (အာဂမ္မ-ရောက်၍၊ ဝါ-ရောက်လ သော်၊ အနာဟရာ-လောင်စာ မရှိသည်၊ (ဟုတွာ) နိဗ္ဗာယတိ-ငြိမ်းရတော့၏၊ [မူလပဏ္ဏာသ၊ သြဗမ္မဝဂ်၊ မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ်၊ သာတိ-တေဇောဓာတ်၊ ဟရိတန္တံ ဟရိတတိဏရက္ခမရိယာဒံ၊ ပန္နန္တံ တိမဂ္ဂမရိယာဒံ၊ အာဂမ္မ အနာဟရာ နိဗ္ဗာယတိတိ သေသော၊-ဋီကာသစ်၊ အချို့စာအုပ်၌ ဥဒကန္တံ ဝါ နေရာဝယ် “သမုဒ္ဒသီမံဝါ”ဟု ရှိ၏၊ ထိုပါဌ်ကား ကျမ်းရင်း၌ မရှိ၊ “ဥဒကန္တံ ဝါ”သာရှိသည်။] အန္တမိဒံ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ပိဏ္ဍောလျန္တိ အာဒိသု-တို့၌၊ လာမကေ-အယုတ်အညံ့ဟူသော အနက်၌၊ (အန္တသဒ္ဓေါ ဒိဿတိ)။ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ယဒိဒံ ပိဏ္ဍောလျံ-အကြင် ဆွမ်းကို ရှာမှီးရသူ၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ဆွမ်းခံ၍ စားရခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ)၊

ကောဠာသေသုတိ။ ။ “ကောဠာသာဒိသု”ဟု ဆိုလိုလျက် အာဒိသဒ္ဓါအကြေကြိ၊ တစ်နည်း- နိဒဿန အနက်ရှိသော ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် ကြွင်းသော အနက်တို့ကို ယူပါ၊ မှန်၏-“သုတ္တန္တံ”၌ အန္တသဒ္ဓါသည် ပဒပူရဏတည်း။ ဂါမန္တသေနာသနံ-ရွာအနီးကျောင်း”ဟုရာ၌ အန္တသဒ္ဓါသည် သမိပအနက်ဟောတည်း၊ “ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂေါ ဧကော အန္တော”၌ အန္တသဒ္ဓါသည် ဥမ္မဂ္ဂ (လမ်းမှားဟူသော) အနက်ဟောတည်း၊ ဤအနက်များ ကျန်နေသေးသည်။

ဣဒံ-ဤဆွမ်းခံ၍ စားရခြင်းသည်၊ ဇီဝိကာနံ-အသက်မွေးခြင်းတို့တွင်၊ အန္တံ-အညံ့ဆုံးတည်း၊ ဝါ-အောက်တန်းအကျဆုံးတည်း၊-ခန္ဓသံယုတ်၊ ခဇ္ဇနိယဝဂ်၊ ပိဏ္ဍောလျသုတ်၊ ပိဏ္ဍံ ဥလတိ ဂဿသတိတိ ပိဏ္ဍောလော၊ ပိဏ္ဍာစာရိကော၊ တဿ ဘာဝေါ ပိဏ္ဍောလုံ၊ ပိဏ္ဍစရဏေန ဇီဝိကတာတိ အတ္ထော။-ဋီကာသစ်။]

ဧသေဝန္တော ဒုက္ခဿာတိ အာဒိသု-တို့၌၊ ပရဘာဂေ-ထိုမှာဘက် အဖို့ဟူသော အနက်၌၊ (အန္တသဒ္ဓေါ ဒိဿတိ)။ [ဧသေဝ (ဧသောဧဝ)-ဤအလုံးစုံသော အကြောင်းတို့၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်သည်ပင်၊ ဒုက္ခဿ-ဒုက္ခ၏၊ အန္တော-ထိုမှာဘက် အဖို့တည်း၊-နိဒါနဝဂ္ဂ၊ နိဒါနသံယုတ်၊ ဒုက္ခဝဂ်၊ ပရိဝီဓသနသုတ်၊ ဧသေဝါတိ သဗ္ဗပစ္စယသင်္ခယဘူတော နိဗ္ဗာနဓမ္မောဧဝ၊ တေနာဟ သဗ္ဗ၊ ပေ၊ ဝုစ္စတိတိ၊-ဋီကာသစ်။] ဟိ-မှန်၊ သဗ္ဗပစ္စယသင်္ခယော-အလုံးစုံသော အကြောင်းတရားတို့၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်ကို၊ ဒုက္ခဿ-၏၊ ပရဘာဂေါ-ထို့မှာဘက် အဖို့ဖြစ်သော၊ ကောဋီ-အစွန်တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ သက္ကာယော၊ ပေ၊ အန္တောတိအာဒိသု-တို့၌၊ ကောဋ္ဌာသေ-အဖို့အစုဟူသော အနက်၌၊ (အန္တသဒ္ဓေါ ဒိဿတိ)။ [အာဝုသော-ငါ့ရှင်တို့၊ (ရဟန်းတစ်ပါးက အခြားရဟန်းများကို ခေါ်သည်)၊ သက္ကာယော-သက္ကာယကို ယူခြင်းသည်၊ ဧကော-တစ်ခုသော၊ အန္တော-အဖို့ အစုတည်း၊-ဆက္ကဝုတ္တိရ်၊ ဒု-ပံ၊ မဟာဝဂ်၊ မဇ္ဈသုတ်၊ သက္ကာယောတိ သက္ကာယဂ္ဂါဟော၊-ဋီကာသစ်။] ဣဓာပိ-ဤ ပုဗ္ဗန္တကပိကာ ဟူသော ပါဠိ၌လည်း၊ သွာယံ-ထို အန္တသဒ္ဓါသည်၊ ကောဋ္ဌာသေ-အဖို့အစုဟူသော အနက်၌၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်၏။

ကပ္ပသဒ္ဓေါပိ-ကပ္ပသဒ္ဓါသည်လည်း၊ (ပိဖြင့် အန္တသဒ္ဓါကို ပေါင်း)၊ ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ကပ္ပံ-အာယုကပ် ပတ်လုံး၊ တိဋ္ဌတု-တည်တော်မူပါ၊ (အယုကပ္ပ၏ ပုံစံ)။ [သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်၊ နိမိတ္တောဘာသကထာ။] နိပဇ္ဇိတု-အိပ်ခြင်းငှါ၊ ကပ္ပေါ-အမြှက်သည်၊ ဝါ-အနည်းငယ်သော အကြောင်းသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ (လေသကပ္ပ၏ ပုံစံ)။ အဋ္ဌကဝုတ္တိရ်၊ ဒု-ပံ၊ ယမကဝဂ်၊ ကုသိတာရမ္မ ဝတ္ထုသုတ်။] ကပ္ပကတေန-ပြုအပ်ပြီးသော ကပ္ပဗိန္နုရှိသော အဝတ်ဖြင့်၊ အကပ္ပကတံ-ပြုအပ်ပြီးသော ကပ္ပဗိန္နု မရှိသော အဝတ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ သံသိဗ္ဗိတံ-ရောစပ်၍ ချုပ်အပ်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ (ဝိနယ ကပ္ပ၏ ပုံစံ)။ [ပါစိတ်၊ သုရာပါနဝဂ်၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏကရဏ သိက္ခာပုဒ်။] ဣတိဧဝံ-ဤသို့၊ အာယုကပ္ပလေသကပ္ပ ဝိနယကပ္ပါဒိသု-အာယုကပ်၊ အမြှက် ဟူသောကပ်၊ ဝိနည်း၌လာသော ကပ္ပဗိန္နု အစရှိကုန်သော၊ သမ္ပဟုလေသု-များစွာကုန်သော၊ အတ္ထေသု-တို့၌၊ ဝတ္တတိ-၏၊ [“ကပ္ပေါ ကာလေ ယုဂေ လေသေ” စသော အဘိဓာန် (၇၉၉)လာ အနက်တို့တွင် ကျန်အနက်များလည်း ရှိသေးသောကြောင့် “သမ္ပဟုလေသု အတ္ထေသု”ဟု မိန့်သည်။] ဣဓ-ဤပုဗ္ဗန္တ

ကပ္ပိကာ ဟူသောပါဌ်၌၊ တဏှာဒိဋ္ဌိသု-တဏှာကပ္ပ ဒိဋ္ဌိကပ္ပတို့၌၊ ဝတ္တတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

စ-သာဓကကား၊ ကပ္ပိတိ ၊ပေ၊ ဒိဋ္ဌိကပ္ပေါစာတိ-စဟူသော၊ ဧတံ (သုတ္တံ)-ဤပါဌ်ကို၊ (ဓမ္မသေနာပတိနာ) ပိ-သည်လည်း၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။ [ကပ္ပိတိ (ဧတ္ထ)-၌၊ (လဗ္ဘမာနာ-ရထိုက်ကုန်သော)၊ ကပ္ပိ-ကပ္ပတို့သည်၊ တဏှာကပ္ပေါစ-ကြိဆတတ်သော တဏှာ လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိကပ္ပေါစ-ကြိဆတတ်သော ဒိဋ္ဌိ လည်းကောင်း၊ (ဣတိ-သို့)၊ ဒွေ-နှစ်ပါးတို့တည်း၊ [မဟာနိဒ္ဒေသ၊ အဋ္ဌကဝဂ်၊ သုဒ္ဓဋ္ဌက သုတ္တ နိဒ္ဒေသ။ ဋီကာသစ်၌ “ဥဒ္ဓါနတောတိ သင်္ခေပတော”ဟု ဖွင့်ထား၏၊ သို့သော် ပါဠိတော်ရင်း၌ ဥဒ္ဓါနတော မပါ။]

တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ကပ္ပသဒ္ဓါ၏ တဏှာကပ္ပ ဒိဋ္ဌိကပ္ပ အနက်တို့၌ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အတိတ်-အတိတ်ဖြစ်သော၊ ခန္ဓကောဋ္ဌာသံ-ခန္ဓာအဖို့ကို၊ ကပ္ပေတွာ-ကြိဆပြီး၍၊ (ဝိကပ္ပေတွာ-အထူးသဖြင့် ကြိဆပြီး၍) ဌိတာ-တည်နေကုန်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ-ကတို့မည်၏၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ ဧတ္ထ-ဤ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ ဟူသော ပါဌ်၌၊ အတ္ထော-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏။

တဏှဒိဋ္ဌိဝသေန။ ။လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ယှဉ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့တွင် သဿတစသည်ဖြင့် ယူရာ၌ ဒိဋ္ဌိသည် ပဓာနဖြစ်၏၊ မိစ္ဆာအယူရှိသူတိုင်းပင် မိမိတို့အယူကို အားရနှစ်သက်နေသော တဏှာလည်း ပါဝင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဒိဋ္ဌိအား သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်၊ အားရနှစ်သက်တတ်သော တဏှာနှင့် ထိုအယူကို စွဲစွဲမြဲမြဲယူတတ်သော ဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့် ကြိဆကြသည်။

အတိတ် ခန္ဓကောဋ္ဌာသံ။ ။ပုဗ္ဗန္တ၌ ပုဗ္ဗသဒ္ဓါသည် (“မနော ပုဗ္ဗင်္ဂမာ)စသည်၌ ကဲ့သို့ ပဓာနစသော အနက်ဟော မဟုတ်၊ “အတိတ်” အနက်ဟောတည်း၊ ထိုအတိတ်လည်း ခန္ဓာငါးပါးမှလွတ်သော ကြိဆစရာဝတ္ထု မရှိသောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးသာတည်း၊ အန္တသဒ္ဓါကား ကောဋ္ဌာသ အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် ပုဗ္ဗန္တကို “အတိတ် ခန္ဓကောဋ္ဌာသံ”ဟု ဖွင့်သည်။

ကပ္ပေတွာ ဌိတာ။ ။ကပ္ပေတွာ၌ တွာ ပစ္စည်းသည် ပုဗ္ဗကာလကြိယာ ဝိသေသနအနက်ကို ဟော၏၊ “ကြိဆပြီး၍”ဟု အတိတ်အနက်ပေးပါ၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာတို့၌ “တသ္မိ” ပုဗ္ဗန္တ တဏှာယနာဘိနိဝေသနာနံ (တဏှာဖြင့် နှစ်သက်ခြင်း ဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းတို့၏) သမတ္ထနံ ပရိနိဋ္ဌာပနံ (ပြီးဆုံးစေခြင်းကို) အာဟ”ဟု မိန့်သည်၊ “ဌိတာ-တည်နေကုန်၏”ဟု ဆိုသဖြင့် ထိုအယူကို မစွန့်ခြင်းကို ပြသည်။ [အဋ္ဌကထာ၌ ကပ္ပေတွာနောက်ဝယ် “ပကပ္ပေတွာ”ဟု ရှိသော်လည်း ဋီကာတို့ မဖွင့်ကြ၊ ထို့ကြောင့် ရှေးက ရှိဟန်မတူ၊ ရှေး၌ကား “ကပ္ပေတွာ ဝိကပ္ပေတွာ”ဟု ရှိခဲ့သည်။]

ဧဝံ-ဤသို့၊ ပုဗ္ဗန္တ-အတိတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာအဖို့ကို၊ ကပ္ပေတွာ-ကြံဆပြီး၍၊ ဌိတာနံ-တည်နေကုန်သော၊ တေသံ-ထိုရသေ့ ပုဏ္ဏားတို့၏၊ ပုနပ္ပုန်-အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်၊ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန-ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပုဗ္ဗန္တမေဝ-သို့သာ၊ အနုဂတာ-အစဉ်လိုက်သော၊ ဒိဋ္ဌိ-သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိနော-ဌိတို့ မည်၏၊ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိနော-ဤသို့အယူရှိကုန်သော၊ တေ-ထိုရသေ့ ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ တံ ပုဗ္ဗန္တ-ကို၊ အာရဗ္ဘ-အာရုံပြု၍၊ အာဂမ္မ-ရောက်၍၊ ပဋိစ္စ-စွဲမှီ၍၊ အညမ္ဗိ-မိမိမှ အခြားလည်းဖြစ်သော၊ ဇနံ-လူအပေါင်းကို၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကံ-မိစ္ဆာအယူရှိသည်ကို၊ ကရောန္တာ-ပြုကုန်လျက်၊ အနေကဝိဟိတာနိ-တစ်ပါးမကများသော အပြားရှိ ကုန်သော၊ အဓိဝုတ္တိပဒါနိ-နာမည်ပညတ်(ဥပါဒါပညတ်)ကို ပြတတ်သောပုဒ်တို့ကို၊ ဝါ-မိစ္ဆာအယူကို ပြတတ်သော ပုဒ်တို့ကို၊ အဋ္ဌာရသဟိ-တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ဝတ္ထုဟိ-ကြောင်းဝတ္ထုတို့ဖြင့်၊ အဘိဝဒန္တိ-စွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်း၍ ငြင်းကြံခုံကြ ပြောဟောကြကုန်၏၊ (အဋ္ဌာရသ သရုပ်ကို နောက်၌ တွေ့ရလတုံ။)

ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိနော။ ။အနုသည် အနုဂတအနက်ဟော၊ အနုဂတာ+ဒိဋ္ဌိ အနုဒိဋ္ဌိ၊ တေသံကို ကြည့်၍ “ပုဗ္ဗန္တ+အနုဒိဋ္ဌိ+ယေသံတိ ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိနော”ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝိဂြိုဟ်ပြုပါ။ [ယောနံ နော” ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဣကာရန္တနောက်၌လည်း တစ်ရံတစ်ခါ ယောကို နော ပြုနိုင်၏၊ “အသာရေ သာရမတိနော”ကဲ့သို့တည်း။] အနုဂတဟူရာ၌ တစ်စုံတစ်ယောက်၏ နောက်သို့ လိုက်ခြင်းမျိုးကဲ့သို့ လိုက်ခြင်းမဟုတ်၊ ထိုအယူ၏ အထပ်ထပ်ဖြစ်ခြင်းကိုပင် “အစဉ်လိုက်ခြင်း”ဟု ပြလို၍ “ပုနပ္ပုန် ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန”ဟု ဝိသေသနထည့်သည်။

အာရဗ္ဘ အာဂမ္မ ပဋိစ္စ။ ။အာရဗ္ဘကို “အာလမ္ဘိတွာ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ပါဠိတော်၌ အာရဗ္ဘ အဘိဝဒန္တိ”ဟု ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အာဂမ္မ ပဋိစ္စတို့သည် အာရဗ္ဘ၏အဖွင့် တည်းဟု မှတ်ပါ၊ အာဂမ္မကို “ဝိသယဘာဝတောဓေ ဟိ သော(ထိုပုဗ္ဗန္တသည်) တဿာ အာဂမနဋ္ဌာနံ-ထိုဒိဋ္ဌိ၏ လာရာဌာန”ဟု လည်းကောင်း၊ ပဋိစ္စ-ရှေးရှုရောက်၍”ဟူသည်ကို “အာရမဏပစ္စယော”ဟု လည်းကောင်း ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြသည်။

အညံပိ၊ပေ၊ကရောန္တာ။ ။“ပုဗ္ဗန္တ အာရဗ္ဘ၊ပေ၊အဘိဝဒန္တိ”ဟူသော စကားသည် မိမိဘာသာ ပြောဆိုနေပုံကို ပြသော စကားမဟုတ်၊ သူတစ်ပါးကိုလည်း ထိုအယူကို ယူအောင် (တရားဟော သကဲ့သို့) ဟောပြောသော စကားတည်းဟု သိစေလို၍ “အညံပိ ဇနံ၊ပေ၊ကရောန္တာ”ထည့်၍ ဖွင့်သည်။ [တဒေတံ အညေသံ ပတိဋ္ဌာပနဒဿနန္တိ အာဟ-အညံပိ ဇနံ ဒိဋ္ဌိဂတိကံ ကရောန္တာတိ၊-ဋီကာသစ်။]

အဘိဝဒန္တိ။ ။အဘိဝဒန္တိတိ ဣဒမေဝသစ္စံ မောဃမညန္တိ အဘိနိဝိသိတွာ ဝဒန္တိ၊ အာယမေဝဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မောတိ အာဒိနာ ဝိဝဒန္တိ၊ အဘိဝဒန ကိရိယာယ အဇ္ဇာပိ အဝိဇ္ဇာဒဘာဝ ဒဿနတ္ထံ ဝတ္ထုမာနကာလဝစနံ၊-ဋီကာ၊ အဘိနိဝိသိတွာကို ကြည့်၍ “အဘိသည် အဘိနိဝိသန အနက်ဟောတည်း”ဟု ယူပါ၊ ပါဠိတော်၌ “အဓိဝုတ္တိပဒါနိ”ဟု ကံပုဒ်ပါပြီး ပါဝ်၏၊ ထို့ကြောင့် အဓိဝုတ္တိပဒါနိကို ပြောဆိုရာ၌ “ငါတို့ယူထားသော အယူသာ အမှန်၊

တုတ္ထ-ထို အနေကဝိဟိတာနိ အဓိဝုတ္တိပဒါနိ အစရှိသော ပါဠိ၌၊ အနေက ဝိဟိတာနိတိ-ကား၊ အနေကဝိဓာနိ-တစ်ပါးမက များသော အပြားရှိကုန်သော၊ အဓိဝုတ္တိပဒါနိတိ-ကား၊ အဓိဝစနပဒါနိ-သဒ္ဒါကို ရည်စူး၍ ဖြစ်သော နာမည် ပညတ်ကို ပြတတ်သောပုဒ်တို့ကို၊ ဝါ-ဓန္ဓာငါးပါး၏ အထက်၌ ပြောဆိုအပ်သော ဥပါဒါပညတ်ကို ပြတတ်သော ပုဒ်တို့ကို၊ (အဘိဝဒန္တိ-၌စပ်)။

အခြားအယူတွေ အမှားချည်းဘဲ”ဟု စွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်း၍ ဟောပြောကြသည်”ဟု အဓိပ္ပါယ် မှတ်ပါ။ “အယမေဝဓမ္မော၊ပေ၊အာဒိနာ ဝိဝဒန္တိ”ကား (ဝါ သဒ္ဒါမပါသောကြောင့် တစ်နည်း အနက်ပြဟု မယူဘဲ) “ထိုသို့ ပြေဆိုကြရုံမက၊ ဓမ္မ-အဓမ္မဟု ငြင်းလည်းငြင်းခုံကြသည်”ဟု အပိုအနက်ပြဟု မှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာသစ်၌ “အာဒိနာ အဘိဘဝိတွာပိ ဝဒန္တိ”ဟု သမုစ္စည်းအနက်ပြ ပိသဒ္ဒါကို တွေ့ရ၏။ ထိုအလို နှစ်နည်းဟု ယူရပေမည်။ သို့သော် “အယမေဝ ဓမ္မော၊ နာယံဓမ္မော”သည် ငြင်းခုံပုံကို ပြသောစကားနှင့်သာ တူ၏၊ လွှမ်းမိုး၍ ပြောဆိုပုံနှင့် မတူ၊ ထို့ကြောင့် မိမိက “ရှေ့အနက်၌ ထပ်ဆင့်သောစကား”ဟုသာ ယူပါသည်။

အချုပ်မှာ- “မိစ္ဆာအယူရှိသော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည် ထိုအယူကို မိမိတို့စိတ်ထဲ၌ စွဲမြဲစွာ ယူထားရုံမက၊ အခြားသူတို့ကိုလည်း ယူစေလိုသောကြောင့် “သဿတော အတ္တာစ လောကောစ”စသော ပုဒ်ဝါကျတို့ကို ဟောကြပြောကြသည်၊ ဟောပြောရုံသာမက၊ အယမေဝ ဓမ္မော- “အတ္တလောကသည် မြဲ၏”ဟူသော အယူသာ တရားစစ် တရားမှန်ဖြစ်၏၊ နာယံ ဓမ္မော- “အတ္တလောကသည် မမြဲ”ဟူသော အယူကား တရားမှန် မဟုတ်ဟု ငြင်းလည်း ငြင်းခုံကြသည်” ဟူလို။

အနေကဝိဟိတာနိ။ ။ဝိပုဗ္ဗ ဓာဓာတ်၊ တ၊ အာကို ဣပြ၊ ခကို ဟပြ၍ ပြီးသော ဝိဟိတသဒ္ဒါသည် ဝိ-ဓာဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ဝိဓာ သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အနေကဝိဟိတကို “အနေကဝိဓ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဝိဟိတသဒ္ဒေါ ဝိဓာသဒ္ဒပရိယာယောတိ အာဟ-အနေကဝိဓန္တိ၊-ပါရာမိက၊ ဝေရဉ္ဇကဏ္ဍ၊ ဝိမတိဋီကာ။] “အနေက+ဝိဟိတံ ယေသံ”ဟု လည်းကောင်း၊ “အနေကာ+ဝိဓာ ယေသံ”ဟု လည်းကောင်း ဝိဂ္ဂဟ ပြုပါ။

အဓိဝုတ္တိ(မုတ္တိ)ပဒါနိ။ ။“အဓိဝုတ္တိ၊ အဓိမုတ္တိ”ဟု ပါဠိနှစ်ထွေ ရှိ၏၊ သီဟိုဠ်မူ၌ “အဓိဝုတ္တိ”ဟုသာ ရှိသတတ်၊ မုတ္တိကို “ဥတ္တိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ အဓိဥတ္တိကို “အဓိဝစန”ဖွင့်သည် ဟု ကြံကြ၏၊ သို့သော် “ဥတ္တိ”နှင့် တွဲရာ၌ (မ်)အာဂုံ လာလေ့မရှိ၊ ဥစ္စတေ၌(ဝ်)အာဂုံလာ၍ “ဝုစ္စတေ”ဟု ဖြစ်သကဲ့သို့ (ဝ်)အာဂုံ၊ နိရုတ္တိ စသည်ကဲ့သို့ ရ်အာဂုံသာ လာလေ့ရှိသည်၊ ထို့ပြင်-အထဝါတက်သော ဝါကျ၌ ပဝတ္တနတောသည် ဝုတ္တိ၌ ဝတ္တ(ဝတု)ဓာတ်၏ အဖွင့်တည်း၊ ထိုအဖွင့်သည် ဥတ္တိ၏အဖွင့် မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် အဓိဝုတ္တိကိုသာ ပါဠိမှန်ဟု ယူသင့်ပါသည်။ [ဋီကာသစ်၌ကား မိမိလက်ထက်၌ တွေ့ရသော အဓိမုတ္တိကို ပါဠိမှန်ဟု ယူဆ၍ အမျိုးမျိုး ဖွင့်သွားလေသည်၊ မုတ္တိကို မုစ္ဆိဟု (အကမ္မက)ဖွင့်ပုံမှစ၍ စဉ်းစားပါ။]

အဓိဝစန ပဒါနီ။ ။[ဝုတ္တိကို “ဝစန”ဟု ဖွင့်သည်။] ကျွန်ကို “သီရိဝဏ္ဏ”ဟု နာမည်မှည့်ရာ၌ နာမည်ပေးသော မိဘစသူတို့သည် “သီရိ+ဝဏ္ဏ”ဟူသော အနက်ကို (တကယ်အားဖြင့် အသရေတိုးပွားစေနိုင်မှုကို)ရည်ရွယ်ချက်မရှိသော်လည်း နာမည်တည်းဟူသော ပညတ်ကောင်းမှုကို ရည်ရွယ်၍ “သီရိဝဏ္ဏ”ဟု အမည်မှည့်ကြသကဲ့သို့ (ယခုအခါ အမည်မှည့်ကြရာ၌လည်း အမည်နှင့် လိုက်-မလိုက်ကို ပဓာနမပြုဘဲ နာမည်၏ခေါ်၍ကောင်းမှုကိုသာ ပဓာနပြုကြသကဲ့သို့) ထိုအတူ သဒ္ဒါကိုသာ ရည်စူး၍ဖြစ်သော နာမည်ပညတ်(သဒ္ဒပညတ်)ဟူသမျှကို “အဓိဝစန”ဟု ခေါ်ရသည်။ ဒါသာဒီသု သီရိဝဏ္ဏကာဒိသဒ္ဒါပိယ ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကာရကတ္တာ ပဝတ္တိယာ အဓိဝစန ပညတ္တိ၊-ဋီကာ။] သုတ္တန္တမာတိကာ၌ အဓိဝစနဒုက်၊ ပညတ္တိဒုက် ဝယ် အဓိဝစနနှင့် ပညတ်သည် အရတူသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း အဓိဝစနကို ပညတ္တိဟု ဖွင့်သည်။

ဆက်ဦးအံ၊- တိတ္ထိတို့သည် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာကို “အတ္တ”ဟု လည်းကောင်း၊ “လောက”ဟု လည်းကောင်း နာမည်တပ်၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်ကြ၏။ သို့သော် ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာ၌ အတ္တလောကဟု ပညတ်ဖို့ရာ အတ္တ မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒါကိုသာ ရည်စူးရာရောက်သော သဒ္ဒပညတ်မျှသာ ဖြစ်ရလေသည်။

ဝစနတ္ထ။ ။ဝုတ္တိ(ဝစန)-သဒ္ဒါကိုသာ+အဓိ (အဓိကိစ္စ+ပဝတ္တိ)-စွဲမှီရည်စူး၍ ဖြစ်သော ပညတ်တည်း။ အဓိဝုတ္တိ (အဓိဝစန)-သဒ္ဒါကိုသာ စွဲမှီရည်စူး၍ ဖြစ်သော ပညတ်၊ သမာသ်အတွင်း၌ အဓိသဒ္ဒါသည် အဓိကိစ္စ+ပဝတ္တိအနက်ကို ဟော၏။ ဥပမာ-အဇ္ဈတ္တ၌ အဓိသဒ္ဒါကဲ့သို့တည်း။ အဓိဝုတ္တိယာ (အဓိဝစနဿ)-၏+ပဒါနီ-ပုဒ်တို့တည်း။ အဓိဝစနပဒါနီ-တို့၊ [ပဒဖြင့် ပဒအပေါင်းဖြစ်သော ဝါကျကိုပါ ယူ၊] “သဿတော အတ္တာစ လောကောစ”စသော မိစ္ဆာအယူကို ပြသောပုဒ်များကို အဓိဝစနပဒဟု လည်းကောင်း၊ အဓိဝုတ္တိပဒဟု လည်းကောင်း ခေါ်သည်။ “တသ္မာ ပညတ္တိဒိပကပဒါနီတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော”ဟူသော ဋီကာ၌ “ဒိပက”ကား ပုဒ်ဟူသမျှ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြတတ်သောကြောင့် အပိုထည့်ပါ၍တည်း။ ဤ ပြခဲ့သောနည်းသည် အဋ္ဌသာလိနီ အဓိဝစနဒုက် အဖွင့်၌ လာသော နည်းတည်း။]

တစ်နည်း။ ။အဓိဝစန၌ အဓိသည် ဥပရိဘာဝအနက်ဟော၊ ဝုစ္စတီတိ ဝစန အဓိ-သဒ္ဒါ၏ စွဲ၍ဖြစ်ရာ ရုပ်ဝေဒနာစသည်တို့၏ အထက်၌+ဝစန-ပြောဆိုအပ်သော သဒ္ဒါတည်း။ အဓိဝစန-သဒ္ဒါကို၊ ထိုသဒ္ဒါဟူသည်လည်း ဥပါဒါပညတ်ဟူသော နာမပညတ်ပင်တည်း။ ထို နာမပညတ်ကို အများသိအောင်ပြတတ်သော ပုဒ်ဝါကျသည် အဓိဝစနပဒမည်၏။ အဓိဝစနာနံ+ပဒါနီ အဓိဝစနပဒါနီ” ဟု ပြပါ။ [“အဓိဝုတ္တိ” အရ “သဿတော အတ္တာစ လောကောစ” စသော ဥပါဒါပညတ်ဟူသော နာမည်ပညတ်ရ၍ “အဓိဝုတ္တိပဒ”အရ ထိုပညတ်ကိုပြသော ပုဒ်ဝါကျရသည်။]

ဋီကာ။ ။အထဝါ-အဓိသဒ္ဒေါ ဥပရိဘာဝေ (အထက်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်၌) ဖြစ်၏။ [“ဥပရိဘာဝေ”ဟု မူကွဲရှိ၏။ အဓိသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို ပြသော အဘိဓာန် (၁၁၇၇)၌ “ဥပရိတ္တ”ဟု ရှိသောကြောင့် “ဥပရိဘာဝ”သည် မူရင်းတည်း။] ဝုစ္စတီတိ ဝစန၊ ဥပရိ+ဝစန အဓိဝစန၊ ဥပါဒါနဘူတရူပါဒိနံ (သဒ္ဒါ၏ စွဲ၍ဖြစ်ရာ ဖြစ်သော ရုပ်ဝေဒနာစသည်တို့၏) ဥပရိ ပညပိယမာနာ ဥပါဒါပညတ္တိတိ အတ္ထော။ [ဤနည်းသည် မူလဋီကာ အဓိဝစနဒုက် အဖွင့်၌ လာသော ဒုတိယနည်းပင်တည်း။]

အထဝါ-ထို့ပြင် တစ်နည်းကား၊ ဘူတံ-ထင်ရှားရှိသော၊ အတ္တံ-ရုပ်ဝေဒနာ စသော အနက်ကို၊ အဘိဘဝိတွာ-လွမ်းမိုး၍၊ ယထာသဘာဝတော-အကြင် အကြင် ဟုတ်မှန်သော သဘောအားဖြင့်၊ အဂ္ဂဟေတွာ-မယူမူ၍၊ (အဘိဘဝိတွာကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။ “လွမ်းမိုး”ဟူသည် ဟုတ်မှန်သော သဘောအတိုင်း မယူခြင်း တည်း-ဟူလို)၊ ပဝတ္တနတော-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌိယော-မိစ္ဆာအယူတို့ကို၊ အဓိ ဝုတ္တိယောတိ-အဓိဝုတ္တိတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆန္တိ-ကုန်၏၊ အဓိဝုတ္တိနံ-ထင်ရှားရှိသော အနက် သဘောကို လွမ်းမိုး၍ ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူတို့၏၊ ပဒါနိ-ပုဒ်တို့တည်း၊ အဓိဝုတ္တိ ပဒါနိ-တို့။ [မိစ္ဆာအယူသည် ဝစ္စ၊ ပဒသည် ဝါစက၊ ဤသို့ ဝစ္စဝါစကသမ္ပန် အဖြစ်ဖြင့် စပ်နိုင်သောကြောင့် ဆဋ္ဌိသမာသ်တွဲသည်။] ဒိဋ္ဌိဒီပကာနိ-မိစ္ဆာအယူကို ပြတတ်ကုန်သော၊ ဝစနာနိ-သဒ္ဓါတို့ကို၊ (အဘိဝဒန္တိ-ဌ်စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော- ဤကား အဓိပ္ပါယ်နက်၊ အဋ္ဌာရသဟိ ဝတ္ထုဟိတိ-ကား၊ အဋ္ဌာရသဟိ-ကုန်သော၊ ကာရဏေဟိ-အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ (အဘိဝဒန္တိ-ဌ်စပ်)။

အထဝါပေအတ္ထော။ ။ဤနည်း၌ အဓိသည် အဘိဘဝနအနက်ဟော၊ ဝုတ္တိကား ပဝတ္တန အနက်ဟောတည်း၊ အဓိ-ဟုတ်မှန်သော ရုပ်ဝေဒနာစသော အနက်ကို လွမ်းမိုး၍+ဝုတ္တိယော- ဖြစ်တတ်သော မိစ္ဆာအယူတို့တည်း၊ အဓိဝုတ္တိယော-တို့၊ အဓိဝုတ္တိနံ+ပဒါနိ အဓိဝုတ္တိပဒါနိ၊ “ဒိဋ္ဌိဒီပကာနိ ဝစနာနိ”ကား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်။

ဋီကာတစ်နည်း။ ။ဋီကာ၌ အဋ္ဌကထာနှစ်နည်းအပြင် အဓိအတွက် အဓိကအနက်ကိုလည်း ပြသေး၏၊ သဿတစသေအနက်၊ ပကတိစသော အနက်၊ ဒြပ်စသော အနက်၊ ဇီဝစသော အနက်၊ ကာယစသော အနက်များသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ရုပ်ဝေဒနာစသော အနက်တို့မှ အပိုအလွန်အနက်များတည်း၊ အဓိကံ-ရုပ်ဝေဒနာစသည်တို့မှ အပိုအလွန်အနက်ကို+ (အဇ္ဈာရောပေတွာ-ရုပ်ဝေဒနာစသည်တို့ အပေါ်၌ တင်၍)+ဝုတ္တိယော-ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ တို့တည်း၊ အဓိဝုတ္တိယော-တို့၊ အဓိဝုတ္တိနံ+ပဒါနိ အဓိဝုတ္တိပဒါနိ အဓိကဝုတ္တိတာယဝါ အဓိဝုတ္တိယောတိ ဒိဋ္ဌိယော ဝုစ္ဆန္တိ၊-ဋီကာ။]

သဿတဝါဒအဖွင့်

၃၀။ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ အဋ္ဌာရသဟိ-ကုန်သော၊ ယေဟိ ဝတ္ထုဟိ-အကြင် အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ အဘိဝဒန္တိ-စွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်း၍ ငြင်းကြခုကြ ပြောဟောကြ ကုန်၏၊ တေသံ-ထို တစ်ဆယ့်ပါးသော အကြောင်းတို့ကို၊ ကထေတုကမ္ပတာယ- ဖြေခြင်းငှါ အလိုရှိတော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ စ ခေါ် ဘောန္တောတိ အာဒိနာ-န္တောအစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ ပုစ္ဆိတွာ-မေးတော်မူပြီး၍၊ တာနိ ဝတ္ထုနိ-တို့ကို၊ ဝိဘဇိတွာ-အကျယ်ဝေဘန်၍၊ ဒဿေတုံ-ပြတော်မူခြင်းငှါ၊ သန္တိ

ဘိက္ခုဝေတိ အာဒိ-ဝေအစရှိသောစကားရပ်ကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ၊ ဝါ-၏၊ [အချို့စာအုပ်များ၌ “ကထေတုကမ္ပတာယ ပုစ္ဆာယ”ဟု ရှိ၏၊ ဋီကာသစ်၌ “ကထေတုကမ္ပတာယ ဟေတုဘူတာယ ပုစ္ဆိတွာတိ သမ္ပန္နော”ဟု ရှိသောကြောင့် “ပုစ္ဆာယ”မပါခြင်းသာ ဋီကာဖွင့်နှင့် ညီသည်။]

တတ္ထ-ထိုသန္တိ ဘိက္ခုဝေ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ (ဝစနတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဧတေန-ဤအယူဖြင့်၊ ဝဒန္တိ-ပြောဆိုကြကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ပြောဆိုကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော-ထိုအယူသည်)ဝါဒေါ-ဝါဒမည်၏၊ ဧတံ-ဤဝါဒေါဟူသော အမည်သည်၊ ဒိဋ္ဌိဂတဿ-မိစ္ဆာအယူ၏၊ ဝါ-မိစ္ဆာအယူဖြစ်ခြင်း၏၊ ဝါ-မိစ္ဆာအယူ အပြား၏၊ အဓိဝစနံ-အမည်တည်း၊ ဧတေသံ-ဤ သမဏဗြာဟ္မာဏတို့၏၊ သဿတော-မြဲသော၊ ဝါ-မြဲ၏ဟူ၍၊ ဝါဒေါ-ပြောဆိုကြောင်း အယူသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ထိုသို့မြဲသော အယူရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့မြဲ၏ဟု ပြောဆို ကြောင်း အယူရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ-ထို သမဏဗြာဟ္မာဏတို့သည်၊

ဒိဋ္ဌိဂတဿ။ ။ဒိဋ္ဌိဧဝ-မိစ္ဆာအယူသည်ပင်၊ ဒိဋ္ဌိဂတံ-ဒိဋ္ဌိဂတမည်၏၊ ဂတသဒ္ဓါ သီးခြား အနက်မရှိ၊ ဒိဋ္ဌိဟူသော ရှေ့ပုဒ်၏ အနက်ကိုပင် တွဲဖက်၍ ဟောသည်၊ ဤအရာမျိုးကို “တဗ္ဘာဝဝုတ္တိ-ထို ရှေ့ပုဒ်အနက်၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော သဒ္ဓါ”ဟု ခေါ်၍ ဒိဋ္ဌိဂတံကို တဗ္ဘာဝဝုတ္တိ ကမ္မဓာရည်းသမာသ်ဟု ခေါ်သည်။

ဆက်ဦးအံ- တဿ-ထို ဒိဋ္ဌိသဒ္ဓါ၏၊ ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မိစ္ဆာအယူဟူသော အနက်တည်း၊ တဗ္ဘာဝေါ-နက်၊ ဤ၌ ဘာဝသဒ္ဓါသည် ဘာဝေါ ပဒတ္တေ သတ္တာယ”စသော အဘိဓာန်(၈၀၇)လာ အနက်တို့တွင် ပဒတ္တ၌ ဖြစ်၏၊ ပဒတ္တဟူရာ၌ “ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ”ဟု သဒ္ဓတ္ထပေး၍ ပဒတ္တကို အရကောက်ရခြင်းတည်း၊ ဤနေရာ၌ ဒိဋ္ဌိသဒ္ဓါ၏ အနက်ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူကို ပဒတ္တဟု ဆိုသည်၊ တဗ္ဘာဝေ+ဝုတ္တိ ယဿာတိ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိ- ထို ဒိဋ္ဌိသဒ္ဓါ၏ အနက်၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော သဒ္ဓါ၊ ဂတအတွက် သိခြားအနက်မရှိ-ဟူလို။

တစ်နည်း။ ။ဒိဋ္ဌိယာ-မိစ္ဆာအယူ၏+ဂတံ-ဖြစ်ခြင်းတည်း (ဖြစ်ခြင်းမျှသာတည်း)၊ ဒိဋ္ဌိဂတံ- ခြင်း၊ မိစ္ဆာအယူ၏ ဖြစ်ခြင်းမျှသာ၊ ထိုဖြစ်ခြင်းထက်ပို၍ ဂတအတွက် “သိထိုက်” ဟူသော အနက် မရှိ၊ “ဒိဋ္ဌိသည် သိထိုက်သော သိစရာကောင်းသော တရားမဟုတ်”ဟူလို။ [ဂန္ထဗ္ဗာ ဘာဝတောဝါ (သိထိုက်သော သဘော၏ မရှိခြင်းကြောင့်) ဒိဋ္ဌိယာ ဂတမတ္တန္တိ ဒိဋ္ဌိဂတံ၊ ဒိဋ္ဌိယာ ဂဟဏမတ္တမေဝ၊ နတ္ထည် အဝဂန္ထဗ္ဗန္တိ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

တစ်နည်း။ ။ဒိဋ္ဌိပ္ပကာရောဝါ ဒိဋ္ဌိဂတံ (ဒိဋ္ဌိအမျိုးအစား၊ ဒိဋ္ဌိအပြား)၊ ဝိဓ၊ ယုတ္တ၊ ဂတ၊ ပကာရသဒ္ဓါတို့ကို အနက်တူ သဒ္ဓါများဟု လောကီကျမ်းဆရာတို့ ယူကြသည်။ [လောကီယာ ဟိ ဝိယုတ္တဂတ ပကာရသဒ္ဓေ သမာနတ္ထေ ဣစ္ဆန္တိ၊-ဋီကာ၊ ဤ အဖွင့်များ အတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးထားသည်။]

သဿတဝါဒါ-သဿတဝါဒတို့ မည်၏။ သဿတဒိဋ္ဌိနော-သဿတ အယူရှိသူ တို့တည်း။ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဧတေနဝနယေန-ဤ နည်းဖြင့် သာလျှင်၊ ဣတော-ဤ သဿတဝါဒါ ဟူသော ပုဒ်မှ၊ ပရေသံ-နောက် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧဝရူပါနံ-ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ ပဒါနံပိ-ပုဒ်တို့၏လည်း၊ (ဧကစ္စ သဿတ ဝါဒါစသော ပုဒ်တို့၏လည်း၊) အတ္ထော-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

သဿတံ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စာတိ-ကား၊ ရူပါဒီသု-ရူပက္ခန္ဓာ အစရှိသည် တို့တွင်၊ အညတရံ-အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော ခန္ဓာကို၊ အတ္တာတိစ-အတ္တ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လောကောတိစ-လောကဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဂဟေတွာ- ယူပြီး၍၊ တံ-ထို အတ္တလောကကို၊ သဿတံ-အဆက်မပြတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

သဿတောဝါဒေါ ဧတေသံ။ ။ဤ ဝိဂြိုဟ် အတိုင်း တိုက်ရိုက် အဓိပ္ပါယ်ယူလျှင် “မြ်သော+ဝါဒ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။ သို့သော် မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့သည် “ဝါဒကို သဿတ (မြ်၏)”ဟု မယူကြ၊ ဝါဒသည်မြ်လည်း မမြ်၊ အပြောင်းအလွဲ ဖြစ်နိုင်၏။ အတ္တလောကကိုသာ သဿတဟု ယူကြသည်။ ထို့ကြောင့် “ကုန္တာ-လုံတို့သည်၊ စရန္တိ-လှည့်လည်ကုန်၏”ဟူရာ၌ လုံနှင့်တကွဖြစ်သော လူတို့ကို သဟစရဏနည်းအားဖြင့် “ကုန္တာ”ဟု ခေါ်သကဲ့သို့၊ သဿတဟု ယူအပ်သော အတ္တလောကနှင့်တကွ ဖြစ်သောကြောင့် ဝါဒကိုလည်း သဟစရဏနည်းအားဖြင့် သဿတဟု ခေါ်ရသည်။ [သစ္စမေတံ၊ သဿတသဟစရိတတာယ ပန ဝါဒေါ သဿတောတိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာ။]

တစ်နည်း။ ။“သဿတော ဣတိ ဝါဒေါ ဧတေသံ”ဟု ဆိုလိုလျက် ဣတိ သဒ္ဒါ အကြွကြိပါ။ ဤအလို “သဿတော-မြ်၏ဟူ၍”ဟု ပေးရသည်။ [သဿတော ဣတိ ဝါဒေါ ဧတေသန္တိဝါ ဣတိသဒ္ဒလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊-ဋီကာ။] (တစ်နည်း) “သဿတံ- မြ်သော အတ္တလောကကို+ဝဒန္တိ-အမှန်ဘဲဟု စွဲမြ်စွာ နှလုံးသွင်း၍ ပြောဆိုကြကုန်၏။ ဣတိ သဿတဝါဒါ”ဟု ကြံပါ။ [အထဝါ သဿတံ ဝဒန္တိ ဣဒမေဝ သစ္စန္တိ အဘိနိဝိဿ ဝေါဟရန္တိတိ သဿတဝါဒါ၊-ဋီကာ၊ ဤနည်းကား အဋ္ဌကထာမှ တစ်မျိုး အဖွင့်တည်း။ “ဝဒန္တိတိ ဝါဒါ၊ သဿတံ+ဝါဒါ သဿတဝါဒါ”ဟု ပြု။]

ရူပါဒီသုပေ၊လောကောတိစ။ ။ရုပ်ဝေဒနာစသော ခန္ဓာငါးပါးတွင် တစ်ပါးပါးကို အတ္တဟု လည်းကောင်း၊ လောကဟု လည်းကောင်း ယူ၍ (မိစ္ဆာအယူဖြင့် ယူ၍) ထို အတ္တလောကကို မြ်၏ဟု ပညတ်ကြသည်။ “ရုပ်စသော ခန္ဓာ တစ်ပါးပါးကို စွဲ၍ ဥပါဒါပညတ် အဖြစ်ဖြင့် အတ္တလောကဟု နာမည်တတ်ကြသည်”ဟူလို၊ ဤအဋ္ဌကထာအလိုအားဖြင့် “အတ္တနှင့် လောက သည် နာမည်သာ ကွဲ၏၊ စွဲလမ်းရာ ဌာနမှာ ရုပ်-ဝေဒနာ စသော တစ်ပါးပါးသာ ဖြစ်၍ မကွဲပြား၊ တစ်ချို့က အတ္တဟု ယူ၍ တစ်ချို့က လောကဟု ယူသဖြင့် ယူပုံကွဲသောကြောင့် နှစ်မျိုးပြုရသည်”ဟု မှတ်ပါ။ [ဧကေနသ္မိစ္စ အတ္တာတိ လောကောတိစ ဂဟဏာဝိသေသံ ဥပါဒါယ ပညပနံ ဟောတီတိ အာဟ-ရူပါဒီသုပေ၊ဂဟေတွာတိ၊-ဋီကာ။]

အမရံ-သေခြင်းမရှိဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နိစ္စ-မြိ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဓုဝံ-
ခိုင်ခံ့၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ပညပေန္တိ-ပညတ်ကြကုန်၏။

ယထာ (ကိံ ဝစနံ)-ကို၊ (ကော-သည်)၊ အာဟ-မိန့်သနည်း၊ ရူပံ အတ္တာစေဝ၊
ပေ၊ပညပေန္တိတိ-န္တိ အစရှိသော၊ (ဣဒံ-ဤ စကားကို၊ ဓမ္မသေနာပတိ-သည်၊
အာဟ-မိန့်ပြီ။) [ရူပံ-ရူပက္ခန္ဓာကို၊ အတ္တာတိစေဝ-အတ္တဟူ၍ လည်းကောင်း၊

မှတ်ချက်။ ။“လောက”အရ “သတ္တ”ဟု ခေါ်အပ်သော လောကကို ယူပါ။ ဤနေရာ၌
သတ္တနှင့် လောကသည် အနက်တူပင် ဖြစ်၏။ ထို သတ္တဟူသည်လည်း (အများပြောရိုးဖြစ်သော
တစ်ကိုယ်လုံးမဟုတ်) အတ္တပင်တည်း။ မှန်၏။- အတ္တကို ပုဂ္ဂလ၊ သတ္တ၊ ဇီဝဟု ပရိယာယ်
အမျိုးမျိုးဖြင့် ခေါ်ရသည်။ [ပုဂ္ဂလောတိ အတ္တာ သတ္တော ဇီဝေါ၊-အဋ္ဌသာလိနိ မူလဋီကာ
နိဒါနကထာ အဖွင့်၊ ပါဏော သရီရိ ဘူတံဝါ၊ သတ္တော ဒေဟီစ ပုဂ္ဂလော၊ ဇီဝေါ ပါဏီ
ပဇာ ဇန္တု၊ ဇာနော လောကော တထာဂတော၊-အဘိဓာန်(၉၂)၊ ဤအဘိဓာန်၌လည်း သတ္တနှင့်
လောကကို ပရိယာယ်ဟု ဆိုသည်။] အတ္တ၏အကျယ်ကို အဘယာရာမဆရာတော်၏ အဘိဓာန်
နိဿယသစ်၌ ရှုပါ။ ထိုမှ ယူ၍ သဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ အတ္တဝါဒုပါဒါန် အခန်း၌လည်း
ပြထားပါသည်။

သဿတံ၊ပေ၊ဓုဝံ။ ။အမရံ နိစ္စံ ဓုဝံတိ သဿတဝေဝစနာနိ၊-ဋီကာ၊ ဤအလို လေးပုဒ်
လုံးပင် “မြိ၏”ဟု အနက်ပေးရမည်ကဲ့သို့ ထင်ရ၏။ သို့သော် သဒ္ဓါနက် (နိဿယနက်)
အားဖြင့်ကား “မရဏာဘာဝေနဝါ အမရံ၊ ဥပ္ပါဒါဘာဝေန (ဖြစ်ခြင်းတည်းဟူသော ဥပါဒ်၏
မရှိခြင်းကြောင့်) သဗ္ဗဒါပိ အတ္ထိတာယ နိစ္စံ(ဖြစ်သောတရားသည်ပျက်၏၊ အတ္တကား ဖြစ်ကို
မဖြစ်ဘဲ အမြဲရှိနေသောကြောင့် မပျက်စီးဘဲ မြိ၏၊) ထိရဋ္ဌေန ဝိကာရာဘာဝေန (ဖောက်ပြန်ခြင်း
မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဓုဝံ”ဟု ထပ်၍ ဖွင့်သည့်အတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးပါသည်။

သဿတံ။ ။ထောမနိဓိ၌ “သသွတ်”ဟု အဗျယ (နိပါတ်) ပုဒ်ရှိ၏။ အကြားမရှိ
အနက်၊ အထပ်ထပ်အနက်တို့ကို ဟော၏။ အကြားမရှိ အပြတ်မရှိသောကြောင့် “မြိ၏”ဟု
အနက်ပေးကြသည်။ သွ၌ ဝ ပျောက်၍ သဿ ဒွေဆော်ရောက်သောကြောင့် ပါဠိ၌ “သဿတံ”
ဟု ဖြစ်သည်။ ဤအလို နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲဖွယ် မလိုတော့၊ သို့သော် “သဒါသရတိ
ဂစ္ဆတိ(အခါခပ်သိမ်း ဖြစ်တည်၏) ဣတိ သဿတော”ဟု ပြ၍ သဒါ ရှေးရှိသော သရဓာတ်
တပစ္စည်းဟု ကြံကြသေး၏။ သဒါ ကိုလည်း သ ပြုစေလိုသတတ်၊ (တစ်နည်း) သ ကိုပင်
သဒါအနက်ဟောဟု ယူကြသတတ်၊ ဤနည်း၌ သာ ဒွေဆော်ဖြစ်ဘို့မှာ အကြောင်းလုံလောက်စွာ
မရနိုင်။

ယထာဟ။ ။မဟာနိဒ္ဒေသနှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်ဟု ဋီကာသစ် ဆို၏။ သို့သော်
တိုက်ရိုက်ပါဠိကို မတွေ့ရ၊ ဤသာဓကပါဠိ၌ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀ တွင် ငါးပါးမျှကိုသာ
ပြထား၏။ ခန္ဓာတစ်ပါး၌ လေးပါးစီရှိသောကြောင့် “ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ” စသော ကျန်
၁၅ ငါးပါးကို မပြ၊ ထို ၁၅ ပါးတွင် “ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ”စသည်ဖြင့် လာသောကြောင့်

လောကောတိစ-လောကဟူ၍လည်းကောင်း၊ သဿတောတိစ-သဿတဟူ၍လည်းကောင်း၊ (ဂဟေတွာ-ယူပြီး၍) အတ္တာနဉ္စ-အတ္တကိုလည်းကောင်း၊ လောကဉ္စ-လောကကိုလည်းကောင်း၊ ပညပေန္တိ-ပညတ်ကြကုန်၏၊ တထာ-ထိုအတူ၊ ဝေဒန-ဝေဒနက္ခန္ဓာကို၊ ပေါ သည-သညာက္ခန္ဓာကို၊ ပေါ သင်္ခါရေ-သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့ကို၊ ပေါ ဝိညာဏံ-ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို၊ အတ္တာတိစေဝ လောကောတိစ သဿတောတိစ၊ (ဂဟေတွာ-၍) အတ္တာနဉ္စ-ကိုလည်းကောင်း၊ လောကဉ္စ-ကိုလည်းကောင်း၊ ပညပေန္တိ-ကုန်၏။]

၃၁။ အာတပ္ပမန္တာယာတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဝီရိယံ-ဝီရိယကို၊ (ဝုတ္တံ၌စပ်)၊ ဝီရိယဿ-ဝီရိယ၏၊ (ဟိတ်၏ သမ္ပန်ထည့်သည်)၊ ကိလေသာန-

အတ္တတခြား ရုပ်တခြားစသည်ဖြင့် ခွဲ၍ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀တွင် ခန္ဓာလေးပါးကို အတ္တဟု ယူ၍ ကျန်တစ်ပါးကို လောကဟု ယူသောနည်း၊ ခန္ဓာတစ်ပါးကို အတ္တဟုယူ၍ ကျန်လေးပါးကို အတ္တ၏ အသုံးအဆောင် လောကဟု ယူသောနည်း၊ မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခန္ဓာတို့ကို အတ္တဟုယူ၍ သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခန္ဓာတို့ကို လောကဟု ယူသောနည်းအာဖြင့် အတ္တနှင့် လောကအခွဲကို အဋ္ဌကထာနည်းမှ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ဋီကာ၌ ခွဲပြသေး၏။ [ဤနည်းအလို “အတ္တဟု စွဲလမ်းရာကတခြား၊ လောကဟု စွဲလမ်းရာကတခြား”ဟု မှတ်ပါ။]

အာတပ္ပနဘာဝေန။ ။ဤဟိတ်သည် အာတပ္ပအမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းကိုပြသော နာမလာဘဟိတ်တည်း၊ ဘူဝါဒိတပ္ပဓာတ်သည် ဟိသာအနက်ဟောဟု ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဆို၏၊ ဋီကာတို့၌လည်း “ကိလေသာနံ ဝိဗာဓနံ (နှိပ်စက်ခြင်း)ပဟာနံ”ဟု တွေ့ရ၏၊ ဝိဗာဓနနှင့် ဟိသာသည် အနက်တူ၏၊ ထို အဖွင့်နှင့်လျော်အောင် “အာတပ္ပနဘာဝေန”ဟု ရှိသင့်၏၊ ဋီကာတို့၌လည်း “အာတပ္ပနံ ကိလေသာနံ ဝိဗာဓနံ ပဟာနံ”ဟု ရှိရပေလိမ့်မည်၊ ယခုစာအုပ်တို့၌ “အာတာပန ဘာဝေန”ဟု တွေ့ရ၏၊ စုရာဒိတပဓာတ်ကား ဒါဟ-ပိဏန နှစ်နက်ကို ဟော၏၊ အာတာပီ”ပုဒ်၌ ဒါဟအနက်ဟော တပဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော်လည်း ဤ၌ကား တပ္ပဓာတ်သာ ဖြစ်သင့်ပါသည်၊ “ကိလေသေ အာတပ္ပတိ(နှိပ်စက်သောအား၊ ပယ်ရှားတတ်၏) ဣတိ အာတပ္ပ”ဟု ပြု။

အာတပ္ပန္တိ ဝုတ္တံ။ ။အာတပ္ပနေရာဝယ် “အာတပ၊ အာတာပ”ဟု တစ်မျိုးမျိုးသာ ရှိသင့်၏ဟု ဆရာတော်၏ နိဿယ၌ ဆုံးဖြတ်တော်မူ၏၊ သို့သော် အဘိဓာန်၌ အာတာပပုဒ်သာ ဝီရိယအနက်ဟော အဖြစ်ဖြင့် လာ၏၊ “အာတပ”ပုဒ်ကား အရောင်အလင်း အနက်ဟောသာ၊ ထိုအာတာပ-အာတပပုဒ်တို့လည်း ပုလ္လိန်ချည်းသာတည်း၊ ဤကား နပုလ္လိန်၊ ဆက်ဦးအံ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ ဂန္ဓာရမ္မဂါထာ အဖွင့်၌လည်း “အာတပ္ပသဒ္ဓေါဝိယ ပန အာတာပသဒ္ဓေါ ဝီရိယေယေဝ နိရုဇ္ဈေတိ အာဟ-အာတာပီတိ ဝီရိယဝါတိ”ဟု ဝီရိယကို ဟောရာ၌ သာ၍ ထင်ရှားသော အာတပ္ပသဒ္ဓါကို ဥပမာနအဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် အာတပ္ပကိုပင် ရှေးဟောင်းပါဌ်မှန်ဟု ယူလိုပါသည်၊ ဤပုဒ်က “အာတပ္ပ”ဟု အမှန်ဖြစ်လျှင် နာမလာဘဟိတ်လည်း “အာတပ္ပန ဘာဝေန”ဟု ရှိမှ ရှေ့နောက် ညီသည်။

ကိလေသာတို့ကို၊ အာတပ္ပနဘာဝေန-နှိပ်စက်သောအား၊ ပယ်ရှားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အာတပ္ပန္နိ-အာတပ္ပဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-မိန့်တော်မူအပ်ပြီ၊ တဒေဝ-ထို ဝီရိယသည်ပင်၊ ပဒဟနဝသေန-အားထုတ်ခြင်း အစွမ်းကြောင့်၊ (အားထုတ်ခြင်းကို သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ်ပြု၍)၊ ပဓာနံ-ပဓာနမည်၏၊ (တဒေဝ-ထိုဝီရိယသည်ပင်)၊ ပုနပ္ပုနံ- အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်၊ ယုတ္တဝသေန-အားထုတ်ခြင်း၏အစွမ်းကြောင့်၊ အနုယောဂေါ- အနုယောဂမည်၏၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ တိပွဘောဒံ-သုံးပါးအပြားရှိသော၊ ဝီရိယံ-ဝီရိယ ကို၊ အနာယ-အစဉ်လိုက်၍၊ အာဂမ္မ-ရောက်၍၊ ပဋိစ္စ-စွဲ၍၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

သတိယာ-သတိနှင့်၊ အဝိပ္ပဝါသော-ကင်း၍မနေခြင်းကို၊ အပ္ပမာဒေါ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ သမ္မာ မနသိကာရောတိ-ကား၊ ဥပါယ မနသိကာရော-သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းကြောင်း ဖြစ်သောတရားတည်း၊ ပထမနသိကာရော-လမ်းမှန်အားဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းကြောင်းဖြစ်သော တရားတည်း၊ အတ္ထတော-အနက်အားဖြင့်၊ ဝါ-တရားကိုယ်အားဖြင့်၊ ဉာဏံ- ဉာဏ်တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-၏။

အနာယ။ ။အန+ဣဓာတ်, တွာကို ယပြု၊ ဣကို အာပြု၊ “အန+ဣယ=အစဉ်လိုက်၍”ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏၊ ထိုအနက်ကိုပင် “အာဂမ္မ ပဋိစ္စ”ဟု အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်သည်၊ အာဂမ္မ၌ အာ+ဂမ, တွာကို ယ, မျကို မပြု, ဒွေဘော်လာ၊ ပဋိစ္စ၌ကား ပဋိ+ဣ, တွာ၊ ဣတော ဇ္ဇော”ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ခါဒိ(၁၆၈)သုတ်ဖြင့် တွာကို စွပြု၊ ကစ္စည်းသုတ်ဖြင့် စီရင်ပုံကို “စ နန္တေဟိ ရစ္စံ”သုတ် ရူပသိဒ္ဓိမှာ ကြည့်ပါ။

ပဓာန, အနုယောဂ။ ။ပဒဟနဝသေနကိုကြည့်၍ “ပဒဟတိတိ ပဓာနံ”ဟု လည်းကောင်း, ပုနပ္ပုနံ ယုတ္တဝသေနကိုကြည့်၍ “ယုတ္တတိတိ ယောဂေါ၊ ပုနပ္ပုနံ+ယောဂေါ အနုယောဂေါ”ဟု လည်းကောင်း ပြုပါ၊ အာတပ္ပဝီရိယသည် အစစ အားတုတ်သည်မှစ၍ ဥပစာရ အခိုက် တိုင်အောင်သော ဝီရိယတည်း၊ ပဓာနဝီရိယကား အပ္ပနာဈာန် အခိုက်၌ဖြစ်သော ဝီရိယတည်း၊ အနုယောဂဝီရိယမှာ ဈာန်ရပြီးနောက် အဘိညာဉ်ရောက်အောင် စိတ်ကိုဆုံးမကြောင်း ဝီရိယ တည်း၊ ထို့ကြောင့် သုံးမျိုးခွဲထားသည်။ [ပဒဟနံ ကောသဇ္ဇပက္ခေ ပတိတုံ အဒတွာ စိတ္တဿ ဥဿာဟနံ အနုယောဂေါ ယထာ သမာဓိ-ဝိသေသ ဘာဂိယတံ ပါပုဏာတိ၊ ဧဝံ ဝီရိယဿ ဗဟုလီကရဏံ၊ ဣဓ ဥပစာရပ္ပနာစိတ္တပရိဒမနဝီရိယာနံ အဓပ္ပေတတ္တာ အာဟ- တိပွဘောဒံ ဝီရိယန္တိ၊-ဋီကာ။] ဤအဖွင့်အတိုင်း ပါဠိတော်နိဿယ၌ အနက်ပေးထားပါသည်။

အပ္ပမာဒေါ။ ။ပမဇ္ဇတိ ဧတေနာတိပမာဒေါ၊ (ကုသိုလ်ကိစ္စ၌ မေ့လျော့ကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ န+ပမာဒေါ အပ္ပမာဒေါ၊(ပမာဒမဟုတ်, ပမာဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မမေ့မလျော့ကြောင်း သတိ)၊ ထို့ကြောင့် “သတိယာ အဝိပ္ပဝါသော”ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွာ ဖွင့်သည်။

သမ္မာ မနသိကာရော။ ။သမ္မာကို “ဥပါယ”ဟုဖွင့်၍ ထို ဥပါယကို (ဥပါဒါန်စသော အနက် ယူမည်စိုးသောကြောင့်) “ပထ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ ထို “ပထ-လမ်းကြောင်း”ဟူသည် ဟိတသုခကို ရခြင်း၏ အကြောင်းတည်း၊ ကရောတိ ဧတေနာတိ ကာရော၊ မနသိ+ကာရော

ဟိ-မှန်၊ (တစ်နည်း) ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ယသ္မိ မနသိကာရေ-အကြင်
 ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်၌၊ ဌိတဿ-တည်သော ယောဂီ
 ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနဿတိညာဏံ-ပုဗ္ဗေနိဝါသာနဿတိညာဏ်သည်၊ ဣဇ္ဈ
 တိ-ပြီးစီး၏၊ အယံ-ဤ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းကြောင်း ဖြစ်သော ဉာဏ်ကို၊
 ဣမသ္မိ ဌာနေ-ဤ သမ္မာမနသိကာရ်ဟူသော ပါဌ်အရာ၌၊ မနသိကာရောတိ-
 ရဟူ၍၊ အဓိပ္ပေတော-အလိုရှိအပ်၏၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို
 နှလုံးသွင်းကြောင်း ဉာဏ်၏ မနသိကာရဟု အလိုရှိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
 ဝီရိယဉ္စ-သုံးမျိုးသော ဝီရိယကို လည်းကောင်း၊ သတိဉ္စ-သတိကို လည်းကောင်း၊
 ဉာဏဉ္စ-ဉာဏ်ကို လည်းကောင်း၊ အာဂမ္မ-ရှေ့ရှုရောက်၍၊ ဝါ-စွဲ၍၊ (“တထာရူပ
 စေတောသမာဓိံ ဖုသတိ”ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဣတိ အယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊
 ဧတ္ထ-ဤအာတပ္ပမန္ဓာယ အစရှိသောပါဌ်၌၊ သဇ္ဇေပတ္တော-အကျဉ်းဖြစ်သော အနက်
 တည်း။ [သီလဝိသုဒ္ဓိနှင့်တကွ လေးပါးသောဈာန်တို့ကို ရကြောင်း အကျယ်ကို
 ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဆိုအပ်ပြီး-ဟူလို။] တထာရူပန္တိ-ကား၊ တထာဇာတိကံ-ထိုသို့
 သဘောရှိသော၊ စေတောသမာဓိန္တိ-ကား၊ စိတ္တသမာဓိံ-စတုတ္ထဈာန်စိတ်၏ သမာဓိ
 ကို၊ ဖုသတိတိ-ကား၊ ဝိန္ဒတိ ပဋိလဘတိ-ရ၏၊ ယထာသမာဟိတေ စိတ္တေတိ-
 ကား၊ ယေနသမာဓိနာ-အကြင် စတုတ္ထဈာန် သမာဓိဖြင့်၊ စိတ္တမိ-စိတ်ကို၊ သမ္မာ-

မနသိကာရော၊ (အလုတ္တသမာသ်)၊ သမ္မာ(သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့်)+မနသိကာရော-
 ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စိတ်၌ပြုကြောင်း (နှလုံးသွင်းကြောင်း) တရားတည်း၊ သမ္မာ မနသိကာရော-
 ရား၊ ထိုတရားဟူသည် ဤနေရာ၌ “ဉာဏ်တည်း”ဟု သိစေလို၍ “အတ္ထတော ဉာဏံ”ဟု
 မိန့်သည်၊ ဤ “ဉာဏံ”ဟူသော ပါဌ်ဖြင့် အာရမဏပဋိပါဒက၊ ဝီထိပဋိပါဒက၊ ဝေနပဋိပါဒက
 ဟူသော မနသိကာရသုံးမျိုးကို ပယ်သည်၊ ထိုသုံးမျိုးအကျယ်ကို သဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ မနသိ
 ကာရစေတသိသ်အဖွင့်၌ ရှုပါ၊ [သမ္မာ ဥပါယေန မနသိ+ကရောတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဧတေနာတိ
 သမ္မာမနသိကာရော၊ ဉာဏံ တိ၊-ဋီကာ။]

တထာဇာတိကံ။ ။တထာရူပံ၌ ရူပသဒ္ဓါ၏ အဘိဓာန်(၈၂၅)လာ အနကတို့တွင် သဘာဝ
 အနက်ဟောဟု သိစေလို၍ ရူပကို ဇာတိ (သဘော)ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုသို့ ပုဗ္ဗေနိဝါသအဘိညာဉ်
 ကို ရနိုင်လောက်သော သဘောရှိသော သမာဓိဟူသည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ လာသည့်အတိုင်း
 ဈာနာနုလောမ စသော တစ်ဆယ့်လေးပါးသော အပြားတို့ဖြင့် ဆုံးမထားအပ်ပြီးသော
 စတုတ္ထဈာန်သမာဓိတည်း။ [တထာ ဇာတိကန္တိ တထာ သဘာဝံ၊ ဧတေန စုဒ္ဓသဝိဓေဟိ
 စိတ္တပရိဒမနေဟိ (စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင် ဆုံးမခြင်းတို့ဖြင့်) စတုတ္ထဈာနဿ ပဂုဏတာပါ
 ဒနေန ဒမိတတံ ဒဿေတိ၊-ဋီကာသစ်။]

စေတော သမာဓိံ ဖုသတိ။ ။[စေတသော+သမာဓိ စေတောသမာဓိ၊ သော ပန အဋ္ဌင်္ဂ
 သမန္နာဂတရူပါဝစရစတုတ္ထဈာနဿေဝ သမာဓိ၊-ဋီကာသစ်။] ဖုသတိအတွက် “ထိရောက်၏”
 ဟူသော သဒ္ဓတ္ထကို “ဝိန္ဒတိ ပဋိလဘတိ”ဟု အဓိပ္ပါယ်တ္ထဖွင့်သည်၊ “ထိရောက်”ဟူသည်

ကောင်းစွာ၊ အာဟိတေ-ထားအပ်ပြီးသော်၊ သုဋ္ဌု-ကောင်းစွာ၊ ထပိတေ-ထားအပ်ပြီးသော်၊ (“ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရတိ” ဌ်စပ်၊) အနေကဝိဟိတံ ပုဗ္ဗေနိဝါသန္တိ အာဒိနံ-သံ အစရှိကုန်သော ပုဒ်တို့၏၊ အတ္ထော-ကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဌ်၊ (မယာ) ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ၊ (ဆိုခဲ့ပြီ)။

သော ဧဝ မာဟာတိ-ကား၊ သော-ထို သမဏဗြာဟ္မဏအမည်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧဝ-ဤသို့ပါဠိတော်၌ မိန့်တော်မူအပ်သည့် အတိုင်း၊ ဈာနာနုဘာဝသမ္ပန္နော-ဈာန်၏အာနုဘော်ဖြစ်သော လောကီအဘိညာဉ်နှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကော-မိစ္ဆာအယူရှိသည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ဧဝ-ဤသို့ (ပါဠိတော်၌ လာသည့်အတိုင်း)၊ ဝဒတိ-ပြောဆို၏။

ကိုယ်ဖြင့်ထိရောက်ခြင်းမဟုတ်၊ ရခြင်းတည်း-ဟူလို၊ ဝိန္ဒတိ၌ ရုဓာဒိ ဝိဒဓာတ်သည် ဝိမံသန-တုဋ္ဌိ-လာဘသုံးနက်ကို ဟောသောကြောင့် အခြားနှစ်နက်ကို တားမြစ်လို၍ “ပဋိလဘတိ”ဟု လာဘအနက်ကိုဖွင့်သည်။

ယထာ သမာဟိတော။ ။ယထာသည် ယေနနှင့်အနက်တူသော နိပါတပစ္စယန္တပုဒ်တည်း၊ ယေန ပကာရေနအနက်၌ ထာပစ္စည်းသက်ထားသည်ဟု သိစေလို၍ “ယေန (သမာဓိနာ)”ဟု ဖွင့်သည်၊ သမာဟိတော၌ သံကို သမ္မာဟု ဖွင့်၍၊ ထိုသမ္မာကိုပင် ဥပါယအနက် ယူမည်စိုး၍ သုဋ္ဌုဟု ဖွင့်ပြန်သည်၊ အာဟိတော၌ အာပုဗ္ဗ၊ ဓာဓာတ်သည် ထာပနအနက်ဟောဟု သိစေလို၍ “ထပိတေ”ဟုဖွင့်သည်။ [ဓာဓာတ်၊ တ၊ မောဂ္ဂလ္လာန် ၅-၁၀၈ သုတ်ဖြင့် ဓာဓာတ်ကို ဟိပြု၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား ကွစိဓာတုဖြင့် ဓာ၏ အာကို ဣပြုပြီးမှ ဓိကို ဟိပြု၏။]

ဈာနနုဘာဝသမ္ပန္နော။ ။စတုတ္ထဈာန်ရပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် “သော ဧဝ သမာဟိတော စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ”စသည်ဖြင့် လာသော အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံအောင် ထိုစတုတ္ထဈာန်ကို အဖန်ဖန်ဝင်စားရ၏ ထိုသို့ အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော စတ္တုတ္ထဈာန်ကို ရပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်မှာ သမာဓိ၏ တင့်တယ်စမွယ်ခြင်းဟု ဆိုရသော လောကီ အဘိညာဉ်ကို ရ၏၊ ထို လောကီအဘိညာဉ်ကို “ဈာန်၏ အာနုဘော်”ဟု ခေါ်သည်၊ ထို လောကီအဘိညာဉ်ကို ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာနာနုဘာဝသမ္ပန္နမည်၏။

ဧဝ ဝဒတိ။ ။ဧဝမာဟကို “ဧဝ ဝဒတိ”ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာဖြင့် ဖြင့်သောကြောင့် အာဟဋ္ဌ ဗြူဓာတ်၊ တိဝိဘတ်ဟု သိစေ၏၊ ဤသို့ ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်ဖြင့် မိန့်တော်မူသောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ပြောဆိုခြင်းကြိယာ၏ လောကထဲ၌ အဆက်မပြတ် ယခုတိုင် ရှိနေကြောင်းကိုလည်း သိစေတော်မူသည်။ [ဧဝ ဝဒတိတိ ဝတ္တမာနဝစနံ တထာဝဒနဿ အဝိစ္ဆေဒဘာဝေန သဗ္ဗကာလိကတာဒဿန္တိ ဝေဒိတမ္ပံ=ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာသစ်၌ “သော ဒိဋ္ဌိဂတိကော”ဟု တွဲထားသော်လည်း ပါဠိတော်၌ သောကို ဒိဋ္ဌိဂတိကောနှင့် တွဲ၍ အနက်မပေးနိုင်၊ သောဖြင့် ရှေ့ကသမဏဗြာဟ္မဏကို ပြန်ညွှန်သည်၊ ထိုသမဏဗြာဟ္မဏသည် ဈာန်၏အာနုဘော်နှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် မိစ္ဆာအယူ ရှိ၏၊ မိစ္ဆာအယူ ရှိသောကြောင့် ဤသို့ပြောသည်-ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ။

ဝဍ္ဎောတိ-ကား၊ ဝဍ္ဎပသုဝဍ္ဎတာလာဒယောဝိယ-မြို့သောသားကောင်၊ မြို့သော
 ထန်းပင် အစရှိသည်တို့ကဲ့သို့၊ အဖလော-အကျိုးမရှိ၊ ကဿစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော
 အကျိုးကို၊ အဇနကော-မဖြစ်စေတတ်၊ (အဖလောကို ထပ်ဖွင့်သည်)၊ ဣတိ-
 ဤကားအနက်တည်း၊ ဧတေန-ဤ ဝဍ္ဎာဟူသော ပါဌ်ဖြင့်၊ အတ္တာတိစ-အတ္တ
 ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လောကောတိစ-လောကဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဂဟိတာနံ-
 ယူအပ်ကုန်သော၊ (မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့ ယူအပ်ကုန်သော)၊ ဈာနာဒိနံ-ဈာန် အစရှိ
 သည်တို့၏၊ ရူပါဒိဇနကဘာဝံ-ရုပ် အစရှိသည်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သည်၏
 အဖြစ်ကို၊ ပဋိက္ခိပတိ-ပယ်မြစ်၏။

ဝဍ္ဎော။ ။ထောမနိဓိ၌ ဗန္ဓဓာတ် ယတ်ပစ္စည်းဖြင့် “ဗန္ဓု”ဟု ဖြစ်၏၊ ပါဠိ၌ ဗကို ဝ၊
 ဈကို ဈ၊ နကို ဉ်ပြု၍ “ဝဍ္ဎာ”ဟု ဖြစ်၏၊ ဝဍ္ဎပသုတ်ဖြင့် သက်ရှိ အမြဲမကို ပြ၏၊
 ဝဍ္ဎတာလဖြင့် သက်မဲ့အမှီ သစ်ပင်ကိုပြ၏၊ “ဝိယ”ဟု ဆိုသောကြောင့် “ဝဍ္ဎာဝိယာတိ
 ဝဍ္ဎော”ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ အတ္တလောကကို အရကောက်ပါ။

ဋီကာသစ်။ ။“ဝနတိ ယာစတိ ပုတ္တန္တိ ဝဍ္ဎာ-သားသွီးကို တောင်းတတ်သောကြောင့်
 ဝဍ္ဎာမည်”ဟုလည်းကောင်း၊ [“ဝနဓာတ်၊ ဈပစ္စည်း၊ နကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု၊] “ဝဇေတိ ပုတ္တံ
 ဖလံဝါ ဟနတိတိ ဝဍ္ဎာ-သား သမီးကို (အသီးကို) ဖျက်ဆီးတတ်သောကြောင့် ဝဍ္ဎာမည်၏”ဟု
 လည်းကောင်း ပြုပါ။ [ဝဓဓာတ်၊ ဈပစ္စည်း၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာ ဥပြု။]

ဧတေန၊ပေ၊ပဋိက္ခိပတိ။ ။ဈာန်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်၌ အထူအားဖြင့် ဈာန်တရားသည်
 ထင်ပေါ်နေတတ်၏၊ တို့ ဈာန်ကိုပင် အတ္တလောကဟု စွဲလမ်းတတ်၏၊ ဈာန်မှတစ်ပါး
 အခြားတရားများကိုလည်း စွဲလမ်းတတ်သေး၏၊ ထို့ကြောင့် ဈာန်ကိုမူတည်၍ “ဈာနာဒိနံ”ဟု
 အာဒိဖြင့် ဆို၏၊ ထို့သို့ အတ္တလောကဟု စွဲလမ်းအပ်သောတရားတို့သည် အမြဲကဲ့သို့ တစ်စုံ
 တစ်ခုသော အကျိုးတရားကိုမျှ မပေါက်ဖွားစေတတ်။

ရူပါဒိ၊ပေ၊ပဋိက္ခိပတိ။ ။ရူပါဒိ ဇနကဘာဝန္တိ ရူပါဒိနံ ဇနကသာမတ္ထိယံ၊ ပဋိက္ခိပတိတိ
 နယိမေ ကိဉ္စိ ဇနန္တိတိ ပဋိက္ခိပတိ၊ ကသ္မာတိ စေ၊ သတိ ဟိ ဇနကဘာဝေ ရူပါဒိ ဓမ္မာနံ
 ဝိယ၊ သုခါဒိဓမ္မာနံ ဝိယစ ပစ္စယာယတ္တ ဂုတ္တိတာယ ဥပ္ပါဒဝန္တတာ ဝိညာယတိ (ဇနကသတ္တိ
 ရှိလျှင် ရူပသဒ္ဓစသော တရားတို့ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ သုခဒုက္ခစသော တရားတို့ကဲ့သို့
 လည်းကောင်း အကြောင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်အတွက် “အတ္တ-လောကသည် ဥပါဒ်ခြင်း
 သဘောတရားတည်း”ဟုသိနိုင်၏)၊ဥပ္ပါဒေစ သတိ အဝသံ ဘာဝိနီရောဓောတိ အနဝကာသာဝ
 နိစ္စတာ သိယာ (အတ္တလောကသည် နိစ္စဖြစ်သို့ အခွင့်မရှိတော့ရာ၊) တသ္မာ တံ ပဋိက္ခိပတိ။

မှတ်ချက်။ ။“ဝဍ္ဎာပသု၊ပေ၊အဇနကော”ဖြင့် ဝဍ္ဎော၏ ပဒတ္တကိုပြ၏၊ “ဧတေန၊ပေ၊
 ပဋိက္ခိပတိ”ဖြင့် ဝဍ္ဎောပုဒ်၏ သာမတ္ထိယတ္တ(အပိုအမှီ ပြစွမ်းနိုင်သောအနက်)ကို ပြသည်ဟု
 မှတ်ပါ။ [ဧဝံ ပဒတ္တဝတာ ဣမိနာ (ဤသို့ ပုဒ်နက်ရှိသော ဤဝဍ္ဎောပုဒ်ဖြင့်) ကိဒိသံ
 သာမတ္ထိယတ္တံ ဒဿတိတိ အန္တောလိနစောဒနံ ပရိဟရိတုံ (အတွင်း၌ ငုပ်နေသော စောဒနာကို
 ပယ်ခြင်း=ဖြေခြင်းငှါ) ဧတေနာတိ အာဒိ မာဟ၊-ဋီကာသစ်။]

(ယော-အကြင် အတ္တသည်၊ ဝါ-အကြင် လောကသည်)၊ ပဗ္ဗတကူဋ်ဝိယ-တောင်ထွဋ်ကဲ့သို့၊ ဌိတော-တည်၏၊ ဣတိ-ထိုကြောင့်၊ (သော-ထို အတ္တသည်၊ ဝါ-ထို လောကသည်)၊ ကုဋ္ဌဋ္ဌော-ကုဋ္ဌဋ္ဌမည်၏၊ ဧသိကဋ္ဌာယိဌိတောတိ-ကား၊ (ယော-အကြင် အတ္တသည်၊ ဝါ-အကြင် လောကသည်)၊ ဧသိကဋ္ဌာယိဝိယ-မယိမ်းမယိုင် မြဲခိုင်စွာ တည်သော တံခါတိုင်ကဲ့သို့၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ ဌိတော-တည်၏၊ ဣတိ-ထိုကြောင့်၊ (သော-ထို အတ္တသည်၊ ဝါ-ထို လောကသည်)၊ ဧကသိကဋ္ဌာယိဌိတော-တ မည်၏၊ သုနိခါတော-ကောင်းစွာ စိုက်အပ်သော၊ ဧသိကတ္ထမ္ဘော-တံခါးတိုင်သည်၊ နိစ္စလော-မတုန်မလှုပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ တိဋ္ဌတိ ယထာ-ကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ ဌိတော-တည်၏၊ ဣတိအတ္ထော၊ ဥဘယေနပိ-နှစ်ပါး စုံသော ကုဋ္ဌဋ္ဌော ဧကသိကဋ္ဌာယိဌိတောပုဒ်ဖြင့်လည်း၊ လောကဿ-အတ္တဟူသော လောက၏၊ ဝိနဿဘာဝံ-ပျက်စီးခြင်း မရှိခြင်းကို၊ ဒီပေတိ-ပြ၏။

ပန-ဝါဒရန္တ၊ ကေစိ-အချို့ဆရာတို့သည်၊ ဣသိကဋ္ဌာယိဌိတောတိ-ဟူ၍၊ ပါဠိ-ပါဠိကို၊ ဝတွာ-ရွတ်ဆို၍၊ မုဇ္ဈ-ဖြူဆန်မြက်၌၊ (“မုဇ္ဈတော”ဟု ရှိသည်ကား

ကုဋ္ဌဋ္ဌော။ ။“ကုဋ်ဝိယ ဌိတောတိ ကုဋ္ဌဋ္ဌော”ဟု ဌာ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော ဌိတောပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုရသည်။ ကမ္မဇံ၌ “ဇ”ချည်းသက်သက် မနေနိုင်သကဲ့သို့ “ဌ”ချည်းသက်သက် မနေနိုင်ဘဲ အမြဲသမာသ်တွဲရမှ နေနိုင်သောကြောင့် ဤပုဒ်မျိုးကို နိစ္စသမာသ်ဟုခေါ်သည်။ “ကုဋ္ဌဋ္ဌသဒ္ဓါသည် အစ္စန္တနိစ္စ (စင်စစ်မြဲ၏) အနက်ကိုဟောသော အထင်ရဋ္ဌိသဒ္ဓါတည်း”ဟု အဋ္ဌကထာမှ တစ်နည်းကို ဋီကာပြသေး၏။

ဧကသိကဋ္ဌာယိဌိတော။ ။[ဧသိကာ ဣန္ဒြိယလောစ-အဘိဓာန်(၂၀၄)။] မြို့တံခါးပေါက်၌ စိုက်ထားအပ်သော တံခါးတိုင်သည် အထက်၌ ၁၈ တောင်မြင့်လျှင် မြေဝင်လည်း ၁၈ တောင် ရှိရ၏၊ သို့ဖြစ်၍ ထိုတံခါးတိုင်သည် မြဲခိုင်သောကြောင့် လေတိုက်သော်လည်း ယိမ်းယိုင် ဖောက်ပြန်ခြင်း မရှိသကဲ့သို့ ထိုအတူ အတ္တလည်း ဖောက်ပြန်ခြင်းမရှိဟု ပြသည်။ [ဧသိကထမ္ဘော တိဋ္ဌတိကို ကြည့်၍ “ဧသိကာ+ဋ္ဌာယိ ဧသိကဋ္ဌာယိ-ဝိသေသန ပရနိပါတ ကမ္မဓာရည်း၊ တိဋ္ဌတိတိ ဋ္ဌာယိ” ဟုပြု၊ ဌာဓာတ်၊ ဏ၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤ ပစ္စည်း၊ ဧသိကဋ္ဌာယိဝိယ ဌိတော ဧသိကဋ္ဌာယိဌိတော။]

ဥဘယေနာပိပေဒီပေတိ။ ။ကုဋ္ဌဋ္ဌောဖြင့် အတ္တလောက၏ မြဲသည်၏ အဖြစ်ကို ပြ၏။ ဧသိကဋ္ဌာယိဌိတောဖြင့် တံခါးတိုင်သည် လေမုန်တိုင်းစသည်ကြောင့် ယိမ်းယိုင်ဖောက်ပြန်မှု မရှိသကဲ့သို့ ဖောက်ပြန်မှု မရှိခြင်းကို ပြ၏။ “ဖောက်ပြန်”ဟူသည် ပျက်စီးခြင်းပင်တည်း။ ဖောက်ပြန်မှု မရှိခြင်းကား ပပျက်စီးခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် နှစ်ပုဒ်လုံးဖြင့်ပင် အတ္တလောကဟု စွဲလမ်းအပ်သော အတ္တ၏ ပျက်စီးခြင်း မရှိပုံကို ပြသည်။

ကေစိ ဣသိကဋ္ဌာယိဌိတော။ ။ရှေးအဋ္ဌကထာဝါဒကို ပြပြီး၍ ကေစိဝါဒကို ပြလို သောကြောင့် “ကေစိ ပန”စသည်ကို မိန့်၊ ကေစိဆရာတို့သည် ပါဠိကို “ဣသိကဋ္ဌာယိဌိတော” ဟု ဆို၍ “အတ္တသည် ဖြူဆံ့မြက်၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော အဆန်၏ တည်နေပုံကဲ့သို့

☰

မကောင်း)၊ ဣသိကာဝိယ-အတွင်း အဆန်သည်ကဲ့သို့၊ ဌိတော-တည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒန္တိ-ဆိုကြကုန်၏၊ တတြ-ထိုဣသိကာဌာယိဌိတောဟူသော ပါဌ်၌၊ အယံ-ဤဆိုအပ်လတံကား၊ အဓိပ္ပါယ်-ကေစိဆရာတို့၏ အလိုတည်း၊ ယဒိဒံ (ယံ ဣဒံ ဓမ္မဇာတံ)-အကြင် အတ္တဟူသော တရားသဘောကို၊ ဇာယတီတိ-ဖြစ်၏ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ တံ-ထို အတ္တဟူသော တရားသဘောသည်၊ မုဉ္ဇတော-မှ၊ ဣသိကာ-အတွင်းအဆန်သည်၊ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ-နဂိုထင်ရှားရှိသည် သာလျှင်၊ (ဟုတွာ)၊ နိက္ခမတိ ဝိယ-ပေါ်ထွက်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ)၊ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ-လျှင်၊ (ဟုတွာ)၊ နိက္ခမတိ။

ရုပ်ဝေဒနာစသော ခန္ဓာတို့၏ အတွင်း၌တည်၏”ဟု ယူကြသည်၊ ဝိဂြိုဟ်ကို ဧကသိဌာယိဌိတော ကဲ့သို့ ပြုပါ။ [“မုဉ္ဇတော”ဟူသော ပါဌ်သည် အာဇာရကို ငဲ့သော “ဌိတော”ဟူသော ကြိယာနှင့် မလိုက်လျောပါ၊ ထို့ကြောင့် “မုဉ္ဇတော”ဟု မရှိသင့်၊ “မုဉ္ဇေ”ဟု ရှိသောပါဌ်သာ ကောင်း၏၊ နိက္ခမတိနှင့်တွဲသော နောက်ဝါကျ၌ကား “မုဉ္ဇတော”ပင်တည်း။]

ဣသိကာ-ဣသိကာ။ ။ထောမနိဓိ၌ ဤသဇာတ်မှ ဤကို ရဿပြု၍၊ ဤကန်ပစ္စည်းဖြင့် “ဣသိကာ”ဟုလည်းကောင်း သိ၌ ရဿပြု၍ “ဣသိကာ”ဟုလည်းကောင်း တွေ့ရ၏၊ “မုဉ္ဇာမဇ္ဈဝတ္တတိဏေ-ဖြူဆံမြက်၏ အလယ်၌ ဖြစ်သော မြက်အဆန်”ဟု သရုပ်ဖော်၏၊ မောဂ္ဂုလ္လာန် ဣဒိကဏ္ဍ(၂၃)၌ ဣသဇာတ်နောင် ကိက (ကအနုဗန်ရှိသော ဤက) ပစ္စည်းဖြင့် “ဣသိကာ”ဟု ရှိ၏၊ “ဣစ္ဆိယတိ-အလိုရှိအပ်၏၊ ဣတိ ဣသိကာ”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ “တူလနိဿယော-အပေါ်၌ထွက်သော လဲ၏မှီရာ အနံ့ရိုး”ဟု သရုပ်ဖော်သည်။

ဋီကာသစ်။ ။ဋီကာသစ်၌ “ဣသိကာ ကဋီရော-အညောက်”ဟု ဖွင့်ခြင်းမှာ ထို သရုပ် ဖော်ပုံများနှင့် မညီပါ၊ “အညောက်”ဟူသည် အောက်သို့ထွက်နေသော အရာဝတ္ထုသာတည်း၊ “ဤအတ္တကား ရုပ်ဝေဒနာစသည်တို့၏ အတွင်း၌တည်၏”ဟုသာ တိတ္ထိတို့က ယူကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “အောက်သို့ထွက်သော အညောက်နှင့် မတူဘဲ၊ ဖြူဆံမြက်၏ အတွင်းအဆန် မြက်နှင့်သာ တူ၏”ဟု ဥပမာပြုသင့်ပါသည်။

မှက်ချက်။ ။ဤစကားအရ “ရုပ်ဝေဒနာစသော အများသိအပ်သော ခန္ဓာသည် အပြင် အကာသာဖြစ်၍၊ အတ္တာကား ထိုရုပ်ဝေဒနာတို့၏ အတွင်း အနှစ်တည်း”ဟု တိတ္ထိတို့ ယူဆပုံကို သတိပြုပါ။

ယဒိဒံ၊ပေါနိက္ခမတိ။ ။လောက၌ “ဖြစ်၏-မွေး၏”စသော စကားသုံးများရှိ၏၊ အတ္တသည် အမြဲရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်စရာ (ဥပါဒ်စရာ)မလို၊ မူလရှိခြင်းအတိုင်း၌ မထင်မရှား ကွယ်ဝှက် နေသော သတ္တိအဓိကမှ အထင်အရှား ဗျတ္တိအဖြစ်ဖြင့် ပေါ်ထွက်လာခြင်းသာ ဖြစ်သည်၊ ဥပမာ-ဖြူဆံမြက်၏ အတွင်း၌ မထင်မရှားရှိနေသော မြက်အဆန်သည် အထက်သို့ အထင် အရှား ပေါ်ထွက်လာသကဲ့သို့တည်း၊ ဤသို့ ကေစိတို့က ယူဆကြသည်။ [ဤကေစိဆရာတို့ ယူပုံကဲ့သို့ “န ဝါတာ ဝါယန္တိ-အတ္တလေသည် မလာ၊ အပြင်လေသာ လာ၏”ဟု ခန္ဓဝဂ္ဂ၊ ဒိဋ္ဌိသံယုတ်၌ ယူပုံကိုတွေ့ရ၏။]

စ-သည့်သာမကသေး၊ ယသွာ-အကြွင်းကြောင့်၊ ဣသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတော-ဖြူဆံ
 မြက်၏ အတွင်း၌ တည်သော အဆန်မြက်ကဲ့သို့ တည်၏၊ တသွာ-ကြောင့်၊
 တေဝသတ္တာ-ထိုသတ္တဝါတို့သည်ပင်၊ သန္တာဝန္တိ-ဤဘဝမှ နောက်ဘဝသို့ ပြေးသွား
 ကြရကုန်၏၊ ဣတော-ဤဘဝမှ၊ အညတ္ထ-အခြားသော နောက်ဘဝသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-
 သွားကြရကုန်၏၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ သံသရန္တိတိ-ကား၊ အပရာ-တစ်ပါးသော
 ဘဝမှ၊ အပရံ-တစ်ပါးသောဘဝသို့၊ (တစ်နည်း) အပရာအပရံ (အပရံ အပရံ)-

ယသွာစ၊ပဥပပဇ္ဇန္တိ။ ။ဤဝါကျလည်း ကေစိတို့၏အလိုကို ပြသောဝါကျ
 အဆက်ပင်တည်း၊ ရှေ့၌ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာဝါဒဝယ် “သေိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတော”ကို “တေဝ
 သတ္တာ သန္တာဝန္တိ”စသော နောက်စကားနှင့် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ကြောင်းကျိုးမစပ်၊ ဤ
 ကေစိဝါဒ၌ကား ဣသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတောနှင့် တေဝ သတ္တာစသော စကားသည် ကြောင်းကျိုး
 ဆက်စပ်လျက် ရှိရကား “ယသွာ၊ပေ၊တသွာ”ဟု မိန့်သည်။

တေဝ သတ္တာ သန္တာဝန္တိ။ ။“တေဝ သတ္တာ”ဟူသည် တိတ္ထိတို့ ယူဆအပ်သော
 အတ္တလောကပင်တည်း၊ အများအတွက် ဖြစ်သောကြောင့် “တေဝ သတ္တာ”ဟု ဗဟုဝစ်ဆိုသည်၊
 ရှေးစာအုပ်များ၌ “တေစ”ဟု ရှိသည်ကား မကောင်း၊ အတ္တသည် ဖြူဆံမြက် အတွင်းမှ
 မြက်အဆန်ထွက်သကဲ့သို့ ထွက်နိုင်ရကား ဤဘဝမှ နောက်ဘဝသို့လည်း သွားနိုင်၏၊
 “သန္တာဝန္တိ”ဟု ဆိုသော်လည်း တကယ်ပြေးသွားခြင်း မဟုတ်၊ နောက်ဘဝသို့ သွားခြင်းသာ
 တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဂစ္ဆန္တိ”ဟု အနက်ဖွင့်သည်၊ အတ္တသည် မိမိပြုအပ်သော ကံအားလျော်စွာ
 နောက်ဘဝ၌ ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုးကို ခံစားရ၏၊ အတ္တသည် ဘဝပြောင်း၍ မခံစားရလျှင်
 ပြုအပ်ပြီးသော ကံတွေ ပျောက်ပျက်သွားစရာရှိ၍၊ မပြုအပ်သော ကံများလည်း လာရောက်
 အကျိုးပေးစရာရှိသည်-ဟုလို။

ဋီကာ။ ။တေဝ သတ္တာ သန္တာဝန္တိတိ ဧတ္ထ ယေ ဣမ မနုဿဘာဝေန အဝဋ္ဌိတာ
 (အကြင်သူတို့သည် ဤဘဝ၌ လူအဖြစ်ဖြင့် တည်ကြကုန်၏)၊ တေ ယေဝ (တေဝ အဖွင့်)
 ဒေဝဘာဝါဒိ ဥပဂမနေန ဣတော အညတ္ထ ဂန္တိတိ အတ္ထော (ထိုသူတို့သည်ပင် နတ်အဖြစ်
 အစည်ရှိသည်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်းအားဖြင့် ဤဘဝမှ အခြားဘဝသို့ သွားကြရကုန်၏)၊
 အညတ္ထာ ကတဿ ကမ္မဿ ဝိနာသော (ဤသို့ ဤဘဝသတ္တဝါက ဟိုဘဝသို့ မသွားရဘဲ
 ဤဘဝ၌သာ ပြတ်ခဲ့လျှင် ဤဘဝ၌ ပြုအပ်သမျှကံတွေသည် အချိုးနီး ပျောက်လေရာ၏)၊
 အကတဿစ အတ္တာဂမော အာပဇ္ဇေယျာတိ အဓိပ္ပါယော (အခြားသတ္တဝါက အခြားဘဝ၌
 အသစ်ဖြစ်လျှင် မပြုအပ်သောကံများလည်း ရှေးရှု အလိုအလျောက် ပေါက်ပေါက်လာရလိမ့်မည်၊
 ထိုသို့ကား မဖြစ်နိုင်-ဟုလို)။

သံသရန္တိ။ ။ဒုတိယဘဝမှ နောက် တတိယဘဝ၌လည်းကောင်း၊ ထိုနောက်ဘဝမှ
 ထို၏ နောက်ဘဝ၌လည်းကောင်း ဤသို့ ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ခြင်းကို “သံသရ=ကျင်လည်
 ခြင်း”ဟု ခေါ်သည်၊ သဒ္ဒတ္ထမှာ “သံ-ဆက်စပ်လျက်+သရ-ဖြစ်ခြင်း”တည်း၊ [အပရာပရံတိ
 အပရသ္မာ ဘဝါ အပရံ ဘဝံ၊ ဤအလို နှစ်ပုဒ်ခွဲရသည်၊ အပရံ အပရံဝါ၊ (ဤအလို
 ဝိတ္ထာပုဒ်တည်း၊)-ဋီကာသစ်၊ ဤအတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးထားသည်။]

တစ်ပါးသောဘဝ တစ်ပါးသောဘဝသို့၊ ဝါ-တပြောင်းပြန်ပြန်၊ သဉ္ဇရန္တိ-လှည့်လည်ကြရကုန်၏။ စဝန္တိတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ရွေ့လျော့ကုန်၏ဟူ၍၊ သင်္ချ-ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်ကြရကုန်၏၊ တထာ-တူ၊ ဥပပဇ္ဇန္တိတိ-ကား၊ (ဧဝံ-ဤသို့၊ ပဋိသန္ဓေနေကုန်၏ဟူ၍၊ သင်္ချ-သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ကုန်၏)၊ ဣတိ (အယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ အဓိပ္ပါယ်-ကေစိဆရာတို့၏ အလိုတည်း)။ [ဣတိ တစ်လုံး အကြေကြံ။]

ပန-ဝါဒန္တရကား၊ အဋ္ဌကထာယံ-ရှေးအဋ္ဌကထာ၌၊ (ဂုတ္တံ ဌာနံ)၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ သဿတော အတ္တာစ လောကောစာတိ-စ ဟူ၍၊ ဝတွာ-ဆိုပြီး၍၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ တေဝ သတ္တာ သန္ဓာဝန္တိတိ အာဒိနာ-န္တိ အစရှိသော၊ ဝစနေန-စကားဖြင့်၊ အယံ ဒိဋ္ဌိဂတိကော-ဤမိစ္ဆာအယူရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္တနာယေဝ-မိမိကိုယ်တိုင်ပင်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဝါဒံ-ဝါဒကို၊ ဘိန္နတိ-ဖျက်၏၊ (ဖျက်ရာ ရောက်၏)၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ-၏၊ ဒဿနံနာမ-မြင်ခြင်းမည်သည်ကို၊ န နိဗ္ဗန္တံ-အမြဲမပြတ် ဖွဲ့မထားအပ်၊ ဝါ-မခိုင်မြဲ၊ ထုသရာသိမ္မိ-ဖွဲ့ပုံ အစ၌၊ နိခါတခါဏုဝိယ-ဆိုက်ထားအပ်သော သစ်ငုတ်သည်ကဲ့သို့၊ စဉ္ဇလံ-တုန်လှုပ်၏၊ စ-ဆက်၊ ဥမ္မတ္ထက ပစ္ဆိယံ-အရူး၏ တောင်း၌၊ ပူဝ ခဏ္ဍ ဂုထ ဂေါမယာဒိနိဝိယ-မုံပိုင်း၊ မစင်၊

စဝန္တိ, ဥပပဇ္ဇန္တိ။ ။အတ္တသည် မြဲသောကြောင့် စုတေ ရွေ့လျော့စရာလည်း မလို၊ နောက်ထပ်အသစ် ပဋိသန္ဓေနေစရာလည်းမလို၊ သို့သော် လူအများက အတ္တ၏ အပြင်လွှာ ဖြစ်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတွေ အပြောင်းအလဲ ဖြစ်နေပုံကိုမြင်၍ “အတ္တကိုပင် စုတေသည် ပဋိသန္ဓေအသစ် နေသည်”ဟု ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဧဝံ သင်္ချ ဂစ္ဆန္တိ”ဟု အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်သည်၊ တထာ ဥပပဇ္ဇန္တိ၌ တထာဖြင့် ဧဝံ သင်္ချ ဂစ္ဆန္တိကို ညွှန်းသည်။

ဋီကာ။ ။ဧဝံ သင်္ချ ဂစ္ဆန္တိတိ အတ္တနော (အတ္တ၏)နိစ္စသဘာဝတ္တာ န စုတူပပဝတ္တိယော၊ သဗ္ဗဗျာပိတာယ (အလုံးစုံသောအရပ်၌ အတ္တက ပြန်နဲ့စေသည့် အတွက်) နာပိ သန္ဓာဝန သံသရဏာနိ၊ ဓမ္မာနံယေဝ ပန ပဝတ္တိဝိသေသေန ဧဝံ သင်္ချ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧတေန (ဤစကားဖြင့်) အဝဋ္ဌိတသဘာဝဿ အတ္တနော ဓမ္မိနောစ ဓမ္မမတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိစေဝ ဝိနဿတိစာတိ ဣမံ ဝိပရိဏာမဝါဒံ ဒဿေတိ (အမြဲတည်ခြင်း သဘောရှိသော ရုပ်ဓမ္မ နာမ်ဓမ္မလည်းရှိသော အတ္တ၏ အပြင်လွှာဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားမျှသာ ဖြစ်လည်းဖြစ်၊ ပျက်လည်းပျက်၏ ဟူသော ဤ ဝိပရိဏာမဝါဒကို ပြသည်)။

အဋ္ဌကထာယံ ပန။ ။“အတ္တလောကသည်မြဲ၏”ဟု ရှေ့၌ ဆိုခဲ့ပါလျက်၊ ဤ၌ “သန္ဓာဝန္တိ သံသရန္တိ”စသည်ဖြင့် ဆိုပြန်သောကြောင့် “မမြဲသည့်အတွက် တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့ရ၏”ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်နေရကား “မိမိအယူကိုပင် မိမိဖျက်ရာရောက်သည်”ဟု ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ ဆိုသည်။ [သန္ဓာဝန္တိ သံသရန္တိ စဝန္တိ ဥပပဇ္ဇန္တိတို့သည် မှန်ကန်သောကြောင့် သုန္ဒရဖြစ်၏၊ သဿတဟု ယူခြင်းကား အသုန္ဒရဖြစ်သည်၊ န နိဗ္ဗန္တံ-န ထိရံ။]

နွားချေး အစရှိသည်တို့ ကဲ့သို့၊ ဧတ္ထ-ဤ မိစ္ဆာအယူ၌၊ သုန္ဒရမ္မိ-ကောင်းသော အရာသည် လည်းကောင်း၊ အသုန္ဒရမ္မိ-မကောင်းသော အရာသည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိယေဝ-ရှိသည်သာ၊ ဝါ-ပါဝင်သည်သာ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ။

အတ္ထိတွေဝ သဿတိသမန္တိ ဧတ္ထ-ဤ၊ သဿတိတိ-ကား၊ နိစ္စံ-အမြဲ၊ ဝိဇ္ဇမာနတာယ-(အတ္တ၏) ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မဟာပထဝီ-မြေကြီးကိုကဲ့သို့၊ မညတိ-မှတ်ထင်၏၊ တထာ-ထိုအတူ၊ သိနေရပဗ္ဗတ စန္ဒိမ သူရိယေ(ဝိယ)-မြင့်မိုရ်တောင်၊ လ၊ နေတို့ကိုကဲ့သို့၊ (မညတိ-၏)၊ တတော-ထိုသို့ မှတ်ထင်ခြင်းကြောင့်၊ တေဟိ-ထိုမြေကြီး၊ မြင့်မိုရ်တောင်၊ လ၊ နေတို့နှင့်၊ သမံ-တူစွာ၊ အတ္တာနံ-အတ္တကို၊ မညမာနာ-မှတ်ထင်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အတ္ထိတွေဝ သဿတိသမန္တိ-မဟူ၍၊ ဝဒန္တိ-ပြောဆိုကြကုန်၏။

ဣဒါနိ-ဤ၊ သဿတော အတ္တာစ လောကောစာတိ အာဒိကာယ-စ အစရှိသော၊ ပဋိညာယ-ရှေးဦးစွာ သိစေအပ်သော စကား၏၊ ဝါ-ကို၊ သာဓနတ္ထံ-ပြီးစေခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဟေတု-အကြောင်းကို၊ ဒသေန္တော-ပြလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ တံ ကိဿဟေတု၊ အဟံ ဟိ အာတပ္ပ မန္ဓာယာတိအာဒိ-ယ အစရှိသောစကားကို၊ အာဟ-ပြောဆိုပြီ၊ ဝါ-၏။

အတ္ထိတွေဝ။ ။“အတ္ထိ+ဣတွေဝ”ဟု ပုဒ်ခွဲ၊ နောက်၌ ဧဝရိလျှင် ရှေ့ကတိ၏ ဣကို ဝပြုလေ့ရှိ၏၊ သမန္တ ပါသာဒိကာတွေဝ၊ ဟောတွေဝ”စသည်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဣတိ+ဧဝ” ဟု ခွဲ၍ တိ၏ ဣကို ဝပြု၊ ဣတိကား အနက်မရှိ ပဒပူရဏမျှသာဟု ဋီကာသစ်ဆိုသည်။

သဿတိသမံ။ ။သဒါ သရန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ သဿတိယော၊ သဒါကို သ၊ သရဓာတ် တိပစ္စည်း၊ [အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ စီရင်ပုံတည်း၊ ဋီကာသစ်၌ကား တစ်မျိုးစီရင်လေ၏။] သဿတိဟိ-အခါခပ်သိမ်း ဖြစ်တည်နေသော (ထင်ရှားရှိနေသော) မြေမြင်းမိုရ်တောင်လ နေတို့နှင့်+သမော-တူသောအတ္တတည်း၊ သဿတိမော(အတ္တာ)၊ ပါဠိတော်၌ကား၊ ကြိယာဝိသေသန အနက်၌ ဒုတိယာသက်၍ “သဿတိသမံ”ဟု ရှိရသည်၊ (တစ်နည်း) သဿတိသမသဒ္ဓါသည်ပည် နိစ္စကာလအနက်ဟောသော နိပါတ်တည်း၊ သဿတိသမံ-အမြဲကာလပတ်လုံး”ဟု ပေးပါ။

ပဋိညာယ။ ။သတိညာသဒ္ဓါသည် ဝန်ခံခြင်းအနက်အပြင် (သဒ္ဓတ္ထဘောဒစိန္တာဝယ် ဝါကျအစိတ် ငါးပါးကို ပြရာ၌) တစ်စုံတစ်ခုကို ရှေးဦးစွာ ညွှန်ပြသောအရာကိုလည်း ဟော၏၊ ဥပမာ- “သဗ္ဗတေ အဂ္ဂိမာ (တောင်သည် မီးရှိ၏) စသည်တည်း ဤ၌ “ပဗ္ဗတော အဂ္ဂိမာ”ဟု ပဋိညာပြုပြီးမှ အဂ္ဂိမန္တဖြစ်ပုံကို အကြောင်းပြသည်။

သာဓနတ္ထံ ဟေတု။ ။ဝါကျအစိတ်သည် “ပတိညာ၊ ဥပမာ၊ ဟေတု၊ ဥဒါဟရံ၊ နိရုံး”အားဖြင့် ငါးပါးရှိ၏၊ ထိုငါးပါးတွင် ရထိုက်သမျှကိုထည့်၍ ပြရိုးတည်း၊ ဤနေရာ၌ မိစ္ဆာအယူရှိသူသည် မိမိပြအပ်သော ပတိညာစကားကို ပြီးစေခြင်း (ခိုင်မြဲစေခြင်း)ငှါ “အဟံဟိ

တတ္ထ-ထို တံကိဿဟေတု, အဟံ ဟိ အာတပ္ပမန္ဓာယ အစရှိသော စကား ရပ်၌၊ ဣမိနာ မဟံ ဧတံ ဇာနာမိတိ-မိဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ (ဒဿေတိ-၌စပ်)၊ ဣမိနာ ဝိသေသာဓိဂမေန-ဤပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏံ အဘိညာဉ်တည်းဟူသော တရားထူးကိုရခြင်းကြောင့်၊ အဟံ-ငါသည်၊ ဧတံ-ဤအခြင်းတရားကို၊ (ပါဠိတော်၌ လာသော ယထာဇာနိယမတည်း၊ “အတ္တလောက၏ မြီသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အခြင်းအရာကို” ဟူလို)၊ ပစ္စက္ခတော-မျက်မှောက်အားဖြင့်၊ ဝါ-တိုက်ရိုက်အားဖြင့်၊ ဇာနာမိ-သိ၏၊ ကေဝလံ-ဝိသေသာဓိဂမ မဖက် သက်သက်၊ သဒ္ဓါမတ္တကေနေဝ-ယုံကြည်ခြင်းမျှ ကြောင့်သာ၊ န ဝဒါမိ-ပြောသည် မဟုတ်၊ ဣတိ-ဤ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒဿေတိ-ပြု၏၊ ပန-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဣမိနာ မဟံဟူသော ဤပါဠိ၌၊ မကာရော-မ အက္ခရာကို၊ ပဒသန္တိကရဏတ္ထံ-ရှေ့နောက်ပုဒ်တို့၏ စေ့စပ်ခြင်းကို ပြုခြင်းငှါ၊ (စေ့စပ်ညက်ညော ချောမောအောင်)၊ (ဒိဋ္ဌိဂတိကေန-မိစ္ဆာအယူရှိသူ သည်)၊ ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဣဒံ ဘိက္ခဝေ ပထမံ ဌာနန္တိ-ကား၊ စတုဟိ ဝတ္ထု ဟိတိ-ဟိ ဟူ၍၊ ဝတ္ထုသဒ္ဓေန-ဝတ္ထုသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝုတ္တေသု-ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော၊

အာတပ္ပမန္ဓာယ”စသော ဟေတု (အကြောင်းပြစကား)ကို ဆိုသည်။ “ငါသည် အဘိညာဉ် တည်းဟူသော တရားထူးကို ရခြင်းကြောင့် အတ္တလောက၏ သဿတဖြစ်ပုံ (အမြဲတည်ရှိပုံ)ကို သိရပါသည်”ဟူလို။ [“ဟေတု”အရ နိဗ္ဗတ္တက (ဇနက) ဟိတ်စသော သုံးပါးရှိပုံကို ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြသည်မှာ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ပြောရိုး ဟိတ်သုံးပါးပင်တည်း။ ထိုသုံးပါးတွင် ဤဟိတ်သည် အတ္တလောကမြဲပုံကို သိရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဉာပကဟိတ်တည်း။]

သူများအတွက် အကြောင်း။ ။ “ဟေတု ဒဿေန္တာ”အရ အကြောင်းပြဟူရာ၌ မိမိအတွက် အကြောင်းပြမဟုတ်၊ မိမိက တစ်ဆင့်ဟောပြောထားသူတို့အတွက် သဿတအဖြစ်ကို သဘော ကျဖို့ရန် အကြောင်းပြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းပြချက်အရ “ငါသည် ဘဝသိန်းပေါင်း များစွာတို့၌ ငါတစ်ယောက်တည်းသာ ဖြစ်၍ ငါ၏ အတ္တလောကသည် မြီသကဲ့သို့ ထိုအတူ ငါ၏ ထိုထက်ရှေးကျသော အတ္တလောကသည် လည်းကောင်း အခြားသူများ၏ အတ္တလောက သည် လည်းကောင်း မြီသည်သာဖြစ်ရမည်”ဟုလည်း ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် အတ္တလောက ဟူသမျှ သည် သဿတချည်းသာ ဖြစ်သည်”ဟု လူအများကိုပင် ထိုသဿတဒိဋ္ဌိကို ယူစေရာ ရောက်သည်။ [ပါဠိယံ ပန အနေကဝိဟိတာနိ အဓိဝုတ္တိပဒါနိ အဘိဝဒန္တိ, သော ဝေမာဟာတိစ ဝစနတော ပရာနုဂါဟနဝသေန (သူတစ်ပါးကို အတုယူစေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ဣမ ဟေတု ဒဿနံ အဓိပ္ပေတံတိ ဝိညာယတိ၊-ဋီကာ။]

ဝတ္ထု၊ ဌာန။ ။ တဒါယတ္ထဝုတ္တိတာယ (ဉာဏ်က ထို ဉာပကဟိတ်ဟူသော အကြောင်းနှင့် စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) တံ ဉာဏံ (အတ္တလောကသည်မြီ၏ဟု သိသော ထိုမိစ္ဆာဉာဏ်သည်) ဝသတိ ဧတ္တာတိ ဝတ္ထု-တည်နေရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝတ္ထုမည်၏၊ တိဋ္ဌတိ ဧတ္တာတိ ဌာနံ-တည်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် ဌာနလည်း မည်၏၊ ဤသို့ အနက်အရ တူသောကြောင့် ရှေး၌ “စတုဟိ ဝတ္ထုဟိ”ဟု ဝတ္ထုသဒ္ဓါဖြင့် မိန့်တော်မူအပ်ခဲ့သော အကြောင်း

စတုသု-လေးပါးကုန်သော၊ ဌာနေသု-အကြောင်းတို့တွင်၊ ဣဒံ-ဤအကြောင်းသည်၊ ပဌမံ-သော၊ ဌာနံ-တည်း၊ ဣဒံ ဇာတိသတသဟဿမတ္တာနုဿရဏံ-ဤ ဘဝအသိန်းမျှကို အောက်မေ့နိုင်ခြင်းသည်၊ (ဣဒံကို ထပ်ဖွင့်သည်)၊ ပဌမံ-သော၊ ကာရဏံ-အကြောင်းတည်း၊ (ဌာနံကို ထပ်ဖွင့်သည်)၊ ဣတိ အတ္ထော။

၃၂-၃၃။ ဥပါရိဝါရဒ္ဒယေပိ-အထက်ဝါရ နှစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း၊ ဒေသဝနယော-ဤနည်းပင်တည်း၊ ဟိ-စိုးစဉ်းအနည်းငယ် ဆိုဖွယ်အထူးကား၊ ဧကဝလံ-အောက်မေ့ရာကာလနှင့် မရောမယှက် သက်သက်၊ အယံဝါရော-ဤပဌမဝါရကို၊ အနေကဇာတိသဟဿာနုဿရဏဝသေန-တစ်ပါးမကများစွာသော ဘဝအသိန်းတို့ကို အောက်မေ့နိုင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “အနေက” ပုဒ်ကျနေသည်၊ ပါဠိတော်၌ “အနေက” ပုဒ်ပါသည်။] ဣတရေ-ပဌမဝါရမှအခြားသော ဒုတိယဝါရ တတိယဝါရတို့ကို၊ ဒသ စတ္တာလီသ သံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇ ကပ္ပါနုဿရဏဝသေန-ဆယ်ပါးသော သံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကပ်၊ လေးဆယ်သော သံဝဇ္ဇ ဝိဝဇ္ဇကပ်တို့ကို အောက်မေ့နိုင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (ဝုတ္တာ-ကုန်ပြီ)၊ ဟိ-မှန်၊ မန္တပညော-နဲ့သော ပညာရှိသော၊ တိတ္ထိယော-တိတ္ထိသည်၊ အနေကဇာတိ

ကိုပင် ဤနေရာ၌ “ဌာနံ” ဟု ဘုရားရှင်မိန့်တော်မူသည်၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့၌ ဝတ္ထုဟိဟူသော စကားနှင့် ဤ၌ ဌာနဟူသော စကားသည် မဆန့်ကျင်ပါ-ဟူလို။

ဧကဝလံ ဟိ။ ။ “ဒေသဝ နယော” ဟု ဆိုသောကြောင့် “အားလုံးတူ၏” ဟု ထင်မှားသို့ရန် အတိဗျာပိတဒေါသရောက်စရာရှိသောကြောင့် “ဧကဝလံ ဟိ” စသည်ကိုမိန့်။ [ဧကဝလံ ဟိ၊ နိပါတ်ရှိ၊ အတိဒေါသပယ်၊-နိယံ။] ဒုတိယဝါရ၌ ဒသသိဝဇ္ဇ ဝိဝဇ္ဇကပ်ကို အောက်မေ့နိုင်ခြင်း၊ တတိယဝါရ၌ စတ္တာလီသသံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကပ်ကို အောက်မေ့နိုင်ပုံ ပြခြင်းအားဖြင့် အောက်မေ့ရာကာလချင်း ကွဲပြားပါသေးသည်-ဟူလို၊ ထို့သို့ အောက်မေ့ရာကာလချင်း ကွဲပြားသောကြောင့်ပင် နောက်လာမည့် အဓိစ္စသမုပ္ပတ္တိကဝါရကဲ့သို့ နှစ်ပါးသာ ပြတော်မူဘဲ လေးပါးခွဲခြား၍ ပြတော်မူသည်။

မှတ်ချက်။ ။ တတ္ထိပုဂ္ဂိုလ်သည် အောက်မေ့ရာဘဝ (အနည်းအများ) အမျိုးမျိုးရှိနိုင်သကဲ့သို့၊ အနေကဇာတိသဟဿကို အောက်မေ့နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်စသည်တို့လည်း ဘဝအနည်းအများ အမျိုးမျိုးရှိနိုင်၏။ သို့ရာတွင် မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်အတွက် အနေကဇာတိသဟဿကို အလွန်ဆုံး အပိုင်းအခြား အဖြစ်ဖြင့် ပိုင်ခြား၍ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒနည်းအားဖြင့် ပြတော်မူသည်။ ထိုမန္တပညပုဂ္ဂိုလ်သည် အမျိုးမျိုး ရှိပြန်ရကား အနေကဇာတိသဟဿအတွင်း၌ အနေကဇာတိသဟဿကို အောက်မေ့နိုင်သူ၊ အနေကဇာတိသတစသော အောက်အောက်ဘဝ အမျိုးမျိုးကို အောက်မေ့နိုင်သူအားဖြင့် အမျိုးမျိုး အောက်မေ့နိုင်သူများလည်း ရှိပါသည်-ဟူလို၊ မဇ္ဈိမပညပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဒသသံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကပ်၊ တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်အတွက် စတ္တာလီသသံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကပ်များ၌လည်း ဤအတူပင်တည်း။

သတသဟဿ မတ္တံ-တစ်ပါးမက များစွာသော ဘဝအသိန်းမျှကို၊ အနုဿရတိ-အောက်မေ့နိုင်၏။ မဇ္ဈိမပညော-အလယ်အလတ်၌ ဖြစ်သော ပညာရှိသော၊ (တိတ္ထိယော-သည်)၊ ဒသသံ ဝဋ္ဋဝိဋ္ဌကပ္ပါနိ-ဆယ်ပါးသော သံဝဋ္ဋဝိဋ္ဌကပ်တို့ကို၊ (အနုဿရတိ)၊ တိက္ခပညော-ထက်မြက်သော ပညာရှိသော၊ (တိတ္ထိယော-သည်)၊ စတ္တာလီသံ (သဝဋ္ဋဝိဋ္ဌကပ္ပါနိ)-လေးဆယ်သော သံဝဋ္ဋဝိဋ္ဌကပ်တို့ကို၊ (အနုဿရတိ)၊ တတော-ထို ဆိုအပ်ပြီးသော အပိုင်အခြားထက်၊ (အနေကဇာတိ သတသဟဿ၊ ဒသဝဋ္ဋဝိဋ္ဌကပ္ပ၊ စတ္တာလီသံ သံဝဋ္ဋဝိဋ္ဌကပ္ပ ဟူသော အပိုင်းအခြားထက်)၊ ဥဒ္ဓံ-အလွန်၊ ဝါ-အထက်၌၊ န (အနုဿရတိ)-မအောက်မေ့နိုင်။

၃၄။ စတုတ္ထဝါရေ-စတုတ္ထဝါရ၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ယော-အကြင် သမဏသည်၊ ဝါ-အကြင် ဗြာဟ္မဏသည်၊ တက္ကယတိ-ကြံဆတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (သော-ထို့ သမဏသည်၊ ဝါ-ထို့ ဗြာဟ္မဏသည်)၊ တက္ကိ-တက္ကိ-တက္ကိမည်၏၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ အဿ-ထိုသမဏ၏၊ ဝါ-ထိုဗြာဟ္မဏ၏၊ ဝါ-ထို ဗြာဟ္မဏ၏၊ တက္ကော-ကြံဆခြင်းသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော-သည်)၊ တက္ကိ-မည်၏၊ ဧတံ-ဤတက္ကိဟူသော အမည်သည်၊ တက္ကေတွာ-ကြံဆ၍၊ ဝိတက္ကေတွာ-အထူးသဖြင့် ကြံဆ၍၊ ဒိဋ္ဌိဂါဟိနော-မိစ္ဆာအယူကို ယူလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အဓိဝစနံ-အမည်တည်း၊ ဝိမံသာယ-စုစမ်းတတ်သော ဉာဏ်အတုနှင့်၊ သမန္နာဂတော-ပြည့်စုံ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝိမံသီ-ဝိမံသီမည်၏။

တက္ကိ၊ ဝိမံသီ။ ။စုရာဒိတက္ကဇာတ်နောင် ဣပစ္စည်းဖြင့် ကိတ်ဝိဂ္ဂဟ ပဌမပြု၏၊ “ကြံတတ်”ဟူသော ကတ္တာအနက်သည် “ကြံခြင်းရှိ”ဟူသော အသတ္တိအနက်နှင့် သဘောတူ၏၊ ထို့ကြောင့် အသတ္တိတဒ္ဓိတ် ဤပစ္စည်းဖြင့်လည်း ဒုတိယဝိဂ္ဂဟပြုသည်၊ ဝိမံသီ၌လည်း ဤသို့ပင် ၂ ဝိကပ်ပြုနိုင်၏၊ ဝိမံသာယ သမန္နာဂတော”ကား အနက်အဓိပ္ပါယ် ပြရုံသာ။ [ဝိမံသာယသမန္နာဂတောတိ အတ္ထဝစနမတ္တံ၊ နိဗ္ဗစနံ ပန တက္ကိပဒေဝိယ ဒွိဓာ ဝတ္တဗ္ဗံ-ဋီကာသစ်။]

တက္က၊ ဝိမံသာ။ ။“တက္က”အရ ဝိတက်ကိုပင် အရကောက်ရ၏၊ လက္ခဏာအားဖြင့် အာရုံကို တီးခေါက်သကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်း အာကောဋ္ဌနလက္ခဏာရှိ၏၊ (တစ်နည်း) မိစ္ဆာအယူ၏ တည်ရာဖြစ်သော ဆုံဖြတ်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ [ဝိတက်၏ ကြံစည်မှု၌ “ဤသို့သာဖြစ်သင့်၏” ဟု ဆုံးဖြတ်ခြင်း သဘောလည်းပါသည်။] ဝိမံသာ”အရ ပညာကို ယူလေ့ရှိသော်လည်း ဤနေရာကား မိစ္ဆာအယူကို ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် ပညာအတုဖြစ်သော လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း) ပညာအတုဖြစ်သော မိစ္ဆာဘိနိဝေသ (မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော) မနသိကာရကို လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း) ဆုံးဖြတ်သော ဒိဋ္ဌိမဖြစ်မိ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ၏လှုပ်ရှားမှုကို လည်းကောင်း ယူရသည်။-ဋီကာ။ [မိစ္ဆာအယူဖြင့် စဉ်းစားနေခြင်းကိုပင် “ဒိဋ္ဌိ၏ လှုပ်ရှားခြင်းတစ်မျိုး”ဟု ဆိုလိုသည်။]

☰

ဝိမံသာနာမ-ဝိမံသာမည်သည်၊ တုလနာ-နှိုင်းချိန်ခြင်းတည်း၊ ရုစ္စနာ-ကြိုက်ခြင်းတည်း၊ ခမနာ-နှစ်သက်ခြင်းတည်း၊ ဟိ-ဥပမာဆောင် ထင်အောင်ပြဦးအံ့၊ ပုရိသော-သည်၊ ယဋ္ဌိယာ-တာဝါးဖြင့်၊ (တိုင်းတာကြောင်း ဝါးဖြင့်)၊ ဥဒကံ-ရေကို၊ ဝိမံသိတွာ-စူးစမ်းနှိုင်းချိန်ပြီး၍၊ သြတရတိ ယထာ-သက်ဆင်းသကဲ့သို့၊ ဝေမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ ယော-အကြင် သမဏသည်၊ ဝါ-အကြင် ဗြာဟ္မဏသည်၊ တုလယိတွာ-နှိုင်းချိန်၍၊ ရုစ္စိတွာ-ကြိုက်၍၊ ဝါ-သဘောကျ၍၊ ခမာယေတွာ-နှစ်သက်မှုကိုပြု၍၊ ဒိဋ္ဌိ-မိစ္ဆာအယူကို၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏၊ သော-ထိုသမဏကို၊ ဝါ-ကို၊ ဝိမံသိတိ-စူးစမ်းနှိုင်းချိန်ခြင်းရှိသူ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။ [စာအုပ်တို့၌ “ခမာပေတွာ-နှစ်သက်စေ၍”ဟု ရှိသော်လည်း သူတစ်ပါးကို နှစ်သက်စေစရာမလို၊ မိမိကိုယ်တိုင် နှစ်သက်မှုကို ပြုခြင်းသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကရဓာတ်၏ အနက်၌ အာယပစ္စည်းဖြင့် “ခမာယေတွာ”ဟု နာမဓာတ်ဖြစ်သင်မည် ထင်သည်။]

တက္ကပရိယာဟတန္တိ-ကား၊ တက္ကေန-ဝိတက်ဖြင့်၊ ပရိယာဟတံ-အဖန်ဖန် တီခေါက်အပ်သော၊ တေန တေန ပရိယာယေန-ထိုထို အကြောင်းဖြင့်၊ တက္ကေတွာ-ကြံဆ၍၊ (ပရိယာဟတံ-သော၊) ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဝိမံသာနုစရိတန္တိ-ကား၊

တုလနာ, ရုစ္စနာ, ခမနာ။ ။ဤသုံးပုဒ်သည် ပရိယာယံပင် ဖြစ်သော်လည်း “တုလနာ” အရ လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြင့် နှိုင်းချိန်မှုသည် ပဌမကိစ္စတည်း၊ ထိုသို့ နှိုင်းချိန်ပြီးနောက် မိစ္ဆာဘိနိဝေသဟူသော မနသိကာရဖြင့် ကြိုက်ခြင်း (သဘောကျခြင်း)သည် ဒုတိယကိစ္စတည်း၊ ထိုသို့ သဘောကျပြီးနောက် လှုပ်ရှားသော ဒိဋ္ဌိဖြင့် နှစ်သက်နေမှု (မလွှတ်ရက် မပစ်ရက်အောင် စွဲနေမှု)သည် တတိယကိစ္စတည်း၊ ထိုကိစ္စသုံးမျိုးဖြင့် ပြည့်စုံသူကို “ဝိမံသိ”ဟု ခေါ်ရသည်၊ ဤသုံးပုဒ်၏ အရကောက်မှာ ရှေ့၌ပြခဲ့သော ဝိမံသာ၏ အရကောက်သုံးမျိုးပင်တည်း။

တက္ကပရိယာဟတံ။ ။“တက္ကေန+ပရိယာဟတံ”ဟု ရှေးဦးစွာ သမာသ်ပုဒ်ကိုခွဲပြ၏၊ ထို့နောက် ပရိကို “တေန တေန ပရိယာယေန”ဟု ဖွင့်၍ အာဟတံကို “တက္ကေတွာ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်၊ အာဟတံ၏ သဒ္ဒတ္ထမှာ “အာဟနန ပရိယာဟနနရသော”၌ လာသော အာဟနနသဒ္ဒါအတိုင်း “တီးခေါက်အပ်”ဟု ဖြစ်၏၊ ဝိတက်၏ ကြံစည်နေခြင်းသည် အာရုံကို “ဒေါက်-ဒေါက်”ဟု တီးခေါက်နေခြင်းနှင့် တူ၏။

မှတ်ချက်။ ။“တက္ကေတွာ”အဖွင့်ကို ကြည့်၍ ဋီကာသစ်၌ ဤတက္ကပရိယာဟတံပုဒ်ကို ဘာဝနပုံသက (ကြိယာဝိသေသန)ပုဒ်ဟု ဆိုထား၏၊ ဤသို့ကြိယာဝိသေသနဖွင့်လျှင် ဒုတိယန္တပုဒ်ကို ဘာဝနပုံသကဟု ကြံရိုးပင် ဖြစ်ပါ၏၊ သို့သော် ဤပုဒ်သည် ဝိမံသာနုစရိတံ သယံ ပါဠိဘာနံပုဒ်တို့နှင့် အရတူဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ‘ထိုပုဒ်တို့၏ စပ်ပုဒ်ကို “သဿတဒိဋ္ဌိ ဂဟေတွာ”ဟု နောက်၌ ထည့်လတ်ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း ကြိယာဝိသေသန မဖြစ်နိုင်ပါ၊ “တက္ကေတွာ”ကား အဓိပ္ပါယ်နက်မျှသာတည်း။

ဝုတ္တပ္ပကာရာယ-ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော၊ (“တုလနာ ရုစ္ဆနာ ခမနာ”ဟု ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော)၊ တာယ ဝိမံသာယ-ထိုစူးစမ်းနှိုင်းချိန်တတ်သော ဉာဏ်အတုဖြင့်၊ အနုစရိတ်-အဖန်ဖန် ဖြစ်စေအပ်သော။

သယံပါဠိဘာနန္တိ-ကား၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ (သယံ၏အဖွင့်)၊ ပဋိဘာနမတ္တ သဉ္ဇာတံ-ရှေးရှု ထင်မြင်ခြင်းမျှကြောင့် ကောင်းစွာဖြစ်သော၊ ဧဝမာဟာတိ- ကား၊ သဿတဒိဋ္ဌိ-သဿတအယူကို၊ ဂဟေတွာ-ယူပြီး၍ ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝဒတိ- ပြောဆို၏။

တစ်နည်း။ ။တက္ကေတွာနောက်၌ “တက္ကပရိယာဟာတံ-ဝိတက်ဖြင့် အဖန်ဖန် တီးခေါက် အပ်သော”ဟု မူလသံဝဇ္ဇေတဗ္ဗပုဒ်ကို ထပ်၍ ထည့်ပါ၊ ဤသို့ထည့်လျှင် နောက်၌ပြမည့် ပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ ဖွင့်ပုံနှင့် ထပ်တူကျပေမည်။ “တက္ကပရိယာဟာတံ၊ပေ၊ဓမ္မံ ဒေသေတိ ဝိမံသာနုစရိတံ သယံ ပါဠိဘာနံ”ဟူသော မူလပဏ္ဏာသ- မဟာသီဟနာဒသုတ် ပါဠိတော်၌ “ဓမ္မံ”ဟုပင် စပ်ပုဒ် တိုက်ရိုက်ပါ၏၊ အဋ္ဌကထာ၌လည်း “တက္ကပရိယာဟာတံ”ကို တက္ကေတွာ ဧဝံ ဘဝိဿတိ ဧဝံ ဘဝိဿတိတိ တက္ကပရိယာဟာတံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ”ဟု ဖွင့်သည်။

ဝိမံသာနုစရိတံ။ ။အနုစရိတ်ကို ဋီကာ၌ “အနုပဝတ္တိတံ”ဟု ဖွင့်၏၊ စရဓာတ်၏ ပဝတ္တနအနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ “ဝိမံသာနုဂတေန ဝါ ဝိစာရေန အနုမဇ္ဈိတံ”ဟု တစ်နည်း ဖွင့်၏၊ ဤအဖွင့်သည် အဋ္ဌကထာမှ တစ်နည်း ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ ဝိမံသာဖြင့် ထိုဝိမံသာကို အစဉ် လိုက်သော ဝိစာရတိုင်အောင် ယူပါ၊ “ဝိမံသာနုစရိတံ-စူးစမ်းတတ်သော ဉာဏ်(အတု)သို့ အစဉ်လိုက်သော ဝိစာရဖြင့် အဖန်ဖန်ပွတ်တိုက်အပ်သော”ဟု ပါဠိတော်၌ တစ်နည်းပေးပါ- ဟူလို။

သယံ ပါဠိဘာနံ။ ။ပဋိဘာတိ-ရှေးရှုထင်မြင်တတ်၏၊ ဣတိ ပဋိဘာနံ၊ အာရုံတစ်ခုခုကို ကြံစည်သောအခါ ထိုအာရုံကို ထင်မြင်နေသော သိနေသောဉာဏ်ကို အခြားနေရာ၌ “ပဋိဘာနံ” ဟု ခေါ်ရသော်လည်း ဤနေရာ၌ကား ကြံဖန်များ၍ (အမှားပင် ဖြစ်စေကာမူ) ထို အာရုံကို ထင်စွာပြုတတ်သော (ထိုအာရုံကို ထင်မြင်နေသော) ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို “ပဋိဘာနံ”ဟု ခေါ်ပါ၊ “ပဋိဘာနတော+ဇာတံ ပါဠိဘာနံ”ဟု ပြုစေလို၍ “ပဋိဘာနမတ္တသဉ္ဇာတံ”ဟု သဉ္ဇာတသဒ္ဒါထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ မတ္တဖြင့် ရှေးတိတ္ထိသုံးမျိုးကဲ့သို့ တရားထူးရခြင်းကို ကန့်သည်။ [ဇာအုပ်တို့၌ “ပဋိဘာနံ”ဟု ရှိ၏၊ ဋီကာသစ်၌ “ပါဠိဘာနံ”ဟု ရှိသည်။]

ဧဝမာဟ။ ။“သဿတဒိဋ္ဌိ ဂဟေတွာ”ဟု ထည့်ပါ၌သွင်း၍ အာဟကို ဝဒတိဟု ဖွင့်၏၊ ထိုပါဠိ၌ သဿတဒိဋ္ဌိဟူသည် “တက္ကပရိယာဟာတံ ဝိမံသာနုစရိတံ သယံပါဠိဘာနံ”ဟု ဝိသေသနပြုအပ်သော ဒိဋ္ဌိပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “တက္ကပရိယာဟာတံ-သော၊ပေ၊သယံပါဠိဘာနံ- သော၊ သဿတဒိဋ္ဌိ-ကို၊ ဂဟေတွာ-၍”ဟု ပါဠိတော်၌လည်း ထည့်ပါ၌သွင်း၍ အနက်ပေးပါ။

တတ္ထ-ထို တက္ကိဝါရဉ္စ၊ (လဗ္ဘတိမာနော-ရထိုက်သော)၊ တက္ကိ-တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနုဿုတိကော-အနုဿုတိက တက္ကိပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း၊ ဇာတိဿရော-ဇာတိဿရ တက္ကိပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း၊ လာဘီ-လာဘီတက္ကိပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း၊ သုဒ္ဓတက္ကိကော-သုဒ္ဓတက္ကိက ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စတုဗ္ဗိဓော-လေးပါးအပြားရှိ၏။

တတ္ထ-ထို လေးပါးသော တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ယော-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (သမဏဗြာဟ္မဏ အမည်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်)၊ (ဂဏှာတိ ဌိစပ်)၊ ဝေဿန္တရော နာမ-ဝေဿန္တရာမည်သော၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဣတိ အာဒိနိ-ဤသို့ အစရှိသော စကားတို့ကို၊ သုတွာ-ကြားရ၍၊ (ယေနကာရဏေန-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဝေဿန္တရောနာမ-သော၊ ရာဇာ-သည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊) တေန (ကာရဏေန)-ထိုအကြောင်းကြောင့်၊ (ဟိ အနက်မရှိ)၊ ဝေဿန္တရောဝ-

တတ္ထ၊ပေ၊အနုဿုတိကော။ ။တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်သည် လေးပါးပြားနိုင်သော်လည်း ပါဠိတော်၌ ဧကသေသနည်း သာမညနိဒ္ဒေသနည်းအာဖြင့် “တက္ကိ”ဟု ဧကဂုဏ်ဖြင့် ဟောထားတော်မူရကား ထိုလေးပါးအပြားကို ပြလို၍ တတ္ထစသည်မိန့်၊ အနုဿဝနံ-သူတစ်ပါးတို့ အထံမှ တစ်ဆင့် ကြားရခြင်း၊ အနုဿုတိ-ခြင်း၊ အနုဿုတိ ယဿာတိ အနုဿုတိကော။

ဇာတိဿရော။ ။“ဧကံပိ ဇာတိ”၌ကဲ့သို့ ဇာတိသဒ္ဒါသည် ဖြစ်ခဲ့ရာဘဝကို ဟော၏၊ ဇာတိ-ဖြစ်ခဲ့ရာဘဝကို+ သရတိတိ ဇာတိဿရော၊ “သရ”ဟု ဆိုသောကြောင့် အောက်မေ့တတ်မှတ်မိတတ်သော သတိရှိသူကိုယူပါ၊ ထိုသတိ၌ ယှဉ်ခြင်း မယှဉ်ခြင်းမှာ လိုရင်းမဟုတ်။ [တစ်ချို့ ဇာတိဿရများမှာ ကုသိုလ်သတိပင် မဟုတ်၊ အကုသိုလ်စိတ်၌ယှဉ်သော အမှတ်သညာကောင်းသော သတိအတုသာတည်း။]

လာဘီ။ ။“လာဘ”အရ ဈာန်ရခြင်း မဟုတ်၊ ရူပသဒ္ဓ စသည့်အာရုံ ကာမဂုဏ်ကို ရခြင်း၊ သုခ ဒုက္ခစသည်ကို ရခြင်းတည်း၊ ဈာန်ရခြင်းကို ပဋိဘာနမတ္တ၌ မတ္တသဒ္ဓါဖြင့် ပယ်ခဲ့ပြီ၊ ထိုသို့ ရခြင်းရှိသူ (ရအပ်သော ရူပသုခစသည်ရှိသူ)သည် ယခုဘဝ၌ ရနေသကဲ့သို့ “ငါသည် ရှေးကလည်းရခဲ့ဘူးပြီ၊ နောက်လည်းရလတုံ”ဟု ငါဟူသော အတ္တ၏ သဿတ အဖြစ်ကို ယူလေသည်။ [“အနုဿုတိကော ဟုတွာ တက္ကိ အနုဿုတိက၊ တက္ကိ၊ ဇာတိဿရော ဟုတွာ တက္ကိ ဇာတိဿရတက္ကိ၊ လာဘီ ဟုတွာ တက္ကိ လာဘီ တက္ကိ”ဟု တွဲပါ။]

သုဒ္ဓတက္ကိကော။ ။သုဒ္ဓဖြင့် အနုဿုတိကစသော ရှေ့သုံးမျိုးကို ကန့်သည်၊ တက္ကန္တ တက္ကော၊ သုဒ္ဓေါ-အနုဿုတိက စသည်မဖက် သက်သက်သော+ တက္ကော-ကြံခြင်းတည်း၊ သုဒ္ဓတက္ကော-ခြင်း။ [ဋီကာသစ်၌ “သုဒ္ဓေန (ပုရိမေဟိ အသမ္ဘိဓေသန)၊ သုဒ္ဓံပါ တက္ကန္တ သုဒ္ဓတက္ကော”ဟု ပြ၏။] သုဒ္ဓတက္ကော ယဿတိ သုဒ္ဓတက္ကိ။

တေနဟိ ယဒိ။ ။ဋီကာသစ်၌ တေနဟိကို ဥပျောနေတ္ထနိပါတ်ဟုဖွင့်၏၊ ဥပျောနေတ္ထ အနက်သည်၊ သူတစ်ပါးကိုတိုက်တွန်ရာ၌သာ ရထိုက်၏၊ [“တေနဟိ တာတ သုဒိန္န ဗီဧကံပိ

ဝေဿန္တရာမင်သည်ပင်၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ယဒိ (ဟောတိ)-အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ အတ္တာ-အတ္တသည်၊ သဿတော-အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှားရှိ၏၊ ဝါ-မြဲ၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တက္ကယန္တော-ကြံဆလျက်၊ ဒိဋ္ဌိ-မိစ္ဆာအယူကို၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏၊ အယံ-ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနုဿုတိကောနာမ-အနုဿုတိကတက္ကိပုဂ္ဂိုလ် မည်၏၊ ဝါ-တစ်ဆင့်စကား ကြားခြင်းရှိသော တက္ကိပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။

[စာအုပ်တို့၌ “ဒွေ တိဿော”ဟု ရှိ၏၊ ဤကဲ့သို့ သမာသ်မတွဲဘဲ ဝါကျရှိလျှင် “ဒွေဝါ တိဿောဝါ”ဟု ရှိရသည်၊ သို့မဟုတ် ဝါသဒ္ဓါ၏ အနက်၌ သင်္ချောဘယ ပဒ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်တွဲ၍ “ဒွတ္တိဿော”ဟု ရှိရသည်။] ဒွတ္တိဿော-နှစ်ပါး သုံးပါးကုန်သော၊ ဇာတိယော-ဘဝတို့ကို၊ သရိတွာ-အောက်မေ့နိုင်၍၊ ဝါ-အမှတ် ရနိုင်၍၊ အဟမေဝ-ငါသည်ပင်၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ အသုကသ္မိနာမ-ထိုမည်သော ဘဝ၌၊ အဟောသိ-ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (ငါသည်ပင် ရှေး၌ ထိုမည်သော ဘဝဝယ် ဖြစ်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) အတ္တာ-သည်၊ သဿတော-၏၊ ဝါ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ တက္ကယန္တော-ကြံဆသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဇာတိဿရ တက္ကိကော နာမ-ဇာတိဿရ တက္ကိကပုဂ္ဂိုလ်မည်၏၊ ဝါ-ဘဝဟောင်းကို အောက်မေ့နိုင်သည် ဖြစ်၍ ကြံဆခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။

ပန-ကား၊ ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (သမဏ ဗြာဟ္မဏအမည်ရသော ပုဂ္ဂိုလ် သည်၊) လာဘိတာယ-ရူပသဒ္ဓစသည် အာရုံကိုရခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တက္ကယိတွာ ဒိဋ္ဌိ ဂဏှာတိ၌ စပ်)၊ ဣဒါနိ-ယခုဘဝ၌၊ မေ-ငါ၏၊ အတ္တာ-အတ္တသည်၊ သုခိ-ချမ်းသာခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ ယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ အတိတေပိ-အတိတ်ဘဝ၌လည်း၊ (မေ-၏၊ အတ္တာ-သည်၊ သုခိ-သည်၊) အဟောသိ-ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဧဝံ-တူ၊ အနာဂတေပိ-အနာဂတ် ဘဝ၌လည်း၊ (မေ-၏၊

ဒေတိ”-ပါရာဇိက သုဒ္ဓိန္နကဏ္ဍစသည်တည်း။] ဤ၌ကား တိုက်တွန်းမှုကြိယာ မပါသောကြောင့် ဥယျောဇနတ္ထမဖြစ်သင့်၊ “တေနဟိတိ ယသ္မာ အဇ္ဇသုဒ္ဓိန္နော အာဂမိဿတိ၊ တေန ကာရဏေန” ဟု သုဒ္ဓိန္နကဏ္ဍအဖွင့်အတိုင်းသာ အနက်ဖြစ်သင့်၏၊ ထိုအနက်သည် “ယဒိ ဝေဿန္တရောဝ ဘဂဝါ (ဧဝံသတိ)”နှင့် သဘောတူပင်တည်း။ [ဟိတိအနက် လက္ခဏအနက်မျှသာ ကွဲသော ကြောင့် သဘောတူဟု ဆိုလိုက်သည်။] ထို့ကြောင့် တေနဟိကိုပင် ယဒိ စသည်ဖြင့် ထပ်ဆင့်၍ အဓိပ္ပါယ်ပေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

အနာဂတေပိ။ ။ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကဒိဋ္ဌိတို့ကို ပြရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် အတိတ်ခန္ဓာကို ကြံဆခြင်းသာ လိုရင်းဖြစ်၏၊ အနာဂတ်ခန္ဓာကို ကြံဆခြင်းမှာ ဤနေရာ၌ လိုရင်းမဟုတ်၊ သို့သော် လာဘိတက္ကိပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဤသို့ အနာဂတ်အတွက် ကြံဆခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ရာသော ကြောင့် ဖြစ်သင့်သည်ကို ပြခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် “အနာဂတေပိ ဧဝံ ဘဝိဿတိ”ကို ထည့်၍ မိန့်သည်-ဟု ဋီကာ၌ဆို၏။

အတ္တာ-သည်၊ သုခီ-သည်)၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတ်၊ (ဋီကာ၌ ဧဝံပါသည်)၊ ဣတိ-သို့၊ တက္ကယိတွာ-ကြံဆ၍၊ ဒိဋ္ဌိ-မိစ္ဆာအယူကို၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏၊ အယံ-ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လာဘီ တက္ကိကောနာမ-လာဘီတက္ကိကပုဂ္ဂိုလ်မည်၏၊ ဝါ-ရူပသဒ္ဓ စသည့် အာရုံကိုရခြင်းရှိသည်ဖြစ်၍ ကြံဆခြင်းရှိသောပုဂ္ဂိုလ်မည်၏၊ ပန-ကား၊ ဧဝံသတိ-ဤသို့ အနိစ္စဖြစ်လသော်၊ ဣဒံ-ဤအပြစ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ (တစ်နည်း) ဧဝံသတိ-ဤသို့ နိစ္စဖြစ်လသော်၊ ဣဒံ-ဤအကျိုးသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ-သို့၊ တက္ကမတ္တေနဝ-ကြံဆခြင်းမျှကြောင့်သာ၊ (ဒိဋ္ဌိ-မိစ္ဆာအယူကို)၊ ဂဏှန္တော-ယူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သုဒ္ဓတက္ကိကောနာမ-သုဒ္ဓတက္ကိက ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏၊ ဝါ-အနုဿုတိစသည်မဖက်၊ သက်သက်ကြံဆခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။

၃၅။ ဧတေသံ ဝါ အညတရေနာတိ-ကား၊ စတုန္ဒ-လေးပါးကုန်သော၊ ဧတေသံ ယေဝ ဝတ္ထုနံ-ဤ အကြောင်းတို့တွင်ပင်၊ အညတရေန-အမှတ်မထား တစ်ပါး ပါးသော၊ ဧကေနဝါ-တစ်ပါးသော ကြောင်းဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ ဒွိဟိဝါ-နှစ်ပါးသော အကြောင်းတို့ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ တိဟိဝါ-သုံးပါးသောအကြောင်း တို့ဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ (ပညပေန္တိ-ပညတ်ကြကုန်၏၊) [အနိယမတ္ထ အနက် ပေးရာ၌ “မူလည်း”ဟု ပေးရိုးရှိသော်လည်း ဤနေရာ၌ ထိုသို့ပေး၍မကောင်း။]

ဧဝံသတိ ဣဒံ ဟောတိ။ ။ဤစကားဖြင့် တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်၏ သဿတဟု ယူဖို့ရန် အကြောင်းယုတ္တိရှာပုံကို ပြ၏၊ ဧဝံသတိ-ဤအတ္တသည် မမြဲလျှင်၊ ဣဒံ ဟောတိ-ဤဘဝ၌ ကံပြုသူကတခြား၊ နောက်ဘဝ၌ ခံစားသူကတခြား ဖြစ်မှာပေါ့၊ [ဒီဘဝ ဒီကိုယ်စံ၊ နောက်ဘဝ နောက်ကိုယ်ခံလိမ့်မည်”ဟူသော မြန်မာအပြောမျိုးပင်တည်း၊] တထာစသတိ-ထိုသို့ဖြစ်လျှင် လည်း၊ ဣဒံ ဟောတိ-ပြုအပ်ပြီးသောကံ၏ ပျက်စီးခြင်း၊ မပြုအပ်သောကံ၏ ရှေးရှုလာခြင်း လည်း ဖြစ်စရာရှိသည်၊ ထို့ပြင်-ဧဝံသတိ-အတ္တသည် နိစ္စဖြစ်လျှင်၊ ဣဒံ ဟောတိ-အကြင် သူသည် ကံကိုပြု၏၊ ထိုသူသည်ပင် အကျိုးကို ခံစားရသောကြောင့် ပြအပ် ခဲ့သော အပြစ်များ မရောက်တော့၊ ဤသို့ “အတ္တသည် မြဲ၏”ဟု ယူဆဖို့ရန် အကြောင်း ယုတ္တိကိုရှာသည်။

တက္ကမတ္တေနဝ။ ။မတ္တဖြင့် အနုဿုတိစသော ရှေ့သုံးမျိုးကန်သည်၊ မှန်၏-အနုဿုတိက စသော ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ဘုရားရှင်သည် ဝေဿန္တရာမင်းဖြစ်ခဲ့ဘူးလျှင် “အတ္တသည်မြဲရာ ရောက်၏”စသည်ဖြင့် ကြံဆမှု (တက္က)သဘောပါသေး၏၊ သို့သော် ထိုကြံဆခြင်းသည် အနုဿုတိနှင့် ရောနေသေး၏၊ ဤ တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်၏ ကြံဆခြင်းကား အနုဿုတိစသည်မဖက် သက်သက် ကြံဆရုံသာဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် သုဒ္ဓတက္ကိကဟု ခေါ်၏။ [မတ္တေနဝ၌ ဧဝံဖြင့် သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏကို ပြသည်။]

အညတရေန။ ။ပါဠိတော်၌ “ဣမေဟေဝ စတုဟိ ဝတ္ထုဟိ၊ ဧတေသံ ဝါ အည တရေန”ဟု ရှိ၏၊ ထို့၌ “ဣမေဟေဝ”ဝယ် ဧဝံဖြင့် “ဤ လေးပါးသော အကြောင်းထက် အပိုအမိုမရှိ”ဟု ကန်၏၊ ထိုကန်ပုံမှာ “နတ္ထိ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ”ဟု ပြအပ်လတ်ဖြစ်သော

နတ္ထိ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါတိ-ကာ၊ ဣမေဟိ ဝတ္ထုဟိ-ဤလေးပါးသော အကြောင်းတို့မှ၊ ဗဟိပန-အပြင်ပဉ်းကား၊ (တစ်နည်း) ဗဟိ-အပြင်ပဖြစ်သော၊ အည-အခြားသော၊ ဧကကာရဏံပိ-တစ်ပါးသောအကြောင်းသည်လည်း၊ သဿတ

ကြောင့် အထူးမဖွင့်တော့ဘဲ “အညတရေန”ဟူသော ဧကဝစနန္တပုဒ်ကို “ဧကေန”ဟူသော ဧကဝစနန္တသင်္ချာဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါသဒ္ဓါ၏ အနိယမတ္ထကို “ဒွိဟိဝါ တိဟိဝါ”ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ [အညတရေနာတိ ဧတဿ အတ္ထံ ဒဿေတုံ ဧကေနာတိ ဝုတ္တံ၊ ဝါ သဒ္ဓဿ ပန အနိယမတ္ထံ ဒဿေတုံ ဒွိဟိဝါ တိဟိဝါတိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာ။] ဤဋီကာဖွင့်၌ ဧကေနနောက်ဝယ် ဝါသဒ္ဓါ မပါ၊ အညတရေနဝါ ဧကေန”ဟု ရှိရမည်။ ထို့ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် “ဧကေန”အရ အကြောင်းတစ်ခု၏ အမြဲမဟုတ်ခြင်း ဟူသော အနိယမတ္ထကိုပြသည်။

အနိယမတ္ထ။ ။သမုစ္စည်းကဲ့သို့ တွဲဘက်အနက်များကို တစ်ပြိုင်နက် အားလုံးရအောင် စုစည်းနိုင်ခြင်းလည်းမရှိသော၊ ဝိကပ်အနက်ကဲ့သို့ တွဲဘက်အများတွင် တစ်ခုခုသာရနိုင်သော အနက်မျိုးလည်း မဟုတ်သော- “သီးသီးရံခါ၊ ပြိုင်ရံခါ၊ အနိယမတ္တာထွန်းသတည်း”ဟူသော ရှေးနိယာမ်နှင့်အညီ၊ ရံခါ အကြောင်းလေးပါးလုံး၊ ရံခါတစ်ပါး၊ ရံခါနှစ်ပါး၊ ရံခါသုံးပါးသော အကြောင်းများ ရနိုင်ခြင်းအားဖြင့် အမြဲသတ်မှတ်၍ မရအပ်သော အနက်ကိုပြသော ဝါသဒ္ဓါကို အနိယမတ္ထဟု ခေါ်သည်။ “ဒွိဟိဝါ တိဟိဝါ၌ ဝါသဒ္ဓါတို့လည်း အနိယမတ္ထပင်တည်း။]

အဋ္ဌာနပယုတ်။ ။ပါဠိတော်၌ “ဧတေသံဝါ အညတရေန”ဟု အညတရေနနှင့်တွဲ၍ အနက်ပေးရမည့် ဝါသဒ္ဓါကို ဧတေသံ၏နောက်၌ ထား၏။ ထိုသို့ ထားခြင်းကိုအဋ္ဌာနပယုတ္တ (အဋ္ဌာနပယုတ်)ဟု ခေါ်ကြ၏။ အဋ္ဌာနေ-မထားထိုက်သောနေရာ၌+ပယုတ္တော-ယှဉ်စပ်အပ် သုံးစွဲအပ်သောသဒ္ဓါတည်း။ အဋ္ဌာနပယုတ္တော-ဒွါ၊ ထိုသို့ အဋ္ဌာနပယုတ္တသဒ္ဓါကို အနက်ပေးသော အခါ ထားထိုက်သော ဌာနသို့ရွှေ့၍ အနက်ပေးရသည်။ ဤသို့ မထားသင့်သောနေရာ၌ ထားခြင်းသည် ပုဒ်ကို တင့်တယ် စမွယ်စေခြင်း စကားချောစေခြင်းအကျိုးရှိ၏။

ပဒလိဋ္ဌာဒိနာ ဌာနေ၊ ပယုတ္တေပိ ပယောဇယေ၊

ဌာနေ ဌာနေ ပယုတ္တေစ၊ အဋ္ဌာနေ နော ပယောဇယေ။

ပဒလိဋ္ဌာဒိနာ-ပုဒ်၏ တင့်တယ်စမွယ်ခြင်း အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်၊ အဋ္ဌာနေ-မယှဉ်စေသင့်ရာ ဌာန၌၊ ပယုတ္တေပိ-ယှဉ်စပ် သုံးစွဲအပ်သော သဒ္ဓါတို့ကိုလည်း၊ ဌာနေ-သုံးစွဲသင့်ရာဌာန၌၊ ပယောဇယေ-အနက်ပေးသောအခါ ယှဉ်စေရာ၏၊ ။ဌာနေ-သုံးစွဲသင့်ရာ ဌာန၌၊ ပယုတ္တေစ-ယှဉ်စပ် သုံးစွဲအပ်ပြီးသော သဒ္ဓါတို့ကိုကား၊ အဋ္ဌာနေ-၌၊ နော ပယောဇယေ-မယှဉ်စေရာ။ [“ပဒလိဋ္ဌာဒိနာ+အဋ္ဌာနေ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဖြစ်သင့်သလို ပြင်ထားသော ဘေဒစိန္တာဋီကာ။]

ဗဟိဒ္ဓါ၊ ဗဟိ။ ။ပါဠိတော်၌ “နတ္ထိ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ”ဝယ် ဣတောကို “ဣမေဟိ ဝတ္ထုဟိ”ဟု လည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓါကို “ဗဟိ”ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၍ နတ္ထိ၏ကတ္တာကို “အည ဧကကာရဏမ္ပိ”ဟု ရသင့်ရာထည့်၍ ဖွင့်သည်။ ဋီကာသစ်၌ကား “ဗဟိ ပုဒ်ကိုပင်

ပညတ္တိယာ-သဿတ္တပညတ်ဖို့ရာ၊ နတ္ထိ-မရှိတော့၊ ဣတိ-သို့၊ အပ္ပဋ္ဌိဝတ္တိယံ-ဆန့်ကျင်ဘက် မဖြစ်စေအပ်၊ မဖြစ်စေနိုင်သော၊ သီဟနာဒံ-ခြင်္သေ့မင်း၏ ဟောက်ခြင်းအလား၊ ရွံ့ရှားခြင်းကင်း ရဲတင်းသော စကားတော်ကို၊ နဒတိ-မိန့်မြွက်တော် မူပါသတည်း။

၃၆။ တယံဒံ၊ပေ၊ပဇာနာတိတိ-ကား၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ စတုမ္ဘိဓမ္မိ-လေးပါးအပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ တံ ဣဒံ ဒိဋ္ဌိဂတံ-ထိုသို့ပြားသော ဤမိစ္ဆာအယူကို၊ တထာဂတော-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ နာနာပ္ပကာရတော-အထူးထူးသော အပြားအားဖြင့်၊ ဇာနာတိ-သိတော်မူ၏၊ တတော-ထိုသို့ အထူးထူးသော အပြားအားဖြင့် သိတော်မူခြင်းကြောင့်၊ တံ ပဇာနနာကာရံ-ထို အထူးထူးသော အပြားအားဖြင့် သိပုံအခြင်းအရာကို၊ ဒဿေန္တော-ပြတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်)၊ ဣမေ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာတိအာဒိ-အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

ကတ္တာဟောဟုကြံ၍ ဗဟိဒ္ဓါကိုလည်း ဗဟိအနက်ကိုဟောသော ကတ္တာဋ္ဌနိပါတ်”ဟု ဖွင့်လေ၏၊ ထိုအလို “အညံ ဧကကာရဏံ”သည် ဗဟိ၏ သရုပ်ပြတည်း။ [ကတ္တာအနက်ကို အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုလိုလျှင် “ဗဟိဘူတံ”ဟုသာ ဖွင့်လေ့ရှိ၏၊ ထိုသို့ မဖွင့်သောကြောင့် ဗဟိဒ္ဓါ ဗဟိနှစ်ပုဒ်လုံးပင် သတ္တမျုတ္တနိပါတ်ဟု ထင်သည်၊ ထို့ပြင်-စာအုပ်တို့၌ “ဧကံ ကာရဏမ္ဘိ”ဟု တွေ့ရ၏၊ သမာသမတွဲလျှင် “ဧကမ္ဘိ ကာရဏံ”ဟု ထားရိုးတည်း၊ သမာသမတွဲလျှင်ကား “ဧကကာရဏမ္ဘိ”ဟု ထားရိုးဖြစ်၏၊ ပီသည် ဂရဟာဇောတကတည်း။]

အပ္ပဋ္ဌိဝတ္တိယံ။ ။ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနသုတ်၌ ဘုရားရှင်သည် “ဇာတိပိဒုက္ခာ”စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ် လည်စေအပ်သော ဓမ္မစကြာကို သမဏဗြာဟ္မဏစသူတစ်စုံတစ်ယောက်မျှ “ဇာတိပိ သုခါ”ဟု ဆန့်ကျင်ဘက် မလည်စေအပ်၊ မလည်စေနိုင် မဟောနိုင်သည်ကို “အပ္ပဋ္ဌိဝတ္တိယံ”ဟု ယူရသကဲ့သို့၊ ဤနေရာ၌လည်း ဘုရားရှင်က “သဿတဟု ပညတ်ဖို့ရန် အကြောင်းဝတ္ထု လေးပါးအပြင် မရှိ”ဟု ရဲရဲဝံ့ဝံ့ မိန့်တော်မူအပ်သော သီဟနာဒံကို “သဿတဟု ပညတ်ဖို့ရန် လေးမျိုးမက ရှိသေး၏”ဟု တစ်စုံတစ်ယောက်မျှ ဆန့်ကျင်ဘက် မဖြစ်စေအပ် မဖြစ်စေနိုင်၊ မပြောဆိုနိုင်သည်ကို “အပ္ပဋ္ဌိဝတ္တိယံ”ဟု မှတ်ပါ။

တယံဒံ၊ပေ၊ပဇာနာတိ။ ။တသဒ္ဓါဖြင့် “သဿတံ အတ္တာနန္တ လောကန္တ ပညပေန္တိ”ဟု ပြခဲ့သည့် ဒိဋ္ဌိလေးမျိုးကို ပြန်စွဲပါ-ဟု သိစေလို၍ “တံ ဣဒံ စတုမ္ဘိဓမ္မိ ဒိဋ္ဌိဂတံ”ဟု ဖွင့်သည်၊ “သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ဆင့်၍ထုတ်မှု၊ နောက်ပုဒ်တစ်ခု အနက်မဲ့သာ များသတည်း”ဟု ဆိုရိုးရှိသော်လည်း နောက်သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်အတွက် အနက်မဲ့စေလိုလျှင် ထည့်၍မဖွင့်တတ်၊ ဤနေရာ၌ကား အနက်မဲ့စေလိုသောကြောင့် “ဣဒံ”ကို ထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ “ထို လေးမျိုးပြားသော”ဟု တသဒ္ဓါဖြင့် မျက်ကွယ်အနက်ကို ညွှန်ပြ၍၊ ယခုပြအပ်ဆဲ ဖြစ်သောကြောင့် ဣဒံသဒ္ဓါဖြင့် မိစ္ဆာအယူ၏ မျက်မှောက်၏ အဖြစ်ကို ညွှန်ပြသည်၊ ပဇာနာတိ၌ “ပ”ကို “နာနပ္ပကာရတော”ဟု ဖွင့်သည်။

တတ္ထ-ထို ဣမေဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ (အဝယဝတ္ထော-အစိတ် ဖြစ်သော အနက်ကို၊ ဧဝံ ဝေဒိတဗျော)၊ ဒိဋ္ဌိယေဝ-ဒိဋ္ဌိသည်ပင်၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ နာမ-ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန မည်၏၊ (တစ်နည်း) ဒိဋ္ဌိယောဝ-တို့သည်ပင်၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ နာမ-တို့မည်၏၊ အပိစ-သည်သာ မကသေး၊ ဒိဋ္ဌိနံ-တို့၏၊ ကာရဏမ္ပိ-အကြောင်းသည်လည်း၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနမေဝ-ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနမည်သည်သာ၊ ယထာဟ-အဘယ်ကဲ့သို့ မိန့်တော်မူသနည်း၊ ကတမာနိ၊ပေ၊ဧဝံ ပရတောပိ ယောသော ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံတိ-ဟူ၍၊ (ဓမ္မသေနာပတိ အာဟ)။ [အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာနိ-ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနတို့ ဟူသည်၊ ကတမာနိ-အဘယ်တို့နည်း၊ ခန္ဓာပိ-ခန္ဓာတို့သည်လည်း၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ-ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနတည်း၊ ဝါ-ဒိဋ္ဌိတို့၏ တည်ရာ အကြောင်းတည်း၊ အဝိဇ္ဇာပိ-အဝိဇ္ဇာသည်လည်း၊ ပေ၊ပါပ မိတ္တောပိ-ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေသည်လည်း၊ပေ၊ ပရတော-သူတစ်ပါးတို့ အထံမှ၊ ယောသောပိ-ကြားအပ်သော အသံသည်လည်း၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ-တည်း၊ (ထို ရှစ်ပါး၏ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနဖြစ်ပုံကို ချဲ့ပြလို၍ ပါဠိတော်၌ “ခန္ဓာ ဟေတု”စသည်ကို မိန့်၊) ဒိဋ္ဌိနံ-ဒိဋ္ဌိတို့၏၊ ဥပါဒါယ-စွဲမီ၍၊ သမုဋ္ဌာနဋ္ဌေန-ဖြစ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ခန္ဓာ-

ဒိဋ္ဌိယေဝဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ။ ။[ဋီကာဟောင်း၌ ဤသို့ ဧကဝုဓ်ရှိ၏၊ အပိစတက်သော နောက် ဝါကျ၌လည်း “ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ”ဟုပင် ဧကဝုဓ်ရှိသည်၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ဒိဋ္ဌိယော ဧဝ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ”ဟု ဗဟုဝုဓ် ရှိ၏၊] ဤပါဠိဖြင့် ဒိဋ္ဌိနှင့် ဋ္ဌာနတို့ အရတူကြောင်းကို ပြသည်၊ ဒိဋ္ဌိယေဝ-ဒိဋ္ဌိ သည်ပင်+ ဋ္ဌာနံ-များစွာသော အကျိုးမဲ့တို့၏ တည်ရာအကြောင်းတည်း၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ-အကြောင်း၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ပရမာဟံ ဘိက္ခဝေ ဝဇ္ဇံ ဝဒါမိ”နှင့် အညီ မိစ္ဆာအယူကို အခြေခံ၍ များစွာသော မကောင်းမှုများ ဖြစ်ကြရကား မိစ္ဆာအယူသည်များစွာသော အကျိုးမဲ့တို့၏ တည်ရာအကြောင်း ဖြစ်သည်-ဟူလို။ [ဒိဋ္ဌိယေဝ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ပရမဝဇ္ဇတာယ အနေကဝိဟိတာနံ အနတ္တာနံ ဟေတုဘာဝတော၊-ဋီကာ။]

အပိစ၊ပေ၊ဋ္ဌာနံ။ ။ဤနည်းဖြင့် ဆဋ္ဌိတပုရိသ်ကိုပြသည်၊ “ဒိဋ္ဌိတို့၏+တည်ရာအကြောင်း” ဟူသည် ပြအပ်လတုံသော ခန္ဓာ၊ အဝိဇ္ဇာစသည်တည်း၊ တိဋ္ဌန္တိ ဧတ္တာတိဋ္ဌာနံ-ဒိဋ္ဌိတို့၏ တည်ရာ ခန္ဓာ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်း၊ “ခန္ဓာပိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ”စသည်ကား ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၊ ဒိဋ္ဌိကထာ ပါဠိတော်တည်း။

ဒိဋ္ဌိနံ ဥပါဒါယ သမုဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ ။[“ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ”ဟု ပါဠိပျက်တတ်၏။] ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၌“ခန္ဓာ ဧဝ ဒိဋ္ဌိနံ ဥပါဒါယ ဇနကဟေတုစေဝ ဥပတ္တမ္ဘကပစ္စယောစာတိ အတ္ထော”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ဒိဋ္ဌိနံ ဥပါဒါယ”ဟု ပါဠိမှန်ရှိပါစေ၊ “ဥပါဒါယ”ဟု ဋီကာသစ်၌ မူကွဲပြသော်လည်း ထိုပါဠိတော်၌ မရှိ၊ အဋ္ဌကထာလည်း မဖွင့်၊ သမုဋ္ဌဟန္တိ ဥပ္ပဇ္ဈန္တိ ဧတေနာတိ သမုဋ္ဌာနံ-ဒိဋ္ဌိတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ခန္ဓာစသောတရား၊ ထိုသို့ ဖြစ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကို “သမုဋ္ဌာနဋ္ဌ”ဟု ဆိုသည်၊ အဋ္ဌ (အတ္ထ)သဒ္ဒါသည် ဘာဝအနက်ဟောတည်း။ [သမုဋ္ဌာနဘာဝေါ သမုဋ္ဌာနဋ္ဌော၊-ဋီကာ။] သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်ရာ၌ ခန္ဓာငါးပါးကိုစွဲ၍(အာရုံပြု၍) ဖြစ်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာတို့ကို “ဒိဋ္ဌိဖြစ်ရာဋ္ဌာန”ဟု ဆိုသည်၊ အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနဖြစ်ပုံကို ဋီကာကြည့်ပါ။

ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်၊ ဟေတု-ဇနကအကြောင်းတည်း၊ ခန္ဓာ-တို့သည်၊ ပစ္စယော-
ဥပ္ပတ္တိမ္မက အကြောင်းတည်း၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ခန္ဓာပိ-တို့သည်လည်း၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ-
တည်း၊ ဝါ-တည်း၊ (“ဒိဋ္ဌိနံ ဥပါဒါယ သမုဋ္ဌာနဋ္ဌေန”ကို ပုဒ်တိုင်းလိုက်၍ပေးပါ)
၊ပေ၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ပရတော-မှ၊ ယောသောပိ-သည်လည်း၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ-တည်း၊
ဝါ-တည်း။]

ဧဝံ ဂဟိတာတိ-ကား၊ တာဝ-ကာရဏဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနမှ ရှေးဦးစွာ (နိဋ္ဌိဋ္ဌာ-ညွှန်ပြ
အပ်ကုန်သော)၊ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတာ-ဒိဋ္ဌိဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ-ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနတို့သည်၊
ဝါ-တို့ကို၊ (အကျိုးမဲ့တို့၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သောဒိဋ္ဌိတို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို)၊
သဿတော အတ္တာစ လောကောစာတိ-သဿတော ၊ပေ၊ စဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊
ဂဟိတာ-ယူအပ်ကုန်သည်၊ အာဒိန္နာ-ယူအပ်ကုန်သည်၊ ပဝတ္တိတာ-ဖြစ်စေအပ်
ကုန်သည်၊ (သမာနာ-န်လသော်)၊ (ဘဝန္တိဟူသော ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဣတိအတ္ထော-
နက်၊ ဧဝံ ပရာမဋ္ဌာတိ-ကား၊ နိရာသင်္ကစိတ္တတာယ-ကင်းသော ရွံ့ရှားခြင်းရှိသော
စိတ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ [ထိုအယူကို ယူဖို့ရန် တွန့်ဆုတ်တွန့်ဆုတ် မဖြစ်ဘဲ
ရဲတင်းသော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်-ဟူလို။] ပုနပ္ပုနံ-အဖန်ဖန်၊ (အထပ်
ထပ်)၊ အာမဋ္ဌာ-သုံးသပ်အပ်ကုန်သည်၊ ပရာမဋ္ဌာ-အဖန်ဖန် သုံးသပ်အပ်ကုန်သည်၊
ဣဒမေဝ-ဤ အယူသည်သာ၊ သစ္စံ-အမှန်တည်း၊ အညံ-အခြား အယူသည်၊
မောဃံ-အချည်းနှီးတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပရိနိဋ္ဌာပိတာ-ထက်ဝန်ကျင် ပြီးဆုံးစေအပ်
ကုန်သည်၊ (သမာနာ-ကုန်လသော်၊ ဘဝန္တိ၌စပ်)။

ဧဝံ ဂဟိတာ။ ။ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနပုဒ်ကို ရှေ့၌အနက်နှစ်မျိုး ဖွင့်ခဲ့သောကြောင့် ပဌမအနက်အတွက်
“ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတာ တာဝ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ”ဟု စချီသည်၊ ထို့နောက် ဧဝံ၏အနက်ကို “သဿတော
အတ္တာစ လောကောစ”ဟု ယူပုံအခြင်းအရာကို ဖွင့်၍ ဂဟိတာကို “အာဒိန္နာ”ဟု သဒ္ဒတ္ထ
လည်းကောင်း၊ “ပဝတ္တိတာ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ယထွ လည်းကောင်း ဖွင့်သည်၊ “ဂဟိတာ”အရ
“ယူအပ်”ဟူသည် မိမိသန္တာန်၌ လည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ လည်းကောင်း ဖြစ်စေအပ်
တည်း၊ ဋီကာတို့၌ “အာဒိန္နာ”ကို “သကသန္တာနော”ဟုလည်းကောင်း၊ ပဝတ္တိတာ”ကို သပရ
သန္တာနောသု”ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်ကြ၏၊ မိမိကား “အာဒိန္နာ”အရ “မိမိအတွက် ဖြစ်စေ
သူတစ်ပါးအတွက် ဖြစ်စေ ယူအပ်သည်ကိုဆိုသည်”ဟု ထင်သည်၊ “ပဝတ္တိတာ”သည်
“ဂဟိတာ”၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့် ဖြစ်သည်။

ဧဝံ ပရာမဋ္ဌာ။ ။ဧဝံ၏ အနက်ကို “နိရာသင်္ကစိတ္တတာယ”ဟု ညွှန်ပြ၍ ပရာမဋ္ဌာကို
“ပုနပ္ပုနံ အာမဋ္ဌာ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ပရသဒ္ဓါ ပုနပ္ပုနံ အနက်ဟောဟု ဋီကာသစ်ဆို၏၊ “ပရ-
အထပ်ထပ်+အာမဋ္ဌာပရာမဋ္ဌာ”ဟု ပြုပါ၊ အထပ်ထပ် သုံးသပ်အပ်”ဟူရာ၌ နိရာသင်္က စိတ်ဖြင့်
“ဤ အယူသည်သာ အမှန်ဘဲ၊ အခြားအယူဟာ အချည်းနှီးသာ”ဟု အပြီးသတ် ယူအပ်သည်ကို
ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် “ဣဒမေဝ၊ပေ၊ ပရိနိဋ္ဌာပိတာ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွဖွင့်သည်။

ပန-ကား၊ ကာရဏသင်္ခါတာ-အကြောင်းဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ-ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနတို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ (ဒိဋ္ဌိတို့၏ တည်အရာ အကြောင်းတို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို)၊ ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဂယုမာနာ-ယူအပ်ကုန်လသော်၊) ဒိဋ္ဌိယော-ဒိဋ္ဌိတို့ကို၊ သမုဋ္ဌာပေန္တိ-ဖြစ်စေနိုင်ကုန်၏၊ ဧဝံ-ဤ ဒိဋ္ဌိတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အာရမဏဝသေနစ-အာရုံ၏ အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တနဝသေနစ-မိမိသန္တာန်ဝယ် ဖြစ်စေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ အာသေဝနဝသေနစ-အဖန်တလဲလဲ မှီဝဲခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဂဟိတာ-ယူအပ်ကုန်သည်၊ အနာဒိနဝဒသိတာယ-အပြစ်ကို မမြင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုနပ္ပုန-အဖန်ဖန်၊ ဂဟဏဝသေန-ယူခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပရာမဋ္ဌာ-အဖန်ဖန်သုံးသပ်အပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ)၊ (ဘဝန္တိဉ္စပ)။

ဧဝံဂဟတိကာတိ-ကား၊ ဧဝံနိရယ တိရစ္ဆာန ပေတ္တိဝိသယဂတိကာနံ-ဤသို့သော နိရယဂတိ၊ တိရစ္ဆာနဂတိ၊ ပေတ္တိဝိသယဂတိရှိသူတို့တွင်၊ အညတရဂတိကာ-

ကာရဏပေ၊ဂဟိတာ။ ။ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနပုဒ်၏ ဒုတိယအနက်ကိုပြလို၍ “ကာရဏသင်္ခါတာပန”စသည်ကို မိန့်သည်။ စာအုပ်တို့၌ “ယထာ ဂယုမာနာ”ဟု တွေ့ရ၏။ ယထာ တထာ (ယထာ ဧဝံ)တို့သည် ဥပမာမဟုတ်ဘဲ အာကာရအနက်ကို ဆိုလိုရာ၌ တထာ(ဧဝံ)စပ်ရာ ဂဟိတာကဲ့သို့သော ကြိယာသည် လက္ခဏဖြစ်မြဲတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဂယုမာနာ”ဟု ထိုက်ရိုက်မပါသော်လည်း ရိုးရာအားဖြင့် ထည့်နိုင်၏-ဟု မှတ်ပါ။

အာရမဏပေ၊အာသေဝန။ ။ဧဝံ၏အနက်ကို “ယထာ၊ပေ၊သမုဋ္ဌာပေန္တိ”ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် ယူပုံအခြင်းအရာကို “အာရမဏဝသေနစ၊ ပေ၊ အာသေဝနဝသေနစ”ဟု ဖွင့်သည်။ အာရမဏဝသေနဖြင့် ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန ရှစ်ပါးတွင် ခန္ဓာတို့ကို ရည်ရွယ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးကို အာရုံပြု၍ သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်-ဟူလို၊ ပဝတ္တနဝသေနဖြင့် အဝိဇ္ဇာမှစ၍ အယောနိသော မနသိကာရ တိုင်အောင် ငါးပါးကို ရည်ရွယ်၏။ ထိုတရားတို့ကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေခြင်းကြောင့် ဒိဋ္ဌိဖြစ်ရသည်-ဟူလို၊ အာသေဝနဝသေနဖြင့် “ပါပမိတ္တပရတော ယောသ” နှစ်ပါးကိုရည်ရွယ်၏။ ပါပမိတ္တကို မှီဝဲခြင်း၊ (သူတစ်ပါးအထံမှ မိစ္ဆာတရားသံ)ကို နားထောင်သောအားဖြင့် မှီဝဲခြင်းကြောင့် ဒိဋ္ဌိဖြစ်ရသည်-ဟူလို။

အနာဒိနဝ၊ပေ၊ပရာမဋ္ဌာ။ ။“အနာဒိနဝဒသိတာယ”သည် ဧဝံ၏ အနက်တည်း။ ပုနပ္ပုနကား ပရ၏ အနက်ပင်တည်း။ အာမဋ္ဌ (သုံးသပ်)ဟူသည် ယူခြင်းပင်တည်းဟု သိစေလို၍ “ဂဟဏဝသေန”ဟု ဖွင့်သည်။

ဧဝံဂတိကာ။ ။ဧဝံဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော အနက်တို့ကို နိရယစသည်ဖြင့် သရုပ်ဖော်၍ ဧဝံနှင့် ဂတိကိုလည်း ဗဟုဗွိဟိသမာသံ တွဲစေလိုသောကြောင့် “ဧဝံ၊ပေ၊ဂတိကာနံ”ဟု ဖွင့်သည်။ ဘုရားရှင်သည် မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့အတွက် “ဤပုံဤနည်းယူလျှင် နောက်ဘဝ၌ မည်သည့်ဂတိသို့ရောက်ရသည်”ဟု တင်ကြံ၍ သိတော်မူသည်-ဟူလို။ [ကံဟူသမျှ၏ အကျိုးပေးမည့်ဘဝကို ဤအတိုင်းပင် တင်ကြံ၍ သိတော်မူသည်။]

အမှတ်မထား တစ်ပါးသော ဂတိရှိကုန်သည်။ (ဘဝန္တိဉ္စပိ)။ ဧဝံ အဘိသမ္မရာယာတိ ဣဒံ-ဧဝံ အဘိသမ္မရာယာဟူသော ဤပုဒ်သည်။ ပုရိမပဒသေဝ-ဧဝံ ဂတိကာဟူသော ရှေ့ပုဒ်၏ပင်၊ ဝေဝစနံ-ဝေဝစပရိယာယ် စကားလှယ်တည်း။ ဧဝံဝိပေရလောကာ-ဤသို့သော နိရယတိရစ္ဆာန ပေတ္တိဝိသယအာဖြင့် ပြားသော တမလွန်လောက ရှိကုန်သည်။ (ဘဝန္တိဉ္စပိ)။ ဣတိ ပုတ္တံ ဟောတိ။

ဧဝံ အဘိသမ္မရာယာ။ ။ဂတိသဒ္ဓါနှင့် သမ္မရာယသဒ္ဓါသည် နောက်ဘဝကိုချည်း ဟောသောကြောင့် သရုပ်(အရကောက်)အားဖြင့် တူရကား ပရိယာယ်စကားလှယ် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ပုရိမပဒသေဝ ဝေဝစနံ”ဟု ဆိုသည်။ အများသတ်မှတ်ထားသော သင်္ကေတ အနက်အားဖြင့်ကား “ဂတိ”သဒ္ဓါသည် ဂတိအနက်ကိုဟော၍ အဘိသမ္မရာယ”သဒ္ဓါက တမလွန်ဘဝအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ကွဲပြားသေး၏။

သဒ္ဓတ္ထအားဖြင့် ကွဲပုံ။ ။ဂန္တဗ္ဗာတိ ဂတိ-ရောက်ထိုက်သောဘဝ၊ သာရတ္ထဋီကာ သုဒ္ဓိန္န ကဏ္ဍ၌ သမ္မရာယောကို “သမ္မရေတဗ္ဗတော ပစ္စဂန္တဗ္ဗတော သမ္မရာယော”ဟု ဖွင့်၏။ “သံ+ ပရ+ဣဓာတ်, ဣပစ္စည်း”ဖြင့် ပြီးစေ၊ “အဘိ-ရှေးရှု+သမ္မရေတဗ္ဗော-ကံ, ကိလေသာတို့ကြောင့် ကောင်းစွာ နောက်၌ ရောက်ထိုက်၏။ ဣတိ အဘိသမ္မရာယော”ဟု ပြု၍ သေပြီးနောက်၌ ရှေးရှု ကောင်းစွာရောက်ထိုက်သော ဘဝကို အဘိသမ္မရာယ”ဟု ခေါ်၏။ ဤသို့ ဂတိနှင့် အဘိသမ္မရာယပုဒ်တို့သည် သဒ္ဓတ္ထအားဖြင့် ကွဲပြားကြ၏။ [ဋီကာတို့၌ “ကမ္မဝသေန အဘိမုခေါ သမ္မရေတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ ဧတ္တာတိ အဘိသမ္မရာယော”ဟု အဓိကရဏသင်္ခရ်ပြု၏။ ရှေ့၌ ပြခဲ့သော ကမ္မသင်္ခရ်ဝိဂြိုဟ်နေရာဝယ် အဓိကရဏသင်္ခရ် ဝိဂြိုဟ်ပြုခြင်းသာထူး၏။ ဓာတ် ပစ္စည်းမှာ မထူးပါ။ ဋီကာသစ်ကား “စုရာဒိ ပရဓာတ်, ဂတိအနက်ဟော”ဟု ကြံသေး၏။ ထိုအကြံမှာ ပြခဲ့သော သာရတ္ထဋီကာနှင့် မညီပါ။]

ဧဝံဂတိကာ တစ်နည်း။ ။ဋီကာတို့၌ ဧဝံဂတိကာကို ဧဝံ အဘိသမ္မရာယာနှင့် အရ မတူအောင် တစ်နည်းဖွင့်ကြသေး၏။ ဖွင့်ပုံကား၊- “ဧဝံ ဂတိကာတိ ဧဝံ ဂမနာဧဝံနိဋ္ဌာ”တည်း။ ဤသို့ဖွင့်သဖြင့် “ဂတိ” သဒ္ဓါသည် “နိဋ္ဌာ” အနက်ဟောဟု ပြ၏။ ဥပမာ-“မဟာပုရိသဿ ဒွေဝ ဂတိယော”၌ ဂတိသဒ္ဓါသည် နိဋ္ဌာ (ပြီးဆုံးခြင်း) အနက်ရှိသကဲ့သို့တည်း။ “ပြီးဆုံး” ဟူသည် သူတို့၏အယူကို မေးမြန်းစိစစ်သောအခါ ပျက်စီးခြင်းသာ အဆုံးရှိခြင်းတည်း။

ဆိုလိုရင်းကား--ဤဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနတို့သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အတ္တကို လည်း ကောင်း, ထိုအတ္တ၏ သဿတအဖြစ်ကို လည်းကောင်း, ခန္ဓာအပေါ်၌ တင်၍ယူအပ် အဖန်ဖန် သုံးသပ်အပ်ကုန်ရကား လူပြိန်းတို့ကို ဖြားယောင်းနိုင်ယုံသာဖြစ်၍ ပညာရှိတို့က စိစစ်မေးမြန်မှု မပြုခင်သာ အထင်အရှားတည်ရှိနိုင်ကြ၏။ ပညာရှိတို့က စိစစ်မေးမြန်းသောအခါ၌ကား ခိုင်မြဲ သောတည်ရာ မရှိကြတော့ဘဲ အနှိပ်အနယ်ကို မခံနိုင်ရကား နေထွက်သောအခါ ဆီးနှင်း ကလေးများ ပိုးစုန်းကြူကလေးများ ပျောက်ကွယ်သွားသကဲ့သို့ ပျောက်ကွယ်ခြင်း ပျက်ပြား ခြင်းသာ အဆုံးရှိကြတော့သည်”ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤအလို “ဧဝံဂတိကာ=ဤသို့ ပြီးဆုံးခြင်း ရှိကုန်သည်”ဟုပေးပါ။ ပညာရှိတို့စိစစ်ပုံကို ဋီကာတို့၌ အကျယ်ပြထား၏။ ရှုစားကြပါလေ။

တဉ္စ တထာဂတော ပဇာနာတိတိ-ကား၊ စ-ဆက်၊ ကေဝလံ-သီလသမာဓိ ပညာမဖက်သက်သက်၊ တထာဂတော-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သကာရဏံ-အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ သဂတိကံ-ဂတိနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတမေဝ-မိစ္ဆာအယူကိုသာ၊ ပဇာနာတိ-အပြားအားဖြင့် သိတော်မူသည်ကား၊ န-မဟုတ်သေး၊ အထခေါ-အဟုတ်ကား၊ တဉ္စသဗ္ဗံ-ထိုအလုံးစုံသော သကာရဏ သဂတိက မိစ္ဆာ အယူကိုလည်း၊ ပဇာနာတိ-အပြားအားဖြင့် သိတော်မူ၏၊ တတော-ထို သကာရဏ သဂတိကမိစ္ဆာအယူထက်၊ ဥတ္တရိတရံစ-သာလွန်သောတရားကိုလည်း၊ သီလဉ္စေဝ-သီလကိုလည်းကောင်း၊ သမာဓိဉ္စ-သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ သဗ္ဗညုတညာဏဉ္စ-

သကာရဏံ သဂတိကံ။ ။သကာရဏံ၌ ကာရဏဖြင့် ဒိဋ္ဌိဌာန၌ ဒုတိယနည်းအရ ပြအပ်ခဲ့သောခန္ဓာ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းများကိုပြ၏၊ သဂတိကံ၌ ဂတိဖြင့် ဧဝံဂတိကာ၌ ပြအပ်ခဲ့သော နိရယစသော ဂတိကိုပြ၏၊ “မိစ္ဆာအယူကို သိတော်မူရာ၌ အကြောင်းနှင့် တကွလည်းသိတော်မူ၊ ဂတိနှင့်တကွလည်းသိတော်မူသည်” ဟူလို။

သဟ၏အနက်။ ။“သကာရဏံ၊ သဂတိကံ”တို့၌ သဟသဒ္ဓါသည် ဝိဇ္ဇမာန အနက်ဟော ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ဝိဇ္ဇမာနအနက်ဟူသည် သဟာဒိယောဂ သဟာဒိယောဂဝန္တဟု ခြပ် နှစ်ခုခွဲ၍မရသော အနက်၌သာ သုံးစွဲရိုးဖြစ်၏၊ ဥပမာ-“သလောမကော (အမွေးရှိသောလူ- အမွေးများသောလူ)”ဟူရာ၌ အမွေးတစ်ခြား၊ လူတစ်ခြား ခွဲ၍မရသောကြောင့် သဟကို ဝိဇ္ဇမာနတ္ထဟု ယူသကဲ့သို့တည်း၊ “ဤ၌ ကား အကြောင်းတစ်ခြား မိစ္ဆာအယူတစ်ခြား လည်းကောင်း၊ ဂတိတစ်ခြား မိစ္ဆာအယူတစ်ခြား လည်းကောင်း၊ ခွဲ၍ရကောင်းသောကြောင့် ဝိဇ္ဇမာနအနက် မဖြစ်သင့်၊ သမဝါယ (တကွ) အနက်သာ ဖြစ်သင့်၏”ဟု ယူဆပါသည်။

အထခေါ တဉ္စ သဗ္ဗံ။ ။န ကေဝလဉ္စ-စသော ဗျတိရေကဝါကျ၏ အနွယဝါကျတည်း၊ ထိုအနွယကား “သဗ္ဗညုတညာဏံစ ပဇာနာတိ”တိုင်အောင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “တဉ္စ သဗ္ဗံ”ဖြင့် ဗျတိရေကဝါကျ၌ န သဒ္ဓါဖြင့် တားမြစ်အပ်ခဲ့သော သကာရဏ သဂတိက ဒိဋ္ဌိဂတကို ပြန်၍စွဲပါ။ [ဋီကာသစ်၌ကား “အထခေါတဿ (ထိုဒိဋ္ဌိ၏) ကာရဏဂတိသင်္ခါတံ တဉ္စ သဗ္ဗံတိ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “တဉ္စ သဗ္ဗံ”ဖြင့် ကာရဏဂတိကိုသာ စွဲယူစေလိုသည်၊ “သဗ္ဗံ”ဟု ဆိုထားပါလျက် ကာရဏနှင့် ဂတိကိုသာ ခွဲ၍ယူခြင်းကို စဉ်းစားသင့်သည်။]

တဉ္စ တတော။ ။“တဉ္စ သဗ္ဗံ”၌ စဖြင့် “တတောစ၊ပေ၊ပဇာနာတိ”၌လာသော သီလ သမာဓိ သဗ္ဗညုတာညာဏ်ကို ဆည်းသည်၊ “အကြောင်းနှင့်တကွ ဂတိနှင့်တကွဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူကိုလည်း၊ သိတော်မူ၊ ထို့ထက် သာလွန်သော သီလသမာဓိ သဗ္ဗညုတာညာဏ်တော်ကို လည်း သိတော်မူသည်”ဟူလို၊ “တတောစ”၌ စသဒ္ဓါကို “ဥတ္တရိတရံစ”ရွှေ့၍၊ ထို စသဒ္ဓါ၏ အနက်ကိုပင် “သီလဉ္စေဝ၊ပေ၊ညာဏဉ္စ”ဟု ထပ်၍ သရုပ်ဖော်သည်၊ ထိုစဖြင့် တဉ္စအရကို ပြန်ဆည်းပါ၊ “သီလဉ္စေဝ”စသည်တို့၌ “စေဝ,စ”တို့လည်း ထိုသီလ သမာဓိ ဉာဏ်တော် အချင်းချင်း ဆည်းသော အညမညသမုစ္စည်းပင်တည်း။

သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို လည်းကောင်း၊ ပဇာနာတိ-အပြားအားဖြင့် သိတော်မူသေး၏။

တဉ္စ ပဇာနိ န ပရာမသတိတိ-ကား၊ ဧဝံဝိဓံ-ဤသို့ သီလ သမာဓိသဗ္ဗညုတာဉာဏ်ဟူသော အပြားရှိသော၊ အနုတ္တရံ-အတူမရှိမြတ်သော၊ တဉ္စ ဝိသေသံ-ထိုတရားထူးကိုလည်း၊ ပဇာနန္တောပိ-အပြားအားဖြင့် သိတော်မူပါသော်လည်း၊ (န ပရာမသတိ၌စပ်)၊ အဟံ-သည်၊ ပဇာနာမိ-အပြားအားဖြင့် သိတော်မူ၏၊ ဣတိ-သို့၊ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနပရာမာသဝသေန-တဏှာပရာမာသ ဒိဋ္ဌိပရာမာသ မာနပရာမာသတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ န ပရာမသတိ-သုံးသပ်တော်မမူ။

သဗ္ဗညုတာဉာဏ်စ။ ။သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို ပြနေရာဌာန ဖြစ်သောကြောင့် အာရာအားလျော်စွာ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို သရုပ်ဖော်ထားသည်။ (တစ်နည်း) “သဗ္ဗညုတာဉာဏ်”ပါ၌ဖြင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော အာသဝက္ခယ (အဟတ္တမဂ်) ဉာဏ်ကို ဖလူပစာရ ဌာနပစာရအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ထို သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်နှင့် မကင်းစကောင်းသော ဒသဗလ အစရှိသော ဉာဏ်တော်ကို အဝိနာဘာဝ နည်းအားဖြင့် လည်းကောင်း ယူနိုင်သောကြောင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကိုသာ ပြထားသည်။-ဋီကာ။]

တဉ္စ ပဇာနိ။ ။စာအုပ်တို့၌ “ပဇာနိ”ဟု တွေ့ရ၏။ “ပဇာနန္တောပိ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် (“ဇာနိ-ဇာနန္တော”ကဲ့သို့ နှစ်ကို အံ့ပြု၍) “ပဇာနိ”ဟု ပါ၌မှန်ရှိပါစေ၊ ဋီကာ၌ “တဉ္စ”မှ စကို “ဝိ”ဟု ဖွင့်သည်ဟု ဆို၏။ ထိုအတိုင်မှန်လျှင် “တဉ္စ ဧဝံဝိဓံ”ဟု စ မရှိထိုက်တော့၊ “တံ ဧဝံဝိဓံ”ဟုသာ ရှိထိုက်တော့သည်။ သမ္ဘာဝနာဇောတက ပိဖြင့် မိစ္ဆာအယူထက် သာလွန် မွန်မြတ်သော သီလ သမာဓိ သဗ္ဗညုတပညာဂုဏ်တော်ကြီးကို သိတော်မူပါသော်လည်း မြတ်စွာဘုရားသည် တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိအစွမ်းဖြင့် (ငါ၏သိခြင်း၊ ငါသိသည်၊ ထိုသီလစသည်သည် ငါဟူသော အတ္တပင်တည်းဟု) သုံးသပ်တော်မမူတုံ့သေး၏”ဟု သမ္ဘာဝနာပြု၍ အောက်တန်းကျသော ဝဋ်အာမိသကိုကား အဘယ်မှာ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိဖြင့် သုံးသပ်စွဲလမ်းတော့အံ့နည်း”ဟု ဂရဟာအနက်ကို ဆည်းသည်။ [ပဇာနန္တောပိတိ ပိသဒ္ဓေါ သမ္ဘာဝနေ၊ တေန (ထိုပိဖြင့်) တဉ္စာတိ ဧတ္ထ ဝုတ္တံ စသဒ္ဓတ္ထမာဟ၊-ဋီကာ။]

အဟံ ပဇာနာမိတိ။ ။အဟံ(ငါ)ဟု ယူခြင်းသည် ဒိဋ္ဌိမာနအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်းတည်း။ ပဇာနာမိတိ၌ ဣတိသဒ္ဓါသည် ပကာရ(အတူ) အနက်ရှိ၏။ ထို ဣတိဖြင့် မမံ(ငါ၏သိခြင်း) ဟူသော တဏှာကို ယူနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “တဏှာ ဒိဋ္ဌိ မာန ပရာမာသဝသေန”ဟု ဆိုသည်။ ခန္ဓာသဘောကို ကျော်လွန်၍ “ပရတော-မှန်သည်မှတစ်ပါးသော အမှားအားဖြင့်+ အာမာသော-သုံးသပ်ခြင်း၊ ပရာမာသော-ခြင်း။

န ပရာမသတိ။ ။စာအုပ်တို့၌ “တဉ္စ န ပရာမသတိ”ဟု နောက်ထပ် တဉ္စတစ်ပုဒ်ကို တွေ့ရ၏။ ရှေ့ “တဉ္စ”နှင့် အနက်တူပင်ဖြစ်၍ နိဿယတို့၌ ထည့်ပါ၌ကို ယူထားဟန်တူ၏။ တစ်ဝါကျတည်း၌ အနက်တူပုဒ်သည် နှစ်ထပ်မနေရ။ “ဝိသေသံ”အရ သီလ သမာဓိ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်ကို ယူပါ။ “ယခုကာလ၌ အတောအတန် သီလ သမာဓိ ပညာရှိလျှင်

အပရာမသတော၊ပေ၊ဝိဒိတာတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤသို့ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အပရာမသတောစ-မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တော်မမူသည်လည်း ဖြစ်သော၊ အဿ-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ-သည်၊ အပရာမသနပစ္စယာ-မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တော်မမူခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ သမယမေဝ အတ္တနာယေဝ-ကိုယ်တော်တိုင်သာ၊ တေသံ ပရာမာသကိလေသာနံ-ထို မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော တဏှာမာနဒိဋ္ဌိကိလေသာတို့၏၊ နိဗ္ဗုတိ-ငြိမ်းအေးခြင်းကို၊ ဝိဒိတာ-သိတော်မူအပ်ပြီ၊ (ဣမိနာ-အပရာမာတော ပေ၊ ဝိဒိတာဟူသော ဤပါဌ်ဖြင့်၊)

တဏှာမာနဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စိတ်ကြီးဝင်တတ်ကြ၏၊ ဘုရားရှင်က အလွန် အထက်တန်းကျသော သီလ သမာဓိ သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်တရားများကို သိတော်မူသော်မှလည်း ‘တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိ ဖြစ်တော်မမူပါ’ ဟုလို။ [တံ ဒိဋ္ဌိဂတတော ဥတ္တရိတရံ သာရဘူတံ သီလာဒိဂုဏ ဝိသေသံပိ တထာဂတော နာဘိနိဝိသတိ၊ ပဂေဝ ဝဇ္ဇာမိသေ၊-ဋီကာ။]

အပရာမသတော၊ပေ၊ဝိဒိတာ။ ။အပရာမသတောသည် အဿ၏ ဝိသေသန၊ ထိုအဿသည် နိဗ္ဗုတိ၌ သမ္ဗုဒ္ဓိ၊ ဝိဒိတာ၌ ဆဋ္ဌိကတ္တားတည်း၊ (တစ်နည်း) အပရာမသတောသည် နိဗ္ဗုတိဝိဒန၏ အကြောင်းဟိတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “အပရာမသတော”ကို ဟောတုမန္တ ဝိသေသနကြံစေလို၍ “အပရာမသနပစ္စယာ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ ပစ္စတ္တညေဝကို “သမယမေဝ” ဟု လည်းကောင်း၊ သမယမေဝကို “အတ္တနာယေဝ”ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သည်၊ ပရာမာသကိလေသာ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိ မာန)တို့ကို ဘုရားရှင်သည် ဗောဓိပင်အနီးတုန်းက ပင်ပယ်တော်မူအပ်ပြီးဖြစ်သည်။ [“အပရာမသတော”စသောဝါကျကို ဋီကာ၌ အဋ္ဌကထာမှ တစ်နည်း ဖွင့်ထားသေး၏၊ ကြည့်ကြပါလေ။]

ပရာမာသ ကိလေသာနံ။ ။“အပရာမသတော”ဟူသော ပါဠိတော်နှင့်လိုက်လျောအောင် နိဗ္ဗုတိ၏ သမ္ဗုဒ္ဓိကို “တေသံ ပရာမာသကိလေသာနံ”ဟု ထည့်သည်၊ တဏှာ ဒိဋ္ဌိ မာနဟူသော ပရာမာသကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို တိုက်ရိုက်ပြသဖြင့် ထို ပရာမာသကိလေသာ သုံးပါးမှကြွင်းသော ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို ပြခြင်းကိစ္စလည်း အဝုတ္တသိဒ္ဓိနည်းအားဖြင့် ပြီးစ တော့သည်သာ။ [ဤနည်း၌ “ပရာမာသနှင့် ကိလေသ”ကို အရတူကမ္မဓာရည် တွဲပါ။]

ဋီကာသစ်။ ။ပရာမာသတရားတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို တိုက်ရိုက် ဟောတော်မူသဖြင့် ပယ်ဘက်အားဖြင့် တူသော ကြွင်းကိလေသာတို့ကိုလည်း ထုတ်ပြထိုက်ရကား “ပရာမသ+ကိလေသာနံ”ဟု ကိလေသသဒ္ဓါထည့်၍ အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်၊ ဤနည်း၌ “ပရာမာသ”အရ တဏှာ ဒိဋ္ဌိ မာနရ၍ “ကိလေသ”အရ ကြွင်းကိလေသာများကိုသာ ဂေါဗလီဗဒ္ဓနည်းအားဖြင့် ယူရသည်၊ ဤနည်း၌ ပရာမာသနှင့် ကိလေသကို ဒွန်တွဲပါ။

နိဗ္ဗုတိ၊ နိဗ္ဗာနံ။ ။ဤနှစ်ပုဒ်လုံးပင် ငြိမ်းအေးခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ “ငြိမ်းအေး”ဟူသည် ကိလေသာတို့၏ ဘင်ခဏ၌ ချုပ်ခြင်းမျိုးလည်းမဟုတ်၊ နောက်ထပ်မဖြစ်ရုံ မရှိရုံမျှ အဘာဝပညတ်လည်းမဟုတ်၊ အကောင်အထည်ထင်ရှားသော စိတ် စေတသိက် ရုပ်များကဲ့သို့

(ဒဿေတိ၏ ကရိုဏ်းထည့်သည်)၊ ဘိက္ခုဝေ-တို့၊ တထာဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ နိဗ္ဗာန်-ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသည်၊ ဝါ-ကိလေသ ပရိနိဗ္ဗာန်သည်၊ ပါကဋ်-ထင်ရှား၏၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒဿေတိ-ပြတောမူ၏။

["ဣဒါနိ၊ပေ၊အာဒိမာဟ"သည် "အပရာနုသန္ဓေ"ကို ပြသောစကားတည်း၊ ထိုသို့ အပရာနုသန္ဓေရှိရာ၌ ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေထည့်၍ ဆရာတို့ အနက်ပေးတော်မူကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေကို ဤသို့ထည့်ပါ၊ "ဧဝံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော အပြားအားဖြင့်၊ ပရာမာသကိလေသာနံ-ပရာမာသကိလေသာတို့၏၊ နိဗ္ဗုတိယာ-ငြိမ်းအေးခြင်း၏၊ ဝါ-ကို၊ ဝိဒိတဘာဝံ-သိတော်မူအပ်ပြီး၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတွာ-

သဝိဂ္ဂဟ (အထည်ကိုယ်ရှိ)လည်းမဟုတ်၊ မီးကျိုးခဲအစုကို ရေဖြင့်ငြိမ်းရာ၌ ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော အခေါ်အဝေါ်တစ်မျိုးကဲ့သို့၊ ကိလေသာတို့သည် မီးနှင့်တူရကား မဂ်ရေစင်ဖြင့် ငြိမ်းလိုက်သော အခါ ထိုကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော ဓာတ်တစ်မျိုးသည် သဘာဝအတိုင်း အထင်အရှားပေါ်လာ၏၊ ထိုဓာတ်ကို အကြောင်း တစ်ခုမျှ မပြုအပ်သောကြောင့် "အသင်္ခတဓာတ်" ဟုခေါ်ရ၏၊ ထို အသင်္ခတကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်သည် ဘုရားရှင်၏ စိတ်တော်မှာ အလွန် ထင်ရှားပါသည်။

ထိုသို့အထင်အရှား ရှိနေသောကြောင့်ပင် ဘုရားရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည် ထိုနိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို အာရုံပြုနိုင်သော ဖလသမာပတ်ကို မကြာမကြာ ဝင်စားတော်မူကာ မျက်မျောက်ဘဝ၌ပင် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ခံစားတော်မူကြပေသည်၊ ထိုအအေးဓာတ်နိဗ္ဗာန်ကြောင့်ပင် ထိုအရှင်မြတ်တို့သည် ရာဂ ဒေါသ မောဟမီးတို့ ဖိစီးတောက်လောင်အောင် လည်းကောင်း၊ သောကမီး ပရိဒေဝမီး စသည်ဖြစ်လောက်အောင် လည်းကောင်း ပူလောင်ဖွယ်အာရုံတွေနှင့် ကြုံရသော်လည်း မပူမပင် ဖြူစင်အေးမြတော်မူနိုင်ကြပါပေသည်၊- အဟော သုခံ ဘဝိဿတိ၊ အဟော သုခံ ဘဝိဿတိ။

နိစ္စ၊ သုခ။ ။ပြခဲ့သောနိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို "နိစ္စ"ဟု ဆိုရာ၌ ဘဝဖန်ခါ သံသရာတစ်လျှောက်လုံး "အမြဲ"ဟု ဆိုလိုသည် မဟုတ်ပါ၊ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ပါး၏ ကိလေသာတို့ ချုပ်ငြိမ်းသည်မှစ၍ ထင်ရှားသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သည် ဥပါဒ်ခြင်းသဘောမရှိရကား ပျက်ရခြင်းသဘောလည်း မရှိဘဲ အငြိမ်းဓာတ်မြဲနေသည်ကို "နိစ္စ"ဟု ဆိုလိုပါသည်၊ ထိုအငြိမ်းဓာတ်သည် အဖြစ်အပျက်ဒဏ်ကို မခံရဘဲ အမြဲငြိမ်းချမ်းနေသောကြောင့် ဒုက္ခနှင့်မရောဘဲ "သန္တိသုခ-ငြိမ်းအေးခြင်းချမ်းသာ" ဟုလည်း ခေါ်ရပါသည်၊ [နိဗ္ဗာန်သည် အတ္တမဟုတ်သောကြောင့် "အတ္တ"ဟုကား မဆိုရ၊ "အနတ္တ"တရားသာဖြစ်သည်။

ဣဒါနိ ယထာ ပဋိပန္နေန။ ။ဣဒါနိကို "အာစိက္ခန္ဓော အာဟ"တို့၌စပ်၊ နောက်၌ "တပ္ပဋိပတ္တိ"ဟု နိယာမရှိသောကြောင့် "ယထာ ယံ ပဋိပတ္တိ"ဟု စွဲသင့်၏၊ ဋီကာသစ်၌ကား "ယထာ ပဋိပန္နေန"ကို "ယေန ပဋိပန္နေန"ဟု ဖွင့်၏၊ "အကြင် အခြင်းအရာ အားဖြင့်+ကျင့်တော်မူသော"ဟု ဆရာတို့လည်း ထိုအဖွင့်ကိုမှီ၍ တစ်နည်းပေးတော်မူကြ၏။ ["တပ္ပဋိပတ္တိ" ဒဿေတုံ"ကို "အာစိက္ခန္ဓော အာဟ"တို့၌ စပ်။]

ပြတော်မူပြီး၍” ဤသို့ထည့်ရသည်။] ဣဒါနိ-၌၊ ယထာ(ယံ ပဋိပတ္တိ)-အကြင် အကျင့်ကို၊ ပဋိပန္နေန-ကျင့်တော်မူသော၊ တထာဂတေန-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာ နိဗ္ဗုတိ-ထိုပရာမာသ ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို၊ အဓိဂတာ-ရတော်မူအပ်ပြီ၊ တံ ပဋိပတ္တိ-ထိုကျင့်တော်မူအပ်သော အကျင့်ကို၊ ဒဿေတုံ-ပြတော်မူခြင်းငှါ၊ ယာသုဝေဒနာသု-အကြင်ဝေဒနာတို့၌၊ ရတ္တာ-တပ်မက်ကုန်သော၊ တိတ္ထိယာ-တိတ္ထိတို့သည်၊ ဣဓ-ဤအယူ၌၊ (မယံ-ငါတို့သည်)၊ သုခိနော-ချမ်းသာခြင်းရှိကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ-ဖြစ်ရကုန်လိမ့်အံ့၊ ဧတ္ထ-ထိုအယူ၌၊ (မယံ)၊ သုခိနော-ကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ-အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့မြော်တွေး၍၊ ဒိဋ္ဌိဂဟနံ-မိစ္ဆာအယူ တည်းဟူသော တောရှုပ်သို့၊ ပဝိသန္တိ-ဝင်ကြကုန်၏၊ တာသံယေဝ ဝေဒနာနံ-ထိုဝေဒနာတို့၏ပင်၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ (တစ်နည်း) တာသံယေဝ ဝေဒနာနံ-ထိုဝေဒနာတို့နှင့်ပင်၊ ဝသေန-စပ်သဖြင့်၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ-စတုဿစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို၊ အာစိက္ခန္တော-ဟောပြတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်)၊ ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္ဇာတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူ၏။

တတ္ထ-ထိုဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္ဇာအစရှိသော စကားရပ်၌၊ ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ တိ-ကား၊ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ-အဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာသမုဒယော-

ယာသု၊ပေ၊ကမ္မဋ္ဌာနံ။ ။“ကမ္မဋ္ဌာနံ”အရ နောက်၌လာမည့် စတုဿစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကိုယူပါ၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဟောတော်မူလိုလျှင် ခန္ဓာအာယတနစသည်တို့နှင့် စပ်သဖြင့် ဟောဘို့ရာ များစွာရှိပါသော်လည်း တိတ္ထိတို့သည် ခံစားမှုဝေဒနာ၌ တဏှာဖြင့် မက်မောကြ ကုန်သည်အတွက် “ဣဓ သုခိနော ဘဝိဿာမ၊ ဧတ္ထ သုခိနော ဘဝိဿာမ”ဟု ခံစားမှု ချမ်းသာရေးကို မြော်တွေးကာ မိစ္ဆာတောရှုပ်သို့ ဝင်မိကြရှာလေသည်၊ ထို့ကြောင့် အခြားတရားနှင့်စပ်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဟောတော်မူဘဲ ဤနေရာ၌ ဝေဒနာနှင့်စပ်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဟောတော်မူသည်မှာ တရားဆင်ပြင်မှု၌ ကျွမ်းကျင်တော်မူသော ဒေသနာဝိလာသ(သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်တော်အစွမ်း) ပေတည်း။

ဣဓ၊ပေ၊ပဝိသန္တိ။ ။တောထည်းသို့ ဝင်သူသည် ထိုတော၌ ကောင်းမည့် အချက်ကို မြော်လင့်၍ ဝင်သကဲ့သို့၊ ထိုအတူ မိစ္ဆာအယူတည်းဟူသော တောရှုပ်သို့ ဝင်သူတို့လည်း “ထို့ အယူ တည်းဟူသော ဝါဒ၌ ချမ်းသာလိမ့်မည်”ဟု မြော်လင့်ချက်ဖြင့်သာ ဝင်ကြလေသည်၊ ထို့ကြောင့် “ဣဓ သုခိနော ဘဝိဿာမ၊ ဧတ္ထ သုခိနော ဘဝိဿာမ”ဟူသော စကားသည် ထိုတိတ္ထိတို့၏ မြော်လင့်ချက်ကိုပြသော စကားတည်း။ [တောရှုပ်အနက်ကို ဟောရာ၌ ထောမ နိဓိဝယံ “ဂါဟ-ဂဟနေ (ရှုပ်ထွေးခြင်း)”ဟု ဆို၏၊ ဂြဟမှဖြစ်လာသော ဂဟဓာတ် မဟုတ် သောကြောင့် နကို ဏ မပြန်စေရ။

ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ။ ။“ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိသော ယထာဘူတဉာဏ်”ဟူသည် ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယ၊ ပျက်ကြောင်း အတ္တင်္ဂမစသည်ကို အာရုံပြု၍ သိနိုင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် လည်းကောင်း၊ အာရုံမပြုသော်လည်း မတွေမဝေ ရှင်းပြီး လင်းပြီး အနေအားဖြင့်သိသော မဂ်ဉာဏ်သည် လည်းကောင်းတည်း။

ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ တဏှာသမုဒယာ-တဏှာ၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာသမုဒယော(ဟောတိ)၊ ကမ္မသမုဒယာ-ကံ၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ပေဗ္ဗယသမုဒယာ-ပေဗ္ဗယ၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ပေ၊ ဣတိ-သို့၊ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန-အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အနက်သဘောအားဖြင့်၊ ဝေဒနက္ခန္ဓဿ-ဝေဒနက္ခန္ဓာ၏၊ ဥဒယံ-ဖြစ်ခြင်းကို၊ ဝါ-ဥပါဒ်ကို၊ ပဿတိ-မြင်တော်မူ၏၊ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ-ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာကို၊ ပဿန္တောပိ-မြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း၊ ဝေဒနက္ခန္ဓဿ၊ ဥဒယံပဿတိ၊ ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စန္ဒ-ငါးပါးကုန်သော၊ ဣမေသံ လက္ခဏာနံ-ဤလက္ခဏာတို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ ဝေဒနာနံ-တို့၏၊ သမုဒယံ-ကို၊ ယထာဘူတံ-မဖေါက်မပြန် ဟုတ်မှန်စွာ၊ ဝိဒိတွာ-သိတော်မူ၍ လည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ-ကြောင့်၊ ဝေဒနာနိရောဓော-ဝေဒနာ၏ချုပ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ပေ၊ ဗ္ဗယနိရောဓာ-ကြောင့်၊ ဝေဒနာနိရောဓော (ဟောတိ)၊ ဣတိ-သို့၊ ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေန-အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ချုပ်ခြင်းဟူသော အနက်သဘောအားဖြင့်၊ ဝေဒနက္ခန္ဓဿ၊ ဝယံ-ပျက်ခြင်းကို၊ ပဿတိ၊ ဝိပရိကာမလက္ခဏံ-ရောမရဏဟူသော နှစ်ပါးသော အပြားအားဖြင့် ဖေါက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာကို၊ ပဿန္တောပိ ဝေဒနက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ၊ ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စန္ဒ ဣမေသံ လက္ခဏာနံ ဝသေန၊ ဝေဒနာနံ-တို့၏၊ အတ္ထင်္ဂမံ-ချုပ်ခြင်းကို၊ ယထာဘူတံ၊ ဝိဒိတွာ-လည်းကောင်း၊ (အနုပါဒါ ဝိမုတ္တာဉ္စိစပ်။)

ယံ(ယသ္မာ)-အကြင်ကြောင့်၊ (အကြင်ရှေးရှေးဝေဒနာ၏ နောက်နောက် ဝေဒနာအား ကျေးဇူးပြုနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်)၊ ဝေဒနံ-ရှေးရှေးဝေဒနာကို၊ ပဋိစ္စ-စွဲမှီ၍၊ သောမနဿ-သောမနဿဖြစ်သော၊ သုခံ-စေတသိကသုခသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏၊ အယံ-ဤ ရှေးရှေးဝေဒနာ၏ နောက်နောက်ဝေဒနာ

ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန၊ ပေ၊ နိဗ္ဗတ္တိ။ ။ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ မဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သေးသည့်အတွက် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ဖြစ်ခွင့်ရှိခြင်းကို “ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌ”ဟု ခေါ်၏၊ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာဟူသည် ဇာတိတည်း။ [နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံတိ ဥပ္ပါဒလက္ခဏံ၊ ‘ဇာတိ’တိ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

ပဉ္စန္ဒ လက္ခဏာနံ။ ။ “လက္ခဏာ”ဟူရာ၌ “ဝေဒနာနံ သမုဒယံ”ဟု ဆိုသောကြောင့် “သမုဒယ (ဖြစ်ခြင်း) လက္ခဏာကိုသာ ဆိုသည်”ဟု မှတ်ထင်စရာရှိ၏၊ သို့သော် သမုဒယလက္ခဏာကိုသာ ယူလျှင် ငါးပါးမရနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ထိုသမုဒယ၏တည်ရာ “အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ ပေဗ္ဗ”ဟူသော အကြောင်းပစ္စယလေးပါး ကိုလည်း သမုဒယလက္ခဏာ အဖြစ်ဖြင့် ယူ၍ နိဗ္ဗတ္တိ(ဖြစ်ခြင်း) လက္ခဏာတစ်ပါးနှင့်တကွ သမုဒယလက္ခဏာငါးပါးဖြစ်သည်။ [“ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌ”၌ ဝိပရိကာမလက္ခဏာကို ထည့်ပါ။

ယံ ဝေဒနံ၊ ပေ၊ ဝိဒိတွာ။ ။ ပါဠိတော်၌ “ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ အဿာဒဉ္စ အာဒိနဝဉ္စ နိဿရဏဉ္စ ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ”ဟု ရှိ၏၊ ထို့တွင် “သမုဒယဉ္စ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ

အား ကျေးဇူးပြုနိုင်သည်၏ အဖြစ်သည်။ ဝေဒနာယ-ဝေဒနာ၏၊ အဿဒေါ-
သာယာအပ်သော သဘောတည်း။ (တစ်နည်း) ဝေဒနံ-ရှေးရှေးဝေဒနာကို၊ ပဋိစ္စ-
၍၊ သောမနဿ-သောမနဿဖြစ်သော၊ ယံ သုခံ-အကြင် စေတသိကသုခသည်၊
ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏၊ အယံ-ဤသုခ သောမနဿသည်၊ ဝေဒနာယ အဿာဒေါ၊ ဣတိ
ဝေ-ဤသို့၊ အဿာဒဉ္စ-သာယာအပ်သောသဘောကိုလည်း၊ ယထာဘူတံ၊ ဝိဒိတွာ-
လည်းကောင်း။

ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ”ကို ဖွင့်ပြီး၍ “အဿာဒဉ္စပေ၊ဝိဒိတွာ”ကို အစဉ်အတိုင်း ဖွင့်ပြလိုသော
ကြောင့် “ယံ ဝေဒနံ”စသည်ကို မိန့်သည်။ ယံကို “ယံတိ ယသ္မာ၊ ယံ ဝါ သုခံ သောမနဿံ”
ဟု ဋီကာ၌ နှစ်နည်းဖွင့်၏။ ဤနှစ်နည်းဖြင့် လျော်အောင် နောက်ဝါကျရှိ “အယံ”ကိုလည်း
“သုခသောမနဿာနံ ပစ္စယဘာဝေါ”ဟု လည်းကောင်း၊ “သုခ သောမနဿမေဝ ဝါ”ဟု
လည်းကောင်း နှစ်နည်းဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ နှစ်နည်းပေးသည်။

ဝေဒနံ ပဋိစ္စ။ ။“အာရမဏာဒိပစ္စယဘူတံ ဝေဒနံ လဘိတွာ”ဟု ဋီကာ၌ အဓိပ္ပါယ်ထွ
ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် “ဝေဒနံ ပဋိစ္စ”ဖြင့် ရှေးရှေးဝေဒနာ၏ အာရမဏ၊ အာရမဏာဓိပတိစသော
ပစ္စည်းကိုပြ၏။ “ဥပ္ပဇ္ဇတိ”ဖြင့် နောက်နောက်ဝေဒနာဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်ကိုပြ၏၊ဟု ခွဲပါ။
“သုခံ သောမနဿံ”ဟူရာ၌ “သောမနဿံ”သည် နောက်ကနေဆော်လည်း သုခံ၏ ဝိသေသန
တည်း။ ဥပမာ- “ရုက္ခော+သိ+သပါ-သစ်ပင်+ယင်းတိုက်”ဟူရာ၌ ထိုသစ်ပင်၏ ယင်းတိုက်ပင်
ဖြစ်ကြောင်းကို နောက်ကနေသော “သိ+သပါ”ပုဒ်က ဝိသေသနပြုသကဲ့သို့တည်း။ ထို့ကြောင့်
“သုခံ”အရ စေတသိကသုခကို ယူရသည်။

အယံ အဿာဒေါ။ ။အဿာဒိတဗ္ဗောတိ အဿာဒေါ-သာယာထိုက်သောသဘော။
[အာ+သာဒ+ဏ။] “ယံ၊ ယသ္မာ၊ အယံ ပစ္စယဘာဝေါ”ဟူသော ပဌမနည်းအလို
ရှေးရှေးဝေဒနာ၏ နောက်နောက်သောမနဿဟူသော စေတသိကသုခအား ကျေးဇူးပြုစွမ်း
နိုင်သော အာရမဏာဒိ သတ္တိသည် အဿာဒတည်း။ [လူတို့၌ အဖိုးတန်သော သတ္တိသည်
သာယာဖွယ်ကောင်းသကဲ့သို့၊ ရှေးရှေးဝေဒနာ၏ နောက်နောက်၌ စေတသိကသုခဖြစ်လောက်
အောင် ကျေးဇူးပြုစွမ်းနိုင်သော သတ္တိသည် သာယာဖွယ်ကောင်းပါပေသည်။ “လူ၏ သတ္တိကို
သာယာလျှင် သတ္တိရှိသူ လူကိုလည်း သာယာသကဲ့သို့ သတ္တိမန္တဖြစ်သော ရှေးရှေးဝေဒနာလည်း
သာယာဖွင့် အဿာဒပင်တည်း”ဟု မှတ်ပါ။]

တစ်နည်း အဿာဒ။ ။“ယံဝါ သုခံ သောမနဿံ”ဟု ဖွင့်သော ဋီကာနောက်နည်း
အလိုအားဖြင့် နောက်နောက် သုခသောမနဿသည် သာယာထိုက်သော အဿာဒတည်း။
ဤနည်း၌လည်း “ဝေဒနာကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ရသောကြောင့် သုခအရ စေတသိကသုခကိုသာ
ယူရ၏။ “သောမနဿံ”ကား သုခံ၏ ဝိသေသနသာ။ [ဝေဒနာကို အာရုံပြု၍ ကာယိကသုခ
မဖြစ်နိုင်၊ ကာယိကသုခသည် ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုသာ အာရုံပြုသည်။ အခြားနောက်၌ သောမနဿနှင့်
တွဲ၍ “သုခံ”ဟု ဆိုလျှင် စေတသိကသုခကို သောမနဿဟု လည်းကောင်း၊
ကာယဝိညာဉ်၌ယှဉ်သော ကာယိကသုခကို သုခဟု လည်းကောင်း ခွဲ၍ ယူရသည်။]

ယံ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ဝေဒနာ-သည်၊ အနိစ္စာ-မမြဲ၊ ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲ၏၊ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ-ဧရာမရဏဟူသော နှစ်ပါးအပြားအားဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော ရှိ၏၊ အယံ-ဤ အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမ၏ အဖြစ်သည်၊ ဝေဒနာယ-၏၊ အာဒိနဝေါ-အပြစ်တည်း၊ ဣတိ ဧဝံ၊ အာဒိနဝဉ္စ-ကိုလည်း၊ ယထာဘူတံ၊ ဝိဒိတွာ-လည်းကောင်း၊ ဝေဒနာယ-ဝေဒနာ၌၊ ယော ဆန္ဒရာဂဝိနယော-အကြင်ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းသည်၊ (ယံ) ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ-အကြင် ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ခြင်းသည်၊

ယံ ဝေဒနာယေအယံ။ ။စာအုပ်တို့၌ “ယံ ဝေဒနာ”ဟု လည်းကောင်း “ယာ ဝေဒနာ”ဟု လည်းကောင်း ပါ၌နှစ်ထွေရှိ၏၊ ဋီကာဟောင်း၌ ယံကို မဖွင့်သော်လည်း အယံကို “ယော ဝေဒနာယ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စဘာဝေါ၊ ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပိဋနဋ္ဌေန ဒုက္ခဘာဝေါ၊ ဧရာယ မရဏေနစာတိ ဒွိဓာ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗဘာဝေါစ”ဟု ဖွင့်၏၊ ထို အဖွင့်သည့် ဝေဒနာ၏ အာဒိနဝကို ဖွင့်သောကြောင့် အဖွင့်မှန်ပင်တည်း၊ အယံနှင့် ယံလည်း အနက်ချင်း တူရကား ယံကို “ယံ (ယသ္မာ)-အကြင်မမြဲသည်၏ အဖြစ်၊ ဆင်းရဲသည်၏ အဖြစ်၊ ဧရာ မရဏဟူသော နှစ်ပါးသောတရားသည် ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း ကြောင့်”ဟု အနက်ကျယ်ပေးရမည် ဖြစ်သောကြောင့် “ယံ”ဟု ရှိသောပါ၌သာ ပါ၌မှန်တည်း၊ “ယာ”ဟု ရှိရာ၌ “ယာ ဝေဒနာ-အကြင်ဝေဒနာသည်”ဟု ဝေဒနာဒြပ်ကို စွဲရမည်ဖြစ်သော ကြောင့် ဝေဒနာ၏ အာဒိနဝမဟုတ်ရကား “ယာ”သည် ပါ၌ပျက်သာ။

ဋီကာသစ်။ ။ဋီကာသစ်၌ကား “ယာ ဝေဒနာ အနိစ္စာတိ အာဒိနာ-ဖြင့်၊ သတ္တိမတာ-သတ္တိရှိသော ဝေဒနာဖြင့်၊ သတ္တိ-သတ္တိကို (အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမ၏ အဖြစ်ကို)၊ နိဒဿိတာ-ညွှန်ပြအပ်ပြီ”ဟု ပါ၌ပျက်ကိုပင် ဖွင့်သွားလေ၏၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဘာဝကို သတ္တိဟု ယူ၍ အာဒိနဝနှင့် အရတူအောင်ဖွင့်သော်လည်း အနိစ္စဘာဝစသည်မှာ ဝေဒနာ၏ သတ္တိ မဟုတ်နိုင်ပါ။

အာဒိနဝ။ ။အာဒိနံ (ပရမကာရုညံ)ဝါတိ (ပဝတ္တတိ) ဧတသ္မာတိ အာဒိနဝေါ-အလွန် သနားဖွယ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ [အာဒိန သဒ္ဓူပပဒ၊ ဝါဓာတ်၊ အပါဒါန်အနက်၌ အ ပစ္စည်းသက်။] (ဋီကာသစ်၌ အခြားတစ်နည်းလည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုသေး၏)၊ ဤသို့ သဒ္ဓတ္ထဖြစ်သော် လည်း (အာဒိနဝ-အပြစ်”ဟူသော သင်္ကေတအနက်က ထင်ရှားသည်၊ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ သုံးပုဒ်တို့သည် “သုခ ဒုက္ခ ဥပေက္ခာ”ဟူသော ဝေဒနာအားလုံးနှင့် ဆိုင်၏၊ (တစ်နည်း) အနိစ္စာဖြင့် သင်္ခါရဒုက္ခဖြစ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာကိုပြ၏၊ ဒုက္ခာဖြင့် ဒုက္ခဒုက္ခ (ဒုက္ခအစစ်) ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာကိုပြ၏၊ ဝိပရိဏာမဓမ္မာဖြင့် သုခဝေဒနာကိုပြ၏၊ “သုခ ဝေဒနာလည်း ဧရာ မရဏသဘောအားဖြင့် ဖောက်ပြန်ရကား ထိုဖောက်ပြန်ခြင်းသည် သုခ ဝေဒနာ၏ သနားဖွယ် အာဒိနဝ (အပြစ်)ပင် ဖြစ်သည်”ဟူလို။

ယောပေါနိဿရဏံ။ ။ဤ၌ကား ဝေဒနာယနှင့် မတွဲဘဲ “ဆန္ဒရာဂဝိနယော”နှင့် တွဲရသောကြောင့် “ယော”ဟု နေနိုင်သည်။] လောက၌ တစ်စုံတစ်ယောက်ကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် စွဲမက်နေသူသည် ထို စွဲမက်အပ်သူမှ မလွတ်နိုင်ဘဲ မစွဲမက်သောအခါ လွတ်နိုင်သကဲ့သို့၊

(အတ္တိ)၊ ဣဒံ-ဤဆန္ဒ ရာဂကို ပယ်ခြင်းသည်၊ ဝေဒနာယ-ဝေဒနာမှ၊ နိဿရဏံ-ထွက်မြောက်ကြောင်းတည်း၊ ဣတိ ဧဝံ၊ နိဿရဏဉ္စ-ထွက်မြောက်ကြောင်းကိုလည်း၊ ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ-လည်းကောင်း။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တထာဂတော-သည်၊ ဝိဂတဆန္ဒရာဂတာယ-ကင်းသော ဆန္ဒ ရာဂရှိတော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-ဆန္ဒရာဂမှ ကင်းတော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အနုပါဒါနော-တဏှာဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပါဒါန်မရှိသည်၊ (ဟုတွာ) အနုပါဒါ

တို့အတူ ဝေဒနာ၌ ဆန္ဒရာဂကိုပယ်ခြင်းသည် ဝေဒနာမှ ကျွတ်ကြောင်းလွတ်ကြောင်း(နိဿရဏ) ဖြစ်၏။ [“နိဿရတိ ဧတေနာတိ နိဿရဏံ-ဝေဒနာမှ+ထွက်မြောက်ကြောင်း”ဟု ပြုပါ။

ဝေဒနာကို ခေါင်းတပ်။ ။ပြအပ်ပြီးသော “အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော”စသော ပါဠိတော်များ၌ ဝေဒနာကို ပဓာနအနေအားဖြင့် ခေါင်းတပ်၍ ဟောတော်မူလိုက်သဖြင့် ဝေဒနာနှင့် သဟဇာတပစ္စည်း၊ နိဿယပစ္စည်း၊ အာရမဏပစ္စည်းများဖြစ်နိုင်သော အခြား ရုပ်နာမ်တရားတို့ကိုလည်း ယူအပ်ပြီးပင် ဖြစ်တော့၏။ (တစ်နည်း) နေတ္တိကျမ်းလာ လက္ခဏာ ဟာရနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာနှင့် အဝိဇ္ဇာသမုဒယကြောင့် ဖြစ်ခြင်းစသော လက္ခဏာ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမ အဖြစ်စသော လက္ခဏာအားဖြင့် တူမျှသော အခြားရုပ်နာမ်တရားတို့ကိုလည်း ယူအပ်ပြီးဖြစ်တော့သည်။

စတုဿစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း။ ။ပါဠိတော်၌ ဝေဒနာကိုယူသဖြင့် ယူအပ်ပြီးဖြစ်သော လောကီခန္ဓာ ငါးပါးသည် ဒုက္ခသစ္စာ၊ ဝေဒနာနံ သမုဒယသဒ္ဓါဖြင့် ယူအပ်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ကံ ဖဿတို့သည် သမုဒယသစ္စာ၊ “အတ္တင်္ဂမ၊ နိဿရဏ”ဟူသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါတို့ဖြင့် ယူအပ်သော နိဗ္ဗာန်သည် နိရောဓသစ္စာ။ [ဤနေရာ၌ “အတ္တင်္ဂမ၊ နိဿရဏ”တို့က ချုပ်ရာ၊ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်ဟု တိုက်ရိုက်မရဘဲ “ချုပ်ကြောင်း၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း”ဟုသာ အနက်ရသောကြောင့်-နိဗ္ဗာန်ကို တိုက်ရိုက်မဟောနိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ပရိယယ်”ဟု ဆိုသည်။] “ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ”ဖြင့် ယူအပ်သော မင်္ဂလာသည် မဂ္ဂသစ္စာတည်း၊ ဤသို့ အဿာဒ စသည်ကို ပြရာ၌ စတုဿစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပြရိုးဖြစ်သောကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာလည်း “ကမ္မဋ္ဌာန် အာစိက္ခန္ဓောပေသမုဒယဉ္စာတိ အာဒိမာဟ”ဟု ဆိုခဲ့သည်။

ဝိဂတပေတထာဂတော။ ။ပါဠိတော်၌ “ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ”ကို ဖွင့်ပြီး၍ “အနုပါဒါ ဝိမုတ္တော”ကို ဖွင့်လိုသောကြောင့် “ဝိဂတဆန္ဒရာဂတာယ” စသည်ကိုမိန့်သည်။ “ဝိဂတဆန္ဒ ရာဂတာယ”သည် “အနုပါဒါနော”၏ ဟိတ်တည်း၊ “ဆန္ဒရာဂကင်းသောကြောင့် စွဲလန်းမှု မရှိတော့”ဟု လို။

မှတ်ချက်။ ။ဆန္ဒရာဂသည် ကာမုပါဒါန်တည်း၊ ဒိဋ္ဌုပါဒါန်စသော ကြွင်းသော ပါဒါန် များသည် ကာမုပါဒါန်ကို အရင်းခံ၍ဖြစ်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ကာမုပါဒါန်ကို ပယ်လိုက်လျှင် ကြွင်းဥပါဒါန်များလည်း ပယ်ပြီးဖြစ်ရကား “ဝိဂတပေအနုပါဒါနော-ဥပါဒါန်အားလုံးမရှိတော့” ဟု မိန့်သည်။ ဤ အနုပါဒါနောသည် အနုပါဒါဝိမုတ္တဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်းပြသော ဟောတုမန္တ ဝိသေနတည်း။

ဝိမုတ္တော-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုသောတရားကို မယူမူ၍ လွတ်တော်မူပြီ။ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တထာဂတော-သည်၊ ယသ္မိံ ဥပါဒါနေ-အကြာင်တဏှာဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပါဒါန်သည်၊ သတိ-ရှိလသော်၊ ကိဉ္စိ-တစ်စုံတစ်ခုသောတရားကို၊ ဥပါဒိယေယျ-ကယ်၍ယူ ရာ၏။ ဝါ-စွဲလမ်းရာ၏။ ဥပါဒိန္နတ္တာစ-ကပ်၍ ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊ ဝါ-စွဲလမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊ ခန္ဓော-ဘဝသစ် ခန္ဓာသည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ တဿ-ထို ဘဝသစ်ခန္ဓာ၏၊ အဘာဝါ-မရှိတော့ခြင်းကြောင့်၊ (ဝိမုတ္တောဌာတိ)၊ ကိဉ္စိ-တစ်စုံတစ်ခုသော၊ ဓမ္မ-တရားကို၊ အနုပါဒိ ယိတွာဝ-မစွဲလမ်းမူ၍သာ၊ ဝိမုတ္တော-ဘဝဖန်ခါ သံသရာမှ လွတ်တော်မူပြီ။ [ရှေးက “ကိလေသာတို့မှ လွတ်တော်မူပြီ” ဟု ပေးကြ၏။]

၃၇။ ဣမေ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေတိ-ကား၊ ယေ တေ-အကြင်သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်တော်ဂုဏ်တို့ကို၊ အဟံ-ငါဘုရားသည်၊ ကတမေ၊ပေ၊ဂမ္ဘီရာတိ-ကတမေ၊ပေ၊ ဂမ္ဘီရာဟူ၍၊ အပုစ္ဆိ-မေးတော်မူခဲ့ပြီ၊ ယေဟိ-အကြင်ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့်၊ တထာဂတဿ-၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်တော်ကို၊ ပုထုဇ္ဇနော-ပုထုဇဉ်သည်၊ ယထာဘူတံ-မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ၊ ဝတ္တု-ပြောဆိုခြင်းငှါ၊ နေဝသက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ သောတာပန္နာဒိသု-သောတာပန် အစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ အညတရော-အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ယောက်သည်၊ တထာ ဂတဿ ဝဏ္ဏံ ယထာဘူတံ ဝတ္တု န သက္ကောတိ၊ အထခေါ-စင်စစ်ကား၊ တထာဂတောဝ-မြတ်စွာဘုရားသည်သာ

အနုပါဒါဝိမုတ္တော။ [အနုပါဒါဝိမုတ္တောကို “ကိဉ္စိဓမ္မံ အနုပါဒိယိတွာ+ဝိမုတ္တော”ဟု ဖွင့်၏၊ ဤ၌ “အနုပါဒိယိတွာ”ကို ကြည့်၍ အနုပါဒါ၌ “အနုပါဒါယ”ဟု ဆိုလိုလျက် တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယဖြစ်သော ယ အက္ခရာကြေသည်-ဟု မှတ်ပါ၊ အနုပါဒါနှင့် ဝိမုတ္တောကို သမာသ်လည်းဖြစ်သင့် ဝါကျလည်းဖြစ်သင့်၏ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။]

ယသ္မိံ၊ပေ၊တထာဂတော။ [“ယသ္မိံ ဟိ”ဟု ဟိပါလျှင်ကောင်း၏၊ ဟိမပါသောကြောင့် ဤ ဝါကျသည် ရှေးစကားကို ဣတိသဒ္ဒါမပါဘဲ ဖွင့်သော (သဒ္ဒါကျမ်းက ဝုတ္တိအဖွင့်နှင့် တူသော) ဝုတ္တိသံဝဏ္ဏနာ၊ ဝိတ္တာရဝါကျတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သင့်၏။ [ဋီကာသစ်၌ ဝိတ္တာရအပြင်၊ “သမတ္ထေတုံ ဝါ”ဟု ဒဋ္ဌိအဖြစ်ကိုလည်း တစ်နည်းဖွင့်သေး၏။]

ဣမေ ခေါ တေ။ [“ယေတေ အဟံ၊ပေ၊အပုစ္ဆိ”ဟူသော အနိယမဝါကျနှင့်လိုက်အောင် “ဣမေ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ဝေဒိတဗ္ဗာ”ဟု ထားသည်၊ ဋီကာသစ်၌ “ဣမေ တေ”ဟု တေ မပါ၊ “ဣမေ သဗ္ဗညုတညာဏဓမ္မာ”ဟု အစွဲသာရှိသည်။] ဤအဋ္ဌကထာအဖွင့်သည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သာတည်း၊ ပါဠိတော်၌ အနက်ပေးသောအခါ ဤအဖွင့်အတိုင်းပေး၍ မဖြစ်ပါ၊ ပါဠိတော်၌ကား “ယေ တထာဂတော၊ပေ၊ပဝေဒေတိ၊ ယေဟိ၊ပေ၊ပဝေဒေယျံ၊ ဂမ္ဘီရာ(ဝ)၊ပေ၊ ပဏ္ဍိတ ဝေဒနိယာ(ဝ)၊ တေ ဓမ္မာ-တို့သည်၊ ဣမေခေါ-ဤသဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ဂုဏ်တို့ တည်း”ဟု ပေးရပါမည်။

ယထာဘူတံ-စွာ၊ ဝဏ္ဏံ-ကို၊ ဝဒမာနော-မိန့်တော်မူလိုသော်၊ သမ္မာ-မဖေါက်မပြန်
ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ၊ ဝဒေယျ-မိန့်တော်မူနိုင်ရာ၏၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တဉ္စ၊ ပေ၊ ပဇာနာတိ
တိ ဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ-ညွှန်ပြအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဣမေ (တေ) သဗ္ဗညုတ
ညာဏ ဓမ္မာ-ဤ သဗ္ဗညုတာညာဏ်တော်ဂုဏ်တို့ကို၊ ဂမ္ဘီရာတိ စ-နက်နဲကုန်၏
ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဒုဒ္ဒသာတိစ-မမြင်အပ် မမြင်နိုင်ကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း
၊ ပေ၊ [ပါဠိတော်ကြည့်၍ဖော်ပါ။] ပဏ္ဍိတဝေဒနီယာတိစ-ပညာရှိဖြစ်တော်မူသော
မြတ်စွာ ဘုရားသာ သိအပ်သိနိုင်ကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-
သိထိုက်ကုန်၏၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ပဏ္ဍိတဝေဒနီယာစာတိ”ဟု စသဒ္ဒါပါသည်၊
ထည့် စကို “ဣတိစ”ဟု ရွှေ့ထိုင်ပါ။] ဣတိဧဝံ-သို့၊ ပုစ္ဆမာနေနာပိ-
မေးတော်မူသော ဘုရားရှင် သည်လည်း၊ သဗ္ဗညုတညာဏမေဝ-ကိုသာ၊ ပုဋ္ဌ-
မေးတော်မူအပ်ပြီ၊ နိယျာတေန္တေ နာပိ-အပ်နှင်းတော်မူသော ဘုရားရှင်သည်လည်း၊
ဝါ-နိဂုံးအုပ်တော်မူသော ဘုရားရှင်သည်လည်း၊ ဝါ-ဖြေတော်မူသော
ဘုရားရှင်သည်လည်း၊ တဒေဝ-ထို သဗ္ဗညုတာညာဏ်တော်ကိုသာ၊ နိယျာတိတံ-
အပ်နှင်းတော်မူအပ်ပြီ၊ ဝါ-နိဂုံးအုပ်တော် မူအပ်ပြီ၊ ဝါ-ဖြေတော်မူအပ်ပြီ၊
အန္တရာပန-ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနစကားတို့၏ အကြား၌ကား၊ ဒိဋ္ဌိယော-ဒိဋ္ဌိတို့ကို၊ ဝိဘတ္တာ-
ဝေဘန်တော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-အပြီးတည်း။

ပဌမဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ-ပဌမဘာဏဝါရ၏ အဖွင့်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ-ပြီ။

ဧဝံ၊ ပေ၊ ဝိဘတ္တာတိ။ ။ ပြခဲ့ပြီးသော သဿတဝါဒတစ်ရပ်လုံး၏ အပေါင်းအနက်
(ပိဏ္ဏတ္တ)ကို ပြလို၍ “ဧဝံ”စသည်ကို မိန့်သည်၊ “တဒေဝ နိယျာတိတံ”ဟု ဆိုသော်လည်း
အနုပါဒါဝိမုတ္တော ဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို လည်းကောင်း၊ ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္စစသည်ဖြင့်
စတုဿစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း ကိုလည်းကောင်း ပြသေး၏၊ သို့သော် သကာရဏ သဂတိကဖြစ်သော
ဒိဋ္ဌိတို့ကို အကျယ်ဝေဖန် ရာ၌ သဗ္ဗညုတာညာဏ်မြတ် ဓမ္မဓာတ်၏ အစွမ်းသာ ဖြစ်သောကြောင့်
“တဒေဝ (ထို သဗ္ဗညုတာညာဏ်တော်ကိုသာ) နိယျာတိတံ”ဟု ဆိုသည်။ [နိပုဗ္ဗ၊
ယတဓာတ်သည် အပ်နံ သွင်းဖုံး နိဂုံးအုပ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ တဒေဝ နိယျာတိတန္တိ
နိဂမိတံ၊ နိဋ္ဌာပိတန္တိ အတ္တော၊ အန္တရာတိ ပုစ္ဆိ ဝိသဇ္ဇိတဓမ္မဒဿန ဝစနာနမန္တရာ၊-ဋီကာသစ်၊
(ဤနိဂုံးသည် အဖြေပင် ဖြစ်သောကြောင့် နိဂုံးစကားကိုပင် “ဝိသဇ္ဇိတ”ဟု ဆိုသည်)။]

ဘာဏဝါရ။ ။ တစ်ဘာဏဝါရ၏ ပမာဏကို အဋ္ဌသာဠိနိဘာသာဋီကာ နိဒါနကထာ
အဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ဤ၌ “ဧဝံ မေ သုတံ”မှစ၍ သဿတဝါဒ အဆုံးတိုင်အောင်သာ ပါဠိတော်
အစဉ်ကို မမောမပန်းဘဲ တစ်ကြိမ်တည်း ရွတ်ဆိုနိုင်လောက်သောကြောင့် “တစ်ဘာဏဝါရ”ဟု
ခေါ်သည်။ [ဘာဏ-ရွတ်ဆိုခြင်း၏+ဝါရ-အလှည့်အကြိမ်။]

ပဌမဘာဏဝါရပြီး၏ ။

ဧကစ္စသဿတဝါဒအဖွင့်

၃၈။ [ရှေးစာအုပ်တို့၌ “တတ္ထ ဧကစ္စသဿတိကာတိ”ဟု အစ၌ ရှိနေ၏။ တတ္ထစွဲဖို့ရာ အနုသန္ဓေဝါကျ ကျနေဟန်တူသည်။ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက အဆုံးဝယ် အပရန္တကပ္ပိက အနုသန္ဓေတက်ပုံကို နည်းမှီ၍ ဤနေရာ၌လည်း- “ဧဝံ သဿတိကေ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဧကစ္စသဿတိကေ ဒဿေတုံ သန္တိ ဘိက္ခဝေတိ အာဒိ မာဟ”ဟု အနုသန္ဓေဝါကျ ရှိသင့်သေး၏။ “တတ္ထ”ဖြင့် ထို အာဟ၏ ကံကို စွဲပါ။] ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ သဿတိကေ-သဿတအယူ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿေတွာ-ပြတော်မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ဧကစ္စ သဿတိကေ-ဧကစ္စသဿတ အယူရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿေတုံ-ပြတော် မူခြင်းငှါ၊ သန္တိ ဘိက္ခဝေတိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ၊ တတ္ထ-ထိုသန္တိ ဘိက္ခဝေ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ဧကစ္စသဿတိကာတိ-ကား၊ ဧကစ္စသဿတဝါဒါ- အချို့မြဲသော ပြောဆိုကြောင်း အယူရှိကုန်သည်။ (ဟုတွာ (ပညပေန္တိဉ္စစပ်)၊ တေ-ထို ဧကစ္စသဿတိက ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သတ္တေကစ္စသဿတိကာ-သတ္တေ ကစ္စသဿတိက ပုဂ္ဂိုလ်တို့ လည်းကောင်း၊ ဝါ-သတ္တဝါတို့တွင် အချို့မြဲ၏ဟု

ဧကစ္စပေါဝါဒါ။ ။“ဧကစ္စ သဿတိကာ”ဟူသော အဿတ္တိ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကို၊ “ဧကစ္စ သဿတဝါဒါ”ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ် ဖွင့်ပြသည်။ [ဧကစ္စသဿတိကာကား “ဧကစ္စ+သဿတိ တေဿာတိ ဧကစ္စသဿတော (ဝါဒေါ)”ဟု ဋီကာတို့၌ ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ “အချို့ကို+မြဲ၏ဟု ဖြစ်ခြင်းရှိသော ဝါဒ”ဟု ကြံပါ။] ဧကစ္စသဿတော (ဝါဒေါ) ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဧကစ္စ သဿတိကာ”ဟု အဿတ္တိ ပြုပါ။

သတ္တေကစ္စ၊ သင်္ခါရေကစ္စ။ ။သတ္တေသု+ဧကစ္စ သတ္တေကစ္စ၊ သင်္ခါရေသု+ဧကစ္စ သင်္ခါရေကစ္စ၊ သတ္တေကစ္စသဿတော (သတ္တဝါတို့တွင် အချို့မြဲ၏ဟု ဖြစ်သော ဝါဒသည်) ဧတေသံ အတ္ထိတိ သတ္တေကစ္စသဿတိကာ၊ “သင်္ခါရေကစ္စ သဿတိကာ”၌လည်း နည်းတူ။

သဿတ၊ အသဿတ။ ။ဗြဟ္မာမင်းကို “ဣဿရ”ဟု ခေါ်၏။ ဗြဟ္မာမင်းဟူသော သတ္တဝါသည် နိစ္စ၊ အခြားသတ္တဝါတွေသည် အနိစ္စ၊ ဤသို့-ယူသူသည် သတ္တေကစ္စသဿတ အယူရှိသူတည်း။ [မဟာဗြဟ္မာကိုပင် နောက်၌ “ဣဿရော ကတ္တာ နိမ္မာတာ”ဟု တွေ့ရ လိမ့်မည်။] ပရမာဏုမြူသည် ကမ္ဘာပျက်သော်လည်း မပျက်သောကြောင့် နိစ္စ၊ ပရမာဏုမြူ အပေါင်းဖြစ်သော အဏုမြူ၊ အဏုမြူ နှစ်ခုအပေါင်း ဖြစ်သော ဒွိအဏုက၊ သုံးခုအပေါင်း ဖြစ်သော တိအဏုကစသော သင်္ခါရတို့သည် အနိစ္စတည်း။ [ကမ္ဘာပျက်သော အခါ အဏုမြူမှ စ၍ သင်္ခါရတွေသည် ပျက်ကြရ၏။ ပရမာဏုမြူကား မပျက်ဟု ယူကြသတတ်။]

ပါဠိတော် မေးဖွယ်။ ။“ဧကစ္စသဿတိကာ”ဟု ဟောတော်မူလိုက်လျှင်ပင် ထိုသမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည်ပင် “ဧကစ္စ အသဿတိကာ”ဟူသော အပ္ပေါယ်မှာ ထင်ရှားပြီးပါလျက် “အဘယ့်ကြောင့် ပါဠိတော်၌ “ဧကစ္စ အသဿတိကာ”ဟု ထပ်ဆင့်၍ ဟောတော်မူရပါ

အယူရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရေကစ္စသဿတိကာ-သင်္ခါရေကစ္စ သဿတိကာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်းကောင်း၊ ဝါ-သင်္ခါရတို့တွင် အချို့မြဲ၏ဟု အယူရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်းကောင်း၊ ဣတိ၊ ဒုဝိဓာ-ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဒုဝိဓာပိ-နှစ်ပါးအပြား ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုလည်း၊ ဣဓ-ဤ ဧကစ္စသဿတိကပုဒ်၌၊ ဂဟိတာယေဝ- (ဟောတော်မူသော အားဖြင့်) ယူအပ်ကုန်သည်သာ၊ (တစ်နည်း) ဓုဝိဓာပိ-တို့ ကိုလည်း၊ ဣဓ-ဤ ဒေသနာတော်၌၊ ဂဟိတာယေဝ-ယူအပ်ကုန်သည်သာ။

၃၉။ ယန္တိ-ဟူသောပုဒ်သည်၊ နိပါတမတ္တံ-အနက်မရ နိပါတ်မျှသာတည်း၊ ကဒါစိတိ-ကား၊ ကိသ္မိဒ္ဓိကာလေ-တစ်စုံတစ်ခုသောအခါ၌၊ ကရဟစိတိ- ကရဟစိဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ တဿေဝ-ထိုကဒါစိသဒ္ဒါ၏ပင်၊ ဝေဝစနံ-တည်း၊ ဒီဃဿအဒ္ဓုနောတိ-ကား၊ ဒီဃဿ-ရည်စွာသော၊ ကာလဿ-အခါ၏၊ အစ္စ ယေနာတိ-ကား၊ အတိက္ကမေန-လွန်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-လွန်ရာ အခါ၌၊ [ကဒါစိ

သနည်း”ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-အနက်သဘောအားဖြင့် ထင်ရဟားသည်ကား မှန်ပါ၏၊ သို့သော် သဒ္ဒါအားဖြင့် မထင်ရှားသေး၊ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒါအားဖြင့် ထင်ရှားအောင် ပြုခြင်းငှါ “ဧကစ္စ အသဿတိကာ”ဟု ထပ်ဆင့်၍ ဟောတော်မူရပါသည်၊ န ဟိ သာဝသေသံ ကတ္တာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ဓမ္မဿာမိ-မှန်၏၊ တရားပိုင်ရှင်ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်သည် တရားတော်ကို အကြွင်းအကျန်ထား၍ ဟောတော်မူပါ။

သင်္ခါရေကစ္စသဿတိ။ ။သင်္ခါရမှန်လျှင် “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”နှင့် အညီ အနိစ္စ (အသဿတ)ချည်း မဟုတ်ပါလော၊ “အချို့သင်္ခါရကို သဿတ”ဟု အဘယ့်ကြောင့် ယူပါ သနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-တိတ္ထိတစ်ချို့သည် စိတ်ကို သဿတဟု ယူ၏၊ “အချို့သင်္ခါရ”ဟူသော စကားသည် စိတ်၏ အမှန်သဘောကိုပြသော စကားတည်း၊ တိတ္ထိတို့ အလိုအားဖြင့်ကား ထိုစိတ်ကို သင်္ခါရဟု မဆိုလိုပါ၊ အသင်္ခတဟူသာ ဆိုလိုကြသည်။

ဣဓ ဂဟိတာယေဝ။ ။ဣဓာတိ ဧကစ္စသဿတိကာတိ ဣမသ္မိံ ပဒေ၊ ဂဟိတာတိ ဝုတ္တာ၊ ဣဓကို “ဧကစ္စသဿတိကပုဒ်၌”ဟု စွဲလျှင် “ဂဟိတာ-ယူအပ်”ဟူရာ၌ “ဟောတော် မူသောအားဖြင့် ယူအပ်”ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ၊ “ဣဓာတိဝါ ဣမိဿာ ဒေသနာယ-ဤ ဧကစ္စသဿတိက ဒေသနာတော်၌”ဟု စွဲလျှင် ဂဟိတာအတွက် “ယူအပ်”ဟု ပင် အနက် အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ-ဟူလို။

အတိက္ကမေန။ ။“အစ္စယ= (အတိ-လွန်၍+အယ-ဖြစ်ခြင်း)”ဟူသည် တစ်စုံတစ်ခု၏ ဖြစ်ခြင်းမဟုတ်၊ လွန်သွားခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “အတိက္ကမေန”ဟု ဖွင့်သည်၊ “ဒီကာ ကာလကို လွန်သွားရာအခါ”ဟူရာဝယ် “သံဝဇ္ဇ၊ သံဝဇ္ဇဌာယီ၊ ဝိဝဇ္ဇ၊ ဝိဝဇ္ဇဌာယီ”ဟူသော အသင်္ချေယျ လေးကပ်တွင် ကမ္ဘာတည်ဆဲဖြစ်သော ဝိဝဇ္ဇကပ်နှင့်၊ သတ္တဝါတို့နေရာ “ဝိဝဇ္ဇဌာယီ”ဟူသော နှစ်ကပ်၏ လွန်သွားရာ အခါတည်း၊ အကျယ်ကို ကမ္ဘာပျက်ခန်းပြရာ သဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ ဝိထိမုတ်ပိုင်း၌ ရှိပါ။

စသည်နှင့် သာမညဝိသေသအာဓာရဟုခွဲ။] သံဝဋ္ဌတိတိ-ကား၊ ဝိနဿတိ-ပျက်၏၊
 ယေဘုယျေနာတိ (ဣဒံ)-ယေဘုယျေနဟူသော ဤ စကားကို၊ ယေ-အကြင်
 သတ္တဝါ တို့သည်၊ ဥပရိဗြဟ္မလောကေသုဝါ-အထက် ဗြဟ္မာလောကတို့၌သော်
 လည်းကောင်း၊ [“ဒုတိယဈာန်ဘုံဝယ် ပရိတ္တာဘာ၊ အပ္ပမာဏာဘာ၊
 အာဘဿရာမှစ၍ အထက်ဗြဟ္မာဘုံတို့၌”ဟူလို၊ ပဌမဈာန် ဗြဟ္မာသုံးဘုံကား
 ကမ္ဘာပျက်တိုင်း ပျက်ရလေသည်။] အရူပေသုဝါ-အရူပဘုံတို့၌သော် လည်းကောင်း၊
 နိဗ္ဗတ္တန္တိ-ဖြစ်ကြကုန်၏၊ တဒဝေသေ-ထိုသတ္တဝါတို့မှကြွင်းသော သတ္တဝါတို့
 ကို၊ [“အထက်ဗြဟ္မာလောက အရူပဘုံတို့၌ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့မှ ကြွင်းသော
 သတ္တဝါတို့ကို”ဟူလို။] သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ ဝုတ္တံ-မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။

ဈာနမနေန-ဈာန်စိတ်ကြောင့်၊ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ-ဖြစ်ရကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
 မနောမယာ-မနောမယတို့မည်၏၊ တေသံ-ထိုသတ္တဝါတို့၏၊ ပီတိ-ပီတိဟူသော၊
 ဘက္ခော-အစာသည်၊ အာဟာရော-အာဟာရသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ထိုသို့ ပီတိ
 ဟူသော အစာအာဟာရ ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ-ထိုသတ္တဝါတို့သည်)၊
 ပီတိဘက္ခော-ပီတိ ဘက္ခတို့မည်၏၊ [ဘက္ခောကို “အာဟာရော”ဟု ဖွင့်သည်။]
 တေသံ-တို့၏၊ အတ္တနောဝ-မိမိ၏သာလျှင်၊ ပဘာ-အရောင်သည်၊(အတ္ထိ)၊ ဣတိ-

သံဝဋ္ဌတိ။ ။အနေကတ္တတ္တာ ဓာတူနံ သံသဒ္ဓေန ယုတ္တော ဝဋ္ဌသဒ္ဓေါ (ဝဋ္ဌဓာတ်သည်)
 ဝိနာသဝါစိတိ အာဟ-ဝိနဿတိတိ၊ သင်္ခယဝသေန ဝတ္တတိတိ အတ္တော (“ကမ္ဘာလောက
 ကြီး၏ ကုန်ခြင်း၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သည်”ဟု သဒ္ဓတ္ထအနက်မှတ်ပါ)၊-လောကောတိစေတ္တ
 ပထဝီအာဒိဘာဇနလောကော အဓိပ္ပေတော၊-ဋီကာ။ [သြကာသလောကကို “ဘာဇနလောက-
 တည်ရာလောက”ဟု ဆိုသည်။]

အရူပေသုဝါ။ ။အရူပေသုဝါတိ ဝါသဒ္ဓေန (အဝုတ္တဝိကပွေနတ္ထ ဝါသဒ္ဓါဖြင့်) သံဝဋ္ဌမာန
 လောကဓာတုဟိ အညလောကဓာတုသုဝါတိ (“ပျက်ဆဲ လောကဓာတ်တို့မှ အခြားသော
 မပျက်သော လောကဓာတ်တို့၌ သော်လည်းကောင်း”ဟု) ဝိကပ္ပနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ န ဟိ သဗ္ဗေ
 အပါယသတ္တာ တဒါ (ကမ္ဘာပျက်ရာ ထိုအခါ၌) ရူပါရူပဘဝေသု ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ သက္ကာ ဝိညာတုံ၊
 အပါယေသု ဒီဃတရအာယုကာနံ အနုဿလောကူပပတ္တိယာ (ဈာန်အားထုတ်ဖို့ရန် အပါယ်မှ
 လူ့ပြည်သို့ ပြောင်း၍ ပြစ်ခြင်း၏) အသမ္ဘဝတော၊-ဋီကာ။

မနောမယာ။ ။သတ္တဝါတိုင်းပင် အဘိသင်္ခါရမနကြောင့် (ပြုစီမံတတ်သော စေတနာနှင့်
 ယှဉ်သော မနကြောင့်) ဖြစ်ကြရသော်လည်း၊ ကာမဘုံသားတို့မှာ အမိဝမ်း၌ တည်ရခြင်း
 မွေးဖွားရခြင်းစသော အခြားအကြောင်းများလည်း ရှိသေးသောကြောင့် “မနောမယ”ဟု မဆိုနိုင်၊
 ထို့ပြင်-အမိဝမ်း၌ မနေရသော ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေနရသော ကာမဘုံသားတို့သည်
 အခြားအကြောင်း အကူအညီ မလိုသောကြောင့် “မနောမယ”ဟု ဆိုသင့်သော်လည်း
 “မနောမယ”ဟူသော ဝေါဟာရသည် “အဓိစိတ္တ” (“သမာဓိနှင့် ယှဉ်သော မန”) ကြောင့်

ထိုသို့ မိမိအရောင်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ)၊ သယံပဘာ-သယံပဘာတို့ မည်၏၊ [သယံကို “အတ္တနော” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် သယံကို အတ္တအနက်ဟော ဆဋ္ဌိယန္တနိပါတ်ဟု သိစေ၏။] (ယေ-တို့သည်)၊ အန္တလိက္ခေ-ကောင်းကင်၌၊ စရန္တိ-လှည့်လည်နိုင်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ)၊ အန္တလိက္ခေရာ-အန္တလိက္ခ စရတို့ မည်၏။

(ယေ) သုဘောသု-တင့်တယ်ကုန်သော၊ ဥယျာန၊ ပေ၊ ရက္ခာဒိသု-ဥယျာဉ်ဗိမာန် ပဒေသာပင် အစရှိတို့၌၊ တိဋ္ဌန္တိ-တည်ကြကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့တင့်တယ်သော ဥယျာဉ်ဗိမာန် ပဒေသာပင် အစရှိသည်တို့၌ တည်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ) သုဘဠာယိနော-သုဘဠာယိတို့မည်၏၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ (ယေ)၊ သုဘာ-တင့်တယ်ကုန်သည်၊ မနောရမ ဝတ္ထာဘရဏာ-စိတ်၏ ဓမ္မလျော်ရာဖြစ်သော အဝတ်တန်ဆာရှိကုန်သည်၊ ဟုတွာ၊ တိဋ္ဌန္တိ-တည်ကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့တင့်တယ် ကုန်သည်ဖြစ်၍ တည်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ)၊ သုဘဠာယိနော၊ စိရံ ဒီဃမဒ္ဒါနန္တိ-ကား၊ ဥက္ကံသေန-အလွန်အားဖြင့်၊ အဋ္ဌကပ္ပေ-မဟာကပ် ရှစ်ကပ် တို့ ပတ်လုံး၊ (“တိဋ္ဌန္တိ” ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်)။

ဖြစ်ရသူများကိုသာ အထင်ရဋ္ဌိအားဖြင့် ဟောသောကြောင့် ဈာန်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ရသူတို့ကိုသာ “မနောမယ” ဟု ခေါ်ရသည်၊ “ဈာနမနေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ” သည် ဝိဂြိုဟ်ပြတည်း၊ မနေန+နိဗ္ဗတ္တ မနောမယာ” ဟုပြု၊ [မနအရ “အဓိစိတ္တ” ဟု ခေါ်အပ်သော သမာဓိစိတ်ကို ယူပါ။]

မေးဖွယ်။ ။ ဤသို့ သမာဓိဈာန်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ရသူများကို “မနောမယ” ဟု ခေါ်လျှင် အရူပဗြဟ္မာများလည်း မနောမယ မည်သင့်သည် မဟုတ်ပါလောဟု စောဒနာဖွယ် ရှိ၏၊ “မနောမယ” ဟူသော ဝေါဟာရသည် ရူပဗြဟ္မာတို့၌ ထင်ရှားသော အထင် ရဋ္ဌိသဒ္ဒါဖြစ်သော ကြောင့် အရူပဗြဟ္မာတို့ကို “မနောမယ” ဟု မခေါ်ရ။ [ဝေဒကို ရွတ်ဆိုလေ့ရှိသော ဝေဒဝါဒီ တို့သည် ဤအတ္တကို “အန္တမယ-အစာကြောင့်ဖြစ်သော အတ္တ၊ ပါနမယ၊ မနောမယ၊ အာနန္တမယ-နှစ်သက်ခြင်း ပီတိကြောင့်ဖြစ်သော အတ္တ၊ ဝိညာဏမယ-စိတ်ဝိညာဉ်ချည်းသာ ဖြစ်သော အတ္တ” ဟု ငါးမျိုးခွဲကြသတတ်။]

သုဘဠာယိနော။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ နှစ်နည်း ဖွင့်ထား၏၊ ပဌမနည်း အလို “တိဋ္ဌန္တိတိ ဌာယိနော၊ သုဘောသု+ဌာယိနော သုဘဠာယိနော” ဟု ပြုပါ၊ ဒုတိယနည်း အလို “သုဘာ+ ဟုတွာ+ဌာယိနော သုဘဠာယိနော” ဟု ပြုပါ။ “မနောရမ ပေ၊ ဘရဏာ” ကား သုဘာ၏ အဓိပ္ပါယ်တ္ထတည်း။

အဋ္ဌကပ္ပေ။ ။ ဒုတိယဈာန်ဘုံတွင် အသက်အရှည်ဆုံး အာဘဿရူပဗြဟ္မာတို့ကို ရည်ရွယ်၍ ဥက္ကဋ္ဌနည်းအားဖြင့် “အဋ္ဌကပ္ပေ” ဟု ဆိုသည်၊ ပရိတ္တာဘာဗြဟ္မာတို့အတွက် နှစ်ကပ်၊ အပ္ပမာ ဏာဘာ ဗြဟ္မာတို့အတွက် လေးကပ်ပတ်လုံး အသက်ရှည်ကြောင်းကိုလည်း သိပါ။ [ဗြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းကို ဓမ္မဟဒယဝိဘင်းပါဠိတော်အတိုင်း သင်္ဂြိုဟ် ဝီထိမုတ်ပိုင်၌ ပြထားသည်။]

၄၀။ ဝိဝဋ္ဌတိတိ-ကား၊ သဏ္ဌာတိ-ကောင်းစွာတည်၏။ သုညံ ဗြဟ္မဝိမာနန္တိ-ကား၊ ပကတိယာ-ပင်ကိုယ်အားဖြင့်၊ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာနံ-ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၏၊ နတ္ထိတာယ-မရှိကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သုညံ-ကင်းဆိတ်သော၊ (ဗြဟ္မဝိမာနံ-ဗြဟ္မာဗိမာန်သည်)၊ (“ပါတုဘဝတိ”ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဗြဟ္မကာယိကဘူမိ-ပဌမဈာန် ဗြဟ္မာဘုံသည်၊ နိဗ္ဗတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိအတ္ထော၊ တဿ-ထိုဗြဟ္မာဗိမာန်ကို၊ ကတ္တာဝါ-ကိုယ်တိုင်ပြုတတ်၊ ဖန်ဆင်းတတ်သူသည် လည်းကောင်း၊ ကာရေတာဝါ-သူတစ်ပါးကို ပြုစေတတ်၊ ဖန်ဆင်းစေတတ်သူသည် လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ [“နတ္ထိတိ”ဟု ဣတိပါသည်ကား မကောင်း။] ပန-အနွယ်ကား၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ ပန မရှိ။] ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ (မယာ)ဝုတ္တနယေန-ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏကထာ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်)၊ ကမ္မပစ္စယာ-ကံဟူသော ဥပနိဿယ အကြောင်းရှိသော၊

သဏ္ဌာတိ။ ။ဝိဝဋ္ဌတိဝယ် ဝိဥပသာရကြောင့် ဝဋ္ဌဇာတ်သည်ပင် ကောင်းစွာတည်ခြင်း (သဏ္ဌာန) အနက်ကို ဟောနိုင်သည်။ ကမ္ဘာပြုမိုးရွာသည်မှ စ၍ အောက်ခံ လေ ရေနှင့် မြေကြီးစသည်တို့ ကောင်းစွာတည်ခြင်းကို “ဝိဝဋ္ဌတိ”ဟု ဆိုသည်။ (တစ်နည်း) ဝိဝဋ္ဌတိကို “သမ္ဘဝတိ”ဟု အဋ္ဌကထာမှ တစ်နည်း ဋီကာဖွင့်၏။ သာရတ္ထဋီကာ၌လည်း “ဝိဝဋ္ဌနံ နိဗ္ဗတ္တနံ”ဟု ဖွင့်၏။ ဓာတုနံ အနေကတ္ထတာပင်တည်း။

ပကတိယာပေသုညံ။ ။ပကတိယာကို “သဘာဝေန”ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ဤပုဒ်ကို သုညံ၌စပ်၊ သုညံဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို “နိဗ္ဗတ္တသတ္တာနံ နတ္ထိတာယ”ဟု ပြသည်။ ပင်ကိုယ်အားဖြင့် သတ္တဝါတစ်ယောက်မျှ ဖြစ်သူ မရှိသေးသောကြောင့် သုညံဖြစ်သည်။ တစ်ချို့ ဗိမာန်တို့မှာ ပိုင်ရှင်ဗြဟ္မာတို့ စုတေလျှင် သုညံဖြစ်၏။ ထိုသို့ဖြစ်သော သုညံ မဟုတ်ကြောင်းကို “ပကတိယာ သုညံ”ဖြင့် ပြသည်။

ဗြဟ္မကာယိကပေအတ္ထော။ ။ပါဠိတော်၌ “သုညံ ဗြဟ္မဝိမာနံ ပါတုဘဝတိ”ဟု ရှိ၏။ ထိုပါဠိ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ “ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာဘုံ ဖြစ်ပေါ်၏”ဟု ဆိုလိုသည်။ “အတ္ထော”အတွက် အဓိပ္ပါယ်အနက်ဟု မှတ်ပါ။ [ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာတို့၏ အပေါင်းကို “ဗြဟ္မကာယ”ဟု ခေါ်၏။ ဗြဟ္မာနံ+ကာယော (အပေါင်းတည်း) ဗြဟ္မကာယော၊ ဗြဟ္မကာယေ-၌+ နိဗ္ဗတ္တာ ဗြဟ္မကာယိကာ-ထိုအပေါင်းတွင် ပါဝင်သူ ဟူသမျှကို “ဗြဟ္မကာယိကာ”ဟု ခေါ်ပါ။ ထိုဗြဟ္မာတို့၏ နေရာဘုံကိုလည်း ဌာနျူပစာရအားဖြင့် “ဗြဟ္မကာယိကဘူမိ”ဟုပင် ခေါ်ရသည်။]

ကမ္မပေသမုဋ္ဌာနာ။ ။ဋီကာတို့၌ “ကမ္မပစ္စယာ+ဥတုသမုဋ္ဌာနာ”ဟု ဝါကျလည်းကောင်း၊ “ကမ္မပစ္စယ ဥတုသမုဋ္ဌာနာ”ဟု သမာသ်လည်းကောင်း နှစ်နည်းဖွင့်၏။ ထို့တွင် ဝါကျရှိရာ၌ အဓိပ္ပါယ်ကား-ကမ္မ (ဥပနိဿယဝသေန) ပစ္စယော ဧတိဿာတိ ကမ္မပစ္စယာ-ကံဟူသော ဥပနိဿယအကြောင်းရှိသော၊ ဥတု+သမုဋ္ဌာနံ ဧတိဿာတိ ဥတုသမုဋ္ဌာနာ၊ နှစ်ပုဒ်လုံးပင် ရတနဘူမိ၌စပ်၊ ထိုဘုံတို့ဖြစ်ဖို့ရာ သတ္တဝါတို့၏ ကံက ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ဘုံတို့ကား ဥတုသမုဋ္ဌာနရုပ်တို့သာတည်း။

ဥတုသမုဋ္ဌာနာ-ဥတုဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ (တစ်နည်း) ကမ္မပစ္စယာ-
ကံ၏ အဖေါ်သဟဲ အကြောင်းဖြစ်သော၊ ဥတုသမုဋ္ဌာနာ-ဥတုဟူသော ဖြစ်ကြောင်း
ရှိသော၊ ရတနဘူမိ-ရတနာမြေသည်၊ နိဗ္ဗတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ [“ကမ္မပစ္စယဥတု
သမုဋ္ဌာနာ”ဟု သမာသ်လည်းရှိ၏၊ အောက်အဓိပ္ပါယ်၌ ရှုပါ။] စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-
ဤဗြဟ္မာဘုံ၌၊ ပကတိ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေသုယေဝ-ပင်ကိုယ်ဖြစ်ရာ ဌာနတို့၌သာလျှင်၊
ဥယျာနကပ္ပရက္ခာဒယော-ဥယျဉ် ပဒေသာပင်အစရှိသော အဆောက်အဦးတို့သည်၊
နိဗ္ဗတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

အထ-ကမ္ဘာသစ်တည်ပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ (ဩတရန္တိ၌စပ်)၊ သတ္တာနံ-သတ္တဝါ
တို့၏၊ ပကတိယာ-ပင်ကိုယ်အားဖြင့်၊ ဝသိတဋ္ဌာနေ-နေအပ်ဖူးရာ အရပ်၌၊ နိကန္တိ-
နှစ်သက်တွယ်တာခြင်းသည်၊ ဥပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏၊ တေ-ထိုဗြဟ္မာတို့သည်၊ ပဌမဇ္ဈာနံ-

တစ်နည်း။ ။“ကမ္မဿ-ထိုဘုံဝယ် ဖြစ်လတ်သော သတ္တဝါတို့၏ ကံ၏+ပစ္စယာ-
အကြောင်းဖြစ်သော ဘုံတည်း၊ ကမ္မပစ္စယာ-ဘုံ”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသေး၏၊ ထိုဘုံ၌ အကျိုး
ဝိပါကံဖြစ်သောအခါ ကံကြောင့်ဖြစ်ရစေကာမူ ထိုဘုံကလည်း ကံနှင့်အတူတကွ ကျေးဇူး
ပြုသောကြောင့် “ကံ၏အကြောင်း”ဟု ဆိုသည်၊ ထိုဘုံသည် ကမ္ဘာတည်စကပင် ပေါ်ပေါက်
နေသောကြောင့် ဗြဟ္မာတစ်ယောက်၏ ကံတစ်ခု အကျိုးပေါ်ခါးဝယ် ထိုဘုံကလည်း ကံနှင့်အတူ
ကျေးဇူးပြုလျက်ရှိသည်-ဟူလို။

သမာသ်ရှိရာ၌ ဋီကာဖွင့်ပုံ။ ။ကမ္မပစ္စယ ဥတုသမုဋ္ဌာနာတိဝါ ပါဌော၊ ကမ္မသဟာယော
ပစ္စယော (ကမ္မပစ္စယော)-ကံဟူသော အဖေါ်သဟဲရှိသော အကြောင်း၊ ကမ္မဿဝါ သဟာယ
ဘူတော ပစ္စယော ကမ္မပစ္စယော-(တစ်နည်း) ကံ၏ အဖေါ်သဟဲဖြစ်သောအကြောင်း၊ ဤဝိဂြိုဟ်
နှစ်မျိုးတွင် “ပဌမနည်း၌ ကံက အဖေါ်သဟဲ၊ ဥတုက အဖေါ်ရှိသော ပဓာန၊ ဒုတိယနည်း၌
ကံက ပဓာန၊ ဥတုက အဖေါ်သဟဲဖြစ်၍ အပဓာန”ဟု ခွဲပါ၊ သောဝ+ဥတု ကမ္မပစ္စယဥတု၊
မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ထိုရတနဘူမိသည် ဥတုသမုဋ္ဌာနံပင်တည်း၊ သို့သော် သတ္တဝါတို့၏ ကံက
အဖေါ်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသေးသောကြောင့် “ကမ္မပစ္စယ”ဟု ဝိသေသနပြုရသည်၊ ဥပမာ-
အိမ်သစ်တဆောင် ဆောက်ရာ၌ ထိုအိမ်သည် ဥတုဇရပ်အပေါင်း ဖြစ်သော်လည်း ထိုအိမ်၌
ချက်ခြင်းနေမည့် မိဘစသူနှင့်၊ နောက် ပေါက်ဖွားမည့် သားသမီးစသူတို့၏ ကံနှင့်လည်း
မကင်းသကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် ကံက ဥတုအား အဖေါ်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုရသည်။

ပကတိပေါနိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ။ဤပဌမဈာန်ဘုံဝယ် ရှေးရှေး ကမ္ဘာများစွာတုန်းက ဥယျာဉ်
ပဒေသာပင် စသည်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခွဲရာဌာန၌ပင် ကမ္ဘာသစ်တည်စ၍ ဥယျာဉ် ပဒေသာပင်
စသည်တို့၏ ပေါ်ပေါက်ကြသည်။ [ဤဝါကျဝယ် ဧတ္ထသည် သာမညာဓာရ၊ ပကတိနိဗ္ဗတ္တ
ဋ္ဌာနေသည် ဝိသေသအာရေတည်း၊ ဤသို့ သာမညဌာန၊ ဝိသေသဌာန ကွဲပြားသောကြောင့်
အာဓာရ နှစ်ခုထားရသည်။]

အထ သတ္တာနံပေါတသ္မာ။ ။“အဘယ့်ကြောင့် ထိုဗြဟ္မာတို့သည် မွန်မြတ်သော
ဒုတိယဈာန်ဘုံဝယ် တည်နေကြရပါလျက် ညံ့သောပဌမဈာန်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေကြပါသနည်း”ဟု

ပဌမဈာန်ကို၊ ဘာဝေတွာ-မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေ၍၊ ဝါ-ပွားစေ၍၊ တတော-ထို ဒုတိယဈာန်ဘုံမှ၊ ဩတရန္တိ-သက်ဆင်းလာကြကုန်၏။ တသ္မာ-ကြောင့်၊ အထခေါ် အညတရော သတ္တောတိ အာဒိ-အထခေါ၊ပေ၊သတ္တော အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

အာယုက္ခယာဝါ ပုညက္ခယာဝါတိ-ကား၊ ယေ-အကြင် သတ္တဝါတို့သည်၊ ဥဠာရုံ-မွန်မြတ်သော၊ ပုညကမ္မ-ကောင်းမှုကံကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ယတ္ထကတ္ထစိ-အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော၊ အပ္ပါယုကေ-နည်းသော အသက်ရှိသော၊ ဒေဝ လောကေ-နတ်ပြည်၌၊ ဝါ-ဗြဟ္မာ့ပြည်၌၊ နိဗ္ဗတ္တန္တိ-ဖြစ်ကြကုန်၏။ တေ-ထိုသတ္တဝါတို့ကို၊ (ဝုစ္ဆန္တိ၌စပ်)၊ ဝါ-တို့သည်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ပုညဗလေန-ကောင်းမှု၏ အစွမ်းအားဖြင့်၊ (ကောင်းမှု၏ အစွမ်းရှိသလောက်)၊ ဌာတုံ-တည်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောန္တိ-မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ ပန-အနွယ်ကား၊ တဿ ဒေဝလောကဿ-ထို နတ်ပြည်၏၊ အာယုပ္ပမာဏေနော-အလွန်ဆုံး အသက်တမ်း ပမာဏဖြင့်သာလျှင်။

မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “အထ၊ပေ၊တသ္မာ”ဟု မိန့်သည်။ မိမိနေခဲ့ဘူးရာ ဌာန၌ နိကန္တိ (နှစ်သက်တွယ်တာသော) တဏှာသည် သတ္တဝါတို့မှာ မကြာခဏ ဖြစ်တတ်ကြ၏။ ထိုဗြဟ္မာ တို့မှာ ထိုပဌမဈာန်ဘုံ၌ ကြာမြင့်စွာ နေခဲ့ဘူးရကား ထိုပဌမဈာန်ဘုံ၌ နိကန္တိတဏှာဖြစ်သော ကြောင့် ပဌမဈာန်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေလာကြသည်။

မှတ်ချက်။ ။သတ္တဝါတို့သည် မိမိတို့နေခဲ့ဘူးရာအရပ်၌ တွယ်တာမှုရှိသည်မှာ ထုံစံကဲ့သို့ ဖြစ်နေဟန်တူ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် မွေးဇာတိမှ တစ်ပါးသောနေရာ၌ ကြီးပွားချမ်းသာနေသူ တို့မှသော်လည်း မိမိ၏ မွေးဇာတိနေရာသို့ မကြာမကြာလာတတ်ကြ၊ စိတ်အားဖြင့်လည်း လွမ်းဆွတ် သလို ဖြစ်တတ်ကြလေသည်။ [နိကာမန-နှစ်သက်တွယ်တာခြင်း၊ နိကန္တိ-ခြင်း။]

ပဌမဈာန် ပေ၊ ဩတာရန္တိ။ ။ပဌမဈာန်ဘုံ၌ နိကန္တိတဏှာ ဖြစ်ရုံမျှဖြင့် ထိုဘုံ၌ မရဖစ်နိုင်ပါ။ ပဌမဈာန်ကုသိုလ်ကို ရအောင် ဈာန်အားထုတ်သောအားဖြင့် ဘာဝနာ ပွားရပါ သေးသည်။ ထို့ကြောင့် “ဩတရန္တိ”အရ ထို ဒုတိယဈာန်ဘုံမှ စုတေ၍ ပဌမဈာန် ကုသိုလ် အစွမ်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေနေလာသည်ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ “အာယုက္ခယာဝါ ပေ၊ စဝိတွာ”ဟု မိန့်တော်မူသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဤစကားအရ-ထိုထို ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌နေသော ဗြဟ္မာတို့သည် ထိုဘုံနှင့် ဆိုင်သော ကုသိုလ်ဈာန်ကိုလည်းကောင်း၊ အောက်အောက်ဈာန်ကိုလည်းကောင်း အမြဲရနေ သည်ဟု မမှတ်ရ၊ လူ့ဘုံတုန်းကဲ့သို့ ဈာန်ရအောင် အားထုတ်မှသာ ထိုထိုဈာန်ကို ရ၍ ထိုထိုဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ ထပ်၍ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။ ဈာန်မရလျှင် စုတေသောအခါ ကာမဘုံသို့သာ ပြန်ဖြစ်ကြရသည်ဟု မှတ်ပါ။

အာယုပ္ပမာဏေနော။ ။ဤပုဒ်ကို “ပရမာယုပ္ပမာဏေနော”ဟု ပရမပုဒ်ကို ထည့်၍ဖွင့် ၏။ ဤအတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးထားသည်။ ထို “ပရမာယု”ဟူသည် အဘယ်နည်း၊ ထိုပရမာယုသည် အဘယ်နည်းဖြင့်ပိုင်းဖြတ်အပ်သော ပမာဏရှိသနည်း၊ ဤသို့ မေးဘွယ်ရှိ၏။ [အသက်တစ်ရာတမ်း၊ တစ်ထောင်တမ်း၊ စသည်ဖြင့် ပိုင်းဖြတ်ထားအပ်သည်ကို “ပိုင်းဖြတ်

စဝန္တိ-စုတေကြရက္ခန္တိ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ အာယုက္ခယာ စဝန္တိတိ-အာယုက္ခယာစဝန္တိဟူ၍၊ ဝုစ္ဆန္တိ-ဆိုအပ်ကုန်၏။ [ဋီကာသစ်၌ “တဿ ဒေဝလောကဿာတိ တသ္မိံ ဒေဝလောကေ”ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအလို “အာယုပ္ပမာဏေနော တိဋ္ဌန္တိ”ဟု ရှိဟန်တူသည်။]

အပ်သော ပမာဏ”ဟု ဆိုသည်။] အဖြေကား-“အာယု”ဟူသည် ရုပ်ဇီဝိတ နာမ်ဇီဝိတတည်း၊ အာယုပ္ပမာ ဏ ဟူသည်ကား ထိုထိုဘဝ၌ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ်သော အသက်ရှည်ရာကာလ အပိုင်းအ ခြားတည်း။

ချဲ့ဦးအံ့-များစွာသော သတ္တဝါတို့တွင် ကံမပြုမီကာလကပင် “မသည့်ဘုံဘဝသည် မည်မျှ အသက်ရှည်၏”ဟု ကိုယ်တိုင်မြင်ဘူးသူလည်း ရှိ၏၊ တဆင့်ကြားဘူးသူလည်း ရှိ၏၊ ထိုသတ်တွာတို့သည် ထိုဘုံဘဝကို တောင်းတသောတဏှာ၏ ပကတူပနိဿယသတ္တိ ကြောင့် ထိုဘုံဘဝ၌ ဖြစ်သောအခါ အကျိုးဝိပါက်အစဉ်၏ တည်ရာကာလသည် အမြဲသတ် မှတ်အပ်ပြီး ဖြစ်တော့၏၊ ထိုသို့ သတ်မှတ်အပ်ပြီးဖြစ်ရာဝယ် ဂစ္ဆသေယျကသတ္တဝါတို့အတွက် မိဘတို့၏ သုတ်သွေး၊ ဥတု၊ ရေ၊ မြေ၊ အစာအာဟာရတို့သည်လည်းကောင်း၊ ကာမာဝစရ နတ်တို့အတွက် နတ်တို့၏ ဥတုနှင့် နတ်သုစာဟူသော အာဟာရတို့သည်လည်းကောင်း၊ ရူပဗြဟ္မာတို့အတွက် ဥတုသည်လည်းကောင်း၊ ထို ကာလအပိုင်းအခြားအတိုင်း တည်နိုင်ဖို့ရန် ထောက်ပံ့လျက် ရှိသေး၏။

ဇီဝိတက ထောက်ပံ့ပုံ။ ။ပြုအပ်ခဲ့သော ရုပ်ဇီဝိတ နာမ်ဇီဝိတသည် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဘက်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း လက္ခဏာ၊ နောက်နောက်ရုပ်အစဉ် နာမ်အစဉ်ကို ကအရှိန်ကုန်သည့်တိုင်အောင် (စုတိတိုင်အောင်) ဖြစ်တည်စေခြင်း ကိစ္စရှိသည်၊ ထို့ကြောင့် “အာယု”ဟူသော အမည်သည် ထို ဇီဝိတ ၂ ပါး၏ မုချအမည်တည်း၊ ထိုအမည်ကို ထိုထို ဘုံဘဝဝယ် အသက်ရှည်ရာကာလပေါ်တင်စား၍ ကရဏူပစာရအားဖြင့် အသက်ရှည်ရာကာလ ကို “အာယု”ဟု ခေါ်ရ၏၊ အလွန်ဆုံး အသက်ရှည်ရာကာလဖြစ်သောကြောင့် “ပရမာယု” လည်း ခေါ်ရသည်။

ဋီကာ အချုပ်။ ။ယော တေသံ တေသံ သတ္တာနံ တသ္မိံ တသ္မိံ ဘဝဝိသေသေ၊ ပေ၊ကာလပရိစ္ဆေဒေါ၊ပေ၊ဝိပါကပဗန္ဓဿ ဌိတိကာလနိယမော၊သော၊ပေ၊အာယုဟေတုတ္တာ (အာယုမည်သောဇီကလျှင် အကြောင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်) ကာရဏူပစာရေန အာယု၊ ဥက္ကံသပရိစ္ဆေဒဝသေန ပရမာယုတိစ ဝုစ္ဆတိ။

အသက်တမ်း မြ်-မမြ်။ ။ထို“အသက်တမ်း”ဟု ခေါ်အပ်သော ကာလအပိုင်း အခြားသည် အထက်နတ်များနှင့် ဗြဟ္မာတို့အတွက် ထိုဘုံ၌ဖြစ်စေနိုင်သော ကံ(ဈာန်)သည် ပဓာနဖြစ်၍ မြ်၏၊ သို့သော် ကာမာဝစရဘုံနတ်ဝယ် ဘုံ၏အသက်တမ်း မြ်သော်လည်း သူ၏ကံက သတ္တိနည်း နေလျှင် အသက်တမ်းမပြည့်မီ စုတေရ၏၊ ထိုစုတေခြင်းကို “ပုညက္ခယကြောင့် စုတေခြင်း”ဟု ခေါ်၏၊ ငရဲ၌လည်းနည်းတူ၊ “မြောက်ကျွန်း၌လည်းအသက်တမ်းမြ်၏”ဟု ဆို၏၊ ကြွင်းသော လူ၊ ဘုမ္မဇိဝ်းနတ်၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာတို့၌ ကံအမျိုးမျိုး၊ ဥတုအာဟာရ အမျိုးမျိုးရှိ၍ ဂစ္ဆသေယျကတို့အတွက် မိဘသုက်သွေးလည်း အမျိုးမျိုးရှိသောကြောင့် အသက်တမ်း မမြ်နိုင်ဘဲ အတိုးအဆုတ် ရှိရလေသည်။

ပန-ကား၊ ယေ-အကြင်သတ္တဝါတို့သည်၊ ပရိတ္တံ-နည်းသော၊ ပုညကမ္မ-
 ကောင်းမှုကံကို၊ ကတ္တာ-ပြု၍၊ ဒီဃာယုကဒေဝလောကေ-ရှည်သောအသက်ရှိသော
 နတ်ပြည်၌၊ (ဝါ-ဗြဟ္မာ့ပြည်၌) နိဗ္ဗတ္တန္တိ-ကုန်၏၊ တေ--တို့ကို၊ ဝါ-တို့သည်၊
 ယာဝတာယုကံ-အသက်ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး၊ (ထိုနတ်ဘုံ၏အသက်ရှည်သမျှ
 ကာလပတ်လုံး)၊ ဌာတုံ-ငှါ၊ နသက္ကောန္တိ-ကုန်၊ အန္တရာဝ-အသက်တမ်းမပြည့်မီ
 အကြား၌သာလျှင်၊ စဝန္တိ-ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပုညက္ခယာ စဝန္တိတိ-
 ပုညက္ခယာ စဝန္တိဟူ၍၊ ဝုစ္ဆန္တိ-ကုန်၏၊ ဒီဃမဒ္ဒါနံ၊ တိဋ္ဌတိတိ-ကား၊ ကပ္ပံဝါ-

ဥတုပြောင်းလွဲနိုင်။ ။လူအများစုသည် ဒုစရိုက်မှုအားကြီး၍ မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိ
 တာတို့ နည်းပါးသောအခါ ထိုသူတို့၏ အပူဓာတ်သည် ကောင်းကင်က နေ လ နက္ခတ်တို့ကို
 ဟပ်သောကြောင့် နေ လ နက္ခတ်တို့လည်း အနေအထား အသွားအလာမမှန်၊ ထိုသို့ မမှန်
 သောကြောင့် မိုး လေ ဥတုမကောင်း၊ ထိုသို့မကောင်းသောကြောင့် ကောက်ပဲသီး နှံတို့၌
 အဆိဩဇာလည်း ညံ့၏၊ ထိုညံ့သောအာဟာရကို စားရသူတို့သည် တဖြည်းဖြည်း အသက်တို၍
 တို၍ လာ၏၊ ဆေးဝါးကောင်းကောင်း သုံးစွဲနိုင်သူ၊ အဆိဩဇာရှိသော အစာကို သုံးစားနိုင်သူ
 အချို့သာ (မူလကံက) မဆိုးပါလျှင် အသက်ရှည်ခွင့်ရှိ၏၊ လူအများတို့ သုစရိုက်ကို ကျင့်၍
 မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိတာ များသောအခါ ထိုသူတို့၏ အအေးဓာတ်သည် နေ လ နက္ခတ်တို့ကို
 အရှိန်ဟပ်သောကြောင့် အနေမှန်သဖြင့် မိုးလေမှန်၍ ကောက်ပဲသီးနှံတို့၌ အဆိဩဇာ ပြည့်ဝ၏၊
 ထိုအစာကိုစားရသော လူများသည် အသက်ရှည်ကြသည်။ [ဥတုဘောနေ ဝသေန ဟိ အာယု
 ဟာယတိပိ ဝနုတိပိ၊-သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပဒါနသုတ် အဋ္ဌကထာ။]

စဝန္တိ။ ။“အာယုပ္ပမာဏေနေဝ စဝန္တိ”ဟူသော စကားသည် ထို အမြဲသတ်မှတ်
 အပ်သောဘုံ၌ နတ် ဗြဟ္မာတို့အတွက် သေချာသော စကားပင်တည်း၊ ဧဝံ နိယတာယုပရိစ္ဆေ
 ဒါယု ဥပပတ္တိယု (ပဋိသန္ဓေနေရာ ဘုံတို့၌) ပရိစ္ဆေဒါတိက္ကမေန (အသက်အပိုင်းအခြားကို
 လွန်သဖြင့်) ဝိပါကနိဗ္ဗတ္တနေ သမတ္တံ (အစွမ်းသည်) နဟောတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ အယုပ္ပမာဏေ
 နေဝ စဝန္တိတိ၊-ဋီကာ။

အာယုက္ခယာ၊ ပုညက္ခယာ။ ။ပါဠိတော်၌ အာယုက္ခယ ပုညက္ခယကြောင့် အသက်တမ်း
 မဆုံးသေးသော်လည်း အာဘဿရာဗြဟ္မာဘုံမှ စုတေခဲ၍ ဟု မိန့်တော်မူသောကြောင့် “ဗြဟ္မာဘုံ
 တို့၌ အသက်တမ်းမြဲ၏”ဟူသော စကားကိုလည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ဆိုအပ်သောစကားဟု
 မှတ်ပါ၊ ဤသို့ ယေဘုယျဖြစ်၍ မထင်ရှားသောကြောင့် ထင်ရှားသောနတ်များ၏ အာယုက္ခယ
 ပုညက္ခယ ဖြစ်ပုံကိုသာ ဥပမာသဘောအားဖြင့် ဖွင့်ပြရလိုကား အဋ္ဌကထာ၌ “ဒေဝလောက”
 ဟူသော စကားကို သုံးစွဲဟန်တူ၏၊ (တစ်နည်း)“ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာနံ ဒေဝါနံ”စသော ပါဠိအသုံး
 ကိုထောက်၍ ဗြဟ္မာ တို့ကို“ဒေဝ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မာလောကကိုပင် “ဒေဝလောက”ဟု
 လည်းကောင်းမှတ်ပါ။ [အာယုက္ခယာဝါ ပုညက္ခယာဝါ အာဘဿရကာယာ စဝိတ္တာတိ
 ဝစနတော ပနေတ္ထ ကာမာဝစရ ဒေဝါနံဝိယ ဗြဟ္မကာယိကာနံပိ ယေဘုယေနေဝ နိယတာယု
 ပရိစ္ဆေဒဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၊-ဋီကာသစ်။]

တိဋ္ဌတိတိ-ကား၊ ကပုံဝါ-အသင်္ချေယျကပ်ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း၊ ဥပမကပုံ
ဝါ-အသင်္ချေယျကပ် ထက်ဝက်ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း၊ (တိဋ္ဌတိဋ္ဌစပ်)။

၄၁။ အနဘိရတိတိ-ကား၊ အပရဿာပိ-အခြားလည်းဖြစ်သော၊ သတ္တဿ-
သတ္တဝါ၏၊ အာဂမနပတ္တနာ-လာခြင်းကိုတောင်းတခြင်းသည်၊ (လာဘို့ရန်တောင်း
တခြင်းသည်)၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိဋ္ဌစပ်)၊ ပန-ဆက်၊ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တာ-ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော
ယာ ဥက္ကဏ္ဍိတာ-အကြင် ပျင်းရိခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ (သာဥက္ကဏ္ဍိ
တာ)-ထိုပဋိဃသမ္ပယုတ် ဥက္ကဏ္ဍိတာသည်၊ ဗြဟ္မလောကေ-ဗြဟ္မာပြည်၌၊ နတ္ထိ-
မရှိ။

ပရိတဿနာတိ-ကား၊ ဥဗ္ဗိဇ္ဇနာ-စိတ်ချောက်ချားခြင်းသည်၊ ဖန္ဒနာ-စိတ်လှုပ်
ရှားခြင်းသည်၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိဋ္ဌစပ်)၊ ပန-ဆက်၊ သာဓဿ-(ပရိတဿနာ)-ထိုပရိ
တဿနာသည်၊ တာသတဿနာ-ထိတ်လန့်ခြင်းဟူသော တဿနာလည်းကောင်း၊

ကပုံဝါ ဥပမကပုံဝါ။ ။ပဌမဈာန် ဗြဟ္မာဘုံ၌ မဟာကပ်တိုင်အောင် အသက်တမ်း
မရှိရကား “ကပုံ”ဖြင့် အသင်္ချေယျကပ်ကို ပြသည်၊ ထို အသင်္ချေယျကပ်သည် မဟာဗြဟ္မာ၏
အသက်တမ်းတည်း၊ ဥပမကပ်သည် ဗြဟ္မပုရောဟိတတို့၏ အသက်တမ်းတည်း၊ ဗြဟ္မာ
ပါရိသဇ္ဇာ၏ အသက်တမ်းမှာ အသင်္ချေယျကပ်၏ ၃ ဘို့ တစ်ဘို့တည်း၊ “ဥပမကပုံဝါ”၌
ဝါသဒ္ဓါသည် အဝုတ္တဝိကပ္ပနတ္ထဖြစ်သောကြောင့် “တတိယဘာဂ” ကို ဝိကပ်ပြုပါ၊ ဗြဟ္မာ၏
အသက်တမ်းကို ထိုကဲ့သို့ ပိုင်းခြားထားသော်လည်း အယုတ်အလွန်ရှိနိုင်ရသေးကား
“ဦးနအဓိကကိုလည်း ဝိကပ်ပြုသည်”ဟု ဋီကာတို့ ဆိုကြ၏။ [ကပုံဝါ ဥပမကပုံဝါတိ ဧတ္ထ
အသင်္ချေယျကပ္ပေါ အဓိပ္ပေတော၊ သောစ တထာရူပေါ ကာလောယေဝ၊ ဝါသဒ္ဓေါပန ကပ္ပဿ
တတိယဘာဂံဝါ တတော ဦးနမဓိကံဝါတိ ဝိကပ္ပနတ္ထော-ဋီကာသစ်။]

အနဘိရတိ။ ။တစ်ယောက်တည်းနေရသည့်အတွက် မမွေ့လျော်ခြင်းကို “အနဘိ
ရတိ”ဟု ဆိုသည်၊ ထိုအနဘိရတိ၏ တရားကိုယ်မှာ အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရောက်လာဘို့ရန်
တောင်းတသော ဆန္ဒတည်း ထို့ကြောင့် “အပရဿာပိ၊ ပေ၊ ပတ္တနာ”ဟု သရုပ်ဖော်၏။

ယာ ပန၊ ပေ၊ နတ္ထိ။ ။တချို့အရာ၌ “အနဘိရတိ”အရ ပျင်းရိခြင်းကို ယူရ၏၊ ထိုပျင်း
ရိခြင်း၏ တရားကိုယ်မှာ ချစ်သူနှင့် ကွဲနေရခြင်း၊ သို့မဟုတ် အလိုရှိအပ်သော အရာဝတ္ထုကို
မရခြင်းကြောင့် စိတ်ပင်ပန်းခြင်းဟူသော ဒေါမနဿတည်း၊ ထို ဒေါမနဿသည် ဒေါသနှင့်ယှဉ်
၏၊ ဗြဟ္မာတို့ကား ဒေါသမရှိကြ၊ ထို့ကြောင့် “ယာပန၊ ပေ၊ နတ္ထိ” ဟု မိန့်သည်၊ မှန်၏-
ဗြဟ္မာတို့သည် “ဗျာပါဒနိဝရဏ”ဟူသော ဒေါသကို ဈာန်၏အစွမ်းဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးဖြစ်သည်။
[ပိယဝတ္ထု ဝိရဟေန ပိယဝတ္ထု အလာဘေနဝါ စိတ္တဝိဃာတော ဥက္ကဏ္ဍိတာ၊ သာ အတ္ထတော
ဒေါမနဿစိတ္တုပါဒေါယေဝါတိ အာဟ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တာတိ-ဋီကာ။]

ပရိတဿနာ။ ။ပါဠိတော်၌ “အနဘိရတိ ပရိတဿနာ”ဟု ရှိ၏၊ အနဘိရတိသည်
ရှေးဦးစွာဖြစ်၏၊ ထိုအနဘိရတိကြောင့် “မမံ-ငါ၏ဥစ္စာ”ဟု ယူခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော
တဏှာသည်လည်းကောင်း၊ “အဟံ-ငါ(အတ္တ)”ဟု ယူခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိသည်

တဏှာတဿနာ-တောင်းတခြင်းဟူသော တဿနာလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိတဿနာ-မိစ္ဆာအယူဟူသော တဿနာလည်းကောင်း၊ ဉာဏတဿနာ-ဉာဏ်ဟူသော တဿနာသည်လည်းကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ စတုမ္ဘိဓာ-၄ ပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။

တတ္ထ-ထို ၄ ပါးသော တဿနာတို့တွင်၊ ဇာတိ-ဇာတိကို၊ ပဋိစ္စ-ရှေးရှုးရောက်၍၊ ဝါ-စွဲမှီ၍၊ ဘယံ-ကြောက်ခြင်းသည်၊ ဘယာနကံ-အားကြီးသောကြောက်ခြင်းသည်၊ ဆမ္ဘိတတ္ထံ-ကိုယ်၏ တောင့်တင်းသည်၏အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ကိုယ်တုန်လှုပ်

လည်းကောင်း ဖြစ်၏။ ထိုတဏှာဒိဋ္ဌိ ၂ မျိုးလုံးပင် ဤနေရာ၌ ပရိတဿနာမည်၏။ ထိုတဏှာဒိဋ္ဌိဖြစ်ခြင်းသည် စိတ်၏ ရှေးအတို၌ လှုပ်ရှားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် “ဥပ္ပိဇ္ဇနာ ဖန္တနာ”ဟု ဖွင့်သည်။ ဥပုဗ္ဗ ဝိဇီဇာတ်သည် ဘယ၊ ကမ္မ ၂ နက်တွင် ဤနေရာ၌ ကမ္မအနက်ဟောဟု သိစေလို၍ ဥပ္ပိဇ္ဇနာကို “ဖန္တနာ”ဟု ထပ်ဆင့်သည်။ “ဥပ္ပိဇ္ဇနာ-စိတ်၏ ခြောက်ခြားခြင်း”ဟူသည် စိတ်လှုပ်ရှားခြင်း ဖန္တနပင်ဖြစ်သည်။

ဋီကာ။ ။ဒီဃရတ္တံ ဈာနရတိယာ ရမမာနဿ ဝုတ္တပကာရံ အနဘိရတိ နိမိတ္တံ (မမ္မေလျော်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်) ဥပ္ပနာ မမံတိစ အဟံတိစ ဂဟဏဿ ကာရဏဘူတာ တဏှာဒိဋ္ဌိယော ဣဓ ပရိတဿနာ၊ တာ ပန စိတ္တဿ ပုရိမာဝတ္ထာယ စလနံ ကမ္မနံတိ အာဟ ဥပ္ပိဇ္ဇနာ ဖန္တနာတိ။ [ရှေးက “ဥပ္ပိဇ္ဇနာ-ထိတ်လန့်ခြင်း” ဟု ပေးကြ၏။ “ထိတ်လန့်”ဟူသည် ဒေါမနဿတည်း၊ ထိုဒေါမနဿသည် ဗြဟ္မာတို့၌ မရှိနိုင်ပါ။ အနဘိရတိဟူသော မပျော်မွေ့မှုကြောင့် “အခြားဗြဟ္မာရောက်လာလျှင်ကောင်းမှာဘဲ”ဟု စိတ်မငြိမ်မသက် လှုပ်လှက် ချောက်ချားမှုကား ဗြဟ္မာတို့မှာလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။]

သာ ပနေသာ။ ။သဒ္ဓါအားဖြင့်တူသော တဿနာ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို ထုတ်ပြပြီး၍ ဤနေရာ၌ အလိုရှိအပ်သော အတ္ထုဒ္ဓေသကိုပြခြင်းငှါ “သာ ပနေသာ”စသည်ကိုမိန့်သည်။ တဿနာ ၄ မျိုးတွင် တာသတဿနာ၊ ဉာဏတဿနာတို့သည် ဘယအနက်ဟော တသဓာတ်မှဖြစ်သော တဿနာတို့တည်း၊ ဒိဋ္ဌိ-တဏှာ တဿနာ တို့၌ကား ဘူ-ဒိ-ဂဟ ၃ ဂိုဏ်းရှိသော တသဓာတ်၏ ပိပါသာ (မွတ်သိပ်ခြင်း) အနက်တည်း၊ “တသတိ ပါတုံ ဣစ္ဆတိတိ တဿနာ-သုံးဆောင် ခံစားလိုသော တဏှာဒိဋ္ဌိ”ဟု ပြပါ။

ဘယာနကံ။ ။“ဘောရဝါရမဏနိမိတ္တံ-ကြောက်ဖွယ်အာရုံဟူသော အကြောင်းရှိသော၊ ဗလဝဘယံ-အားကြီးသော ကြောက်ခြင်း”ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ကြောက်ခြင်းသာမန်ကို ဘယ၊ ကြောက်ဘွယ်အာရုံကြောင့် ကြီးစွာကြောက်ခြင်းကို “ဘယာနကံ”ဟု ဆိုလိုသည်။ [ဋီကာသစ်၌ ကား အဋ္ဌကထာရင်းကိုထုတ်ပြ၍ အဓိပ္ပါယ်တစ်မျိုးဟုဆို၏။]

ဆမ္ဘိတတ္ထံ။ ။“တေန-ထိုကြောက်ဖွယ်အာရုံကြောင့်၊ သရီရဿ ထဒ္ဒဘာဝေါ-ကိုယ်၏ တောင့်မာသည်၏အဖြစ် (တစ်ကိုယ်လုံး မလှုပ်နိုင်အောင် တောင့်တင်းနေခြင်း)သည် ဆမ္ဘိတတ္ထံ”ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ [ထဘိဓာတ်သည် ထမ္ဘ(ခက်မာခြင်း)အနက်ကို ဟော၏။ “ထမ္ဘတိတိ ထမ္ဘိတော”ဟု ဖြစ်ပြီးမှ ထကို ဆပြ၍ “ဆမ္ဘိတော”ဟု ဖြစ်၏။ ဆမ္ဘိတဿ+ဘာဝေါ ဆမ္ဘိတတ္ထံ။] ကျမ်းရင်းအဋ္ဌကထာ၌ ဆမ္ဘိတတ္ထံတိ ဘယဝနေ ဂတ္တကမ္ပေါ၊ ပိသေသတော ဟဒယမံ သစလနံ”ဟု ဖွင့်၏။

သည်၏အဖြစ်သည်။ လောမဟံသော-အမွေးတို့၏ ရွှင်ခြင်းသည်။ ဝါ-ကြက်သီးမွေး
 ညှင်းထခြင်းသည်။ စေတသော-စိတ်၏။ ဥတြာသော-ထိတ်လန့်ခြင်းသည်။
 (ဟောတိ)။ [စေတသော၏ နောက်ဝယ် “ဥဗ္ဗိဂ္ဂေါ”ဟု ရှေးစာအုပ်များ၌ ပါ၏။
 ပါဠိတော်ရင်း၌ မပါ။] ဧရံ၊ပေ၊ဗျာဓိ၊ပေ၊မရဏံ-ကို၊ ပဋိစ္စ-၍၊ ဝါ-၍၊ပေ၊
 ဥတြာသော-သည်။ (ဟောတိ)။ ဣတိ (ဧတ္ထ)-ဤပါဠိရပ်၌၊ အယံ-ဤ တဿနာ
 သည်။ တာသတဿနာနာမ-တာသတဿနာမည်၏။ ဝါ-ထိတ်လန့်ခြင်းဟူသော
 တဿနာမည်၏။ [ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်္ဂ၊ တိကနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်။]

အညေပိ-အခြားလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တာ-သတ္တဝါတို့သည်။ ဣတ္ထတ္ထံ-
 ဤသို့၊ ပြားသော ဗြဟ္မာ၏အဖြစ်သို့၊ [အခြားသတ္တဝါတို့မှ ကွဲပြားသည်ကို
 “ဣတ္ထံ”ဟု ဆိုသည်။] အာဂစ္ဆေယျ-လာပါကုန်မှုကား၊ အဟောဝတ-အော်...
 ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ(ဧတ္ထ)-ဤ ပါဠိရပ်၌၊ [ဤဗြဟ္မဇာလသုတ်ပါဠိတော်
 ပင်တည်း။] အယံ-ဤတဿနာသည်။ တဏှာတဿနာ နာမ-မည်၏။ ဝါ-
 တောင်းတတတ်သော တဏှာမည်၏။ ပရိတဿိတဝိပ္ပန္နိတမေဝ-စက်ဝန်းကျင်
 တောင်းတတတ်သော ဒိဋ္ဌိတဏှာဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်းသည်သာလျှင်၊ (ဟောတိ)။
 ဣတိ(ဧတ္ထ)-၌၊ [ဗြဟ္မဇာလသုတ် နောက်နား၌ တွေ့လတံ့။] အယံ-ဤ
 တဿနာသည်။ ဒိဋ္ဌိတဿနာမ- ဒိဋ္ဌိတဿနာမည်၏။ ဝါ-ဒိဋ္ဌိဖြင့် တောင်းတခြင်း
 မည်၏။

တေပိ-ထိုနတ်တို့သော်မှလည်း၊ (အလွန်အသက်ရှည်သော နတ်တို့သော်မှ
 လည်း)၊ တထာဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မဒေသနံ-တရားဒေသနာတော်ကို၊
 သုတွာ-နာရ၍၊ ဝါ-နာရခြင်းကြောင့်၊ ယေဘုယျေန-များသောအားဖြင့်၊ ဘယံ-

အယံ တာသတဿနာ။ ။“ဣတိ ဧတ္ထ ပယောဂေ အယံ တာသတဿနာ”ဟု
 ဋီကာသစ်၌ အနက်ပေးပုံဖွင့်၏။ “တဿနံ-ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း၊ တာသော-ခြင်း၊
 တာသော ဧဝ+တဿနာ တာသတဿနာ”ဟု ပြု၊ ဒိဝါဒိ တသဇာတ်သည် ဘယအနက်ဟော
 တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်းဖြင့် “တဿနံ၊ တဿနာ”ဟု ဖြစ်၏။ တာသော၌ကား
 ဣပစ္စည်း၊ “တာသ”ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် တဏှာတဿနာစသည်ကို ကန့်။

ပရိတဿိတဝိပ္ပန္နိတံ။ ။“ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတေန စေတ တဏှာသင်္ခါတေနပ ပရိတဿိ တေန
 (ထက်ဝန်းကျင် တောင်းတတတ်သောတရားဖြင့်) ဝိပ္ပန္နိတမေဝ စလိတမေဝ”ဟု ပရိတဿိတ
 ဝိပ္ပန္နိတဝါရ အဖွင့်၌ အဋ္ဌကထာ ဆိုလတံ့။ [ဤ၌ “ပရိတဿိတ”အရ ဒိဋ္ဌိတဏှာ ၂
 မျိုးလုံးရသော်လည်း တဏှာအတွက် သီးခြားဥဒါဟရဏံ ထုတ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် “အယံ
 ဒိဋ္ဌိတဿနာနာမ”ဟု ဒိဋ္ဌိအတွက် ဥဒါဟရဏံအဖြင့်ဖြစ်သာ ပြတော့သည်။]

ကြောက်တတ်သော ဘယဉာဏ်သို့လည်းကောင်း၊ သံဝေဂ-(ထိတ်လန့်ကြောင်း ဖြစ်သော) သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်သို့လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဩတ္တပ္ပသို့လည်းကောင်း၊ သန္တာသံ-ပြင်းစွာထိတ်လန့်ကြောင်းဖြစ်သော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်သို့လည်းကောင်း၊ အာပဇ္ဇန္တိ-ရောက်ကြကုန်၏။ ဣတိ(ဧတ္ထ)-ဤပါဠိရပ်၌၊ အယံ-ဤတဿနာသည်၊ ဉာဏတဿနာနာမ-မည်၏။ ဝါ-ဉာဏ်တည်းဟူသော တဿနာမည်၏။ [အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ စတုတ္ထနိပါတ်၊ ပဌမပုံ၊ သီဟသုတ်။] ဣဓပန-အနဘိရတိ၊ ပရိတဿနာဟူသောဤပါဠိ၌ကား၊ တဏှာတဿနာပိ-တောင်းတတတ်သော တဏှာသည်လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိတဿနာပိ-တောင်းတတတ်သော ဒိဋ္ဌိသည်လည်းကောင်း၊ ဝဋ္ဋတိ-သင့်၏။

ဗြဟ္မဝိမာနတိ-ကား၊ ဣဓပန-ဤအရာ၌ကား၊ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တဿ-ရှေးဦးစွာ ဖြစ်နှင့်သော သတ္တဝါ၏၊ အတ္ထိတာယ-ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သုညတိ-သုညဟူ၍၊ န ဝုတ္တံ-မိန့်တော်မူအပ်၊ [ရှေး၌ “သုည ဗြဟ္မဝိမာန”ဟု မိန့်တော်မူသကဲ့သို့ “သုည” ထည့်၍ မိန့်တော်မူအပ်-ဟူ လို။] ဥပပဇ္ဇန္တိ တိ-ကား၊ ဥပပတ္တိဝသေန-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဥပဂစ္ဆန္တိ-ကပ်ရောက်ကုန်၏။ သဟဗျတံတိ-ကား၊ သဟဘာဝံ-တကွ၏အဖြစ်သို့၊ ဝါ-အဖော်၏အဖြစ်သို့၊ (ဥပပဇ္ဇန္တိ ဌိစပ်)။

ဘယံ၊ပေ၊သန္တာသံ။ ။ဤ၌ “ဘယ”ဟူသည် “ဘင်္ဂဉာဏ်၊ ဘယဉာဏ်” ဟူသော ဉာဏ်စဉ်အရ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လေ့လာပြီး၏အဆုံး၌ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့မှကြောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဘယဉာဏ်တည်း။ “သံဝေဂ” ဟူသည်မှာ သဟောတ္တပ္ပ (ဩတ္တပ္ပစေတသိတ်နှင့် တကွဖြစ်သော) ဉာဏ်တည်း။ (တစ်နည်း) သင်္ခါရတို့မှထိတ်လန့်သော ဩတ္တပ္ပစေတသိက်သာတည်း။ “သန္တာသ(ပြင်းစွာထိတ်လန့်)”ဟူသည် ဘယဉာဏ်ဖြစ်ပြီးနောက် အာဒိနဝါနုပဿနာ၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာတို့ဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထိတ်လန့်သောဉာဏ်တည်း။

သဟဗျတံ။ ။သဟ+ဗျယတိ ပဝတ္တတိ ဒေါသံဝါ ပဋိစ္ဆာဒေတိတိ သဟဗျော၊ သဟသဒ္ဓုပပဒ၊ ဗျေဓာတ်၊ ပဝတ္တိအနက်၊ အာဝရ(ပိတ်ဖုံးခြင်း)အနက်ဟော၊ အပစ္စည်း၊ [အဗျယပုဒ်ကဲ့သို့ ဧကံ အယပြု၍ “ဗျယတိ”ဟု ကြိယာဖြစ်သင့်၏။ စာအုပ်တို့၌ကား “ဗျာယတိ”ဟု တွေ့ရ၏။] ထိုထိုကိစ္စ၌ အတူတကွဖြစ်သော၊ ဝါ-သဟာယံချင်းဖြစ်သူ၏အပြစ်ကို သူများမသိအောင် ဖုံးတတ်သောသူငယ်ချင်း၊ သဟဗျဿ+ဘာဝေါ သဟဗျတာ၊ ဤအလို “သဟာယဘာဝံ”ဟု ရှိလျှင်ကောင်း၏။ သို့သော် ဋီကာသစ်၌ “သဟာယဘာဝေါ ပန သဟဘာဝေါ ယေဝနာမာတိ အဓိပ္ပါယ်တော အတ္ထံ ဒဿေတုံ သဟဘာဝံတိ ဝုတ္တံ”ဟု ရှိသောကြောင့် “သဟဘာဝံ”ကိုပင် ရှေ့ပါဠိဟု ယူရတော့၏။

ဋီကာတစ်နည်း။ ။သဟသဒ္ဓါသည် “ဖြစ်တတ်” ဟူသော ကတ္တုသာဓနအနက်နှင့် သမဝါယမ(တကွ)အနက်ကို ဟော၏။ ဥပမာ-အစ္စမ္ဘတ္တပုဒ်၌ အဓိဥပသာရသည် အဓိကိစ္စပဝတ္တအနက်ကိုဟောသကဲ့သို့တည်း။ သဟဿ-တကွဖြစ်သူ၏+ဘာဝေါသဟဗျ၊ ဘာဝအနက်၌

၄၂။ အဘူတိ-ကား၊ (ဣမေသတ္ထေ-ဤ သတ္တဝါတို့ကို) အဘိဘဝိတွာ-လွမ်းမိုး၍၊ ဌိတော-တည်နိုင်သည်၊ (အသ္မိ-ဖြစ်၏)၊ အဟံ-ငါသည်၊ ဇေဋ္ဌကော-အချီးမွမ်းအပ်ဆုံးသည်၊ ဝါ-အကြီးမြတ်ဆုံးသည်၊ အသ္မိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ (မညတိ-မှတ်ထင်၏)၊ အနဘိဘူတောတိ-ကား၊ အညေဟိ-အခြားသတ္တဝါတို့သည်၊ အနဘိဘူတော-မလွမ်းမိုးအပ်မလွမ်းမိုးနိုင်သည်၊ (အသ္မိ-၏) အညဒတ္ထုတိ-အညဒတ္တဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဧကံသဝစနေ-တစ်ခုသောအဘို့ကို ဟောခြင်း၌။ [“မြင်နိုင်ခြင်း၊ မမြင်နိုင်ခြင်း”ဟု ၂ ဘို့ရှိရာတွင် “မြင်နိုင်ခြင်း” ဟူသော တစ်ခုသောအဘို့ကို “ဧကံသ (ဧကံ+အံသ)” ဟု ခေါ်၏၊ “စင်စစ်” ဟူသော အနက်ကား အဓိပ္ပာယ်နက်သာ။] (ပဝတ္ထော-ဖြစ်သော)၊ နိပါတော-နိပါတ်သည်၊ ဒဿနဝဿေန-မြင်နိုင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဒသော-ဒသမည်၏၊ သဗ္ဗ-အလုံးစုံကို၊ ပဿာမိ-မြင်နိုင်၏၊ ဣတိအတ္ထော။

ဗျပစ္စည်း၊ သဗ္ဗယေဝ သဟဗျတာ၊ သုတ္တံ၌ တာ ပစ္စည်း၊ (တစ်နည်း)သဟ+ဝါတိ ပဝတ္တတိတိ သဟဝေါ၊ သဟဝဿ+ဘာဝေါ သဟဗျ၊ ဣပစ္စည်း၊ ဝကို ဗပြ၊ သဟဗ္ဗယေဝ သဟဗျတာ။

အဘိဘဝိတွာ ဌိတော။ ။“အဘိဘဝတိတိ အဘိဘူ-လွမ်းမိုး၍ ဖြစ်နိုင်သူ”ဟု သာသဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ “ဌိတော”ကား ထိုသို့ လွမ်းမိုးနိုင်မှု၌ ခိုင်မြဲကြောင်း (မည်သူမျှမတော်လှန်နိုင်ကြောင်း)ပြသော အဓိပ္ပာယ်တ္ထတည်း၊ “ဇေဋ္ဌကောဟမသ္မိ”လည်း ထိုဗြဟ္မာ၏ ထင်မြင်ယူဆချက်ကိုပြသော အဓိပ္ပာယ်တ္ထပင်တည်း၊ “ဇေဋ္ဌ”၌ ပသတ္တ၏ ကာရိယ ဇေတည်း၊ တစ်နည်း-ဝုန၏ ကာရိယ ဇေတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “ယသ္မာ ပန သော ပါသံသဘာဝေန (ချီးမွမ်းအပ်သူ၏အဖြစ် အားဖြင့်လည်းကောင်း) ဥတ္တမဘာဝေန စ (ကြီးမြတ်သူ၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း) တေ သတ္ထေ အဘိဘဝိတွာ ဌိတောတိ အတ္တာနံ မညတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ ဇေဋ္ဌကောဟမသ္မိတိ”ဟု ဖွင့်သည်။

အညဒတ္ထုဒသော။ ။“ပဿာမိတိ ဒသော”ဟု အမှယောဂကြိယာဖြင့် ဝိဂ္ဂဟပြု၊ “အညဒတ္ထု ဒသော-စင်စစ်ဧကန် မြင်နိုင်၏”ဟု ဆိုရာ၌ အညဒတ္ထုပါ၌ဖြင့် မြင်ခြင်းကိစ္စဝယ် တစ်စုံတစ်ခုမျှ အနှောက်အရှက်မရှိကြောင်းကို ပြ၏၊ “မည်သည့်အရာကို+မြင်နိုင်၏”ဟု ကံကို အထူးမပြသောကြောင့် “အားလုံးကို+မြင်နိုင်၏”ဟု အနက်ယူရ၏၊ ဥပမာ-“သမ္မာသာမဉ္ဇ ဗုဇ္ဈတိတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”ဟူသော ဝိဂ္ဂဟ၌ ကံကို အထူးမပြသောကြောင့် “သဗ္ဗဓမ္မေ”ဟု ကံပုဒ်ကို ထည့်နိုင်သကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် “သဗ္ဗပဿာမိတိ အတ္ထော”ဟု သဗ္ဗဟူသောကံကို ထည့်၍ဖွင့်သည်။ [ပါရာဇိကဏ် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓအဖွင့်၌လည်း အကျယ်ရေးခဲ့ပြီ။]

ဋီကာ။ ။အညဒတ္ထု ဒသောတိ ဒဿနေ အန္တရာယာဘာဝဝစနေန ဂေယျ ဝိသေသပရိဂ္ဂဟာဘာဝေန စ (မည်သည့်အရာကို သိသည်ဟု ဂေယျဝိသေသကို သိမ်းပိုက်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း) အနာဝရဏ ဒဿာဝိတံ (အပိတ်အပင်မရှိ အားလုံးကို သိမြင်နိုင်သည်၏အဖြစ်ကို) ပဋိဇာနာတိတိ အာဟသဗ္ဗ ပဿာမိတိ အတ္ထောတိ။

ဝသဝတ္တိတိ-ကား၊ သဗ္ဗ-အလုံးစုံသော၊ ဇန-သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ ဝသေ-မိမိအလို၌၊ ဝတ္တေမိ-ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ဝါ-လိုက်စေနိုင်၏၊ ဣဿရော ကတ္တာ နိမ္မာတာတိ-ကား၊ အဟံ-ငါသည်၊ လောကေ-လောက၌၊ ဣဿရော-အစိုးရ၏၊ [ဣဿရ၏ယှဉ်ရာ၌ ဆဋ္ဌိ သတ္တမိ ၂ မျိုးသက်နိုင်သည်။] အဟံ-သည်၊ လောကဿ-သတ္တလောက ဩကာသလောကကို၊ ကတ္တာစ-ပြုလည်း ပြုတတ်၏၊ နိမ္မာတာစ-ဖန်ဆင်းလည်း ဖန်ဆင်းတတ်၏၊ ပထဝီ၊ ပေ၊ သူရိယာ-မြေကြီး၊ ဟိမဝန္တာတောင်၊ မြင့်မိုရ်တောင်၊ စကြဝဠာ၊ မဟာသမုဒြာ၊ လ၊ နေတို့ကို၊ မယာ-သည်၊ နိမ္မိတာ-ဖန်ဆင်းအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ဤကား အနက်။

သေဋ္ဌော သဇိတာတိ-ကား၊ အဟံ-သည်၊ လောကဿ-သတ္တလောကထက်၊ ဥတ္တမောစ-မြတ်လည်း မြတ်၏၊ (လောကဿ-ကို၊) သဇ္ဇိတာစ-စီမံလည်း စီမံတတ်၏၊ [သဇ္ဇာတ်သည် “လည်ဖက်ခြင်း” အာလိင်္ဂန အနက်ကိုဟော၏၊ သဇ္ဇဇာတ်သာ ပြုစီမံခြင်းအနက်ကိုဟောသည်၊ ထို့ကြောင့် သဇ္ဇဇာတ် တုပစ္စည်းဖြင့် “သဇ္ဇိတာ” ဟုရှိလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်၊ စီမံပုံကိုပြလို၍ “တွံ ခတ္တိယောနာမဟောဟိ” စသည်ကို မိန့်။] တွံ-သင်သည်၊ ခတ္တိယောနာမ-ခတ္တိယ မည်သူသည်၊ ဝါ-မင်း မည်သူသည်၊ ဟောဟိ-ဖြစ်လော၊ (တွံ) ဗြာဟ္မဏော(နာမ)-ဗြဟ္မဏ မည်သူသည်၊ ဝါ-ပုဏ္ဏားမည်သူသည်၊ (ဟောတိ) (တွံ) ဝေဿော(နာမ)-ဝေဿ မည်သူသည်၊ ဝါ-လယ်ထွန်၊ ကုန်ရောင်း၊ နွားကျောင်းမှုစသော ထင်ရှားသော

ဝသဝတ္တိ။ ။ ဝတ္တုဇာတ် ဣပစ္စည်းဖြင့် “ဝတ္တိ” ဟုလည်းကောင်း၊ တဿိလအနက်၌ ဣပစ္စည်းဖြင့် “ဝတ္တိ” ဟုလည်းကောင်းပါ၍ ၂ မျိုးရှိ၏၊ “ဝတ္တေမိတိ ဝတ္တိ၊ ဝတ္တေမိ သီလေနာတိ ဝတ္တိ” ဟုပြု။ [အဟံ သဒ္ဓယောဂတောဟိ သဗ္ဗတ္ထ အမှယောဂေန ဝစနတ္ထော၊-ဋီကာသစ်၊ ဤဋီကာကိုထောက်၍ တုမှယောဂရှိရာ၌လည်း တုမှယောဂဖြင့် ဝစနတ္ထပြုရမည်ကို နေရာတိုင်း သတိပြုပါ၊ အဿတ္တိဝိဂ္ဂဟ၌လည်း “ယဿ(တုယံ)ယဿ(မယံ)အတ္တိ၊ ဣတိ သော(တွံ)သော(အဟံ) ” ဟု ယောဂအလိုက် ထည့်ရပေလိမ့်မည်။]

ခတ္တိယော။ ။ “ရာဇေညော ခတ္တိယော ခတ္တိ” ဟူသော အဘိဓာန်နှင့်အညီ ခတ္တသဒ္ဓါသည် ရာဇ၏ပရိယာယ်တည်း၊ ခတ္တဿ-မင်း၏+အပစ္စံ-မျိုးနွယ်အစဉ် (သားစသည်)တည်း၊ ခတ္တိယော-သား၊ အပစ္စအနက်၌ ဣယပစ္စည်း၊ (တစ်နည်း) “ခတ္တာနံ အဓိပတိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ ခတ္တိယော ခတ္တိယောတွေဝ ဒုတိယံ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တံ” ဟူသော သုတ်ပါထေယျ၊ အဂ္ဂညသုတ် ပါဠိတော်နှင့်အညီ “လယ်မြေတို့၏+အရှင်သည် ခတ္တိယမည်၏၊ ခေ၌ ဧကို (အ)ပြု။ [ဗြာဟ္မဏော ပုဒ်ပြီးပုံကိုပြခဲ့ပြီ။]

ဝေဿော။ ။ ဝိသတိ-ထင်ရှားသောအလုပ်၌ ပါဝင်တတ်၏၊ ဣတိ ဝေဿော၊ ဝိသဇာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ လယ်ထွန်၊ ကုန်ရောင်း၊ နွားမွေး(နွားကျောင်း)စသော ထင်ရှားသော အလုပ်ကို လုပ်သူ၊ နွားမွေးသော အလုပ်လည်း အလုပ်ကြီးပင်တည်း။ [ဝိသုကမ္မန္တေ ပယောဇေ သုန္တိ ဂေါရက္ခ ဝါဏိဇာဒိကေ ဝိသုတေ ဥဂ္ဂတေ ကမ္မန္တေ ပယောဇေသု၊-သုတ်ပါထေယျ၊ အဂ္ဂညသုတ် ၄။]

အလုပ်၌ ပါဝင်သူမည်သည်၊ (ဟောဟိ)၊ (တွံ) သုဒ္ဓေါ(နာမ)-သုဒ္ဓမည်သူသည်၊
 ဝါ-ကြမ်းတမ်းသောအလုပ် သေးသိမ်သောအလုပ်ဖြင့် လျှင်စွာ စက်ဆုပ်အပ်သည်၏
 အဖြစ်သို့ ရောက်သူမည်သည်၊ (ဟောဟိ)၊ (တွံ) ဂဟဋ္ဌော (နာမ)-ဂဟဋ္ဌမည်သူ
 သည်၊ ဝါ-အိမ်၌တည်သူလူဝတ်ကြောင့် မည်သူသည်၊ (ဟောဟိ)၊ (တွံ) ပဗ္ဗဇိတော
 နာမ-ပဗ္ဗဇိတမည်သူသည်၊ ဝါ-အိမ်ရာမှ ခွါထွက်သူမည်သည်၊ (ဟောဟိ)၊
 အန္တမသော-အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့်၊ (တွံ) သြဋ္ဌော-ကုလားအုပ်သည်၊ ဟောဟိ၊
 (တွံ) ဂေါဏော-နွားသည်၊ ဟောဟိ၊ ဣတိဇေ-ဤသို့၊ အဟံ-သည်၊ သတ္တာနံ-
 သတ္တဝါတို့ကို၊ သံဝိဘဇိတာ-ခွဲခြားဝေဖန် တတ်သူသည်၊ (အသ္မိ)၊ ဣတိ-သို့၊
 မညတိ-၏၊ [“သံဝိသဇေတာ”ဟုလည်းကောင်း “သံဝိဘဇေတာ”ဟုလည်းကောင်း
 မူကွဲရှိ၏။]

ဝသီ၊ပေ၊ဘဗျာနန္တိ -ကား၊ အဟံ-သည်၊ စိဏ္ဏဝသိတာယ-ဝသီဘော် ၅ ပါးဖြင့်
 လေ့ကျင့်အပ်ပြီးသော အစွမ်းသတ္တိရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝသီ-အစွမ်းသတ္တိရှိသူ
 သည်၊ အသ္မိ-ဖြစ်၏၊ အဟံ၊ဘူတာနဉ္စ-ဖြစ်ပြီးသတ္တဝါတို့၏လည်းကောင်း၊ ဘဗျာ
 နဉ္စ-ဖြစ်ဆဲသတ္တဝါတို့၏လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း)ဘဗျာနဉ္စ-ဖြစ်ဆဲဖြစ်လတ်သတ္တ
 ဝါတို့၏လည်းကောင်း၊ ပိတာ-ဘခမည်းတော်သည်၊ (အသ္မိ)၊ ဣတိ၊မညတိ-
 မှတ်ထင်၏၊ တတ္ထ-ထိုဘူတာဘဗျာတို့သည်၊ အဏ္ဏဇေ လောဗုဇာ-ဥခွံ၌ဖြစ်ကုန်၊

သုဒ္ဓေါ။ ။သုဒ္ဓ၌ သုသည် သိဃအနက်ဟော နိပါတ်၊ ဒါသည် ဂရဟအနက်ကို
 ဟောသောဓာတ်တည်း၊ (အပစ္စည်း)၊ သု(သီဃံ)+ဒါတိ ကုစ္ဆိတံ ဂစ္ဆတိတိ သုဒ္ဓေါ။ [သုဒ္ဓံ
 သုဒ္ဓန္တိ(တေန လုဒ္ဓါစာရ ခုဒ္ဓါစာရကမ္မနာ-ထို တံငါ မုဆိုးစသော ကြမ်းတန်းသောအလုပ်၊
 နီးရက် ဖျာရက်စသော သေးသိမ်သောအလုပ်ဖြင့်) သု+ဒါတိ-လျှင်စွာစက်ဆုပ်ဖွယ်အဖြစ်သို့
 ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ သုဒ္ဓေါ-ဒါဓာတ်၏ ဥပတာအနက်ကို ယူ၍ “သုဋ္ဌ+ဒါတိ ဥပတပွတိတိ
 ဝါ သုဒ္ဓေါ”ဟု ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၌ ဝိဂြိုဟ်ပြုသေး၏။]

စိဏ္ဏဝသိတာယ။ ။ “သမာစိဏ္ဏပဉ္စဝိဝေသိဘာဝတော”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ စိဏ္ဏ၌
 ခရဓာတ်၊ အတိတ်ဟော တပစ္စည်းကို ဣန္ဒြေ၊ ရအက္ခရာကြောင့် နှုကို ဣန္ဒြေပြန်စေ၊ စရိယိတ္ထ-
 ခလေ့ကျင့်အပ်ပြီ၊ ဣတိ စိဏ္ဏာ၊ (ဝသိတာ)၊ ဝသနံ (သမတ္ထနံ)-စွမ်းနိုင်ခြင်း၊ ဝသော-ခြင်း၊
 ဝသော ယဿ (မယံ) တိ ဝသီ-အစွမ်းရှိသူ၊ ဝသီနော+ဘာဝေါ ဝသိတာ၊ စိဏ္ဏာ+ဝသိတာ
 ဣဝသိတာ။

ဘူတာဘဗျာနံ။ ။ဘူတ၌ တပစ္စည်းသည် အတိတ်ဟော၊ “အဟေသုတိ ဘူတာ”ဟု
 ကာ၌ ဓာတ်နက်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ (“အဘဝိ သူတိ ဘူတာ”ဟုလည်း မိမိဓာတ်ရင်းဖြင့်ပြု)၊
 ဘဗျာ၌ ဘူဓာတ်၊ ကတ္တာဟော ဣပစ္စည်း၊ ဘူ၌ ဥကို သြ၊ ဏအနုဗန်ကြောင့် သြကို
 အာဝ၊ ဝကိုဗပြု၊ အာကို ရဿပြု၊ အဋ္ဌကထာ၌ “ပဌမစိတ္တက္ခဏေ ဘဗျာ”ဟု ဆိုသောကြောင့်
 ဖြစ်တုန်းဖြစ်ဆဲသတ္တဝါတို့ကို “ဘဗျ”ဟု ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် “ဘဝန္တိတိ ဘဗျာ”ဟု
 ပြုပါ၊ ဋီကာ၌ကား “ဘဝန္တိ ဘဝိဿန္တိတိ ဘဗျာ”ဟု ပြု၏၊ နောင်ခါဖြစ်လတ် သတ္တဝါတို့ကို
 ရည်ရွယ်၍ “ဘဝိဿန္တိ”ဟု ပြုဟန်တူသည်၊ ဗြဟ္မာကြီးသည် “ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်လတ်
 သတ္တဝါဟူသမျှ ငါ့သားချည်းပါဘဲ”ဟု မှတ်ထင်၏-ဟူလို။

သားအိမ်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တာ-တို့သည်၊ အန္တော အဏ္ဏကောသေစေ-
 ဥခွံ၏အတွင်း ၌လည်းကောင်း၊ အန္တောဝတ္ထိမှီစ-သားအိမ်၏အတွင်း၌လည်းကောင်း၊
 ဘဗျာနာမ- ဘဗျတို့ မည်၏၊ ဝါ-ဖြစ်ဆဲတို့မည်၏၊ ဗဟိ-ဥခွံပြင်ဘက်၊ သားအိမ်
 ပြင်ဘက်သို့၊ နိက္ခန္တကာလတော-ထွက်ရာအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ- စ၍၊ ဘူတာနာမ-
 ဘူတတို့မည်၏၊ ဝါ-ဖြစ်ပြီးတို့မည်၏၊ သံသေဒဇာ-သံသေဒဇဖြစ်ကုန်သော၊
 ဝါ-ငြိတွယ်ရာအရပ်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ (သတ္တာ)၊ ပဋ္ဌမစိတ္တက္ခဏေ-ပဋ္ဌမစိတ္တက္ခဏ၌၊
 (ပဋိသန္ဓေစိတ္တက္ခဏ၌) ဘဗျာ-ဖြစ်ဆဲတို့မည်၏၊ ဒုတိယတော-ဒုတိယစိတ္တက္ခဏမှ၊
 (ပဋိသန္ဓေနောင် ပဋ္ဌမ ဘဝင်စိတ္တက္ခဏမှ)၊ ပဋ္ဌာယ၊ ဘူတာ-ဖြစ်ပြီးတို့မည်၏၊
 သြပပါတိကာ-ဥပပါတိပဋိသန္ဓေနကုန်သော၊ ဝါ-ရှေးဘဝမှ ခုန်လွှားကျရောက်
 သကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ (သတ္တာ) ပဋ္ဌမဣရိယာပထေ-ပဋိသန္ဓေယူကြောင်း
 ဖြစ်သောပဋ္ဌမ ဣရိယာပုဒ်၌၊ ဘဗျာ-ဖြစ်ဆဲတို့မည်၏၊ ဒုတိယတော-ဒုတိယ
 ဣရိယာပုဒ်မှ၊ ပဋ္ဌာယ၊ ဘူတာ-ဖြစ်ပြီးတို့မည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-
 သိထိုက်ကုန်၏၊ တေ သဗ္ဗေပိ-ထို အလုံးစုံသော ဖြစ်ပြီးဖြစ်ဆဲ သတ္တဝါတို့
 သည်လည်း၊ မယံ-ငါ၏၊ ပုတ္တာ-သားတို့ချည်းတည်း၊ ဣတိသညာယ-ဤသို့
 သောအမှတ်ဖြင့်၊ အဟံ၊ပေ၊ဘဗျာနံတိ- အဟံ၊ပေ၊ဘဗျာနံဟူ၍၊ မညတိ-၏။

ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ကာရဏဝသေန-အကြောင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ (တစ်နည်း)
 ကာရဏတော-အကြောင်းအားဖြင့်၊ သာဓေတုကာမော-ပြီးစေခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၊
 (ဟုတွာ)၊ မယာ ဣမေသတ္တာ နိမ္မိတာတိ-မယာ၊ပေ၊နိမ္မိတာဟူ၍၊ ပဋိညာ-ရှေးဦးစွာ
 သိစေအပ်သောစကားကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ တံ ကိဿဟေတုတိအာဒိ-တံကိဿ
 ဟေတု အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာဟ-ဆိုပြီး၊ ဝါ-၏၊ ဣတ္ထတ္တံတိ-ကား၊

ဣဒါနိ၊ပေ၊အာဒိမာဟ။ ။“တံကိဿဟေတု”စသည်ကို ရည်ရွယ်၍ “ကာရဏဝသေန
 သာဓေတုကာမော”ဟု ဆိုသည်၊ “ပဋိညာ ဥပမာ ဟေတု”စသည်ဖြင့် ဝါကျအစိတ် ၅ ပါး
 ရှိကြောင်းကို ရှေးပုဗ္ဗန္တ ကပ္ပိကသဿတဝါဒ အဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီး၊ ထို့ကြောင့် “ဣမေ သတ္တာ
 နိမ္မိတာ”ကို ပဋ္ဌမစတည်အပ် သိအပ်သော ထပနစကား ဖြစ်သောကြောင့်“ပဋိညာ”ဟု ခေါ်၏၊
 “တံကိဿဟေတု”စသည်ကို ဟေတု(အကြောင်းပြစကားတစ်ရပ်) ဟု ခေါ်သည်။ [“ဤသို့
 အကြောင်းပြလို၍ ရှေးဦးစွာ ပဋိညာဉ် (တပနာ)စကားကို ထားရသည်”ဟု လို၊]

မေးဘွယ်။ ။ထိုဗြဟ္မာသည် ရှေးဘဝက အလေ့အလာရပြီးသော ကမ္မဿကတာ
 ဉာဏ်ရှိပါသော်လည်း (ကမ္မဿကတာဉာဏ်ရှိသည့်အတွက် ဈာန်ရအောင်အားထုတ်ခဲ့ပါ
 သော်လည်း) ပုထုဇဉ်ဖြစ်သည့်အတွက် မတည်တံ့သော အယူရှိသောကြောင့် ထိုကမ္မဿကတာ
 ဉာဏ်ကို စွန့်၍ “ငါ၏ ပြုလုပ်ဖန်ဆင်းနိုင်သော ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ၏ အစွမ်းကြောင့် ငါက ဖြစ်ပေါ်လာ
 စေလိုသော စိတ်ဖြစ်ရုံမျှဖြင့် သတ္တဝါတွေ ဖြစ်ပေါ်လာသည်”ဟု ဣဿရကုတ္တ (ဗြဟ္မာဖန်ဆင်း

ဣတ္ထဘာဝံ-ဤသို့ပြားသော ဗြဟ္မာ၏အဖြစ်သို့၊ ဗြဟ္မဘာဝံ-ဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်သို့၊ (“အာဂစ္ဆေယျံ-လာပါကုန်မူကား” ဌ်စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော။

ဣမိနာ မယံတိ-ကား၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ကမ္မဝသေန-ကံ၏ အစွမ်းကြောင့်၊ စုတာ-စုတေရကုန်သည်၊ (သမာနာ)ပိ-ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်းကောင်း၊ ဥပပန္နာ-ပဋိသန္ဓေ နေရကုန်သည်၊ (သမာနာ)ပိစ-ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်းကောင်း၊ ကေဝလံ-ကမ္မဿကတာဉာဏ်မဖက် သက်သက်၊ မညနာမတ္ထေနဝ-မိစ္ဆာအယူဖြင့် မှတ်ထင်ခြင်းမျှဖြင့်သာလျှင်။ [မညနာမ၌ စပ်၊ ဧဝံဖြင့် ကမ္မဿကတာဉာဏ်ကိုကန့်သည်။] ဣမိနာ-ဤဗြဟ္မာမင်းသည်၊ မယံ-ငါတို့ကို၊ နိဗ္ဗိတာ-ဖန်ဆင်းအပ်ကုန်ပြီး၊ ဣတိ-သို့၊ မညနာမ-မှတ်ထင်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝကံဗ္ဗိဒ္ဓေန-ကောက်သော

အပ်၏ ဟူသော) အယူသို့ ပဌမသက်ဝင် တည်နေပြီးနောက် တွေးရင်းတွေးရင်း ထိုအယူ၌ စွဲမြဲကာ တည်တံ့နေပြီမဟုတ်ပါလော၊ အဘယံကြောင့် အကြောင်းပြရပါသေးသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။

အဖြေ။ ။စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြခဲ့သော အစီအစဉ်အားဖြင့် ဣဿရကုတ္တအယူ၌ စွဲမြဲစွာ တည်ပြီး ဖြစ်သည်ကား မှန်ပါပေ၏၊ သို့သော် ထိုအယူ၌ တည်ရခြင်းမှာ နောက်ထပ်ဗြဟ္မာများ ရောက်လာစေလိုသော စိတ်ဖြစ်သည်နှင့်တပြိုင်နက် သူ၏ စိတ်အားလျော်စွာ ရောက်လာသော ကြောင့် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအယူ၌ ပတိဋ္ဌာပနက္ကမ(တည်စေရပ်အစဉ်) ကို ပြလိုသောကြောင့် “တံကိဿဟေတု”စသည်ဖြင့် အကြောင်းပြရပါသည်၊ [နောက်မှ ရောက်လာသောဗြဟ္မာတို့က “မိမိတို့ကို ဤဗြဟ္မာကြီး ဖန်ဆင်းအပ်သည်”ဟု မှတ်ထင်ခြင်းကိုလည်း ထို ဗြဟ္မာကြီး၏ ထိုအယူ၌ စွဲမြဲတည်တံ့ရန် ဖြစ်စဉ်အဖြစ်ဖြင့် ဆိုထားသေး၏။]

ဣတ္ထတ္ထံ။ ။“ဣမပ္ပကာရတံ”ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် ဣတ္ထံဝယ် ပကာရ အနက်၌ ထံပစ္စည်းဟု ပြ၏၊ တွက်လည်း တာပစ္စည်း ဖွင့်သည်၊ “ဣတ္ထံ-ဤသို့ပြားသော (အခြားသတ္တဝါနှင့်မတူ ထူးခြားကွဲပြားသော)”ဟူသည် ဗြဟ္မာ၏အတ္တဘောတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဣတ္ထံအတွက် “ဗြဟ္မ”ဟုလည်းကောင်း၊ တာပစ္စည်းအတွက် “ဘာဝ”ဟုလည်းကောင်း အနက်ပြလို၍ “ဗြဟ္မဘာဝံတိ အတ္ထော”ဟု မိန့်သည်။ [“ဣတ္ထံ-ဤသို့အပြားရှိသော”ဟု အဿတ္ထိအနက် မပေးရ၊ “အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ”နှင့် အညီ “ဤသို့ ပြားသောဗြဟ္မာ” ဟုသာ ပေးပါ။]

မနောပဏိဓိ။ ။ပါဠိတော်၌ “မနောပဏိဓိ” ဟူသည် စေတသော ပတ္တနာစိတ်၏ တောင်းတခြင်းတည်း၊ ထို“တောင်းတ”ဟူသည် (ဆုတောင်းနေခြင်းမဟုတ်)၊ တထာစိတ္တပ္ပဝတ္တိမတ္တမေဝ-ထိုအခြားဗြဟ္မာများ လာစေလိုသော စိတ်၏ ဖြစ်ရုံသာတည်း။ [ပ-ရှေးရှု+နိဓာန-စိတ်ကိုထားခြင်း၊-----ပဏိဓာနတော ပဋ္ဌာယ၌ ပဏိဓာဏဟူသည်လည်း ဘုရားဖြစ်ဘို့ရန် စိတ်ကို ရှေးရှုထားခြင်း (ဘုရားဖြစ်လိုသော စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း)ပင်တည်း၊ “ဘုရားဖြစ်ရပါလိ၏” ဟု ဆုတောင်းခြင်းမဟုတ်ပါ။]

အပေါက်ဖြင့်၊ ဝက်အာဏီ-ကောက်သော စို့သည်၊ ဝါ-ကောက်သော သံချောင်းသည်၊ (သြနမတိ)ဝိယ-ကိုင်းညွတ်သကဲ့သို့၊ သြနမိတ္တာ-ကိုင်းညွတ်၍၊ တဿေဝ-ထို ဗြဟ္မာမင်း၏သာလျှင်၊ ပါဒမူလ-ခြေရင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်ကြလေကုန်၏၊ ဣတိ-ဤကားအနက်အဓိပ္ပါယ်တည်း။

၄၃။ ဝဏ္ဏဝတရောဓာတိ-ကား၊ ဝဏ္ဏဝန္တတရော-သာ၍လှပသော အဆင်းရှိသည်၊ အဘိရူပေါ-လွန်ကဲသော အဆင်းရှိသည်၊ ပါသာဒိကော-စိတ်၏ကြည်လင်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ အတ္ထော၊ မဟေသက္ခတရောတိ-ကား၊ ဣဿရိယပရိဝါရဝသေန-အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရာထူးဌာနန္တရ၊ အခြံအရံတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ မဟာယသတရော-အထူးသဖြင့်များသော ကိတ္တိယသပရိဝါရယံသ ရှိသည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိဌ္ဇစပ်)။

ဝက်ဆီဌေန, ဝက်အာဏီ။ ။နတ်ဗြဟ္မာတို့မှာ ဘဝသစ်၌ဖြစ်လျှင် ဖြစ်ခြင်း“ငါသည် မည်သည့်ဘဝမှ စုတေခဲ့၍ မည်သည့်ကံကြောင့် ဤဘဝ၌ ဖြစ်ရသည်”ဟု များသောအားဖြင့် ဆင်ခြင်ရိုးရှိသော်လည်း၊ ထို ဆင်ခြင်မှုသည် ကမ္မဿကတာဉာဏ်ဝယ် စွဲမြဲတည်တံ့ပြီးသူတို့၌သာ ဖြစ်၏၊ ဤဗြဟ္မာတို့ကား နဂိုရ်ကပင် ဣဿရကုတ္တအယူ၌ စွဲနေသူများတည်း၊ ထို့ကြောင့် မူလဗြဟ္မာမင်း၏ မှားယွင်းသော ဣဿရကုတ္တအယူအပေါက်ဖြင့် ထို ဗြဟ္မာသစ်တို့၏ အယူအကောက်သည် ဝင်သွားသကဲ့သို့၊ ထိုဗြဟ္မာမင်း၏ အယူဝါဒကို ထောက်ခံရာ ရောက် လေတော့သည်။

ဝဏ္ဏဝန္တတရော။ ။သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်၌ “ဝဏ္ဏဝတရော”ဟု ရှိဟန်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝဏ္ဏဝတရော”ကိုသာ “ဝဏ္ဏဝန္တတရောစ”ဟု ဖွင့်သင့်မည်ထင်သည်၊ ဥပမာ-စတုတ္ထပါရာဇိက၌ “ဝဏ္ဏဝါအဟေသု” ကို “ဝဏ္ဏဝန္တော အဟေသု”ဟု ဖွင့်သကဲ့သို့တည်း၊ စာအုပ်တို့၌ “ဝဏ္ဏဝန္တတရောဓာတိ ဝဏ္ဏဝန္တတရော”ဟု တွေ့ရ၏၊ “စသဒ္ဒါအနက်မရှိ”ဟု ဖွင့်သည်ဟု ထင်စရာရှိသော်လည်း ဤ“စ”သည် အနက်မရှိမဟုတ်၊ အနက်ရှိသည်သာ၊ အဘိရူပေါစသည်ကား “ဝဏ္ဏဝန္တတရော”၏ အဓိပ္ပါယ်တည်း။

မဟေသက္ခတရော။ ။မဟာ+ဤသ+အက္ခတရ၊ ဤသဓာတ်သည် ဂတိစသောအနက်၊ ဣဿရိယအနက်တို့ကို ဟော၏၊ ဣဿရိယအနက်ကို ယူ၍ “ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ ဤသော”ဟု ဋီကာသစ်ပြု၏၊ မဟာ-ကြီးကျယ်သော+ဤသော-အစိုးရသူတည်း၊ မဟေသော-သူ၊ [“မဟန္တော+ဤသော ယဿာတိ မဟေသော”ဟုလည်းပြုနိုင်၏။] အက္ခာယတိတိ အက္ခော၊ (အာ+ခါဓာတ်-အပစ္စည်း၊(က)လာ)၊ မဟေသော ဣတိ-ကြီးကျယ်သော အစိုးရသူဟူ၍+အက္ခော-ပြောဆိုအပ်သူတည်း၊ မဟေသက္ခော-သူ၊ အတိသယေန+မဟေသက္ခော မဟေသက္ခတရော။

ဣဿရိယပေတရော။ ။ဤကား အဓိပ္ပါယ်တည်း၊ ဣဿရိယဂုဏ်၊ ပရိဝါရဂုဏ်ကို ထောက်၍ မဟေသက္ခတရဖြစ်ကြောင်းကို သိနိုင်ပါသည်-ဟူလို၊ ဣဿရဿ+ဘာဝေါ ဣဿရိယံ-အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (ရာထူးဌာနန္တရ)ဂုဏ်၊ ဤပါဌ်ဖြင့် ကိတ္တိယသ (ကျော်စောခြင်းဟူသော ယသ)ကို ပြ၏၊ ပရိဝါရဟူသော ဝိသေသနဖြင့် ပရိဝါရယသကို ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် “မဟာယသ”အရ.ယသ ၂ မျိုးလုံးကို ယူပါ။

၄၄။ ဌာနံ ခေါပနေတံတိ-ကား၊ ဧတံ ကာရဏံ-ဤအကြောင်းသည်။ (“ဝိဇ္ဇတိ ခေါပန-ရှိသည်သာ”ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဤမှ နောက်၌ “ယော တတော”ဟု ရှိ၏။ “တံ သန္ဓာယ”ကိုကြည့်၍ “ယော တတော”ဟု ဆရာတို့ ပြင်တော်မူကြသည်။] ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တတော-ထို ဗြဟ္မာဘုံမှ၊ စဝိတွာ-စုတေ၍၊ အညတြ-အခြားဘုံသို့၊ နဂစ္ဆတိ-မသွား၊ ဣဓေ-ဤ လူ့ဘုံသို့သာ၊ အာဂစ္ဆတိ-ရောက်လာ၏။ တံ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ ဧတံ-ဌာနံ ခေါ ပနေတံ ဝိဇ္ဇတိအစရှိသော ဤစကားကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ-မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။

အဂါရသ္မာတိ-ကား၊ ဂေဟာ-အိမ်မှ၊ အနဂါရိယန္တိ-ကား၊ ပဗ္ဗဇ္ဇ-ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ (“ပဗ္ဗဇေတိ-ကပ်ရောက်၏”၌စပ်)၊ ဟိ-မှန်၏၊ (တစ်နည်း) ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ-ရဟန်းအဖြစ်ကို၊ (ဝုစ္ဆတိ၌စပ်)၊ အဂါရဿ-အိမ်၏၊ ဝါ-အိမ်၌ နေခြင်း၏၊ ဟိတံ-စီးပွားဟူသည်၊ ကသိဂေါရက္ခာဒိကမ္မံ-လယ်လုပ်ခြင်း၊

ဌာနံ ခေါ ပနေတံ။ ။ပါဠိတော်ဝယ် “ဌာနံ ခေါ၊ပေ၊ဝိဇ္ဇတိ”ဝါကျ၏ နောက်၌ “ယံ အညတရော၊ပေ၊အာဂစ္ဆတိ၊ ဣတ္ထတ္ထံ၊ပေ၊ပဗ္ဗဇေတိ၊ အဂါရသ္မာ၊ပေ၊စေတောသမာဓိံ ဖုဿတိ၊ပေ၊ အနုဿရတိ”ဟု အပဓာနဖြစ်သော အနိယမ ၄ ဝါကျရှိ၏။ ယံ ကိုလည်း “နိပါတမတ္ထံ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ကရဏေဝါ ပစ္စတ္တနိဒ္ဒေသော-ကရိုဏ်းဝိဘတ်၏ ဟိတံအနက်၌ ပဌမာဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော သဒ္ဓါ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ကြိယာပရာမသနံဝါ”ဟုလည်းကောင်း ဋီကာ၌ ၃ နက် ဖွင့်၏။ ပဌမနည်းအလို ယံ အနက်မရှိ။

ဒုတိယနည်းအလို။ ။ယံ-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ အာဂစ္ဆတိ-၏၊ ဧတံဌာနံ-ဤလာခြင်း၏အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိခေါပန-ရှိသည်သာ၊ ယံ-ကြောင့်၊ ပဗ္ဗဇေတိ-ကပ်ရောက်၏၊ ဧတံဌာနံ-ဤရဟန်းအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိခေါပန-သာ၊ ယံ-ကြောင့်၊ စေတောသမာဓိံ-ကို၊ ဖုဿတိ-၏၊ ဧတံဌာနံ-ဤစေတောသမာဓိကို ရခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိခေါပန-သာ၊ ယံ-ကြောင့်၊ တံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ-ထို ရှေးတစ်ဘဝမျှ ဖြစ်သောပုဗ္ဗေနိဝါသကို၊ အနုဿရတိ-၏၊ ဧတံဌာနံ-ဤရှေ့တစ်ဘဝမျှ အောက်မေ့နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိခေါပန-သာ၊ ဤသို့ အသီးအသီးခွဲ၍ အနက်ပေးပါ။

တတိယနည်းအလို။ ။“ကြိယာကို သုံးသပ်ခြင်း”ဟူသော ကြိယာပရာမသန အနက်ပေးရာ၌ကား “ယံ အာဂစ္ဆတိ-အကြင်လာ၏၊ ဧတံဌာနံ-ဤလာခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိခေါပန-သာ၊ ယံပဗ္ဗဇေတိ-အကြင် ကပ်ရောက်၏၊ ဧတံ ဌာနံ-ဤရဟန်းအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ ပေ၊ ယံဖုဿတိ-အကြင်ရ၏၊ ဧတံ ဌာနံ-ဤစေတော သမာဓိကို ရခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ ပေ၊ ယံ အနုဿရတိ-အကြင်အောက်မေ့နိုင်၏၊ ဧတံ ဌာနံ-ဤရှေးတစ်ဘဝမျှကို အောက်မေ့နိုင်ခြင်း၊ ထိုထက်အလွန်မအောက်မေ့နိုင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိ ခေါပန-သာ။ [တတော ပရံ နာနုဿရတိ ဝါကျပါ ယံဖြင့်စွဲနိုင်၏။] ယံကို ကြိယာပရာမသနအနက် ဖွင့်ရာ၌ ဤသို့ကြိယာနှင့် တွဲ၍ပေးရသည်။

နွားကျောင်းခြင်း အစရှိသောအလုပ်တည်း။ [အာဒိဖြင့် ဝါဏီဇူစသည်ကိုယူ၊ အချို့နေရာ ဌ “ကသိဝါဏီဇူဒီ”ဟု ရှိ၏။] တံ-ထိုအိမ်၏ စီးပွားဖြစ်သော လယ်ထွန် ကုန်ရောင်း နွားကျောင်းမှုအစရှိသော အလုပ်သည်၊ တတ္ထ-ထိုရဟန်း အဖြစ်၌၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ [ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဟိ ယသ္မာ”ဟု စာအုပ်တို့၌ ရှိ၏၊ ယသ္မာသည် ရှိရိုးမဟုတ်၊ ဟိကိုပင် “ယသ္မာ”ဟု အနက်ပေးနိုင်၏။] တသ္မာ-ကြောင့်၊ (အိမ်၏စီးပွားဖြစ်သောလယ်ထွန် ကုန်ရောင်း နွားကျောင်းမှုမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ အနဂါရိယာတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ-ဆိုအပ်၏၊ [ပဗ္ဗဇ္ဇာကို အရကောက်ရသောကြောင့် “အနဂါရိယာတိ”ဟု ရှိပါစေ၊ ပါဠိတော်၌ကား ပဗ္ဗဇ္ဇတိ၏ ကံဖြစ်သောကြောင့် ဒုတိယန္တရရှိရသည်။] ပဗ္ဗဇ္ဇတိတိ-ကား၊ ဥပဂစ္ဆတိ-ကပ်ရောက်၏၊ တတော ပရံ နာနုဿရတိတိ-ကား၊ တတော ပုဗ္ဗေနိဝါသာ-ထိုရှေး၌နေအပ်ဘူးသော တစ်ဘဝမှ၊ ဝါ-ထက်၊ ပရံ-နောက်၌၊ ဝါ-အလွန်၊ န သရတိ-မအောက်မေ့နိုင်၊ သရိတုံ-အောက်မေ့ခြင်းငှါ၊ အသက္ကောန္တော-မစွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်)၊ တတ္ထ-ထိုရှေးဘဝ၌၊ ဌတွာ-တန့်ရပ်၍၊ ဒိဋ္ဌိ-မိစ္ဆာအယူကို၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏။

နိစ္စောတိ အာဒိသု-နိစ္စော အစရှိသောပါဌ်တို့၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ တဿ-ထိုဗြဟ္မာမင်း၏၊ ဥပပတ္တိ-ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကို၊ အပဿန္တော-မမြင်စွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်)၊ နိစ္စောတိ-မြဲ၏ဟူ၍၊ ဝဒတိ-ပြောဆို၏၊ (တဿ-၏)၊ မရဏံ-စုတေခြင်းကို၊ အပဿန္တော-သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဓုဝေါတိ-ခိုင်ခံ့၏ဟူ၍၊ (ဝဒတိ)၊ သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ ဘာဝတော-ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဿတောတိ-အခါခပ်သိမ်းထင်ရှားရှိ၏ဟူ၍၊ (ဝဒတိ)၊ [သဿတတစ်ပုဒ်ပြီးပုံကို ရှေ့ “သဿတော အတ္တာစ”အဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။] ဧရာဝသေနာပိ-ဧရာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် သော်မှလည်း၊ ဝိပရိဏာမဿ-ဖောက်ပြန်ခြင်း၏၊ အဘာဝ

အဂါရသ္မာ၊ ပေ၊ အနဂါရိယံ။ ။ ဤဝါကျ၏အဓိပ္ပါယ်ကို ပါရာဇိကဏ် သုဒိန္နကဏ္ဍ၌ ဖွင့်ပြခဲ့ပြီ။ ဋီကာသစ်၌ “န ဂစ္ဆတိတိ အဂါရံ (ဂေဟံ)၊ အဂါရဿ+ဟိတံ အဂါရိယံ (ကသိဂေါရက္ခာဒိကမ္ပံ)၊ တံ ဇတ္ထနတ္ထိတိ အနဂါရိယာ (ပဗ္ဗဇ္ဇာ)၊ ပဿဒ္ဓေန ဝိသိဋ္ဌော ဝသေဒ္ဓေါ ဥပသကံမနေ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝုတ္တံ ဥပဂစ္ဆတိတိ”ဟု ဖွင့်၏။ [သာရတ္ထဋီကာ၌ “အဂါရဝါသော အဂါရံ၊ ဥတ္တရပဒလောပေန၊ တဿ(ထိုအိမ်၌ နေခြင်း၏)၊ ဝမိဝဟံ အဂါရဿ+ဟိတံ”ဟု ဖွင့်သေး၏။

ဧရာဝသေနပိ။ ။ “ဝိသဒ္ဓေန မရဏဝသေနာပိတိ သမ္ပိဇ္ဇောတိ”ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်၏၊ မိမိကား ပိသဒ္ဓါသည် “သမ္ဘာဝနာဇောတက၊ ဂရဟာသမုစ္စည်း”ဟု ထင်၏၊ ဝိပရိဏာမဖြစ်ရာ၌ ဧရာအားဖြင့်လည်း ဖောက်ပြန်နိုင်၏၊ ဧရာထက် သာ၍ဆိုးသော မရဏအားဖြင့်လည်း ဖောက်ပြန်နိုင်၏၊ ထိုဗြဟ္မာမင်းမှာ ဧရာအားဖြင့်သော်မှ ဝိပရိဏာမဓမ္မ မရှိသေး၏၊ မရဏအားဖြင့် မရှိခြင်းမှာ ဆိုဖွယ်ရာပင် မလိုတော့ပါ-ဟူလို။

တော-မရှိခြင်းကြောင့်၊ အဝိပရိဏာမဓမ္မောတိ-ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော မရှိဟူ၍၊ (ဝဒတိ)၊ ဧတ္ထ-ဤပဌမဝါရ၌၊ သေသံ-ကြွင်းသောပုဒ်ပေါင်းသည်၊ ဥတ္တာနမေဝ-သာ၊ ဣတိ-အပြီးတည်း။ [“ဧတ္ထ ပဌမဝါရေ”ဟု စာအုပ်တို့၌ရှိ၏၊ နိဿယစွဲရာမှ ပါလာဟန်တူသည်၊ ဒုတိယဝါရေကို ထောက်လျှင် “ပဌမဝါရ”ဟု သိသာပြီ။]

၄၅-၄၆။ ဒုတိယဝါရေ-ဒုတိယဝါရ၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ (ယေ ဒေဝါ-အကြင် နတ်တို့သည်၊) ခိဇ္ဇာယ-အလွန်အကြူး ပျော်မြူးခြင်းကြောင့်၊ ပဒုဿန္တိ ဝိနဿန္တိ-ပျက်စီးကြရကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ အလွန်အကြူး ပျော်မြူးသည့်အတွက် ပျက်စီးရကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ-ထိုနတ်တို့သည်၊) ခိဇ္ဇာပဒေါသိကာ-ခိဇ္ဇာပဒေါသိကတို့မည့်၏၊ ပဒုသိကာတိပိ-ပဒုသိကာဟူ၍လည်း၊ ပါဠိ-ပါဠိတော်ကို၊ လိခန္တိ-ရေးကြကုန်၏၊ သာ-ထိုပါဠိသည်၊ အဋ္ဌကထာယံ-ရှေးအဋ္ဌကထာ၌၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ အတိဝေလံတိ-ကား၊ အတိကာလံ-အချိန်လွန်အောင်၊ အတိစိရံ-အလွန်ကြာမြင့်စွာ၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

ခိဇ္ဇာပဒေါသိကာ။ ။သက္ကတ၌ “ကြိဉာ”သည် ပါဠိ၌ “ကိဠ=ခိဇ္ဇာ”ဟု ဖြစ်၏၊ ဓာတ်ကျမ်း၌ “ခိဉ” ဓာတ်ဟု မတွေ့ရ၊ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသုစိ၌ “ခိဉ ကိဠာယံ”ဟု ဆို၏၊ “ဏျ ပစ္စည်းဖြင့် ချကို (ချ)ပြု၊ ခွေဘော်လာ”ဟု ကြံပါ၊ ခိဉနံ-ပျော်မြူးခြင်း၊ ခိဇ္ဇာ-ခြင်း၊ ပဒုဿန္တိတိ ပဒေါသိနော၊ (ကတ္တားဟော ဣပစ္စည်း) ခိဇ္ဇာယ+ပဒေါသိနော၊ ခိဇ္ဇာပဒေါသိနော၊ သွတ္တံ၌ ကပစ္စည်းသက်၍ “ခိဇ္ဇာပဒေါသိကာ”ဟု ဖြစ်၏၊ (တစ်နည်း) ပဒုဿနံ ပဒေါသော ခိဇ္ဇာယ+ပဒေါသော ခိဇ္ဇာပဒေါသော၊ ခိဇ္ဇာဒေါသော ဧတေသံတိ ခိဇ္ဇာပဒေါသိကာ-ဋီကာကို မိုးသည်၊ အဋ္ဌကထာ၌ကား လဟုကနည်းဖြင့် ဝိဂ္ဂဟပြုထားသည်။ [ဋီကာသစ်၌ “ခိဇ္ဇာပဒေါသိကာ”ဟု ဣပစ္စည်းဖြင့် ဆိုလျက် “ဣအက္ခရာလာသည်”ဟု တစ်နည်းဆိုသေး၏။]

ပဒုသိကာ။ ။ဤပါဠိကား မဟာဝိဟာရဝါသိနိကာယမှတစ်ပါး အခြားနိကာယတို့၏ ပါဠိတည်း၊ ထိုပါဠိသည် ရှေးအဋ္ဌကထာတို့၌ မရှိ၊ ဒုသဓာတ်သည် စုရာဒိဂိုဏ်း၊ နာသ(ဖျက်ဆီးခြင်း) ဟူသော သကမ္မကအနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် တမင်လာမဖျက်ဆီးရဘဲ သူတို့ဘာသာ ပျက်စီးကြရသောနတ်တို့ကို ဟောရာ၌ ထိုပါဠိသည် မသင့်ပင်၊ ခိဇ္ဇာပဒေါသိကာ၌ကား ဒိဝါဒိဒုသ (ဝိကတ-ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း အနက်ဟော) အကမ္မကဓာတ်တည်း။

အတိဝေလံ။ ။ဝေလာသဒ္ဒါသည် ကာလအနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “အတိကာလံ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ကာလောဒ္ဒါ သမယော ဝေလာ-အဘိဓာန်(၆၆)။] “ဝေလံ+အတိက္ကန္တံ အတိဝေလံ (ဘာဝနပုံသကဟု ခေါ်အပ်သော ကြိယာဝိသေသနပုဒ်တည်း၊ ရိုးရာဖြစ်သော ပျော်မြူးချိန်ကို လွန်အောင်” ဟူလို၊ ဆိုလိုရင်းမှာ “အချိန်အလွန်ကြာအောင် ပျော်မြူးခြင်းပင်တည်း”ဟု သိစေလို၍ “အတိစိရံ”ဟု ဖွင့်သည်။

ဟဿ ခိန္နာ ရတိဓမ္မသမာပန္နာတိ-ကား၊ ဟဿရတိဓမ္မဉ္ဇေဝ-မေထုနဓမ္မဖြင့် ရွှင်ပျခြင်း၌ မွေ့လျော်ခြင်းသဘောသို့လည်းကောင်း၊ ခိန္နာရတိဓမ္မဉ္ဇ-ကိုယ် နှုတ်၂ ဖော်၊ မြူးပျော်ခြင်း၌မွေ့လျော်ခြင်း သဘောသို့လည်းကောင်း၊ သမာပန္နာ-ကောင်း စွာရောက်ကုန်သည်၊ အနုယုတ္တာ-အဖန်ဖန် အားထုတ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ-ဖြစ်၍၊) (ဝိဟရန္တိ၌စပ်)၊ ကေဠိဟဿသုခဉ္ဇေဝ- မေထုနခံစား ပျော်ပါးခြင်းရှိသူတို့၏ ရွှင်ပျခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သုခကိုလည်းကောင်း၊ ကာယိက ဝါစသိကကိဋ္ဌာသုခဉ္ဇ-ကိုယ် ၌ဖြစ်သော ပျော်မြူးခြင်း၊ နှုတ်၌ဖြစ်သော ပျော်မြူးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော သုခကိုလည်းကောင်း၊ အနုယုတ္တာ (ဟုတ္တာ)၊ (ဝိဟရန္တိ၌စပ်)၊ ဝုတ္တပ္ပကာရ ရတိဓမ္မသမဂီဇော-ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော မွေ့လျော်ခြင်းသဘောနှင့် ပြည့်စုံ ကုန်သည်၊ ဟုတ္တာ-၍၊ ဝိရဟန္တိ-နေကြကုန်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

သတိ သမ္မုသတိတိ-ကား၊ ခါဒနိယ ဘောဇနီယေသု-ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်တို့၌ သတိ-စားသောက်ဖို့ရန် သတိသည်၊ သမ္မုသတိ-ပျောက်ပျက်၏၊ ဝါ-မေ့လျော့၏၊ [ဘူဝါဒိ မုသဓာတ်သာ “မေ့လျော့ခြင်းအနက်”ကို ဟော၏၊ ဒိဝါဒိမုသဓာတ်ကား “ဖြတ်ခြင်းအနက်”ကို ဟောသည်၊ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓေဘော် မရှိရ။] ကိရ-ချဲ့၊ တေ-ထိုနတ်တို့သည်၊ ပုညဝိသေသာဓိဂတေန-ကောင်းမှုအထူးကြောင့် ရအပ်သော၊

ဋီကာဟောင်း။ ။“အတိက္ကန္တဝေလံ ဝါ အတိဝေလံ”ဟု ဖွင့်၏၊ အဋ္ဌကထာနည်းမှ တစ်နည်းဖွင့်သောကြောင့် “ဝါ”ဟု ထည့်ထားသည်၊ ဒုတိယာဝိဘတ်ကိုလည်း ကြိယာဝိသေသန အနက်၌ပင် သက်စေလို၍ “အာဟာရပဘောဂကာလံ အတိက္ကမိတ္တာတိ အတ္ထော”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဝိဂြိုဟ်မှာ ရှေးအတိုင်း အဗျယိဘောပင်တည်း၊ သို့သော် “ကာလ” အရ ပျော်မြူးချိန်ကာလကို မယူဘဲ “အစာစားချိန်ကာလကို” ယူရသည်။

ဟဿ၊ပေ၊သမာပန္နာ။ ။ဟဿနှင့် ခိန္နာကို ဒွန်တွဲ၊ “ဒွန်၏နောက်၌၊ ရှိသောပိုဒ်၊ ယှဉ်လိုက်ပုဒ်တိုင်းသာ” နှင့်အညီ ဒွန်၏နောက်၌ရှိသော ရတိဓမ္မပုဒ်ကို ရှေး ၂ ပုဒ်နှင့် ယှဉ်စေ၍ “ဟဿရတိဓမ္မဉ္ဇေဝ၊ ခိန္နာရတိဓမ္မဉ္ဇ”ဟု ဖွင့်သည်၊ [ဟဿခိန္နာသု+ရတိဓမ္မော ရမဏသဘာဝေါတိ၊-ဋီကာသစ်။] “သမာပန္န-ကောင်းစွာရောက်”ဟူသည် “ထိုအလုပ်ကို အားထုတ်ခြင်းပင်တည်း”ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်ကို ပြလို၍ သမာပန္နာကို “အနုယုတ္တာ”ဟု ဖွင့်သည်။

ကေဠိ၊ပေ၊ကိဋ္ဌာသုခဉ္ဇ။ ။ဟဿရတိဓမ္မကို “ကေဠိဟဿသုခ”ဟုလည်းကောင်း၊ ခိန္နာရတိဓမ္မကို “ကာယိကဝါစသိက ကိဋ္ဌာသုခ”ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်၏၊ ထိုတွင် “မေထုနသမ္မယော ဂေန ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခံ ကေဠိဟဿသုခံ”ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ထိုမှကြွင်းသော ပျော်မြူးခြင်းဟူသော ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂကြောင့်ဖြစ်သော (က ခုန် တီးမှုတ်ခြင်း သီဆိုခြင်းစသော ပယောဂတို့ကြောင့်ဖြစ်သော) သုခကို “ကာယိကဝါစသိက ကိဋ္ဌာသုခ”ဟု ခေါ်သည်။ [ကိဋ္ဌာ ယေသံတိ ကေဠိဇော၊ ကေဠိနံ-ကာမခံစားပျော်ပါးခြင်း ရှိသူတို့၏+ဟဿော-ရွှင်ပျ ခြင်းတည်း၊ ကေဠိဟဿော-ခြင်း၊ ကေဠိဟဿေန+ဥပ္ပဇ္ဇနကံ+သုခံ ကေဠိဟဿသုခံ။]

မဟန္တေန-ကြီးကျယ်သော၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ သိရိဝိဘဝေန-အသရေစည်းစိမ်ဖြင့်၊ နက္ခတ္တံ-နက္ခတ်သဘင်ကို၊ ကိဋ္ဌန္တာ-ကစားကုန်လသော်၊ ဝါ-ပျော်မြူးကုန်လသော်၊ တာယ သမ္ပတ္တိယာ-ထိုစည်းစိမ်၏၊ မဟန္တတာယ-ကြီးကျယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အာဟာရံ-နတ်သုဓာဟူသောအာဟာရကို၊ ပရိဘုဉ္ဇိမှ-စားပြီးကုန်ပြီ၊ န ပရိဘုဉ္ဇိမှ-မစားကြရကုန်သေး၊ ဣတိပိ- ဤသို့လည်း၊ န ဇာနန္တိ-မသိကြတော့ကုန်၊ အထ-

သိရိဝိဘဝေန, နက္ခတ္တံ။ ။“သရိရသောဘဂ္ဂါဒိသိရိယာ ပရိဝါရာဒိသမ္ပတ္တိယာစ-ခန္ဓာကိုယ် ၏ လှပတင့်တယ်ခြင်း စသည်ကို သိရိ၊ အခြေအရံစသော စည်းစိမ်ကို ဝိဘဝ”ဟု ဖွင့်သည်၊ နတ်ပြည်၌ နက္ခတ်မရှိ၊ ထို့ကြောင့် နက္ခတ်ပွဲလည်းမရှိ၊ လူ့ပြည်က အခေါ်အဝေါ်အတိုင်း နက္ခတ်တို့ ၏ ပွဲသဘင်ကိုပင် ဥပစာတင်၍ “နက္ခတ္တံ”ဟု ဆိုထားသည်။ [“နက္ခတ္တံတိ ဆဏံ၊ ယေဘုပေျန ဟိ နက္ခတ္တယောဂေန ကတတ္တာ တထာယောဂေါ ဝါ ဟောတု မာဝါ၊ နက္ခတ္တမိစ္ဆေဝ ဝုစ္စ တိ၊-ဋီကာသစ်။

အာဟာရံ။ ။နတ်တို့၏အာဟာရဟူသည် “သုဓာ”တည်း၊ “သုပုဗ္ဗ၊ ဓေဓာတ်၊ (တစ်နည်း) ဓာဓာတ်၊ ကစ္စည်း”ဟု ထောမနိမိဆို၏၊ [ဓေဓာတ်သည် ပါနအနက်ကို ဟော၍၊ ဓာဓာတ်ကား ဒါန အနက်ကိုလည်း ဟောသည်။] သုဋ္ဌု-ကောင်းစွာ+ဓိယတေ-သောက်အပ်၏၊ ဝါ-ပေးအပ် ၏၊ ဣတိ သုဓာ၊ ဋီကာသစ်၌ “သုဓဿဓာရဏတော ဒေဝါနံ ဘောဇနံ သုဓာတိ ဝုစ္စတိ”ဟု ဆို၏၊ ထိုအလို “သုဓံ+ဒဓာတိတိသုဓာ-သုဓကိုဆောင်တတ်သော နတ်သုဓာ”ဟု ပြုပါ။

နတ်သုဓာ၏ဂုဏ်။ ။ထိုနတ်သုဓာသည် “သင်္ခပမာ-ခရသင်းကဲ့သို့ ဖွေးဖွေးဖြူ၏၊ အတုလျဒဿနာ-အတုမရှိအောင် ကြည့်စရာကောင်း၏၊ သုစိ-စင်ကြယ်၏၊ သုဂန္ဓာ-ကောင်း သောအနံ့ရှိ၏၊ ပိယရူပါ-ချစ်စရာ အဆင်းရှိ၏၊ ထိုသုဓာကိုစားရလျှင် ၁၂ ပါးသော အကျိုးရ၏၊ ၁၂ ပါးအကျိုးကား-ခုဒ္ဒံ-ထမင်းဆာခြင်း၊ ပိပါသံ-ရေငတ်ခြင်း၊ အရတိ-မမွေ့လျော်ခြင်း၊ ဒရထံ-ကိုယ်ပူခြင်း၊ ခိဒံ-ပင်ပန်းခြင်း၊ [စာအုပ်တို့၌ “ခမံ”ဟု ရှိ၏၊ “ကိလန္တဘာဝံ”ဟု သုဓာဘောဇနဇာတ် အဋ္ဌကထာဖွင့်သောကြောင့် ဆန်းလည်းတဲ့အောင် “ခိဒံ”ဟု ရှိသင့်၏။] ကောဓံ-အမျက်ထွက်ခြင်း၊ ဥပနာဟံ-ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဝိဝါဒံ-ငြင်းခုံခြင်း၊ ပေသုနံ-ချောပစ်ကုန်း တိုက်ခြင်း၊ သီတ-ချမ်းအေးခြင်း၊ ဥဏှ-ပူအိုက်ခြင်း၊ တန္တိ-ပျင်းရိခြင်း၊ ဤ ၁၂ ပါးကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်းတည်း။

ဘုတ္တာစ သာ ဒွါဒသ ဟန္တိ ပါပကေ၊ ခုဒ္ဒံ ပိပါသံ အရတိ ဒရထက္ခိဒံ။

ကောဓုပနာဟဉ္စ ဝိဝါဒပေသုနံ၊ သီတဏှ တန္တိစ ရသုတ္တမံ ဣဒံ။

သုဓာ၏ ပမာဏ။ ။ထိုသုဓာသည် သဖန်းသီး ပမာဏရှိ၏၊ လက်တစ်ဆုတ်စာလောက်သာ ကြီး၏၊ ထိုသုဓာကို နတ်တို့အရေအတွက်အားဖြင့် တစ်ရက်တစ်ခါစားကြရ၏၊ အောက်အောက် နတ်များထက် နတ်များ၏ အာဟာရသည် အဆင့်ဆင့်သာလွန်၏၊ လျှာပေါ်တင်လိုက်လျှင်ပင် ဆံဖျား လက်သည်း ခြေသည်းဖျားတိုင်အောင် တကိုယ်လုံး ပြန့်နှံ့၍ သွားလေသတဲ့။

ပျော်မြူးကြရာ ထိုအခါ၌၊ ဧကာဟာရာတိက္ကမနတော-တစ်ကြိမ် အာဟာရကို လွန်ရာအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ နိရန္တရ-မပြတ်၊ ခါဒန္တာပိ-ခဲစားပါကုန်သော်လည်းကောင်း၊ ပိဝန္တာပိ-သောက်ကြပါကုန်သော်လည်းကောင်း၊ စဝန္တိယေဝ-စုတေကြရ ကုန်တော့သည်သာ၊ န တိဋ္ဌန္တိ-မတည်နိုင်တော့ကုန်။

ကဿာ-အဘယံကြောင့်နည်း၊ ကမ္မဇတေဇဿ-ကမ္မဇတေဇော၏၊ ဗလဝတာယ-အားရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကရဇကာယဿ-ကရဇကာယ၏၊ ဝါ-ခန္ဓာကိုယ်၏၊ မန္တတာယ-နံ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ-ညံ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်းတည်း။ [တစ်နည်း အကျယ်ပေးပုံကား၊ ကဿာ-အဘယံကြောင့်၊ အထ-၌၊ ဧကာဟာရာတိက္ကမနတော-မှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ နိရန္တရ-လပ်၊ ခါဒန္တာပိ-ခဲစားကုန်သော်လည်းကောင်း၊ ပိဝန္တာပိ-သောက်ကြ ကုန်သော်လည်းကောင်း၊ စဝန္တိယေဝ-ဧကန်စုတေကြရကုန်သနည်း၊ န တိဋ္ဌန္တိ-

နိရန္တရံ၊ ပေ၊ ပိဝန္တာပိ။ ။ ဤစကားသည် နောက်ထပ်ပြုပြင်၍ မရနိုင်ကြောင်းကို ပြသော ပရိကပ္ပစကားတည်း၊ တစ်ကယ်အားဖြင့်ကား ထိုကဲ့သို့ နိရန္တရ စားချိန်သောက်ချိန် မရကြ တော့ဘဲ ဧကန်စုတေကြရသည်သာ။ [နိရန္တရ ခါဒန္တာပိ ပိဝန္တာပိတိ ဣဒံ ပရိကပ္ပနာဝသေန ဝုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။]

ကမ္မဇတေဇဿ ဗလဝတာယ။ ။ စားသမျှအစာကို ကြေကျက်စေနိုင်သော အစာအိမ်၌ ရှိသော ဝမ်းမီးကို “ပါစကတေဇော”ဟု ခေါ်၏၊ ထို ပါစကတေဇောကိုပင် ရှေးကံကြောင့် ဖြစ်သည့်အတွက် “ကမ္မဇတေဇော”ဟု ခေါ်သည်၊ လူတို့မှာ ထို ကမ္မဇဝမ်းမီး အညံ့-အကောင်း (အနံ့-အထက်) ကွဲပြားသော်လည်း နတ်တို့၌ကား မွန်မြတ်သောရှေးကံကြောင့် ဖြစ်ရသည့်အတွက် ဂရသိနိဒ္ဓ (လေးလေးပင်ပင် ညက်ညက်ညောညောရှိသော) နတ်သုခအာဟာရကိုပင် ကြေကျက်စေနိုင်ရကား အားရှိထက်မြက်သော ဝမ်းမီးသာ ရှိကြပေသည်။

ကရဇကာယဿ မန္တတာယ။ ။ ခန္ဓာကိုယ်ကို “ကရဇကာယ”ဟု ခေါ်၏၊ နတ်တို့၏ ခန္ဓာကိုယ်သည် သိမ်မွေ့နုည့်၏၊ သိမ်မွေ့နုည့်သောကြောင့်ပင် သိကြားမင်းသည် ဣန္ဒဿာလဂူသို့ လာသောအခါ ပကတိမြေပေါ်၌ ခန္ဓာကိုယ်မတည်နိုင်ဘဲ ကျွဲ၍ဝင်သွားသောကြောင့် ဘုရားရှင် သည် “ကြမ်းတန်းသော အတ္တဘောကို အဓိဋ္ဌာန်လိုက်လော”ဟု သိကြားအား နည်းပေးတော်မူရဘူးလေသည်၊ ဤစကားအရ “နတ်တို့၏ ထက်မြက်သောကမ္မဇဝမ်းမီးသည် လောင်ဖို့ရာနတ်သုခကို မရသောအခါ နုည့်သောနတ်ခန္ဓာကိုယ်ကို လောင်သောကြောင့် တဇဏချင်း စုတေကြရသည်”ဟု သိပါ။

မှတ်ချက်။ ။ “လူတို့ကား နတ်များလောက် မကြီးကျယ်သောကံကြောင့် ဖြစ်ရသည့်အတွက် ကမ္မဇတေဇောလည်း နတ်များလို မကောင်း၊ ကရဇကာယလည်း နတ်များ၏ကိုယ်လောက် မနုည့်”ဟု သိပါ၊ သို့ရာဝယ် လူအချင်းချင်းကား ကံချင်းကွာသည့်အတွက် ကမ္မဇဝမ်းမီး ကောင်း-မကောင်းသည်လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာကိုယ် အနုအကြမ်းသည်လည်းကောင်း ကွာခြားပါ သေး၏၊ အစာကြေလွယ်သူတို့မှာ ကမ္မဇဝမ်းမီး ကောင်းသူများပင်တည်း။

မတည်နိုင်ကြရကုန်သနည်း၊ ကမ္မဇ တေဇဿ-၏၊ ဗလဝတာယ-ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကဇကာယဿ-၏၊ မန္တတာယ-ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အထ-၌၊ ဧကာဟာရာ တိက္ကမနတော-မှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ နိရုန္တ-မလပ်၊ ခါဒန္တာပိ-သော်လည်းကောင်း၊ စဝန္တိ ယေဝ-ဧကန်စုတေကြရကုန်တော့၏၊ န တိဋ္ဌန္တိ-မတည်နိုင်ကုန်တော့။]

ဟိ-ချဲ့၊ မနုဿာနံ-လူတို့၏၊ ကမ္မဇတေဇော-ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဝမ်းမီးသည်၊ မန္တော-နံ့၏၊ ဝါ-ညံ့၏၊ ကရဇကာယော-ကရဇကာယသည်၊ ဗလဝါ-အားရှိ၏၊ [နတ်တို့၏ကိုယ်လောက် မနူးညံ့ဘဲ ကြမ်းတမ်းသည်ကို “ဗလဝါ”ဟု ဆိုသည်။] တေသံ-ထိုလူတို့၏၊ ကမ္မဇတေဇဿ-ကမ္မဇတေဇော၏၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “တေဇဿ”ဟု ရှိ၏။] မန္တတာယ-နံ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ညံ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကရဇကာယဿ-၏၊ ဗလဝတာယ-အားရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ သတ္တာဟမ္ပိ-ခုနစ်ရက်ကိုသော်မှလည်း၊ အတိက္ကမိတွာ-လွန်၍၊ ဥဏှောဒကအစ္ဆယာဂုအာဒိဟိ-ပူသော ရေနွေး၊ ကြည်သော ယာဂုအစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဝတ္ထု-ကရဇကာယဟူသောဝတ္ထုကို၊ ဥပတ္တမ္ဘတုံ-ထောက်ပံ့ခြင်းငှါ၊ သက္ကာ-စွမ်းနိုင်၏၊ ပန-ကား၊ ဒေဝါနံ-နတ်တို့၏၊ ကမ္မဇတေဇော-သည်၊ ဗလဝါ-သည်၊ ဟောတိ၊ ကရဇံ-ကရဇဝတ္ထုသည်၊ မန္တံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ (ဟောတိ)၊ [အချို့စာအုပ်၌ “ကရဇကာယံ”ဟု ရှိ၏၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ကရဇံ”ဟု ရှိသည်၊ ဝတ္ထုကိုငဲ့၍ ကရဇံဟု နပုလ္လိန်ထားသည်၊ ကရဇသဒ္ဒါကား ပုလ္လိန်သာ၊] တေ-ထို နတ်တို့သည်၊ ဧကံ-တစ်ခုသော၊ အာဟာရဝေလံ-အစာစားချိန်ကို၊ အတိက္ကမိတွာဝ-လွန်၍သာလျှင်၊ ဝါ-လွန်လျှင် လွန်ခြင်းပင်၊ သက္ကာတုံ-ကောင်းစွာတည်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကာန္တိ-မစွမ်းနိုင်တော့ကုန်၊ ယထာနာမ-ဥပမာမည်

ကရဇကာယခေါ်ပုံ။ ။ကော ဝုစ္စတိ သရီရံ၊ တတ္ထ-ထို ကိုယ်၌၊ ပဝတ္ထော-သော၊ ရဇော-မြူသည်၊ က+ရဇော-မည်၏၊ သုက္ကသောဏိတံ-သုက်သွေးတည်း၊ မှန်၏၊-ရာဂကို “မြူ”ဟု ခေါ်၏။ [ရာဂေါ ရဇော န စပန ရေဏု ဝုစ္စတိ-မဟာနိဒ္ဒေသ၊ အဋ္ဌကဝဂ်၊ သာရိပုတ္တသုတ္တန်ဒေသပါဠိတော်။] ထိုရာဂမြူကြောင့်ဖြစ်သော သုက်သွေးကိုလည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့် “ရဇ”ဟု ခေါ်ရသည်၊ ကရဇေန-ကိုယ်၌ဖြစ်သော သုက်သွေးကြောင့်+သမ္ဘူတော-ကောင်းစွာဖြစ်သော+ကာယော-ကိုယ်တည်း၊ ကရဇကာယော-ကိုယ်၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ-သုက်သွေးကြောင့် မဖြစ်ဘဲ ဥပပတ် ပဋိသန္ဓေနေရသော နတ်တို့၏ကိုယ်ကို “ကရဇကာယ”ဟု မခေါ်နိုင်သော်လည်း ကိုယ်ချင်းတူသောကြောင့် သဒိသုပစာရအားဖြင့် “ကရဇကာယ”ဟုပင် ခေါ်ရတော့သည်။

ဋီကာသစ်။ ။တထာ အသမ္ဘူတောပိစ ဒေဝါဒိနံ ကာယော၊ တဗ္ဗောဟာရေန ကရဇကာယောတိ ဝုစ္စတိ၊ ယထာ-ပူတိကာယော ဧရသိင်္ဂါလောတိ-မပုတ်သေးသော်လည်း ကိုယ်ဟူသမျှကို “ပူတိကာယ”ဟု ခေါ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မအိုသေးသော်လည်း မြေခွေးဟူသမျှကို “ဧရသိင်္ဂါလ”ဟု ခေါ်ရသကဲ့သို့လည်းကောင်းတည်း၊ ကရဇပုဒ်၏ အခြားဝိဂ္ဂဟများကို ဋီကာသစ်၌ ရှုပါ။

သည်ကား၊ ဂိမ္မာနံ-နွေလတို့၏၊ မုစ္ဆန္တိကေ-နေ၏ အလယ်ဖြစ်သောအခါ၌၊
ဝါ-မွန်းတည့်ချိန်၌၊ တတ္ထပါသာဏေ-ပူနေသော ကျောက်ဖျာ၌၊ [တပတိတိ
တတ္ထော၊ (ပါသာဏေ ၁)၊] ထပိတံ-ထားအပ်သော၊ ပဒုမံဝါ-ပဒုမ္မာကြာသည်
သော်လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပလံဝါ-ဥပ္ပလမည်သော ကြာညို ကြာဖြူ ကြာနီသည်သော်
လည်းကောင်း၊ သာယနသမယေ-ညနေအခါ၌၊ ဃဋ္ဌသတေန-ရေအိုးတစ်ရာဖြင့်၊
သိပ္ပိယမာနံပိ-သွန်းလောင်အပ်ပါသော်လည်း၊ ပါကတိကံ-ပင်ကိုယ်သဘောရှိသည်၊
န ဟောတိ-မဖြစ်တော့၊ ဝိနဿတိယေဝ-ပျက်စီးရတော့သည်သာ၊ ဧဝမေဝ-
ဤ အတူသာလျှင်၊ ပစ္ဆာ-နောက်၌၊ (အာဟာရတစ်ကြိမ်ကို လွန်ရာကာလမှ
နောက်၌) နိရန္တရံ ခါဒန္တာပိ ပိဝန္တာပိ စဝန္တိယေဝ, နတိဋ္ဌန္တိ၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊
သတိယာ၊ ပေ၊ စဝန္တိတိ၊-သတိယာ၊ ပေ၊ စဝန္တိဟူ၍၊ (ဘဂဝါ) အာဟ-ဟောတော်မူပြီ။

ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ တေ ဒေဝါ-ထို နတ်တို့
သည်၊ ကတမေ-အဘယ်နတ်တို့နည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ (တေဒေဝါ-
တို့သည်၊) ဣမေ ဒေဝါ-ဤနတ်တို့တည်း၊ ဝါ-မည်သည့် နတ်တို့တည်း၊ ဣတိ-
သို့၊ အဋ္ဌကထာယံ-ရှေးအဋ္ဌကထာ၌၊ ဝိစာရဏာ-စိစစ်ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊
ပန-ထိုသို့ပင် ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ စိစစ်ခြင်းမရှိပါသော်လည်း၊ ဒေဝါနံ၊ ပေ၊ မန္တန္တိ-
ဒေဝါနံ၊ ပေ၊ မန္တဟူ၍၊ အဝိသေသေန-အထူးမမ၊ သာမညအားဖြင့်၊ ဝုတ္တတ္တာ-
ဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဝေဒိတဗ္ဗာ၌စပ်)၊ ယေကေစိ-အမှတ်မရှိ ကြွင်းမဲ့
ဥဿုံ အလုံးစုံကုန်သော၊ ကဗဠိကာရာဟာရူပဇီဝိနော-နတ်သုဓာဟူသော ကဗလီ
ကာရ အာဟာရကိုမှီ၍ အသက်မွေးကြကုန်သော၊ ဒေဝါ-နတ်တို့သည်၊ ဧဝံ-
ဤသို့(မြူးပျော်မှုကို)၊ ကရောန္တိ-ပြုကြကုန်၏၊ တေယေဝ-ထို နတ်အားလုံးတို့သည်
ပင်၊ စဝန္တိ-စုတေကြရကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်ကုန်၏၊ ဟိ-
မှန်၏၊ ဧတေ-ဤနတ်တို့ကို၊ ခိဉ္ဇာပဒုဿနမတ္ထေနေဝ-အပျော်ကြူးသည့်အတွက်
ပျက်စီးခြင်းမျှကြောင့်သာလျှင်၊ ခိဉ္ဇာပဒေါသိကာတိ-ကတို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-မိန့်တော်မူ

အဝိသေသန။ ။နတ်အားလုံးနှင့်ဆိုင်သော “ဒေဝါနံ” ကို “အဝိသေသ-မည်သည့်နတ်ဟု
ဝိသေသမရှိသော သာမညသဒ္ဓါ”ဟု ဆိုသည်၊ (တစ်နည်း) “ဒေဝါနံ ကမ္မဇတေဇော ဗလဝါ၊
ကရဇံ မန္တံ-ကမ္မဇတေဇော၏ အားရှိခြင်း၊ ကရဇေဝတ္ထု၏ အားနည်းခြင်း”ဟု နတ်အများနှင့်
ဆိုင်သော သာမညအကြောင်းပြ စကားကိုပင် “အဝိသေသ”ဟု ဆိုသည်၊-ဋီကာသစ်။

ခိဉ္ဇာပဒုဿနမတ္ထေနေဝ။ ။ဤဝါကျသည် ယခုစာအုပ်များ၌ “တေဒေဝါတိ”၏ နောက်မှာ
ရှိ၏၊ ဋီကာသစ်၌ ဤဝါကျကို “တေယေဝ စဝန္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ” ဝါကျ၏နောက်၌ ဒဠီ
ကရဏဝါကျအဖြစ်ဖြင့် ရှိသင့်၏ဟု ဆို၏၊ “အလုံးစုံသော ကာမာဝစရနတ်တို့သည် ဤသို့
အပျော်ကြူးကြသောကြောင့် စုတေရကြလျှင် အဘယ်ကြောင့် “ခိဉ္ဇာပဒေါသိကာ”ဟု

အပ်ကုန်ပြီ၊ ပန-ဝါဒန္တရကား၊ ကေစိ-အချို့ဆရာတို့သည်၊ အာဟု-ဆိုကြကုန်ပြီ၊ (ကိ)၊ တေ ဒေဝါ-ထို ခိဉ္ဇာပဒေါသိကာနတ်တို့သည်၊ နိဗ္ဗာနရတိ ပရနိမ္မိတဝသ ဝတ္တိနော-နိဗ္ဗာနရတိနတ်၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနတ်တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ အာဟု- န်ပြီ၊ ဧတ္ထ-ဤဒုတိယဝါရ၌၊ သေသံ-ကြွင်းသောပုဒ်အပေါင်းကို၊ ပုရိမနယေနဝ- သာလျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗ-၏။

၄၇-၄၈။ တတိယဝါရေ-တတိယဝါရ၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ (ယေဒေ ဝါ-တို့သည်၊ မနေန-ဒေါသနှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကြောင့်၊ ပဒုဿန္တိ ဝိနဿန္တိ- ပျက်စီးကြကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကြောင့် ပျက်စီးကြကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေဒေဝါ)၊ မနောပဒေါသိကာ-ကတို့မည်၏၊ ဧတေ-ဤ မနောပဒေါသိကာနတ်တို့သည်၊ စာတုမဟာရာဇိကာ-စာတုမဟာရာဇိကနတ်တို့တည်း၊ ကိရ-ချဲ့၊ တေသု-ထို စာတုမဟာရာဇိကနတ်တို့တွင်၊

နာမည်တပ်၍ ဟောတော်မူအပ်ပါသည်။”ဟု မေးဖွယ် ရှိသောကြောင့် “ခိဉ္ဇာပဒုဿနမတ္ထေနော ဟိ”စသည်ကို မိန့်ရသည်။ “နတ်ပြည် ခြောက်ထပ်လုံး၏ နတ်များအားလုံးပင် ဤသို့ အပျော်ကြူးလျှင် စုတေကြရသော်လည်း ခိဉ္ဇာပဒုဿနကြိယာကို သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ်ပြု၍ ထိုနတ်များကို “ခိဉ္ဇာပ ဒေါသိကာ”ဟု နာမည်ထူးတပ်၍ ဟောတော်မူအပ်ပါသည်”ဟုလို့ နိဿယ၌ ဤ ဋီကာသစ် အလိုအတိုင်း အနက်ပေးလိုက်ပါသည်။

အချို့ယူဘွယ်။ ။“ကေစိဝါဒကို ခိုင်မြဲစေလို၍ “ခိဉ္ဇာပဒုဿန”စသော ဒဠိဝါကျကို ဆိုရသည်”ဟု အချို့က ဆိုစရာရှိ၏၊ ထိုစကားသည် မသင့်၊ ဘာကြောင့်နည်း- “တေ ဒေဝါတိ” ဟု ကေစိဝါဒအတွက် ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် စကားတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ဤသို့ ဋီကာသစ်၌ စိစစ်ထား၏၊ ထိုစိစစ်ချက်သည် အသင့်ဟုပင် ထင်သည်၊ အကယ်၍ “ခိဉ္ဇာပဒုဿန မတ္ထေနော ဟေတေ ခိဉ္ဇာပဒေါသိကာတိ ဝုတ္တာ”ကို ကေစိဝါဒ၏ ဒဠိဟု ဆိုလိုလျှင် “တေ ဒေဝါ”ဟု ဣတိသဒ္ဓါ မပါဘဲ “ခိဉ္ဇာ၊ပေ၊ဝုတ္တာတိ”ဟု “ဝုတ္တာ”နောက်ကျမှ ဣတိသဒ္ဓါ ပါရလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် ဤဝါကျကို ကေစိဝါဒ၏ ဒဠိဝါကျဟု ယူလိုသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် “ဝုတ္တာတိ”ဟု ဣတိထည့်၍ အနက်ပေးကြပါလေ။

မနောပဒေါသိကာ။ ။မနေနာတိ-ဣဿာပကတတ္တာ (ဣဿာသည် ပင်ကိုယ်သဘောမှ ကင်းအောင်ပြုအပ် နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ပဒုဋ္ဌေန မနသာ-ပျက်သောစိတ်ဖြင့် (နဂိုကောင်းနေသောစိတ် မဟုတ်တော့ဘဲ၊ ပျက်စိသောစိတ်ဖြင့်)၊ အဋ္ဌထာအတိုင်း ဝစနတ္ထကို ခိဉ္ဇာပဒေါသိကာပုဒ်ကို နည်းမှီ၍သိပါ။

ဋီကာနည်း။ ။ဥဿယနဝသေန မနသောဝ ပဒေါသော မနောပဒေါသော-စိတ်၏ ပျက်စီးခြင်း၊ ဝိနာသဟေတုဘူတော-နတ်တစ်ကိုယ်လုံး ပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ မနောပဒေါသော ဧတေသံ အတ္ထိတိ မနောပဒေါသိကာ၊ ဤသို့လည်း ဋီကာတို့ အဋ္ဌကထာမှ တစ်နည်းပြုကြသေးသည်။

ဧကော-တစ်ယောက်သော၊ ဒေဝပုတ္တော-နတ်သားသည်၊ နက္ခတ္တံ-နက္ခတ်သဘင်ကို၊ ကိဋ္ဌိဿာမိ-ကစားအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ကြံ၍၊ သပရိဝါရော-အခြံအရံနှင့် တကွ ဖြစ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ရထေန-ရဲထားဖြင့်၊ ဝီထိ-လမ်းမကို၊ ပဋိပဇ္ဇတိ-သွား၏။ [“ရထေန”ကို ဥပလက္ခဏနည်းဟု မှတ်ပါ။ အခြားနည်းဖြင့်လည်း အခြားနတ်တို့ သွားကြမည်သာ။] အထ-ထိုအခါ၌၊ အညော- အခြားနတ်သားသည်၊ နိက္ခမန္တော- ထွက်လာလသော် (မိမိမိမာန်မှ ထွက်လာလသော်)၊ တံ-ထို ပဌမနတ်ကို၊ ပုရတော-ရှေး၌၊ ဂစ္ဆန္တိ-သွားနေသည်ကို၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ ဘော-အမောင်တို့၊ အယံ ကပဏော-ဤ အနံ့အမွှေနတ်ဆင်းရဲသည်၊ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗဝိယ-မမြင်အပ်ဘူး သကဲ့သို့၊ ဧတံ-ဤ စည်းစိမ်ကို၊ ဒိသွာ-မြင်ရ၍၊ ပီတိယာ-ပီတိဖြင့်၊ ဥဒ္ဓါ မာတောဝိယ- တက်ကြွသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပီတိယာ-ဖြင့်၊ ဘိဇ္ဇမာနောဝိယစ- ကွဲပျက်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း) ပီတိယာ-ပီတိသည်၊ ဘိဇ္ဇမာနော ဝိယစ-ပျက်အပ်သကဲ့ သို့လည်းကောင်း၊ (ပင်ကိုယ်သဘောမှပျက်အောင် ပျက် အပ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း)၊ ဂစ္ဆတိ-သွားနေ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ ကုဇ္ဈတိ- အမျက်ထွက်၏၊ ဝါ-စိတ်ဆိုး၏၊ [ဣဿာဖြစ်သည်ကို ဆိုလို၏၊ ဣဿာသည် ဒေါသနှင့်ယှဉ်မြဲတည်း။]

ပုရတော-ရှေး၌၊ ဝါ-ရှေ့က၊ ဂစ္ဆန္တောပိ-သွားသောနတ်သားသည်လည်း၊ နိဝတ္တိတွာ-ပြန်လှည့်၍၊ (ပြန်လှည့်၍ ကြည့်လသော်)၊ တံ-ထိုနတ်သားကို၊ ကုဒ္ဓံ- အမျက်ထွက်နေသည်ကို၊ ဝါ-စိတ်ဆိုးနေသည်ကို၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ (ဥတွာ၊ ပဋိကုဇ္ဈ တိ တို့၌စပ်)၊ ကုဒ္ဓါနာမ-အမျက်ထွက်သူတို့ မည်သည်၊ ဝါ-စိတ်ဆိုးသူတို့မည်သည်၊ သုဝိဇာနာ-လွယ်ကူစွာ သိအပ်ကုန်သည်၊ ဝါ-သိလွယ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-နံ၏၊ (တသွာ)-ထို့ကြောင့်၊ (အမျက်ထွက်မှန်းကို သိလွယ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ အဿ-ထိုနတ်သား၏၊ ကုဒ္ဓဘာဝံ-အမျက်ထွက်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဥတွာ- သိ၍၊ တံ-သင်သည်၊ ကုဒ္ဓေါ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ (သမာနော-သော်)၊ မယံ-ငါ ၏(အပေါ်၌)၊ ကိ-ဘယ်အမှုကို၊ ကရိဿသိ-ပြုနိုင်လတံ့နည်း၊ အယံ သမ္ပတ္တိ- ဤစည်းစိမ်ကို၊ မယာ-သည်၊ ဒါန သီလာဒိနံ-ဒါန သီလ အစရှိသော ကောင်းမှု တို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်းကြောင့်၊ လဒ္ဓါ-ရအပ်ပြီ၊ တုယံ-၏၊ ဝသေန-ကြောင့်၊ န(လဒ္ဓါ)-ရအပ်သည်မဟုတ်၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ ပဋိကုဇ္ဈတိ-ပြန်၍ အမျက်

သုဝိဇာနာ။ ။ စာအုပ်တို့၌ “သုဝိဇာနာ”ဟု တွေ့ရ၏။ “သုဝိဇာနံ သိင်္ဂီလာနံ၊ သကုဏာနံစ ဝသိတံ” ကဲ့သို့ “သုဝိဇာနာ”ဟု ရှိသင့်၏။ ပိ+ဉာဓာတ်၊ နာပစ္စည်း၊ ကံဟော ဏ ပစ္စည်း၊ [ဝိဥပသာရ ခြားနားသောကြောင့် ခ ပစ္စည်းမသက်နိုင်။] ဝိဇာနိတဗ္ဗာတိ ဝိဇာနာ၊ သုဋ္ဌ+ဝိဇာနာ သုဝိဇာနာ၊ [“သုဝိဒိတာ”ဟုလည်း ပြင်ကြ၏။] ဤဝါကျ၏နောက်၌ “တသွာ”ဟု ဒုကာသစ်ထည့်၏။ ယခုစာအုပ်များ၌ကား “ဟောန္တိတိ”ဟု ဣတိပါနေသည်။

ထွက်၏။ ဝါ-ပြန်၍ စိတ်ဆိုး၏။ ဟိ-မှန်၏။ ဧကသ္မိ-တစ်ယောက်သော နတ်သားသည်။ ကုဒ္ဒေ-အမြတ်ထွက်လသော်၊ ဝါ-သော်၊ ဣတရော-အခြားနတ်သားသည်၊ အကုဒ္ဒေါ-အမျက်မထွက်သည်၊ ဝါ-သည်၊ (သမာနော-သော်)၊ ရက္ခတိ-စုတေခြင်းမှ စောင့်ရှောက်သေး၏။

ပန-ဗျတိရိက်ကား၊ ဥဘောသု-နှစ်ယောက်လုံးတို့သည်၊ ကုဒ္ဒေသု-ကုန်လသော်၊ ဝါ-ကုန်လသော်၊ ဧကဿ-တစ်ယောက်သောနတ်သား၏၊ ကောဓေ-ကောဓသည်၊ ဣတရဿ-အခြားနတ်သားအား၊ ပစ္စယော-ကျေးဇူးပြုသည်၊ ဟောတိ-
[“ဣတရဿ-အခြားနတ်သားတစ်ယောက်၏၊ ကောဓဿ-၏၊ ပစ္စယော-အကြောင်းသည်၊ ဟောတိ-၏”ဟု ဆရာတို့ ပေးတော်မူကြသည်။] တဿပိ-
ထို အခြားနတ်သားတစ်ယောက်၏လည်း၊ ကောဓေ-သည်၊ ဣတရဿ-အခြားသော ပဌမနတ်သားအား၊ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဥဘော-နတ်သား ၂ ယောက်တို့သည်၊ ဩရောဓာနံ-မောင်းမတို့သည်၊ ကန္တန္တာနံယေဝ-မြည်တမ်းကုန်စဉ်ပင်၊ စဝန္တိ-စုတေကြရကုန်၏၊ အယံ-ဤသို့ စုတေရခြင်းသည်၊ ဧတ္ထ-ဤနတ်တို့ အမျက်ထွက်ရာ၌၊ ဓမ္မတာ-သဘောတံထွာ ဓမ္မတာတည်း၊ သေသံ-ကြွင်းသောအစီအရင်ကို၊ ဝုတ္တနယေနေဝ-သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အက္ကုဒ္ဒေါရက္ခတိ။ ။အခြားတစ်ယောက်က အမျက်မထွက်လျှင် ပဌမနတ်၏ ကောဓသည် (ရေ၏ အစသို့ ရောက်သောအခါ လောင်စာမရသော မီးကဲ့သို့) တစ်ကြိမ်လောက်မျှသာဖြစ်၍ ငြိမ်းတော့၏။ ထိုသို့ ငြိမ်းသည့်အတွက် အမျက်မထွက်သောနတ်က အမျက်ထွက်နေသော နတ်ကို စုတေခြင်းမှ စောင့်ရှောက်ရာရောက်၏။ [တသ္မာ အက္ကုဒ္ဒေါတံ စဝနတော ရက္ခတိ-ဋီကာ။]

ဥဘောသု ကုဒ္ဒေသု။ ။နတ် ၂ ယောက်လုံး စိတ်ဆိုးကြလျှင် တစ်ယောက်၏ ကောဓက အခြားတစ်ယောက်အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောကြောင့် လောင်စာရသော မီးကဲ့သို့ ကောဓမီးသည် သာ၍သာ၍ တောက်လေတော့၏။ ထိုသို့ကောဓမီးတောက်၊ များမြောက်လာသောအခါ ကောဓ၏မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုကို လောင်သည်မှစ၍ အလွန်နုနယ်သော ခန္ဓာကိုယ်သည် မီးထိသော ထောပတ်ခဲပမာ ပျောက်ကွယ်ရရှာလေတော့၏။ [ဤ လူ့လောက၌ပင် ဝမ်းနည်းမှုသောကကြောင့် ဟဒယနုလုံးကွဲ၍ သေပွဲဝင်ကြရပါသေးသည်။]

ဓမ္မတာ။ ။“ဓမ္မနိယမော”ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ဤ၌ ဓမ္မသဒ္ဒါသည် သဘာဝအနက်ကို ဟော၏။ “ဓမ္မောယေဝ ဓမ္မတာ”ဟု သွတ္တံ၌ တာပစ္စည်း၊ သောစ-ထို ဓမ္မနိယာမဟူသည်လည်း၊ တေသံ-ထိုနတ်တို့၏၊ ကရုကောယဿ မန္တတာယ တထာဥပ္ပဇ္ဇန ကောဓဿစ ဗလဝတာယ ဌာနသော (တစ်ဇာနည်) စဝနံ (စုတေရခြင်းသည်) တေသံ ရူပါရူပဓမ္မာနံ သဘာဝေါတိ အဓိပ္ပာယော-ဤသို့ ဒေါသကြီးလာလျှင် စုတေကြရခြင်းမှာ ထိုနတ်တို့၏ ရုပ်နာမ်တို့၏ မြဲသော သဘောတံထွာ ဓမ္မတာပင်ဖြစ်သည် ဟူလို့-ဋီကာ။

၄၉-၅၂။ တက္ကိဝါရေ-တက္ကိဝါရန္တိ၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ အယံ-
ဤ တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ စက္ခာဒိနံ-စက္ခုအစရှိသောရုပ်တို့၏၊ [အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌
လာသော “သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ”တို့ကိုယူ။] ဘောဒံ-ပျက်ခြင်းကို၊
ပဿတိ-မြင်၏၊ [စိတ္တံက နိရုဇ္ဈတိ၌ စပ်ရသောကြောင့် “ယသ္မာ ပန စိတ္တံ”ဟု
ရှိလျှင်ကောင်း၏၊ သို့သော် ပါဠိရှိအတိုင်း အနက်ပေးပါမည်။] စိတ္တံပန-စိတ်သည်
ကား၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ပုရိမံပုရိမံ-ရှေးရှေးစိတ်သည်၊ ပစ္ဆိမဿပစ္ဆိမဿ-နောက်
နောက်စိတ်အား၊ ပစ္စယံ-အနန္တရာဒိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းကို၊ ဒတွာ-ပေးပြီး၍၊
နိရုဇ္ဈတိ-ချုပ်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ရှေးရှေးစိတ်၏ နောက်နောက်စိတ်အား
အနန္တရာဒိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၍ ချုပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ စက္ခာဒိနံ-စက္ခု
အစရှိသောရုပ်တို့၏၊ ဘောဒတော-ပျက်စီးခြင်းထက်၊ ဗလဝတရမ္ဘိ-သာ၍ အားရှိ
သည်လည်းဖြစ်သော၊ (သာ၍ ထင်ရှားသည်လည်းဖြစ်သော)၊ စိတ္တဿ-စိတ်၏၊
ဘောဒံ-ပျက်ခြင်းကို၊ န ပဿတိ-မမြင်နိုင်။

သော-ထို တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ-ထို စိတ်၏ပျက်ခြင်းကို၊ အပဿန္တော-
မမြင်နိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-မမြင်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ ယထာနာမ-ဥပမာ
မည်သည်ကား၊ သကုဏော-ငှက်သည်၊ ဧကံ-တစ်ပင်သော၊ ရုက္ခံ-သစ်ပင်ကို၊

စက္ခာဒိနံ ဘောဒံ ပဿတိ။ ။မျက်စိဟု ခေါ်အပ်သော စက္ခုပသာဒသည် ဆန့်ကျင်ဘက်
အကြောင်းနှင့်ပေါင်းမိလျှင် ပျက်နိုင်၏၊ မျက်စိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းဟူသည် မီးရောင်
နေရောင် စသော အရောင်ကြီးများကို အကြည့်များခြင်း၊ အတွင်းက သွေး လေ စသည်တို့၏
ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ တစ်စုံတစ်ခုနှင့် ထိခိုက်မိခြင်း စသည်တည်း၊ ထို့ အကြောင်းများနှင့်ပေါင်းမိလျှင်
စက္ခုပသာဒ ပျက်၏၊ သောတပသာဒစသော ရုပ်များလည်း နည်းတူ၊ သေသည့်အခါလည်း
ရုပ်တို့၏ပျက်ခြင်းသည် ထင်ရှား၏၊ ဤသို့လျှင် ရုပ်တို့၏ပျက်စီးခြင်းကို အများမြင်နိုင်သကဲ့သို့
ထို တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်လည်း မြင်သည်။

စိတ္တဿ ဘောဒံ န ပဿတိ။ ။စိတ်သည် ရုပ်တို့၏ တစ်ကြိမ်ပျက်ချိန် (စိတ္တက္ခဏ
တစ်ဆယ့်ခုနစ်ချက်)၌ တစ်ဆယ့်ခုနစ်ကြိမ်ပင် ပျက်၏၊ ဤသို့ ရုပ်ထက်အပျက်မြန်၍ စိတ္တဘောဒ
သည် သာ၍ထင်ရှားပါသော်လည်း ရှေးရှေးစိတ်သည် မိမိပျက်သောအခါ နောက်နောက်စိတ်အား
ကာလကွက်လပ် (အကြား) မရှိအောင် ဖြစ်ရစ်ဘို့ရန် အနန္တရာဒိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသွားသော
ကြောင့် မီးစကို အဝိုင်းဖြစ်အောင် ရစ်ပတ်ကစားသောအခါ မီးစက်ဝိုင်းကို တစ်ဆက်တည်း
မြင်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ စက္ခုဝိညာဉ်၊ သမ္ပဋိစွဲန်း၊ သန္တိရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇော၊ဟူသော အစဉ်
အားဖြင့်ဖြစ်နေသော စိတ်အစဉ်ကိုလည်း တစ်ခုတည်းထင်နေရကား စိတ်၏ပျက်ခြင်းကို
သာမန်ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် ကြည့်၍ မမြင်နိုင်သကဲ့သို့ ထို တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်လည်း မမြင်နိုင်တော့ချေ။

သော တံ အပဿန္တော။ ။[ဤအပဿန္တောကို “ဂဟေတွာ၊ ဧဝမာဟ”တို့၌စပ်၊ အန္တ
ပစ္စည်းလည်း ဟိတ်အနက်ကို ဟောနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဟိတ်အနက်လည်း ပေးထား၏၊
ဘာဝပ္ပဓာနလည်းကြံပါ၊ တစ်နည်း-အန္တကို (မာနမှပြန်ထားသော အန္တဟု ယူ၍) ဘောအနက်

ဟေတု-စွန့်၍၊ အညသ္မိ-အခြားသစ်ပင်၌၊ [အဗျူစာအုပ်၌ “ဧကသ္မိ”ဟု ရှိ၏၊ “တစ်ခုသော အခြားသစ်ပင်၌”ဟု အနက်ပေးပါ။] နိလိယတိယထာ-နားသကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ-ဤအတူပင်၊ ဣမသ္မိ-အတ္တဘာဝေ-ဤ အတ္တဘောသည်၊ ဘိန္ဒု-ပျက်လသော်၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ အညတြ-အခြားအတ္တဘောသို့၊ ဂစ္ဆတိ-ပြောင်းသွား၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဧဝံ-သို့၊ (ရုပ်သည်မမြဲဘဲ နာမ်သည်မြဲ၏ဟူ၍)၊ အာဟ-ပြောဆို၏၊ ဧတ္ထ-ဤ တတိယဝါရ၌၊ သေသံ-ကြွင်းသောအစိအရင်ကို၊ ဝုတ္တနယေနေဝ-သာလျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-ထိုက်၏။

ဟောလည်း ကြံပါ၊ ထို့ကြောင့် “မာနန္တာ ဝတ္တမာနေစ၊ လက္ခဏေ ဟေတုကေ သိယံ၊ အန္တော ကတ္တရိ မာနော တု ဘာဝေ ကမ္မနိ ကတ္တရိ”ဟု သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ မိန့်သည်။] တက္ကိ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အဋ္ဌကထာ၌လာသော ဧကတ္တနည်း နာနတ္တနည်းများကို ကောင်းစွာ နားမလည်သောကြောင့် စက္ခုစသောရုပ်ကို အနိစ္စ အသဿတဟု ယူ၍ စိတ်ဝိညာဉ်ကို နိစ္စ သဿတဟု ယူမိလေသည်။

နာနတ္တနည်း။ ။အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ရာ၌ အဝိဇ္ဇာ၏သဘောလက္ခဏာနှင့် သင်္ခါရတို့၏ သဘောလက္ခဏာသည် မတူ၊ ဤသို့ မတူထူးခြား ကွဲပြားသည်၏အဖြစ်သည် နာနတ္တမည်၏၊ ဤစိတ်၌လည်း စက္ခုဝိညာဉ် သမ္ပဋိဇ္ဈိန်းစသည်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ရာဝယ် စက္ခုဝိညာဉ်သည် ဒဿနကိစ္စရှိ၏၊ သမ္ပဋိဇ္ဈိန်းသည် သမ္ပဋိဇ္ဈနကိစ္စရှိ၏၊ ဤသို့ ကိစ္စ စသည်အားဖြင့် မတူသည်၏အဖြစ်သည် နာနတ္တတည်း၊ ဤသို့သော နာနတ္တနည်းကို တက္ကိဆရာ သိနိုင်ဘို့အရေးမှာ ဝေးပါသေး၏။ [နာနာ-သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် မတူကြသော ရှေ့စိတ် နောက်စိတ်တို့၏+ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မတူထူးခြား ကွဲပြားခြင်းတည်း၊ နာနတ္တ-ခြင်း။]

ဧကတ္တနည်း။ ။မျိုးစေ့ကြောင့် အညောန်စသည်ဖြစ်၍ သစ်ပင်အဖြစ်သို့ ရောက်ရာ၌ အစဉ်သန္တာန် အဆက်မပြတ်သည့်အတွက် ဧကတ္တ (တစ်ခုတည်း) ဟု ဆိုရသကဲ့သို့ စိတ်အစဉ်အဆက် မပြတ်ဘဲ အနန္တရာဒိသတ္တိဖြင့် ဆက်စပ်နေခြင်းကို “ဧကတ္တ” ဟု ဆိုရ၏၊ ထိုဧကတ္တနည်းကိုလည်း အမှန်အတိုင်း မယူနိုင်ဘဲ ထို စိတ်ဝိညာဉ်တစ်ခုတည်းသည်ပင် အပျက်မရှိဘဲ အမြဲတည်သော သဿတဟု ယူမှားလေသည်။ [ဧကဿ-အစဉ်သန္တာန်အားဖြင့် တစ်ခုတည်း၏+ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဆက်စပ်နေခြင်းတည်း၊ ဧကတ္တ-ခြင်း။]

ဋီကာ။ ။ယသ္မာ ပန တက္ကိဝါဒိ နာနတ္တနယဿ ဒုရတရတာယ ဧကတ္တနယဿပိ မိစ္ဆာဂဟိတတ္တာ တဒေဝိဒံ ဝိညာဏံ သဗ္ဗဒါပိ ဧကရူပေန ပဝတ္တတိ၊ အယမေဝ အတ္တာ နိစ္စောတိ အာဒိနာ အဘိနိဝေသံ ဇနေတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ သော တံ အပဿန္တောတိ အာဒိ။

ဧကစ္စသဿတဝါဒအဖွင့်ပြီး၏။

အန္တဝနန္တဝါဒအဖွင့်

၅၃။ အန္တဝနန္တိကာတိ-ကား၊ အန္တဝနန္တဝါဒါ-အန္တဝနန္တ အယူရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ (ပညပေန္တိဌ္ဇပ)၊ အန္တဝါ-အဆုံးကိုသော်လည်းကောင်း၊ အနန္တဝါ-မဆုံးကိုသော်လည်းကောင်း၊ အန္တဝနန္တဝါ-အဆုံး၊ မဆုံးကိုသော်လည်းကောင်း၊ နေဝန္တဝနာနန္တဝါ-အဆုံးလည်း မဟုတ်၊ မဆုံးလည်းမဟုတ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အာရဗ္ဗ-အာရုံပြု၍၊ ပဝတ္တဝါဒါ-ဖြစ်သောပြောဆိုကြောင်း အယူရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ (ပညပေန္တိဌ္ဇပ)၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

အန္တဝနန္တိကာ။ ။အမတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထ ဘာဝေါ ဩသာနန္တိ အန္တော၊ (မရိယာဒါ)၊ ဧတ္ထ-ဤအပိုင်းအခြား၌၊ ဘာဝေါ-အရာဝတ္ထုဖြစ်သည်၊ ဩသာန-အဆုံးသို့၊ အမတိ ဂစ္ဆတိ-ရောက်၏၊ ဣတိ အန္တော၊ (“အမ-ဂတိမိ”ဟူသော ဓာတ်၊ တပစ္စည်း)၊ ဖြစ်တစ်ခု၏ ဆုံးရာအရပ်သည် အခြားဖြစ်တစ်ခုနှင့် မရောအောင် ပိုင်းခြားတတ်သောကြောင့် အဆုံးကိုပင် “မရိယာဒါ-အပိုင်းအခြား”ဟု ခေါ်သည်၊ န+အန္တော အနန္တော-အပိုင်းအခြား မဟုတ်၊ ဝါ-အဆုံးမဟုတ်(မဆုံး)။

မှတ်ချက်။ ။“အန္တဝနန္တိ လောကဿ ပညပေန္တိ”ဟု အန္တ-အနန္တပုဒ်နှင့် လောကပုဒ်တို့ အရမတူသော (သမ္ပန်+သမ္ပန္တိကွဲသော) ကြောင့် “အန္တ-အဆုံးရှိ”ဟု မပေးရသေး၊ “အဆုံး”ဟု သာ ပေးရသည်၊ “အန္တဝါလောကော” ကျမှ အရမတူသောကြောင့် “အဆုံးရှိ”ဟု ပေးနိုင်သည်။

ဧကသေသ၊ သာမညနိဒ္ဒေသ။ ။“အန္တောစ+အနန္တောစ+အန္တဝနန္တောစ+နေဝါန္တဝနာနန္တော စာတိ အန္တဝနန္တော”ဟု ဧကဒေသသရူပကသေသံ ပြုစေလို၍ “အန္တဝါ ပေ၊ နေဝါနန္တဝ နာနန္တဝါ”ဟု ဖွင့်သည်၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် တူသည်ကို ဧကဒေသသရူပသေသံဟု ခေါ်၏၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် တူသည့်အတွက် ညွှန်ပြအပ်သော သဒ္ဒါဖြစ်၍ “သာမည နိဒ္ဒေသ”ဟုလည်း ခေါ်၏၊ ဥပမာ-“နာမဉ္စ+ရူပဉ္စ+နာမရူပဉ္စ နာပရူပံ၊ သဠာယတ နဉ္စ+ဆဠာ ယတနဉ္စ သဠာယတနံ” ဟူရာ၌ကဲ့သို့တည်း။

သဟစရဏ၊ ဌာနုပစာ။ ။“အန္တဝနန္တိ”အရ “အဆုံး-မဆုံး၊ တစ်ချို့ဆုံး-တစ်ချို့ မဆုံး၊ အဆုံးလည်း မဟုတ်၊ မဆုံးလည်း မဟုတ်” ဤ ၄ မျိုးကိုရ၏၊ ဤ ၄ မျိုးနှင့်စပ်သော ဝါဒကိုကား သဟစရဏ (“အာရုံ+အာရမဏိက”အဖြစ်ဖြင့် တကွဖြစ်ဘက်) နည်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ အန္တဝနန္တဟူသော မှီရာအာရုံ ရှိသောကြောင့် ဌာနု၏ အန္တဝနန္တအမည်ကို ဌာနိဝါရ၌တင်စားသော ဌာနုပစာရအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ “အန္တဝနန္တိ”ဟု ခေါ်ရသည်၊ ထို့နောက် “အန္တဝနန္တော ဧတေသံ အတ္ထိတိ အန္တဝနန္တိကာ-အန္တဝနန္တ အယူရှိသော သမဏဗြဟ္မဏတို့”ဟု ပြုပါ၊ သံဝဏ္ဏနာဌ်လည်း “အန္တဝနန္တော-(အန္တဝနန္တအယူနှင့် တကွဖြစ် သောကြောင့် အန္တဝနန္တမည်သော၊ ဝါ-အန္တဝနန္တဟူသော မှီရာရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် အန္တဝနန္တ မည်သော)+ဝါဒေါ-ဧတေသံတိ အန္တဝနန္တဝါဒါ”ဟု ပြုပါ။

၅၄-၆၀။ အန္တသညီ လောကသ္မိံ ဝိဟရတိတိ-ကား၊ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ-ပဋိဘာဂ
 နိမိတ်ကို၊ စက္ကဝါဠပရိယန္တံ-စကြဝဠာ အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသည်ကို၊ ဝါ-စကြဝဠာ
 ဆုံးအောင်၊ အဝဗေတော-မတိုးပွားစေမူ၍၊ တံ-ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို၊ လောကောတိ-
 လောကဟူ၍၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ လောကသ္မိံ-ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော လောက၌၊
 အန္တသညီ-အဆုံး၌ဖြစ်သော သညာရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝိဟရတိ-နေ၏၊ ပန-
 ကား၊ စက္ကဝါဠ ပရိယန္တံ-ကို၊ ဝါ-အောင်၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ဝနိတကသိဏော-
 တိုးပွားစေအပ်သော ကသိုဏ်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (လောကသ္မိံ-၌)၊ အနန္တသညီ-
 မဆုံး၌ဖြစ်သော သညာရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။ [အချို့စာအုပ်၌ “ဝနိတကသိဏော”
 ဟု ရှိ၏၊ “လောကသ္မိံ”ဟု ထည့်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် မကောင်းပါ။] ပန-
 ကား၊ ဥဒ္ဓံ-ပဋိဘာဂနိမိတ်၏ အထက်ပိုင်း၌လည်းကောင်း၊ အဓော-ပဋိဘာဂနိမိတ်
 ၏ အောက်ပိုင်း၌လည်းကောင်း၊ အဝဗေတော-မတိုးပွားစေမူ၍၊ တိရိယံ-ဖီလာပတ်
 ဝန်းကျင်၌၊ ဝဗေတွာ-တိုးပွားစေ၍၊ ဥဒ္ဓံ-ပဋိဘာဂနိမိတ်၏ အထက်ပိုင်း၌လည်း
 ကောင်း၊ အဓော-ပဋိဘာဂနိမိတ်၏ အောက်ပိုင်း၌လည်းကောင်း၊ အန္တသညီ-
 အဆုံး၌ဖြစ်သော သညာရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ တိရိယံ-ပဋိဘာဂနိမိတ်၏ ဖီလာပတ်ဝန်း
 ကျင်၌၊ အနန္တသညီ-မဆုံး၌ဖြစ်သော သညာရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊ တက္ကိဝါရော-
 တက္ကိဝါရကို။ [အချို့စာအုပ်၌ “တက္ကိဝါဒေါ”ဟု ရှိ၏။] ပုတ္တနယေနဝ-သာ၊
 (သဿတဝါဒအဖွင့်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ၊) ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏၊
 စတ္တာရောပိ-၄ ယောက်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမေ-ဤ အန္တာနန္တအယူရှိသူတို့
 သည်၊ အတ္တနာ-မိမိသည်၊ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနုသာရေနဝ-မြင်အပ်ဘူးသောအာရုံသို့ အစဉ်

တံ လောကောတိ။ ။သံသာရနိဿရဏတ္ထိကေဟိ ဒိဋ္ဌိဂတိကေဟိ-သံသရာမှထွက်မြောက်
 လိုကုန်သော မိစ္ဆာအယူရှိသူ တို့သည်၊ လောကီယတိ အဝပဿီယတိ-စူးစူးစိုက်စိုက်ရှုအပ်၏၊
 ဣတိ လောကော၊ (တစ်နည်း) လောကီယန္တိ အဝပဿီယန္တိ ဧတ္ထ ပုညာပုညာနိ တဗ္ဗိပါကော
 စာတိ လောကော-ထို မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ ကောင်းမှု-မကောင်းမှုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထို
 ၂ မျိုး၏အကျိုးကိုလည်းကောင်း ရှုအပ်ကုန်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့် လောကမည်၏၊ ထို လောကဟူ
 သည် တိတ္ထိတို့ကြံဆအပ်သော အတ္တတည်း၊ ထို အတ္တဟူသည်လည်း ဈာန်၏အာရုံဖြစ်သော
 ပဋိဘာဂနိမိတ်တည်း၊ ထို အတ္တကိုပင် မြဲ၏ဟု ယူသောကြောင့် သဿတဒိဋ္ဌိလည်းဖြစ်ရသည်။

ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနုသာရေန။ ။“ဒိဋ္ဌ”အရ မျက်စိဖြင့်မြင်ခြင်းကို မယူဘဲ သိမြင်တတ်သော
 စိတ်ဝိညာဉ်”ကို ယူပါ၊ (တစ်နည်း)“နစ္စဂီတ၊ပေါဝိသုကဒဿန”ဟုရာ၌ ဒဿနဖြင့် “သဝန”ကို
 ပါ ဝိရူပေကသေသနည်းအားဖြင့်) ယူရသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း ဒိဋ္ဌဖြင့် သုတကိုလည်း ယူပါ၊
 ဤသို့ ယူမှသာ တက္ကိဝါရ၌ အနုသုတိတက္ကိ၊ သုဒ္ဓတက္ကိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မိစ္ဆာအယူမဖြစ်မီ
 ရှေးအဖို့၌ စိတ်ဝိညာဉ်ဖြင့် ကြံခြင်း၊ သုတစ်ပါးအတံမှ ကြားခြင်းတို့ကို ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗအဖြစ်ဖြင့်

လိုက်သဖြင့်သာလျှင်၊ ဒိဋ္ဌိယာ-မိစ္ဆာအယူ၏၊ ဝါ-ကို၊ ဂဟိတတ္တာ-ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကေသု-ပုဗ္ဗန္တကပ္ပအယူရှိသူတို့၌၊ ပုဝိဋ္ဌာ-ဝင်ကုန်ပြီ။

ယူနိုင်သည်။ [ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနုသာရေနာတိ ဒဿနဘူတေန ဝိညာဏေန၊ ပေ၊ သုတာဒိနံပိ ဂဟိတတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊-ဒီကာ။] ရှေးပုဂ္ဂိုလ် ၃ မျိုး၏ အယူကား မိမိသိမြင် အပ်ပြီးသော ကသိုဏ်းရုပ်ကို စွဲ၍ မိစ္ဆာအယူဖြစ်သောကြောင့် “ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ အနုသာရ” အစစ်ပင်တည်း။

အနန္တာနန္တဝါဒအဖွင့်ပြီး၏။

အမရာဝိက္ခေပဝါဒအဖွင့်

၆၁။ (ယာ ဓမ္မဇာတိ-အကြင် သဘောတရားသည်)၊ န မရတိ-မပြီးမပြတ်နိုင်၊ ဣတိ-ထိုသို့ မပြီးမပြတ်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သာ ဓမ္မဇာတိ-ထို တရား သဘောသည်)၊ အမရာ-အမရာမည်၏၊ သာ-ထို အမရာဟူသည်၊ ကာ-အဘယ် နည်း၊ ဧဝံတိပိ မေ နောတိအာနာဒိနာ-ဧဝန္တိပိ မေ နော အစရှိသော၊ နယေန- နည်းဖြင့်၊ (ပါဠိတော်၌လာသော နည်းဖြင့်)၊ ပရိယန္တရဟိတာ-အဆုံးမှ ကင်းသော၊ (မပြီးပြတ်နိုင်သော)၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ-မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏၊ ဒိဋ္ဌိစေဝ-မိစ္ဆာအယူသည် လည်းကောင်း၊ ဝါစာစ-စကားသည်လည်းကောင်းတည်း၊ ဝိဝိဇော-အထူးထူးအပြား ပြားသော၊ ခေပေါ-ပယ်ရှားခြင်းတည်း၊ ဝါ-ပယ်ရှားကြောင်း အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝိက္ခေပေါ-ဝိက္ခေပမည်၏၊ အမရာယ-မပြီး မပြတ်နိုင်သော၊ ဒိဋ္ဌိယာ-မိစ္ဆာအယူဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယစ-စကားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိက္ခေ ပေါ-အထူးထူးအပြားပြား ပယ်ရှားခြင်းတည်း၊ ဝါ-အထူးထူးအပြားပြား ပယ်ရှား

နမရတိ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “န+မရတိတိ”ဟု အလွယ်ပြုထားသော်လည်း “မရတိတိ မရာ၊ န+မရာ အမရာ”ဟု ဂရုကနည်းအားဖြင့် ပြုပါ၊ သေခြင်းသည် တစ်ဘဝပြတ်ခြင်း ဖြစ်၍၊ မသေခြင်းကား မပြတ်ခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် န မရတိကို “န ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ”ဟု ဒီကာ ဖွင့်သည်၊ အရကောက်မှာ “ဧဝန္တိပိ မေ နော-ဤသို့လည်း ငါ့မှာ အယူမရှိ” စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်၌လာသော နည်းအတိုင်း ပရဝါဒ၏ မေးသမျှ အယူဝါဒကို ပယ်ရှားကြောင်းဖြစ်သော မပြီးနိုင် မဆုံးနိုင်သော ဒိဋ္ဌိနှင့် ဝါစာတည်း။

ဝိက္ခေပေါ။ ။ သကဝါဒန ပရဝါဒါနံ ခိပနံ-မိမိ၏ဝါဒဖြင့် သူတစ်ပါးတို့၏ သဿတ စသော အယူဝါဒတို့ကို “တထာတိပိ မေ နော”စသည်ဖြင့် အထူးထူးအပြားပြား ပယ်ရှားခြင်း တည်း၊ တရားကိုယ်မှာ-ထိုသို့ ပယ်ရှားကြောင်းဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့်၊ ထို ပယ်ရှားကြောင်းဖြစ်သော စကားကို ဖြစ်စေတတ်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း၊ ထို့နောက် အဋ္ဌကထာအတိုင်း ဝိဂ္ဂဟပြုပါ။

ကြောင်း အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ အမရာဝိက္ခေပေါ-
အမရာဝိက္ခေပ မည်၏၊ ဧတေသံ-ဤ သမဏဗြာဟ္မဏတို့၏၊ သော-ထို မပြီးပြတ်
နိုင်သော အယူစကားဖြင့် အထူးထူးအပြားပြား ပယ်ရှားခြင်းသည်၊ အတ္ထိ-၏၊
ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ-ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်)၊ အမရာဝိက္ခေပိကာ-အမရာ
ဝိက္ခေပိကတို့မည်၏။

အပရောနယော-အခြားတစ်နည်းကား၊ အမရာနာမ-အမရာမည်သော၊ ဧကာ-
တစ်မျိုးသော၊ မစ္ဆဇာတိ-ငါးအမျိုးသည်၊ (အတ္ထိ)၊ [ထိုငါးကို “ငါးစင်း=ငစင်း”ဟု
ခေါ်သတတ်။] သာ-ထိုငါးမျိုးသည်၊ ဥမ္မဇ္ဇနနိမုဇ္ဇနာဒိဝသေန-ဖော်ခြင်း၊ ငုတ်ခြင်း
အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (ဖော်ချီ ငုတ်ချီ အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊)
ဥဒကော-ရေ၌၊ သန္ဓာဝမာနာ-ပြေးသွားလသော်၊ ဂဟေတုံ-ဖမ်းယူခြင်းငှါ၊ နသက္ကာ-
မတတ်ကောင်း၊ [ဤနေရာ၌ “နသက္ကာတိ”ဟုလည်းကောင်း၊ “နသက္ကာတိ”ဟု
လည်းကောင်း ပါ၍ရှိ၏၊ “နသက္ကာ”ဟုသာ ရှိသင့်သည်၊ ဣတိလည်း မလို၊
“ဂဟေတုံ နသက္ကာ-ဖမ်းခြင်းငှါ မတတ်ကောင်း “ဖမ်း၍ မမိနိုင်”ဟု ဆိုလိုသည်။]
ဧဝမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ အယမ္ဗိဝါဒေါ-ဤဝါဒကိုလည်း၊ (ဝုစ္ဆတိ-၌စပ်)
ဣတောစ-ဤမှလည်း၊ ဣတောစ-ဤမှလည်း၊ သန္ဓာဝတိ-ပြေးသွား၏၊ ဂါဟံ-
ဖမ်းယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ (ဘာဝအပ္ပဓာန ဘာဝလောပကြံ)၊ န ဥပဂစ္ဆတိ-
မကပ်ရောက်၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ အမရာဝိက္ခေပေါတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ-ဆိုအပ်၏၊
ဧတေသံ-ဤ သမဏဗြာဟ္မဏတို့၏၊ သော-ထို အမရာမည်သော ငါး၏
အထူးထူး အပြားပြား ပယ်ရှားခြင်းနှင့်တူသော ပယ်ရှားခြင်းသည်၊ အတ္ထိ-၏၊
ဣတိ-ထို့ ကြောင့်၊ (တေ-ထို သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်)၊ အမရာဝိက္ခေပိကာ-
အမရာဝိက္ခေပိက တို့မည်၏။

၆၂။ ဣဒံ ပေ၊ နပ္ပဓာနာတိတိ-ဣဒံ ပေ၊ နပ္ပဓာနာတိတိဟူသော ပုဒ်၏၊
(အတ္ထော-၌စပ်)၊ ဒသ-ဆယ်ပါးကုန်သော၊ ကုသလကမ္မပထေ-ကုသလကမ္မပထ
တို့ကို၊ ယထာဘူတံ-အကြင် အကြင် ထင်ရှားရှိသည့်အတိုင်း၊ ဝါ-ဟုတ်မှန်စွာ၊
နပ္ပဓာနာတိ-မသိ၊ ဣတိ အတ္ထော၊ [အချို့စာအုပ်၌ “နဓာနာတိတိ အတ္ထော”ဟု

အပရောနယော။ ။အမရာမည်သော ငါးတစ်မျိုးရှိသတတ်၊ ထို ငါးမျိုးသည် ဖမ်း၍
မမိနိုင်၊ အထူးထူး အပြားပြား ပြေးသွား၍ ဖမ်းသူကို ရှောင်တိမ်းတတ်၏၊ ထို အမရာငါး၏
ရှောင်တိမ်းခြင်းကို “အမရာယ-၏+ဝိက္ခေပေါ-ဖမ်းသူကို အမျိုးမျိုးနည်းဖြင့် ပစ်ပယ်ခြင်း၊
ဝါ- ရှောင်တိမ်းခြင်း၊ အမရာဝိက္ခေပေါ-ခြင်း”ဟု ပြုပါ၊ အမရာဝိက္ခေပေါ ဝိယာတိ အမရာ
ဝိက္ခေပေါ၊ “ဧဝမေဝ အယံပိ ဝါဒေါပေ၊ အမရာဝိက္ခေပေါ ဝုစ္ဆတိ”ကို ထောက်၍ ဝါဒကိုသာ
အရ ကောက်ပါ၊ သော ဧတေသံ အတ္ထိတိ အမရာဝိက္ခေပိကာ၊-ဋီကာသစ်၌ အခြားတစ်နည်း
လည်း ပြုသေး၏။

ရှိ၏။ ပ အနက်မရှိဟု ဖွင့်ဟန်တူသည်။] အကုသလေပိ-အကုသိုလ်၌လည်း၊ ဒသ-ကုန်သော၊ အကုသလကမ္မပထာဝ-အကုသလ ကမ္မပထတို့ကိုသာ၊ အဓိပ္ပေတာ-အလိုရှိအပ်ကုန်၏။

သောမမဿ ဝိဃာတောတိ-ကား၊ မယာ-ငါသည်၊ မုသာ-ချွတ်ယွင်းသော စကားကို၊ (မုသာသည် နိပါတ်ပုဒ်တည်း)၊ ဘဏိတံ-ပြောဆိုအပ်ပြီ (ပြောဆိုမိပြီ)၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိပ္ပဋိသာရပ္ပတ္တိယာ-နှလုံးမသာယာဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ (ဋီကာသစ်နည်း)၊ (တစ်နည်း) ဝိပ္ပဋိသာရပ္ပတ္တိယာ-နှလုံးမသာယာဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်၊ မမ-ငါ၏၊ ဝိဃာတော-ပင်ပန်းခြင်းသည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဒုက္ခ-ဒုက္ခသည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ သောမမဿအန္တ ရာယောတိ-ကား၊ သော-ထို ပင်ပန်းခြင်းသည်၊ မမ-ငါ၏၊ သဂ္ဂဿစေတ-နတ်ပြည်၏လည်းကောင်း၊ မဂ္ဂဿစ-မဂ်၏လည်းကောင်း၊ အန္တ ရာယော-အန္တ ရာယ်သည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏။

မုသာဝါဒ၊ ပေ၊ ပရိဇေဂ္ဂတ္ထာတိ-ကား၊ မုသာဝါဒ-မုသာဝါဒကြောင့်၊ ဝါ-မုသာ ဝါဒမှ၊ ဩတ္တပ္ပေနစေတ-လန့်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဟိရိယာစ-ရှက်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ (အာပဇ္ဇတိဌိစပ်)၊ ဝါစာဝိက္ခေပံ အာပဇ္ဇတိတိ-ကား၊ ဝါစာယ-

ကုသလ အကုသလ။ ။အမရာဝိက္ခေပ အယူရှိကြသော သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည် ကုသိုလ်အရာဝယ် “ဈန်တရား မဂ်တရား”ဟူသော ဥတ္တရိမနဿဓမ္မကို သိနိုင်သော ဉာဏ် မရှိကြ၊ အကုသိုလ်အရာ၌လည်း သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကစသော သဘောလက္ခဏာကို သိနိုင် သောဉာဏ် မရှိကြ၊ ထို့ကြောင့် “ကုသလ”အရ အများသိဖြစ်သော ကုသလကမ္မပထနှင့်၊ “အကုသလ”အရလည်း အကုသလကမ္မပထတို့ကိုသာ ဖွင့်ပြရသည်။

ဝိဃာတော။ ။ဋီကာသစ်၌ “ဝိပ္ပဋိသာရပ္ပတ္တိယာ”ဝယ် “ဝိပ္ပဋိသာရ”အရ ဒေါမနဿ ရသောကြောင့် ဒေါမနဿဖြစ်ခြင်းကို ဟိတ်အဖြစ်ဖြင့် ယူ၍ “ဝိဃာတော”အရ ကာယိက ဒုက္ခကို ယူလေသည်၊ မိမိကား “စေတသိကဒုက္ခ”ကို ယူလို၏၊ ချဲ့ဦးအံ့-“ကာယိကဒုက္ခ- ကိုယ်ပင်ပန်းမှု”ဟူသည် တစ်စုံတစ်ခုဖြင့် ထိခိုက်မိမှသာ ကာယဝိညာဉ်ဖြစ်သောအခါ ယှဉ်ရသော ဒုက္ခဝေဒနာတည်း၊ မုသာဖြစ်သည့်အတွက်ကား “ဝိပ္ပဋိသာရ”ဟူသော နှလုံးမသာ ယာမှု စေတသိကဒုက္ခ (ဒေါမနဿ) ဝေဒနာသာဖြစ်ထိုက်မည် ဟု ထင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဝိပ္ပဋိသာရပ္ပတ္တိယာကို ဝိဃာတော၏သရုပ်ကိုပြသော သရုပ်ကျွှာဝိသေနဟု ယူလိုပါသည်။

မုသာဝါဒ၊ ပေ၊ ဟိရိယာစ။ ။ဘယာကို “ဩတ္တပ္ပေန”ဟုဖွင့်သဖြင့် ဘယအရ “ကြောက်ခြင်း ဒေါမနဿကိုမယူဘဲ ဩတ္တပ္ပကိုယူပါ”ဟု သိစေ၏၊ ပရိဇေဂ္ဂတ္ထာကို “ဟိရိယာ”ဟု ဖွင့်သဖြင့် ပရိဇေဂ္ဂတ္ထာအရ “ရွံရှာခြင်းဒေါမနဿကိုမယူဘဲ ဟိရိသဘောအားဖြင့် စက်ဆုတ်ခြင်းကို ယူပါ”ဟု သိစေ၏၊ ထို ၂ ပုဒ်ကို မုသာဝါဒနှင့် သတ္တမိတပ္ပုရိသံ တွဲစေလို၍ “မုသာဝါဒ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုသတ္တမိဝိဘတ်ကိုလည်း နိမိတ်အနက်၌ (တစ်နည်း) ဘယယောဂ အပါဒါန်အနက်၌ သက်၍ “ကြောင့်”ဟုလည်းကောင်း “မှ”ဟုလည်းကောင်း ပေးပါ။ [မုသာဝါဒတိ နိမိတ္တတ္ထေ ဘုမ္မံ၊ နိသက္ကတ္ထေဝါ-ဋီကာ။]

စကားဖြင့်၊ ဝိက္ခေပံ-အထူးထူး အပြားပြား ပစ်ပယ်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ-ရောက်၏၊ ကိဒိသံ-အဘယ်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သောစကားဖြင့် အထူးထူးအပြားပြား ပစ်ပယ်ခြင်းသို့၊ (အာပဇ္ဇတိ-နည်း)၊ အမရာဝိက္ခေပံ-မပြီးမပြတ်နိုင်သော အယူစကားဖြင့် အထူးထူး အပြားပြား ပစ်ပယ်ခြင်းသို့၊ (အာပဇ္ဇတိ-၏)၊ အပရိယန္တဝိက္ခေပံ-အဆုံးမရှိသော အယူစကားဖြင့် အထူးထူးအပြားပြား ပစ်ပယ်ခြင်းသို့၊ (အာပဇ္ဇတိ-၏)၊ ဣတိ အတ္ထော။

ဧဝံတိပိ မေ နောတိ အာဒိသု-ဧဝန္တိပိ မေ နော အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ ဧဝန္တိပိ မေ နောတိ-ဧဝန္တိပိ မေ နောဟုပစ်ပယ်ခြင်းသည်၊ ဝါ-ဧဝန္တိပိ မေ နောဟု ပစ်ပယ်ကြောင်းစကားသည်၊ အနိယမိတဝိက္ခေပေါ-မမှတ်သားအပ်သောဝါဒကို

ကိဒိသံ။ ။ပါဠိတော်၌ “ဝါစာ ဝိက္ခေပံ အာပဇ္ဇတိ အမရာဝိက္ခေပံ”ဟု တစ်ဆက်တည်း ရှိ၏၊ ထို အမရာဝိက္ခေပံသည် ဝါစာဝိက္ခေပံ၏ သရုပ်ပြဟု သိစေလိုသောကြောင့် ဝါစာဝိက္ခေပံကို “ကိဒိသံ”ဟု ပုစ္ဆာထုတ်၍ “အမရာဝိက္ခေပံ”ဟု အဖြေပြသည်၊ ဆိုလိုရင်းကား-အမရာဝိက္ခေပ ကိုပင် “ဝါစာဝိက္ခေပ”ဟု ခေါ်သည် ဟူလို။

အပရိယန္တဝိက္ခေပံ။ ။အပရိယန္တဝိက္ခေပံဖြင့် အမရာဝိက္ခေပ၏ ပြခဲ့သော ၂ နည်းတွင် ပဌမနည်းကို ပြ၏၊ ဒုတိယနည်းအရ မေးပုံကိုကား “ဣဒံ ကုသလန္တိဝါ ပုဋ္ဌော”စသည်ဖြင့် ပြလိမ့်မည်၊ မှန်၏-အမရာဝိက္ခေပပုဒ်ကို ၂ နည်းဖွင့်ခဲ့ရာဝယ် ပဌမနည်း၌ “ပရိယန္တရဟိတာ၊ပေါ ဝိက္ခေပေါ”ဟု ဖွင့်ခဲ့၏၊ ထို့ကြောင့် “ဧဝံတိပိ မေ နောတိ အာဒိသု”စသည်ဖြင့် နောက်၌ ပယ်ရှားပုံကိုပြသောစကားသည် “ပဌမနည်းအရ ပယ်ရှားပုံကိုပြသော စကားတည်း”ဟု မှတ်ပါ။ [တေန(ထို အပရိယန္တဝိက္ခေပံဟူသော ပါဠိဖြင့်) အမရာသဒိသ ဝိက္ခေပသင်္ခါတံ ဒုတိယနယံ နိဝတ္တေတိ၊-ဋီကာသစ်။]

တစ်နည်း။ ။ဋီကာတို့၌ “အပရိယန္တဝိက္ခေပံ”ဟူသောအနက်ကို ပဌမနည်းအတွက်ဟု မခွဲခြားဘဲ ၂ နည်းလုံးနှင့်ဆိုင်သောအနက်ဟု တစ်မျိုးဖွင့်သေး၏။ [အထဝါ အပရိယန္တ ဝိက္ခေပဒဿနံယေဝ အဋ္ဌကထာယံ ကတံ ဧဝံတိပိ မေ နောတိ အနိယမိတ ဝိက္ခေပေါတိ အာဒိနာ၊ ဣဒံ ကုသလန္တိဝါ အကုသလန္တိဝါ ပုဋ္ဌောတိ အာဒိနာစ၊-ဋီကာသစ်။]

အနိယမိတဝိက္ခေပေါ။ ။“သင်၏အယူသည် သဿတအယူပါလား”ဟု မေးလျှင် “ဧဝံ တိပိ မေ နော-ဤသို့ သဿတအယူလည်း မဟုတ်ပါ”ဟု ပယ်၏၊ ဒီလိုဆိုလျှင် “အညထာ- သဿတမှ တစ်ခြားသော ဧကစ္စသဿတအယူလား”ဟု မေးပြန်လျှင် “ဧဝံတိပိ မေ နော- ဤသို့သဿတအယူလည်း မဟုတ်ပါ”ဟု ပယ်၏၊ ဤသို့ မေးသမျှအားလုံးကို ပယ်ရှားနိုင် သောစကားဖြစ်၍ “အနိယမိတ-မမှတ်သားအပ်သောအယူကို (မည်သည့်အယူ မဆို)+ဝိက္ခေပ- ပစ်ပယ်ကြောင်းစကား”ဟု ဆိုသည်။ [ဧဝံတိပိ မေ နောတိ-ယံ တယာ ပုဋ္ဌ(အကြင်အယူကို သင်သည် မေးအပ်ပြီ)၊ တံ ဧဝံတိပိ မေ လဒ္ဓိနော ဟောတိ (ထိုအယူသည် သင်မေးသည့်အတိုင်း ဟုတ်၏၊ ဤသို့လည်း ငါ၏အယူသည် မဖြစ်ပါ၊-ဋီကာ။]

ပစ်ပယ်ခြင်းတည်း၊ ဝါ-မမှတ်သားအပ်သောဝါဒကို ပစ်ပယ်ကြောင်း စကားတည်း၊ တထာတိပိ မေ နောတိ-တထာတိပိ မေ နောဟူသောပါဌ်ဖြင့်၊ (ပဋိပက္ခိပတိဉ္စစပ်)၊ သဿတော အတ္တာစ လောကောစာတိ-သဿတော၊ပေ၊စ ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သော၊ သဿတဝါဒ-သဿတဝါဒကို၊ ပဋိပက္ခိပတိ-ပယ်၏၊ အညထာတိပိ မေ နောတိ-အညထာတိပိ မေ နောဟူသောပါဌ်ဖြင့်၊ သဿတတော-သဿတဝါဒမှ၊ အညထာ-အခြားသော အပြားအားဖြင့်၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သော၊ ဧကစ္စသဿတံ-ဧကစ္စသဿတဝါဒကို၊ ပဋိပက္ခိပတိ-ပယ်၏၊ နောတိပိ မေ နောတိပိ မေ နောဟူသောပါဌ်ဖြင့်၊ တထာဂတော-သတ္တဝါသည်၊ မရဏာ-သေရာအခါမှ၊ ပရံ-နောက်၌၊ န ဟောတိ-မဖြစ်တော့၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သော၊ ဥစ္ဆေဒံ-ဥစ္ဆေဒဝါဒကို၊ ပဋိပက္ခိပတိ-ပယ်၏၊ နော နောတိပိ မေ နောတိ-နော၊ပေ၊နောဟူသော ပါဌ်ဖြင့်၊ (တထာဂတော-သည်၊ မရဏာ-မှ၊ ပရံ-၌)၊ နေဝ ဟောတိ-ဖြစ်သည်လည်းမဟုတ်၊ နနဟောတိ-မဖြစ်သည်လည်းမဟုတ်၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သော၊ တက္ကိဝါဒံ-တက္ကိဝါဒကို၊ ပဋိပက္ခိပတိ-ပယ်၏။

သယံ ပန-မိမိသည်ကား၊ ဣဒံ-ဤတရားသည်၊ ကုသလံ-ကုသိုလ်လော၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်းကောင်း၊ (ဣဒံ-သည်၊) အကုသလံ-အကုသိုလ်လော၊ ဣတိဝါ-ဤ သို့သော်လည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗော-မေးအပ်သည်၊ (သမာနော-သော်၊)

တထာတိပိ မေ နော။ ။မေးသူက “အတ္တလောကသည် သဿတလား”ဟု မေးသောအခါ “တထာတိပိ မေ နော”ဟု ပယ်ရှားသောအားဖြင့် ဖြေသည်။

အညထာတိပိ မေ နော။ ။မေးသူက “သဿတမှ တစ်မျိုးတစ်ခြားဖြစ်သော ဧကစ္စသဿတလား”ဟု မေးသောအခါ “သဿတမှ တစ်မျိုးတစ်ခြားမဟုတ်”ဟု ပယ်ရှားသောအားဖြင့် ဖြေသည်။ [စာအုပ်တို့၌ “သဿတတော အညထာတိပိ ဝုတ္တံ”ဟု တွေ့ရ၏၊ “တိပိ”ပါဘွယ်မလို၊ “မေ လဒ္ဓိ နော”ဟု စပ်စရာရှိမှ ဣတိဟု အာကာရဇောတကနှင့် သမုစ္စယတ္ထပိသဒ္ဓါ ရှိရသည်၊ “ဧကစ္စသဿတံ”၏ နောက်၌ “ဧကစ္စသဿတံ”ဟုလည်း တွေ့ရ၏၊ “ဧကစ္စသဿတံ”ဟု ဆိုလျှင် “ဧကစ္စသဿတံ” ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပြီဖြစ်သောကြောင့် အပိုသာ။]

နောတိပိ မေ နော။ ။မေးသူက “သတ္တဝါသည် သေသည်မှ နောက်၌ မဖြစ်တော့ပြီလော” ဟု မေးသောအခါ “သတ္တဝါသည် သေသည်မှ နောက်ကာလ၌ မဖြစ်တော့ဟု ငါ့မှာ အယူမရှိ”ဟု ဥစ္ဆေဒဝါဒကို ပယ်သောအားဖြင့် ဖြေသည်။

နော နောတိပိ မေ နော။ ။“သတ္တဝါသည် သေသည်မှ နောက်ကာလ၌ ဖြစ်သည်လည်းမဟုတ်၊ မဖြစ်သည်လည်းမဟုတ် အားဖြင့် ၂ မျိုးပြားပါသလော”ဟု မေးသောအခါ “နော နောတိပိ-ဖြစ်သည်လည်းမဟုတ်ဟုလည်း အယူမရှိ၊ မဖြစ်သည်လည်းမဟုတ်”ဟုလည်း အယူမရှိဟု တက္ကိဝါဒကို ပယ်သောအားဖြင့် ဖြေသည်။ [နော တစ်ပုဒ်က နေဝ ဟောတိကိုပယ်၍၊ နောတစ်ပုဒ်က န န ဟောတိကိုပယ်သည်။]

ကိစ္ဆိ-တစ်စုံတစ်ခုကိုမျှ၊ န ဗျာကရောတိ-မဖြစ်ဆို၊ ဣဒံ-ဤတရားသည်၊ ကုသလံ-
လော၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပုဋ္ဌော-သည်၊ (သမာနော)၊ ဧဝံနိပိ-ဤသို့ ကုသိုလ်
ဟူ၍လည်း၊ မေ-ငါ၏၊ (လဒ္ဓိ-အယူသည်၊) နော-မဖြစ်၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒတိ-
ဖြေဆို၏၊ တတော-ထိုသို့၊ ဖြေဆိုခြင်းကြောင့်၊ (ဣဒံ-သည်၊) အကုလံကိ-
အကုသိုလ်လော၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝုတ္တေ-ပြောဆိုအပ်သော်၊ တထာတိပိ-ထို
အကုသိုလ်ဟူ၍လည်း၊ မေ-၏၊ (လဒ္ဓိ)နော-မဖြစ်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝဒတိ-၏၊
[ဤနေရာ၌ တတောပါလျှင် ကောင်း၏၊ စာအုပ်တို့၌ မပါ၊ ထည့်ပေးပါ။]
(တတော-ထိုသို့ဖြေဆိုခြင်းကြောင့်) ဥဘယတော-ကုသိုလ် အကုသိုလ် ၂ ပါးစုံမှ၊
အညထာကိ-တစ်မျိုးတစ်ခြားလော၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တေ-သော်၊ (ဥဘယတော-
မှ) အညထာ-တစ်မျိုးတစ်ခြားတည်း၊ ဣတိပိ-ဤသို့လည်း၊ မေ(လဒ္ဓိ)နော-
မဖြစ်၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ၊ တတော-ကြောင့်၊ တိပိဓေနာပိ-၃ ပါး အပြားအားဖြင့်လည်း၊
(ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ထို ၂ မျိုးမှ တစ်မျိုးတစ်ခြားဟူသော ၃ ပါးအပြားအားဖြင့်၊
လည်း)၊ န ဟောတိ-မဖြစ်သလော၊ တေ-သင်၏၊ လဒ္ဓိ-သည်၊ ကိ-အဘယ်နည်း၊
ဣတိ၊ ဝုတ္တေ-သော်၊ (တိပိဓေနာပိ-ဖြင့်လည်း၊) နော (နဟောတိ)-မဖြစ်သည်
မဟုတ်၊ ဣတိပိ-ဤသို့လည်း၊ မေ(လဒ္ဓိ)နော-မဖြစ်၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ-၏၊ တတော-
ကြောင့်၊ (ကိ-အဘယ်သို့ပါနည်း၊) နောနောတိ-နောနောဟူ၍၊ (ဘာမေးမေး

သယံ ပန၊ပေ၊ဗျာကရောတိ။ ။“ဧဝံတိပိ မေ နော”ဖြင့် အနိယမိတ ပယ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊
“တထာတိပိ မေ နော”စသော ၄ ဝါကျဖြင့် သဿတ၊ ဧကစ္စသဿတ၊ ဥစ္ဆေဒ၊ တက္ကိ
ဝါဒကို ပယ်ပုံကိုလည်းကောင်း ပြပြီး၍ (“အမရာဝိက္ခေပ အယူရှိသော) မိမိကား ခွဲမြဲစွာ
ယူအပ်သောဝါဒ မရှိသည့်အတွက် တစ်ခုသောအဖို့၌မျှ မတည်”ဟု ပြလိုသောကြောင့် “သယံ
ပန၊ပေ၊န ကိစ္ဆိ ဗျာကရောတိ”ဟု မိန့်သည်။

ဣဒံ ကုသလန္တိ ပုဋ္ဌော။ ။ဤစကားမှစ၍ “ဧကသ္မိံ ပက္ခေ န တိဋ္ဌတိ” တိုင်အောင်သော
စကားသည် “သယံ ပန၊ပေ၊န ကိစ္ဆိ ဗျာကရောတိ”ဟူသော ရှေးစကား၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုထင်
ရှားအောင်ပြသောစကားတည်း။ [ဣဒါနိ ကုသလာဒိနံ အဗျာကရဏေန တဒေဝ အနဝဋ္ဌာနံ
(ထို တစ်ခုတည်းသော ပက္ခေ၌ မတည်ခြင်းကိုပင်) ဝိဘာဝေတိ ဣဒံ ကုသလန္တိ ပုဋ္ဌောတိ
အာဒိနာ၊-ဋီကာသစ်။]

မူကွဲ။ ။ရှေးစာအုပ်တို့၌ “ဣဒံ ကုသလန္တိဝါ ပုဋ္ဌော”ဟု ဝါသဒ္ဓါကို တွေ့ရ၏၊
ဋီကာဟောင်း ကျမ်းတက်၌လည်း ဝါသဒ္ဓါ ပါနေ၏၊ ထိုဝါသဒ္ဓါကြောင့် (အမရာဝိက္ခေပ၌
၂ နည်း ဖွင့်ခဲ့ရာဝယ်) အမရာမည်သောငါး၏ ရှောင်တိမ်းပုံနှင့်တူသော ဒုတိယနည်းကို
ပြုလိုသောကြောင့် “ဣဒံ ကုသလန္တိဝါ ပုဋ္ဌော”ဟု မိန့်ကြောင်းကို ဋီကာဟောင်း၌ တစ်နည်း
ဖွင့်လေသည်။ [ဒုတိယနယဝသေန အမရာသဒိသာယ အမရာယဝိက္ခေပံ ဒဿေတုံ ဣဒံ
ကုသလန္တိဝါ ပုဋ္ဌောတိ အာဒိမာဟ၊-ဋီကာဟောင်း။] ဋီကာသစ် အလိုအားဖြင့် ဝါသဒ္ဓါ
ပါဘွယ်မလို၊ ဒုတိယတစ်နည်းပြလည်း မဟုတ်၊ သယံ ပနစသော ရှေးဝါကျကို
ထင်ရှားပြခြင်းသာတည်း။

မဟုတ်မဟုတ်ဟူ၍)၊ တေ-သင်၏၊ လဒ္ဓိ-သည်၊ (ဟောတိ-ဖြစ်သလော၊) ဣတိ၊ ဝုတ္တေ-သော်၊ နောနောတိပိ-မဟုတ်မဟုတ်ဟူ၍လည်း၊ မေ-၏၊ (လဒ္ဓိ)၊ နော-မဖြစ်၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ ဝိက္ခေပမေဝ-အထူးထူးအပြားပြား ပစ်ပယ်ခြင်းသို့သာ၊ အာပဇ္ဇတိ-ရောက်၏၊ ဧကသ္မိပိ ပက္ခေ-တစ်ခုသောအဖို့၌လည်း၊ နတိဋ္ဌတိ-မတည်။

၆၃။ ဆန္ဒောဝါ ရာဂေါဝါတိ-ဆန္ဒောဝါ ရာဂေါဝါဟူသောပါဌ်၏၊ (အဿာတိ အတ္ထောဌ်စပ်)၊ အပ္ပဇာနန္တောပိ-အပြားအားဖြင့် မသိပါသော်လည်း (ခွဲခြား၍ မသိပါသော်လည်း)၊ သဟသာ-အဆောတလျင်၊ ကုသလမေဝ-ကုသိုလ်ကိုပင်၊ ကုသလန္တိ-ကုသိုလ်ဟူ၍၊ ဝတ္တာ-ဖြေဆိုပြီး၍လည်းကောင်း၊ အကုသလမေဝ-အကုသိုလ်ကိုပင်၊ အကုသလန္တိ-အကုသိုလ်ဟူ၍၊ ဝတ္တာ-ပြောဆိုပြီး၍လည်းကောင်း၊ မယာ-အကျွန်ုပ်သည်၊ အသုကဿနာမ-ထိုမည်သူအား၊ ဧဝံ-သို့၊ ဗျာကတံ-ဖြေဆိုအပ်ပြီ၊ ကိ-အဘယ်ပါနည်း၊ တံ-ထိုအဖြေကို၊ သုဗျာကတံ-ကောင်းစွာ ဖြေအပ်ပါ၏လော၊ ဣတိ-သို့၊ အညေ-မိမိမှ အခြားကုန်သော၊ ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိတို့ကို၊ ပုစ္ဆိတ္တာ-မေး၍၊ တေဟိ-ထိုပညာရှိတို့သည်၊ (ဝုတ္တေ ဌ်စပ်)၊ ဘဒြမုခ-ကောင်းသောမျက်နှာရှိသောငါ့ရှင်၊ သုဗျာကတံ-ကောင်းစွာ ဖြေဆိုအပ်ပြီ၊ တယာ-သင်သည်၊ ကုသလမေဝ-ကုသိုလ်ကိုပင်၊ ကုသလန္တိ-ဟူ၍၊ ဗျာကတံ-ပြီ၊ အကုသလမေဝ-ကိုပင်၊ အကုသလန္တိ-ဟူ၍၊ ဗျာကတံ-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တေ-ပြောဆိုအပ်သော်၊ မယာ-ငါနှင့်၊ သဒိသော-တူသော၊ ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ တတ္ထ-ထိုအဖြေမှန်ကို ဖြေဆိုခြင်းကြောင့်၊ မေ-ငါ၏၊ ဆန္ဒောဝါ-ဆန္ဒသည်သော်လည်းကောင်း၊ ရာဂေါဝါ-ရာဂသည်သော်လည်းကောင်း၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ အတ္ထော။

အပ္ပဇာနန္တောပိ။ ။စာအုပ်တို့၌ “အသမ္ပဇာနန္တောပိ”ဟုလည်းကောင်း၊ “အဇာနန္တောပိ”ဟုလည်းကောင်း တွေ့ရ၏၊ ပါဠိတော်၌ “ယထာဘူတံ အပ္ပဇာနန္တော”ဟု ရှိသောကြောင့် ထိုအတိုင်းရှိခြင်းသာ ကောင်း၏။

ဘဒြမုခ။ ။ပဏ္ဍိတာနံ သမုဒါစိတ္တမာလပနံ-ပညာရှိတို့၏ ခေါ်ရိုးဖြစ်သော အာလုပ်ပုဒ်တည်း၊ “သုန္ဒရမုခါတိ အတ္ထော-ကောင်းသောမျက်နှာရှိသူ”ဟု အနက်မှတ်ပါ၊-ဋီကာသစ်။ [ဘဒြ+မုခံ ယဿာတိ ဘဒြမုခေါ။]

ဆန္ဒောဝါ ရာဂေါဝါ။ ။ဆန္ဒရာဂဖြစ်ဖို့ရန် အာရုံ ၂ မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် ပဌမအမျိုးကား-မိမိကမသိသော်လည်း အဖြေမှန်ကို ဖြေလိုက်သည့်အတွက် မိမိ၏ပဏ္ဍိတအဖြစ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော ဆန္ဒရာဂတည်း၊ ယခုအခါ စာမေးပွဲဝင်သူတို့ မိမိကမသိသော်လည်း ရမ်း၍ဖြေခဲ့ရာ၌ အောင်ဂေဇာတ်ထွက်ရာဝယ် ပါလာသောအခါ ကိုယ့်ကိုယ်ကို လူတော်ဟုထင်၍ ပျော်ရွှင်ခြင်းမျိုးတည်း၊ အဋ္ဌကထာ၌ “နတ္ထိ မယာ သဒိသော ပဏ္ဍိတောတိ ဧဝံ မေ တတ္ထ ဆန္ဒောဝါ ရာဂေါဝါ အဿ”ကို ထောက်၍ ပဌမနည်းအရ ဆန္ဒရာဂဖြစ်ပုံကို အဋ္ဌကထာဆရာပြသည်ဟု မှတ်ပါ။

စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤဆန္ဒရာဂ ၂ ပါးတွင်၊ ဆန္ဒော-သည်၊ ဒုဗ္ဗလရာဂေါ-
အားမရှိသော ရာဂတည်း၊ ဝါ-အားနည်းသောရာဂတည်း၊ ရာဂေါ-သည်၊
ဗလဝရာဂေါ-အားရှိသော ရာဂသည်၊ ဝါ-အားကြီးသော ရာဂတည်း။

ဒေါသောဝါ ပဋိဃောဝါတိ-ဒေါသောဝါ ပဋိဃောဝါဟူသောပုဒ်၏၊ (အတ္ထော
၌စပ်)၊ ပန-ဗျတိရိက်ကား၊ ကုသလံ-ကို၊ အကုသလန္တိ-အကုသိုလ်ဟူ၍
လည်းကောင်း၊ အကုသလံဝါ-ကိုမူလည်း၊ ကုသလန္တိ-ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝတ္တာ-
ဖြေဆိုပြီး၍၊ အညေ-ကုန်သော၊ ပဏ္ဍိတေ-တို့ကို၊ ပုစ္ဆိတွာ-၍၊ တေဟိ-
ထိုပညာရှိတို့သည်၊ တယာ-သည်၊ ဒုဗျာကတံ-မကောင်းသဖြင့် ဖြေဆိုအပ်ပြီ၊
ဝါ-အမှားမှား အယွင်းယွင်း ဖြေဆိုအပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တေ-သော်၊ ဧတ္တကမ္မိ-
ဤမျှလောက်ကိုသော်မှလည်း၊ န ဇာနာမိနာမ-မသိတုံသေး၊ ဝါ-မသိတယ်ရှိရသေး၊
ဣတိ-သို့၊ တတ္ထ-ထိုအမှားကို ဖြေဆိုမိခြင်းကြောင့်၊ မေ-၏၊ ဒေါသောဝါ-
ဒေါသသည်သော်လည်းကောင်း၊ ပဋိဃောဝါ-သည်သော်လည်းကောင်း၊ အဿ-
ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ဣဓာပိ-ဤဒေါသ ပဋိဃ ၂ ပါးတွင်လည်း၊
ဒေါသော-သည်၊ ဒုဗ္ဗလကောဓော-အားမရှိသော ကောဓတည်း၊ ဝါ-အားနည်း
သောကောဓတည်း၊ ပဋိဃော-သည်၊ ဗလဝကောဓော-အားရှိသော ကောဓတည်း၊
ဝါ-အားကြီးသောကောဓတည်း။

ဒုတိယနည်း။ ။မိမိက မသိသော်လည်း (ကံအားလျော်စွာ) မေးလာသူတို့၏
အယူနှင့်ကိုက်ညီအောင် ကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်ဟုပင် ဖြေလိုက်၊ အကုသိုလ်ကို အကုသသိုလ်ဟုပင်
ဖြေလိုက်သည့်အတွက် မေးသူတို့က တအံ့တဩချီးမွမ်းပြီးလျှင် ပူဇော်သက္ကာရကို ပြုကြလေရာ၊
ထိုသူတို့၏ ပူဇော်သက္ကာရကို အာရုံပြုသော ဆန္ဒရာဂလည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ဥပမာ-ယခုခေတ်၌
စာမေးပွဲအောင်သည့်အတွက် ဆုလာဘ်ရ၍ ပျော်ရွှင်မှု ဆန္ဒရာဂဖြစ်ပုံမျိုးတည်း၊ ထို အာရုံကို
အဋ္ဌကထာ၌ မပြသော်လည်း ဋီကာတို့ဖွင့်ကြသည်။

ဆန္ဒနှင့် ရာဂ။ ။ဆန္ဒဟူသည် နှစ်သက်တတ်သော လောဘတည်း၊ ဤသို့ ဆန္ဒနှင့်ရာဂ
သည် တရားကိုယ်အားဖြင့် အရတူသောကြောင့် “ဧတ္ထစ”ဟု တက်၍ အရကွဲပုံကို ပြသည်၊
ဤသို့ အရကွဲအောင်ယူမှသာ “ဆန္ဒေါ ရာဂေါဝါ”ဟု တစ်ခုခုသာရအောင်ပြသော ဝိကပ္ပနတ္ထ
ဝါသဒ္ဓါထည့်ရကျိုး နပ်မည်၊ [ဋီကာသစ်၌ ဆန္ဒနှင့်ရာဂ အရ ၂ မျိုးခွဲ၍ ကောက်ရာဝယ်
“ဂေါဗလီဗဒ္ဓါဒိနယေန”ဟု ဆို၏၊ စဉ်းစားပါ။]

ဧတ္တကမ္မိနာမ။ ။ဋီကာသစ်၌ အပိကို “သပိဏ္ဍန”ဟု ဆို၏၊ ဂရဟာအနက်ကို နာမသဒ္ဓါက
ဟောပြီးဖြစ်သောကြောင့် အပိကို “တဒုတ္တရီဇာနန-ထိုထက် အလွန်သိခြင်းကို ပေါင်းသော
သမ္ပိဏ္ဍန”ဟု ယူဟန်တူသည်၊ မိမိကား နာမကို နဇာနာမိနှင့်တွဲ၍ “မသိခြင်းကို ကဲ့ရဲ့သော
ဂရဟာဇောတက”ဟုလည်းကောင်း၊ အပိကို “ဧတ္တကံ ဟူသော အနဲနောင်ထိုင်သော ဂရဟာ
ဇောတက ၊ အများကိုဆည်းသော သမ္ဘာဝနာသမုစ္စည်း”ဟုလည်းကောင်း ထင်သည်၊
“ဤမျှလောက်ကလေးကိုသောမှ မသိတုံသေး၏၊ ဤထက် အလွန်သိဖို့အရေးမှာ သာ၍
ဝေးပါသေးရဲ့”ဟုလို၊ [ဒေါသ-ပဋိဃဖြစ်ပုံမှာ စာမေးပွဲကျရှုံးသောအခါ ဖြစ်ရပုံမျိုးပင်တည်း။]

တံ၊ပေ၊ဝိဃာတောတိ-ကား၊ တံ ဆန္ဒရာဂဒွယံ- ထိုဆန္ဒရာဂ ၂ ပါးအပေါင်းသည်၊ မမ-၏၊ ဥပါဒါနံ-ဥပါဒါနံသည်၊ ဝါ-စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ (တံ)ဒေါသပဋိဃဒွယံ-ထိုဒေါသ ပဋိဃ ၂ ပါးအပေါင်းသည်၊ (မမ-၏၊) ဝိဃာတော-ပင်ပန်းခြင်းသည်၊ ဝါ-ပင်ပန်းကြောင်းသည်၊ (အဿ)၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဥဘယမ္ပိ-လောဘ ဒေါသ ၂ ပါးစုံသည်လည်း၊ ဒဠ္ဍဂ္ဂဟဏဝသေန-မြဲမြံစွာ ယူခြင်း၏အစွမ်းကြောင့်၊ ဥပါဒါနံ-ဥပါဒါနံမည်၏၊ ဝိဟနနဝသေန-ညှင်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်း၏ အစွမ်းကြောင့်၊ ဝိဃာတော-မည်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ ရာဂေါ-ရာဂသည်၊ အမုဉ္ဇိတုကာမတာယ-လွတ်ခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဇလူကာဝိယ-မြောသည်ကဲ့သို့၊ အာရမဏံ-အာရုံကို၊ ဂဏှာတိ-စွဲမြဲစွာ ယူတတ်၏၊ ဒေါသော-သည်၊ ဝိနာသေတုကာမတာယ-ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊

ဥပါဒါနံ, ဝိဃာတော။ ။အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် ဥပါဒါနံဆိုလျှင် တရားကိုယ်မှာ တဏှာနှင့် ဒိဋ္ဌိသာဖြစ်၏၊ [ဒိဋ္ဌိကား ဤနေရာ၌ တွဲစရာမရှိသောကြောင့် မလို။] ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်ဝယ် ရှေ့၌ “ဆန္ဒောဝါ ရာဂေါဝါ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဒေါသောဝါ ပဋိယောဝါ”ဟုလည်းကောင်း ပြခဲ့သော ၂ စုံတွင် ယထာလာဘနည်းအားဖြင့် ဆန္ဒနှင့်ရာဂကို ဤ၌ ပြအပ်သော ဥပါဒါနံနှင့် တွဲ၍ ဒေါသနှင့် ပဋိဃကို ဤ၌ ပြအပ်သော ဝိဃာတောနှင့် တွဲစေလိုသောကြောင့် “ဆန္ဒရာဂဒွယံ ဥပါဒါနံ, ဒေါသ ပဋိဃဒွယံ ဝိဃာတော”ဟု မိန့်သည်။

ဥဘယံဝိဝါ။ ။သုတ္တန်နည်းအားဖြင့် ဆန္ဒရာဂ, ဒေါသပဋိဃ ၂ စုံလုံးကိုပင် ဥပါဒါနံဟု လည်းကောင်း, ဝိဃာတောဟုလည်းကောင်း ခေါ်နိုင်ကြောင်းကို တစ်နည်းပြလို၍ “ဥဘယမ္ပိဝါ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [ဣဒါနိ သုတ္တန္တနယေန အဝိသေသယောဇနံ ဒသေတိ ဥဘယမ္ပိဝါတိ အာဒိနာ၊-ဋီကာသစ်။] မှန်၏-သုတ္တန်ပါဠိတော်၌ “ကောဓုပါဒါနံ ဝိနိဗ္ဗာဏဝိဃာတံ အာပဇ္ဇန္တိ”ဟု ဒေါသတည်းဟူသော ကောဓကိုပင် ဥပါဒါနံဟူသောနာမည်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်၊ လောဘ၏ ဥပါဒါနံဖြစ်ပုံမှာ ထင်ရှားသောကြောင့် အထူးသာဓက မပြတော့။ [တရားကိုယ် အနက် အရအားဖြင့် လောဘနှင့် ဒေါသ ၂ ပါးသာ ရသောကြောင့် “ဥဘယမ္ပိ”ဟု ဆိုသည်၊ သဒ္ဓါအားဖြင့်ကား “ဆန္ဒော, ရာဂေါ, ဒေါသော, ပဋိယော”ဟု ၄ ပါးရှိသည်။]

ဥပါဒါနံ။ ။ဥပသဒ္ဓါသည် ဘုသံအနက်ကို ဟော၏၊ ဘုသဟူသည် လွန်လွန်ကဲကဲ (စွဲစွဲမြဲမြဲ) ဟူသော အနက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဒဠ္ဍဂ္ဂဟဏဝသေန”ဟု ဥပါဒါနံကို အနက်ဖွင့်သည်၊ လောဘသည်သာ အာရုံကို စွဲမြဲစွာယူသည် မဟုတ်သေး၊ ဒေါသလည်း ရန်ညှိုးဖွဲ့သော အားဖြင့် အာရုံကို စွဲမြဲစွာ ယူသည်သာတည်း။

ဝိဃာတော။ ။ဒေါသသည်သာ စိတ်ကို ညှဉ်းဆဲတတ်သည်မဟုတ်သေး၊ ရာဂလည်း ရာဂမီးအဖြစ်ဖြင့် စိတ်ကို ညှဉ်းဆဲတတ်သည်သာ။ [ဝိဟနနံ ဝိဟိသနံ ဝိဟဓနံ (နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်း)-ဋီကာ။]

အာသိဝိသောဝိယ-လျင်သောအဆိပ်ရှိသော မြွေသည်ကဲ့သို့၊ (အာရမဏံ ဂဏှာ တိ)၊ စ-ဆက်၊ ဥဘောပိ-၂ ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေ-ဤလောဘ ဒေါသတို့ကို၊ ဝါ-တို့သည်၊ သန္တာပကဋ္ဌေန-ပြင်းစွာ လောင်တတ်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ [စုရာဒိ တပဓာတ်ဖြစ်၍ “တာ”ဟု ဝုဒ္ဓိရှိရသည်။] ဝိဟနန္တိယေဝ- ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်သည်သာ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဥပါဒါနန္တိစ-ဥပါဒါနဟူ၍လည်း ကောင်း၊ ဝိဃာတောတိစ-ဝိဃာတဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ် ကုန်ပြီ၊ သေသံ-ကြွင်းသော အစီအရင်သည်၊ ပဌမဝါရသဒိသမေဝ-ပဌမဝါရနှင့် တူသည်သာ။

၆၄။ ပဏ္ဍိတာတိ-ကား၊ ပဏ္ဍိစ္စေန-ပညာရှိ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဉာဏ်ပညာ နှင့်၊ သမန္နာဂတာ-ပြည့်စုံကုန်သော၊ နိပုဏာတိ-ကား၊ သဏှသုခုမဗုဒ္ဓိနော- နည့်သိမ်မွေ့သော ဉာဏ်ရှိကုန်သော၊ သုခုမ-သိမ်မွေ့သော၊ အတ္ထန္တရံ-အနက်အမျိုး မျိုးကို၊ ဝါ-အနက်ကို၊ ပဋိဝိဇ္ဈနသမတ္တာ-ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၌စွမ်းနိုင်ကုန်သော၊ (သမဏဗြာဟ္မဏာ ဌိစပ်)။ [အတ္ထန္တရန္တိ အတ္ထနာနတ္တံ၊ အတ္ထမေဝဝါ၊-ဋီကာ၊ ရှေးနည်းအလို “အန္တရ”သဒ္ဒါသည် နာနတ္တ (ဘေဒ) အနက်ဟော၊ နောက်နည်း

ပဏ္ဍိတာ။ ။ဂမ္ဘီရဋ္ဌာနေသု-နက်နဲသော အရာ (အာရုံ) တို့၌၊ ပဏ္ဍတိ ဂစ္ဆတိ-သွားတတ်၏၊ ဝါ-ရောက်နိုင်၏၊ ဣတိ ပဏ္ဍာ၊ ပဋိဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ဣကာရန္တဓာတ်ဖြစ်၍ နိဂ္ဂဟိတံလာ၊ သဉ္ဇာတာ+ပဏ္ဍာ ယေသံတိ ပဏ္ဍိတာ၊ သဉ္ဇာတ အသတ္တိအနက်၌ “သဉ္ဇာတာ တာရကာ ဒိတိတော”ဟူသော မောဂ္ဂလာန်၊ ဏာဒိ (၄၅) သုတ်ဖြင့် ဣတပစ္စည်း၊ ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာ ဂတာဖြင့် ထို သဉ္ဇာတအသတ္တိတဒ္ဓိတ်ကို ပြသည်၊ [“ပဏ္ဍာယ-ဖြင့်+ဣတော ဂတော- ဖြစ်သူတည်း၊ ပဏ္ဍိတော-သူ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္မရာယိကတ္ထေသု ဉာဏဂတိယာ ပဏ္ဍတိ ဂစ္ဆတိတိ ပဏ္ဍိတော”ဟုလည်းကောင်း ဓာတွတ္တသင်္ဂဟပြု၏။]

နိပုဏာ။ ။[နိပုဏာပုဒ်၏ ဓာတ်ပစ္စည်းကို ရှေ့၌ ပြခဲ့ပြီ။] “နိပုဏန္တိ-တရာသဖြင့် ကံစွကို အကြွင်းမရှိ ပြုတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ နိပုဏာ”ဟု ပြုပါ၊ ထို ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို “ဖြူစင် ဖြောင့်မတ်သူ”ဟု ခေါ်လျှင် သာ၍ သဒ္ဓါအနေနှင့် သင့်လျော်၏၊ တရားသဘောဖြစ်လျှင်ကား “နိပုဏ-သိမ်မွေ့သောတရား”ဟု ခေါ်ရ၏၊ ထို၌ “သဏှ” အနက်ဟော အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိက ဟု ကြံပါ၊ “သဏှသုခုမဗုဒ္ဓိနော”ကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထအဖွင့်တည်း။

မှတ်ချက်။ ။ပဏ္ဍိတ၏ သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ်ဖြစ်သော “ပညာ” ဟူသည် သုတယမပညာ (ကျမ်းဂန်ကိုဖြစ်စေ တရားကိုဖြစ်စေ ကြားနာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပညာ)နှင့် စိန္တာမယပညာ (ကြံစည်တွေးတောခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပညာ)တည်း၊ နိပုဏာ၏ သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ်ဖြစ် သော “ပညာ”သည် သာဘာဝိက (သဘာဝအတိုင်း ပဋိသန္ဓေက ပါလာသော) ပညာတည်း၊ ဤသို့ ဋီကာတို့ ခွဲကြ၏၊ ဈာန်မရသောကြောင့် ဘာဝနာမယ ပညာသည်လည်းကောင်း၊ မဂ်ဖိုလ်မရသောကြောင့် ပဋိဝေဓပညာသည်လည်းကောင်း ဤနေရာနှင့် မဆိုင်ပါ။

အလို အနက်မရှိ။]ကတပရပ္ပဝါဒါတိ-ကား၊ ဝိညာတပရပ္ပဝါဒါစေ-သိအပ်ပြီးသော သူတစ်ပါးတို့၏ အယူဝါဒ ရှိသည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ပရေဟိ-သူတစ်ပါးတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိ-တကွ၊ ကတဝါဒ ပရိစ္ဆယာစ-ပြုအပ်ပြီးသောဝါဒ၌ လေ့ကျင့်ခြင်း ရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-ပြုအပ်ပြီးသော ဝါဒပြိုင်ခြင်း ရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ (သမဏဗြာဟ္မဏာ ဌိစပ်)။

ဝါလဝေဓိရူပါတိ-ကား၊ ဝါလဝေဓိဓနုဂ္ဂဟသဒိသာ-သားမြီးများကို ပစ်ခွင်းနိုင်သော လေးတော်သားနှင့် တူကုန်သော၊ (သမဏဗြာဟ္မဏာဌိစပ်)၊ တေ ဘိန္ဒုန္တာမညေတိ-ကား၊ ဝါလဝေဓိ-သားမြီးများကို ပစ်ခွင်းနိုင်သော လေးတော်သားသည်၊ ဝါလံ-သားမြီးကို၊ (ဘိန္ဒုတိ) ဝိယ-ပစ်ခွင်းသကဲ့သို့၊ (တထာ-ထိုအတူ၊) သုခုမာနိဝိ-သိမ်မွေ့သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပရေသံ-သူတစ်ပါးတို့၏၊ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ-အယူတို့ကို၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ပညာဂတေန-ပညာအထူးအပြားဖြင့်၊ ဝါ-ပညာဖြင့်၊ [ပညာဂတေနာတိ ပညာပဘောဒေန၊ ပညာယ ဧဝဝါ-ငိုကာ။] ဘိန္ဒုန္တာဝိယ-ဖောက်ခွဲကုန်သကဲ့သို့၊ စရန္တိ-လှည့်လည်ကြကုန်၏၊ ဣတိ အတ္ထော။ [မညေသည် ဝိယနှင့်အနက်တူ၏၊ ထို ဝိယကို ဥပမာဇောတကဟု ဆိုကြ၏၊ မိမိကား ဥပရိက္ခာဇောတကဟုထင်သည်၊ ဥပရိ-အထက်၌၊ ဝါ-အလွန်+ချာ-ပြောသောစကား။]

ကတပရပ္ပဝါဒါ။ ။ကတသဒ္ဓါသည် (“ဘူကရာ သဗ္ဗဓာတွတ္တဗျာပကာ”နှင့် အညီ) ဓာတ်နက်များစွာကို ဟောနိုင်သော သာမညသဒ္ဓါ ဖြစ်သောကြောင့် ကတကို “ဝိညာတ”ဟုလည်းကောင်း “ကတဝါဒ ပရိစ္ဆယ”ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်၊ ဝိညာတဟူသည် သူတစ်ပါးတို့ဝါဒကို သိအောင်ပြုပြီးခြင်းတည်း၊ ကတဝါဒပရိစ္ဆယဟူသည် သူတစ်ပါးနှင့် ဝါဒပြိုင်မှုကို ပြုခြင်းတည်း၊ စေဝသဒ္ဓါ စသဒ္ဓါတို့ဖြင့် ထိုအနက် ၂ မျိုးလုံး၏အရ ကွဲကြောင်းကို ပြ၏၊ ထိုသို့ ပြသဖြင့် “ကတပရပ္ပဝါဒ”၌ ဧကသေသံပြုထားသည်၊ (တစ်နည်း) သာမည နိဒ္ဒေသနည်းအားဖြင့် တစ်ပုဒ်တည်း ညွှန်ပြထားသည်ဟု သိစေသည်။ [ပရေသံ+ပဝါဒေါ ပရပ္ပဝါဒေါ၊ ကတော-သိမှုကို ပြုအပ်ပြီးသော၊ ဝါ-လေ့ကျင့်မှု ပြိုင်ဆိုင်မှုကို ပြုအပ်ပြီးသော+ ပရပ္ပဝါဒေါ ယေဟိတိ ကတပရပ္ပဝါဒါ ဥဘိန္ဒုမန္တရာ ပန သမုစ္စယ ဒွယေန သာမညနိဒ္ဒေသံ ဧကသေသံဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-ငိုကာသစ်။]

ဝါလဝေဓိရူပါ။ ။ဝိဇ္ဇုတိ သိလေနာတိ ဝေဓိ၊ ဝါလံ-သားမြီး၏အဖျားကို+ဝေဓိ-ပစ်ခွင်းနိုင်သော လေးတော်သားသည်၊ ဝါလဝေဓိ၊ [သားမြီးကို အစိတ် ၇ စိတ်လောက် စိတ်ဖျာပြီးလျှင် တစ်စိတ်ကို တစ်ဥသဘလောက်ဝေးသောအရပ်၌ ခရမ်းသီးကိုချီ၍ အဖျားကို တွဲရစွဲရထား၏၊ လေးတော်သားသည် ထို ခရမ်းသီး၏အောက်၌ ကျနေသော သားမြီးများကို မှန်အောင် ပစ်နိုင်သည်၊ ထိုသူမျိုးကိုမှ “ဝါလဝေဓိ”ဟု ခေါ်ရသည်။] ဝါလဝေဓိ လေးတော်သားကဲ့သို့ သူတစ်ပါးတို့၏ သိမ်မွေ့ခက်ခဲသော အယူဝါဒကို ဖျက်ခွဲနိုင်သူကို “ဝါလဝေဓိနော+ရူပံ (သဘာဝေါ) ဧတေသံတိ”ဟူသော ဝစနတ္ထအရ “ဝါလဝေဓိရူပါ”ဟု ခေါ်ရသည်။

တေ မံ တတ္ထာတိ-ကား၊ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ-တို့သည်၊ မံ-ငါ့ကို၊ တေသု ကုသလာကုသလေသု-ထို ကုသိုလ်အကုသိုလ်အရာတို့၌၊ သမနုယုဇ္ဈ ယျုတိ-ကား၊ ကုသလံ ကိ- ကုသိုလ်လော၊ အကုသလံကိ-အကုသိုလ်လော၊ [“အကုသလန္တိ”ဟု ဣတိပါသည်ကား မကောင်း။] အတ္တနော-မိမိ၏၊ လဒ္ဓိ- အယူကို၊ ဝဒ-ပြောပါလော၊ ဣတိ-သို့၊ လဒ္ဓိ-ကို၊ ပုစ္ဆေယျု-မေးကုန်ရာ၏၊ သမနုဂ္ဂါဟေယျုတိ-ကား၊ ဣဒံနာမ-ဤမည်သော တရားပါတည်း၊ (ကုသိုလ်ပါ တည်း၊ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ပါတည်း၊) ဣတိ-ဤသို့၊ ပုစ္ဆေ-ဖြေဆိုအပ်သော်၊ ကေန ကာရဏေန-အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ ဧတမတ္ထံ- ဤအနက်အဓိပ္ပါယ် ကို၊ ဂါဟယ-ယူပါသနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ကာရဏံ-အကြောင်းကို၊ ပုစ္ဆေယျု- မေးကုန်ရာ၏၊ သမနုဘာသေ ယျုတိ-ကား၊ ဣမိနာ နာမ ကာရဏေန-ဤ မည်သောအကြောင်းကြောင့်၊ (ဧတမတ္ထံ-ကို၊ ဂါဟယာမ-ယူကြပါကုန်၊) ဣတိ- သို့၊ ပုစ္ဆေ-ပြောဆိုအပ်သော်၊ ကာရဏေ-မိမိပြအပ်သော အကြောင်း၌၊ ဒေါသံ- အပြစ်ကို၊ ဒဿေတွာ-ပြု၍၊ တွံ-သင်သည်၊ ဣဒံ-ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ် ကို၊ န ဇာနာတိ-မသိ၊ ပန-စင်စစ်ကား၊ ဣဒံ-ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဂဏှ-ယူလော၊ ဣဒံ-ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဝိသဇ္ဇေဟိ-စွန့်လော၊ ဣတိဧဝံ- ဤသို့၊ သမနု ယုဇ္ဈယျု-နည်းလမ်းပြညွှန်း၊ တိုက်တွန်းကုန်ရာ၏။

သမနုယုဇ္ဈယျု။ ။“သံ+အနု ဥပသာရကြောင့် ယုဇ္ဈာတ်သည် မေးခြင်းအနက် ကို ဟော၏၊ ထိုသို့ မေးရာ၌ “အယူကိုမေးခြင်း”ဟူသော အမေးဝိသေသကို ဟော၏ဟု သိစေလို ၍ “လဒ္ဓိ ပုစ္ဆေယျု”ဟု ဖွင့်သည်၊ “ကိ ကုသလံ၊ ပေ၊ ဝဒ”ကား မေးပုံကိုပြသော အာကာရ ဝါကျတည်း။

သမနုဂ္ဂါဟေယျု။ ။[သံ+အနု+ (စုရာဒိ) ဂဟ၊] “ဤပုဒ်လည်း သံ+အနုဥပသာရကြောင့် မေးစိစစ်ခြင်းအနက်ကိုပင် ဟော၏၊ ဥပမာ-စတုတ္ထပါရာဇိက၊ ပဌမဒုဌဒေါသ သိက္ခာပုဒ် တို့၌ “သမနုဂ္ဂါဟိယမာနောဝါ”၌ ကဲ့သို့တည်း၊ သို့သော် “ရှေးမေးပုံနှင့်ကား မတူ၊ အကြောင်း ကို မေးခြင်းတည်း”ဟု သိစေလို၍ ကာရဏံ ပုစ္ဆေယျု”ဟု ဖွင့်သည်။ [သမနုယုဇ္ဈနာ လဒ္ဓိ ယာ ပုစ္ဆာ၊ သမနုဂါဟနာ တံကာရဏဿ၊-ဋီကာသစ်၊ စာအုပ်တို့၌ “ဧတမတ္ထံ ဂါဟေယျု”ဟု ရှိ၏၊ သီဟိုဠ်မူ၌ “ဂါဟယ”ဟု ရှိ၏၊ ထိုမူကွဲက ကောင်းမည်ထင်သည်။]

သမနုဘာသေယျု။ ။ဤ သမနုဘာသနာကို ဋီကာသစ်၌ “ဩဝါဒဝသေန သမနုယုဇ္ဈနာ ယေဝ (မေးခြင်းပင်တည်း)”ဟု ဖွင့်၏၊ သို့သော် “ဣဒံ ဂဏှ၊ ဣဒံ ဝိသဇ္ဇေဟိ”တို့သည် မေးစိစစ်ပုံကိုပြသော အာကာရမဟုတ်ကြ၊ ညွှန်ပြပုံ တိုက်တွန်းပုံ အခြင်းအရာကိုပြသော အာကာရ သာ ဖြစ်သင့်၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်အဖွင့်ကို မလိုက်ဘဲ တစ်မျိုးကြံလိုက်ပါသည်။ [နောက်လာမည့် မဟာသီဟနာဒသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ကား “ဥဘယံ ပုစ္ဆန္တော သမနုဘာသတိ နာမ”ဟု ဖွင့်လိမ့်မည်၊ ထိုအဖွင့်ကို ဤနည်းမှ တစ်မျိုးဟု မှတ်ပါ။]

န သမ္မာယေယျန္တိ-ကား၊ နသမ္မာဒေယျ-မပြီးစေနိုင်ရာ၊ သမ္မာဒေတွာ-
ပြီးစီးစေ၍၊ ကထေတုံ-ဖြေဆိုခြင်းငှါ၊ န သက္ကာဏေယျ-မစွမ်းနိုင်ရာ၊ ဣတိ
အတ္ထော၊ သော မမဿ ဝိယာတောတိ-ကား၊ ပုနပ္ပုန-အထပ်ထပ်၊ ဝတွာပိ-
ပြောပြီး၍လည်း၊ ယံတံ အသမ္မာယနံ နာမ-အကြင် မပြီးစီးစေနိုင်ခြင်းမည်သည်၊
(အတ္ထိ)၊ သော-ထို မပြီးစီးစေနိုင်ခြင်းသည်၊ မမ-ငါ၏၊ ဝိယာတော-ကိုယ်၏
ပင်ပန်းခြင်းသည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဩဠ၊ ပေ၊ ဒုက္ခမေဝ-နှုတ်ခမ်း၊ အာစောင့်၊
လျှာ၊ လည်ချောင်းတို့၏ ခြောက်ကပ်ခြင်းဟူသော ဒုက္ခသည်သာလျှင်၊ အဿ-
ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤသို့ ဖွင့်သောကြောင့် “ဝိယာတ” အရ ဤနေရာ၌
“ကာယိကဒုက္ခ”ကို ယူရသည်၊ ရှေ့နား၌ကား “ဝိယာတ” အရ “စေတသိက
ဒုက္ခဟူသော ဒေါမနဿဝေဒနာ”ကို ယူခဲ့၏၊] ဧတ္တာပိ-ဤ တတိယ ဝါရ၌လည်း၊
သေသံ-ကြွင်းသော အစီအရင်သည်၊ ပဌမဝါရသဒိသမေဝ-ပဌမ ဝါရနှင့်တူ
သည်သာ။ [“အပိ”ဖြင့် ဒုတိယဝါရကို ပေါင်း၊ “သေသံ ပဌမဝါရ သဒိသမေဝ”ဟု
ဒုတိယဝါဒတုန်းကလည်း ဆိုခဲ့ပြီ။]

၆၅-၆၆။ မန္တောတိ-ကား၊ မန္တပညော-နဲ့သောပညာ ရှိသည်၊ (ဟောတိ၌စပ်)၊
ဧတံ-ဤ မန္တပညောဟူသော အမည်သည်၊ အပညဿ-ပညာမရှိသူ၏၊ နာမံ-
အမည်တည်း၊ [“မန္တာ-နဲ့သော၊ အတိက္ခာ-မထက်သော၊ ပညာယဿာတိ မန္တ

န သမ္မာယေယျ။ ။သံပုဗ္ဗ၊ ပဒဓာတ်၊ ကာရိတ် ဇောပစ္စည်း၊ ဧယျံဝိဘတ်၊ ပဒဓာတ်မှ
ဒကို(ယ)ပြု၍ “သမ္မာယေယျ”ဟု ဖြစ်၏၊ ဧယျံ ဝိဘတ်လည်း သာမတ္တိယ(နိုင်=စွမ်းနိုင်)
အနက်ဟောတည်း။ [န သမ္မာယေယျတိ ဧတ္ထ ဒကာရဿ ယကာရာဒေသတံ ဧယျံ သဒ္ဓဿစ
သာမတ္တိယတ္ထတံ ဒသေတုံ န သမ္မာဒေယတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။“အပ္ပမာဒန သမ္မာဒေဟိ”၌ သမ္မာဒေဟိကို “နိပ္ပါဒေဟိ”ဟုလည်းကောင်း၊
“ဥပသမ္ပန္န ဝိဟရတိ”၌ ဥပသမ္ပန္နကို “နိပ္ပါဒေတွာ”ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သောကြောင့်
“ပြည့်စုံစေ”ဟု မပေးဘဲ “ပြီးစီးစေ”ဟု ပေးလိုက်ပါသည်။

သော မမဿ ဝိယာတော။ ။ပါဠိတော်စာအုပ်များ၌ “ယေသာဟံ န သမ္မာယေယျ၊
သော မမဿ ဝိယာတော”ဟု တွေ့ရ၏၊ ဤ၌ “ယံတံ အသမ္မာယနံ နာမ၊ သော ပေ၊
အဿ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ပါဠိတော်၌လည်း “ယံ တာဟံ န သမ္မာယေယျ၊ သော
မမဿဝိယာတော”ဟု ရှိမှ ကောင်းမည်။

မန္တော။ ။မဒိဓာတ်၊ အ ပစ္စည်းဖြင့် “မန္တော-နဲ့သူ၊ ညံ့ဖျင်းသူ”ဟု ဖြစ်၏၊ မဒိဓာတ်သည်
ထုတိ၊ မောဒ၊ မဒ၊ ဂတိ၊ ဇဠ (ထိုင်းမှိုင်း ဖျင်းအခြင်း) သောပ္ပန (အိပ်ငိုက်ခြင်း) ဒိတ္တိအနက်တို့၌
ဖြစ်၏၊ ကလေးနှင့် လူဖျင်း လူညံ့ လူအ လူနံကို “မန္တ”ဟု ခေါ်သည်၊ မန္တတိ-မချိုးမွမ်းထိုက်သူ
ကိုလည်း ချိုးမွမ်းတတ်၏၊ ဝါ-ဝမ်းမမြောက်ထိုက်သော အရာ၌လည်း ဝမ်းမြောက်တတ်၏၊
ဝါ-ကုသိုလ်ကောင်မှုတို့၌ မေ့လျော့တတ်၏၊ ဝါ-သူတပါးသို့ (မသင့်ရာ၌လည်း) အတုလိုက်

ပညော”ဟုပြု။] မောမူဟောတိ-ကား၊ အတိသမ္ပုဇ္ဈော-အလွန် တွေဝေသည်။ (ဟောတိဉ္စိပ)၊ ဟောတိ တထာဂတောတိအာဒိသု-ဟောတိ တထာဂတောအစ ရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သတ္တော-သတ္တဝါကို၊ တထာဂတောတိ-တထာဂတ်ဟူ၍၊ အဓိပ္ပေတော-အလိုရှိအပ်၏၊ ဧတ္ထ-ဤ စတုတ္ထဝါရ၌၊ သေသံ-ကြွင်းသောအစိအရင်

တတ်၏၊ ဝါ-အမြဲ တွေဝေနေတတ်၏၊ ဝါ-များသောအားဖြင့် အိပ်နေတတ်၏၊ (ကလေး)၊ ဝါ-ရူပကာယအားဖြင့် တင့်တယ်တတ်၏၊ (ကလေး)၊ ဣတိ မန္တော၊ ဤသို့ ကတ္တုသုဓိ ဝစနတ်ပြုလျှင် မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်ကို မန္တသဒ္ဓါသည် ဟောနိုင်၏၊ “နံသောပညာရှိ”ဟူသည် လုံးလုံး ပညာမရှိသူပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “အပညဿေတံ နာမံ”ဟု အဘိဓေယျပြသည်။

မောမူဟော။ ။မုဟဇာတ်၊ အပစ္စည်း၊ မု၏ဥကို ဒီဃပြု၊ မုယုတိတိ မူဟော၊ မောဟေန+ မူဟော မောဟမူဟော၊ [“မောဟမူဟော”ဟု ဆိုလိုလျှက် ဟ ကိုချေ။] အနက်တူသဒ္ဓါ ၂ ချက်ဆင့်လျှင် အတိသယအနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “အတိသမ္ပုဇ္ဈော”ဟု ဖွင့်သည်။ [တဉ္စ အတိသယတ္ထဒီပကံ၊ ပရိယာယဒ္ဓယဿ အတိရေကတ္ထဘာဝတော၊ ယထာ-ပဒဋ္ဌာနံ (နီးစွာသောအကြောင်း) ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝုတ္တံ အတိသမ္ပုဇ္ဈောတိ-ငိုကာသစ်။]

တထာဂတော သတ္တော။ ။“သတ္တော ဒေဟိစ ပုဂ္ဂလော၊ ပေ၊ ဇနော လောကော တထာဂတော” အဘိဓာန်(၉၃)နှင့်အညီ သတ္တဝါသာမညကိုလည်း “တထာဂတ”ဟု ခေါ်နိုင်၏၊ ယထာ ပုဗ္ဗေ ကမ္မုနာ အာဂတော၊ တထာ ဣဇာပီတိ တထာဂတော-ရှေးရှေးဘဝ၌ ကံကြောင့် လာခဲ့ရသကဲ့သို့၊ ထိုအတူ ယခုဘဝ၌လည်း ကံကြောင့် လာခဲ့ရသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သတ္တဝါသည် “တထာဂတ”မည်၏၊ “တထာ+အာဂတောတိ တထာဂတော”ဟု ပြုစေလိုရင်း တည်း-ငိုကာသစ်။

မေးဖွယ်။ ။အမရာဝိက္ခေပ အယူရှိသူ ၄ မျိုးတွင် ရှေ့ ၃ မျိုးသော ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း “ဣဒံ ကုသလံတိ န ပဇာနာတိ”စသည်ဖြင့် ဆိုသောကြောင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်စသည် ကိုမျှ မသိရကား မန္တ-မောမူဟပုဂ္ဂိုလ်များပင် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်ကြောင့် ဤ စတုတ္ထ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ “မန္တ-မောမူဟ”ဟု ဆိုရပါသနည်း၊ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိ၏။

အဖြေ။ ။ရှေးပုဂ္ဂိုလ် ၃ ယောက်တို့သည် မိမိ၏ ကုသိုလ်စသည်ကို မသိခြင်းကို မသိမှန်းသိကြသေး၏၊ ဤ စတုတ္ထပုဂ္ဂိုလ်ကား မိမိ၏ မသိမှန်းကိုပင် မသိ၊ ထို့ကြောင့် စတုတ္ထပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ “မန္တ-မောမူဟ”ဟု ဆိုရသည်၊ မှန်၏-လောက၌ မိမိ၏ မသိမှန်းကို သိသူသည် ထို မသိခြင်းကို သိအောင် (သူတစ်ပါးထံ) မေးမြန်း၍ သိသူဖြစ်လာနိုင်သေး၏၊ မိမိ၏မသိမှန်းကိုမျှ မသိသူကား သူတစ်ပါးကို မေးတော့မည်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် သိသူမဖြစ် နိုင်တော့၊ ထို့ကြောင့်ပင် ဤ စတုတ္ထပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြေမျိုးကို ဖြေလေ့ရှိသော သဉ္ဇည်းဆရာကြီး ကို “အယံ ဝါ ဣမေသံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ သဗ္ဗမန္တော သဗ္ဗမူဇ္ဈော”ဟု (နောက်သာမညဖလ သုတ်၌) မိန့်တော်မူသည်၊ ဓမ္မဒပါဠိတော် (ဗာလဝဂ် ဂဏ္ဍိဘောဒက စောရဝတ္ထု)၌လည်း အောက်ပါ ဂါထာကို ဟောတော်မူ၏။

ယော ဗာလော မညတိ ဗာလျံ၊ ပဏ္ဍိတောဝါပိ တေန သော၊
ဗာလောဝ ပဏ္ဍိတမာနိ၊ သဝေ ဗာလောတိ ဝုစ္စတိ။

သည်။ ဥတ္တာနမေဝ-ပေါ်လွင် ထင်ရှားသည်သာ၊ စတ္တာရော-လေးယောက် ကုန်သော၊ ဣမေပိ-ဤ သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်လည်း၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ပဝတ္တဓမ္မာ နုသာရေနေဝ-ဖြစ်ပြီးသောတရားသို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့်သာလျှင်၊ ဒိဋ္ဌိယာ-မိစ္ဆာ အယူ၏၊ ဝါ-ကို၊ ဂဟိတတ္တာ-ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကေသု- ပုဗ္ဗန္တကပ္ပ အယူရှိသူတို့၌၊ ပဝိဋ္ဌာ-ဝင်ကုန်ပြီ။

မြန်မာပြန်။ ။အကြင်ဗာလသည် မိမိ၏ ဗာလဖြစ်ကြောင်းကို သိ၏။ ထို ဗာလသည် ပဏ္ဍိတဖြစ်မည်ဆိုလျှင် ဖြစ်နိုင်စရာရှိသေး၏။ ဗာလဖြစ်ပါလျက် မိမိကိုယ်ကို ပဏ္ဍိတဟု အထင်ကြီးနေသူကား ကေန့်မုချ ဗာလဟူသာ ဆိုရသည်။ [အဖျင်းအအ၊ အန အနံ၊ အထံ အထိုင်း၊ အရိုင်း အစိုင်း၊ အမိုက် အမဲဟူသမျှ ဗာလချည်းတည်း။]

ဣမေပိ၊ ပေ၊ ပဝိဋ္ဌာ။ ။ဣမေပိ၌ ပိဖြင့် အန္တောနန္တိက ၄ ယောက်ကို ပေါင်းသည်။ ထို ၄ ယောက်တို့သာ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက၌ ပါဝင်ကြသည် မဟုတ်သေး၊ ဤ ၄ ယောက် တို့လည်း ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက၌ ပါဝင်ကြသည်-ဟူလို၊ ထို့အပြင်-ပရလောက၊ ကုသလ အကုသလဓမ္မတို့သည် ရှေး၌ရှိပြီး ဖြစ်ပြီးများတည်း။ ထိုသို့ ပုဗ္ဗေပဝတ္တဓမ္မတို့ကို အစဉ်လိုက်၍ မိစ္ဆာအယူဖြစ်သောကြောင့် ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက၌လည်း ပါဝင်ကြရသည်။

မှတ်ချက်။ ။“အတ္ထိ ပရော လောကော”ဟူသော ပုစ္ဆာသည် သဿတအယူ၏ အစွမ်း ဖြင့်လည်းမေးနိုင်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း မေးနိုင်သောပုစ္ဆာဖြစ်၏။ “အတ္တသည် သေသော်လည်း မပြတ်သေး၊ နောက်ဘဝ၌ ဖြစ်သေး၏”ဟု ယူ၍မေးလျှင် သဿတအယူ၏ အစွမ်းဖြင့် အမေးဖြစ်နိုင်၏။ “ဤဘဝ ဆုံးသောအခါ၌ ကံအားလျော်စွာ နောက်ဘဝ၌ ဖြစ်ရသေး၏”ဟု ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို မှန်း၍မေးလျှင် သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း အမေးဖြစ်နိုင်သည်။ [နောက်၌လည်း ရဟန္တာအတွက်မေးလျှင် “နတ္ထိ ပရော လောကော” စသည်ဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိအစွမ်းဖြင့် မေးနိုင်ပုံကို သိပါ။]

မေးဖွယ်။ ။“ဤ အမရာဝိက္ခေပိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကိုလည်း မသိ၊ ပရလောကစသည်ရှိမှန်းကိုလည်း မသိ၊ ထိုသို့ မသိသောကြောင့် မေးအပ်သမျှကို “ဧဝံတိပိ မေ နော”စသည်ဖြင့် ပယ်ရှား၏။ ထိုသို့ ပယ်ရှားရုံမျှကြောင့် မိစ္ဆာအယူရှိသူဖြစ်ရသလော”ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား-မေးအပ်သမျှကို ပယ်ရုံမျှကြောင့် မိစ္ဆာအယူရှိသူဖြစ်ရသည် မဟုတ်ပါ။ စင်စစ်မှာ-မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု(မိစ္ဆာဘိနိဝေသ)ကြောင့်သာ မိစ္ဆာအယူရှိသူ ဖြစ်ရ ပါသည်။ မှန်၏။-ဤ အမရာဝိက္ခေပိကပုဂ္ဂိုလ်သည် နဂိုရ်က သဿတအယူ၌ စွဲမြဲပြီးဖြစ်သည့် အပြင် မနုဗ္ဗိဖြစ်သည့်အတွက် ကုသိုလ်စသည်တို့ကိုလည်း မသိ၊ ပရလောကရှိမှန်း စသည်ကို လည်း မသိ၊ မိမိမသိသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သူတစ်ပါးအား သိစေခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သည့် အတွက် ဖြေလိုက်လျှင် မုသားဖြစ်မှာလည်း ကြောက်၏။ ထို့ကြောင့် “ဧဝံတိပိ မေ နော” စသည်ဖြင့် ပယ်ရှားလေသည်။ အချုပ်မှာ-ပယ်ရှားမှုကြောင့် မိစ္ဆာအယူဖြစ်သည် မဟုတ်၊ နဂိုရ်ကရှိနေသော သဿတအယူကြောင့်သာ မိစ္ဆာအယူဖြစ်ရသည်-ဟူလို။

အမရာဝိက္ခေပဝါဒအဖွင့်ပြီး၏။

အဓိစ္စသမုပ္ပန္နဝါဒအဖွင့်

၆၇။ အတ္တာစ-လည်းကောင်း၊ လောကောစ-လည်းကောင်း၊ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နော-
အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဣတိ-သို့၊ ဒဿနံ-သိမြင်တတ်သော မိစ္ဆာအယူ
သည်၊ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ-အဓိစ္စသမုပ္ပန္နမည်၏။ ဧတေသံ-ဤ သမဏဗြာဟ္မဏတို့၏၊
တံ-ထို အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟူသော အယူသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊
ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်၊) အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကာ-အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကတို့မည်၏၊
အဓိစ္စသမုပ္ပန္နန္တိ-ကား၊ အကာရဏသမုပ္ပန္နံ-အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟူ၍၊
("ပညပေန္တိ-ပညတ်ကြကုန်၏" ဌ်စပ်)။

အဓိစ္စသမုပ္ပန္နော။ ။အဓိစ္စ (အဓိစုံ) ကို "ယဒိစ္ဆကံ-အလိုအလျောက်"ဟုလည်းကောင်း၊
ယံကိစ္ဆိ ကာရဏံ(ဝိနာ)-အကြောင်းတစ်စုံတစ်ခုကိုကြည့်၍=အကြောင်း မရှိဘဲ"ဟုလည်းကောင်း၊
"ကဿမိ ဗုဒ္ဓိပုပ္ဖံ ဝါ ဝိနာ-တစ်စုံတစ်ယောက်၏ ဖြစ်ဘူးသောဉာဏ်ကိုကြည့်၍ ဉာဏ်ဖြင့်
ဖန်ဆင်းမှုလည်း မပါဘဲ"ဟု လည်းကောင်း ဋီကာဖွင့်၏။ ဤအဖွင့်အရ "အတ္တလောကသည်
မည်သည့်အကြောင်းမျှမရှိဘဲ သူ့အလိုအလျောက်ဖြစ်၏"ဟု ဆိုလိုသည်။

အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကာ။ ။"အဓိစ္စသမုပ္ပန္န"အရ အကြောင်းမရှိဘဲဖြစ်သော အတ္တလောကကို
မုချရ၏။ ထိုအတ္တလောကကို အာရုံပြုသော မိစ္ဆာအယူကိုကား ဌာနုပစာရသဟစရဏနည်း
အားဖြင့် ရသည်။ [အာရုံဌာန၏အမည်ကို အာရမဏိကမိစ္ဆာအယူ၌ တင်စားခြင်းကို ဌာနုပစာရ
ဟုလည်းကောင်း၊ အာရုံနှင့်မိစ္ဆာအယူတို့၏ တကွဖြစ်မှုကို သဟစရဏဟုလည်းကောင်း
ဆိုသည်။] ဤအဓိပ္ပာယ်ကိုပြလို၍ အဋ္ဌကထာ၌ "အဓိစ္စ၊ ပေ၊ ဒဿနံ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ"ဟု
မိန့်သည်။ ထို့နောက် "တံ ဧတေသံ အတ္ထိ" ကိုကြည့်၍ "အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ ဧတေသံ
အတ္ထိတိ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကာ"ဟု ပြုပါ။

ဋီကာ။ ။အတ္တလောကသည်တာနံ ခန္ဓာနံ (အတ္တလောကဟု မှတ်အပ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့၏)
အဓိစ္စုပ္ပတ္တိအာကာရာရမဏံ ဒဿနံ (အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာလျှင်
အာရုံရှိသောအယူကို) [ဝုစ္စတိ ဌ်စပ်၊] တဒါကာရသန္နိဿယေန ပဝတ္တိတော (ထို အခြင်းအရာ
ဟူသော မှီရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း) တဒါကာရသဟစရိတတာယစ အဓိစ္စ
သမုပ္ပန္နန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ယထာ-မဉ္ဇာ ဃောသန္တိ (ဌာနုပစာရ) ကုန္တာပစရန္တိတိစ။ [ကုန္တာ-လုံတို့
သည်၊ ပစရန္တိ-လှည့်လည်ကုန်၏၊ ဤ၌ လုံနှင့် လုံကိုင်သူတို့ သဟစရဏ-တကွဖြစ်ကြသည်။]

ပုဒ်ကြံဖွယ်။ ။အဓိစ္စ ဝေဒေ (ဝေဒတို့ကို သင်ယူ သရဇ္ဈာယ်၍) ဟူရာ၌ အဓိ+ဣဓာတ်၊
တွာကို မောဂ္ဂလာန် ၅-ကဏ္ဍ၊ ၁၆၈သုတ်ဖြင့် စွဲပြု၍ တွာပစ္စယန္တပုဒ်ဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာ၌
တွာပစ္စယန္တပုဒ်မဟုတ်ပါ။ "အဓိစ္စုပ္ပတ္တိကာ ဗုဒ္ဓါတိ အဓိစ္စေန အကာရဏေန ဥပ္ပတ္တိကာ"ဟု
ထေရာပဒါန-ပံသုကူလဝဂ္ဂ၊ ၃-အပဒါန်အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သောကြောင့် (အ) သည်
ပဋိသေခနိပါတ်၊ ဓိစ္စ၌ ဓာဓာတ် (တစ်နည်း) ခရဓာတ်၊ ကတ္တားဟော ရိစ္ဆပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော
"ကိတ်နမ်"ဟု ကြံသင့်ပါသည်။ ဘာကြောင့်နည်း၊....."အဓိစ္စေန"ဟု နာဝိဘတုန္တပုဒ်ကို
တွေ့ရသောကြောင့်တည်း။

၆၈-၇၃။ အသညသတ္တတိ ဧတံ-အသညသတ္တာဟူသော ဤသဒ္ဒါသည်၊ ဒေသနာသီသံ-ဒေသနာတော်၏ ဦးခေါင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါတည်း။ [သညာကို ခေါင်းတပ်ထားသော သဒ္ဒါဖြစ်သည်-ဟူလို။] အစိတ္တုပ္ပါဒါ-စိတ်၊ စေတသိက် မရှိကုန်သော၊ ရူပမတ္တက အတ္တဘာဝါ- ရုပ်မျှသာဖြစ်သော အတ္တဘောရှိသော သတ္တဝါတို့တည်း။ ဣတိ အတ္ထော၊ တေသံ-ထို အသညသတ် ဗြဟ္မာတို့၏၊ ဧဝံ-ဤ ဆိုအပ်လတံသောနည်းဖြင့်၊ ဥပ္ပတ္တိ-ဖြစ်ပုံကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်၏၊ ဟိ-ချဲ့၊ ဧကစ္စော-အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တိတ္ထာယတနေ-တိတ္ထိတို့၏ သာသနာ၌၊

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ “ဖလံ-အကျိုးကို၊ ဓာတံ (ဓရတိ)-ဆောင်တတ်၏”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ အကျိုးကို ဆောင်တတ်သော အကြောင်းကို “မိစ္ဆ”ဟု ယူပြီးလျှင် “နတ္ထိ+မိစ္ဆံ ဧတိဿာတိ အမိစ္ဆာ (ဥပ္ပတ္တိ)-အကြောင်းမရှိသော ဖြစ်ခြင်း၊ အမိစ္ဆာ+ဥပ္ပတ္တိ အမိစ္စုပ္ပတ္တိ၊ အမိစ္စုပ္ပတ္တိ ယေသံတိ အမိစ္စုပ္ပတ္တိကာ”ဟု အပဒါန် အဋ္ဌကထာအတွက် ဝိဂ္ဂဟပြုပါ။ ဤ၌ကား အမိစ္ဆော-အကြောင်း မရှိသည်၊ (ဟုတွာ) သမုပ္ပန္နော အမိစ္စသမုပ္ပန္နော-အကြောင်းမရှိဘဲဖြစ်သော အတ္တ လောက”ဟု ပြုပါ။ ဥပစာအားဖြင့် အယူဝါဒတိုင်အောင် ယူ၍ (တစ်နည်း) “အမိစ္စသမုပ္ပန္နံ ဒဿနံ”ဟု ဆိုလိုလျက် နောက်ပုဒ်ကို ချေ၍ “အမိစ္စသမုပ္ပန္နံ-အကြောင်းမရှိဘဲ ဖြစ်၏ဟူသော အယူ သည်၊ ယေသန္တိ အမိစ္စသမုပ္ပန္နိကာ”ဟု ပြုပါ။

မှတ်ချက်။ ။ ဘာဂဝါဂုဏ်တော်ဖွင့် ဝိမတိဒီကာ၌ကား “အမိစ္စ ယံကိဉ္စိ နိမိတ္တံ အဓိဝစနဝသေန (သဒ္ဒါ၏စွဲမှီရာ၏အဖြစ်ဖြင့်) အနပေက္ခိတွာ ပဝတ္တံ အမိစ္စသမုပ္ပန္နံ”ဟု အမိစ္စကို တွာပစ္စယန္တ အနေအားဖြင့် ဖွင့်လေ၏။ ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာနှင့် မညီပါ။ ထို့ပြင်- အသိတိနိပါတ် သုဓာဘောဇနဇာတ် မြန်မာမှု၌ “အမိစ္စ အတိက္ကမိတွာ”ဟု ရှိသော်လည်း သီဟိုဠ်၌မူ “အတိစ္စ (အတိ+ဣစ္စ) အတိက္ကမိတွာ”ဟု ရှိ၏။ သီဟိုဠ်မူအရိုက်က သဘာဝကျပါ သည်။

ဒေသနာသီသံ။ ။ အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၌ နာမ်တရားဖြစ်သော စိတ်စေတသိက် အားလုံး မရှိပါသော်လည်း သညာစေတသိက်ကို ဒေသနာတော်၏ ဦးခေါင်း အကြီးအကဲအဖြစ်ဖြင့် ခေါင်းတပ်၍ အသညသတ္တ (သညာမရှိသော သတ္တဝါ)ဟု ဟောတော်မူခြင်းကို “ဒေသနာယ+သီသံ”အရ ဒေသနာသီသဟု ခေါ်သည်။ [သီသဟု လာသမျှ၌ ပဓာနနည်းဟု ယူကြ၏။ သညာကို ပဓာနအားဖြင့် ယူထား၏။ အပဓာနအားဖြင့်ကား စိတ် စေတသိက်အားလုံးကိုလည်း ယူရ၏။ ထို့ကြောင့် “အစိတ္တုပ္ပါဒါ ရူပမတ္တက အတ္တဘာဝါတိ အတ္ထော”ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်သည်။လောကီယဓမ္မံ ဒေသေန္တော စိတ္တံ သညဝါ ဓုရံ (အကြံအမှူးပဓာနကို) ကရောတိ၊-ဒီကာ။]

တိတ္ထာယတနေ။ ။ မိစ္ဆာအယူ ရှိသူတို့သည် မိမိတို့အယူ၌ ခြာခြာလည်လျက် ၎င်းချည် ဖော်ချည် ကူးနေကြသကဲ့သို့ ဖြစ်သောကြောင့် အယူကို “တိတ္ထ”ဟု ခေါ်၏။ “တရန္တိ ဧတ္တာတိ တိတ္ထံ၊ တိတ္ထံဝိယ-ကူခပ်ရာ ရေဆိပ်နှင့် တူ၏။ ဣတိ တိတ္ထံ”ဟုပြု၊ မိစ္ဆာအယူသည် ထို အယူရှိသူတို့၏ နေရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် အာယတနလည်းမည်၏။ တိတ္ထံစ+တံ+အာယတနံစ-တည်နေရာလည်းဟုတ်၏။ ဣတိ တိတ္ထာယတနံ-ရာ၊ ဝါ-အယူ၊ ထိုအယူကို ယူရာ

ဝါ-တိတ္ထိဘောင်၌၊ ပဗ္ဗဇိတွာ-ကျင့်ပြီး၍၊ ဝါယောကသိဏေ-ဝါယောကသိုဏ်း၌၊ ပရိကမ္မ- ပရိကမ်ကို၊ (အဖန်ဖန်ပြုလုပ်အပ်သော စီးဖြန်းမှုကို)၊ ကတွာ-ပြု၍၊ စတုတ္ထဈာန်-စတုတ္ထ ဈာန်ကို၊ နိဗ္ဗတ္တတွာ-ဖြစ်စေပြီး၍၊ ဈာနာ-စတုတ္ထဈာန်မှ၊ ဝုဋ္ဌာယ-ထ၍၊ စိတ္တေ-စိတ်၌၊ ဒေါသံ-အပြစ်ကို၊ ပဿတိ-ရှု၏၊ (ကံ)၊ စိတ္တေ-စိတ်သည်၊ ဝါ-စိတ်၏၊ သတိ-ရှိလသော်၊ ဝါ-ရှိခြင်းကြောင့်၊ ဟတ္ထန္တေဒါဒိ ဒုက္ခဇ္ဇေဝ-လက်ဖြတ်ခံရခြင်းအစရှိသော ဒုက္ခသည်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗဘယာနိစ-အလုံးစုံသော ဘေးတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ရကုန်၏၊ ဣမိနာစိတ္တေန-ဤ စိတ်ဖြင့်၊ အလံ-အကျိုးမရှိ၊ အဓိတ္တကဘာဝေါစ-စိတ် မရှိသူ၏အဖြစ်သည်သာ၊ သန္တော-ငြိမ်းအေး၏၊ ဣတိ၊ (ပဿတိ-ရှု၏။)

ဖြစ်သော တိတ္ထိဘောင် (တိတ္ထိတို့၏ သာသနာ) ကိုလည်း ဌာနပစာရ သဟစရဏ နည်းအားဖြင့် “တိတ္ထာယတန”ဟု ခေါ်ပါ။ [ဋီကာသစ်၌ကား အယူကို “တိတ္ထာယတန”ဟု ယူ၍ “အညတိတ္ထိယသမယေ-သာသနာတော် အယူမှတစ်ပါးသော တိတ္ထိတို့၏အယူ၌”ဟု ဖွင့်လေသည်၊ မိမိကား “ပဗ္ဗဇိတွာ”ကို ကြည့်၍ “တိတ္ထိတို့၏ သာသနာ”တိုင်အောင် ယူလိုက်ပါသည်။]

ဝါယောကသိဏေ။ ပဌမဈာန်မှစ၍ ဝါယောကသိုဏ်းဖြင့်ပင် ဈာန်ကို ရခဲ့ပြီသော ယောဂီသည် တတိယဈာန်ကို ရပြီးသောအခါ စတုတ္ထဈာန်တက်ဖို့ရန် အလေ့အလာ (ဝသီဘော်) နိုင်အောင် တတိယဈာန်ကိုပင် အဖန်ဖန် ဝင်စားပြီး၍ စတုတ္ထဈာန်ရဖို့ရန် ဝါယောကသိုဏ်း၌ ပရိကမ်ပြုသည်။ [စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်ဟုဆိုသည်၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့်ကား ပဉ္စမဈာန်သာ။]

ဆက်ဦးအံ့။ ပထဝီကသိုဏ်းစသော ကသိုဏ်းတို့သည် ရုပ်ထင်ရှား အဆင်းထင်ရှား၏၊ ဝါယောကသိုဏ်းကား ရုပ်ပင်ဖြစ်သော်လည်း အခြား ကသိုဏ်းများကဲ့သို့ မထင်ရှားသောကြောင့် နာမ်နှင့် အလားတူနေ၏၊ ထို ဝါယောကသိုဏ်းကို အာရုံပြု၍ စတုတ္ထဈာန်ကို ရပြီးပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်မှထသောအခါ စိတ်နှင့်တကွ နာမ်တရားအပေါ်၌ အပြစ်ရှု၏၊ ထိုသို့ အပြစ်ရှုဖန်များသော အခါ နာမ်တရားအစစ်ဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန်သည် နာမ်တရားကို စက်ဆုပ်သော ဘာဝနာ ဖြစ်လာ၏၊ ထိုအခါ ထိုဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ဝါယောကသိုဏ်းသည် နာမ်တရားနှင့်တူနေရကား စက်ဆုပ်ခံရာတွင် ပါဝင်လေတော့၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝါယောကသိဏေ”ဟု ဆိုသည်။

အာကာသကသိုဏ်းကို မယူ။ ယဒိ ဧဝံ ပရိစ္ဆိန္နာကာသ ကသိဏေတိပိ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တဿာပိ ဟိ အရူပပဋိဘာဂတာ လဗ္ဘတီတိ၊ ဣစ္ဆိတမေဝေတံ ကေသဉ္စိ၊ အဝစနံ ပနေတ္ထ ပုဗ္ဗာစရိယေဟိ အဂ္ဂဟိတဘာဝေန-နာမ်နှင့်တူသောကြောင့် ဝါယောကသိုဏ်းကိုယူလျှင် “ဝါယောကသိဏေ”ကဲ့သို့ “ပရိစ္ဆိန္နာကာသကသိဏေ”ဟုလည်း ဆိုထိုက်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ဘာကြောင့်နည်း-ထိုအာကာသ ကသိုဏ်း၏လည်း နာမ်တရားနှင့် အလားတူအဖြစ်ကို ရနိုင် သောကြောင့်တည်း၊ (ဤကား စောဒနာ၊) ဤ အာကာသကသိုဏ်းကို အချို့ဆရာတို့ အလိုရှိ အပ်ပါပေ၏၊ အဋ္ဌကထာ၌ မဆိုခြင်းကတော့ ရှေးဆရာတို့ မယူအပ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။-ဋီကာ။

ဧဝံ-ဤသို့၊ စိတ္တေ-စိတ်၌၊ ဒေါသံ-အပြစ်ကို၊ ပဿိတွာ-ရှု၍၊ အပရိဟိနဇ္ဈာ
 နော-မယုတ်လျော့သော ဈာန်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ကာလံ-သေခြင်းကို၊ ကတွာ-
 ပြု၍။ [တစ်နည်း၊ ကာလံ-အသက်ရှည်ရာ ကာလကို၊ ကတွာ-ဥပတ္တမ္ဘက
 အကြောင်းတို့က ပြုပြီး၍။] အသညသတ္တေသု-အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၌၊ ဝါ-
 အသညသတ် ဗြဟ္မာဘုံတို့၌၊ နိဗ္ဗတ္တတိ-ဖြစ်ရ၏၊ အဿ-ထို အသညသတ်ဗြဟ္မာ
 ၏၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ စုတိစိတ္တနိရောဓေန-စုတိစိတ်၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ ဣဇေဝ-
 ဤ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌သာ။ [ဣဇေဝါတိ ပဉ္စဝေါကာရဘဝယေဝ၊-ဋီကာ။]
 နိဝတ္တတိ-ဆုတ်နစ်၏။ [ထပ်၍ မဖြစ်သည်ကို “ဆုတ်နစ်”ဟု ဆိုသည်။]
 ရူပက္ခန္ဓမတ္တမေဝ-ရုပ် အစုမျှသည်သာ၊ တတ္ထ-ထို အသညသတ်ဗြဟ္မာဘုံ၌၊ ပါတု
 ဘဝတိ-ထင်ရှားဖြစ်၏။

ဧဝံ စိတ္တေ ၊ပေ၊ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ။သာသနာပဈာန်ရ တိတ္ထိတို့သည် “စိတ်ရှိသောကြောင့်
 သာ (သညာရှိသောကြောင့်သာ) တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် မခံချင်ကြ၍ ခိုက်ရန်ဖြစ်ကာ
 ဟတ္ထဇ္ဈေဒစသည်နှင့်တကွ ဘေးဒုက္ခတို့ကို ရကြ၏၊ စိတ် (သညာ) မရှိလျှင်ခိုက်ရန် မပြုရ
 သဖြင့် ထို ဘေးဒုက္ခတို့သို့ ရောက်ဖို့မရှိတော့၊ စိတ်မရှိသော ဥပပတ်ဘဝအထူးသည်သာ
 “ဝိမုတ္တိ (ဒုက္ခအားလုံးမှ လွတ်ကင်းရာဖြစ်၏)”ဟု ယူဆ၍ အသညသမာပတ် (ဈာန်) ကို
 ရအောင် အားထုတ်ကြလေရာ စုတေသောအခါ ရပ်ပြစ်ရှစ်ပါးဟူသော အက္ခဏတွင် ပါဝင်သော
 အသညသတ်ဘုံ၌ ဖြစ်ကြရလေသည်၊ သာသနာတော်နှင့် ကြုံနေသော သာသနိကပုဂ္ဂိုလ်
 များကား “ရုပ်လည်း မကောင်း၊ နာမ်လည်း မကောင်း၊ ရုပ်နာမ် ၂ ပါးလုံး အနိစ္စ ဒုက္ခ
 အနတ္တချည်းသာ”ဟု ရှုနိုင်ကြသောကြောင့် အသညသတ် အရူပဟူသော အက္ခဏဘုံတို့၌
 ဖြစ်ဖို့ရာမကြိုးစားကြတော့။

ကာလံ ကတွာ။ ။“မရဏံ ကတွာ”-ဋီကာသစ်၊ “ကာလော သမယမစ္စုသု” အဘိဓာန်
 (၁၀၈၃)နှင့်အညီ ကာလသဒ္ဒါသည် မရဏအနက်ဟော၊ “ယောဝါ မနုဿ လောကေ ဇီဝန
 ကာလော ဥပတ္တမ္ဘကပစ္စယေဟိ ကရိယတိ၊ တံ ကရိတွာတိပိ အတ္ထော-လူပြည်၌ အကြင်
 အသက်ရှည်ရာကာလကို ဥပထမ္ဘကဖြစ်သော စိတ် ဥတု အာဟာရအကြောင်းတို့သည်
 ပြုအပ်၏၊ ထို အသက်ရှည်ရာကာလကို ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်းတို့က ပြုပြီးဖြစ်၍”ဟုလည်း
 အနက်ဖြစ်သင့်၏၊ ဤအတိုင်း နိဿယ၌ တစ်နည်းပေးထားသည်။

အသညသတ္တေသု နိဗ္ဗတ္တတိ။ ။အသညသတ္တမည်သော သတ္တဝါအများကို ရည်ရွယ်၍
 “အသညသတ္တေသု”ဟု ဗဟုဝစ်ထားသည်၊ (တစ်နည်း) အခြားစကြဝဠာတို့၌လည်း အသည
 သတ္တဘုံတို့ ရှိကြသေးသောကြောင့် ထို ဘုံအများကို ရည်ရွယ်၍ ဗဟုဝစ်ထားသည်။-
 ဋီကာသစ်။

ရူပက္ခန္ဓံ ၊ပေ၊ ပါတုဘဝတိ။ ။သံသရာကြီးဝယ် အဝိဇ္ဇာ တဏှာအရင်းခံ၍ ရုပ် နာမ်
 ၂ ပါးဖြင့် အများသတ္တဝါတို့ ကျင်လည်ကြရာ၌ ရုပ်ကို စက်ဆုပ်သော ရူပဝိရာဂဘာဝနာ၊
 နာမ်ကို စက်ဆုပ်သော အရူပဝိရာဂဘာဝနာ၊ ဤ ၂ ပါးတွင် တစ်ပါးပါးမရှိလျှင် တဏှာ၏
 အစွမ်းကြောင့် ရုပ်နာမ် ၂ ဖုံ အစုံအလင်ပင်ဖြစ်ရသည်၊ အသညသတ်ဘုံကို တောင်းတသော
 ယောဂီကား စတုတ္ထဈာန်ကို ရပြီးစကပင် နာမ်ကို စက်ဆုပ်သော အရူပဝိဘာဂ ဘာဝနာ

တေ-ထို အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ တတ္ထ-ထို အသညသတ်ဘုံ၌၊ (ဥပ-ပဇ္ဇိတ္တာ တိဋ္ဌန္တိ”တို့၌ စပ်ပါ)၊ ယထာနာမ-ဥပမာမည်သည်၊ ဇိယာ ဝေဂက္ခိတ္တော-လေးညှို့အဟုန်သည် ပစ်တင်အပ်သော၊ သရော-မြားသည်၊ ဇိယာဝေဂေါ-လေးညှို့၏အဟုန်သည်၊ ယတ္ထကော-အကြင်မျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ တတ္ထကမေဝ-ထိုမျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိသောကာလပတ်လုံးသာလျှင်၊ အာကာသေ-ကောင်းကင်၌၊ ဂစ္ဆတိယထာ-သွားနိုင်သကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ-ဤအတူပင်၊ ဈာနဝေဂက္ခိတ္တာ-ဈာန်အဟုန်သည် ပစ်တင်အပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ ဥပပဇ္ဇိတ္တာ-ပဋိသန္ဓေနေ၍၊ [“တတ္ထ”ဟု အာဇာရရှိခဲ့သောကြောင့် “ဥပပဇ္ဇိတ္တာ”ဟု ရှိလျှင်လည်းကောင်း ။] ဈာနဝေဂေါ-ဈာန်အဟုန်သည်၊ ယတ္ထကော-အကြင်မျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ တတ္ထကမေဝ-ထိုမျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိသည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ ကာလံ-ကာလပတ်လုံး၊ တိဋ္ဌန္တိ-တည်ကြရကုန်၏၊ ပန-ဆက်၊ ဈာနဝေဂေ-ဈာန်အဟုန်သည်၊ ပရိဟိနေ-ယုတ်လျော့လသော်၊ တတ္ထ-ထို အသညသတ်ဘုံ၌၊ ရူပက္ခန္ဓော-ရုပ်အစုသည်၊ အန္တရဓာယတိ-ကွယ်ပျောက်၏၊ ပန-ကား၊ ဣဓ-ဤ ကာမဘုံ၌၊

ဖြစ်အောင် စတုတ္ထဈာန်ကို ထုံမွန်းခဲ့၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုစတုတ္ထဈာန် အကျိုးပေးသောအခါ နာမ်ခန္ဓာ မပါတော့ဘဲ ရုပ်ခန္ဓာမျှသာ ဖြစ်တော့သည်၊ ဥပမာ-“ဥတုအလိုက် သီးပွင့်ရိုးဖြစ်သော သစ်ပင်တို့သည် သပ်လျှိုခြင်းဟူသော “ဝေခ” ဖြင့် ထိုးထားသောအခါ အချိန်ကျလျှင် မသီးမပွင့်တော့သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ အရူပဝိရာဂဘာဝနာတည်းဟူသော သပ်ချောင်းကို လျှိုထားလိုက်သည်အတွက် ထိုစတုတ္ထဈာန်မှ နာမ်အသီး မသီးနိုင်တော့-ဟုလို။

ဇိယာဝေဂက္ခိတ္တော။ ။ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ရုပ်နှင့်နာမ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေခဏ၌လည်းကောင်း၊ နောက်ကာလ၌လည်းကောင်း ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ကျေးဇူးပြုလျက် တည်ကြသည်၊ “အသညသတ်ဘုံ၌ကား နာမ်တရား အထောက်အပံ့မပါဘဲ ရုပ်အစဉ်ချဉ်းသာ ဖြစ်တည်နိုင်၏” ဟူသော ဤအကြောင်းကို အဘယ်နည်းဖြင့် ယုံကြည်နိုင်ပါအံ့နည်း၊ အဘယ်မျှ ကာလကြာအောင် ဖြစ်တည်နေပါသနည်း၊ ဤသို့ စောဒနာဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ယထာနာမ ဇိယာဝေဂက္ခိတ္တော”စသော စကားကိုမိန့်သည်၊ “ညှို့အဟုန်ဖြင့် ပစ်တင်အပ်သော မြားသည် ညှို့အဟုန်ကောင်းသလောက် ကောင်းကင်၌ တည်နိုင်သကဲ့သို့၊ ဈာန်အဟုန်ဖြင့် မြှင့်တင်ထား အပ်သောကြောင့် ဈာန်အဟုန်ရှိသလောက် ထိုဘုံ၌ တည်နေနိုင်ပါသည်” ဟုလို။ [ဈာန်အဟုန်လည်း အလွန်ဆုံးအားဖြင့် ကမ္ဘာငါးရာကာလပတ်လုံး တည်အောင်ထားနိုင်သည်။]

ဈာနဝေဂေ ။ပေ၊ **အန္တရဓာယတိ။** ။အသညသတ် သမာပတ်သည် ပြုစီမံအပ်သော ကံအဟုန်ကို “ဈာနဝေဂ”ဟု ခေါ်၏၊ ထို ဈာန်အဟုန်ကုန်လျှင် ထို အသညသတ်ဘုံ၌ တည်နေသော ရုပ်ခန္ဓာ အတ္တဘောလည်း ကွယ်ပျောက်လေတော့၏၊ ဥပမာ-မီးစာဆီကုန်လျှင် မီးတောက်ငြိမ်းသကဲ့သို့တည်း။

ပဋိသန္ဓိသညာ-ပဋိသန္ဓေသညာသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏။ ပန-ဆက်၊ ယသ္မာ-အကြောကြောင့်၊ ဣမ-ဤကံမဘုံ၌၊ တာယ ဥပ္ပန္နသညာယ-ထိုဖြစ်သော သညာကြောင့်၊ တေသံ-ထိုအသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၏၊ တတ္ထ-ထို အသညသတ်ဘုံ၌၊ စုတိ-စုတေခြင်းသည်။ ပညာယတိ-ထင်ရှား၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဤကာမာဝစရဘုံ၌ဖြစ်သော သညာကြောင့် ထို အသညသတ်ဘုံ၌ စုတေခြင်း၏ ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ သညုပ္ပါဒါစ ပေ၊ စဝန္တိတိ-ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ [သညုပ္ပါဒါ-သညာ၏ အဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ဖြစ်သော သညာရှိကုန်သော၊ တေ ဒေဝါ-ထို အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ တမ္မာကာယာ-ထို အသညသတ်ဗြဟ္မာအပေါင်းမှ၊ စဝန္တိ-စုတေကြကုန်၏။] သန္တတာယာတိ-ကား၊ သန္တဘာဝါယ-ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်အကျိုးငှာ၊ [“ပရိဏတော”၌စပ်၊ ဋီကာသစ်အလို “ငြိမ်းအေးသည်၏ အဖြစ်အကျိုးငှာ”ဟု ပေးရလိမ့်မည်။] ဧတ္ထ-ဤ ပဌမအဓိစ္စသမုပ္ပန္န၌၊ သေသံ-ကြွင်းသော အစီအရင်သည်၊ ဥတ္တာနမေဝ-ပေါ်လွင်ထင်ရှားသည်သာ၊ တက္ကိဝါဒေါပိ-တက္ကိဝါဒကိုလည်း၊ ဝုတ္တနယေနေဝ-သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ ဣတိ-ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကတို့ကို ဆိုရာစကားရပ် အပြီးသတ် သတည်း။

ဣပပဋိသန္ဓိသညာ။ ။အသညသတ်ဘုံမှ စုတေသူတို့သည် (ဈာန်အသစ် မရသောကြောင့်) ကာမဘုံမှတစ်ပါး အခြားဘုံ၌ ဖြစ်ခွင့်မရှိကြ၊ ထို့ကြောင့် ဤကာမဘုံ၌သာ ပဋိသန္ဓေသညာ (သညာကို ခေါင်းတပ်ထားသော ပဋိသန္ဓေ စိတ် စေတသိတ်) ဖြစ်ရသည်။ [အသညသတ် ဘုံသို့မရောက်မီ ကာမဘုံတုန်းက စုတိစိတ်သည် နာမ်အစဉ်ချင်းဆက်စပ်နေရသော ထိုပဋိ သန္ဓေစိတ်အား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်ပုံကို အနန္တရပစ္စည်းခန်းကြည့်၍ သိပါ။]

ယသ္မာပနတာယ။ ။“သညုပ္ပါဒါစ ပန တေ ဒေဝါ တမ္မာ ကာယာစဝန္တိ”၌ သညာ၏ ဖြစ်ခြင်းသည် စုတေခြင်း၏ နေကအကြောင်းမဟုတ်၊ စုတေခြင်းကို သိဖို့ရန် ဉာပကအကြောင်း တည်းဟု သိစေလို၍ “ယသ္မာ ပေ၊ စုတိ ပညာယတိ၊ တသ္မာ”ဟု မိန့်သည်။ [သညုပ္ပါဒါ၌ သ္မာလည်း ဉာပကဟိတ်အနက်၌သက်၊ (တစ်နည်း) “သညာ+ဥပ္ပါဒါ ယေသံတိ သညုပ္ပါဒါ”ဟု ပြု၍ နိဿယအတိုင်း ပေးပါ။

သန္တဘာဝါယ။ ။ပါဠိတော်၌ “သောမိ ဧတရဟိ အဟုတွာ သန္တတာယ ပရိဏတော”ဟု ရှိ၏။ ဆိုလိုရင်းမှာ-“ငါသည်ရှေးက ထင်ရှားမရှိခဲ့ပါဘဲ ယခုအခါ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ် အကျိုးငှာ ညွတ်၍လာသည်”ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် သန္တတာယကို “သန္တဘာဝါယ”ဟု ဖွင့်သည်။ ဋီကာသစ်၌ကား “သန္တဘာဝါယာတိ နိဗ္ဗာနာယ (ငြိမ်းအေးခြင်းငှာ)”ဟု ဖွင့်၏။ စဉ်းစားပါ။

အဓိစ္စသမုပ္ပန္နဝါဒအဖွင့်ပြီး၏။

ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကကထာပြီးပြီ။

အပရန္တကပ္ပိကကထာအဖွင့်

၇၄။ ဧဝံ-ဤသို့၊ အဋ္ဌာရသ-တစ်ဆဲ့ရှစ်ယောက်ကုန်သော၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကေ- ပုဗ္ဗန္တကပ္ပ အယူရှိသူတို့ကို၊ ဒဿေတွာ-တော်မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ၊ စတုစတ္တာလီသံ- လေးဆဲ့လေးယောက်သော၊ အပရန္တကပ္ပိကေ-အပရန္တကပ္ပ အယူရှိသူတို့ကို၊ ဒဿေတုံ-ငှါ၊ သန္တိဘိက္ခဝေတိအာဒိ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူ၏၊ ဝါ-ပြီ၊ တတ္ထ- ထို သန္တိဘိက္ခဝေ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ (ယေ- အကြင် သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊) အနာဂတကောဋ္ဌာသသင်္ခါတံ-အနာဂတ်အဖို့ဟု ဆိုအပ်သော၊ အပရန္တ-နောက်အဖို့ကို၊ ကပ္ပေတွာ-ကြံဆ၍၊ ဂဏန္တိ-ယူကြကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ အနာဂတ်အဖို့ကို ကြံဆ၍ယူတတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ- တို့သည်၊) အပရန္တကပ္ပိကာ-အပရန္တကပ္ပိကတို့မည်၏၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဧတေသံ- ဤသမဏဗြာဟ္မဏတို့၏၊ အပရန္တကပ္ပေါ-အနာဂတ်အဖို့ကို ကြံဆခြင်းသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ အနာဂတ်အဖို့ကို ကြံဆခြင်းရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်)၊ အပရန္တကပ္ပိကာ-တို့မည်၏။ [အနာဂတကောဋ္ဌာသသင်္ခါတံ ပါဠိဖြင့် အပရန္တသဒ္ဓါသည် “အနာဂတ်အဖို့အနက်ဟော”ဟု ပြ၏၊ ဝိဂြိဟ်ပြုပုံ တို့မှာ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကတုန်းက အတိုင်းပင်တည်း။] ဧဝံ-ဤသို့၊ သေသံပိ-ကြွင်းသော အစီအရင်ကိုလည်း၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေးပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကဝါဒ အဖွင့်၌၊ ဝုတ္တပ္ပကာရနယေနေဝ- ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသောနည်းဖြင့်သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သညီဝါဒအဖွင့်

၇၅။ ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာတိ (ဧတ္ထ)-ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာဟူသောဤပုဒ်၌၊ မရဏံ-သေခြင်းကို၊ အာဃာတနံ-အာဃာတနဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ (ယေ- အကြင်သမဏဗြာဟ္မဏဖို့သည်)၊ အာဃာတနာ-သေခြင်းမှ၊ ဝါ-သေရာအခါမှ၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်ဖြစ်သေ နောက်ကာလ၌၊ အတ္တာနံ-အတ္တကို၊ ဝဒန္တိ-ပြောဆိုကြကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်)၊ ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာ-ဥဒ္ဓမာဃာတနိကတို့မည်၏။

အာဃာတနံ။ ။“အာဃာတနံ ဝဋ္ဌာနံ”ဟု အဘိဓာန်(၅၂၁)၌ သတ်ရာဌာန ကို “အာဃာတနံ”ဟု ဆိုသော်လည်း ဤ၌ကား သေခြင်းကို “အာဃာတနံ”ဟု ယူစေလို၍ “အာဃာတနံ ဝုစ္စတိ မရဏံ”ဟု ဖွင့်သည်။ အာပုဗ္ဗ၊ ဟနဓာတ်သည် ဒိဝါဒိဖြစ်မှု ပင်ပန်းခြင်းအနက်ကိုဟော၏၊ သေခြင်းလည်း ပင်ပန်းခြင်းပင်တည်း၊ အဟညတေ-ပင်ပန်းခြင်း၊ အာဃာတနံ-ခြင်း၊ ဝါ-သေခြင်း။

ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာ။ ။“ဥဒ္ဓမာဃာတနံ”အရ သေခြင်းမှအထက် (နောက်) ကာလကိုရ၏၊ ဤ၌ကား ထိုကာလ၌ဖြစ်၏ဟု ယူအပ်သော အတ္တကို “ဥဒ္ဓမာဃာတနံ”ဟု ခေါ်ပါ၊ ထို ဥဒ္ဓမာဃာတနအတ္တကို ပြောဆိုကြောင်း ဝါဒကိုကား (အာရုံ+အာရမဏိကအားဖြင့် တကွဖြစ်

သညီတိ-သညာရှိ၏ဟူ၍၊ ပဝတ္ထော-ဖြစ်သော၊ ဝါဒေါ-ပြောဆိုကြောင်း အယူတည်း၊ သညီဝါဒေါ-သညာရှိ၏ဟုဖြစ်သော ပြောဆိုကြောင်းအယူ၊ ဧတေသ- ဤသမဏဗြာဟ္မဏတို့၏၊ သော-ထို သညာရှိ၏ဟု ဖြစ်သောပြောဆိုကြောင်း အယူသည်၊ အတ္ထိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်)၊ သညီဝါဒါ-သညီဝါဒတို့ မည်၏။

၇၆-၇၇။ ရူပိ အတ္တာတိအာဒိသု-ရူပိအတ္တာ အစရှိသော စကားရပ်တို့၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ကသိဏရူပံ-ကသိုဏ်းရုပ်ကို၊ အတ္တာတိ-အတ္တဟူ၍ လည်းကောင်း၊ တတ္ထ-ထိုကသိုဏ်းရုပ်၌၊ ပဝတ္ထသညံ-ဖြစ်သောသညာကို၊ အဿ-

သော) သဟစရဏနည်းအားဖြင့် “ဥဒ္ဓမာဃာတန”ဟု ယူ၍ “ဥဒ္ဓမာဃာတနံ+ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာ-သေသည်မှ အထက်ဖြစ်သော နောက်ကာလ ၌ အတ္တကိုပြောဆိုကြောင်း အယူရှိသူတို့”ဟု ဖြစ်၏၊ ဤသို့သဒ္ဒါနည်းအားဖြင့် ဖြစ်သော်လည်း အဋ္ဌကထာ၌ လိုရင်းအနက်မျှကိုသာ ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ဥဒ္ဓမာဃာတနာ အတ္တာနံ ဝဒန္တိ”ဟု ဖွင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။သဟစရဏနည်းအပြင် ဋီကာတို့၌ “ဥဒ္ဓမာဃာတနံ ပဝတ္ထော ဥဒ္ဓမာဃာ တနော”ဟု ပဝတ္ထတဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ဖြစ်စေ၊ “ဥဒ္ဓမာဃာတနဝါဒေါ”ဟု ဆိုလိုလျက် ဝါဒေါပုဒ်ကို ချေ၍ဖြစ်စေ “ဥဒ္ဓမာဃာတန”အရ ဝါဒကိုကောက်နိုင်သော နည်းကိုလည်း ပြကြသေး၏၊ မည်သို့ပင် ဖွင့်ဖွင့် လိုရင်းအချုပ်မှာ-“သေပြီးနောက် အတ္တသည် မြဲ၏”ဟု အယူရှိသူတို့ကို “ဥဒ္ဓမာဃာတနိက” ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

သညီဝါဒါ။ ။အဋ္ဌကထာအတိုင်း “သညီဝါဒ”ကို သမာသ်တွဲပါ၊ [“ဗုဒ္ဓံ (ဉာဏ်) အဿ အတ္ထိတိ ဗုဒ္ဓေါ”ဟု ပြုရာ၌ “ဉာဏ်အရလည်း ဗုဒ္ဓ၊ ဉာဏ်ရှိသော ဘုရားအရလည်း ဗုဒ္ဓ”ဟု သဒ္ဒါမပြားသော်လည်း အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ အနက်ပြားသကဲ့သို့ “ဝါဒအရလည်း သညီဝါဒ၊ ဝါဒရှိသူအရလည်း သညီဝါဒ”ဟု သဒ္ဒါမပြားသော်လည်း အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ အနက်ပြားနိုင်သည်။] ထိုသို့ အဋ္ဌကထာနည်းအရ သဒ္ဒါမပြားသောကြောင့် ဋီကာတို့၌ “သညီ” အရတုန်းကပင် သဟစရဏနည်းအားဖြင့် “သညာရှိသောဝါဒ”ကို အရကောက်၍ “သညီ- သညာရှိသော+ဝါဒေါ ဧတေသံ အတ္ထိတိ သညီဝါဒါ-သညီဝါဒဟူသော ဝါဒရှိသောပုဂ္ဂိုလ် တို့”ဟု တစ်နည်းပြကြသည်။

ရူပိ အတ္တာ။ ။ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်သော ကသိုဏ်းရုပ်ကို “အတ္တ”ဟု ယူလျှင် “ရူပ”အရ အတ္တကို ရနေသောကြောင့် အဘယ်နည်းဖြင့် “ရူပိ အတ္တာ”ဟု ဆိုနိုင်ပါသနည်း-ဟု မေးဖွယ် ရှိ၏၊ အဖြေကား-ရူပိ အတ္တာ၌ ရူပိကို “ရူပံ(ကသိုဏ်းရုပ်သည်) အဿ အတ္ထိတိ ရူပိ”ဟု အနက်မမှတ်ရ၊ “ရူပံ(ဖေါက်ပြန်ခြင်း ရပွနအလေ့သည်) အဿ အတ္ထိတိ ရူပိ”ဟု အနက် မှတ်ပါ၊ မှန်၏-ကသိုဏ်းရုပ်သည် ဝစိတကသိဏ၊ အဝစိတကသိဏ (အကျယ်ချဲ့အပ်သော ကသိုဏ်း၊ အကျယ်မချဲ့အပ်သော ကသိုဏ်း)ဟု ၂ မျိုးရှိသောကြောင့် ပြောင်းလွဲနိုင်၊ ဖေါက်ပြန် နိုင်ရကား ရပွနသဘောရှိနိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ရူပအရလည်း ကသိုဏ်းရုပ်၊ ရူပိအရလည်း ကသိုဏ်းရုပ်ဖြစ်ရကား ကသိုဏ်းရုပ်ဖြစ်သော “အတ္တကို ရူပိ အတ္တာ”ဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။

ထိုအတ္တ၏။ သညာတိစ-သညာဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဂဟေတွာ(ဝါ)-ယူ၍သော်လည်းကောင်း၊ အာဇီဝကာဒယော-အာဇီဝကအစရှိသူတို့သည်၊ တက္ကမတ္ထေနဝ-ကြံဆခြင်းမျှဖြင့်သာလျှင်၊ (ပညပေန္တိ) ဝိယ-ပညတ်ကြကုန်သကဲ့သို့၊ (တထာ-ထိုအတူ) တက္ကမတ္ထေနဝဝါ-ကြံဆခြင်းမျှဖြင့်သာလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ (ပညပေန္တိ၌စပ်)၊ အတ္တာ-အတ္တသည်၊ ရူပီ-ဖေါက်ပြန်ခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ မရဏာ-သေရာအခါမှ၊ ပရံ-နောက်၌၊ အရောဂေါ-ပျက်ခြင်း

မေးဖွယ်။ ။ဖေါက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် အတ္တကို “ရူပီ”ဟု ဆိုလျှင် သဿတ(မြဲ၏)ဟု ယူခြင်းနှင့် မဆန့်ကျင်ပါလော၊ အဘယ်နည်းဖြင့် ဤ အယူကို သဿတဒိဋ္ဌိ၌ သွင်းနိုင်ပါသနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား-တိတ္ထိဆရာသည် “အတ္တသည် မသေမီက ဝနိတ အဝနိတအားဖြင့် (အကျယ်၊ အကျဉ်းအားဖြင့်) ဖေါက်ပြန်သော်လည်း သေပြီးနောက်၌ မဖေါက်ပြန်ဘဲ မြဲ၏”ဟု ယူသောကြောင့် သဿတဒိဋ္ဌိ၌ သွင်းနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် “အရောဂေါ ပရံ မရဏာ-သေပြီး နောက်၌ ရောဂါမရှိ၊ မြဲ၏”ဟု ဆိုသည်။

တစ်နည်း။ ။ပြခဲ့သောနည်းအားဖြင့် “ရူပံ-ဖေါက်ပြန်ခြင်းသဘော”ဟု ယူလျှင် စောဒနာ ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ဋီကာ၌ “ရူပံ(ကသိုဏ်းရုပ်သည်) အဿ အတ္တိ”ဟုပင် ဝိဂ္ဂဟပြု၍ “ရူပံနှင့် ရူပီတို့အရ ကသိုဏ်းရုပ်တည်းဟူသော အတ္တချည်းရသောကြောင့် အဘောဒဘောဒု ပစာရကြံပါဟု ဆို၏။ [အထဝါ ရူပံ အဿ အတ္တိတိ ရူပီတိ ဝုစ္စမာနေပိ န ဒေါသော၊ ကပ္ပနာသိဒ္ဓေနပိ ဟိ (ကြံဆခြင်းအားဖြင့် ပြီးသည်လည်းဖြစ်သော) ဘောဒေန (အပြားအားဖြင့်) အဘောဒဿာပိ နိဒ္ဒေသဒဿနတော၊ ယထာ-သိလာ ပုတ္တကဿ သရီရန္တိ။]

တစ်နည်း။ ။“ရူပံ”အရ ကသိုဏ်း၏ ဖေါက်ပြန်ခြင်းကို မယူဘဲ၊ ရုပ်၏သဘောကို ယူ၍ “ရူပံ အဿ အတ္တိတိ ရူပီ”ဟု ယူလျှင်လည်း သင့်သည်သာ၊ ရုပ်၏သဘောဟူသည် ဖေါက်ပြန်ခြင်းသဘောတည်း။ [ရပွနံ ဝါ ရူပံ၊ ရူပသဘာဝေါ၊ တံ အဿ အတ္တိတိ ရူပီ(အတ္တာ)၊ ရူပီနော ဓမ္မာတိ အာဒိသု ဝိယ၊ ဝေဉ္စ ကံတွာ အတ္တနော ရူပသဘာဝတ္တာ (အတ္တက ရုပ်သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ရူပီ အတ္တာတိ ဝစနံ ဉာယာဂတမေဝါတိ (အသင့် အားဖြင့်ဖြစ်သည်သာ၊ ထို့ကြောင့်) ကသိဏရူပံ အတ္တာတိ ဂဟေတွာတိ ဝုတ္တံ။]

ဂဟေတွာဝါ။ ။စာအုပ်တို့၌ “ဂဟေတွာဝါ”ဟု ဝါသဒ္ဓါရှိသော်လည်း ဋီကာတို့၌ မရှိကြ၊ “တက္ကမတ္ထေနဝဝါ”မှ ဝါကို ယူ၍ ရှေးနိဿယတို့ အနက်ပေးကြသည်ကို စာပြင် ဆရာတို့က ကျနေသည်ဟု ထင်၍ “ဂဟေတွာဝါ”ဟု ပြင်ကြဟန်တူသည်၊ ထို ဝါသဒ္ဓါသည် ဝိကပ္ပနတ္ထတည်း။

အာဇီဝကာဒယော။ ။“အာဇီဝကတို့သည် (သာမညဖလသုတ်၌ လာလတုံအတိုင်း) သံသရာဝယ် ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးအမျိုးမျိုးကို အမြဲသတ်မှတ်အပ်ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း တွေ့ကြရ ၏၊ ကံကြောင့် မဟုတ်”ဟု ယူဆကြ၏၊ ဤသို့ ကံနှင့် ကံအကျိုးကို မယုံကြည်ကြသဖြင့် ဈာန်ရသူများ မဖြစ်နိုင်ကြ၊ ထို့ကြောင့် လာဘိတက္ကိကများ မဖြစ်နိုင်ဘဲ ဈာန်မရသော သုဒ္ဓ တက္ကိကများသာ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။

မရှိ၊ ဝါ-ရောဂါမရှိ၊ သညီ-သညာရှိ၏။ ဣတိ-ဤသို့၊ နံ-ထို အတ္တကို၊ ပညပေန္တိ-
ပညတ်ကြကုန်၏။ တတ္ထ-ထို အရောဂေါ ပရံ မရဏာဟူသောပါဌ်၌၊ အရောဂေါ
တိ-ကား၊ နိစ္စော-မြဲ၏။

ပန-ကား၊ အရူပသမာပတ္တိနိမိတ္တံ-အရူပသမာပတ်၏ အာရုံကို၊ အတ္တာတိ-
အတ္တဟူ၍လည်းကောင်း၊ သမာပတ္တိသည်-သမာပတ်၌ဖြစ်သော သညာကို၊ အဿ-
ထို အတ္တ၏၊ သညာတိစ-သညာဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဂဟေတွာ(ဝါ)-ယူ၍သော်
လည်းကောင်း၊ နိဂဏ္ဌာဒယော-နိဂဏ္ဌအစရှိသူတို့သည်၊ (တက္ကမတ္တေနဝ-ကြံဆ
ခြင်းမျှဖြင့်သာလျှင်၊ ပညပေန္တိ ဝိယ-ပညတ်ကုန်သကဲ့သို့)၊ (တထာ-တူ)၊ တက္က
မတ္တေနဝါ-ကြံဆခြင်းမျှဖြင့်သာလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ အတ္တာ-အတ္တသည်၊
အရူပိ-ဖောက်ပြန်ခြင်းမရှိသည်၊ ဝါ-ကသိုဏ်းရုပ် မရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊
မရဏာ-သေရာအခါမှ၊ ပရံ-နောက်၌၊ အရောဂေါ-ပျက်စီးခြင်းမရှိ၊ ဝါ-ရောဂါမရှိ၊

အရောဂေါ။ ။နတ္ထိ ဧတဿ (ဤအတ္တ၏) ရောဂေါ ဘင်္ဂေါတိ အရောဂေါ-
ပျက်ခြင်းမရှိသော အတ္တ၊ ရောဂသဒ္ဓါသည် ဘင်္ဂ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ [ရောဂေါ၌ ရဇောတ်၊
ဏပစ္စည်း၊] “ဘင်္ဂ-ပျက်ခြင်း”ဟူသည်လည်း ရဇောတ်၏ အနက်ဖြစ်သော နာကျင်ခြင်း
သဘောပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ရောဂေါကို “ဘင်္ဂါ”ဟု ဖွင့်နိုင်သည်၊ “ပျက်ခြင်းမရှိ”လျှင်
မြဲခြင်ပင် ဖြစ်သောကြောင့် အရောဂသဒ္ဓါသည် နိစ္စသဒ္ဓါ၏ပရိယာယ် ဖြစ်နိုင်၏၊ (တစ်နည်း)
ရောဂသဒ္ဓါသည် အနာရောဂါ အနက် ဟောပင်တည်း၊ ရောဂါမရှိခြင်းကို ခေါင်းတပ်ထားသည်၊
ရောဂါမရှိလျှင် ပေါက်ပြန့်ပျက်စီးခြင်း မရှိသောကြောင့် “မြဲ၏”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏၊ ထို့ကြောင့်
“အရောဂေါတိ နိစ္စော”ဟု ဖွင့်သည်။ [ရောဂရဟိတတာသီသေနဝါ နိဗ္ဗိကာရတာယ နိစ္စတံ
ပဋိဇာနာတိ ဒိဋ္ဌိဂတိကောတိအာဟ အရောဂေါတိ နိစ္စောတိ-ဋီကာ။] ဤ “နိစ္စော” ကား
“အရောဂေါ”၏ သဒ္ဓတ္ထမဟုတ်၊ အဓိပ္ပါယ်တ္ထစာည်း။

အရူပသမာပတ္တိ နိမိတ္တံ။ ။ကသိဏုဋ္ဌါဋီ မာကာသ (ကသိုဏ်း ၉ ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကို
ခွါခြင်းကြောင့် ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ်)၊ ပဌမာရပွဝိညာဉ်၊ နတ္ထိဘောဂပညတ်၊
တတိယာရပွဝိညာဉ်၊ ဤအားရုံ ၄ ပါးသည် အာကာသာနန္ဓာယတန သမာပတ်စသော
အရူပသမာပတ် ၄ ပါး၏ အစဉ်အတိုင်း အာရုံများတည်း။ [အကျယ်ကို အာရမဏသင်္ဂဟ
စသည်၌ ရှုပါ။] ထိုအာရုံကို “အတ္တ”ဟု ယူ၍လည်းကောင်း၊ ထိုအာရုံကိုအာရုံပြုသော
သညာကို “သညာ”ဟု ယူ၍လည်းကောင်း အတ္တကို “အရူပိ (ရုပ်မရှိ)၊ သညီ (သညာရှိ၏)”ဟု
ပညတ်ကြသည်။

နိဂဏ္ဌာဒယော။ ။တမာရွက်၌ ခါးသောအရသာသည် တမာရွက်ရှိသလောက် ပြန့်နှံ့
သကဲ့သို့၊ အတ္တဟူသော အကောင်ကလေးသည် ခန္ဓာကိုယ်ကြီးသလောက် ထိုခန္ဓာကိုယ်၌
ပြန့်နှံ့၍တည်၏၊ “ထို အတ္တကား အရူပိ-အထည်ကိုယ် ရုပ်မရှိ”ဟု နိဂဏ္ဌတို့ ယူကြသတတ်။

မှန်၏-ကသိုဏ်းရုပ်ကို အာရုံပြုသော ရူပသမာပတ်ကို ဝင်စားပြီးရာ ကာလ၌ အတ္တကို “ရူပီ”ဟု ယူ၍ အရူပသမာပတ်ကို ဝင်စားပြီးရာကာလ၌ အတ္တကို “အရူပီ”ဟု ယူသောကြောင့် ကာလအားဖြင့် ကွဲပြား၏။ ဤစတုတ္ထဝါဒ၌ကား ရုပ်နာမ် ၂ ပါးပေါင်းစပ်ထားသော အတ္တ ဖြစ်သောကြောင့် ရုပ်ကိုရည်ရွယ်၍ န အရူပီ၊ နာမ်ကို ရည်ရွယ်၍ န ရူပီဟု ဆိုရကား ဝတ္ထုအားဖြင့် ကွဲပြားပါသည်။

(ပဝတ္တာ-ဖြစ်သော၊ ဒိဋ္ဌိ-မိစ္ဆာအယူတည်း။) [ဤတွင် ပါဠိတော်၌လာသော ပဌမစတုက္က ပြီး၏။] ဒုတိယစတုက္က-ဒုတိယစတုက္ကကို၊ အန္တာနန္တိကဝါဒ-အန္တာနန္တိကဝါဒ၌၊ ဝုတ္တနယေနဝ-သာလျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗ-သိထိုက်၏။

တတိယစတုက္က-တတိယ စတုက္က၌၊ သမာပန္နကဝသေန-သမာပတ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (အတ္တာ-အတ္တသည်)၊ ဧကတ္တသည်-တစ်ခုတည်းသော သဘောရှိသော သညာရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊ အသမာပန္နကဝသေန-သမာပတ်မဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ (အတ္တာ-သည်)၊ နာနတ္တသည်-အမျိုးမျိုးသော သဘောသညာရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊ ပရိတ္တကသိဏဝသေန-ကျဉ်းငယ်သော ကသိုဏ်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ (အတ္တာ-သည်)၊ ပရိတ္တသည်-သေးငယ်သောသညာရှိသည်။

အန္တာနန္တိကဝါဒ။ ။ရှေးအန္တာနန္တိကဝါဒ၌ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကဖြစ်ခြင်း၊ ဤ၌ “အရောဂေါ ပရံ မရဏာ”ဟု ယူသောကြောင့် အပရန္တကပ္ပိကဖြစ်ခြင်းသာ ထူး၏။ ပါဠိတော်၌ “သန္တိဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ၊ ဟေ၊ အရောဂေါ ပရံ မရဏာ၊ သညိတိ နံ ပညပေန္တိ”တိုင်အောင် အပြည့်အစုံ ပေယျာလဖော်ပါ၊ ဒုတိယဝါရ စသည်တို့၌လည်း “ဒုတိယေစ ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ၊ ဟေ၊ အရူပိ အတ္တာ ဟောတိ၊ အရောဂေါ ပရံ မရဏာ”စသည်ဖြင့် ပညပေန္တိတိုင်အောင် ဤကဲ့သို့ အပြည့်အစုံ ဖော်ပါ။

တတိယ စတုက္က။ ။“ဧကတ္တသည်၊ နာနတ္တသည်၊ ပရိတ္တသည်၊ အပ္ပမာဏ သည်”ဟု ပြအပ်သော ဝါဒ ၄ ပါးကို “တတိယစတုက္က”ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် “သမာပန္နကဝသေန၊ ဟေ၊ အပ္ပမာဏသည်တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ”ဟု မိန့်သည်။

သမာပန္နက ဟေ၊ သည်။ ။သမာပတ်အများကို ရသော်လည်း သမာပတ်ဝင်စားခိုက်၌ သညာသည် ထိုသမာပတ်၏ အာရုံတစ်ခုတည်းသာ ရှိသောကြောင့် “ဧကတ္တသညာ”တည်း၊ (တစ်နည်း)၊ သမာပတ်တစ်ပါးသာ ရသူအတွက် “ဧကတ္တသညာ”ဟု ဆိုသည်၊ ထို သညာရှိသောအတ္တလည်း “ဧကတ္တသည်”မည်၏၊ ဧကော+အတ္တာ (သဘာဝေါ) ဧတိဿာတိ ဧကတ္တာ၊ ဧကတ္တာစ+သာ+သညာစာတိ ဧကတ္တသညာ၊ ဧကတ္တသညာ ယဿ အတ္ထိတိ ဧကတ္တသညိ။

အသမာပန္နက ဟေ၊သည်။ ။သမာပတ် မဝင်စားသောအခါ အာရုံအမျိုးမျိုး၌ သညာအမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “အသမာပန္နကဝသေန နာနတ္တသည်”ဟု ဆိုသည်။ [သမာပတ်ဝင်စားသူသည် ဈာန်သမာပတ်အများကို ရ၍ သမာပတ်အမျိုးမျိုးကို ဝင်စားသောအခါ “နာနတ္တသည်” ဖြစ်နိုင်စရာရှိသော်လည်း သမာပတ်အာရုံမှ တစ်ပါးသော ပြင်ပအာရုံတို့၌ ဖြစ်သော အာရုံတို့ကသာ နာနတ္တအဖြစ် ထင်ရှားသောကြောင့် အသမာပန္နကပုဂ္ဂိုလ်၏ သညာကိုသာ “နာနတ္တသညာ”ဟု ခေါ်ထားသည်။]

ပရိတ္တ၊ အပ္ပမာဏာ။ ။မှတိုးမချဲ့အပ်သည့်အတွက် ကျဉ်းငယ်သော ကသိုဏ်း၌ဖြစ်သော သညာရှိသူကို “ပရိတ္တသည်”ဟုလည်းကောင်း၊ တိုးချဲ့အပ်သည့်အတွက် ကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်း၌ဖြစ်သော သညာရှိသူကို “အပ္ပမာဏသည်”ဟုလည်းကောင်း ဆိုသည်။ ပရိတ္တာ+သညာ ပရိတ္တသညာ၊ ပရိတ္တသညာ ယဿ အတ္ထိတိ ပရိတ္တသညိ။

(ဟောတိ)၊ ဝိပုလကသိဏဝသေန-ကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (အတ္တာ-သည်)၊ အပ္ပမာနသည်-အတိုင်းအရှည်မရှိသော သညာရှိသည်၊(ဟောတိ)၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ပန-ကား၊ စတုတ္ထစတုက္ကေ-စတုတ္ထစတုက္က၌၊ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ-ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ဖြင့်၊ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနဘူမိယံ-တိကဈာန်စတုက္ကဈာန်၏ဖြစ်ရာဘုံ၌၊ နိဗ္ဗတ္တမာနံ-ဖြစ်သောသတ္တဝါကို၊ ဒိသ္မာ-မြင်ရ၍၊ (အတ္တာ-သည်)၊ ဧကန္တသုခိ-စင်စစ်သုခရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ-သို့၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏၊ နိရယေ-ငရဲ၌၊ နိဗ္ဗတ္တမာနံ-

မှတ်ချက်။ ။သညာသည် ပရမတ္ထသဘောဖြစ်သောကြောင့်၊ “ပရိတ္တ-အပ္ပမာဏ”ဟု မျိုး မပြားသော်လည်း အာရုံကသိုဏ်း၏ ပရိတ္တ-အပ္ပမာဏအမည်ကို အာရမဏိကသညာပေါ်၌ တင်စား၍ ကာရဏူပစာအားဖြင့် သညာကိုလည်း “ပရိတ္တ-အပ္ပမာဏ”ဆိုထားသည်ဟု မှတ်ပါ။ ဌာနူပစာလည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “ပရိတ္တကသိဏ-ဝိပုလကသိဏ”ဟု ကသိဏသဒ္ဒါ ထည့်၍ ဆိုထားသည်။

အဋ္ဌကထာနည်းမှ တစ်နည်း။ ။“အထဝါ အင်္ဂုဋ္ဌပ္ပမာဏော အတ္တာ”စသော ဋီကာနည်းအားဖြင့် “အတ္တ”ဟူသော အကောင်သည် လက်မလောက်သာ ပမာဏရှိ၏ဟုလည်းကောင်း၊ ယဝပ္ပမာဏော-မုယောစပါး ပမာဏရှိ၏ဟုလည်းကောင်း၊ အဏုမတ္တ-အဏုမြူပမာဏရှိ၏ဟုလည်းကောင်း တိတ္ထိဆရာတို့ ကြံကြ၏၊ ထိုအယူအားဖြင့် အတ္တသည် ပရိတ္တသည်-သေငယ်သည် ဖြစ်၍ သညာရှိ၏၊ “အတ္တသည် တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပြန့်နှံ့၏၊ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ကြီးသလောက် အတ္တသည် ကြီး၏”ဟုလည်း အချို့တိတ္ထိဆရာတို့ ကြံဆကြ၏၊ ထိုဆရာတို့ အလိုအားဖြင့် “အတ္တသည် အပ္ပမာဏသည်-ကြီးသောပမာဏရှိသည်ဖြစ်၍ သညာရှိ၏”ဟု ယူကြ၏၊ ဤနည်း၌ “ပရိတ္တ-အပ္ပမာဏ”သည် သညာ၏ ပမာဏမဟုတ်၊ သညိအတ္တ၏ ပမာဏတည်း၊ “ပရိတ္တောစ+သော+သညိစာတိ ပရိတ္တသည်”ဟု ပြုပါ။

ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ။ ။“ဧကန္တသုခိ အတ္တာ ဟောတိ”စသော စတုက္ကကို “စတုတ္ထစတုက္က”ဟု ဆိုသည်။] သတ္တဝါတို့၏ သုခ ဒုက္ခကို ယထာကမ္မူပဂဉာဏ်ဖြင့်သာ သိနိုင်၏၊ သို့သော် ယထာကမ္မူပဂဉာဏ်ဖြင့် မသိမီ ရူပါရုံကိုအာရုံပြုသော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ဖြင့် ထိုသတ္တဝါတို့ကို အလျင်ကြည့်ရသေးသောကြောင့်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်လျှင် အခြေခံရှိရကား “ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ”ဟု ဆိုသည်။

တိက စတုက္ကဈာနဘူမိယံ။ ။ဈာန်တို့၏ စတုက္ကနည်းကိုရည်ရွယ်၍ “တိကဈာနဘူမိ”ဟုလည်းကောင်း၊ ပဉ္စကနည်းကိုရည်ရွယ်၍ “စတုက္ကဈာနဘူမိ”ဟုလည်းကောင်း ဆိုသည်။ ပဌမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန် ဗြဟ္မာ့ဘုံတို့သည် စတုက္ကနည်းအားဖြင့် တိကဈာန်၏ ဖြစ်ရာ ဘုံတို့တည်း၊ ထို ၃ ဘုံသည်ပင် ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် စတုက္ကဈာန်၏ဖြစ်ရာဘုံလည်း ဖြစ်၏။ [သင်္ဂြိုဟ် ကမ္မစတုက္ကကြည့်ပါ။]

ဧကန္တသုခိ။ ။ထိုဘုံတို့၌ဖြစ်ရသော ဗြဟ္မာတို့သည် ပဋိသန္ဓေ ဘွင် စုတိ ကိစ္စတပ်သော ဝိပါက်ဈာန်တို့က သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အမြဲ ချမ်းသာသကဲ့သို့ ဖြစ်ရကား “ဧကန္တသုခိ”ဟု ဆိုသည်။ (တစ်နည်း) မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့သည် သူတို့မြင်အပ်သောအာရုံကို စွဲလမ်းလေ့ရှိကြ၏၊ ဥပမာ-ဆင်၏အကြောင်းကို ပြောကြသော သူကန်းတို့သည် သူတို့၏

ဖြစ်သောသတ္တဝါကို၊ ဒိသွာ-၍၊ (အတ္တာ-သည်၊) ဧကန္တဒုက္ခိ-စင်စစ်ဒုက္ခရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ(ဂဏှာတိ)၊ မနုဿေသု-လူတို့၌၊ နိဗ္ဗတ္တမာနံ-ကို၊ ဒိသွာ-၍၊ (အတ္တာ-သည်) သုခဒုက္ခိ-သုခလည်းရှိ၊ ဒုက္ခလည်းရှိသည်၊(ဟောတိ)၊ (ဣတိ ဂဏှာတိ)၊ ဝေဟပ္ပလဒေဝေသု-ဝေဟပ္ပိုလ်ပြဟွာတို့၌၊ နိဗ္ဗတ္တမာနံ-ကို၊ ဒိသွာ-၍၊ (အတ္တာ-သည်၊) အဒုက္ခမသုခိ-အဒုက္ခမသုခဝေဒနာရှိသည်၊ ဝါ-ဥပေက္ခာ ဝေဒနာရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ၊ ဂဏှာတိ၊ [ထိုဘုံ၌ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ပဉ္စမဈာန်က ဘဝင်ကိစ္စ တပ်သောကြောင့် “အဒုက္ခမသုခိ”ဟု ဆိုသည်။] ဟိ-မှန်၏၊ ဝိသေသတော-အထူးအားဖြင့်၊ ပုဗ္ဗေ၊ ပေ၊ လာဘိနော-ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ ဉာဏ်ကို ရခြင်းရှိသော တိတ္ထိတို့သည်၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ-ပုဗ္ဗန္တကပ္ပအယူရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ-ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်ရှိသော တိတ္ထိတို့သည်၊ အပရန္တကပ္ပိကာ-အပရန္တကပ္ပအယူရှိကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ဣတိ-ဤတွင်သည် ဝါဒအပြီးတည်း။

လက်ဖြင့် စမ်းမိနေသောနေရာကိုသာ စွဲလမ်း၍ “ဆင်သည် (ခြေထောက်ခွက်ကို စမ်းမိသူက) ငရုပ်ဆုံ၏အခြေနှင့် တူ၏”စသည်ဖြင့် ညွှန်ပြပြောဆိုကြသကဲ့တည်း၊ ထို့ကြောင့် ချမ်းသာနေခိုက်ကို မြင်ရသူက ထိုအခိုက်ကို စွဲလျက် “ဧကန္တသုခိ”ဟု ဆိုသည်။

နိဗ္ဗတ္တမာနံ။ ။“ဧကန္တသုခိစသော အယူတို့သည် အပရန္တဒိဋ္ဌိဖြစ်ရကား ပစ္စုပ္ပန်အနက် ဟော မာန ပစ္စည်းဖြင့် “နိဗ္ဗတ္တမာနံ ဒိသွာ”ဟု ဆိုခြင်းသည် မသင့်သည်မဟုတ်ပါလော”ဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၏၊ ပစ္စုပ္ပန်အခိုက်၌ ချမ်းသာနေပုံ ဆင်းရဲနေပုံစသည်ကို မြင်ရုံမျှဖြင့် “အနာဂတ်၌ လည်း ချမ်းသာလိမ့်မည်၊ ဆင်းရဲလိမ့်မည်”စသည်ဖြင့် အနာဂတ်အရေးကိုပါ မြော်တွေး၍ ဧကန္တသုခိစသည်ဖြင့် ဆိုသောကြောင့် “နိဗ္ဗတ္တမာနံ ဒိသွာ”ဟူသောစကားသည် မသင့်မဟုတ် သင့်မြတ်သည်သာ။

ဝိသေသတော ဟိ။ ။ဒိဗ္ဗေနစက္ခုနာ ဒိသွာတိ ဝုတ္တမတ္တံ သမတ္ထေတုံ (ပြီးစေခြင်းငှါ) ဝိသေသတော ဟိတိ အာဒိဝုတ္တံ၊ “ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဒိသွာ”ဟူသောစကားကို အပြီးအစီးဖြစ်စေလို ခိုင်မြဲစေလို၍ “ဝိသေသတော ဟိ”စသည်ကို မိန့်သည်၊-ဋီကာ၊ ဤအလို ဝိသေသတော ဟိစသောဝါကျသည် ဒဠီဝါကျ၊ ဟိသည် ဒဠီဇောတက၊ ကပ္ပိကာတိ၌ ဣတိကား သညီဝါဒ အပြီးကိုပြသော ပရိသမာပနတ္ထ နိပါတ်ဟု မှတ်ပါ၊ (တစ်နည်း) “ဟိ (ယသွာ)-ကြောင့်၊ ဝိသေသတော-အားဖြင့်၊ ပေ၊ အပရန္တကပ္ပိကာ-ရှိကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ၊ ပေ၊ ဂဏှာတိတိ-ဒိဗ္ဗေနစက္ခုနာ၊ ပေ၊ ဂဏှာတိဟူ၍၊ (မယာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ)”ဟု သော်လည်းပေးပါ၊ ဤအလို ဝိသေသတောစသော ဝါကျသည် ကာရဏဝါကျတည်း။

သညီဝါဒအဖွင့်ပြီး၏။

အသညီ နေဝသညီနာသညီဝါဒအဖွင့်

၇၈-၈၃။ အသညီဝါဒေါ-အသညီဝါဒကို၊ သညီဝါဒေ-သညီဝါဒ၌၊ အာဒိမိ-အစ၌၊ ဝုတ္တာနံ-ဆိုအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဒွိန္ဒ-၂ ပါးကုန်သော၊ စတုက္ကာနံ-စတုက္ကတို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ [“ပညပေန္တိ အဋ္ဌဟိ ဝတ္ထုဟိ”ဟုဆိုသောကြောင့် “သညီဝါဒဝယ် ပြခဲ့သော အစ စတုက္က ၂ ပါးနှင့်တူသည်”ဟူလို။] နေဝသညီနာသညီဝါဒေါ-နေဝသညီနာသညီဝါဒကို၊ တထာ-ထိုအတိုင်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော။ [“တထာ”ဖြင့်“သညီဝါဒေ အာဒိမိ ဝုတ္တာနံ ဒွိန္ဒ စတုက္ကာနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော”ကို ပြန်ညွှန်းသည်။] ဟိ-မှန်၏၊ (တစ်နည်း) ဟိ-စိုးစဉ်းအနည်းငယ်၊ ဆိုဖွယ်အထူးကား၊ ကေဝလံ-အသညီစသည်မဖက်သက်သက်၊ တတ္ထ-ထိုသညီဝါဒ၌၊ အတ္တာ-အတ္တသည်၊ သညီ-သညာရှိ၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဂဏန္တာနံ-ယူကုန်သူတို့၏၊ တာဒိဋ္ဌိယော-ထို မိစ္ဆာအယူတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ဣဓ-ဤအသညီဝါဒ၊ နေဝသညီနာသညီဝါဒ၌ (အတ္တာ-သည်၊) အသညီ-သညာမရှိ၊ ဣတိစ-ဤသို့လည်းကောင်း၊ (အတ္တာ-သည်၊) နေဝသညီနာသညီ-သညာရှိသည်လည်းမဟုတ် သညာမရှိသည်လည်းမဟုတ်၊ ဣတိစ-ဤသို့လည်းကောင်း၊ (ဂဏန္တာနံ-တို့၏၊ တာဒိဋ္ဌိယော-ထို မိစ္ဆာအယူတို့သည်၊ ဟောန္တိ)၊ တတ္ထ-ထိုသို့ အမျိုးမျိုးယူကြရာ၌၊ ဧကန္တေန-အားဖြင့်၊ ကာရဏံ-ထူးသောအကြောင်းကို၊ ဝါ-အယူအမျိုးမျိုး ဖြစ်လာရခြင်း၏ အကြောင်းကို၊ န ပရိယေသိတဗ္ဗံ-မရှာထိုက်၊ ဝါ-

ကေဝလံ ဟိ။ ။“အသညီဝါဒေါ သညီဝါဒေ ပေ၊ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော”အရ “အနည်းငယ်မျှ အထူးမရှိ၊ တစ်ထပ်တည်းတူသည်”ဟု အတိများပီတဒေါသ (ထိုစကား၏ အလွန်ပြန့်နှံ့ခြင်းဟူသောအပြစ်)ကိုပယ်လို၍ “ကေဝလံ ဟိ”စသည်ကိုမိန့်၊ တစ်နည်း-“အနည်းငယ်မျှသာထူး၏၊ အားလုံးတူသည်”ဟု ယုတ္တိဒဋ္ဌိနှင့်တကွ အနည်းငယ် ဝိသေသ ကိစ္စာ ပြလိုသောကြောင့် “ကေဝလံ ဟိ”စသည်ကို မိန့်သည်။ [အထ န ကောစိ ဝိသေသော အတ္ထိတိ စောဒနံ သောဓေတိ ကေဝလံဟိတိ အာဒိနာ၊-ဋီသစ်။]

- နိယာမံ။ ။၁။ ဧဝ ကေဝလံ၊ နှစ်တန်ကပ်ရှိ၊ နိပါတ်ဟိ၊ ယုတ္တိ ဒဋ္ဌိစွဲ။
- ၂။ ဧဝနောက်ထံ၊ နိပါတ်ယံ၊ သာမာန် ဒေါသပယ်
- ၃။ ကေဝလံ ဟိ၊ နိပါတ်ရှိ၊ အတိဒေါသပယ်။

န ဧကန္တေန ကာရဏံ။ ။ဋီကာတို့၌ အကြောင်းအနည်းငယ်ကို ပြထားကြ၏၊ ထိုပြထားသည့်အတိုင်း အကြောင်းတစ်စုံတရာကိုရှာလျှင် ရနိုင်စရာရှိသော်လည်း ထို မိစ္ဆာဝါဒ၏ အလေးဂရု မပြုထိုက်ကြောင်း၊ အကြောင်းရှာဖွယ်မလိုကြောင်းကို ပြလို၍ “န ဧကန္တေန ကာရဏံ”စသည်ကို မိန့်သည်။ [ကာရဏန္တိ ဝိသေသကာရဏံ (ထိုသို့ သညီဟုလည်းကောင်း၊ အသညီဟုလည်းကောင်း၊ နေဝသညီနာသညီဟုလည်းကောင်း၊ အမျိုးမျိုး ယူကြခြင်း၌ ထူးသောအကြောင်းကို) ဒိဋ္ဌိသမုဒါဂတကာရဏံဝါ (တစ်နည်း) ထိုအယူအမျိုးမျိုး ဖြစ်လာရခြင်း၏အကြောင်းကို) ၊-ဋီကာသစ်။]

ရှာဖွယ်မလို၊ ဟိ-မှန်၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ-မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏၊ ဂါဟော-အယူသည်၊ ဥမ္မတ္တက ပစ္ဆိမဒိသော-အရူး၏ တောင်းနှင့်တူ၏၊ ဣတိဇေတံ-ဤအကြောင်းကို၊ (မယာ)ဝုတ္တံ-ပြီ၊ [တစ်နည်း၊ (ကသ္မာ-အဘယံကြောင့်)၊ ကာရဏံ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ နပရိယေသိဗ္ဗံ-မရှာထိုက်သနည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ)-အကြံကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌိဂတဿ-၏၊ ဂါဟော-သည်၊ ဥမ္မတ္တက ပစ္ဆိမဒိသော-တူ၏၊ ဣတိဇေတံ-ကို၊ (မယာ)၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ [ရှေ့၌ ဆိုခဲ့ပြီ။] (တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏အယူ၏ ဥမ္မတ္တကပစ္ဆိမဒိသောတူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကာရဏံ န ပရိယေသိတဗ္ဗံ)။]

အသည် နေဝသည်နာသည်ဝါဒ အဖွင့်ပြီး၏။

ဥစ္ဆေဒဝါဒအဖွင့်

၈၄။ ဥစ္ဆေဒဝါဒ-ဥစ္ဆေဒဝါဒ၌၊ သတောတိ-ကား၊ ဝိဇ္ဇမာနဿ-ထင်ရှားရှိသော၊ (“သတ္တဿ-သတ္တဝါ”၏ ၌စပ်)၊ ဥစ္ဆေဒတိ-ကား၊ ဥပစ္ဆေဒံ-ပြတ်ခြင်းကို၊ ဝိနာသံတိ-ကား၊ အဒဿနံ-မမြင်ရခြင်းကို၊ ဝိဘဝံတိ-ကား၊ [တစ်နည်း၊ ဝိဘာ

သတော။ ။“ပြတ်၏၊ ပျက်၏”ဟူသော ဥစ္ဆေဒအယူသည် မပြတ်မီ မပျက် မီက ထင်ရှားရှိနေခြင်းလျှင် အရင်းခံရှိ၏၊ “နဂိုက ထင်ရှားရှိသော အရာဝတ္ထုသာ မရှိတော့ဘဲ ပြတ်နိုင် ပျက်နိုင်သည်”ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ ဝိဇ္ဇမာနအနက် ဟော သန္တသဒ္ဓါဖြင့် “သတော သတ္တဿ ဥစ္ဆေဒံ”ဟု ဟောတော်မူ၍ အဋ္ဌကထာ၌လည်း သတောကို “ဝိဇ္ဇမာနဿ”ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့် “သတော-သူတော်ကောင်းဖြစ်သော”ဟူသော အနက်ကို ကန့်သတ်သည်။

ဥစ္ဆေဒံ။ ။ပါဠိတော်၌ “သတော သတ္တဿ-၏၊ “ဥစ္ဆေဒံ”ဟု ရှေ့သမ္ပန်နှင့် တွဲနေသောကြောင့် ဥပုဗ္ဗ ဆိဒ္ဓိဓာတ်သည် “ဖြတ်”ဟူသော သကမ္မကအနက်ကို မဟောဘဲ “ပြတ်ဟူသော အကမ္မကအနက်ကိုသာ ဟောရ၏၊ ထို အကမ္မကအနက် ထင်ရှားအောင် “ဥပစ္ဆေဒံ”ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။ [ယာဝါယံ အတ္တာ နဥစ္စိဇ္ဇတိ- အကြင်မျှလောက် ကာလ ပတ်လုံး ဤ အတ္တသည် မပြတ်သေး၊ တာဝါယံ ဝိဇ္ဇတိ ယေဝါတိ ဂဟဏတော-ထိုမျှလောက် ကာလပတ်လုံး ဤ အတ္တသည် ထင်ရှားရှိသည်သာ ဟု ယူခြင်းကြောင့်၊ နိရုဒယဝိနာသော (နိ+ဥဒယဝိနာသော-နောက်ထပ်ဖြစ်ခြင်းမရှိသော ပျက်ခြင်းကို) ဣဓ ဥစ္ဆေဒေါတိ အဓိပ္ပေတောတိ အာဟ-ဥပစ္ဆေဒန္တိ၊ ထိုနိရုဒယဝိနာသကိုပင် အဆက်ပြတ်သွားသောကြောင့် “ဥစ္ဆေဒ-ပြတ်”ဟု မြန်မာပြန်ကြသည်။-ဋီကာ။]

ဝိနာသံ။ ။ဝိသေသေန-ပျက်ရိုးပျက်စဉ်မှ ထူးသောအားဖြင့်+နာသော-ပျက်ခြင်း တည်း၊ ဝိနာသော-ခြင်း၊ ရိုးရာပျက်စဉ်၌ ပျက်ပြီးလျှင် နောက်ထပ် ဖြစ်နိုင်သေး၏၊ ဤပျက် ခြင်းကား နောက်ထပ် အဖြစ်မရှိတော့၊ ထို့ကြောင့် “ဝိ+နာသ-အထူး+ပျက်”ဟု ဆိုသည်။

ဝံတိ-ကား။] ဘာဝဝိဂမံ-ပင်ကိုယ်သဘောမှ ကင်းခြင်းကို၊ (ပညပေန္တိ ဌ်စပ်)၊ သဗ္ဗာနိ-အလုံးစုံကုန်သော၊ ဧတာနိ-ဤ ဥစ္ဆေဒံ၊ ဝိနာသံ၊ ဝိဘာဝံဟူသော ပုဒ်တို့ သည်၊ အညမညဝေဝစနာနေဝ-အချင်းချင်း ဝေဝုဇ်ပရိယာယ် စကားလှယ်တို့ သာတည်း။

တတ္ထ-ထို ဥစ္ဆေဒဝါဒ၌၊ လာဘီစ-ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ကို ရခြင်းရှိသောပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း၊ အလာဘီစ-ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ကို ရခြင်းမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း၊ (ဣတိ)၊ ဒွေ-၂ ယောက်ကုန်သော၊ ဇနာ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ-ဥစ္ဆေဒအယူကို၊ ဂဏန္တိ-ယူကြကုန်၏၊ လာဘီ-ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ကို ရခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနုဿရန္တော-အဖန်ဖန် အမှတ်ရလသော်၊ [(တစ်နည်း) အရဟတော-ရဟန္တာ၏၊] ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ-ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဖြင့်၊ စုတိ-စုတိကို၊

ထိုသို့ (မိစ္ဆာအယူအတိုင်း) နောက်ထပ်ဖြစ်ခြင်း မရှိသောအားဖြင့် ပျက်သော အတ္တကို မံသစက္ခုပညာစက္ခုတို့ဖြင့် မမြင်ရသောကြောင့် “အဒဿနံ”ဟု အဓိပ္ပါယ်တွင် ဖွင့်သည်၊ လောက၌လည်း “ပျက်”ဟု ဆိုလျှင် “မမြင်ရ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ထင်ရှား၏။

ဝိဘာဝံ။ ။စာအုပ်တို့၌ “ဝိဘာဝံ” ဟုချည်း တွေ့ရ၏၊ “ဘာဝဝိဂမံ”ဟူသော အဖွင့်ကို ထောက်လျှင် (ဝိကို “ဝိဂမံ”ဟု ဖွင့်၍ ဘာဝကို “ဘာဝ” အတိုင်း ဖွင့်သောကြောင့်) “ဝိဘာဝံ”ဟု ရှိမှ ကောင်းမည်ထင်သည်၊ ဘာဝသဒ္ဓါသည် အဘိဓာန်(၈၀၇)လာ ဘာဝ၏ အနက်များစွာတွင် သဘာဝအနက်ဟောတည်း၊ “အတ္တသည် ထင်ရှားရှိသောအထည်ကိုယ် တည်း”ဟု ယူဆ၏၊ ထိုသို့ ထင်ရှားရှိသောအထည်ကိုယ်အဖြစ်မှ ကင်းပျောက်ခြင်းကို “ဘာဝဝိဂမံ”ဟု ဆိုသည်၊ ဘာဝတော+ဝိဂမော ဝိဘာဝေါ။ [ဘာဝဝိဂမန္တိ သဘာဝါပဂမံ- ဋီကာ။ ဘာဝဟု ရှိသောကြောင့်သာ သဘာဝဟု ဖွင့်နိုင်၏၊ ဘာဝဟုရှိလျှင် သဘာဝဟု မဖွင့်နိုင်။] ဥစ္ဆေဒ၊ ဝိနာသ၊ ဝိဘာဝ ၃ ပုဒ်တို့သည် ပြခဲ့သောအနက်များအရ အနက်အဓိပ္ပါယ် မကွဲပြားဘဲ သဒ္ဓါအနေသာ ကွဲပြားသောကြောင့် “အညမညဝေဝစန”ဟု ဆိုသည်။

လာဘီ၊ အလာဘီ။ ။ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ကို အရင်းခံ၍ စုတုပပါတဉာဏ်ဖြင့် သတ္တဝါတို့၏ စုတိပဋိသန္ဓေကို သိရသောကြောင့် ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရသူကိုသာ “လာဘီပုဂ္ဂိုလ်”ဟု ဆိုရ၏၊ အခြား အဘိညာဉ်ကိုရသူ၊ လုံးလုံးအဘိညာဉ် မရသူများကိုကား “အလာဘီပုဂ္ဂိုလ်”ဟု ခေါ်ရသည်။ [လာဘီတိ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏလာဘီ၊ တဒဝဿေသလာဘီစေဝ သဗ္ဗသော အလာဘီစ ဣမ အပရန္တကပ္ပိကဋ္ဌာနေ အလာဘီတွေဝ ဝုစ္စတိ၊-ဋီကာသစ်။]

စုတိံ ပေ၊ အပဿန္တော။ ။စုတိံတိ သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနံပိ-(သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ သော်မှလည်း) စုတိမေဝ၊-ဋီကာသစ်၊ စုတိပြီးနောက် ဥပပတ္တိမရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို မဆိုထားဘိ၊ ဥပပတ္တိရှိသော သေက္ခပုထုဇဉ်တို့၏သော်မှလည်း “စုတိ” ကိုသာ မြင်သည်၊ ပဋိသန္ဓေကို မမြင်-ဟူလို။

ဒိသွာ-မြင်၍၊ ဥပပတ္တိ-ပဋိသန္ဓေကို၊ အပဿန္တော-မမြင်သည်၊ (ဟုတွာ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ-ဥစ္ဆေဒအယူကို၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏)။

ဝါ-တစ်နည်း၊ ယော-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ စုတိမတ္တမေဝ-စုတိမျှကိုသာ၊ ဒဋ္ဌ-မြင်ခြင်းငှါ၊ သက္ကောတိ-စွမ်းနိုင်၏၊ ဥပပါတိ-ပဋိသန္ဓေကို၊ ဒဋ္ဌ-ငှါ၊ န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ-ဥစ္ဆေဒအယူကို၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏၊ အလာဘိကော-ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ကို ရခြင်းမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပရလောကံ-တမလွန်လောကကို၊ န ဇာနာတိ-မသိ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (ဥစ္ဆေဒ-ဥစ္ဆေဒအယူကို၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏၊) (တစ်နည်း)၊ အလာဘိ-ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ကို

ဥပပတ္တိ အပဿန္တော။ ။ဒဋ္ဌ သာမတ္ထိယေပိ သတိ အနောလောကနဝသေန အပဿန္တော-မြင်စွမ်းနိုင်သော သတ္တိရှိပါသော်လည်း မကြည့်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် (မကြည့်လို့) မမြင်သည်၊-ဋီကာသစ်။

မှတ်ချက်။ ။ဤအဖွင့်ကို ထောက်၍ “လာဘိ အနုဿရန္တော၊ လာဘိ အရဟတော”ဟု မူ ၂ မျိုးရှိရာဝယ် ရဟန္တာ၏အတွက် စုတေပြီးနောက် ဥပပတ္တိမရှိသောကြောင့် “ဥပပတ္တိ ကိုမမြင်”ဟု အဓိပ္ပါယ်မရဘဲ “စုတေပြီးနောက် ဥပပတ္တိရှိသူဖြစ်စေ၊ မရှိသူဖြစ်စေ၊ ထိုသူ၏ ဥပပတ္တိကို မကြည့်သောကြောင့် မမြင်”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသောကြောင့် “အရဟတော” ပါဌ်က မကောင်း၊ “အနုဿရန္တော” ပါဌ်သာ ကောင်းမည်ထင်၏။ [“အနုဿရန္တော”ဟူရာ၌ လည်း ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်ဖြင့် အောက်မေ့ခြင်းမဟုတ်၊ အဖန်ဖန် အမှတ်ရခြင်းတည်း၊ “လာဘိ အနုဿရန္တော” နေရာဝယ် “လာဘိကော”ဟုလည်း ရှေးဇာအုပ်များ၌ ရှိ၏။]

ယောဝါ ပေ၊ သော။ ။ဤပုဂ္ဂိုလ်ကား ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ် ရသော်လည်း စုတိကိုသာ မြင်နိုင်သော အစွမ်းရှိ၍ စုတိ၏နောက် ပဋိသန္ဓေကို မြင်နိုင်သော အစွမ်းမရှိ၊ အစွမ်းမရှိ ခြင်းမှာလည်း ရှေးဘဝ၌ အားထုတ်အပ်သော ကောင်းမှု၏ မရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် ပဋိသန္ဓေ မြင်ဘို့ရန် “ဧတဿ ဥပပါတိ ပဿာမိ-ဤသူ၏ ပဋိသန္ဓေကို ငါမြင်လို၏”ဟု ပရိကမ်ပြုမှု၏ မရှိခြင်းကြောင့်တည်း။ [န ဥပပါတန္တိ ပုဗ္ဗယောဂါဘာဝေန ပရိကမ္မာ ကာရဏေနဝါ ဥပပါတိ ဒဋ္ဌ န သက္ကောတိ-ဋီကာ။]

အလာဘိကော ပေ၊ န ဇာနာတိ။ ။“န+လာဘိ အလာဘိ”ဟု သမာသ်တွဲပြီးလျှင် သမာသန္တကပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် (တစ်နည်း) ဣကပစ္စည်းဖြင့် “အလာဘိကော”ဟု တစ်ပုဒ်တည်း ကြံသောနည်းလည်း ရှိ၏၊ ဤသို့ တစ်ပုဒ်တည်းကြံသောကြောင့်ပင် “အလာဘိကော ပေ၊ န ဇာနာတိတိ (ပါဌ်ဖြင့်) နတ္ထိကဝါဒဝသေန မဟာမူဠ ဘာဝေနဝ ဝါ“ဣတော အညော ပရောလောကော အတ္ထိ”တိ အနဝဇောဓံ (မသိခြင်းမျှ) အာဟ-ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ [နတ္ထိက ဒိဋ္ဌိအယူရှိသူသည် “နတ္ထိ ပရောလောကော”ဟု ယူ၏၊ ထိုသို့ နတ္ထိကဝါဒကြောင့် ဖြစ်စေ၊ အလွန်တွေဝေသောကြောင့် ဖြစ်စေ၊ ပရလောကကို (ရှိမှန်း) မသိရကား “သေလျှင်ပြတ်၏” ဟူသော ဥစ္ဆေဒဝါဒကို ယူလေတော့၏၊ ထို့ကြောင့် “ဣတိ” ထည့်၍ “ဥစ္ဆေဒ ဂဏှာတိ”၌ လှမ်းစပ်ပါ။]

ရခြင်းမရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ “ကော-အဘယ်သူသည်၊ ပရလောကံ-ကို၊ (ဇာနာတိ-သိနိုင်ပါအံ့နည်း၊) န ဇာနာတိ(ဇေ)-မသိနိုင်သည်သာ၊” ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ (ဥစ္ဆေဒ-ကို၊ ဂဏှာတိ-၏)။

ကာမသုခဂိဒ္ဓတာယဝါ-ကာမချမ်းသာ၌ လွန်စွာမက်မောသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ (ဥစ္ဆေဒံ ဂဏှာတိ” ၌စပ်)၊ ရုက္ခတော-သစ်ပင်မှ၊ ပတိတာနိ-ကြွေကျပြီးကုန်သော၊ ပဏ္ဏာနိ-သစ်ရွက်တို့သည်၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ နဝိရဟန္တိ ယထာ-မစည်ပင်ကုန်တော့သကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ သတ္တာ-သတ္တဝါတို့သည်၊ န ဝိရဟန္တိ-မစည်ပင်ကုန်တော့၊ ဣတိ အာဒိနာ-ဤသို့အစရှိသော၊ တက္ကေနဝါ-ကြံစည်ခြင်းကြောင့်သော်လည်း၊ ဥစ္ဆေဒံ ဂဏှာတိ၊ ပန-ထိုသို့ပင် ဥစ္ဆေဒ ယူဘို့ရန် အကြောင်းအမျိုးမျိုး ရှိပါသော်လည်း၊ ဣဓ-ဤဥစ္ဆေဒဝါဒ၌၊ တဏှာ ဒိဋ္ဌိနံ-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ (ဝိကပ္ပေတွာဝ ၌စပ်)၊ တထာစ-ထို ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အညထာစ-အခြာသော အပြား

အလာဘိ+ကော။ ။အလာဘိ တစ်ပုဒ်+ကော တစ်ပုဒ်ဟု ၂ ပုဒ်ခွဲသောနည်းလည်း ရှိ၏။ “အလာဘိစ ကော”ဟုလည်း ပြင်ကြ၏။ ထိုသို့ ၂ ပုဒ်ခွဲသောကြောင့်ပင် “ကော ပရလောကံ (ဇာနာတိ), နဇာနာတိယေဝါတိ နတ္ထိကဝါဒဝသေန ဥစ္ဆေဒံဂဏှာတိ”ဟု ပါဌသေသနှင့်တကွ ဋီကာသစ် ဖွင့်၏။ အဓိပ္ပါယ်လိုရင်းမှာ ဋီကာဟောင်းနည်း အတိုင်းပင်တည်း။ သို့သော် ဤကဲ့သို့ ပါဌသေသထည်း၍ ခက်ခက်ခဲခဲ အဓိပ္ပါယ် ယူရလောက်အောင် အဋ္ဌကထာ ဆရာ ရေးသားမည် မထင်ပါ။

ကာမသုခဂိဒ္ဓတာယဝါ။ ။ဤကား ဥစ္ဆေဒယူခြင်း၏ အကြောင်း တစ်နည်းတည်း။ ယခုလောက၌ပင် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို မယုံကြည်သူတို့သည် ကာမချမ်းသာကို ခံစားလိုသော စိတ်က ပြင်းပြသည့်အတွက် ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ခံစားနိုင်အောင် နောက်ဘဝမရှိဟု ဥစ္ဆေဒအယူကို မိမိတို့လည်း ယူကြ၊ သူတစ်ပါးတို့ကိုလည်း မိမိတို့အယူကို ထောက်ခံအောင် ဟောပြောကြလေ သည်။ ရှင်ဘုရင် တစ်ယောက်ကား ဤသို့ ယူဆ၍ ပြင်းပြသော ကာမစိတ်ကြောင့် မိမိသွီး၏ လက်ကိုပင် ခံစားဖို့ရန် ဆွဲကိုင်မိသတတ်။ [ကာမသုခေ-၌+ဂိဒ္ဓေါ-ပြင်းပြင်းပြပြ မက်မောသူတည်း၊ ကာမသုခဂိဒ္ဓေါ၊ တဿ+ဘာဝေါ ကာမသုခဂိဒ္ဓတာ။]

ယထာ ယေ၊ တက္ကေနဝါ။ ။ဤနည်းလည်း ဥစ္ဆေဒယူဖို့ရန် အကြောင်းပြတစ်နည်းတည်း။ “အလာဘိကော”မှစ၍ ဥစ္ဆေဒအယူကို ယူခြင်း၏ အကြောင်း ၃ မျိုးရှိသည်ဟု မှတ်ပါ။ တတိယအကြောင်းကား “သစ်ရွက်တွေ ကြွေပြီးသောအခါ တစ်ဖန်မစည်ပင် ကြတော့သကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့လည်း ဤဘဝမှ စုတေပြီးသောအခါ တစ်ဖန်မဖြစ်ကြတော့၊ “ရေပွက်ပမာ တစ်သက်လျာသာ ဖြစ်ကြရသည်”ဟု တွေးတောကြံဆခြင်းတည်း။

ဣဓ ပန ယေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။တထာဖြင့် “လာဘိ အနုဿရန္တော”စသော တိုက်ရိုက် ပြအပ်ပြီးသော ယူနည်းကို ညွှန်ပြ၏။ [လာဘိ-အတွက် ၂ နည်း၊ အလာဘိအတွက် ၃ နည်းပြခဲ့သည်။] အညထာဖြင့် ထိုနည်းတို့မှ တစ်ပါး အခြားနည်းအမျိုးမျိုး ရှိသေးကြောင်းကို

အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိကပ္ပေတွာဝ-အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ကြံခြင်းကြောင့်သာလျှင်၊ သတ္တ-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဣမာ ဒိဋ္ဌိယော-ဤဒိဋ္ဌိတို့သည်၊ ဥပ္ပန္နာ-ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်ကုန်၏။

၈၅။ တတ္ထ-ထို ဥစ္ဆေဒဝါဒ၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ရူပိတိ-ကား၊ ရူပဝါ-ရုပ်ရှိ၏၊ စာတုမဟာဘူတိကောတိ-ကား၊ စတုမဟာဘူတမယော-၄ ပါးသော မဟာဘူတအထည်ကိုယ်ရှိ၏၊ ဝါ-၄ ပါးသော မဟာဘူတအတိပြီး၏၊ ဧတံ-ဤဥစ္စာသည်၊ မာတာပိတူနံ-မိဘတို့၏၊ (သန္တကံ-ဥစ္စာတည်း)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ မာတာပေတ္တိကံ-မာတာပေတ္တိကမည်၏၊ တံ-ထို မာတာပေတ္တိကဟူသည်၊ ကိံ-အဘယ်နည်း၊ သုက္ကသောဏိတံ-အဖ၏သုက်၊ အမိ၏ သွေးတည်း၊ ဝါ-သုက်ဟူသော သွေးတည်း။ [ပိတုသုက္ကံ မာတုသောဏိတဉ္စ၊ ဥဘိန္နံဝါ သုက္ကသန္နိတံ သောဏိတံ၊-ဋီကာသစ်။] (ယော-အကြင်အတ္တသည်)၊ မာတာပေတ္တိကေ-

ပြသည်။ [တထာတိ လာဘီ အနုဿရန္တောတိ အာဒိနာ နိဒဿနဝသေန ဝုတ္တပ္ပကာရေန၊ အညထာတိ တက္ကနဿ အနေကပ္ပကာရသမ္ဘဝတော တတော အညေနပိ ပကာရေန၊-ဋီကာသစ်။] “ဝိကပ္ပေတွာဝ”၌ တွာပစ္စည်းသည် ဥပ္ပန္နာနှင့် ကတ္တာမတူသောကြောင့် (ဝိကပ္ပေတွာ၏ ကတ္တာမကား ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နေသောကြောင့်) ဟိတ်အနက် ပေးရသည်။ ဤသို့ တဏှာဒိဋ္ဌိ အစွမ်းဖြင့် ကြံဆဖို့ရန် အကြောင်းများစွာရှိသော်လည်း “သတ္တဟိ ဝတ္ထုဟိ”ဟု ပါဠိတော်၌လာသည့်အတိုင်း ဥစ္ဆေဒအယူမှာ ၇ ပါးသာ ရှိသောကြောင့် “ဣမာ သတ္တ ဒိဋ္ဌိယော”ဟု ဆိုသည်။

စာတုမဟာဘူတိကော။ ။“စာ”ဟု ဝုဒ္ဓိရှိသောကြောင့် ဣကပစ္စည်းဟု သိသာ၏၊ စတ္တာရိ+မဟာဘူတာနိ စတုမဟာဘူတံ၊ စတုမဟာဘူတေန+နိဗ္ဗတ္တော စာတုမဟာဘူတိကော၊ “၄ ပါးသော မဟာဘူတကြောင့်+ဖြစ်၏”ဟု ပေးရိုးရှိသော်လည်း “မဟာဘူတတစ်ခြား ကိုယ်တစ်ခြား”ဟု မဆွဲပြားဘဲ မဟာဘူတ ၄ ပါးသည်ပင် အထည်ကိုယ်ဖြစ်ရကား “၄ ပါးသော မဟာဘူတအားဖြင့်+ဖြစ်၏”ဟု နာဝိဘတ်ကို အဘိန္နဝိသေသနကြံရလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်၊ ဤသို့ကြံမှလည်း “စတုမဟာဘူတမယော”ဟူသော အဖွင့်နှင့် လိုက်မည်၊ မယပစ္စည်းကို “တပွကတိ-ထို ပင်ကိုယ်(အထည်ကိုယ်) အနက်”၌ သက်၍ “၄ ပါးသော မဟာဘူတအထည်ကိုယ်ရှိ၏”ဟုလည်းကောင်း၊ “၄ ပါးသော မဟာဘူတအတိပြီး၏”ဟုလည်းကောင်း အနက်မှတ်ပါ။

မာတာပိတူနံ ဧတံ။ ။မာတာစ+ပိတာစ မာတာပိတရော၊ မာတာပိတူနံ+ဧတံ မာတာပေတ္တိကံ၊ တံ သမ္ပန္နနတော-ထိုမိဘတို့နှင့် စပ်ခြင်းကြောင့်၊ ဧတံ မာတာပိတူနံ သန္တကံတိ အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်၊ ဤအတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးထားသည်၊ “သန္တကံ” မထည့်ဘဲ “မိဘတို့၏ဥစ္စာတည်း”ဟုလည်း အနက်ပေးနိုင်သည်၊ ဥပမာ-“မေ-ငါ၏(စကားကို)၊ သုဏာတု-နားထောင်ပါ”ဟူရာ၌ သမ္ပန္နကို အပိုထည့်၍ ပေးသကဲ့သို့တည်း၊ အလားတူ အဓိပ္ပာယ်များကို ကစ္စည်း-ဏရာဂါ တသေဒသုတ်အဖွင့် ဘာသာဋီကာတို့၌ ပြထားပြီ။ [မာတာပိတု နောင် ဣကပစ္စည်း၊ ပိ၏ ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ ဣဒ္ဓေဘော်လာ။]

မိဘတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သောသုက်သွေးကြောင့်၊ သမ္ပူတော-ကောင်းစွာဖြစ်၏၊
ဇာတော-ပေါက်ဖွား၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော-သည်) မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝေါ-
မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝမည်၏။ [မာတာပေတ္တိကေတိ နိမိတ္တတ္ထေစေတံ ဘုမ္မံ၊-
ဋီကာသစ်။] ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ ရူပကာယ သီသေန-ရူပကာယဟူသော ဦးခေါင်း
ဖြင့်၊ ဝါ-ရူပကာယကို ခေါင်းတပ်သဖြင့်၊ မနုဿတ္တဘာဝ-လူ၏ အတ္တဘောကို၊
အတ္တာတိ-အတ္တဟူ၍၊ ဝဒတိ-ပြောဆို၏၊ ဣတ္ထေကေတိ-ကား၊ ဣတ္ထံ-ဤသို့၊
ဝါ-ဤအပြားအားဖြင့်၊ ဧကေ-အချို့၊ သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ ဝါ-တစ်ပါးသော
သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဧကေ-တို့သည်၊ (ပညပေန္တိ ခွံစပ်)၊
ဣတိ အတ္ထော။ [ဣတ္ထံကို ဧဝံဟု ထပ်ဖွင့်သည်။]

၈၆။ ဒုတိယော-ဒုတိယ တိတ္ထိဆရာသည်၊ တံ-ထိုအယူကို၊ ပဋိက္ခိပိတွာ-
ပယ်၍၊ ဒိဗ္ဗတ္တဘာဝ-နတ်၌ဖြစ်သော အတ္တဘောကို၊ ဝဒတိ-ပြောဆို၏၊ ဒိဗ္ဗောတိ-
ကား၊ ဒေဝလောကေ-နတ်ပြည်၌၊ သမ္ပူတော-ကောင်းစွာဖြစ်သော၊ ကာမာဝစရော
တိ-ကား၊ ဆ ကာမာဝစရဒေဝ ပရိယာပနော-ခြောက်ထပ်သော ကာမာဝစရနတ်
တို့၌ အကျုံးဝင်သော၊ (အတ္တာ အတ္ထိ ခွံစပ်)၊ (ယော-အကြင် အတ္တသည်)၊
ကဗဠိကာရံ-ကဗဠိကာရမည်သော၊ အာဟာရံ-အာဟာရကို၊ ဘက္ခတိ-စားတတ်၏၊
ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော-ထိုအတ္တသည်)၊ ကဗဠိကာရာဟာရဘက္ခော-ကဗဠိကာ
ရာဟာရဘက္ခမည်၏။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “အာဟာရ”ပုဒ်မပါ၊ “ကဗဠိကာရ
ဘက္ခော”ဟုသာ ရှိသည်။]

ရူပကာယသီသေန။ ။ “ရူပကာယဝသေန”ဟု မဆိုဘဲ “ရူပကာယသီသေန”ဟု
ဆိုသောကြောင့် နာမ်တရားကိုလည်း အတ္တဟု ယူကြောင်းကို သိစေ၏၊ ပဓာနနည်းအားဖြင့်
ရူပကာယကို ခေါင်းတပ်ထားသည်၊ အပဓာနအားဖြင့် နာမကာယကိုလည်း ယူပါ-ဟူလို။

ဣတ္ထေကေ။ ။ ဣတ္ထံကို “ဧဝံ”ဟု အနက်ဖွင့်သောကြောင့် “ဣမိနာ ပကာရေန ဣတ္ထံ”ဟု
တတိယန္တပကာရအနက်၌ “ထံ” ပစ္စည်းဟု ပြ၏၊ ဧဝံကိုလည်း “ဤသို့၊ ဝါ-
ဤအပြားအားဖြင့်”ဟု ပေးပါ။ [ဧကေတိ ဧကစ္စ၊ အညေဝါ၊-ဋီကာသစ်။]

ဒိဗ္ဗောကာမာဝစရော။ ။ “ဒိဝိ-နတ်ပြည်၌+ဘဝေါ ဒိဗ္ဗော”ဟု ပြုစေလို၍
“ဒေဝလောကေ+သမ္ပူတော”ဟု ဖွင့်၏၊ “ကာမာဝစရော”အရ လူ့ကာမာဝစရနှင့်လည်း
ဆိုင်၏၊ သို့သော် “ဒိဗ္ဗော”ဟူသော ပိသေသနကြောင့်လည်းကောင်း၊ လူ့ကာမာဝစရကို
“ရူပိ၊ ပေ၊ မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝေါ”တို့ဖြင့် ယူပြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း ပါရိသေသ
နည်းအားဖြင့် နတ် ကာမာဝစရကိုသာယူရတော့သည်။

ကဗဠိ၊ ပေ၊ ဘက္ခော။ ။ “ကဗဠံ+ကရိယတိတိ ကဗဠိကာရော”အရ ထမင်းလုပ်ကဲ့သို့
အလုပ်အဆုပ်ပြု၍ ရကောင်းသောအာဟာရကို ရ၏၊ ထို အာဟာရနှင့်တူသော အစာဟူသမျှ
ကိုကား အထင်ရရှိ သဒိသုပစာရအားဖြင့် “ကဗဠိကာရ” ဟုချည်း ခေါ်ရ၏၊ နတ်တို့၏

၈၇။ မနောမယောတိ-ကား၊ ဈာနမနေန-ဈာန်စိတ်ကြောင့်၊ နိဗ္ဗတ္တော-
ဖြစ်သော၊ [နိဗ္ဗတ္တအနက်၌ မယ ပစ္စည်းသက်။] သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂိတိ-ကား၊ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂ
ယုတ္တော-အလုံးစုံသော အင်္ဂါကြီး၊ အင်္ဂါငယ်တို့နှင့်ယှဉ်သော၊ အဟိနိန္ဒြိယောတိ-
ကား၊ ပရိပုဏ္ဏိန္ဒြိယော-ပြည့်စုံသော ဣန္ဒြေရှိသော၊ (အတ္တာ အတ္ထိ၌စပ်)၊ ယာနိ-
အကြင်စက္ခုန္ဒြေ သောတိန္ဒြေတို့သည်၊ ဗြဟ္မလောကေ-ဗြဟ္မာ့ပြည်၌၊ အတ္ထိ-
ရှိကုန်၏၊ တေသံ-ထိုဗြဟ္မာ့ပြည်၌ရှိကုန်သော စက္ခုန္ဒြေ သောတိန္ဒြေတို့၏၊ ဝသေန-
အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဣတရေသံ-စက္ခုန္ဒြေ သောတိန္ဒြေမှ တစ်ပါးသော
ဃာနိန္ဒြေ ဇိဝှိန္ဒြေ ကာယိန္ဒြေတို့၏၊ သဏ္ဌာနဝသေနစ-ပုံသဏ္ဌာန်၏ အစွမ်းဖြင့်
လည်းကောင်း၊ ဧတံ-ဤအဟိနိန္ဒြိယောဟူသောစကားကို၊ (တိတ္ထိယေန-တိတ္ထိယ
ဆရာသည်)၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ။

ကဗဠိကာရအာဟာရဟူသည် ပြုအပ်ခဲ့သော နတ်သုခတည်း။ [ကဗဠိ၌ ဤကို
အဗ္ဘုတတဗ္ဘောအနက်၌သက်သော စီပစ္စည်းဟု ယူဆ၍ “အကဗဠိပိ ကဗဠိဝိယ ကရိယတိတိ
ကဗဠိကာရော-အလုပ်အလွှေ မဟုတ်သော်လည်း အလုပ်အလွှေကဲ့သို့ ပြုအပ်သောကြောင့်
ကဗဠိကာရခေါ်သည်”ဟုပြောဆိုကြ၏၊ ထိုအယူအတိုင်း အဋ္ဌသာလိနိ-ရူပကဏ္ဍ ကဗဠိကာရ
ပုဒ်အဖွင့်၌ ဝိဂြိဟ်မပြုသောကြောင့် ထိုအယူကို စဉ်းစားပါ၊ ကဗဠိ၌ ဤပစ္စည်းကား တပွါ
ကဠိကာရဏကဲ့သို့ အပိုလာထားသော ဤအက္ခရာတည်း။]

သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂိ။ ။မဟာဝယဝေါ အင်္ဂေါ၊ တတ္ထံ+ဝိသု ပဝတ္တော ပစ္စင်္ဂေါ-ဋီကာသစ်။
[“ပတိ+အင်္ဂ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ပတိသဒ္ဒါ ဝိသုအနက်ဟောဟု ဆိုလိုသည်။] ဦးခေါင်း လက်
ခြေ ကိုယ်ဟူသော အစိတ်အင်္ဂါအကြီးကို “အင်္ဂ”ဟု ခေါ်၏၊ မျက်စိ စသည်၊ လက်ချောင်း
ခြေချောင်းစသည်၊ ချက် ဗိုက်စသည် အစိတ်အင်္ဂါငယ်ကို “ပစ္စင်္ဂ”ဟု ခေါ်သည်၊ အင်္ဂါနိစ+
ပစ္စင်္ဂါနိစ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ၊ သဗ္ဗာနိ+အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ၊ တာနိ ယဿ အတ္ထိတိ သဗ္ဗင်္ဂ
ပစ္စင်္ဂိ၊ ဤသို့ အဿတ္ထိအနက်ကို ပြလို၍ “သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂ ယုတ္တော”ဟု ယုတ္တသဒ္ဒါထည့်၍
ဖွင့်သည်။ [ဋီကာ၌ “အင်္ဂေါ”ဟု ရှိသော်လည်း အဘိဓာန်(၉၅၆)၌ အဝယဝအနက်ဟောရာဝယ်
နပုလ္လိင်ဟုဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် “ဝိသု+ပဝတ္တံ+အင်္ဂ-ပစ္စင်္ဂ”ဟု ပြုပါ။]

အဟိနိန္ဒြိယော။ ။ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ စက္ခုန္ဒြေ သောတိန္ဒြေသာရှိ၍၊ ဃာန ဇိဝှိ ကာယပသာဒ
ဟူသော ဣန္ဒြေတို့မရှိသည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်နည်းဖြင့် အဟိနိန္ဒြိယ ဖြစ်နိုင်ပါသနည်းဟု
မေးဖွယ်ရှိ၍ “ယာနိ ဝေ၊ ဝုတ္တံ”ဟု မိန့်သည်၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ရနိုင်သော စက္ခု သောတ
ဣန္ဒြေတို့၏ မချို့တဲ့ကြခြင်း၊ မရနိုင်သော ဃာနစသော ဣန္ဒြေ ၃ ပါးတို့အတွက် ပသာဒ
မရှိစေကာမူ နှာခေါင်း-လျှာ-ကိုယ်ဟူသော ပုံသဏ္ဌာန်တို့ အပြည့်အစုံ ပါရှိခြင်းကြောင့်
“အဟိနိန္ဒြိယ” ဖြစ်နိုင်ပါသည် ဟုလို။ [“ကိုယ် လက်စသော ပုံသဏ္ဌာန်များလည်း မိန်းမပုံ
မဟုတ်၊ ယောက်ျားပုံချည်းသာ ဖြစ်သည်”ဟု အဋ္ဌကထာတို့ ဆိုကြသည်။]

၈၈-၉၂။ သဗ္ဗသော၊ ပေ၊ သမတိက္ကမာတိ အာဒိနံ-သဗ္ဗသော၊ ပေ၊ သမတိက္ကမာ အစရှိသော ပုဒ်တို့၏၊ အတ္ထော-ကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ၊ [“ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေဝုတ္တော”ဟူသော အဖွင့်မျိုးကို “အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာ-ညွှန်ပြသောအဖွင့်”ဟု ခေါ်၍ နောက်၌ တိုက်ရိုက်ဖွင့်မည့်အဖွင့်ကို “ပစ္စက္ခသံဝဏ္ဏနာ”ဟု ခေါ်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ပန-အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာမှတစ်ပါး ပစ္စက္ခသံဝဏ္ဏနာကို ဆိုဦးအံ့”ဟု ဆရာတို့ ပေးတော်မူကြ၏၊ ဤ၌ကား ပြတ်ပြီး ဆက်သော ဝါကျာရမ္မဟု ကြံလိုက်ပါသည်။] ပန-ဆက်၊ အကာသာနဉ္စာယတနပဂေါတိ အာဒိသု-အကာသာနဉ္စာယတနပဂေါ အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ အာကာသာနဉ္စာယတနဘဝံ-အာကာသာနဉ္စာယတန ဘဝသို့၊ ဥပဂတော-ကပ်ရောက်သော၊ (အတ္တာ အတ္တိ၌စပ်)၊ ဣတိဇဝံ-ဤသို့၊ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဧတ္ထ-ဤဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၌၊ သေသံ-ကြွင်းသောပုဒ်အပေါင်းသည်၊ ဥတ္တာနမေဝ-ပေါ်လွင်ထင်ရှားသည်သာ၊ ဣတိ-ဥစ္ဆေဒဝါဒအဖွင့်အပြီးတည်း။

အာကာ၊ ပေ၊ ဘဝံ။ ။ “အာကာသာနဉ္စာယတန”အရ ဈာန်ကို ယူရိုးဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာ၌ ထိုဈာန်ကြောင့်ရအပ်သောဘဝကို ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ယူစေလို၍ “အာကာသာနဉ္စာယတနဘဝံ”ဟု မိန့်သည်၊ “ဘဝံ” ဟူရာ၌ ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဝိပါက် (ဥပပတ္တိဘဝ) တည်း။ [ဤ အာကာသာနဉ္စာယတန ဘဝတို့၌ နာမကာယရှိသောကြောင့် ပါဠိတော်၌ “ကာယဿ ဘေဒါ”ဟု ကာယသဒ္ဒါကို သုံးစွဲထားသည်။]

ဥစ္ဆေဒဝါဒအဖွင့်ပြီး၏။

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒအဖွင့်

၉၃။ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ-ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ၌၊ (အတ္ထော ဇဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ပစ္စက္ခဓမ္မော-ဣန္ဒြေတို့၏ ရှေးရှုဖြစ်သောသဘောကို၊ ဝါ-ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောကို၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မောတိ-ဒိဋ္ဌဓမ္မဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ ဇတံ-ဤ ဒိဋ္ဌဓမ္မောဟူသော သဒ္ဒါသည်။

ပစ္စက္ခဓမ္မော။ ။ ဒိဋ္ဌကို “ပစ္စက္ခ”ဟု ဖွင့်၏၊ ပစ္စက္ခကို “ပတိ+အက္ခ”ဟု ခွဲ၊ အက္ခာနံ-စက္ခုစသော ဣန္ဒြေ ၆ ပါးတို့၏၊ ပတိ-ရှေးရှုတည်း၊ ပစ္စက္ခံ၊ ယခုဘဝ၌ ဖြစ်သမျှကို ဣန္ဒြေတို့က အကုန်မယူနိုင် (အာရုံမပြုနိုင်) သော်လည်း ထို အတ္တဘောကို ရရှိသောပုဂ္ဂိုလ်မှာ တစ်ကိုယ်လုံး ထင်ရှားပြီးဖြစ်သောကြောင့် စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့၏ အာရုံကဲ့သို့ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော တစ်ခုလုံးကို “ပစ္စက္ခ (ဣန္ဒြေတို့၏ရှေးရှု)”ဟု ဆိုနိုင်သည်။ [တတ္ထ ယော အနိန္ဒြိယဝိသယော-ဣန္ဒြေတို့၏အာရုံ မဟုတ်၊ သောပိ သုပါကဋ္ဌာဝေန ဣန္ဒြိယဝိသယော ဝိယ ဟောတီတိ အာဟ-ဒိဋ္ဌဓမ္မောတိ ပစ္စက္ခဓမ္မော ဝုစ္စတိတိ-ဋီကာ။]

တတ္ထတတ္ထ-ထိုထို ဘုံဘဝ၌၊ ပဋိလဒ္ဓတ္တဘာဝဿ-ရအပ်သော အတ္တဘောကို၊ အဓိဝစနံ-ဟောသောသဒ္ဓါတည်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ-ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌၊ နိဗ္ဗာန်-ဒုက္ခ၏ ငြိမ်းအေးခြင်းတည်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်-ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော၌ ဒုက္ခ၏ငြိမ်းအေးခြင်း၊ ဣမသ္မိယေဝ အတ္တဘာဝေ-ဤ အတ္တဘော၌ပင်၊ ဒုက္ခ ဂူပသမနံ-ဒုက္ခ၏ ငြိမ်းအေးခြင်းတည်း၊ ဣတိအတ္ထော၊ (ယေ-အကြင် သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊) တံ-ထို ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော၌ ဒုက္ခ၏ငြိမ်းအေးခြင်းကို၊ ဝဒန္တိ-ပြောဆိုကြကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်၊) ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါ-ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒတို့မည်၏၊ ပရမဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနန္တိ-ကား၊ ပရမံ-မြတ်သော၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်-ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော၌ ဒုက္ခ၏ငြိမ်းအေးခြင်းကို၊ ဥတ္တမံ-မြတ်သော၊ (ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်-ကို) (ပညပေန္တိ ဌာဝပ်)၊ ဣတိအတ္ထော။ [ပရမံကို “ဥတ္တမံ”ဟု ဖွင့်သည်။]

၉၄။ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိတိ-ကား၊ မနာပိယရူပါဒိဟိ-စိတ်ဖြင့်ရောက်အပ်သော ရူပါရုံအစရှိကုန်သော၊ ဝါ-မြတ်နိုးအပ်သော ရူပါရုံအစရှိကုန်သော၊ ပဉ္စဟိ-ငါးပါးကုန်သော၊ ကာမကောဋ္ဌာသေဟိ-ကာမအစုတို့နှင့်၊ ဝါ-ကာမအစုတို့သည်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မော။ ။ဒဿနဘူတေန ဉာဏေန ဥပလဒ္ဓဓမ္မော-ဋီကာ၊ ပဿိယတိ-ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အပ်၏၊ ဣတိဒိဋ္ဌော၊ ဒိဋ္ဌောစ+သော+ဓမ္မောစာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မော-ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် သိမြင်အပ်သောသဘော၊ ထိုထိုဘဝ၌ရအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောကို “ဒိဋ္ဌဓမ္မ”ဟု ဆိုသောကြောင့် ထိုတစ်ဘဝလုံးကို ပကတိမျက်စိဖြင့်ချည်း မမြင်နိုင်၊ အသိဉာဏ်ဖြင့်သာ မြင်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဒိဋ္ဌကို “ဒဿနဟေတုဘူတေန ဉာဏေန”ဟု ဖွင့်သည်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနံ။ ။“နိဗ္ဗာန်”အရ ကိလေသာတို့ကို တစ်ဖန် ငြိမ်းစေတတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ အသင်္ခတဓာတ်ဟူသော နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း ထိုတိတ္ထိဆရာတို့အာရုံမပြုနိုင်၊ ထို့ကြောင့် “နိဗ္ဗာန်”အရ ထိုနိဗ္ဗာန်မျိုးကို မဖွင့်ဘဲ “ဒုက္ခဂူပသမနံ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ကာမခံစားလိုစိတ် အပြင်းအပြစ်၍ ပူလောင်မှုဒုက္ခ ဖြစ်နေရသောအခါ ကာမချမ်းသာကို ခံစားလိုက်ရလျှင် ထိုဒုက္ခအပူငြိမ်း၏၊ ထိုသို့ငြိမ်းမှုကို “ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်”ဟု ဆိုလိုသည်။

တံ ဝဒန္တိ။ ။တံ ဝဒန္တိဖြင့် “ဝဒန္တိတိဝါဒါ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်-ကို+ဝါဒါ-ပြောဆိုသူတို့တည်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါ”ဟု ပြုစေလို၏၊ “ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနေ+ပဝတ္ထော+ဝါဒေါ ဧတေသံတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါ”ဟုလည်း ပြုသင့်ကြောင်းကို ဋီကာသစ်မိန့်သည်။

ကာမဂုဏေဟိ။ ။“မနာပိယ”ဖြင့် ကာမ၏အနက်ကို ပြ၏၊ “ကာမိယန္တိ-လိုလားတောင့်တအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ ကာမာ”ဟု ပြ၊ မနာပိယ၌ “မန+အာပိယ”ဟုခွဲ၊ အပိယန္တေ ပါပုဏိယန္တေ-ရောက်အပ်ကုန်၏၊ ဣတိ အာပိယာ၊ အပဓာတ် ပါပုဏနအနက်ဟော၊ ဣပစ္စည်း၊ ဣအာဂုံ၊ အကို ဝုဒ္ဓိပြု၊ မနေန-စိတ်ဖြင့်+အာပိယာ-ရောက်ထိုက်ကုန်သော ရူပစသည်တို့တည်း၊ မနာပိယာ-တို့၊ ဤသို့ သဒ္ဓတ္ထဖြစ်သော်လည်း “မြတ်နိုးအပ်”ဟု ဝေါဟာရတ္ထကိုသာ သုံးစွဲ

ဝါ-တစ်နည်း၊ (ကာမ)ဗန္ဓနေဟိ-ကာမအနှောင်အဖွဲ့တို့နှင့်၊ ဝါ-တို့သည်၊ သမပ္ပိတောတိ-ကား၊ သုဋ္ဌ-ကောင်းစွာ၊ အပ္ပိတော-ရောက်အပ်သည်၊ အလ္လီနော-ငြိကပ်သည်၊ ဟုတွာ-၍၊ သမင်္ဂီဘူတောတိ-ကား၊ သမန္နာဂတော-ပြည့်စုံသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပရိစာရေတိတိ-ကား၊ တေသု ကာမဂုဏေသု-ထို ကာမအစုတို့၌၊ ဝါ-ထို ကာမအနှောင်အဖွဲ့တို့၌၊ ယထာသုခံ-ချမ်းသာသည်အားလျော်စွာ၊ ဣန္ဒြိယာနိ-စက္ခုစသော ၆ ပါးသော ဣန္ဒြေတို့ကို၊ စာရေတိ-လှည့်လည်စေ၏၊ သဗ္ဗာရေတိ-ထက်ဝန်းကျင် လှည့်လည်စေ၏၊ ဣတောစ-ဤအာရုံသို့လည်းကောင်း၊ ဣတောစ-ဤ အာရုံသို့လည်းကောင်း၊ ဥပနေတိ-ပို့ဆောင်၏၊ အထဝါ-ထို့ပြင်

ကြသည်၊ ရူပါဒိဋ္ဌိ အာဒိဖြင့် ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံတိုင်အောင် ယူပါ၊ ဂုဏ၏အနက်ကို ကောဋ္ဌာသ-ဗန္ဓန ဟု ၂ နက် ဖွင့်၏၊ “ဂုဏော ပဋုလရာသီသု၊ အာနိသံသေစ ဗန္ဓနေ”စသော အဘိဓာန်(၇၈၇)လာ အနက်တို့တွင် ရာသီအနက်ကို ကောဋ္ဌာသဟု ဆိုသည်၊ ရူပါရုံသည် ကာမဂုဏ် ၅ ပါးအပေါင်း၏ အစိတ်တစ်စုတည်း၊ သဒ္ဓါရုံစသည်လည်း နည်းတူ၊ ထိုအာရုံများသည်ပင် သတ္တဝါတို့ကို မိမိစွဲလမ်းရာအာရုံမှ မလွတ်အောင် နှောင်ဖွဲ့တတ်၏။

သမပ္ပိတော။ ။သံ+အပ္ပိတော၊ အပ္ပဓာတ်လည်း ပါပုဏန အနက်ဟောတည်း၊ အပ္ပိယတောတိ အပ္ပိတော၊ သုဋ္ဌ+အပ္ပိတော သမပ္ပိတော၊ ဋီကာသစ်၌ “အပ္ပိတော”ကို “ထပိတော”ဟု ဖွင့်ခြင်းမှာ အဓိပ္ပာယ်တ္ထသာတည်း၊ ကာမဂုဏ်တို့သည် ကောင်းစွာရောက်အပ် ထားအပ်သူသည် “ကာမဂုဏ်တို့၌ ကပ်ငြိတွယ်တာ မခွါနိုင်အောင် ဖြစ်သူတည်း”ဟု အဓိပ္ပာယ်တ္ထ ပြလို၍ “အလ္လီနော ဟုတွာ”ဟု ဖွင့်သည်။

သမင်္ဂီဘူတော။ ။အလုံးစုံ အကုန်အစင် ယူအပ်သော (ပြည့်စုံသော) အရာကို “သမံ (သကလံ)-အလုံးစုံကို+ဂယုတေ-ယူအပ်၏”ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ၊ “သမဂ္ဂ”ဟု သက္ကတ အဘိဓာန် ဆိုသကဲ့သို့ “သမံ+ဂယုတေတိ သမင်္ဂီ”ဟုလည်း ဆိုသင့်၏၊ သမင်္ဂီ ယဿ အတ္ထိတိ သမင်္ဂီ။ [“သမင်္ဂီ”ပုဒ်က အပြည့်အစုံရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဟောနိုင်ကြောင်းမှာ “တံ တတိယဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂလံ”ထောက်၍ သိသာ၏။] သမင်္ဂီ+ဟုတွာ+ဘူတော သမင်္ဂီဘူတော၊ “သမန္နာဂတောကား အဓိပ္ပာယ်တ္ထတည်း။ [“သံ+အနု+အာဂတ”ကို ပုဒ်စပ်သောအခါ “သမန္နာဂတော”ဟု ဖြစ်သင့်၏၊ ဥသရပျောက်၍ န ဒွေဘော်ရောက်လျက် “သမန္နာဂတ”ဟု တွေ့ရသည်၊ တချို့နေရာ၌ “သမ္ပန္နာဂတော”ဟု ရှိသည်ကား မကောင်းပါ။]

ပရိစာရေတိ။ ။ပရိသည် “ပရိတော-ထက်ဝန်းကျင်” အနက်ဟော၊ ထိုပရိ၏အနက်ကို “တေသု ကာမဂုဏေသု”ဟု ဖွင့်၏၊ “ထက်ဝန်းကျင် ကာမဂုဏ်တို့၌” ဟူလို၊ စာရေတိဋ္ဌ စရဓာတ်၊ ကာရိတ် ဧကပစ္စည်း၊ ထို့ကြောင့် ကာရိတ်ပစ္စည်း၏ ကံကို “ဣန္ဒြိယာနိ”ဟု ထည့်သည်၊ စာရေတိကို “သဗ္ဗာရေတိ”ဟု ဖွင့်၏၊ “ကျင့်စေ”ဟူသော အနက်ကို တားမြစ်၍ “လှည့်လည်စေ”ဟူသော အနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ “ထိုသို့ လှည့်လည်စေခြင်း”ဟူသည် “ရူပါရုံဆီသို့ စက္ခုဇြေကိုပို့ဆောင်လိုက် (ကြည့်ရှုလိုက်)، သဒ္ဓါရုံဆီသို့ သောတိဇြေကို ပို့ဆောင်လိုက်” စသည်ဖြင့် “အလဲအလှယ် ပို့ဆောင်သောအားဖြင့် ခံစားခြင်းတည်း”ဟု သိစေလို၍ “ဣတော ၊ပေ၊ ဥပနေတိ”ဟု ဖွင့်သည်။

တစ်နည်းကား၊ လဠတိ-တင့်တယ် စမွယ်၏၊ ရမတိ-မွေ့လျော်၏၊ ကိဠတိ-ပျော်ပါး၏။

စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤ ပဉ္စဟိကာမဂုဏေဟိဟူသော ပါဠိ၌၊ ကာမဂုဏာ-ကာမဂုဏ်တို့သည်၊ (ကာမအစု၊ ကာမအနှောင်အဖွဲ့တို့သည်)၊ မာနသိကာစေတ-လှူ၌ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်တို့လည်းကောင်း၊ ဒိဗ္ဗာစ-နတ်၌ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်တို့လည်းကောင်း၊ (ဣတိ-သို့၊) ဒုဝိဇာ-၂ ပါးအပြားရှိကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ မာနသိကာ-လှူ၌ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်တို့ကို၊ မန္တာတုကာမဂုဏသဒိသာ(တိ)-မန္တာတ်မင်း၏ကာမဂုဏ်နှင့်တူသော ကာမဂုဏ်တို့ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ-မှတ်ထိုက်ကုန်၏၊ ဒိဗ္ဗာ-နတ်၌ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်တို့ကို၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္ထိဒေဝရာဇာဿ-ပရနိမ္မိတဝသဝတ္ထိနတ်မင်း၏၊ ကာမဂုဏသဒိသာတိ-ကာမဂုဏ်နှင့်တူသော ကာမဂုဏ်တို့ဟူ၍၊ (ဒဋ္ဌဗ္ဗာ-ကုန်၏၊) ဟိ-မှန်၊ ဧဝရပေ-ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ ကာမေ-ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့သို့၊ ဥပဂတာနံ-ကပ်ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ တေ-ထို သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိ-ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ ဝါ-ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန် စည်းစိမ်ကို၊ ပညပေန္တိ-ပညတ်ကြကုန်၏။ [“ပရမဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်” ဟု အလွန်အပိုင်းအခြား အနက်ဟော ပရမသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုသောကြောင့် လူတို့၌ အမြင့်ဆုံး၊ နတ်တို့၌ အမြင့်ဆုံးကာမဂုဏ်ကို ပုံစံထုတ်ပြသည်ဟု မှတ်ပါ။]

၉၅။ ဒုတိယဝါရေ-၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ဟုတွာ-ဖြစ်ပြီး၍၊ အဘာဝဋ္ဌေန-ထင်ရှားမရှိခြင်းဟူသော အနက်သဘောကြောင့်၊ အနိစ္စာ (ဣတိ)-အနိစ္စတို့ဟူ၍၊ (ဝေဒိတဗ္ဗာ-န်၏၊) ပဋိပိဋနဋ္ဌေန-ရန်သူတို့သည် အဖန်ဖန်နှိပ်စက်

အထဝါ။ ။ဤနည်းကား “ပရိ ဥပသာရကြောင့် စရဓာတ်သည် ကိဠာအနက်ဟော”ဟု ပြ၏၊ စာ၌ ဂုဒ္ဓိကား စုရာဒိ ဇောပစ္စည်းကြောင့်တည်း၊ အခြားအဋ္ဌကထာတို့၌ “လဠတိ၊ ဥပလဠတိ”ဟု ရှိ၏၊ ဤ၌ “လဠတိ၊ ပလဠတိ”ဟု ရှိဟန်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ပလဠတိတိ ပကာရေဟိ လဠတိ၊ ဝိလာသံ ကရောတိတိ အတ္ထော”ဟု တွေ့ရသည် “ဝိလာသံ”ကား လဠဓာတ်၏ အနက်တည်း။

ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန။ ။“ဟုတွာ အဘာဝ”ဟူရာ၌ ကာမတို့၏ တစ်ဘဝ၌ဖြစ်ခြင်းကို “ဟုတွာ”ဟုလည်ကောင်း၊ ထိုသို့ ဖြစ်ပြီး၍ ပျက်စိကြခြင်း ကုန်ပျောက်ကြခြင်းကို “အဘာဝ”ဟု လည်းကောင်း ဆိုသည်၊ အဘိဓမ္မာသဘောအားဖြင့် ဥပါတ်ခြင်းဟူသော ဟုတွာနှင့် ဘင်ခဏ၌ ပျက်ခြင်းဟူသော အဘာဝကိုကား ထိုတိတ္ထိဆရာတို့ မသိနိုင်ကြပါ။

ပဋိပိဋနဋ္ဌေန။ ။ဒုက္ခလက္ခဏာကို ပြရာ၌ “ဥဒယဗ္ဗယပဋိပိဋနဋ္ဌေန”ဟု ပြလေ့ရှိသော်လည်း ထို ဥဒယ+ဗ္ဗယကို တိတ္ထိဆရာတို့ မသိနိုင်ကြသောကြောင့် ဥဒယဗ္ဗယကို မထည့်ဘဲ “ပဋိပိဋနဋ္ဌေန”ဟုသာ ဆိုသည်၊ ထို ပိဋန ဟူသည်လည်း ကာမတို့၏ ရေ မီး သူခိုး ရန်သူအမျိုးမျိုး အနှိပ်စက် အဖျက်ဆီး ခံရခြင်းတည်း။

အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့်၊ ဒုက္ခာ (ဣတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ)၊ ပကတိ ဝိဟေနဋ္ဌေန-ပင်ကိုယ်သဘောကို စွန့်ခြင်းဟူသော အနက်သဘောကြောင့်၊ ဝိပရိဏာမဓမ္မာတိ- ဖေါက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိကုန်၏ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ တေသံ၊ ပေ၊ ဘာဝါတိ-ကား၊ တေသံ ကာမာနံ-ထို ကာမတို့၏၊ ဝိပရိဏာမသင်္ခါတာ- ဖေါက်ပြန်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော၊ အညဏာ ဘာဝါ-ပင်ကိုယ်သဘောမှ တစ်ပါးသော အပြားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ [အညဏာ ဘာဝါတိ ကာရဏေ နိသက္ကဝစနံ- ဋီကာသစ်။] မေ-ငါ၏၊ ယမ္မိ-အကြင်ဝတ္ထုသည်လည်း၊ အဟောသိ-ရှိခဲ့ဘူးပြီ၊ မေ-ငါ၏၊ တမ္မိ-ထိုဝတ္ထုသည်လည်း၊ နတ္ထိ-ယခု မရှိတော့၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တနယေန-ဟောတော်မူအပ်သောနည်းဖြင့် (ထိုထိုသုတ်ပုဒ်တို့၌ ဟောတော်မူ အပ်သောနည်းဖြင့်)၊ သောက ပေ၊ ပါယာသာ-သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ-နံ၏။

တတ္ထ-ထို သောကစသည်တို့တွင်၊ သောကော-သောကသည်၊ အန္တောနိဇ္ဈာ ယနလက္ခဏော-အတွင်းစိတ်၌ လောင်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏၊ ပရိဒေဝေါ-သည်၊ တန့်သိတလာလပ္ပနလက္ခဏော-ထို သောကကိုမှီသော ပြင်းစွာပြောဆိုခြင်း

ပကတိဝိဟေနဋ္ဌေန။ ။ဗုဒ္ဓရှင်တော်၏ ဝါဒကို ပြရာ၌ အနိစ္စ ဒုက္ခဟု ပြပြီးလျှင် အနတ္တကို ပြမြဲဖြစ်သော်လည်း တိတ္ထိဝါဒကို ပြရာ၌ကား ထိုဆရာတို့က “အနတ္တ”ဟု မယူကြသောကြောင့် “အနတ္တ”ဟု မပြတော့ဘဲ “ဝိပရိဏာမ ဓမ္မာ”ဟု ဆိုသည်။ ဗုဒ္ဓအလိုတော် အားဖြင့် “ဝိပရိဏာမ”ဟု ဆိုလျှင် ဧရာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ မရဏအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖေါက်ပြန်ခြင်းတည်း၊ ဤ၌ကား ကာမတို့၏ ဧရာမရဏကို တိတ္ထိဆရာတို့ မသိနိုင်သော် ကြောင့် သူတို့သိနိုင်လောက်သော ပကတိဝိဟေနဋ္ဌကိုသာ ပြရသည်။ ရူပါရုံတို့၏ လှပသော အဆင်းကိုစွန့်၍ အိုမင်းရခြင်းစသည်ကို “ပကတိဝိဟေန”ဟု ဆိုလိုသည်။

အန္တောနိဇ္ဈာယန။ ။ဈေဓာတ်သည် လောင်ခြင်း ဒဟနအနက်ကို ဟော၏၊ သောက ဖြစ်သောအခါ အတွင်း၌ ပူလောင်နေခြင်းသည် (ဆီချက်သောအခါ လျှံ၍စေ၍ မတက်သေးဘဲ အိုးအတွင်း၌ ကျက်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းသည်) သောက၏ လက္ခဏာတည်း၊ ထို့ကြောင့် သောကကို “ဝမ်းနဲခြင်းသဘော”ဟု မှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။“သောက-စိုးရိမ်ခြင်း”ဟု မြန်မာပြန်ကြ၏၊ “စိုးရိမ်”ဟူသည် တစ်စုံတစ်ခု ဖြစ်စရာရှိသော ဘေးကို တင်ကြို၍တွေးကာ စိတ်ပူခြင်းတည်း၊ “သောက”ကား ဉာတိဗျသန စသည်နှင့် တွေ့ဆဲ တွေ့ပြီးဖြစ်၍ စိတ်ထည်း၌ ဆွေးခြင်းသာတည်း၊ ထိုသို့ ပူဆွေးမှုကို “ဝမ်းနည်းခြင်း”ဟုသာ မြန်မာပြန်သင့်ပါသည်။ ဉာတိ ပေ၊ ဗျသနေဟိ ဖဋ္ဌဿ (တွေ့ထိအပ် နှိပ်စက်အပ်သူ၏) စေတသော အန္တော အပ္ပန္တရံ နိဇ္ဈာယနံ (ပူလောင်ခြင်း) သောစနံ အန္တောနိဇ္ဈာယနံ၊-ဋီကာ။]

တန့်သိတလာလပ္ပန။ ။သောကကို အရင်းခံ၍ (စိတ်ထဲ၌ မချုပ်တည်းနိုင်ဘဲ) အပြင်သို့ ထွက်လာသော (ဆီကျက်သောအခါ အတော်ကြာ၍ အကျက်အားကြီးလာလျှင် ဝေ၍လျှံ၍ တက်လာသည်နှင့် တူသော) ဝိသံသည် ပရိဒေဝမည်၏၊ လာလပ္ပန၌ လပဓာတ် ယုပစ္စည်းဖြင့်

လက္ခဏာရှိ၏။ ဒုက္ခံ-သည်။ ကာယပ္ပဋိ ပိဋ္ဌနလက္ခဏံ-ကာယပသာဒဌ်မှီသော ကာယဝိညာဉ်ကို နှိပ်စက်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (တစ်နည်း) ကာယပသာဒကို နှိပ်စက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (တစ်နည်း) ခန္ဓာကိုယ်ကိုနှိပ်စက်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏။ ဒေါမနသံ-သည်။ မနောဝိဃာတလက္ခဏံ-စိတ်ကိုညှင်းဆဲခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏။ ဥပါယာသော-သည်။ ဝိသာဒလက္ခဏော-မကြည်လင် မရွှင်ပျခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏။ ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေဟိတိ အာဒိနံ-ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေဟိအစရှိသောပုဒ်တို့၏။ အတ္တော-အနက်ကို။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌။ (မယာ)။ ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ။

“လပန”ဟု ပြီး၏။ လကို ဒွေဘော်ပြု၍ ဒီဃပြုသောအခါ “လာလပန”ဟု ဖြစ်၏။ ပဒွေဘော်ပြု၍ “လာလပ္ပန”ဟု စာအုပ်တို့၌ ရှိ၏။ ပုဒ်ရင်းမှာ “လာလပန” သာတည်း။ “လာလ”ဟု အသံတူ ၂ လုံးဖြစ်သောကြောင့် “ဘုသလပန-ပြင်းစွာ ပြောဆိုခြင်း (ငိုခြင်း)” အနက်ကို ဟော၏။ [လပတိ ဧတေနာတိ လပနံ-ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော အသံ၊ ဝါ-ငိုသံ၊ ဘုသံ+လပနံ လာလပ္ပနံ၊ တံ-ထိုသောကကို+နိဿိတံ တန္နိဿိတံ၊ တန္နိဿိတဉ္စ+တံ+လာလပ္ပနဉ္စာတိ တန္နိဿိတလာလပ္ပနံ။]

ကာယပ္ပဋိပိဋ္ဌန။ ။“ဒုက္ခ”ဟူသည် ကာယဝိညာဉ်၌ယှဉ်သော ဝေဒနာတည်း။ ထိုဝေဒနာသည် ယှဉ်ဘက်ကာယဝိညာဉ်စိတ်ကို ပဌမနှိပ်စက်၏။ ထို့ကြောင့် “ကာယ”ဖြင့် ကာယပသာဒဌ်မှီသော ကာယဝိညာဉ်စိတ်ကို ဌာနပစာရအားဖြင့် ယူစေလိုသောကြောင့် “ပသာဒသင်္ခါတေ ကာယေ နိဿိတဿ ဒုက္ခသဟဂတ ကာယဝိညာဏဿ+ပဋိပိဋ္ဌနံ ကာယပ္ပဋိပိဋ္ဌနံ”ဟု ဋီကာသစ်၌ ပဌမနည်း ဖွင့်၏။

တစ်နည်း။ ။“ကာယ”အရ ကာယပသာဒကိုပင် ယူ၍ “သသမ္ဘာရကထာ- ကာယဝိညာဉ်၏ အဆောက်အဦးဖြစ်သော ကာယပသာဒကိုဆိုသော စကား”ဟု တစ်နည်းဖွင့်၏။ ဥပမာ-မြားဖြင့် ဖောက်ထွင်းရာ၌ မြား၏ အဆောက်အဦးဖြစ်သော လေးကို နာမည်ပြထားသကဲ့သို့တည်း။ [သသမ္ဘာရကထနံ ဝါ ဧတံ၊ ယထာ-ဓနုနာ ဝိဇ္ဈတီတိ။] တစ်နည်း-“ကာယ”အရ ရူပကာယ (ခန္ဓာကိုယ်) ကိုယူ၍ “ရူပကာယကို နှိပ်စက်ခြင်း”ဟု ဖွင့်သေး၏။ မှန်၏-ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပြီးနောက် ရူပကာယလည်း ညှိုးနွမ်းတတ်ရကား ထိုဒုက္ခသည် ခန္ဓာကိုယ်ကိုလည်း နှိပ်စက်ရာရောက်၏။

ဝိသာဒလက္ခဏော။ ။ဥပါယာသ၌ ဥပသဒ္ဓါသည် “ဘုသ” အနက်ကို ဟော၏။ ဘုသော-လွန်ကဲပြင်းပြသော+အာယာသော-ပင်ပန်းခြင်းတည်း။ ဥပါယာသော-ခြင်း၊ ဉာတိဗျ သန စသည်တို့ တွေ့ထိအပ် နှိပ်စက်အပ်သူ၏ (အိုးအတွင်း၌ကျက်သော ဆီသည် ဝေလျှံ၍ တက်ပြီးမှ ကြွင်းကျန်သမျှ ခန်းသွားလောက်အောင် အကျက်ကြီး ကျက်သကဲ့သို့) ငိုသံမျှပင် မထွက်နိုင်တော့ဘဲ မျောမေ့ (တက်) သွားလောက်အောင် ပူဆွေးခြင်းသည် ဥပါယာသ မည်၏။ ထိုဥပါယာသကို “ဝိသာဒလက္ခဏာရှိ၏”ဟု ဆိုသည်။ ဝိသာဒကို “အပသန္နာကာရ-မကြည် လင်သော အခြင်းအရာ”ဟု ဋီကာတို့ဖွင့်ကြ၏။ [သာဒနံ ပသာဒနံ-ကြည်လင်ခြင်း၊ သာဒေါ-ခြင်း၊ သာဒတော+ဝိဂမနံ ဝိသာဒေါ-ကြည်လင်ခြင်းမှ ကင်းခြင်း၊ ဝါ-မကြည်လင်ခြင်း။]

၉၆။ ဝိတက္ကိတန္တိ - ကား၊ အဘိနိရောပနဝသေန-စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှေးတင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တော-ဖြစ်သော၊ ဝိတက္ကော-ဝိတက်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဝိစာရိတန္တိ - ကား၊ အနုမဇ္ဇနဝသေန-အာရုံကို အဖန်ဖန်ပွတ်တိုက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တော-သော၊ ဝိစာရော-ဝိစာရသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဧတေနတန္တိ - ကား၊ ဧတေန ဝိတက္ကိတေနစ-ဤ ဝိတက်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ကြောင့်လည်းကောင်း၊ (ဧတေန) ဝိစာရိတေနစ-ဤ ဝိစာရဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဧတံ ပဌမဇ္ဈာနံ-ဤ ပဌမဈာန်သည်၊ ဩဠာရိကံ(ဝိယ)-ကြမ်းတန်းသကဲ့လည်းကောင်း၊ သကဏ္ဍကံဝိယ-ဆူးရှိသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဓါယတိ-ထင်ရ၏။ [ပါဠိတော်၌ “အက္ခာယတိ”ဟု ရှိ၏။]

၉၇-၉၈။ ပီတိဂတန္တိ - ကား၊ ပီတိယေဝ-ပီတိပင်တည်း၊ [“ဂတအတွက် အနက်သီးခြားမရှိ”ဟု ပြသည်။] စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံတိ-ကား၊ စိတ္တဿ-စိတ်၏၊ ဥပ္ပိလဘာဝကရဏံ-ပေါ်လွင်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော၊ (“ပီတိဂတံ-ပီတိသည်”ဟု ထည့်စပ်)၊ စေတသော အဘောဂေါတိ-ကား၊ ဈာနာတတိယဈာန်မှ၊ ဝုဠာယ-ထ၍၊ တသ္မိသုခေ-ထို တတိယဈာန်ချမ်းသာ၌၊ [“တဟိသုခေ”ဟု လည်း ရှိ၏။] ပုနပ္ပုနံ-အဖန်ဖန်၊ စိတ္တဿ-စိတ်ကို၊ (သမန္နာဟာရော

ဝိတက္ကိတံ။ ။ဝိပုဗ္ဗ တက္ကဓာတ်၊ တ ပစ္စည်းသည် ဘော အနက်ကိုဟောသောကြောင့် ကြံစည်ခြင်းသဘောဖြစ်သော ဝိတက်ကိုပင် အရကောက်ရ၏။ ထို့ကြောင့် “အဘိနိရောပန၊ ပေ၊ ဝိတက္ကော”ဟု ဖွင့်သည်။ “အဘိနိရောပန”၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အဘိဓမ္မာ အဖွင့်များကြည့်၍ သိပါ။ [ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကိတံ၊ တံ ပန အဘိနိရောပနသဘာဝေါ ဝိတက္ကောယေဝါတိ အာဟ-အဘိ၊ ပေ၊ ဝိတက္ကောတိ၊ ဒေသနယော ဝိစာရိတန္တိ ဧတ္ထာပိ၊-ဋီကာ။]

ဧတေန၊ ပေ၊ ဓါယတိ။ ။ဧတေနာတံ ဝိတက္ကဝိစာရေ ပရာမသိတွာ ကရဏနိဒ္ဒေသော၊ ဟေတုနိဒ္ဒေသော ဝါ၊-ဋီကာသစ်၊ အတူတကွ ယှဉ်ရကား သဟစရဏ ဖြစ်မှုကိုရည်ရွယ်၍ “ကရဏ”ဟုလည်းကောင်း၊ သဟစရဏဖြစ်သော်လည်း ဩဠာရိကဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ရည်ရွယ်၍ “ဟေတု”ဟုလည်းကောင်း ၂ မျိုးဖွင့်သည်။

ဩဠာရိကံ၊ သကဏ္ဍကံ။ ။ကြံစည်တတ် သုံးသပ်တတ်သော ဝိတက်၊ ဝိစာရ ၂ ပါး စုံတို့သည် စိတ်ကို မငြိမ်မသက် လှုပ်လှက်ချောက်ချားအောင် ပြုတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ထို ၂ ပါးနှင့်ယှဉ်နေရသော ပဌမဈာန်စိတ်သည် အထက်ဈာန်များလောက် မနုည့်ရကား ကြမ်းတန်းသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ လောက၌ ကြမ်းတန်းသော အရာသည် ဆူးထ၍နေ၏။ ထို့ကြောင့် ကြမ်းတန်းပုံသရုပ်ပေါ်အောင် “သကဏ္ဍကံ”ဟု ထပ်ဆင့်သည်။

ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ။ ။ဥပ္ပိလာဝိတဿ+ဘာဝေါ ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ၊ ဥပ္ပိလာဝိတပုဒ်၏ အနက်ကို “မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ ဝဏ္ဏံ ဘာသေယျံ”ဟူသော နိဒါန်း၌ ပြခဲ့ပြီ။ ပီတိဖြစ်လျှင် စိတ်သည် ဥပ္ပိလာဝိတ-ဗူးတောင်းအသွင် ပေါ်လွင်တက်ကြွ၏။ ထို့ကြောင့် ပီတိကို ဥပ္ပိလဘာဝကိုပြုတတ်သော “ဥပ္ပိလဘာဝကရဏ” တရားဟု ဆိုသည်။ [ပီတိဂတံကို ငဲ့၍ “ကရဏံ”ဟု နပုလ္လိန်ထားသည်။]

၌စပ်) ဝါ-စိတ်၏၊ အာဘောဂေါ-နှလုံးသွင်းခြင်းသည်၊ မနသိကာရော-နှလုံးသွင်းခြင်းသည်၊ သမန္နာဟာရော-ကောင်းစွာအစဉ်အတိုင်း အာရုံသို့ဆောင်ခြင်းသည်၊ ဝါ-ကောင်းစွာအဖန်ဖန် အာရုံသို့ဆောင်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ-အပြီးတည်း၊ ဧတ္ထ (ဒိဋ္ဌဓမ္မ နိဗ္ဗာနဝါဒေ)-ဤ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ၌၊ သေသ-ကြွင်းသောပုဒ်အပေါင်းသည်၊ ဥတ္တာနမေဝ-သည်သာ။

ဧတ္တာဝတာ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ သဗ္ဗာပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဒွါသဋ္ဌိ-၆၂ ပါးသော၊ ဒိဋ္ဌိယော-မိစ္ဆာအယူတို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ ကထိတာ-ဟောတော်မူအပ်ပြီးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ယာသံ-ယင်း ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့တွင်၊ သတ္တေဝ-ခုနစ်ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့သည်သာ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယော-ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ သေသာ-ကြွင်းသော ၅၅ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့သည်၊ သဿတဒိဋ္ဌိယော-သဿတဒိဋ္ဌိတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)။

အာဘောဂေါ ဟေ၊ ဟာရော။ ။“အာဘောဂေါ ပုဏ္ဏတာဝဇ္ဇေသု”ဟု အဘိဓာန်(၁၀၈၃)လာ အနက်တို့တွင် ပုဏ္ဏအနက်ကို ယူမည်စိုး၍ “မနသိကာရော”ဟု ဖွင့်၏၊ “မနသိကာရ”အရလည်း မနသိကာရစေတသိက်ကို ယူမည်စိုး၍ “သမန္နာဟာရော”ဟု ဖွင့်သည်။ [သမန္နာဟာရောကို “သံ+အနု+အာဟာရော”ဟု ခွဲ၊ သံကို “သမ္ဘာ”ဟုလည်းကောင်း၊ အနုကို “အနုက္ကမေန” တစ်နည်း “ပုနပျုနံ”ဟုလည်းကောင်း၊ အာဟာရောကို “အာရမဏဿ အာဟာရော”ဟုလည်းကောင်း၊ ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ဆိုလိုရင်းမှာ-“ထိုသုခကို စိတ်က အထပ်ထပ် အာရုံပြုခြင်း”ဟု ဆိုလိုသည်။

အဋ္ဌကထာမှ တစ်နည်း။ ။အာဘောဂေါတိ ဝါ စိတ္တဿ အာဘုဂ္ဂဘာဝေါ၊ အာရမဏေ ဩနတဘာဝေါတိ အတ္ထော၊ စိတ်၏အာရုံ၌ ညွတ်ခြင်းကို “အာဘောဂ-ရှေးရှူးခံစားလိုခြင်း”ဟု ခေါ်၏၊ အကြင်အာရုံကို အာရုံပြု၍ သုခရှိလျှင် ထိုသုခကြောင့် ထိုအာရုံသို့ စိတ်သည် ညွတ်နေတတ်၏၊ ဒုက္ခဖြစ်စေသော အာရုံမှကား (မညွတ်သည့်အပြင်) ခွဲခွါလို၏၊ ဥပေက္ခာ ဖြစ်စရာ အာရုံသို့ကား ညွတ်လည်းမညွတ်၊ ခွဲလည်းမခွဲလို။

သေသမေတ္တ။ ။[ဧတ္တ၏နောက်၌ “ဒိဋ္ဌဓမ္မ နိဗ္ဗာနဝါဒေ”ဟု တွေ့ရ၏၊ နိဿယအနက် ပေးရာမှ ယူထားဟန်တူသည်။] ဤဝါဒ၌ သံသာရဒုက္ခ၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို ဖြေဆိုကြပုံကိုလည်းကောင်း၊ အတ္တတစ်ခုတည်းကိုပင် ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန် ၅ မျိုးရနိုင်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ၏ သဿတဒိဋ္ဌိ၌ သွင်းယူရပုံကိုလည်းကောင်း ဋီကာတို့၌ ရှုကြပါလေ။

ယာသံ ဟေ၊ သေသာ။ ။ယာသံကို အနိယမဝါစကဟု ယူ၍ “ဣမာ”ဟု ထည့်ပြီးလျှင် (ဣမာ) ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိယောကို နိယမဝါစကဟု ယူသောနည်းလည်းရှိ၏၊ ထိုနည်း၌ “ယာသံ” စသောဝါကျကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေး၍ သဗ္ဗာပိစသောဝါကျကို နောက်မှ အနက်ပေးရ၏၊ ယာသံကို “နိယတကို မငဲ့သော”သဒ္ဒါဟု ယူ၍ အစဉ်အတိုင်း အနက်ပေးရသောနည်းလည်းရှိ၏၊ ဤသို့ ဋီကာသစ်၌ ၂ နည်းဖွင့်ထား၏၊ ဤနိဿယ၌ နောက်နည်းကိုသာ ပေးထားသည်၊ ဤအဓိပ္ပာယ်မျိုးကို “ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ”ဟု ရှိရာ၌လည်း သုံးစွဲနိုင်၏။ [သေသာအရ ကြွင်းသော ၅၅ ပါးကို ပါဠိတော်၌ ကြည့်ပါ။]

၁၀၀-၁၀၄။ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ (၄၄ ပါးသော အပရန္တကပ္ပိကအယူရှိသူတို့ကို ပြပြီးရာ ယခုအခါ၌)၊ ဣမေဟိ၊ ဟေ၊ ဘိက္ခဝေတိ-အစရှိသော၊ ဣမိနာဝါရေန- ဤဝါရဖြင့်၊ သဗ္ဗေပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ တေ အပရန္တကပ္ပိကေ- ထို အပရန္တကပ္ပိကသမဏဗြာဟ္မဏတို့ကို၊ ဧကဇ္ဈ-တပေါင်းတည်း၊ နိယျာတေတွာ- နိဂုံးအုပ်တော်မူ၍၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ-သဗ္ဗညုတာညာဏ်တော်ကို၊ ဝိသဇ္ဇေတိ-ဖြေ တော်မူ၏၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ ဣမေဟိ၊ ဟေ၊ ဘိက္ခဝေတိ အာဒိနာ-အစရှိသော၊ ဝါရေ

ဣဒါနိ၊ ဟေ၊ အပရန္တကပ္ပိကေ ဧကဇ္ဈ။ ။ “ဣဒါနိ၊ ဟေ၊ ဝိသဇ္ဇေတိ၊ ပုန၊ ဟေ၊ ဝိသဇ္ဇေ တိ” ပါဠိတို့ဖြင့် ပါဠိတော်လာ နိဂုံး ၂ ရပ်၏ ထူးခြားပုံကိုပြသည်။ ပဌမနိဂုံးသည် အပရန္တ ကပ္ပိက၏ နိဂုံးတည်း၊ ဒုတိယနိဂုံးကား ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက၏ အပရန္တကပ္ပိက ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိက ၃ မျိုးလုံး၏ နိဂုံးတည်း၊ ဤသို့ထူးသည်-ဟူလို၊ ဣဒါနိကို ဝိသဇ္ဇေတိ ၂ ပုဒ်၌ စပ်ပါ။

အမှာ။ ။ “အပရန္တကပ္ပိကေ” နေရာ၌ ရှေးစာအုပ်များဝယ် “ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကေ” ဟု တွေ့ရ၏၊ ပါဠိတော်၌ အပရန္တကပ္ပိကတို့ကို နိဂုံးအုပ်သောဝါကျဖြစ်၍ “အပရန္တကပ္ပိကေ” ဟုသာ ရှိသင့် ပါသည်၊ ပါဠိတော်ကြည့်ပါ၊ “ဧကဇ္ဈ” သည် ဧကနောင် ဝိဘာဂအနက်၌ ဇ္ဈပစ္စည်းသက်ထား သော အဗျယတဒ္ဓိတ်ပုဒ်တည်း၊ အံ ဝိဘတ်ကား ကြိယာဝိသေသန အနက်ဟောတည်း၊ ဋီကာသစ်၌ “ဧကဇ္ဈတိ ရာသိကရဏတ္ထေ နိပါတော” ဟု တစ်နည်းဖွင့်သေး၏။

ပုန ဣမေဟိ။ ။ “ဣမေဟိ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေ” ချင်း တူသောကြောင့် “ပုန” ဟု ဆိုသည်၊ “ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကေ” နေရာဝယ် “အပရန္တကပ္ပိကေ၊ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကေ” ဟု ရှေးမူရှိ၏၊ ဋီကာတို့၌ “သာမညနိဒ္ဒေသေန ဧကသေသနယေန ဝါ” ဟု ဆိုသောကြောင့် “ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာစ+အပရန္တကပ္ပိကာစ+ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကာစ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကာ” ဟု ဧကဒေသ သရူပေကသေသံ ပြုထားကြောင်း သိသာ၏၊ ထိုသို့ ဧကသေသံပြုလျှင် အပရန္တကပ္ပိကပုဒ် လည်း ပါဝင်နိုင်ရကား “အပရန္တကပ္ပိကေ” ဟု သီးခြားမရှိသောပါဠိသာ ကောင်း၏-ဟု ထင်သည်၊ ပါဠိတော်၌လည်း ဤနေရာဝယ် “ပုဗ္ဗန္တာပရန္တာနဒိဋ္ဌိနော၊ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ” တို့၌လည်း ၃ ပုဒ်လုံးကိုပင် ဧကသေသံပြုထားသည်ကို တွေ့ရ၏။

ဣမေ၊ ဣမေဟိ။ ။ ဤနိဂုံးဝါကျတို့၌ ရှေးရိုက်အဋ္ဌကထာ စာအုပ်များဝယ် “ဣမေ ခေါ တေ” ဟု တွေ့ရ၏၊ နောက်ပြင် အဋ္ဌကထာစာအုပ်များ၌ကား “ဣမေဟိ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုတွင် နောက်လာမည့် “ဝတ္ထုဟိ” နှင့် တွဲရမည်ဖြစ်၍ “ဣမေဟိ” ဟု ရှိသောပါဠိသာ အမှန်တည်း၊ “ကတမေစ တေ” ကို ဖြေသောဝါကျမှာ “ဣမေ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ ဂမ္ဘီရာ” စသည်ဖြင့် နောက်၌ သီးခြားလာပါလိမ့်မည်။

ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိက။ ။ ပါဠိတော်၌ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကအတွက် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး၊ အပရန္တကပ္ပိက အတွက် လေးဆယ့်လေးပါး၊ ဤသို့ ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့ကို ပြတော်မူ၏၊ ပုဗ္ဗန္တာ ပရန္တကပ္ပိကအတွက် သီးခြားပြတော်မူမူ သို့ပါလျက် “ဣမေဟိ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေ” စသော

န-ဝါရဖြင့်၊ သဗ္ဗေပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ တေပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကေ-
ထို ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိက သမဏဗြာဟ္မဏတို့ကို၊ ဝါ-ထို ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက၊ အပရန္တ
ကပ္ပိက၊ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိက သမဏဗြာဟ္မဏတို့ကို၊ ဧကန္တိ-တည်း၊ နိယျာတေ
တွာ-မူ၍၊ တဒေဝဉာဏံ-ထို သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကိုပင်၊ ဝိသဇ္ဇေတိ-မူ၏။

ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ ကတမေစ ၂ပေ၊ ဓမ္မာတိ အာဒိမိ-ကတမေစ ၂ပေ၊ ဓမ္မာ
အစရှိသောပါဌ၌၊ ပုစ္ဆမာနောပိ-မေးတော်မူသော်လည်း၊ (မေးတော်မူတုန်းကလည်း)၊
သဗ္ဗညုတညာဏမေဝ-သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကိုပင်၊ ပုစ္ဆိတွာ-မေးတော်မူပြီး၍၊
ဝိသဇ္ဇမာနောပိ-ဖြေတော်မူပြန်သော်လည်း၊ သတ္တာနံ-သတ္တဝါတို့၏၊ အဇ္ဈာသယံ-
အဇ္ဈာသယကို၊ ဝါ-သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဟူသောအလိုကို၊ တုလာယ-ချိန်ခွင်ဖြင့်၊
တုလယန္တောဝိယ-ချိန်တော်မူသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သိနေရပါဒတော-မြင်းမိုရ်
တောင်ခြေမှ၊ ဝါလုကံ-သဲကို၊ ဥဒ္ဓရန္တောဝိယ-ထုတ်ဆောင်တော်မူသကဲ့သို့လည်း

ပါဠိတော် ဒုတိယနိဂုံးဝါကျ၌ “ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာစ၊ အပရန္တကပ္ပိကာစ၊ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကာစ”ဟု
၃ မျိုးခွဲ၍ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကတို့ကို ထည့်ရပါသနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား။ ။ပါဠိတော်၌ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အပရန္တကပ္ပိတို့ကိုလည်း
ကောင်း အကျယ်ဟောတော်မူလိုက်လျှင် ပုဗ္ဗန္တအပရန္တ ၂ မျိုးလုံးရှိသော “မဇ္ဈန္တ” ကိုလည်း
ဟောတော်မူပြီးဖြစ်၏။ ထို မဇ္ဈန္တဟူသည် ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော (ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ) တည်း၊ ထိုပစ္စုပ္ပန်
ဘဝကို ကြံဆခြင်းရှိသူတို့သည် ဤဘဝအတွက် လွန်ပြီးအတ္တနှင့် လာလတုံ အတ္တ ၂ မျိုး
လုံးကိုပင် အန္တာနန္တိကဟုလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဟုလည်းကောင်း ယူဆသူတို့တည်း။
[ကေ ပန တေ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကာတိ၊ ယေ အန္တာနန္တိကာ ဟုတွာ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန ဝါဒါတိ
ဧဝံပကာရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊-ဋီကာ။]

တုလာယ တုလယန္တော။ ။[သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို “အဇ္ဈာသယ”ဟု ခေါ်၏။]
အတိုင်းအရှည်ပမာဏမရှိသော အပမာဏလောကဓာတ်တို့ဝယ် အပ္ပမာဏ သတ္တဝါတို့၏
အပမာဏဖြစ်သော သိဖွယ်တရားတို့၌ ဖြစ်ဖြစ်သမျှ မိစ္ဆာအယူတည်းဟူသော အဇ္ဈာသယသည်
အနေကဘောဒ (အလွန်များပြားစွာ) ဖြစ်ပါသော်လည်း “သဿတအယူရှိသူတို့က ၄ ယောက်၊
ဧကစ္စသဿတအယူရှိသူတို့က ၄ ယောက်” စသည်ဖြင့် ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူဖြင့် ထို
အယူအာလုံးကို သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ဖြင့် သိမ်းကျုံးတော်မူလိုက်သည်မှာ ချိန်ခွင်ဖြင့် ချိန်
ပြလိုက်သကဲ့သို့ အလွန်တိကျပါပေ၏။

သိနေရ ၂ပေ၊ ဥဒ္ဓရန္တော။ ။မြင်းမိုရ်တောင်ခြေမှသဲကို မည့်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မှ မထုတ်ယူနိုင်
သကဲ့သို့ ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့ကိုလည်း သတ္တဝါအပမာဏမှ မည်သူမျှ ထုတ်၍မပြနိုင်
လောက်အောင် ခဲယဉ်းလှပါပေ၏။ သို့သော် ဘုရားရှင်ကား သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ဖြင့်
ထုတ်ဖော်၍ ပြတော်မူနိုင်ပါပေသည်။ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်မှတစ်ပါး အခြားဉာဏ်ဖြင့် ထုတ်
ပြနိုင်စရာ မရှိပါချေ-ဟူလို။

ကောင်း၊ ဒွါသဋ္ဌိ-၆၂ ပါးသော၊ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ-မိစ္ဆာအယူတို့ကို၊ ဥဒ္ဓရိတွာ-ထုက်ဆောင်တော်မူ၍၊ သဗ္ဗညုတညာဏဓမ္မ-ကိုပင်၊ ဝိသဇ္ဇေတိ-မူ၏၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ အယံ ဒေသနာ-ဤဒေသနာတော်သည်၊ ယထာနုသန္ဓိဝသေန-အကြင်ကြင် ဆက်စပ်အပ်သော ပါဠိရပ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-ဆက်စပ်တတ်သော ပါဠိရပ်အားလျော်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အာဂတာ-ဖြစ်ပေါ်လာပြီ။

ဟိ-ချဲ့၊ သုတ္တဿ-သုတ်၏၊ အနုသန္ဓိ-အနုသန္ဓေတို့သည်၊ ပုစ္ဆာနုသန္ဓိ-ပုစ္ဆာနုသန္ဓေလည်းကောင်း၊ ဝါ-ပုစ္ဆာသည်ပြုအပ်သော ဆက်စပ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ [ဋီကာ အခြားနည်းများကို အဓိပ္ပာယ်၌ ရှုပါ။] အဇ္ဈာသယာနုသန္ဓိ-အဇ္ဈာသယာနုသန္ဓေ

ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ။ ။နောက်၌ “အဇ္ဈာဇေယကတာ-၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတည်းဟူသော ပိုက်ကွန်အတွင်း၌ မိစ္ဆာအယူအားလုံးတို့ကို ထားအပ်ကုန်ပြီ”ဟု မိန့်တော်မူလတံ့အတိုင်း နတ္ထိက၊ အဟေတုက၊ အကြိယဒိဋ္ဌိ ၃ ပါးနှင့် တကွ ထိုအရာ၌လာသော ဣဿရဝါဒ ပကတိဝါဒစသော မိစ္ဆာအယူများ၏ ဤ ၆၂ ပါး၌ အတွင်းဝင်ပုံကို ဋီကာတို့ပြထားသည့် အတိုင်း သိကြပါလေ။

တယောဟိ။ ။“ဧဝံ အယံ ယထာနုသန္ဓိဝသေန ဒေသနာအာဂတာ”ဟူသော စကား နှင့်စပ်၍ အနုသန္ဓေ ၃ ရပ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “တယောဟိ”စသည်ကိုမိန့်၊ ယခုကာလ၌ ရှေးဝါကျနှင့် နောက်ဝါကျကို ဆက်သွယ်၍ ပြကြောင်းစကားကို “အနုသန္ဓေ”ဟု ခေါ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ သုတ်တစ်သုတ်တည်းဝယ် ရှေ့ပါဠိရပ်နှင့် နောက်ပါဠိရပ်၏ ဆက်သွယ်ခြင်းကို “အနုသန္ဓိ”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအနုသန္ဓိသည် ပုစ္ဆာနုသန္ဓိစသောအားဖြင့် ၃ ပါးရှိသည်။

ပုစ္ဆာနုသန္ဓိ။ ။အဖြေစကားတိုင်းမှာ ရှေ့က အမေးစကားရှိရ၏၊ မေးခြင်းသည် အကြောင်း၊ ဖြေခြင်းကား အကျိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် အမေးနှင့် အဖြေ၏ ဆက်သွယ်မှုကို “အနုသန္ဓိ”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအနုသန္ဓိကိုလည်း အမေးသည် ပြုအပ်ရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် “အနုသန္ဓာနံ-ဆက်သွယ်ခြင်း၊ အနုသန္ဓိ-ခြင်း၊ ပုစ္ဆာယ+ကတော အနုသန္ဓိ ပုစ္ဆာနုသန္ဓိ”ဟု ဋီကာတို့ပြကြ၏။ [“တယော ဟိ အနုသန္ဓိ”ကြည့်၍ ပုလ္လိန်ဟုသိပါ။]

တစ်နည်း။ ။အနုသန္ဓဟတိ-ဆက်စပ်တတ်၏၊ ဣတိ အနုသန္ဓိ၊ ဤသို့ ကတ္တုသာဓ် ပြုလျှင် အဖြေစကားနှင့် ဆက်စပ်တတ်သော အမေးစကားရ၏၊ ထို အမေးရှိသော အဖြေ (ပါဠိတော်စကားရပ်)သည် “ပုစ္ဆာသင်္ခါတော+အနုသန္ဓိ ယဿာတိ ပုစ္ဆာနုသန္ဓိ”အရ ပုစ္ဆာနုသန္ဓိ မည်၏၊ ဤအလို “ပုစ္ဆာဟူသော အနုသန္ဓေရှိသော ပါဠိရပ်လည်းကောင်း”ဟု ပေးပါ။

တစ်နည်း။ ။“အနုသန္ဓိယတိ-ဆက်စပ်အပ်၏၊ ဣတိ အနုသန္ဓိ”ဟု ကမ္မသာဓ်ပြုလျှင် အမေးပုစ္ဆာသည် ဆက်စပ်အပ်သော အဖြေ (ပါဠိတော်စကားရပ်) ရ၏၊ ပုစ္ဆာယ-သည်+အနုသန္ဓိ-ဆက်စပ်အပ်သော အဖြေပါဠိရပ်တည်း၊ ပုစ္ဆာနုသန္ဓိ-ရပ်၊ ဤအလို “ပုစ္ဆာသည် ဆက်စပ်အပ်သော အဖြေပါဠိရပ်လည်းကောင်း”ဟု ပေးပါ။ [အဇ္ဈာသယာနုသန္ဓိ၌လည်း ဤနည်းကို မှီးပါ။]

လည်းကောင်း၊ ဝါ-အဇ္ဈာသယသည် ပြုအပ်သော ဆက်စပ်ခြင်းလည်းကောင်း၊
ယထာနုသန္တိ-ယထာနုသန္တေလည်းကောင်း၊ ဝါ-အကြင်အကြင် ဆက်စပ်အပ်သော
ပါဠိရပ်လည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တယော-၃ ပါးတို့တည်း၊ တတ္ထ-ထို ၃
ပါးတို့တွင်၊ (“ပုစ္ဆာနုသန္တိ” စသည်၌စပ်)၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝုတ္တေ-မိန့်တော်မူအပ်သော်၊
အညတရော-မထင်မရှားတစ်ပါးသော၊ [မည်သည့်အမျိုးအနွယ်၊ မည်သည့်အမည်ဟု
အမှတ်မထားအပ်သည်ကို “အညတရ-မထင်မရှား”ဟု ဆိုသည်။] ဘိက္ခု-သည်၊
ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ အဝေါစ-ပြီ၊ (ကိ)၊ ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊
ဩရိမံတိရံ-ဤမှာဘက်ကမ်းဟူသည်၊ ကိနုခေါ-အဘယ်ပါနည်း၊ ပါရိမံတိရံ-
ထိုမှာဘက်ကမ်းဟူသည်၊ ကိ-ပါနည်း၊ မဇ္ဈေ-ရေအလယ်၌၊ သံသီဒေါ-နစ်မြုပ်
ခြင်းဟူသည်၊ ကော-နည်း၊ ထလေ-မြစ်လယ်ခေါင်တွင်၊ သောင်ကုန်းပြင်၌၊
ဥဿာရော-တင်နေခြင်းဟူသည်၊ ကော-နည်း၊ မနုဿဂ္ဂါဟော-လူတို့ဆယ်ယူခြင်း
ဟူသည်၊ ကော-နည်း၊ အမနုဿဂ္ဂါဟော-နတ်တို့ ဆယ်ယူခြင်းဟူသည်၊ ကော-
နည်း၊ [အဖြေကား-နတ်အဖြစ်ကို တောင့်တ၍ ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်ခြင်းတည်း။]
အာဝဠဂ္ဂါဟော-ဝဲစုတ်ယူခြင်းဟူသည်၊ ကော-နည်း၊ အန္တောပူတိဘာဝေါ-အတွင်း၌
ပုတ်ဆွေးသည်၏အဖြစ်ဟူသည်၊ ကော-နည်း၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ ပုစ္ဆန္တာနံ-
မေးလျှောက်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား၊ ဝိသန္တိတသုတ္တဝသေန-ဖြေတော်မူအပ်သော
သုတ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပုစ္ဆာနုသန္တိ-ကို၊ ဝါ-ပုစ္ဆာသည်ပြုအပ်သော ဆက်စပ်ခြင်းကို၊
ဝေဒိတဗ္ဗော။ [ဤပုစ္ဆာတို့၏ အဖြေကို ပါဠိတော်ကျမ်းရင်း ကြည့်ပါ၊ အလွန်
ကောင်းပါသည်။]

ယထာနုသန္တိ။ ။အနုသန္တိယတိတိ အနုသန္တိ၊ ယောယော+အနုသန္တိ ယထာနုသန္တိ-
အကြင်အကြင် ရှေ့ဒေသနာသည် ဆက်စပ်အပ်သော နောက်ဒေသနာပါဠိရပ်၊ (တစ်နည်း)
အနုသန္တိဟတိတိ အနုသန္တိ-ဆက်စပ်တတ်သော ရှေ့ဒေသနာပါဠိရပ်၊ အနုသန္တိနော+အနုရူပံ
ယထာနုသန္တိ။ [“လျော်”ဟူရာ၌ အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် လျော်သည်ကို ယူပါ၊ တရားသဘော
အားဖြင့်ကား အနုရူပ (အလျော်) လည်းရှိနိုင်၊ ပဋိပက္ခ (ဆန့်ကျင်ဘက်)လည်း ရှိနိုင်ပါသည်။]

ဧဝံဝုတ္တေ ၊ပေ၊ ဧတဒဝေါစ။ ။ဧဝံဝုတ္တေ၏ နောက်၌ “နန္ဒော ဂေါပါလကော”ဟု
ရှေ့စာအုပ်တို့၌ ရှိသည်ကားမကောင်းပါ၊ ဤသုတ်သည် သဠာယတန သံယုတ်၊ အာသီဝီ
သဝဂ်၊ ၄-ဒါရုက္ခန္ဓောပမသုတ်တည်း၊ ထိုသုတ်၌ “ဧဝံ ဝုတ္တေ အညတရော ဘိက္ခု ဘဂဝန္တံ
ဧတဒဝေါစ”ဟု ရှိ၏၊ ထိုအတိုင်းသာ ဤ၌လည်း ရှိသင့်ပါသည်၊ ထိုသုတ်၏အဆုံး၌
နန္ဒမည်သော နွားကျောင်းသား၏ လျှောက်ထားအပ်သော စကားရပ်လည်း ပါသောကြောင့်
“နန္ဒော ဂေါပါလကော”ဟု မှား၍ ပါနေဟန်တူပါသည်။ [ဋီကာသစ်၌ကား “နန္ဒဂေါလက
သုတ္တေ”ဟု ရှိသင့်ကြောင်း ဆို၏၊ လိုရင်းဖြစ်သော ဒါရုက္ခန္ဓောပမ အမည်လောက် ကောင်း
မည်မထင်။]

အထခေါ-ထိုအခါ၌၊ အညတရဿ-မထင်မရှား တစ်ပါးသော၊ ဘိက္ခုနော-ရဟန်း၏၊ ဧဝံ-သို့၊ စေတသော-စိတ်၏၊ ပရိဝိတက္ကော-အကြံသည်၊ ဥဒပါဒိ-ထင်ရှားဖြစ်ပြီ၊ (ကိံ)၊ ဘော-အိုတရားအပေါင်းတို့၊ ဣတိ-ဤဆိုအပ်သည်အတိုင်း၊ ရူပံ-ရုပ်သည်၊ ဝါ-ရူပက္ခန္ဓာသည်၊ အနတ္တာကိရ-အတ္တမဟုတ်ဘူးတဲ့၊ ဝေဒနာ-ဝေဒနာသည်၊ ဝါ-ဝေဒနက္ခန္ဓာသည်၊ အနတ္တာကိရ-တဲ့၊ သညာ-သညာသည်၊ ဝါ-သညာက္ခန္ဓာသည်၊ အနတ္တာကိရ-တဲ့၊ သင်္ခါရာ-သင်္ခါရတို့သည်၊ ဝါ-သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့သည်၊ အနတ္တာကိရ-အတ္တမဟုတ်ကြဘူးတဲ့၊ ဝိညာဏံ-ဝိညာဉ်သည်၊ ဝါ-ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်၊ အနတ္တာကိရ-တဲ့၊ (ဧဝံ သတိ-ဤသို့ ဖြစ်လသော်)၊ အနတ္တကတာနိ-အတ္တသည် မပြုအပ်ကုန်သော၊ ဝါ-အနတ္တက္ခန္ဓာသည် ပြုအပ်ကုန်သော၊ ကမ္မာနိ-ကံတို့သည်၊ ကံအတ္တာနံ-အဘယ် အတ္တသို့၊ ဖုဿိဿန္တိ-ရောက်ကုန်တော့လတုံနည်း၊ (ဣတိ စေတသော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ) [ဤ၌ “အနတ္တကတာနိ ကိရ” ဟု “ကိရ”ပါသည်ကားမကောင်း၊ ပါဠိတော်ရင်း၌မပါ။]

အထခေါ-ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ တဿ ဘိက္ခုနော-ထို ရဟန်း၏၊ စေတောပရိဝိတက္ကံ-စိတ်၏အကြံကို၊ စေတသာ-ကိုယ်တော်၏ စိတ်တော်ဖြင့်၊ အညာယ-သိတော်မူ၍၊ ဘိက္ခု-တို့ကို၊ အာမန္တေသိ-အမိန့်ရှိတော်မူပြီ၊ ဝါ-သိစေတော်မူပြီ၊ (ကိံ)၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ယံ-အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဓ-ဤလောက၌၊

အထခေါ အညတရဿ။ ။ဤသုတ်သည် ဥပရိပဏ္ဏာသ-မဟာပုဏ္ဏမသုတ်တည်း၊ ထိုသုတ်၌ ဘုရားရှင်သည် ခန္ဓာ ၅ ပါးကို “အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ”ဟု ဟောတော်မူပြီးသောအခါ ရဟန်းတစ်ပါးမှာ “ဣတိ ကိရ ဘော၊ ဟေ၊ ဖုဿိဿန္တိ”ဟု အကြံဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ထိုပါဠိ၌ “ကိရ”သည် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကို မနှစ်သက်ကြောင်းပြသော အရုစိသံသုစန နိပါတ်တည်း၊ “ဘော”ကား ဓမ္မသဘောကို ခေါ်ကြောင်းဖြစ်သော ဓမ္မာလပနတည်း။

အနတ္တ၊ ဟေ၊ ကမ္မတ္တာနံ။ ။“အတ္တနာ+န ကတာနိ”ဟု ဋီကာဖွင့်သောကြောင့် “အနတ္တ”ကို အယုတ္တသမာသ်ဟု ကြံပါ၊ န+အတ္တာ အနတ္တာ၊ အနတ္တနာ+ကတာနိ အနတ္တကတာနိ၊ (န)ကို ကတနှင့်တွဲ၍ အနက်ပေးရသည်၊ (တစ်နည်း) “အနတ္တေဟိ ဝါ ခန္ဓေဟိ ကတာနိ”ဟု တစ်နည်းဖွင့်၏၊ ဤအလို ယုတ္တသမာသ်ပင်တည်း၊ “အနတ္တ”အရ အတ္တမဟုတ်သော ခန္ဓာ ၅ ပါးကို ရသည်၊ ကမ္မတ္တာနံကို “ကံ+အတ္တာနံ”ဟု ခွဲ၊ “အတ္တက ပြုအပ်သည်မဟုတ်သော (အနတ္တခန္ဓာက ပြုအပ်သော) ကံတို့သည် နောင်အခါ အဘယ်အတ္တက ခံစားရတော့မည်နည်း”-“အတ္တမရှိလျှင် ကံ၏အကျိုးကို ခံစားမည့်သူလည်း ရှိတော့မည်မဟုတ်” ဟုလို၊ [ဤအယူကို ပယ်နိုင်ဘို့ရန် ကမ္မဿကတာ ဉာဏ်ရှိသူဖြစ်အောင် ကမ္မပစ္စည်းကိုလည်းကောင်း၊ ကာလဥပဓိပ္ပယောဂ ဂတိ ၄ ပါး၏ သမ္ပတ္တိ-ဝိပတ္တိဖြစ်မှ ကံကအကျိုးပေးနိုင်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ ကံ ဉာဏ် ဝီရိယတို့၏ စုံ-မစုံလိုက်၍ အကျိုးရပုံကိုလည်းကောင်း လေ့လာကြ မေးမြန်းကြပါလေ။]

ဧကစ္စော-အချို့သော၊ မောဃပုရိသော-အချိုးနီးသော ယောက်ျားသည်၊ အဝိဒ္ဓါ-
 ပညာမရှိသည်၊ အဝိဇ္ဇာဂတော-အဝိဇ္ဇာသည် ကပ်ရောက်အပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊
 တဏှာဓိပတေယျေန-တဏှာဓိပတိမှလာသော၊ စေတသာ-စိတ်ဖြင့်၊ သတ္ထု-
 မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာသနံ-ဆုံးမကြောင်း၊ တရားတော်ကို၊ အတိဓာဝိတဗ္ဗံ-
 ကျော်လွန်ပြေးသွားထိုက်၏ဟူ၍၊ မညေယျ-မှတ်ထင်ရာ၏၊ (ကိ)၊ ဘော-တို့၊
 ဣတိ-တိုင်း၊ ရူပံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ အနတ္တာကိရ-တဲ့၊ ပေ၊ ဖုသိဿန္တိ-
 ရောက်ကုန်တော့လတံနည်း၊ ဣတိ၊ (မညေယျ-ရာ၏)၊ ဧတံဌာနံ-ဤအကြောင်း
 သည်၊ ဝိဇ္ဇတိခေါပန-ရှိသည်သာ၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တံ-ထိုမိန့်တော်မူအပ်လတံသော
 စကားကို၊ ကိ မညထ-အဘယ်သို့ မှတ်ထင်ကြကုန်သနည်း၊ ရူပံ-သည်၊ နိစ္စံဝါ-
 နိစ္စလော၊ ဝါ-နိစ္စဟု မှတ်ထင်ကြသလော၊ အနိစ္စံဝါ-အနိစ္စလော၊ ဝါ-အနိစ္စဟု
 မှတ်ထင်ကြသလော၊ ဣတိ (အာမန္တေသိ-ပြီ)၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ပရေသံ-သူတစ်
 ပါးတို့၏၊ အဇ္ဈာသယံ-အလိုဆန္ဒကို၊ ဝိဒိတွာ-သိတော်မူ၍၊ ဘဂဝတာ-သည်။

အဝိဒ္ဓါ အဝိဇ္ဇာဂတော။ ။ဝိဒတိ ဇာနာတိတိ ဝိဒ္ဓါ၊ ဝိဒဓာတ်၊ ဝ ပစ္စည်း၊ သိဝိဘတ်
 ကို အာပြု၊ “ဉာဏ်” အနက်ဟော ဝိဒနောင် အဿတ္ထိအနက်၌ ဝန္တုပစ္စည်း သက်လျှင်လည်း
 “ဝိဒ္ဓါ”ဟု ပြီးနိုင်၏၊ န+ဝိဒ္ဓါ အဝိဒ္ဓါ၊ ပရိယတ်တည်းဟူသော သုတမရှိသည်ဖြစ်၍ (စာမတတ်
 သည်ဖြစ်၍) အရိယာတို့၏ ဓမ္မ၌ ဆုံးမအပ်ပြီးမဟုတ်သူကို “အဝိဒ္ဓါ”ဟု ဆို၏၊ အဝိဇ္ဇာယ+
 ဂတော ဥပဂတောတိ အဝိဇ္ဇာဂတော၊ ဥပသာရမရှိသော်လည်း ဥပသာရတို့က ဓာတ်၏အနက်
 ကို ထွန်းပြရုံသာဖြစ်သောကြောင့် ဂတသဒ္ဓါသည်ပင် ဥပဂတအနက်ကို ဟောနိုင်၏။

တဏှာဓိပတေယျေန။ ။“ငါဟူသောအတ္တမရှိလျှင် ငါပြုသောကံကို အဘယ်သူခံစားမည်လဲ၊
 ငါဟူသော အတ္တရှိမှ ခံစားသူရှိနိုင်တော့မည်ပေါ့”ဟု ခံစားလိုသော တဏှာဦးဆောင်သော
 စိတ်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော နောက်စိတ်ကို “တဏှာဓိပတိတော+အာဂကော တဏှာဓိပေယျော”ဟု
 ခေါ်၏၊ စေတောပုဒ်ကို၌ “အဓိပတေယျော”ဟု ပုလ္လိန်ထားသည်၊ “တဏှာဓိပတိမှ ဖြစ်ပေါ်
 လာသော အတ္တဝါဒုပါဒါန်နှင့် တကွ ဖြစ်သောစိတ်”ဟုလို။ [“တဏှာဓိပတိ”ဟူရာ၌ အဓိပတိ
 ပစ္စည်းမဟုတ်၊ အကြီးအကဲကို ဆိုလိုသည်။]

အဝိဓာဝိတဗ္ဗံ။ ။သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ပြီး၍ ပျက်စီးတတ်သောကြောင့် တစ်ဧကမျှသာ
 တည်နိုင်ပါသော်လည်း အကြင် ခန္ဓာအစဉ်၌ ကံကိုပြုအပ်၏၊ ထို ခန္ဓာအစဉ်၌သာ အကျိုးကို
 ဖြစ်စေသောကြောင့် ရုပ်နာမ် ခန္ဓာအစု၏အပေါ်၌ပင် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုး ဆက်သွယ်မှုသည်
 ပြီးစီးနေ၏၊ (ကေတ္တနည်းအားဖြင့် ကံဖြစ်ရာ ခန္ဓာအစုနှင့် ကံ၏အကျိုးဖြစ်ရာ ခန္ဓာအစုသည်
 ၂ ခုမကွဲ တစ်ခုထဲဖြစ်နေ၏)၊ ထို ကေတ္တနည်းကို အမှားမှားယူဆ၍ (ကံပြုရာ ခန္ဓာအစဉ်က
 တခြား၊ အကျိုးရာရာ ခန္ဓာစဉ်ကတခြားဟု အမှားမှားယူဆ၍) “အတ္တသည်သာ ကံကိုပြု၍
 ထိုအတ္တသည်ပင် ကံ၏အကျိုးကို ခံစား၏”ဟု မှတ်ထင်ပြီးလျှင်၊ “ဘုရားရှင်၏ အတ္တမရှိ၊
 အတ္တ၏ဥစ္စာ (အတ္တနိယ)လည်း မရှိ”ဟူသော သုညတကိုပြသော တရားတော်ကို
 လွှမ်းကျော်ထိုက်၏ဟု မှတ်ထင်လေသည်။

ဝုတ္တသုတ္တဝသေန-ဟောတော်မူအပ်သော သုတ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ အဇ္ဈာသယာနသန္တိ-
အဇ္ဈာသယာနသန္တေကို၊ ဝါ-အဇ္ဈာသယသည် ပြုအပ်သော ဆက်စပ်ခြင်းကို၊
ဝေဒိတဗ္ဗော။

ပန-ကား၊ (အဇ္ဈာသယာနသန္တိမှတစ်ပါး၊ ယထာနုသန္တိကား၊) ယေနဓမ္မေန-
အကြင်တရားဖြင့်၊ အာဒိမိ-အစဉ်၊ ဒေသနာ-ဒေသနာတော်သည်၊ ဥဋ္ဌိတာ-ထပြီ၊
ဝါ-စပြီ၊ တဿ ဓမ္မဿ-ထိုတရား၏၊ ဝါ-ထိုတရားအား၊ အနုရူပဓမ္မဝသေန-
လျော်သောတရား၏ အစွမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပဋိပက္ခဝသေနဝါ-ဆန့်ကျင်
ဘက်တရား၏ အစွမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ယေသု သုတ္တေသု-အကြင်သုတ်
တို့၌၊ ဥပရိ-အထက်၌၊ ဒေသနာ-သည်၊ အာဂစ္ဆတိ-လာ၏၊ တေသံ-ထိုသုတ်တို့
၏၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ ယထာနုသန္တိ-ယထာနုသန္တေကို၊ ဝါ-အကြင်အကြင်
ဆက်စပ်သော ပါဠိရပ်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သေယျထိဒံ-ထိုသုတ်တို့ဟူသည် အဘယ်
နည်း၊ အာကဇ္ဇေယျသုတ္တေ-အာကဇ္ဇေယျသုတ်၌၊ ဟေဋ္ဌာ-အောက်၌၊ သီလေန-
သီလဖြင့်၊ ဒေသနာ-ဒေသနာသည်၊ ဥဋ္ဌိတာ-ထပြီ၊ ဝါ-စပြီ၊ ဥပရိ-အထက်၌၊
ဆ-၆ ပါးကုန်သော၊ အဘိညာ-အဘိညာဉ်တို့သည်၊ အာဂတာ-လာကုန်ပြီ၊ ဝတ္ထ
သုတ္တေ၊ ဟေဋ္ဌာ၊ ကိလေသေန-ကိလေသာဖြင့်၊ ဒေသနာ ဥဋ္ဌိတာ၊ ဥပရိ၊ ဗြဟ္မ
ဝိဟာရာ-ဗြဟ္မဝိဟာရတို့သည်၊ အာဂတာ၊ ကောသမ္မကသုတ္တေ-ဟေဋ္ဌာ၊ ဘဏ္ဍနေ
န-ငြင်းခုန်ခြင်းဖြင့်၊ (ဒေသနာ)ဥဋ္ဌိတာ၊ ဥပရိ၊ သာရဏီယဓမ္မာ-တစ်သက်မပြတ်
အမှတ်ရထိုက်သော တရားတို့သည်၊ အာဂတာ၊ ကကစူပမေ-ကကစူပမသုတ်၌၊
ဟေဋ္ဌာ၊ အက္ခန္တိယာ-သည်မခံခြင်းဖြင့်၊ (ဒေသနာ) ဥဋ္ဌိတာ၊ ဥပရိ၊ ကကစူပမာ-
လွှသွားဥပမာသည်၊ အာဂတာ၊ ဣမသ္မိံပိဗြဟ္မဇာလေ-ဤဗြဟ္မဇာလသုတ်၌
လည်း၊ ဟေဋ္ဌာ-၌၊ ဒိဋ္ဌိဝသေန-ဒိဋ္ဌိ၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဒေသနာ-သည်၊ ဥဋ္ဌိတာ၊ ဥပရိ၊

အာကဇ္ဇေယျသုတ္တေ စသည်။ ။ဤ ယထာနုသန္တိ၏ ဥဒါဟရဏ်သုတ်များသည် မဇ္ဈိမ
နိကာယ်-မူလပဏ္ဏာသ၌လာသော သုတ်များချည်းတည်း၊ ထိုသုတ်တို့တွင် အာကဇ္ဇေယျတစ်
သုတ်၌သာ အောက်၌ သီလကိုစ၍၊ အထက်၌ သမာဓိ ပညာဟူသော အဘိညာဉ် ၆ ပါး
ကိုပြသောကြောင့် အနုရူပဓမ္မ၏အစွမ်းဖြင့် ယထာနုသန္တိဖြစ်သည်၊ ကြွင်းသုတ်များ၌ကား
(ဝတ္ထသုတ်ဝယ် အောက်၌ ကိလေသာ၏အစွမ်းဖြင့် ဒေသနာစတည်၍၊ အထက်၌ ကိလေသာတို့
၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မေတ္တာစသော ဗြဟ္မဝိဟာရတို့၏အစွမ်းဖြင့် လာသကဲ့သို့) ပဋိ
ပက္ခဓမ္မ၏အစွမ်းဖြင့်ချည်း ယထာနုသန္တိဖြစ်သည်။

ဣမသ္မိံပိ !ပေ၊ အာဂတံ။ ။ပိဖြင့် ပဋိပက္ခ၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း တူသောဝတ္ထသုတ်
စသည်ကို ပေါင်းသည်၊ “ဤဗြဟ္မဇာလသုတ်၌လည်း အောက်၌ နိစ္စသာရစသည်ကို ယူသော
ဒိဋ္ဌိအစွမ်းဖြင့် စတည်၍၊ အထက်၌ ထို နိစ္စသာရစသည်မှ ကင်းသည်၏အဖြစ်ကိုပြသော
သုညတာပကာသန ဒေသနာတော်သည် (ပဋိပက္ခ၏ အစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်ပေါ်လာ၏-ဟူလို။

သုညတာ ပကာသနံ-အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏အဖြစ်ကို ထင်ရှာပြတတ်သော
ဒေသနာတော်သည်။ အာဂတံ-လာပြီ၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ ဧဝမယံ ပေ၊ အာဂတာ
တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ-ဆိုခဲ့ပြီ။ [တေနဝုတ္တံကို ဋီကာသစ်၌ လဒ္ဒဂုဏ်ဝါကျ
ဟု ဆို၏၊ နိဂုံးဟုလည်း ယူကြသည်။]

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒအဖွင့်ပြီး၏။

ပရိတဿိတဝိပ္ပန္နိတဝါရအဖွင့်

၁၀၅-၁၁၇။ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ မရိယာဒါဝိဘာဂ ဒဿနတ္ထံ-မိစ္ဆာဉာဏ်၏
သမ္မာဉာဏ်နှင့် ရောယှက်ခြင်းမရှိသော အပိုင်းအခြားအထူးကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊
တတြ ဘိက္ခဝေတိ အာဒိကာ-တတြ ဘိက္ခဝေ အစရှိသော၊ ဒေသနာ-ဒေသနာ
တော်ကို၊ အာရဒ္ဓါ-အားထုတ်တော်မူအပ်ပြီ၊ တဒပိ တေသံ ပေ၊ ပရိတဿိတ

မရိယာဒါ ပေ၊ ဒဿနတ္ထံ။ ။“သဿတာဒိဒိဋ္ဌိဒဿနဿ သမ္မာဒဿနေန သင်္ကရာ
ဘာဝ ဝိဘာဝနတ္ထံ”ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ဆိုလိုရင်းကား-သဿတာဒိဋ္ဌိစသောမိစ္ဆာအယူတို့၏
မြင်ပုံသည် လှုပ်ရှားတတ်သော ဒိဋ္ဌိတဏှာအားဖြင့် မငြိမ်မသက် လှုပ်လှက်နေ၏၊ သောတာပန်
စသည်တို့၏ သမ္မာဒဿနမြင်ပုံကား ငြိမ်သက်၏၊ ဤသို့အားဖြင့် မိစ္ဆာဒဿန၏ သမ္မာဒဿ
နနှင့် ရောယှက်ခြင်းမရှိသော အပိုင်းအခြားအထူးကို “မရိယာဒါဝိဘာဂ”ဟု ဆို၏၊ ထို့ကြောင့်
နောက်၌ “ပရိတဿိတဝိပ္ပန္နိတမေဝ ပေ၊ န သောတာပန္နဿ ဒဿနမိဝ နိစ္စလံတိ ဒေသေတိ”
ဟု အဋ္ဌကထာ မိန့်သည်။ [ခိုင်မြဲသော သမ္မာအယူတွင် သောတာပန်၏အယူသည် အောက်ဆုံး
ဖြစ်၏၊ ထို အောက်ဆုံးအပိုင်းအခြားကို ပြထားသည်။မရိယာဒါယ-မိစ္ဆာဒဿန၏
အပိုင်းအခြား၊ သမ္မာဒဿန၏ အပိုင်းအခြား၏+ဝိဘာဂေါ-ခွဲခြားစေတန်အပ်သော အထူးတည်း၊
မရိယာဒါ ဝိဘာဂေါ-ထူး။] “ထိုမရိယာဒါဝိဘာဂကို “တတြ ဘိက္ခဝေ” စသော ဒေသနာ
တော်ဖြင့် ပြသည်” ဟုလို။

အမှာ။ ။ဋီကာ၌ “အထဝါ ဧဝံ ဝိသေသကာရဏတော ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဝိဘဇိတွာ
(ပါဠိတော်၌ ဝေဘန်တော်မူပြီး၍) ဣဒါနိ အဝိသေသကာရဏတော တာနိ ဒေသေတုံ
တတြဘိက္ခဝေတိ အာဒိကာ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ”ဟု စတည်ပြီးလျှင် “ဧကစ္စသဿတဝါဒီသုပိ
ဧသေဝ နယော”တိုင်အောင် အဋ္ဌကထာနည်းမှ တစ်နည်းဖွင့်ပြသေး၏။

ဋီကာများ။ ။ဋီကာသစ်၌ “ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ တဏှာဒိဋ္ဌိပရာမာသဿ တထာဂတာနံ
ဇာနနပဿနေန ပေ၊ ပကာသနတ္ထံ”ဟု အပိုထည့်သေး၏၊ မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ တဏှာဒိဋ္ဌိ
ပရာမာသ၏ ဘုရားရှင် သိမြင်ပုံနှင့် မရောယှက်ခြင်း (မတူခြင်း) ကိုလည်း “တတြ
ဘိက္ခဝေ”စသော ဤ ဒေသနာတော်ဖြင့် ပြတော်မူ၏-ဟု ဆိုလို၏၊ ဋီကာဟောင်း၌လည်း
ဤအဓိပ္ပာယ်ပင်တည်း။

ဝိပဿနာမေဝါတိ-တဒပိ တေသံ ।ပေ၊ ပရိတဿိတဝိပဿနာမေဝဟူသော ပါဠိရုပ်ဖြင့်၊ (ဒဿေတိ ဌိစပ်)၊ ယေန ဒိဋ္ဌိအဿာဒေန-အကြင် အကြင်ဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော သာယာတတ်သော သဘောဖြင့်၊ (ယေန) ဒိဋ္ဌိသုခေန-အကြင် ဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော သုခဖြင့်၊ (ယေန) ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတေန-အကြင် ဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာဖြင့်၊ တေ-ထို သမဏဗြာဟ္မဏအမည်ရသူတို့သည်၊ သောမနဿဇာတာ-ဖြစ်သော သောမနဿရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ စတူဟိ-၄ ပါးကုန်သော၊ ဝတ္ထုဟိ-အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ အတ္တာနဉ္စ-အတ္တကိုလည်ကောင်း၊ လောကဉ္စ-လောကကိုလည်ကောင်း၊ သဿတံ-မြဲ၏ဟူ၍၊ ပညပေန္တိ-ကုန်၏။

ဘဝန္တာနံ-အရှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ ယထာဘူတံ-ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ၊ ဓမ္မာနံ-တရားတို့၏၊ သဘာဝံ-သဘောကို၊ အဇာနန္တာနံ-မသိကုန်သော၊ အပဿန္တာနံ-မမြင်ကုန်သော၊ တေသံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ-ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့၏၊ တဒပိ ဝေဒယိတံ-ထိုခံစားတတ်သော ဝေဒနာသည်လည်း၊ တဏှာဂတာနံ-တဏှာသည် ကပ်ရောက်

တဒပိ ।ပေ၊ ဝိပဿနာမေဝ။ ။“ယေတေ သမဏဗြာဟ္မဏာ”ဟူသော ပါဠိတော်ကို “ယေန ဒိဋ္ဌိအဿာဒေန ।ပေ၊ သောမနဿဇာတာ”ဟု ဝိသေသနထည့်၍ ဖွင့်၏။ [“ဝိသေသန”ဟု ဆိုသော်လည်း ပါဠိတော်၌ အနက်ပေးသောအခါ နောက်မှပေးရသည်။] ထိုသို့ဖွင့်ရခြင်းမှာ “တဒပိ ဝေဒယိတံ”ဟူသောပုဒ်၌ တသဒ္ဓါဖြင့်ညွှန်ပြအပ်သော အနိယမကို ထည့်ခြင်းသာတည်း။ ဒိဋ္ဌိအဿာဒေနကို “ဒိဋ္ဌိယာ ပစ္စယဘူတေန အဿာဒေန”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ “ဒိဋ္ဌိသုခေန ဒိဋ္ဌိကဝေဒယိတေန”တို့ကား ဒိဋ္ဌိအဿာဒေန၏ ပရိယာယ်တို့တည်း။ “အဿာဒ”အရ သာယာတတ်သော သုခကိုယူပါ-ဟူလို၊ “သုခ”အရလည်း ဣဋ္ဌာရုံကို မယူရ၊ သုခဝေဒနာကိုယူပါ-ဟု သိစေလို၍ “ဝေဒယိတေန”ဟု ထပ်ဆင့်သည်။

အဇာနတံ အပဿတံ။ ။ဤပါဠိတော်ကို “ယထာဘူတံ ဓမ္မာနံ သဘာဝံ”ဟု ကံပုဒ်ထည့်၍ “အဇာနန္တာနံ အပဿန္တာနံ”ဟု ဖွင့်၏။ [ဋီကာ၌ကား အဋ္ဌကထာ၏ ဤအဖွင့်ကို သဘောမတူသောကြောင့် (ဓမ္မတို့၏သဘောကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိရုံမျှဖြင့် မိစ္ဆာအယူ မဖြစ်နိုင်ဟု ယူဆ၍) “သဿတော အတ္တာစ လောကောစာတိ ဣဒံ ဒိဋ္ဌိဌာနံ ဧဝံဂဟိတံ ဧဝံပရာမဋ္ဌံ ဧဝံဂတိကံ ဟောတိ ဧဝံ အဘိသမ္ပရာယံတိ ယထာဘူတံ အဇာနန္တာနံ”ဟုလည်းကောင်း “တထာ-ယသ္မိံ ဝေဒယိတေ အဝိတတဏှတာယ ဧ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဥပါဒိယန္တိ၊ (“ဝေဒနာ ပစ္စယာ တဏှာ၊ တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ”နှင့် အညီ၊ ထိုဝေဒနာ၌ ခံစာလိုသောတဏှာ မကင်းခြင်းကြောင့် ဤ ဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော ဥပါဒါန်ဖြစ်ကြရသည်)၊ “တံ ဝေဒယိတံ သမုဒယာဒိတော ယထာဘူတံ အဇာနန္တာနံ အပဿန္တာနံ”ဟု ၂ နည်း အပိုဖွင့်သေး၏။

ဝေဒယိတံ တဏှာဂတာနံ။ ။တဒပိကို ဝေဒယိတံနှင့်တွဲ၍၊ တဏှာဂတာနံ၏နောက်၌ ဝေဒယိတံ တပုဒ်အပိုထည့်လျက် တစ်ဝါကျဖြစ်စေလိုသောကြောင့် တဏှာဂတာနံကို (သုတ်ကို ဝုတ္တိဖွင့်သကဲ့သို့ ဣတိသဒ္ဓါမပါဘဲ ဝုတ္တိသံဝတ္ထနာ နည်းဖြင့်) “ကေဝလံ တဏှာဂတာနံယေပ

အပ်ကုန်သော၊ ဝါ-တဏှာဖြင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ကေဝလံ-သမ္မာဉာဏ်နှင့် မရောမယှက် သက်သက်၊ တဏှာဂတာနံယေဝ-တဏှာသည်ကပ်ရောက်အပ်သည် သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-တဏှာဖြင့် ဖြစ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ (တေသံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ-တို့၏၊) ဝေဒယိတံ-ဝေဒနာတည်း၊ စပန-ထပ်၍ဆက်ဦးအံ့၊ တံ ဧတံ(ဝေဒယိတံ)-ထိုဝေဒနာသည်၊ ပရိတသမိတဝိပ္ပန္နိတမေဝ-ထက်ဝန်းကျင် တောင့်တတတ်သော ဒိဋ္ဌိတဏှာအားဖြင့် လှုပ်ရှားတတ်သည်သာ။ [ပရိတသမိတ ဝိပ္ပန္နိတမေဝကိုပင် ဝုတ္တိသံဝဏ္ဏာနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြလို၍ “ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတေနစေ” စသည်ကို မိန့်သည်။] ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတေနစေ-ဒိဋ္ဌိဟု ဆိုအပ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ တဏှာသင်္ခါ တေနစ-တဏှာဟု ဆိုအပ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ပရိတသမိတေန- ထက်ဝန်းကျင် တောင့်တတတ်သောသဘောဖြင့်၊ ဝိပ္ပန္နိတမေဝ-လှုပ်ရှားတတ်သည် သာ၊ စလိတ မေဝ-သာ၊ ကမ္မိတမေဝ-သာ၊ ထုသရာသိမိ-ဖွဲ့အစဉ်၊ နိခါတခါဏု သဒိသံ-စိုက် အပ်သောသစ်ငှက်နှင့် တူ၏၊ သောတာပန္နဿ-သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် ၏၊ ဒဿနမိဝ-အမြင်သည်ကဲ့သို့၊ နိစ္စလံ-မလှုပ်မရှားသည်၊ န-မဟုတ်၊ ဣတိ- ဤအနက်ကို၊ ဒဿေတိ-ပြတော်မူ၏၊ ဧကစ္စသဿတဝါဒါဒိသုပိ-ဧကစ္စသဿတ ဝါဒအစရှိ သည်တို့၌လည်း၊ ဧသနယော-တည်း။

ဝေဒယိတံ”ဟု ဖွင့်သည်၊ (တဏှာဂတာနံယေဝ နောက်၌ တံ ဟုရှိသည်ကား မလို)၊ [တဏှာ ဂတာနံတိ တဏှာယံ ဥပဂတာနံ၊ ပဝတ္တာနံဝါ-ဋီကာ။] ထို့နောက် ပရိတသမိတဝိပ္ပန္နိတ မေဝ၌လည်း ထို တံ ဝေဒယိတံပုဒ်ကိုပင် လိုက်စေလိုသောကြောင့် “တဉ္စ ခေါ ပနေတံ”ဟု ဖွင့်သည်။ [တေနေတံဒိပေတိ-တဒပိ ဝေဒယိတံ ‘တဏှာဂတာနံ ဝေဒယိတမေဝါတိ ဝိစ္ဆိန္နိတွာ (တစ်ဝါကျဖြစ်၍) တဒပိ ဝေဒယိတံ ပရိတသမိတဝိပ္ပန္နိတမေဝါတိ ပုန သမ္ပန္နော ကာတဗ္ဗောတိ၊-ဋီကာ၊ ဤဋီကာအတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးထားသည်။]

ပရိ၊ ပေ၊ ဝိပ္ပန္နိတမေဝ။ ။ဘူ၊ ဒိ၊ ဂ-၃ ဂိုဏ်းရှိသော တသဓာတ်သည် ပိပါသ (သောက်လို သုံးဆောင်ခံစားလို) အနက်ကိုဟော၏၊ ဒိဝါဒိရုပ်ဖြစ်၍ “တသမိတ”ဟု ထားဟန်တူ၏၊ ဘူဝါဒိဖြစ်လျှင် “တသမိတ”သာတည်း၊ ထို ခံစားလိုခြင်းကိုပင် “တောင့်တ”ဟု ပေးရသည်၊ “ပရိတသမိတေန-ထက်ဝန်းကျင် တောင့်တတတ်သောဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာအားဖြင့်+ဝိပ္ပန္နိတံ-လှုပ်ရှား တတ်သည်တည်း၊ ပရိတသမိတဝိပ္ပန္နိတံ”ဟု အနက်ယူစေလို၍ “ဒိဋ္ဌိ၊ ပေ၊ စလိတမေဝ ကမ္မိတ မေဝ”ဟု ဖွင့်သည်၊ သဗ္ဗပဒံ သာဝဓာရဏံ”နှင့်အညီ ဧဝံကိုလည်း အပိုထည့်သည်၊ “ထုသ၊ ပေ၊ သဒိသံ”သည် လှုပ်ရှားပုံကို သရုပ်ပြသော ဥပမာစကားတည်း၊ “န သောတာပန္နဿ” စသည်ကား ဧဝံဖြင့်ပြအပ်သော နိဝဏ္ဏေတဗ္ဗအနက်တည်း။

ပရိတသမိတဝိပ္ပန္နိတဝါဒအဖွင့်ပြီး၏။

ဖဿပစ္စယဝါရအဖွင့်

၁၁၈-၁၃၀။ ပုန-တစ်ဖန်။ [ရှေ့၌ “တတြ ဘိက္ခဝေ” ဟု တစ်ဝါရရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် “ပုန” ဟု ထည့်သည်။ ရှေးစာအုပ်များ၌ “ပုန” မပါ၊ ပါမှ ကောင်းသည်။] တတြ ဘိက္ခဝေ ၊ပေ၊ သဿတဝါဒါတိအာဒိ-တတြ ဘိက္ခဝေ ၊ပေ၊ သဿတဝါဒါ အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ ပရမ္မရပစ္စယဒဿနတ္ထံ-အဆက်ဆက် အကြောင်းကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ အာရဒ္ဓံ-အားထုတ်တော်မူအပ်ပြီ၊ တတ္ထ-ထိုတတြ ဘိက္ခဝေ-အစရှိသောစကားရပ်၌၊ တဒပိ ဖဿပစ္စယာတိ-တဒပိ ဖဿပစ္စယာ ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ (ဒဿေတိ-၌စပ်) ယေန ဒိဋ္ဌိအဿာဒေန-အကြင် ဒိဋ္ဌိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သာယာတတ်သောသဘောဖြင့်၊ (ယေန) ဒိဋ္ဌိသုခေန-အကြင် ဒိဋ္ဌိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သုခဖြင့်၊ (ယေန) ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတေန-အကြင်ဒိဋ္ဌိ၏

ပစ္စယပရမ္မရဒဿနတ္ထံ။ ။ပါဠိတော်၌ “ပညပေန္တိ စတူဟိ ဝတ္ထုဟိ၊ တဒပိ ဖဿပစ္စယာ” ဟု ဤဝါရ၌ ဖဿတည်းဟူသော အကြောင်းတစ်ပါးကိုသာ ပြတော်မူ၏။ သို့သော် ထိုဖဿသည် ရှေ့ဝါကျ၌ “တဒပိ ဝေဒယိတံ” ဟု ပြခဲ့သော ဝေဒနာ၏ အကြောင်း ဖြစ်၏။ ထို ဝေဒနာသည်လည်း “တဏှာဂတာနံ” ဟု ပြခဲ့သော တဏှာ၏ အကြောင်းဖြစ်၏။ ထိုတဏှာလည်း ဒိဋ္ဌိ၏ (ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ၏) အကြောင်းဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ဖဿသည် မူလ အကြောင်းဖြစ်ရကား အကြောင်း၏ အဆက်ဆက် အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် “ပစ္စယပရမ္မရ” ဟု ဆိုဟန်တူသည်။ [ယေနဟိ တဏှာပရိတသိတေန ဧတာနိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ပဝတ္တန္တိ၊ တဿ (ထိုတဏှာပရိတသိတ၏) ဝေဒယိတံ (ဝေဒနာသည်) ပစ္စယော၊ ဝေဒယိတဿပိ ဖဿော ပစ္စယောတိ ဧဝံ ပစ္စယပရမ္မရဝိဘာဝိနိ အယံ ဒေသနာ၊-ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။ဤသို့ အကြောင်းအဆက်ဆက်ကို ပြခြင်းသည် “မည်သည့်အကျိုးတရား မဆို၊ အကြောင်းရှိသည်ချည်းသာ” ဟု သိစေရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ မှန်၏-သဿတစသည်ဖြင့် ပညတ်တတ်သော တရားသည် ဒိဋ္ဌိတည်း၊ ထို ဒိဋ္ဌိဥပါဒါနံသည် တဏှာဟူသော အကြောင်း ရှိ၏။ ထို တဏှာသည် ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းရှိ၏။ ထို ဝေဒနာကား ဖဿဟူသော အကြောင်းရှိသည်။ ထိုဒိဋ္ဌိဖြင့် အတ္တဟု ပညတ်အပ်သော တရားတို့ကား ခန္ဓာ ၅ ပါးသာတည်း၊ ထို ခန္ဓာ ၅ ပါး၌ အတ္တလည်းမရှိ၊ လောကလည်းမရှိဟု ပြသည်။

တဒပိ ၊ပေ၊ ဝေဒယိတံ။ ။ပါဠိတော်၌ “တဒပိ ဖဿပစ္စယာ” ဟုသာ ရှိ၏။ သို့သော် ပါဠိတော်ဝယ် ရှေ့ဝါကျ၌ “ဝေဒယိတံ ပရိတသိတဝိပုဋ္ဌိတမေဝ” ဟု ရှိခဲ့သောကြောင့် ထိုပုဒ်များသည် အဓိကာရနည်းအားဖြင့် လိုက်လာနိုင်ရကား “တဏှာဒိဋ္ဌိပရိဖန္နိတံ ဝေဒယိတံ” ဟု ထည့်၍ ဖွင့်နိုင်သည်။

မှတ်ချက်။ ။အဓိကာရနည်း မကြံဘဲ၊ ဂမ္ပမာနတ္ထ-သိလောက်သော အနက်ရှိ၍ ပါဠိတော် မှာ ဟောတော်မမူဟုသော်လည်းကောင်း၊ လုတ္တနိဒ္ဓိ၌-ချေထားအပ်သော ပုဒ်များဟု လည်းကောင်း၊ ပါဠိသေသ-ဟောတော်မူစဉ်ကပင် ချန်အပ်သော ပါဠိကြွင်းဟုလည်းကောင်း၊

အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာဖြင့်၊ တေ-ထို သမဏဗြာဟ္မဏ အမည်ရသူတို့သည်၊ သောမနဿဇာတာ-ဖြစ်သောသောမဿရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ စတူဟိ ဝတ္ထုဟိ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စ သဿတံ ပညပေန္တိ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိ ပရိဖန္တိတံ-တဏှာဒိဋ္ဌိ အားဖြင့် လှုပ်ရှားတတ်သော၊ တဒပိ ဝေဒယိတံ-ထိုဝေဒနာသည်လည်း၊ ဖဿ ပစ္စယာ-ဖဿဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ (သမ္ဘဝတံ-ဖြစ်၏၊) [“ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ”ဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အတိုင်းပင်တည်း။] ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒဿေတိ-ပြတော်မူ၏၊ သဗ္ဗတ္ထ-ဧကစ္စသဿတ အစရှိသော အလုံးစုံသောဝါဒ တို့၌၊ ဒေသ(ဒေသော)-ဤဆိုအပ်ပြီးသောအစီအရင်သည်၊ နယော-သိကြောင်း အစီအရင်တည်း။

၁၃၁-၁၃၄။ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ တဿပစ္စယဿ-ထို ဖဿဟူသော အကြောင်း၏၊ ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတေ-ဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာ၌၊ ဗလဝဘာဝ ဒဿနတ္ထံ-အားရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ [ရှေးစာအုပ် များ၌ “ပုန” မပါ။] တတြ ဟေ၊ သဿတဝါဒါတိအာဒိ-တတြ ဟေ၊ သဿတ ဝါဒါအစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ၊ တတ္ထ-ထို တတြဘိက္ခဝေ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ တေ ဟေ၊ ဖဿာတိ-တေ ဟေ၊ ဖဿာဟူသောပါဌ်ဖြင့်၊ (ဒဿေတိ ၌စပ်)၊ တဝ-စင်စစ်၊ တေသမဏဗြာဟ္မဏာ-တို့သည်၊ တံ ဝေဒယိ

နည်းအမျိုးမျိုးကို ငိုကာသစ်၌ ပြသေး၏၊ ဤ၌ကား အဓိကာရနည်းသာ ကောင်းပါသည်။ ဤ ပါဌဿေသ-လုတ္တနိဒ္ဓိဋ္ဌ-ဂမ္မမာနတ္ထဖြစ်ရာ၌ ဆောင်ယူထည့်ထိုက်သော ပုဒ်ကို “အဇ္ဈာ ဟရိတဗ္ဗ”ဟု ခေါ်ကြသည်။ [“ကတ္ထစိ-အချို့အရာ၌၊ ရဝေါ-သဒ္ဓါကို၊ န ယုတ္တော-မယှဉ်အပ် (မသုံးစွဲအပ်)”ဟု ဂါထာ၌ အနက်ပေးပါ။]

ဂမ္မမာနာဓိကာရတော၊ လောပတော သေသတောတိစ၊
ကာရဏေဟိ စတူဟိပိ၊ ရဝေါ ယုတ္တော န ကတ္ထစိ။

ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတေ။ ။ဒိဋ္ဌိယာ ပစ္စယဘူတေ ဒေယိတေ၊ ဖဿပဓာနေဟိ (ဖဿပဓာန ရှိကုန်သော) အတ္တနောပစ္စယေဟိ နိပ္ပါဒေတဗ္ဗေတိ အတ္တော-“ဖဿပဓာနရှိကုန်သော မိမိ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့သည် ပြီးစီးစေအပ်သော ဒိဋ္ဌိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာ၌”ဟု ငိုကာဖွင့်၏။

ဗလဝဘာဝဒဿနတ္ထံ။ ။“အညတြ ဖဿာ ပဋိသံဝေဒေဿန္တိတိ နေတံ -ဌာနံဝိဇ္ဇတိ- ထို သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည် ဖဿကိုကြည့်၍ ဝေဒနာကို ခံစားနိုင်ကြခြင်း၏ အကြောင်းမရှိ”ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် “ဖဿသည် ဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာဖြစ်ဖို့ရန် အားကြီး သောအကြောင်း”ဟု ပြရာရောက်သည်၊ မှန်၏-ဝေဒနာဖြစ်ဖို့ရန် စက္ခုပသာဒ ရူပါရုံစသော အခြားအကြောင်းများ ရှိသေးစေကာမူ ထိုအကြောင်းများ မပါဘဲလည်း တချို့တချို့ဝေဒနာများ ဖြစ်နိုင်ကြ၏၊ ဖဿမပါဘဲကား မည်သည့်ဝေဒနာမျှ မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ဖဿသည် ဝေဒနာဖြစ်ဖို့ရန် ဗလဝကာရဏဖြစ်သည်။

ဝါရအဖွင့်

ဘာသာဋီကာ

၁၆၃

တံ-ထိုဝေဒနာကို၊ ဖဿန-နှင့်၊ ဝိနာ-ကင်း၍၊ ပဋိသံဝေဒဿန္တိ-ခံစားကုန်လတံ၊ ဣတိ ဧတံ ကာရဏံ-ဤအကြောင်းသည်၊ နတ္ထိ၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ (ဒဿတိ-ပြတော်မူ၏၊) [နောက်က “ဒဿတိ” ကို ယူ၍ ပေးသည်။]

ဟိ-ဥပမာဆောင် ထင်အောင်ပြအံ့၊ ပတတော-ပြုလုသော၊ (ပြုခါနီးသော)၊ ဂေဟဿ-အိမ်၏၊ (ဗလဝပစ္စယော ဌိစပ်၊) ဝါ-အိမ်ကို၊ ဥပတ္တမ္ပနတ္ထာယ-ထောက်ခံခြင်းအကျိုးငှါ၊ (ကျားကန်ခြင်းအကျိုးငှါ)၊ ထုဏာနာမ-ထောက်တိုင်မည်သည်၊ ဗလဝပစ္စယော-အားကြီးသော အကြောင်းသည်၊ ဟောတိယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ တံ-ထို အိမ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ထုဏာယ-ထောက်တိုင်သည်၊ အနုပတ္တမ္ပိတံ-မထောက်ခံအပ်သည်၊ (သမာနံ-သော်)၊ ဌာတုံ-တည်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ ယထာ-ကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ-လျှင်၊ ဖဿောပိ-သည်လည်း၊ ဝေဒနာယ-ဝေဒနာ၏၊ ဗလဝပစ္စယော-သည်၊ (ဟောတိ)၊ တံ-ထိုဖဿကို၊ ဝိနာ-၍၊ ဣဒံ ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတံ-ဤ ဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒဿတိ-၏၊ သဗ္ဗတ္ထ-တို့၌၊ ဒေသ(ဒေသော)-သည်၊ နယော-တည်း။

ဖဿပစ္စယဝါရအဖွင့်ပြီး၏။

ဒိဋ္ဌိဂတိကာမိဋ္ဌာနဝဋ္ဋကထာအဖွင့်

၁၄၄။ ဣဒါနိ-၌၊ တတြ ဘိက္ခဝေ၊ ဟေ၊ ဧကစ္စသဿတိကာဒိ အာဒိနာ-တတြ ဘိက္ခဝေ၊ ဟေ၊ ဧကစ္စသဿတိကာ အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဝေဒယိတာနိ-အလုံးစုံသော ဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာတို့ကို၊ သမ္ပိဇ္ဇောတိ-ပေါင်းတော်မူ၏၊ ကဿာ-ကြောင့်၊ (သမ္ပိဇ္ဇောတိ-နည်း၊) ဥပရိ-အထက်၌၊ (နောက်၌) ဖဿ-၌၊ ပက္ခိပနတ္ထာယ-ထည့်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (သမ္ပိဇ္ဇောတိ)၊ ကထံ-အဘယ်သို့၊ ဝါ-အဘယ်နည်းဖြင့်၊ (ဥပရိဖဿေ ပက္ခိပတိ-ထည့်သွင်း

သဗ္ဗ ဟေ၊ သမ္ပိဇ္ဇောတိ။ ။ဤဝါရ၌ “အလုံးစုံသော ဝေဒနာတို့ကို ပေါင်း၏”ဟု ဆိုသော်လည်း ဝေဒနာအနက်ကို ဟောသော ဝေဒယိတပုဒ်သည် တိုက်ရိုက် မပါ၊ သို့သော် အောက် ၃ ဝါရတို့၌လာသော ဝေဒယိတပုဒ်က လိုက်လာနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အထက် (နောက်ဆုံး)၌ “ဖဿဖဿ ပဋိသံဝေဒန္တိ”ဟု ပဋိသံဝေဒန (ခံစားတတ်သော ဝေဒနာ) လာလတံဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဤဝါရ၌ ဝေဒနာသည် ပဓာနဖြစ်ရကား “သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဝေဒယိတာနိ”ဟု ဆိုပြီးလျှင် ပါဠိတော်ဝယ် ဤဝါရ၌ “ယေပိတေ”ဟု ဝါကျတိုင်း မှာလာသော ပိသဒ္ဒါကို ရည်ရွယ်၍ “သမ္ပိဇ္ဇောတိ”ဟု ဆိုသည်။

ဥပရိ ဟေ၊ ပက္ခိပနတ္ထာယ။ ။“ဆဟိ ဖဿာယတနေဟိ”ဟု ဟောတော်မူအပ်သော အထက်ဖဿ၌ ထည့်သွင်းခြင်းအကျိုးငှါ ပေါင်းတော်မူသည်၊ ထိုသို့ ထည့်သွင်းရခြင်းမှာလည်း ဝေဒနာဟူသမျှ ဖဿကြောင့်ချည်း ဖြစ်ရသည်ဟု ပြတော်မူလိုသောကြောင့်တည်း။

တော်မူသနည်း။) သဗ္ဗေ-နိသော၊ တေ-ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ ဆဟိ-
နိသော၊ ဖဿာ ယတနေဟိ-ဖဿာယတနတို့ဖြင့်၊ ဖုဿဖုဿ-ထိရောက်၍
ထိရောက်၍၊ ပဋိသံဝေဒန္တိ-ခံစားကြကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤနည်းဖြင့်၊
(ဥပရိဖဿေ ပက္ခိပတိ)။

တတ္ထ-ထို သဗ္ဗေတေ ဆဟိဖဿာယတနေဟိ အစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ ဆ-
၆ ပါးကုန်သော၊ ဖဿာယတနာနိနာမ-ဖဿာယတနတို့မည်သည်၊ စက္ခု-
စက္ခုဟူသော၊ ဖဿာယတနံ-ဖဿာယတနဟုလည်းကောင်း၊ သောတံ-ဟူသော၊
ဖဿာယတနံ-လည်းကောင်း၊ ဃာနံ-ဟူသော၊ ဖဿာယတနံ-လည်းကောင်း၊
ဇီဝါ-ဟူသော၊ ဖဿာယတနံ-လည်းကောင်း၊ ကာယော-ကာယဟူသော၊ ဖဿာ
ယတနံ-လည်းကောင်း၊ မနော-မနဟူသော၊ ဖဿာယတနံ-လည်းကောင်း၊ ဣတိ-
ဤသို့၊ ဣမာနိဆ-ဤ ၆ ပါးတို့တည်း၊ ဟိ-ချဲ့၊ အယံ အာယတနသဒ္ဓေါ-ဤ
အာယတနသဒ္ဓါသည်၊ သဗ္ဗာတိ၊ ပေ၊ မတ္တတ္ထေသု-ကောင်းစွာ ပေါက်ဖွားရာအရပ်
ဟူသောအနက်၊ ပေါင်းဆုံရာအရပ်ဟူသောအနက်၊ အကြောင်းဟူသောအနက်၊
နာမည်ပညတ်မျှဖြစ်သော အနက်တို့၌၊ ပဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ တတ္ထ-ထို သဗ္ဗာတိ
အစရှိသောအနက်တို့တွင်၊ ကမ္မောဇာ-ကမ္မောဇာဟု ဗဟုဝစ်အမည်ရသော
တိုင်းသည်၊ အဿာနံ-မြင်းတို့၏၊ အာယတနံ-ပေါက်ဖွားရာအရပ်တည်း၊ ဒက္ခိဏာ
ပထော-ဒက္ခိဏာပထအရပ်သည်၊ ဂန္ထံ-တို့၏၊ (အာယတနံ၊) ဣတိ (ဧတ္ထ)-
ဤပါဠိရပ်၌၊ သဗ္ဗာတိယံ-ကောင်းစွာပေါက်ဖွားရာအရပ်ဟူသော အနက်၌၊ ပဝတ္တ
တိ၊ သဗ္ဗာတိဌာနေ-ကောင်းစွာဖေါက်ဖွားရာအရပ်ဟူသောအနက်၌၊ (ပဝတ္တတိ)၊
ဣတိ အတ္ထော။

၆

သဗ္ဗာတိ၊ ပေ၊ ပဝတ္တတိ။ ။“သဗ္ဗာတိစသော အနက်များသည် အာယတနသဒ္ဓါ၏
သဒ္ဓတ္ထမဟုတ်၊ အထင်ရဋ္ဌိအနက်များဖြစ်သည်”ဟု အာယတနဝိဘင်း မူလဋီကာ ဆို၏၊
ဤအလို “သဗ္ဗာတိစသော အနက်ရအောင် အာယတနသဒ္ဓါကို ဝိဂြိုဟ်ပြုဖွယ်မလို”ဟု
သိသာ၏၊ သို့သော် ဋီကာတို့၌ကား ကာရဏအနက်ကို ဟောရာ၌ အာယတနသဒ္ဓါကို
ဝိဂြိုဟ်ပြုထားသေး၏၊ သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ်အကြောင်းကို စွဲ၍ ဓာတ် ပစ္စည်း ဝိဂြိုဟ်ကို ကြံစည်ရာ၌
ကြံစည်နိုင်သူတို့၏ ဉာဏ်စွမ်းသတ္တိသာ ပဓာနဖြစ်သည်”ဟူသော ရှေးပရိဘာသာကိုရည်ရွယ်၍
ဉာဏ်စွမ်းပြကြဟန် တူသည်။

နာနာကာရဏံ ပဋိစ္စ၊ ဓာတုပစ္စယဝိဂ္ဂဟံ၊
စိန္တကာနံ ပဘာဝေါဝ၊ ပဓာနံ ဟောတိ စိန္တနေ။

သဗ္ဗာတိယံ။ ။“သဗ္ဗာတိဌာနေ”ဟူသော အဘိဓမ္မေယျကိုကြည့်၍ “သဗ္ဗာယန္တိ ဧတ္တာတိ
သဗ္ဗာတိ=မြင်း၊ နွားတို့၏ ကောင်းစွာ ပေါက်ဖွားရာအရပ်”ဟု အဓိကရဏသာမိ ဝိဂြိုဟ်
ပြုရသည်၊ “ကမ္မောဇာ” ဟူသည် “တိုင်း”တစ်ခု၏နာမည်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပုံဗဟုတ္တေ
၊ပေ၊ ဝင်္ဂါဝိဒေဟာ ကမ္မောဇာ”ဟူသော အဘိဓာန်(၁၈၄-၅)နှင့်အညီ “ကမ္မောဇာ”ဟု ပုလ္လိန်
ဗဟုဝစ် (ရှေးစာအုပ်များ၌) ရှိသည့်အတိုင်းသာကောင်းသည်၊ ဒက္ခိဏာပထကား တိုင်းမဟုတ်၊
အရပ်ဒေသတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဧကဝုစ်ရှိရသည်။

မနောရမေ-စိတ်၏မွေ့လျော်ရာဖြစ်သော၊ အာယတနေ-လူနှင့်တကွ သတ္တဝါတို့၏ပေါင်းဆုံရာ လမ်း ၄ ခုအရပ်၌၊ (ဌိတံ-တည်သော၊) နံ-ထို ပညောင်ပင်ကြီးကို၊ ဝိဟင်္ဂမာ-ငှက်အပေါင်းတို့သည်၊ သေဝန္တိ-မှီဝဲကြကုန်၏၊ ဣတိ (ဧတ္ထ)-၌၊ သမောသရဏေ-ပေါင်းဆုံရာအရပ်ဟူသော အနက်၌၊ (ပဝတ္တတိ)၊ အာယတနေ-ပုဗ္ဗဟေတုအကြောင်း၊ အဘိညာ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာန်စသော အကြောင်းသည်၊ သတိ-ရှိလသော်၊ တတြ တတြေဝ-ထိုထို အဘိညာဉ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော ဣဒ္ဓိဝိစေသော တရား၌ပင်၊ သက္ခိဘဗ္ဗတံ-သက်သေဖြစ်ထိုက်သူ၏

သမောသရဏေ။ ။သမောသရန္တိ ဧတ္တာတိ သမောသရဏံ-ပေါင်းဆုံရာဌာန၊ “မနောရမေ၊ ပေ၊ ဝိဟင်္ဂမာ”ကား ပဉ္စကအင်္ဂုတ္တိုရ်-မဇ္ဈိမပံ၊ သုမနဝဂ် အဋ္ဌမသုတ်၌လာသော ပါဠိတော်တည်း၊ လူနှင့်တကွ သတ္တဝါအများတို့၏ပေါင်းစုံရာ၊ သာယာသော လမ်း ၄ ခုအရပ်ဝယ် ပညောင်ပင်ကြီးတစ်ပင် ပေါက်နေ၏၊ ထို ပညောင်ပင်ကြီးကို ငှက်အပေါင်းတို့ လာ၍ မှီခိုကြသည်ဟု ဥပမာပြု၍ “သဒ္ဓါတရားရှိသော ဥပါသကာကိုလည်း ရဟန္တာတိုင်အောင်သော သူတော်သူမြတ် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ မှီခိုကြရသည်”ဟု ဟောတော်မူသည်။

တတြ တတြေဝ ၊ပေ၊ ပါပုဏာတိ။ ။ဥပရိပဏ္ဍာသ ကာယဂတာသတိသုတ်စသော ပါဠိတော်တည်း၊ ထိုထို ပါဠိတော်ဝယ် ရှေ့နား၌ “ယဿ ယဿ အဘိညာသမ္ဘိကရဏီယဿ ဓမ္မဿ စိတ္တံ အဘနန္ဒာမေတိ အဘိညာသမ္ဘိကီရိယာယ”ဟူသော အနိယမဝါကျရှိ၏၊ ထို့နောက် “တတြ တတြေဝ သက္ခိဘဗ္ဗတံ ပါပုဏာတိ သတိ(သတိ) အာယတနေ”ဟု ရှိသည်၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “တတြ တတြေဝ ၊ပေ၊ ပါပုဏာတိ”ဟု ထည့်ဖို့ရန်ဖွင့်ထားသည်၊ တတြ တတြေဝအစွဲကိုလည်း “ယဿ ယဿ အဘိညာသမ္ဘိကရဏီယဿ ဓမ္မဿ”ကို ပြန်၍စွဲရသည်။ [စာအုပ်တို့၌ “သတိ သတိ”ဟု ၂ ထပ်ပါနေသော်လည်း သင့် မသင့်ကို အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ ဖွင့်ပုံဖြင့်နှိုင်းချင့်ဖို့ရန် အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ကို ထုတ်ပြပါမည်။]

သတိ(သတိ) အာယတနေ။ ။ဥပရိပံ အဋ္ဌကထာ၌ “သတိ အာယတနေတိ သတိကာရဏေ ၊ပေ၊ အဘိညာဝ ကာရဏံ”ဟု ဖွင့်၏၊ ဤအဖွင့်၌ သတိ ၂ ထပ် မပါပုံကို သတိပြုပါ၊ ဋီကာသစ်၌ “သတိ အာယနေ”ကို သတိသင်္ခါတေ ကာရဏေဟု ဖွင့်သည်ကိုလည်း “အဘိညာဝ ကာရဏံ”ဟူသော အဋ္ဌကထာဖြင့်ပင် စဉ်းစားပါ။

အင်္ဂုတ္တိုရ်။ ။တိကအင်္ဂုတ္တရ၊ ဒုတိယပံ၊ လောဏကပလ္လဝဂ်၊ ဒသမသုတ်၌ “သတိ အာယတနေတိ ပုဗ္ဗဟေတု သင်္ခါတေစေဝ (ရှေ့ဘဝ၌ အားထုတ်အပ်ခဲ့ဘူးသော အကြောင်းဟု ဆိုအပ်သည်လည်းဖြစ်သော) ဣဒါနိ ပဋိလဒ္ဓဗ္ဗေ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာ နာဒိဘေဒေစ (“အဘိညာပါဒ-အဘိညာပါဒကဇ္ဈာန”ဟု စွဲ၍၊ အဘိညာဉ်ဟူသောအခြေခံ၊ ထို၏ အခြေခံဖြစ်သော ဈာန်အစရှိသည်လည်းဖြစ်သော) ကာရဏေ သတိ”ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်၏၊ ထို၌လည်း သတိ ၂ ထပ် မရှိရုံသာမက ကာရဏအရ “ပုဗ္ဗဟေတု၊ ဣဒါနိ အဘိညာ ပါဒကဇ္ဈာနာဒိ”ဟု သရုပ်ဖော်ထားသောကြောင့် “သတိဟု ဆိုအပ်သောအကြောင်း”ဟု အနက်မဖြစ်နိုင်တော့။

အဖြစ်သို့၊ ဝါ-မျက်မြင်ရှိသူ ထိုက်တန်သူ၏အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏ္ဏာတိ-ရောက်၏၊
ဣတိ (ဧတ္ထ)-၌၊ ကာရဏေ-အကြောင်းဟူသော အနက်၌၊ (ပဝတ္တတိ)။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ။ ။“သတိ(သတိ)အာယတနတေ တသ္မိံ တသ္မိံ ပုဗ္ဗဟေတု
အာဒိကေ ကာရဏေ သတိ”ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်၌ တသ္မိံ တသ္မိံသည် သတိ ၂ ပုဒ်ကို
ဖွင့်ခြင်းမဟုတ်၊ ကာရဏ (အကြောင်း) တို့က အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း ပုဗ္ဗဟေတု
အကြောင်း၊ ဤဘဝ၌ အဘိညာ၊ အဘိညာပါဒကဗျာန် စသောအားဖြင့် များသောကြောင့်
တသ္မိံ တသ္မိံဟု ဝိစ္စာဖြင့် ဖွင့်ခြင်းဖြစ်သည်၊ သတိ သတိကို “တသ္မိံ တသ္မိံ”ဖွင့်သည်ဟု
ဆိုလျှင် ကာရဏသတိ၌ သတိကား ထည့်ပါ၌ဖြစ်ရတော့မည်လော၊ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်
(အဘိညာနိဒ္ဒေသ) မဟာဋီကာအလိုလည်း သတိ ၂ ပုဒ် မရှိသင့်ပါ။

သတိ ၂ ထပ်ဖွင့်ပုံ။ ။“သတိ အာယတနေ သတိ သင်္ခါတကာရဏေ ဝိဇ္ဇမာနေ”ဟု
အဋ္ဌသာလိနိယောနော ကုသလပဒ မနာယတနအဖွင့်၌ သတိ ၂ ထပ်ရှိသောပါ၌ကို တွေ့၍
ပဌမသတိကို “သတိသင်္ခါတေ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဒုတိယသတိကို “ဝိဇ္ဇမာနေ”ဟုလည်းကောင်း
ဖွင့်လေ၏၊ [သတိသည် ဣဒ္ဓိဝိမ စသည်၏အကြောင်း မဟုတ်ပါ။] အဋ္ဌသာလိနိ ရှေးနိဿယ
၌ “သတိ အတ္တနော သန္တာနေ ဘူတေ ပုဗ္ဗေ ပရိစိဏ္ဏေ”ဟု ပဌမသတိအတွက် ဖွင့်၍၊
ဒုတိယသတိအတွက် “ဝိဇ္ဇမာနေ”ဟု ဖွင့်ပြီးမှ အနက်ပေးလေ၏၊ ထိုအဖွင့် ထိုအနက်များ
သည် “သတိ သတိ”ဟူသော ပါ၌မှားကို အမှန်ယူ၍ ဖွင့်ခြင်းသာတည်း။

သက္ခိဘဗ္ဗတံ။ ။ယဿ ပစ္စက္ခံ အတ္ထိ၊ သော သက္ခိ-မျက်မှောက်ပြုနိုင်ခြင်း ရှိသူ၊
သက္ခိစစ+သော+ဘဗ္ဗောဇာတိ သက္ခိဘဗ္ဗော၊ အယံ ဟိ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒိနံ ဘဗ္ဗော၊ တတ္ထစ
သက္ခိ၊ သက္ခိဘဗ္ဗဿ-ဣဒ္ဓိစသည်တို့အား ထိုက်တန်သည်ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ပြုနိုင်သူ၏+ဘာဝေါ
သက္ခိဘဗ္ဗတာ၊-အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ။ [“သက္ခိနော+ဘဗ္ဗတာ သက္ခိဘဗ္ဗတာ-သက်သေဖြစ်ထိုက်သူ၏
အဖြစ်”ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ၌ တစ်နည်းဖွင့်သေး၏။]

မိန့်တော်မူလိုရင်း။ ။“ရှေးဘဝ၌ အဘိညာဉ်အားထုတ်ခဲ့ဘူးသောအကြောင်း၊ ယခုဘဝ၌
အဘိညာဉ်၊ အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ ပါဒကဗျာန်စသော အကြောင်းရှိလျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်
အဘိညာဉ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တန်ခိုးဣဒ္ဓိ အမျိုးမျိုးအား (ဘဗ္ဗ) ထိုက်တန်သူလည်း
ဖြစ်နိုင်၊ ထိုဣဒ္ဓိများ၌ (သက္ခိ) ကိုယ်တိုင် ရနေသောကြောင့် မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့လည်း
ဖြစ်နိုင်သည်”ဟု မိန့်တော်မူလိုရင်း ဖြစ်သည်။

ကာရဏေ။ ။“အာယတန္တိ ဧတ္ထ (ဤအကြောင်း၌) ဖလာနိ တဒါယတ္ထ ဝုတ္တိတာယ
ပဝတ္တန္တိတိ အာယတနံ-ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် အကျိုး
တို့၏ ဖြစ်ရာအကြောင်းသည် အာယတနမည်၏၊ (တစ်နည်း) အာယဘူတံ အတ္တနော
ဖလံ တနောတိ ဝိတ္တာရေတိတိ အာယတနံ-အာယမည်သော အကျိုးကို ချဲ့တတ်သောကြောင့်
အကြောင်းသည် အာယတနမည်၏။ [ပဌမနည်း၌ အာပုဗ္ဗ၊ ယတဓာတ်၊ ယုပစ္စည်း၊ ဒုတိယ
နည်း၌ “အာယ+တန-ဝိတ္တာရေဓာတ်၊ ယုပစ္စည်းပင်တည်း။]

(ဣသယော-ရသေ့တို့သည်။) အညာယတနေ-တောအုပ်၌၊ ပဏ္ဏကုဋီသု-
 သစ်ရွက်ကျောင်းကုဋ်တို့၌၊ သမ္ဘန္တိ-ငြိမ်းအေးစွာ နေကြကုန်၏၊ ဣတိ(ဇေတ္တ)-
 ၌၊ (သက္ကသံယုတ် ပါဠိတော်၌)၊ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တတ္ထေ-နာမည်ပညတ်မျှဖြစ်သော
 အနက်၌၊ (ပဝတ္တတိ)၊ သွာယံ (သော အယံ အာယတနသဒ္ဓေါ)-ထိုအာယတန
 သဒ္ဓါသည်၊ ဣဓ-ဤ သဗ္ဗေတေဆဟိ ဖဿာယတနေဟိ အစရှိသောပါဠိ၌၊
 သဉ္ဇာတိအာဒိ အတ္ထတ္တယေပိ-သဉ္ဇာတိအစရှိသော အနက် ၃ ပါးအပေါင်း၌လည်း၊
 ယုဇ္ဇတိ-သင့်၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တစ်နည်း) ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ စက္ခာဒိသု-
 စက္ခု အစရှိသောဝတ္ထုတို့၌၊ ဖဿပဉ္စမကာ-ဖဿဟူသော ၅ ပါးမြောက်ရှိကုန်
 သော၊ ဓမ္မာ-တို့သည်၊ သဉ္ဇာယန္တိ-ကောင်စွာပေါက်ဖွားကုန်၏၊ သမောသရန္တိ-
 ပေါင်းဆုံကုန်၏၊ စ-သည်သာမကသေး၊ (တစ်နည်း)စ-သဉ္ဇာတိ သမောသရဏ
 အနက် ဖြစ်သင့်ပုံမှတစ်ပါး ကာရဏအနက်ဖြစ်သင့်ပုံကား၊ တာနိ-ထို စက္ခုစသော
 ဝတ္ထုတို့သည်၊ တေသံ-ထို ဖဿ ပဉ္စမကတရားတို့၏၊ ကာရဏံ-အကြောင်းတည်း၊
 ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ အာယတနာနိ-တို့မည်၏။

ပန-ဆက်၊ ဣဓ-ဤ သဗ္ဗေတေ ဆဟိ ဖဿာယတနေဟိ အစရှိသောပါဠိ၌၊
 စက္ခုစ-စက္ခုပသာဒကိုလည်းကောင်း၊ ရူပေစ-ရူပါရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိစ္စ-
 ရှေးရှုရောက်၍၊ ဝါ-စွဲမှီ၍၊ စက္ခုဝိညာဏံ-သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏၊ တိဏ္ဍံ-စက္ခုပသာဒ၊

ပဏ္ဏတ္တိမတ္တတ္ထေ။ ။သဉ္ဇာတိစသော အနက်အထူးမရှိဘဲ၊ တွဲဘက်ပုဒ်၏ ပညတ်အနက်
 မျှသာ ရှိသောကြောင့် “ပဏ္ဏတ္တိမတ္တ”ဟု ဆိုသည်၊ မတ္တသဒ္ဓါသည် ဝိသေသနိဝတ္တိ အနက်ဟော
 တည်း၊ ဆိုလိုရင်းကား-သစ်ပင်အပေါင်း၊ ချုံနွယ်အပေါင်းကို “အရည”ဟု ခေါ်ဝေါ် ပညတ်
 ထား၏၊ အာယတနသဒ္ဓါကလည်း ထို တောဟူသော ပညတ်အနက်ကိုပင် တွဲဖက်၍ ဟောရ၏၊
 သိတြာ အနက်ထူးမရှိပါ-ဟူလို၊ “အရညမေဝ အရညာယတနံ”ဟု ပြုပါ။

အတ္တတ္တယေပိ။ ။ပိသဒ္ဓါဖြင့် အာကာရ (ပေါ်ထွက်ရာ ရွှေတွင်း ငွေတွင်းစသောအနက်)
 နိဝါသ (နေရာ) အဓိဋ္ဌာန (တည်ရာ) အနက်များကို ပေါင်းသည်-ဟု ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြ၏၊
 အဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဏန (တိုက်ရိုက် မဆိုအပ်သောအနက်ကို ပေါင်းခြင်း) အနက်ရှိသော ပိ သဒ္ဓါဟု
 ဆိုလိုကြသည်၊ ထိုအနက်များ ရသင့်ပုံကိုလည်း ဋီကာကြည့်၍ သိကြပါလေ။

ဖဿပဉ္စမကာ။ ။ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ “ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊
 စိတ္တံ ဟောတိ”ဟု အစဉ်ရှိ၏၊ ထိုအစဉ်၌ စိတ္တမှစ၍ ရေတွက်လျှင် ဖဿသည် ပဉ္စမဖြစ်
 သောကြောင့် “ဖဿဟူသော ၅ ပါးမြောက်ရှိသော ထိုတရားတို့ကို “ဖဿပဉ္စမက”ဟု
 ခေါ်သည်၊ စက္ခာယတနစသည်တို့၌ ထို ၅ ပါးအပြင် အခြားသမ္ပယုတ်တရားတို့ မှီပါသော်လည်း
 ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့် ထို ၅ ပါးကိုသာ ပြထားသည်၊ ဋီကာသစ်၌ ပဓာနနည်းလည်း
 ပါသေး၏။

ရူပါရုံ၊ စက္ခုဝိညာဉ် ၃ ပါးတို့၏၊ သင်္ကတိ-ပေါင်းဆုံခြင်းသည်၊ ဝါ-ကြောင့်၊
 ဖဿော-သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ-ဤသို့ အစရှိသော၊ ဣမိနာနယေန-ဖြင့်၊
 ဖဿသီသေနော-ဖဿတည်းဟူသော ဦးခေါင်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဝါ-ဖဿကို
 ခေါင်းတပ်သဖြင့်သာလျှင်၊ ဒေသနံ-ဒေသနာတော်သို့၊ အာရောပေတွာ-
 တက်ရောက်စေတော်မူ၍၊ ဝါ-တင်တော်မူ၍၊ ဖဿံ-ကို၊ အာဒိကတွာ-အစပြု၍၊
 ပစ္စယပရမ္ပရ-အကြောင်းအဆက်ဆက်ကို၊ ဒဿေတုံ-ငှါ၊ ဖဿာယတနာဒိနိ-
 တို့ကို၊ (ဘဂဝတာ)၊ ဝုတ္တာနိ။

ဖဿ ဖဿ ပဋိသံဝေဒန္တိတိ-ကား၊ ဖုသိတွာ ဖုသိတွာ-ထိရောက်၍ ထိရောက်
 ၍၊ ပဋိသံဝေဒန္တိ-ခံစားကြကုန်၏၊ စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤ ဖဿဖဿ ပဋိသံဝေ
 ဒန္တိဟူသော ပါဠိ၌၊ အာယတနာနံ-အာယတနတို့၏၊ ဖုသနကိစ္စဝိယ-ထိခြင်းကိစ္စ
 ကဲ့သို့၊ ကိဉ္ဇာပိ ဝုတ္တံ-အကယ်၍ကား ဟောတော်မူအပ်ပါပေ၏၊ ထထာပိ-ထို
 သို့ပင် ဟောတော်မူအပ်ပါသော်လည်း၊ တေသံ-ထို အာယတနတို့၏၊ ဖုသနကိစ္စ
 တာ-ထိခြင်းကိစ္စရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ န ဝေဒိတဗ္ဗာ-မသိထိုက်။

တဏှံသင်္ကတိ။ ။တိဏှံပိ ဝိသယိန္ဒြိယဝိညာဏာနံ သင်္ကတိဘာဝေန (ပေါင်းဆုံခြင်း၏
 အဖြစ်ဖြင့်) ဂဟေတဗ္ဗော ဖဿောတိ သင်္ကတိတိ ဝုတ္တော၊-ဋီကာ၊ ဤအလို “သင်္ကတိ-
 ပေါင်းဆုံခြင်း”ဟု ပေးပါ၊ သို့သော် ပေါင်းဆုံခြင်းမျှသည် ဖဿ မဟုတ်၊ ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်
 ဂတ္ထုနှင့်အာရုံတို့၏ ဓာတ်ခိုက်ခြင်းသဘောကိုသာ ဖဿဟုခေါ်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌသာလိနိ၊
 ဖဿအဖွင့်၌ “တိဏှံ သင်္ကတိယာ ဖဿောတိ အယမတ္ထော၊ န သင်္ကတိမတ္ထမေဝ ဖဿောတိ”
 ဟု ဖွင့်သည်။

ဖဿောတိ ၊ပေ၊ ပရမ္ပရ။ ။“ဖဿောတိ”၌ ဣတိသဒ္ဒါသည် အာဒိအနက်ဟောတည်း၊
 ထို ဣတိဖြင့် “သောတဉ္စ ပဋိစ္စ”စသော ပါဠိတော်များကို ပြသည်-ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်၏၊
 “ပစ္စယပရမ္ပရ”ဟူသည် ပါဠိတော်၌လာသော “ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ”
 စသော အကြောင်းအဆက်ဆက်တည်း။

ဖုသိတွာ ဖုသိတွာ။ ။ဖုဿ၌ “ဖုသဓာတ်၊ တွာပစ္စည်းကို ယပြု၊ သျကို သပြု၊
 ဒွေဘော်လာ၍ ဖုဿပြီးသည်”ဟု သိစေလိုသောကြောင့် “ဖုသိတွာ”ဟု ဖွင့်သည်၊ “ဖုဿ”
 ၂ ပုဒ်ကား ဝိစ္ဆာလည်းမဟုတ်၊ အာမေဋိတ်လည်း မဟုတ်၊ အာဘိက္ခည အနက်၌ “ဝိစ္ဆာ
 ဘိက္ခညေသု ဒွေ”ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ၁-ကဏ္ဍ၊ ၅၄ သုတ်ဖြင့် ဖုဿတစ်ပုဒ်ကို “ဖုဿ
 ဖုဿ”ဟု ၂ ပုဒ်ပြုရသော အာဘိက္ခညပုဒ်တည်း၊ “ဖုသိတွာ” ၂ ပုဒ်လည်း နည်းတူ။
 [အာဘိက္ခည၏ အကျယ်ကို အဘယာရာမဆရာတော်၏ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ၌ ရှုပါ။]

ဧတ္ထစ ၊ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။ပါဠိတော်၌ “ဆဟိ ဖဿာယတနေဟိ ဖုဿ ဖဿ-၆
 ပါးကုန်သော (စက္ခု သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယ မန) ဟူသော ဖဿာယတနတို့ဖြင့်
 ထိရောက်၍ထိရောက်၍”ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် ထိုဖဿာယတန ၆ ပါးတို့မှာ ထိခြင်း

ဟိ-မှန်၊ (တစ်နည်း) (ကသွာ-ကြောင့်၊ တေသံ-ထိုအာယတနတို့၏၊ ဖုသနကိစ္စတာ-ထိခြင်း၊ ကိစ္စရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ နဝေဒိတဗ္ဗာ-နည်း၊) ဟိ(ယသွာ)-ကြောင့်၊ အာယတနာနိ-တို့သည်၊ န ဖုသန္တိ-မထိနိုင်ကုန်၊ ဖသောဝ- ဖသသသည်သာ၊ တံတံအာရမဏံ-ထိုထိုအာရုံကို၊ ဖုသတိ-ထိနိုင်၏၊ ပန-ထိုသို့ပင် ဖသသသည်သာ ထိုထိုအာရုံကို ထိနိုင်ပါသော်လည်း၊ အာယတနာနိ-တို့ကို၊ ဖသေ- ဌ၊ ဥပနိက္ခိပိတွာ-ကပ်ကာထား၍၊ ဝါ-ထည့်သွင်း၍၊ ဒဿိတာနိ-ပြတော်မူအပ် ကုန်ပြီ၊ (ကသွာ-ကြောင့်) [အာယတနတို့၏ မထိနိုင်ကုန်သည်၏အဖြစ်၊ ဖသ၏ သာ ထိုထိုအာရုံကို ထိနိုင်သည်၏အဖြစ်၊ အာယတနတို့၏ ဖသသွင်း၍ ပြတော်မူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဤသို့ အကျယ်စွဲပါ။] (တေသံ ဖုသန ကိစ္စတာ န ဝေဒိတဗ္ဗာ)၊ တသွာ-ကြောင့်။ [“ထိုသို့ အာယတနတို့၏ ထိခြင်း ကိစ္စရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို မသိထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်” ဤသို့ အကျယ် စွဲပါ။] သဗ္ဗေ-နိသော၊ တေ-ထို သမဏဗြာဟ္မဏ အမည်ရသူတို့သည်၊ ဆဖဿာ

ကိစ္စရှိသကဲ့သို့ ဟောတော်မူရာရောက်၏၊ ထိုကြောင့် ပါဠိတော်၌ စောဒနာဖွယ်ကို ပြလိုသော ကြောင့် “ကိစ္ဆာပိ ဖေ၊ ဝုတ္တံ” ဟု ဆိုပြီးလျှင် “တထာပိ ဖေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သို့သော်လည်း ထိုဖဿာယတနတို့မှာ ဖုသနကိစ္စ ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို မသိထိုက်ပါ” ဟု ဖြေသည်။

န ဟိ ဖေ၊ ဒဿတာနိ။ ။ “န ဟိတက်ရာ၊ ဟိအနက်မှာ၊ ဟိတ်ပါဒဋ္ဌိစွဲ” နှင့်အညီ ဒဋ္ဌိဝါကျလည်းဖြစ်နိုင် ဟေတုဝါကျလည်းဖြစ်နိုင်၏၊ ဟေတုဝါကျကြံရာ၌ ကသွာထည့်၍ ရှေ့ဝါကျကို ပုစ္ဆာထုတ်ပြီးမှ “ဟိ(ယသွာ)” ဟု ပေးရသည်၊ ထို ဟေတုဝါကျ၏ ဖလဝါကျကို လည်း ရှေ့ဝါကျကို ပြန်လှည့်၍ထည့်ရသည်၊ ထိုကြောင့် “န တေသံ ဖေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ” ဟူသော ဝါကျသည် ဖလဝါကျလည်းဖြစ်ရပြန်သည်၊ ထိုဟေတုဝါကျတွင် “န ဖေ၊ ဖုသန္တိ” သည် ဗျတိရေကဝါကျ၊ “ဖသောဝ ဖေ၊ ဖုသတိ” သည် အနွယဝါကျဟု ထပ်၍ စွဲပါ၊ ထိုအနွယ ဗျတိရေက ွ ဝါကျသည်ပင် “အာယတနာနိ ပန” စသော နောက်ဝါကျကို ထောက်၍ အာရဗျတ္ထ (ဂရဟာ) ဝါကျလည်း ဖြစ်ပြန်၏၊ အာယတနာနိ ဖေ၊ ဒဿိတာနိ” ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထ (သမ္ဘာဝနာ) ဝါကျဖြစ်သည်၊ [ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သော ကြောင့် “အနုဂ္ဂဟတ္ထ” ဟု ယူလိုက်ပါသည်။] “ပန” ကား အနုဂ္ဂဟတ္ထဇောတက။

ဥပနိက္ခိပိတွာ။ ။ “ဖသေ+ဥပ-ဖသသွ၌ ကပ်၍ (ဖသ၏+အနီး ဥပစာ၌)+နိက္ခိပန- အာယတနတို့ကို ထား” ဟူသော စကားသည် “ဖဿာယတနေဟိ” ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်သော စကားတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဖဿာယတနေဟိ” ကို စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ၌ စက္ခုနာသဒ္ဓါသို့ (ဌာန အာယတနတို့၏အမည်ကို ဌာနိ ဖသသွ၌ တင်းစားသော) ဌာနုပစာရသဒ္ဓါဟု မှတ်ပါ။ [အဖုသနကိစ္စာနိပိ အာယတနာနိ မဉ္ဇာ ယောသန္တိတိ အာဒိသုဝိယ နိဿိတဝါဟာရေန (နိဿိတဖြစ်သော ဖသ၏ ထိခြင်းဟူသောအခေါ်ဖြင့်) ဖုသနကိစ္စာနိ ကတွာ ဒဿိတာနိတံ အာဟ ဖသေ ဥပနိက္ခိပိတွာတိ-ဋီကာ။]

ယတနသမ္ဘဝေန-၆ ပါးကုန်သော ဖဿာယတနတို့ကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဖဿေန-
 ဖဿဖြင့်၊ ရူပါဒိဋ္ဌိ-ရူပါရုံအစရှိကုန်သော၊ အာရမဏာနိ-တို့ကို၊ ဖုသိတွာ-ထိ၍။
 [ဖုဿဖုဿ၏ အဖွင့်ဖြစ်သောကြောင့် “ဖုသိတွာ” ၂ ပုဒ်ရှိလျှင် ကောင်း ။]
 တံ ဒိဋ္ဌဝေဒနံ-ထိုဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာကို၊ ပဋိသံဝေဒယန္တိ-
 ခံစားကြကုန်၏၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ ဧတ္ထ-ဤဖုဿဖုဿ ပဋိသံဝေဒန္တိဟူသော ပါဠိ
 ၌၊ အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ [ရှေ့၌ “ဧတ္ထစ”ဟု ရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဤ၌
 ဧတ္ထ မပါသော်လည်း အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံ၏။]

တေသံ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာတိအာဒိသု-တေသံ ၊ပေ၊ တဏှာအစရှိသော
 ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဝေဒနာတိ-ကား၊ ဆဖဿာယတနသမ္ဘဝါ-၆ ပါးကုန်သော ဖဿာ
 ယတနတို့ကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဝေဒနာ-တည်း၊ သာ-ထို ဝေဒနာသည်၊ ရူပတဏှာ
 ဒိဘောဒါယ-ရူပတဏှာ အစရှိသော အပြားရှိသော၊ တဏှာယ-တဏှာအား၊ ဥပ
 နိဿာယ ကောဋိယာ-ဥပနိဿယပစ္စည်းဟူသော အလွန်ဆုံးအပိုင်းအခြားအား
 ဖြင့်၊ ဝါ-ဥပနိဿယပစ္စည်းဟူသော ဦးခေါင်းအားဖြင့်၊ ပစ္စယော-ကျေးဇူးပြုသည်၊

တသ္မာ ၊ပေ၊ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။“ဥပစာစကားဟူသည် ခေါ်ဝေါ်ရုံသာ ဖြစ်၏၊
 ထို စကားအတိုင်း အနက်အဓိပ္ပာယ်ယူ၍ မရ၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုကား အစစ်သဘာဝကိုသာ
 ယူရသည်”ဟူသော ဥပဒေသကိုပြလို၍ “တသ္မာ ၊ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော”ဟု မိန့်သည်။ [ဥပစာ
 ရောနာမ ဝေါဟာရမတ္ထံ, န တေန အတ္ထသိဒ္ဓိ, အတံသဘာဝတော (ထို အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို
 ပြီးစေနိုင်သောသဘော၏ မရှိခြင်းကြောင့်တည်း၊) အတ္ထသိဇ္ဈနကော ပန တံသဘာဝေါယေဝ
 (ထိုအဓိပ္ပာယ်ကို ပြီးစေနိုင်သော သဘောရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော) အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗောတိ
 ဒဿေတုံ တသ္မာတိ အာဒိမာဟ၊-ဋီကာ။]

တသ္မာ၏စွဲနက်။ ။ဤ၌ တသ္မာဖြင့် “တသ္မာ ထို၊ ဟိတ်၏ ဖိုလ်၊ စွဲဆို မြဲထုံးစံ”နှင့်
 အညီ၊ ပြခဲ့သော ဖလဝါကျကိုပြန်၍စွဲရ၏၊ နိဿယကိုကြည့်ပါ၊ ထိုသို့ ဖလဝါကျ၏ ဖလ
 ဖြစ်သောကြောင့် လဒ္ဓဂုဏ်ဝါကျဟု မှတ်ပါ၊ ဤလဒ္ဓဂုဏ်ဟူသည်လည်း ဥပဒေသကို ပြရခြင်း
 အကျိုးတည်း၊ “ဖဿာယတနသမ္ဘဝေန ဖဿေန”ဟူသော စကားသည် “သဠာယတနပစ္စယာ
 ဖဿော”ဟူသော ပါဠိတော်နှင့် သဘောတူပင်တည်း။

နိယာမံ။ ။အကျိုးတစ်ပါး၊ ရှိတုံငြားက၊ တစ်ပါးအကျိုး၊ ရရီးသည်လျှင်၊ လဒ်
 ဂုဏ်ပင်ဟု၊ စာနာရှု၊ ကျမ်းပြု ဉာဏ်အဟုတ်။

ဥပနိဿယကောဋိယာ။ ။“ဥပနိဿယ သိသေန”ဟု ဖွင့်ကြ၏၊ အဘိဓာန်(၈၇၁)လာ
 ကောဋိသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် ဥက္ကံသအနက်ကို ရည်ရွယ်ဟန်တူသည်၊ “ဥပနိဿယေန”ဟု
 မဆိုဘဲ “ဥပနိဿယကောဋိယာ”ဟု ဆိုသောကြောင့် အာရမဏပနိဿယတွင် ပါဝင်သော
 အာရမဏနှင့် ပကတူပနိဿယတို့ကိုပါ ယူရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ထိုပစ္စည်းများ ရနိုင်ပုံကိုကား
 ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းလေ့လာမှ သိနိုင်မည်။

ဟောတိ၊ တေန-ကြောင့်၊ တေသံ ၊ပေ၊ တဏှာတိ-ဟူ၍၊ (ဘဝတာ)၊ ဝုတ္တံ၊ ပန-ဆက်၊ သာ-ထို ဝေဒနာသည်၊ စတုဗ္ဗိဓဿ-၄ ပါးအပြားရှိသော၊ ဥပါဒါနဿ-ဥပါဒါန်အား၊ ဥပနိဿယ ကောဋိယာစေ-လည်းကောင်း၊ ဝါ-လည်းကောင်း၊ သဟဇာတကောဋိယာစ-သဟဇာတပစ္စည်းဟူသော အလွန်ဆုံး အပိုင်းအခြားအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-သဟဇာတပစ္စည်းဟူသော ဦးခေါင်းအား ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ဥပါဒါနံ-ဥပါဒါန်သည်၊ ဘဝဿ-ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝအား၊ တထာ-ထိုဥပနိဿယကောဋိ၊ သဟဇာတကောဋိအားဖြင့်၊ (ပစ္စယော ဟောတိ)၊ ဘဝေါ-ကမ္မဘဝသည်၊ ဇာတိယာ-ဇာတိအား၊ ဥပနိဿယ ကောဋိယာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ပန-ဆက်၊ ဇာတိတိ ဧတ္ထ-ဇာတိဟူသော ဤ ပါဌ်၌၊ သဝိကာရာ-ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဝိကာရနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဉ္စ-၅ ပါးကုန်သော၊ ခန္ဓာ-ခန္ဓာတို့ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ-မှတ်ထိုက်ကုန်၏။

ဇာတိ-ဇာတိသည်၊ ဧရာမရဏဿစေ-ဧရာမရဏအားလည်းကောင်း၊ သောကာဒိဉ္စ-သောက အစရှိသည်တို့အားလည်းကောင်း၊ ဥပနိဿယ ကောဋိယာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ အယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ-ဤ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိမည် သော ဒီဃနိကာယ်အဋ္ဌကထာ၌၊ သင်္ခေပေါ-တည်း၊ ဝိတ္တာရတော ပန-အကျယ် အားဖြင့်ကား၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကထာ-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကထာကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိ မဂ်၌၊ (မယာ)ဝုတ္တာ-ဆိုအပ်ပြီး၊ ပန-ဆက်၊ ဣဓ-ဤ ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌၊ အဿ-

တထာ ၊ပေ၊ ဘဝဿ။ ။တထာဖြင့် ရှေ့၌ပြအပ်သော “ဥပနိဿယကောဋိယာစေ သဟဇာတကောဋိယာစ”ကို ပြန်ညွှန်းသည်။ “ဘဝဿ” အရ “ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝ၊၊ ဗျိုးလုံးကို ယူပါ၊ အကျယ်ကို ဓာတုကထာ အကောက် ပဋ္ဌန်းပစ္စည်းများကို လေ့လာ၍ သိပါ။

ဘဝေါဇာတိယာ။ ။ဘဝကဇာတိအား ကျေးဇူးပြုရာ၌ကား (ဇာတိအရ ဥပပတ္တိဘဝရ သောကြောင့်) ဘဝေါအရ ကမ္မဘဝကိုသာ ယူရသည်။ “ဇာတိ”အရ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်သာ ရသော်လည်း ဤနေရာ၌ ဖြစ်ခြင်း၏တည်ရာ ဝိညာဉ်စသော ခန္ဓာ ၅ ပါးကိုပါ ဌာနျူပစာ အားဖြင့်ယူရသည်။ “ဇာတိဧရာမရဏဂ္ဂဟဏေနစ ဝိညာဏာဒီဖလပဉ္စကမေဝ ဂဟိတံ”ဟူသော သင်္ဂြိုဟ်နှင့် သဘောတူပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “သဝိကာရာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဝိကာရ ဟူရာ၌ သင်္ဂြိုဟ်၌လာသော ဝိကာရရုပ်များမဟုတ်၊ ဇာတိကိုပင် ခန္ဓာတို့၏ ထူးခြားသော အမူအရာ “ဝိကာရ”ဟု ဆိုထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “သဝိကာရာတိစ နိဗ္ဗတ္တိဝိကာရေန သဝိ ကာရာ”ဟု ဖွင့်သည်။]

အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ။ပစ္စည်းကိုပြရာ၌ သဟဇာတနှင့် ဥပနိဿယကိုသာ ပဓာနအားဖြင့် ပြထား၍ ရသင့်သော ကမ္မစသည်ကို မပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂါတို့ကို စိစစ်ရာ၌ အကျယ် မစိစစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း သင်္ခေပဟု ဆိုသည်။

ထို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို၊ ပယောဇနမတ္တမေဝ-ယုဉ်စေရခြင်းကိုသာ၊ ဝါ-ယုဉ်စေရခြင်းမျှကိုသာ၊ ဝါ-သုံးစွဲရခြင်းမျှကိုသာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗ-သိထိုက်၏။

ဟိ-ချဲ့၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝဇ္ဇကထံ-ဝဇ္ဇကထာကို၊ ဝါ-ဝဋ်ကို ဟောရာဟောကြောင်း တရားတော်ကို၊ ကထေဇ္ဇော-ဟောတော်မူလသော်၊ (ကထေ သိ ဌ္ဍိစပ်)၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အဝိဇ္ဇာယ-အဝိဇ္ဇာ၏၊ ပုရိမာ-ရှေး၌ဖြစ်သော၊ ကောဋိ-အစွန်းအစ အပိုင်းအခြားသည်၊ န ပညာယတိ-မထင်ရှား၊ (ကိ-အဘယ်သို့မထင်

ပယောဇနမတ္တမေဝ။ ။ဒိဋ္ဌိယာ ကာရဏဘူတဝေဒနာဝသေန-ဒိဋ္ဌိ၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ကေဒေသမတ္တပယောဇနမေဝ-တစ်စိတ်တစ်ဒေသမျှ ယုဉ်စေရပုံကိုသာ၊ (သုံးစွဲရပုံကိုသာ)၊-ဋီကာ၊ “ဤအဋ္ဌကထာ၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သော ဝေဒနာ ကို စ၍သုံးစွဲရပုံကိုသာ သိထိုက်သည်”ဟူလို။

မတ္တမေဝ။ ။မတ္တံ+ဝေ ၂ပုဒ်လုံးပင် အဝဇ္ဇာရဏအနက်ကို ဟောသော ပရိယာယ်ပုဒ်တည်း၊ ဥပမာ-“ဣဒါနေတရဟိ ဝိဇ္ဇတိ” ၌ “ဣဒါနိ+တရဟိ”ဟူသော အနက်တူ ၂ ပုဒ် တွဲထား သကဲ့သို့တည်း၊ တစ်နည်း-မတ္တသဒ္ဒါသည် “မျှ” ဟုလည်းကောင်း “လောက်”ဟုလည်းကောင်း ပေးရသော အပ္ပအနက်ဟော၊ ဝေကား သဒ္ဓိဋ္ဌာနာဝဇ္ဇာရဏ အနက်ဟောတည်း။ [ဋီကာသစ်၌ “မတ္တသဒ္ဒေါဝါ ပမာဏေ”ဟု ဖွင့်၏၊ ပမာဏအနက်ကို ဟောရာ၌ “မတ္တာ”ဟု ဣတ္ထိလိနံသာ ရှိ၏၊ “ပမာဏံသရိယေ မတ္တာ”-အဘိဓာန်(၈၇၈)၊ အပ္ပ အနက်ဟောရာ၌ကား နပုလ္လိန် ရှိ၏၊ အပ္ပေဝ ဓာရဏေမတ္တံ”-(၁၁၁၈)၊ ဤ၌ နပုလ္လိန်ရှိသောကြောင့် ပမာဏအနက်ဟော မဖြစ်နိုင်။]

[ဆောင်] မတ္တမေဝ၊ ၂ ပုဒ်ပြုလည်း၊ ဝဇ္ဇာရဏာ၊ တစ်နက်သာတည်း၊ တစ်ဖြာ မတ္တံ၊ အပ္ပအနက်၊ ဝေတွက်မှာ၊ သဒ္ဓိဋ္ဌာဝ-ဓာရဏသည်၊ ရှေးက ပေးရိုးအနက်တည်း။

ဘဂဝါဟိ။ ။ဤပါဠိတော်၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဝေဒနာမှစ၍ တစ်စိတ်ပိုင်းမျှသာ ဟော တော်မူသောကြောင့် ထိုသို့ ဟောတော်မူရခြင်း၌ ဥဒါဟရဏ်ကိုလည်းကောင်း အကြောင်းကို လည်းကောင်း ချဲ့ပြခြင်းငှါ “ဘဂဝါဟိ”စသည်ကို မိန့်သည်။ [ဘဂဝါကို ကထေဇ္ဇော ကထေသိတို့၌ ဝပ်ပါ၊ “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ”စသည်တို့သည် တစ်ပိုင်းတစ်စကို ဟောခြင်း၌ ဥဒါဟရဏ်တို့တည်း၊ “ဝေဒနာရာဂန ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ”စသည်ကား ဝေဒနာကို အထွား၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းတည်း။]

ပုရိမာကောဋိ။ ။မည်သည့်ဘုရားရှင်၊ သို့မဟုတ် မည်သည့်ကြာမင်း၏ လက်ထက်ရောက် မ အဝိဇ္ဇာသည် ဝဋ်ဖြစ်၏၊ ထိုလက်ထက်၏ ရှေ့၌ အဝိဇ္ဇာမဖြစ်ခဲ့ဘူးသေး၊ ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ ဝဋ် ရှေ့အခဖြစ်သော အပိုင်းအခြားကို “ပုရိမာ ကောဋိ”ဟု ဆိုသည်၊ ကောဋိသဒ္ဒါသည် မရိယာဒ (အပိုင်းအခြား) အနက်ဟောတည်း။

နပညာယတိ။ ။“မည်သည့်အာရုံ၌မဆို အပိတ်အပင် အဆီအတာမရှိသော (ဘုရားရှင်၏) သဗ္ဗညုဘာဠာဏ်တော်အားသော်မှလည်း အဝိဇ္ဇာ၏ အသေသည် မထင်ရှား”ဟု ဆိုရာ၌ ဘဂဝါ၊ ဘိက္ခုနီ၊ ဘုရားနှင့် မလိုက်နိုင်သောကြောင့် မထင်ရှား ဖြစ် မဟုတ်ပါ၊ အဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ရာကာလ

ရှားသနည်း၊) ဣတော-ဤမည်သော ဘုရားရှင်၏လက်ထက်မှ၊ ဝါ-ဤမည်သော စကြာမင်း၏လက်ထက်မှ၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ အဝိဇ္ဇာ-အဝိဇ္ဇာသည်၊ န အဟောသိ-မဖြစ်ဘူးသေး၊ အထပစ္ဆာ-ထိုမှနောက်၌၊ သမဘဝိ(သံ+အဘဝိ)-ကောင်းစွာဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (န ပညာယတိ)၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ အပိုင်းအခြားမရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဣဒံ(အယံ အဝိဇ္ဇာ)-ဤ အဝိဇ္ဇာကို၊ (ကာမံ)ဝုစ္စတိ-အကယ်၍ ဟောတော်မူအပ်ပါပေ၏၊ အထစပန-ထိုသို့၊ အပိုင်းအခြားမရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပါသော်လည်း၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ-ဤအာသဝဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊

အစကိုယ်က မရှိသောကြောင့် မထင်ရှားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ [ကောဋီ .န ပညာယတိတိ အသုကဿနာမ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ စက္ကဝတ္တိနော ဝါ ကာလေ အဝိဇ္ဇာဥပ္ပန္နာ၊ န တတော ပုဗ္ဗေတိ အဝိဇ္ဇာယ အာဒိမရိယာဒါ (အစအပိုင်းအခြားသည်) အပ္ပဋိဟတဿ မမ သဗ္ဗညုတာ ဉာဏဿပိ န ပညာယတိ၊ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာယေဝါတိ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။“အဝိဇ္ဇာ သိသေန”စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ ဘဝတဏှာ ဘဝဒိဋ္ဌိတို့ကို ပဓာနထားလျက် ခေါင်းတပ်၍ ဟောတော်မူသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ ဘဝတဏှာ ဘဝဒိဋ္ဌိတို့၏ဖြစ်ရာကာလ အစမရှိသကဲ့သို့ စိတ် ဝေဒနာ သညာစသော အခြားနာမ်တရားများနှင့် ပထဝီစသော ရုပ်တရားများ၏ ဖြစ်ရာကာလ အစလည်းမရှိဟုပင် မှတ်ပါ။ ထို့ပြင်-ရုပ်နာမ် ၂ ပါးကိုပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ သူ၊ ငါဟု ထင်နေကြသောကြောင့် သတ္တဝါ၏အစကို ရှာလိုသောဆန္ဒ ဖြစ်နေရပါသည်။ “ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမရှိ”ဟု သိလျှင်ကား “အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်နေကြသော ရုပ်နာမ်မျှသာတည်း၊ အကြောင်ချုပ်ဆုံးလျှင် ရုပ်နာမ်လည်း ချုပ်ဆုံးမည်သာ”ဟု သိပြီးလျှင် “အကြောင်းရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်”ဟု နားလည်နိုင်ရကား မည်သည့် ရုပ်နာမ်အတွက်မျှ ဖြစ်ရာကာလအစကို ရှာလိုသောဆန္ဒ ရှိကြတော့မည်မဟုတ်ပါ။

ဧဝံဉံ၊ အထစပန။ ။ဧဝံဉံကို “ဧဝံ မရိယာဒါဘာဝေန အယံ အဝိဇ္ဇာ ကာမံ ဝုစ္စတိ”ဟုလည်းကောင်း၊ အထစ ပနကို “ကာလနိယမေန (ဖြစ်ရာကာလ အမှတ်အသားအားဖြင့်) မရိယာဒါဘာဝေန ဝုစ္စမာနာပိ”ဟုလည်းကောင်း ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ [ဧဝံဉံ၌ ဣဒံကို လိင်္ဂဝိပလ္လာသဟု ကြံစေလို၍ “အယံ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဧဝဉ္ဇေတံဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။]

ဣဒပ္ပစ္စယာ။ ။အယံ+ပစ္စယော ဣဒပ္ပစ္စယော၊ တသ္မာ ဣဒပ္ပစ္စယာ ၊ပေ၊ အာသဝပစ္စယာတိ အတ္ထော၊-ဋီကာ၊ “အာသဝသမုဒယာ အဝိဇ္ဇာသမုဒယော”စသော ပါဠိတော်ကိုကြည့်၍ အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းကို “အာသဝ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဋီကာသစ်၌ကား ဤပါဠိတော်သည် ဒသဂုံတ္တရ၊ ဒုတိယပံ၊ ယမကဝဂ် ၁-သုတ် ပါဠိတော်တည်း၊ ထိုပါဠိတော်၌ ကောစာဟာ ရော အဝိဇ္ဇာယ (အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်းသည် အဘယ်နည်း)၊ ပဉ္စနိဝရဏာတိဿ ဝစနိယံ”ဟု တိုက်ရိုက်လာသောကြောင့် နိဝရဏ ၅ ပါးကို အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်းဟု ဖွင့်သည်။ [ဣဒပ္ပစ္စယ၌ ဣဒံပုဒ်ရင်းဟု သက္ကတနှင့် သဒ္ဒနိတိ၌လည်းကောင်း၊ ဣမပုဒ်ရင်းဟု ကစ္စည်း၌လည်းကောင်း အဆိုကွဲသည်။]

ဝါ-ဤနိဝရဏဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ-အဝိဇ္ဇာသည်၊ (သမ္ဘဝတိ-ကောင်းစွာဖြစ်၏၊) ဣတိ-ဤသို့၊ (ဓမ္မနိယာမေန-ဓမ္မနိယာမအားဖြင့်၊ အဝိဇ္ဇာယ-အဝိဇ္ဇာ၏၊ ကောဋိ-အစွန်းအစ အပိုင်းအခြားသည်၊) ပညာယတိ-ထင်ရှား၏၊ (ဤသို့ ဋီကာသစ်၌ ထည့်သည်၊) ဧဝံ-ဤသို့၊ အဝိဇ္ဇာသိသေနဝါ-အဝိဇ္ဇာဟူသော ဦးခေါင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အဝိဇ္ဇာကို ခေါင်းတပ်သဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ (ကထေသိ ဌိစပ်)

☰

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဘဝတဏှာယ-ဘဝကို တောင့်တတ်သော တဏှာ၏၊ ပုရိမာ-ရှေး၌ဖြစ်သော၊ ကောဋိ-သည်၊ န ပညာယတိ-မထင်ရှား၊ [“ဣတောပုဗ္ဗေ ဘဝတဏှာ နာဟောသိ အထပစ္စာ သမဘဝိတိ၊ ဧဝံဋီဒံ ဘိက္ခဝေ ဝုစ္စတိ၊ အထစ ပန ပညာယတိ”တို့ကို ပေယျာလဇ္ဈိပ်ထားသည်။] ဣဒပ္ပစ္စယာ-ဤအဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဘဝတဏှာ-ဘဝကိုတောင့်တတ်သော တဏှာသည်၊ (သမ္ဘဝတိ-ကောင်းစွာဖြစ်၏၊) ဣတိ-ဤသို့၊ (ဓမ္မနိယာမေန-ဖြင့်၊ ဘဝတဏှာယ-ဘဝကို တောင့်တတ်သောတဏှာ၏၊ ကောဋိ-သည်၊ ပညာယတိ-၏၊) ဧဝံ-ဤသို့၊ တဏှာသိသေနဝါ-တဏှာတည်းဟူသော ဦးခေါင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-တဏှာကို ခေါင်းတပ်သဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ (ကထေသိ ဌိစပ်)။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဘဝဒိဋ္ဌိယာ-ဘဝဒိဋ္ဌိ၏၊ ဝါ-သဿတဒိဋ္ဌိ၏၊ ပုရိမာ ကောဋိ န ပညာယတိ ၊ပေ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ-ဤ ဝေဒနာဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ ဘဝဒိဋ္ဌိ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ သမ္ဘဝတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ (ဓမ္မနိယာမေန-ဖြင့်၊ ဘဝဒိဋ္ဌိယာ-၏၊ ကောဋိ-သည်၊) ပညာယတိ-၏၊ ဧဝံ-သို့၊ ဒိဋ္ဌိသိသေနဝါ-ဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော ဦးခေါင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဒိဋ္ဌိကို ခေါင်းတပ်သဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကထေသိ-ဟောတော်မူပြီ။

ပန-နိဝတ္တေတဗ္ဗ၊ ပယ်လှန်ချ၍၊ ဂဟေတဗ္ဗအထူး၊ ပြဆိုဦးအံ့၊ ဣဓ-ဤ ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌၊ ဒိဋ္ဌိသိသေန-ဖြင့်၊ ဝါ-ဖြင့်၊ ကထေန္တော-ဟောတော်မူလသော်၊ ဝေဒနာရာဂေန-ဝေဒနာ၌ တပ်မက်ခြင်းကြောင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ-ဖြစ်ကုန်သော၊

ဘဝတဏှာယ။ ။ဘဝကိုတောင့်တတ်သော တဏှာကို “ဘဝတဏှာ”ဟု ဆိုသည်။ ထို ဘဝတဏှာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော “ဣဒပ္ပစ္စယ”ဟူသည် ဘဝ၏အပြစ်တွေကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော “အဝိဇ္ဇာ”တည်း။ ထို့ကြောင့် ထိုအင်္ဂုတ္တိရ် ၂ နံပါတ်သုတ်၌ “ကောစာဟာရော ဘဝတဏှာယ၊ အဝိဇ္ဇာတိဿ ဝစနိယံ”ဟု ဟောတော်မူသည်။

ဘဝဒိဋ္ဌိယာ။ ။“ဘဝတိတိ ဘဝေါ-မပြတ်မစဲ အမြဲဖြစ်နေသောကြောင့် ဘဝမည်၏။ ဘဝေါ ဣတိ+ပဝတ္တာ+ဒိဋ္ဌိ ဘဝဒိဋ္ဌိ”နှင့်အညီ သဿတဒိဋ္ဌိကို “ဘဝဒိဋ္ဌိ”ဟု ခေါ်၏။ ထိုဒိဋ္ဌိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဣဒပ္ပစ္စယကား ဤပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဝေဒနာပင်တည်း။ [ဤပါဠိတော်ကို ထို ဒသကအင်္ဂုတ္တိရ်၌ မတွေ့ရ၊ အခြားတစ်နေရာ၌ ရှာသင့်ပါသည်။

ဒိဋ္ဌိယော-မိစ္ဆာအယူတို့ကို၊ ကထေတွာ-ဟောတော်မူပြီး၍၊ ဝေဒနာမူလကံ-
 ဝေဒနာဟူသော အရင်းရှိသော၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို၊ ကထေသိ-ပြီ၊
 တေန-ထိုပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဟောတော်မူခြင်းဖြင့်၊ ဣဒံ(အတ္တဇာတံ)-ဤအနက်
 သဘောကို၊ (ဘဂဝါ)၊ ဒဿေတိ-၏၊ (ကိ-အဘယ်အနက်သဘောကို၊ ဒဿေ
 တိ-နည်း၊) ဧဝံ-ဤသို့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်သည့်အတိုင်း၊ ဧတေ
 ဒိဋ္ဌိဂတိကာ-ဤ မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့သည်၊ ဣဒံ ဒဿနံ-ဤ မိစ္ဆာအယူကို၊ ဂဟေ
 တွာ-၍၊ တီသု-ကုန်သော၊ ဘဝေသု-ဘဝတို့၌၊ [ဘဝနှင့်ယောနိ၊ ဂတိစသည်
 တို့သည် အရမကွဲသောကြောင့် “စ” သဒ္ဒါမပါ၊ ထိုသို့ မပါသောကြောင့်
 “လည်းကောင်း” ဟုလည်း မပေးရ။] စတုသု-ကုန်သော၊ ယောနိသု-ယောနိတို့၌၊
 ပဉ္စသု-ကုန်သော၊ ဂတိသု-ဂတိတို့၌၊ သတ္တသု-ကုန်သော၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိသု-
 ဝိညာဏဋ္ဌိတိတို့၌၊ နဝသု-ကုန်သော၊ သတ္တာဝါသေသု-သတ္တာဝါသတို့၌၊
 ဣတော-ဤဘဝမှ၊ ဝါ-ဤယောနိမှ၊ ဝါ-ဤဂတိမှ၊ ဝါ-ဤဝိညာဏဋ္ဌိတိမှ၊
 ဝါ-ဤသတ္တာဝါသမှ၊ ဧတ္ထ-ထိုဘဝသို့လည်းကောင်း၊ ဝါ-ထိုယောနိသို့လည်း
 ကောင်း၊ ဝါ-ထိုဂတိသို့လည်းကောင်း၊ ဝါ-ထိုဝိညာဏဋ္ဌိတိသို့လည်းကောင်း၊
 ဝါ-သတ္တာဝါသသို့လည်းကောင်း၊ ဧတ္တာ-ထိုဘဝမှ၊ [“ထိုယောနိမှ” စသည်ပေးပါ။]
 ဣဓ-ဤဘဝသို့လည်းကောင်း၊ [“ဤယောနိသို့လည်းကောင်း” စသည်ပေးပါ။]
 ဣတိ၊ သန္တာဝန္တာ-အဆက်မပြတ် ပြေးသွားကြရကုန်သည်၊ သံသရန္တာ-တပြောင်း
 ပြန်ပြန် ကျင်လည်ကြရကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ယန္တေ-ဆီဆုံယန္တား၌၊ [ဆီဆုံကိုပင်
 လှည့်ပတ်၍သွားတတ်သောကြောင့် “ယာယတိတိယန္တံ” အရ “ယန္တံ” ဟုခေါ်သည်။]
 ယုတ္တဂေါဏောဝိယ-ကပ်ယှဉ်အပ်သောနွားသည်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ထမ္ပေ-တိုင်

တေန ဣဒံ ဒဿေတိ။ ။ “နန ဒိဋ္ဌိယောဝေ ကထေတဗ္ဗာ၊ ကိမတ္ထိယံ ပန ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ
 ကထနံတိ-ဒိဋ္ဌိတို့ကိုသာ ဟောတော်မူထိုက်ကုန်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို
 ဟောတော်မူခြင်းသည် အဘယ်အကျိုးရှိပါသနည်း” ဟု စောဒနာဖွယ်ရှိသောကြောင့် “တေန”
 စသည်ကို မိန့်သည်၊ အနုလုံနည်းအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကထာသည်
 ဝဋ်ကိုပြသော ဝဋ္ဋကထာဖြစ်၏၊ “အဝိဇ္ဇာယတွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ” စသော ပဋိလုံ
 နည်းကဲ့သို့ ဝိဝဋ္ဋကထာ မဟုတ်၊ “ထို ဝဋ္ဋကထာကို ဟောတော်မူခြင်းသည် “ဤမိစ္ဆာအယူ
 ရှိသူတို့သည် မိစ္ဆာအယူကို မစွန့်သမျှ ဤအကြောင်းအဆက်ဆက် နည်းအားဖြင့် ဝဋ်ဆင်းရဲ
 ၌သာ နစ်မြုပ်ကြရသည်” ဟု ပြတော်မူရခြင်း အကျိုးရှိသည်-ဟုလို။

ဣတော ပေ၊ ဣဓ။ ။ “ဣတော” ဖြင့် မိမိဖြစ်ရာဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊
 သတ္တာဝါသတို့ကို ညွှန်ပြ၏၊ “ဧတ္ထ” ဖြင့် ထိုနောက် ရောက်ရမည့်ဘဝစသည်ကို ညွှန်ပြသည်၊
 “ဧတ္တာ” ဖြင့် ဤဘဝသို့ မရောက်မီ ရှေ့ဘဝစသည်ကို ညွှန်ပြ၏၊ “ဣဓ” ဖြင့် ဤဘဝ၊
 ဤယောနိစသည်ကို ညွှန်ပြသည်၊ ထိုပါဌ်တို့ဖြင့် “အပရိယန္တံ အပရာပရပတ္တိံ ဒဿေတိ-
 အဆုံးမရှိနိုင်ဘဲ အဆက်ဆက်ဖြစ်နေရပုံကို ပြလိုရင်းဖြစ်သည်။

၌၊ ဥပနိဗန္ဓကုက္ကုရောဝိယ-ဖွဲ့ချည်အပ်သော ခွေးသံညကဲ့သို့လည်းကောင်း။
 [ရှေးစာအုပ်တို့၌ ဥပနိဗန္ဓကုက္ကုရောဝိယ-ဖွဲ့ချည်အပ်သော ကြက်သည်ကဲ့သို့လည်း
 ကောင်း”ဟု ရှိ၏။] ဝါတေန-လေကြောင့်၊ ဝိပ္ပနဋ္ဌနာဝါဝိယစ-ပျက်စီးသော
 လှေသည်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဝဋ္ဋဒုက္ခမေဝ-ဝဋ်ဆင်းရဲသို့သာ၊ အနုပရိဝတ္တန္တိ-
 အစဉ်လိုက်၍ လည်ကြရကုန်၏။ ဝဋ္ဋဒုက္ခတော-မှ၊ သီသံ-ဦးခေါင်းကို၊ ဥက္ခိပိတုံ-
 ကြွမြောက်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောန္တိ-မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ (ဒဿေတိ)။

ဝိပ္ပနဋ္ဌနာဝါ။ ။“ဝိ-အထူးထူး+ပ-အပြားအားဖြင့်+နဋ္ဌ-ပျက်စီးသော”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်
 သောကြောင့် “ပ” ဥပသာရကိုသာ ဒွေဘော်ပြု၍ “ဝိပ္ပ+နဋ္ဌနာဝါ”ဟု ရှိလျှင် ကောင်းမည်
 ထင်သည်။ စာအုပ်တို့၌ “ဝိပန္န”ဟုလည်းကောင်း “ဝိပ္ပန္န”ဟုလည်းကောင်း ရှိသည်ကို စဉ်းစားပါ။
 ပျက်စီးခြင်းအနက်ကို ဟောရာ၌ “ဝိပတ္တိ-ဝိပန္န” ပုဒ်မှလာသော “ဝိပန္န”ပုဒ် မဟုတ်ပါ။
 [ဝိပ္ပနဋ္ဌာတိ-ဝိဝိဓေန နာသိတာ၊-ဋီကာသစ်။]

ဒိဋ္ဌိဂတိကာမိဋ္ဌာနဝဋ္ဌကထာအဖွင့်ပြီး၏။

ဝိဝဋ္ဌကထာအဖွင့်

၁၄၅။ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကာမိဋ္ဌာနံ-မိစ္ဆာ
 အယူရှိသူတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော၊ ဝဋ္ဋ-ဝဋ်တရားကို၊ ကထေတွာ-ဟောတော်
 မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ-၌၊ ယုတ္တယောဂဘိက္ခုအမိဋ္ဌာနံ-အားထုတ်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း
 ရှိသော ရဟန်း၏တည်ရာကို၊ ကတွာ၊ ဝိဝဋ္ဋ-ဝဋ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောတရား

ဒိဋ္ဌိဂတိကာမိဋ္ဌာနံ။ ။ဒိဋ္ဌိဂတံ ယေသံတိ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ+အမိဋ္ဌာနံ ဒိဋ္ဌိဂတိ
 ကာမိဋ္ဌာနံ၊ “ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ”စသောအားဖြင့် အကြောင်းအကျိုးလည်းနေပုံကိုပြသော
 ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကိုပင် “ဝဋ္ဋတိ-လည်တတ်၏၊ ဣတိ ဝဋ္ဋံ” အရ “ဝဋ္ဋ”ဟုခေါ်၏။ ထို
 ဝဋ်သည် မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ တည်ရာတည်း။ [“ပုဂ္ဂလာမိဋ္ဌာန်” ဟူရာ၌ “ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော
 တည်ရာရှိသောဒေသနာ”ရ၏။ ဤ၌ကား ဒေသနာ(စကား)မရ၊ ဝဋ်ဟူသော တရားသဘောသာ
 ရသည်။]

ယုတ္တံ ယေ၊ အမိဋ္ဌာနံ။ ။“ယုတ္တိတဗ္ဗော-အားထုတ်ထိုက်၏၊ ဣတိ ယောဂေါ”အရ
 အားထုတ်ထိုက်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို “ယောဂ”ဟု ခေါ်၏။ ယုတ္တော(အားထုတ်ထိုက်သော)
 +ယောဂေါ ယေနာတိ ယုတ္တယောဂေါ၊ ယုတ္တယောဂဘိက္ခုနော+အမိဋ္ဌာနံ ယုတ္တယောဂဘိက္ခု
 အမိဋ္ဌာနံ (ဝိဝဋ္ဌ)၊ “ယတော ခေါ ယေ၊ ပဇာနာတိ”အရ ထိုဖဿာယတနတို့၏ သမုဒယစသည်
 ကိုသိခြင်းကား ဝိဝဋ္ဌတည်း၊ ထိုဝဋ်သည် ထိုဝဋ်သည် ယုတ္တယောဂဘိက္ခုဟူသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်
 ၏ တည်ရာဖြစ်၏ “ဝဋ္ဋဿ+ဝိရဋ္ဌံ ဝိဝဋ္ဌံ”ဟု ပြုသင့်၏၊ ဋီကာသစ်၌ “ဝဋ္ဋတော+ ဝိဂတံ
 ဝိဝဋ္ဌံ”ဟု ပြုလေသည်။ [ဤနေရာ၌ ဝိဝဋ္ဌအရ နိဗ္ဗာန်ကို မယူရ၊ ကထာကို ယူရသော
 ကြောင့် စဉ်းစားပါ။]

ကို၊ ဝါ-ဝဋ်မှကင်းသောတရားကို၊ ဒဿန္တော-ပြတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ-
 ဤ၊ ဝါ-ကြောင့်)၊ ယတော၊ ယေ၊ ဘိက္ခုတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားရပ်ကို၊
 အာဟ-ပြီ၊ (ဟောတော်မူ၏)၊ တတ္ထ-ထို ယတော၊ ယေ၊ ဘိက္ခုအစရှိသောစကား
 ရပ်၌၊ ယတောတိ-ကား၊ ယဒါ-အကြင်အခါ၌၊ [“ကာလတ္ထသတ္တမိအနက်၌
 တောပစ္စည်းသက်သည်”ဟု သိစေ၏။] ဆန္တံ ဖဿာယတနာနံတိ-ကား၊ ဆဟိ-
 န်သော၊ ယေဟိ ဖဿာယတနေဟိ-အကြင် ဖဿာယတနတို့ဖြင့်၊ ဖုသိတွာ-
 ဤ၊ ပဋိသံဝေဒယမာနာနံ-ခံစားကြကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ-မိစ္ဆာအယူရှိသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဝဋ္ဋ-ဝဋ်တရားသည်၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ [တစ်နည်း၊ ဝဋ္ဋတိ-လည်၏။]
 ဆန္တံ-၆ ပါးကုန်သော၊ တေသံယေဝ ဖဿာယတနာနံ-ထိုဖဿာယတနတို့၏ပင်၊
 (သမုဒယံ-စသော ပုဒ်တို့၌စပ်)။

သမုဒယန္တိအာဒိသု-သမုဒယံအစရှိသော ပုဒ်တို့၌၊ အဝိဇ္ဇာ၊ ယေ၊ စက္ခုသမုဒ
 ယောတိ အာဒိနာ-အဝိဇ္ဇာ၊ ယေ၊ စက္ခုသမုဒယောအစရှိသော၊ ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာနေ-
 ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌၊ ဝုတ္တနယေန-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဖဿာယတနာနံ-
 ဖဿာယတနတို့၏၊ သမုဒယာဒယော-သမုဒယအစရှိသည်တို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-
 န်၏၊ ပန-စိုးစဉ်းအနည်းငယ်ဆိုဖွယ်အထူးကား၊ တတ္ထ-ထိုဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌၊
 ဖဿသမုဒယာ ဖဿနိရောဓာတိ-ဟူ၍၊ (မယာ)ဝုတ္တံ ယထာ-ဆိုအပ်သကဲ့သို့၊
 ဧဝံ-ဤအတူ၊ ဣမ-ဤဝိဝဋ္ဋကထာ၌၊ တံ-ထို ဖဿဌာနကို၊ စက္ခာဒိသု-စက္ခာ
 ယတန အစရှိသည်တို့၌၊ အာဟာရသမုဒယာ အာဟာရနိရောဓာတိ-ဟူ၍၊ ဝေဒိ
 တဗ္ဗံ-သိထိုက်၏၊ မနာယတနေ-မနာယတန၌၊ နာမရူပသမုဒယာ နာမရူပ
 နိရောဓာတိ-ဟူ၍၊ (ဝေဒိတဗ္ဗံ)။

ယေဟိ၊ ယေ၊ ဖဿာယတနာနံ။ ။ဤဆန္တံ ဖဿာယတနာနံ၌ “ဖဿာယတန”ဟူသည်
 အထူးမဟုတ်၊ အောက်၌ “ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ”စသည်ဖြင့် ဝဋ်လည်ပုံကို ပြခဲ့ရာဝယ်
 ဝေဒနာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿာယတန ၆ ပါးပင်တည်း”ဟု သိစေလို၍ “ယေဟိ”
 စသော အနိယမဝါကျကို ထည့်၍ဖွင့်သည်။

ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာနေ။ -။သဿတဝါဒစသည်တို့၏ အဆုံးအဆုံးဝယ် “ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္စ”
 စသည်ကို “ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာန်း”ဟု ဆို၏၊ မှန်၏-ထိုပါဠိ၏ အဋ္ဌကထာ၌ “တာသံယေဝ
 ဝေဒနာနံ ဝသေန ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခန္တော ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္စာတိ အာဒိမာဟ”ဟု အနုသန္ဓေ
 တတ်ခဲ့သည်၊ ထိုကမ္မဋ္ဌာန်း၌ “အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော”စသည်ဖြင့် တဏှာ၊
 ကမ္မ၊ ဖဿဟူသော သမုဒယကိုလည်းကောင်း၊ “အဝိဇ္ဇာ နိရောဓာ”စသည်ဖြင့် နိရောဓကို
 လည်းကောင်း ဖွင့်ပြခဲ့သည်၊ ထိုအတိုင်း ဤ၌နည်းမှီပါ-ဟူလို။

ယထာပန၊ ယေ၊ နိရောဓာတိ။ ။“ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာနေ ဝုတ္တနယေန”ဟု ဆိုသောကြောင့်
 “အလုံးစုံတူသည်”ဟု ထင်မည်စိုး၍ အနည်းငယ်ထူးကြောင်းကို ပြလိုရကား “ယထာ ပန”
 စသည်ကို မိန့်သည်၊ ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌ “ဖဿ”နေရာဝယ် ဤ၌ စက္ခုစသော ရုပ်အာယတန

ဥတ္တရိတရံ ပဇာနာတိတိ-ကား၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကော-မိစ္ဆာအယူရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒိဋ္ဌိမေဝ-မိစ္ဆာအယူကိုသာ၊ ဇာနာတိ-သိနိုင်၏၊ အယံ ပန-ဤရဟန်းသည်ကား၊ (ပါဠိတော်၌ “ဘိက္ခု”ဟု ဆိုအပ်သော ရဟန်းသည်ကား)၊ ဒိဋ္ဌိဉ္စ-မိစ္ဆာအယူကို လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိတော-မိစ္ဆာအယူထက်၊ ဥတ္တရိတရံ-သာလွန်သော၊ သီလ၊ ပေ၊ ဝိမုတ္တိစ-သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိကိုလည်းကောင်း၊ (ဇာနာတိ-နိုင်၏၊) ဣတိ-ဤသို့၊ ယာဝ အရဟတ္တ-အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင်၊ ဇာနာတိ-သိနိုင်၏၊ ကော-အဘယ်ရဟန်းသည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဇာနာတိ-သိနိုင်သနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ ဤပုစ္ဆာဝါကျ ကျနေ၏။] ခိဏာသဝေါ-ရဟန္တာရဟန်းသည်၊ ဇာနာတိ၊ အနာဂါမိ-အနာဂါမိရဟန်းသည်၊ ဇာနာတိ၊ သကဒါဂါမိ-သကဒါဂါမိ ရဟန်းသည်၊ ဇာနာတိ၊ သောတာပန္နော-သောတာပန် ရဟန်းသည်၊ ဇာနာတိ၊ ဗဟုသုတော-များသောသုတရှိသော၊ ဂန္ထ

တို့အတွက် အာဟာရကို လဲလှယ်ရခြင်း၊ မနာယတနအတွက် နာမရူပကို လဲလှယ်ရခြင်းကား အနည်းငယ် ထူးပါသည်-ဟူလို။

အာဟာရနှင့်နာမ။ ။အာဟာရအရ ကဗဠိကာရာဟာရကို ယူပါ။ “ကဗဠိကာရော အာဟာရော ဣမဿကာယဿ (စက္ခုစသည်ပါဝင်သော ဤရူပကာယအား) အာဟာပစ္စယေန ပစ္စယော”ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် ကဗဠိကာရအာဟာရသည် စက္ခုစသည်အား ဥပတ္တမ္ဘက သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ နာမရူပသမုဒယာ၌လည်း “ဝိညာဏပစ္စယာ”မှလာသော နာမ်တရား ဖြစ်ရကား နာမအရ စေတသိက် နာမ်ကိုသာ ယူရ၏၊ ထိုနာမ်က မနာယတနအား ကျေးဇူး ပြုသည်။

မှတ်ချက်။ ။“နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ”ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် နာမ်ရုပ်သည် သာမညအားဖြင့် စက္ခုစသော အာယတန ၆ ပါးလုံးအား ကျေးဇူးပြုနိုင်၏၊ သို့သော် အထူးအားဖြင့် စက္ခုစသော ရုပ်အာယတနတို့အား အာဟာရက ကျေးဇူးပြုနိုင်သောကြောင့် ထူးသော အကြောင်းအားဖြင့် ပြခြင်းငှါ “အာဟာရ သမုဒယာ”ဟု ဆိုပါသည်။ [သစ္စမေတံ အဝိသေသေန၊ ဣမ ပန ဧဝံပိ (ဤအာဟာရက ကျေးဇူးပြုခြင်းအားဖြင့်လည်း) စက္ခာဒိသု သမ္ဘဝတီတိ ဝိသေသတော ဒေသေတုံ တထာ ဝုတ္တံတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-ဋီကာသစ်။]

ဥတ္တရိတရံ။ ။“အယံ ဣမေဟိ သဗ္ဗေဟေဝ ဥတ္တရိတရံ ပဇာနာတိ-ဤရဟန်းသည် အလုံးစုံသော ဒိဋ္ဌိဂတိကတို့ထက်ပင် သာလွန်သော တရားကို သိ၏”ဟု ဟောတော်မူသော ကြောင့် “ဒိဋ္ဌိဂတိကတို့လည်း သိတန်သမျှ သိကြ၏”ဟု ခွင့်ပြုတော်မူရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် ဒိဋ္ဌိဂတိကော ဒိဋ္ဌိမေဝ ဇာနာတိ”ဟု ဖွင့်နိုင်သည်။ [သီလ သမာဓိ ပညာတို့သည် လောကီ လောကုတ္တရာ ၂ မျိုးလုံးနှင့် ဆိုင်၏၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကို သီးခြားဆိုထားသောကြောင့် ဝိမုတ္တိ အရ အောက်ဖိုလ်များကိုသာ ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် ယူပါ။ “ထိုတရားတို့ကို ရဟန္တာမှစ၍ အာရဒ္ဓဝိပဿက ပုထုဇဉ်တိုင်အောင် သိ၏”ဟူရာ၌ မိမိဆိုင်ရာအာရုံ၌ ထိုက်တန်သမျှ သိခြင်း ကို ယထာလာဘနည်းအားဖြင့် ယူပါ။ သို့မဟုတ်၊ တချို့ကို အနုမာနသိဟု ယူပါ။]

ဓရော-ကျမ်းဂန်ကို ဆောင်သော၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းသည်၊ ဇာနာတိ-၏၊ အာရဒ္ဓဝိပဿကော-အာထုတ်အပ်ပြီးသော ဝိပဿနာရှိသောရဟန်းသည်၊ ဇာနာတိ၊ ပန-ထိုသို့ပင် အနာဂါမ်မှစ၍ အာရဒ္ဓဝိပဿကတိုင်အောင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သိနိုင်ကြပါသော်လည်း၊ ဒေသနာ-ဒေသနာတော်ကို၊ အရဟတ္တနိက္ခဋ္ဌေနေဝ-အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော အထွဋ်ဖြင့်သာလျှင်၊ နိဋ္ဌာပိတာ-ပြီးဆုံးစေတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း။

၁၄၆။ ဧဝံ-သို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဝိဝဋ္ဌ-ဝဋ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်တရားကို၊ ဝါ-ဝဋ်မှကင်းသော တရားကို၊ ကထေတွာ-ဟောတော်မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ-ဤ၊ ဒေသနာဇာလဝိမုတ္တာ-ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ပိုက်ကွန်မှလွတ်ထွက်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကောနာမ-မိစ္ဆာအယူရှိသူမည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိတော့၊ ဣတိ(ဣမဿ အတ္ထဿ)-ဤအနက်ကို၊ ဒဿနတ္ထံ-ပြတော်မူခြင်းအကျိုးငှာ၊ ပန-တစ်ဖန်၊ ယေဟိ ကေစိ ဘိက္ခဝေတိ-အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာရတိ-အားထုတ်တော်မူပြီ။ [“ဒေသနာတည်းဟူသော ပိုက်ကွန်မှလွတ်သော ဒိဋ္ဌိဂတိက မရှိတော့”ဟု မိန့်တော်မူသဖြင့် ဒေသနာတော်၏ အလုံးစုံပြည့်စုံကြောင်းကို ပြသည်။]

တတ္ထ-ထို ယေ ဟိ ကေစိ ဘိက္ခဝေအစရှိသော စကားရပ်၌၊ အန္တောဇာလီကတာတိ-ကား၊ မယုံ-ငါ၏၊ ဣမဿ ဒေသနာဇာလဿ-ဤ ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ပိုက်ကွန်၏၊ အန္တောယေဝ-အတွင်း၌သာ၊ ကတာ-ပြုအပ်ကုန်

ဒေသနာ ပန ယေ၊ နိဋ္ဌာပိတာ။ ။ပနကို အရဗျတ္ထ (မနှစ်သက်အပ်သောအနက်ကို ထွန်းပြသော) နိပါတ်ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ အကယ်၍ကား အနာဂါမ်မှစ၍ အာရဒ္ဓဝိပဿက ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်အောင် သိနိုင်သည်ကား မှန်ပါပေ၏၊ သို့သော်လည်း အလွန်ဆုံးသိနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ရဟန္တာသာဖြစ်သောကြောင့် ပါဠိတော်၌ ဘိက္ခုအရ ရဟန္တာရဟန်းတိုင်အောင် ယူ၍ (ရွှေအိမ် ရွှေနန်းကို ကျောက်မျက်ရတနာ အထွဋ်တပ်သကဲ့သို့) ဤဒေသနာတော်ကိုလည်း အရဟတ္တဖိုလ် အထွဋ်ဖြင့် ပြီးဆုံးစေပါသည်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိတော်၌ “ယတော ယေ၊ ဘိက္ခု ယေ၊ ပဇာနာတိ”ဟူသော ပါဠိဖြင့် တရားတော်၏ နိယျာနိက အဖြစ်နှင့်တကွ သံဃာတော်၏ သုပ္ပဋိပန္နအဖြစ်ကို ပြ၏၊ ထိုသို့ ပြသောကြောင့်ပင် အဋ္ဌကထာ၌ ရဟန္တာမှစ၍ အာရဒ္ဓဝိပဿက ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်အောင် သုပ္ပဋိပန္န ဂုဏ်ရှိသော သံဃာတော်ကို အပြည့်အစုံ ပြတော်မူသည်၊ ဤသို့ ပြသဖြင့် အောက်“ပါဏာတိ ပါတံ ပဟာယ ယေ၊ သမဏော ဂေါတမော”အဖွင့်၌ “ဘိက္ခုသံဃဝသေနာပိ ဒီပေတုံ”ဟု ဆိုခဲ့သောစကားအရ “ဤ၌ ဘိက္ခုသံဃာနှင့်စပ်၍ တိုက်ရိုက်ပင် ပြအပ်ပြီးဖြစ်တော့သည်”ဟု မှတ်ပါ။

အန္တောဇာလီကတာ။ ။အာနယော ဇာလမုစ္စတေ၊-၅၂၁ အဘိဓာန်နှင့်အညီ နပုလ္လိန် ဇာလသဒ္ဓါသည် ပိုက် (ကွန်) အနက်ကိုဟော၏၊ ဇလေ-ရေ၌+ဟိတံ-စီးပွားတည်း၊ ဇာလံ-ပွား၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကအားလုံးကို သိမ်ကျုံးယူနိုင်သော ဒေသနာတော်ကိုလည်း သဒိသူပစာရအား

ပြီ၊ ဝါ-ထားအပ်ကုန်ပြီ၊ ဧတ္ထ သိတာဝါတိ-ကား၊ မမ-ငါ၏၊ ဧတသ္မိံ ဒေသနာဇာလေ-ဤဒေသနာတည်းဟူသော ပိုက်ကွန်၌၊ သိတာ နိဿိတာ အဝဿိတာ-မှီကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)ဧဝ-ဖြစ်၍သာ၊ (ဥမ္မုဇ္ဈန္တိ-၌စပ်)။

ဥမ္မုဇ္ဈန္တိမာနာ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိတိ(ဧတ္ထ)-ဤပါ၌၌၊ ကိံ (အတ္ထဇာတံ)-အဘယ် ပိဏ္ဍတ္တသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်သနည်း၊ တေ-ထိုမိစ္ဆာအယူရှိသူတို့သည်၊ အဓော-အောက်၌၊ ဩသီဒန္တာပိ-နစ်မြုပ်ကုန်သော်လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်၌၊ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တာပိ-ပေါ်တက်ကုန်သော်လည်းကောင်း၊ မမ-ငါ၏၊ ဒေသနာဇာလေ-ဒေသနာတည်းဟူသော ပိုက်ကွန်၌၊ သိတာဝ-မှီကုန်သည်သာ၊ ဟုတွာ၊ ဩသီဒန္တိစ-မြုပ်လည်းမြုပ်ကြကုန်၏၊ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိစ-ပေါ်တက်လည်း ပေါ်တက်ကြကုန်၏၊ (ဣတိ-ဤပိဏ္ဍတ္တသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ။)

ဖြင့် “ဇာလ”ဟု သုံးစွဲတော်မူသည်၊ ဇာလဿ+အန္တော အန္တောဇာလံ၊ အန္တောဇာလံ-ဒေသနာပိုက်ကွန်အတွင်း၌+ကတာ-ပြုအပ်ကုန်သော မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့တည်း၊ အန္တောဇာလိကတာ-တို့။

မှတ်ချက်။ ။“အန္တောဇာလကတာ”ဟု ဖြစ်သင့်လျက် “တပ္ပါကဒီကရဏ” ပုဒ်ကဲ့သို့ (လ)၏ အကို (ဤ)ပြု၍၊ တစ်နည်း-(ဤ)ပစ္စည်းသက်၍ “ဇာလိ”ဟု ဖြစ်ရသည်၊ ဤပြုခဲ့သည့်အတိုင်း သဒ္ဒါနည်းအားဖြင့် အနက်ဖြစ်သော်လည်း အဋ္ဌကထာ၌ အဓိပ္ပါယ်မျှကိုပြလိုသောကြောင့် “ဣမဿ ပေ၊ အန္တောယေဝ ကတာ”ဟု မိန့်သည်။ [ဤဝါကျဝယ် ဒီကာတို့၌ “အန္တောဇာလဿာတိ အန္တောဇာလံ”ဟု တွေ့ရသော်လည်း ထို အန္တောဇာလဿပါ၌ကို အဋ္ဌကထာ၌ မတွေ့ရပါ။]

ဧတ္ထသိတာဝ။ ။ဧတ္ထကို “ဧတသ္မိံ ဒေသနာဇာလေ”ဟု ဖွင့်ပုံမှာ ထင်ရှားပြီ၊ သိတာ၌ သိဓာတ်၏ သေဝ၊ ဂတိ၊ ဝုဒ္ဓိအနက်များကို တားမြစ်၍ အဝလမ္မ(မှီခြင်း)အနက်ကို ယူစေလိုသောကြောင့် “နိဿိတာ၊ အဝဿိတာ”ဟု ဖွင့်သည်။

ဥမ္မုဇ္ဈန္တိမာနာ။ ။မုဇ္ဈောတိသည် နစ်မြုပ်ခြင်းအနက်ကို ဟောသော်လည်း ဥ ဥပသာရကြောင့် “ပေါ်ခြင်း” အနက်ကိုဟောနိုင်၏၊ ဥဒ်ဟု သက္ကတ၌ရှိသောကြောင့် (ဒ်)အစား မ ဒွေဘော်လာရသည်၊ မာနပစ္စည်းကား လက္ခဏာအနက်ဟောတည်း၊ မဂ်ဖြင့်မပယ်အပ်သေးသော ဥမ္မုဇ္ဈန္တိကြိယာဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဟူသော ဥမ္မုဇ္ဈန္တိကြိယာကို မှတ်သား၍ “ဥမ္မုဇ္ဈန္တိမာနာ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိ”ဟု လက္ခဏာ လက္ခဏာအဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်။ [ဩသီဒန္တာ၌ အန္တလည်း လက္ခဏာတ္ထပင်တည်း။]

ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ။“ဣဒံ ဝုတ္တံ၊ ဟောတိဝံက၊ ဝုဇ္ဇတိဖေါပြ၊ ပိဏ္ဍတ္တ”နှင့်အညီ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိမာနာ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိအတွက် အပေါင်းဖြစ်သော ပိဏ္ဍတ္တအနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ”ဟု ပုစ္ဆာဝါကျစချီသည်၊ “ဥမ္မုဇ္ဈ-ပေါ”ဟု ဆိုရာ၌ မြုပ်ရာမှ ပေါ်ရသောကြောင့် ဥမ္မုဇ္ဈန္တိကြိယာဖြင့် နိမုဇ္ဈနခေါ် ဩသီဒန္တကိုလည်း အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ယူနိုင်ရကား “အဓော ဩသီဒန္တာ”ဟု ထည့်၍ဖွင့်သည်။

ဧတ္ထ ပရိယာပနာတိ-ကား၊ မယံ-ငါ၏၊ ဧတ္ထ ဒေသနာဇာလေ-ဤဒေသနာ တည်းဟူသော ပိုက်ကွန်၌၊ ပရိယာပနာ-အကျုံးဝင်ကုန်သည်၊ ဧတေန-ဤဒေသနာ တည်းဟူသော ပိုက်ကွန်နှင့်၊ အာဗဒ္ဓါ-စပ်ကုန်သည်လည်းကောင်း၊ အန္တောဇာလိ ကတာစ-ဒေသနာတည်းဟူသော ပိုက်ကွန်အတွင်း၌ ပြုအပ်ကုန်သည်လည်း ကောင်း၊ ဟုတွာ၊ ဥမ္မုဇ္ဈမာနာ-ပေါ်ကုန်လသော်၊ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိ-ပေါ်ကုန်၏၊ ဟိ-မှန်၊ ဧတ္ထ-ဤဒေသနာတည်းဟူသော ပိုက်ကွန်၌၊ အသင်္ဂဟိတော-မသိမ်းယူအပ် မသိမ်းယူနိုင်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကောနာမ-မိစ္ဆာအယူရှိသူမည်သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိ တော့၊ [တစ်နည်း-“နဟိတက်ရာ၊ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတ်ပါဒဋ္ဌိစွ” နှင့်အညီ “ဟိ (ယသ္မာ)-အကြံကြောင့်”ဟု ပေးဖို့ရန် “ကသ္မာ ဧတေန အာဗဒ္ဓါ အန္တော ဇာလိကတာစ ဟုတွာ ဥမ္မုဇ္ဈမာနာ၊ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိ-နသနည်း၊”ဟု ပုစ္ဆာဝါကျထည့်ပါ၊ ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ဧတ္ထ-၌၊ အသင်္ဂဟိတော-သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကောနာမ- မည်သည်၊ န အတ္ထိ-တော့၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ ဧတေန ပေ၊ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိ-န၏ - ဟု အဖြေဝါကျလည်း ထည့်ပါ။]

သုခုမစ္ဆိကောနာတိ-ကား၊ သဏှ အစ္ဆိကေန-သိမ်မွေ့ သေးငယ်သောအပေါက် ရှိသော၊ သုခုမစ္ဆိဒ္ဓေန-သိမ်မွေ့ သေးငယ်သောအပေါက်ရှိသော၊ (ဇာလေနဉ်စပ်)၊ ဣတိအတ္ထော၊ ဟိ-ဥပမာန ဥပမေယျ နီးနှော၍ပြဦးအံ့၊ ကေဝဇ္ဈော-တံငါသည်ကို၊

မြုပ်ခြင်း၊ ပေါ်ခြင်း။ ။“အပါယုပတ္တိဝသေန အစော ဩသီဒနံ၊ သမ္ပတ္တိဘဝဝသေန ဥဒ္ဓဂမနံ၊ (အပါယ်၌ ဖြစ်ရခြင်းကို မြုပ်ခြင်း၊ သမ္ပတ္တိ (သုဂတိ) ဘဝ၌ ဖြစ်ရခြင်းကို ပေါ်ခြင်းဟု ခွဲပါ)၊ တထာ-ပရိတ္တဘူမိ မဟဂ္ဂတဘူမိဝသေန (ထို့ပြင်-ကာမဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းကို မြုပ်ခြင်း၊ မဟဂ္ဂုတ် (ရူပ-အရူပ)ဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်းကို ပေါ်ခြင်းဟုလည်းကောင်း) ဩလီနတာ အတိဓာဝနဝသေန (ထွန်ဆုတ်ခြင်းကို မြုပ်ခြင်း၊ လွန်၍ ပြေးသွားခြင်းကို ပေါ်ခြင်းဟုလည်း ကောင်း) ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိ အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိဝသေန (ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိကို မြုပ်ခြင်း၊ အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိကို ပေါ်ခြင်းဟုလည်းကောင်း) ယထာက္ကမံ အစော ဩသီဒနံ ဥဒ္ဓံ ဥဂ္ဂမနံ ယောဇေတဗ္ဗံ- ဋီကာ။

ဧတေနအာဗဒ္ဓါ။ ။ပရိယာပနာပုဒ်ဖြင့် ရအပ်သော အတ္တာပန္နအနက်ကို ပြလို၍ “ဧတေန အာဗဒ္ဓါ”ဟု မိန့်သည်၊ ဒေသနာပိုက်ကွန်၌ အကျုံးဝင်ခြင်း (ပါဝင်ခြင်း) ဟူသည် “ဒေသနာ ပိုက်ကွန်နှင့် ဆက်စပ်ခြင်း၊ မကင်းနိုင်ခြင်းတည်း”ဟုလို၊ “အန္တောဇာလိကတာ ပေ၊ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိ” ကား ပါဠိတော်အတိုင်း အစပ်ပြသောပုဒ်တို့တည်း။

သုခုမစ္ဆိကေန။ ။အစ္ဆိသဒ္ဓါသည် စက္ခုသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်တည်း။ [လောစနံစစ္ဆိ စက္ခုစ၊- အဘိဓာန်(၁၄၉)။] ပိုက်ကွန်၌ ဇာပေါက်တွေသည် မျက်လုံးနှင့်တူသောကြောင့် “အစ္ဆိဝိယာတိ အစ္ဆိ”ဟု ပြုပါ၊ သုခုမံ+အစ္ဆိ ယဿာတိ သုခုမစ္ဆိကံ (ဇာလံ) [သမာသန္တ ကပစ္စည်း။] အပေါက်ကျယ်နေလျှင် ဩဠာရိကဖြစ်သော ရေသတ္တဝါအကြီးစားတွေ ထွက်သွားနိုင်သော ကြောင့် ထိုသတ္တဝါတွေ မထွက်နိုင်အောင် သေးငယ်သောအပေါက်ရှိသော ပိုက်ကွန်ကို ဥပမာ ပြတော်မူသည်။

(ဝေဒိတဗ္ဗော)ဝိယ-သိထိုက်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-တူ၊) ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ [ဤနည်းကား ဥပမာန၊ ဥပမေယျ ၂ ဝါကျခွဲ၍ ပေးနည်းတည်း၊ “ကေဝဇ္ဇောဝိယ-ကိုကဲ့သို့၊ ဘဂဝါ-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏” ဟု တစ်ဝါကျထည်းလည်း ပေးနိုင်၏။] ဇာလံ-ပိုက်ကွန်ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)ဝိယ-ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ)ဒေသနာ-ဒေသနာတော်ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ပရိတ္တဥဒကံ-အနည်းငယ်သော ရေကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)ဝိယ-ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ)ဒသသဟဿိလောကဓာတု-တစ်သောင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော လောကဓာတ်ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ဩဠာရိကာ-ထင်ရှားကုန်သော၊ ပါဏာ-ရေသတ္တဝါတို့ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)ဝိယ-နံသကဲ့သို့၊ (ဧဝံ)ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတိကာ-၆ ကျိပ် ၂ ယောက်သော မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ တဿ-ထို-တံငါသည်၏၊ ဝါ-သည်၊ တိရေ-ကမ်းနား၌၊ ဌတွာ-တည်၍၊ ဩလောကေန္တဿ-ကြည့်စဉ်၊ ဩဠာရိကာနံ-ထင်ရှားကုန်သော၊ ပါဏာနံ-ရေသတ္တဝါတို့၏၊ အန္တောဇာလိကတဘာဝဒဿနံ-ပိုက်ကွန်အတွင်း၌ ပြုအပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကို မြင်ခြင်းကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)ဝိယ-ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ)ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဂတာနံ-အလုံးစုံသော မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏၊ ဒေသနာဇာလဿ-၏၊ အန္တောကတဘာဝဒဿနံ-အတွင်း၌ပြုအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို မြင်တော်မူခြင်းကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဧတ္ထ-ဤသေယျထာပိ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ ဩပမ္မသံသန္ဓနံ-ဥပမာန၏ ဥပမေယျနှင့် နှိုနှိုင်းခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

၁၄၇။ ဧဝံ-သို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဒွါသဋ္ဌိယာ-၆၂ ပါးသော၊ ဣမာဟိဒိဋ္ဌိဟိ-ဤမိစ္ဆာအယူရှိသူတို့ဖြင့်၊ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိနံ-အလုံးစုံသော မိစ္ဆာအယူတို့၏၊ ဝါ-အလုံးစုံသော မိစ္ဆာအယူတို့ကို၊ သင်္ဂဟိတတ္တာ-သိမ်းယူအပ်ပြီးကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဗ္ဗေသံ-အလုံးစုံကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ-မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏၊ ဧတသ္မိံ ဒေသနာဇာလေ-ဤဒေသနာတော်တည်းဟူသော ပိုက်ကွန်၌၊ ပရိယာ ပန္နဘာဝံ-အကျုံးဝင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတွာ၊ ဣဒါနိ-၌၊ အတ္တနော-

ကေဝဇ္ဇော။ ။ကေ-ရေ၌+ဝဋ္ဋတိ-လှည့်လည်တတ်၏၊ ဣတိ ကေဝဇ္ဇော၊ ပါဠိတော်၌ ကေဝဋ္ဋ၏ အန္တေဝါသီလည်း ပါ၏၊ သို့သော် ဆရာကေဝဋ္ဋကိုယူလျှင် အန္တေဝါသီကလည်း ပါပြီဖြစ်သောကြောင့် ဥက္ကဋ္ဌနည်းအားဖြင့် ဆရာဖြစ်သော ကေဝဋ္ဋကိုသာ အဋ္ဌကထာ၌ ယူထားသည်။

ဒသသဟဿိလောကဓာတု။ ။ဇာတိခေတ် လောကဓာတ်၌ ပဋိဝေဓ (တရားထူးရမှု)၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့် ဇာတိခေတ်ဖြစ်သော လောကဓာတ်တစ်သောင်းကိုသာ ပြထားသည်။ ထိုလောကဓာတ်ကိုယူသဖြင့် ထို၏ အပြင်ဘက်ဖြစ်သော လောကဓာတ်တို့ကိုလည်း ယူပြီး ပင်ဖြစ်တော့၏၊ မှန်၏-အခြားသောလောကဓာတ်တို့၌ ရှိကြသော ဒိဋ္ဌိဂတိကတို့ကိုလည်း ဤသာသနာပိုက်ကွန်အတွင်း၌ သွင်းနိုင်သည်သာ။

ကိုယ်တော်၏၊ ကတ္တစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော ဘဝယောနိစသည်၌၊ အပရိယာပန ဘာဝ-အကျုံးဝင်တော်မမူသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒသေန္တော (ဟုတွာ)၊ ဥစ္ဆိန္နဘဝ နေတ္တိကော ၊ပေ၊ ကာယောတိ အာဒိ-ကာယောအစရှိသောစကားရပ်ကို၊ အာဟ။

တတ္ထ-ထိုဥစ္ဆိန္နဘဝနေတ္တိကောအစရှိသော စကားရပ်၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိ တဗ္ဗော)၊ ဧတာယ-ဤကြိုးဖြင့်၊ န ယန္တိ-ဆောင်ကြကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ဆောင် ကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (သာ-ထိုကြိုးသည်)၊ နေတ္တိ-နေတ္တိမည်၏၊ န ယန္တိတိ- ကား၊ ဂီဝါယ-လည်ပင်း၌၊ ဗန္ဓိတွာ-ဖွဲ့ချည်၍၊ အာကဗန္တိ-ဆွဲငင်ကြကုန်၏၊ ဧတံ-ဤ နေတ္တိဟူသောအမည်သည်၊ ရဇ္ဈုယာ-ကြိုး၏၊ နာမံ-အမည်တည်း၊ ပန-ဆက်၊ ဣဓ-ဤ ဘဝနေတ္တိဟူသောပါဌ်၌၊ နေတ္တိသဒိသတာယ-ကြိုးနှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဘဝတဏှာ-ဘဝတဏှာကို၊ နေတ္တိတိ-နေတ္တိဟူ၍၊ အဓိပ္ပေတာ-အလိုရှိအပ်၏၊ ဟိ-မှန်၊ သာ-ထိုတဏှာသည်၊ မဟာဇောနံ-များစွာသော

သဗ္ဗဒိဋ္ဌိနံ ၊ပေ၊ ပရိယာပနဘာဝံ။ ။ပါဠိတော်၌ သဿတစသော ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာ အယူကို ပြတော်မူ၏၊ ထို ၆၂ ဖြင့် အားလုံးသော မိစ္ဆာအယူတို့ကို သိမ်းယူအပ်ပြီးဖြစ်သော ကြောင့် “သဗ္ဗဒိဋ္ဌိနံ သင်္ဂဟိတတ္တာ”ဟု ဆိုသည်၊ ထိုသို့ အယူအားလုံးကို သိမ်းယူလိုက်လျှင် ထိုအယူရှိသူတို့ကိုလည်း ဌာနျူပစာရအားဖြင့် သိမ်းယူပြီးဖြစ်သောကြောင့် “သဗ္ဗေသံ ဒိဋ္ဌိဂတိ ကာနံ ၊ပေ၊ ပရိယာပနဘာဝံ”ဟု ဆိုသည်။ [သဗ္ဗဒိဋ္ဌိနံ သင်္ဂဟိတတ္တာတိ ဧတေန ဝါဒသင်္ဂ ဟဏေန ပုဂ္ဂလသင်္ဂဟောတိ ဒသေတိ၊-ဋီကာသစ်။]

ကတ္တစိ။ ။“ယာထာ ဝုတ္တေသု ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ ဥမ္မုဇေနနိမုဇေနဌာနဘူတေသု ကတ္တစိ ဘဝါဒီသု (မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၏ ပေါ်ရာမြုပ်ရာဌာနဖြစ်ကုန်သော “ဘဝ၊ ယောနိ”စသည်တို့၌)ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ သို့သော် “သဗ္ဗဒိဋ္ဌိနံ သင်္ဂဟိတတ္တာ ၊ပေ၊ ပရိယာပနဘာဝံ”ဟူသော ရှေ့စကား ကိုထောက်လျှင် “ကတ္တစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော မိစ္ဆာအယူ၌”ဟု ပေးရလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်။

ဘဝနေတ္တိ။ ။နယန္တိ ဧတာယာတိ နေတ္တိ၊ နိဓာတ်၊ တိပစ္စည်း၊ သက္ကတ၌ “နေတြိ”ဟု ရှိသောကြောင့် ပါဠိ၌ ရံပျောက်၍ (တ်) ဒွေဘော်ရောက်ရသည်၊ သတ္တဝါတို့ကို ထိုထိုအရပ်သို့ ဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော ကြိုးတည်း၊ ထိုထိုဘုံဘဝသို့ ကံက သတ္တဝါတို့ကို ဆောင်ရာဝယ် ဘဝတဏှာပါမှသာ ဆောင်နိုင်သောကြောင့် ဘဝတဏှာလည်း သဒိသုပစာရအားဖြင့် “နေတ္တိ” မည်ကြောင်း သိစေလို၍ “နေတ္တိသဒိသတာယ”ဟု မိန့်သည်။ [“နေတ္တိ ဝိယာတိ နေတ္တိ”ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။] ဘဝဿ-၏၊ နေတ္တိ-ကြိုးနှင့်တူသော တဏှာတည်း၊ ဘဝနေတ္တိ။

မဟာဇောနံ။ ။ဤပုဒ်သည် နေတိ၏ကံတည်း၊ တံတံ ဘဝံလည်း နေတိ၏ ကံပင်တည်း၊ နိဓာတ်က ကံ ၂ ပါးရှိမှ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်စုံသော ဒွိကမ္မိကဓာတ်ဖြစ်သောကြောင့် ကံ ၂ ပုဒ် ထားသည်။ [ဋီကာသစ်၌ကား “မဟာဇောနံ”ဟူသော ပါဠိပျက်ကိုတွေ့၍ “ဂီဝါယာတိ ဧတ္ထ မဟာဇောနန္တိ သဗ္ဗန္တိနိဒ္ဒေသော”စသည်ဖြင့် ဖွင့်သွားလေသည်။]

သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ ဂီဝါယ-၌၊ ဗန္ဓိတွာ-ဖွဲ့ချည်၍၊ ဝါ-ဖွဲ့ချည်သကဲ့သို့ဖြစ်၍၊
 [ဖွဲ့ချည်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်ကို “ဖွဲ့ချည်၍”ဟု ရူပကအလင်္ကာအားဖြင့် ဆိုထား
 သည်။] တံတံဘဝံ-ထိုထိုဘဝသို့၊ နေတိ-ဆောင်တတ်၏၊ ဥပနေတိ-ကပ်ဆောင်
 တတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဘဝနေတ္ထိ-မည်၏၊ အဿ-ထိုမြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်
 ၏၊ (ဘဝနေတ္ထိ ၌စပ်) ဝါ-သည်၊ (ဥစ္ဆန္နာ ၌စပ်)၊ အရဟတ္တမဂ္ဂသတ္တေန-အရ
 ဟတ္တမဂ်၊ သန်လျက်ဖြင့်၊ ဥစ္ဆန္နာ-ဖြတ်အပ်ပြီးသော၊ ဘဝနေတ္ထိ-ထိုထိုဘဝသို့
 ဆောင်တတ်သော တဏှာတည်းဟူသောကြိုးသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
 (သော-ထိုမြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်သည်။) ဥစ္ဆန္နဘဝနေတ္ထိကော-မူ၏။ [ပါဠိတော်
 ဝယ် “တထာဂတဿကာယော”နှင့် အရတူသောကြောင့် အဿအတွက် “မြတ်စွာ
 ဘုရား၏ကိုယ်”ဟူသော အနက်ပေးပါသည်။ ဋီကာသစ်၌ “အဿာတိ အနေန
 ဘဂဝတာ”ဟု အစွဲပြုသည်ကို စဉ်းစားပါ။]

ကာယဿ ၊ပေ၊ ဥဒ္ဓတိ-ကား၊ ကာယဿ-ခန္ဓာကိုယ်၏၊ ဘောဒတော-ပျက်ရာ
 အခါမှ၊ ဥဒ္ဓ-အထက်၌၊ [ဘောဒါ၌ ဥဒ္ဓဟူသော ဒိသာသဒ္ဓါနှင့်ယှဉ်သော “ဒိသာ
 ယောဂ”အပါဒါန်ဟု သိစေလို၍ “ဘောဒတော”ဟု ဖွင့်သည်။] ဇီဝိတပရိယာဒါ
 နာတိ-ကား၊ ဇီဝိတဿ-ရုပ်နာမ် ၂ ထွေ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏၊ သဗ္ဗသော-အလုံးစုံသော
 အားဖြင့်၊ ပရိယာဒိန္ဒြေတ္တာ-ထက်ဝန်းကျင် ယူအပ်ပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ပရိက္ခိဏတ္တာ-
 ကုန်ခန်းပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ အပ္ပဋိသန္ဓိကဘာဝါ-ပဋိသန္ဓေနေရ
 ခြင်း မရှိတော့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (န ဒက္ခန္တိ ၌စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော၊
 န တံ ဒက္ခန္တိတိ-ကား၊ တံ တထာဂတံ-ထို မြတ်စွာဘုရားကို၊ [“တံ တထာ

ပရိယာဒါနာ။ ။ပရိ+အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်၌ “ထက်ဝန်းကျင်+ယူ”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ ထက်ဝန်း
 ကျင် သိမ်းကျုံး၍ယူလျှင် ဘာမျှမကျန်တော့ဘဲ ကုန်သောကြောင့် “ပရိက္ခိဏ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွ
 ဖွင့်သည်၊ ဘဝတ္ထ (တ္ထ) ပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့် ဒါနာ၌ ယုပစ္စည်းလည်း ဘောအနက်ဟော
 ဟုလည်းကောင်း၊ တ္တာဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဒါနာ၌ သ္မာဝိဘတ်ဟုလည်းကောင်း ထိုဝိဘတ်လည်း
 ဟိတ်အနက်ဟောဟုလည်းကောင်း သိစေသည်။

ပုန အပ္ပဋိသန္ဓိကဘာဝါ။ ။ဤပုဒ်ကား ဇီဝိတပရိယာဒါနာ၏ သာမတ္ထိယတ္ထ (ဟောစွမ်းနိုင်
 သော အစွမ်းပြအနက်)တည်း၊ “ဇီဝိတပရိယာဒါန-ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ကုန်ခြင်း”ဟု ဆိုသောကြောင့်
 “နောက်ထပ် ပဋိသန္ဓေမရှိတော့”ဟူသော အနက်ကို ထိုဇီဝိတပရိယာဒါနပုဒ်က ပြစွမ်းနိုင်ပါ
 သည်-ဟူလို။

ဒက္ခိန္နိ၊ ဒက္ခန္တိ။ ။ရူပသိဒ္ဓိ-ဒိသဿ ပဿ ဒိသ ဒက္ခာဝါ (၄၁၃) သုတ်၌ ဒိသကို
 ဒက္ခပြု၊ သတိစသည်မှ သမ္မာကိုချေ၊ ဣလာ၍ “ဒက္ခိတိ”စသည် စီရင်၏၊ သဒ္ဓနိတိ-အာချာတ်
 (၁၇၅) သုတ်၌လည်းကောင်း၊ မောဂ္ဂလ္လာန် ၆-ကဏ္ဍ၊ ၆၉ သုတ်၌လည်းကောင်း သမ္မာကိုသာ
 ချေ၍ ဣ မလာဘဲ “ဒက္ခိတိ”ဟု စီရင်သည်၊ မည်သို့ပင် စီရင်ကြသည်ဖြစ်စေ၊ အနာဂတ်
 (သန္တိ)ဝိဘတ် ဖြစ်သောကြောင့် “ဒက္ခိသန္တိ”ဟု ဖွင့်နိုင်သည်။

ဂတဿကာယံ”ဟု ရှိမ္မ ပါဠိတော်အတိုင်း ကျသည်။] ဒေါဝါဝါ-နတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ မနုဿာဝါ-လူတို့သည်လည်းကောင်း၊ န ဒက္ခိဿန္တိ-မဖူးမြင်ကြရကုန်တော့လတ်။ [ပါဠိတော်၌ “န ဒက္ခိဿန္တိ”ဟု ရှိ၏။] အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ-နာမည်ပညတ်တော်ပင် မရှိသည်၏အဖြစ်သို့၊ ဂမိဿတိ-ရောက်လတ်၊ ဣတိ အတ္ထော။

ပန-ဆက်၊ [ပြတ်ပြီးစကားကို ပြန်၍ဆက်သည်၊ ဆရာတို့ကား ပက္ခန္တိရဟု ယူတော်မူကြ၏။] သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေတိ ဥပမာယံ-သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အစရှိသော ဥပမာ၌၊ ဣဒံ-ဤ ဆိုအပ်လတ်ကား၊ သံသန္ဓနံ-ဥပမာနကို ဥပမေယျ နှင့် နှီးနှောခြင်းတည်း၊ ဟိ-ချဲ့၊ အဗ္ဗုရက္ခောဝိယ-သရက်ပင်ကိုကဲ့သို့၊ တဏှာ ဂတဿ-၏၊ ကာယော-ကိုယ်တော်ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ရက္ခေ-သရက်ပင်၌၊ ဇာတမဟာဝဇ္ဇောဝိယ-ဖြစ်သော အညှာကြီးကိုကဲ့သို့၊ တံ-ထိုမြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေးဘဝ၌၊ ပဝတ္တတဏှာ-ဖြစ်သော တဏှာကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ တသ္မိဝဇ္ဇော-ထိုအညှာ၌၊ ဥပနိဗဒ္ဓါ-စပ်ဖွဲ့သော၊ (အဗ္ဗပိဏ္ဏိ-၌စပ်)၊ ပဉ္စပက္က ဒွါဒသပက္က အဋ္ဌာရသပက္ကပရိမာဏာ-၅ လုံးသော သရက်သီးမှည့်၊ ၁၂ လုံးသော သရက်သီးမှည့်၊ ၁၈ လုံးသော သရက်သီးမှည့် အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ-၅ လုံးပြွတ် သရက်သီးမှည့်၊ ပေ၊ ၁၈ လုံးပြွတ် သရက်သီးမှည့်

အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ။ ။ပုပ္ဖ၊ ဥ ပဓာတ်၊ တိပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ပညတ္တိပုဒ်မှ ပညကို ပဏ္ဏပြု၍ “ပဏ္ဏတ္တိ”ဟု ဖြစ်၏၊ ပဏ္ဏတ္တိ ယဿာတိ ပဏ္ဏတ္တိကော၊ န+ပဏ္ဏတ္တိကော အပဏ္ဏတ္တိကော၊ သင်္ကတော်ထင်ရှားရှိသော တဏှာဂတ၏ အဖြစ်ဖြင့်သာ “နာမည်ပညတ်တော် မရှိခြင်း၊ နာမည်ပညတ်တော် ပျောက်ကွယ်ခြင်း” ဖြစ်ပါသည်၊ လွန်လေပြီးသော တဏှာဂတ၏ အဖြစ်ဖြင့်ကား သာသနာတော် ကွယ်သည့်တိုင်အောင်လည်းကောင်း၊ နောက်နောက်ဘုရားရှင်တို့ ဖွင့်ရာအခါ၌လည်းကောင်း “ဂေါတမ တဏှာဂတ-ဂေါတမဗုဒ္ဓ”ဟူသော နာမည်တော်မှာ မကွယ်မပျောက်ဘဲ ထင်ရှားနေပါလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် နောက်၌ “ဝေါဟာရမတ္ထမေဝ ဘဝိဿတိ”ဟု ဖွင့်ပါလိမ့်မည်။

ကာယော။ ။“ကိုယ်”ဟူသည် ရုပ်တရား နာမ်တရား အပေါင်းတည်း၊ ဤသို့ “ကာယ” အရ ရုပ်နာမ်အပေါင်းတိုင်အောင် ယူလိုက်မှ “ကာယ၏ သရက်ပင်နှင့် တူပုံ၊ ထို ကိုယ်တွင် ပါဝင်သော တဏှာကြိုး၏ သရက်ညှာတံနှင့် တူပုံ၊ ထိုကိုယ်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ကြသော ခန္ဓာ ၅ ပါး၊ အာယတန ၁၂ ပါး၊ ဓာတ် ၁၈ ပါးတို့၏ ၅ လုံးပြွတ်၊ ၁၂ လုံးပြွတ်၊ ၁၈ လုံးပြွတ်ရှိသော သရက်ခိုင်နှင့်တူပုံသည် သင့်လျော်နိုင်ပေသည်။

ဝဇ္ဇော။ ။ပါဠိ၌ “ဝဇ္ဇံ”ဟုလည်းကောင်း၊ သက္ကတ၌ “ဝြန္တံ”ဟုလည်းကောင်း နပုံလိန် ချည်း အဘိဓာန်တို့၌ ဆို၏။ [ဝဇ္ဇံ ပုပ္ပါဒိဗန္ဓနံ-(၅၄၄) အဘိဓာန်။] ဤသို့ ငှသံလျှင်းချိတ် ဖြင့် ရှိသော်လည်း ဓာတ္တတ္ထသင်္ဂဟ၌ ဝဋ်ဓာတ်ဖြင့် ဝဏ္ဏတ္ထ (အညှာပြုခြင်း အနက်) ကိုလည်း ပြသောကြောင့် ခုရင်ကောက်ဖြင့်လည်း ရှိနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ၊ ဝဏ္ဏန္တိ ဧတ္တာတိ ဝဏ္ဏော (ဝဏ္ဏံ)-သစ်သီးစသည်တို့၏ ဖွဲ့ရာ (ပေါင်းစုရာ) ညှာတံ။

အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အဗ္ဗပိဏ္ဍိဝိယ-သရက်သီးခိုင်ကဲ့သို့၊ တဏှာယ-တဏှာသည်၊ သတိ-သော်၊ တဏှပုနိဗ္ဗနာ-တဏှာတည်းဟူသော ကပ်ဖွဲ့ရာ၊ အညှာရှိ ကုန်သည်၊ ဟုတွာ၊ အာယတိ-နောင်အခါ၌၊ နိဗ္ဗတ္တနကာ-ဖြစ်လတ်ကုန်သော၊ ပဉ္စက္ခန္ဓာ-၅ ပါးကုန်သော ခန္ဓာတို့ကို၊ ဒွါဒသာယတနာနိ-၁၂ ပါးကုန်သော အာယတနတို့ကို၊ အဋ္ဌာရသမာတုယော-၁၈ ပါးကုန်သော ဓာတ်တို့ကို၊ (ဝေဒိ တဗ္ဗာ)။

ပန-ဆက်၊ တသ္မိံ ဝဏ္ဏေ-ထို အညှာသည်၊ ဆိန္ဓေ-ပြတ်လသော်၊ သဗ္ဗာနိ- ကုန်သော၊ တာနိ အဗ္ဗာနိ-ထို သရက်သီးတို့သည်၊ တဒန္ဓယာနိ-ထို သရက်ညှာသို့ အစဉ်လိုက်ကုန်သည်၊ တံယေဝ ဝဏ္ဏံ-ထို သရက်ညှာသို့သာ၊ အနုဂတာနိ- အစဉ်လိုက်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိယထာ-ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဝဏ္ဏေဒါ-အညှာ၏ ပြတ်ခြင်းကြောင့်၊ ဆိန္ဓာနိယေဝ-ပြတ်ပြီးကုန်သည်သာ၊ (ဟောန္တိ)ယထာ-ကုန်သကဲ့ သို့၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ဧဝ မေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ ဘဝနေတ္တိဝဏ္ဏဿ-ဘဝသို့ ဆောင်တတ်သော တဏှာတည်းဟူသောအညှာ၏၊ အနုပစ္ဆိန္နတ္တာ-မပြတ်သေးသည် ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (မပြတ်သေးလျှင်)၊ အာယတိ-နောင်အခါ၌၊ ပဉ္စ-၅ ပါးကုန် သော၊ ခန္ဓာ-ခန္ဓာဟူကုန်သော၊ ဒွါဒသ-၁၂ ပါးကုန်သော၊ အာယတနာနိ- အာယတနဟူကုန်သော၊ အဋ္ဌရသ-၁၈ ပါးကုန်သော၊ ဓာတုယော-ဓာတ်ဟူကုန် သော၊ ယေ (ဓမ္မာ)-အကြင်တရားတို့သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ-ဖြစ်ကုန်ရာ၏၊ သဗ္ဗေ- ကုန်သော၊ တေဓမ္မာ-ထိုတရားတို့သည်၊ တဒန္ဓယာ-ထိုဘဝတဏှာသို့ အစဉ်လိုက် ကုန်သည်၊ ဘဝနေတ္တိ-(မိမိကိန်းရာသတ္တဝါကို) ဘဝသို့ဆောင်တတ်သောတဏှာသို့၊ အနုဂတာ-အစဉ်လိုက်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကြကုန်၏၊ တာယ-ထိုဘဝတဏှာ သည်၊ ဆိန္ဓာယ-ပြတ်လသော်၊ (သဗ္ဗေ တေဓမ္မာ)ဆိန္ဓာယေဝ-ပြတ်ကုန်သည်သာ၊ (ဟောန္တိ)၊ ဣတိ အတ္ထော။

အဗ္ဗပိဏ္ဍိ။ ။ပိဋိဓာတ်နောင် ဣနိပစ္စည်းဖြင့် “ပိဏ္ဍိ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဤပစ္စည်းထပ်သက် လျှင် “ပိဏ္ဍိ”ဟုလည်းကောင်း ထောမနိဓိဆို၏၊ ဣတ္ထိလိနိချည်းတည်း၊ ဤ၌လည်း “ဥပနိ ဗဒ္ဓါ”ဟူသော ဝိသေသနအတိုင်း ဣတ္ထိလိနိပင်၊ အဗ္ဗာနံ+ပိဏ္ဍိ အဗ္ဗပိဏ္ဍိ-သရက်သီးတို့၏ အပေါင်း၊ သရက်ခိုင်။ [ဋီကာသစ်၌ “ပိဏ္ဍော ဧတဿာတိ ပိဏ္ဍိ”ဟု အသတ္တိအနက်၌ ဤပစ္စည်းသက်၍ ပုလ္လိန်အဖြစ်ဖြင့်ပြထားသည်မှာ စဉ်းစားဖွယ်သာ။]

တဒန္ဓယာနိ ।ပေ၊ အတ္ထော။ ။[အန္ဓယ-အနု+အယ။] တဒန္ဓယာနိကို “တံ ယေဝ ဝဏ္ဏံ+အနုဂတာနိ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ “အယ-ဂတိမိ”ဟု ဓာတ်နက်ရှိသောကြောင့် အန္ဓယနှင့် အနုဂတာသည် အနက်တူတည်း၊ အနုဂတဖြစ်ပုံကို သရုပ်ဖော်လို၍ “ဝဏ္ဏေဒါ ဆိန္ဓာနိယေဝ”ဟု မိန့်သည်၊ [ဇာအုပ်တို့၌ “ဝဏ္ဏန္တိန္ဓာယ”ဟု ရှိ၏၊ ဝဏ္ဏပုဒ်က ဣတ္ထိလိနိမဟုတ်သောကြောင့် မကောင်း၊ “ဝဏ္ဏေ+ဆန္ဓေ”ဟု ရှိသည်ကား ကောင်းပါ၏။]

ပန-ဆက်၊ တသ္မိပိရက္ခေ-ထိုသရက်ညာသည်လည်း၊ မဏ္ဍုက ဟေ၊ သမ္ဗုဿ-
 ဖါး၏ဆူး၌တည်သော အဆိပ်အတွေ့ကို၊ အာဂမ္မ-စွဲ၍၊ အနုပုဗ္ဗေန-အစဉ်အားဖြင့်၊
 သုဿိတွာ-ခြောက်၍၊ မတေ-သေလသော်၊ ဣမသ္မိဌာနေ-ဤအရပ်၌၊ ဧဝရူပေါ
 နာမ-ဤသို့ သဘောရှိသည်မည်သော၊ ရက္ခေ-သရက်ပင်သည်၊ အဟောသိ-
 ဖြစ်ဘူးပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝေါဟာရမတ္တမေဝ-ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းမျှသည်သာ၊
 ဟောတိယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ တံရက္ခံ-ထိုသရက်ပင်ကို၊ ကောစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်
 သည်၊ န ပဿတိယထာ-မမြင်ရတော့သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ အရိယမဂ္ဂသမ္ဗုဿ-
 အရိယာမဂ်တည်းဟူသော အတွေ့ကို၊ အာဂမ္မ-စွဲ၍၊ တဏှာသိနေဟဿ-တဏှာ
 တည်းဟူသော အစေး၏၊ ပရိယာဒိန္နတ္တာ-ထက်ဝန်းကျင် ယူအပ်ပြီး၏အဖြစ်
 ကြောင့်၊ ဝါ-ကုန်ခန်းပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အနုပုဗ္ဗေန-အားဖြင့်၊ သုဿိတွာဝိယ-
 ခြောက်သကဲ့သို့၊ ဣမသ္မိကာယေ-ဤကိုယ်သည်၊ ဘိန္ဒေ-ပျက်လသော်၊ ကာ
 ယဿ-ခန္ဓာကိုယ်၏၊ ဘေဒါ-ပျက်ရာအခါမှ၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်ဖြစ်သော နောက်ကာ
 လ၌၊ ဇီဝိတပရိယာဒါနာ-ရပ် နာမ် ၂ ထွေ ဇီဝိတိန္ဒြ၏ ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့်၊
 တံ-ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ န ဒက္ခန္တိ-မဖူးမြင်ကြရကုန်တော့လတ်၊ တထာဂတမ္ပိ-
 မြတ်စွာဘုရားကိုလည်း၊ ဒေဝမနုဿာ-တို့သည်၊ န ဒက္ခိဿန္တိ-လတ်၊ [နတ်
 ဒက္ခန္တိကို ထပ်ဖွင့်သည်။] ဣဒံ သာသနံ-ဤ သာသနာတော်သည်၊ ဧဝရူပဿ
 နာမ-ဤသို့ သဘောရှိသည်မည်သော၊ သတ္တုနော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာသနံ-
 သာသနာတော်သည်၊ (ဟောတိ)ကိရ-ဖြစ်သတတ်၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေါဟာရမတ္တ

မဏ္ဍုက ဟေ၊သမ္ဗုဿ။ ။ဝိသဝန္တဿ ဘေကဝိသေသဿ ကဏ္ဍကေန၊ (မဏ္ဍုက
 ကဏ္ဍက အဖွင့်) တဒညေနစ ဝိသေန (ဝိသအဖွင့်)၊ ဤသို့ ဋီကာသစ်၌ ၂ နက် ဖွင့်၏၊
 “အဆိပ်ရှိသော ဖါးတစ်မျိုး၏ ဆူးအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်စေ၊ အခြားအဆိပ် အတွေ့ကြောင့်
 ဖြစ်စေ ထို သစ်ပင်သည် အစဉ်အတိုင်းခြောက်၍ သေသည်ရှိသော်”ဟူလို၊ (တစ်နည်း)
 ဖါး၏ ဆူး၌ရှိသော အဆိပ်ကို “မဏ္ဍုကကဏ္ဍကဝိသ”ဟု ဋီကာသစ်၌ တစ်နည်းဖွင့်
 သေး၏၊ နိဿယ၌ ဤနောက်နည်းအတိုင်း ပေးထားသည်၊ ထို့ပြင်-“မဏ္ဍုက”အရ
 လိပ်ကျောက်ကို ယူသောနည်းလည်း ဝဒန္တိဝါဒ ပါသေး၏။

နာမ, ကိရ။ ။နာသည် ဧဝရူပဿ သတ္တုနောကို မြှင့်တင်သော သမ္ဘာဝနာ ဇောတက၊
 “ကိရ”ကား နောင်လာ နောက်သားတို့အတွက် “တစ်ဆင့်ကြား” ရပ်ကို ထွန်းပြသော
 အနုဿဝနတ္ထနိပါတ်တည်း၊ အချုပ်မှာ-သစ်ပင်၌ အညှာပြတ်ပြီးသောအခါ ထိုအညှာနှင့်
 ဆက်သွယ်နေသော သရက်သီးတွေ သစ်ပင်မှ ကင်းကွာခြင်းကဲ့သို့၊ ဘဝနေတ္ထိ (တဏှာကြိုး)
 ပြတ်ပြီးသောအခါ ထိုတဏှာနှင့် ဆက်သွယ်နေသော ခန္ဓာအာယတနဓာတ်တို့၏ သန္တာန်အစဉ်
 မှ ကင်းကွာသွားခြင်းသည် ပါဠိတော်လာ ဥပမာ၏ လိုရင်းပင်တည်း၊ အခြားအဓိပ္ပာယ်
 တို့မှာ အတ္ထာပန္နနည်းအားဖြင့် ရသင့်၍ ထည့်အပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်များ ဖြစ်သည်ဟု
 ဋီကာဆိုသည်။

မတ္တေ-ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းမျှသည်သာ၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတ်၊ ဣတိ (ဣဒံ)-
ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ (သံသန္တနံ-တည်း၊) [ရှေ့ပြန်လှည့်၍ အုပ်သည်၊ ဣတိတစ်လုံး
အကြေကြံ။] ဣတိ-သို့၊ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတု-အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန
ဓာတ်သို့၊ ပါပေတွာ-ရောက်စေ၍၊ ဒေသနံ-ဒေသနာတော်ကို၊ နိဗ္ဗာပေသိ-ပြီး
ဆုံးစေတော်မူပြီ။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ထပေသိ”ဟု ရှိ၏၊ “ထပေသိ-ရပ်ထား
တော်မူပြီ”ဟု ပေးပါ။]

၁၄၈။ ဧဝံ ဂုတ္တေ အာယသ္မာ အာနန္ဒောတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်
ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ-ဤ သုတ်တော်ကို၊
ဂုတ္တေ-ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော်၊ ထေရော-အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည်၊ အာဒိတော-
အစမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော၊ သုတ္တံ-သုတ်တော်ကို၊ သမန္နာဟရိတွာ-
စိတ်သို့ ကောင်းစွာဆောင်၍၊ ဝါ-နှလုံးသွင်း၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-သို့ကလောက်၊
ဗုဒ္ဓဗလံ-ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်တော်အစွမ်းကို၊ [ဗုဒ္ဓါနံ ဉာဏဗလံ-ဋီကာသစ်။]
ဒီပေတွာ-ပြတော်မူ၍၊ ကထိတသုတ္တဿ (နာမ)-ဟောတော်မူအပ်သော သုတ်
မည်သည်၏၊ နာမံ-အမည်ကို၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ န ဂဟိတံ-ယူတော်မမူအပ်သေး၊
ဟန္တ-ယခု၊ အဿ-ဤသုတ်၌၊ နာမံ-အမည်ကို၊ ဂဏှာပေဿာမိ-ယူစေရတော့အံ့၊
ဣတိ၊ စိန္တေတွာ-ကြံ၍၊ ဘဂဝန္တံ၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ အဝေါစ-ပြီ။ [ပါဠိတော်
၌ “အစ္ဆရိယံ ဘန္တေ၊ ပေ၊ ကောနာမော အယံ ဘန္တေ ဓမ္မပရိယာယော”ဟူသော
ဤစကားကို လျှောက်ပြီ။]

တသ္မာတိဟ တွန္တိ အာဒိသု-တသ္မာတိဟ တံ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊
အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတ်ကား၊ အတ္ထယောနော-အနက်ကို ယှဉ်စေခြင်းတည်း၊
(အနိယမဝါကျထည့်၍ အနက်ကို ယှဉ်စေခြင်းတည်း)၊ အာနန္တ-အာနန္ဒာ၊
ယသ္မာ-အကြံကြောင့်၊ ဣမသ္မိံ ဓမ္မ ပရိယာယေ-ဤ တရားဒေသနာတော်၌၊

ကထိတသုတ္တဿနာမ။ ။စာအုပ်တို့၌ နာမသဒ္ဒါ မပါ၊ ဋီကာသစ်၌ “ကထိတသုတ္တဿ
နာမာတိ ဧတ္ထ နာမသဒ္ဒေါ သမ္ဘာဝနေ နိပါတော၊ တေန ဧဝမ္ပိနာမ ကထိတသုတ္တဿာတိ
ဂုတ္တနယေန သုတ္တဿ ဂုဏံ သမ္ဘာဝေတိ”ဟု ရှိ၏၊ ဋီကာသစ်ဆရာ၏ လက်ထက်တုန်းက
“နာမ” သဒ္ဒါ ပါဟန်တူသည်။

ဟန္တ။ ။ဟန္တာတိ ဝေါသဂ္ဂတ္ထေ၊ တေနဟိ အဓနာဝ (ယခုချက်ခြင်းပင်) ဂဏှာပေဿာမိ၊
နပပဉ္စ-(ချဲ့ထွင်းမှုကို၊ ဝါ-ကြာအောင်၊) ကရိဿာမိတိ ဝေါသဂ္ဂံ (စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်
ခြင်းကို) ကရောတိ၊-ဋီကာသစ်၊ “ဟန္တ-ယခု”ဟု ပေးအပ်သောအနက်လည်း ဝေါသဂ္ဂတ္ထ
ပင်တည်း၊ ဘာကြောင့်နည်း၊.....စဉ်းစားနေ.....ကြာရော၊ ယခုချက်ခြင်းပင် ဤသုတ်၏
နာမည်ကို ယူဖို့ရန် လျှောက်တော့မည်”ဟု ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ပြသောကြောင့်တည်း။

[ပရိယာယသဒ္ဒါသည် ဒေသနာအနက်ဟောတည်း။] ဣဓတ္ထောပိ-ဤပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌ ဖြစ်သော အစီးအပွားကိုလည်းကောင်း၊ ပရတ္ထောပိ-နောင်ဘဝ၌ဖြစ်သော အစီး အပွားကိုလည်းကောင်း၊ ဝိဘတ္ထော-အကျယ် ဝေဘန်တော်မူအပ်ပြီ၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဣဓတ္ထ၊ ပရတ္ထ ၂ ပါးကို အကျယ်ဝေဘန်အပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဣဟ-ဤသာသနာတော်၌၊ တံ-သင်သည်၊ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ-ဤ တရား ဒေသနာတော်ကို၊ အတ္ထဇာလန္တိပိ-အတ္ထဇာလဟူ၍လည်း၊ ဝါ-အစီးအပွားတည်း ဟူသော ကွန်ယုက်ရှိသော ဒေသနာတော်ဟူ၍လည်း၊ ဓာရေဟိ-ဆောင်ရွက်မှတ် သားလော၊ ပန-ကား၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧတ္ထ-ဤ တရားဒေသနာတော်၌၊ ဗဟု- များစွာကုန်သော၊ တန္တိဓမ္မာ-ပါဠိတော်တရားတို့ကို၊ ကထိတာ-ဟောတော်မူအပ် ကုန်ပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့များစွာသော ပါဠိတော်တရားတို့ကို ဟောအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ-ကို၊) ဓမ္မဇာလန္တိပိ-ဓမ္မဇာလဟူ၍လည်း၊ ဝါ-ပါဠိတော်တရားတည်းဟူသော ကွန်ယုက်ရှိသော ဒေသနာတော်ဟူ၍လည်း၊ ဓာရေဟိ-လော။

စ-သည်သာမကသေး၊ ယသ္မာ၊ ဧတ္ထ-၌၊ သေဋ္ဌဋ္ဌေန-မြတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ ဗြဟ္မံ-မြတ်သော၊ သဗ္ဗညုတဉာဏံ-သဗ္ဗညုတဉာဏ် တော်ကို၊ ဝိဘတ္ထံ-အကျယ် ဝေဘန်တော်မူအပ်ပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မြတ်သောသဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို အကျယ်ဝေဘန်အပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ-ကို၊) ဗြဟ္မဇာလန္တိပိ-ဗြဟ္မဇာလဟူ၍လည်း၊ ဝါ-မြတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တည်းဟူသော ကွန်ယုက်ရှိသော ဒေသနာတော်ဟူ၍လည်း၊ ဓာရေဟိ၊ ယသ္မာ၊ ဧတ္ထ-၌၊ ဒွါသဋ္ဌိ-၆၂ ပါးသော၊ ဒိဋ္ဌိယော-မိစ္ဆာအယူတို့ကို၊ ဝိဘတ္ထာ-အကျယ်ဝေဘန်တော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ၆၂ ပါး သော မိစ္ဆာအယူတို့ကို အကျယ်ဝေဘန်အပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (ဣမံ ဓမ္မ ပရိယာယံ-ကို၊) ဒိဋ္ဌိဇာလန္တိပိ-ဒိဋ္ဌိဇာလဟူ၍လည်း၊ ဝါ-မိစ္ဆာအယူတည်းဟူသော

ဣဓတ္ထော။ ။ပါဠိတော်၌ “တသ္မာ”၏ အနိယမဝါကျကို “ယသ္မာ ပေ၊ ဝိဘတ္ထော”ဟု ထည့်သည်၊ ပါဠိတော်၌လည်း ဤအတိုင်း ထည့်၍ပေးမှ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံသည်၊ အတ္ထသဒ္ဒါ သည် အဘိဓာန်(၇၈၅)လာ အနက်တို့တွင် ဟိတ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ ဣဓ+ပဝတ္ထော+အတ္ထော ဣဓတ္ထော၊ ပရသ္မိံ (နောင်ဘဝ၌)+ပဝတ္ထော+အတ္ထော ပရတ္ထော။ [ဣဓတ္ထောတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတံ၊ ပရတ္ထောတိ သမ္မရာယဟိတံ၊-ဋီကာ။] ဋီကာသစ်၌ “ဓမ္မဇာလံ”အရ ပါဠိဓမ္မကို ယူသော ကြောင့် ဤ အတ္ထ အရဋ္ဌ်လည်း ဘာသိတတ္ထ (ပါဠိတော်၏ဟောနက်)လည်း ဖြစ်သင့်၏-ဟု တစ်နည်းဖွင့်သေး၏။

အတ္ထဇာလန္တိပိနံ။ ။အတ္ထသင်္ခါတံ+ဇာလံ ဧတ္ထာတိ အတ္ထဇာလံ (သုတ္တံ)၊ “ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ”ဟု ပါဠိတော်၌ ကံပုဒ်သီးခြားရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် “နံ” အတွက် အနက်မရှိတော့။ [နံတိ နိပါတမတ္ထံ၊-ဋီကာသစ်။]

ကွန်ယက်ရှိသော ဒေသနာတော်ဟူ၍လည်း၊ ဓာရေဟိ၊ ပန-ကား၊ ယသ္မာ၊ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ-ကို၊ သုတ္တာ-ကြားနာရ၍၊ ဝါ-ကြားနာရသည်ရှိသော်၊ ဒေဝပုတ္တ မာရမ္မိ-ဒေဝပုတ္တမာရ်ကိုလည်းကောင်း၊ ခန္ဓမာရမ္မိ-ခန္ဓမာရ်ကိုလည်းကောင်း၊ မစ္ဆ မာရမ္မိ-မစ္ဆမာရ်ကိုလည်းကောင်း၊ ကိလေသမာရမ္မိ-ကိလေသမာရ်ကိုလည်းကောင်း၊ အဘိသင်္ခါရမာရမ္မိ-အဘိသင်္ခါရမာရ်ကိုလည်းကောင်း၊ မဒ္ဒိတုံ-နှိပ်နင်းခြင်းငှါ၊ သက္ကာ-စွမ်းနိုင်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မာရ်ငါးပါးကို အောင်နိုင်ကြောင်း ၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ (ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ-ကို) အနုတ္တရော-အတုမရှိမြတ်သော၊ သင်္ဂါမဝိဇယောတိပိ-စစ်ပွဲကို အောင်နိုင်ကြောင်း ဒေသနာတော်ဟူ၍လည်း၊ ဓာရေဟိ-လော၊ ဣတိ (အယံ)-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ (အတ္ထယောဇနာ-တည်း။)

ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါတိ-ကား၊ နိဒါနာဝသာနတော-နိဒါန်း၏အဆုံးမှ၊ ပဘုတိ- စ၍၊ ယာဝ အနုတ္တရော ပေ၊ ဓာရေဟိတိ-အနုတ္တရော ပေ၊ ဓာရေဟိတိုင်အောင်၊ သကလံ-အလုံးစုံသော၊ ဣဒံ သုတ္တန္တံ-ဤ သုတ်တော်ကို၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရား သည်၊ ပရေသံ-အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ပညာယ-ပညာဖြင့်၊ အလဘနေယျပတိဋ္ဌံ- မရအပ်သော ထောက်တည်ရာရှိသော၊ ပရမဂမ္ဘီရံ-အလွန်နက်နဲသော၊ သဗ္ဗညုတ ညာဏံ-သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို၊ ပကာသေန္တော-ထင်ရှားပြတော်မူလျက်၊ သူရိယော-နေသည်၊ အန္ဓကာရံ-အမှိုက်မှောင်ကို၊ (ဝိဓမတိ)ဝိယ-တိုက်လွှင့်ပယ် ဖျောက်သကဲ့၊ (တထာ) ဒိဋ္ဌိဂတမဟန္တကာရံ-မိစ္ဆာအယူတည်းဟူသော ကြီးစွာသော အမှောင်ကို၊ ဝိဓမန္တော-တိုက်လွှင့်ပယ်ဖျက်တော်မူလျက်၊ အဝေါစ-မိန့်တော် မူပြီ။

သင်္ဂါမဝိဇယော။ ။ဝိပုဗ္ဗ ဇီဓာတ်, အ ပစ္စည်းဖြင့် “ဝိဇယော”ဟု ဖြစ်၏၊ ဝိဇီနာတိ ဧတေနာတိ ဝိဇယော၊ သင်္ဂါမဿ+ဝိဇယော သင်္ဂါမဝိဇယော။ [သင်္ဂါမံ ဝိဇီနာတိ ဧတေနာတိ”ဟု ပေါင်း၍ ဋီကာသစ်ပြုသည်မှာ အလွယ်ပြုခြင်းသာတည်း။] သင်္ဂါမ (စစ်ပွဲ) ဟူရာ၌ မာရ်ငါးပါး တို့နှင့် တိုက်ရသောစစ်ပွဲဟု သိစေလို၍ “ဒေဝပုတ္တမာရမ္မိ”စသည်ကို မိန့်သည်၊ [သင်္ဂါမော စေတ္ထ ပဉ္စဟိ မာရေဟိ သမာဂမနံ အဘိယုဇ္ဈနံတိ အာဟံ ဒေဝပုတ္တမာရမ္မိတိ အာဒိ၊-ဋီကာ သစ်။] ဤ၌ “ပဉ္စဟိ မာရေဟိ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် စာအုပ်တို့၌ အဘိသင်္ခါရမာရ် ကျနေသည် ဟု သိပါ။ [ဋီကာတို့၌ “အတ္ထသမ္ပတ္တိယာ အတ္ထဇာလံ”စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာမှ တစ်နည်း ဖွင့်သေး၏။]

နိဒါနာဝသာနတော။ ။“မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ”စသော ဘုရားစကားတော်၏ရှေ့၌ “အထ ဘဂဝါ အနုပုတ္တော”ကို နိဒါန်း၏အဆုံးဟု ဆိုသည်၊ ထို နိဒါန်း၏အဆုံးကို အပိုင်းအခြားပြု၍ “မမံ ဝါဘိက္ခဝေ”မှ စပြီးလျှင် “ဓာရေဟိ” တိုင်အောင်သော ပါဠိတော်ကို “သကလံ သုတ္တန္တံ”ဟု ယူပါ၊ ဤသို့ယူမှ “ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ-ဤတရားကို ဘုရားဟောတော်မူပြီ” ဟူသော နိဂုံးနှင့် လိုက်လျောသည်။ [အာဒိကလျာဏစသည် ခွဲရာ၌ကား နိဒါန်းစကားသည် သုတ်၏ အစဖြစ်သောကြောင့် သုတ်တစ်သုတ်အတွင်း၌ ပါဝင်နိုင်ပါ၏။]

၁၄၉။ အတ္တမနာ တေဘိက္ခူတိ-ကား၊ တေ ဘိက္ခူ-ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အတ္တမနာသကမနာ-မိမိစိတ်ရှိကြကုန်သည်၊ ဗုဒ္ဓဂတာယ-မြတ်စွာဘုရား၌ဖြစ်သော၊ (မြတ်စွာဘုရားကို အာရုံပြုသောအားဖြင့်ဖြစ်သော)၊ ပီတိယာ-ပီတိဖြင့်၊ [“ပီတိအားဖြင့်”ဟု ဝိသေသနဆိုလိုသည်။] ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ-တက်ကြွသောစိတ်ရှိကြကုန်သည်၊ (ဥ+အဂ္ဂ+စိတ္တာ-အထက်၌ အဖျားရှိသကဲ့သို့ ထောင်တက်သောစိတ်ရှိကြကုန်သည်)၊ ဟုတ္တာ-၍၊ (အဘိနန္ဒါ ၌စပ်)၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဘဂဝတော ဘာသိတန္တိ-ကား၊ ကရဝိက ရတမဉ္ဇူနာ-ကရဝိက်ငှက်မင်း၏ ကျူးရင့်သံနှင့်တူစွာ နာပျော်ဖွယ်ကောင်းသော၊ ကဏ္ဍသုခေန-နားတို့၏ ချမ်းသာကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ-နားဝင်ချိုသော၊ ပဏ္ဍိတဇနဟဒယာနံ-ပညာရှိလူအပေါင်း၏ စိတ်နှလုံးတို့ကို၊ အမတာဘိသေက သဒိသေန-အမြိုက်ရေစင်

အတ္တမနာ။ ။အတ္တနော+မနော ယေသံတိ အတ္တမနာ (မိမိ၏ စိတ်ရှိသူတို့)၊ ဤအနက်ကိုရည်ရွယ်၍ “သကမနာ”ဟု ဖွင့်သည်၊ သကဖြင့် အတ္တသဒ္ဒါ၏ “မိမိ”ဟူသော အနက်ကိုပြ၏၊ “မိမိစိတ်ရှိ” ဟူရာ၌ “မည်သူမဆို၊ မိမိစိတ်ရှိသူချည်း မဟုတ်ပါလော”ဟု စောဒနာဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဘုရားရှင်ကို အာရုံပြုသောပီတိဖြင့် တက်ကြွသော စိတ်ရှိကြသည်”ကို ဆိုလိုသည်ဟု ဥဒဂ္ဂတ္ထကို သိစေလို၍ “ဗုဒ္ဓဂတာယ”စသည်ကို မိန့်သည်၊ မှန်၏-သမ္မပဏိဟိတ (ကောင်းစွာထားအပ်သော ကုသိုလ်) စိတ်ကိုသာမိမိ၏ ကောင်းကျိုးကိုပြုတတ်သည့်အတွက် မိမိ၏စိတ်ဟု ခေါ်ရသည်။

ဆက်ဦးအံ့။ ။မိစ္ဆာပဏိဟိတ (မကောင်းသဖြင့် ထားအပ်သော) အကုသိုလ်စိတ်သည် မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေကာမူ မိမိ၏စီးပွားမဲ့ကို ပြုတတ်သောကြောင့် “ပရမန (ရန်သူဖြစ်သော သူတစ်ပါး၏အကြိုက်စိတ်)” ပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့်

“ဒိဿော ဒိသံ ယံ တံ ကယိရာ၊ ဝေရီဝါ ပန ဝေရိနံ၊
မိစ္ဆာပဏိဟိတံ စိတ္တံ၊ ပါပိယော နံ တတော ကရေ”ဟု

ဓမ္မပဒစိတ္တဝဂ်၌ ဟော်တောမူသည်။ [မှန်းသူတစ်ယောက်သည် မှန်းသူတစ်ယောက်ကို (တစ်နည်း) ရန်သူတစ်ယောက်သည် ရန်သူတစ်ယောက်ကို အကြင်စီးပွားမဲ့ ပျက်စီးရေးကို ပြုရာ၌၊ ထိုသို့ ပြုအပ်သောအမှုထက် မိမိဘာသာပြုအပ်သော မိစ္ဆာပဏိဟိတစိတ်က မိမိအတွက် သာ၍ ယုမာဆိုးဝါးမှုကို ပြုရာရောက်သည်။]

ကရဝိက ၊ပေ၊ မဉ္ဇူနာ။ ။ကရဝိကဿ+ရတံ-တွန်မြူးအပ်သော အသံတည်း၊ ကရဝိက ရတံ၊ ကရဝိကရတံဣဝ မဉ္ဇူ ကရဝိကရတမဉ္ဇူ။ [မနံ-ကြားရသူတို့၏စိတ်ကို၊ ရဉ္ဇေတိ-နှစ်သက်စေတတ်၏၊ ဣတိ မဉ္ဇူ၊ ဥပစည်း၊ “မနရဉ္ဇူ”မှ နနှင့် ရကိုချေ၍ မဉ္ဇူဖြစ်သည်ဟု အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသူစိ ဆိုသည်။]

အမတာဘိသေကသဒိသေန။ ။ကာယစိတ္တဒရထဝူပသမကံ သဗ္ဗသမ္ဘာရာဘိ သင်္ခတံ ဥဒကံ (ကိုယ်စိတ်တို့၏ ပူပန်ခြင်းကို ငြိမ်းစေတတ်သော အလုံးစုံသော အဆောက်အဦးတို့ဖြင့် စီမံအပ်သော ရေစင်သည်) ဒိဃာယုကတာသံဝတ္တနတော အမတံနာမ (အသက်ရှည်သူ၏

ဖြင့် သွန်းဖြန်းလိုက်ခြင်းနှင့် တူသော၊ ဗြဟ္မဿရေန-ဗြဟ္မာမင်း၏ အသံနှင့်တူသော အသံတော်ဖြင့်၊ ဘာသမာနဿ-ဟောတော်မူသော၊ ဘဂံဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝစနံ-စကားတော်ဖြစ်သော၊ (ဣဒံ သုတ္တံ ဌိစပံ) ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီး သောနည်းဖြင့်၊ ဝိစိတြနယဒေသနာ ဝိလာသယုတ္တံ-ထူးဆန်းသောနည်းနှင့်လည်း ယှဉ်၊ ဒေသနာတော်၏ တင့်တယ်စွာယှဉ်ခြင်းနှင့်လည်းယှဉ်သော၊ ဣဒံသုတ္တံ-ဤဇာလဗြဟ္မသုတ်တော်ကို၊ (အဘိနန္ဒံ ဌိစပံ)။

အဘိနန္ဒုတိ-အဘိနန္ဒုဟူသည်ကား၊ အနုမောဒိသုစေဝ-အဖန်ဖန်လည်း ဝမ်းမြောက်ကြကုန်ပြီ၊ သမ္ပဋိစ္ဆိသုစ-လက်ခံလည်း လက်ခံကြကုန်ပြီ၊ ဟိ-မှန်၊ (တစ်နည်း) ဟိ-ချေ၊ အယံ အဘိနန္ဒသဒ္ဓေါ-ဤ အဘိနန္ဒသဒ္ဓါသည်၊ အဘိနန္ဒတိ-တဏှာဖြင့် လွန်စွာနှစ်သက်၏၊ အဘိဝဒတိ-ကောင်းလေစွဟု အားရနှစ်လို ပြောဆို၏၊ ဣတိ အာဒိသု-ဤသို့အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ [ခန္ဓသံယုတ်၊ နကုလ

အဖြစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် အမြိတ် (အမြိုက်) ရေစင်မည်၏၊ တေနာဘိသေက သဒိသေန၊-ဋီကာ၊ ဤအလို “အဘိသိဉ္ဇနံ အဘိသေကော၊ အမတေန+အဘိသေကော အမတာဘိသေကော၊ အမတာဘိသေကေန+သဒိသော အမတာဘိသေကသဒိသော”ဟု ပြုပါ။ [ဒုစရိတပုဒ်မှ ဒုစရိတ်သည် “ဒုစရိက်”ဟု ဖြစ်လာသကဲ့သို့၊ သတ္တတ၌ အမရိတပုဒ်မှ အမရိတ်သည် “အမြိုက်”ဟု ပြောင်းရွှေ့လာ၏။] “ပဏ္ဍိတဇနဟဒယာနံ”ကိုလည်း ဤ “အဘိသေက”ဟူသော ဘာဝသာနေ၌ စပ်ရသော ကံပုဒ်ဟု မှတ်ပါ။

ဝိစိတြ ဟေ၊ ယုတ္တံ။ ။ဝိစိတြာ+နယာ ဝိစိတြနယာ၊ ဝိလာသနံ ဝိလာသော၊ ဒေသနာ ယ+ဝိလာသော ဒေသနာဝိလာသော၊ ဝိစိတြနယာ စ+ဒေသနာဝိလာသော စာတိ ဝိစိတြနယ ဒေသနာဝိလာသာ၊ တေဟိ+ယုတ္တံ ဝိစိတြနယဒေသနာဝိလာသယုတ္တံ (ဝစနံ)။ [ဋီကာသစ် ၌ “ဒေသနာဝိလာသ”အရ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို အရကောက်လေသည်၊ “သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်တော်နှင့်ယှဉ်သော”ဟု အနက်အဓိပ္ပါယ် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် စဉ်းစားပါ။]

အဘိနန္ဒု။ ။နန္ဒ(နဒိ) ဓာတ်သည် နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းအနက်ကိုဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “အနုမောဒိသု”ဟု မူလဓာတ်နက်အတိုင်း ဖွင့်၏၊ “အနေကတ္တတ္တာ ဓာတူနံ”ဟူသော ပရိဘာသာ ဟိတ်နှင့်အညီ၊ ဓာတ်တို့က အနက်များစွာကို ဟောနိုင်ရကား နန္ဒဓာတ်၏ သမ္ပဋိစ္ဆန အနက် ကိုလည်းယူ၍ “သမ္ပဋိစ္ဆိသု”ဟု ဖွင့်သည်၊ မှန်၏၊-ရဟန်းတော်တို့သည် ဘုရားရှင်၏တရား တော်ကို “သာဓု သာဓု”ဟု အနုမောဒနာပြုရုံသာ မက၊ အစဉ်အဆက် ဆောင်ရွက်ဖို့ရန် လက်ခံလည်း လက်ခံကြသည်။

အယဉ္စိ အဘိနန္ဒသဒ္ဓေါ။ ။ဟောရိုးဓာတ်နက်ထက်ပို၍ “သမ္ပဋိစ္ဆိသု”ဟု ဖွင့်ထားသဖြင့် “ထိုအနက် သင့်မှ သင့်ပါမည်လား”ဟု ယုံမှားဖွယ်ရှိသောကြောင့် အဘိနန္ဒ၏ ဟောနိုင်သော (ဓာတ်နက်မဟုတ်သော) အနက်တွေ များစွာရှိပေသည်ဟု ပြခြင်းငှါ ဒဠိဝါကျ၊ တစ်နည်း-ဝိတ္ထာရဝါကျကို တက်ရပေသည်။

ပိတုဝဂ်၊ သမာဓိသုတ် ပါဠိတော်။] တဏှာယမ္ဗိ-တဏှာဟူသောအနက်၌လည်း၊ အာဂတော-လာ၏။ ဥဘယေ-၂ ပါးစုံကုန်သော၊ ဒေဝမာနုသာ-နတ်လူတို့သည်၊ အန္တမေဝ-အစာသို့သာ၊ အဘိနန္ဒန္တိ-ချဉ်းကပ်ကြကုန်၏။ ဣတိ အာဒိသု-တို့၌၊ ဥပဂမနေပိ-ချဉ်းကပ်ခြင်း အနက်၌လည်း၊ (အာဂတော)၊ [“အဘိနန္ဒတိ”၌ တဏှာဖြင့်နှစ်သက်ခြင်းကို ဆိုလိုသောကြောင့် “တဏှာယံပိ အာဂတော”ဟုလည်းကောင်း၊ “အန္တမေဝါဘိ နန္ဒန္တိ”၌ ဓာတုနံ အနေကတ္ထတ္တာ”အရ ဥပဂမနအနက်ကို ယူရသောကြောင့် “ဥပဂမနေပိ”ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်၏။]

စိရပ္ပဝါသီ-ကြာရှည်စွာ ကွေကွင်း၍၊ နေရခြင်းရှိသော၊ ဒူရတော-တစ်ရွာ တစ်ကျေး၊ ရပ်အဝေးမှ၊ သောတ္ထိ-ချမ်းချမ်းသာသာ၊ အာဂတံ-ပြန်၍ရောက်လာ သော၊ ပုရိသံ-ယောက်ျားကို၊ ဉာတိမိတ္တာ-ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေတို့သည်လည်းကောင်း၊ သုဟဇ္ဇာစ-ကောင်းသောစိတ်နှလုံးရှိကြသော ချစ်ကျွမ်းဝင်သူတို့သည်လည်းကောင်း၊ အာဂတံ-ပြန်လာပေပြီ ဟူ၍၊ အနန္တန္တိ-လက်ခံကြကုန်၏။ ဣတိ အာဒိသု-တို့၌၊ [ဓမ္မပဒ၊ ပိယဝဂ်၊ နန္ဒိယဝတ္ထုပါဠိတော်။] သမ္ပဋိစ္ဆနေပိ-လက်ခံခြင်းအနက် ၌လည်း၊ (အာဂတော)၊ အဘိနန္ဒိတွာ-လွန်စွာနှစ်သက်၍၊ အနုမောဒိတွာ-အဖန်ဖန်ဝမ်း မြောက်၍၊ ဣတိ အာဒိသု၊ [မဇ္ဈိမနိကာယံ မူလပဏ္ဏာသ၊ သီဟနာဒဝဂ်၊ မရ ပိဏ္ဍိကသုတ် ပါဠိတော်တို့၌။] အနုမောဒနေပိ-အဖန်ဖန် ဝမ်းမြောက်ခြင်းအနက်၌ လည်း၊ (အာဂတော)၊ ဣဓ-ဤအဘိနန္ဒတိဟူသောပါဌ၌၊ သွာယံ (သော+အယံ)-ထို အဘိနန္ဒသဒ္ဒါသည်၊ အနုမောဒနသမ္ပဋိစ္ဆနေသု-အဖန်ဖန် ဝမ်းမြောက်ခြင်း အနက်၊ လက်ခံခြင်းအနက်တို့၌၊ ယုဇ္ဇတိ-သင့်၏၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ အဘိနန္ဒတိ၊ ပေ၊ သမ္ပဋိစ္ဆိသုစာတိ-ဟူ၍၊ (မယာ)၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ-ဆိုခဲ့ပြီ။

တာဒိနော-လောကဓံရှစ်ပါးကြောင့် ဖောက်ပြားမတုန် တာဒိဂုဏ်နှင့် ပြည့် စုံတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏၊ သုဘာသိတံ-သဒ္ဓါအားဖြင့် ကောင်းစွာဟော တော်မူအပ်သော၊ သုလပိတံ-အနက်အားဖြင့် ကောင်းစွာ မိန့်တော်မူအပ်သော၊

စိရပ္ပဝါသီ၊ ပေ၊ သမ္ပဋိစ္ဆနေ။ ။ဂါထာ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် “အဘိနန္ဒန္တိ” အတွက် လက်ခံခြင်းအနက်က ထင်ရှားသောကြောင့် “သမ္ပဋိစ္ဆနေ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ပဝါသီ၌ ပ ဥပသာရသည် ဝိယောဂ အနက်ဟောတည်း၊ ပဝသနံပဝါသော-ကင်း၍နေခြင်း၊ ပဝါသော ယဿာတိ ပဝါသီ-ကွေကွင်း၍ နေခြင်းရှိသူ၊ စိရံ+ပဝါသီ စိရပ္ပဝါသီ။]

အဘိနန္ဒိတွာ။ ။အဘိနန္ဒိတွာကို “အနုမောဒိတွာ”ဟု အနက်ထင်ရှားအောင် ထပ်၍ပြသော ကြောင့် “အနုမောဒနေပိ”ဟု ဆိုသည်။ တေန ဝုတ္တံ-စသည်ကား ရှေ့၌ မိမိဖွင့်ခဲ့သော “အဘိနန္ဒတိ၊ ပေ၊ သမ္ပဋိစ္ဆိသုစာ”ဟူသော စကားကို ပြန်၍ ဖုံးသောနိဂုံးတည်း၊ လဒ္ဒဂုဏ် ဟုလည်း ဆိုကြသေး၏။

(ဣဒံ သုတ္တံ-ဤ သုတ်တော်ကို) ဘိက္ခုဝေါ-ရဟန်းတို့သည်၊ သာဓု သာဓုတိ-သာဓုသာဓုဟူ၍၊ အနုမောဒမာနာ-အဖန်ဖန် ဝမ်းမြောက်ကြကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သိရသာ-ဦးခေါင်းဖြင့်၊ သမ္ပဋိန္ဒြိယ-လက်ခံကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ-သုတ်၏အဖွင့်အပြီးတည်း။ [“အဘိနန္ဒ”တိုင်အောင် ဗြဟ္မဇာလသုတ်တည်း၊ ထိုသုတ်၏အဖွင့်ဤတွင် ပြီးပြီ-ဟု ပရိသမာပနတ္ထဇောဟက ဣတိသဒ္ဓါက ပြသည်။]

ဣမသ္မိံ စပန ဝေယျာကရဏသ္မိန္ဒြိယ-ကား၊ ဣမသ္မိံ နိဂ္ဂါထကသုတ္တေ-ဤ ဂါထာမရှိသော သုတ်တော်ကို၊ (“ဘညမာနေ-ဟောတော်မူအပ်စဉ်” ၌စပ်)၊ ဟိ-မှန်၊ နိဂ္ဂါထကတ္တာ-ဂါထာမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣဒံ-ဤသုတ်တော်ကို၊ ဝေယျာကရဏသ္မိန္ဒြိယ-ဝေယျာကရဏဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရေဟိ-သံဂီယနာတင်ထေရ်တို့သည်)၊ ဝုတ္တံ-မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။

သုဘာသိတံ ပေ၊ ဘိက္ခုဝေါ။ ။“အဘိနန္ဒ”ဟု လာသမျှ ဤအနုမောဒနသမ္ပဋိန္ဒြိယအနက်အားဖြင့် ၂ နက် ရနိုင်ပုံကိုပင် သုတ်အဆုံးအဆုံး၌ သတိရစေလိုသောကြောင့် ဂါထာဖြင့်ပြပြန်သည်။ “သဒ္ဓါအားဖြင့် သုဘာသိတ၊ အနက်အားဖြင့် သုလပိတ”ဟုလည်းကောင်း၊ “သီလကို ပြခြင်းအားဖြင့် သုဘာသိတ၊ အထက်၌ သုညတာကို ပြခြင်းအားဖြင့် သုလပိတ၊ဟုလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိတို့ကို အကျယ်ဝေဘန်ခြင်းအားဖြင့် သုဘာသိတ၊ ထိုဒိဋ္ဌိတို့ကို ဖျက်ခွဲနိုင်သော သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို အကျယ်ပြခြင်းအားဖြင့် သုလပိတ”ဟုလည်းကောင်း၊ “အဝဏ္ဏကို ပြခြင်းအားဖြင့် သုဘာသိတ၊ ဝဏ္ဏကို ပြခြင်းအားဖြင့် သုလပိတ”ဟုလည်းကောင်း ဤသုတ်၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဋီကာသစ် ခွဲပြသည်။

ဣမသ္မိံ စ ပန။ ။ပါဠိတော်စကားရပ် ပြတ်ပြီဖြစ်သော်လည်း ဤသုတ်၏အဆုံး၌ အံဩဖွယ်ဖြစ်ပုံကို ဆက်၍ပြလိုသောကြောင့် ဣမသ္မိံ စ ပန”ဟု သင်္ဂီယနာတင်ထေရ်တို့ မိန့်တော်မူရပြန်သည်။ “ပြတ်ပြီးခဲ့ရာ၊ ဆက်၍လာ၊ ဝါကျာရမ္ဘပင်”နှင့်အညီ ပြတ်ပြီးကို တစ်ဖန်ပြန်၍ဆက်သော ဝါကျာရမ္ဘတည်း။ “စ-ပန”နိပါတ် ၂ ပုဒ်လုံးပင် ဝါကျာရမ္ဘဇောတက ဖြစ်သည်။ [မြေလှုပ်ခြင်းသည် အထူးအဆန်းဖြစ်သောကြောင့် “ဆက်၍ အထူးပြဆိုဦးအံ့”ဟုလည်း ပေးကြသည်၊ ပနသဒ္ဓါ ဝိသေသတ္ထဇောတက။]

ဝေယျာကရဏသ္မိံ။ ။ဗျာကရဏ၌ “ဝိ+အာ+ကရဏ”ပုဒ်ရင်းတည်း၊ ဣကို ယ၊ ဝကို ဗပြလျှင် “ဗျာကရဏ”ဟု ဖြစ်၍၊ ဣကို ဧပြ၊ (ယ) လာလျှင် “ဝေယျာကရဏ”ဟု ဖြစ်၏၊ ဗျာကရဏသဒ္ဓါသည် “ဗျာကရောတိ-ဖြေဆို၏”စသည်၌ ကဲ့သို့ “အဖြေ”ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ဤသုတ်သည်လည်း “ကတမဉ္စ တံ ဘိက္ခုဝေ”စသော ပုစ္ဆာတို့ကို ဖြေသောအားဖြင့် သီလ-သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့ကို ပြရာဖြစ်သောကြောင့် အဖြေသုတ်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ကို ဣမသ္မိံ ဝေယျာကရဏသ္မိံ”ဟု ဆိုသည်။

နိဂ္ဂါထကတ္တာ။ ။သုတ္တဂေယျစသော အင်္ဂါ ၉ ပါး (နဝင်္ဂ) အခွဲ၌ “ဂါထာရှိသော သုတ်သည် ဂေယျမည်၏။ [အမေး-အဖြေပင် ဖြစ်သော်လည်း ဂါထာပါလျှင် ဂေယျမည်၏။] အမေး-အဖြေဖြစ်၍ ဂါထာမပါသောသုတ်သည် ဝေယျာကရဏမည်၏”ဟု ခွဲခဲ့၏။

ဒသသဟဿိ လောကဓာတူတိ-ကား၊ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠပရိမာဏာ-
တစ်သောင်းသော စကြဝဠာ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ လောကဓာတု-လောကဓာတ်
သည်၊ အကမ္မိတ္တာတိ-ကား၊ သုတ္တပရိယောသာနေယေဝ-သုတ်၏အဆုံး၌သာ၊
အကမ္မိတ္ထ-တုန်လှုပ်ပြီး၊ ဣတိ-သို့၊ န ဝေဒိတဗ္ဗာ-မသိထိုက်၊ (ကသ္မာ-ကြောင့်၊
သုတ္တပရိယောသာနေယေဝ-၌သာ၊ အကမ္မိတ္ထ-ပြီး၊ ဣတိ-သို့၊ န ဝေဒိတဗ္ဗာ-
မသိထိုက်သနည်း)၊ ဟိ(ယသ္မာ)-အကြင်ကြောင့်၊ ဘညမာနေတိ-ဘညမာနေ
ဟူ၍၊ (သံဂီတိ ကာရေဟိ)၊ ဝုတ္တံ-ပြီး၊ (တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ဘညမာနေ
ဟူ၍ သံဂါယနာတင်ထေရ်တို့ မိန့်တော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သုတ္တပရိယော
သာနေယေဝ-၌သာ၊ အကမ္မိတ္ထ ဣတိ၊ န ဝေဒိတဗ္ဗာ-ထိုက်)၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊
(ထိုသို့ သုတ်၏အဆုံး၌သာ တုန်လှုပ်ပြီဟု မသိထိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊
ဒွါသဋ္ဌိယာ-၆၂ ပါးသော၊ ဒိဋ္ဌိဂတေသု-မိစ္ဆာအယူတို့ကို၊ ဝိနိဝေဠေတွာ-ဖြေရှင်း၍၊
ဒေသိယမာနေသု-ဟောတော်မူအပ်ကုန်လသော်၊ တဿတဿဒိဋ္ဌိဂတဿ-ထိုထို
မိစ္ဆာအယူ၏၊ ပရိယောသာနေ ပရိယောသာနေ-အဆုံးအဆုံး၌၊ (အကမ္မိတ္ထ-
ပြီး)၊ ဣတိ-သို့၊ ဒွါသဋ္ဌိယာ-သော၊ ဌာနေသု-အရာဌာနတို့၌၊ အကမ္မိတ္ထ-ပြီး၊
ဣတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ထို့ကြောင့် ဝေယျာကရဏအမည်ခြင်း၏ လိုရင်းအကြောင်းမှာ ဂါထာမပါခြင်းသာ ဖြစ်သော
ကြောင့် “နိဂ္ဂါထကသုတ္တေ” ဟုလည်းကောင်း၊ “နိဂ္ဂါထကတ္ထာ” ဟုလည်းကောင်း မိန့်သည်။

ဆိုလိုရင်းမှာ-“အမေး-အဖြေ၏ အဖြစ်သည် ဝေယျာကရဏမည်ခြင်း၏ အကြောင်း
ဖြစ်ပါသော်လည်း ထိုအကြောင်းမှာ ဂေယျမည်ခြင်း၏ အကြောင်းလည်းဖြစ်နိုင်ရကား
ဂေယျနှင့် မဆက်ဆံသော သီးခြားအကြောင်းကိုသာ ပြလိုသောကြောင့် “နိဂ္ဂါထကကတ္ထာ”ဟု
မိန့်သည်-ဟူလို။ [ဣတိ’ ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနဝသေန ပဝတ္တဿာပိ ဂေယျသာဓာရဏတော အင်္ဂန္တရ
ဟေတုရဟိတဿစ နိဂ္ဂါထကဘာဝသေဝ ဒ နညသာဓာရဏတော ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနဘာဝမန
ပေက္ခိတွာ နိသဂ္ဂါထကဘာဝမေဝ ဝေယျာကရဏဟေတုတာယ ဒေသန္တန္တ နိဂ္ဂါထကတ္တာဟိ
ဣဒံ ဝေယျာကရဏန္တိ အာဟ။]

ဒသသဟဿိ။ ။“ဒသသဟဿံ (ပရိမာဏံ) အဿာတိ ဒသသဟဿိ”ဟု အဿတ္ထိ
တဒ္ဓိတ်ပြုစေလို၍ “ဒသ ပေ၊ ပရိမာဏာ”ဟု ဖွင့်၏။ ဤပုဒ်သည် လောကဓာတုနှင့်
သမာသ်ပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် မဇ္ဈေရဿဖြင့် “သိ”ဟု ရှိရသည်။ သမာသ်မတွဲလျှင် “ဒသ
သဟဿိ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဣနိသက်၍ “ဒသသဟဿိနိ”ဟုလည်းကောင်း ရှိရလိမ့်မည်။

ဘညမာနေတိ ဟိ ဝုတ္တံ။ ။“ဝတ္တမာနေမာနန္တာ” သုတ်နှင့်အညီ “ဟောတော်မူဆဲ”ဟု
သော ပစ္စုပ္ပန်အနက်ကို မာနပစ္စည်းက ပြသောကြောင့် “အဆုံးကျမှ တစ်ကြိမ်တည်းသာ
မြေလှုပ်သည်”-ဟု မမှတ်ရ-ဟူလို။ [ဤ ဟိကို ကာရဏဇောတကကြံ၍၊ ရှေ့ဝါကျသို့
ဖလဝါကျအဖြစ်ဖြင့် ပြန်လှည့်ပြီးလျှင် နောက်တသ္မာဖြင့်လည်း ထိုဖလဝါကျကို စွဲပါ။
“တသ္မာ-ရှေ့၊ ဟိတ်ကိုတွေ့”.....စသော နိယာမနှင့် အညီတည်း။]

တတ္ထ-ထို အကမ္မိတ္တဟူသောပါဌ်၌၊ ဓာတုက္ခောဘေန-ဓာတ်တို့၏ ချောက်ချားခြင်းလည်းကောင်း၊ ဣတိ၌ စပ်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် “ကြောင့်” ဟု မပေးဘဲ “လည်းကောင်း” ဟု ပေးသည်၊ မြေ၏အတွင်း၌ ဝါယောစသောဓာတ်တို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို “ဓာတုက္ခောဘ” ဟု ဆိုသည်။] ဣဒ္ဓိမတော-တန်ခိုးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အာနုဘာဝေန-အာနုဘော်လည်းကောင်း၊ ဗောဓိသတ္တဿ-ဘုရား အလောင်း၏၊ ဂဗ္ဘောက္ကန္တိယာ-မယ်တော်ဝမ်းသို့ သက်ရောက်တော်မူခြင်းလည်းကောင်း၊ မာတုက္ကန္တိတော-မယ်တော်ဝမ်းမှ၊ နိက္ခမနေန-ထွက်တော်မူခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ-ဖွားမြင်တော်မူခြင်းလည်းကောင်း၊ သမ္မောဓိပ္ပတ္တိယာ-အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ရောက်တော်မူခြင်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနေန-ဓမ္မစကြာကို လည်စေတော်မူခြင်းလည်းကောင်း၊ အာယုသင်္ခါရောသဇ္ဇနေန-အယုသင်္ခါရကို လွှတ်တော်မူခြင်းလည်းကောင်း၊ ပရိနိဗ္ဗာနေန-ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခြင်းလည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အဋ္ဌဟိ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ကာရဏေဟိ-အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ ပထဝီကမ္မော-မြေ၏လှုပ်ခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏၊ တေသံ-ထိုရှစ်ပါးသောအကြောင်းတို့၏၊ ဝိနိစ္ဆယံ-အဆုံးအဖြတ်ကို၊ အဋ္ဌခေါ ပေ၊ ပါတုဘာဝါယာတိ-အဋ္ဌခေါ ပေ၊ ပါတုဘာဝါယဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ မဟာပရိ နိဗ္ဗာနေ-မဟာပရိနိဗ္ဗာန်သုတ်၌၊ အာဂတာယ-တိုက်ရိုက်လာသော၊ တန္တိယာ-ပါဠိကို၊ ဝဏ္ဏနာကာလေ-ဖွင့်ရာအခါ၌၊ ဝက္ခာမ-နိအံ။

ပန-ဆက်၊ အယံ မဟာပထဝီ-ဤ မြေကြီးသည်၊ မဟာဘိနိက္ခမနေ-မြတ်သော တောထွက်တော်မူရာဌာနလည်းကောင်း၊ [အဋ္ဌသု ဌာနေသုကိုကြည့်၍ “ဌာန” ဟု ပေးလိုက်သည်။] ဗောဓိမဏ္ဍူပသင်္ကမနေ-ဗောဓိမဏ္ဍိုင်သို့ ချဉ်းကပ်တော်မူရာဌာနလည်းကောင်း၊ ပံသုက္ကလဂ္ဂဟဏေ-ပံသုက္ကကောက်ယူတော်မူရာဌာနလည်းကောင်း၊ [ပုဏ္ဏာမည်သော ကျွန်မကိုရစ်ပတ်၍ ပစ်အပ်သော ပံသုက္ကသင်္ကန်းကို ကောက်ယူတော်မူရာဌာန။] ပံသုက္ကလဓောဝနေ-ပံသုက္ကအဝတ်ကို ဖွပ်လျှော်တော် မူရာဌာနလည်းကောင်း၊ ကဋ္ဌကာရာမသုတ္တေ-ကာဋ္ဌကာရာမသုတ်ဟူသော ဌာနလည်းကောင်း၊ [အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ စတုက္ကနိပါတ်၊ ပဌမပံ၊ ဥရုဝေလဝဂ်၊ ကာဋ္ဌကာရာမ သုတ်။] ဂေါတမကသုတ္တေ-ဂေါတမကသုတ်ဟူသော ဌာနလည်းကောင်း၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ တိကနိပါတ်၊ တတိယပံ၊ ကုသိနာရဝဂ်၊ ဂေါတမကစေတတိယသုတ်။] ဝေဿန္တ ရဇာတကေ-ဝေဿန္တ ရာဇာတ်တော်ဟူသော ဌာနလည်းကောင်း၊ ဣမသ္မိ ဗြဟ္မဇာလေ-ဤဗြဟ္မဇာလသုတ်တော်ဟူသော ဌာနလည်းကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ အပရေသုပိ-ဆိုအပ်ပြီးသော ရှစ်ပါးမှတခြားလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဌာနေသု-အရာဌာနတို့၌၊ အကမ္မိတ္တ-တုန်လှုပ်ပြီး။

အပရေသုပိ။ ။ဘုရားရှင်သည် သုမေဓာဘဝ၌ ပါရမီတော်တို့ကို အပြန်အလှန် စိစစ်တော်မူ၏၊ ထိုအခါ၌လည်း မြေလှုပ်သေး၏၊ ထို့ပြင်-သာသနာတော်၏ အမြစ်တွယ်ရာအခါ၊ သာသနာတော်ကွယ်ရာအခါတို့၌လည်း မြေလှုပ်သေး၏၊ ထိုအခါများကို ပိသဒ္ဓါဖြင့် ပေါင်းသည် ဟု ဋီကာတို့ဖွင့်ကြ၏။ [သာသနာတော် ရောက်နေသော်လည်း အမြဲ သီတင်းသုံးရာ

တတ္ထ-ထိုရှစ်ပါးသောအခါတို့တွင်၊ မဟာဘိနိက္ခမန ဗောဓိမဏ္ဍုပသက်မနေသု-
 မြတ်သော တောထွက်တော်မူရာအခါ၊ ဗောဓိမဏ္ဍိုင်သို့ ချဉ်းကပ်တော်မူရာ
 အခါတို့၌၊ ဝီရိယဗလေန-ဝီရိယတော်၏အစွမ်းကြောင့်၊ အကမ္မိတ္ထ-တုန်လှုပ်ပြီး၊
 ပံသုကူလဂ္ဂဟဏေ-ပံသုကူ ကောက်တော်မူရာအခါ၌၊ ဒွိသဟဿ ဒီပပရိဝါရေ-
 ကျွန်းငယ် ၂ ထောင် အခြံအရံရှိကုန်သော၊ စတ္တာရော-၄ ကျွန်ကုန်သော၊ မဟာ
 ဒီပေ-ကျွန်းကြီးတို့ကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ ပဗ္ဗဇိတွာ-ရဟန်းပြု၍၊ သုသာန-
 သုသာန်သို့၊ ဂန္ဓာ-ကြွတော်မူ၍၊ ပံသုကူလံ-ပံသုကူအဝတ်ကို၊ ဂဏ္ဍန္တေန-ကောက်
 ယူတော်မူသော၊ ဘဂဝတာ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒုက္ကရံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် ပြုအပ်သော
 အမှုကို၊ ဝါ-ပြုနိုင်ခဲ့သောအမှုကို၊ ကတံ-ပြုတော်မူအပ်ပါပေစွ၊ ဣတိ-သို့၊ အစ္ဆရိယ
 ဝေဂါဘိဟတာ-အံ့ဩလောက်သော အမှုအရာတော်၏အဟုန်သည် ရိုက်ခတ်
 အပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အကမ္မိတ္ထ။

ပံသုကူလဓောဝန ဝေဿန္တရဇာတကေသု-ပံသုကူအဝတ်ကို ဖွပ်လျှော်တော်
 မူရာအခါ၊ ဝေဿန္တရဇာတ်တော်တို့၌၊ အကာလကမ္မနေန-အခါမဲ့တုန်လှုပ်ခြင်း
 အားဖြင့်၊ (ကြိယာဝိသေသန)၊ အကမ္မိတ္ထ-ပြီး ကာဠကာရာမ ဂေါတမကသုတ္တေသု-

မြေမရှိသေးလျှင် ထိုအရပ်၌ အမြစ်မတွယ်သေး၊ မြေနုရာရှိမှ အမြစ်တွယ်သည် မည်၏၊
 ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရား၏ ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်ကို လက်ခံတော်မူရာ၊ အရှင်မဟိန္ဒ၏
 မဟာမေဃဝန်ဥယျာဉ်ကို လက်ခံရာအခါ စသည်ကို "သာသနာတော်၏ အမြစ်တွယ်ရာ
 အခါ"ဟု ဆိုသည်။]

ဝီရိယဗလေန။ ။တောထွက်တော်မူရာအခါ၌ စကြာမင်း၏ အသရေကို စွန့်နိုင်ခြင်း၏
 အကြောင်းဖြစ်သော ဝီရိယအစွမ်းတည်း။ [စိတ်ခွဲသတ္တိကို "ဝီရိယအစွမ်း"ဟု ဆို၏၊ ထို
 သတ္တိမရှိလျှင် ထိုစည်းစိမ်ကြီးကို စွန့်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။] ဗောဓိပင်သို့ ချဉ်းကပ်တော်မူရာ
 အခါ၌ကား "ခန္ဓာကိုယ်၌ အရေ၊ အကြော၊ အရိုးမျှသာ ကြွင်းစေတော့၊ အသား အသွေးကား
 ခြောက်ပစေတော့"ဟု အင်္ဂါ ၄ ပါးရှိသော ဇွဲ သတ္တိ ဝီရိယ အစွမ်းတည်း။

အစ္ဆရိယဝေဂါဘိဟတာ။ ။အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော ပံသုကူကောက်ခြင်း အမှုအရာကို
 "အစ္ဆရိယ"ဟုလည်းကောင်း၊ ထိုအမှုအရာ၏ တန်ခိုးအရှိန် အာနုဘော်ကို "ဝေဂ"ဟု
 လည်းကောင်း ခေါ်၏၊ ထိုအဟုန်အရှိန်သည် မြေကို ရိုက်ခတ်အပ်သည်ဖြစ်၍ မြေတုန်လှုပ်
 ရလေသည်။ [အစ္ဆရိယဿ+ဝေဂေါအစ္ဆရိယဝေဂေါ၊ တေန+အဘိဟတာ (ဃဋ္ဌိတာ) အစ္ဆရိယ
 ဝေဂါဘိဟတာ။

အကာလကမ္မနေန။ ။ပံသုကူလဓောဝနအခါ၌ "အစ္ဆရိယဝေဂါဘိဟတာ"ဟုပင် ဆို
 သင့်၏၊ သို့သော် တစ်ရံတစ်ခါမှဖြစ်သည့်အတွက် "အကာလကမ္မနေန"ဟု ဆိုကြောင်းကို
 ဋီကာသစ်မိန့်၏၊ ဝေဿန္တရဇာတ်၌ကား ပါရမီဖြည့်ကြောင်းကောင်းမှု၏ အစွမ်းကြောင့်လှုပ်၏၊
 သို့သော် အကြိမ်များစွာ လှုပ်သောကြောင့် အခာသတ်မှတ်ချက် မရှိရကား "အကာလ
 ကမ္မန"ဟု ဆိုသည်။

ကာဋကရာဇသုတ် ဂေါတမကသုတ်တို့၌၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရား၊ အဟံ-အကျွန်ုပ် မြေကြီးသည်၊ သက္ခိ-သက်သေပါတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့မလျှောက်သော်လည်း လျှောက်သကဲ့သို့၊ သက္ခိဘာဝေန-သက်သေ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အကမ္မိတ္ထ-ပြီ၊ [ထို သုတ်တို့ကို ဟောတော်မူရာ၌ မြေတုန်လှုပ်ခြင်းက အသိသက်သေ အဖြစ်နှင့်တူသောကြောင့် “သက္ခိဘာဝေန”ဟု ဆိုသည်။] ပန-ဆက်၊ ဣမသ္မိဗြဟ္မဇာလေ-ဤ ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌၊ ဒွါသဋ္ဌိယာ-သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတေသု-တို့ကို၊ ဝိဇ္ဇေတွာ-ဖြေရှင်း တော်မူ၍၊ နိဂ္ဂမ္ဘိ-ချုပ်ပိတ်ပေါင်းနှင့်တူသော အရှုပ်အထွေးမရှိ သည်ကို၊ ကတွာ၊ ဒေသိယမာနေသု-ဟောတော်မူအပ်ကုန်လသော်၊ သာဓုကာရ ဒါနဝသေန-သာဓုသာဓု ဟု ပြုအပ်သောအသံကို ပေးခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-ကောင်းချီးနုမော်၊ သာဓုခေါ်ခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့်၊ အကမ္မိတ္ထ။ [သာဓုဣတိ ကရိယတေတိ သာဓုကာရော-သာဓု.....သာဓုဟု ပြုအပ်သောအသံ။]

[များစွာသောဌာနတို့၌ မြေလှုပ်ရပ်ကို ပြခြင်းအားဖြင့် ဤ ဗြဟ္မဇာလသုတ်၏ တန်ခိုးကြီးကြောင်းကို ပြရာရောက်သောကြောင့် “န ကေဝလဉ္စ”စသည်ဖြင့် ဆက်၍ပြပြန်သည်။] စ-ဆက်၊ ကေဝလံ-ဆိုအပ်လတံသောအခါတို့နှင့် မရော မယှက် သက်သက်၊ ဧတေသု ဌာနေသုယေဝ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောဌာနတို့၌သာ၊ ပထဝီ-မြေသည်၊ န အကမ္မိတ္ထ-တုန်လှုပ်သည်မဟုတ်သေး၊ အထခေါ-အဟုတ် ကား၊ တီသုပိ-သုံးကြိမ်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ သင်္ဂဟေသု-ပေါင်း၍ယူရာ သံဂါ ယနာတင် အခါတို့၌လည်းကောင်း၊ မဟာမဟိန္ဒတ္ထေရဿ-မဟာမဟိန္ဒထေရ်၏၊ ဣမံဒီပံ-ဤသီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ [ဤကျမ်းဂန်ကိုရေးစဉ်က သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ရေးသော ကြောင့် သီဟိုဠ်ကျွန်းကို “ဣမံဒီပံ”ဟု ဆိုသည်။] အာဂန္တာ-ကြွလာတော့မူ၍၊ ဇောတိဝနေ-သာသနာတော်ဉာဏ်ရောင်၏ ထွန်းပြောင်ရာ နန္ဒနဥယျာဉ်၌၊ [နန္ဒန ဥယျာဉ်ကိုပင် သာသနာတော်ဉာဏ်ရောင်၏ ထွန်းပြောင်ရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် “ဇောတိဝနေ” ဟု ခေါ်သတတ်။] နိသီဒိတွာ-ထိုင်၍၊ ဓမ္မံ-အနုမတဂ္ဂသုတ် အစ ရှိသောတရားကို၊ [ဓမ္မံတိ အနုမတဂ္ဂသုတ္တာဒိဓမ္မံ။] ဒေသိတဒိဝသေပိ-ဟောအပ်ရာ နေ့၌လည်းကောင်း၊ အကမ္မိတ္ထ-ပြီ၊ စ-သည်သာမကသေး၊ ကလျာဏိယဝိဟာရေ- ကလျာဏိယကျောင်းတိုက်၌၊ ပိဏ္ဏပါတိယတ္ထေရဿ-ပိဏ္ဏပါတိယထေရ်သည်၊ (အာရဒ္ဓဿ ဌ္ဌစပ်)၊ စေတိယင်္ဂဏံ-စေတိယင်္ဂပြင်တော်ကို၊ သမ္မုဇ္ဈိတွာ-တံမြက် လှည်း၍၊ တတ္ထေဝ-ထို စေတိယင်္ဂပြင်တော်၌ပင်၊ နိသီဒိတွာ-ထိုင်၍၊ ဗုဒ္ဓါရမဏံ- ဘုရားဟူသော အာရုံရှိသော၊ ပီတိ-ပီတိကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဣမံ သုတ္တန္တံ- ဤ ဗြဟ္မဇာလသုတ္တန်ကို၊ အာရဒ္ဓဿ-အားထုက်ပြီးလသော်၊ သုတ္တပရိယော သာနေ-သုတ်၏အဆုံး၌၊ ဥဒကပရိယန္တံ-ရေအဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသည်ကို၊ (မြေကိုခံသော ရေဆုံးသည့်တိုင်အောင်)၊ ကတွာ၊ အကမ္မိတ္ထ-တုန်လှုပ်ခဲ့ဘူးပြီ။

လောဟပါသာဒဿ-ကြေးပြာသာဒ်၏၊ ပါစိန အမ္မလဋ္ဌိကဋ္ဌာနံ-အရှေ့အရပ်
 ၌ နုပျိုသောသရက်ပင်ရှိရာအရပ်သည်။ အဟောသိ-ရှိခဲ့ဘူးပြီ။ [ပါစိနအမ္မလဋ္ဌိ
 ကဋ္ဌာနံတိ ပါစိနဒိသာဘာဂေ တရုဏမ္မရက္ခေန လက္ခိတဋ္ဌာနံ။] တတ္ထ-ထိုပါစိန
 အမ္မလဋ္ဌိကအရပ်၌၊ နိသီဒိတွာ-၍၊ ဒိဃဘာဏကတ္ထေရာ-ဒိဃနိကာယ်ကို ရွတ်အံ့
 ကြသောထေရ်တို့သည်၊ ဝါ-ဒိဃနိကာယ်ဆောင်ထေရ်တို့သည်၊ ဗြဟ္မဇာလသုတ္တံ-
 ဗြဟ္မဇာလသုတ်တော်ကို၊ အာရတိံသု-အားထုတ်ကြကုန်ပြီ၊ တေသံ-ထိုဒိဃနိကာယ်
 ဆောင်ထေရ်တို့၏၊ သဇ္ဈာယ ပရိယောသာနေပိ-သရဇ္ဈာယ်ခြင်း၏ အဆုံး၌လည်း၊
 ဥဒကပရိယန္တ မေဝ-ကိုပင်၊ ကတွာ-၍၊ ပထဝီ-မြေသည်၊ အကမ္မိတ္ထ။

[အဋ္ဌကထာဆရာ၏ တောင့်တချက် အာသီသကို ပြလိုသောကြောင့်“ဧဝံ”
 စသည်ကိုမိန့်။] ဧဝံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ သယမ္ဘုနာ-ဆရာမရှိ၊ မိမိ
 ကိုယ်တိုင်၊ ဖြစ်စွမ်းတော်မူနိုင်သော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ [သယံ+ဘဝတီတိ
 သယမ္ဘု။] ဒေသိတဿ-ဟောတော်မူအပ်သော၊ ယဿ သုတ္တသေဋ္ဌဿ-အကြင်
 အမြတ်ရတနာ၊ သုတ္တန်ဒေသနာတော်၏၊ အာနုဘာဝေန-တန်ခိုးရှိန်စော်၊ အာနု
 ဘော်တော်ကြောင့်၊ မေဒနီ-မြေကြီးသည်၊ အနေကသော-အကြိမ်များစွာ၊
 အကမ္မိတ္ထ-တုန်လှုပ်ရလေပြီ၊ ပဏ္ဍိတာ-ပညာရှိအပေါင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊
 ဣဓေ-ဤသာသနာတော်၌၊ ဗြဟ္မဇာလဿ-ဗြဟ္မဇာလ၊ အမည်တော်ရသော၊ တဿ
 (သုတ္တသေဋ္ဌဿ)-ထို အမြတ်ရတနာ၊ သုတ္တန်ဒေသနာတော်၏၊ ဓမ္မစ-ပါဠိတော်ကို
 လည်းကောင်း၊ အတ္ထံစ-အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ-အဋ္ဌကထာကိုလည်းကောင်း၊
 သက္ကန္တံ-ကောင်းစွာပြု၍၊ ဝါ-လေးလေးစားစား၊ ဥဂ္ဂဟေတွာန-သင်ယူပြီး၍၊
 ယောနိသော-အယူမိစ္ဆာ၊ ပယ်စွန့်ခွါလျက်၊ သမ္မာအယူကောင်း၊ ရနိုင်သောအ
 ကြောင်းအားဖြင့်၊ ပဋိပဇ္ဇန္တု-ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်နိုင်ကြစေကုန်သတည်း၊
 ဣတိ-တောင့်တချက်အာသီသအပြီးတည်း။ [ယောနိသောတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပ္ပဟာန
 သမ္မာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာဒိနာ ဉာယေန။]

ဣတိ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောစကားအစဉ်ဖြင့်၊ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ-သုမင်္ဂလ
 ဝိလာသိနီမည်သော၊ ဒိဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ-ဒိဃနိကာယ်အဋ္ဌကထာ၌၊ ဗြဟ္မဇာ
 လသုတ္တဝဏ္ဏနာ-ဗြဟ္မဇာလသုတ်၏ အဖွင့်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ-ပြီးပြီ။

ဗြဟ္မဇာလသုတ်ဘာသာဋီကာ

ပြီးပြီ။

၂-သာမညဖလသုတ်ဘာသာဋီကာ

ရာဇာမစ္ဆကထာအဖွင့်

၁၅၀။ ဧဝံ မေ သုတံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေတိ-ဧဝံ မေ သုတံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေ ဟူသော ဤသုတ်သည်၊ သာမညဖလသုတ္တံ-တည်း၊ (တစ်နည်း) ဧဝံ မေ သုတံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေတိ-ဧဝံ မေ သုတံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေ အစအပိုင်းအခြားရှိသော သုတ်တည်း၊ [အာဒိအနက်ဟော ဣတိတစ်လုံးအကြေကြံပါ။] သာမညဖလသုတ္တံ-တည်း၊ တကြ-ထိုသာမညဖလသုတ်၌၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတ်ကား၊ အနုပုဗ္ဗပဒ ဝဏ္ဏနာ-အစဉ်အတိုင်းသော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်တည်း၊ (တစ်နည်း) အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ-ရှေးမဟုတ်သော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်တည်း၊ ဝါ-အသစ်ဖြစ်သော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်တည်း။

ဧဝံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေတိ။ ။ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို ဖွင့်ပြပြီး၍ သာမညဖလသုတ်ကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ဧဝံ မေ သုတံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေတိ”ဟု မိန့်သည်။ ရာဇဂဟေတိ၌ ဣတိသဒ္ဒါသည် ပဒတ္ထဝိပလ္လာသနိပါတ်တည်း၊ ထိုဣတိသဒ္ဒါကြောင့် “ဧဝံ မေ သုတံ”ကို “ဤသို့ တပည့်တော် ကြားအပ်ပါပြီ”စသော ပုဒ်အနက်ကို မပေးရတော့၊ “ဧဝံ မေ သုတံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေ”ဟု နဂိုသဒ္ဒါအတိုင်းသာ အနက်ပေးရတော့သည်၊ ဤပုဒ်မျိုးကို “သဒ္ဒပ ဒတ္ထကပုဒ်”ဟု ခေါ်သည်။

နည်း၊ ဥပစာ။ ။“ဧဝံ မေ သုတံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေတိ သာမညဖလသုတ္တံ” ဟူရာ၌ “ဧဝံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေ”မျှသာ သာမညဖလသုတ်မဟုတ်၊ ဤစကားနှင့်တကွ လာလတ်သော “ဝိဟရတိ ဝိဝကမ္မဝနေ”စသော သုတ်အဆုံးတိုင်အောင် စကားလုံးသည်သာ သာမညဖလ သုတ်တည်း၊ ဟို့ကြောင့် “ဧဝံ ဟေ၊ ရာဇဂဟေ”ဟူသော စကားကို အပေါင်းတစ်သုတ်လုံး၏ သာမညဖလအမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော ဤစကား၌ တင်စားထားသော ဧကဒေသျှူပစာ စကားဟု မှတ်ပါ၊ ဥပစာ-“သမုဒ္ဒေါ မယာ ဒိဇ္ဈော”ဟူရာ၌ကဲ့သို့တည်း၊ နည်းအားဖြင့်ကား တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုမှတ်၍ ညွှန်ပြအပ်သော ဥပလက္ခဏနိဒဿနနည်းဟု မှတ်ပါ၊ (တစ်နည်း) “ဣတိတစ်လုံး အကြေကြံ၍ ထိုဣတိသဒ္ဒါက အာဒိအနက်ကိုဟောသည်”ဟု ကြံလျှင် ဥပစာ မတင်ရ၊ မုချသဒ္ဒါပင်တည်း၊ အာဒိသဒ္ဒါလည်း မရှိယာဒါ (အစအပိုင်းအခြား) အနက် ဟောတည်း။

အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။ ။ပုဗ္ဗ-ရှေ့ပုဒ်သို့+အနုဂတာနိ-အစဉ်လိုက်သောပုဒ်တို့တည်း၊ အနု ပုဗ္ဗ-တို့၊ အနုပုဗ္ဗစ+တာနိ+ပဒါနိစာတိ အနုပုဗ္ဗပဒါနိ၊ တေသံ+ဝဏ္ဏာနာ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ၊ ဤသို့ သဒ္ဒတ္ထဖြစ်သော်လည်း အဓိပ္ပါယ်မှာ “အစဉ်အတိုင်းအားဖြင့် ပုဒ်တို့၏အဖွင့်”ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “အနုက္ကမေန ပဒဝဏ္ဏနာ”ဟု ဖွင့်သည်၊ “အစဉ်အတိုင်း”ဟု ရာ၌ ရှေ့၌လည်း မဖွင့်အပ်သေးသော၊ ပေါ်လွင်ထင်ရှားခြင်းလည်း မရှိသောပုဒ်တို့၏ အစဉ် အတိုင်း တည်း၊ ဤသို့ အဓိပ္ပါယ်ယူရသည့်အတွက် အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာဟူသော ဤပုဒ်နေပုံသည် အဓိပ္ပါယ်မထင်ရှားသောကြောင့် “အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ”ဟု ပြင်ကြသည်၊ အပုဗ္ဗာနိ-ရှေ့မဟုတ် ကုန်သော ရှေ့၌ မပါခဲ့၍ အသစ်ဖြစ်ကုန်သော)+ပဒါနိ အပုဗ္ဗပဒါနိ၊ အပုဗ္ဗပဒါနိ+ဝဏ္ဏနာ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ၊-ဋီကာသစ်။

ရာဇဂဟေတိ-ကား၊ ဧဝံ နာမကေ-ဤသို့ ရာဇဂဟအမည်ရှိသော၊ နဂရေ-
မြို့၌၊ ဟိ-မှန်၊ (တစ်နည်း)ဟိ-အကြောင်းကို ပြဦးအံ့၊ တံ-ထိုမြို့ကို၊ (တဿ-
ထိုမြို့၏)၊ [ဟိတ်၏ သမ္ပန်ခံ၊] မန္ဓာတု မဟာဂေါဝိန္ဒာဒိဟိ-မန္ဓာတ် စကြာမင်း၊
မဟာဂေါဝိန္ဒပုရောဟိတ် အစရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ-နေပြည်တော်
အဖြစ်ဖြင့် သိမ်းပိုက်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ရာဇဂဟန္တိ-ရာဇဂဟဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ-
၏၊ ဧတ္ထ-ဤ ရာဇဂဟဟူသောပုဒ်၌၊ အညေပိ-ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားမှတစ်ပါး
လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ပကာရေ-အပြားတို့ကို၊ ဝဏ္ဏယန္တိ-ဖွင့်ကြကုန်၏။ [ရှေး
စာအုပ်များ၌ “အညေပေတ္ထ ပကာရေန”ဟု ရှိ၏၊ “ပကာရေတိ”ဟု ဋီကာ
တို့၌ ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ “ကိံ တေဟိ”ဟု နောက်၌ ဗဟုဝစ်ရှိသော
ကြောင့်လည်းကောင်း “အညေပေတ္ထ ပကာရေ”ဟူသောပါဌ်သာ ကောင်းသည်။]
တေဟိ-ထိုအပြားတို့ဖြင့်၊ ကိံ-အဘယ်အကျိုး ရှိအံ့နည်း၊ ဧတံ-ဤရာဇဂဟဟူ
သော အမည်သည်၊ တဿ နဂရဿ-ထို မြို့၏၊ နာမမတ္တံ-အမည်မျှသာတည်း။
[ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၌ကား “နာမ မေတံ”ဟု ရှိ၏။] ပန-ဆက်၊ တံ
ဧတံ-ထို ရာဇဂဟအမည်ရသော ဤမြို့သည်၊ ဗုဒ္ဓကာလေစ-ဘုရားပွင့်တော်မူရာ
အခါ၌လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဘုရားလက်ထက်တော်၌လည်းကောင်း၊ စက္ကဝတ္တိကာ
လေစ-စကြာမင်းပေါ်ရာအခါ၌လည်းကောင်း၊ ဝါ-စကြာမင်းလက်ထက်၌
လည်းကောင်း၊ နဂရံ-နေပြည်တော်သည်၊ ဟောတိ-၏။ [ယေဘုယျအားဖြင့်
ဆိုသည်၊ အခြားအခါ၌လည်း မြို့ဖြစ်ပါသေး၏။] သေသကာလေ-ကြွင်းသော
အခါ၌၊ သုညံ-လူတို့မှ ကင်းဆိတ်သည်၊ ယက္ခပရိဂ္ဂဟိတ်-နတ်ဘီလူးတို့ သိမ်း
ပိုက်အပ်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ တေသံ-ထိုနတ်ဘီလူးတို့၏၊ ဝသန္တဝနံ-ဝသန္တ
ဥတုအခါ ပျော်မြူးရာတောသည်၊ [တစ်နည်း၊ ဝသနဝနံ-သေရည်သောက်ခါ၊
ပျော်မြူးရာဖြစ်သော မြို့အနီးတောသည်။] ဟုတွာ-၍၊ တိဋ္ဌတိ-၏။

ဝိဟရတိတိ ဧတံ-ဝိဟရတိဟူသော ဤသဒ္ဒါသည်၊ အဝိသေသေန-အထူး
မမ၊ သာမညအားဖြင့်၊ ဣရိယာပထ ဒိဗ္ဗဗြဟ္မ အရိယဝိဟာရေသု-ဣရိယာပထ
ဝိဟာရ၊ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ၊ ဗြဟ္မဝိဟာရ၊ အရိယဝိဟာရတို့တွင်၊ အညတရဝိဟာရ
သမိဂီပရိဒီပနံ-အမှတ်မထား၊ တစ်ပါးပါးသော ဝိဟာရနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသည်၏
အဖြစ်ကို ထင်ရှားပြကြောင်း သဒ္ဒါတည်း။ [သမိဂီပုဒ်က “ပြည့်စုံခြင်းရှိသော

ရာဇဂဟေ။ ။ရာဇဂဟေတိမှ စ၍ “ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ”တိုင်အောင် အဖွင့်သည် ဒုတိယ
ပါရာဇိကအဋ္ဌကထာအစနှင့် တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဖွင့်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထိုအဋ္ဌကထာ၏
ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၍ ထို၌ရှုပါ။

ဝိဟရတိ။ ။“ဝိဟရတိတိ ၊ပေ၊ တသ္မာ ဝိဟရတိတိ ဝုစ္ဆတိ”လည်း ဝေရဉ္စကဏ္ဍ-
ဝိဟရတိ အဖွင့်နှင့်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဖွင့်၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ထို အဋ္ဌကထာ၏
ဘာသာဋီကာအတိုင်း သိပါ၊ အောက်ပါ အဖွင့်ကား ထို ဘာသာဋီကာ၌ မပါခဲ့။

ပုဂ္ဂိုလ်”ရသေ့ကြောင့် ဘာဝပ္ပဓာန၊ ဘာဝလောပကြံရသည်။] ပန-ထိုသို့ပင် ဝိဟရတိသဒ္ဓါ၏ ဣရိယာပထဝိဟာရ ဒိဗ္ဗဝိဟာရ ဗြဟ္မဝိဟာရ အရိယဝိဟာရ တို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ဝိဟာရနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ထင်ရှား ပြကြောင်းသဒ္ဓါဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဣဓ-ဤရာဇဂဟေဝိဟရတိဟူသောပါဌ၌၊ ဌာနဂမနနိသဇ္ဇသယနပ္ပဘောဒေသု-ရပ်ခြင်း၊ သွားခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ လျောင်းခြင်း အပြားရှိကုန်သော၊ ဣရိယာပထေသု-ဣရိယာပုထ်တို့တွင်၊ အညတရဣရိယာ ပထ သမာယောဂ ပရိဒီပနံ-အမှတ်မထား၊ တစ်ပါးပါးသော ဣရိယာပုထ်နှင့် ယှဉ်ပုံကိုပြကြောင်း သဒ္ဓါတည်း။ တေန-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝိဟရတိသဒ္ဓါ၏ တစ်ပါးပါးသော ဣရိယာပုထ်နှင့် ယှဉ်ပုံကိုပြကြောင်းသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဌိတောပိ-ရပ်တော်မူသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဂစ္ဆန္တောပိ-ကြွတော်မူသည်လည်း ဖြစ်သော၊ နိသိန္တောပိ-ထိုင်တော်မူသည်လည်း ဖြစ်သော၊ သယာနောပိ-လျောင်း တော်မူသည်လည်း ဖြစ်သော၊ [သိဓာတ် အာနပစ္စည်း။] ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရား ကို၊ ဝိဟရတိစ္စေဝ-ဝိဟရတိဟူ၍သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ ဟိ-ဆက်ဦးအံ့၊ (တစ် နည်း) ဟိ-မှန်၏၊ (တစ်နည်း) ဟိယသ္မာ-ကြောင့်၊ သော-ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ (ဝုစ္စတိ ဌိစပ်)၊ ဝါ-သည်၊ (ဟရတိ ပဝတ္ထေတိတို့ ဌိစပ်)၊ ဧကံ ဣရိယာပထ ဗာဓနံ-တစ်ပါးသော ဣရိယာပုထ်၏ ညောင်းညာတော်မူခြင်းကို၊ အညေန- အခြားသော၊ ဣရိယာပထေန-ဖြင့်၊ ဝိစ္ဆိန္နိတွာ-ဖြတ်တော်မူ၍၊ အပတန္တံ-မလဲ ကျအောင်၊ အတ္တဘာဝံ- အတ္တဘောကို၊ ဟရတိ-ဆောင်တော်မူ၏၊ ပဝတ္ထေတိ- ဖြစ်စေတော်မူ၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဣရိယာတစ်ပါး၊ ညောင်းညာများကို၊ တစ်ပါးဖြင့်ဖြတ်၊ မကျလတ်အောင်၊ အတ္တဘောကို ဆောင်တော်မူသည်၏အဖြစ် ကြောင့်)၊ ဝိဟရတိတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ။

ဇီဝကဿ ပပေ၊ အမ္မဝနေတိ ဣဒံ-ဇီဝကဿ ပပေ၊ အမ္မဝနေဟူသော ဤ သဒ္ဓါသည်၊ အဿ-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ (နိဝါသန ဌိစပ်)၊ ယံဂေါစရဂါမံ- အကြင် ဂေါစရဂါမံကို၊ ဝါ-အကြင် အဆွမ်းခံရွာကို၊ [မြို့ပင် ဖြစ်သော်လည်း ဆွမ်းခံရာရွာနှင့် တူသောကြောင့် “ဂါမ”ဟု သုံးစွဲထားသည်။] ဥပနိဿာယ- မှီ၍၊ ဝိဟရတိ-သီတင်းသုံးတော်မူ၏၊ တဿ-ထို ဂေါစရဂါမံ၏၊ သမိပနိဝါ သနဋ္ဌာန ပရိဒီပနံ-အနီးဖြစ်သော နေရာအရပ်ကို ပြကြောင်းသဒ္ဓါတည်း။ တသ္မာ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဇီဝကဿ ပပေ၊ အမ္မဝနေဟူသောသဒ္ဓါ၏ ထိုဂေါစရဂါမံ၏ အနီးဖြစ်သော နေရာအရပ်ကို ပြကြောင်းသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ ရာဇဂဟေ

တေန ပပေ၊ ဝိဟရတိစ္စေဝ။ ။တေနာတိအာဒိ ယထာဝုတ္တသံဝဏ္ဏနာယ ဂုဏ ဒဿနံ-ဋီကာသစ်၊ ဤအလို တေနစသောဝါကျကို လဒ္ဓဂုဏ်ဝါကျ၊ ရှေ့၌ပြအပ်သော ဝိဟရတိ၏ အဖွင့်ဝါကျများကို ယုတ္တိဝါကျဟု ခွဲပါ၊ ဋီကာသစ်၌ “ယထာဝုတ္တသမတ္ထနံဝါ- ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ကိုပြီးစေသော ဒဋ္ဌိ”ဟုလည်း တစ်နည်းဖွင့်သေး၏။

ပေ၊ အမွဝနေတိ ဧတ္ထ-ဌ၊ [“ဧဝမေတ္ထ” မှ ဧတ္ထကို ယူ၍ပေး။] ရာဇဂဟသမိပေ-
ရာဂြိုဟ်မြို့၏ အနီးဖြစ်သော၊ ကောမာရဘဇ္ဇဿ-အဘယမင်းသားသည် မွေး
စားအပ်သော၊ ဇီဝကဿ-ဇီဝက၏ အမွဝနေ-သရက်ဥယျဉ်ဌ၊ ဝိဟရတိ-တော်
မူ၏၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ အတ္ထော-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဟိ-မှန်၊ ဧတံ-ဤသတ္တမိ
ဝိဘတ်သည်၊ သမိပတ္ထေ-အမိပအနက်ဌ၊ ဘုမ္မဝစနံ-အာဇာရအနက်ကိုဟော
သော ဝိဘတ်တည်း၊ (တစ်နည်း) ဧတံ-ဤရာဇဂဟေဟူသောသဒ္ဒါသည်၊ သမိ
ပတ္ထေ-ဌ၊ ဘုမ္မဝစနံ-သတ္တမိဝိဘတ်ရှိသောသဒ္ဒါတည်း။

တတ္ထ-ထို ရာဇဂဟေဝိဟတိ အစရှိသောစကားရပ်ဌ၊ ဇီဝတိ-အသက်ရှင်
တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဇီဝကော-ဇီဝကမည်၏၊ (တစ်နည်း) ဇီဝတိ-
အသက်ရှင်သေး၏လော၊ ဇီဝတိ-အသက်ရှင်ပါသေး၏၊ ဣတိ-ဤ အမေးအဖြေ

သမိပတ္ထေဟေတံ။ ။ရာဇဂဟေဌ သို့ဝိဘတ်၏ သမိပအနက်ဟောပုံကိုလည်းကောင်း၊
ဧတံ၏ စွဲနက် ၂ မျိုးကိုလည်းကောင်း ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၊ ဝေရဉ္ဇာယံ ဝိဟတိအဖွင့်
ဌ ပြထားပြီး ထိုဌ ဟိသဒ္ဒါမပါဘဲ ဤဌသာပါ၏၊ ထိုဟိကိုလည်း ဒဠိဇောတကကြံလိုက်
ပါသည်။ “ရာဇဂဟေသမိပေ”ဟု ဖွင့်ခြင်းသည် မှန်၏-ဟူလို၊ ဟေတုဇောတကလဲည်း
ကြံနိုင်၏၊ ထိုသို့ကြံလျှင် “ကသ္မာ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော”ဟု ပုစ္ဆာဝါကျထည့်၍ “ဟိယသ္မာ
ပေ၊ ကသ္မာ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော”ဟု ထည့်၍ ပေးရသည်။

ဋီကာသစ်။ ။ဋီကာသစ်ဌ “သမိပတ္ထေတိ အမွဝနဿ သမိပတ္ထေ”ဟု တွေ့ရ၏၊
ပါဌ်ပျက်နေရောသလားဟု တွေးမိ၏၊ ဆရာတို့ကား “ရာဇဂဟသမိပေ” ဟူသော ပါဌ်ကို
ထောက်ပြ၍ ဋီကာသစ်စကားကို အမှားဟု ယူတော်မူကြသည်၊ မှန်၏-အဋ္ဌကထာဌ်ပင်
“ရာဇဂဟသမိပေ ပေ၊ အမွဝနေ ဝိဟရတိ”ဟု ရာဇဂဟေအတွက်သာ သို့ဝိဘတ်၏ သမိပ
အနက်ဟော အဖြစ်ကို တိုက်ရိုက်ပြထားသည်။

ဘုမ္မဝစနံ။ ။ဘုမ္မဝစနံပုဒ်၏ အနက်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာဌ ဖွင့်ခဲ့ပြီ၊ ဋီကာသစ်
ဌကား “ဘုမ္မဝစနန္တိ အာဇာရဝစနံ၊ ဘဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဘုမ္မံ”ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဖွင့်၏၊
ဘူဇာတ်နောင် ဣပစ္စည်းသက်ရုံဖြင့်၊ သို့မဟုတ် မပစ္စည်းသက်ရုံဖြင့် “ဘုမ္မံ”ဟု မပြီးနိုင်
သောကြောင့် ထိုအဖွင့်များကို စဉ်းစားပါ။

ရူပသိဒ္ဓိဋီကာ။ ။ရူပသိဒ္ဓိဋီကာ ကာရက အဆုံးဌ “ဘူမိယံ-မြေနှင့်တူသောတည်ရာ
ဩကာသအနက်ဌ+ဘဝံ-ဖြစ်သောဝိဘတ်တည်း၊ ဘုမ္မံ-ဘတ်၊ ဤသို့ ဘုမ္မပုဒ်အရသည်ပင်
ဩကာသ (အာဇာရ) အနက်ကိုဟောသော ဝိဘတ်ရအောင် ဖွင့်၏၊ ထိုအလို “ဘုမ္မံစ+တံ
+ဝစနံဇာတိ ဘုမ္မဝစနံ-သတ္တမိဝိဘတ်တည်း”ဟုလည်းကောင်း၊ ဘုမ္မံ+ဝစနံ+ယဿ”ဟု ပြု၍
“သတ္တမိဝိဘတ်ရှိသောပုဒ်”ဟုလည်းကောင်း ပေးနိုင်၏။ [ဝစနံသဒ္ဒါလည်း ဝိဘတ်ဟူသော
အနက်ကို ဟော၏။] ဤ ၂ နက်သာ ပေးရိုးအနက် ဖြစ်သည်။

ဇီဝတိတိ။ ။ဤဝိဂြိုဟ်၏အနက်ကို ဋီကာတို့ အထူးမဖွင့်သောကြောင့် “ဇီဝတိ-
အသက်ရှင်တတ်၏၊ ဣတိဇီဝကော”ဟုပင် ပေးရမည်ကဲ့သို့ ထင်ရ၏၊ ထို့ကြောင့်လည်း
နိဿယဌ အနက်ပေးထားသည်၊ သို့သော် သမားတော်ဇီဝက၏ ဇီဝကအမည်သည် “အသက်

ကြောင့်၊ ဇီဝကော -မည်၏၊ (ယော-အကြင် ဇီဝကကို၊) ကုမာရေန-အဘယမင်းသားသည်၊ ဘတော-မွေ စားအပ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (သော-သည်၊) ကောမာရဘဇ္ဇော-ကောမာရဘဇ္ဇမည်၏။

ယထာ (ကိံ ဝစနံ)-အဘယ်စကားကို၊ (ကော-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) အာဟ-မိန့်တော်မူသနည်း၊ ကိံ ဘဏေ ဧတံ ကာကေဟိ သမ္ပရိကိဏ္ဍတိ၊ ပေ၊ ကောမာရဘဇ္ဇောတိ နာမံ အကံသုတိ-ကိံ ဘဏေ၊ ပေ၊ အကံသုဟူသော၊ (ဧတံဝစနံ-ကို၊) (ဥပါလိတ္ထေရော-သည်၊ တစ်နည်း၊ သင်္ဂီတိကာရော-သင်္ဂီယနာတင်ထေရ်အပေါင်းသည်၊) (အာဟ-တော်မူပြီ၊) [ဘဏေ-အမောင်တို့၊ ကာကေဟိ-ကျီးတို့သည်၊ သမ္ပရိကိဏ္ဍ-ဝိုင်းအုံအပ်သော၊ ဧတံ-ဤ အရာဝတ္ထုသည်၊ ကိံ-အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့မေးပြီ၊ ဒေဝ-အရှင်မင်းသား၊ ဒါရကော-ကလေးပါတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့သံတော်ဦးတင်ကြကုန်ပြီ၊ ဘဏေ-အမောင်တို့၊ ဇီဝတိ-အသက်ရှင်သေး၏လော၊ ဣတိ-ဤသို့မေးပြီ၊ ဒေဝ-အရှင်မင်းသား၊ ဇီဝတိ-အသက်ရှင်ပါသေး၏၊ ဣတိ-ဤသို့ သံတော်ဦးတင်ကြကုန်ပြီ၊ ဘဏေ-တို့၊ တေနဟိ-ထိုသို့ အသက်ရှင်သေးလျှင်၊ တံ ဒါရကံ-ထိုကလေးကို၊ အမှာကံ-ငါတို့၏၊ အန္တေပုရံ-အိမ်တော်သို့၊ နေတွာ-ဆောင်၍၊ ဓာတီနံ-အထိန်းတို့အား၊ ပေါသေတုံ-မွေးမြူခြင်းငှါ၊ ဒေထ-ပေးကြကုန်လော၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြီ၊ တဿ-ထိုကလေး၏၊ ဇီဝတိတိ-ဇီဝတိဟူသောအမေးကြောင့်၊ ဝါ-ဇီဝတိဟူသောအဖြေကြောင့်၊ ဇီဝကောတိ နာမံ-ဇီဝကဟူသော အမည်ကို၊ အကံသု-ပြုကြကုန်ပြီ၊

ရှင်တတ်သည်၏အဖြစ်”ဟူသော ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်ကြောင့် ရအပ်သောအမည် မဟုတ်၊ အဘယမင်းသား၏ “ဇီဝတိ-အသက်ရှင်သေး၏လော”ဟူသော အမေး၊ မင်းခယောကျ်ားတို့၏ “ဇီဝတိ-အသက်ရှင်ပါသေး၏”ဟူသော အဖြေကြောင့် ရအပ်သော အမည်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ဇီဝက”ဟူသော အမည်သည် “ဝိဂြိုဟ်ပြုခြင်း၏အကြောင်း ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်နှင့် မလိုက်ရောသော ရဋ္ဌိအမည်”ဟု မှတ်ပါ၊ ဤရဋ္ဌိပုဒ်ကား ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ရကောင်းသော ရဋ္ဌိတည်း။

ကောမာရဘဇ္ဇော။ ။“ကုမာရေန+ဘတော”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ဘရိယတေတိ ဘတော၊ ကုမာရေန+ဘတော ကုမာရဘတော”ဟု ဖြစ်ပြီးမှ သွတ္တ၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ တျကို စပြု၊ ခွေဘော်လာရသည်ဟု ပြသည်၊ ဥပမာ-“ဆေး”ဟူသော အနက်ကိုဟောသော ဘိသဂ္ဂသဒ္ဒါနောင် ဣပစ္စည်းကို သွတ္တ၌ သက်စေလျှင် ဂျကို ဖွပြု၍ “ဘေသဇ္ဇ”ဟု ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။ [ကုမာရေန+ဘတော ကုမာရဘတော၊ သောယေဝ ကောမာရဘဇ္ဇော၊ ယထာ-ဘိသဂ္ဂမေဝ ဘေသဇ္ဇ၊-ဋီကာ၊ ကစ္စည်း-ဒေါသေစသုတ်၌ကား တကို စပြုလေသည်။]

သမ္ပရိကိဏ္ဍ။ ။ကိဏ္ဍ၌ ကိရဓာတ် တပစ္စည်း၊ “သုဠ+သမန္တတော+ကိရိယတေတိ သမ္ပရိကဏ္ဍ”ဟု ပြုပါ၊ သဒ္ဒတ္တအားဖြင့် “လွန်စွာ+ထက်ဝန်းကျင်+ရောပြွမ်းအပ်သည်”ဟု ဖြစ်သော်လည်း “ဝိုင်းအုံအပ်”ဟု အဓိပ္ပာယ်နက်ပေးရသည်။

ကုမာရေန-အဘယမင်းသားသည်၊ ပေါသာပိတော-မွေးမြူစေအပ်ပြီ၊ ဣတိ-
 ထို့ကြောင့်၊ ကောမာရဘဇ္ဇောတိနာမံ-ကောမာရဘဇ္ဇဟူသောအမည်ကို၊ အကံသု-
 နံပြီ။] ပန-ဆက်၊ အယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောစကားရပ်သည်၊ ဧတ္ထ-ဤ သုမင်္ဂလ
 ဝိလာသိနီမည်သော ဒီဃနိကာယ်အဋ္ဌကထာ၌၊ သင်္ခေါ-တည်း၊ ဝိတ္တာရေနပန-
 အကျယ်အားဖြင့်ကား၊ ဇီဝကဝတ္ထု-ဇီဝကဝတ္ထုသည်၊ ခန္ဓကေ-မဟာဝဂ္ဂ၊ စိဝရက္ခန္ဓ
 က၌၊ အာဂတမေဝ-တိုက်ရိုက်လာသည်သာ၊ အဿ-ထိုဇီဝကဝတ္ထု၏၊ ဝိနိစ္ဆယ
 ကထာပိ-ဆုံးဖြတ်ကြောင်းစကားကိုလည်း၊ သမန္တပါသာဒိကာယ-သမန္တပါသာ
 ဒိကာမည်သော၊ ဝိနယဋ္ဌကထာယံ-၌၊ (မယာ) ဝုတ္တာ။

ပန-ဆက်၊ အယံ ဇီဝကော-ဤ ဇီဝကသည်၊ ဧကသ္မိံ သမယေ-ဝတ်ပါးသော
 အခါ၌၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဒေါသာဘိသန္ဓံ-များသောလေ၊ သည်းခြေစသောအပြစ်
 ရှိသော၊ ကာယံ-ကိုယ်တော်ကို၊ ဝိရေစေတွာ-အပြစ်တို့မှ ကင်းဆိတ်စေပြီး၍၊
 ဝါ-ဝမ်းသက်စေပြီး၍၊ သိဝေယျကံ-သိဝိတိုင်း၌ဖြစ်သော၊ ဒုဿယုဂံ-အဝတ်အစုံကို၊

အယံ ပန ပေ၊ နိယျာတေသိ။ ။ဘုရားသီတင်းသုံးတော်မူရာ ထို အမွဝနကို
 ဇီဝကနှင့်ဆက်သွယ်၍ အဘယံကြောင့် “ဇီဝက၏ သရက်ဥယျာဉ်”ဟု ခေါ်ရပါသနည်းဟု
 မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် မူရင်းမှစ၍ ပြလိုရကား “အယံ ပန ပေ၊ နိယျာတေသိ”ဟု မိန့်သည်။
 [အတော်ဝေးမှ “နိယျာတေသိ” ကြိယာကို တွေ့လိမ့်မည်။]

ဒေါသာဘိသန္ဓံ။ ။“ဝါတပိတ္တာဒိဝသေန ဥဿန္တဒေါသံ-လေ၊ သည်းခြေအစရှိသော
 အပြစ်တို့၏အစွမ်းဖြင့် များသောအပြစ်ရှိသော”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် “ဒေါသ”
 အရ လေ-သည်းခြေစသော အပြစ်ကိုယူ၍ အဘိသန္ဓ၌ အဘိပုဗ္ဗ+သဒဓာတ်၊ တ ပစ္စည်း
 ဥဿန္တပုဒ်ကဲ့သို့ “စုတေးများပြား”ဟူသော အနက်ကိုယူပါဟု သိစေသည်။

ဝိရေစေတွာ။ ။ဝိပုဗ္ဗ၊ ရိစဓာတ်သည် ရုဓာဒိဂိုဏ်းဖြစ်မှု “ရိဉ္ဇန-ကင်းဆိတ်ခြင်း
 (ဝမ်းသက်ခြင်း၊ ပျို့အန်ခြင်း)” အနက်ကို ဟော၏၊ ဤနေရာ၌ ကာရိတ်ပစ္စည်းကြောင့်
 “ကင်းဆိတ်စေခြင်း”အနက်ဟောတည်း၊ ထိုသို့ လေ၊ သလိပ်၊ သည်းခြေစသော အပြစ်တို့မှ
 ကင်းဆိတ်စေခြင်းဟူသည် ဝမ်းသက်စေခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဒေါသပွကောပတော
 ဝိဝေစေတွာ-လေစသော ဖျက်ဆီးတတ်သောအပြစ်မှ ကင်းဆိတ်စေ၍”ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။
 [ဝမ်းသက်စေပုံကို စိဝရက္ခန္ဓက၌ ရှုပါ။]

သိဝေယျကံ။ ။“သိဝေယျကန္တိ ဥတ္တရကုရသုသိဝထိကဝတ္ထံ-မြောက်ကျွန်းတို့၌
 သင်းချိုင်းဝယ်ဖြစ်သော (သူ့ဆေးကိုရစ်ပတ်၍ ပစ်ထားအပ်သော)အဝတ်”ဟုလည်းကောင်း၊
 “သိဝိရဋ္ဌေ+ဥပ္ပန္နံ+ဝတ္ထံ”ဟုလည်းကောင်း မဟာဝဂ္ဂ-စိဝရက္ခန္ဓကအဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ [ပဌမနည်း
 အလို “သိဝထိကေယျကံ”ဟု ဆိုလိုလျက် “ထိ-က”တို့ကိုချေ၊ ဒုတိယနည်း၌ “သိဝိသု+ဇာတ်
 သိဝေယျကံ”ဟုပြုပါ၊ သိဝိပုဒ်က ဇနပုဒ်အနက်ဟောဖြစ်သောကြောင့် “သိဝိသု”ဟု ပုလ္လိန်၊
 ဗဟုဝုစ်ထားရသည်။]

ဒတွာ-လှူပြီး၍၊ ဝတ္ထာနုမောဒနာ ပရိယောသာနေ-အဝတ်အနုမောဒနာ၏ အဆုံး၌၊ (အဝတ်တရားတော်၏ အဆုံး၌) သောတာပတ္တိဖလေ-၌၊ ပတိဋ္ဌာယ-တည်၍၊ စိန္တေသိ-ကြံပြီ၊ (ကိံ)၊ မယာ-ငါသည်၊ ဒိဝသဿ-တစ်နေ့၏၊ ဝါ-၌၊ ဝါ-တစ်နေ့လျှင်၊ ဒုတ္တိက္ခတ္တံ-၂ ကြိမ် ၃ ကြိမ်၊ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ-ဘုရားအားဆည်းကပ်ရာ အရပ်သို့၊ ဂန္တဗ္ဗံ-သွားထိုက်၏၊ ဣဒဉ္စ ဝေဠုဝနံ-ဤဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်သည်လည်း၊ အတိဒူရေ-အလွန်ဝေး၏၊ [သိဝိဘတ်ကို ဧပြု၊ တစ်နည်း၊ သို့ဝိဘတ်သည် ပဌမာအနက်၌ သက်၏။] မယံ-ငါ၏၊ အမ္မဝနံ-သရက်တောဖြစ်သော၊ ဥယျာနံပန-ဥယျာဉ်သည်ကား၊ အာသန္နတရံ-အထူးသဖြင့်နီး၏၊ အဟံ-သည်၊ ဧတ္ထ-ဤ သရက်ဥယျာဉ်၌၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဝိဟာရံ-ကျောင်းတော်ကို၊ ကာရေယျံ-ဆောက်လုပ်စေရပါမူကား၊ ယန္တုန-ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ-သို့၊ (စိန္တေသိ-ပြီ)။

သော-ထိုဇီဝကသည်၊ တသ္မိံ အမ္မဝနေ-ထို သရက်ဥယျာဉ်၌၊ ရတ္တိဋ္ဌာနံ၊ ပေ မဏ္ဍပါဒီနိ-ညဉ့်နေရာအရပ်၊ နေနေရာအရပ်၊ လိုဏ်၊ ကုဋီ၊ မဏ္ဍပ်အစရှိသော အဆောက်အဦးတို့ကို၊ သမ္မာဒေတွာ-ပြီးစီးစေပြီး၍၊ ဘဂဝတော-အား၊ အနုစ္စဝိကံ-လျှောက်ပတ်သော၊ ဂန္တကုဋီ-ဂန္တကုဋီကျောင်းတော်ကို၊ ကာရာပေတွာ-ဆောက်လုပ်စေပြီး၍၊ အမ္မဝနံ-ကို၊ အဋ္ဌာရသ ဟတ္ထုဗ္ဗေနေ-တစ်ဆယ့်ရှစ်တောင် အမြင့်အစောက်ရှိသော၊ တမ္မပဋ္ဌဝဏ္ဏေန-ကြေးနီးပြား၏အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော၊ ပါကာရေန-တံတိုင်းဖြင့်၊ ပရိက္ခိပါပေတွာ-ကာရံစေပြီး၍၊ ဗုဒ္ဓပ္ပမုနံ-ဘုရားအမှူးရှိသော၊ ဘိက္ခုသံဃံ-ရဟန်းအပေါင်းကို၊ သစီဝရဘတ္တေန-သင်္ကန်းနှင့်တကွဖြစ်သောဆွမ်းဖြင့်၊ (တစ်နည်း) စီဝရဘတ္တေန-သင်္ကန်းဆွမ်းဖြင့်၊ [ရှေးစာအုပ်တို့၌ “စီဝရဘတ္တေန”ဟူသော ရှိ၏၊ သသဒ္ဓါမပါ၊ ဋီကာသစ်၌လည်း ထိုပါဌ်အတိုင်းပင် “စီဝရေန ဘတ္တေနစ”ဟု ဒွန်သမာသံပင် ဖွင့်သည်၊ “စီဝရဉ္စ+ဘတ္တဉ္စ စီဝရဘတ္တံ”ဟု ဒွန်သမာသံ တွဲပါ။] သန္တုဗ္ဗေတွာ-ရောင့်ရဲစေပြီး၍၊ ဒက္ခိဏောဒကံ-အလှူရေကို၊ ပါတေတွာ-ကျစေပြီး၍၊ ဝိဟာရံ-ကျောင်းတော်ကို၊ နိယျာတေသိ-အပ်နှင်းပြီ၊ [နိယျာတေသိ၌ နိပုဗ္ဗ၊ ယတဇာတ်၊ သံလာ၊ ဣလာ၊ ဣကို ဧပြု၊ ဒက္ခိဏောဒက၏ အဓိပ္ပါယ်ကို မဟာဝဂ္ဂဘာသာဋီကာ၊ စီဝရက္ခန္ဓက၊ သံဃေဘိန္တေစီဝရပ္ပိဒကထာ၌ ရှုပါ။] တံ-ထို ကျောင်းတော်ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊

ဒိဝသဿ ဒုတ္တိက္ခတ္တံ။ ။ “ဧကဿေဝ ဒိဝသဿ-တစ်နေ့တည်း၏ပင် ၂ ကြိမ် ၃ ကြိမ်”ဟုလည်းကောင်း၊ ဘုမ္မတ္ထေဝါ ဧတံ သာမိဝစနံ-(သဝိဘတ်ကို အာဇာရအနက်၌သက်စေ၍) “တစ်နေ့၌ (တစ်နေ့လျှင်) ၂ ကြိမ် ၃ ကြိမ်”ဟုလည်းကောင်း ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ “ဒေဝါ+တယောဝါ ဒုတ္တယော”ဟု သင်္ချေဘယ မဟုဋ္ဌိဟိတွဲပြီးမှ ဝါရအနက်၌ ကုတ္တုပစ္စည်းသက်၍ “ဒုတ္တိက္ခတ္တံ”ဟု ပြီးသည်၊ သဒ္ဓတ္ထအတိကျပေးလျှင် “၂ ကြိမ်သော်လည်းကောင်း ၃ ကြိမ်သော်လည်းကောင်း”ဟု ဝါသဒ္ဓါအနက်ပါအောင် ပေးရလိမ့်မည်။

တံ-ထိုကျောင်းတော်ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ ဇီဝကဿ၊ ပေ၊ အမွေဝနေတိ-ဟူ၍၊ (အာယသ္မာတာ အာနန္တတ္ထေရေန-သည်၊ (တစ်နည်း) သင်္ဂီတိကာရေဟိ-တို့သည်)၊ ဝုတ္တံ၊ အမုတေလသေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိတိ-ကား၊ အမုသတေန-တစ်ရာ၏ထက် ဝက်ဖြင့်၊ ဝါ-ငါးဆယ်ဖြင့်၊ ဥနေဟိ-ယုတ်လျော့ကုန်သော၊ တေရသဟိ-၁၃ လီကုန်သော၊ ဘိက္ခုသတေဟိ-ရဟန်းတို့၏အရာတို့နှင့်။

ရာဇာတိအာဒိသု-ရာဇာအရှိသော ပုဒ်တို့၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ (ယော-အကြင်မင်းသည်)၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဣဿရိယသမ္ပတ္တိယာ-အစိုးရသူ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပြည့်စုံခြင်းဖြင့်၊ ရာဇာတိ-တောက်ပတင့်တယ်တတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မိမိ၏ ဣဿရိယသမ္ပတ္တိဖြင့် တောက်ပတင့်တယ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ (သော-ထိုမင်းသည်)၊ ရာဇာ-ရာဇာမည်၏၊ စ-တစ်နည်းကား၊ (ယော-အကြင်မင်းသည်)၊ စတူဟိ-၄ ပါးကုန်သော၊ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ-သင်္ဂဟဝတ္ထုတို့ဖြင့်၊ ဝါ-သင်္ဂြိုဟ်ချီးမြှင့်ခြင်း၏ အကြောင်းဝတ္ထုတို့ဖြင့်၊ မဟာဇန-များစွာသော လူအပေါင်းကို၊ ရဇ္ဇေတိ-နှစ်သက်စေတတ်၏၊ (ဝဗေတိ-တိုးပွားစေတတ်၏)၊

အမုတေလသေတိ။ ။အမုသဒ္ဓါသည် ယှဉ်ဘက်သင်္ချာတစ်ခု၏ တစ်ဝက်ကိုဟော၏၊ “တေလသ-တစ်ဆယ့်သုံး”ဟူရာ၌ ယှဉ်ဘက်သင်္ချာသည် ၁၃ ခုရှိ၏၊ ထိုတွင် တစ်ခု၏ တစ်ဝက်ကိုသာ အမုသဒ္ဓါက ဟောသောကြောင့် တစ်ဆယ့်နှစ်ခုခွဲသာ ရတော့၏၊ ဘိက္ခုသတကို ထို အမုတေလသနှင့်မြှောက်လျှင် တစ်ထောင့်နှစ်ရာငါးဆယ် ဖြစ်၏၊ ထိုကြောင့် “တာနိ ပန ပညာသာယ ဥနာနိ တေရသဘိက္ခုသတာနိ ဟောန္တိ”ဟု ဋီကာမိန့်သည်။

ရာဇာတိ။ ။“ရာဇ-ဒိတ္တိယံ”ဟု ဓာတ်ကျမ်း၌ရှိသောကြောင့် “ဒိဗ္ဗတိ”ဟုလည်းကောင်း၊ “သောဘတိတိ အတ္ထော”ဟု အဓိပ္ပာယ်အနက်ကိုလည်းကောင်း ဋီကာဖွင့်၏၊ “ဣဿရိယသမ္ပတ္တိယာ”ကို ရာဇတိနှင့် တွဲပါ။ [ဣဿရဿ+ဘာဆါ ဣဿရိယံ-အစိုးရမင်း၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရာထူး၊ “သမ္ပတ္တိ-ပြည့်စုံခြင်း”ဟူသည် စည်းစိမ်တည်း၊ ဤသို့ အခြားနေရာ၌ ၂ နက်ခွဲသောလည်း “ဣဿရိယသမ္ပတ္တိယာ”ဟု ဧကဝုစ်ထားသောကြောင့် “အစိုးရသူ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရာထူးဌာနန္တရစသော ပြည့်စုံခြင်း”ဟု တစ်နက်ထည်း ယူပါ။] ဤနည်း၌ ရာဇဓာတ်၊ အပစ္စည်း။

ရဇ္ဇေတိ။ ။ဤနည်း၌ ရန္တဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ရန္တဓာတ်သည် “ရာဂ-တပ်မက်ခြင်း နှစ်သက်စွဲလမ်းခြင်းအနက်”ကို ဟော၏၊ ဋီကာတို့၌ “ရမေတိ-မွေ့လျော်စေတတ်”ဟု ဖွင့်သည်မှာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သာ ဖြစ်သင့်၏၊ “အတ္တနိဝါ ရာဂံ ကရောတိ”ဟု ဋီကာသစ်၌ တစ်နည်းဖွင့်သေး၏၊ “ကရောတိ” နေရာဝယ် “ကာရေတိ”ဟု ရှိမှ ကောင်းမည်၊ “စတူဟိစ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ”ကိုလည်း ဤ ရဇ္ဇေတိနှင့်တွဲပါ၊ ဋီကာသစ်၌ “စသဒ္ဓေါစေတ္ထ ဝိကပ္ပနတ္ထော”ဟု ရှိသောကြောင့် ရှေးက “စတူဟိစ”ဟု စသဒ္ဓါဖြင့် ပါဟန်တူသည်။

သင်္ဂဟဝတ္ထု ၄ ပါး။ ။မိမိဘက်သားဖြစ်အောင် (မိမိကိုချစ်ခင်အောင်) ချီးမြှောက်ခြင်း (သိမ်းယူခြင်း၊ သိမ်းသွင်းခြင်း)ကို “သင်္ဂဟ”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသို့ ချီးမြှောက်ခြင်း၏အကြောင်း ဝတ္ထုကို “သင်္ဂဟဝတ္ထု”ဟု ခေါ်၏၊ မိမိကို ချစ်ခင်-ရိုသေလာအောင် ချီးမြှောက်ခြင်း၏

ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သင်္ဂဟဝတ္ထု ၄ ပါးဖြင့် လူအပေါင်းကို နှစ်သက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ (သော-သည်)၊ ရာဇာ-ရာဇာမည်၏၊ (ယော-အကြွင်းမင်းသည်)၊ မဂဓာနံ-မဂဓာဟု ဗဟုဝစ်အမည်ရသော ဇနပုဒ်၏၊ [“မဂဓာနံ-မဂဓတိုင်းသူတိုင်းသာတို့ကို”ဟုလည်း ပေးရိုးရှိ၏၊ သို့သော် ဣဿရပုဒ်က ဆဋ္ဌိကံကိုဌ်သည်ဟု သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ မဆို၊ ကစ္ဆည်း-ကာရက “သာမိဿရာဓိပတိဒါယာဒ သက္ခိ ပတိဘူ ပသုတ ကုသလေဟိစ”သုတ်ကိုကြည့်ပါ။] ဣဿရော-အစိုးရသူတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော-သည်)၊ မာဂဓော-မာဂဓမည်၏၊ အဇာတော-မမွေးဖွားသေးသည်၊ (ဟုတွာ) ယေဝ-ဖြစ်၍သာလျှင်၊ ရညော-ဗိမ္ဗိသာရ

အကြောင်းဝတ္ထုသည် ဒါန-ပေးကမ်းခြင်း၊ ပေယျဝဇ္ဇ-ချစ်ဖွယ်စကားကို ပြောခြင်း၊ အတ္တစရိယာ-သူ၏အစီးအပွားကို ပြုကျင့်ခြင်း၊ သမာနတ္တတာ-မိမိနှင့်တန်တူရည်တူထားခြင်း၊ ဤသို့အားဖြင့် ၄ ပါးရှိ၏၊ အကျယ်ကို အဋ္ဌကအင်္ဂုတ္တိရံ ပဌမပဏ္ဏာသ၊ ဂဟပတိဝဂ်၌ ရှိပါ။

မှတ်ချက်။ ။စာအုပ်တို့၌ ရဇ္ဇေတိနောက်ဝယ် “ဝမေတိ”ဟု တွေ့ရ၏၊ ထိုပုဒ်ကို ဋီကာတို့ မဖွင့်ကြ၊ ရဇ္ဇေတိ၏ သဒ္ဒတ္ထလည်း မဖြစ်နိုင်၊ ရှင်ဘုရင်သည် တိုင်းသူပြည်သား လူအများကို ကြီးပွားစေသူမှန်သော်လည်း ရဇ္ဇေတိအတွက် အဓိပ္ပာယ်နက်လည်း မဖြစ်နိုင်ပါ၊ စဉ်းစားကြပါလေ။

မဂဓာနံ။ ။“တိုင်း”ဟူသည် ဇနပုဒ်တည်း။ [ဇနာ+ပဇ္ဇန္တေ ဂစ္ဆန္တိ ယတြာတိ ဇနပဒေါ”ဟု ထောမနိမိ ဝိဂ္ဂဟပြု၏၊ လူအများတို့ လှည့်ပတ်သွားလာရာအရပ်။] ထို ဇနပုဒ်အနက်ဟောပုဒ်များ၌ “ပုံဗဟုတ္တေ ကုရုသက္ကာ၊ ကောသလာ မဂဓာ သိဝီ”စသော အဘိဓာန်(၁၈၄-၅) နှင့်အညီ ပုလ္လိန်ဗဟုဝစ် ရှိရ၏၊ ထို့ကြောင့် “မဂဓာနံ”ဟု ဗဟုဝစ်ထားသည်၊ ဣဿရအနက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၍ “မာဂဓဟု”ဟု ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ။ထိုသို့ ဗဟုဝစ်ရှိရခြင်းမှာလည်း မဂဓအမည်ရသော မင်းသားတို့၏ ဗဟုဝစ်ကို တင်စားသောကြောင့်တည်း၊ ထိုသို့ သဒ္ဒါက ဗဟုဝစ်ဖြစ်သော်လည်း အနက်က တစ်ခုတည်း ဖြစ်သောကြောင့် “မာဂဓေသု ဇနပဒေ”ဟု ထိုထိုနေရာ၌ ရှိရသည်၊ ထို့ကြောင့် “မာဂဓေသု-မာဂဓာဟု ဗဟုဝစ်အမည်ရသော”ဟုလည်း ပေးရသည်၊ ဋီကာသစ်၌ကား “မဂဓမည်သော ဇနပုဒ်တစ်ခုကို ညွှန်ပြခြင်းအားဖြင့် ထိုဌ်နေသူ လူအများကို ယူအပ်သောကြောင့် ဗဟုဝစ် ထားသည်”ဟု တစ်နည်းဆိုသေးသည်မှာ ထုံးစံမဟုတ်ပါ။

အဇာတသတ္တု။ ။သသတိ ဟိသတိတိ သတ္တု၊ (သသဓာတ် တုပစ္စည်း)၊ အဇာတောယေဝ+သတ္တု အဇာတသတ္တု၊ “နေမိတ္တိကေဟိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော”ဟု ဆိုသောကြောင့် မဖွားမီက ရန်သူမဖြစ်သေးပါသော်လည်း ထို နေမိတ္တိကဆရာတို့၏စကားအရ “သတ္တု”ဟု အမည်ရနေသော ရူဠိအမည်ဟု မှတ်ပါ။ [ရှင်ဘုရင်၏သွေးကို သောက်လိုသော ချင်ခြင်းကြောင့် “မဖွားမီကပင် ရန်သူအစစ်ဖြစ်နေပြီ”ဟုလည်း ဝဒန္တဝါဒရှိသေး၏၊ ဤအလို ရူဠိမဟုတ်။]

မင်း၏။ သတ္တု-ရန်သူသည်။ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတ်၊ ဣတိ-သို့၊ နေမိတ္တိကေဟိ-
နိမိတ်ကျမ်းကိုရွတ်ဖတ်သော ဆရာတို့သည်။ နိဒ္ဒိဋ္ဌော-ညွှန်ပြအပ်ပြီ၊ ဣတိ-
ကြောင့်၊ အဇာတသတ္တု-အဇာတသတ္တုမည်၏။

ကိရ-ချဲ့၊ တသ္မိ-ထိုအဇာတသတ်မင်းသည်၊ ကုစ္ဆိဂတေ-ဝမ်း၌ရောက်လသော၊
ဒေဝိယာ-မယ်တော် မိဖုရား၏၊ ဧဝရူပေါ-ဤသို့သဘောရှိသော၊ ဒေါဟဋ္ဌော-
ချင်ခြင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ-ဖြစ်ပြီး (ကိ)၊ အဟံ-ငါသည်၊ ရညော-မင်း၏၊ ဒက္ခိဏ
ဗာဟုလောဟိတံ-လက်ျာလက်မောင်းသွေးကို၊ ပိဝေယျ-သောက်ရပါမူကား၊
အဟောဝတ-အော်.....ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ-သို့၊ (ဒေါဟဋ္ဌော ဥပ္ပဇ္ဇိ)၊ သာ-
ထိုမိဖုရားသည်၊ ဘာရိယေ-ဝန်လေးသော၊ ဌာနေ-အရာ၌၊ ဒေါဟဋ္ဌော-သည်၊
ဥပ္ပဇ္ဇော-ဖြစ်ပြီး၊ ကဿစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်အား၊ အားရောစေတုံ-ပြောပြခြင်းငှါ၊
န သက္ကာ-မတတ်ကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ တံ-ထို အကြောင်းကို၊
ကထေတုံ-ပြောခြင်းငှါ၊ အသက္ကောန္တိ-မစွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ)ကိသာ-ကြုံလို
သည်၊ (ပိန်ချုံးသည်)၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာ-မကောင်းသောအဆင်းရှိသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီး၊
တံ-ထိုမိဖုရားကို၊ ရာဇာ-သည်၊ ပုစ္ဆိ-မေးပြီး (ကိ)၊ ဘဒ္ဒေ-ရှင်မ၊ တုယံ-
သင်၏၊ အတ္တဘာဝေါ-အတ္တဘောသည်၊ ပကတိဝဏ္ဏော-ပင်ကိုယ်အဆင်းရှိသည်၊
န-မဟုတ်၊ ကာရဏံ-အကြောင်းသည်၊ ကိ-အဘယ်နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (ပုစ္ဆိ)၊

နေမိတ္တိကေဟိ။ ။“နိမိတ္တံ-နိမိတ်ကျမ်းကို၊ အဓိတေ-ရွတ်ဖတ်၏၊ ဝါ-တတ်သိ၏”
ဟူသော ဝစနတ္ထအရ နိမိတ်ကျမ်းဖတ်တတ်သူကို (နိမိတ်ဖတ်တတ်သူကို) “နေမိတ္တိက”
ဟုခေါ်၏၊ အဓိတေအနက်၌ ဣကပစ္စည်းသက်၍ “နေမိတ္တိက”ဟု ရှိသင့်၏၊ ဣကပစ္စည်းသက်
မှလည်း ဝုဒ္ဓိရောက်နိုင်သည်၊ စာအုပ်တို့၌ “နေမိတ္တိကေဟိ”ဟု ဣ၌ ဣသရမပါဘဲ ရှိသည်ကို
စဉ်းစားပါ။

ဒေါဟဋ္ဌော။ ။သက္ကာတ၌ “ဒေါဟဒယ”မှ ယကို ချေ၍ “ဒေါဟဒ”ဟု ရှိ၏၊ ပါဠိ၌
ကား ဒကို ဋပြု၍ ဒေါဟဋ္ဌဖြစ်သည်ဟု ကြံပါ၊ ဒွိန္ဒု+ဟဒယံ ယတြာတိ ဒေါဟဋ္ဌော-ထောမနိမိ
ဝိဂ္ဂဟ။ [ယတြ (အဘိလာသေ)-အကြင် အလွန်အကဲဖြစ်သော တောင့်တခြင်း၌၊ ဒွိန္ဒု-
အမိနှင့် ကိုယ်ဝန် ၂ ယောက်တို့၏၊ ဟဒယံ-စိတ်နှလုံးသည်၊ အတ္တိ။] ဤသို့ အလွန်အကဲ
ဖြစ်သော တောင့်တခြင်းကိုပင် “ချင်ခြင်း”ဟု ခေါ်ကြ၏၊ “စားချင်၊ သောက်ချင်၊ လိုချင်
ခြင်း”ဟုလို့၊ ထိုသို့ ချင်ခြင်းရှိသော ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမကို “ဒေါဟဋ္ဌော ဧတိဿာ
အတ္တိတိ ဒေါဟဋ္ဌိ”ဟူသော ဤပစ္စယန္တနောင် ဣနီသက်၍ “ဒေါဟဋ္ဌိနီ”ဟု ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ဒေါဟဋ္ဌပုဒ်ကို “ဒွိဇာ+ဟလတိ ကမ္ပတိတိ ဒေါဟဋ္ဌော”ဟု မြန်မာဆရာတို့
ဝိဂြိုဟ်ပြုကြသေး၏၊ “သေရအံလော ရှင်ရအံလောဟု ၂ ပါး အပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ်တတ်
သော အလိုအာသာ”ဟု ဆိုလိုသည်၊ “တောင့်တသည့်အတိုင်းရလျှင် အသက်ရှင်အံ့၊ မရလျှင်
သေအံ့ဟုဖြစ်သော တောင်းတခြင်း”ဟုလို့။

မဟာရာဇာ-မင်းမြတ်၊ မာ ပုစ္ဆ-မမေးပါနှင့်၊ ဣတိ-ဤသို့ သံတော်ဦးတင်ပြီ၊ ဘဒ္ဒေ-ရှင်မ၊ တွံ-သင်သည်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ အဇ္ဈာသယံ-အလိုကို၊ မယှံ-ငါ့အား၊ အကထေန္တိ-မပြောလသော်၊ ကဿ-အဘယ်သူအား၊ ကထေဿသိ-ပြောလတုံနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တထာတထာ-ထိုထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ နိဗ္ဗန္တိတွာ-စကားဖြင့် နှောင်ဖွဲ့၍၊ ကထာပေသိ-ပြောစေပြီ။

စ-ဆက်၊ သုတွာ-ကြာရ၍၊ ဗာလေ-အမိုက်မ၊ ဧတ္ထ-ဤ လက်မောင်သွေးကို သောက်လိုရာ၌၊ တုယှံ-သင်၏၊ ဝါ-သင့်မှာ၊ ဘာရိယသညာ-ဝန်လေးဖွယ်ဟူသော အမှတ်သည်၊ အဟောသိကံ-ဖြစ်သလော၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ ဝေဇ္ဇံ-သွားတော်ကို၊ ပက္ခောသာပေတွာ-ခေါ်စေ၍၊ သုဝဏ္ဏသတ္တကေန-ရွှေဓားငယ်ဖြင့်၊ [သံဓားဖြင့် ရှင်ဘုရှင်၏ လက်မောင်းကို မခွဲထိုက်သောကြောင့် ရွှေဓားဟုဆိုသည်။] ဗာဟု-လက်မောင်းကို၊ (လက်မောင်း၏ သွေးကြောကို)၊ ဖါလာပေတွာ-ဖောက်စေ၍၊ သုဝဏ္ဏသရကေန-ရွှေခွက်ငယ်ဖြင့်၊ လောဟိတံ-သွေးကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဥဒကေန-ရေဖြင့်၊ သမ္ဘန္တိတွာ-ရောစပ်၍၊ ပါယေသိ-သောက်စေပြီ၊ [ရေမရောဘဲ သွေးချည်းသက်သက်တိုက်လျှင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမတို့မှာ အစာကြေခဲသောကြောင့် ရေဖြင့်ရော၍ တိုက်ရသတတ်။] နေမိတ္တိကာ-နိမိတ်ကျမ်းကို ရွတ်ဖတ်တတ်သော ဆရာတို့သည်၊ တံ-ထိုအကြောင်းကို၊ သုတွာ-၍၊ ဧသဂဗ္ဘော-ဤ ကိုယ်ဝန် သူငယ်သည်၊ ရညော-မင်း၏၊ သတ္တု-ရန်သူသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတုံ၊ ဣမိနာ-ဤကိုယ်ဝန် သူငယ်သည်၊ ရာဇာ-မင်းကို၊ ဟညိဿတိ-သတ်အပ်လတုံ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဗျာကရီသု-ဗျာဒိတ်သဘော ပြောဟောကုန်ပြီ။ [ဤတွင် တသို့ ကိရန္တိ ကိရအတွက် အကျယ်ပြီး၏။]

ဒေဝီ-မိဖုရားသည်၊ မယှံ-ငါ၏၊ ကုစ္ဆိတော-ဝမ်းမှ၊ နိက္ခန္ဓော-ထွက်လတုံ သော သူငယ်သည်၊ ရာဇာနံ-မင်းကို၊ မာရေဿတိကိရ-သေစေလတုံတုံ၊ ဝါ-သတ်လတုံတုံ၊ ဣတိ-သို့၊ သုတွာ-ကြားရ၍၊ ဂစ္ဆံ-ကိုယ်ဝန်ကို၊ ပါတေတုကာမာ-ကျစေခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဥယျာနံ-သို့၊ ဂန္ဓာ-သွား၍၊ ကုစ္ဆိ-ဝမ်းကို၊ မဒ္ဒါပေသိ-နှိပ်နယ်စေပြီ။ [ထို့ကြောင့် ဤဥယျာဉ်ကို “မဒ္ဒကုစ္ဆိဥယျာဉ်”ဟု ခေါ်တွင်သည်။] ဂဗ္ဘော-ကိုယ်ဝန်သည်၊ န ပတတိ-မကျ၊ သာ-ထို မိဖုရားသည်၊ ပုနပ္ပုနံ-အဖန်ဖန်၊ ဂန္ဓာ-၍၊ တထေဝ-ထိုအတူပင်၊ ကာရေသိ-ပြုစေပြီ၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ ကိမတ္ထံ-အဘယ်အကျိုးငှါ၊ အယံ-ဤမိဖုရားသည်၊ ဥယျာနံ-သို့၊ ဂစ္ဆတိ-သွားပါလိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပရိဝီမံသန္ဓော-စုံစမ်းလသော်၊ တံ ကာရဏံ-ထိုအကြောင်းကို၊ သုတွာ-ကြားရ၍၊ ဘဒ္ဒေ-ရှင်မ၊ တဝ-သင်၏၊ ကုစ္ဆိယံ-ဝမ်း၌၊ ပုတ္တောတိဝါ-သားတော်ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ မိတာတိဝါ-သမီးတော်ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ န ပညာယတိ-မထင်ရှားသေး။ [သမီးဖြစ်လျှင် နေမိတ္တိကတို့၏စကား မှန်မည်မဟုတ်ပါ”ဟုလို။]

၂၁၁

[တားမြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းတစ်မျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် “အတ္တနော” စသည်ကို ဆိုပြန်သည်။] အတ္တနော-မိမိ၏(ဝမ်း၌)၊ နိဗ္ဗတ္တဒါရ-ကံဖြစ်သောကလေးကို၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ အကာသိ-ပြုပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ မဟာအဂ္ဂဏရာသိပိ-ကြီးစွာသောကျေးဇူးမဲ့အစုသည်လည်း၊ ဝါ-ကြီးစွာသော အပြစ်အစုသည်လည်း၊ နော-ငါတို့အတွက်၊ ဇမ္ဗုဒိပတလေ-ဇမ္ဗုဒိပအပြင်၌၊ အာဝိ-ထင်စွာ၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတ်၊ တံ-သင်သည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ မာ ကရောဟိ-မပြုပါလင့်၊ ဣတိ-သို့၊ နိဝါရေတွာ-တားမြစ်၍၊ အာရက္ခံ-အစောင့်အရှောက်ကို၊ အဒါသိ-ပေးပြီ၊ သာ-ထိုမိဖုရားသည်၊ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနကာလေ-ကိုယ်ဝန်၏ ထရာအခါ၌၊ (ဖွားမြင်ရာအခါ၌)၊ မာရေဿာမိ-သေစေအံ့၊ ဝါ-သတ်အံ့၊ ဣတိ၊ စိန္တေသိ-ကြံပြီ၊ တဒါပိ-ထိုဖွားရာအခါ၌လည်း၊ အာရက္ခမနုဿာ-အစောင့်အရှောက်လူတို့သည်၊ ဒါရကံ-ကလေးကို၊ အပနယိ-သု-ဖယ်ထားလိုက်ကြကုန်ပြီ။

အထ-ထိုမှနောက်၌၊ အပရေန သမယေန-နောက်အခါ၌။ [အထကို ထပ်ဖွင့်သည်။] ဝုဗ္ဗိပုတ္တံ-ကြီးရင့်ခြင်းသို့ရောက်သော၊ ကုမာရံ-မင်းသားကို၊ ဒေဝိယာ-မိဖုရားအား၊ ဒဿေသံ-ပြကြကုန်ပြီ၊ သာ-ထိုမိဖုရားသည်၊ တံ-ထိုမင်းသားကို၊ ဒိသ္မာဝ-မြင်၍သာလျှင်၊ (မြင်လျှင်မြင်ခြင်းပင်)၊ ပုတ္တသိနေဟံ-သား၌ချစ်ခြင်းကို၊ ဥပ္ပါဒေသိ-ဖြစ်စေပြီ၊ တေန-ကြောင့်၊ နံ-ထိုမင်းသားကို၊ မာရေတုံ-သေစေခြင်းငှါ၊ ဝါ-သတ်ခြင်းငှါ၊ နာသက္ခိ-မစွမ်းနိုင်၊ ရာဇာပိ-မင်းသည်လည်း၊ အနုက္ကမေန-အစဉ်အားဖြင့်၊ ပုတ္တဿ-သားအား၊ ဩပရန္တံ-အိမ်ရှေ့မင်း၏အဖြစ်ကို၊ အဒါသိ-ပေးပြီ။

အထ-ထိုမှနောက်၌၊ ဧကသ္မိံ သမယေ-၌၊ ဒေဝဒတ္တော-သည်၊ ရဟောဂတော-ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ရောက်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ စိန္တေသိ-ကြံပြီ၊ (ကိံ)၊ သာရိပုတ္တဿ-သာရိပုတြာ၏၊ ပရိသာ-ပရိသတ်သည်၊ မဟာ-များ၏၊ မောဂ္ဂလ္လာနဿ-၏၊ ပရိသာ-သည်၊ မဟာ-၏၊ ကဿပဿ-၏၊ ပရိသာ-သည်၊ မဟာ-၏။

ဩပရန္တံ။ ။သမိပေ+ပဝတ္တော+ရာဇာ ဥပရာဇာ-မင်း၏ အနီး၌ ဖြစ်သောမင်း (အိမ်ရှေ့မင်း)၊ ဥပရညော+ဘာဝေါ ဩပရန္တံ၊ ဤသို့ကြံလျှင် သဒ္ဓါအနက် ၂ မျိုးလုံး ရှင်းနေသော်လည်း ဋီကာသစ်၌ “ရညော+ဘာဝေါရန္တံ၊ ရဇဿ+သမိပေ+ပဝတ္တတိတိ ဩပရန္တံ (ဌာနန္တရံ)-တိုင်းပြည်၏ အနီး၌ဖြစ်သော ရာထူး”ဟု ပြုလေသည်။

ပရိသာမဟာ။ ။ဤ၌ “မဟာ”သည် ပရိသာကို ထောက်၍ ဣတ္ထိလိနိရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “မဟာတိ”ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် “သမာသ်အရာ၌ မဟန္တကို မဟာပြုသကဲ့သို့ ဝါကျ၌လည်း မဟန္တကို မဟာပြု”ဟု ဆို၏၊ သို့သော် ဣတ္ထိလိနိ၌ မဟာရှိသကဲ့သို့ “မဟာတေ ပရိစ္စာဂေါ”ဟု ပုလ္လိန်အရာ၌လည်းကောင်း “ဗာရာဏသီရန္တံ နာမ မဟာ”ဟု နပုလ္လိန်အရာ၌လည်းကောင်း “မဟာ”သဒ္ဓါကို တွေ့ရသောကြောင့် “နိပါတ်ပုဒ်နှင့်အလားတူသော ၃ လိနိ ဆက်ဆံသော မဟာပုဒ်တစ်မျိုးဟု ဆရာတို့ကြံကြသည်။

[ရှေးစာအုပ်များ၌ “မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ၊ မဟာကဿပဿ”ဟု ရှိ၏။] ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ဣမေ-ဤသူတို့သည်၊ ဝိသုဝိသု-အသီးအသီး၊ ဓုရာ-အကြီးအမှူးဦးစီး နာယက ပဓာနဖြစ်ကုန်၏၊ အဟမ္မိ-လည်း၊ ဧကဓုရံ-တစ်ခုသောတာဝန်ကို၊ နိဟရာမိ-ထုတ်ဆောင်အံ့၊ ဣတိ-သို့၊ (စိန္တေသိ)။

သော-ထိုဒေဝဒတ်သည်၊ လာဘေန-လာဘ်နှင့်၊ ဝိနာ-ကင်း၍၊ ပရိသံ-ပရိ သတ်ကို၊ ဥပ္ပါဒေတုံ-ဖြစ်စေခြင်းငှါ၊ န သက္ကာ-မတတ်ကောင်း၊ ဟန္တ-ယခု၊ အဟံ-ငါသည်၊ လာဘ်-ကို၊ နိဗ္ဗတ္တေမိ-ဖြစ်စေရတော့အံ့၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တေတွာ- ကြံပြီး၍၊ ခန္ဓကေ-ခန္ဓက၌၊ (စူဠဝဂ္ဂသံဃဘောဒကက္ခန္ဓက၌)၊ အာဂတနယေန- လာသောနည်းဖြင့်၊ အဇာတသတ္တံ-အဇာတသတ်မည်သော၊ ကုမာရ-မင်းသားကို၊ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယေန-တန်ခိုးပြာဋိဟာဖြင့်၊ [မြွေကိုခါပတ်လျက် လုလင်ငယ် ပုံသဏ္ဌာန်ကို ပြခြင်းတည်းဟူသော တန်ခိုးဖြင့်၊ အကျယ်ကို ခန္ဓက၌ ရှုပါ။] ပဿာဒေတွာ-ကြည်ညိုစေပြီး၍၊ သာယံပါတံ-ညနေအခါ နံနက်အခါ၌၊ [“သာယောစ+ပါတောစ သာယပါတံ”ဟု ဆိုလိုလျက် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ “သာယံ ပါတံ”ဟု ဒွန်သမာသ်ဖြစ်၏။] ပဉ္စဟိ-ငါးလီကုန်သော၊ ရထသတေဟိ-ရထား အရာတို့ဖြင့်၊ (တစ်နည်း) ပဉ္စဟိရထသတေဟိ-ရထားငါးရာတို့ဖြင့်၊ ဥပဋ္ဌာနံ- ဆည်းကပ်ရာအရပ်သို့၊ အာဂစ္ဆန္တံ-လာသည်ဖြစ်၍၊ အတိဝိသတ္ထံ-အလွန်အကျွမ်း ဝင်သည်ကို၊ ဥတွာ-သိ၍၊ ဧကဒိဝသံ-တစ်နေ့သ၌၊ ဥပသင်္ကမိတွာ-ချဉ်းကပ်၍၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ အဝေါစ-ပြောပြ၊ (ကို)၊ ကုမာရ-မင်းသား၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေးအခါ ၌၊ မနုဿာ-လူတို့သည်၊ ဒီဃာယုကာ-ရှည်သောအသက်ရှိကြကုန်၏၊ ဧတရဟိ- ယခုအခါ၌၊ (မနုဿာ) အပ္ပါယုကာ-တိုသောအသက်ရှိကြကုန်၏၊ ကုမာရ- မင်းသား၊ တေနဟိ-တိုက်တွန်းပါ၏၊ (တစ်နည်း) တေန-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့

ဓုရာ။ ။“ဓုရဘူတာ”ဟု ဋီကာဖွင့်၍ “ဓောရယှာတိ အတ္ထော”ဟု အနက်ဖေ၏။ “ပဓာနေ စာန္တိကေ ဓုရော” အဘိဓာန် (၁၀၀၄)လာ အနက်တို့တွင် ဤ၌ပဓာနအနက် ဟောဟု ယူသင့်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဓုရဂ္ဂါဟော”ပုဒ်အဖွင့် ပါရာဇိကဏ် ဗာဟိရနိဒါန်း သာရတ္ထ ၌ “ပဓာနဂ္ဂါဟိ အဟောသိ၊ သဗ္ဗေသံ ပါမောက္ခော”ဟု ဖွင့်သည်၊ “ဓုရိဝ-ဟိသာယံ” ဓာတ်၊ ကွပ်ပစ္စည်းဖြင့် ဓာတွန်ဝကိုချေ၍ “ဓုရိ”ဟု ထောမိနိဓိ၌ ပြီးစေ၏၊ ပါဠိ၌ကား “ဓုရ”ဟု ရှိသောကြောင့် ဓုဗ္ဗိဓာတ် အ ပစ္စည်းသက်၍ ဗွကို ရပြုဟု ကြံသင့်သည်၊ “ဓုဗ္ဗ တိဟိသတိ-ဝန်ဆောင်သူကို ညည်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိဓုရော”ဟု ပြုပါ။

ဓောရယှာ။ ။“ဓုရံ ဝဟတိတိ ဓောရယှံ”ဟု သင်္ဂါထာဝဂ္ဂ၊ ဗြဟ္မဏသံယုတ်၊ ဥပါသက ဝဂ် (၁)သုတ် ဋီကာပြု၏၊ ထိုအလို “ဒီဿန္တညေပိ ပစ္စယာ”ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ဏာဒိ ကဏ္ဍ (၁၂၀)သုတ်ဖြင့် ဝဟတိအနက်၌ ယုဏ် ပစ္စည်းသက်၊ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသူစိဉ်ကား တစ်မျိုးကြံလေ၏။ [ထောမနိဓိ၌ ဓောရယှဟု မရှိ၊ “ဓောရေယ”ဟု ရှိ၏၊ ဝဟတိအနက်၌ ဏိယပစ္စည်း၊ ဓုဒ္ဓိပြု၊ ဣကို ဖြေ၍ပြီးသောကြောင့် ရှင်း၏။]

ရှေးလူတို့၏ အသက်ရှည်ကုန်သည်၏အဖြစ်၊ ယခုလူတို့၏ အသက်တိုကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဟိ အနက်မရှိ၊ တွံ-သည်၊ ပိတရံ-ခမည်းတော်ကို၊ ဟန္တာ-သတ်၍၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ ဟောဟိ-ဖြစ်လော၊ အဟံ-သည်၊ ဘဂဝန္တံ-ဘုရားဟောင်းကို၊ ဟန္တာ-၍၊ ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားသစ်သည်၊ ဘဝိဿာမိ-ဖြစ်အံ့၊ ဣတိ-သို့၊ (အဝေါစ-ပြီ)၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ [ဣတိတစ်လုံး အကြေကြံ။] ကုမာရံ-ကို၊ ပိတုဝဓေ-ခမည်းတော်ကို သတ်ခြင်း၌၊ ဥယျောဇေသိ-တိုက်တွန်းပြီ။

သော-ထို မင်းသားသည်၊ (ဝိပ္ပကာရံ အကာသိဉ္စစပ်)၊ အယျောဒေဝဒတ္တော-အရှင်ဒေဝဒတ်သည်၊ မဟာနုဘာဝေါ-ကြီးသောအာနုဘော်ရှိ၏၊ ဧတဿ-ဤအရှင်ဒေဝဒတ်၏၊ ဝါ-သည်၊ အဝိဒိတံနာမ-မသိအပ်သောအရာမည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ဥရုယာ-ပေါင်၌၊ ပေါတ္တနိကံ-သန်လျက်ငယ်ကို၊ ဗန္ဓိတွာ-ဖွဲ့ချည်၍၊ ဒိဝသေ (ဒိဝသဿ)-နေ၏၊ ဒိဝါ-နေအခါ၌၊ ဘိတော-ကြောက်သည်၊ ဥဗ္ဗိဂ္ဂေါ-နှလုံးတုန်သည်၊ ဥဿင်္ဂီ-ရွံ့ရှားခြင်းရှိသည်၊ ဥတြဿော-ထိတ်လန့်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အန္တေပုရံ-နန်းတော်တွင်းသို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ ဝုတ္တပ္ပကာရံ-အရှင်ဒေဝဒတ် ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော၊ ဝိပ္ပကာရံ-ဖောက်ပြန်သော ကိစ္စကို၊ အကာသိ-ပြုပြီ။

အထ-ထိုအခါ၌၊ နံ-ထိုမင်းသားကို၊ အမစ္စာ-အမတ်တို့သည်၊ ဂဟေတွာ-ဖမ်းယူ၍၊ အနုယုဉ္ဇိတွာ-စစ်ဆေးမေးမြန်းပြီး၍၊ ကုမာရောစ-မင်းသားကိုလည်း၊ ဟန္တဗ္ဗော-သတ်ထိုက်၏၊ ဒေဝဒတ္တာစ-ကိုလည်း၊ (ဟန္တဗ္ဗော)၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံကုန်သော၊ ဘိက္ခုစ-ရဟန်းတို့ကိုလည်း၊ [ဒေဝဒတ်၏ ဘက်သားရဟန်းများကို ဆိုလိုသည်။] ဟန္တဗ္ဗာ-သတ်ထိုက်ကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ သမ္ဘန္တယိတွာ-သဘောတူ

ဒိဝါဒိဝသေ။ ။ဒိဝသဿာပိ ဒိဝါ၊ မဇ္ဈနိကဝေလာယန္တိ အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်၊ အခြားနေရာ၌ “ဒိဝါဒိဝသဿ”ဟု ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲလေ့ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌ “ဒိဝသေ”ကို ဆဋ္ဌိအနက်၌သက်သော သတ္တမိဝိဘတ်ဟု ယူဆ၍ “ဒိဝသဿ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဋီကာဟောင်းစာအုပ်၌ကား “ဒိဝါဒိဝသဿ”ဟုပင် ရှိ၏၊ “နေ၏ နေအခါ”ဟူသည် မွန်းတည့်အခါပင်တည်း။ [ဒိဝါကို နိပါတ်ပုဒ်ကြံ၍ “ဒိဝါ-နေ၏၊ ဒိဝသေ-နေ၌”ဟု ဋီကာသစ် တစ်နည်းဖွင့်သေး၏။]

ဘိတော ပေ၊ ဥတြဿော။ ။“ဘိတော”စသော ၄ ပုဒ်သည် ပရိယာယ်ပုဒ်များတည်း၊ (တစ်နည်း) ကာယတ္တမ္ပနေန-ကိုယ်၏တောင့်တင်းခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိတော၊ ဟဒယမံသစလနေန-နှလုံးသား၏ တုန်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဥဗ္ဗိဂ္ဂေါ၊ ဇာနေယျံဝါ မာဝါတိပရိသင်္ကာယ-ငါ့အကြံကို သိကြမည်လား၊ မသိကြဘဲ နေမည်လားဟု ယုံမှားခြင်းအားဖြင့်၊ ဥဿင်္ဂီ၊ ဉာတေသတိ (သိအပ်လို့ရှိလျှင်) အတ္တနော အာဂစ္ဆမာနာယဝသေန-မိမိအထံသို့ လာမည်ဘော၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဥတြဿော၊-ဋီကာသစ်။

တိုင်ပင်ပြီး၍၊ ရညော-မင်း၏၊ အာဏာဝသေန-အာဏာ၏အစွမ်းဖြင့်၊ ကရိဿာ
မ-ပြုကြကုန်စို့၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ ရညော-မင်းအား၊ အာရောစေသုံ-သံတော်
ဦးတင်ကြကုန်ပြီ။.....ရာဇာ-မင်းသည်၊ ယေ အမစ္စာ-အကြင် အမတ်တို့သည်၊
မာ ရေတုကာမော-သေစေခြင်းငှါ အလိုရှိကုန်သည်၊ ဝါ-သတ်ခြင်းငှါအလို ရှိကုန်
သည်၊ အဟောသုံ-ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ တေသံ-ထိုအမတ်တို့၏၊ ဌာနန္တရာနိ-ရာထူးတို့ကို၊
အတ္ထိန္ဒိတွာ-ဖြတ်တောက်၍၊ [“ဋီကာသစ်၌ “ရားထူးကိုပယ်သောအားဖြင့် လုယက်
၍”ဟု ဖွင့်သည်။] ယေ (အမစ္စာ)-အကြင် အမတ်တို့သည်၊ မာရေတုကာမာ-
ကုန်သည်၊ ဝါ-ကုန်သည်၊ န (အဟောသုံ)-မဖြစ်ကုန်၊ တေ-ထိုအမတ်တို့ကို၊
ဥစ္စေသု-မြင့်ကုန်သော၊ ဌာနေသု-အရာတို့၌၊ ထပေတွာ-ထားပြီး၍၊ ကုမာရ-
မင်းသားကို၊ ပုစ္ဆိ-မေးပြီ၊ (ကိံ)၊ ကုမာရ-မင်းသား၊ ကိဿ-အဘယ့်ကြောင့်၊
တွံ-သင်သည်၊ မံ-ငါ့ကို၊ မာရေတုကာမော-သည်၊ ဝါ-သည်၊ အသိ-ဖြစ်သနည်း၊
ဣတိ၊ (ပုစ္ဆိ)၊ ဒေဝ-မင်းမြတ်၊ ရဇေန-မင်း၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ-တိုင်းပြည်ဖြင့်၊
အတ္ထိကော-အလိုရှိသည်၊ အမှိ-ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ သံတော်ဦးတင်ပြီ၊ ရာဇာ-
ဗိမ္ဗိသာရမင်းသည်၊ တဿ-ထိုမင်းသားအား၊ ရဇံ-မင်းအဖြစ်ကို၊ ဝါ-တိုင်းပြည်
ကို၊ အဒါသိ-ပေးပြီ။

သော-ထိုအဇာတသတ်မင်းသားသည်၊ မယုံ-ဒကာတော်၏၊ မနောရထော-
စိတ်အလိုသည်၊ နိပ္ပန္နော-ပြီးစီးပါပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဒေဝဒတ္တဿ-အရှင်ဒေဝဒတ်
အား၊ အာရောစေသိ-လျှောက်ပြီ၊ တတော-ထိုသို့လျှောက်ခြင်းကြောင့်၊ နံ-ထို
အဇာတသတ်မင်းသားကို၊ သော-ထိုအရှင်ဒေဝဒတ်သည်၊ အာဟ-ပြောပြီ၊ (ကိံ)၊
တွံ-သင်သည်၊ သိင်္ဂါလံ-မြေခွေးကို၊ အန္တောကတွာ-အတွင်း၌ထား၍၊ ဘေရိပရိ
ယောနဒ္ဒပုရိသောဝိယ-စည်ကြက်သောယောကျ်ားသည်ကဲ့သို့၊ သုကိစ္စကာရိ-ကောင်း
သောကိစ္စကို ပြုလေ့ရှိသည်၊ အမှိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ-သို့၊ မညသိ-မှတ်ထင်သလော၊

မနောရထော။ ။[“ပိဟာ မနောရထော ဣတ္ထာ”ဟု အဘိဓာန် (၁၆၃) ရှိသောကြောင့်
စိတ်ဖြင့် လိုလားတောင့်တအပ်သော အရာကို “မနောရထ”ဟု ခေါ်၏။] မိမိ၏အလိုဆန္ဒဖြင့်
တောင့်တအပ်သော အရာဌာနသည် (ထိုဌာနရောက်အောင် သွားဖို့ရာ) စိတ်သာလျှင် ရထား
ရှိသောကြောင့် “မနောဧဝ+ရထော အတြာတိ မနောရထော”ဟုလည်းကောင်း၊ ထိုလိုလား
အပ်သောအရာသည် စိတ်ကို မိမိအထံသို့ ရောက်စေနိုင်သောကြောင့် စိတ်၏ ရထားနှင့်တူ
ရကား “မနသော+ရထောဝါတိ မနောရထော”ဟုလည်းကောင်း ထောမနိမိ၌ ဝိဂ္ဂဟပြု၏၊
ဤဝိဂ္ဂဟ ၂ မျိုးကိုပင် “နေရတ္တိကာ ဝဒန္တိ”ဟု ဋီကာသစ်ဆိုသည်။ [မိမိဋီကာသစ်ဆရာ၏
အလိုကိုကား “မနသော အတ္ထော (ဣတ္ထာ) မနောရထော”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍၊ ရအက္ခရာလာ၊
တကိုချေဟု ဆို၏၊ အတ္ထောပုဒ်မှ ရထောဖြစ်အောင် ကြံခြင်းမှာ စဉ်းစားစရာပင်။]

[သားရေဖြင့် ကြက်ရသည်အတွက် ခွေးကသားရေကို ကိုက်ဖောက်၍ထွက်လိမ့် မည်-ဟူလို။] ကတိပါဟေနေဝ-အနည်းငယ်သောရက်ဖြင့်သာလျှင်၊ တေ- သင်၏၊ ပိတာ-ခမည်းတော်သည်၊ တယာ-သင်သည်၊ ကတံ-ပြုအပ်သောအမှုကို၊ အဝမာနံ-မထီမဲ့မြင်၊ စိန္တေတွာ-ကြံ၍၊ သယမေဝ-ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ရာဇာ- မင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတ်၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြ၊ ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ အထ-ထိုသို့ဖြစ်လျှင်၊ ကိ-အဘယ်ကို၊ ကရောမိ-ပြုရပါမည်နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်ပြီ၊ မူလဇ္ဈေဒ္ဓံ-အမြစ်၌ဖြတ်အပ်သည်မည်လောက်အောင်၊ (တစ်နည်း၊ မူလဃစ္စံ-အမြစ်၌ သတ်အပ်သည်မည်လောက်အောင်၊) ဃာတေဟိ-သတ်လော၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြ၊ ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ မယံ-ဒကာတော်၏၊ ပိတာ-ခမည်း တော်ကို၊ နသတ္ထဝဇ္ဇောနန-လက်နက်ဖြင့် မသတ်ထိုက်သည်မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ-ဤသို့လျှောက်ပြီ၊ [မင်းမျိုးတို့ကို လက်နက်ဖြင့် သတ်ရိုးထုံးစံမရှိ၊ ထို့ကြောင့် “နနဘန္တေ”ဟု လျှောက်သည်။] အာဟာရပစ္စေဒေန-အာဟာရကို ဖြတ်ခြင်းအား ဖြင့်၊ နံ-ထို ခမည်းတော်ကို၊ မာရေဟိ-သတ်လော၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြောပြ။

သော-ထိုအဇာတသတ်မင်းသည်၊ ပိတရံ-ခမည်းတော်ကို၊ တာပနဂေဟေ- အပူတိုက်ရာအိမ်၌၊ ပက္ခိပါပေသိ-ထည့်သွင်းစေပြီ၊ တာပနဂေဟံနာမ-တာပန ဂေဟမည်သည်၊ ကမ္မကရဏတ္ထာယ-နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲမှုကို ပြုခြင်းအကျိုးငှါ၊ (တစ်နည်း) ကမ္မကာရဏတ္ထာယ-ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်မှုအကျိုးငှါ၊ ကတံ-ပြုအပ်သော၊ ဓူမဃရံ-အခိုးရှိသောအိမ်တည်း၊ မမ-ငါ၏၊ မာတရံ-မယ်တော်ကို၊ ထပေတွာ-

မူလဇ္ဈေဒ္ဓံ (မူလဃစ္စံ)။ ။မူလဇ္ဈေဒ္ဓံတိ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနံ သန္ဓာယာဟ၊ဘာဝနပုံသ ကမေတံ၊-ဋီကာသစ်၊ ဆိန္ဒတေ-ဖြတ်အပ်၏၊ ဣတိ ဆေဇ္ဇော။ [ဆိဒ္ဓိ+ဣ။] သစ်ပင်သည် အပျားအကိုင်တို့ကို ဖြတ်ရုံဖြင့်မသောဘဲ အမြစ်ပါဖြတ်လိုက်မှ သေသကဲ့သို့၊ ထိုအတူ ရှင်ဘုရင် ကိုလည်း ရာထူးမရှိအောင် ပြုရုံဖြင့် အမြစ်မပြတ်၊ အသေသတ်လိုက်မှ အမြစ်ပြတ်မည်-ဟူလို၊ ဤအဓိပ္ပါယ်ကို သဒိသူပစာဖြင့် တင်စား၍ “မူလေ-အမြစ်၌+ဆေဇ္ဇော-ဖြတ်အပ်သူတည်း၊ မူလဇ္ဈေဒ္ဓော-သူ”ဟု ဆိုသည်၊ ကြိယာဝိသေသနဖြစ်၍ ဒုတိယာသက်၊ “မူလဃစ္စံ”ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊ ရုပ်ပြီးပုံကို ကစွည်းဘာသာဋီကာ ကရမ္မာရိစ္ဆသုတ်၌ ကြည့်ပါ။

တာပနဂေဟံ။ ။တာပေတိ ဧတ္တာတိ တာပနံ-ပူလောင်စေရာအိမ်၊ ထိုအိမ်၌ထားအပ် သော အကျဉ်းသားတို့ကို (တာပနငရဲ၌ ပူလောင်စေသကဲ့သို့) မီးခိုးတွေဖြင့် ပူလောင်စေရာ ဖြစ်သောကြောင့် “တာပန”ဟု ခေါ်၏၊ “ကမ္မကရဏတ္ထာယ ကတံ ဓူမဃရံ”ဟု ဆိုသော ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “တံ ပန ဓူမေနေဝ အစ္ဆန္တံ(ဖုံးလွှမ်းအပ်ပြီ)”ဟု ဖွင့်သည်။ [ကမ္မ-အပူ တိုက်ခြင်းဟူသော နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲမှုကို+ကရဏ-ပြုခြင်း၊ အချို့နေရာ၌ “ကမ္မကာရဏတ္ထာယ” ဟု ပါ၍ရှိတတ်၏၊ ထိုပါ၍၏ သဒ္ဒတ္ထကို ပါရာဇိကဏ် သုဒိန္နကဏ္ဍဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။]

ထား၍၊ အညဿ-အခြားသူအား၊ ဒဋ္ဌ-ဖူးမြင်ခြင်းငှါ၊ ဝါ-ဖူးမြင်ခွင့်ကို၊ မာဒေထ-မပေးကြကုန်လင့်၊ ဣတိ၊ အာဟ-ပြီ၊ ဒေဝီ-မိဖုရားသည်၊ သုဝဏ္ဏသရကေ-ရွှေသောက်ခွက်၌ (ရွှေဖြင့်ပြုအပ်သော သောက်ခွက်၌)၊ ဘတ္တံ-ထမင်းကို၊ ပက္ခိပိတွာ-ထည့်၍၊ ဥစ္ဆင်္ဂေန-ရင်ခွင်ဖြင့်၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ပဝိသတိ-ဝင်၏၊ ရာဇာမင်းသည်၊ တံ-ထိုထမင်းကို၊ ဘုဒ္ဓိတွာ-စား၍၊ ယာပေတိ-မျှတ၏။ [ယာ+ဏာပေ-(ရှည်သောကာလသို့) ရောက်စေခြင်းကိုပင် “မျှတ”ဟု သုံးစွဲကြသည်၊ စုရာဒိယပဓာတ်လည်းရှိ၏။]

သော-ထိုအဇာတသတ်မင်းသည်၊ မယံ-ငါ၏၊ ပိတာ-ခမည်းတော်သည်၊ ကထံ-အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ယာပေတိ-မျှတသနည်း၊ ဣတိ၊ ပုစ္ဆိတွာ-မေး၍၊ တံပဝတ္တိံ-ထိုဖြစ်ပုံအကြောင်းကို၊ သုတွာ-ကြားရ၍၊ မယံ-၏၊ မာတု-မယ်တော်အား၊ ဥစ္ဆင်္ဂေ-ရင်ခွင်၌၊ ကတွာ-တစ်စုံတစ်ခုကိုထား၍၊ ပဝိသိတံ-ဝင်ခြင်းငှါ၊ ဝါ-ရင်ခွင်ကို၊ မာ ဒေထ-မပေးကြကုန်လင့်၊ ဣတိ၊ အာဟ-ပြီ၊ တတော-ထိုအခါမှ၊ ပဠာယ-စ၍၊ ဒေဝီ-သည်၊ မောဠိယံ-ဆံထုံး၌၊ ပက္ခိပိတွာ-ထည့်၍၊ ပဝိသတိ-ဝင်ပြန်၏၊ တံပိ-ထိုအကြောင်းကိုလည်း၊ သုတွာ-ကြားရ၍၊ မောဠိ-ဆံထုံးကို၊ ဗန္ဓိတွာ-ထုံး၍၊ ပဝိသိတံ-ငှါ၊ ဝါ-ကို၊ မာ ဒေထ-လင့်၊ ဣတိ၊ (အာဟ)၊ တတော-ထိုအခါမှ၊ (ပဠာယ)၊ သုဝဏ္ဏပါဒုကာသု-ရွှေခြေနင်းတို့၌၊ ဘတ္တံ-ထမင်းကို၊ ထပေတွာ-ထား၍၊ ပိဒဟိတွာ-ပိတ်၍၊ ပါဒုကာ-ခြေနင်းတို့ကို၊ အာရုယု-စီး၍၊ ပဝိသတိ၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ ဧဝံ-ထိုထမင်းဖြင့်၊ ယာပေတိ-မျှတ၏။

ဥစ္ဆင်္ဂေန။ ။ထောမနိဓိ၌ “ဥတ္တင်္ဂ”ဟု ရှိ၏၊ “ကြောဇေ-ရင်ခွင်”ဟုလည်း အနက်ဖွင့်၏။ [ဥပုဗ္ဗ သန္ဓေဓာတ် ယဉ်ပစ္စည်း၊ (ပါဠိ၌ ဏပစ္စည်းဖြစ်သင့်၏)။] “ဥ-အထက်၌+သန္ဓေ-ငြိကပ်ရာအရပ်”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ ထိုပုဒ်သည် ပါဠိ၌ “ဥစ္ဆင်္ဂ”ဟု ဖြစ်လာ၏၊ မိဖုရားသည် ရင်ခွင်၌ သုဝဏ္ဏသရကကို ထား၍ဝင်သည်-ဟူလို၊ “သရကသဒ္ဓါသည် သေရည်စသည်ကို သောက်စရာခွက်”ဟူသော အနက်ဟောဟု အဘိဓာန်၌ ဆို၏။ [“ဥစ္ဆင်္ဂမနိသာဒေတွာ-ရင်ခွင်၌ ငါ့ကိုနေစေ၍”ဟု တေမိယဇာတ်၌ရှိသောကြောင့် “ဥစ္ဆင်္ဂ-ခါးပိုက်”ဟု အနက်မပေးသင့်၊ “ခါးပိုက်၌ ငါ့ကို နေစေ၍”ဟု အနက်မဖြစ်နိုင်။]

ဋီကာသစ်။ ။ကေနစိ ဆာဒိတတ္တာ “ဥစ္စော+အင်္ဂေါတိ ဥစ္စင်္ဂေါ”-တစ်စုံတစ်ခုဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားသောကြောင့် “မိုးမောက်နေသော ကိုယ်အင်္ဂါ”ဟု ဖွင့်သော ဋီကာသစ်ကို စဉ်းစားပါ၊ နောက်၌လည်း “ဥစ္ဆင်္ဂေ-၌+ကတွာ-ပြု၍၊ ဝါ-ထား၍”ဟု ပါဠိရှိသင့်၏၊ ကရဇာတ်သည် ရှေ့၌ အာဇာရရှိလျှင် ထပနအနက်ကို ဟော၏၊ ဥပမာ-“မနသိ-စိတ်၌+ကတွာ-ထား၍”ဟူသကဲ့သို့တည်း။ [ဋီကာသစ်၌ကား “ဥစ္စင်္ဂကတွာ”ဟူသော ပါဠိကိုယူ၍ ထိုပါဠိကိုပင် “ဥစ္စင်္ဂ”ဖြစ်ဖို့ရန် သာကေပြုလေသည်။]

ပုန-တစ်ဖန်၊ ကထံ-အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ယာပေတိ-မျှတသနည်း၊ ဣတိပုစ္ဆိတွာ၊ တမတ္ထံ-ထိုအကြောင်းကို၊ သုတွာ၊ ပါဒကော-ခြေနင်းတို့ကို၊ အာရယု-စီး၍၊ ပဓိသိတုံ-ဝင်ခြင်းငှါလည်း၊ ဝါ-ဝင်ခွင့်ကိုလည်း၊ မာ ဒေထ၊ ဣတိ အာဟ၊ တတော-မှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ ဒေဝီ-သည်၊ ဂန္ဓောဒကေန-နံသာရည်ဖြင့်၊ နာယိတွာ-ရေချိုးပြီး၍၊ သရီရံ-ကိုယ်ကို၊ စတုမဓုရေန-၄ မျိုးသောအချို့ရှိသော လျက်ဖွင့်ဖြင့်၊ မက္ခေတွာ-လိမ်းကြံ၍၊ ပါရုပ်တွာ-ခြံ၍၊ ပဓိသတိ၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ တဿာ-ထိုမိဖုရား၏၊ သရီရံ-ကိုယ်ကို၊ လေဟိတွာ-လျက်၍၊ ယာပေတိ-မျှတ၏။

ပုန-တစ်ဖန် ပုစ္ဆိတွာ-၍၊ တံပဝတ္ထိ-ကို၊ သုတွာ-၍၊ ဣတော-ဤအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ မယံ-၏၊ မာတု-မယ်တော်၏၊ ပဝေသနံ-ဝင်ခြင်းကို၊ နိဝါရေထ-တားမြစ်ကြကုန်လော၊ ဣတိ-သို့၊ အာဟ-ပြောပြ၊ ဒေဝီ-မိဖုရားသည်၊ ဒွါရ မူလေ-ထောင်တံခါး၏ အနီး၌၊ ဌတွာ-ရပ်၍၊ သာမိဗိမ္ဗိသာရ-အရှင်ဗိမ္ဗိသာရ၊ ဧတံ-ဤသားကို၊ ဒဟရကာလေ-ငယ်ရွယ်စဉ်အခါ၌၊ မာရေတုံ-သေစေခြင်းငှါ၊ ဝါ-သတ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ-သတ်ခွင့်ကို၊ န အဒါသိ-မပေးခဲ့၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ သတ္တု-ရန်သူကို၊ အတ္တနာဝ-မိမိသည်ပင်၊ ပေါသေသိ-မွေးမြူခဲ့ပြီ၊ ဒါနိ-ယခု အခါ၌၊ ဣဒံပန(ဒဿနံ)-ဤဖူးမြင်ရခြင်းသည်ကား၊ တေ-အရှင်မင်းမြတ်ကို၊ ပစ္ဆိမဒဿနံ-နောက်ဆုံး ဖူးမြင်ရခြင်းပါတည်း၊ အဟံ-နှမတော်သည်၊ ဣတော-ဤအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ တုမေ-အရှင်မင်းမြတ်တို့ကို၊ ပဿိတုံ-ဖူးမြင်ခြင်းငှါ၊

စတုမဓုရေန။ ။စတ္တာရိ+မဓုနိ စတုမဓု-ချို့ဆိမ့်သော အရသာလေးမျိုး၊ စတုမဓုယဿာတိ စတုမဓုရံ၊ ဒဓိ-နို့ခမ်း၊ မဓု-ပျားရည်၊ သပ္ပိ-တောပတ်၊ ဖါဏိတံ-တင်လဲ (သကာ၊ သကြားရည်)، ဤ ၄ မျိုးရောစပ်အပ်သည်ကို “စတုမဓုရ”ဟု ခေါ်ကြောင်း မဟာဓမ္မသမာဒါနသုတ် (မူလပဏ္ဏာသ၊ စူဠယမကဝဂ်) ပါဠိတော်၌ မိန့်တော်မူ၏။ [ယခုအခါ ဖေါစပ်ရိုးဖြစ်သော ဆီမပါ။]

အချို့ကား “သပ္ပိ၊ သက္ကရ၊ မဓု၊ နာဠိကေရသ္မဟ (အုန်းဆီ) ၄ မျိုးစပ်ကို “စတုမဓုရ”ဟု ခေါ်ကြသတတ်၊ ထိုဖေါ်နည်းနှစ်မျိုး၌ “ဒဓိ၊ နာဠိကေရသ္မဟ”တို့သည် သတ္တာဟကာလိက မဟုတ်၊ ယခုခေတ် ဖေါစပ်ရိုးဖြစ်သော (သပ္ပိ၊ နဝနီတ၊ တေလ၊ မဓု) ၄ မျိုးစပ် စတုမဓုသာ သတ္တာဟကာလိကဖြစ်သည်၊ ဤမိဖုရား သုတ်လိမ်းသော စတုမဓုကား လျက်ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ယခုဖေါစပ်ရိုး စတုမဓုနှင့်သာ လျော်သည်။

သရီရံလေဟိတွာ။ ။သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်စသော အရိယာတို့သည် သေရမည့် အရေးကို ပုထုဇဉ်များလောက် မကြောက်ကြသော်လည်း မိမိ၏ လုလ္လဖြင့် မိမိကိုယ်ကို သေအောင် မပြုကြ၊ နေရသမျှ အချိန်ကလေးဝယ် ကိုယ်ကျိုးရှိအောင် ပြုနိုင်ကြသေး၏၊ တချို့ကား သူတစ်ပါးအကျိုးကိုပင် ပြုနိုင်သေး၏၊ အစာရှိလျက် မစားဘဲနေခြင်းလည်း သေဖို့ရန် လုလ္လပြုရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် စတုမဓုသုတ်လိမ်းထားအပ်သော မိဖုရား၏ ကိုယ်ကိုပင် လျှာဖြင့်လျက်၍ မျှတရှာလေသည်။

ဝါ-ဖူးမြင်ခွင့်ကို၊ န လဘာမိ-မရတော့ပါ။ ဒေဝ-အရှင်မင်းမြတ်၊ မယုံ-နှမတော်၏၊ ဒေါသော-အပြစ်သည်၊ သစေ အတ္ထိ-အကယ်၍ ရှိအံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ ခမထ-သည်းခံတော်မူပါကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ ရောဒိတွာ-ငိုကြွေး၍၊ ကန္ဒိတွာ-မြည်တမ်း၍၊ နိဝတ္တိ-ပြန်နစ်ရှာလေပြီ။

တတော-ထိုအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ ရညော-မင်း၏၊ အာဟာရော-အာဟာရသည်၊ နတ္ထိ-မရှိတော့၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ မဂ္ဂဖလသုခေန-မဂ်ဖိုလ်ချမ်းသာရှိသော၊ စင်္ကမေန-စင်္ကြန်သွားခြင်းဖြင့်၊ ယာပေတိ-မျှတရရှာ၏၊ အဿ-ထိုမင်း၏၊ အတ္တဘာဝေါ-အတ္တဘောသည်၊ အတိဝိယ-အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဝိရောစတိ-တင့်တယ်၏၊ သော-ထိုအဇာတသတ်မင်းသည်၊ ဘဏေ-အမောင်တို့၊ ကထံ-အဘယ်နည်းဖြင့်၊ မေ-၏၊ ပိတာ-ခမည်းတော်သည်၊ ယာပေတိ-နည်း၊ ဣတိ၊ ပုစ္ဆိတွာ-၍၊ ဒေဝ-မင်းမြတ်၊ စင်္ကမေန-စင်္ကြန်သွားခြင်းဖြင့်၊ ယာပေတိ-မျှတနေပါ၏၊ စ-မျှတနေရုံသာမကသေး၊ အဿ-ထိုခမည်းတော်မင်း၏၊ အတ္တဘာဝေါ-သည်၊ အတိဝိယ၊ ဝိရောစတိ-တင့်တယ်ပါ၏၊ ဣတိ၊ သုက္ခာ-၍၊ ဒါနိ-ယခု အခါ၌၊ အဿ-ထိုခမည်းတော်၏၊ စင်္ကမေန-စင်္ကြန်သွားခြင်းကို၊ ဟာရေဿာမိ- ပယ်စေရတော့အံ့၊ ဣတိ၊ စိန္တေတွာ-၍၊ မယုံ-ငါ၏၊ ပိတု-ခမည်းတော်၏၊ ပါဒေ-ခြေတို့ကို၊ ခုရေန-သင်စုန်းဖြင့်၊ ဖါလေတွာ-ခွဲ၍၊ လောဏတေလေန-ဆားထည့်အပ်သော ဆီဖြင့်၊ မက္ခေတွာ-လိမ်းကျံ၍၊ ဝိတစ္ဆိတေဟိ-ကင်းသော အလျှံရှိကုန်သော၊ ခဒိရင်္ဂါရေဟိ-ရှားမီးကျိုးတို့ဖြင့်၊ ပစထ-ကင်ကြကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ နှာပိတေ-ဆတ္တာသည်တို့ကို၊ ပေသေသိ-စေလွှတ်ပြီ။ [နှာပေန္တိ-သုတ်သင်ကြကုန်၊ ဣတိနှာပိတာ၊ “နှာ-သောဓနေ”ဟု ဓာတ်ကျမ်းရှိသောကြောင့် “မုတ်ဆိတ်စသည်ကို သုတ်သင်၍ ရေချိုးပေးသူတို့”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ “ဆတ္တာသည်”ဟူသော အနက်ကား ဝေါဟာရတ္ထတည်း။]

မဂ္ဂဖလသုခေန။ ။စင်္ကမေန၏ ဝိသေသနဖြစ်သောကြောင့် “မဂ္ဂဖလသုခဝတာ”ဟု ဋီကာ၌ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဖွင့်သည်။ မဂ္ဂဖလေ+သုခံ ယတ္ထာတိ မဂ္ဂဖလသုခေါ (စင်္ကမော)၊ သောတာပတ္တိမဂ်၏ ဖိုလ်၌ဖြစ်သော သုခရှိသော စင်္ကြန်သွားခြင်း၊ “ဖလသမာပတ်ချမ်းသာကို ခံစားရင်း စင်္ကြန်သွားသည်”ဟူလို။ [ထိုအချိန်၌ မဂ်သည် မဖြစ်နိုင်တော့၊ ဝါစာသိလိဋ္ဌ အကျိုးငှါ မဂ္ဂကို ထည့်ဟန်တူသည်။]

ဝိတစ္ဆိတင်္ဂါရေဟိ။ ။ဝိတသဒ္ဒါသည် “ဝိ+ဣတ-ကင်း၍+ဖြစ်”ဟု ပုဒ်ခွဲလျှင် ဝိဂတနှင့် အနက်တူ၏၊ အစွိသဒ္ဒါကား မီး၏ အလျှံအနက်ဟောတည်း၊ ဝိတာ-ကင်းသော+အစွိ-မီးလျှံ၊ (မီးတောက်)တည်း၊ ဝိတစ္ဆိ-လျှံ၊ ဝိတစ္ဆိ+ယေသံတိ ဝိတစ္ဆိတာ-ကင်းသော အလျှံရှိသော မီးကျိုးတို့၊ ဝိတစ္ဆိတာစ+တေ+အင်္ဂါရာဇာတိ ဝိတစ္ဆိတင်္ဂါရာ။

ရာဇာ-သည်၊ တေ-ထို ဆတ္တာသည်တို့ကို၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ မယံ-ငါ၏၊ ပုတ္တော-သားသည်၊ ဝါ-ကို၊ ကေနစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်သည်၊ သညတ္တော-ကောင်းစွာသိစေအပ်သည်၊ ဝါ-နားလည်စေအပ်သည်၊ ဘဝိဿတိ နှုန-ဖြစ်ယောင်တကား၊ ဣမေ-ဤ ဆတ္တာသည်တို့သည်၊ မမ-ငါ၏၊ မဿုကရုဏတ္တာယ-မှတ်ဆိတ်ကြင်စွယ်ကို ပြုခြင်းအကျိုးငှါ၊ အာဂတာနုန-လာကြလေယောင်တကား၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တေသိ-ပြီ၊ တေ-ထို ဆတ္တာသည်တို့သည်၊ ဂန္တော-သွား၍၊ ဝန္တိတွာ-ဝပ်ချ၍၊ အဋ္ဌသု-တည်ကြကုန်ပြီ၊ ကသွာ-အဘယ့်ကြောင့်၊ အာဂတာ-လာကြကုန်သည်၊ အတ္ထ-ဖြစ်ကုန်သနည်း၊ ဣတိစ-ဤသို့လည်း၊ ပုဋ္ဌာ-မေးအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ-ကုန်လသော်၊) တံသာသနံ-ထိုနှုတ်မှာစကားကို၊ အာရောစေသုံ-သံတော်ဦးတင်ကြကုန်ပြီ။

တုမှာကံ-သင်တို့၏၊ ရညော-မင်း၏၊ မနံ-စိတ်ကို၊ ဝါ-စိတ်ကြိုက်ကို၊ ကရောထ-ပြုကြကုန်တော့၊ ဣတိစ-ဤသို့လည်း၊ ဝုတ္တာ-ပြောဆိုအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ)၊ ဒေဝ-အရှင်မင်းမြတ်၊ နိဿိဒ-ထိုင်တော်မူပါ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝတွာစ-သံတော်ဦးတင်ပြီး၍လည်း၊ ရာဇာနံ-ကို၊ ဝန္တိတွာ-၍၊ ဒေဝ-မြတ်၊ မယံ-ကျွန်တော်မျိုးတို့သည်၊ ရညော-၏၊ အာဏံ-အာဏာကို၊ ကရောမ-ပြုကြရပါကုန်၏၊ အမှာကံ-ကျွန်တော်မျိုးတို့အား၊ မာကုဇ္ဈိတ္ထ-အမျက်ထွက်တော်မမူပါကုန်လင့်၊ ဣဒံ-ဤအမှုသည်၊ တုမှာဒိသာနံ-အရှင်မင်းမြတ်ကဲ့သို့ ရှုအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မရာဇနံ-တရားမင်းတို့အား၊ န အနုစ္ဆဝိကံ-မလျှောက်ပတ်ပါ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝတွာ-သံတော်ဦးတင်ပြီး၍၊ ဝါမဟတ္ထေန-လက်ဝဲလက်ဖြင့်၊ ဂေါပွကေ-ဖမုက်၌၊ ဝါ-ဖမုက်တို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ကိုင်၍၊ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန-လက်ျာလက်ဖြင့်၊ ခုရံ-သင်ခုန်းကို၊ ဂဟေတွာ-ကိုင်၍၊ ပါဒတလာနိ-ခြေဖဝါအပြင်တို့ကို၊ ဖာလေတွာ-ခွဲ၍၊ လောဏတေလေန-ဖြင့်၊ မက္ခေတွာ-၍၊ ဝိတစ္ဆိတေဟိ-ကုန်သော၊ ဓဒိရင်္ဂါရေဟိ-တို့ဖြင့်၊ ပစိံသု-ကင်ကြကုန်ပြီ။

ကိရ-တစ်ဆင့်စကားကြားဖူးသည်ကား၊ ရာဇာ-သည်၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ စေတိယင်္ဂဏေ-စေတီယင်ပြင်တော်၌၊ သဥပါဟနော-ဖိနပ်နှင့် တကွဖြစ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အဂမာသိ-သွားဘူးပြီ၊ နိသဇ္ဇနတ္တာယ-သံဃာတော်၏ ထိုင်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ပညတ္တ

စေတီယင်္ဂဏေ။ ။အင်္ဂဏသဒ္ဒါသည်၊ “ကွင်းပြင်-လွင်ပြင်”ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ထို့ကြောင့် စေတီတော်၏ ပတ်ဝန်းကျင် ကွင်းပြင်ကို “စေတီယင်္ဂဏ”ဟု ခေါ်ရမည်ကဲ့သို့ ထင်ရ၏၊ သို့သော် ဋီကာတို့၌ “စေတီယင်္ဂဏေတိ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒိဟိ (အမွှေးတိုင်စသော နံ့သာ၊ ပန်းအစရှိသော ပူဇော်ဖွယ်တို့ဖြင့်) ပူဇော်ဌာနဘူတေ (ပူဇော်ရာ ဌာနဖြစ်သော) စေတီယင်္ဂဏေ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် စေတီတော်၏အနီးအပါးဝယ် ပန်းစသည် ပူဇော်ဖို့ရာ ပြုစီမံထားအပ်သော နေရာကို “စေတီယင်္ဂဏ”ဟု ယူပါ၊ ဤသို့ ယူမှလည်း နောက်၌ “စေတီယင်္ဂဏေ ခိတ္တမာလာဝိယ”ဟူသော စကားနှင့် ထပ်မံသည်။

ကဋသမ္ဘာရကဋ္ဌ-ခင်းအပ်သော သင်ဖြူးကိုလည်း၊ အဓောတေဟိ-မဆေးအပ်ကုန်သော၊ ပါဒေဟိ-ခြေတို့ဖြင့်၊ အက္ကမိ-နင်းဖူးပြီး၊ အယံ-ဤခြေကိုခွဲ၍၊ ဆားဆီဖြင့်နယ်ကာ၊ မီးကင်ခံရခြင်းသည်၊ တဿ-ထိုကံ၏၊ နိသန္ဓော-အကျိုးဆက်တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝဒန္တိ-ဆိုကြကုန်၏။

ရညော-မင်း၏၊ ဗလဝဝေဒနာ-အားကြီးသော ဝေဒနာသည်၊ ဥပ္ပန္နာ-ဖြစ်ပြီး၊ သော-ထိုမင်းသည်၊ ဗုဒ္ဓေါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (အသေဝနာစဉ်မှာလောနံစသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသောမြတ်စွာဘုရားသည်)၊ အဟော-အော်....အံ့ဩဖွယ်ကောင်းပါလေစွ၊ ဓမ္မော-တရားတော်သည်၊ (အသေဝနာစဉ်မှာလောနံမှစ၍ ဒုက္ခခပ်သိမ်း အေးငြိမ်းရာအေးငြိမ်းကြောင်း မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော တရားတော်သည်)၊ အဟော-ပါပေစွ၊ သံဃော-သံဃာတော်သည်၊ (တရားတော်အတိုင်း ကျင့်ကြံ၍ အရိယာအဖြစ်ဖြင့် အေးငြိမ်းစွာ သီတင်းသုံးတော်မူကြသော သံဃာတော်အပေါင်းသည်)၊ အဟော-ပါပေစွ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အနုဿရန္တောယေဝ-မပြတ်တသ အမှတ်ရလျက်သာ၊ စေတိယဂံဏေ-စေတိယင်ပြင်တော်၌၊ ခိတ္တမာလာဝိယ-ပစ်ချအပ်သော ပန်းကဲ့သို့၊ မိလာယိတွာ-ညှိုးနွမ်း၍၊ စာတုမဟာရာဇိကဒေဝလောကေ-စတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်၌၊ ဝေဿဝဏဿ-ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏၊ ပရိစာရကော-အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော၊ (အခြံအရံဖြစ်သော)၊ ဇနဝသဘောနာမ-ဇနဝသဘာမည်သော၊ (လူမင်းမည်သော)၊ ယက္ခော-နတ်သည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ နိဗ္ဗတ္တိ-ဖြစ်ပြီး။

တံဒိဝသမေဝ-ထိုနေ့၌ပင်၊ (ခမည်းတော်နတ်ရွာစံရာနေ့၌ပင်)၊ အဇာတသတ္တုဿ-၏၊ ပုတ္တော-သားတော်သည်၊ ဇာတော-ဖွားမြင်ပြီး၊ ပုတ္တဿ-၏၊ ဇာတဘာဝဋ္ဌ-ဖွားမြင်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပိတု-ခမည်းတော်၏၊

နိသဇ္ဇနံ၊ ဟေ၊ သာရကဋ္ဌ။ ။နိသဇ္ဇနတ္ထာယာတိ ဘိက္ခုသံဃနိသိဒနတ္ထာယ၊-ဋီကာ၊ ရဟန်းသံဃာတော်များ ထိုင်ဖို့ရန် ခင်းထားအပ်သော ဖျာသင်ဖြူးကိုလည်း ခြေမဆေးဘဲ နင်းဘူး၏၊ ထိုမကောင်းမှု၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် ခြေအခွဲခံရသည်-ဟု ဆိုကြသည်။ [ကဋသဒ္ဓါ ကိလဋ္ဌ (ဖျာ) အနက်ကို ဟော၏၊ ထိုဖျာတို့တွင် ကောင်းမြတ်သောကြောင့် သာရဖြစ်သော ဖျာကို “သင်ဖြူး (သင်ဖျာ)”ဟု ခေါ်သည်။]

ယက္ခောဟုတွာနိဗ္ဗတ္တိ။ ။“ယက္ခော ဒေဝေ သက္ကေ သတ္တေ၊ ခိဏာသဝေစ ရက္ခသေ” ဟူသော ဇာတုတ္တသင်္ဂဟလာ အနက် ၅ မျိုးတွင် “ဥတ္တရသ္မိံ ဒိသာဘာဂေ သန္တိယက္ခာ မဟိဒ္ဓိကာ”ဟု အာဇာနည်ယသုတ်၌လာသော စတုမဟာရာဇ် ယက္ခနတ်မျိုး၌ဖြစ်၏၊ တာဝတိံသာစသော အထက်နတ်ပြည်၌ မဖြစ်ဘဲ ထိုနေရာ၌ဖြစ်ခြင်းကား ရှေးဘဝတုန်းကနေ ခဲဖူးသောအရပ်ဖြစ်၍ နိကန္တိတဏှာကြောင့်တည်း၊ အမည်အားဖြင့် “ဇနဝသဘာ”မည်၏၊ အကျယ်ကို သုတ်မဟာဝါ-ဇနဝသဘာသုတ်၌ ရှုပါ။ [ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို ဘေဒစိန္တာဘာသာဋီကာ (၃၉၀) ဂါထာ၌ ကြည့်ပါ။]

မတဘာဝံစ-နတ်ရွာစံသည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ နိဝေဒေတုံ-သံတော်ဦးတင်ခြင်းငှါ၊ ဒွေ-၂ စောင်ကုန်သော၊ လေခါ-စာတို့သည်၊ ဧကက္ခဏေယေဝ-တစ်ပြုက်နက်သော ခဏ၌ပင်၊ အာဂတာ-ရောက်လာကုန်ပြီ၊ အမတ္တာ-အမတ်တို့သည်၊ ပဌမံ-ရှေးဦးစွာ၊ ပုတ္တဿ-သားတော်၏၊ ဇာတဘာဝံ-ဖွားမြင်သည်၏အဖြစ်ကို၊ အာရောစေဿာမ-သံတော်ဦးတင်ကြစို့၊ ဣတိ-ဤသို့ တိုင်ပင်၍၊ တံလေခံ-ထိုသားတော်ဖွားမြင်ကြောင်းစာကို၊ ရညော-မင်း၏၊ ဟတ္ထေ-လက်၌၊ ထပေသုံ-ထားကြကုန်ပြီ။ [မင်္ဂလာရှိသောအကြောင်းဖြစ်၍ ရှေးဦးစွာ ထိုစာကို ဆက်ကြသည်။]

ရညော-မင်း၏၊ တံလေယေဝ-ထိုခဏ၌ပင်၊ ပုတ္တသိနေဟော-သား၌ဖြစ်သော ချစ်ခြင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ-ဖြစ်၍၊ သကလသရီရံ-အလုံးစုံသောကိုယ်ကို၊ ခေါဘေတွာ-ချောက်ချားစေ၍၊ အဋ္ဌမိဉ္ဇ-ရိုးတွင်းခြင်ဆီကို၊ အာဟစ္စ-ထိခိုက်၍၊ အဋ္ဌာသိ-တည်ပြီ၊ တသ္မိ-ခဏေ-ထိုခဏ၌၊ ပိတု-ခမည်းတော်၏၊ ဂုဏံ-မိမိ၌ ချစ်ခြင်းဂုဏ်ကို၊ [ပိတုအတ္တနိ သိနေဟဂုဏံ-ဋီကာ။] အညာသိ-သိပြီ၊ (ကိံ)၊ မယိ-ငါသည်၊ ဇာတေပိ-ဖွားမြင်သော်လည်း၊ (ဖွားရာအခါတုန်းကလည်း)၊ မယုံ-ငါ၏၊ ပိတု-ခမည်းတော်၏၊ ဧဝမေဝ-ဤအတူပင်၊ သိနေဟော-ချစ်ခြင်းသည်၊ ဥပ္ပန္နော-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ၊ (အညာသိ)၊ သော-ထို အဇာတသတ်မင်းသည်၊ ဘဏေ-အမောင်တို့၊ ဂစ္ဆထ-သွားကြကုန်၊ မယုံ-ငါ၏၊ ပိတရံ-ခမည်းတော်ကို၊ ဝိသဇ္ဇေထ-လွတ်ကြကုန်၊ ဣတိ၊ အာဟ-ပြီ၊ ဒေဝ-မြတ်၊ ကိံ-အဘယ့်ကြောင့်၊ ဝိသဇ္ဇာပေထ-လွတ်စေပါကုန်သနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ သံတော်ဦးတင်၍၊ ဣတရံ-သားတော်ဖွားမြင်ကြောင်းစာမှတစ်ပါးသော၊ လေခံ-ခမည်းတော်နတ်ရွာစံကြောင်းစာကို၊ ဟတ္ထေ-လက်၌၊ ထပယိသု-ထားကြကုန်ပြီ။

သော-ထိုအဇာတသတ်မင်းသည်၊ တံ ပဝတ္တိံ-ထို ဖြစ်ပုံအကြောင်းကို၊ သုတွာ-၍၊ ရောဒမာနော-ငိုလျက်၊ မာတု-မယ်တော်၏၊ သမိပံ-အနီးသို့၊ ဂန္တော-သွား၍၊ အမ္မ-မယ်တော်၊ မယုံ-သားတော်၏၊ ပိတု-ခမည်းတော်၏၊ မယိ-သားတော်သည်၊ ဇာတေ-ဖွားမြင်လသော်၊ သိနေဟော-ချစ်ခြင်းသည်၊ အဟောသိနုခေါ-ဖြစ်ပါ၏လော၊ ဣတိ-ဤသို့မေးပြီ၊ သာ-ထိုမယ်တော်သည်၊ အာဟ၊ (ကိံ)၊

ခေါဘေတွာ။ ။ဘူ၊ ဒိ၊ ကိ ၃ ဂိုဏ်း၌ဖြစ်သော ခုဘဇာတ်သည် သဗ္ဗာလ-ပြင်းစွာလှုပ်ရှားချောက်ချားခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ကာရိတ် ဇော ပစ္စည်း၊ သား၌ဖြစ်သော ချစ်ခြင်းကအားကြီးလှသောကြောင့် ထို ချစ်ခြင်းလောဘနှင့်တကွဖြစ်သော ပိတိအဟုဒ်၏ ပြန့်ပွံ့ခြင်းရှိသည်အတွက် ထိုပိတိကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့လည်း တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပြန့်ပွံ့လေပြီ၊ ထို ပြန့်ပွံ့မှုသည် တစ်ကိုယ်လုံးကို လှုပ်ရှားချောက်ချားဝေလေရာ ရိုးတွင်းခြင်ဆီတိုင်အောင် ရောက်သွားလေသည်။

ဗာလပုတ္တ-အမိုက်သား၊ ကိ-အဘယ်ကို၊ ဝဒေသိ-ပြောဘိသနည်း၊ တဝ-သင်၏၊ ဒဟရကာလေ-ငယ်ရွယ်စဉ်အခါ၌၊ အင်္ဂုလိယာ-လက်ချောင်း၌၊ ပိဋ္ဌကာ-အိုင်းအမာသည်၊ (သွေးစုနာသည်)၊ ဥဋ္ဌဟိ-ထပြီ၊ ဝါ-ပေါက်ပြီ၊ အထ-ထိုအခါ၌၊ တံ-သင့်ကို၊ ရောဒမာနံ-ငိုနေသည်ကို၊ သညာပေတုံ-ကောင်းစွာသိစေခြင်းငှါ၊ ဝါ-နားလည်စေခြင်းငှါ၊ (“အငိုတိတ်အောင် ချောခြင်းငှါ”ဟုလို)၊ အသက္ကောန္တော-မစွမ်းနိုင်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ တံ-သင့်ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ-တရားဆုံးဖြတ်ရာအရပ်၌၊ နိသိန္နဿ-နေသော၊ တဝ-သင်၏၊ ပိတု-ခမည်းတော်၏၊ သန္တိကံ-အထံသို့၊ အာဂမံသု-သွားကြရကုန်ပြီ။

ပိတာ-ခမည်းတော်သည်၊ တေ-သင်၏၊ အင်္ဂုလိ-လက်ချောင်းကို၊ မုခေ-ပါစပ်၌၊ ထပေသိ-(ငုံ၍)ထားပြီ၊ ပိဋ္ဌကာ-အိုင်းအမာသည်၊ မုခေယေဝ-ခံတွင်း၌ပင်၊ ဘိဇ္ဇိ-ပေါက်ကွဲပြီ၊ အထခေါ-ထိုအခါ၌၊ ပိတာ-သည်၊ တဝ-သင်၏အပေါ်၌၊ သိနေဟေန-ချစ်ခြင်းကြောင့်၊ လောဟိတမိဿကံ-သွေးနှင့်ရောသော၊ တံပုဗ္ဗံ-ထို ပြည်ကို၊ အနိဋ္ဌဘိတွာဝ-ထွေးမပစ်မူ၍သာလျှင်၊ အဇ္ဈောဟရိ-မျိုချပြီ၊ တေ-သင်၏၊ ပိတု-၏၊ သိနေဟော-သည်၊ ဧဝရူပေါ-ဤသို့ သဘောရှိ၏၊ ဣတိ၊ (အာဟ)၊ သော-ထိုအဇာတသတ်မင်းသည်၊ ရောဒိတွာ-ငိုကြွေး၍၊ ပရိဒေဝိတွာ-မြည်တမ်း၍၊ ပိတု-၏၊ သရီရကိစ္ဆံ-ကိုယ်၌ပြုထိုက်သောကိစ္စကို၊ (မီးသဂြိုဟ်မှုကို)၊ အကာသိ-ပြုပြီ။

ဒေဝဒတ္တာပိ-သည်လည်း၊ အဇာတသတ္တု-ကို၊ ဝါ-သို့၊ ဥပသကံမိတွာ-၍၊ မဟာရာဇ-မင်းမြတ်၊ ယေ-အကြင်ယောက်ျားတို့သည်၊ သမဏံဂေါတမံ-ရဟန်းဂေါတမကို၊ ဇီဝိတာ-ဇီဝိတိန္ဒြေမှ၊ ဝေါရောပေဿန္တိ-ခွင်းနိုင်ကုန်လတ်၊ (တေ) ပုရိသေ-ထိုယောက်ျားတို့ကို၊ အာဏာပေဟိ-စေလွှတ်ပါလော၊ ဣတိ-သို့၊ ဝတွာ-ပြောဆို၍၊ တေန-ထိုအဇာတသတ်မင်းသည်၊ ဒိန္နေ-ပေးအပ်ကုန်သော၊ ပုရိသေ-ယောက်ျားတို့ကို၊ ပေသေတွာ-စေလွှတ်၍လည်းကောင်း၊ သယံ-ကိုယ်တိုင်၊ ဂိဇ္ဈကုဋ်-ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်သို့၊ အာရယု-တက်၍၊ ယန္တေန-ယန္တားဖြင့်၊ သိလံ-ကျောက်ကို၊ ပဝိဇ္ဇိတွာ-လိုမ့်ချ၍လည်းကောင်း၊ နာဠာဂီရိဟတ္ထိ-နာဠာဂီရိ

အနိဋ္ဌဘိတွာ။ ။ဌဘဇာတ်သည် ထွေးခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ [ထောမနိဓိ၌ “နိ+သ္မိဝ” ဇာတ်ဟူရှိ၏။] ထို့ကြောင့် “အနိဋ္ဌဘိတွာ” နေရာဝယ် “အနိဋ္ဌဟိတွာ”ဟုလည်းကောင်း၊ “အနုဋ္ဌဘိတွာ”ဟုလည်းကောင်း ရှိသည်ကား မကောင်းပါ၊ “အနိဋ္ဌဘိတွာတိ အဆဋ္ဌေတွာ”ဟု ဋီကာသစ်၌လည်း ပါ၍ရှိပါစေ။ [ခံတွင်းမှ လက်ချောင်းကို ထုတ်လိုက်လျှင် လေအေးကြောင့် နာလိမ့်မည်၊ ငုံထားလျှင် အာပူငွေ့ကြောင့် အနာသက်သာမည်၊ ထို့ကြောင့် လက်ချောင်းကို မထုတ်ဘဲ ပြည်သွေးကို မျိုချရလေသည်။]

ဆင်ကို၊ မုဉ္ဇာပေတွာပိ-လွတ်စေ၍လည်းကောင်း၊ [(တစ်နည်း) မုဉ္ဇာပေတွာ-
 ၍လည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့အတူရှိသော၊] ကေနစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော၊ ဥပါ
 ယေန-အကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ-နည်းလမ်းဖြင့်၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ မာရေတုံ-သေစေခြင်း
 ငှါ၊ ဝါ-ခြင်းငှါ၊ အသက္ကောန္တော-မစွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပရိဟိနလာဘသက္ကာ
 ရော-ယုတ်လျော့သော လာဘသက္ကာရရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပဉ္စ-ငါးမျိုးကုန်သော၊
 ဝတ္ထုနိ-တို့ကို၊ ယာစိတွာ-တောင်း၍၊ တာနိ-ထိုငါးမျိုးသော ဝတ္ထုတို့ကို၊ အလ
 ဘမာမော-မရလသော်၊ တေဟိ-ထိုငါးမျိုးသောဝတ္ထုတို့ဖြင့်၊ ဇနံ-လူအပေါင်းကို၊
 သညာပေဿာမိ-ကောင်းစွာသိစေအံ့၊ (မြတ်စွာဘုရားထက် မိမိက အကျင့်သာ
 ကြောင်းကို နားလည်စေအံ့) ဣတိ-ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ သံဃဘောဒံ-သံဃာ
 အသင်းခွဲခြင်းကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေသု-အရှင်သာရိပုတြာ
 အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်တို့သည်၊ ပရိသံ-ပရိသတ်ကို၊ အာဒါယ-ခေါ်ယူ၍၊ ပက္ကန္တေသု-
 ဖဲသွားကုန်လသော်။

ဥဏှလောဟိတံ-ပူသောသွေးကို၊ [ဗလဝသောကသမုဋ္ဌိတံ-အားကြီးသော
 သောကကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဥဏှဘူတံ လောဟိတံ၊-ဋီ၊သစ်။] မုခေန-ပါးစပ်ဖြင့်၊
 ဆဋ္ဌေတွာ-စွန့်ပစ်၍၊ (သွေးအန်၍-ဟူလို၊) နဝမာသေ-ကိုးလတို့ပတ်လုံး၊ ဂိလာန
 မဉ္ဇေ-ဂိလာန၏ညောင်စောင်း၌၊ နိပဇ္ဇိတွာ-လျောင်း၍၊ ဝိပ္ပဋိသာရဇာတော-ဖြစ်
 သော နှလုံးမသာခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဧတရဟိ-ယခုအခါ၌၊ ကုဟိ-အဘယ်
 အရပ်၌၊ သတ္တာ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝသတိ-သီတင်းသုံးတော်မူပါသနည်း၊ ဣတိ၊
 ပုစ္ဆိတွာ-မေး၍၊ ဇေတဝနေ-၌၊ (သတ္တာ-သည်၊ ဝသတိ-မူ၏၊) ဣတိ၊ ဝုတ္တေ-
 လျှောက်အပ်သော်၊ မဉ္ဇကေန-ညောင်စောင်းငယ်ဖြင့်၊ မံ-ငါ့ကို၊ အာဟရိတွာ-
 ဆောင်၍၊ သတ္တာရံ-မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿေထ-ပြကြပါကုန်၊ ဣတိ၊ ဝတွာ-

မုဉ္ဇာပေတွာပိ။ ။ယခုစာအုပ်များ၌ “မုဉ္ဇာပေတွာပိ”ဟု သမ္ပိဏ္ဏန ပိ သဒ္ဒါဖြင့် ရှိ၏၊
 ဋီကာတို့၌ကား “မုဉ္ဇာပေတွာတိ ဧတ္ထ ဣတိ သဒ္ဒေါ ပကာရတ္ထော (အတူ အနက်ရှိ၏)”
 ဟု ရှိ၏၊ ထိုဣတိဖြင့် “အဘိဓာရ ပုရိသပေသန၊ သိလာပဝိဇ္ဇန၊ ဟတ္ထိမုဉ္ဇာပန ၃ ပါးကို
 ပြန်၍ သုံးသပ်သည်”ဟု ဖွင့်ကြသည်။

သတ္တာရံ ဒဿေထ။ ။ရှင်ဒေဝဒတ်သည် လူ့ဘောင်၌သာနေလျှင် တစ်နည်းနည်းဖြင့်
 ရန်ပြုနေမည်သာ ဖြစ်သော်လည်း နောက်ဆုံးအချိန်တိုင်အောင် ဤကဲ့သို့ ဘုရားဖူးလိုစိတ်
 ဖြစ်မည် မဟုတ်ပါ၊ ထိုကဲ့သို့ စိတ်ဖြစ်မည့်အရေးကို မြင်တော်မူသောကြောင့်ပင် ဘုရားရှင်
 သည် ရှင်ဒေဝဒတ်အား ရဟန်းပြုခွင့်ပေးတော်မူခဲ့ပါသည်၊ ဤသို့ ဘုရားဖူးလိုစိတ်ဖြင့် လာခဲ့
 ရာ ဖူးခွင့်မရတော့မဘဲ မြေမျိုသောအခါ “ဣမေဟိ အဋ္ဌိဟိ”စသော ဂါထာဖြင့် ဘုရားရှင်
 ကို ကန်တော့သွားရှာပါသည်၊ ထို ကောင်းမှုကြောင့်ပင် အဝီစိမှလွတ်၍ ပါရမီဖြည့်ကာ
 ကမ္ဘာတစ်သိန်းထက်၌ “အဋ္ဌိဿရ”မည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ဗျာဒိပေးတော်မူ
 ပါသည်။ [ဓမ္မပဒ၊ ယမကဝဂ်၊ ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု။]

ပြော၍၊ ဝါ-ပြောခြင်းကြောင့်၊ အာဟရိယမာနော-ဆောင်အပ်သော်၊ ဘဂဝတော-
မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနာရဟဿ-ဖူးမြင်ခြင်းကိုထိုက်သော၊ ကမ္မဿ-၏၊ ဝါ-
ကို၊ အကတတ္တာ-မပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ [မဖူးမြင်ထိုက်လောက်အောင်
စော်ကားမှုကံကိုသာ ပြုခဲ့သောကြောင့်။] ဇေတဝနေ-ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌၊
ပေါက္ခရဏီသမိပေယေဝ-ရေကန်၏အနီး၌ပင်၊ ဒွေဓာ-၂ ဖြာ၊ ဘိန္န-ကွဲသော၊
ပထဝီ-မြေသို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ မဟာနိရယေ-အဝီစိငရဲကြီး၌၊ ပတိဋ္ဌိတော-
ပြီ။

ဣတိအယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ-ဤသုမင်္ဂလဝိလာသိနီမည်သော ဒီဃနိ
ကာယံအဋ္ဌကထာ၌၊ သင်္ခေါပေါ-အကျဉ်းတည်း၊ ဝိတ္ထာရကထာနယော-အကျယ်
ဆိုကြောင်းနည်းသည်၊ ခန္ဓကေ-ခန္ဓက၌ (စူဠဝဂ္ဂ၊ သံဃဘောဒကခန္ဓက၌)၊ အာဂ
တော-လာပြီ၊ ပန-ဆက်၊ အာဂတတ္တာ-ခန္ဓက၌အကျယ်လာသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊
သဗ္ဗ-အလုံးစုံသော အကျယ်စကားကို၊ (မယာ)န ပုတ္တံ၊ ဣတိ-အဇာတသတ္တု
အမည်ရပုံနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်အပြီးတည်း၊ [နိဂုံးကိုပြလို၍ “ဧဝံ”စသည်မိန့်။]
ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ အဇာတော-မမွေးဖွားသေးသည်၊ (ဟုတွာ)ယေဝ-ဖြစ်၍သာလျှင်၊
ရညော-၏၊ သတ္တု-ရန်သူသည်၊ ဘဝိဿတိ၊ ဣတိ-သို့၊ နေမိတ္တိကေဟိ-နိမိတ်
ကျမ်းကိုရွတ်ဖတ်တတ်သော ဆရာတို့သည်၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌော-ညွှန်ပြအပ်ပြီ၊ ဣတိ-
ထို့ကြောင့်၊ အဇာတသတ္တု-အဇာတသတ္တုမည်၏။

ဝေဒေဟီပုတ္တောတိ-ကား၊ အယံ-ဤ အဇာတသတ်မင်းသည်၊ ကောသလ
ရညော-မဟာကောသလမင်း၏၊ ဓိတာယ-သွီး၏၊ ပုတ္တော-သားတော်တည်း၊
ဝိဒေဟရညော-ဝိဒေဟမင်း၏၊ (ဓိတာယ-၏၊ ပုတ္တော-သည်၊) န-မဟုတ်၊ ပန-

ဝိတ္ထာရကထာနယော။ ။ဝိတ္ထာရကထာနယောတိ အဇာတသတ္တု ပဿာဒနာဒိ ဝသေန
ဝိတ္ထာရတော ဝတ္တဗ္ဗာယ ကထာယ နယမတ္တံ-အဇာတသတ်ကို ကြည်ညိုစေခြင်းမှ စ၍
အကျယ်ဆိုထိုက်သော စကား၏ နည်းမျှကို၊-ဋီကာ၊ မတ္တသဒ္ဒါဖြင့် ထည့်၍ဆိုခြင်းမှာ “ဤ၌
ဆိုမည်မဟုတ်သော နည်းမျှကို”ဟု သိစေလိုသောကြောင့်တည်း၊ “အကျယ်နည်းမျှကိုသာ
ဤ၌ မဆို၊ အကျဉ်းကိုကား ဤ၌ ဆိုထား၏”ဟူလို။

ဝေဒေဟီပုတ္တော။ ။[နာမည်ဟောဖြစ်၍ ဟိ၌ ရဿမပြုရ။] ဤပုဒ်ကို တိုက်ရိုက်အနက်ပေး
လျှင် “ဝိဒေဟမင်း၏ သွီးဖြစ်သော ဝေဒေဟီ၏သား”ဟု ပေးဖွယ်ရှိ၏၊ မှန်၏၊-“ဝိဒေဟဿ
အပစ္စံ ဝေဒေဟီ”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင် “ဝေဒေဟီ” အရ “ဝိဒေဟမင်း၏သွီးတော်”ရဖွယ်ရှိသည်၊
ထိုသို့ အနက်ယူမည်စိုးသောကြောင့် “န ဝိဒေဟရညော (ဓိတာယ ပုတ္တော)”ဟု ဗျတိရေက
ဝါကျကို နောက်၌ မိန့်ရသည်၊ ထိုမိဖုရားသည် အမှန်အားဖြင့် ကောသလမင်း၏သွီးတော်
တည်း၊ “ကောသလမင်း”ဟု ဆိုသော်လည်း ပဿနဒီကောသလမင်း မဟုတ်၊ ထိုမင်း၏
ခမည်းတော်ဖြစ်သော မဟာကောသလမင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “မဟာကောသလ
ရညော”ဟု ဖွင့်သည်၊ မှန်၏၊-ဝေဒေဟီမိဖုရားသည် ပဿနဒီကောသလမင်းနှင့် မောင်နှမ
အရင်းတည်း။

ထိုသို့ပင် ဝိဒေဟမင်း၏ သွီးတော်၏ သားမဟုတ်သော်လည်း၊ ဝေဒေဟီတိ ဧတံ-ဝေဒေဟီဟူသော ဤသဒ္ဒါသည်၊ ပဏ္ဍိတာဓိဝစနံ (ပဏ္ဍိတာ+အဓိဝစနံ)- ပညာရှိမိန်းမကိုဟောသောသဒ္ဒါတည်း၊ (ကိမိဝ-အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊) ဝေဒေဟီ ကာ ဂဟပတာနီ၊ အယျော အာနန္ဒော ဝေဒေဟမုနီတိ ယထာ-ဝေဒေဟီကာ ၊ပေ၊ ဝေဒေဟမုနိ အစရှိသည်ကဲ့သို့တည်း။ [ဝေဒေဟီကာ-ဉာဏ်ဖြင့်အားထုတ် တတ်သော၊ ဂဟပတာနီ-အိမ်ရှင်သူကြွယ်မ၊ ဝေဒေမုနိ-ဉာဏ်ဖြင့်အားထုတ်တတ် သော ရဟန်းတော်ဖြစ်သော၊ အယျောအာနန္ဒော-အရှင်အာနန္ဒာ။]

တတြ-ထိုဝေဒေဟီ ပုတ္တောဟူသောပုဒ်၌၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတ်ကား၊ ဝစနတ္ထော-တည်း၊ ဧတေန-ဤဉာဏ်ဖြင့်၊ (တံသမံဂီပုဂ္ဂလာ-ထိုဉာဏ်နှင့်ပြည့် စုံခြင်းရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်)၊ ဝိဒန္တိ-သိကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ သိကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုဉာဏ်သည်၊ ဝေဒေါ-ဝေဒမည်၏၊ ဧတံ-ဤဝေဒေါဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဉာဏဿ-ဉာဏ်ကို၊ အဓိဝစနံ-ဟောသောသဒ္ဒါတည်း၊ (ယာ-အကြင် မိဖုရားသည်)၊ ဝေဒေန-ဉာဏ်ဖြင့်၊ ဤဟတိဃဋတိဝါယမတိ-အားထုတ်တတ်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့်အားထုတ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (သာ-ထိုမိဖုရား သည်)၊ ဝေဒေဟီ-မည်၏၊ ဝေဒေဟီယာ-ဉာဏ်ဖြင့်အာထုတ်တတ်သော မိဖုရား ၏။ [ဉာဏ်ရှိသော မိဖုရား၏။] ပုတ္တော-သားတော်တည်း၊ ဝေဒေဟီပုတ္တော- တော်။

ဝေဒေဟီတိ။ ။မဟာကောသလမင်း၏ သွီးတော်ဖြစ်လျှင် “ကောသလီ”ဟု အမည်မှည့်ဘဲ အဘယ်ကြောင့် “ဝေဒေဟီ”ဟု အမည်မှည့်ရသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဝေဒေဟီတိ ၊ပေ၊ မေတံ”ဟု မိန့်သည်၊ ဝေဒေဟီသဒ္ဒါက ပညာရှိမိန်းမကို ဟောသောကြောင့် “ဝေဒေဟီ”ဟု အမည်မှည့်ရပါသည်-ဟူလို၊ “ထိုကဲ့သို့ ပညာရှိသူကိုဟောသော ဂုဏ်နာမ် အဖြစ်ဖြင့် သုံးစွဲရိုးရှိပါသလော”ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ယထာ ၊ပေ၊ ဝေဒေဟမုနိ” ဟု မိန့်သည်။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ယထာ”ဟုသာ ရှိ၏၊ “ယထာဟ”ဟု မရှိ၊ သုံးစွဲရိုး ဥဒါဟရုဏ်ကိုပြသော အရာဖြစ်၍ “အာဟ” မပါသောပါဌ်သာ ကောင်းသည်။]

ဝစနတ္ထ။ ။ဝစနတ္ထကို အဋ္ဌကထာ၌ အကျဉ်းသာပြထား၏၊ အကျယ်လုပ်လျှင် အပေါင်း ဝစနတ္ထ၌ “ဤဟတိတိ ဤဟံ၊ ဤဟဓာတ်၊ အ၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း၊ ဝေဒေန+ဤဟီ ဝေဒေဟီ”ဟု ပြုပါ။ [ဤဟတိကို “ပဝတ္တတိ”ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ကား “ဤဟ-ဥဿာဟေ”ဟုသာ ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာစာအုပ်တို့၌ ဃဋတိဟုလည်းကောင်း၊ ဃဋဓာတ်၏ စေတပ်ခြင်းအနက်ကို ယူမည်စိုး၍ “ဝါယမတိ”ဟုလည်းကောင်း ဓာတ်နက် အဖွင့်ကို တွေ့ရ၏၊ ပဝတ္တတိဟူသော ဋီကာ၌ အဋ္ဌကထာမှ တစ်နည်းအဖွင့်ဟု မှတ်သင့်၏။

တဒဟူတိ-ကား၊ တသ္မိံ အဟု-ထို နေ့၌၊ တသ္မိံ ဒိဝသေ-ထို နေ့၌၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ဧတ္ထ-ဤ နေ့၌၊ ဥပဝသန္တိ-ပြည့်စုံကုန်သည်ဖြစ်၍ နေကြကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ပြည့်စုံကုန်သည်ဖြစ်၍ နေကြရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော-ထိုနေ့သည်)၊ ဥပေါသထော-ဥပေါသထမည်၏၊ စ-ဆက်၊ ဥပဝသန္တိတိ(ပဒဿ)-ပုဒ်၏၊ သီလေန-သီလနှင့်၊ ဥပေတာ-ပြည့်စုံကုန်သည်၊ ဟုတွာဝါ-ဖြစ်၍သော်လည်းကောင်း၊ အနသနေန-အစာမစားခြင်းနှင့်၊ ဥပေတာ-ပြည့်စုံကုန်သည်၊ ဟုတွာဝါ-သော်လည်းကောင်း၊ ဝသန္တိ-နေကြကုန်၏၊ ဣတိအတ္ထော။ [“ဥပဝုတ္တာ-စောင့်သုံးကြကုန်လျက်”ဟု ရှေးစာအုပ်တို့၌ ရှိသေး၏၊ ပိုဟန်တူသည်။]

ပန-ဆက်၊ အယံ-ဤဆိုအပ်လတုံကား၊ ဧတ္ထ-ဤဥပေါသထေဟူသော ပါဠိ၌၊ အတ္ထုဒ္ဓါရော-ရထိုက်သမျှ အနက်တို့ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်းတည်း၊ အာဝုသော ကပ္ပိန-ငါ့ရှင် ကပ္ပိန၊ အာယာမ-လာ၊ သွားကြစို့၊ ဥပေါသထံ-ဥပုသ်သို့၊

တဒဟူ။ ။သောယေဝ+အဟော တဒဟော-ထိုနေ့၊ သတ္တမီဝစနေန ပန တဒဟူတိ ပဒသိဒ္ဓိ၊-ငိုကာသစ်၊ “တဒဟော”ဟူသော ကမ္မဓာရုံသမာသ်နောင် သို့ကို ဥပြု၍ “တဒဟူ” ဖြစ်သည်-ဟု ဆိုလိုသည်။

ဥပေါသထော။ ။ဥပ+ဝသဓာတ် ဓာတွန်မချေဘဲ ထပစ္စည်း၊ (တစ်နည်း) ဓာတွန်ချေ၍ အထပစ္စည်းဖြင့် “ဥပဝသထ”ဟု ဖြစ်ပြီးမှ ပ၏အနှင့် ဝကို (အဝကို) ဩပြု၍ “ဥပေါသထ”ဟု ဖြစ်သည်၊ ဥပဝသန္တိ၌ ဥပဥပသာရပုဒ်သည် အဘိဓာန်(၁၁၈၅)လာ အနက်တို့တွင် အနသနာဒိနှင့် ပြည့်စုံဟူသော အနက်နှင့်တကွ ကတ္တုသာနေအနက်ကိုပါ ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “သီလေန ပေ၊ ဥပေတာ”ဟု ဖွင့်သည်။

သီလေနဝါ အနသနေနဝါ။ ။“သီလေန ဥပေတာ”ဖြင့် သာသနာတော်၌ စောင့်သုံးအပ်သော အရိယာဥပုသ် (ဘုရားစသည်ကို အာရုံပြု၍ စောင့်ခြင်းစသည်)ကို ပြ၏၊ “အနသနေန ဥပေတာ”ဖြင့် အစာကို လုံးလုံးမစားဘဲ ကျင့်အပ်သော သာသနာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥပုသ်ကို ပြ၏။ [န+အသနံ အနသနံ-အစာမစားခြင်း။]

ဝါဖြင့်ယုပ္ပယ်။ ။ဤဝါသဒ္ဓါသည် သီလအနုသနံ ၂ မျိုးတွင် ရံခါတစ်မျိုးမျိုးသာ ရ၍၊ ရံခါ ၂ မျိုးလုံး ရသည်ကို ထွန်းပြသော အနိယမတ္တတည်း၊ ငိုကာတို့အလို ထိုအနိယမတ္တ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် (တစ်နည်း) တိုက်ရိုက် မဆိုအပ်သောအနက်တို့ကို စီရင်နိုင်သော အဝုတ္တဝိကပ္ပနတ္တ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် အဘိဇ္ဈာစသော ဒုစရိုက်ကိုလည်းကောင်း၊ မောသဝဇ္ဇ (မုသာဝါဒ) စသော ဒုဿီလျစသည်ကိုလည်းကောင်း သိမ်းယူ၏၊ ထိုမကောင်းမှုတရားနှင့် ပြည့်စုံ၍နေရာ ဖြစ်သောဥပုသ်ကို ဂေါပါလကဥပုသ်ဟုလည်းကောင်း၊ နိဂဏ္ဌဥပုသ်ဟုလည်းကောင်း ခေါ်သည်။

အယံ ပေ၊ အတ္ထုဒ္ဓါရော။ ။ဥပေါသထသဒ္ဓါအတွက် ဤနေရာ၌ အလိုရှိအပ်သော အနက်၏အစွမ်းဖြင့် ဝစနတ္တကိုပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဥပေါသထသဒ္ဓါ၏ ရနိုင်သမျှအနက်တို့ကို ထုတ်ပြခြင်းဟူသော အတ္ထုဒ္ဓါရကို ပြလိုသောကြောင့် “အယံ ပန”စသည်ကို မိန့်သည်။ [အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ အတ္ထုဒ္ဓေသတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ပါရာဇိကဏ် ဝေရဉ္စကဏ္ဍ ဘာသာငိုကာသမယအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ဝါ-ဥပုသ်ပြုရာအရပ်သို့၊ ဂမိဿာမ-သွားကုန်အံ့၊ (ပါဠိတော်ရင်းရှာပါ)၊ ဣတိ အာဒိသု-ဤသို့အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ပါတိမောက္ခုဒ္ဓေသော-ပါတိမောက်ကို ရွတ်ပြခြင်းသည်၊ ဥပေါသထော-ဥပေါသထမည်၏၊ ဝိသာခေ-ဝိသာခါ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော-ရစ်ပါးသော အင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထော-ဥပုသ်ကို၊ ဥပပုတ္တော-စောင့်သုံးအပ်ပြီ၊ (အင်္ဂုတ္တိုရ်-အဋ္ဌကနိပါတ်၊ ပဌမပုံ၊ ဥပေါသထဝဂ်၊ ဝိသာခါသုတ် ပါဠိတော်)၊ ဣတိ အာဒိသု-ဤသို့အစရှိသော ပါဠိတို့၌၊ သီလံ-သီလသည်၊ ဥပေါသထော-ဥပေါသထမည်၏။

သုဒ္ဓဿ-ကိလေသာမြူမှေး၊ ညစ်အကြေးမှ၊ ကင်းဝေးစင်ကြယ်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်၊ ဝေ-ထင်ရှားစွာ၊ သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ ဖဂ္ဂု-ဖဂ္ဂုဏီနက္ခတ်သည်၊ (ဟောတိ)၊ သုဒ္ဓဿ-၏၊ ဝါ-အတွက်၊ သဒါ-အခါ

ပါတိမောက္ခုဒ္ဓေသော။ ။သီလသုဒ္ဓိဝသေန-သီလစင်ကြယ်ခြင်း၏ အစွမ်းနှင့်၊ ဥပေတေဟိ သမဂ္ဂေဟိ-ပြည့်စုံကုန်သော ညီညွတ်ကုန်သောရဟန်းတို့သည်၊ ဝသီယတိ-နေအပ်၏၊ န ဥဋ္ဌိယတိ-ထ၍ မသွားအပ်၊ ဣတိ ဥပေါသထော၊ “ဥပေတေဟိ+ဝသီယတိတိ ဥပေါသထော” ဟု ပြုစေလိုရင်းတည်း၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ပါတိမောက်ရွတ်ပြခိုက်၌ စင်ကြယ်သော သီလနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ မထသွားဘဲ နားထောင်အပ်သောကြောင့် ပါတိမောက်ရွတ်ပြခြင်းကို “ဥပေါသထ”ဟု ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

သီလံ။ ။သမာဒါနဝသေန အဓိဋ္ဌာနဝသေနဝါ ဥပေစ္စ-(ဆောက်တည်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်) သီလသို့ကပ်ရောက်၍၊ အရိယာဝါသာဒိ အတ္ထာယ-အရိယာတို့၏ နေခြင်း အစရှိသောအကျိုးငှါ၊ ဝသိတဗ္ဗော အာဝသိတဗ္ဗော-ကျင့်သုံးထိုက်၏၊ ဣတိ ဥပေါသထော၊ “ဥပေစ္စ+ဝသိတဗ္ဗောတိ ဥပေါသထော”ဟု ပြုစေလိုရင်းတည်း၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ဆောက်တည်၍ ဖြစ်စေ၊ မဆောက်တည်ဘဲ အဓိဋ္ဌာန်၍ဖြစ်စေ ထိုသီလသို့ ကပ်ရောက်၍ နေအပ်သောကြောင့် သီလကို “ဥပေါသထ”ဟု ခေါ်ရသည်။

သုဒ္ဓဿ ပေ၊ ဖဂ္ဂု။ ။သုန္နရိကာမြစ်သို့ သွား၍ ရေချိုးလေ့ရှိသောကြောင့် သုန္နရိကာ ဘာရဒ္ဒါမေဉ်သော ပုဏ္ဏားသည် “ဖဂ္ဂုဏမာသ(တပေါင်းလ)ဝယ် ဥတ္တရဖဂ္ဂုဏီ နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်ရာနေ၌ သုန္နရိကာမြစ်ဝယ် ရေချိုးမှုကို ပြုသူအတွက် တစ်နှစ်လုံးပြုအပ်ခဲ့မိသော မကောင်မှု သည် ရေထည်း၌ မျောသွား၏”ဟု အယူရှိ၏၊ ထိုအယူကို ပယ်မြစ်ခြင်းငှါ “သုဒ္ဓဿဝေ သဒါဖဂ္ဂု”စသောဂါထာကို ဘုရားရှင်မိန့်တော်မူသည်၊ ထို့ကြောင့် “သဒါ ဖဂ္ဂုတိ နိစ္စကာ လမ္ဗိ ဖဂ္ဂုဏီနက္ခတ္တမေဝ”ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။ [“ဖဂ္ဂုဏီ”ဟု ဆိုလိုလျက် ဏီကို ချေထားသည်၊ “ဖဂ္ဂုဏ”ဟု ဆိုလိုလျှင်လည်း ဤကို ချေထားသည်။] မိန့်တော်မူလိုရင်းကား-“ကိလေသာ စင်ကြယ်နေသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အတွက် အမြဲ ဖဂ္ဂုဏီနက္ခတ် ယှဉ်နေသည်သာ၊ သဒါ သုဒ္ဓဿုပေါသထော-ဥပုသ်အင်္ဂါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အနုသနစသော အကျင့်တို့ကိုလည်း ကောင်း မဆောက်တည်သော်လည်း အမြဲဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်း ဖြစ်နေသည်သာ”ဟု မိန့်တော် မူလိုရင်းတည်း။

ခပ်သိမ်း၊ ဥပေါသထော-ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိအာဒိ သု-ဤသို့အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဥပဝါသော-ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်းသည်၊ (ဥပေါသထော-၏)၊ [မဇ္ဈိမနိကာယံ၊ မူလပဏ္ဏာသ၊ မူလပရိယာယဝဂ်၊ ဝတ္ထုသုတ် ပါဠိတော်။] ဥပေါသထောနာမ-ဥပေါသထမည်သော၊ နာဂရာဇာ-ဆင်မင်း၊ ဣတိ အာဒိသု-တို့၌၊ ပညတ္တိ-ဥပေါသထဆင်ဟူသော နာမည်ပညတ်သည်၊ (ဥပေါသထော-၏)။ [သုတ်မဟာဝါ၊ မဟာသုဒဿနသုတ် ပါဠိတော်။]

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဥပေါသထေ-ဥပုသ်နေ့ဖြစ်သော၊ တဒဟု-ထိုနေ့၌၊ သဘိက္ခူ ကာ-ရဟန်းနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဝါ-ရဟန်းရှိသော၊ အာဝါသာ-နေရာအရပ်မှ၊ (အဘိက္ခူကော-ရဟန်းမရှိသော၊ အာဝါသော-နေရာအရပ်သို့၊) န(ဂန္တဗ္ဗော)-မ သွားထိုက်၊ ဣတိအာဒိသု-တို့၌၊ ဥပဝသိတဗ္ဗဒိဝသော-စောင့်သုံးထိုက်ရာနေ့သည်၊ (ဥပေါသထော-၏)၊ [မဟာဝါ၊ ဥပေါသထက္ခန္ဓက၊ နဂန္တဗ္ဗဝါရ ပါဠိတော်။] ဣဓာပိ-ဤ တဒဟုပေါသထေဟူသော ပါဠိ၌လည်း၊ သောဇေ-ထိုဥပဝသိတဗ္ဗ ဒိဝသကိုသာ၊ အဓိပ္ပေတော-အလိုရှိအပ်၏၊ ပန-ဆက်၊ သော ဇေသ(ဇေသော ဥပေါသထော)-ထို ဥပုသ်နေ့သည်၊ အဋ္ဌမိ ၂၀၊ ဘောဒေန-အဋ္ဌမိဥပုသ်၊ စာတုဒ္ဓသီ ဥပုသ်၊ ပန္နရသီဥပုသ်တို့၏ အပြာအားဖြင့်၊ တိဝိဓော-၃ ပါးရှိ၏၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ သေသဒ္ဓယနိဝါရဏတ္ထံ-ကြွင်းသော အဋ္ဌမိဥပုသ်၊ စာတုဒ္ဓသီဥပုသ် ၂ ပါးအပေါင်းကို တားမြစ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (ဇေသဒ္ဓါထည့်၍ ထိုဇေဖြင့် တစ်နည်း- အညတ္တာပေါဟနနည်းအားဖြင့် ပယ်ခြင်းအကျိုးငှါ) ပန္နရသေတိ-ပန္နရသေဟူ၍၊

ဥပဝါသော။ ။အနုသနာဒိဝသေန-အစာမစားခြင်း အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဥပေစ္စ- ထိုအကျင့်သို့ ကပ်ရောက်၍၊ ဝသိတဗ္ဗော အနုဝသိတဗ္ဗော-အစဉ်နေအပ်၏၊ ဣတိ ဥပေါ သထော၊ “ဥပေစ္စ+ဝသိတဗ္ဗောတိ ဥပေါသထော”ဟု ပြုစေလိုရင်းတည်း၊ ဤ ဝိဂြိုဟ်အရ အစာမစားဘဲ ကျင့်ခြင်းစသော အကျင့်အမျိုးမျိုးကို (ထိုအကျင့်သို့ ကပ်၍နေအပ်သောကြောင့်) “ဥပေါသထ”ဟု ခေါ်ရသည်။

ပညတ္တိ။ ။အဘိဓာန်(၃၆၀)လာ ကာဠာဝကစသော ဆင်ဆယ်မျိုးတို့တွင် နဝမဆင် မျိုးကို “ဥပေါသထ”ဟု ခေါ်၏၊ ထို နာမည်ပညတ်သည် တစ်စုံတစ်ခုသော သဒ္ဓပ္ပပတ္တိနိမိတ် ကို မငဲ့ဘဲ အထင်ရရှိအားဖြင့် ဖြစ်၏။

ဥပဝသိတဗ္ဗဒိဝသော။ ။နေ့ကို “ဥပေါသထ” သဒ္ဓါက ဟောရာ၌ “ဥပဝသန္တိ ဧတ္တာတိ ဥပေါသထော”ဟု အဓိကရဏသာဓက ပြုရ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဥပဝသိတဗ္ဗ”၌ တဗ္ဗ ပစ္စည်း ကိုလည်း အဓိကရဏအနက်ဟောဟု ကြံမှ ထို အဋ္ဌကထာဝိဂ္ဂဟနှင့် ညီမျှမည်၊ ဒုကာသစ် ၌ “ဥပဝသန ကရဏဒိဝသော-စောင့်သုံးမှုကို ပြုရာနေ့”ဟု ပဌမဖွင့်သည်ကို စဉ်းစားပါ။

(အာယသ္မတာ အာနန္တရေန-သည်။) [“သင်္ဂီတိကာရေဟိ” ဟုလည်း ထည့်နိုင်သည်။] ဝုတ္တံ-လျှောက်အပ်ပြီ၊ တေနေဝ-ထို့ကြောင့်ပင်၊ ဥပဝသန္တိ ၊ပေ၊ ဥပေါသထောတိ-ဥပေါသထောဟူ၍၊ (မယာ)၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။

ကောမုဒိယာတိ-ကား၊ ကုမုဒဝတိယာ-ကုမုဒြာကြာရှိရာဖြစ်သော၊ (ရတ္တိယာ ဌိစပ်)၊ ကိရ-ရဲ့၊ တဒါ-ထိုအခါ၌၊ ကုမုဒါနိ-ကုမုဒြာကြာတို့သည်၊ သုပုပ္ဖိတာနိ-ကောင်းစွာအလွန်အမင်း ပွင့်ခြင်းရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဧတ္ထ-ဤ ညဉ့်၌၊ တာနိ-ထို ကုမုဒြာကြာတို့သည်၊ သန္တိ-ရှိကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ကုမုဒြာကြာရှိရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (သာ-ထိုညဉ့်သည်)၊ ကောမုဒိ-ကောမုဒိမည်၏၊ စာတုမာသိနိယာတိ-ကား၊ စာတုမာသိယာ-မိုး ၄ လတို့၏ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဟိ-မှန်၊ သာ-ထိုညဉ့်သည်၊ စတုနွမာသာနိ-မိုး ၄ လတို့၏၊ ပရိယောသာနဘူတာ-အဆုံးဖြစ်၍ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ စာတုမာသိ-စာတုမာသိမည်၏၊ ပန-ဆက်၊ ဣဓ-ဤပါဠိတော်၌၊ စာတုမာသိနိတိ-စာတုမာသိနိဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။

မာသပုဏ္ဏတာယ-တန်ဆောင်မုန်းလ၏ပြည့်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (ပုဏ္ဏာ၌ အဘိန္နဝိသေသနစပ်)၊ ဥတုပုဏ္ဏတာယ-မိုးဥတု၏ ပြည့်သည်၏အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သံဝစ္ဆရပုဏ္ဏတာယ-ကတ္တိကာနက္ခတ်ဖြင့်သတ်မှတ်အပ်သောနှစ်၏ ပြည့်သည်၏အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပုဏ္ဏာ-ပြည့်၏၊ သံပုဏ္ဏာ-ကောင်းစွာပြည့်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ လ၊ ဥတု၊ နှစ်အားဖြင့်

ကောမုဒိယာ။ ။ကုယံ-မြေ၌+မောဒတိ-လန်းလန်းဆန်းဆန်း(ဝမ်းမြောက်သကဲ့သို့) ဖြစ်၏၊ ဣတိ ကုမုဒံ (ကုမုဒြာကြာဖြူ)၊ နောက်၌ သုပုပ္ဖိတာနိကိုထောက်၍ ပဟူတ (ဗဟုတ္တ) အနက်၌၊ တစ်နည်း-အတိသယအနက်၌ “သဒ္ဓါဒိတော ဏ”သုတ်ဖြင့် အဿတ္ထိအနက်ရှိသော ဏ ပစ္စည်းသက်၍ “ကောမုဒ”ဟု ဖြစ်ပြီးမှ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်းဖြင့် “ကောမုဒိ”ဟု ဖြစ်၏၊ “ကုမုဒဝတိယာ”ဟု ဝန္တုပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်ခြင်းမှာ အဿတ္ထိအနက်ကို သိစေလိုသောကြောင့်တည်း။

သုပုပ္ဖိတာနိ။ ။ပုပ္ဖဓာတ်သည် ဝိကာသ (ပွင့်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊ ပုပ္ဖနံ ပုပ္ဖံ၊ သုဌ+ပုပ္ဖံ သုပုပ္ဖံ၊ သုပုပ္ဖံ သဉ္ဇာတံ ဧတေသံတိ သုပုပ္ဖိတာနိ-ကောင်းစွာဖြစ်သော လွန်စွာပွင့်ခြင်းရှိသော ကုမုဒြာကြာပန်းတို့၊ သဉ္ဇာတအဿတ္ထိအနက်၌ ဣတပစ္စည်း၊ ဤအဿတ္ထိအနက်ရှိသော ဣတပစ္စည်းကြောင့်ပင် ကောမုဒိ၌ ဗဟုတ္တ၊ သို့မဟုတ် အတိသယအနက်ကို ပြခဲ့ရသည်။

စာတုမာသိနိယာ။ ။“ပရိယောသာနဘူတာ”ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သောကြောင့် “မိုး ၄ လတို့၏+ပြည့်ကြောင်း”ဟု အနက်ထွက်၏၊ စတ္တာရော+မာသာ စတုမာသံ၊ စတုမာသဿ+ပူရဏီ စာတုမာသိ၊ ပူရဏအနက်၌ ဏ ပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤ ပစ္စည်း၊ ဣနိသက်လျှင် “စာတုမာသိနိ”ဟု ဖြစ်သောကြောင့် ထို ၂ ပုဒ်ကို ပရိယာယ်ပုဒ်ဟု မှတ်ပါ။

ပြည့်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုဏ္ဏာ-ပုဏ္ဏာမည်၏၊ စန္ဒော-လင်္ကာ၊ မာ ဣတိ-မာဟူ၍၊ ပုစ္ဆတိ-၏၊ သော-ထိုလသည်၊ ဧတ္ထ-ဤည၌၊ ပုဏ္ဏော-ပြည့်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ လ၏ပြည့်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (သာ-ထိုည၌သည်)၊ ပုဏ္ဏမာ-မည်၏၊ စ-ဆက်၊ ဧဝံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ပုဏ္ဏာယ ပုဏ္ဏမာယာတိ ဣမသ္မိ ပဒဒ္ဒယေ-ပုဏ္ဏာယ ပုဏ္ဏမာယဟူသော ဤပုဒ် ၂ ပါးအပေါင်း၌၊ အတ္ထော-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ရာဇာမစ္ဆ ပရိဝုတောတိ (ဧတ္ထ)-ရာဇာမစ္ဆ ပရိဝုတောဟူသော ဤပါဌ်၌၊ (ဂုဠတ္ထံ-လျှို့ဝှက်အပ်သောအနက်ကို)၊ ဟိ(ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေမိ)-ထုတ်၍ပြဦးအံ့၊ ဧဝရူပါယ-ဤသို့သဘောရှိသော၊ ရဇတယဋ ဝိနိဂ္ဂတာဟိ-ငွေအိုးမှ ထွက်ကုန်သော၊ ခိရဓာရာဟိ-နို့ရည်အယဉ်တို့ဖြင့်၊ ဓောဝိယမာန ဒိသာဘာဂါယ(ဝိယ)-ဆေးကြောအပ်သော အရုပ်မျက်နှာအဖို့ ရှိသကဲ့သို့လည်းဖြစ်ထသော။ [ယခုစာအုပ်တို့၌ ဝိယပုဒ် တိုက်ရိုက်ပါနေ၏၊ “ဧတ္တာပိ ဝိယသဒ္ဓေါ ယောဇေတဗ္ဗော”ဟု ဋီကာသစ်ဆိုသောကြောင့် ရှေးကပါဟန်မတူ။] ရဇတဝိမာနနိစ္ဆရိတေဟိ-ငွေမိမာန်မှ

ပုဏ္ဏာ။ ။ပူရဓာတ်၊ တ ပစ္စည်းကို ဣန္ဒ (နှုတ် ဣပြန်)၊ ပူရတိတိ ပုဏ္ဏာ၊ ထိုည၌ တန်းဆောင်မုန်းလဟူသော ကတ္တိကမာသလည်း ပြည့်၏။ [ဓမ္မုဒိပေအခေါ်အားဖြင့် ကောင်းကင်၌ စန္ဒမာသပြည့်လျှင် လူတို့ ခေါ်ရိုးဖြစ်သော ဝေါဟာရမာသလည်း တစ်လပြည့်၏၊ လပြည့်ကျော်တစ်ရက်မှစ၍ နောက်တစ်လဘက် ပါလေသည်။] မိုးဥတုလည်းပြည့်၏၊ ကတ္တိကာ နက္ခတ်ဖြင့် သတ်မှတ်အပ်သောတစ်နှစ်လည်းပြည့်၏၊ ထို့ကြောင့် “မာသပုဏ္ဏတာယ ပေ၊ ပုဏ္ဏာ”ဟု ဖွင့်သည်။

ပုဏ္ဏမာ။ ။မိနိယတိ ဒိဝသော ဧတေနာတိ မာ၊ မာဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ (ထောမနိဓိ၌ က ပစ္စည်း)၊ အထက်က လ၏ အတိုးအဆုတ်ကိုကြည့်၍ နေ့ကို မှတ်သားရသောကြောင့် “နေ့ကို နှိုင်းယှဉ်တိုင်းတာကြောင်း လ”ဟု ခေါ်သည်၊ လ၌ ၁၆ ပါးသော အစိတ်အပိုင်း ရှိ၏၊ ထို ၁၆ စိတ်ပြည့်သည်ကို “လပြည့်”ဟု ခေါ်သည်။

ဧဝရူပါယဟိ။ ။“ရာဇာမစ္ဆ ပရိဝုတော”အတွက် သဒ္ဓတ္ထကိုသာ မဖွင့်ဘဲ “အဘယံ ကြောင့်မင်းအမတ်တို့ခြံရံအပ်လျက် ထိုင်နေပါသနည်း”ဟူသော အန္တောလီန (အတွင်းငုပ်နေသော) စောဒနာဖွယ်ကို ဖြေဆိုရာရောက်အောင် ဖွင့်ပြလို၍ “ဧဝရူပါယဟိ”စသည်ကို မိန့်သည်၊ တင့်တယ်သောည၌ဖြစ်သောကြောင့် မင်းအမတ်တို့ ခြံရံအပ်လျက် ထိုင်နေပါသည်-ဟူလို။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ ဟိသဒ္ဓါ ပါ၏။]

ရဇတဝိမာန နိစ္ဆရိတေဟိ။ ။စာအုပ်တို့၌ “ဝိစ္ဆရိတေဟိ”ဟု တွေ့ရသော်လည်း ဝိဥပသာရနောက်၌ ဝိအတွက် ဒွေဘော်မရောက်နိုင်၊ “နိသံ+စရ”ဟု သက္ကတရှိသောကြောင့် နိ နောက်၌သာ ဒွေဘော်ရောက်နိုင်၏၊ ဒွေဘော်ရောက်လျှင် စကို ဆပြုမြဲဖြစ် သောကြောင့် “နိစ္ဆရိတေဟိ”ဟု ရှိသင့်သည်၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ရဇတဝိမာန ပဘာယ ဝါ ဝိပျရိတေဟိ”ဟု တစ်နည်းဖွင့်သောကြောင့် ထိုဋီကာလက်ထက်၌ “ဝိစ္ဆရိတေဟိ”ဟုပင် ရှိဟန်တူသည်၊ “ဝိစ္စုတေဟိ”ဟု ရှိသည်မှာ လုံးလုံးမကောင်းပါ။

ထွက်ပေါ်လာကုန်သော၊ မုတ္တာဝဋ္ဋိသုမနကုသုမဒါမ သေတဒုက္ခလ ကုမုဒဝိသ ဒေဟိ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော ပုလဲသွယ် မြလေးမန်းကုံး၊ ဘွဲ့ဖြူပုဆိုး၊ ကုမုဒြာ ကြာတို့ဖြင့်၊ [ဒွန်၏နောက်၌ရှိသော ဝိသာဒပုဒ်ကို မုတ္တာဝဋ္ဋိစသော ရှေ့ဒွန်ပုဒ် တို့၌လည်းလိုက်၍စပ်ပါ။] သမ္ပရိကိဏ္ဍာယဝိယစ-ကောင်းစွာထက်ဝန်းကျင်ရော ပြွမ်းသက်သို့လည်းဖြစ်ထသော၊ စတုရပတ္တိလေသ ဝိမုတ္တ ပုဏ္ဏစန္ဒပုဘာသမုဒ ယောဘာသိတာယ-၄ ပါးသော ညစ်နွမ်းကြောင်းအပြစ်တို့မှလွတ်သော လပြည့် ဝန်း၏ အရောင်အပေါင်းတို့ဖြင့်တင့်တယ်သော၊ ရတ္တိယာ-ညဉ့်၌၊ ရာဇာမစ္ဆေဟိ- ဝင်းမျိုးအဆက်ဆက်မှလာသော အမတ်တို့သည်၊ (တစ်နည်း) ရာဇာမစ္ဆေဟိ- ထက်အောက်ခံမင်း၊ အမတ်များတို့သည်၊ ပရိဝုတော-ခြံရံအပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ (နိသိန္နောဟောတိ”ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဣတိအတ္ထော။

ဥပရိပါသာဒဝရဂတောတိ-ကား၊ ပါသာဒဝရဿ-မြတ်သောပြာသာဒ်၏၊ ဥပရိ-အထက်၌၊ ဂတော-ရောက်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ မဟာရဟော-မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ် တို့အား ထိုတန်သော၊ သမုဿိတသေတစ္ဆတ္ထေ-ကောင်းစွာထောင်မတ်သော ထီးဖြူ

စတုရပတ္တိလေသ။ ။ဥပတ္တိလေသ ၄ ပါးကား “အဗ္ဗ၊ ဓူမ၊ ရဇော၊ ရာဟု၊ (တိမ်တိုက်၊ အခိုး၊ မြူ၊ ရာဟုအသူရိန်)”ဟု ပါဠိတော်လာ ၄ ပါးကို ဋီကာသစ်၌ ဆို၏၊ ဋီကာဟောင်း ၌ “မဟိကာ(ဆီးနှင်း)”ဟု ပါသေး၏၊ ထိုနည်း၌ တစ်ပါးပိုနေသည်၊ ထို ၅ ပါးကို ရည်ရွယ်၍ပင် “ဆီးနှင်း-မြူ-တိမ်၊ သူရိန်-မီးခိုး၊ ညစ်မျိုးငါဝ၊ ကင်းစင်လသို့”ဟု ရှေးဆရာ တို့ စပ်ဆိုကြသည်၊ ထို ၅ မျိုး၌ “ဓူမ-အခိုးအငွေ့”ဟူသည် မီးခိုးမဟုတ်၊ ရေခိုးရေငွေ့တည်း၊ ထိုရေခိုးရေငွေ့ကပင် တိမ်တိုက်ဖြစ်ရသောကြောင့် အဗ္ဗနှင့်ဓူမကို သဘောတူဟု ယူလျှင် ၄ မျိုးပင်ဖြစ်၏။

ရာဇာမစ္ဆပရိဝုတော။ ။“ဝု-သံဝရဏေ”ဟု ဓာတ်ကျမ်းရှိသောကြောင့် ထက်ဝန်းကျင် စောင့်ရှောက်ကာရံအပ်သည်ကို “ပရိဝုတ”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသို့ ကာရံထားခြင်းကိုပင် “ခြံရံအပ်” ဟု ခေါ်သည်၊ “ရာဇုနံ+အမစ္ဆာ”အရ မင်းမျိုးအဆက်ဆက် ခန့်အပ်ထားသော အမတ်ကြီးများကို “ရာဇာမစ္ဆ”ဟု ခေါ်၏၊ (တစ်နည်း) “ရာဇာနောစ-လက်အောက်ခံမင်း (ဘုရင်ခံစော်ဘွား) တို့လည်း၊ အမစ္ဆာစ-တို့လည်း၊ ရာဇာမစ္ဆာ”ဟုတွဲ၍ “ဘုရင်ခံစော်ဘွားနှင့်တကွ အမတ်တို့ သည်+ခြံရံအပ်”ဟု အနက်မှတ်ပါ။

ဥပရိ၊ ယေ၊ ဂတော။ ။“ဥပရိပါသာဒ-အထက်ဖြစ်သော ပြာသာဒ်”ဟု အနက်ယူမည် စိုး၍ “ပါသာဒဝရဿ+ဥပရိ”ဟု ဖွင့်သည်၊ “မြတ်သောပြာသာဒ်၏ အထက်ထပ်၌”ဟူလို၊ [ပသိဒန္တိ နယနမနာနိ အတြာတိ ပါသာဒေါ-မျက်စိနှင့်စိတ်တို့၏ ကြည်နူးရာ(ကြည်နူး စရာ) အဆောက်အဦးကို “ပါသာဒ”ဟု ခေါ်၏၊ ဥပရိပါသာဒ ဝရံ+ဦး+ဂတော ဥပရိပါသာ ဒဝရဂတော။]

မဟာရဟော၊ ယေ၊ ဆတ္ထေ။ ။မဟန္တာနံ-မြတ်သူ (အထက်တန်းလူ) တို့အား+အရဟံ- ထိုက်တန်သော နေရာတည်း၊ မဟာရဟံ၊ သမ္မာ+ဥဿိတံ သမုဿိတံ၊ ဥ+သိဓာတ်သည် ဥဿယ (မြင့်မောက်ထောင်မတ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊ ထိုသို့ ထောင်မတ်အောင်ပြုအပ်

ရှိသော၊ ကဉ္စနာသနေ-ရွှေနေရာ၌၊ ဝါ-သီဟာသနပလ္လင်၌၊ နိသိန္ဒော-ထိုင်နေသည်၊
ဟောတိ၊ ကသ္မာ-အဘယံကြောင့်၊ နိသိန္ဒော-သည်၊ (ဟောတိ-ဖြစ်သနည်း)။
[ထိုင်နေခြင်း၏ အကြောင်းမျှကိုသာ စောဒနာသည်၊ သာယာသောည၌ဖြစ်၍
ထိုင်နေကြောင်းကိုကား “ဧဝရူပါယဟိ” စသည်ဖြင့် ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ [နိဒ္ဒါဝိနော
ဒနတ္ထံ-အိပ်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (နိသိန္ဒော, ဟောတိ-၏။)

ဟိ-ချဲ့၊ အယံရာဇာ-သည်၊ ပိတရိ-ခမည်းတော်၌၊ ဥပက္ကန္တဒိဝသတော-
လုလ္လုပြုအပ်ရာနေ့မှ၊ (သတ်ဖို့ရန် လုလ္လုပြုအပ်ရာနေ့မှ)၊ [“ဥပက္ကမန္တ”ဟု အန္တ
ပစ္စည်းဖြင့် ရှိသည်ကားမကောင်း၊ ဥပက္ကန္တ၌ ဥပ+ကမု+တပစ္စည်း အဓိကရဏ
အနက်ဟော။] ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ (အဟံ)နိဒ္ဒ-အိပ်ခြင်းသို့၊ ဩက္ကမိဿာမိ-သက်ရောက်
အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ နှလုံးသွင်း၍၊ အက္ခိသု-မျက်စိတို့ကို၊ နိမိလိတမတ္တေသုယေဝ-
မှိတ်အပ်ကာမျှ ဖြစ်ကုန်လသော်သာ၊ (မှိတ်လျှင်မှိတ်ခြင်းသာ၊) သတ္တိသတအဗ္ဘာ
ဟတောဝိယ-လုံပေါင်းတစ်ရာဖြင့် ထိုးဆွအပ်သူကဲ့သို့၊ ကန္တမာနောယေဝ-ရောင်ရမ်း
မြည်တမ်းလျက်သာလျှင်၊ ပဗုဇ္ဈိ-နိုးပြီ၊ ဧတံ-ဤရောင်ရမ်းမည်တမ်းခြင်းသည်၊
ကိ-အဘယ်နည်း၊ (တစ်နည်း) ဧတံ-နိုးခြင်းသည်၊ ကိ-နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊
ဝုတ္တေ-မေးမြန်းအပ်သော်၊ ကိဉ္စိတိ-တစ်စုံတစ်ခုဟူ၍၊ (မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်

“စိုက်+ထူ-အပ်” ရာ၌ “ဥဿာပေတွာ”ဟု ကာရိတ်ဝင်စေရ၏၊ ဤ၌ ကာရိတ်မပါသော
ကြောင့် “ဥဿယတိ-ထောင်နေမတ်နေ၏၊ ဣတိ ဥဿိတံ”ဟု ပြုပါ။ [ဥ+သိဓာတ်၊
တ။] “သမုဿိတံ-ကောင်းစွာ ထောင်မတ်နေသော+သေတစ္ဆတ္တံ ယဿာတိ သမုဿိတသေ
တစ္ဆတ္တံ (ကဉ္စနာသနံ)။ [ရှင်ဘုရင်တို့၏ ထီးဖြူသည်ယိမ်းယိုင်၍ မနေရ၊ အမြဲ မတ်နေရသည်၊
ထီးယိုင်လျှင် တိုင်းပြည်ယိုင်၏၊ ထီးကျိုးလျှင် ပြည်ပျက်၏။]

ကဉ္စနာသနေ။ ။အဘိဓာန်(၃၅၇)၌ “ရည်တု ဟေမမာသနံ၊ သီဟာသနံ”ဟု ရှိသော
ကြောင့် ခြင်္သေ့ရုပ်ရှိသော (ခြင်္သေ့ခံသော) နေရာကို “ဟေမမာသနံ”ဟု ဆို၏၊ ဟေမနှင့်
ကဉ္စနသည် ပရိယာယ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ကဉ္စနာသနေကို “သီဟာသနေ”ဟု ဋီကာသစ်
ဖွင့်သည်။ [သီဟာကတိပ္ပဓာနံ-ခြင်္သေ့ရုပ်ပမာနရှိသော+အာသနံ သီဟာသနံ၊ ကဉ္စနခစိတံ-
ရွှေဖြင့်စိခြယ်အပ်သော+အာသနံ ကဉ္စနာသနံ.....အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာသူစိ။]

နိဒ္ဒါဝိနောဒနတ္ထံ။ ။နိပုဗ္ဗ+ဒါဓာတ်သည် သောပွန (အိပ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊
နိဒ္ဒါတိတိ နိဒ္ဒါ။ [“နိဒ္ဒါယတိ”ဟု ရှိရာ၌ ဒိဝါဒိဂိုဏ်းဟု သဒ္ဒနိတိ ဆို၏၊ ဓာတွတ္တသင်္ဂဟ
၌ကား လောကီကျမ်းတို့၌ ဘူဝါဒိသာရှိသောကြောင့် “အာကာရန္တာနုမာယော”သုတ်ဖြင့်
အာကို အာယပြုဟု မိန့်သည်။] နိဒ္ဒါယ+ဝိနောဒနံ နိဒ္ဒါဝိနောဒနံ။

ဟူ၍)။ န ဝဒတိ-မပြောနိုင်၊ [“ဧတံတိ ကန္တနံ၊ ပဗုဇ္ဈနံဝါ”ဟု ဋီကာသစ်၌ ရှိသင့်၏။ “ပဗောဓနံ-နိးစေ”ဟု ရှိသည်ကားမကောင်း။] တေန-ထို့ကြောင့်၊ အသ-ထိုမင်း၏၊ ဝါ-သည်၊ နိဒ္ဒါ-အိပ်ခြင်းကို၊ အမနာပါ-စိတ်ဖြင့်မရောက်အပ်၊ ဝါ-မနှစ်သက်အပ်၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အိပ်ခြင်းကိုမနှစ်သက်သည်၏အဖြစ် ကြောင့်) နိဒ္ဒါဝိနောဒနတ္ထံ-အိပ်ခြင်းကို ပယ်ဖြောက်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ နိသိန္ဓော (ဟောတိ)။

အပိစ-တစ်နည်းကား၊ တသ္မိံ ဒိဝသေ-ထို တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့၌၊ နက္ခတ္တံ-နက္ခတ်သဘင်သည်၊ ဝါ-ကို၊ သဃ်ဋ္ဌံ-ကြွေးကြော်အပ်သည်၊ ဟောတိ၊ သဗ္ဗံ-သော၊ နဂရံ-သည်၊ သုသမ္ဗုဋ္ဌံ-ကောင်းစွာတံမြက်လှည်းအပ်သည်၊ [“သိတ္တ သမ္ဗုဋ္ဌံ-ရေတို့ဖြင့်ဖြန်းအပ်၊ တံမြက်လှည်းအပ်သည်”သည်ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊ သာ၍ကောင်းသည်။] ဝိပုကိဏ္ဏဝါလုကံ-အထူးထူးအပြားပြား ရောပြွမ်းသောသဲ ရှိသည်၊ (သဲ ဖြန့်ခင်းထားအပ်သည်)၊ ပဉ္စဝဏ္ဏံ၊ ပေ၊ ဃရဒ္ဓါရံ-ငါးမျိုးသော အဆင်းရှိသောပန်း၊ ပေါက်ပေါက်၊ ရေပြည့်အိုးတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော အိမ်တံခါးရှိသည်၊ သမုဿိတံ၊ ပေ၊ သဗ္ဗဒိသာဘာဂံ-ကောင်းစွာထောင်မတ်သော တံခွန် ကုက္ကားတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော ညှိထွန်းအပ်သော ဆီမီး ပန်းတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာအဖို့ရှိသည်၊ ဝီထိသဘာဂေန- လမ်းမချင်း သဘောတူသောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရုတ္တာသဘာဂေန-လမ်းတိုချင်း

နက္ခတ္တံ သဃ်ဋ္ဌံ။ ။နက္ခတ္တန္တိ ကတ္တိကာနက္ခတ္တဆဏံ၊ သံ+ဃုသဓာတ်ံ တ ပစ္စည်း၊ သံဃောသီယိတ္တာတိ သံဃုဋ္ဌံ၊ “ယခုအခါ ကတ္တိကာနက္ခတ်ပွဲ ဖြစ်၏”ဟု ကောင်းစွာ ကြွေးကြော်အပ်ပြီ။ [ဋီကာသစ်၌ “သမ္မာ+ဃောသီတဗ္ဗံ”ဟု တ ပစ္စည်းအနက်ကို တဗ္ဗပစ္စည်း ဖြင့် ဖွင့်ထားသည်မှာ စဉ်းစားဖွယ်သာ။]

ပဉ္စဝဏ္ဏံ၊ ပေ၊ ဒ္ဓါရံ။ ။ဤပုဒ်သည် သဗ္ဗံ နဂရံနှင့် အရတူ၏၊ ပဉ္စဝဏ္ဏံ ကုသုမာနိ စ+လာဇာယောစ+ပုဏ္ဏဃဋ္ဌာယောစာတိ ပဉ္စ၊ ပေ၊ ပုဏ္ဏဃဋ္ဌာယော၊ တာဟိ+ပဋိမဏ္ဍိတာနိ ပဉ္စ၊ ပေ၊ မဏ္ဍိတာနိ၊ ဃရာနံ+ဒ္ဓါရာနိ ဃရဒ္ဓါရာနိ။ [ဋီကာသစ်၌ “ဃရေသု+ဒ္ဓါရံ”ဟု တွေ့ရ၏၊ စဉ်းစားပါ။] ပဉ္စဝဏ္ဏံ၊ ပေ၊ ပဋိမဏ္ဍိတာနိ+ဃရဒ္ဓါရာနိ ယဿာတိ ပဉ္စဝဏ္ဏံ၊ ပေ၊ ဃရဒ္ဓါရံ (နဂရံ)။

သမုဿိတံ၊ ပေ၊ ဒိသာဘာဂံ။ ။[တံခွန်အလုံးကို ဓဇ၊ အပြားကို “ပဋာကာ”ဟု ခေါ်သတတ်။] သမုဿိတာစ+တာ+ဓဇပဋာကာယောစာတိ သမုဿိတဓဇပဋာကာ၊ တာဟိ+ဝိစိတြာ သမုဿိတံ၊ ပေ၊ ဝိစိတြာ (ဒိသာဘာဂါ)၊ သမုဇ္ဇလိတာစ+တာ+ဒိပမာလာ ယောစာတိ သမုဇ္ဇလိတံ၊ ပေ၊ မာလာယော၊ တာဟိ+အလင်္ကာတာ သမုဇ္ဇလိတံ၊ ပေ၊ လင်္ကာတာ (ဒိသာဘာဂါ) ရှေ့ပုဒ်နှင့် ဒွန်တွဲ၊ ထို့နောက် ဗဟုဗ္ဗိဟိတွဲပါ။

ဝီထိ၊ ရုတ္တာ။ ။ရထား၊ မော်တော်ကားစသည်တို့ သွားလာအပ်သော လမ်းမကြီးကို ဝီထိဟုလည်းကောင်း၊ ထုတ်ချင်းမပေါက်သော (ဝင်လမ်းကို ပြန်၍ထွက်ရသော) လမ်းအတိုကို ရုတ္တာဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏၊ မိမိတို့ အိမ်ရှိရာလမ်းချင်း (လမ်းအလိုက်) ပျော်ရွှင်ကြခြင်းကို “သဘာဂေန နက္ခတ္တကိဋ္ဌံ”ဟု ဆိုသည်။

သဘောတူသောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ နက္ခတ္တကိစ္ဆ-နက္ခတ်သဘင် ပျော်ရွှင်ခြင်းကို၊ အနုဘဝမာနေန-ခံစားသော၊ မဟာဇနေန-များစွာသောလူအပေါင်းဖြင့်၊ သမာကိဏ္ဍ-ကောင်းစွာရောပြွမ်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ နက္ခတ္တဒီဝသတာယပိ-နက္ခတ်သဘင်နေ့၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊ နိသိန္နော-သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ၊ ဝဒန္တိ-ဆိုကြကုန်၏၊ ပန-ထိုသို့ပင် ဆိုကြပါကုန်သော်လည်း၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝတွာပိ-မဟာအဋ္ဌကထာ၌ ဆိုပြီး၍လည်း၊ ရာဇကုလဿနာမမင်းမျိုး၏မည်သည်၊ သဒါပိ-အခါခပ်သိမ်းလည်း၊ နက္ခတ္တမေဝ-နက္ခတ်သဘင်သည်သာ၊ (ဟောတိ)၊ ပန-စင်စစ်ကား၊ နိဒ္ဒါဝိနောဒနတ္ထယေဝ-အိပ်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းအကျိုးငှါသာ၊ ဧသ(ဧသော)-ဤမင်းသည်၊ နိသိန္နော၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ-သို့၊ သန္နိဋ္ဌာနံ-ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို၊ ကတံ-ပြုအပ်ပြီ။ [မဟာအဋ္ဌကထာယံ ဧဝံ ဝတွာပိ တတ္ထေဝ ဣတိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတန္တိ အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်။]

ဥဒါနံ ဥဒါနေသီတိ-ကား၊ ဥဒါဟာရံ-ဝမ်းမြောက်နှစ်လိုမြွက်ဆိုအပ်သောစကားကို၊ ဥဒါဟရိ-မြွက်ဆိုပြီး၊ ဟိ-ဥပမာဆောင်၊ ထင်အောင်ပြဦးအံ့၊ ယံတေလံ-အကြင်ဆီသည်၊ မာနံ-ချင့်ခွက်ကို၊ ဂဟေတုံ-ယူခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊

ဥဒါနံ။ ။“မည်သူ့အားပြောမည်”ဟု ရည်ရွယ်ချက်မရှိသော (ထိုစကားကို လက်ခံနားထောင်မည့်သူကို မငဲ့သော) လွန်ကဲသော ပီတိအဟုန်ကြောင့် နှုတ်မှအလိုလို ရုတ်တစ်ရက် ထွက်ပေါ်လာသော စကားသံကို “ဥဒါနံ”ဟု ခေါ်၏။ “ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ” ပုဒ်တို့၏ ရုပ်ပြီးပုံကို အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာဘာသာဋီကာနိဒါနကထာ “သာဂရစိန္တာအဖွင့်” ၌ ပြခဲ့ပြီ။

ဥဒါဟာရံ။ ။ဝိ အာပုဗ္ဗ ဟရဓာတ်ဖြင့် “ဗျာဟရိ”ပုဒ်သည် ပြောဆိုခြင်းအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့ ဥ+အာပုဗ္ဗ ဟရဓာတ်လည်း ထိုအနက်ကိုဟောနိုင်၏။ ဥဒါဟရိယတေတိ ဥဒါဟာရော-ပြောဆိုအပ် (မြွက်ဆိုအပ်)သော အသံ၊ ဥဒါနံနှင့် ဥဒါဟာရောသည် ပရိယာယ်တည်း။

ယံ တေလံ မာနံ။ ။ဋီကာသစ်၌ “မာနန္တိ မာနပတ္တံ ကတ္တုဘူတံ”ဟု ဆို၏။ “ယံ တေလံကို ကံ၊ မာနံကို ကတ္တာ”ဟု ဆိုလိုသည်။ “ဆီခွက်သည် အကြင်ဆီကိုယူခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်”ဟု ဂဟေတုံ န သက္ကောတိကိုထောက်၍ ဆိုခြင်းတည်း။ ဤအတိုင်းယူလျှင် နောက်ဝါကျ၌ တဠာကံကိုလည်း ကတ္တာဟု ဆိုရလိမ့်မည်။ သို့သော် “တဠာကောစ သရော နိတ္တိ” အဘိဓာန်(၆၇၈)၌ “တဠာကော”ဟု ပုလ္လိန်ရှိသောကြောင့် တဠာကံကို ကတ္တာဟု မဆိုနိုင်တော့၊ သို့ဖြစ်လျှင် တဠာကံသည် ကံပုဒ်ဖြစ်သကဲ့သို့-မာနံလည်း ကံပုဒ်သာ ဖြစ်သင့်တော့၏။

ဆက်ဦးအံ့-ကတ္တာနှင့် ကံတို့သည် များသောအားဖြင့် ကတ္တာသည် ရှေ့၊ ကံကား နောက်၌ နေတတ်၏။ ထို့ပြင်-နောက်ဝါကျရှိ ဂစ္ဆတိကြိယာ၏ ကတ္တာသည် “ယံ တေလံ” သာတည်း။ ၂ ဝါကျဆက်နေရာဝယ် နောက်ဝါကျအတွက် ကတ္တာ သိခြားမရှိလျှင် ရှေ့ဝါကျရှိ ကတ္တာသည် လိုက်ရိုးတည်း။ ထို့ကြောင့် “ယံ တေလံ”သည် ကတ္တာဖြစ်ဖို့ဘက်က အားကောင်း

ဝိသန္ဓိတွာ-ယိုစီး၍၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊ တံ-ထိုဆီကို၊ အဝသေကောတိ-အဝသေက
 ဟူ၍၊ ဝါ-ဆီပို ဆီလျှံဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိယထာ-ဆိုအပ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ယံ
 ဇလံ-အကြင်ရေသည်၊ တဠာကံ-တစ်ဘက်ဆည်ကန်ကို၊ ဂဟေတုံ-ယူခြင်းငှါ၊
 န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ အဇ္ဈောတ္တရိတွာ-လွမ်းမိုး၍၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊ တံ-
 ထိုရေကို၊ ဩယောတိ-ဩဃဟူ၍၊ ဝါ-ရေအလျင်ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိယထာစ-
 လည်းကောင်း၊ ဧဝမေဝ-ဤအတူပင်၊ ယံ ပီတိဝစနံ-အကြင် ပီတိကြောင့်ဖြစ်သော
 စကားသည်၊ ဟဒယံ-စိတ်နှလုံးကို၊ ဂဟေတုံ-ယူခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ-နိုင်၊
 အဓိကံ-လွန်ကဲသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ အန္တော-အတွင်း၌၊ အသဏ္ဌဟိတွာ-မတည်မူ၍၊
 ဗဟိ-အပသို့၊ နိက္ခမတိ-ထွက်၏၊ တံ-ထို ပီတိကြောင့်ဖြစ်သောစကားကို၊
 ဥဒါနန္တိ-ဥဒါန်းဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ၊ ဧဝရူပံ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ပီတိမယံ-
 ပီတိကြောင့်ဖြစ် သော၊ ဝစနံ-စကားကို၊ နိစ္ဆာရေသိ-ပေါ်ထွက်စေပြီ၊ ဝါ-မြွက်ဆိုပြီ၊
 ဣတိအတ္ထော။ [နိ+စရ၊ ကာရိတ် ဣပစ္စည်း၊ ဤဝိဘတ်၊ သအာဂုံ။]

ဒေါသိနာတိ-ကား၊ ဒေါသာပဂတာ-အပြစ်တို့မှကင်းသော၊ အဗ္ဘာ-တိမ်
 တိုက်လည်းကောင်း၊ မဟိကာ-ဆီးနှင်းလည်းကောင်း၊ ဓူမော-အခိုးလည်းကောင်း၊
 ရဇော-မြူလည်းကောင်း၊ ရာဟု-ရာဟုအသူရိန်လည်းကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စဟိ-

၍ ကံဖြစ်ဖို့ဘက်က အားမရှိပါ၊ ဂဟေတုံ၏ ကတ္တာလည်း ဝတ္တိစ္ဆာအားဖြင့် “ယံ တေလံ”ပင်
 ဖြစ်နိုင်၏၊ “ချင့်ခွက်က မဆန့်သောကြောင့် ဆီသည် ချင့်ခွက်ကို မယူဘဲ လျှံ၍ ထွက်သွား
 သည်”ဟူလို၊ ယဉ္ဇ ဇလံစသော နောက်ဝါကျ၊ ယံ ပီတိဝစနံစသော ဥပမေယျဝါကျတို့၌လည်း
 ဤနည်းအတိုင်း စိစစ်ပါ။

အဝသေကော။ ။ဤ “အဝသေကော”အရလည်း ရှေ့ အနိယမဝါကျရှိ “ယံ တေလံ”
 ပင်တည်း၊ ဤ နိယမဝါကျကိုထောက်၍လည်း “ယံ တေလံ”ဟူသော အနိယမသည်ပင်
 ပဓာနကတ္တာဖြစ်ဖို့ဘက်က အားကောင်းပြန်သည်၊ “အဝ+သဉ္ဇိယတေ-အောက်သို့+သွန်းဖြန်း
 အပ်၏၊ ဣတိ အဝသေကော”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်သော်လည်း ဝေါဟာရတ္ထအားဖြင့် အောက်သို့
 လျှံကျလာသော “အပိုအလျှံ”ဟု အနက်ဖြစ်၏။

ပီတိဝစနံ။ ။ပီတိပြဋ္ဌာန်းသော (ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်သော) စိတ်ကို “ပီတိ”ဟု
 ပဓာနနည်းအားဖြင့် ဆိုလို၏၊ ထို ပီတိစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇေသဒ္ဒကို “ပီတိဝစနံ”ဟု
 ဆို၏၊ ပီတိသမုဋ္ဌာနံ+ဝစနံ ပီတိဝစနံ၊ ထို ပီတိဝစနံကိုပင် “ဥဒါန”ဟု ခေါ်ရသည်။

ဒေါသိနာ။ ။ဒေါသေဟိ-အဗ္ဘာ မဟိကာစသော အပြစ်တို့မှ+ဣတာ (ဂတာ၊ အပဂ
 တာ)-ကင်းသောညဉ့်တည်း၊ ဒေါသိနာ၊ “ဒေါသိတာ”ဟု ဆိုလိုလျက် တကို နပြု၍
 “ဒေါသိနာ”ဟု ဖြစ်၏၊ လ နေတို့၏ ညစ်နွမ်း မှေးမှိန်ကြောင်းအပြစ်တို့ကိုပြရာ ပါဠိတော်
 ၌ “အဗ္ဘာ၊ ဓူမော၊ ရဇော၊ ရာဟု”အားဖြင့် ၄ ပါးသာရှိသော်လည်း “အဗ္ဘာ” ကို “ဆီးနှင်း+
 တိမ်တိုက်”ဟု ၂ မျိုးခွဲ၍ (“အဗ္ဘာ+မဟိကာ”ဟု ခွဲ၍) အဋ္ဌကထာ၌ အပြစ် ၅ မျိုးပြသည်။

ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ-ဤညစ်နွမ်းကြောင်းအပြစ်တို့မှ၊ (ဤမှေးမှိန်ကြောင်းအပြစ်တို့မှ)၊ ဝိရဟိတာ-ကင်းသော၊ (“ရတ္တိ” ဟူသော ပါဠိတော်၌စပ်)၊ [နောက်စာအုပ်များ၌ “တသ္မာ” ဟု ရှိ၏၊ ရှေးစာအုပ်များ၌ “တဿာ” ဟု ရှိသည်၊ တဿာကို “ထောမန” ၌ ဆဋ္ဌိကံအဖြစ်ဖြင့်စပ်၊ “တသ္မာ” ဟု ရှိခြင်းကား ရှေ့စကားသည် အကြောင်းပြမဖြစ်နိုင်သောကြောင့် မကောင်း။] တဿာ-ထိုည၌ကို၊ ရမဏိယာတိအာဒိနိ-ရမဏိယာ အစရှိကုန်သော၊ ပဉ္စ-ငါးပါးသောသဒ္ဓါတို့သည်၊ ထောမနဝစနာနိ-ချီးမွမ်းကြောင်းသဒ္ဓါတို့တည်း။

ဟိ-မှန်၏၊ (ချီးမွမ်းကြောင်းသဒ္ဓါဆိုသည်မှာ မှန်၏)၊ (တစ်နည်း)ဟိ-ချဲ့၊ (ချီးမွမ်းကြောင်းသဒ္ဓါဖြစ်ပုံကို ချဲ့)၊ သာ-ထိုည၌သည်၊ (ရမဏိယာ၊ အဘိရူပါ၊ ဒဿနိယာ၊ ပါသာဒိကာ၊ လက္ခဿာဟူသော ၅ ပုဒ်တို့၌စပ်)၊ မဟာဇနဿ-များစွာသော လူအပေါင်း၏၊ မနံ-စိတ်ကို၊ ရမယတိ-မွေ့လျော်စေတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ရမဏိယာ-မည်၏၊ [အနိယပစ္စည်း ကတ္တားဟော။] ဝုတ္တဒေါသ ဝိမုတ္တာယ-ဆိုအပ်ပြီးသော ၅ ပါးသောအပြစ်တို့မှ လွတ်သော၊ စန္ဒပ္ပဘာယ-လရောင်သည်၊ ဩဘာသိတတ္တာ-ထွန်းလင်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တစ်နည်း) စန္ဒပ္ပဘာယ-လရောင်ဖြင့်၊ ဩဘာသိတတ္တာ-ထွန်းပြောင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဤဟိတ်သည် အဘိရူပါစသည်တို့၏အကြောင်းလည်း ဖြစ်၏။] အတိဝိယ-အလွန်အကဲသာလျှင်၊ သုရူပါ-ကောင်းသောဆင်းရှိ၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ အဘိရူပါ-မည်၏၊ ဒဿိတုံ-ကြည့်ရှုခြင်းငှါ၊ ယုတ္တာ-သင့်၏၊ ဣတိ၊ ဒဿနိယာ-၏။ [“ပဿိတဗ္ဗာတိ ဒဿနိယာ” ဟု ပြု။] စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ ပသာဒေတိ-ကြည်လင်စေတတ်၏၊ ဣတိ၊ ပါသာဒိကာ-မည်၏၊ ဒိဝသမာသာဒိနိ-နေ့၊ လအစရှိသည်တို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ လက္ခဏံ-မှတ်သားကြောင်းသည်၊ ဝါ-အမှတ်အသားသည်၊ ဘဝိတုံ-ငှါ၊ ယုတ္တာ-သင့်၏၊ ဣတိ၊ လက္ခဿာ-မည်၏။

ကံနန္ဒဇ္ဇာတိ-ကား၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ ကံ-အဘယ်သို့သော၊ (တံ သမဏဝါ-ထို သမဏအစစ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သို့သော်လည်းကောင်း၊ တံ ဗြာဟ္မဏဝါ-ထို ဗြာဟ္မဏအစစ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သို့သော်လည်းကောင်း၊) (ပယိရူပါသေယျာမ)နခေါ-

လက္ခဿာ။ ။“လက္ခဏံဘဝိတုံ အရဟတိ” ကိုကြည့်၍ “လက္ခဏံ ဘဝိတုံ အရဟတိတိ လက္ခဿာ”ဟု ဘဝိတုံ အရဟတိတဒ္ဓိတ် ပြုသင့်၏၊ လက္ခဏံနောင် ဘဝိတုံ အရဟတိ အနက်၌ ဣ ပစ္စည်းသက်၊ ဣန္ဒြိယ (ဣ)ကို ဥပြု၊ ဒွေဘော်လာလျှင် “လက္ခဿာ”ဟု ပြီး၏။ [ဋီကာသစ်၌ကား လက္ခိတဗ္ဗာတိ လက္ခဏိယာ”ဟု ပြု၍၊ ဣ၌ ဤကို ချေပြီးမှ ဣန္ဒြိယကို ဥပြုလေသည်၊ ဥပမာ-ပေါက္ခရဏိယောမှ ပေါက္ခရဏောဖြစ်ပုံကဲ့သို့တည်းတဲ့၊ “ဤမျှလောက် သာယာသောည၌နှင့် ယှဉ်သော နေ့၊ လ၊ ဥတု၊ နှစ်၊ ဖြစ်ပါပေသည်”ဟု နေ့ လ စသည်တို့ကို မှတ်သားကြောင်းဖြစ်ရကား ပြခဲ့သည်အတိုင်း ဘဝိတုံ အရဟတိ တဒ္ဓိတ်သာ ပြုသင့်ပါသည်။]

ချဉ်းကပ်ရပါကုန်အံ့နည်း၊ သမဏံဝါ ဗြာဟ္မဏံဝါတိ-ကား၊ သမိတပါပတာယ-
ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သမဏံ-သမဏအစစ်
ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သို့သော်လည်းကောင်း၊ ဗာဟိတပါပတာယ-မျှောအပ်ပြီးသော
မကောင်းမှုရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗြာဟ္မဏံ-ဗြာဟ္မဏအစစ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သို့
သော်လည်းကောင်း၊ [“ပယိရပါသေယျာမနုခေါ”ဟူသော ပါဠိတော်၌စပ်။]

ယံ နော ပယိရပါသတောတိ-ဟူသော၊ ဧသ(ဧသော)-ဤသဒ္ဒါသည်၊ ဝစန
ဗျတ္တယော-ဝှစ်၏ဖောက်ပြန်ခြင်းရှိသော သဒ္ဒါတည်း၊ ယံ (သမဏံဝါ)-အကြင်
သမဏအစစ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သို့သော်လည်းကောင်း၊ ယံ(ဗြာဟ္မဏံဝါ)-အကြင်

သမိတပါပတာယ။ ။အခြားနေရာ၌ “သမဏ”ဟု လာလျှင် ရဟန်းတော်အားလုံးကို
ယူနိုင်သော်လည်း ဤနေရာ၌မူ ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော ပရမတ္ထသမဏ
အစစ် ရဟန္တာဖြစ်သော သမဏကိုသာ ယူစေလိုသောကြောင့် “သမိတပါပတာယ”ဟု
(သမဏမည်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒပ္ပဝတ္တိနိမိတ်) ဟိတ်ကို မိန့်၏၊ [ဗြာဟ္မဏ
အရလည်း ဇာတိဗြာဟ္မဏ (ပုဏ္ဏား)တို့ကို မယူဘဲ ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏ (ရဟန္တာ)ကိုသာ
ယူစေလိုသောကြောင့် “ဗာဟိတပါပတာယ”ဟု မိန့်ပုံကိုလည်းသိပါ၊ သမဏဗြာဟ္မဏပုဒ်
ပြီးပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဝေရဉ္စကဏ္ဍဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

မေးဖွယ်။ ။“အဘယ်ကိုထောက်၍ ပရမတ္ထသမဏဗြာဟ္မဏကိုသာ ယူရသနည်း”ဟု
မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-ပါဠိတော်၌ “ယံ နော ပယိရပါတော စိတ္တံ ပသီဒေယျ”ဟု
နောက်ဝါကျရှိ၏၊ စိတ်ကို ကြည်နူးစေနိုင်၊ ကြည်ညိုစေနိုင်သော သမဏဗြာဟ္မဏဟူသည်လည်း
ရဟန္တာသမဏဗြာဟ္မဏပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ပြင်-အဇာတသတ်မင်းသည် ထိုအချိန်၌ ဘုရားရှင်ကို
ချဉ်းကပ်လိုသောဆန္ဒ ဖြစ်နေ၏၊ ထို့ကြောင့် ပရမတ္ထ (အစစ်အမှန်) ဖြစ်သော သမဏဗြာဟ္မဏ
ကိုသာ မင်း၏အလိုကျ ယူရပါသည်။

ဝစနဗျတ္တယော။ ။ဗဟုဝှစ်ဆိုထိုက်ရာ၌ ဧကဝှစ်ဆိုခြင်း၊ ဧကဝှစ်ဆိုထိုက်ရာ၌ ဗဟုဝှစ်
ဆိုခြင်းကို ဝစနဗျတ္တယ (ဝှစ်ပြန်ခြင်း)ဟု ခေါ်၏၊ “ဝစနဝိလ္လာသ”နှင့် သဘောတူပင်တည်း၊
ပါဠိတော်၌ “နော+ပယိရပါသတော”ဟု ရှိ၏၊ နောသည် ဗဟုဝှစ်၊ ပယိရပါသတောသည်
(ဂစ္ဆတောကဲ့သို့) ဧကဝှစ်တည်း၊ ဝိသေသန+ဝိသေသျဖြစ်သော ထို ၂ ပုဒ်သည် ဝှစ်ချင်းတူသင့်
ပါလျက် မတူသောကြောင့် “ပယိရပါသတော”ကိုဝစနဗျတ္တယဟု ဆိုသည်၊ မှန်၏-“ကွစိ
ဇာတိအတ္တဂရုသု”ဟူသော သဒ္ဒနိတိ၊ ကာရက၊ (၁၂၄)သုတ်နှင့်အညီ၊ မိမိအတွက် ဗဟုဝှစ်
သုံးစွဲနိုင်သောကြောင့် “နော”ဟူသော ဗဟုဝှစ်သည် ရိုးရာအမှန်ပင်ဖြစ်၏၊ ပါဠိတော် ရှေ့
ဝါကျ၌ “ပယိရပါသေယျာမ”ဟူသော ဗဟုဝှစ်နှင့်လည်း လိုက်လျော၏၊ ထို နောသဒ္ဒါနှင့်
မကိုက်ညီသော “ပယိရပါသတော”သည်သာ ဝစနဗျတ္တယဖြစ်သည်။

ဗျတ္တယော။ ။ထောမနိမိ၌ ဝိ+အတိ+ဣဇာတ်၊ အပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော “ဗျတုယ”
ပုဒ်သည် ပါဠိ၌ ဝိ+အတိ+ဣဇာတ်၊ အပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော “ဗျတ္တယ”ဟု ဖြစ်၏။ [ဝိ
၏ ဣကို ယ၊ ဝကို ဗပြ၊ ဣဇာတ်ကို အယ၊ တိ၏ ဣကိုချေ၊ ဒွေဘော်လာ။] ထိုပုဒ်ကို

ဗြာဟ္မဏအစစ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သို့သော်လည်းကောင်း၊ အမှောက်-ငါတို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ ပဉ္စပုစ္ဆနဝသေန-ပြဿနာကိုမေးခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ပယိရုပါသန္တာနံ-ချဉ်းကပ်ကုန်လသော်၊ မခုရံ-ချို့မြိန်သောအရသာနှင့်တူသော၊ ဓမ္မံ-ကို၊ သုတွာ-နာရ၍၊ ဝါ-နာရခြင်းကြောင့်၊ စိတ္တံ-သည်၊ ပသီဒေယျ-ကြည်လင်ရာ၏၊ ဣတိ၊ အတ္ထော။ [“ပဉ္စပုစ္ဆနံ ပေ၊ ပယိရုပါသန္တာနံ အမှောက်”ဟုလည်း တစ်နည်းပေးပါ။]

ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ ရာဇာ-သည်၊ သဗ္ဗေနပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ဣမိနာ ဝစနေန-ဤ ရမဏီယာဝတဘော အစရှိသောဥဒါန်းစကားဖြင့်၊ ဩဘာသနိမိတ္တကမ္မံ-အရိပ်အရောင်နိမိတ်အမှုကို၊ အကာသိ-ပြုပြီ၊ ကဿ-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်၊ (“အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ် သိစေခြင်းအကျိုးငှါ”ဟူလို)၊ အကာသိ-နည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ ဇီဝကဿ-ဇီဝက၏အတွက်၊ (အကာသိ-ပြီ၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း)၊ ကိမတ္ထံ-အဘယ်အကျိုးငှါ၊ (အကာသိ)၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနတ္ထံ-ဖူးမြင်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (အကာသိ)၊ ဘဂဝန္တံ-သို့၊ ဝါ-ကို၊ သယံ-ကိုယ်တိုင်၊ ဒဿနာယ-ဖူးမြင်ခြင်းငှါ၊ ဥပဂန္တံ-ချဉ်းကပ်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ ကိ-မစွမ်းနိုင်သလော၊ ဣတိ-ဤကားအမေးတည်း၊ အာမ-အိမ်း၊ (ဘဂဝန္တံ-သို့၊ ဝါ-ကို၊ သယံ-တိုင်၊ ဒဿနာယ-ငှါ၊ ဥပဂန္တံ-ငှါ)၊ န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ ကသ္မာ-နည်း၊ မဟာပရာတောယ-များသောအပြစ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ဟိ-ချဲ့၊ တေန-ထိုမင်းသည်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဥပဠာကော-အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော၊ အရိယသာဝကော-အရိယသာဝကဖြစ်သော၊ အတ္ထနော-၏၊ ပိတာ-ခမည်းတော်ကို၊ မာရိတော-သေစေအပ်ပြီ၊ ဝါ-သတ်အပ်ပြီ၊ စ-သည်သာမကသေး၊

“ဗျတိက္ကမ၊ ဝိပရိယယ”အနက်ဟောဟု ဖွင့်၏၊ ဤ၌ ဝိပရိယယ (ဝိပလ္လာသ) အနက်ဟောတည်း၊ ဗျတ္တယနံ ဗျတ္တယော၊ ဝစနေဿ+ဗျတ္တယော ယဿာတိ ဝစနေဗျတ္တယော-ဝှစ်၏ဖောက်ပြန်ခြင်းရှိသော သဒ္ဒါ။ [ဋီကာသစ် ရှေးစာအုပ်၌ “ဝစနေဗျတ္တိယောဂေါ”ဟု ပါ၍ပျက်၏၊ ဝိပလ္လာသောညတာဘာဂေါ၊ ဗျတ္တယော ဝိပရိယယော-အဘိဓာန်(၇၇၆)။]

သဗ္ဗေနပိ ပေ၊ ကမ္မံ။ ။ရမဏီယာ-စသော ဥဒါန်းစကားအားလုံးကို “သဗ္ဗေနပိ”ဟု ဆိုသည်၊ ဩဘာသနိမိတ္တကမ္မံ ၂ မျိုး၏ အထူးကို ပါရာဇိကဏ်သံဃာဒိသေသံ ကုလဒူသနသိက္ခာပုဒ်၏ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ထား၏၊ ဤ၌ကား ၂ မျိုးလုံးကိုပင် သဘောတူဟု ယူစေလိုသောကြောင့် “ဩဘာသဘူတံ နိမိတ္တကမ္မံ၊ ပရိဗျတ္တံ (ထင်ရှားသော) နိမိတ္တကရဏန္တိ အတ္ထော”ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်သည်၊ ဘုရားရှင်၏အထံတော်သို့ ချဉ်းကပ်လိုသော မိမိစိတ်ကို ထင်ရှားပြသောကြောင့် “ရမဏီယာဝတဘော”စသော ဥဒါန်းစကားကိုပင် ဩဘာသ (အရောင်ကဲ့သို့ ထင်ရှားသော) “နိမိတ္တကမ္မံ (နိမိတ်ပြုမှု)”ဟု ဆိုသည်၊ ဩဘာသတီတိ ဩဘာသော (အရိပ်အရောင်)၊ နိမိတ္တဿ-အမှတ်နိမိတ်ကို+ကမ္မံ-ပြုခြင်းတည်း၊ နိမိတ္တကမ္မံ-ခြင်း။]

ဒေဝဒတ္တော-သည်၊ တမေဝ-ထိုမင်းကိုပင်၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဗဟု-များစွာသော၊ အနတ္တံ-စီးပွားမဲ့ကို၊ အကာသိ-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဒေသ(ဒေသော)-ဤမင်းသည်၊ မဟာပရာဇော-များသောအပြစ်ရှိ၏၊ တာယမဟာပရာတောယ-ထို များသောအပြစ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သယံဂန္တံ၊ န သက္ကောတိ၊ ပန-ဆက်၊ ဇီဝကော-သည်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဥပဋ္ဌာကော-အလုပ်အကျွေးတည်း၊ တဿ-ထိုဇီဝက၏၊ ပိဋ္ဌိဆာယာယ-ကျောအရိပ်ဖြင့် (ကျောအရိပ်ကိုခိုသဖြင့် “ဇီဝကကို အမှီပြု၍” ဟုလို)၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ပဿိဿာမိ-ဖူးမြင်ရတော့အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ ဩဘာသနိမိတ္တကမ္မံ-အရိပ်အရောင်နိမိတ်အမှုကို၊ အကာသိ။

ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး၊ စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ဇီဝကော-သည်၊ မယု-ငါ၏အတွက်၊ ဣဒံ ဩဘာသနိမိတ္တကမ္မံ (အကာသိ)၊ ဣတိ-သို့၊ ဇာနာတိ ကိ-သိသလော၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ အာမ-အိမ်း၊.....ဇာနာတိ-သိ၏၊ (ဣတိ-ဤကားအဖြေတည်း၊) အထ-ထိုသို့ သိပါလျက်၊ ကဿာ-အဘယံ ကြောင့်၊ တုဏှိ-ဆိတ်ဆိတ်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ရသနည်း၊ ဣတိ-ဤကားအမေး တည်း၊ ဝိက္ခေပပ္ပစ္ဆေဒနတ္ထံ-မိမိစကားကို ပယ်ရှားမှုကိုဖြတ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (တုဏှိ အဟောသိ၊ ဣတိ-ဤကားအဖြေတည်း)၊ ဟိ-ချဲ့၊ တဿံ ပရိသတိ-ထို ပရိတ် သတ်၌။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “တသ္မိဟိ” ဟု ရှိ၏၊ မကောင်း၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသသော် လည်း ကြံပါ။] ဆန္တံ-၆ ယောက်ကုန်သော၊ သတ္တာရာနံ-တိတ္ထိဆရာတို့၏၊ ဥပဋ္ဌာကာ-အလုပ်အကျွေးဖြစ်ကုန်သော၊ ဗဟု-များစွာသော အမတ်တို့သည်၊ သန္နိပတိတာ-စည်းဝေးကြကုန်၏၊ (အစည်းအဝေးတွင်ပါဝင်ကြကုန်၏-ဟုလို)၊ တေ-ထိုအမတ်တို့သည်၊ အသိက္ခိတာနံ-သိက္ခာမရှိသော ဆရာတို့ကို၊ ပယိရုပါ နေန-ချဉ်းကပ်ခြင်းကြောင့်၊ သယံပိ-ကိုယ်တိုင်လည်း၊ အသိက္ခိတာဝ-သိက္ခာ မရှိကုန်သည်သာ။

တေ-ထိုအမတ်တို့သည်၊ မယိ-ငါသည်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဂုဏကထံ-ဂုဏ် တော်စကားကို၊ အာရဒ္ဓေ-စ၍ အားထုတ်လသော်၊ အန္တ ရန္တ ရာ-အကြား အကြား ၌၊ ဥဋ္ဌာယ ဥဋ္ဌာယ-ထ၍ထ၍၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ သတ္တာရာနံ-တို့၏။

ဝိက္ခေပပ္ပစ္ဆေဒနတ္ထံ။ ။ဝိ+ခိပဓာတ်၊ ဣပစ္စည်းသည် “အထူးထူး+ပစ်ပယ်ခြင်း” ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ဇီဝက၏ ဘုရားဂုဏ်တော်ကို ပြောနေခိုက်မှာ တိတ္ထိသာဝကအမတ်တို့က သူတစ်ခွန်း ငါတစ်ခွန်း ဝင်၍ပြောကြလျှင် ဇီဝက၏စကားကို ထိုအမတ်တို့က ပစ်ပယ်ရာ ရောက်၏၊ ထိုသို့ ပစ်ပယ်ခြင်းကို+ပစ္ဆေဒ-ဖြတ်ခြင်းဟူသည် ထိုသို့ မပစ်ပယ်နိုင်အောင် (သူတို့ပြောလိုသမျှ ပြောနှင့်စေတော့)ဟု အချိန်ကိုစောင့်ဆိုင်းနေခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “တေ မယိ ပေ၊ အထာဟံ နိဗ္ဗိက္ခေပံ သတ္တုဂုဏံ ကထေတွာ”ဟု ဆိုသည်။

ဂုဏ်-ဂုဏ်ကို၊ ကထေသသန္တိ-ပြောကြကုန်လတ်၊ ဧဝံ-ဤသို့ပြောကြလသော် (ထ၍ထ၍ သူတစ်ခွန်း၊ ငါတစ်ခွန်း ပြောကြလသော်)၊ မေ-ငါ၏၊ သတ္တု-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဂုဏကထာ-ဂုဏ်တော်စကားသည်၊ ပရိယောသာနံ-အဆုံးသို့၊ နဂမိဿတိ-မရောက်တော့လတ်၊ ပန-ဆက်၊ ရာဇာ-သည်၊ ဣမေသံ-ဤအမတ်တို့၏၊ ကုလူပကေ-အမျိုးသို့ (အိမ်သို့) ချဉ်းကပ်သော တိတ္ထိဆရာတို့သို့၊ ဥပသင်္ကမိတွာ-၍၊ ဂဟိတာသာရတာယ-ယူအပ်ပြီးသောအနှစ်သာရ မရှိသူတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-အနှစ်သာရ မရှိသူတို့ဟု မှတ်ယူပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တေသံ-ထို တိတ္ထိဆရာ တို့၏၊ ဂုဏကထာယ-ဂုဏ်စကားဖြင့်၊ အနတ္တမနော-မိမိစိတ် မရှိသည်၊ ဟုတွာ၊ မ-ငါ့ကို၊ ပဋိပုစ္ဆိဿတိ-တစ်ဖန်မေးလတ်၊ အထ-ထိုအခါ၌၊ အဟံ-သည်၊ နိဗ္ဗိက္ခေပံ-မိမိစကားကို ပယ်ရှားခြင်းမရှိသော၊ သတ္တုဂုဏ်-မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော်ကို၊ ကထေတွာ-သံတော်ဦးတင်၍၊ ရာဇာနံ-မင်းကို၊ သတ္တု-၏၊ သန္တိကံ-သို့၊ ဂဟေတွာ-ခေါ်၍၊ ဂမိဿာမိ-သွားအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ ဝါ-ဤသို့ အကြံဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဇာနန္တောဝ-သိလျက်ပင်၊ (မိမိကို ရည်ရွယ်၍ပြောကြောင်း သိလျက်ပင်)၊ ဝိက္ခေပပုစ္ဆေဒနတ္ထံ တုဏှိ အဟောသိ၊ ဣတိ-ဤကား အကျယ်အဖြေတည်း။

တေပိ အမစ္စာ-ထိုအမတ်တို့သည်လည်း၊ ဧဝံ-သို့၊ စိန္တေသု-ကြံကြကုန်ပြီ (ကို)၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ ရာဇာ-သည်၊ ပဉ္စဟိ-ငါးပါးကုန်သော၊ ပဒေဟိ-ပုဒ်တို့ဖြင့်၊ ရမဏိယာ-စသော ပုဒ်တို့ဖြင့်၊ ရတ္တိ-ကို၊ ထောမေတိ-ချီးမွမ်း၏၊ အဒ္ဓါ-မချွတ်ဧကန်၊ ကိဉ္စိ-တစ်စုံတစ်ယောက်သော၊ သမဏံဝါ-ရဟန်းသို့သော်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏံဝါ-ပုဏ္ဏားသို့သော်လည်းကောင်း၊ ဥပသင်္ကမိတွာ-ချဉ်းကပ်၍၊ ပဉ္စ-ပြဿနာကို၊ ပုစ္ဆိတွာ-မေး၍၊ ဓမ္မံ-တရားကို၊ သောတုကာမော-နာခြင်းငှါအလိုရှိ၏၊ စ-ဆက်၊ ဧသ(ဧသော)-ဤမင်းသည်၊ ယဿ-အကြင်ဆရာ၏၊ ဓမ္မံ-ကို၊ သုတွာ-ကြားနာရ၍၊ ပသီဒိဿတိ-ကြည့်ညှိလတ်၊ တဿစ-ထိုဆရာအားလည်း၊ မဟန္တံ-ကြီးစွာသော၊ သက္ကာရံ-ကောင်းစွာပြုအပ်သော ပူဇော်မှုကို၊

အသိက္ခိတာနံ။ ။သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ၊ သဉ္ဇာတာ+သိက္ခာ+ယေသံတိ သိက္ခိတာ၊ (သဉ္ဇာတုအသတ္တိအနက်၌ ဣတပစ္စည်း)၊ “သိက္ခိသု-အတတ်ကို ဆရာအထံ၌ သင်ပြီးကုန်ပြီ၊ ဣတိ သိက္ခိတာ”ဟုလည်း ပြုပါ၊ န+သိက္ခိတာ အသိက္ခိတာ-သင်အပ်ကျင့်အပ်သော သိက္ခာရှိသူများ မဟုတ်ကြသူ၊ ဆရာအထံ၌ သိက္ခာသင်ပြီးသူများ မဟုတ်ကြသူ။

ဂဟိတာသာရတာယ။ ။နတ္ထိ+သာရော ဧတေသံတိ အသာရာ-ဂုဏ်အနှစ်မရှိသူတို့၊ ဂဟိတာ+အသာရာ ဂဟိတာသာရာ-မှတ်ယူအပ်ပြီးသော အနှစ်မရှိသူတို့ (အနှစ်မရှိသူများဟု မှတ်ယူထားအပ်ပြီးသူတို့)၊ တေသံ+ဘာဝေါ ဂဟိတာသာရတာ၊ “အနှစ်မရှိသူတွေဟု မှတ်ယူပြီး ဖြစ်ခြင်းကြောင့်”ဟုလို။

ကရိယတိ-ပြုလတ်၊ ပန-ဆက်၊ ယဿ-အကြင်အမတ်၏၊ ကုလူပကော-
အမျိုးသို့ (အိမ်းသို့) ချဉ်းကပ်သော၊ သမဏော-သည်၊ ရာဇကုလူပကော-မင်း၏
ကုလူပကသည်၊ ဝါ-မင်းဆရာသည်၊ ဟောတိ၊ တဿ-ထိုအမတ်အား၊ ဘဒ္ဒကံ-
ကောင်းသည်သာ၊ (ဆရာကို အကြောင်းပြု၍ မိမိတို့လည်းမင်းနှင့်အကျွမ်းဝင်သူ
ဖြစ်ကြရလိမ့်မည်-လို့) ဣတိ၊ (စိန္တေသုံ)။

၁၅၁။ [“ဣတိ-သို့၊ စိန္တေတွာ-ပြီး၍”ဟု ထည့်နိုင်သောကြောင့် “တေ
ဇဝံ စိန္တေတွာ”သည် ရှေးနိဿယမှ ယူထားအပ်သော ပါဠိဖြစ်ဟန်တူ၏။ သို့သော်
ပါဠိရှိအတိုင်း အနက်ပေးမည်။] တေ-ထိုအမတ်တို့သည်၊ ဇဝံ-သို့၊ ဝါ-ဤဆို
အပ်ပြီးသည့်အတိုင်း၊ စိန္တေတွာ-ကြံပြီး၍၊ အဟံ-သည်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ကုလူပ
ကသမဏဿ-ဆရာရဟန်း၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ဝတွာ-သံတော်ဦးတင်၍၊ ရာဇာနံ-
ကို၊ ဂဟေတွာ-ခေါ်၍၊ ဂမိဿာမိ-သွားအံ့၊ အဟံ-သည်၊ (အတ္တနော ကုလူပက
သမဏဿ ဝဏ္ဏံ ဝတွာ ရာဇာနံ ဂဟေတွာ-၍၊) ဂမိဿာမိ-သွားအံ့၊ ဣတိ-
ဤသို့ ကြံ၍၊ အတ္တနော အတ္တနော-မိမိ မိမိ၏၊ ကုလူပကာနံ-တို့၏၊ ဝဏ္ဏံ-
ကို၊ ကထေတုံ-သံတော်ဦးတင်ခြင်းငှါ၊ အာရဒ္ဓါ-အားထုတ်ကြကုန်ပြီ၊ တေန-
ထို့ကြောင့်၊ ဇဝံ ဝုတ္တေ ပပေ၊ ရာဇာမစ္စောတိ အာဒိ-ဇဝံ ဝုတ္တေ ပပေ၊ ရာဇာမစ္စော
အစရှိသော၊ (ယံဝစနံ-အကြင်စကားသည်၊ အတ္ထိ-၏၊ တံဝစနံ-ကို၊ သင်္ဂီတိကာ
ရော-သည်၊ (တစ်နည်း) အာယသ္မာ အာနန္ဒော-သည်၊) အာဟ-ပြီ၊ [တစ်နည်း
“တေန-ကြောင့်၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော-သည်၊) အာဟ-လျှောက်သည်ကား၊
ဇဝံ ပပေ၊ ရာဇာမစ္စောတိ အာဒိ-ဇဝံ ပပေ၊ ရာဇာမစ္စောအစရှိသည်တည်း”ဟုလည်း
ပေးနိုင်သည်၊ အာဒိဉ္စ ပဌမာဝိဘတ်ကြေသောကြောင့် “အစရှိသည်ကို”ဟုကား
မပေးနိုင်၊.....အာဟ၏ နောက်၊ အာဒိရောက်မူ၊ ပဌမာဝိဘတ်၊ ကြေ၏ မှတ်။]

တတ္ထ-ထို ဇဝံ ဝုတ္တေ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ပူရဏောတိ-ကား၊ သတ္ထု
ပဋိညဿ-ဘုရားဟု ဝန်ခံခြင်းရှိသော၊ တဿ-ထိုတိတ္ထိဆရာကြီး၏၊ နာမံ-
အမည်တည်း၊ ကဿပေါတိ-ကား၊ ဂေါတ္တံ-အနွယ်တည်း၊ ကိရ-တစ်ဆင့်စကား၊

တေနာဟ ဇဝံ ဝုတ္တေ။ ။ဝိက္ခေပပ္ပစ္ဆေဒနတ္ထံ-စသော ဇီဝက၏ အကြံဖြစ်ပုံနှင့်
“တေပိ အမစ္စာ ဇဝံ စိန္တေသုံ”စသော တိတ္ထိသာဝကတို့၏ အကြံဖြစ်ပုံများသည် ပါဠိတော်
၌ မပါပါဘဲ အဘယ်နည်းဖြင့် ဖွင့်ပြနိုင်သနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “တေနာဟ”စသည်ကို
မိန့်သည်၊ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်မပါသော်လည်း “ဇဝံ ဝုတ္တေ”စသော ပါဠိတော်စကားရပ်
ကို ထောက်ဆ၍ ဇီဝကနှင့် တိတ္ထိသာဝကတို့၏ အကြံဖြစ်ပုံများကို ဖွင့်ပြနိုင်ပါသည်-ဟူလို။
[အယဉ္ဇတ္ထော ဣမာယ ပါဠိတ္ထာယာယ အဓိဂတော၊ ဣမမတ္ထမေဝဝါ အန္တောဂမံ ကတွာ
ပါဠိယမေဝံ ဝုတ္တံတိ ဒဿေတိ တေနာဟာတိ အာဒိနာ၊-ဋီကာသစ်။]

ကြားရဘူးသည်ကား၊ သော-ထို တိတ္ထိဆရာကြီးသည်၊ အညတရဿ-အမှတ်မရှိ တစ်ဦးသော၊ ကုလဿ-အမျိုး၏၊ ဧကုနဒါသသတံ-တစ်ယောက်ဖြင့် ယုတ်လျော့ သော ကျွန်တစ်ရာကို၊ ပူရယမာနော-ပြည့်စေလျက်၊ ဇာတော-ဖြစ်ပြီ၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ အဿ-ထိုတိတ္ထိဆရာကြီး၏၊ ပူရဏောတိ-ပူရဏဟူ၍၊ နာမံ-အမည်ကို၊ အကံသု-ပြုကုန်ပြီ၊ စ-ဆက်၊ အဿ-ထို ပူရဏကဿပ၏၊ မင်္ဂလ ဒါသတ္တာ-မင်္ဂလာကျွန်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ကတံ-ပြုအပ်ပြီးသောအမှုကို၊ ဒုက္ကဋ္ဌတိ-မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်ပြီဟူ၍။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “သုကတံ-ဒုက္ကတန္တိ”ဟု ရှိ၏။] ဝတ္တာ-ပြောဆိုတတ်သူသည်။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဝဒန္တာ”ဟု ရှိ၏၊ မကောင်း။] နတ္ထိ-မရှိ၊ အကတံ ဝါ-မပြုအပ်သော အမှုကိုမူလည်း၊ (ပြုစရာ အမှုကိုလည်း၊) နကတံတိ-မပြုအပ်ဟူ၍၊ ဝတ္တာ နတ္ထိ၊ သော-ထို ပူရဏကဿပ သည်၊ ဧတ္ထ-ဤအမျိုးအိမ်၌၊ အဟံ-သည်၊ ကိ-အဘယ့်ကြောင့်၊ ဝဿမိ-နေရအံ့နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ ပလာယိ-ပြေးပြီ။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “သော ကိရ”ဟု ရှိ၏၊ ကိရသဒ္ဓါ ပါပြီးဖြစ်၍ ပိုဟန်တူသည်။]

အထ-ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထို ပူရဏကဿပ၏၊ စောရာ-တောပုန်းဒါးမြဲ တို့သည်၊ ဝတ္တာနိ-အဝတ်တို့ကို၊ အစ္ဆိန္ဒိသု-လုယူလိုက်ကြကုန်ပြီ၊ သော-ထို ပူရဏကဿပသည်၊ ပဏ္ဏေနဝါ-သစ်ရွက်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ တိဏေနဝါ- မြတ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပဋိစ္ဆာဒေတုမ္ပိ-ဖုံးလွှမ်းခြင်းငှါလည်း၊ (အင်္ဂါဇာတ်ကို

သတ္တုပဋိညဿ။ ။သတ္တာဣတိ ပဋိညာ ယဿာတိ သတ္တုပဋိညော-ဘုရားဟူ၍ ဝန်ခံခြင်းရှိသူ၊ ဋီကာသစ်၌ကား “သတ္တုပဋိညာတဿ”ဟူသော ပါဠိကို ယူ၍ “အသတ္တာပိ သမာနော သတ္တာ+ပဋိညာတော ယေနာတိ သတ္တုပဋိညာတော-ဝန်ခံအပ်သော ဘုရားအဖြစ် ရှိသူ၊ ဝါ-ဘုရားအဖြစ်ကို ဝန်ခံသူ”ဟု ပြုလေသည်။ “ယေန”ဟူသော ကတ္တားနက် ရသောကြောင့် (“ဧတိန္ဒိယော” ကဲ့သို့ “ဘုရားဟု ဝန်ခံတတ်သူပင်”ရသောကြောင့်) အဓိပ္ပာယ် မပျက်သော်လည်း သဒ္ဓါနေမကောင်းပါ။ [“သတ္တု” အရ “ဗုဒ္ဓ”ဟုလည်းကောင်း၊ “အာစရိယ” ဟုလည်းကောင်း ဋီကာသစ်၌ ၂ နက် ဖွင့်၏။]

သောကိရ။ ။“နစ်မသက်ကား၊ တစ်ဆင့်ကြား၊ ထားလေကိရသာ”ဟူသော နိယာမ အရ “ရှေးအဋ္ဌကထာမှ တစ်ဆင့်ကြားရသော အကြောင်းအရာဖြစ်၏”ဟု ပြလို၍ “ကိရ”ဟု မိန့်သည်။ [အနုဿုတိမတ္တံ ပတိ (တစ်ဆင့်ကြားရခြင်းကို စွဲ၍) ပေါရာဏက အဋ္ဌကထာ ယောဝ ကိရသဒ္ဓေန ဝုတ္တာ-ဧသနယော ပရတော မာက္ခလိပဒနိဗ္ဗစနေပိ (မာက္ခလိပဒ၏ ဝိဂြိုဟ်ကို ပြရာ၌လည်း ဤနည်းတည်း)။-ဋီကာသစ်။]

ပူရယမာနော။ ။ကဿပ မရောက်မီက ကျွန် ၉၉ ယောက်သာရှိ၏၊ သူရောက်လာသော အခါကျမှ တစ်ရာပြည့်၏၊ ထိုသို့ တစ်ရာပြည့်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် “ပူရတိအနေနာတိ ပူရဏော”ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ “ပူရဏ”ဟု နာမည်မှည့်ကာ မင်္ဂလာရှိသော ကျွန် (မင်္ဂလာ ကျွန်)ဟု အသိအမှတ် ပြုထားကြသည်။

ဖုံးလွှမ်းရမှန်းကိုလည်း)၊ အဇာနန္တော-မသိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဇာတရူပေနဝ-
မွေးဖွားပြီးသောကလေး၏ အသွင်ဖြင့်သာလျှင်၊ (မိမွေးတိုင်းသော အသွင်ဖြင့်သာ
လျှင်)၊ ဧကံ-တစ်ခုသော၊ ဂါမံ-ရွာသို့၊ ပါဝိသိ-ဝင်ပြီ၊ မနုဿာ-တို့သည်၊
တံ-ထို ပူရဏကဿပကို၊ ဒိသွာ-၍၊ အယံ-ဤပုဂ္ဂိုလ်ကား၊ သမဏော-
ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေနိုင်သော၊ အရဟာ-ရဟန္တာတည်း၊ အပ္ပိစ္ဆော-လိုချင်မှု
မရှိ၊ ဣမိနာ-ဤပုဂ္ဂိုလ်နှင့်၊ သဒိသော-တူသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-
ဤသို့၊ ကြံ၍၊ ပူဝဘတ္တာဒိနိ-မဲ့၊ ထမင်းအစရှိသော စားဖွယ်တို့ကို၊ ဂဟေတွာ-
ယူ၍၊ ဥပသင်္ကမန္တိ-ချဉ်းကပ်ကြကုန်၏၊ သော-ထိုပူရဏကဿပသည်၊ မယံ-
ငါ၏၊ သာဠကံ-အဝတ်ကို၊ အနိဝတ္တာဘာဝေန-မဝတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
ဣဒံ-ဤစားသောက်ဖွယ်သည်၊ ဥပ္ပန္နံ-ဖြစ်ပြီ၊ ဝါ-ရပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ကြံ၍၊
တတော-ထို အခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ သာဠကံ-ကို၊ လဘိတွာပိ-ရ၍လည်း၊ ဝါ-
ရပါသော်လည်း၊ နနိဝါသေသိ-မဝတ်တော့၊ တဒေဝ-ထိုအဝတ် မဝတ်ခြင်းသာ
လျှင်ဖြစ်သော၊ ပဗ္ဗန္တံ-ရဟန်းအဖြစ်ကို၊ အဂ္ဂဟေသိ-ယူလေပြီ၊ တဿ-ထို ပူရဏ
ကဿပ၏၊ သန္တိကေ-အထံ၌၊ အညေပိ-အခြားသူတို့လည်းကောင်း၊ အညေပိ-
တို့လည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပဗ္ဗသတမနုဿာ-ငါးရာသော လူတို့သည်၊
ပဗ္ဗဇိသု-ရဟန်းပြုကြကုန်ပြီ။ [လောက၌ စားဝတ်နေရေးဝေငှနိုင်လျှင် နောက်လိုက်
တပည့်ခံမည့်သူတို့၏ ပေါများခြင်းမှာ ထုံးစံပင်တည်း။] တံ-ထိုဆရာကြီးကို၊
သန္ဓာယ-၍၊ ပူရဏောကဿပေါတိ-ဟူ၍၊ အာဟ။

အဿ-ထိုပူရဏကဿပ၏၊ ပဗ္ဗဇိတသမူဟသင်္ခါတော-ရဟန်းအပေါင်းဟု
ဆိုအပ်သော၊ သံဃော-သံဃာသည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ-ထိုသို့၊ သံဃာရှိသည်၏
အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော)သံဃီ-မည်၏၊ အဿ-၏၊ သွေဝ-ထို ရဟန်းအပေါင်း

ဇာတရူပေနဝ။ ။မာတုကုစ္ဆိတော ဝိဇာတဝေသေနဝ၊-ဋီကာသစ်၊ ဤအလို
“ဇာတဿ-မွေးဖွားလာသူ၏+ရူပံ-အသွင်သဏ္ဌာန်တည်း၊ ဇာတရူပံ-မွေးဖွားစကလေး၏
အသွင်”ဟု ပြု၊ “မွေးဖွားစကလေးမှာ အဝတ်မရှိသကဲ့သို့ အဝတ်မရှိသောအသွင်ဖြင့်”ဟုလို၊
ယထာဝါ သတ္တာ အနိဝတ္တာ အပါရတာ ဇာယန္တိ၊ တထာ ဇာတရူပေနဝ၊ ဇာယနံ ဇာတံ၊
ဇာတံ+ရူပံ ဇာတရူပံ-ဖြစ်မြဲတိုင်းသော သဘော။

တဒေဝ ပဗ္ဗန္တံ။ ။တဒေဝ နဂ္ဂရူပံ “အယမေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာနာမ သိယာတိ (ဤအဝတ်
မစည်း အချည်းနှီးနေခြင်းသည်ပင် ရဟန်းအဖြစ်ဆိုတာ ဖြစ်စရာရှိ၏”ဟု စဉ်းစား၍) ပဗ္ဗန္တံ
ကတွာ အဂ္ဂဟေသိ (ထိုနဂ္ဂသဘောကိုပင် ပဗ္ဗဇ္ဇာဟု ယူဆသည်)၊-ဋီကာသစ်။

ပဗ္ဗဇိတံ၊ ပေ၊ သံဃော။ ။ပဗ္ဗဇိတသမူဟဖြင့် သံဃာသဒ္ဒါ၏ “အပေါင်း” အနက်ကို
ပြသည်၊ ထိုပဗ္ဗဇိတ အပေါင်းမျှဖြင့်သာ သံဃာမည်သော အပေါင်းရှိသည်၊ နိယျာနိကဒိဋ္ဌိ၊
သုဝိသုဒ္ဓသိလ၏ တူမျှသည်၏အဖြစ်အားဖြင့် ပေါင်းစပ်အပ်သော အပေါင်းသံဃာကား
မရှိပါ-ဟူလို။

ဟု ဆိုအပ်သည်ပင်ဖြစ်သော၊ ဂဏော-ဂိုဏ်းသည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ-ထိုသို့၊ ဂိုဏ်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော)၊ ဂဏီ-၏၊ [လောက၌ သံဃသဒ္ဓါသည် “အပေါင်းဂဏ” အနက်၌ ထင်ရှားသောကြောင့်၊ သံဃီနှင့် ဂဏီကို ပရိယာယ် ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် “သွေဝ” ဟု ပဗ္ဗဇ္ဇိတ သမုဟကိုပင် ပြန်ညွှန်းသည်။] အာစာရ၊ ပေ၊ ဝသေန-မိမိ၏အကျင့်ကို သင်စေခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ တဿ ဂဏဿ-ထို ဂိုဏ်း၏၊ အာစရိယော-ဆရာတည်း၊ ဣတိ ဂဏာစရိယော-မည်၏၊ ဉာတောတိ-ကား၊ ပညာတော ပါကဋော-ထင်ရှား၏။ [ဓာတုနံအနေ ကတ္တတ္တာနှင့်အညီ ဉာဓာတ်သည် ပါကဋအနက်ဟောတည်း၊ “သံဃိဂဏီစသည် ဖြင့် ထင်ရှားကျော်စောပါသည်” ဟုလို့။]

အဿ-ထို ပူရဏကဿပ၏၊ (ယသော ဌ္ဍစပ်)၊ အပ္ပိစ္ဆော-လိုချင်မှုမရှိ၊ သန္တုဋ္ဌော-ရောင့်ရဲတတ်၏၊ အပ္ပိစ္ဆတာယ-လိုချင်မှု မရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝတ္ထုမ္ပိ-အဝတ်ကိုသော်မျှလည်း၊ န နိဝါသေတိ-မဝတ်တော့၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ သမုဂ္ဂတော-ကောင်းစွာ အထက်သို့တက်သော၊ ဝါ-ကျော်စောသော၊ ယသော-ကျော်စောခြင်းသည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ-ထိုသို့ ကျော်စောခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ (သော)၊ ယသဿိ-မည်၏။ [သမုဂ္ဂတောဖြင့် ယသောအရ ကိတ္တိယသကို ပြ၏၊ ပရိဝါရယသကိုကား သံဃိဂဏီဂဏာစရိယောတို့ဖြင့် ပြခဲ့ပြီ။] တိတ္ထ ကရောတိ-ကား၊ လဒ္ဓိကရော-အယူကို ပြုတတ်ပါ၏။

ဂဏာစရိယော။ ။သိဿာနံ ဟိတံ အာစရတိတိ အာစရိယော-တပည့်တို့၏ စီးပွားကို ကျင့်တတ်သောဆရာ၊ အာ+စရဓာတ်၊ ကတ္တာ+ဟော ယ ပစ္စည်း၊ ဣလာ၊ (တစ်နည်း) အာဒရေန+စရိတဗ္ဗော (ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗော)တိ အာစရိယော-ငေးလေးစားစား ပြုစုလုပ်ကျွေး ထိုက်သောဆရာ၊ (အဘိဓာနပဒီပိကာဝိဂ္ဂဟ) ဂဏဿ+အာစရိယော ဂဏာစရိယော။ [မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာဓန္ဓက၊ အာစရိယဝတ္ထုကထာ ယောနော၌ “အာစာရံ+သိက္ခာပေသိတိ အာစရိယော” ဟု ပြ၏။]

အပ္ပိစ္ဆတာယ။ ။အပ္ပိစ္ဆော၊ သန္တုဋ္ဌော ၂ ပုဒ်လုံးမှာ အဓိပ္ပာယ်တစ်မျိုးသာထွက်၏၊ ထို့ကြောင့် “အပ္ပိစ္ဆတာယ” ဟု တစ်မျိုးအတွက်သာ အကြောင်းပြသည်၊ သာသနာတော်၌ စိဝရအပ္ပိစ္ဆတာကို နည်းမှီ၍ “ဝတ္ထုပိ န နိဝါသေတိ” ဟု ဆို၏၊ သာသနာတော်ဝယ် မိမိမှာ ရှိသော သီလစသောဂုဏ်ကို လျှို့ဝှက်ရခြင်းဟူသော ဂုဏ်အပ္ပိစ္ဆတာရှိသေး၏၊ ထို အပ္ပိစ္ဆတာ အတွက်ကား နည်းမှီရာစရာပင် မရှိသောကြောင့် မပြတော့။

တိတ္ထကရော။ ။တရန္တိ ဥပ္ပိလဝန္တိ ဧတ္တာတိ တိတ္ထံ-ငုပ်ကြ ဖေါကြရာဆိပ်ကမ်း၊ ထို ဆိပ်ကမ်းနှင့်တူသောကြောင့် အယူကိုလည်း “တိတ္ထ” ဟု ခေါ်ရ၏၊ [“တရန္တိဧတေန သံသာရေဃတိ ဧဝံ သမ္မတတ္တာ တိတ္ထံ ဝုစ္စတိ လဒ္ဓိတိ” ဟူသော ဋီကာ၌ကား မှားသည်ဖြစ်စေ မှန်သည်ဖြစ်စေ တိတ္ထဟု သမုတ်အပ်သောကြောင့် အယူဟူသမျှကို “တိတ္ထ” ဟု ဆိုသည်။] တိတ္ထာဒယော (မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ဣဒိဝုတ္တိ၊ ၈၈)သုတ်ဖြင့် တရဓာတ်နောင် ထ ပစ္စည်း၊ တ၏ အကို ဣပြ၊ တိတ္ထံ+ကရောတိတိ တိတ္ထကရော။

သာဓု သမ္မတောတိ-ကား၊ အယံ-ဤ ပူရဏကဿပဆရာကြီးကို၊ သာဓု(ဣတိ)-
ကောင်းသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝါ-သူတော်ကောင်းဟူ၍၊ သုန္ဒရော(ဣတိ)-ကောင်းသော
ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ သပ္ပုရိသောတိ-သူတော်ကောင်းဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ သမ္မတော-
သမုတ်အပ်ပါ၏၊ ဗဟုဇနဿာတိ-ကား၊ အသုတဝတော-ကြားနာ အပ်ပြီးသော
အရိယာတို့၏ တရားမရှိသော၊ အန္တဗာလ ပုထုဇနဿ-ဉာဏ်မျက်စိကန်း မိုက်
သောပုထုဇဉ်သည်၊ (သမ္မတော ဌိစပ်)။

ပဗ္ဗဇိတတော-ရဟန်းပြုရာအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ အတိက္ကန္တာ-လွန်ပြီးကုန်
သော၊ ဗဟူ-များစွာကုန်သော၊ ရတ္တိယော-ညဉ့်တို့ကို၊ ဇာနာတိ-သိ၏၊ ဣတိ၊
ရတ္တည-မည်၏၊ ပဗ္ဗဇိတဿ-ရသေ့ ရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်ပြီးသော၊ အဿ-
ထိုပူရဏ၏၊ စိရံ-ကြာမြင့်သောကာလသည်၊ (အတ္တိ)၊ ဣတိ-ထိုသို့ ရဟန်းပြုပြီး
သော ပူရဏ၏ ကြာမြင့်သောကာလ ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ စိရပဗ္ဗဇိတော-

သာဓုသမ္မတော။ ။သာဓုကို “သုန္ဒရော၊ သပ္ပုရိသော”ဟု ၂ နက်ဖွင့်သည်ဟု
ဋီကာသစ်ဆို၏။ [သုန္ဒရော၊ သပ္ပုရိသောတိ ခွိဇာ အတ္ထော။] ကောသလသံယုတ်၊ ပဌမဝဂ်
ပဌမသုတ်၌ကား သုန္ဒရအနက်မပါ၊ “သန္တော သပ္ပုရိသောတိ”ဟုသာ ဖွင့်သည်၊ ဤအဖွင့်
များ၌ “ဧဝံ သမ္မတော”ကို ကြည့်၍ “သာဓု ဣတိ+သမ္မတော သာဓုသမ္မတော”ဟု ပြုရ၏၊
သူတော်ကောင်းတို့က+သမုတ်အပ်သူ မဟုတ်သောကြောင့် “သာဓုဟိ+သမ္မတော”ဟု မပြုရ။

ဗဟုဇနဿ။ ။“ဗဟုဇန”ဟူရာ၌ ပညာရှိ လူအများမဟုတ်၊ “ဘုရားအရိယာတို့၏
တရားကို မကြားဖူးမနာဖူးသော (လောကီအရာ၌ အသိဉာဏ်ရှိစေကာမူ တရားအရာ၌ ပညာ
မရှိသော) အန္တဗာလ ပုထုဇနများတည်း”ဟု သိစေလို၍ “အသုတံ၊ ပေ၊ ပုထုဇနဿ”ဟု
ဖွင့်သည်။ [သို့သော် ဤအဖွင့်သည် တိတ္ထိဆရာကြီး၏ လာဝကဖြစ်သော ရာဇာမစ္စ၏
အလိုကျမဟုတ်၊ ထိုသို့ ရာဇာမစ္စ၏အလိုကျ မဟုတ်သောကြောင့် “အန္တဗာလ ပုထုဇနဿ”
သည် သာဓုသမ္မတော၌ မစပ်နိုင်၊ အဋ္ဌကထာဆရာကသာ အမှန်ဖြစ်နိုင်သောသဘောကို
ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ သမ္မတော၌ စပ်ဖို့အနက်မှာ အန္တဗာလမဟုတ်၊ မဟာဇနဿမညသာတည်း။

ရတ္တည။ ။“ရတ္တိယော ဇာနာတိတိ ရတ္တည”သာ လိုရင်းတည်း၊ “ရတ္တိယော”အရ
ရဟန်းပြုရာကာလမှစ၍ လွန်ခဲ့သောညဉ့်များကို ယူပါဟု သိစေလို၍ “ပဗ္ဗဇိတံ၊ ပေ၊ ဗဟူ”ဟု
ဝိသေသနထည့်သည်၊ “ညဉ့်တို့ကို+သိ” ဟူရာ၌ “ငါသည် ရဟန်းပြုပြီးရာကာလမှစ၍
ညဉ့်ပေါင်း လပေါင်း နှစ်ပေါင်း ဝါပေါင်း မည်မျှရှိပြီ”ဟု အရေအတွက်မျှ သိခြင်းကို
မဆိုလို၊ “ဣမာနိ ဝတ မေ သမာဒါနာနိ ဧတ္တကံ ကာလံ သုစိတ္တာနီတိ-ငါသည် ဤမျှလောက်
ကာလပတ်လုံး ဤအကျင့်တို့ကို ကောင်းစွာကျင့်အပ်ကုန်ပြီတကား”ဟု မိမိ၏ ရဟန်းပြုရာ
ကာလမှစ၍ ကောင်းစွာကျင့်ခဲ့ရာ ညဉ့်တို့ကို ဝမ်းမြောက်စွာ သိနေခြင်းကိုသာ ဆိုလိုပါသည်၊
ဤစကားအရ “အသက်ဝါကြီးတိုင်း ရတ္တညဂုဏ်မရနိုင်”ဟု သိပါ။

မည်၏။ [အဘယ်ကိုရည်ရွယ်၍ “စိရပဗ္ဗဇိတော”ဟု ပြောပါသနည်းဟု မေးဖွယ် ရှိသောကြောင့် အစိရပဗ္ဗဇိတဿ စသည်ကိုမိန့်။] ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ အစိရပဗ္ဗဇိ တဿ-ရဟန်းပြုပြီး၍ ကြာမြင့်သောကာလ မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏။ ကထာ-စကား သည်၊ ဩကပ္ပနီယာ-ယုံကြည်အပ် ယုံကြည်ထိုက်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ စိရပဗ္ဗဇိတောတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-သံတော်ဦးတင်ပြီ။ [ယခု ခေတ်၌လည်း ပညာရှိ-မရှိ ပဓာနမဟုတ်ဘဲ အသက်ကြီးသော ဘုန်းတော်ကြီး များ၏ စကားကိုမှ ယုံကြည်ကြသည်။]

အဒ္ဓဂတောတိ-ကား၊ အဒ္ဓါနံ-ရှည်သောအခွန်သို့၊ ဂတော-ရောက်ပါပြီ၊ ဒုတ္တယော-၂ ကြိမ် ၃ ကြိမ်ကုန်သော၊ ရာဇပရိဝဇ္ဇေ-မင်းတို့၏ ပြောင်းလွဲခြင်း တို့ကို၊ အတိတော-လွန်ပါပြီ၊ ဣတိ-ကား၊ အဓိပ္ပါယော-ရာဇာမစ္စ၏အလိုတည်း၊ ဝယောအနုပ္ပတ္တောတိ-ကား၊ ပစ္ဆိမဝယံ-ပစ္ဆိမအရွယ်သို့၊ အနုပ္ပတ္တော-ရောက်ပါ ပြီ၊ ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ-ဤအဒ္ဓဂတော၊ ဝယောအနုပ္ပတ္တောဟူသော ၂ ပုဒ်ကိုလည်း။ [ပိဖြင့် ရတ္တညူ၊ စိရပဗ္ဗဇိတော ၂ ပုဒ်ကိုပေါင်း။] ဒဟရဿ-ငယ်ရွယ်သူ၏၊ ကထာ-သည်၊ ဩကပ္ပနီယာ-ယုံကြည်အပ် ယုံကြည်ထိုက်သည်၊ န ဟောတိ- မဖြစ်၊ ဣတိ-ဤအဓိပ္ပာယ်ကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ။ [“တံ သန္ဓာယ”ဟု ရှေးစာအုပ်တို့၌ တွေ့ရ၏၊ “သန္ဓာယ”၏ ကံကို “ဣတိ”ဟု ပါပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပိုဟန်တူသည်၊ သို့မဟုတ် “ဣတိ-ဤသို့သော၊ တံ- ထိုအဓိပ္ပာယ်ကို၊ သန္ဓာယ-၍”ဟု ပေးပါ။]

တုဏှိအဟောသီတိ-ကား၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ-ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်း ရှိသော၊ မခုရရသံ-ချိုမြိန်သော အရသာရှိသော၊ အဗ္ဗပက္ကံ-သရက်သီးမှည့်ကို၊ ခါဒိတုကာမော-ခဲစားခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ပုရိသော-သည်၊ အာဟရိတွာ-ဆောင် ယူ၍၊ (အခြားသူတို့က ဆောင်ယူ၍)၊ ဟတ္ထေ-လက်၌၊ ထပိတံ-ထားအပ်သော၊

စိရပဗ္ဗဇိတော။ ။တာ ပန ရတ္တိယော စိရကာလဘူတာတိ ကတွာ “စိရံ ပဗ္ဗဇိတဿ အဿာတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာ၊ ရတ္တညူ၌ပြခဲ့သော ရတ္တိတို့၏ ကြာမြင့်ကြောင်းကို ပြလို၍ “စိရ ပဗ္ဗဇိတော”ဟု ထပ်၍ပြောသည်-ဟူလို၊ ထို ၂ ပုဒ်တွင် စိရပဗ္ဗဇိတောဖြင့် “ဝုဒ္ဓသီလတံ ဒသေတိ-ကြီးရင့်သောသီလရှိသည်၏အဖြစ် (သိက္ခာကြီးသည်၏အဖြစ်)ကို ပြ၏၊ ရတ္တညူဖြင့် “တတ္ထ သမ္ပဓာနတံ-ထိုကြီးရင့်ပြီးသော သီလသိက္ခာ၌ ကောင်းစွာသိနေ အမှတ်ရနေသည်၏ အဖြစ်ကို ပြ၏၊ ဤသို့ ရတ္တညူနှင့် စိရပဗ္ဗဇိတအထူးကို သိပါ။

ဝယောအနုပ္ပတ္တော။ ။အဒ္ဓဂတော၊ ဝယောအနုပ္ပတ္တောပုဒ်တို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ ဝေရဉ္စကဏ္ဍအဖွင့်၌ ပြထားပြီ၊ အဒ္ဓဂတောနှင့် အဓိပ္ပာယ်ကွဲအောင် ဝယော အနုပ္ပတ္တော၌ “ဝယ”အရ ပစ္ဆိမဝယကိုယူရသည်၊ တချို့ကား မင်းပြောင်းမင်းလွှဲ မကြာခဏ ကြုံရသောကြောင့် အရွယ်ငယ်သော်လည်း အဒ္ဓဂတဖြစ်နိုင်၏၊ ထို အဒ္ဓဂတစ်မျိုးကို ယူမည်စိုး၍ “ဝယော အနုပ္ပတ္တော”ဟု ထပ်ဆင့်ရသည်။

ကာရပေက္ခိ-ကံပြင်းသီးမှည့်ကို၊ ဒိသွာ-မြင်ရ၍၊ အနတ္တမနော-မိမိစိတ်မရှိသည်၊ ဟောတိဝိယ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-တူ၊) ဈာနာဘိညာဒိ ဂုဏယုတ္တံ-ဈာန်အဘိညာဉ် အစရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့်ယှဉ်သော၊ တိလက္ခဏတ္တာဟတံ-လက္ခဏာ ၃ ရပ်ကို ရှေးရှေးခတ်အပ်သော၊ ဝါ-လက္ခဏာ ၃ ရပ်၊ တံဆိပ်ခတ်အပ်သော၊ [တိဟိ လက္ခဏေဟိ+အဘိယဋ္ဌိတံ၊-ဋီကာသစ်။] မဓရံ-ချိုမြိန်သော အရသာရှိသော၊ ဓမ္မကထံ-တရားစကားကို၊ သောတုကာမော-နာလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ပူရဏဿ-ပူရဏကို၊ ဒဿနေနာပိ-မြင်ရခြင်းကြောင့်လည်း၊ [ဒဿနေနာတိ နိဒဿနမတ္တံ-နိဒဿနနည်းအားဖြင့် “ဒဿနေန”ဟု ဆိုသည်၊ ထိုစဉ်က တွေ့ရုံသာမက၊ အာလာပသလ္လာပပြောပြီးလျှင် “အကြိယဝါဒ”ကို ကြာနာခဲ့ရ သည်။] အနတ္တမနော-သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ဂုဏကထာယ- ဂုဏ်စကားကြောင့်၊ (မဟုတ်မမှန်သောဂုဏ်ကို ပြောကြောင်းစကားကြောင့်)၊ သုဠတရံ-သာ၍လွန်စွာ၊ အနတ္တမနော ဟုတွာ၊ တုဏှိ-ဆိတ်ဆိတ်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ။

[မနှစ်သက်လျှင် အဘယ့်ကြောင့် မတားမြစ်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိရကား “အနတ္တမနော သမာနောပိ”စသည်ကို မိန့်သည်။] အနတ္တမနော-သည်၊ သမာနောပိ-ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ အဟံ-သည်၊ ဧတံ-ဤအမတ်ကို၊ တဇ္ဇေတွာ- ခြိမ်းချောက်၍၊ ဂီဝါယံ-လည်ပင်း၌၊ ဂဟေတွာ-ကိုင်၍၊ သစေနိဟရာပေဿာမိ- အကယ်၍ နှင်ထုတ်စေအံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ ယောယော-အကြင်အကြင်အမတ် သည်၊ ကထေတိ-သံတော်ဦးတင်၏၊ တံတံ-ထိုထိုအမတ်ကို၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊

ကာရပေက္ခိ။ ။“ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌ သက္ကာရေ”-အဘိဓာန်(၁၀၁၁)၌ ပုလ္လိန် ကာရသဒ္ဓါ သည် အဂ္ဂဘေဒ (သစ်ပင်အထူး) အနက်ဟောဟု ဆို၏၊ ထို သစ်ပင်ကိုလည်း “ကံပြင်းပင်”ဟု အနက်ပြန်ကြ၏၊ ‘အလောင်းတော် တေမိယသည် ထိုကံပြင်းရွက်ပြုတ်ကိုပင် သုံးဆောင် တော်မူ၏၊ အလောင်းတော် အကိတ္တိရှင်ရသေ့လည်း ကံပြင်းပင်ပေါသော ကာရဒီပဉ္စ နေ ဘူး၏၊ ထို့ကြောင့် “ကာရတော+ဇာတံ” အရ “ကာရဇ”ဟူသည် “ကံပြင်းသီး”တည်း-ဟု ယူကြသည်။

မှတ်ချက်။ ။စာအုပ်တို့၌ “ကာရေ”ဟု နှင့်ရ ရှေ့နောက်ပြန်လျက်ရှိသည်ကို ပါဠိပျက်ဟု ဆရာတို့ယူတော်မူကြ၏၊ နေရင်းမူ သီလက္ခန်နိဿယ၌ကား “ကာရပက္ခိ-ဆိပ်သီးမှည့်”ဟု အနက်ပေးသတတ်၊ “ကံပြင်းသီး”ဟု ပေးသော ဆရာတို့အလိုလည်း ထိုအသီးက သရက်သီး လောက် ရှိ-မရှိကို စုံစမ်းသင့်ပေသေး၏၊ ထိုအပင်ကို တချို့အရပ်၌ “ကင်ပလင်းပင်”ဟုလည်း ကောင်း၊ “ကံပလင်းပင်”ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ကြသတတ်၊ ရေဦး၊ တဇယံနယ်၌ကား အရွက်ကိုပြုတ်၍ စားကောင်းသော အသီးမှာ သရက်သီးလောက်ပင် ပမာဏရှိ၍ ဝါဝင်းသော အဆင်းရှိသော်လည်း မစားကောင်းသော “ခပျစ်ပင်”ဟု ခေါ်သော အပင်တစ်မျိုး ရှိသတတ်၊ ထိုအပင်ကိုပင် အရပ်ဒေသလိုက်၍ အမျိုးမျိုးခေါ်ကြဟန် တူသည်။

ဧဝံ-ဤသို့(လည်ပင်းကိုကိုင်၍ နှင်ထုတ်စေခြင်းကို)၊ ကရောတိ-၏၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ ဘိတော-ကြောက်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အညောပိ-အခြားလည်းဖြစ်သော၊ ကောစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်သော အမတ်သည်၊ ကိဉ္စိ-တစ်စုံတစ်ခုကို၊ န ကထေဿတိ-သံတော်ဦးမတင်တော့လတ်၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ အမနာပံ-စိတ်ကို မပွားစေတတ်သည်၊ (သမာနံ)ပိ-ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဝါ-ဖြစ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ တံ ကထံ-ထို စကားကို၊ အဓိဝါသေတွာ-မိမိအထက်၌ ဝင်သက်တည်နေစေ၍၊ ဝါ-သည်းခံ၍၊ တုဏှီဧဝ-ဆိတ်ဆိတ်သာလျှင်၊ အဟောသိ။

၁၅၂။ အထ-ဆိတ်ဆိတ်နေရာ ထိုအခါ၌၊ အညော-အခြားသောအမတ် သည်၊ အဟံ-သည်၊ အတ္တနော-၏၊ ကုလူပဟဿ-ဆရာ၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကျေးဇူး ကို၊ ကထေဿာမိ-ပြောအံ့၊ ဣတိစိန္တေတွာ-၍၊ ဝတ္ထု-သံတော်ဦးတင်ခြင်းငှါ၊ အာရဘိ-အားထုတ်ပြီ၊ တေန-ထိုကြောင့်၊ အညတရောခေါတိအာဒိ-အညတရော ခေါ အစရှိသောစကားကို၊ (အာယသ္မတာ အာနန္ဒထေရေန-သည်၊) ဝုတ္တံ-လျှောက် အပ်ပြီ၊ တံ သဗ္ဗံ-ထို အလုံးစုံသောစကားကို၊ ဝုတ္တနယေနေဝ-သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ပန-အထူးကား၊ ဧတ္ထ-ဤ ဒုတိယအမတ်၏စကား၌၊ မက္ခလီတိ-ကား၊ တဿ- ထိုဆရာကြီး၏၊ နာမံ-အမည်တည်း၊ ဂေါသာလာယ-ဂေါသာလာရွာ၌၊ ဝါ- နွားတင်းကုဋ်၌၊ ဇာတတ္တာ-မွေးဖွားရသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဂေါသာလာတိ- ဂေါသာလာဟူသော၊ ဒုတိယံ-ဒုတိယဖြစ်သော၊ နာမံ-သည်၊ (ဟောတိ)။ [ပါဠိ တော်ဆိုစဉ်အတိုင်းသာ ဒုတိယဖြစ်သည်၊ မူလနာမည်ရစဉ်တုန်းကမူ ဂေါသာလ နာမည်သာ ပဌမဖြစ်သင့်သည်။]

မက္ခလီ။ ။နောက်၌လာသော ဝတ္ထုကြောင်း၌ သခင်ဖြစ်သူက “မာ+ခလိ”ဟု ပြောအပ်သောစကားကို အကြောင်းပြ၍ “မက္ခလိ”ဟု နာမည်တွင်သည်၊ ခလိ၌ ခလဓာတ်၊ (ဤ)ဝိဘတ်၊ ရဿပြ၊ ဤသို့ နဂိုက အာချာတ်ပုဒ်ရင်းဖြစ်သော်လည်း သညာသဒ္ဒါ (နာမည် ဟောသဒ္ဒါ) ဖြစ်သောအခါ အတွင်းရူဠိနမ်ပုဒ် ဖြစ်လာသောကြောင့်၊ နာမ်ဝိဘတ်သက်၍ နာမ်ပုဒ်တစ်မျိုးဖြစ်ရတော့သည်။ [သညာယ ဝတ္ထုမိစ္ဆာယ၊ မာချာတ် နာမိကံ ဘဝေါ-ဘောဒစိန္တာ (၃၂၅)၊ သက္ကတ၌ “သ္မလ”ဟု ရှိသောကြောင့် ပါဠိ၌ (သံ) ပျောက်၍ ဒွေဘော်ရောက်ရသည်၊ မာ၌ ရဿပြ-မပြ သင့်၏။]

ဂေါသာလာ။ ။ဂေါသာလာယာတိ ဧဝံ နာမကောဂါမေ၊ ဝဿာနကာလေ ဂုန္နံ ပတိဋ္ဌာန သာလာတိ ဧကေ-ဋီကာ၊ ပဌမနည်းအလို “ဂေါသာလာရွာ”ဟု ပေး၊ ဒုတိယနည်းအလို “နွားတင်းကုဋ်”ဟု ပေးပါ၊ ဤသို့ ၂ နည်းဖွင့်သော်လည်း ထိုရွာ၌ မွေးဖွားသောကလေး ဟူသမျှ “ဂေါသာလ”ဟုချည်း အမည်ရနိုင်သောကြောင့် မထူးခြား၊ နွားတင်းကုဋ်၌ မွေးဖွား ခြင်းသာ ထူခြားရကား နောက်နည်းသာ နာမည်ပေးဖို့ သာ၍သင့်လျော်၏၊ သို့သော် “ရှေးအဋ္ဌကထာ၌လာသောနည်း မဟုတ်သည့်အတွက် ဧကေဝါဒဖြစ်ရသည်”ဟု ဋီကာသစ် ဆိုသည်။

ကိရ-တစ်ဆင့်စကားကြားရဖူးသည်ကား၊ တံ-ထိုဂေါသာလကို၊ သကဒ္ဒမာယ-
 ရှုံညွှန်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဘူမိယာ-မြေ၌၊ တေလယဋ်-ဆီအိုးကို၊ ဂဟေတွာ-
 ယူ၍၊ ဂစ္ဆန္တံ-သွား နေသည်ကို၊ တာတ-အမောင်၊ မာ ခလိ-မချော်လင့်၊ (ချော်၍
 မလဲစေနှင့်၊ ဆီအိုးကွဲလိမ့်မည်-ဟူလို)၊ ဣတိ၊ သာမိကော-အရှင်သည်၊ အာဟ-
 ပြောပြ၊ သော-ထိုဂေါသာလသည်၊ ပမာဒေန-မေ့လျော့ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-အမှတ်
 တမဲ၊ ခလိတွာ-ချော်၍၊ ပတိတွာ-လဲ၍၊ သာမိကဿ-အရှင်မှ၊ ဘယေန-ကြောက်
 ခြင်းကြောင့်၊ ပလာယိတံ-ပြေးခြင်းငှါ၊ အာရဒ္ဓေါ-အားထုတ်ပြီ၊ သာမိကော-
 သည်၊ ဥပဓာဝိတွာ-အနီးသို့ပြေးလာ၍၊ ဒုဿကဏ္ဍေ-အဝတ်၏ အနား၌၊ အဂ္ဂ
 ဟေသိ-ဆွဲကိုင်ပြီ၊ [ကွင်းမဟုတ်သော ကုလားတို့၏အဝတ်ပိုင်းကလေးများကဲ့သို့
 ကလနံကိုဝတ်ထားသော အဝတ်၏အစွန်းကို ဆွဲလိုက်သောအခါ တစ်ခါတည်း
 ကျွတ်သွားတော့၏။] သော-ထိုဂေါသာလသည်၊ သာဋကံ-အဝတ်ကို၊ ဆဋေတွာ-
 စွန့်ပစ်၍၊ အစေလ ကော-အဝတ်မရှိသည်၊ ဟုတွာ၊ ပလာယိ-ပြေးပြီ၊ [နတ္ထိ+စေ
 လံ-(အဝတ်သည်)+ယဿာတိ အစေလကော၊ သမာသန္တကပစ္စည်း။] သေသံ-
 ကြွင်း သောအစီအရင်သည်၊ ပူရဏသဒိသမေဝ-ပူရဏ၏ အစီအရင်နှင့်တူသည်
 သာ။ [“ပဏ္ဍေန တိဏေနဝါ ပဋိစ္ဆာဒေတံပိ”စသည်ကို ရည်ရွယ်၍ “သေသံ”ဟု
 ဆိုသည်။]

၁၅၃။ အဓိတောတိ-ကား၊ တဿ-ထိုတိတ္ထိဆရာ၏၊ နာမံ-အမည်တည်း၊
 ကေသကမ္မလံ-လူဆံပင်ဖြင့်ရက်အပ်သော ကမ္မလာကို၊ ဓာရေတိ-ဆောင်တတ်
 ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ကေသကမ္မလော-ကေသလမ္မလမည်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊
 နာမဒွယံ-နာမည် ၂ ပါးအပေါင်းကို၊ သံသန္နိတွာ-ရောနှော၍၊ အဓိတော
 ကေသကမ္မလောတိ-အဓိတော ကေသကမ္မလောဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ တတ္ထ-
 ထိုအဓိတော ကေသကမ္မလောဟူသောပါဌ်၌၊ ကေသကမ္မလောနာမ-ကေသကမ္မ
 လမည်သည်၊ မနုဿကေသေဟိ-လူ၏ ဆံပင်တို့ဖြင့်၊ ကတကမ္မလော-ပြုအပ်သော

အဓိတော။ ။“ဝေရိဟိ+န ဝိယတေတိ အဓိတော-ရန်သူတို့သည်၊ မအောင်အပ်သော
 ကြောင့် အဓိတမည်၏”စသော ပဝတ္တိနိမိတ်ကြောင့် ရအပ်သော အနုတ္တနာမည်မဟုတ်၊
 ကျွန်ကို “သိရိဝဗ္ဗက”ဟု မှည့်သကဲ့သို့ “အထင်ရရှိသာဖြစ်၏”ဟု ပြလို၍ “တဿ နာမံ”ကို
 “နာမမတ္တံ”ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်သည်။

ကေသကမ္မလော။ ။“ကေသကမ္မလံ+ဓာရေတိ”ဟူသော အဋ္ဌကထာအလို “ဓာရေတိ
 တဒ္ဓိတံ”ဟု ဆိုလိုဟန်တူ၏၊ ဋီကာသစ်၌ “ကေသေဟိ+(ဝါယိတော)+ကမ္မလော ယဿာတိ”
 ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိလည်း ဖြစ်သင့်၏-ဟု တစ်နည်းပြသည်။ [ဂတိအနက်ဟော ကမ္မဓာတ်၊
 အလစ်ပစ္စည်းဖြင့် “ကမ္မလ”ဟု ထောမနိမိဆို၏၊ “ကမ္မေ(သဉ္စလနေ) အလန္တိ ကမ္မလံ”ဟု
 လည်း ပြကြ၏၊ သားမွေးဖြင့်ပြုအပ်သော အဝတ်တည်း၊ ဤ၌ လူ၏ ဆံပင်ဟူသော
 အမွှေးဖြင့်ရက်အပ်သော အထည်ကိုဟောသည်။]

ကမ္မလာတည်း၊ တတော-ထို လူ့ဆံပင်ဖြင့်ပြုအပ်သော ကမ္မလာထက်၊ ပဋိကိ
 ဌတရံ-သာ၍ ယုတ်ညံ့သော၊ ဝတ္ထုနာမ-အဝတ်မည်သည်၊ နတ္ထိ၊ ယထာဟ-
 အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ သေယျထာပိ၊ ပေ၊ ဒုက္ခသံဖဿောတိ-
 သေယျထာပိ၊ ပေ၊ ဒုက္ခသံဖဿောဟူ၍၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ။ [ဘိက္ခဝေ-
 တို့၊ သေယျထာပိ-ဥပမာမည်သည်ကား၊ ယာနိ ကာနိစိ-အမှတ်မရှိ အလုံးစုံကုန်
 သော၊ တန္တာဝုတာနိ-ရက်ကန်း၌ ရက်အပ်ကုန်သော၊ ဝတ္ထာနိ-အဝတ်တို့သည်၊
 (သန္တိ-ရှိကုန်၏၊) တေသံ-ထိုအဝတ်တို့တွင်၊ ကေသကမ္မလော-လူ့ဆံပင်ဖြင့်
 ရက်သော ကမ္မလာကို၊ ပဋိကိဋ္ဌော-အညံ့ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခာယတိ-ဆိုအပ်၏၊
 ဘိက္ခဝေ၊ ကေသကမ္မလော-သည်၊ သီတေ-အေးသောအခါ၌၊ သီတော-အေး၏၊
 ဥဏှော-ပူသောအခါ၌၊ ဥဏှော-ပူ၏၊ ဒုဗ္ဗဏှော-မကောင်းသောအဆင်းရှိ၏၊
 ဒုဂ္ဂန္ဓော-၏၊ ဒုက္ခသံဖဿော-မကောင်းသော အတွေ့ရှိ၏၊-အဂုံတ္ထိရံ၊ တတိယပံ၊
 ယောဓာဇီဝဝဂ်၊ ကေသကမ္မလသုတ်။]

၁၅၄။ ပကုဓောတိ-ကား၊ တဿ-ထိုတိတ္ထိဆရာကြီး၏၊ နာမံ-အမည်တည်း၊
 [ပကုဇ္ဈတိသမ္မာဒိဋ္ဌိကေသု ဗျာပဇ္ဇတိတိ ပကုဋ္ဌေါ၊-ဋီကာသစ်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိရှိသူတို့
 ၌ အလွန်စိတ်ဆိုးတတ်သူ။] ကစ္စာယနောတိ-ကား၊ ဂေါတ္တံ-အနွယ်တည်း၊ ဣတိ-
 ဤသို့၊ နာမဂေါတ္တံ-အမည်အနွယ်ကို၊ သံသန္တိတွာ-ရောနှော၍၊ ပကုဓော ကစ္စာယ
 နောတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ ဧသ-ဤပကုဓကစ္စာယနသည်၊ သီတုဒကပဋိကိတ္တကော-

ပဋိကိဋ္ဌတရံ။ ။နိဟိနော ဟိနလာမကာ၊ ပတိကဋ္ဌ နိကဋ္ဌဉ္စ-အဘိဓာန်(၆၉၉)၊ ကိဋ္ဌ
 (နိန္ဒာယံ)ဓာတ်၊ ဌပစ္စည်း၊ ပတိကိဋ္ဌိယတေ-ကဲ့ရဲ့အပ်၏၊ ဣတိပတိကိဋ္ဌ၊ ဝိသေသေန+ပတိ
 ကိဋ္ဌ ပတိကိဋ္ဌတရံ၊ “ပတိကိလိဋ္ဌတရံ”ဟု ပါဠိပျက်တတ်၏။

တန္တာဝုတာနိ။ ။အာပုဗ္ဗ-ဝုဓာတ်သည် စောင့်စည်းခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ “စောင့်စည်း”
 ဟူသည် ချည်တို့ကို ပျောက်ပျက်မသွားအောင် အဝတ်ရက်ထားခြင်းပင်တည်း၊ တန္တေ-
 ရက်ကန်း၌+အာဝုတာနိ တန္တာဝုတာနိ၊ တန္တသဒ္ဒါသည် “ချည်”ဟူသော အနက်ကိုသာ
 ဟောသော်လည်း ဤနေရာ၌ ချည်၏တည်ရာ “ရက်ကန်း”တိုင်အောင် ဌာနျူပစာရအားဖြင့်
 ယူပါ။

သီတေ၊ ပေ၊ ဒုက္ခသံဖဿော။ ။ပါဠိဘော်ရင်း၌ “အပ္ပဋ္ဌေါ” မပါ၊ ထိုအပ္ပဋ္ဌေါသည်
 အပြစ်လည်းမဟုတ်၊ အဖိုးချိုလျှင် ရဟန်းတော်များအတွက် အကျိုးပင်ရှိသေး၏၊ ဋီကာသစ်
 ၌ကား “အပ္ပဋ္ဌေါ”ဟု ပါသော ရှေးစာအုပ်ကိုကြည့်၍ “သီတေ သီတောတိ အာဒိနာ
 ဆဟာကာရေဟိ တဿ ပတိကိဋ္ဌတရံ ဒဿတိ”ဟု ဆိုလေသည်။

သီတေသီတော။ ။သီတံ ဂုဏေ ဂုဏီလိင်္ဂါ၊ သီတ သိသိရ သီတလာ၊-အဘိဓာန်
 (၅၆)၊ နပုလ္လိန် သီတသဒ္ဒါသည် အအေးဂုဏ်အနက်ကို ဟော၏၊ အအေးဂုဏ်ရှိသော အရာ
 ဝတ္ထု အခါကာလစသည်ကို ဟောရာ၌ကား ထိုဂုဏ်ရှိသော (ဂုဏေး)ပုဒ်၏ လိန်သို့
 လိုက်ကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် “သီတေ”သဒ္ဒါသည် အခါကာလဟူသော ဂုဏ်ကိုဟောသော
 ပုလ္လိန်သဒ္ဒါတည်း၊ သီတော၌လည်း နည်းတူ။

ပယ်အပ်သောရေအေးရှိသည်၏။ ဝါ-ရေအေးကို ပယ်ထား၏။ ဝစ္ဆ-ကျင်ကြီးကို၊ ကတွာပိ-ပြုပြီး၍သော်မှလည်း၊ ဥဒကကိစ္ဆ-ရေ၏ကိစ္ဆကို၊ (ရေဆေးခြင်းကို) န ကရောတိ-မပြု။ ပိဖြင့် “ဘောဇနံ ဘုဒ္ဓိတွာပိ၊ ကေနစိ အသုဓိနာ မက္ခိတွာပိ” တို့ကို ပေါင်း။] ဥဏှေဒကံဝါ-ရေနွေးကိုသော်လည်းကောင်း၊ ကဉ္စိယံဝါ-ပအုံး ရည်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ လဘိတွာ-ရ၍၊ ဝါ-ရမှ၊ (ဥဒကကိစ္ဆ)ကရောတိ၊ နဒိဝါ-မြစ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ မဂ္ဂေါဒကံဝါ-လမ်း၌ရေကိုသော်လည်းကောင်း၊ အတိကမ္မ-ကျော်လွန်၍၊ ဝါ-ကျော်လွန်မိသည်ရှိသော်၊ မေ-၏။ သီလံ-သည်၊ ဘိန္နံ-ပျက်ပြီ၊ [“ရေအေးကလေးတွေကို နင်းမိ ဖျက်မိပြီ၊ ထို့ကြောင့် ငါသီလ ပျက်သွားပြီ၊-ဟူလို။] ဣတိ-ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ ဝါလိကထူပံ-သံပုံစေတီကို၊ ကတွာ-၍၊ သီလံ-သီလကို၊ (သူတို့၏အကျင့်ကို)၊ အဓိဋ္ဌာယ-ဆောက်တည်၍၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏။ ဒေသ-ဤပကုဓကဇ္ဇာယနသည်၊ ဧဝရူပ နိဿိရိကလဒ္ဓိကော- ဤသို့သဘောရှိသော အသရေမရှိသော အယူရှိ၏။ [ဧဝရူပကို “နိဿိရိက”၌ စပ်မှ အဓိပ္ပာယ်ရသောကြောင့် “ဧဝရူပေါ”ဟု မရှိသင့်။]

၁၅၅-၁၅၆။ သဉ္ဇယောတိ-ကား၊ တဿ-ထိုတိတ္ထိဆရာ၏၊ နာမံ၊ ဗေလ ဌဿ-ဗေလဌ၏၊ ပုတ္တော-သားတည်း၊ ဗေလဌပုတ္တော-သား၊ အမှက်-ငါတို့၏၊ ဝါ-ငါတို့မှာ၊ ဂဏ္ဌနကိလေသော-ထုံးဖွဲ့တတ်သော ကိလေသာသည်၊ ပလိဗုန္ဓန ကိလေသော-ထက်ဝန်းကျင် နှောင်ဖွဲ့တတ်သောကိလေသာသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ မယံ- တို့သည်၊ ကိလေသဂဏ္ဌရဟိတာ-ကိလေသာတည်းဟူသော အထုံးအဖွဲ့မှကင်း ကုန်၏၊ ဣတိ ဧဝံ ဝါဒိတာယ-ဤသို့ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ လဒ္ဓနာမဝသေန-ရအပ်သော နာမည်နှင့်စပ်သဖြင့်၊ နိဂဏ္ဌော-နိဂဏ္ဌမည်၏၊ နာဋဿ-နာဋ၏၊ ပုတ္တော-သားတည်း၊ နာဋပုတ္တော-သား။

ဂဏ္ဌနကိလေသော။ ။ဂဏ္ဌနကိလေသောကို “ပလိဗုန္ဓနကိလေသော”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ ရှေးစာအုပ်များ၌ ပလိဗုန္ဓနကိလေသောဟု ရှိ၏၊ အနက်တူပင်တည်း၊ ထိုပလိဗုန္ဓနကိုလည်း “သံသာရေ ပလိဗုန္ဓနကိစ္ဆော ခေတ္တဝတ္ထု ပုတ္တဒါရာဒိဝိသယော ရာဂါဒိကိလေသောတိ အတ္ထော” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

နိဂဏ္ဌော။ ။ဂန္ထိယတိတိ ဂန္ဓော (ဂဏ္ဌော၌ န္ဓကို ဣပြု။) နတ္ထိ+ဂဏ္ဌော ဧတိသာာတိ နိဂဏ္ဌော၊ ဤသို့ပြုရသော်လည်း ထိုဆရာကြီးအတွက်မှာ “ကိလေသဂဏ္ဌရဟိတာ မယံ”ဟု သော သူ၏စကားကြောင့် နာမည်တွင်ရကား အထင်ရဋ္ဌိသာတည်း။

နာဋပုတ္တ။ ။နာဋပုတ္တဟူရာ၌ ဟိန္ဒူတို့က “ဉာတိပုတ္တ-ဆွေကောင်းမျိုးကောင်း၏သာ”ဟု ယူ၍ အမြတ်တနိုး ကိုးကွယ်ကြသည်၊ ဂျိန်း (ဂျိန, ဇိန)ဟု ထင်ရှား၏၊ ယခုတိုင်အောင် ထို ဂျိန်းအယူဝါဒရှိသော သာဝကတွေ အများအပြားပင် ရှိနေသေးသည်။

ရာဇာမစ္စကထာအဖွင့်ပြီး၏ ။

ကောမာရဘဏ္ဍဇီဝကကထာအဖွင့်

၁၅၇။ အထခေါရာဇာတိ (ဧတ္ထ)-ဟူသော ဤပါဌ၌၊ (ဂုဏ္ဍိ-လျှို့ဝှက်သော အနက်ကို) ကိရ(ဥဒ္ဓရိတွာ ဒသေမိ)-ထုပ်၍ပြဦးအံ့၊ ရာဇာ-သည်၊ တေသံ-ထိုအမတ်တို့၏၊ ဝစနံ-စကားကိုး၊ သုတွာ-၍၊ စိန္တေသိ-ပြီ၊ (ကိံ)၊ အဟံ-သည်၊ ယဿယဿ-အကြင်အကြင်အမတ်၏၊ ဝစနံ-ကို၊ နသောတုကာမော-နားထောင်ခြင်းငှါအလိုမရှိ၊ သောသောဧဝ-ထိုထိုအမတ်သည်သာ၊ ကထေသိ-သံတော်ဦးတင်ဘိ၏၊ ပန-ကား၊ ယဿ-အကြင်သူ၏၊ ဝစနံ-ကို၊ သောတုကာမော-သည်၊ အမှီ-ဖြစ်၏၊ ဧသ-ဤသူသည်၊ နာဂဝသံ-နဂါးဆီကို၊ ပိဝိတွာ-သောက်ပြီး၍၊ ဌိတော-တည်နေသော၊ သုပဏ္ဏာဝိယ-ဂဠုန်သည်ကဲ့သို့၊ (နဂါးဆီရစ်သော ဂဠုန်ကဲ့သို့)၊ တုဏှိဘူတော-ဆိတ်ဆိတ်ဖြစ်၍ဖြစ်၏၊ မေ-၏၊ ဝါ-ငါ့မှာ၊ အနတ္ထောဝတ-စီးပွားမဲ့စွာတကား။ [“ဇီဝကကို ပြောစေလိုသော ရည်ရွယ်ချက် အထမမြောက်လေစွာတကား”ဟူလို။] ဣတိ-ဤသို့၊ (စိန္တေသိ)။

အထ-၌၊ အဿ-ထိုမင်း၏၊ ဧတံ-ဤအကြံသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြန်ပြီ၊ (ကိံ)၊ ဇီဝကော-သည်၊ ဥပသန္တဿ-ငြိမ်းအေးတော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓဿ-အလုံးစုံကို သိတော်မူသော၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဥပဋ္ဌာကော-အလုပ်အကျွေးတည်း၊ သယံပိ-ကိုယ်တိုင်လည်း၊ ဥပသန္တော-ငြိမ်သက်၏၊ တဿ-ထို့ကြောင့်၊ (ငြိမ်းအေးတော်မူသောဘုရား၏ ဥပဋ္ဌာကဖြစ်သည်အပြင်၊ ကိုယ်တိုင်ကလည်း ငြိမ်သက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ ဝတ္တသမ္ပန္နော-ဝတ်အကျင့်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခုဝိယ-ရဟန်းသည်ကဲ့သို့၊ [ဤ ဥပမာစကားသည် ရဟန်းတော်များအကြောင်းကို ကောင်းကောင်း မလေ့လာရသေးသော အဇာတသတ်မင်းအတွက် စိတ်ထည်း၌ ထင်လာဖွယ်မရှိရကား ပိုဟန်တူသည်။] တုဏှိဘူတောဝ-ဆိတ်ဆိတ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်သာလျှင်၊ (ဟုတွာ) နိသိန္နော-ထိုင်နေပြီ၊ ဧသ-ဤဇီဝကသည်၊ မယံ-ငါသည်၊ အကထေန္တေ-စ၍ မပြောလသော်၊ န ဣထေဿတိ-ပြောလိမ့်မည်မဟုတ်၊ ပန-အန္တယကား၊ ဟတ္ထိမှီ-ဆင်သည်၊ မဒ္ဒန္တေ-နင်းလသော်၊ ဟတ္ထိဿဝ-ဆင်၏သာ၊ ပါဒေါ-ခြေကို၊ ဂဟေတဗ္ဗော-ကိုင်ထိုက်၏၊ ဣတိ-ဤအကြံသည်၊ (အဟောသိ)၊ [ဧတဒဟောသိကို ပြန်လှည့်။] ဣတိ-ဤသို့ကြံပြီး၍၊ [ဣတိတစ်လုံး အကြေကြံ။] တေန-ထိုဇီဝကနှင့်၊ သဒ္ဓိံ-တူ၊ သယံ-ကိုယ်တိုင်၊ မန္တေတုံ-တိုင်ပင်ခြင်းငှါ၊ အာရဒ္ဓေါ-အားထုတ်ပြီ၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ အထခေါရာဇာ

ဟတ္ထိမှီ ပေ၊ မဒ္ဒန္တေ ။ ။ဇီဝက၏ စကားမပြော တုဏှိဘောနေခြင်းသည် ရှင်ဘုရင်အလိုဆန္ဒကို နှိပ်နင်းရာဖျက်ဆီးရာရောက်၏၊ ဆင်နင်းထားလျှင် ဆင်၏ခြေကိုကိုင်လိုက်မှ ခြေကိုမြန်မြန်ကြွမြှောက်၏ ထို့ကြောင့် ဆိတ်ဆိတ်နေသောဇီဝကကို စကားပြောအောင် မိမိကပင် တိုက်ရိုက်မေးထိုက်သည်ဟု ပြလို၍ “ဟတ္ထိမှီ”စသော စကားကိုဆိုသည်။

တိ-ဟူ၍၊ (အာယသ္မတာ အာနန္တတ္ထေရေန) ဝုတ္တံ-ဗြိ၊ တတ္ထ-ထိုအထခေါရာဇာ
 အစရှိသောစကားရပ်၌၊ ကိံ တုဏှိတိ-ကား၊ ကေနကာရဏေန-အဘယ်အကြောင်း
 ကြောင့်၊ တုဏှိ-ဆိတ်ဆိတ်၊ (အဟောသိ-ဖြစ်သနည်း)။ [ဖြစ်သင့်သောအကြောင်း
 များကို ထုတ်ပြ၍ မင်းအလိုကို ပြခြင်းငှါ “ဣမေသံ” စသည်မိန့်။] ဣမေသံ
 အမစ္စာနံ-ဤအမတ်တို့၏၊ အတ္တနောအတ္တနော-မိမိမိမိ၏၊ ကုလူပကသမဏဿ-
 ဆရာရဟန်း၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ကထေန္တောနံ-ပြောကုန်သော၊ (တစ်နည်း)
 အတ္တနောအတ္တနော-မိမိမိမိ၏၊ ပေ၊ ကထေန္တောနံ-ပြောကုန်လသော်၊ ဣမေသံ
 အမစ္စာနံ-ဤအမတ်တို့၏၊ မုခံ-ပါးစပ်သည်၊ နပ္ပဟောတိ-မလောက်၊ ဝါ-မဆန့်၊
 ဧတေသံ-ဤအမတ်တို့၏၊ ဝါ-ဤအမတ်တို့မှာ၊ ကုလူပကသမဏော-သည်၊
 (အတ္ထိ)ယထာ-ရှိသကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ တဝ-သင်၏၊ ဝါ-သင့်မှာ၊ ကုလူပက
 သမဏော-သည်၊ နတ္ထိကိံ-မရှိပါသလော၊ တွံ-သည်၊ ဒလိဒ္ဓေါကိံ-ဆင်းရဲသူ
 လော၊ တေ-သင့်အား၊ မမ-ငါ၏၊ ပိတရာ-ခမည်းတော်သည်၊ ဣဿရိယံ-
 အစိုးရသူ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ စည်းစိမ်ကို၊ န ဒိန္နံ(ကိံ)-မပေးအပ်သလော၊
 ဥဒါဟု-သို့မဟုတ်၊ အဿဒ္ဓေါ(ကိံ)-သဒ္ဓါမရှိသူလော၊ ဣတိ-သို့၊ ပုစ္ဆတိ-မေး၏။

တတော-ထိုသို့မေးခြင်းကြောင့်၊ ဇီဝကဿ-၏၊ ဧတံ-ဤအကြံသည်၊ အဟော
 သိ-ဗြိ၊ (ကိံ)၊ အယံရာဇာ-ဤမင်းသည်၊ မံ-ငါ့ကို၊ ကုလူပကသမဏဿ-
 ၏၊ ဂုဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ကထာပေတိ-ပြောစေလို၏၊ ဒါနိံ-ယခုအခါ၌၊ မေ-ငါ၏၊
 တုဏှိဘာဝဿ-ဆိတ်ဆိတ်ဖြစ်ခြင်း၏၊ ကာလော-အခါသည်၊ န-မဟုတ်၊ ပန-
 ထိုသို့ပင် ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်း၏ အခါမဟုတ်ပါသော်လည်း၊ ဣမေ-ဤအမတ်တို့
 သည်၊ ရာဇာနံ-ကို၊ ဝန္တိတွာ-ဝပ်ချ၍၊ နိသိန္နာဝ-ထိုင်နေကုန်သည်သာ၊ (ဟုတွာ)၊
 အတ္တနော-၏၊ ကုလူပကသမဏာနံ-တို့၏၊ ဂုဏံ-ကို၊ ကထယိသုယထာ-

ကိံ။ ။ “ကိံသည် အကြောင်းကို မေးခြင်းအနက်၌ဖြစ်သော နိပါတ်ပုဒ်”ဟု သိစေလို၍
 “ကေန ကာရဏေန”ဟု ဖွင့်သည်၊ (တစ်နည်း) ပါဠိတော်အနက်ပေးသောအခါ “ယေန
 (ကာရဏေန) တုဝံ၊ တုဏှိ-ဆိတ်ဆိတ်၊ အသိ-ဖြစ်၏၊ တံ (ကာရဏံ)-သည်၊ ကိံ-
 အဘယ်နည်း”ဟုသော်လည်း ပေးနိုင်သည်။ [ကိံတိ ကာရဏပုစ္ဆာယနိပါတောတိ ဒေသေတိ
 ကေန ကာရဏေနာတိ ဣမိနာ၊ ယေန တုဝံ တုဏှိ၊ ကိံ တံကာရဏံတိဝါ အတ္ထံ
 ဒေသေတိ၊-ဋီကာသစ်။]

တုဏှိ။ ။ “တုဏှိတုမောနေ” အဘိဓာန်(၁၁၄၉)နှင့်အညီ ဆိတ်ဆိတ်အနက်ဟော
 ဤကာရန္တနိပါတ်တည်း၊ သက္ကတ၌ “တုဏှိ”ဟု ရှိ၏၊ [တုဏှိဘာဝေါပုဒ်၌ “တုဏှိ-
 ဆိတ်ဆိတ်+ဘဝနံ-ဖြစ်ခြင်း၊ တုဏှိဘာဝေါ-ခြင်း၊ ဆိတ်ဆိတ်ဖြစ်ခြင်းကိုပင် “ဆိတ်ဆိတ်
 နေခြင်း”ဟု အဓိပ္ပာယ်ဆိုသည်၊ တုဏှိ+ဟုတွာ+ဘူတော တုဏှိဘူတော-ဆိတ်ဆိတ်ဖြစ်၍
 ဖြစ်သူ။]

ပြောကြကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤ၊ အတူ၊ မယံ-၏၊ သတ္တု-ဆရာဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဂုဏံ-ကို၊ ကထေတံ-သံတော်ဦးတင်ခြင်းငှါ၊ နယုတ္တံ-မသင့်၊ ဣတိ-သို့၊ (ဧဝံ-ဤအကြံသည်၊ အဟောသိ) ဣတိ-ဤသို့ကြံပြီး၍၊ (ဣတိ တစ်လုံး အကြေကြံ)၊ အာသနာ-နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ-ထ၍၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဝိဟာရာဘိမုခေါ-ကျောင်းတော်သို့ ရှေးရှေးသောမျက်နှာရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပဉ္စ ပတိဋ္ဌိတေန-ငါးပါးသောအင်္ဂါတို့ဖြင့် ရှေးရှေးတည်ခြင်းဖြင့်၊ ဝါ-ငါးပါးသော အင်္ဂါတို့၏ တည်ခြင်းဖြင့်၊ ဝန္တိတွာ-ဝပ်ချပြီး၍၊ ဒသနဓသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ- ဆယ်ချောင်းသော လက်သည်းအပေါင်းတို့ဖြင့် တောက်ပသော၊ (သန့်ရှင်းဖြူစင် သော လက်သည်းဖြစ်၍ ထိုအရောင်တို့ဖြင့် တောက်ပသော)၊ အဉ္စလိ-လက်အုပ် ကို၊ သိရသိ-ဦးခေါင်း၌၊ ပဂ္ဂဟေတွာ-မြှောက်ချီ၍။ [ရှေးတုန်းက လက်အုပ်ချီလျှင် ဦးခေါင်းပေါ်ရောက်အောင် ချီသည်။]

မဟာရဇ-မဟာရာဇာ၊ မံ-အကျွန်ုပ်ကို၊ အယံ-ဤဇီဝကသည်၊ ယံဝါတံဝါ- ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြားသော၊ (တော်စွာ လျော်စွာသော)၊ သမဏံ-ရဟန်းသို့၊ ဥပ သင်္ကမတိ-ချဉ်းကပ်၏၊ ဣတိဧဝံ-ဤသို့၊ မာ စိန္တယိတ္ထ-မကြံပါကုန်လင့်၊ ဟိ- ထင်ရှားအောင် သံတော်ဦးတင်ပါအံ့၊ မမ-အကျွန်၏၊ သတ္တုနော-ဆရာဖြစ်တော် မူသော မြတ်စွာဘုရား၏၊ မာတုကုစ္ဆိဩက္ကမနေ-မယ်တော်ဝမ်းသို့ သက်ရောက် တော်မူရာအခါ၌လည်းကောင်း၊ မာတုကုစ္ဆိတော-မယ်တော်ဝမ်းမှ၊ နိက္ခမနေ- ထွက်တော်မူရာအခါ၌လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဖွားမြင်တော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း၊

ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန။ ။ပဉ္စဟိ-လက် ခြေနဖူး၊ တတောင်ဒူးဟူသော ငါးပါးသော အင်္ဂါတို့ဖြင့်+အဘိမုခံ+ဋ္ဌိတေန-ဘုရားသို့ ရှေးရှေး+တည်ခြင်းဖြင့်၊-ဋီကာသစ်၊ ပဉ္စဟိ-တို့ဖြင့်၊ ပတိဋ္ဌိတော-ရှေးရှေးတည်ခြင်းတည်း၊ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတော-ခြင်း၊ “တည်”ဟူရာဝယ် ထိုင်ရာ၊ ရပ်ရာဖြစ်သော မြေ၊ ကြမ်း၊ ဖျာပေါ်စသည်၌ တည်ခြင်းတည်း၊ ထိုသို့ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတဖြစ် ဖို့ရန် လက်ဝါးပြင် ၂ ဘက်၊ ခြေ ၂ ဘက်၊ နဖူး၊ တတောင် ၂ ဘက်၊ ဒူး ၂ ဘက်တို့ကို တည်ရာအပြင်၌ ထိလျက်နေအောင် ဝပ်ချရသည်၊ ဤသို့ ထိရသောကြောင့် “ထိခြင်းငါးပါး”ဟု ပြောစမှတ် ပြုကြ၏၊ သို့သော် ပတိဋ္ဌိတပုဒ်၏ အနက်မှာထိခြင်းမဟုတ်၊ တည်ခြင်းသာတည်း။ [ပဉ္စ ပတိဋ္ဌိတအကျယ် အဆုံးအဖြတ်ကို ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော်ဘုရား၏ ပခုက္ကူနိဿယသစ်၌ ရှုပါလေ။]

မမ သတ္တုနောဟိ။ ။“ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္တိတွာ”ဖြင့် ကာယပဏာမကို ပြပြီး၍၊ မမသတ္တုနော”စသည်ဖြင့် ဝစီပဏာမ (နှုတ်ဖြင့် ဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကို ကိုင်းညွတ်မှု)ကို ပြ၏၊ ထိုပဏာမ ၂ ပါး၏ ရှေ့သွားနောက်လိုက် စိတ်များဖြင့် မနောပဏာမကိုလည်း ပြရာရောက်သည်၊ ဘုရားရှင်၏ အကျင့်ဟူသမျှသည် အခြားပုဂ္ဂိုလ်နှင့် မဆက်ဆံသော (လိုက်၍ မမှီနိုင်သော) အံ့ဩဖွယ်ချည်းသာ ဖြစ်၏၊ သို့သော် မာတုကုစ္ဆိဩက္ကမနေစသည်တို့မှာ နတ် ဗြဟ္မာနှင့်တကွသော သတ္တုလောကဝယ် အလွန်ထင်ရှား၍ မည်သူမျှ မပယ်ရှားနိုင်ကြသော ကြောင့်၊ ထိုဂုဏ်တော်များကိုသာ ပြောပြလေသည်။

မဟာဘိနိက္ခမနေ-မြတ်သော တောထွက်တော်မူရာအခါ၌လည်းကောင်း၊ သမ္မာဓိယံ-သစ္စာ ၄ ပါးကို သိတော်မူရာအခါ၌လည်းကောင်း၊ (ဘုရားဖြစ်တော်မူရာအခါ၌လည်းကောင်း)၊ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနေစ-ဓမ္မစကြာကို လည်စေတော်မူရာအခါလည်းကောင်း၊ ဒသသဟဿိလောကဓာတု-တစ်သောင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော လောကဓာတ်သည်၊ ကမ္မိတ္ထ-တုန်လှုပ်ရပါပြီ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (သည်ပုံသည်နည်း)၊ ယမကပါဠိဟာရိယံ-ရေမီးအစုံအစုံသော တန်ခိုးပြာဋိဟာကို၊ အကာသိ-ပြုတော်မူပါပြီ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (သည်ပုံသည်နည်း)၊ ဒေဝေါရောဟဏံ-တာဝတိံသာ နတ်ပြည်မှ သင်္ကဿမြို့သို့ သက်ဆင်းတော်မူခြင်းကို၊ (အကာသိ)၊ အဟံ-အကျွန်ုပ်သည်၊ သတ္ထုနော-ဆရာဖြစ်တော်မူသောမြတ်စွာဘုရား၏၊ ဂုဏေ-ဂုဏ်တော်တို့ကို၊ ကထယိဿာမိ-သံတော်ဦးတင်ပါအံ့၊ မဟာရာဇေ-မဟာရာဇာ၊ ဧကဂ္ဂစိတ္တော-တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသောစိတ်ရှိသည်၊ (တည်ကြည်သောစိတ်ရှိသည်)၊ (ဟုတွာ)သုဏ-နာစိုက်တော်မူပါ၊ ဣတိ၊ ဝတွာ-သံတော်ဦးတင်ပြီး၍၊ အယံ၊ ပေ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိအာဒိ-အစရှိသောစကားကို၊ အာဟ-သံတော်ဦးတင်ပြီ။

တတ္ထ-ထို အယံဒေဝအစရှိသောစကားရပ်၌၊ တံ ခေါ် ပန ဘဂဝန္တံတိ-တံ ခေါ် ပန ဘဂဝန္တံဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဣတ္ထမ္မုတာချာနတ္ထေ-ဣတ္ထမ္မုတာချာနအနက်၌၊ ဥပယောဂဝစနံ-ဒုတိယာဝိဘတ်ရှိသော သဒ္ဒါတည်း၊ တဿခေါ

ဣတ္ထမ္မုတာချာနတ္ထေ။ ။ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အရဟံစသော ဂုဏ်တော်အသံသည် သဒေဝကလောကဥသ၌ အလုံးစုံကိုလွှမ်းခြုံ၍ တက်၏၊ ဤသို့ ဂုဏ်တော်အသံ၏လွှမ်းခြုံ၍တက်ခြင်းဟူသော အထူးအပြားကို “ဣတ္ထံ”ဟု ခေါ်၏။ [အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ။] ထိုအထူးသို့ရောက်သော ဂုဏ်တော်အသံကိုကား “ဣတ္ထံဘူတ”ဟု ခေါ်၏။ [ဣတ္ထံ+ဘူတော ပတ္တောတိ ဣတ္ထံဘူတော။] “အဘယ်သူ၏ ကျော်စောသံပါနည်း”ဟု မေးလျှင် “ဘဂဝန္တံ၏ ကျော်စောသံတည်း”ဟု ဘဂဝန္တံပုဒ်က ကျော်စောသံ၏ အရှင်(ဥစ္စာရှင်) ကို (နှုတ်ဖြင့်ပြောသကဲ့သို့) ထင်ရှားပြ၏၊ ထို့ကြောင့် “တံ ဘဂဝန္တံ” ကို “ဣတ္ထမ္မုတာချာနအနက်”ဟု ဆို၏။ [ဣတ္ထမ္မုတဿ+အာချာတံ ဣတ္ထမ္မုတာချာတာနံ။]

ဥပယောဂဝစနံ။ ။ပြခဲ့သောအဖွင့်အရ ဣတ္ထမ္မုတာချာနဟူသည် ဘုရားရှင်ဖြစ်သော်လည်း ဘုရားရှင်နှင့် ကိတ္တိသဒ္ဓ၏ သာမိ+သံ (ဥစ္စာရှင်+ဥစ္စာ) အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်လည်း ဌာနပစာရအားဖြင့် ဣတ္ထမ္မုတာချာနပင် မည်၏၊ ထို့ကြောင့် “တဿ ခေါ် ပန ဘဂဝတောတိ အတ္ထော”ဟု သမ္ပန်အနက်ကို အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်၊ ဤသို့ ဣတ္ထမ္မုတာချာနဟူသည် သမ္ပန်အနက်ဖြစ်သောကြောင့် ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သာ သက်သင့်၏၊ သို့သော် “အဘိ+ဥဂ္ဂတော”၌ အဘိကို ကမ္မပ္ပဝစနိယအမည်မှည့်၍ ထိုကမ္မပ္ပဝစနိယနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် “ကမ္မပ္ပဝစနိယယုတ္တေ”ဟူသော သဒ္ဓဥပဒေသုတ်အရ ဒုတိယာဝိဘတ်သာ သက်ရသည်၊ ဆက်ဦးအံ့၊-“ယုတ္တ” အရ “အယုဉ်”ဟူရာ၌ ဆက်သွယ်စပ်ယှဉ်ခြင်းကို “အယုဉ်”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသို့ စပ်ယှဉ်ရာ၌ သဒ္ဓါကျမ်းပုံစံများဝယ် “မာတရံ အဘိ”ကဲ့သို့ နီးကပ်စွာယှဉ်နေမှ

ပန ဘဂဝတော-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ကလျာဏော တိ-ကား၊ ကလျာဏဂုဏသမန္နာဂတော-ကောင်းမြတ်သောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သေဋ္ဌော-မြတ်သော၊ ဣတိ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ တိ-ကား၊ ကိတ္တိဝေ-ကောင်းစွာပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်သတင်းသာတည်း၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ထုတိယောသော-ချီးမွမ်းခြင်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ကျော်စောသံတည်း။

“အယှဉ်”ဟု မမှတ်ရ၊ တံ ခေါ် ပန ဘဂဝန္တံ (“ဧဝံ ကလျာဏော ကိတ္တိသဒ္ဓေါ) အဘိ ဥဂ္ဂတော” ဟု “ဘဂဝန္တံ+အဘိ”ပုဒ်တို့ ပုဒ်ချင်းဝေးနေသော်လည်း အဘိသဒ္ဓါက မီးရောင် ပြသကဲ့သို့ လှမ်း၍ထွန်းပြနေသောကြောင့် အနက်သဘောအားဖြင့် ဘဂဝန္တံနှင့်အဘိကို ယုတ္တ(အယှဉ်)ဟုပင် မှတ်ရပါသည်။

ကလျာဏော။ ။အရဟံစသော ဂုဏ်တော်များသည် ကောင်း၏၊ မြတ်၏ (ကလျာဏ၊ သေဋ္ဌဖြစ်၏)၊ ထိုဂုဏ်တော်များ၏ အကြောင်းအရာကို ဟောသော(ပြောပြသော) သဒ္ဓါအသံလည်း အနက်ကိုအကြောင်းပြ၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် “ကလျာဏ၊ သေဋ္ဌ”ဖြစ်၏၊ ဥပမာ- “ဘဂဝါတိ ဝစနံ သေဋ္ဌ”၌ ဘုရားရှင်တည်းဟူသော အနက်ကိုဟောသောကြောင့် ဘဂဝါသဒ္ဓါလည်း မြတ်သောသဒ္ဓါ ဖြစ်ရသကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ ကိတ္တိသဒ္ဓေါကို “ကလျာဏော”ဟု ဝိသေသနပြု၍ ထိုကလျာဏောအရ ကိတ္တိသဒ္ဓရအောင် “ကလျာဏဂုဏသမန္နာဂတော”ဟု ဖွင့်သည်၊ သေဋ္ဌောကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထအဖွင့်တည်း။ [“သမန္နာဂတော”ဟု ဖွင့်သော်လည်း ကလျာဏောကို အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ် မလုပ်ရ-ဟု ပါရာဇိကဏ် ဝေရဉ္စကဏ္ဍ ဘာသာဋီကာ၌ ဖွင့်ပြခဲ့ပြီ။]

ကိတ္တိသဒ္ဓေါ။ ။“ကိတ္တိယေဝ”ဟု ပဌမဖွင့်ရာ၌ ကိတ္တိနှင့် သဒ္ဓပုဒ်တို့ အရတူ (ကမ္မဇာရဲသမာသံ)ဟု ပြ၏၊ ကိတ္တိယတေ-ကောင်းစွာပြောဆိုအပ်၏၊ ဣတိ ကိတ္တိ၊ [ကိတ္တိသံသဒ္ဓေဓာတ်၊ တိပစ္စည်း။] သဒ္ဓိယတေ-ပြောဆိုအပ်၏၊ ဣတိ သဒ္ဓေါ၊ ကိတ္တိဝေ+သဒ္ဓေါ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ၊ ဝဇ္ဇောယေဝ (ဂုဏ်သတင်းကိုပင်) ဟိ ကိတ္တေတဗ္ဗတော ကိတ္တိ၊ သဒ္ဓနိယတော သဒ္ဓေါတိစ ဝုစ္စတိ-ဋီကာသစ်၊ ကိတ္တိ+သဒ္ဓဟူသော သံဝဇ္ဇောတဗ္ဗ ၂ ပုဒ်တွင် တစ်ပုဒ်ကိုသာ “ကိတ္တိယေဝ”ဟု ဖေါပြရာ၌ မှတ်ဖွယ်အချက်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ထုတိယောသောဝါ။ ။“ကိတ္တိကို ထုတိ၊ သဒ္ဓေါကို ယောသော”ဟု ဖွင့်၏၊ “ကိတ္တိသံသဒ္ဓေ (ကောင်းစွာပြောခြင်း)”ဟူသော ဓာတ်နက်အရ “ကောင်းစွာပြောခြင်း”ဟူသည် ချီးမွမ်းခြင်းပင်တည်း၊ ကိတ္တနံ (အဘိတ္တဝနံ)-ချီးမွမ်းခြင်း၊ ကိတ္တိ-ခြင်း၊ ကိတ္တိယာ-ချီးမွမ်းခြင်းအားဖြင့်+ပဝဇ္ဇော+သဒ္ဓေါ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ+ထိုသဒ္ဓဟူသည် သာမန်ပြောရိုး သဒ္ဓမဟုတ်၊ “ကျယ်လောင်စွာ ပြန့်နှံ့၍ထွက်လာသော သဒ္ဓဖြစ်သည်”ဟု သီစေလို၍ “ယောသ”ဟု ဖွင့်သည်။ [“ဃုသ-စု၊ အာဝိကရဏေ (ထင်စွာပြုခြင်း)”ဟု ထောမနိမိဆို၏၊ ထိုထင်စွာပြုခြင်းဟူသည် ထင်ရှားအောင် ကြွေးကြော်ခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ယောသ-ကြွေးကြော်သံ”ဟု အနက်ဆိုကြသည်။]

အပ္ပဂ္ဂတောတိ-ကား၊ သဒေဝကံ-နတ်ဗြဟ္မာနှင့် တကွဖြစ်သော၊ လောကံ-သတ္တလောကကို၊ အဇ္ဈောတ္တရိတွာ-လွမ်းခြံ၍၊ ဥဂ္ဂတော-တက်ပြီး၊ ကိန္တိ-အဘယ်သို့လျှင်၊ (အပ္ပဂ္ဂတော-သဒေဝက၊ လောကဥဿံ၊ အလုံးစုံကို၊ လွမ်းခြံတတ်သနည်း)၊ ဣတိပိ၊ ဟေ၊ ဘဂဝါတိ-ဟူ၍၊ (အပ္ပဂ္ဂတော-ပြီ)။

တတြ-ထိုဣတိပိ သောဘဂဝါအစရှိသော ပါဠိတော်မြတ်၊ ပါဠိအရာ၌၊ အယံ-ဤဆိုအပ်လတုံကား၊ ပဒသမ္ပန္နော-ပုဒ်တို့၏ ဆက်စပ်ခြင်းတည်း၊ သောဘဂဝါ-ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣတိပိ-ဤအကြောင်း၊ ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အရဟံ-အရဟံမည်တော်မူ၏၊ (သော ဘဂဝါ)၊ ဣတိပိ-ကြောင့် လည်း၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-သမ္မာဗုဒ္ဓေါမည်တော်မူ၏၊ ဟေ၊ (သောဘဂဝါ)၊ ဣတိပိ-ဤအကြောင်း၊ ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဘဂဝါ-ဘဂဝါမည်တော်မူ၏၊ ဣတိ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ (ပဒသမ္ပန္နော-တည်း)၊ ဣမိနာစ ဣမိနာစကာရဏေန-ဤအကြောင်း၊ ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ (အရဟံ-မူ၏)၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

အပ္ပဂ္ဂတော မှတ်ချက်။ ။အဘိ+ဥဂ္ဂတောဟု ခွဲ၍၊ အဘိကို “သဒေဝကံလောကံ အဇ္ဈောတ္တရိတွာ”ဟု ဖွင့်သည်။ [အဘိသဒ္ဓေါ အဘိဘဝနေ၊ အဘိဘဝနဉ္စေတ္ထ အဇ္ဈောတ္တရဏ မေဝါတိ ဝုတ္တံ အဇ္ဈောတ္တရိတွာတိ၊-ဋီကာသစ်။] သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ကမ္မပ္ပဝစနိယအနည်ရသော အဘိစသောပုဒ်များကို “အနက်သီးခြားမရှိ၊ ထွန်းပြရံသာ”ဟု ဆိုကြသော်လည်း ဤ၌ သဒ္ဓါကျမ်းတို့အဆိုကိုမသွေဘဲ အဘိကို ဣတ္ထမ္ဘုတာချာနဇောတကအပြင် အဘိဘဝနအနက်ကို ပါ အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။

ဣတိပိ ဟေ၊ ဘဂဝါ။ ။ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းပွားများသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣတိပိသောဘဂဝါ၌ ဣတိပိသဒ္ဓါကို ဂုဏ်တော် ၉ ပါးလုံး၌ပင် ယှဉ်စေ၍ “ဤဂုဏ်တော် အကြောင်း၊ ဤဂုဏ်တော်အကြောင်းကြောင့်လည်း အရဟံမည်တော်မူ၏၊ ဟေ၊ ဤဂုဏ်တော် အကြောင်း၊ ဤဂုဏ်တော်အကြောင်းကြောင့်လည်း ဘဂဝါမည်တော်မူ၏”ဟု ဂုဏ်တော်တို့ကို အောက်မေ့ရသကဲ့သို့၊ ဗုဒ္ဓ၏ ဂုဏ်တော်များကို ပြောပြသောဇီဝကကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ဣတိပိသဒ္ဓါကို ဂုဏ်တော်တိုင်း၌ ယှဉ်စေ၍ ပြေပြရသည်”ဟု ထုံးစံ ဥပဒေသကို ပြလိုသောကြောင့် “ဣတိပိ အရဟံ ဟေ၊ ဣတိပိဘဂဝါ”ဟု မိန့်သည်။

ဣတိပိ။ ။ဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြုသောအခါ ထိုဂုဏ်တော်သည် အာရုံပြုသူ၏ ဉာဏ်ထည်း၌ ထင်လာသောကြောင့်၊ ထိုဂုဏ်တော်သည် အာရုံအားဖြင့် နီကပ်လျက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဣတိကို အနီးအနက်ဟောသော ဣမသဒ္ဓါဖြင့် “ဣမိနာ”ဟု ဖွင့်၏၊ အရဟံအမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဂုဏ်တော်သည်ပင် တစ်ပါးလည်းမက ၂ ပါးလည်းမက စိတ်ထည်း၌ အများအပြားထင်လာသောကြောင့် သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ (သမုစ္စယတ္ထ) ပိသဒ္ဓါဖြင့် “ဣတိပိ”ဟု ဆို၍၊ သမုစ္စယတ္ထ စသဒ္ဓါဖြင့် “ဣမိနာစ”ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်ပြသည်။ [ဣတိသဒ္ဓေါ ဣဓ အာသန္နပစ္စက္ခကရဏတ္ထော၊ ပိသဒ္ဓေါ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော၊ တေနစ တေသံ ဂုဏာနံ ဗဟုဘာဝေါ ဒီပိတော၊-ဋီကာ။]

တတ္ထ-ထို သောဘဂဝါအစရှိသော ပါဠိတော်မြတ်၊ ပါဠိအရာ၌၊ အာရကတ္တာ-
 ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အရိနံ-
 ရန်သူ တို့၏လည်းကောင်း၊ ဝါ-တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အရာနံ-အကန့်ထောက်ဆန်
 တို့၏လည်းကောင်း၊ ဝါ-တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဟတတ္တာ-သတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီးအပ်
 ကုန်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပစ္စယာဒိနံ-သင်္ကန်းစသော ပစ္စည်းအစ
 ရှိသည်တို့အား၊ (အလမတ္ထသမ္ပဒါနံ) အရဟတ္တာ-ထိုက်တန်တော်မူသည်၏ အဖြစ်
 ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပါပကရဏေ-မကောင်းမှုကိုပြုခြင်းကိစ္စ၌၊ ရဟာဘာဝါ-
 ဆိတ်ကွယ်ရာမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ တာဝ-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါစ
 သော ဂုဏ်တော်တို့မှရှေးဦးစွာ၊ ဣတိဣမေဟိကာရဏေဟိ-ဤအကြောင်းတို့
 ကြောင့်၊ သောဘဂဝါ-ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ အရဟန္တိ-အရဟံဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော၊
 ဣတိအာဒိနာ-ဤသို့အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ မာတိကံ-မာတိကာကို၊
 (အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ်ကို)၊ နိက္ခိပတွာ-ချထားပြီး၍၊ စ-မာတိကာသာမကသေး၊
 သဗ္ဗာနေဝ-အလုံးစုံသာလျှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ တောနိ ပဒါနိ-ဤအရဟံအစရှိသော
 ပုဒ်တို့ကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသေ-ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသ
 ၌၊ ဝိတ္ထာရိတာနိ-ချဲ့အပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့အလုံးစုံသော ဤ
 အရဟံအစရှိသောပုဒ်တို့၏ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသ၌ ချဲ့အပ်ကုန်ပြီး၏
 အဖြစ်ကြောင့်)၊ တတော-ထို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မှ၊ နေသံ-ထိုအရဟံအစရှိသော ပုဒ်တို့
 ၏၊ ဝိတ္ထာရော-အကျယ်ကို၊ ဂဟေတဗ္ဗော-ယူထိုက်၏၊ (ယူပါလေ)။

ပန-ဆက်၊ ဇီဝကော-ဇီဝကသည်၊ ဧကမေကဿ-တစ်ပါးတစ်ပါးသော၊
 ပဒဿ-ဂုဏ်တော်ပုဒ်၏၊ အတ္ထံ-အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ နိဋ္ဌာပေတွာ-ပြီးဆုံးစေ၍၊
 မဟာရာဇေ-မဟာရာဇာ၊ မယံ-အကျွန်ုပ်၏၊ သတ္ထာ-ဆရာသည်၊ ဧဝံ-ဤ
 အကြောင်း ဤအကြောင်းကြောင့်၊ အရဟံ-အရဟံမည်တော်မူပါ၏၊ ဧဝံ-ကြောင့်၊
 သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါမည်တော်မူပါ၏၊ ပေ၊ ဧဝံ-ကြောင့်၊ ဘဂဝါ-
 ဘဂဝါမည်တော်မူပါ၏၊ ဣတိ၊ ဝတွာ-သံတော်ဦးတင်ပြီး၍၊ တံဒေဝေါ ပေ၊
 ပသီဒေယျာတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-သံတော်ဦးတင်ပြီ၊ စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤ တံဒေဝေါ
 အစရှိသော စကားရပ်၌၊ တံဒေဝေါ ပယိရုပါသတူတိ-တံဒေဝေါပယိရုပါ
 သတု ဟူ၍၊ ဝဒန္တော-သံတော်ဦးတင်သော ဇီဝကသည်၊ (အာဟ ဌစပ်)၊ [ဤ

ဇီဝကောပန။ ။ဇီဝကသည် များစွာသော ဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကို ဘုရားရှင်၏
 အထံတော်မှပင် ကြားနာခဲ့ပြီးသူဖြစ်၏။ သစ္စာ ၄ ပါးကို သိပြီးသော အရိယာဖြစ်သည့်
 အတွက် ဘုရားသာသနာတော်၌ သို့လောသို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်းမရှိတော့၊ ထို့ကြောင့်
 ဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကို ပြောဖို့ရာ အလွန်ရဲရင့်ရကား အရဟံစသော ဂုဏ်တော်တစ်ပါးစီးကို
 ပင် အကျယ်ချဲ့ထွင်း၍ပြောကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် “ဇီဝကောပန” စသည်ကို မိန့်သည်။

“ဝဒန္တော-အာဟ”အတွင်း၌ မဟာရာဇ ၂ ပုဒ်ပါနေ၏။ တစ်ပုဒ်ပိုသည်။] မဟာရာဇ-မဟာရာဇာ၊ ဟိ-ချဉ်းကပ်ထိုက်သည်ကားမှန်ပါ၏။ တုမှာဒိသာနံ-အရှင်မင်းမြတ်ကဲ့သို့ ရူအပ်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ သတေနပိ-အရာသည်လည်းကောင်း၊ သဟဿေနပိ-အထောင်သည်လည်းကောင်း၊ သတသဟဿေနပိ-အသိန်းသည်လည်းကောင်း၊ ပုဋ္ဌဿ-မေးအပ်သော၊ (ပြဿနာအမေးခံရသော)၊ မယု-အကျွန်ုပ်၏၊ သတ္တုနော-ဆရာ၏၊ (“ထာမောစ ဗလဉ္စ”တို့၌စပ်)၊ သဗ္ဗေသံ-အလုံးစုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ စိတ္တံ-ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ကထေတုံ-ဖြေဆိုခြင်းငှါ၊ ထာမောစ-ဒေသနာဉာဏ်တော်အစွမ်းသည်လည်းကောင်း၊ ဗလဉ္စ-ဆယ်ပါးသော ဉာဏ်တော်အားသည်လည်းကောင်း၊ အတ္ထိ-ရှိပါ၏၊ ဝိသဋ္ဌံ-စွန့်လွှတ်အပ်သော စိတ်ရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ-ရွံရှားခြင်းကင်းရဲတင်းစွာ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ-ချဉ်းကပ်၍၊ ပုစ္ဆေယျာသိ-ပြဿနာမေးတော်မူပါ၊ ဣတိ၊ အာဟ-ပြီ။ [ဝိသိဋ္ဌနေရာ၌ “ဝိသဋ္ဌော-စွန့်လွှတ်အပ်သော စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)”ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။]

၁၅၈။ ရညောပိ-မင်းသည်လည်း၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဂုဏကထံ-ဂုဏ်တော်စကားကို၊ သုဏန္တဿ-ကြားနာရစဉ်၊ [တစ်နည်း၊ ဘဂဝတော-၏၊ ပေ၊ သုဏန္တဿ-ကြားနာရသော၊ ရညောပိ-မင်း၏လည်း။] သကလသရီရံ-အလုံးစုံသော ကိုယ်သည်၊ (တစ်ကိုလုံးသည်၊) ပဉ္စဝဏ္ဏာယ-၅ မျိုး အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ပီတိယာ-ပီတိသည်၊ နိရန္တရံ-မပြတ်၊ ဖုဋ်-ပြန့်နှံ့အပ်သည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ [တစ်နည်း-“ပီတိယာ-ပီတိဖြင့်၊ နိရန္တရံ၊ ဖုဋ်-ပြန့်နှံ့သည်၊

ဧတ္ထစ ပေ၊ အာဟံ။ ။ပါဠိတော်၌ “တံ ဒေဝေါ ပယိရုပါသတု”မျှသာ ရှိပါသော်လည်း ထိုစကားအတွက် သာမတ္ထိယတ္ထ (ပြစွမ်းနိုင်သော အနက်ပို)ကို ပြလို၍ “ဧတ္ထစ”စသည်ကို အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်သည်။ “တုမှာဒိသာနံဟိ”စသော စကားများသည် “တံ ဒေဝေါ ပယိရုပါသတု”၏ သာမတ္ထိယတ္ထ ဖြစ်သည်-ဟူလို။ [ထာမော ဒေသနာဉာဏမေဝ၊ ဗလံ ပန ဒေသဗလညာဏံ၊ ဝိသဋ္ဌတိ ဘာဝနပုံသကပဒံ၊ အနာသင်္ကန္တိ အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်၊ ဝိသဋ္ဌပုဒ်ပြီးပုံကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ ဗာဟိရနိဒါန်း၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ပဉ္စဝဏ္ဏာယ။ ။ခုဒ္ဒိကာပီတိ၊ ခဏိကာပီတိ၊ ဩက္ကန္တိကာပီတိ၊ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ၊ ဖရဏာပီတိဟူသော ပီတိ ၅ မျိုးကို “ပဉ္စဝဏ္ဏာ”ဟု ဆိုသည်။ ဤ၌ ဝဏ္ဏသဒ္ဒါလည်း အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် ပမာဏအနက်ဟောတည်း။ ထိုပမာဏအနက်ကိုပင် “ပကာရ”ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။ [ဖုဋ်၌ ဖရဇာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ဖ၏ (အ)ကို ဥ၊ တကို ငြပြု၊] အဘယ့်ကြောင့် ဂုဏ်တော်ကိုကြားရုံမျှဖြင့် ထိုမျှလောက် ပီတိဖြစ်ရသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ “ရှေးကအဓိကာရ (အလွန်အကဲပြုအပ်ခဲ့သော ကောင်းမှုပါရမီ) ရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဂုဏ်တော်ကိုကြားရုံမျှဖြင့် ထိုမျှလောက် ပီတိဖြစ်ရသည်”ဟု ဖြေပါ၊ မှန်၏-ထိုမင်းသည် ပါရမီဂုဏ်ကို ပီတုဃာတကကံက မနှိပ်စက်လျှင် ထိုဘဝ၌ မဂ်ဖိုလ်ရလောက်အောင် ကောင်းမှုပါရမီ ရှိခဲ့ပြီးသူဖြစ်သည်။

အဟောသိ”ဟုလည်း ပေးနိုင်သည်။] သော-ထိုမင်းသည်၊ တခံဏညောင်-
ထိုခဏ၌ပင်၊ ဂန္ဓကာမော-သွားခြင်းငှါအလိုရှိသည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ ပန-ထိုသို့ပင်
သွားခြင်းငှါအလိုရှိပါသော်လည်း၊ ဣမာယဝေလာယ-ဤအချိန်၌၊ မယံ-ငါ့ဖို့၊
(ယာနာနိ ခွဲစပ်)၊ ဝါ-ငါသည်၊ ဒသဗလဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ သန္တိကံ-သို့၊
ဂစ္ဆတော-သွားလသော်၊ ဇီဝကာ-ဇီဝကကို၊ အညတြ-ကြည့်၍၊ အညော-ဇီဝကမှ
အခြားသော၊ ကောစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်သည်၊ ခိပ္ပံ-လျင်မြန်စွာ၊ ယာနာနိ-
ယာဉ်တို့ကို၊ ယောဇေတံ-ယှဉ်စေခြင်းငှါ၊ န သက္ခိဿတိ-စွမ်းနိုင်လိမ့်မည်မဟုတ်၊
ဣတိ၊ စိန္တေတွာ-၍၊ “တေနဟိ ပေ၊ ကပ္ပိပေဟိတိ-ဟူ၍၊ အာဟ။

တတ္ထ-ထို တေနဟိ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ တေနဟိတိ-တေနဟိဟူသော
သဒ္ဒါသည်၊ ဥယျောဇနတ္ထေ-တိုက်တွန်းခြင်းအနက်၌၊ (ပဝတ္ထော)၊ နိပါတော-
နိပါတ်တည်း၊ သမ္မဇီဝက-အချင်းဇီဝက၊ ဂစ္ဆ-သွားပါချေ၊ ဣတိ ဝုတ္တံဟောတိ။
[“ယာဉ်တို့ကိုပြင်ဘို့ရန် သွားပါချေ”ဟု တိုက်တွန်းသည်-ဟူလို။] ဟတ္ထိယာနာ
နိတိ-ကား၊ အနေကေသု-များစွာကုန်သော၊ အဿရထာဒိသု-မြင်းယာဉ်၊ ရထား
ယာဉ်အစရှိကုန်သော၊ ယာနေသု-ယာဉ်တို့သည်၊ ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ-ထင်ရှားရှိပါကုန်
သော်လည်း၊ ဟတ္ထိယာနံ-ဆင်ယာဉ်သည်၊ ဥတ္တမံ-မြတ်၏၊ ဥတ္တမဿ-မြတ်သော
မြတ်စွာဘုရား၏၊ သန္တိကံ-အထံတော်သို့၊ ဥတ္တမယာနေနေဝ-မြတ်သောယာဉ်ဖြင့်
သာလျှင်၊ ဂန္ဓတဗ္ဗံ-သွား ထိုက်၏၊ ဣတိစ-ဤသို့လည်းကောင်း၊ (“စိန္တယိတွာ”၌
လှမ်းစပ်)။ [ဥတ္တမ ဖြစ်ရုံသာမက အပ္ပသဒ္ဓဖြစ်ခြင်းလည်း အကြောင်းတစ်ပါးပင်ဟု
ပြလို၍ “အဿ ယာနံ”စသည်မိန့်၊ “အဿရထယာနာနိ ဟိ”ဟု ရှေးစာအုပ်တို့၌
ဟိ ပါသည်ကား မကောင်း။] အဿာယာနရထယာနာနိ-မြင်းယာဉ်၊ ရထား
ယာဉ်တို့သည်၊ သသဒ္ဓါနိ-ဆူညံသောအသံရှိကုန်၏၊ ဒူရတော-အဝေးမှပင်၊
တေသံ-ထိုမြင်းယာဉ်၊ ရထားယာဉ်တို့၏၊ သဒ္ဓေါ-အသံကို၊ သုယျတိ-ကြားအပ်၏၊
ဟတ္ထိယာနဿ-ဆင်ယာဉ်၏၊ ပါဒါနုပဒံ-ရှေ့ခြေရာသို့ အစဉ်လိုက်သော ခြေရာ
ဖြင့်၊ (ဖဝါးခြေ ထပ် ထက်ကြပ်မကွာ)၊ ဂစ္ဆန္တပိ-လိုက်သွားသူတို့သော်မှလည်း၊
သဒ္ဓံ-အသံကို၊ န သုဏန္တိ-မကြားရကုန်၊ ပန-ဆက်၊ နိဗ္ဗုတဿ-ကိလေသာအပူ
ဝေး၍၊ ငြိမ်းအေးတော်မူပြီးသော၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ သန္တိကေ-
အထံတော်သို့၊ နိဗ္ဗုတေဟေဝ-ဆူဆူညံညံ အသံမထွက် ငြိမ်သက်သာလျှင်ဖြစ်ကုန်

ပဒါနုပဒံ။ ။ပဒသဒ္ဓါသည် “ခြေရာ”အနက်ဟောတည်း၊ ပဒံ-ရှေးကသွားသော
ဆင်ယာဉ်၏ခြေရာသို့+အနုပဒံ-အစဉ်လိုက်သောခြေရာတည်း၊ (နောက်ကလိုက်သူ၏ ခြေရာ
တည်း၊) ပဒါနုပဒံ-ရာ၊ ကြိယာဝိသေသနပုဒ်တည်း၊ ရှေးကသွားသောဆင်၏ ခြေရာနှင့်
နောက်ကလိုက်သော လူ၏ခြေရာက ထပ်နေအောင်”ဟူလို။

သော၊ [အပ္ပသဒ္ဒတာယသဒ္ဒသခေါဘနဂူပသမေဟေဝ၊-ဋီကာသစ်၊] ယာနေဟိ-
ယာဉ်တို့ဖြင့်၊ ဂန္တဗ္ဗ-သွားထိုက်၏၊ ဣတိစ-ဤသို့လည်းကောင်း၊ စိန္တယိတွာ-
ကြံ၍၊ ဟတ္ထိယာနာနီတိ-ဟူ၍၊ အာဟ။

ပဉ္စမတ္တာနိ ဟတ္ထိနိကာသတာနီတိ-ကား၊ ပဉ္စကရေဏုသတာနိ-
ဆင်မင်းရာတို့ကို၊ ကမ္မပါပေတွာတိ-ကား၊ အာရောဟဏသဇ္ဇနာနိ-
စီးဘို့ရန်ပြင်ဆင်ခြင်းရှိသည်တို့ကို၊ (တစ်နည်း) အာရောဟဏသဇ္ဇာနိ-စီးဘို့ရန်
ပြင်ဆင်အပ်သည်တို့ကို၊ ကာရေတွာ-ပြုစေပြီး၍၊ အာရောဟဏီဟန္တိ-ကား၊
အာရောဟဏယောဂ္ဂ-စီးခြင်းငှါ လျှောက်ပတ်သော၊ ဩပဝယံ-မင်းသို့ကပ်၍
ဆောင်ယူစွမ်းနိုင်သော၊ (တစ်နည်း) ဩပဝယံ-မင်းကို လျှို့ဝှက်စွမ်းနိုင်သော၊
(နာဂ-စီးတော်ဆင်ကိုလည်း၊ ကပ္ပါပေတွာ ခွဲစပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော။

ကရေဏု။ ။ကရေဏုသဒ္ဒါသည် ဆင်ထီး-ဆင်မအနက်ကို ဟော၏၊ ဆင်မကို ဟောရာ၌
ဟတ္ထိနိသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ “ကြိဓာတ်၊ ဇနပစ္စည်း”ဟု ထောမနိမိဆို၏၊ နကို
ဏပြန်ထားသည်၊ ပါဠိ၌ ကရဓာတ်၊ သွာဒိဂိုဏ်း၊ ဝေ (ညဉ်းဆဲ) အနက်ဟောတည်း၊
ကိဏောတိတိ ကရေဏု-သူတစ်ပါးကို ညဉ်းဆဲတတ်သောဆင်။

ကပ္ပါပေတွာ။ ။စုရာဒိ ကပ္ပဓာတ်သည် တက္ကဝိမိ ဆေဒအနက်တို့ကို ဟော၏၊ ဤ
နေရာ၌ ဝိမိ(ပြုစီစဉ်ခြင်း) အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ကပ္ပါပေတွာ-စီစဉ်စေ၍ (ပြင်ဆင်
စေ၍)”ဟု အနက်ဖြစ်၏၊ “ပြင်ဆင်စေခြင်း”ဟူသည်လည်း စီးဖို့ရန်အသင့်ပြင်ထားစေခြင်း
တည်း၊ ထို့ကြောင့် အာရောဟဏ-စသည်ကို အဓိပ္ပာယ်တ္ထဟု မှတ်ပါ။

အာရောဟဏသဇ္ဇ(နာ)နိ။ ။“အာရောဟဏသဇ္ဇနံ ကုထာဒိနံ (ဆင်ကုန်းအစရှိသည်
တို့ကို) ဗန္ဓနမေဝ”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်အလို “အာရောဟဏ
သဇ္ဇနာနိ”ဟု ပါဠိရှိပါစေ၊ အာရောဟဏာယ+သဇ္ဇနံ ယေသံတိ အာရောဟဏသဇ္ဇနာနိ၊
စာအုပ်တို့၌ကား “အာရောဟဏသဇ္ဇာနိ”ဟု ရှိ၏၊ “သဇ္ဇိယန္တေတိ သဇ္ဇာနိ၊ အာရောဟ
ဏာယ+သဇ္ဇာနိ အာရောဟဏသဇ္ဇာနိ”ဟု ပြု။

အာရောဟဏီယံ။ ။အာရောဟိတဗ္ဗော-စီးထိုက်၏၊ ဣတိ အာရောဟဏီယော၊
အာ+ရဟ၊ အနိယ၊ “ရော”ဟု ဩဝုဒ္ဓိပြု၊ နကို ဏပြု၊ အနိယပစ္စည်း၏ အရဟအနက်ကို
ပြလို၍ “ယောဂ္ဂ”ဟု ဖွင့်သည်၊ “စီးခြင်းငှါ+သင့်လျော်” ဟူသည်နှင့် “စီးထိုက်”ဟူသည်
သဘောတူတည်း။

ဩပဝယံ။ ။စာအုပ်တို့၌ “ဩပဝယံ”ဟု တွေ့ရ၏၊ အဘိဓာန်(၃၆၆)၌ “ဩပဝယော
ရာဇေယော-စီးတော်ဆင်”ဟု ရှိ၏၊ ဝယော၌ ဝဟဓာတ်၊ ကတ္တားဟော ဣ ပစ္စည်း၊
ဟနှင့်ယရှေ့နောက်ပြန်၊ ရာဇာနံ ဥပဂန္တာ ဝဟတိတိ ဥပဝယော-မင်းသို့ချဉ်းကပ်၍ ဆောင်
ယူတတ်သောဆင် (ထိုသို့ ဆောင်ယူတတ်လောက်အောင် လိမ္မာသောဆင်)၊ ဥပပုဒ်က ဓာတ်
မဟုတ်သောကြောင့် ဝုဒ္ဓိမရောက်နိုင်ရကား “ဥပဝယောယေဝ ဩပဝယော”ဟု သွတ္တံ၌ ဏ
ပစ္စည်းသက်။ [ဋီကာသစ်၌ “ဩပဝယုန္တိပိ ပဋ္ဌန္တိ”ဟု ဆို၍ “ရာဇာနံ ဥပဂူဟိတုံ ဂေါပိတုံ
သမတ္ထံတိ အတ္ထော”ဟု ဖွင့်ပြလေသည်။]

ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး၊ စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ဒေသ(ဒေသော)-
ဤဇီဝကသည်၊ ရညာ-မင်းသည်၊ ဝုတ္တံ-ပြောဆိုအပ်သော အစီအစဉ်ကို၊
အကာသိကံ-ပြုသလော၊ အဝုတ္တံ-မပြောဆိုအပ်သောအစီအစဉ်ကို၊ (အကာသိကံ-
လော)၊ ဣတိ-ဤကားအမေးတည်း၊ အဝုတ္တံ-ကို၊ (အကာသိ-ပြုပြီး၊ ဣတိ-
ဤကားအဖြေတည်း၊) ကဿာ-အဘယ့်ကြောင့်၊ (အဝုတ္တံ၊ အကာသိ-ပြုရ
သနည်း၊) ပဏ္ဍိတတာယ-မြော်မြင်တတ်စွာ၊ ပညာရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
(အဝုတ္တံ၊ အကာသိ-ပြု၊) ကိရ-ချဲ့၊ အဿ-ထိုဇီဝက၏၊ ဧဝံ-ဤသို့သောအကြံ
သည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီး (ကံ)၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ ဣမာယ ဝေလာယ-ဤ
အချိန်၌၊ ဂစ္ဆာမိ-သွားအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝဒတိ-ပြော၏၊ ရာဇာနောစ နာမ-
မင်းတို့မည်သည်လည်း၊ (မင်းတို့ဆိုတာလဲ)၊ ဗဟုပစ္စတ္ထိကာ-များသောရန်သူ
ရှိကုန်၏၊ အန္တရာမဂ္ဂေ-လမ်းခရီးအကြား၌၊ ကောစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော၊ အန္တရာ
ယော-အန္တရာယ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်အံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ မံပိ-ငါ့ကိုလည်း၊ ဂရ
ဟိဿန္တိ-ကဲ့ရဲ့ကုန်လတံ့၊ (ကံ)၊ ဇီဝကော-သည်၊ ရာဇာ-သည်၊ မေ-၏၊ ကထံ-
စကားကို၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏၊ (လိုက်နာ၏)၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ အကာလေဝိ-
မထွက်သင့်ရာ အခါ၌လည်း၊ ရာဇာနံ-ကို၊ ဂဟေတွာ-ခေါ်ယူ၍၊ နိက္ခမတိ-
ထွက်ဘိ၏၊ ဣတိ(ဂရဟိဿန္တိ)၊ ဘဂဝန္တံပိ-ဘုရားရှင်ကိုလည်း၊ ဂရဟိဿန္တိ၊
(ကံ)၊ သမဏောဂေါတမော-ရဟန်းဂေါတမသည်၊ မယံ-၏၊ ကထာ-တရား
စကားသည်၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ကာလံ-အချိန်ကို၊
အသလ္လက္ခေတွာဝ-မမှတ်သားမူ၍သာလျှင်၊ ဓမ္မ-တရားကို၊ ကထေတိ-ဟောဘိ၏၊
ဣတိ၊ (ဂရဟိဿန္တိ)၊ တဿာ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ကဲ့ရဲ့ကုန်လတံ့၏အဖြစ်
ကြောင့်)၊ ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်ပြုလသော်၊ မယံ-ငါ့ကို၊ ဂရဟာ-
ကဲ့ရဲ့ခြင်းသည်၊ နေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-မဖြစ်၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဂရဟာ-
သည်၊ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ-မဖြစ်၊ ရညောစ-မင်းကိုလည်း၊ ရက္ခာ-စောင့်ရှောက်ခြင်းသည်၊
ဝါ-ကို၊ သုသံဝိဟိတာ-ကောင်းစွာစီရင်အပ်သည်၊ ဟောတိ၊ တထာ-ထို အခြင်း
အရာအားဖြင့်၊ (မိမိကိုလည်း မကဲ့ရဲ့နိုင်၊ မြတ်စွာဘုရားကိုလည်း မကဲ့ရဲ့နိုင်၊
မင်းကိုလည်း ကောင်းစွာစောင့်ရှောက်အပ်ပြီး ဖြစ်လောက်အောင်သော အခြင်း
အရာအားဖြင့်)၊ ကရိဿာမိ-ပြုအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့သောအကြံသည်၊ (အဟောသိ)။

ဧဝံကိရဿ ဟေ၊ ကရိဿာမိတိ။ ။ဇီဝက၏အမြော်အမြင် ပညာရှိပုံကိုပြလို၍၊ “ဧဝံ
ကိရဿ ဟေ၊ ကရိဿာမိတိ”ဟု မိန့်သည်။.....[ကထာ ဝတ္တတိတိ လဒ္ဒေါကာသဘာဝေန-
အခွင့်ကောင်းရသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကထာ-တရားစကားသည်၊ ပဝတ္တတိ၊-ငိုကာသစ်။]
“ဇီဝကခေါ်လာသဖြင့် အခွင့်ကောင်းရ၍ ရှင်ဘုရှင်အား တရားဟောရပေသည်”ဟူလို။

တတော-ထိုသို့ အကြံဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဣတ္ထိယော-တို့ကို၊ နိဿာယ-မိ၍၊ ပုရိသာနံ-တို့၏၊ ဘယာနာမ-ဘေးမည်မသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ သုခံ-ချမ်းသာစွာ၊ ဣတ္ထိပရိပုတော-မိန်းမအပေါင်း ခြံရံအပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဂမိဿာမိ-သွားရတော့အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံပြီးလျှင်၊ ပဉ္စ ဟတ္ထိနိကာသတာနိ-ငါးရာသောဆင်မတို့ကို၊ ကပ္ပါပေတွာ-ပြင်ဆင်စေပြီး၍၊ ပဉ္စဣတ္ထိသတာနိ-ငါးရာသောမိန်းမတို့ကို၊ ပုရိသဝေသံ-ယောက်ျား၏အသွင်ကို၊ ဂါဟာပေတွာ-ယူစေပြီး၍၊ (တုဗ္ဗေ)၊ အသိတောမရဟတ္တာ-လက်တို့၌ သန်လျက်လုံဟူသော လက်နက်ရှိကုန်သည်၊ ဝါ-သန်လျက်လုံလက်စွဲရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ရာဇာနံ-မင်းကို၊ ပရိဝါရေယျာထ-ဝန်းရံကြကုန်လော၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝတွာ-ပြောပြီး၍။

ပုန-တစ်ဖန်၊ စိန္တေသိ-စဉ်းစားပြန်ပြီ၊ (ကိံ)၊ ဣမဿရညော-ဤမင်း၏၊ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ-ဤ အတ္တဘော၌၊ မဂ္ဂဖလာနံ-မဂ်ဖိုလ်တို့၏၊ ဥပနိဿယော-အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိတော့၊ [“ပိတုဃာတကကံထိုက်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် မဂ်ဖိုလ်မရနိုင်တော့”ဟူလို။] ဗုဒ္ဓါစနာမ-ဘုရားရှင်တို့မည်သည်လည်း၊ ဥပနိဿယံ-အားကြီးသောမှီရာအကြောင်းကို၊ ဒိသ္မာဝ-မြင်တော်မူ၍သာ၊ ဝါ-မြင်တော်မူမှသာ၊ ဓမ္မံ-ကို၊ ကထေန္တိ-ဟောတော်မူကြကုန်၏၊ ဟန္တ-ယခု၊ အဟံ-သည်၊ မဟာဇနံ-များစွာသော လူအပေါင်းကို၊ သန္နိပါတာပေမိ-စည်းဝေးစေရတော့အံ့၊ ဟိ-အကျိုးကား၊ (စည်းဝေးစေရခြင်း၏ အကျိုးကား)၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ များစွာသောလူအပေါင်းကို စည်းဝေးစေခြင်းသည်၊ သတိ-ဖြစ်လသော်၊ ကဿစိ ဒေဝ-တစ်စုံတစ်ယောက်၏သာလျှင်၊ (အစည်းအဝေးတွင် ပါဝင်သော တစ်ယောက်ယောက်၏သာလျှင်)၊ ဥပနိဿယေန-ကြောင့်၊ ဓမ္မံ-ကို၊ ဒေသေဿတိ-ဟောတော်မူလတံ၊ သာ-ထို ဓမ္မဒေသနာသည်၊ မဟာဇနဿ-အား၊ ဥပကာရာယ-လျော်သောကျေးဇူးကို ပြုခြင်းငှါ၊ [“အခြားသူများမှာလည်း နောက်နောင်အခါ မဂ်ဖိုလ်ရဖို့ရန် အထောက်အပံ့ဖြစ်၍ ကျေးဇူးများခြင်းငှါ”ဟူလို။] ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတံ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (စိန္တေသိ၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တေတွာ-ကြံပြီး၍။)

တတော ပေ၊ ဂမိဿာမိတိ။ - ။မိန်းမတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ယောက်ျားတို့မှာ ကြီးကျယ်သော ဘေးမရှိနိုင်သောကြောင့် အနီးအပါး၌ မိန်းမတွေခြံရံလျက်ရှိကြောင်းသိလျှင် ရှင်ဘုရင်၌ ယုံမှားသံသယစိတ် မဖြစ်နိုင်၊ “ထိုသို့ မဖြစ်နိုင်ခြင်းအံ့ကျိုးငှါ မိန်းမတွေခြံရံကာ စိတ်ချမ်းသာစွာ သွားစေရတော့မည်”ဟု ကြံသည်။

ပုရိသဝေသံ ပေ၊ ဟတ္တာ။ ။မိန်းမတွေ ခြံရံနေသော်လည်း အများကမူ လက်နက်ကိုင် ယောက်ျားတွေဟု အထင်ရှိ၍ ဘုရင်၏အနီးသို့ မကပ်ဝံ့အောင် မိန်းမတွေကို ယောက်ျားအသွင် ဆင်ပြင်စေလျက် လက်နက်တို့ကို စွဲကိုင်စေသည်။

သော-ထို ဇီဝကသည်၊ တတ္ထတတ္ထ-ထိုထိုအရပ်သို့၊ သာသနံ-နှုတ်မှာစကားကို၊ ပေသေသိ-စေလွှတ်ပြီး၊ ဘေရိ-စည်ကို၊ စရာပေသိ-လှည့်လည်စေပြီး၊ (ကိ-အဘယ်သို့စေလွှတ်သနည်း၊ ဝါ-အဘယ်သို့ စည်လည်စေသနည်း)၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ ရာဇာ-သည်၊ ဘဂဝတော-၏၊ သန္တိကံ-သို့၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊ ဝါ-သွားမည်လို့၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံသော လူတို့သည်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဝိဘဝါနုရူပေန-စည်းစိမ်အားလျော်သဖြင့်၊ ရညော-၏၊ အာရက္ခံ-အစောင့်အရှောက်ကို၊ ဂဏန္တု-ယူကြကုန်လော့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (သာသနံ၊ ပေသေသိ၊ ဘေရိ၊ စရာပေသိ)။ [“အရေးပါလောက်သော လူကြီးများအထံသို့ နှုတ်မှာစကားပို့၍၊ လူအများအတွက် စည်လည်စေသည်”ဟု ခွဲပါ။]

တတော-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ နှုတ်မှာစကားကိုလည်းပို့၊ စည်ကိုလည်းလည်စေခြင်းကြောင့်)၊ မဟာဇနော-သည်၊ စိန္တေသိ-ကြံပြီး၊ (ကိ)၊ ရာဇာ-သည်၊ သတ္တု-မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနတ္ထံ-ဖူးမြင်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဂစ္ဆတိကိရ-သွားမည်လို့တဲ့၊ ဘော-အချင်းတို့၊ ဝတ-အံ့ဩဖွယ်၊ ကိဒိသိ-အဘယ်ကဲ့သို့ရှုအပ်သော၊ ဓမ္မဒေသနာ-တရားဒေသနာတော်သည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတ်နည်း၊ နော-ငါတို့အား၊ (ကိ ဌ်စပ်)၊ (တစ်နည်း) နော-ငါတို့၏၊ နက္ခတ္တကိဋ္ဌာယ-နက္ခတ်သဘင်၊ ပျော်ရွှင်ကစားခြင်းဖြင့်၊ ကိ-အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း၊ တတ္ထေဝ-ထို ဘုရင်သွားရာ အရပ်သို့သာ၊ ဂမိဿာမ-လိုက်သွားကြကုန်စို့၊ ဣတိ-သို့၊ (စိန္တေသိ-ပြီး)၊ (ဣတိ-ဤသို့ကြံပြီး၍)၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံသော လူတို့သည်၊ ဂန္ဓမာလာဒိနိ-နံသာပန်း အစရှိသော ပူဇော်ဖွယ်တို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ရညော-၏၊ အာဂမနံ-ထွက်လာခြင်းကို၊ အာကဓ်မာနာ-မြော်လင့်ကြကုန်လျက် (စောင့်ဆိုင်းကြကုန်လျက်)၊ မဂ္ဂေ-လမ်း၌၊ အဋ္ဌသု-တည်ကြကုန်ပြီ။

ဇီဝကောပိ-သည်လည်း၊ ရညော-အား၊ ကပ္ပိတာနိ ခေါ် ပေ၊ ကာလံမညတိတိ-ဟူ၍၊ ပဋိဝေဒေသိ-သံတော်ဦးတင်ပြီး၊ တတ္ထ-ထို ကပ္ပိတာနိ အစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ ယဿဒါနိ ကာလံမညသီတိ ဇတံ-ယဿ ပေ၊ မညသီဟူသော စကားသည်၊ ဥပစာရဝစနံ-ပြောဆိုရိုးစကားမျှသာတည်း၊ ဣဒံ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဟောတိ၊ (ကိ ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ ယံ-အကြင်ပြင်ဆင်မှုကို၊ တယာ-အရှင်မင်းမြတ်သည်၊ အာဇာတ္ထံ-စေခိုင်းအပ်ပြီး၊ တံ-ထို ပြင်ဆင်မှုကို၊ မယာ-အကျွန်ုပ်သည်၊ ကတံ-ပြုအပ်ပါပြီ၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ တံ-

ဥပစာရဝစနံ ။ “ဝေါဟာရဝစနမတ္ထံ-ပြောဆိုရိုးစကားမျှသာ”ဟု ငိုကာသစ် ဖွင့်၏။ “ယဿ ဒါနိ ကာလံ မညသီ”ဟူသော စကားသည် ထိုခေတ်က ပြောရိုးစကားမျှသာ ဖြစ်၏။ ထိုစကားမျှဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ကား မပြည့်စုံသေးပါ။ ထို့ကြောင့် ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်စုံလင်အောင် “ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ”ဟု စချီ၍ ဖွင့်ပြသည်-ဟုလို။

သည်။ ယဿ ဂမနဿဝါ-အကြင်သွားခြင်း၏လည်းကောင်း၊ (ယဿ)အဂမနဿ
ဝါ-အကြင်မသွားခြင်း၏လည်းကောင်း၊ ကာလံ-အချိန်ကို၊ မညသိ-သိတော်မူ၏၊
တဒေဝ-ထို သွားခြင်း၊ မသွားခြင်းကိုသာ၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ရုစိယာ-အလိုအား
ဖြင့်၊ ကရောဟံ-ပြုတော်မူပါ၊ ဣတိ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)။

၁၅၉။ ပစ္စေကာ ဣတ္ထိယောတိ-ကား၊ ပါဠိယေက္ကာ-အသီးသီး တစ်ယောက်
စီကုန်သော၊ ဣတ္ထိယော-မိန်းမတို့ကို၊ (အရောပေတွာ ဌိစပ်)၊ ဧကေကိဿာ-
တစ်စီးတစ်စီးသော၊ ဟတ္ထိနိယာ-ဆင်မ၌၊ ဧကေကံ-တစ်ယောက်တစ်ယောက်
သော၊ ဣတ္ထိ-မိန်းမကို၊ (အာရောပေတွာ ဌိစပ်)၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ဥက္ကာသု
ဓာရိယမာနာသုတိ-ကား၊ ဒဏ္ဍဒိပိကာသု-အရိုးရှိသော ဆီမီးတို့ကို၊ ဝါ-ဆီမီး
တိုင်တို့ကို၊ ဓာရိယမာနာသု-ဆောင်အပ်ကုန်လသော်၊ (နိယျာသိ ဌိစပ်)။

မဟစ္စံ ရာဇာနုဘာဝေနာတိ-ကား၊ မဟတာ-ကြီးကျယ်သော၊ ရာဇာနုဘာ
ဝေန-မင်း၏အာနုဘော်ဖြင့်၊ (နိယျာသိ ဌိစပ်)၊ မဟစ္စာတိပိ-မဟစ္စာဟူ၍လည်း၊
ပါဠိ-ပါဠိတော်ပါဌ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ မဟတိယာ-ကြီးကျယ်သော၊ (ရာဇာနုဘာဝေန-

ပစ္စေကာ။ ။“ပတိ+ဧကာ”ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ တိကို စပြု၊ ဒွေဘော်လာလျှင် “ပစ္စေကာ”ဟု
သန္တိဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ပဋိဧကာယေဝ သန္တိဝသေန ပစ္စေကာ”ဟု ပါဌ်မှန်ရှိ
ပါစေ၊ “ဧကာဧကာ-တစ်ယောက်စီ တစ်ယောက်စီသော မိန်းမတို့တည်း”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင်
ဝိစ္ဆာအဗျယိဘောဖြစ်၍ “ပစ္စေကံ”ဟု ရှိသင့်၏၊ “ပါဠိယေက္ကံ”လည်း နည်းတူ၊ သို့သော်
စာအုပ်တို့၌ “ပစ္စေကာ”ဟု ရှိသောကြောင့် “ပတိ-အသီးအသီးကုန်သော+ဧကာ-တစ်ယောက်
စီတို့တည်း၊ ပစ္စေကာ-တို့”ဟု ကမ္မဓာရဲ ပြုရတော့မည်၊ “ပါတိယေက္ကာ”၌ကား (ယံ)လာ
၍ “ပတိယေကာ”ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် သွတ္တံ၌ ဣသက်၍ “ပါတိယေက္ကာ”ဖြစ်သည် ဟု
ကြံပါ။

မဟစ္စံ။ ။“မဟန္တဿ+ဘာဝေါ-ကြီးကျယ်သော အာနုဘာဝ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ
အကြီးအကျယ်ဂုဏ်တည်း”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ မဟန္တနောင် ဘာဝအနက်၌ ဣ ပစ္စည်းသက်၊
ဏ်ချေ၊ န္တမှ နကိုလည်းချေလျှင် “မဟတျ”ဟု ဖြစ်၏၊ တျကို စပြု၊ ဒွေဘော်လာ၊ သိကို
အံပြုလျှင် “မဟစ္စံ”ဟု ဖြစ်၏၊ “ထို ပဌမာဝိဘတ်သည် ကရိုဏ်းအနက်၌သက်၏”ဟု
ပြလို၍ “မဟတာ”ဟု ဖွင့်သည်။ [မဟစ္စံတိ ကရဏတ္ထေ ပစ္စတ္တဝစနန္တိ အာဟ-မဟ
တာတိ၊-ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ဤနည်း၌လည်း “မဟစ္စံ”ပုဒ်သည် နပုလ္လိန်ဖြစ်နေသောကြောင့် “ရာဇာ
နုဘာဝေန”ဟူသော ပုလ္လိန်နှင့် လိန်မတူရကား လိင်္ဂဝိပလ္လာသ ဖြစ်နေ၏၊ သို့သော် အဋ္ဌကထာ
တို့ကား ဤနည်း၌ ဝိပလ္လာသဟု မဆိုကြ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယသစ် (သျှာဒိကဏ္ဍ၊ ၁၅၀)၌
ကား “မဟစ္စံ” မဟုတ်၊ “မဟံ မဟန္တော”ကဲ့သို့ ပုလ္လိန်မဟံသဒ္ဒါနှင့် စနိပါတ်ပုဒ်တို့ကို
တွဲထားသော “မဟဉ္စ”ပုဒ်ဟု ဆုံးဖြတ်တော်မူ၏၊ ပခုက္ကူနိဿယသစ်၌လည်း “မဟန္တော
ယေဝ မဟစ္စံ”ဟု သွတ္တံ၌ ဣ ပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီးစေတော်မူ၏၊ ဋီကာသစ်၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်
ကြံခြင်းကို အပြစ်တင်တော်မူသည်။

ဖြင့်၊ နိယျာသိ-ထွက်ပြီ” ဌှပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ဒေသ(ဒေသော)-ဤမဟာစွာ ဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ လိင်္ဂဝိပရိယယော-ပုလ္လိန်မှ ဣတ္ထိလိန်ဖောက်ပြန်သော သဒ္ဒါတည်း။

ရာဇိဒ္ဓိ-မင်း၏တန်ခိုးကို၊ ရာဇာနုဘာဝေါ-ရာဇာနုဘာဝဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ ပန-ဆက်၊ အဿ-ထိုမင်း၏၊ ရာဇိဒ္ဓိ-မင်းတန်ခိုးဟူသည်၊ ကာ-အဘယ်နည်း၊ တိယောဇနသတာနံ-ယူဇနာသုံးရာ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဒွိန္ဒ-၂ တိုင်းကုန်သော၊ မဟာရဋ္ဌာနံ-အင်္ဂတိုင်း၊ မဂဓတိုင်းကြီးတို့၏၊ ဣဿရိယသိရိ-အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အသရေတည်း၊ ဟိ-ချဲ့၊ တဿ-ထိုမင်း၏၊ အသုကဒိဝသံ-ထိုမည်သောနေ့၌၊ ရာဇာ-သည်၊ တထာဂတံ-မြတ်စွာဘုရားသို့၊ ဥပသင်္ကမိဿတိ-ချဉ်းကပ်လတ်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပဌမတရံ-ရှေးဦးစွာ၊ သံဝိဒဟဇန-စီစဉ်ခြင်းသည်၊ အသတိပိ-မရှိပါသော်လည်း၊ တင်္ဂဏညေဝ-ထိုဇဏ၌ပင်၊ ပဉ္စဣတ္ထိသတာနိ-ငါးရာသောမိန်းမတို့သည်၊ ပုရိသဝေသံ-ယောက်ျား၏အသွင်ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ပဋိမုက္ကဝေဠာနာနိ-စွပ်အပ်သော ဦးရစ်ခေါင်းပေါင်းရှိကုန်သည်၊ (ခေါင်း ပေါင်းကြီး ကုလားများကဲ့သို့ ဦးရစ်ခေါင်းပေါင်းစွပ်ထားကုန်သည်)၊ အံသေ-ပန်း၌၊ အာသတ္တခဂ္ဂါနိ-လွယ်အပ်သော သန်လျက်ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ မဏိဒဏ္ဍာ

မဟာစွ။ ။တချို့စာအုပ်များ၌ နိဂ္ဂဟိတ်မပါဘဲ “မဟာစွ”ဟု ရှိ၏၊ “မဟန္တောယေဝ မဟန္တ”ဟု သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ ရာဇ၏ ဝိသေသနကြံကြသည်၊ မဟန္တ စ+တံ+ရာဇာ စာတိ မဟာစွရာဇာ၊ မဟာစွရညော+အာနုဘာဝေါ မဟာစွရာဇာနုဘာဝေါ”ဟု ပြုပါ၊ သို့သော် “ကရဏတ္ထေ ပစ္စတ္တဝစနံ”ဟူသော ဋီကာနှင့်မညီသောကြောင့် ရှေးပါဌ်ဟုတ်ဟန် မတူပါ။

မဟာစွာ။ ။ဤနည်း၌ “မဟတိယာ”ဟု ဆိုလိုလျက် တိ၌ ဣကိုချေပြီးလျှင် တံကို ယာသို့ကပ်၍ “မဟတျာ”ဟု ဖြစ်၏၊ တျကို စပြု၊ ဒွေဘော်လာလျှင် “မဟစွာ”ဟု ဖြစ်၏။

ဝိပရိယယ။ ။ဤနည်းအတွက် “ရာဇာနုဘာဝ”ဟူသောဝိသေသပုဒ်၏ ပုလ္လိန်နှင့် လိန်မတူသောကြောင့် ပုလ္လိန်မှ ဣတ္ထိလိန်ပြန်နေသော “လိင်္ဂဝိပရိယယ”ဟု ဆိုသည်။ [ဝိ+ပရိ+အယဓာတ်၊ အပစ္စည်းဖြစ်၍ “ဝိပရိယယ”ဟု ထောမနိဓိ၌ရှိ၏၊ ဤဝိပရိယယပုဒ် သည် ဝိပလ္လာသပုဒ်၏ ပရိယာယ်ပင်တည်း။]

မဏိဒဏ္ဍတောမရေ။ ။ဋီကာသစ်၌ “တောမရ”ကို အကုံသ-ချွန်း”ဟု ဖွင့်သော်လည်း “လုံ”အနက်သာမှန်ကြောင်းကို အဘယာရာမဆရာတော်၏ အဘိဓာန်နိဿယ(၃၆၆)၌ ရှုပါ၊ သက္ကပဉ္စသုတ်၌လည်း “အစွကုံသောဝ နာဂေါစ၊ ဇိတံ မေ တုတ္တတောမရံ”ဟု အကုံသ နှင့် တောမရကို အနက်တစ်မျိုးစီခွဲ၍ ဆိုထားသည်၊ ကစ္စည်းဝုတ္တိ၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိမ္မိစ သုတ်၌လည်း “နာနာမုသလ ပေ၊ ဂဒါ(ချွန်း) သိတောမရာ”ဟု ခွဲလျက်ပင်ရှိ၏၊ ဆရာတို့နိဿယ၌ “တောမရ-ခက်ရင်း”ဟု ပေးတော်မူ၏။

တောမရေ-ပတ္တမြားအရိုးရှိသော လှံတို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ကိုင်၍၊ နိက္ခမိသု-
ထွက်ကြကုန်ပြီ၊ ယံ-ယင်းမိန်းမအပေါင်းကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ ပစ္စေကာ ပေး၊
အာရောပေတွာတိ-ဟူ၍၊ (အာယသ္မတာ အာနန္ဒတ္ထေရေန)၊ ဝုတ္တံ။

[ခြေလျင်လိုက်ပါလာသော အခြွေအရံတို့ကို ပြလို၍ “အပရာပိ”စသည်
မိန့်။] အပရာပိ-အခြားလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ သောဠသသဟဿခတ္ထိယနာဋကိတ္တိ
ယော-တစ်သောင်းခြောက်ထောင်သော ခတ္ထိယဇာတ်ရှိသော ကချေသည်မိန်းမ
တို့သည်၊ ရာဇာနံ-ကို၊ ပရိဝါရေသု-ဝန်းရံကြကုန်ပြီ၊ တာသံ-ထို ကချေသည်
မိန်းမတို့၏၊ ပရိယန္တေ-အစွန့်၌၊ ခုဇ္ဇဝါမနကကိရာတာဒယော-ကုန်းသောမိန်းမ၊
ပုက္ကသောမိန်းမ၊ ကိရာတလူမျိုးမိန်းမ အစရှိသည်တို့သည်၊ (ပရိဝါရေသု)၊ တာသံ-
ထိုမိန်းမတို့၏၊ ပရိယန္တေ-၌၊ အန္တေပုရပါလကာ-နန်းတွင်းစောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊
ဝိဿာသိကပုရိသာ-အကျွမ်းဝင်ခြင်းရှိသော ယောက်ျားတို့သည်၊ (ပရိဝါရေသု)။

တေသံ-ထိုယောက်ျားတို့၏၊ ပရိယန္တေ-၌၊ ဝိစိတြဝေသဝိလာသိနော-ဆန်း
ကြယ်သောအသွင်ဖြင့် တင့်တယ်ခြင်းရှိကုန်သော၊ သဠိသဟဿမတ္တာ-၆ သောင်း
အတိုင်းအရည်ရှိကုန်သော၊ မဟာမတ္တာ-အမတ်ကြီးတို့သည်၊ (ပရိဝါရေသု)။
[မဟတီ-ကြီးကျယ်သော+မတ္တာ-ရာထူးစည်းစိမ်စသော အတိုင်းအရည်သည်၊
ဧတေသံ အတ္ထိတံ မဟာမတ္တာ။] တေသံ-ထိုအမတ်ကြီးတို့၏၊ ပရိယန္တေ-၌၊
ဝိဝိဇာလကံာရပဋိမဏ္ဍိတာ-အထူးထူးသောတန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်ကုန်
သော၊ နာနပ္ပကာရအာဝုဓမဟတ္တာ-လက်တို့၌အထူးထူးသော အပြားရှိသောလက်နက်
ရှိကုန်သော၊ ဝါ-အထူးထူးသောအပြားရှိသော လက်နက်တို့ကိုစွဲကိုင်ကြကုန်သော၊
ဝိဇ္ဇာဓရတရုဏာဝိယ-ဝိဇ္ဇာမိုရ်လုလင်ပျိုတို့ကဲ့သို့၊ နဝုတိသဟဿမတ္တာ-၉ သောင်း

ခုဇ္ဇ ပေး၊ ကိရာတာဒယော။ ။ဤသူတို့သည် နာဋကိတ္တိတို့၏ အလုပ်အကျွေးတို့တည်း၊
ခုဇ္ဇ ဝါမနကဖြင့် သူတို့၏အသွင်ကို ပြ၏၊ “ကုန်းသော အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသူ၊ ကွသော
အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသူများ”ဟုလို၊ ကိရာတဖြင့် အမျိုးဇာတ်ကိုပြ၏၊ အာဒိဖြင့် သဝရလူမျိုး၊
အန္ဓကလူမျိုးများကို ယူဖို့ရန် ဋီကာသစ်ပြ၏။ [“ကိရာတ-ကရင်၊ သဝရ-ချင်း”ဟု အနက်
ပေးကြ၏၊ သို့သော် ဣန္ဒြိယလူမျိုးများဖြစ်၍ ဤမြန်မာနိုင်ငံလူမျိုးများနှင့် တူလိမ့်မည်မထင်။]

ဝိဿာသိကပုရိသာ။ ။ဝိဿာသော (အကျွမ်းဝင်ခြင်း) ယေသံတိ ဝိဿာသိကာ။
[ဝဿဝရေ-နပုံးပဏ္ဍုက်တို့ကို၊ သန္ဓာယာဟ၊-ဋီကာသစ်။] ဝေးစေ့ကို ထုတ်ထားသော ဩပတ္တ
မိကပဏ္ဍုက်တို့သည် နန်းတော်သူများကို စောင့်ရှောက်ကြရ၏၊ ထို နန်းတော်သူ မောင်းမတို့
နှင့် အကျွမ်းဝင်သောကြောင့် ထိုသူတို့ကို “ဝိဿာသိက”ဟု ဆိုဟန်တူသည်။

အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ရဋ္ဌိယပုတ္တာ-တိုင်းပြည်အတွင်း၌ လှည့်လည်ကုန်သော မူစိုးတို့သည်၊ ဝါ-တိုင်းကျပ်မင်းတို့၏ သားတို့သည်၊ (ပရိဝါရေသုံ)၊ တေသံ-ထို မူစိုးတို့၏၊ ပရိယန္တေ-၌၊ သတဠ္လနိကာနိ-တစ်ရာသောအဖိုးရှိသော အဝတ်တို့ကို၊ ဝါ-အဖိုးတစ်ရာထိုက်သော အဝတ်တို့ကို၊ နိဝါသေတွာ-ဝတ်၍၊ ပဉ္စသတဠ္လနိကာနိ-ငါးရာသောအဖိုးရှိသော အဝတ်တို့ကို၊ ဝါ-အဖိုးငါးရာထိုက်သော အဝတ်တို့ကို၊ ဧကံသံ-တစ်ခုသော လက်ဝဲအဖိုး၌၊ ကတွာ-ပြု၍၊ (တစ်နည်း) ဧကံသံ ကတွာ-လက်ကန်တော့တင်၍၊ သုနာတာ-ကောင်းစွာရေချိုးပြီးကုန်သော၊ သုဝိလိတ္တာ-ကောင်းစွာလိမ်းကျံပြီးကုန်သော၊ ဝါ-ကောင်းစွာလိမ်းကျံအပ်ပြီးသော နံ့သာရှိကုန်သော၊ ကဉ္စန ပေ၊ သောဘိတာ-ရွှေပန်းအစရှိသော အမျိုးမျိုးသော တန်ဆာတို့ဖြင့်တင့်တယ်ကုန်သော၊ ဒသသဟဿမတ္တာ-တစ်သောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ-ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ဒက္ခိဏဟတ္ထံ-လက်ျာလက်မောင်းကို၊ ဥဿာပေတွာ-ချီမြှောက်၍၊ ဇေယသဒ္ဓံ-အောင်သံကို၊ (ဇေယတုမဟာရာဇာ အစရှိသောအသံကို) ယောသေန္တာ-ကြွေးကြော်ကုန်လျက်၊ ဂစ္ဆန္တိ-လိုက်သွားကြကုန်၏။

တေသံ-ထို ပုဏ္ဏားတို့၏၊ ပရိယန္တေ-၌၊ ပဉ္စဂီကာနိ-ငါးပါးသောအင်္ဂါရှိကုန်သော၊ တူရိယာနိ-တူရိယာတို့သည်၊ ဝါ-တူရိယာတီးမှုတ်သူတို့သည်၊ (ဂစ္ဆန္တိ)၊ [တူရိယာတီးသူများကိုပင် ဌာနျူပစာရအားဖြင့် “တူရိယာနိ”ဟု ဆိုသည်၊ နောက်၌လည်း နည်းတူ၊ ထို့ကြောင့် သဗ္ဗတ္ထ တံဂါဟကဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။] တေသံ-ထို တူရိယာတို့၏၊ ပရိယန္တေ-၌၊ နေပန္နိ ပရိက္ခေပေါ-လေးအစဉ် အကာအရံသည်၊ (ဂစ္ဆတိ)၊ တဿ-ထို လေးအစဉ် အကာအရံ၏၊ ပရိယန္တေ၊ ဟတ္ထိဃဋ္ဌာ-ဆင်အပေါင်းတို့သည်၊ (ဂစ္ဆန္တိ)၊ ဟတ္ထိနံ-ဆင်တို့၏၊ ပရိယန္တေ-၌၊ ဂီဝါယ-လည်ပင်းဖြင့်၊ ဂီဝံ-လည်ပင်းကို၊ (တစ်နည်း) ဂီဝါယဂီဝံ-လည်ပင်းအချင်းချင်း၊ ပဟရမာနာ-ပုတ်ခတ်သကဲ့သို့ဖြစ်လျက်၊ (အချင်းချင်းထိလောက်အောင်)၊ အဿပန္နိ-မြင်းအစဉ်သည်၊ (ဂစ္ဆတိ)၊ အဿ

ရဋ္ဌိယပုတ္တာ။ ။“ဘောပုတ္တ-မူစိုး (မူစိုး)”ဟု ဖွင့်၏၊ “ပုတ္တ”ဟု ဆိုသော်လည်း ရှေးမူစိုးကြီးတို့၏ သားဖြစ်သော မူစိုးများပင်တည်း၊ ထိုသူတို့သည် တိုင်းပြည်၌ အနံ့အပြား လှည့်လည်ကြသောကြောင့် “ရဋ္ဌေ+စရန္တိ” အရ “ရဋ္ဌိယ”ဟု ခေါ်သည်၊ တိုင်းပြည်အကြောင်း ကောင်းကောင်းသိသောကြောင့် ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိတန်ခိုးရှိသော ဝိဇ္ဇာဓိရ်လုလင်များနှင့် တူရကား သူတို့ကိုလည်း မင်းမှုထမ်းခန့်ထားသည်၊ (တစ်နည်း) တိုင်းပြည် ၂ ပြည်၏ အကြား၌ရှိသော အကြားတိုင်းပြည်ငယ် (တိုင်းကျပ်)ကို အပိုင်စားရသော တိုင်းစားတို့၏သားတို့ကို “ရဋ္ဌိယပုတ္တ” ဟုလည်း ဋီကာသစ်၌ တစ်နည်းဖွင့်သေး၏၊ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ တိုင်းစားသားတို့မှာ ၉ သောင်းရှိဖို့ ခဲယဉ်းလှ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဖွင့်သည် စဉ်းစားစရာပင်။

ပရိယန္တေ-မြင်းတို့၏အဆုံး၌၊ အညမည-ချင်း၊ သဗ္ဗဋ္ဌနရထား-ထိခိုက်သောရထားတို့သည်၊ (ဂစ္ဆန္တိ)၊ ရထပရိယန္တေ-ရထားတို့၏အစွန်၌၊ ဗာဟာယ-လက်မောင်းဖြင့်၊ ဗာဟံ-လက်မောင်းကို၊ (တစ်နည်း) ဗာဟာယဗာဟံ-လက်မောင်းအချင်းချင်း၊ ပဟရမာနာ-ပုတ်ခတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်လျက်၊ (လက်မောင်းချင်း ထိလောက်အောင် နီးကပ်ကုန်လျက်-ဟူလို၊) ယောဇာ-စစ်သားတို့သည်၊ (ဂစ္ဆန္တိ)၊ တေသံ-ထိုစစ်သားတို့၏၊ ပရိယန္တေ-၌၊ အတ္တနော အတ္တနော-မိမိမိအား၊ အနုရူပါယ-လျော်သော၊ အာဘရဏသမ္ပတ္တိယာ-တန်ဆာ၏ ပြည့်စုံခြင်းဖြင့်၊ ဝိရောစမာနာ-တင့်တယ်ကုန်သော၊ အဋ္ဌာရသ-တစ်ဆယ့်ရှစ်ရပ်ကုန်သော၊ သေဏိယော-ကုန်သည်အပေါင်းတို့သည်၊ (ဂစ္ဆန္တိ)။ [“ဂန္ဓိကသေဏိ-နံသာကုန်သည်အပေါင်း” စသည်ကို “သေဏိ” ဟု ဆိုသည်၊ ဘိက္ခုနီ-သံဃာဒိသေသံ၊ ဒုတိယသိက္ခာပုဒ်၌လာသော “သေဏိ” များတည်း။]

ဣတိ-ဤသို့၊ ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် စီစဉ်လသော်၊ ပရိယန္တေ-အစွန်၌၊ ဝါ-အစွန်က၊ ဌတွာ-ရပ်၍၊ ခိတ္တော-ပစ်အပ်သော၊ သရော-မြားသည်၊ ရာဇာနံ-မင်းသို့၊ န ပါပုဏာတိ-မရောက်၊ ဧဝံ-ဤသို့ မြားမရောက်နိုင်လောက်အောင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ကောမာရဘစ္စော-အဘမင်းသားသည် မွေးစားအပ်သော၊ ဇီဝကော-သည်၊ ရညော-မင်း၏၊ ပရိသံ-ပရိသတ်ကို၊ သံဝိဒဟိတွာ-စီစဉ်ပြီး၍၊ အတ္တနာ-မိမိသည်၊ ရညော-၏၊ အဝိဒူရေနေဝ-အနီးဖြင့်သာ၊ ဂစ္ဆတိ-လိုက်သွား၏၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ကြံ၍ အနီးဖြင့်သာ လိုက်သွားသနည်း၊) ကောစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော၊ ဥပဒ္ဒဝေါ-ဘေးရန်သည်၊ သစေဟောတိ-အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ ပဌမဝါရံ-ရှေးဦးစွာ၊ [အချို့စာအုပ်၌ “သဗ္ဗပဌမံ-အလုံးစုံတို့၏ ရှေးဦးစွာ” ဟု ရှိ၏၊] ရညော-အား၊ ဇီဝိတဒါနံ-အသက်အလှူကို၊ ဒဿာမိ-ပေးအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ (အဝိဒူရေနေဝ ဂစ္ဆတိ)။ [ထိုခေတ်၌ လေးလက်နက်သည် အဝေးသို့အရောက်နိုင်ဆုံးတည်း၊ ထို့ကြောင့် အစွန်ကနေ၍ ပစ်အပ်သောမြားမရောက်နိုင်အောင် အခြံအရံများကို အထပ်ထပ်စီစဉ်သည်။] ပန-ဆက်၊ ဥက္ကာနံ-မီးရှူးတို့၏၊ ဧတ္တကာနိ-ဤမျှအတိုင်းအရှည် ရှိကုန်သော၊ သတာနိ-အရာတို့တည်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း) ဧတ္တကာနိ သတာနိတိဝါ-ရာပေါင်းဤမျှလောက်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ (ဧတ္တကာနိ-ကုန်သော၊) သဟဿာနိ-အထောင်တို့တည်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း) ဧတ္တကာနိသဟဿာနိတိဝါ-ထောင်ပေါင်း ဤမျှလောက်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပရိစ္ဆေဒေါ-အပိုင်းအခြားသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဧဝရူပိံ-ဤသို့သဘောရှိသော၊ ရာဇိဒ္ဓိ-မင်း၏တန်ခိုးကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ မဟစ္စရာဇာနုဘာဝေနံ-ပေ၊ တေန ပါယာသိတိ-ဟူ၍၊ (အာယသ္မတာ အာနန္တတ္ထေရေန) ပုတ္တံ။

အဟုဒေဝ ဘယံတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ (လဗ္ဘမာနံ-သော)၊ ဘယံ-ဘယသည်၊ (စတုဗ္ဗိဓံ ဌိစပ်)၊ စိတ္တုတြာသဘယံ-စိတ္တုတြာသဘယ လည်းကောင်း၊ ဉာဏဘယံ-ဉာဏဘယလည်းကောင်း၊ အာရမဏဘယံ-အာရမဏဘယ လည်းကောင်း၊ ဩတ္တပ္ပဘယံ-ဩတ္တပ္ပဘယလည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စတုဗ္ဗိဓံ-၄ ပါးအပြားရှိ၏၊ တတ္ထ-ထို၄ ပါးသော ဘယတို့တွင်၊ ဇာတိံ၊ပေ၊ ဘယာနကန္တိ အာဒိနာ-ဇာတိံ၊ပေ၊ ဘယာနကံ အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်သော ဘယသည်၊ စိတ္တုတြာသဘယံနာမ-စိတ္တုတြာသဘယ မည်၏၊ ဝါ-စိတ်၏ ထိတ်လန့်ခြင်းဟူသော ကြောက်ခြင်းမည်၏။ [ဇာတိံ-ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းကို၊ ပဋိစ္စ-စွဲ၍၊ ဘယံ-ကြောက်တတ်သော စိတ္တုပြုဒ်သည်၊ ဘယာနကံ-ကြောက်တတ်သော အခြင်းအရာသည်၊ (ဟောတိ)၊-အဘိဓမ္မာပိဋက၊ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်္ဂ၊ တိကနိဒ္ဒေသ။]

တေပိ၊ပေ၊ အာပဇ္ဇန္တိတိ-တေပိ၊ပေ၊ အာပဇ္ဇန္တိဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ အာဂတံ-လာသောဘယသည်၊ ဉာဏဘယံနာမ-ဉာဏဘယမည်၏၊ ဝါ-ကြောက်ဖွယ်ဟု သိမြင် ဆုံးဖြတ်တတ်သောတရား မည်၏။ [တေပိ-ထို နတ်တို့သော်မှလည်း၊ တထာဂတဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မဒေသနံ-တရားဒေသနာတော်ကို၊ သုတွာ-

စိတ္တုတြာသဘယံ။ ။စိတ္တဿ+ဥတြာသော စိတ္တုတြာသော-စိတ်၏ ထိတ်လန့်ခြင်း၊ ယထာ တထာ-ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြားသော အကြောင်းကြောင့်၊ (အကြောင်း အမျိုးမျိုးကြောင့်)၊ ဘာယတိတိ ဘယံ-ကြောက်တတ်သောတရား၊ (ဘိဇာတ် အပစ္စည်း)၊ စိတ္တုတြာသောယေဝ+ဘယံ စိတ္တုတြာသောယေဝ+ဘယံ စိတ္တုတြာဘယံ၊ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းစသည်ကို တွေး၍ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်နေသော စိတ်၏အမူအရာကို ဆိုသည်။

ဘယာနကံ။ ။“ဘာယာနာကာရေ-ကြောက်ခြင်းအခြင်းအရာ”ဟုဋီကာဖွင့်၏၊ အာကာရ ဖြင့်ဖွင့်လျှင် “ဘာဝသာဓန”ပြုရသည်ဟု သတ်မှတ်ခြင်းရှိသော်လည်း ဘယံကဲ့သို့ “ဘာယတိတိ ဘယာနကံ”ဟု ကတ္တုသာဓနပင်ပြု၍ ကြောက်နေသောစိတ်၏ အခြင်းအရာ အမူအရာကိုပင် (ဘယံကဲ့သို့) အရကောက်နိုင်၏၊ “ဘိဇာတ်၊ အာနကပစ္စည်း”ဟု ထောမနိဓိဆို၏။

ဉာဏဘယံ။ ။ဘုရားရှင်သည် ခန္ဓာ ၅-ပါးကိုဖြစ်ကြောင်း သမုဒယ၊ ချုပ်ရာ အတ္တင်္ဂမ အားဖြင့် ၃-ပါးစီခွဲခြား၍ ဟောတော်မူသောအခါ အသက်ရှည်စွာ ချမ်းချမ်းသာသာနေရသော နတ်တို့သော်မှ ခန္ဓာ ၅-ပါးကို ကြောက်ဖွယ် ကြောက်စရာ ဟု ဆုံးဖြတ်သောဉာဏ်ဖြစ်၏၊ ထိုဉာဏ်ကို ဉာဏဘယဟု ဆိုသည်။ [ဘယတော-ကြောက်စရာဟူ၍+ဉာဏံ-သိတတ် ဆုံးဖြတ် တတ်သောဉာဏ်တည်း၊ ဉာဏဘယံ။]

မှတ်ချက်။ ။ဉာဏ်သည် မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် ဒေါသမူစိတ်ကဲ့သို့ မကြောက်တတ်၊ ကြောက်စရာဘဲဟူသာ သိမြင်တတ်သည်၊ သမ္မသနဉာဏ်စသော၊ ဉာဏ် ၁၀-ပါးတို့တွင် ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်မျိုးတည်း၊ သံဝေဂန္တိ သဟောတ္တပ္ပဉာဏံ-ဩတ္တပ္ပနှင့် တကွဖြစ်သောဉာဏ်၊ သန္တာသံတိ သဗ္ဗသော ဥဗ္ဗိဇ္ဇနံ-အလုံးစုံအားဖြင့် ထိတ်လန့်တတ်သော ဉာဏ်၊-ဋီကာသစ်။

ကြားနာရ၍၊ ယေဘုယျေန-များသောအားဖြင့်၊ ဘယံ-ဘယဉာဏ်သို့၊ ဝါ-ကြောက်ဖွယ်ဟု ဆုံးဖြတ်သောဉာဏ်သို့၊ သံဝေဂံ-ထိတ်လန့်ကြောင်းဖြစ်သော သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်သို့၊ သန္တာသံ-ပြင်းစွာ ထိတ်လန့်ကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်သို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ-ရောက်ကြကုန်၏၊-ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ခဇ္ဇနိယဝဂ်၊ သိဟနာဒသုတ်။]

ဧတံနုန၊ပေ၊ အာဂစ္ဆတိတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်သော ဘယသည်၊ အာရမဏဘယံနာမ-အာရမဏဘယ မည်၏၊ ဝါ-ကြောက်စရာအာရုံမည်၏။ [ဧတံ-ဤလူ့အထံသို့၊ တံ ဘယဘေရဝံ-ထို ကြောက်စရာအာရုံသည်၊ အာဂစ္ဆတိနုန-လာလေယောင်တကား၊ (တစ်နည်း၊ ဘေရဝဘယံဟု ရှေ့နောက်ပြန်၍ “ထိုကြောက်တတ်သူ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ကြောက်စရာအာရုံသည်”ဟု သော်လည်းပေးပါ။)-မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ မူလပဏ္ဏာသ၊ ဘယဘေရဝသုတ်။]

ဘီရံ ပသံသန္တိ၊ပေ၊ ပါပန္နိ-ဘီရံ ပသံသန္တိ၊ပေ၊ ပါပံဟူ၍၊ (ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်သော၊) ဣဒံ-ဤဘယသည်၊ ဩတ္တပ္ပဘယံနာမ-ဩတ္တပ္ပဘယမည်၏၊ ဝါ-ကြောက်လန့်ကြောင်း ဩတ္တပ္ပဘယမည်၏။ [ပဏ္ဍိတာ-ပညာရှိတို့သည်၊) ဘီရံ-

ယေဘုယျေန။ ။“ယေဘုယျေနာတိ ထပေတွာ ခီဏာသဝဒေဝေ တဒညေသံဝသေန ဗာဟုလ္လတော၊ ခီဏာသဝတ္တာ ဟိ တေသံ စိတ္တုတြာသဘယမ္ပိ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ဉာဏဘယဖြစ်ရာ၌ ခီဏာသဝတို့မှာလည်း ဖြစ်နိုင်ပါ၏၊ စိတ္တုတြာသဘယသာ မဖြစ်ပါ၊ စိတ္တုတြာသဘယကို အဋ္ဌကထာဝယ် ဤနေရာ၌ မပြ၊ ခြင်္သေ့ဟောက်သံကိုကြား၍ ကြောက်ရာ ဥပမာနာဘက်၌သာ ပြသည်၊ ထို့ပြင်“တေဝိ”အရ မြင့်သော ဗိမာန်တို့၌နေကြရသော နတ်တို့ကိုသာဖွင့်၍ ဗြဟ္မာတို့ကို မဖွင့်၊ နတ်မှန်လျှင်လည်း ခီဏာသဝဖြစ်သောအခါ စုတေကြရသည်၊ ထို့ကြောင့် “ယေဘုယျေန”အရ “ထပေတွာ ခီဏာသဝဒေဝေ”ဟူသော အဖွင့်ကို စဉ်းစားသင့်၏၊ ယေဘုယျေနဖြင့် ဘယ သံဝေဂမဖြစ်သော နတ်များကို ရည်ရွယ်ဟန်တူပါသည်။

အာရမဏဘယံ။ ။“အာရုံ”ဟူသည် ကြောက်စရာကောင်းသော သတ္တဝါနှင့် ကြောက်စရာကောင်းသော အရာဝတ္ထုတည်း၊ ထို့ကြောင့် “အာဂစ္ဆတိ”ဟုဆိုသည်၊ ဘာယတိ ဧတသ္မာတိ ဘယံ၊ အာရမဏမေဝ+ဘယံ အာရမဏဘယံ၊ ဘီရုနော-ကြောက်တတ်သူ၏+ဣဒံ ဘေရဝံ၊ ဣဒံအနက်၌ ဏာ ပစ္စည်း၊ ရ၌ ဥကို အဝပြု၊ “ကြောက်တတ်သူ၏+ဥစ္စာ”ဟူသည် ကြောက်စရာအာရုံပင်တည်း။ [ဧတံ နရံ တံ ဘယဘေရဝံ အာဂစ္ဆတိနုနာတိ အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်။]

ဩတ္တပ္ပဘယံ။ ။မကောင်းမှုမှ လန့်တတ်သော ဩတ္တပ္ပစေတသိက်သည်ပင် ကြောက်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဘယလည်းမည်၏၊ “ပါပတော ဘာယတိ ဧတေနာတိ ဘယံ၊ ဩတ္တပ္ပမေဝ+ဘယံ ဩတ္တပ္ပဘယံ”ဟုပြု၊ အကုသိုလ်ပြုဖို့အရေးရောက်လျှင် ကြောက်တတ်သူကိုသာ ချီးမွမ်းကြ၏၊ ပြုရဲသူကို မချီးမွမ်းကြ၊ ဘီရံ၌ ဘီဓာတ်၊ ကြ၊ (ပါဠိ၌ ရ)ပစ္စည်း၊ ကြောက်လေ့ရှိသူ=ကြောက်တတ်သူတည်း။ [သူရံ-ပဂဗ္ဗဓံသိနံ (ထောင်လွှားတက်ကြွသူကို ဖျက်ဆီးနိုင်သူကို၊ ဝါ-ကြွားတတ်သူကို နှိမ်လေ့ရှိသူကို)၊-ဋီကာ။]

မကောင်းမှုမှ ကြောက်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပသံသန္တိ-ချီးမွမ်းကြကုန်၏။ တတ္ထ-
ထို မကောင်းမှုကိုပြုခြင်း၌၊ သူရံ-ရဲရင့်သူကို၊ န ဟိ ပသံသန္တိ-မချီးမွမ်းကြကုန်
သည်သာ၊ ဟိ-မချီးမွမ်းခြင်းသည် သင့်မြတ်၏။ ဘယာ-မကောင်းမှုမှ ကြောက်ခြင်း
ကြောင့်၊ သန္တော-သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ပါပံ-မကောင်းမှုမှ၊ န ကရောန္တိ-
မပြုကြကုန်၊-ဒေဝတာသံယုတ်၊ သတုလ္လပကာယိကဝဂ်၊ သာဓုသုတ်ပါဠိတော်။]

တေသု-ထို ၄-ပါးသော ဘယတို့တွင်၊ ဣဓ-ဤ အဟုဒေဝဘယံဟူသော ပါဠိ၌၊
စိတ္တုတြာသဘယံ-စိတ်၏ထိတ်လန့်ခြင်းဟူသော အကြောက်ခြင်းသည်၊ အဟု-
ဖြစ်ပြီ၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အဟု၏ အနက်။

ဆမ္ဘိတတ္ထံတိ-ကား၊ ဆမ္ဘိတဿ-ခိုင်မာခြင်းရှိသော ကိုယ်၏၊ ဘာဝေါ-
ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာသည်၊ သကလသရီရစလနံ-အလုံးစုံသောကိုယ်၏ တုန်လှုပ်ခြင်း
သည်၊(အဟု၌စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ လောမဟံသောတိ-ကား၊ လောမဟံသနံ-
အမွေးတို့၏ ရွှင်ခြင်းသည်၊ ဝါ-ကြက်သီးမွေးညှင်းထခြင်းသည်၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်၌၊
ဌိတလောမတာ-တည်သော အမွေးရှိသည်၏ အဖြစ်သည်၊ (ကြက်သီးမွေးညှင်း
ထသဖြင့် ထောင်နေခြင်းကိုဆိုလိုသည်)၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ပန-ဆက်၊ သော အယံ
လောမဟံသော-ထိုအမွေးတို့၏ ရွှင်ခြင်းသည်၊ ဝါ-ထို ကြက်သီးမွေးညှင်း ထခြင်း
သည်၊ ဓမ္မဿဝနာဒိသု-တရားနာရာအခါ အစရှိသည်တို့၌၊ ပီတိဥပ္ပတ္တိကာလေ-
ပီတိဖြစ်ရာအခါ၌၊ ပီတိယာပိ-ပီတိကြောင့်လည်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဘီရက
ဇာတိကာနံ-ကြောက်တတ်သူ၏အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊
သမ္ပဟာရပိသာစာဒိ ဒဿနေသု-သတ်ပုတ်ရာစစ်ပွဲ မြေဘုတ်ဘီလူး အစရှိကို

အဟု အဟောသီတိ။ ။ပါဠိတော်၌ “အဟု ဒေဝ ဘယံ”ဟုရှိသောကြောင့် ပါဠိတော်
အတိုင်း “စိတ္တုတြာသဘယံ အဟု”ဟု ဆိုပြီးလျှင် ထိုအဟု၌ ဟူဇာတ်၊ ဤဝိဘတ်၊ (အ)လာ၊
သုတ်ကြီးဖြင့် ဤကိုချေ ရသပြုထားသည်ဟု သိစေလို၍ “အဟောသိ”ဟု အနက်ဖွင့်သည်။
[ကွစိဓာတုတိ အာဒိနာ ဟူတော့ ဤဝိဘတ္တိဿ လောပေါ၊ ရဿတ္ထံ၊-ရူပသိဒ္ဓိ၊ အာချာတ်
(၄၄၉)။]

ဆမ္ဘိတတ္ထံ။ ။ထဘိဓာတ်သည် ထမ္ဘ-ခက်မာခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ထမ္ဘနံ ထမ္ဘော၊
သဉ္ဇာတော ထမ္ဘော အဿ အတ္တိတိ ထမ္ဘိတံ (သရီရံ)၊ ထမ္ဘိတဟု ဖြစ်ပြီးမှ ထကို ဆပြုလျှင်
“ဆမ္ဘိတ”ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ဆမ္ဘိတဿာတိ ထမ္ဘိတဿ၊ ထကာရဿ
ဆကာရာဒေသော”ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုသို့ ဖွင့်ရခြင်းမှာလည်း သက္ကတ၌ “သ္မမ္ဘိတ”ဟုရှိသော
ကြောင့်တည်း၊ ဆမ္ဘိတဿ-ခက်မာခြင်း တောင့်တင်းခြင်းရှိသော ကိုယ်၏၊ ဘာဝေါ ဆမ္ဘိတတ္ထံ၊
“တောင့်တင်းခိုင်မာ”ဟူရာ၌ လက်တွေ့ ခြေတွေ့ မလှုပ်နိုင်ဘဲ တုန်၍နေခြင်းပင်တည်း၊
ထို့ကြောင့် “သကလသရီရစလနံတိ အတ္ထော”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။

မြင်ရာအခါ အစရှိသည်တို့၌၊ ဘယေနာပိ-ကြောက်ခြင်းကြောင့်လည်း၊ (ဟောတိ-ဖြစ်တတ်၏၊) ဣဓ-ဤ အဇာတသတ်မင်း၏ ကြက်သီးမွေးညှင်းထရာ၌၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော ဌှပ်)၊ ဘယလောမဟံသောတိ-ကြောက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အမွေးတို့၏ ရွှင်ခြင်းဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော။ [ဆရာတို့ နိဿယ၌ “ဣဓ-ဤ အဟုဒေဝ ဘယံဟူသော ပါဠိ၌”ဟု စွဲတော်မူ၏။]

ပန-ပရိဟာရပက္ခမှ တစ်ပါး၊ စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ကသ္မာ-အဘယံကြောင့်၊ ဧသ(ဧသော)-ဤမင်းသည်၊ ဘီတော-ကြောက်သနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ အန္တကာရေန-အမှိုက်မှောက်ကြောင့်၊ (ဘီတော-ကြောက်၏၊) ဣတိ-သို့၊ ဧကေ-အချို့ကုန်သော ဥတ္တရဝိဟာရဝါသီဂိုဏ်းဆရာတို့သည်၊ ဝဒန္တိ-ဆိုကြကုန်၏။ [ဧကေတိ ဥတ္တရဝိဟာရဝါသီနော၊ ထို ဆရာတို့အလိုကို ဖွင့်ပြလို၍ “ရာဇဂဟေ ကိရ”စသည်မိန့်။] ကိရ-ချဲ့၊ ရာဇဂဟေ-ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌၊ ဒွတ္တိ-သ-၃၂ ပေါက်သော၊ မဟာဒွါရာနိ-တံခါးမကြီးတို့သည်လည်းကောင်း၊ စတုသဋ္ဌိ-၆၄ ပေါက်သော၊ ခုဒ္ဒကဒွါရာနိ-တံခါးငယ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ-ရှိကုန်၏)။ [တံခါးကြီးတစ်ပေါက်လျှင် တံခါးငယ် ၂-ပေါက်စီ အခြံအရံရှိသောကြောင့် “စတုသဋ္ဌိ ခုဒ္ဒကဒွါရာနိ”ဟုဆိုသည်။] ဇီဝကဿ-၏၊ အမွှဝနံ-သရက်ဥယျာဉ်သည်၊ ပါကာရဿစ-မြို့ရိုး၏လည်းကောင်း၊ ဂိဇ္ဈကုဋဿစ-ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်၏လည်းကောင်း၊ အန္တရာ-အကြား၌၊ ဟောတိ-ရှိ၏၊ သော-ထိုမင်းသည်၊ ပါစီနဒွါရေန-အရှေ့တံခါးပေါက်ဖြင့်၊ နိက္ခမိတွာ-ထွက်၍၊ ပဗ္ဗတတ္ထာယာယ-တောင်အရိပ်ဖြင့်၊ ပါဝိသိ-ဝင်ပြီ၊ တတ္ထ-ထို သရက်ဥယျာဉ်၌၊ ပဗ္ဗတကုဋေန-တောင်ထွဋ်သည်၊ စန္ဒော-လကို၊ ဆာဒိတော-ဖုံးကွယ်အပ်ပြီ၊ ပဗ္ဗတတ္ထာယာယစ-တောင်ရိပ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရုက္ခတ္ထာယာယစ-သစ်ပင်ရိပ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အန္တကာရံ-အမှိုက်မှောက်သည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ (ဝဒန္တိ-ကုန်၏၊) တံပိ-ထို စကားသည်လည်း၊ အကာရဏံ-အကြောင်းမဟုတ်၊ (ကသ္မာ-ကြောင့်၊ တံပိ-သည်လည်း၊ အကာရဏံ-အကြောင်းမဟုတ်သနည်း၊) ဟိ(ယသ္မာ)-အကြံကြောင့်၊ တဒါ-မြို့မှ ထွက်၍လာရာ ထိုအခါ၌၊ ဥက္ကာနံ-မီးရှူးတို့၏၊ သတသဟဿာနံ ပိ-အသိန်းတို့၏သော်မှလည်း၊ ပရိစ္ဆေဒေါ-အပိုင်းအခြားသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ (တသ္မာ-ကြောင့်၊ တံပိ၊ အကာရဏံ)၊ [အချို့စာအုပ်၌ “သတသဟဿာတိ-တသိန်းတို့ဟူ၍လည်း”ဟု ရှိ၏။]

[မိမိ၏ဝါဒကို အဋ္ဌကထာဆရာ ပြလို၍ “အယံ ပန”စသည် မိန့်။] ပန-အဟုတ်ကား၊ အယံ-ဤမင်းသည်၊ အပ္ပသဒ္ဓတံ-တိုးသော အသံရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ (အကြောင်းပြု၍)၊ ဇီဝကေ-ဇီဝက၌၊ အာသကာယ-ယုံမှားခြင်းကြောင့်၊ ဘီတော-ကြောက်၏။ [ယုံမှားသံသယဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာကို အကျယ်ပြလို၍

“ဇီဝကော ကိရ” စသည်မိန့်။] ကိရ-ချဲ့၊ ဇီဝကော-သည်၊ အဿ-ထို မင်းအား၊ ဥပရိပါသာဒေယေဝ-ပြာသာဒ်၏ အထက်ထပ်၌ပင်၊ အာရောစေသိ-သံတော်ဦး တင်ခဲ့ပြီ၊ (ကိ)၊ မဟာရာဇ-မဟာရာဇာ၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားကို၊ (“ဥပသင်္ကမိ တဗ္ဗော”၌စပ်၊) ဝါ-သည်၊ အပ္ပသဒ္ဓကာမော-တိုးသော အသံရှိသည်၏အဖြစ်ကို အလိုရှိတော်မူသည်၊ (ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) အပ္ပသဒ္ဓနေဝ-တိုးသော အသံဖြင့်သာလျှင်၊ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော-ချဉ်းကပ်ထိုက်ပါ၏၊ ဣဓိ-သို့၊ အာရောစေသိ။

တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သံတော်ဦးတင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ရာဇာ- သည်၊ တူရိယသဒ္ဓ-တူရိယာသံကို၊ နိဝါရေသိ-တားမြစ်ရပြီ၊ တူရိယာနိ-တူရိယာ တို့သည်၊ ကေဝလံ-တီးမှုတ်ခြင်းမဖက် သက်သက်၊ ဂဟိတမတ္တာနေဝ-ကိုင်အပ်ကာ မျှတို့သည်သာ၊ ဟောန္တိ၊ ဝါစမ္ပိ-စကားသံကိုလည်း၊ ဥစ္စံ-မြင့်မြင့်၊ ဝါ-ကျယ်ကျယ်၊ အနိစ္စာရယမာနာ-မထွက်စေကုန်ဘဲ၊ အစ္စရာသညာယ-လက်ဖျစ်တီးသံဟူသော အမှတ်အသားဖြင့်၊ ဂစ္ဆန္တိ-သွားကြကုန်၏၊ အဗ္ဗုဒ္ဓဗျာဓိ-သရက်ဥယျာဉ်၌လည်း၊ ကဿစိ-တစ်ပါးတစ်လေ၏၊ ခိပိတသဒ္ဓေါပိ-ချေဆတ်အပ်သော အသံကိုသော်မှ လည်း၊ န သုယျတိ-မကြားအပ်။

စ-သည်သာမကသေး၊ ရာဇာနော နာမ-မင်းတို့မည်သည်၊ သဒ္ဓါဘိရတာ- အသံ၌ ‘လွန်စွာမွေ့လျော်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ သော-ထိုမင်းသည်၊ တံ အပ္ပသဒ္ဓတံ- ထို တိုးသောအသံရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ (အကြောင်းပြု၍)၊ ဥက္ကဏ္ဍိ တော-ပျင်းရိ ငြီးငွေ့သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဇီဝကေပိ-ဇီဝက၌လည်း၊ အသင်္ကံ-ယုံမှား ခြင်းကို၊ ဥပ္ပါဒေသိ-ဖြစ်စေပြီ၊ (ကိ)၊ အယံ ဇီဝကော-သည်၊ မယံ-အကျွန်ုပ်၏၊ အဗ္ဗုဒ္ဓဗျာဓိ-၌၊ အမုတေဋ္ဌသာနိ-အခွဲအားဖြင့် တစ်ဆယ့်သုံးလီကုန်သော၊ ဘိက္ခု သတာနိ-ရဟန်းအရာတို့သည်၊ (တစ်နည်း) အမုတေဋ္ဌသာနိ ဘိက္ခုသတာနိ- တစ်ထောင် နှစ်ရာ ငါးဆယ်သော ရဟန်းတို့သည်၊ (သန္တိ)၊ ဣတိ၊ အာဟ- ပြောပြီ၊ ဧတ္ထစ-ဤ ဥယျာဉ်၌လည်း၊ ခိပိတသဒ္ဓ မတ္တံပိ-ချေဆတ်အပ်သော အသံမျှကိုသော်မှလည်း၊ န သုယျတိ-မကြားအပ်၊ ဒေသ(သော)-ဤ ဇီဝကသည်၊ အဘူတံ-ထင်ရှားမရှိဘဲ၊ ဝဇ္ဇေတွာ-လှည့်ပတ်၍၊ မံ-ငါ့ကို၊ နဂရတော-မြို့မှ၊ နိဟရိတွာ-ထုတ်ဆောင်၍၊ ပုရတော-ရှေ့၌၊ ဗလကာယံ-ဗိုလ်ပါ အပေါင်းကို၊ ဥပဋ္ဌပေတွာ-ဖြစ်စေ၍၊ မံ-ကို၊ ဂဏိတွာ-ဖမ်းယူ၍၊ အတ္တနာ-ကိုယ်တိုင်၊ ဆတ္တံ- ထီးဖြူကို၊ ဥဿာပေတုကာမော-ထောင်မတ်စေခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၊ ဝါ-စိုက်ထူ ခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၊ (ဟောတိ)မညေ-ဖြစ်လေယောင်တကား၊ ဟိ-ကြံသင့်၏၊ အယံ-ဤဇီဝကသည်၊ ပဉ္စန္ဒ-ငါးစီးကုန်သော၊ ဟတ္ထိနံ-ဆင်တို့၏၊ ဗလံ-အားကို၊ ဓာရေတိ-ဆောင်နိုင်၏၊ စ-သည်သာမကသေး၊ မမ-ငါ၏၊ အဝိဒူရေနေဝ-

အနီးအရပ်ဖြင့်သာ၊ ဂစ္ဆတိ-သွားနေ၏၊ မေ-ငါ၏၊ သန္တိကေစ-အနီး၌လည်း၊ အာဝုဓ
ဟတ္ထော-လက်၌ လက်နက်ရှိသော၊ ဧကပုရိသောပိ-တစ်ယောက်သော ယောက်ျား
သော်မှလည်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ မေ-ငါ၏၊ အနတ္ထော-စီးပွားမဲ့သည်၊ အဟောဝတ-
သြော်....ဖြစ်လေစွတကား၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊(အာသကံ -ကို၊ ဥပ္ပါဒေသိ-ပြီ)။

[ကြောက်ခြင်းအကြောင်းကို ပြပြီး၍ ဇီဝကအားပြောပုံကို ဆက်ပြလိုသော
ကြောင့် “ဧဝံ ဘာယိတွာ စပန”စသည် မိန့်၊ ဘာယိတွာတိ ဘာယန ဟေတု၊-
ဋီကာသစ်။] စနပ-ထပ်၍ ဆက်ဦးအံ့၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဘာယိတွာ-ကြောက်ခြင်း
ကြောင့်၊ အဘိတောဝိယ-မကြောက်သူကဲ့သို့၊ သန္တာရေတုမ္ပိ-စိတ်ကို ကောင်းစွာ
ဆောင်ထားခြင်းငှာလည်း၊ (မျှသိပ်ထားခြင်းငှာလည်း၊) နာသက္ခိ-မစွမ်းနိုင်၊
အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဘိတဘာဝံ-ကြောက်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ တဿ-ထို ဇီဝက
အား၊ အာဝိ-ထင်စွာ၊ အကာသိ-ပြုပြီ၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ အထခေါ ရာဇာ၊ပေ၊
န နိဋ္ဌေါသောတိ-အထခေါ ရာဇာ၊ပေ၊ န နိဋ္ဌေါသောတိဟူ၍၊ (အာယသ္မတာ
အာနန္ဒတ္ထေရေန)၊ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထ-ထို အထခေါ ရာဇာ အစရှိသောစကားရပ်၌၊
သမ္မာတိ-သမ္မဟူသော၊ ဧသ(ဧသော)-ဤသဒ္ဒါသည်၊ ဝယသာဘိလာပေါ-အရွယ်
အားဖြင့် တူသူကိုခေါ်ကြောင်း သဒ္ဒါတည်း၊ ဝါ-မိတ်ဆွေကိုခေါ်ကြောင်း သဒ္ဒါတည်း၊

သမ္မ။ ။သက္ကတ၌ “သော်မျ”သည် ပါဠိ၏ “သမ္မ”ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏၊ သောမသဒ္ဒါသည်
“လ”ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ထို လကဲ့သို့ ချစ်စရာကောင်းသောအရာကိုလည်း “သောမော
ဣဝ”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ ယပစ္စည်း၊ သွတ္တ၌ အဏ်ပစ္စည်းထပ်သက်၍ “သော်မျ-ချစ်ဖွယ်ကောင်း
သော မိတ်ဆွေ”ဟုဖြစ်၏၊ ထိုမှပြောင်းလာသော “သမ္မ”သဒ္ဒါလည်း ထိုအနက်ကိုပင် ဟော၏၊
ထို့ကြောင့် “ဝယသာဘိလာပေါ”ဟု ဆိုသည်၊ “သမ္မ-အချင်း”ဟု နိဿယပေးရာ၌လည်း
“အချင်းချင်း=သူငယ်ချင်း”ဟု ဆိုလိုသည်။ [ဋီကာသစ်၌ကား “သမ္မသဒ္ဒေါ သမာနတ္ထော၊
သမာနဘာဝေါစ ဝယေန”ဟုဖွင့်၏၊ ထိုအလို “သမောယေဝ သမ္မော”ဟု သွတ္တ၌ ယပစ္စည်း
သက်ရလိမ့်မည်။]

ဝယသ။ ။ဝယေန-အရွယ်အားဖြင့်+သမာနော-တူသူတည်း၊ ဝယသော-သူ၊ သမာနကို
(သ)ပြု၊ ဥပမာ-ဟရိသဝဇ္ဇော၌ “ဟရိသမာနဝဇ္ဇော-ရွှေအဆင်းနှင့် တူသောအဆင်းရှိ၏”ဟု
အနက်ဖြစ်လျက် သမာနကို သပြုသကဲ့သို့တည်း၊ ဤသဒ္ဒါသည်နည်းအလိုအားဖြင့် “အရွယ်တူ”
ကိုသာ ဟောနိုင်သော်လည်း အထင်ရဋ္ဌိအားဖြင့် အရွယ်မတူစေကာမူ သဟာယ်ချင်း(သူငယ်ချင်း)
ဟူသမျှကိုလည်း ဟောနိုင်၏၊ ဥပမာ-“အဟံဝိယ ဒိဿတိတိ မာရိသော”ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ
မာရိသသဒ္ဒါသည် “ငါနှင့်တူသူ=ငါ့ကို စိတ်ချမ်းသာသူ”အနက်ကို ဟောစေကာမူ ဒုက္ခရှိနေသော
ငရဲသားကိုလည်း ရဋ္ဌိအားဖြင့် “မာရိသ”ဟု ခေါ်နိုင်သကဲ့သို့တည်း၊ ဝယသဿ-မိတ်ဆွေကို+
အဘိလာပေါ-ရှေးရှုခေါ်ကြောင်း သဒ္ဒါတည်း၊ ဝယသာဘိလာပေါ၊ ဤသို့ ပြုသင့်၏၊ ဋီကာသစ်
၌ “တေန+အဘိလာပေါ”ဟု ဖွင့်သည်ကို စဉ်းစားပါ။

ဝယသ-မိတ်ဆွေ၊ ကစ္ဆိ-အသို့နည်း၊ မ-ငါ့ကို၊ (န ပလမ္ဘေသိ-မဖြားယောင်းဘဲ ရှိပါ၏လော"ဌ်စပ်)၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ န ပလမ္ဘေသိတိ-ကား၊ ယံ-အကြင် အရာဝတ္ထုသည်၊ (တစ်ထောင့် နှစ်ရာငါးဆယ်သော သံဃာအပေါင်းသည်)၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ တံ-ထို အရာဝတ္ထုကို၊ အတ္ထိတိ-ရှိ၏ဟူ၍၊ ဝတ္တာ-ပြောဆို၍၊ ကစ္ဆိ-အသို့ နည်း၊ မ-ကို၊ န ဝိပ္ပလမ္ဘေယျာသိ-မဖြားယောင်းဘဲ ရှိပါ၏လော၊ နိဇ္ဈိသော တိ-ကား၊ ကထာသလ္လာပ နိဇ္ဈိသော-စကားပြောခြင်းဟူသော ကျယ်စွာသောအသံ သည်၊ ("န ဘဝိဿတိနာမ-မဖြစ်ဘဲရှိရသနည်း"ဌ်စပ်)။ [ကထာယ+သလ္လာပေါ၊ ကထာသလ္လာပေါ၊ ကထာသလ္လာပေါ+နိဇ္ဈိသော ကထာသလ္လာပ နိဇ္ဈိသော။]

မာ ဘာယိ မဟာရာဇာတိ-ကား၊ ဇီဝကော-သည်၊ (အာဒိမာဟ ဌ်စပ်)၊ အယံ ရာဇာ-ဤမင်းသည်၊ မ-ငါ့ကို၊ အယံ-ဤဇီဝကသည်၊ ပရံ-သူတစ်ပါးကို၊ ဇီဝိတာ-ဇီဝိတိန္ဒြေမ၊ န ဝေါရောပေတိ-မခွင့်တော့၊ (သောတာပန်ဖြစ်၍ သူ့အသက် မသတ်တော့)၊ ဣတိ-သို့၊ န ဇာနာတိ-မသိ၊ ပန-ထိုသို့ပင် မသိပါသော်လည်း၊ န-ထိုမင်းကို၊ သစေ န အဿာသေဿာမိ-အကယ်၍ မသက်သာစေအံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ ဝိနဿေယျ-ပျက်စီးရာ၏၊ [စိတ်ပင်ပန်းစရာရှိခြင်းကို "ဝိနဿေယျ"ဟု ဆိုသည်။] ဣတိ-သို့၊ စိန္တယိတွာ-ကြံ၍၊ ဒဠ္ဇ-ခိုင်မြဲသည်ကို၊ ကတွာ-၍၊ သမဿာသေန္တော-သက်သာစေလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ မာ ဘာယိ မဟာရာဇာတိ-ဟူ၍၊ ဝတ္တာ-သံတော်ဦးတင်ပြီး၍၊ န တံ ဒေဝါတိအာဒိ-န တံ ဒေဝအစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-သံတော်ဦးတင်ပြီ။ ["န တံ ဒေဝဝဇ္ဇမိ"စသည်ဖြင့် တိုက်ရိုက်ဟောခြင်းကို ပင်"ဒဠ္ဇ ကတွာ"ဟုဆိုသည်၊ န တံ ဒေဝါတိ အာဒိဝစနံ သန္ဓာယ ဒဠ္ဇ ကတွာတိ ဝုတ္တံ၊-ငိုကာသစ်။]

အဘိက္ကမာတိ-ကား၊ အဘိမုခေါ-ရှေးရှုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ကမ=ဂစ္ဆ-သွားပါ လော၊ ပဝိသ-ဝင်ပါလော၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ပန-ဆက်၊ သကိံ-တစ်ကြိမ်၊ ဝုတ္တေ-ဆိုအပ်သော်၊ ဒဠ္ဇ-ခိုင်မြဲသည်၊ န ဟောတိ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တရမာနောဝ-

ပလမ္ဘေသိ။ ။စုရာဒိ လဘိဇာတ်သည် "ဝဉ္စန-လှည့်ပတ် ဖြားယောင်ခြင်း"အနက်ကို ဟော၏၊ စုရာဒိ ဇောပစ္စည်း၊ ဇယျာသိဝိဘတ်၏ ဇယျကိုချေ၍ "ပလမ္ဘေသိ"ဟု ဖြစ်ကြောင်း သိစေလိုသောကြောင့် "ဝိပ္ပလမ္ဘေယျာသိ"ဟု ဖွင့်သည်၊ ပါဠိတော်၌ "န ဝဇ္ဇေသိ"ကိုပင် "န ပလမ္ဘေသိ"ဟု ထပ်၍ ပရိယာယ်ဆိုသည်၊ ဤနေရာ၌ လှည့်ပတ်ခြင်းကိုပင် "ဖြားယောင်း ခြင်း၊ သွေးဆောင်ခြင်း"ဟု ယူပါ-ဟူလို။

အဘိက္ကမ။ ။အဘိကို "အဘိမုခေါ"ဟု ဖွင့်၍၊ ကမကို "ဂစ္ဆ"ဟု ဖွင့်သည်၊ "ကမု-ပဒဝိက္ခေပေ (ဂတိမိ)"ဟူသော ဓာတ်နက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ ထိုသို့ "ရှေးရှုသွားခြင်း"ဟူသည် ကျောင်းတိုက်အတွင်းသို့ ဝင်ခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ပဝိသာတိ အတ္ထော"ဟု အဓိပ္ပါယ် နက်ဖွင့်သည်။

အဆောတလျင်သာလျှင်၊ (ဟုတွာ)၊ ဒွိက္ခတ္တံ-၂ ကြိမ်၊ အာဟ-ပြီ၊ ဧတေ မဏ္ဍလ
 မာဠေ ဒီပါ ဈာယန္တိတိ-ကား၊ မဟာရာဇ-ဇာ၊ စောရဗလံ နာမ-ခိုးသူအပေါင်း
 မည်သည်၊ ဒီပေ-ဆီမီးတို့ကို၊ ဇာလေတွာ-တောက်စေ၍၊ ဝါ-ညှိထွန်း၍၊ နတိဋ္ဌတိ-
 မတည်ပါ၊ (မီးထွန်း၍ နရိုးမဟုတ်ပါ၊) မဏ္ဍလမာဠေ-တန်ဆောင်းဝန်း၌၊ ဧတေစ
 ဒီပါ-ဤဆီမီးတို့သည်လည်း၊ လေန္တိ-တောက်ပပါကုန်၏၊ မဟာရာဇ-ဇာ၊ ဧတာယ
 ဒီပသညာယ-ဤ ဆီမီးအမှတ်အသားဖြင့်၊ ယာဟိ-သွားပါလော၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ-
 သံတော်ဦးတင်၏။

တရမာနောဝ ဒွိက္ခတ္တံ။ ။“အဘိက္ကမ မဟာရာဇ”ဟု တစ်ခွန်းတည်းပြောလျှင် အေးစက်
 စက်ပြောလို ဖြစ်သောကြောင့် ခိုင်မြဲသောစကား မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ခိုင်မြဲအောင် အဆော
 တလျင်အနေအားဖြင့် ၂-ကြိမ်ထပ်၍ပြောသည်၊ (ပါဠိတော် ကြည့်ပါ၊) “ဘယေ ကောဇေ
 ပသံသာယံ၊ တုရိတေ”စသော အဘိဓာန်(၁၀၇)လာ အာမေဋိတ် စကားပြောရာ၌ တုရိတ
 အာမေဋိတ်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “တရမာနောဝ”ဟု ဆို၏။

မဟာရာဇ စောရဗလံ နာမ။ ။“အဘိက္ကမ မဟာရာဇ”ဟု တိုက်တွန်းပြီးနောက်
 ထိုသို့ တိုက်တွန်းရခြင်း၏ အကြောင်းကိုပြလို၍ “ဧတေ မဏ္ဍလမာဠေ ဒီပါ ဈာယန္တိ”ဟု
 သံတော်ဦးတင်သည်ဟု စကား ၂-ရပ် ဆက်သွယ်နေပုံကို ပြခြင်းငှာ “မဟာရာဇ စောရ
 ဗလံ နာမ”စသည်ကို မိန့်သည်။

ဇီဝကကထာအဖွင့် ပြီး၏။

သာမညဗလ ပုစ္ဆာကထာအဖွင့်

၁၆၀။ နာဂဿ ဘူမိတိ-ကား၊ ယတ္ထ-အကြင်အရပ်၌၊ ဝါ-သို့၊ ဟတ္ထိ-ဆင်
 ကို၊ အဘိရုဋ္ဌေန-စီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဂန္တိ-သွားခြင်းငှာ၊ သက္ကာ-တက်ကောင်း
 ၏၊ အယံ-ဤအရပ်သည်၊ နာဂဿ-ဆင်၏၊ ဘူမိနာမ-သွားနိုင်လောက်ရာ မြေ
 အရပ်မည်၏၊ နာဂါ ပစ္စောရောဟိတွာတိ-ကား၊ ဝိဟာရဿ-ကျောင်းတိုက်၏၊
 ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ-တံခါးမုခ်၏ အပြင်ဘက်၌၊ ဟတ္ထိတော-ဆင်တော်မှ၊ ဩရော
 ဟိတွာ-သက်ဆင်း၍၊ [“ပတ္တိကောဝ-ခြေဖြင့်သွားသည်သာ၊(ဟုတွာ)၊ပေ၊ ဥပသင်္ကမိ”
 ၌စပ်။] ပန-ဆက်၊ ဘူမိယံ-မြေ၌၊ ပတိဋ္ဌိတသမကာလေမေဝ-တည်ရာကာလနှင့်
 ညီမျှသောကာလ၌ပင်၊ ဘဂဝတော-၏၊ တေဇော-တန်ခိုးအာနုဘော်သည်၊ ရညော-

နာဂဿ ဘူမိ။ ။“ဝိဟာရဿ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ”ကိုထောက်၍ ဆင်ဖြင့်သွားလို့
 ဖြစ်လောက်ရာ “နာဂဿ ဘူမိ”ဟူသည် “ကျောင်းတိုက်သို့ဝင်ရာ တံခါးမုခ်၏ အပြင်ဘက်
 အရပ်တည်း”ဟု မှတ်ပါ၊ တံခါးမုခ်ရောက်လျှင်ကား ဆင်စီး၍ဝင်ဖို့ မဖြစ်နိုင်တော့၊ တံခါးမုခ်က
 ဆင်နှင့်တကွ စီးသူပါလွတ်လောက်အောင် မမြင့်-ဟူလို။

၏။ သရီရံ-ကိုယ်ကို၊ ဖရိ-ပြန်နှံ့ပြီး၊ အထ-ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထိုမင်း၏၊ တာဝဒေဝ-ထိုခဏ၌ပင်၊ သကလသရီရတော-အလုံးစုံသော ကိုယ်မှ၊ သေဒါ-ရွေးတို့သည်၊ မုစ္ဆိ-သု-ယိုထွက်ကုန်ပြီး၊ သာဋက-အဝတ်တို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ ပီဠေတွာ-ညစ်၍၊ အပနေတဗ္ဗာဝိယ-ဖယ်ရှားထိုက်ကုန်သကဲ့သို့၊ အဟေသု-ဖြစ်ကုန်ပြီး၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ အပရာဓံ-အပြစ်ကို၊ အရိတွာ-အမှတ်ရ၍၊ မဟာဘယံ-ကြီးစွာသော ကြောက်ခြင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ-ဖြစ်ပြီး။ [ဤသို့ ကြီးစွာကြောက်ခြင်း၏ ဖြစ်မှုကြောင့် ချွေးထွက်မှု ဖြစ်ရသည်။ ဘုရားရှင်၏ တေဇောပြန့်မှုကြောင့်ကား ကိုယ်စိတ် ငြိမ်းအေးကြောင်း သာဖြစ်သောကြောင့် ချွေးမထွက်နိုင်ပါ။]

သော-ထိုမင်းသည်၊ ဥဇုကံ-ဖြောင့်မတ်စွာ၊ ဝါ-တိုက်ရိုက်၊ ဘဂဝတော-၏၊ သန္တိကံ-အထံတော်သို့၊ ဂန္တု-သွားခြင်းငှာ၊ အသက္ကောန္တော-မစွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဇီဝကံ-ဇီဝကကို၊ ဟေတ္ထ-လက်၌၊ ဂဟေတွာ-ဆွဲကိုင်၍၊ အာရာမစာရိကံ-အာရာမ် ၌ လှည့်လည်ခြင်းကို၊ စရမာနောဝိယ-လှည့်လည်သကဲ့သို့၊ [“လှည့်လည်ခြင်းကို လှည့်လည်”ဟု အရတူသာကြောင့် စာရိကံ စရမာနောကို အဘေဒဘေဒုပစာ ကြံပါ။] သမ္မဇီဝက-အချင်း ဇီဝက၊ ဣဒံ-ဤအရာကို၊ (ကျောင်းတိုက်ကို ရည်ရွယ် သည်)၊ တေ-သင်သည်၊ သုဠ-ကောင်းစွာ၊ ကာရိတံ-ပြုလုပ်စေအပ်ပါပြီ၊ ဝါ-ဆောက်လုပ်စေအပ်ပါပြီ၊ ဣဒံ-ကို၊ သုဠ-စွာ၊ ကာရိတံ-ပြီ၊ ဝါ-ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝိဟာရဿ-ကျောင်းတိုက်၏၊ ဝဏ္ဏံ-ဂုဏ်ကို၊ ဘဏမာနော-ပြောဆိုလျက်၊ အနုက္ကမေန-အစဉ်အားဖြင့်၊ ယေန-အကြင်အရပ်၌၊ မဏ္ဍလမာဠဿ-တန်ဆောင်း ဝန်း၏၊ ဒွါရံ-တံခါးပေါက်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တေန-တံခါးပေါက်ရှိရာ ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ-သွားပြီး၊ သမ္ပတ္တော-ကောင်းစွာရောက်ပြီး၊ ဣတိ အတ္တော။

ကဟံ ပန သမ္မာတိ-ကဟံ ပန သမ္မဟူ၍၊ ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်၊ ပုစ္ဆိ-မေးသနည်း၊ ဣတိ-ဤကားပုစ္ဆာတည်း၊ တာဝ-မဟာဝိဟာရဝါသီဂိုဏ်းဆရာ တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌာ-ကုန်သော၊) ဧကေ-အချို့သော ဥတ္တရဝိဟာရဝါသီဂိုဏ်း ဆရာတို့သည်၊ အဇာနန္တော-မသိသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ပုစ္ဆိ-မေးပြီး) ဣတိ၊ ဝဒန္တိ-ဆိုကြကုန်၏၊ ကိရ-ချဲ့၊ ဣမိနာ-ဤမင်းသည်၊ ဒဟရ ကာလေ-ငယ်ရွယ်သူ၏အခါ၌၊ ဝါ-ငယ်ရွယ်စဉ်အခါ၌၊ [“ဒဟရဿ+ ကာလော” ဟုသဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ “ငယ်ရွယ်စဉ်အခါ၌”ဟူသောအနက်ကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထ။] ပိတရာ-ခမည်းတော်နှင့်၊ သဒ္ဓိ-တကွ၊ အာဂမ္မ-လာ၍၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒိဋ္ဌ ပုဗ္ဗော-ရှေး၌ဖူးမြင်အပ်ပြီး၊ ဝါ-ဖူးမြင်အပ်ဘူးပြီး၊ [ပုဗ္ဗေ+ဒိဋ္ဌော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော။] ပန-ထိုသို့ပင် ဖူးမြင်အပ်အပ်ဘူးပါသော်လည်း၊ ပစ္ဆာ-နောက်၌၊ ပါပမိတ္တသံသဂ္ဂေန-ယုတ်မာသောမိတ်ဆွေနှင့် ပေါင်းမိခြင်းကြောင့်၊ ပိတုဃာတကံ-ခမည်းတော်

သတ်ခြင်းကို၊ ကတွာ-၍လည်းကောင်း၊ အဘိဓာရေ-လေးသမားတို့ကို၊ ပေသေတွာ-
စေလွှတ်၍လည်းကောင်း၊ ဓနပါလံ-ဓနပါလဆင်ကို၊ ဝါ-နာဠာဂိရိဆင်ကို၊ မုဉ္ဇာ
ပေတွာ-လွှတ်စေ၍လည်းကောင်း၊ မဟာပရာဓော-များစွာသော အပြစ်ရှိသည်၊
ဟုတွာ-၍၊ ဘဂဝတော-၏၊ သမ္ပုခိဘာဝံ-မျက်မှောက်တော်၏အဖြစ်သို့၊ န
ဥပဂတပုဗ္ဗော-ရှေး၌ မကပ်ရောက်၊ဝါ-မချဉ်းကပ်ဘူးတော့၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့
မချဉ်းကပ်ဘူးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ အသဉ္ဇာနန္တော-ကောင်းစွာ မသိသည်၊
ဝါ-မမှတ်မိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပုစ္ဆတိ-မေး၏၊ ဣတိ-သို့၊ (ဝဒန္တိ)။

တံ-ထိုအကြောင်းသည်၊ အကာရဏံ-သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်၊ (ကသ္မာ-
အဘယံကြောင့်၊ တံ-ထိုအကြောင်းသည်၊ အကာရဏံ-သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်
သနည်း)၊ ဟိ(ယသ္မာ)-အကြံကြောင့်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အာကိဏ္ဏဝရလက္ခဏော-
ရောပြွမ်းသော ၃၂-ပါးသော မြတ်သောလက္ခဏာတော်ကြီးရှိတော်မူသည်၊ အနုဗျဉ္ဇန
ပဋိပဏ္ဍိတော-ရှစ်ဆယ်သော လက္ခဏာတော်ငယ်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်တော်မူတော်
သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဆဗ္ဗဏ္ဏာဟိ-၆ ပါးသော အဆင်းရှိကုန်သော၊ ရသ္မိဟိ-ရောင်ခြည်
တော်တို့ဖြင့်၊ သကလံ-အလုံးစုံသော၊ အာရာမံ-ကျောင်းတိုက်ကို၊ ဩဘာသေတွာ-
ထွန်းလင်းစေ၍၊ တာရာဂဏပရိဝုတော-ကြယ်တာရာအပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော၊
ပုဏ္ဏစန္ဒောဝိယ-လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့၊ ဘိက္ခုဂဏပရိဝုတော-ရဟန်းအပေါင်းခြံရံအပ်
သည်၊(ဟုတွာ)၊ မဏ္ဍလမာဠမဇ္ဈေ-တန်ဆောင်းဝန်း၏အလယ်၌၊ နိသိန္ဒော-ထိုင်
နေတော်မူ၏၊ တံ-ထိုထိုင်နေတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို၊ ကော-အဘယ်သူသည်၊
န ဇာနေယျ-မသိနိုင်ဘဲရှိအံ့နည်း၊ (ဇာနေယျ ဧဝ-သိနိုင်သည်သာ)၊ (တသ္မာ-
ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထိုအကြောင်းသည်၊ အကာရဏံ-သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်၊
ပန-အဟုတ်ကား၊ အယံ-ဤမင်းသည်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဣဿရိယလိဠာယ-
အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ၏ တင့်တယ်ခြင်းဖြင့်၊ ပုစ္ဆတိ-၏၊ [ဣဿရဿ+
ဘာဝေါ ဣဿရိယံ-အစိုးရ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရာထူးစည်းစိမ်၊ ထို၏တင့်တယ်
စမှာယ်ခြင်းကို“ဣဿရိယလိဠာ”ဟုခေါ်သည်။] ဟိ-မှန်၊(ရာဇာနော-မင်းတို့သည်)၊

အဘိဓာရေ။ ။မြတ်စွာဘုရားကိုလွမ်းမိုး၍ သတ်မည့် လေးသမားတို့ကို “အဘိဓာရ”ဟု
ခေါ်၏။ [အဘိဓာရေတိ အဘိဘဝိတွာ ဘဂဝန္တံ မာရဏတ္တာယ ပယောဇိတေ ဓနုဓရေ-
ပါစိတ်၊ ဂဏဘောဇနသိက္ခာပုဒ်၊-ဝိမတိ။]

ဓနပါလံ။ ။နာဠာဂိရိဆင်ကိုပင် “ဓနပါလ”ဟု ခေါ်သည်၊ သော ဟိ တဒါ(ဘုရားရှင်
ကို နင်းသတ်ဖို့ စေလွှတ်အပ်သော်လည်း မြတ်စွာဘုရား၏ မေတ္တာတော်ကြောင့် ယဉ်ကျေးရာ
ထိုအခါ၌) နာဂရေဟိ ပူဇိတဓနရာသိနော လဘနတော ဓနပါလောတိ ဝေါဟရိယတိ၊
[ဓနံ-လူတို့ ပူဇော်အပ်သော ဥစ္စာကို+ပါလေတိ-စောင့်ရှောက်တတ်၏၊ ဣတိ ဓနပါလော။]

ဇာနန္ဒာဝိ-သိပါကုန်သော်လည်း၊ အဇာနန္ဒာဝိယ-မသိကုန်သကဲ့သို့၊ ယံ ပုစ္ဆန္တိ-အကြင် မေးကြကုန်၏၊ ဧသာ-ဤသိပါလျက် မသိဟန်ဆောင်၍ မေးခြင်းသည်၊ ရာဇကုလာနံ-မင်းမျိုးတို့၏၊ ပကတိ-ပင်ကိုယ်သဘောတည်း။

ပန-ဆက်၊ ဇီဝကော-သည်၊ တံ-ထိုစကားကို၊ သုတွာ-ကြား၍၊ အယံ ရာဇာ-ဤမင်းသည်၊ ပထဝိယံ-မြေပေါ်၌၊ ဌတွာ-ရပ်၍၊ ပထဝီ-မြေသည်၊ ကုဟိ-အဘယ်မှာနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ဝဒမာနောဝိယ-ပြောသူကဲ့သို့လည်းကောင်း)၊ နဘံ-ကောင်းကင်ကို၊ ဥလ္လောကေတွာ-မော်ကြည့်၍၊ စန္ဒိမသူရိယာ-လ၊ နေတို့သည်၊ ကုဟိ-နည်း၊ ဣတိ၊ (ဝဒမာနောဝိယ)၊ သိနေရမူလေ-မြင်းမိုရ်တောင်ခြေ၌၊ ဌတွာ-ရပ်၍၊ သိနေရ-မြင်းမိုရ်တောင်သည်၊ ကုဟိ-နည်း၊ ဣတိ၊ ဝဒမာနောဝိယ-လည်းကောင်း၊ ဒသဗလဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပုရတော-ရှေ့တော်၌၊ ဌတွာ-ရပ်တည်၍၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ကုဟိ-နည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပုစ္ဆတိ-မေးဘိ၏၊ ဟန္တုယခု၊ အဿ-ထိုမင်းအား၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ဒဿဿာမိ-ပြအံ့၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တေတွာ-ကြံ၍၊ ယေန-အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တေန-ထိုအရပ်၌၊ ဝါ-သို့၊ အဉ္ဇလိ-လက်အုပ်ကို၊ ပဏာမေတွာ-ညွတ်စေ၍၊ (တစ်နည်း) အဉ္ဇလိ-ပဏာမေတွာ-လက်အုပ်ချီ၍၊ ဧသော မဟာရာဇာတိ အာဒိ-ဧသော မဟာရာဇအစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-ပြီ၊ ပုရေက္ခတောတိ-ကား၊ ပရိဝါရေတွာ-ခြံရံ၍၊ နိသိန္နဿ-ထိုင်နေသော ဘိက္ခုသံဃာ၏၊ ပုရတော-ရှေ့၌၊ နိသိန္နော-ထိုင်နေတော်မူသော၊ (ဧသော-ဤပုဂ္ဂိုလ်ကား၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားပါတည်း-ဟု ပါဠိတော်၌ ရှေ့သို့လှည့်၍ စပ်ပါ)။

ပကတိဟေသာ။ ။ “ဘုရားရှင်၏ ရှေ့တော်၌ ဣဿရိယလီဋ္ဌာဖြင့် ဟန်ကြီးပန်ကြီးလုပ်၍ မေးခြင်းသည် ဘုရားကို မလေးစားရာ မရောက်ပါလော”ဟု စောဒနာဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ပကတိဟေသာ”စသည်မိန့်၊ ထိုသို့ မေးခြင်းမှာ မင်းမျိုးတို့၏ ရိုးရာထုံးစံဖြစ်သောကြောင့် ဘုရားရှင်ကို မလေးစားရာ မရောက်ပါ-ဟူလို၊ ဤသို့ မလေးစားရာ မရောက်သော်လည်း ဇီဝကသည် ထိုသို့ မေးအပ်သည်ကို ခံချင်ဟန် မတူ၊ ထို့ကြောင့် “ဇီဝကော ပန”စသည်ကို အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်သည်။

ပုရေက္ခတော။ ။ ပုရေ-ဘိက္ခုသံဃာ၏ ရှေ့၌+ကတော-ပြုအပ် ထားအပ်သည်တည်း၊ ပုရေက္ခတော-သည်၊ ဤသို့ သဒ္ဒတ္ထဖြစ်သော်လည်း “ခြံရံ၍နေသော ဘိက္ခုသံဃာ၏ ရှေ့၌”ဟု သာ အဓိပ္ပါယ် ဆိုလိုသောကြောင့် “ပရိဝါရေတွာ၊ပေ၊ ပုရတော”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်၊ ပုရတော၏နောက်၌ နိသိန္နောကား ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်လာသော နိသိန္နော သဒ္ဒါပင်တည်း၊ ပါဠိတော်၌ “နိသိန္နော ပုရေက္ခတော ဘိက္ခုသံဃဿ”ဟု ပုရေက္ခတောပုဒ်က နောက်၌နေသော်လည်း ရှေ့နိသိန္နောကို လှည့်၍စပ်ပါဟု သိစေလိုသောကြောင့် “ပုရတော နိသိန္နော”ဟုမိန့်သည်။

၁၆၁။ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိတိ-ကား၊ ယတ္ထ-အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ (အတ္ထိ-ရှိတော်မူ၏)၊ တတ္ထ-ထို ဘုရားရှိတော်မူရာအရပ်၌၊ ဝါ-အရပ်သို့၊ ဂတော-သွားပြီ၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ သန္တိကံ-အထံတော်သို့၊ ဥပဂတော-ချဉ်းကပ်ပြီ၊ ဣတိ အတ္ထော။

ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသီတိ-ကား၊ ဘဂဝန္တံ ဝါ-မြတ်စွာဘုရားကိုသော် လည်းကောင်း၊ တိက္ခသံဃံ ဝါ-ရဟန်းအပေါင်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ အသဃံ ဣယမာနော-မထိ ခိုက်စေဘဲ၊ အတ္တနော-မိမိအား၊ ဝါ-၏၊ ဌာတုံ-ရပ်တည်ခြင်းငှာ၊ အနုစ္စဝိကေ-လျောက်ပတ်သော၊ ဧကသ္မိ-တစ်ခုသော၊ ပဒေသေ-အရပ်၌၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ အဘိဝါဒေတွာ-ရှိခိုး၍၊ ဧကောဝ-တစ်ယောက်တည်းသာလျှင်၊ အဋ္ဌာသိ-ရပ်ပြီ၊ (ရပ်ပြီးမှ ထိုင်လိမ့်မည်)။

ယတ္ထ တတ္ထ ဂတော။ ။ “ယေန တေနတို့၌ နာဝိဘတ်သည် သတ္တမိအနက်၌ သင်္ကမိတိ-ကာရ်တည်း”ဟု သိစေလို၍ “ယတ္ထ တတ္ထ”ဟု ဖွင့်သည်၊ တတ္ထကို “၌”ဟုလည်းကောင်း၊ “သို့”ဟုလည်းကောင်း ၂-မျိုးပင် ဖွင့်လေ့ရှိကြ၏၊ ဥပသင်္ကမိကိုလည်း “ဂတော”ဟုဖွင့်၏၊ “ဥပသင်္ကမိ-သွားပြီ”ဟုပေးပါ-ဟူလို၊ ထိုသို့သွားရာ၌ ရောက်ရုံသွားသော အသွားကို ရှေ့၌ “သမ္ပတ္တော”ဟု ဖွင့်ခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ အနီးသို့ရောက်အောင် သွားသော ချဉ်းကပ်မှု အသွားကို ယူစေလို၍ “သန္တိကံ ဥပဂတော”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ဥပသင်္ကမိ-ချဉ်းကပ်ပြီ”ဟု ပေးကြသောအနက်ကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဟု မှတ်ပါ။

ဧကမန္တံ ။ “ဧကသ္မိ ပဒေသေ”ဟု ဖွင့်ရာ၌ အဘိဓာန်(၇၉၁)၌လာသော အန္တသဒ္ဒါ၏ အနက်တို့တွင် တိုက်ရိုက်အားဖြင့် ပဒေသအနက်မပါ၊ သို့သော် ကောဋ္ဌာသ (အဗ္ဗိအစု)အနက်နှင့် ကား လျော်သလိုရှိ၏၊ သို့မဟုတ် ပဒေသအနက်ကိုပင် အဘိဓာန်၌မပါသော အနက်အထူးဟု ယူပါ၊ “ဧကသ္မိ ပဒေသေ”ဟုဖွင့်သောကြောင့် “အဓိကရဏအနက်၌ ဒုတိယာသင်္ကထာသည်း” ဟု ပါရာမိကဏ် ဝေရဉ္စကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ၌ဖွင့်သည်၊ ထိုအဋ္ဌကထာ၌ပင် “ဧကမန္တံ-သင့်တင့် လျောက်ပတ်စွာ”ဟု ပေးရသော ကြိယာဝိသေသန အနက်ကိုလည်း ဖွင့်သေး၏။

အနုစ္စဝိကပဒေသ။ ။ “သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အရပ်”ဟူသည် ထိုင်ခြင်း၏အပြစ် ၆-ပါးမှ လွတ်သောအရပ်တည်း၊ ထိုအပြစ် ၆-ပါးကို ထိုဝေရဉ္စကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ၌ အကျယ် ပြထားပြီ၊ အချုပ်မှာ-ချဉ်းကပ်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ချဉ်းကပ်သူတို့ ဝေးလွန်း၊ နီးလွန်း၊ လေညာ၊ မြင့်လွန်း၊ ရှေ့တည့်တည့်၊ နောက်ကျောဘက် အရပ်တို့တည်း၊ ခုဒ္ဒကပါဌ မင်္ဂလ သုတ် အဋ္ဌကထာ၌ကား ထို ၆-ပါးအပြစ် “န ကစ္ဆေ-စိုထိုင်းသော မြစ်ကမ်းစသော အရပ်၌ လည်း မထိုရာ၊ န ဩနတေ-နိမ့်လွန်းသော နေရာ၌လည်း မထိုင်ရာ”ဟု အပို ၂-ပါးထည့်၍ နေရာ အပြစ် ၈-ပါးဟု ဆိုသည်။

န ပစ္ဆတော န ပုရတော၊ နာပိ အာသန္နုရတော၊
န ကစ္ဆေ နော ပဋိဝါတေ၊ န စာပိ ဩနတုနတေ၊
ဣမေ ဒေါသေ ဝိဝဇ္ဇေတွာ၊ ဧကမန္တံ ဌိတာ အဟု။

တုဏှိဘူတံ တုဏှိဘူတံတိ-ကား၊ ယတော ယတော-အကြင်အကြင် အရပ်သို့၊ ဝိလောကေတိ-စောင်းငဲ့၍ ကြည့်၏။ [အချို့စာအုပ်၌ “အနုဝိလောကေတိ-အစဉ် အတိုင်း လှည့်လည်၍ကြည့်၏” ဟုရှိ၏။] တတော တတော-ထိုထိုအရပ်၌၊ တုဏှိ ဘူတမေဝ-ဆိတ်ဆိတ် ဖြစ်၍သာလျှင် ဖြစ်သော၊ (“ဘိက္ခုသံဃံ၊ အနုဝိလော ကေတွာ”၌စပ်၊) ဣတိ အတ္ထော။

ဟိ-ချဲ့၊ [တုဏှိဘူတ ဖြစ်ပုံကို ချဲ့သည်။] တတ္ထ-ထို ရဟန်းတို့တွင်၊ ဧက ဘိက္ခုဿပိ-တစ်ပါးသော ရဟန်း၏လည်း၊ ဟတ္ထကုက္ကုစ္ဆံဝါ-လက်၏ စက်ဆုပ်အပ် စွာ ပြုအပ်သော အမူအရာသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-လက်လှုပ်ခြင်းသည်လည်း ကောင်း၊ ပါဒကုက္ကုစ္ဆံဝါ-ခြေ၏ စက်ဆုပ်အပ်စွာ ပြုအပ်သော အမူအရာသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ-ခြေလှုပ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ခိပိတသဒ္ဓေါဝါ-ချေဆတ် အပ်သော အသံသည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏှိတံ-အလုံးစုံ သောတန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ နာဠကပရိဝါရံ-ကချေသည် အခြံအရံ

တုဏှိဘူတံ။ ။တုဏှိဘူတဖြစ်ခြင်း၏ သံဃာတော်အားလုံး၌ ပြန့်နှံ့လျက် ရှိနေကြောင်းကို သိစေလို၍ “တုဏှိဘူတံ တုဏှိဘူတံ”ဟု ဝိစ္ဆာပုဒ်ကို ပါဠိတော်၌ မိန့်သည်။ ထို ဝိစ္ဆာအနက်ကို ယူ၍ အဋ္ဌကထာ၌ “ယတော ယတော၊ တတော တတော”ဟု ဝိစ္ဆာပင် ဖွင့်သည်။ ယတော၌ တောပစ္စည်းကို ကံအနက်၌ သက်စေ၍ ဝိလောကေတိ ၌စပ်၊ တတော၌ တောပစ္စည်းကို အဓိကရဏအနက်၌ သက်စေ၍ တုဏှိဘူတံ၌ စပ်ပါ။ ပါဠိတော်၌ “တုဏှိဘူတံ တုဏှိဘူတံ ဘိက္ခုသံဃံ”ဟု ရှိသောကြောင့် “ယတော၊ တတော”ကိုလည်း အရပ်ကိုစွဲမှ တုဏှိဘူတံနှင့် အရကွဲသဖြင့် သဒ္ဓါနေသင့်လျော်မည်။ ဋီကာသစ်၌ “ယတော ယတော ဘိက္ခုတော”ဟုဖွင့်၏။ တုဏှိဘူတံနှင့် အနက်အရ တူနေသောကြောင့် စဉ်းစားပါ။

ကုက္ကုစ္ဆံ။ ။“ဟတ္ထဿ ကုကတတ္တာ အသံယမော အသမ္ပဉေကိရိယာ ဟတ္ထကုက္ကုစ္ဆံတိ ဝေဒိတဗ္ဗော”ဟု ဋီကာဆိုသောကြောင့် “အသံယမော-လက်ကို မစောင့်စည်းခြင်း (လက်လှုပ် ခြင်း)، အသမ္ပဉေကိရိယာ-မဆင်မခြင် မစဉ်းမစား ပြုခြင်း”ဟူသော အမူအရာကို “ကုက္ကုစ္ဆံ” ဟုမှတ်ပါ။ [“ကုစ္ဆိတံ-စက်ဆုပ်အပ်စွာ+ကတံ-ပြုအပ်သော အမူအရာတည်း၊ ကုကတံ-ရာ၊ ကုကတမေဝ ကုက္ကုစ္ဆံ”ဟုပြု၍ သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်းသက်ပါ။ ဟတ္ထဿ+ကုက္ကုစ္ဆံ ဟတ္ထ ကုက္ကုစ္ဆံ။]

ဝါ၏ အနက်။ ။ကုက္ကုစ္ဆံဝါ၌ ဝါသဒ္ဓါသည် အဝုတ္တဝိကပ္ပနအနက် (တိုက်ရိုက်မဆိုအပ် သော စက္ခုအသညမ-မျက်စိကို မစောင့်စည်းခြင်း၊ သောတ အသညမ-နားကို မစောင့်စည်း ခြင်းစသည်ကို ပြုစီရင်ခြင်းအနက်)ရှိ၏။ အဝုတ္တသမုစ္စည်းမျိုးပင်းတည်း၊ ဝါသဒ္ဓါဖြစ်၍ “ဝိကပ္ပနတ္ထ”ဟု ဋီကာတို့ ဖွင့်ကြ၏။ ထိုအသညမတို့တွင် စက္ခုအသညမသည် သောတ ဃာန စသော အသညမတို့၏ ပဌမလည်းဖြစ်၊ သာ၍ စောင့်စည်းဖို့လည်း ခဲယဉ်းသောကြောင့် ထို စက္ခုအသညမ မပြုကြပုံကို ပြခြင်းငှာ “သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏှိတံ”စသည်ကို မိန့်သည်။ [သံဃာပရိသတ် အစည်းအဝေးတိုင်း၌ ဤအသညမများ မဖြစ်စေဘဲ ငြိမ်သက်စွာနေနိုင်အောင် သတိပြုသင့်လှပေသည်။]

ရှိသော၊ ဘဂဝတော-၏၊ အဘိဓမ္မေ-ရှေးရှုအရပ်၌၊ ဌိတံ-တည်သော၊ ရာဇာနံဝါ-ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ရာဇပရိသံဝါ-မင်း၏ ပရိသတ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ကေဘိက္ခုပိ-တစ်ပါးသော ရဟန်းသည်လည်း၊ န ဩလောကေသိ-မကြည့်၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံသော ရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝန္တံယေဝ-ကိုသာ၊ ဩလောကယမာနာ-ကြည့်ရှုဖူးမျှော်ကြကုန်လျက်၊ နိသိဒ္ဓိသု-ထိုင်နေကြကုန်ပြီ။

ရာဇာ-သည်၊ တေသံ-ထို ရဟန်းတော်တို့၏၊ ဥပသမေ-ငြိမ်သက်ခြင်း၌၊ ပသိဒ္ဓိတွာ-ကြည်ညို၍၊ ဝိဂတပက်တာယ-ကင်းသော ညွှန်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိပ္ပသန္တံ-အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော၊ ရဟဒမိဝ-ရေအိုင်ကဲ့သို့၊ ဥပသန္တိန္ဒြိယံ-ငြိမ်သက်သော ဣန္ဒြိရှိသော၊ ဘိက္ခုသံဃံ-ရဟန်းအပေါင်းကို၊ ပုနပ္ပုနံ-အဖန်ဖန်၊ အနုဝိလောကေတွာ-အစဉ်အတိုင်း ကြည့်ရှု၍၊ ဥဒါနံ-ဥဒါန်းကို၊ ဝါ-ဝမ်းမြောက်နှစ်လို မြွက်ဆိုအပ်သော စကားကို၊ ဥဒါနေသိ-ကြူးရင့်ပြီ၊ ဝါ-မြွက်ဆိုပြီ။

တတ္ထ-ထို ဥဒါန်းစကား၌၊ ဣမိနာတိ-ဣမိနာဟူသော ပုဒ်ဖြင့်၊ (ဒီပေတိ၌စပ်)၊ ကာယိကေနစ-ကိုယ်၌ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝါစသိကေနစ-နှုတ်၌ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ မာနသိကေနစ-စိတ်၌ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ယေနသီလူပသမေန-အကြင် သီလကြောင့် ငြိမ်သက်ခြင်းဖြင့်၊ ဘိက္ခုသံဃော-သည်။

ဝိပ္ပသန္တံ ရဟဒမိဝ။ ။ပါဠိတော်၌ “ရဟဒမိဝ ဝိပ္ပသန္တံ”ဟူသော ဝါကျကို “ဝိပ္ပသန္တံ ရဟဒမိဝ”ဟု ရှေ့နောက်ပြန်ထားရုံသာ ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝိဂတပက်တာယ-ဟူသောဟိတ်သည် ဝိပ္ပသန္တံ၏သာ ဟိတ်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝိပ္ပသန္တံသည် သန္တိန္ဒြိယံ၏ ဥပမာနဖြစ်၍၊ ရဟဒံသည် ဘိက္ခုသံဃံ၏ ဥပမာနဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “ဝိပ္ပသန္တံ+ရဟဒမိဝ”ဟု ဝါကျရှိပါစေ၊ စာအုပ်တို့၌ “ဝိပ္ပသန္တံရဟဒမိဝ”ဟု သမာသ်ရှိသည်မှာ မကောင်းပါ။

ဣမိနာ၊ပေ၊ ဒီပေတိ။ ။ပါဠိတော်နောက်နား၌ “ယေနတရဟိ ဥပသမေန၊ပေ၊ သမန္နာဂတော”ဟု အနိယဝါကျ ရှိ၏၊ ထို အနိယမဝါကျကို အတွင်းသွင်း၍ ဣမိနာ၏စွဲနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ယေန၊ပေ၊ ဥပသန္တော”ဟု မိန့်သည်၊ “ဣမိနာတိ”ကို ဒီပေတိ၌ စပ်ဖို့ရန် “ဣမိနာတိ-ဣမိနာဟူသော ပါဠိဖြင့်”ဟု ပေးရသည်။

မာနသိကေနစ။ ။ပရစိတ္တဝိဒူမဟုတ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မာနသိက ဥပသမကို သိနိုင်မှု မရှိပါသော်လည်း၊ ကာယိက-ဝါစသိက ဥပသမတို့ကို တိုက်ရိုက်တွေ့ရသဖြင့် မာနသိက ဥပသမကိုလည်း မှန်းဆ၍သိနိုင်သောကြောင့် “မာနသိကေနစ”ဟု ဆိုသည်။

သီလူပသမေန။ ။သီလူပသမ-ဟူသည် သီလကြောင့် ငြိမ်သက်ခြင်းတည်း၊ သီလသည် ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့၏ ငြိမ်သက်ကြောင်းသာဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်ခြင်း ကြိယာမဟုတ်၊ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလများကို စောင့်လျှင် ထို သီလကြောင့် ကိုယ်၊ နှုတ်သာမက၊ စိတ်လည်း ငြိမ်သက်နိုင်သည်။

ဥပသန္ဓေ-ငြိမ်သက်တော်မူ၏။ ဣမိနာ ဥပသမေန-ဤ ငြိမ်သက်ကြောင်း သီလနှင့်၊ (သမန္တာဂတော-ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတု-ဖြစ်ပါစေသတည်း၊) ဣတိ၊ ဒီပေတိ။

တတ္ထ-ထို ဥဒါန်းစကား၌၊ မေ-ငါ၏၊ ပုတ္တော-သားတော်သည်၊ ပဗ္ဗဇိတွာ-ရဟန်းပြု၍၊ ဣမေ ဘိက္ခုဝိယ-ဤ ရဟန်းတော်တို့ကဲ့သို့၊ ဥပသန္ဓေ-ငြိမ်သက်သည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ပါမူကား၊ အဟောဝတ-ဪ...ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ ဣဒံ-ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍၊ ဧသ(ဧသော)-ဤ အဇာတသတ်မင်းသည်၊ ဧဝံ-ဤသို့ ဣမိနာ မေ ဥပသမေနဟူ၍၊ န အာဟ-မြွက်ဆိုသည် မဟုတ်၊ ပန-အဟုတ်ကား၊ အယံ-ဤ အဇာတသတ်မင်းသည်၊ ဘိက္ခုသံဃံ-ကို၊ ဒိသ္မာ-၍၊ ပသန္ဓေ-ကြည်ညိုသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊) ပုတ္တံ-ကို၊ အနုဿရိ-အမှတ်ရပြီ၊ ဟိ-မှန်၊ ဒုလ္လဘံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်သောအရာဝတ္ထုကို၊ ဝါ-ရနိုင်ခဲသောအရာဝတ္ထုကို၊ လဒ္ဓါ-ရ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ရခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ အစ္ဆရိယံ-အံ့ဩဖွယ်အရာဝတ္ထုကို၊ ဒိသ္မာဝါ-မြင်ရ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-မြင်ရခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပိယာနံ-ချစ်အပ်

တတ္ထ၊ပေ၊ ဧဝမာဟ။ ။“ဘဝေယျာတိ”နောက်၌ “ဣဒံ သန္ဓာယ”ဟုလည်းကောင်း၊ “နယိဒံ သန္ဓာယ”ဟုလည်းကောင်း ပါ၌ ၂-ထွေရှိ၏။ ထိုတွင်နောက်၌ “အယံ ပန၊ပေ၊ ဧဝမာဟ”ဟု အနွယဝါကျ တိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရှင်ဘုရင်ဟူသမျှသည် ထီးနန်း၏ အမွေခံဖြစ်ထိုက်သော သားတော်၏ ရဟန်းပြုခြင်းကို မတောင့်တတတ်ရကား [အဟောဝတ မေ ပုတ္တော ပဗ္ဗဇိတွာ]စသည်ဖြင့် ရည်ရွယ်ချက် မရှိနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း “န ယိဒံ သန္ဓာယ”ဟု န+ပတိသေခ ပါသောပါဌ်သာ ပါ၌မှန်တည်းဟု မှတ်ပါ။

အယံ ပန၊ပေ၊ အနုဿရမာနော။ ။“ဣမိနာ မေ ဥပသမေန”စသော ဥဒါန်းကို မြွက်ဆိုသောရှင်ဘုရင်၏ ရည်ရွယ်ချက်မဟုတ်သော ဗျုတ်ရေကအကြောင်းကို ပြပြီး၍ တကယ် ဖြစ်နိုင်သော အနွယအကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် “အယံ ပန၊ပေ၊ အနုဿရမာနော”ဟု မိန့်သည်။ ရဟန်းသံဃာတော်များကို မြင်၍ စိတ်ကြည်လင်သည့်အတွက် သားတော်ကို အမှတ်ရသောကြောင့် “ဣမိနာ မေ”စသော ဥဒါန်းကို မြွက်ဆိုပါသည်-ဟူလို။

ဒုလ္လဘံဟိ၊ပေ၊ ပကတိယေဝ။ ။ဤဝါကျကား၊ “ဘိက္ခုသံဃံ ဒိသ္မာ ပုတ္တံ အနုဿရိ”ဟူသော ရှေ့စကားကို ခိုင်မြဲအောင်ပြုသော ဒဠီကရဏဝါကျတည်း။ ဒုလ္လဘပစ္စည်းကို ရ၍သော်လည်းကောင်း၊ အံ့ဩဖွယ်အထူးအဆန်းကို မြင်ရ၍သော်လည်းကောင်း၊ ထိုအခါ ချစ်သူများကို အမှတ်ရခြင်းသည် လောကထုံးစံဖြစ်သည်။ (တစ်နည်း) ဤဝါကျကို ကာရဏဝါကျကြံ၍ “ဟိ(ယသ္မာ)၊ပေ၊ ပကတိယေဝ၊ တသ္မာ၊ပေ၊ အနုဿရိ”ဟုလည်း ရှေ့ဝါကျကို ဗလဝါကျ အဖြစ်ဖြင့် ပြန်လှည့်နိုင်သည်။

• ဒုလ္လဘံ အစ္ဆရိယံဝါ၊ လဒ္ဓါ ဒိဋ္ဌာစ ဧကဒါ၊
ပိယာ ပိယံ နုဿရန္တိ၊ သာယာ' လောကမ္ပိ ဓမ္မတာ။

အပ်ကုန်သော၊ ဉာတိမိတ္တာဒိနံ-ဆွေမျိုး မိတ်ဆွေ အစရှိသူတို့ကို၊ အနုဿရဏံ နာမ-အမှတ်ရခြင်းမည်သည်၊ လောကဿ-သတ္တလောက၏၊ ပကတိယေဝ-ပင်ကိုယ်သဘောပင်တည်း၊ (ထုံးစံပင်တည်း)။

အပိစ-သည်သာမကသေး၊ (အမှတ်ရရုံသာမကသေး)၊ ပုတ္တေ-သားတော်၌၊ အာသကာယ-ယုံမှားခြင်းကြောင့်၊ တဿ-ထို သားတော်၏၊ ဥပသမံ-ငြိမ်သက်ခြင်းကို၊ ဣစ္ဆမာနော-အလိုရှိသည်၊ (ဟုတွာ)ပိ-ဖြစ်၍သော်လည်း၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်း၊ ဒေ-ဤမင်းသည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဣမိနာ ဥပသမေန အစရှိသည်ဟူ၍၊ အာဟ-ပြောပြီ၊ ကိရ-ရဲ့၊ အဿ-ထိုမင်း၏၊ ဧဝံ-ဤ အကြံသည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ (ကိ)၊ မေ-ငါ၏၊ ပုတ္တော-သည်၊ ပုစ္ဆိဿတိ-မေးလတုံ၊ (ကိ)၊ မယုံ-၏၊ ပိတာ-ခမည်းတော်သည်၊ ဒဟရော-ငယ်ပါသေး၏၊ မေ-၏၊ အယျကော-ဘိုးတော်သည်၊ ကုဟိ-အဘယ်မှာနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ပုစ္ဆိဿတိ)၊ သော-ထို ဥဒယဘဒ္ဒမင်းသားသည်၊ (မညိဿတိ ဌိစပ်)၊ တေ-အသင်မင်းသား၏၊ ပိတရ-ခမည်းတော်သည်၊ (အယျကော-ကို)၊ ဃာတိတော-သတ်အပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ သုတွာ-၍၊ အဟမိ-သည်လည်း၊ ပိတရံ-ကို၊ ဃာတေတွာ-သတ်၍၊ ရဇ္ဇ-မင်းအဖြစ်ကို၊ ကရေဿာမိ-ပြုစေအံ့၊ ဣတိ-သို့၊ မညဿတိ-မှတ်ထင်လတုံ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပုတ္တေ-၌၊ အာသကာယ-ယုံမှားခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ယုံမှားသည့်အတွက်၊ တဿ-ထိုသားတော်၏၊ ဥပသမံ-ငြိမ်သက်ခြင်းကို၊ ဣစ္ဆမာနော-သည်၊ (ဟုတွာ)ပိ-ဖြစ်၍လည်း၊ ဝါ-ကြောင့်လည်း၊ ဧဝံ-ဟူ၍၊ အာဟ၊ ဟိ-မှန်၊ (ယုံမှားခြင်းသည် မှန်၏-ဟူလို)၊ ဒေ-ဤ အဇာသတ်မင်းသည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဣမိနာ ဥပသမေန ဟူ၍၊ ကိဉ္စာပိ အာဟ-အကယ်၍ကား ပြောပါပေပြီ၊ အထ-ထိုသို့ပင် ပြောပါသော်လည်း၊ နံ-ထို အဇာတသတ်မင်းကို၊ ပုတ္တော-သည်၊ ဃာတေတိယေဝ-သတ်သည်သာ။

အပိစ၊ပေ၊ ဣစ္ဆမာနောပိ။ ။သားတော်ကို အမှတ်ရလျှင် အဘယ့်ကြောင့် “ဣမိနာ ဥပသမေန သမန္နာဂတော ဟောတု”ဟု သား၏ ဥပသမနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကို တောင့်တရသနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “အပိစ”စသည်ကို မိန့်ရပြန်သည်၊ သားတော်၌ ယုံမှားသံသယရှိသည့်အတွက် သားတော်၏ သီလအားဖြင့် ဥပသမနှင့်ပြည့်စုံခြင်းကို တောင့်တပါသည်-ဟူလို။

ကိဉ္စာပိ၊ပေ၊ ဃာတေတိယေဝ။ ။ပြအပ်ခဲ့ပြီးသောအနက်ကို ပြီးစေလို (ခိုင်မြဲစေလို)သောကြောင့် “ကိဉ္စာပိ၊ပေ၊ ဃာတေတိယေဝ”ဟု မိန့်သည်၊ “သူက သား၏ ဥပသမနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကို တောင့်တသော်လည်း သတ်မှာပါဘဲ”ဟူလို။ [“ဃာတေဿတိ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဃာတေသိ”ဟုလည်းကောင်း အနာဂတ်ကြိယာ အတိတ်ကြိယာဖြင့် မူကွဲ ရှိသော်လည်း “တံကာလာပေက္ခာယ ဝုတ္တံ”ဟူသော ဋီကာသစ်ကို ထောက်လျှင် တံကာလာပေက္ခေ ဝုတ္တမာန်ဖြင့် “ဃာတေတိ”ဟူသာ ရှိသင့်မည်ထင်သည်။]

ဟိ-မှန်၊ တသ္မိဝံသေ-ထိုအဇာတသတ်မင်းတို့၏ အနွယ်၌၊ ပိတုဝဇော-
 ခမည်းတော်ကို သတ်ခြင်းသည်၊ ပဉ္စ ပရိဝဇ္ဇော-ငါးဆက်သောမင်းတို့၏ ပြောင်းလွဲ
 ခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဂတော-သွားပြီး (တစ်နည်း) ပိတုဝဇော-သည်၊ ပဉ္စ
 ပရိဝဇ္ဇော-အဆက်ဆက်လည်သော မင်းငါးဆက်တို့တိုင်တိုင်၊ ဂတော-ပြီး၊
 အဇာတသတ္တု-အဇာတသတ် မင်းသားသည်၊ ဗိမ္ဗိသာရံ-ဗိမ္ဗိသာရမင်းကို၊
 ဃာတေသိ-သတ်ပြီး၊ ဥဒယော-ဥဒယဘဒ္ဒမင်းသားသည်၊ အဇာတသတ္တု-ကို၊
 (ဃာတေသိ) တဿ-ထို ဥဒယဘဒ္ဒမင်း၏၊ ပုတ္တော-သားဖြစ်သော၊ မဟာ
 မုဏ္ဍိကောနာမ-မဟာမုဏ္ဍိကမည်သော မင်းသားသည်၊ ဥဒယံ-ကို၊ (ဃာတေသိ)၊
 တဿ-ထို မဟာမုဏ္ဍိကမင်း၏၊ ပုတ္တော-သော၊ အနုရုဒ္ဓေါနာမ-အနုရုဒ္ဓါမည်သော
 မင်းသားသည်၊ မဟာမုဏ္ဍိကံ-ကို၊ (ဃာတေသိ)၊ တဿ-ထို အနုရုဒ္ဓါမင်း၏၊
 ပုတ္တော-သော၊ နာဂဒါသောနာမ-နာဂဒါသမည်သော မင်းသားသည်၊ အနုရုဒ္ဓံ-
 ကို၊ (ဃာတေသိ)၊ ပန-အထူးကား၊ (သားတော်က သတ်ခြင်းမဟုတ်သောကြောင့်
 ထူးသည်)၊ နာဂဒါသံ-ကို၊ (“ကုပိတာ ဃာတေသံ”၌စပ်)၊ ဣမေ-ဤမင်းတို့
 သည်၊ ဝံသစ္ဆေဒကရာဇာနော-အမျိုးအနွယ်ကို ဖြတ်တတ်သော မင်းတို့တည်း၊
 ဣမေဟိ-ဤ မင်းတို့ဖြင့်၊ ကိ-အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း
 ချ်၊ ရဋ္ဌဝါသိနော-တိုင်းပြည်၌နေသူတို့သည်၊ ကုပိတာ-စိတ်ဆိုးကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊
 ဃာတေသံ-သတ်ကြကုန်ပြီ။

အဂမာ ခေါ တွံတိ-အဂမာ ခေါ တွံဟူ၍၊ ကသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊
 အာဟ-မိန့်တော်မူသနည်း၊ ကိရ(ယသ္မာ)-အကြံကြောင့်၊ [နောက်၌ “တသ္မာ”ဟု
 ရှိလတံ။] ဘဂဝါ-သည်၊ ရညော-မင်း၏၊ ဝါ-သည်၊ ဝစီဘေဒံ-နှုတ်မြွက်ခြင်းကို၊
 ဥဒါန်းစကားကိုပင် “ဝစီဘေဒ”ဟု ဆိုသည်။] အကတေယေဝ-မပြုအပ်မိသာလျှင်၊
 စိန္တေသိ-ကြံတော်မူပြီ၊ (ဆင်ခြင်တော်မူပြီ)၊ (ကိ)၊ အယံ ရာဇာ-သည်၊ အာဂန္တော-

ပဉ္စ ပရိဝဇ္ဇော (ဋီ)။ ။ပရိ-အဆက်ဆက်+ဝဇ္ဇနံ-လည်ခြင်း(ပြောင်းခြင်း)၊ ပရိဝဇ္ဇော-
 ခြင်း၊ ပဉ္စနံ-ငါးဆက်သောမင်းတို့၏+ပရိဝဇ္ဇော ယဿာတိ ပဉ္စ ပရိဝဇ္ဇောဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိပြုလျှင်
 ဝဇောနှင့်အရတူသောကြောင့် သင့်၏၊ သို့သော် “ဟုတွာ”ဟု ထည့်ပေးရလိမ့်မည်၊ “ပရိဝဇ္ဇော”ဟု
 ရှိသောပါ၌၌ “ပဉ္စနံ-တို့၏+ပရိဝဇ္ဇော-ပြောင်းလွဲခြင်းတို့တည်း”ဟုပြု၍ အစ္ဆန္တသယောဂတ္ထ
 ဒုတိယာဟု ကြံလျှင်လည်း သင့်သည်သာ။

ကသ္မာ ဧဝမာဟ။ ။အဇာတသတ်မင်းသည် မြတ်စွာဘုရားအား တစ်စုံတစ်ခုသော
 စကားကိုမျှ မလျှောက်ဘဲ သူ့ဘာသာသူ ဥဒါန်းကြူးသည်မဟုတ်ပါလော၊ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်
 သည် စတင်၍ မိန့်တော်မူထိုက်၊ သို့ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် စတင်၍
 “အဂမာ ခေါ တွံ”ဟု မိန့်တော်မူပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ ထိုအမေးကို အဋ္ဌကထာဆရာ
 ကိုယ်တိုင် ထုတ်ပြသည်။ [အဂမာသည် နာမယောဂ အာဝိဘတ်ဖြစ်သောကြောင့် တွံနှင့်
 မလိုက်ရော၊ ထို့ကြောင့် ဝိဘတ္တိ ဝိပလ္လာသဟု မှတ်ပါ။]

လာပြီး၍၊ တုဏှိ-ဆိတ်ဆိတ်၊ နိဝါရေ-အသံမရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဌိတော-ရပ်နေ၏။
[တုဏှိနှင့် နိရဝေါသည် ပရိယာယ်တည်း။] ကိ-အဘယ်ကို၊ စိန္တေသိနုခေါ-
ကြံနေပါလိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိ (စိန္တေသိ)။

အထ-ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထို မင်း၏၊ စိတ္တံ-ကို ဥတွာ-သိတော်မူ၍၊ [ဘိက္ခု
သံဃာကိုမြင်ရ၍ သားတော်ကိုအမှတ်ရနေသော စိတ်ကို သိတော်မူ၍။] အယံ-
ဤမင်းသည်၊ မယာ-ငါနှင့်သဒ္ဓိ-တကွ၊ သလ္လပိတုံ-ပြောဆိုခြင်းငှာ၊ အသက္ကောန္တော-
မစွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဘိက္ခုသံဃံ-ကို၊ အနုဝိလောကေတွာ-အစဉ်အတိုင်း
ကြည့်ရှု၍၊ ပုတ္တံ-ကို၊ အနုဿရိ-အမှတ်ရပြီး၊ ပန-ဆက်၊ အယံ-ဤမင်းသည်၊
မယိ-ငါသည်၊ အနာလပန္တေ-စကားမပြောလသော်၊ ကိဉ္စိ-တစ်စုံတစ်သော စကား
ကို၊ ကထေတုံ-ပြောခြင်းငှာ၊ န သက္ခိဿတိ-စွမ်းနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်၊ တေန-
ထိုမင်းနှင့်၊ သဒ္ဓိ-တကွ၊ ကထာသလ္လပံ-စကားပြောခြင်းကို၊ ကရောမိ-ပြုအံ့၊
ဣတိ-ဤသို့၊ (စိန္တေသိ)၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ စဉ်းစားဆင်ခြင်တော်မူပြီးခြင်း
ကြောင့်)၊ ရညော-မင်း၏၊ ဝစနာနန္တရံ-ဥဒါန်းစကား၏ အခြားမဲ့၌၊ အဂမာပေ၊
ယထာပေမံ တိ-အဂမာပေ၊ ယထာပေမံဟူ၍၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

တဿ-ထို စကားရပ်၏၊ အတ္ထော-အနက်ကား၊ မဟာရာဇ-ဇာ၊ ယထာနာမ-
ဥပမာမည်သည်ကား၊ ဥန္နမေ-မြင့်မောက်သောအရပ်၌၊ ဝုဋ္ဌံ-ရွာသော၊ ဥဒကံ-
မိုးရေသည်၊ ယေန-အကြင်အရပ်၌၊ နိန္နံ-ချိုင့်ဝှမ်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ တေန-
ချိုင့်ဝှမ်းရာ ထိုအရပ်သို့၊ ဂစ္ဆတိယထာ-သွားသကဲ့သို့၊ [တစ်နည်း၊ ယေန-အကြင်
ရေအယဉ်၏လမ်းဖြင့်၊ နိန္နံ-ချိုင့်ဝှမ်းရာအရပ်သို့၊ ဂန္တဗ္ဗံ-သွားထိုက်၏၊ တေန-
ထို ရေအယဉ်၏လမ်းဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိယထာ-ကဲ့သို့၊] ဧဝမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊
တွံ-သင်သည်၊ ဘိက္ခုသံဃံ-ကို၊ အနုဝိလောကေတွာ-အစဉ်အတိုင်း ကြည့်ရှုပြီး
၍၊ ယေန-အကြင်အရပ်၌၊ ပေမံ-ချစ်ခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တေန-ချစ်ခြင်းရှိရာ
ထိုအရပ်သို့၊ ဂတော-သွားပြီ၊ ဣတိ-ဤကားအနက်။

တသ္မာပေ၊ အာဟ။ ။ထိုသို့ ဥဒါန်းစကားကို မဆိုမီကပင် ဘုရားရှင်က စဉ်းစားတော်မူ
ပြီးဖြစ်သောကြောင့် မင်း၏ ဥဒါန်းစကား၏ အခြားမဲ့၌ပင် “အဂမာ ခေါ် တွံ”စသော
စကားကို မိန့်တော်မူပါသည်။ “လောကွတ် မိန့်တော်မူခြင်း မဟုတ်ပါ”ဟူလို။

ယေန နိန္နံ၊ တေန။ ။“ယေနာတိ ယတ္ထပဒေသေ၊ ယေန ဝါ သောတပထေန (အကြင်
ရေအယဉ်၏လမ်းဖြင့်)” ဋီကာသစ်၌ ၂-နည်းဖွင့်၏။ “ယေန ပေမံ၌လည်း ထိုက်သလို
ဤနည်းတည်း”ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအတိုင်း နိဿယပေးထားသည်။

ပေမံ။ ။ထောမနိမိ၌ “ပြိယဿ+ဘာဝေါ”ဟု ပြု၍ ဣမပစ္စည်း န် အာဂုံဖြင့် ပြိယကို
ပြုပြု၍ “ပြေမန်”ဟုရှိ၏။ ပါဠိ၌လည်း ပိယကို ပပြု၍ “ပေမ”ဟု ဖြစ်နိုင်၏။ “ချာဒိဟိ
မန်၊ မစတောဝါ”သုတ်၏ ကစ္စည်းဂုတ္တိ၌ကား ပိဓာတ်၊ မာန်ပစ္စည်းဟု ဆို၏။ “ချစ်ခြင်း”ဟု

အထခေါ-ထိုအခါ၌၊ (မြတ်စွာဘုရားကစ၍ မိန့်တော်မူရာ ထိုအခါ၌)၊ ရညော-
၏၊ ဧတံ-ဤအကြံသည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ (ကိံ)၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာ-မြတ်စွာဘုရား၏
ဂုဏ်တော်တို့ကို၊ အဟောအစ္ဆရိယာ-သြော်...အံ့ဩအပ်ပါပေကုန်စွ၊ မယာ-နှင့်၊
သဒိသော-သော၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရားကို၊ အပရာဓကောနာမ-ပြစ်မှားတတ်
သော ပုဂ္ဂိုလ်မည်သည်၊ [အပရာဓကောရကောနာမ-အပြစ်ကို ပြုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်
မည်သည်၊ ဤသို့လည်း မူကွဲရှိ၏။] နတ္ထိ-မရှိ၊ ဟိ-မှန်၊ မယာ-သည်၊ အဿ-
ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကော-မြတ်သော အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ခမည်း
တော်ကို၊ ဃာတိတော-သတ်အပ်ပြီ၊ စ-သည်သာမကသေး၊ ဒေဝဒတ္တဿ-၏၊
ကထံ-စကားကို၊ ဂဟေတွာ-နာယူ၍၊ အဘိမာရာ-လေးသမားတို့ကို၊ ပေသိတာ-
စေလွှတ်အပ်ကုန်ပြီ၊ နာဠာဂိရိ-နာဠာဂိရိဆင်ကို၊ မုတ္တော-လွှတ်အပ်ပြီ၊ မံ-ကို၊
နိဿာယ-၍၊ ဒေဝဒတ္တေန-ဒေဝဒတ်သည်၊ သိလာ-ကျောက်ကို၊ ပဝိဒ္ဓါ-လိုမ့်ချ
အပ်ပြီ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (သို့ကံလောက်)၊ မဟာပရာမံနာမ-များသောအပြစ်ရှိသူ
မည်သော၊ မံ-ငါ့ကို၊ အာလပတော-စ၍ မိန့်တော်မူသော၊ ဒသဗလဿ-မြတ်စွာ
ဘုရား၏၊ မုခံ-ခံတွင်းတော်သည်၊ နပ္ပဟောတိ-မလောက်၊ ဝါ-မဆန့်၊ ဘဂဝါ-
သည်၊ ပဉ္စဟာကာရေဟိ-ငါးပါးသော အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ တာဒိလက္ခဏေ-တာဒိ

လည်းကောင်း၊ “ချစ်အပ်သူ”ဟုလည်းကောင်း ၂-နက်ရနိုင်သော်လည်း “ပေမံ”ဟု နပုလ္လိန်ရှိ
သောကြောင့် “ချစ်ခြင်း”ဟု ပေးသည်၊ ပါဠိတော်၌ကား “ယထာပေမံ-အကြင်အကြင်
ချစ်အပ်သူသို့”ဟု ပေးပါ၊ အဋ္ဌကထာဖွင့်ကို အဓိပ္ပါယ်တ္ထဟု ကြံပါ။

မုခံ နပ္ပဟောတိ။ ။ဘုရားရှင်သည် “အဂမာ ခေါ တွံ”စသည်ဖြင့် အနည်းငယ်သာ
မိန့်တော်မူပါလျက် အများကြီးမိန့်တော်မူသည့်အနေအားဖြင့် အဘယ်ကြောင့် “မုခံ နပ္ပဟောတိ”
ဟု ဆိုရပါသနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-အပြစ်ရှိသူအား စကားပြောဖို့ ခဲယဉ်း
သောကြောင့် အပြစ်ရှိသော မိမိအား အနည်းငယ်သာ စကားပြောခြင်းကိုပင် “မုခံ နပ္ပဟောတိ”
ဟု ချဲ့ထွင်၍ဆိုသည်၊ (တစ်နည်း) ထိုအချိန်က ဘုရားရှင်သည် “အဂမာ ခေါ တွံ”စသော
စကား၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုပြသော စကားတော်များကိုလည်း မိန့်တော်မူသေးသောကြောင့် “မုခံ
နပ္ပဟောတိ”ဆိုသည်ဟု ငိုကာသစ် ဖွင့်သည်။

ပဉ္စဟာကာရေဟိ တာဒိ။ ။တံ ဣဝ-ထို အနိဋ္ဌကိုကဲ့သို့၊ ပဿတိ-လူဋ္ဌကိုလည်း
ရှုတတ်၏၊ (တစ်နည်း) သောဝိယ-ထို စတ္တာဝီစသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကဲ့သို့၊ ဒိဿတိ-ရှုအပ်၏၊
ဣတိ တာဒိ၊ ထို တာဒိပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းလက္ခဏာဟူသည် ဣဋ္ဌ အနိဋ္ဌ (လာဘ
အလာဘ စသော)လောကဓံကို တွေ့ရသော်လည်း စိတ်အားဖြင့် မထူးခြင်းသဘောတည်း၊
ထို တာဒိ လက္ခဏာ၏ ဖြစ်ရာအကြောင်းသည် ၅-ပါးရှိသောကြောင့် “ပဉ္စဟာကာရေဟိ”ဟု
ဆိုသည်၊ ထို ၅-ပါးကို “ဣဋ္ဌာ နိဋ္ဌေ တာဒိ၊ စတ္တာဝီတိ တာဒိ”စသည်ဖြင့် ငိုကာ၌
အကျယ်ပြထား၏။

လက္ခဏာ၌၊ အဟော သုပ္ပတိဋ္ဌိတော-သြော်ကောင်းစွာ တည်တော်မူပါပေစွ၊
 ဧဝရူပံနာမ-ဤသို့ သဘောရှိသည်မည်သော၊ သတ္တာရံ-ဆရာကို၊ ပဟာယ-
 ပယ်စွန့်၍၊ ဗဟိဒ္ဓါ-သာသနာပ၌၊ န ပရိယေသိဿာမ-ဆရာကို မရှာမှီးကုန်တော့
 အံ၊ ဣတိ-ဤအကြံသည်၊ (အဟောသိ)၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံပြီး၍။ [ဣတိတစ်လုံး
 အကြေကြံ။] သော-ထိုမင်းသည်၊ သောမနဿဇာတော-ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း
 ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ အာလပန္နော-စကားပြောလိုသည်၊ ဝါ-လျှောက်
 လိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပိယော မေ ဘန္တေတိ အာဒိ-ပိယော မေ ဘန္တေအစရှိသော
 စကားကို၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ။ [ပိ-တပွနေဟူသော ဓာတ်၊ အ ပစ္စည်း၊ ဤကို
 ဣယပြု၍ “ပိယော”ဟု ရှိပါစေ။]

၁၆၂။ ဘိက္ခုသံဃဿ၊ပေ၊ ပဏာမေတွာတိ(ဧတ္ထ)-ဤပါ၌၌၊ (ဂူဇတ္ထံ-လျှို့၊
 ဝုက်သော အနက်ကို)၊ ကိရ(ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေမိ)-ထုတ်၍ ပြဦးအံ၊ (တစ်နည်း)
 ဘိက္ခုသံဃဿ၊ပေ၊ ပဏာမေတွာတိ-ကား၊ ကိရ(ယသ္မာ)-အကြံကြောင့်၊ အဿ-
 ထိုမင်း၏၊ ဧဝံ-ဤအကြံသည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ (ကိ)၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ဝန္တိတွာ-
 ဝပ်ချပြီး၍၊ ဣတောစိတောစ-ဤအရပ် ဤအရပ်သို့လည်း၊ ဂန္တော-သွား၍၊ ဘိက္ခု
 သံဃံ-ကို၊ ဝန္တန္တေနစ-ဝပ်ချသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 ဝါ-ကို၊ ပိဋ္ဌိတော-ကျော်ဘက်၌၊ ကာတဗ္ဗော-ပြုထိုက်သည်၊ (ကျောပေးရာ ရောက်
 သည်)၊ ဟောတိ၊ စ-သည်သာမကသေး၊ အဿ-ထို မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဂရုကာရော
 ပိ-အလေးပြုခြင်းသည်လည်း၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ ဟိ-ဥပမာဆောင် ထင်အောင်

ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ။ ။ပါဠိတော်၌ ရှင်ဘုရင်၏ ဘိက္ခုသံဃာအား ဝန္တန(ရှိခိုးဝပ်ချ
 ခြင်း)ကြိယာကို မပြဘဲ -“အဇ္ဇလိ ပဏာမေတွာ”ဟု လက်အုပ်ချီမှုကိုသာ ပြ၏၊ ထိုသို့
 လက်အုပ်ချီမှုကိုသာ ပြရာ၌ ရှင်ဘုရင်၏ စိတ်ထားသည် တိမ်မြုပ်နေ၏၊ ထို တိမ်မြုပ်သော
 အနက်ကို ဖော်ထုတ်၍ ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ”ဟု မိန့်သည်၊ ဤ
 နေရာမျိုး၌ “ဂူဇတ္ထံ ကိရ ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေမိ”ဟု ဆရာတို့ အနက်ပေးတော်မူလေ့ရှိကြသည်၊
 နောက်၌ “တသ္မာ”ဟု ဖလဝါကျရှိသောကြောင့် ဤအကြံဖြစ်မှုကို ကာရဏဝါကျဟု ကြံ၍
 “ကိရ ယသ္မာ”ဟုလည်း ပေးတော်မူကြသည်။

ဂရုကာရောပိ စဿ။ ။“ဂရုကာရောပိ စေသ”ဟု မူကွဲရှိ၏၊ ဋီကာသစ်၌လည်း ဖွင့်၏၊
 သို့သော် နောက် ဥပမာနဝါကျ၌ “ရညော အဂါရဝေါ”ဝယ် ရညောဟူသော ဆဋ္ဌိယန္တကို
 ထောက်လျှင် “အဿ”ဟု ဆဋ္ဌိယန္တပုဒ်က ကောင်းသည်ဟု ထင်၏၊ “စေသ”ဟု ရှိရာ၌ကား
 “ဧသ(ဧသော)-ဤ ဘိက္ခုသံဃာကို ဝပ်ချခြင်းသည်”ဟု ပေးပါ။

စဿ။ ။စဿ(စေသ)ဟု စသဒ္ဓါပါသောကြောင့် “ပိဋ္ဌိတော ကာတဗ္ဗော-ကျောပေးရာ
 ရောက်သော အပြစ်”အပြင် အပြစ်တစ်မျိုး တိုး၍ပြသည်ဟု ယူသင့်၏၊ ထို အပြစ်ကား-
 ဘုရားရှင်နှင့် ဘိက္ခုသံဃာကို တန်းတူထား၍ ရှိခိုးဝပ်ချသည့်အတွက် ဘုရားရှင်ကို သံဃာထက်

ပြဦးအံ၊ ရာဇာနံ-ကို၊ ဝန္တိတွာ-ဝပ်ချပြီး၍၊ ဥပရာဇာနံ-အိမ်ရှေ့မင်းကို၊ ဝန္တန္တေနပိ-
 ဝပ်ချသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ ရညော-မင်းကို၊ အဂါရဝေါ-မလေးစားခြင်း
 သည်၊ ဝါ-ကို၊ ကတော-ပြုအပ်သည်၊ ဟောတိ၊(ဣတိ-ဤအကြံသည်၊ အဟောသိ။)
 [ရှေ့သို့ ပြန်လှည့်ဖို့ရာ “ဟောတိတိ” ဟု ရှိသင့်၏၊ မရှိသောကြောင့် ထည့်ရသည်။]
 တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အကြံဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ဝန္တိတွာ-
 ပြီး၍၊ ဌိတဋ္ဌာနေယေဝ-ရပ်ရာအရပ်၌ပင်၊ (ရပ်ရာအရပ်ကပင်)၊ ဘိက္ခုသံဃဿ-
 အား၊ အဉ္ဇလိ-ကို၊ ပဏာမေတွာ-ညွတ်စေ၍၊ (တစ်နည်း) အဉ္ဇလိ ပဏာမေတွာ-
 လက်အုပ်ချီ၍၊ ဧကမန္တံ-သင့်တင့်လျောက်ပတ် တစ်ခုသောအရပ်အဖို့၌၊ နိသီဒိ-
 ထိုင်ပြီ။

ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသံတိ-ကား၊ ကိဉ္စိ-တစ်စုံတစ်ခုသော၊ ဩကာသံ-အရပ်ကို၊
 ဝါ-အကြောင်းအရာကို(“ပုစ္ဆေယျာမိ-မေးလျှောက်လိုပါ၏” ၌စပ်၊) အထ-ခွင့်တောင်း
 ပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထို မင်းအား၊ ဝါ-၏၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 ပဉ္စပုစ္ဆနေ-ပြဿနာကို မေးလျှောက်ခြင်း၌၊ ဥဿာဟံ-အားတက်သရောကို၊
 ဇနေန္တော-ဖြစ်တော်မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပုစ္ဆ၊ပေ၊ ယဒါကင်္ခသီတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-
 မိန့်တော်မူပြီ။

တဿ-ထိုပါ၌၏၊ အတ္ထော-အနက်ကား၊ (ပဉ္စ-ကို၊ ပုစ္ဆိတုံ-မေးခြင်းငှာ၊)
 ယဒိ အာကင်္ခသီ-အကယ်၍ အလိုရှိအံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ ပုစ္ဆ-မေးလော၊ မေ-ငါ၏၊
 ပဉ္စဝိသဇ္ဇနေ-ပြဿနာကို ဖြေဆိုခြင်း၌၊ ဘာရော-လေးလံသော ဟံာဝန်သည်၊

ပို၍ အလေးပြုရာ မရောက်ခြင်းတည်း၊ မှန်၏-ဘုရားရှင်သည် သံဃာထက်ပင် ပို၍ လေးစား
 ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ရာဇာနံ ဝန္တိတွာ”စသော ဥပမာနဝါကျကို
 ဆက်ပြသည်၊ ထို ဥပမာနဝါကျ၌ ရှင်ဘုရင်ကို ဝပ်ချပြီး၍ အိမ်ရှေ့မင်းကို ဝပ်ချရာ၌
 ရှင်ဘုရင်နှင့် အိမ်ရှေ့မင်းကို တန်းတူရှိသေသည့် အတွက် ရှင်ဘုရင်ကို လေးစားရာ မရောက်
 ခြင်းတည်း။

ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသံ။ ။“ကိဉ္စိ ဩကာသံ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဧဝသဒ္ဒါ အနက်ထူးမရှိ
 ဟု သိပါ၊ ဒေသံကိုလည်း “ဒေသောတု ဝိသယောပျုထ”ဟူသော အဘိဓာန်(၁၈၆)လာ
 ဝိသယအနက်ကိုပင် “ဩကာသံ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ညွှန်ပြအပ်သောပြဿနာ (အကြောင်းအရာ)
 ကိုပင် ဩကာသဟု ဆိုလိုသည်။ [ဒိဿတိ အပဒိဿတိ-ညွှန်ပြအပ်၏၊ ဣတိ ဒေသော၊
 ဒိသဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း။]

ယဒါ ကင်္ခသီ။ ။ပဌမနည်း၌ “ယဒိ+အာကင်္ခသီ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “မေးလိုလျှင် မေးပါ၊
 ပြဿနာဖြေဖို့အရေး၌ ငါ့မှာ ဝန်မလေးပါ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏၊ ဒုတိယနည်း၌ “ယံ+အာကင်္ခသီ”
 ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “မေးလိုရာ မေးပါ”ဟု အနက်ထွက်သောကြောင့် “သဗ္ဗံ တေ ဝိသဇ္ဇေဿာမိ”
 ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖော်သည်၊ ၂-နည်းလုံး၌ပင် သဗ္ဗညုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖိတ်နည်းဖြစ်သောကြောင့် “ဣတိ
 သဗ္ဗညုပဝါရဏံ”စသည်ကို မိန့်သည်။

န အတ္တိ-မရှိ၊ အထဝါ-ထိုပြင် တစ်နည်းကား၊ ယံ-အကြင် ပြဿနာကို၊ (ပုစ္ဆိတုံ)၊ အာကံဓသိ-၏၊ (တံ-ထိုပြဿနာကို) ပုစ္ဆ-လော၊ တေ-သင်၏၊ သဗ္ဗ-အလုံးစုံသော ပြဿနာကို၊ (တေ-သင်အား၊) ဝိသဇ္ဇေဿာမိ-ဖြေဆိုအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပစ္စေက ဗုဒ္ဓ၊ ပေ၊ သာဝကေဟိ-ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၊ အဂ္ဂသာဝက၊ မဟာသာဝကတို့နှင့်၊ အသာဓာရဏံ-ဆက်ဆံခြင်းမရှိသော၊ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ-သဗ္ဗညုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖိတ်ခြင်းကို၊ ပဝါရေသိ-ဖိတ်တော်မူပြီ။ [“သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ”ကို အဘောဒဘောဒူပစာကြံပါ။]

ဟိ-ချဲ့၊ [သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေန္တိတိုင်အောင် ခဲ့လိမ့်မည်။] တေ-ထို ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၊ အဂ္ဂသာဝက၊ မဟာသာဝကတို့သည်၊ ယဒါကင်္ခသိတိ-ယဒါကင်္ခသိ ဟူ၍၊ န ဝဒန္တိ-မိန့်တော်မမူကြကုန်၊ သုတွာ ဝေဒိဿာမာတိ-သုတွာ ဝေဒိဿာမ ဟူ၍၊ ဝဒန္တိ-ကုန်၏၊ [သုတွာ-အမေးကို ကြားရသည်ရှိသော်၊ ဝေဒိဿာမ-ဖြေနိုင် မဖြေနိုင်ကို သိရကုန်လိမ့်အံ့။] ပန-ကား ဗုဒ္ဓါ-တို့သည်၊ အာဝုသော-ငါ့ရှင် ယက္ခ၊ (ပဉ္စ-ကို၊ ပုစ္ဆိတုံ-ငှာ၊) ယဒိအာကင်္ခသိ-အကယ်၍ အလိုရှိအံ့၊ (ဧဝံသတိ၊ တံ-ထို ပြဿနာကို) ပုစ္ဆ-မေးလော၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်းကောင်း။ [“ယံ အာကင်္ခသိ၊ တံ ပုစ္ဆ”ဟုလည်း ပေးနိုင်၏။] မဟာရာဇ-မဟာ ရာဇာ၊ (ပဉ္စ-ကို၊ ပုစ္ဆိတုံ-ငှာ၊) ယဒိအာကင်္ခသိ၊ (ဧဝံသတိ) ပုစ္ဆ၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်းကောင်း။

ဝါသဝ-သိကြားမင်း၊ ယံကိဉ္စိ-အကြင်အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော ပြဿနာကို၊ (ပုစ္ဆိတုံ)၊ မနသာ-စိတ်ဖြင့်၊ ဣစ္ဆသိ-အလိုရှိ၏၊ (တံ)ပဉ္စ-ထို ပြဿနာကို၊ မံ-ငါ့ကို၊ ပုစ္ဆ-မေးလော၊ အဟံ-ငါသည်၊ တေ-သင်၏၊ တဿ တဿေဝ ပဉ္စဿ-ထိုထို ပြဿနာ၏ပင်၊ အန္တိ-အဆုံးကို၊ ကရောမိ-ပြုအံ့၊ ဣတိဝါ-ဤသို့ သော်လည်းကောင်း။

ဘိက္ခု-ရဟန်း၊ တေနဟိ-ငါတိုက်တွန်းပါ၏၊ (တစ်နည်း) တေနဟိ-ထိုသို့ မေးလိုလျှင် တွံ-သည်၊ သကေ အာသနေ-မိမိနေရာ၌၊ နိသီဒိတွာ-ထိုင်၍၊ (ပဉ္စ ပုစ္ဆိတုံ)၊ ယဒိ အာကင်္ခသိ၊ (ဧဝံသတိ) ပုစ္ဆ၊ ဣတိဝါ-သော်လည်းကောင်း။

ဗုဒ္ဓါပေ၊ ပဝါရေန္တိ။ ။ဗုဒ္ဓါကို “သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေန္တိ”ဝယ် ပဝါရေန္တိ ၌စပ်၊ နောက်၌ “ယက္ခ၊နရိန္ဒ၊ဒေဝ၊သမဏ၊ဗြာဟ္မဏ၊ပရိဗ္ဗာဇကောနံ”ဟု ဆိုလတ်တို့တွင် ပုစ္ဆာဝုသော သည် ယက္ခတို့အား ဖိတ်ပုံ၊ တေန ဟိ တွံ ဘိက္ခုသည် နရိန္ဒတို့အား ဖိတ်ပုံ၊ ပုစ္ဆဝါသဝ သည် ဒေဝ(သိကြားနတ်)အား ဖိတ်ပုံ၊ ပုစ္ဆမဟာရာဇသည် သမဏတို့အားဖိတ်ပုံ၊ ဗာဟိရိယဿ-စသော ဖိတ်ပုံကား ဗြာဟ္မဏအား ဖိတ်ပုံ၊ ပုစ္ဆမံသဘိယသည် ပရိဗ္ဗာဇကောအား ဖိတ်ပုံတည်း၊ ဤသို့ ထိုထိုသုတ်၌လာသော ဖိတ်ပုံအမျိုးမျိုးရှိသည့်အတွက် သာဓကများစွာကို ထုတ်ပြသည်။

ယံကိဉ္စိ-အမှတ်မရှိ ကြွင်းမဲ့ဥသုအလုံးစုံသော အကြင် သံသယကို၊ (ပုစ္ဆိတုံ)၊ မနသာ၊ ဣစ္ဆထ-အလိုရှိကြကုန်၏။ ဗာဝရိဿစ-ဗာဝရိဆရာကြီး၏လည်းကောင်း၊ တုယံဝါ-အသင် အဓိတ၏သော်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗေသံ-ကြွင်းသော အလုံးစုံသော လုလင်တို့၏သော်လည်းကောင်း၊ (တံ)သဗ္ဗသံသယံ-ထို အလုံးစုံသော သံသယ ကို၊ ကတာဝကာသာ-ပြုအပ်ပြီးသော မေးခွင့်ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ) (တုမှေ-သင်တို့သည်၊ ပုစ္ဆေတော-မေးကြကုန်လော၊ ဣတိဝါ-သော်လည်းကောင်း။

သဘိယ-သဘိယ၊ ယံကိဉ္စိ (ပုစ္ဆိတုံ)၊ မနသာ၊ ဣစ္ဆသိ၊ (တံ)ပဉ္စံ၊ မံ ပုစ္ဆ၊ အဟံ၊ တေ-၏၊ တဿ တဿေဝ ပဉ္စဿ-ထိုထို ပြဿနာ၏ပင်၊ အန္တိ-အဆုံး ကို၊ ကရောမိ-ပြုအံ့၊ ဣတိဝါ-သော်လည်းကောင်း၊ တေသံ တေသံ၊ ပေ၊ ပရိတ္တာဇကာ နံ-ထိုထို ဘီလူး၊ လူမင်း၊ နတ်၊ ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား၊ ပရိဗ္ဗိဇ်တို့အား၊ သဗ္ဗညု ပဝါရဏံ-သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့၏ ဖိတ်ခြင်းကို၊ ပဝါရေန္တိ-ဖိတ်တော်မူကြကုန်၏။

စ-ဦးမွမ်းဖွယ်ရာ သမ္ဘာဝနာကို ပြဦးအံ့၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဗုဒ္ဓဘူမိ-ဗုဒ္ဓ၏ဖြစ်ရာ အာသဝက္ခယဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်သို့၊ ဝါ-ဗုဒ္ဓ၏ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်သို့၊ ပတွာ-ရောက်တော်မူပြီး၍၊ ဝါ-ရောက်တော်မူပြီးမှ၊ ဧတံ ပဝါရဏံ-ဤ သဗ္ဗညု ပဝါရဏာကို၊ ယံ ပဝါရေယျ-အကြင် ဖိတ်တော်မူရာ၏၊ ဧတံ-ဗုဒ္ဓဘူမိသို့ ရောက်ပြီးမှ ဤသဗ္ဗညုပဝါရဏာ ဖိတ်ခြင်းကို၊ အနန္တရိယံ-မအံ့သြထိုက်ပါ၊ ဝါ-

ဗာဝရိဿစ။ ။သုတ္တနိပါတ် ပါရာယနဝဂ်၊ ဝတ္ထုကြောင်း၌လာသော ဂါထာတည်း။ ဗာဝရိယ(ဗာဝရိ)ဆရာကြီးသည် အဓိတလုလင်ခေါင်းဆောင်သော တစ်ယောက်လျှင် တစ်ထောင် စီ နောက်လိုက် တပည့်ပါသော လုလင် ၁၆-ယောက်တို့အား ဘုရားအထံတော်သို့ ပြဿနာ မေးလျှောက်ဖို့ရန် လွှတ်လိုက်၏။ ထိုသို့ လွှတ်လိုက်ရာ၌ “ဗုဒ္ဓအစစ်အမှန်ဖြစ်လျှင် စိတ်ဖြင့် မေးအပ်သော ပြဿနာတို့ကို နှုတ်တော်ဖြင့် ဖြေလိမ့်မည်”ဟုလည်း မှာလိုက်၏။ ထို့ကြောင့် “ယံကိဉ္စိ မနသိစ္ဆထ-စိတ်ဖြင့် အလိုရှိရာကို မေးကြလော”ဟု မိန့်တော်မူသည်။

ဗုဒ္ဓဘူမိ။ ။ဘဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဘူမိ၊ ဗုဒ္ဓဿ+ဘူမိ ဗုဒ္ဓဘူမိ-ဘုရားရှင်၏ဖြစ်ရာဌာန၊ ထဏှဌာနဟူသည် ဘုရားဖြစ်ကြောင်း အာသဝက္ခယ(အရဟတ္တမဂ်)ဉာဏ်တော်နှင့် သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်တော်တည်း။ ဗောဓိသတ္တဘူမိကား ပါရမီတော်ကို စုဆောင်းကြောင်းဖြစ်သော ပါရမီ သမ္ဘရဏဉာဏ်တည်း။ (တစ်နည်း) ဘူမိသဒ္ဓါသည် အဝတ္ထာ(အခိုက်အတန့်)ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်ဖြစ်ခိုက်အခါ၌ ဗုဒ္ဓဘူမိ ဟုလည်းကောင်း၊ ဗောဓိသတ္တဖြစ်ခိုက်အခါကို ဗောဓိသတ္တဘူမိ ဟုလည်းကောင်း ဋီကာသစ်၌ တစ်နည်းဖွင့်၏။ မှန်၏-သတ္တဝါတစ်ယောက်၏ ခန္ဓာအစဉ်သည် ဘဝများစွာရှိသော်လည်း ဧကတ္တနည်း (တစ်ခုတည်းအဖြစ်ကို သိကြောင်းနည်း) အားဖြင့် စဉ်းစားလျှင် ထို ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်တည်းပင် ဖြစ်၏။ ဘုရားဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်၊ ဘုရားအလောင်းဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်ဟု အခိုက်အတန့်အားဖြင့်သာ ကွဲပြားသည်။ ထို့ကြောင့် ဤ ဘူမိသဒ္ဓါကို အဝတ္ထာဝါစက (အဝတ္ထာဘုံဟူသော အခိုက်အတန့် အနက်ဟော)သဒ္ဓါဟု ဆိုရပေသည်။

မအံ့သြလောက်ပါ။ ယော-အကြင် မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဗောဓိသတ္တဘူမိယံ-
ဘုရားအလောင်း၏ဖြစ်ရာ ပါရမီဖြည့်ကြောင်းဉာဏ်၌၊ ဝါ-ဘုရားအလောင်း၏
ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်၌၊ ပဒေသညာဏေ-သဗ္ဗညုတာဉာဏ်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်
သော ဉာဏ်၌၊ ဌိတော-တည်သည်။ (သမာနော-ဖြစ်လသော်၊ ဝါ-ဖြစ်စဉ်၊)
[“သဗ္ဗညု ပဝါရဏံ ပဝါရေသိ”၌ လှမ်းစပ်။]

ကောဏ္ဍည-ကောဏ္ဍညအနွယ်ဖြစ်သော အရှင်ဆရာကြီးကို၊ ပဉ္စာနိ-ပြဿနာ
တို့ကို၊ ဝိယာကရောဟိ-ဖြေဆိုပါလော။ [“ဝိ+အာ+ကရောဟိ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊
ဗျာကရောဟိနှင့် အနက်တူ။] တံ-ထို အရှင်ဆရာကြီးကို၊ သာဓုရူပါ-ကောင်းသော
သဘောရှိကုန်သော၊ (တစ်နည်း) သာဓုရူပါ-သူတော်ကောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော
သဘောရှိကုန်သော၊ [သာဓု၌ ဘာဝပ္ပဓာနကြံပါ။] ဣသယော-ရသေ့တို့သည်၊
ယာစန္ဒိ-တောင်းပန်ကြကုန်၏၊ ကောဏ္ဍည-ကောဏ္ဍညအနွယ်ဖြစ်သော အရှင်
ဆရာကြီး၊ ဒေသ ဘာရော-ဤသံသယကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းဟူသော တာဝန်သည်၊
ဝုဒ္ဓံ-ပညာအားဖြင့် ကြီးရင့်သောပုဂ္ဂိုလ်သို့၊ [ဋီကာသစ်၌ “သီလ ပညာအစရှိသည်
တို့ဖြင့် ကြီးရင့်သောပုဂ္ဂိုလ်သို့”ဟု ဖွင့်၏။] ယံ အာဂစ္ဆတိ-အကြင် ရောက်လာ၏၊
ဒေသော-ဤသို့ ရောက်လာခြင်းသည်၊ မနုဇေသု-လူတို့၌၊ ဓမ္မော-ရှေးရိုးတံထွာ
ဓမ္မတာပါတည်း၊ ဣတိဇဝံ-ဤသို့၊ သက္ကာဒိနံ-သိကြားအစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊
[အာဒိဖြင့် လူမင်း ၃-ယောက်ကို ယူ။] အတ္ထာယ-ငှာ၊ ဣသိဟိ-ရသေ့တို့သည်၊
ယာစိတော-တောင်းပန်အပ်သည်။ (ဟုတွာ)။

ယံကိဉ္စိ-အကြင် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော၊ ပဉ္စ-ကို၊ (ပုစ္ဆိတုံ)၊ မနသာ-
ဖြင့်၊ အဘိပတ္တိတံ-တောင့်တအပ်ပြီး၊ ဘောဇ္ဇော-အရှင်တို့သည်၊ (တံ-ထိုပြဿနာကို၊)
ကတာဝကာသာ-ပြုအပ်ပြီးသော မေးခွင့်ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပုစ္ဆန္တု-မေးကြ
ကုန်လော၊ ဟိ-တိုက်တွန်းသင့်၏၊ အဟံ-ငါသည်၊ ဣမံ လောကံ-ဤ ပစ္စုပ္ပန်

ကောဏ္ဍည၊ပေ၊ ယာစိတော။ ။သရဏံဇာတ်၌ သိကြားနှင့် လူမင်း ၃-ယောက်တို့သည်
သရဏံဆရာအထံသို့ ပြဿနာမေးဖို့ လာကြလေရာ ရသေ့အပေါင်းက ဆရာကြီးအထံ
အနုသိဿမည်သော ရသေ့ကို ခွင့်တောင်းခိုင်ကြသောကြောင့် အနုသိဿရသေ့က ခွင့်တောင်း
သော ဂါထာတည်း၊ သရဏံဆရာကြီးကိုပင် အနွယ်အားဖြင့် ကောဏ္ဍညဟု ခေါ်သည်။
[ဓမ္မောတိ သဘာဝေါ၊ ယံ ဝုဒ္ဓံတိ ယံ ပညာယ ဝုဒ္ဓပုရိသံ၊ ဒေသ ပဉ္စာနံ ဝိသဇ္ဇနဘာရော
နာမ အာဂစ္ဆတိ-ဇာတ်အဋ္ဌကထာ။]

ကတာဝကာသာ။ ။သရဏံဆရာကြီး၏ ခွင့်ပြုပုံကိုပြသော ဂါထာတည်း၊ [ယံကိဉ္စိတုံ
န ကေဝလံ တုမ္ဘာကံယေဝ၊ အထခေါ သဒေဝကဿ လောကဿ ယံ မနသာဘိပတ္တိတံ၊
တံ မံ ဘဝဇ္ဇော ပုစ္ဆန္တု၊ အဟံ ဟိ ဝေါ၊ပေ၊ ဣမဉ္စ ပရဉ္စလောကံ သယံ ပညာယ
သစ္စိကတွာ ကထေဿာမိ-ဇာတ်အဋ္ဌကထာ၊ ပရဉ္စာတိ၌ ဣတိကို “သဗ္ဗညုပဝါရဏံ
ပဝါရေသိ”၌စပ်။]

လောကကိုလည်းကောင်း၊ ပရုဇ္ဈ(လောကံ)-တမလွန်လောကကို လည်းကောင်း၊ သယံ-ကိုယ်တိုင်၊ ဥတွာ-သိ၍၊ ဝေါ-သင်တို့အား၊ တံတံ-ထိုထို ပြဿနာကို၊ ဝိယာကရိသံ-ဖြေဆိုအံ့၊ ဣတိဇဝံ-ဤသို့၊ သရဘင်္ဂကာလေ-သရဘင်္ဂရသေ့ ဆရာကြီးဖြစ်ရာအခါ၌၊ (သဗ္ဗညုပဝါရဏံ-ကို၊ ပဝါရေသိ-ဖိတ်ဘူးပြီ။)

စ-သည်သာမကသေး၊ သမ္ဘဝဇာတကေ-သမ္ဘဝဇာတ်၌၊ (“သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ”၌စပ်ပါ၊) သကလဇမ္ဗုဒ္ဓိပံ-အလုံးစုံသော ဇမ္ဗုဒ္ဓိကို၊ တိက္ခန္တိ-၃ ကြိမ်၊ ဝိစရိတွာ-လှည့်လည်ပြီး၍၊ ပဉ္စာနံ-ဓမ္မယာဂပြဿနာတို့၏၊ အန္တကရံ-အဆုံးကိုပြုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အဒိသွာ-မတွေ့ရ၍၊ ဝါ-မတွေ့ရခြင်းကြောင့်၊ သုစိရတေန-သုစိရတမည်သော၊ (စင်ကြယ်သော ကိုယ်နှုတ် စိတ်အမှု၌ မွေ့လျော် တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သုစိရတမည်သော၊) ဗြာဟ္မဏေန-ပုဏ္ဏားသည်၊ ပဉ္စ-ကို၊ ပုဋ္ဌ-မေးခြင်းငှာ၊ ဩကာသေ-အခွင့်ကို၊ ကာရိတေ-ပြုစေအပ်သော၊ ဇာတိယာ-မွေးဖွားခြင်းအားဖြင့်၊ [ဋီကာသစ်၌ “ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်”ဟုလည်း ဖွင့်သေး၏၊] သတ္တဝသိကော-၇ နှစ်သာရှိသေးသော၊ ရထိကာယ-ရထားတို့၏ သွားလာရာ လမ်းမ၌၊ ပံသု-မြေမှုကို၊ (ဖုံကို)၊ ကိဋ္ဌန္တော-ကစားနေသော၊ (သမ္ဘဝကုမာရော-သမ္ဘဝသတို့သားသည်၊) ပလ္လကံ-ထက်ဝယ်တင်ပလ္လင်ကို၊ အာဘုဇိတွာ-ဖွဲ့ခွေ၍၊ အန္တရဝိထိယံ-လမ်းမ၏ အကြား၌၊ နိသိန္နော-ထိုင်နေသည်၊ (ဟုတွာ)ဝ-ဖြစ်၍ သာလျှင်၊ (“သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ”၌စပ်။)

သမ္ဘဝဇာတကေ။ ။[တိသနိပါတ်၌လာသော ဇာတ်တော်တည်း။] ကုရတိုင်း၌ ဓနဉ္စယ-ကောရဗျမည်သောမင်းသည် ဓမ္မယာဂ (တရားတည်းဟူသော ယဇ်နှင့်စပ်သော) ပြဿနာကို ပုရောဟိတ်ဖြစ်သော သုစိရတပုဏ္ဏားအား မေး၏၊ ပုဏ္ဏားသည် မဖြေနိုင်၍ “ဗာရာဏသီပြည် ၌ တတ္ထသိုလ်ကျောင်းနေဘက်ဖြစ်သော ဝိဓုရမည်သော ပုရောဟိတ်သည် ဖြေနိုင်စရာရှိ၏”ဟု ပြော၏၊ ထို့ကြောင့် သုစိရတကို ဝိဓုရအထံသို့စေလွှတ်လေရာ ဝိဓုရသည် ဖြေဖို့ရန် အခွင့် မရသောကြောင့် သားအကြီးအထံသို့ တစ်ဖန်စေလွှတ်၏၊ သားအကြီးက သားအလတ်၊ သားအလတ်က သားအငယ်ဆုံးအထံသို့ စေလွှတ်ပြန်၍ သမ္ဘဝဘုရားအလောင်းကလေးအထံသို့ ရောက်လာသည်။

ဇာတိယာပေ၊ နိသိန္နောဝ။ ။ထိုသမ္ဘဝကား ၇-နှစ်သာရှိသေး၏၊ သုစိရတ ပုရောဟိတ်ရောက်လာချိန်၌ သူငယ်ချင်းများနှင့်အတူ လမ်းမ၌ ဖုံကစားဖို့ရန် ခါးဝတ်ပုဆိုး ကလေးကို လည်ပင်း၌တင်ထားပြီးလျှင် ဖုံတွေကို လက်ဖြင့်ဆုပ်ကိုင်ထား၏၊ ထို့နောက် “ဇမ္ဗုဒ္ဓိပဝယ် ပြဿနာဖြေမည့်သူကို ရှာ၍မရသောကြောင့် အသင်ပဏ္ဍိတ်ကလေးအထံ ပြဿနာ အမေး ရောက်လာပါကြောင်း”ကို ပြောသောအခါ-

“ဟာ....ငါဟာ ပညာအားဖြင့် ကြီးရင့်နေပါပြီကော”ဟု တွေးတောကာ ကိုယ်တုံးလုံးနေမိသည့် အတွက် အနည်းငယ် ရှက်လာသောကြောင့် ပန်းပေါ်က အဝတ်ကလေးကိုဝတ်ကာ တင်ပလ္လင် ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေလျက် “တဋ္ဌတေ”စသောဂါထာကို ရွတ်ဆိုပါသည်။

အတိကုသလော-အလွန်ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်သည်။ (အက္ခာတိ)ယထာ-ဖြေဆိုသကဲ့သို့၊ တထာ-ထိုအတူ၊ တဣ-စင်စစ်၊ တေ-အရှင်အား၊ အဟံ-အကျွန်ုပ်သည်၊ အက္ခိဿံ-ဖြေဆိုပါအံ့၊ ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြေဆိုလသော်၊ ဝေါ-အရှင်တို့၏၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ တံ-ထို ပြဿနာကို၊ ဇာနာတိ-သိနိုင်၏၊ တထာစ-ထို သိနိုင်လောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း၊ အက္ခိဿံ-အံ့၊ (ဝေါ-တို့၏၊ ရာဇာ-သည်) ယံဒိ ကာဟတိဝါ-အကယ်၍ ပြုမူလည်း ပြုပါလတံ၊ ယဒိ န ကာဟတိဝါ-အကယ်၍ မပြုမူလည်း မပြုပါလတံ၊ (ဧတံ-ဤပြုခြင်း မပြုခြင်းသည်၊ တဿေဝ-ထိုမင်း၏ တာဝန်သာ၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်ပါလိမ့်မည်၊) ဣတိ-သို့၊ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ။

၁၆၃။ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ သဗ္ဗညုပဝါရဏာယ-သဗ္ဗညုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖိတ်ခြင်းကို၊ ပဝါရိတာယ-ဖိတ်တော်မူအပ်ပြီးသော်၊ အတ္တမနော-မိမိစိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ရာဇာ-သည်၊ ပဉ္စ-ကို၊ ပုစ္ဆန္တော-

ဇာတ်အဋ္ဌကထာ။ ။ယထာ အတိကုသလော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အာစိက္ခတိ၊ တထာ ဧကံသေနေဝ အာစိက္ခိဿန္တိ အတ္ထော။ [“အတိကုသလော”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ယထာတိ ကုသလော”ဟု ရှေးပါဌ်ရှိဟန်တူသည်။]ရာဇာ စ ဝေါတန္တိ အဟံ တံ ပဉ္စ ယထာ တုမှာကံ ရာဇာ ဇာနိတုံ သက္ကောတိ၊ တထာ ကထေဿာမိ၊ [ဤအဖွင့်ကြည့်၍ “ယထာ တထာ” ကိုလိုက်စေ၍ အနက်ပေးရသည်၊ “တုမှာကံ”ဟုဖွင့်သောကြောင့်“ရာဇာ စ ဝေါ တံ” ဟုလည်း ရှိရမည်။] တတော ဥတ္တရိ ရာဇာ ဧဝံ (ဤအကျွန်ုပ် ဖြေအပ်သည့်အတိုင်း) တံ ဇာနာတိ၊ ယဒိ ကရိဿတိဝါ န ကရိဿတိဝါ၊ ကရောန္တဿ ဝါ အကရောန္တဿ ဝါ တဿေဝေတံ ဘဝိဿတိ၊ မယံ ပန ဒေါသော နတ္ထိတိ ဒိပေတိ၊ **ဆိုလိုရင်းမှာ-**အလွန်ကျွမ်းကျင် သော ဘုရားရှင်ဖြစ်သလို အကျွန်ုပ်ဖြစ်ပါမည်၊ အသင်တို့၏ ရှင်ဘုရင် နားလည်လောက်အောင် လည်း ဖြစ်ပါမည်၊ ထို နားလည်သည့်အတိုင်း ပြုခြင်း၊ မပြုခြင်းမှာ သူ၏တာဝန်သာဖြစ် ပါလိမ့်မည်၊ ကျွန်ုပ်အပြစ် မဟုတ်ပါ-ဟူလို။

ဋီကာ။ ။ယထာပိ(တိ) ကုသလော တထာတိ ယထာ သဗ္ဗဓမ္မကုသလော သဗ္ဗဝိဒူဇာနာတိ ကထေတိ၊ [ဤ၌လည်း “သဗ္ဗဝိဒူ”ဟု ဆိုသောကြောင့် “အတိကုသလော”ပင်ဖြစ်သင့်၏၊] တထာ အဟမက္ခိဿံ၊ ရာဇာစ ဝေါ တံ ယဒိ ကာဟတိဝါ န ဝါတိ ယော တံ ဣဓ ပုစ္ဆိတုံ ပေသေတိ၊ သော ရာဇာ နံ တယာ ပုစ္ဆိတံ ကရောတု ဝါ မာဝါ၊ အဟံ ပန တေ အက္ခိဿံ အက္ခိဿာမိ၊ အာစိက္ခိဿမိတိ အတ္ထော။

ဋီကာအလို အနက်။ ။အတိကုသလော-အလုံးစုံသောတရား၌ ကျွမ်းကျင်သော သဗ္ဗဝိဒူ ပညာရှိသည်၊ ဇာနာတိယထာ-သိ၍ ဖြေဆိုသကဲ့သို့၊ တထာ-ထိုအတူ၊ တဣ-စင်စစ်၊ တေ-အရှင်အား၊ အဟံ-အကျွန်ုပ်သည်၊ အက္ခိဿံ-ဖြေဆိုပါအံ့၊ ရာဇာစ-အရှင်ကို စေလွှတ်လိုက်သော မင်းသည်ကား၊ တံ-ထို အရှင်မေးအပ်သော ပြဿနာ၏ အကြောင်းအရာကို၊ ယဒိကာဟတိဝါ-အကယ်၍ပြုသော်လည်း ပြုပါလိမ့်မည်၊ ယဒိ န ကာဟတိဝါ-အကယ်၍ မပြုဘဲသော်လည်း နေပါလိမ့်မည်၊ (အဟံပန-အကျွန်ုပ်သည်ကား၊ တေ-အရှင်အား၊ အက္ခိဿံ-ဖြေဆိုပါမည်။)

မေးလျှောက်လိုသည်။ (ဟုတွာ)၊ ယထာနုခေါ ဣမာနိ ဘန္တေတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ၊ တတ္ထ-ထို ယထာနုခေါ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ သိပ္ပမေဝ-အတတ်သည်ပင်၊ သိပ္ပိယတနံ-သိပ္ပိယတနမည်၏၊ ပုထုသိပ္ပိယတနာနိ တိ-ကား၊ ဗဟူနိ-များစွာကုန်သော၊ သိပ္ပိနိ-အတတ်တို့သည်၊ (သန္တိ-ရှိကုန်၏၊) သေယျထိဒံတိ-ကား၊ တေ-ထို အတတ်သည်တို့ဟူသည်၊ ကတမေ ပန-အဘယ် တို့နည်း။

သိပ္ပမေဝ သိပ္ပိယတနံ။ ။ပါဠိတော်၌ “သိပ္ပိယတနာနိ”ဟူသော ဗဟုဝစ်မှ “သိပ္ပိယတနံ” ကိုယူ၍ ဖွင့်သည်။ “သိပ္ပမေဝ”ဟု ဆိုသောကြောင့် အာယတနအတွက် အနက်သီးခြားမရှိဟု လည်းကောင်း၊ သိပ္ပနှင့် အာယတနသဒ္ဒါတို့ အရတူ ကမ္မဇာရဲဟု လည်းကောင်း ဋီကာသစ်၌ ၂-နည်းဖွင့်၏။ အာယတနအတွက် အနက်ရှိသော နောက်နည်းအလို “အသက်မွေးခြင်း၏ အကြောင်း”ဟူသော ကာရဏအနက်၊ “အသက်မွေးခြင်း၏မှီရာ”ဟူသော နိဿယအနက်ကို ယူပါ။ [အဘိဓာန်၌လာသော အာယတနသဒ္ဒါ၏ အနက်တို့တွင် ဟေတုအနက်နှင့် အာကာရ အနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း။] ထို့ကြောင့် “သိပ္ပယတနာနိ-အတတ်တို့သည်၊ (တစ်နည်း) အသက်မွေးခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အတတ်တို့သည်၊ ဝါ-အသက်မွေးခြင်း၏ မှီရာဖြစ်သော အတတ်တို့သည်”ဟု ပါဠိတော်၌ အနက်ပေးပါ။

သေယျထိဒံ။ ။ဤပုဒ်ကို ဋီကာသစ်၌ “နိပါတ်ပုဒ် တစ်ပုဒ်တည်း”ဟု ပဌမဖွင့်၏။ ထိုအလို “သေယျထိဒံ-ထို အတတ်သည်တို့ဟူသည် အဘယ်နည်း”ဟု ပေးပါ။ (တစ်နည်း) “သေယျထာ+ဣဒံ”ဟု နိပါတ် ၂-ခုပေါင်းထားသောပုဒ်ဟုလည်း တစ်နည်းဖွင့်၏။ ထိုအလို ရှေ့နည်းအတိုင်း ၂-ပုဒ်ပေါင်း၍လည်း ပေးနိုင်၏။ “ဣဒံ+(ဣမေ)-တို့ဟူသည်၊ သေယျထာ (ကတမေ)-တို့နည်း”ဟု ၂-ပုဒ်ခွဲ၍လည်း ပေးနိုင်ပါသည်။

ကတမေ တေ။ ။ပါဠိတော်၌ “ဣမာနိ ဘန္တေ ပုထုသိပ္ပိယတနာနိ”ဟု နပုလ္လိန်ရှိပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် “သေယျထိဒံ”ကို “ကတမေ တေ”ဟု ပုလ္လိန်ဖြင့် ဖွင့်ရသနည်း-ဟု မေးဖွယ် ရှိ၏။ နောက်သရုပ်ဖော်ရာ၌ “ဟတ္ထာရောဟာ”စသည်ဖြင့် အတတ်သည်တို့ကို သရုပ်ပြသော ကြောင့် “ကတမေ တေ”ဟု ပုဂ္ဂိုလ်ရအောင် ဖွင့်ရပါသည်။

တစ်ဖန်မေးဖွယ်။ ။အတတ်ဖြစ်သော သိပ္ပတို့ကိုစတင်၍ လျှောက်ပါလျက် အဘယ့် ကြောင့် သိပ္ပက(အတတ်သည်)တို့ကို သရုပ်ဖော်ရပါသနည်း-ဟု တစ်ဖန်မေးဖွယ်ရှိ၏။ အဖြေ ကား-စကားကျယ်မည်ကို ရှောင်လွှဲလိုသောကြောင့်တည်း။ [ကသ္မာတိ စေ၊ ပပဉ္စ ပရိဟရိတု ကာမတ္တာ၊-ဋီကာသစ်။] ချဲ့ဦးအံ့-“သေယျထိဒံ-ထိုအတတ်တို့ဟူသည် အဘယ်နည်း”ဟု မေးလျှင် ထိုအတတ်တို့ကို “ဆင်စီးအတတ်၊ မြင်းစီးအတတ်မှစ၍ ဂဏနာအတတ် မုဒ္ဒါအတတ်” တိုင်အောင် ပြရလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ ပြပြီးသောအခါ ဤနေရာ၌ မေးလိုရင်းက အတတ်ရှိသူ လူအများ၏ အကျိုးရပုံကို မေးလိုရင်းဖြစ်သောကြောင့် “ဆင်စီးအတတ် တတ်သူမှစ၍ မုဒ္ဒါအတတ်တတ်သူ”တိုင်အောင် ထပ်၍ပြရလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ ၂-ထပ်ဖြစ်နေလျှင် စကားကျယ် ဖွယ်ရှိ၏။ ထိုသို့ ကျယ်ဝန်းခြင်းကို ရှောင်ခြင်းအကျိုးငှာ အတတ်(သိပ္ပ)တို့ကို စတင်သော်လည်း အတတ်သည် (သိပ္ပိက)တို့ကို သရုပ်ထုတ်ပြတော့သည်။

ဟတ္ထာရောဟာတိ အာဒိဟိ-ဟတ္ထာရောဟာ အစရှိသောပုဒ်တို့ဖြင့်၊ ယေ-
အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ တံတံ သိပ္ပံ-ထိုထို အတတ်ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ ဇီဝန္တိ-
အသက်မွေးကြကုန်၏၊ တေ-တို့ကို၊ ဒဿေတိ-၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တစ်နည်း) ဟိ-
ချဲ့၊ (တစ်နည်း) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ အယံ-ဤဆိုအပ်လတံကား၊ အဿ-
ထို မင်း၏၊ အဓိပ္ပါယော-အလိုတည်း၊ သိပ္ပုပဇီဝိနံ-အတတ်ကိုမှီ၍ အသက်မွေး
ကုန်သော၊ ဣမေသံ-ဤ အတတ်သည်တို့၏၊ တံတံ သိပ္ပံ-ကို၊ နိဿာယ-၍၊
သန္တိဋ္ဌိကံ-ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ကြပ်၊ တွေ့မြင်အပ်သော။ [သာမံ+ဒိဋ္ဌံ သန္တိဋ္ဌံ၊ သန္တိဋ္ဌံ
ယေဝ သန္တိဋ္ဌိကံ။] သိပ္ပဖလံ-အတတ်၏အကျိုးသည်၊ ပညာယတိယထာ-ထင်ရှား
သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ သန္တိဋ္ဌိကံ-သော၊ သာမညဖလံ-ရဟန်းအဖြစ်၏ အကျိုးကို၊
ပညာပေတုံ-ထင်ရှားစေခြင်းငှာ။ [“ပညာပေတုံ-ပညတ်ခြင်းငှာ”ဟု စာအုပ်တို့၌
ရှိ၏၊] သက္ကာနုခေါ-တတ်ကောင်းပါ၏လော၊ ဣတိ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ (အဿ
အဓိပ္ပါယော)၊ တသ္မာ-ထိုသို့ ဤသို့သော အလိုရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သိပ္ပာ
ယတနာနိ-အတတ်တို့ကို၊ ဝါ-အသက်မွေးခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အတတ်
တို့ကို၊ ဝါ-အသက်မွေးခြင်း၏ မှီရာဖြစ်သော အတတ်တို့ကို၊ အာရဟိတွာ-စတည်
အားထုတ်ပြီး၍။ [“အာဟရိတွာ-ဆောင်၍”ဟုလည်း မူကွဲ ရှိ၏။] သိပ္ပုပဇီဝိနော-
အတတ်ကို မှီ၍ အသက်မွေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ (ရာဇာ- သည်၊) ဒဿေတိ-
ပြ၏။ တတ္ထ-ထို ဟတ္ထာရောဟာ အစရှိသော ပုဒ်တို့တွင်၊ ဟတ္ထာရောဟာတိ-
ဟတ္ထာရောဟာဟူသော ပုဒ်ဖြင့်၊ သဗ္ဗေပိ-အလုံးစုံလည်း ဖြစ် ကုန်သော၊
ဟတ္ထာစရိယ ဟတ္ထိယောဓ ဟတ္ထိဝေဇ္ဇ ဟတ္ထိမေဏ္ဍာ(ဗန္ဓာ)ဒယော-ဆင်ဆရာ၊
ဆင်စီးသူရဲကောင်း၊ ဆင်ဆေးဆရာ၊ ဆင်ထိန်းအစရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿေတိ၊

အယဉ္ဇိဿ၊ပေ၊ ဒဿေတိ။ ။ဤဝါကျ၌ “တသ္မာ၊ပေ၊ သိပ္ပုပဇီဝိနော ဒဿေတိ”ဟူသော
စကားသည် ရှေ့ဝါကျဝယ် “ယေ၊ပေ၊ ဇီဝန္တိ၊ တေ ဒဿေတိ”နှင့် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ထပ်တူ
ကျ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဟတ္ထာရောဟာတိ အာဒိဟိ၊ပေ၊ ဒဿေတိ”ကို ထောက်လျှင် ဒဠိကရဏ
ဝါကျ၊ သို့မဟုတ် ဝိတ္ထာရဝါကျသာဖြစ်သင့်၏၊ နောက် တသ္မာဝါကျကို ထောက်လျှင်
“အယဉ္ဇိ၊ပေ၊ ပညာပေတုံတိ”သည် ကာရဏဝါကျလည်းဖြစ်နိုင်၏၊ ထိုအတိုင်း နိဿယ၌
အနက်ပေးထားသည်၊ ဆရာတို့ကား အယဉ္ဇိစသော ဝါကျကို ဟေတုဝါကျ၊ ရှေ့ဝါကျကို
ဖလဝါကျလုပ်၍ တသ္မာဝါကျကို လဒ္ဒဂုဏ်ဝါကျ အဖြစ်ဖြင့် အနက်ပေးတော်မူကြသည်။

ဟတ္ထာရောဟာ။ ။ဟတ္ထိ+အာရဟန္တိတိ ဟတ္ထာရောဟာ၊ ဤသို့ သုဒ္ဓကတ္တုသာဓ်ပြုလျှင်
ဆင်ကိုစီးတတ်သော ဆင်စီးသူရဲကောင်းရ၏၊ “ဟတ္ထိ+အာရောဟယန္တိ-ဆင်ကို စီးစေတတ်
ကုန်၏၊ ဣတိ ဟတ္ထာရောဟာ”ဟု ဟေတုကတ္တုသာဓ်ပြုလျှင် ဟတ္ထာစရိယ စသူတို့ရ၏။
[ဟတ္ထိ အာရောဟယန္တိတိ ဟတ္ထာရောဟာ၊ ဟတ္ထာစရိယ၊ ဟတ္ထိဝေဇ္ဇ၊ ဟတ္ထိမေဏ္ဍာဒယော၊-
ဋီကာသစ်။]

အဿာရောဟာတိ-ပုဒ်ဖြင့်၊ သဗ္ဗေပိ-ကုန်သော၊ အဿာစရိယ အဿ ယောဓ အဿဝေဇ္ဇ အဿမေဏ္ဍာ(ဗန္ဓာ)ဒယော-မြင်းဆရာ၊ မြင်းစီးသူရဲကောင်း၊ မြင်းဆေးဆရာ၊ မြင်းထိန်းအစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿေတိ။

ရထိကာတိ-ရထိကဟူသော ပုဒ်ဖြင့်၊ သဗ္ဗေပိ-ကုန်သော၊ ရထာစရိယ ရထ ယောဓ ရထရက္ခာဒယော-ရထားဆရာ၊ ရထားစီးသူရဲကောင်း၊ ရထားနားဗန်းစောင့် အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ (ဒဿေတိ)။ [ရထာစရိယ အရ၌ ရထားကို ပြင်တတ်သော

ကေသသံ ကြံပါ။ ။ဤသို့ ငိုကာတို့၌ သုဒ္ဓကတ္ထုသာဓ်၊ ဟေတုကတ္ထုသာဓ် ၂-မျိုး ပြ၍ ထိုသာဓနအားလျော်စွာ အနက်ရကိုလည်း ပြသောကြောင့် “ဟတ္ထာရောဟာစ+ဟတ္ထာ ရောဟာစ ဟတ္ထာရောဟာ”ဟု ပါဠိတော်၌ ဧသေသံ ပြုထားသည်ဟု ကြံပါ။ [သုဒ္ဓကတ္ထုသာဓန ၌ အာပုဗ္ဗ+ရဟဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ ဟေတုကတ္ထုသာဓန၌ ဣပစ္စည်း ထပ်သက်။]

ဆက်ဦးအံ့-“ဆင်ကို စီးစေတတ်”ဟူရာ၌ ဆင်ကို အစီးခံအောင် သင်ပြပေးသော ဟတ္ထာစရိယ၊ ဆင်ကို စီးတတ်အောင် သူရဲကောင်းကိုလည်း သင်ပြပေးသော ဟတ္ထာစရိယလည်း ပါဝင်နိုင်၏။ ဆင်ကို (ကျန်းမာအောင်)ဆေးကုပေးသော ဟတ္ထိဝေဇ္ဇလည်း ပါဝင်နိုင်၏။ ဆင်ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သော ဟတ္ထိမေဏ္ဍလည်း ပါဝင်နိုင်၏။ ဆင်အား ဂျုံစသော အစာကိုကျွေးသော ယဝဒါယက စသူတို့လည်း ပါဝင်နိုင်သည်။ [ယေန ဟိ ပယောဂေန ပုရိသော(သည်) ဟတ္ထိနော(ကို) အာရောဟဏယောဂေါ ဟောတိ၊ တံ ဟတ္ထိဿ ပယောဂံ ဝိဓာယန္တာနံ သဗ္ဗေသံ ပေတေသံ (သဗ္ဗေသံပိ+ဧတေသံ) ဂဟဏံ-ငိုကာသစ်။]

ဟတ္ထိမေဏ္ဍ (ဗန္ဓာ)။ ။“ဟတ္ထိ မေဏ္ဍယန္တိ ရက္ခန္တိတိ ဟတ္ထိမေဏ္ဍာ”ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် “တေယောဝ ဟတ္ထိမေဏ္ဍာ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဟတ္ထိနံ ပါဒရက္ခကာ”ဟုလည်းကောင်း ငိုကာသစ် ဆို၏။ “ဟတ္ထိဗန္ဓာဒယော”ဟု သီဟိုဠ်၊ ယိုးဒယား မူရှိ၏ဟုလည်း မူကွဲတွေ့ရ၏။ ထောမနိဓိ၌ “ဗန္ဓ”ကို စောင့်စည်းခြင်းအနက်၊ နိဂဒ္ဒာဒိနာ-ဆင်ထူး အစရှိသည်ဖြင့်၊ ဂတိရောဓနေ-သွားခြင်း ကို တားမြစ်ခြင်းအနက်”ဟု တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် ဆင်ကို ထူးခတ်ခြင်းစသည်ဖြင့် မသွားအောင် စောင့်ရှောက်သူကို “ဟတ္ထဗန္ဓ”ဟု ခေါ်ထိုက်ပါသည်။

ဟတ္ထိယောဓ။ ။စာအုပ်တို့၌ ဟတ္ထိယောဓကို မတွေ့ရ၊ ရထိကာ၌ “ရထာစရိယ ရထ ယောဓ ရထရက္ခာဒယော”ဟု ရှိသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “ဟတ္ထာစရိယ ဟတ္ထိယောဓ”ဟု ရှိသင့်၏။ “ဟတ္ထိ+အာရဟန္တိတိ ဟတ္ထာရောဟာ”ဟု သုဒ္ဓကတ္ထုသာဓ်ပြုရာ၌ အရကောကံရသော ဆင်စီးသူရဲကောင်းပင်တည်း။ ယုဇ္ဈတိတိ ယောဓော၊ ဟတ္ထိ အာရုဠော+ယောဓော ဟတ္ထိ ယောဓော”ဟု ပြုပါ။ အဿရောဟာ၌လည်း နည်းတူ။

ရထိကာ။ ။ရထေ+နိယုတ္တာ ရထိကာ-ရထား၌ ယှဉ်သူတို့၊ “ရထရက္ခာ နာမ ရထဿ အာဏိ(စို-မယ်န၊ နားဗန်း)ရက္ခကာ”ဟု ငိုကာသစ်ဖွင့်၏။ [ဤ၌ ရထယောဓကို ရထာစရိယ၌ မသွင်းဘဲ သီးခြားရှိသကဲ့သို့ ရှေး၌လည်း ဟတ္ထိယောဓကို ဟတ္ထာစရိယ၌ မသွင်းဘဲ သီးခြား ရှိသင့်၏။ အဿယောဓ၌လည်း နည်းတူ။]

အင်ဂျင်နီယာတွေ ပါရသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရထားက အသက်မဲ့ဖြစ်သော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရထားဧည့်ပုဒ်မပါရတော့။] ခနုဂ္ဂဟာတိ-ကား၊ ခနုအာစရိယာ-လေးအတတ်ကို သင်ပြတတ်သော ဆရာတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဣဿာသာ-လေးသမားတို့သည်လည်းကောင်းတည်း။

ယေ-အကြင် သူရဲကောင်းတို့သည်၊ ယုဒ္ဓေ-စစ်တိုက်ရာ၌၊ ဇယဒ္ဓဇံ-အောင်လံကို၊ ဂဟေတွာ-ကိုင်၍၊ ပုရတော-စစ်တပ်၏ရှေ့၌၊ ဂစ္ဆန္တိ-သွားတတ်ကုန်၏၊ (တေ-ထို သူရဲကောင်းတို့သည်၊) စေလကာတိ-စေလကတို့မည်၏၊ စလကာတိ-ကား၊ ဣဓ-ဤအရပ်၌၊ ရညော-မင်၏၊ ဌာနံ-ရပ်တည်ခြင်းသည်၊ ဟောတု-ဖြစ်စေလော၊ ဣဓ-ဤအရပ်၌၊ အသုကမဟာမတ္တဿ-ထိုမည်သော အမတ်ကြီး၏၊ (ဌာနံ-သည်၊ ဟောတု-လော၊) ဣတိဇေ-ဤသို့၊ သေနာဗျူဟကာရကာ-စစ်ဆင်မှုကို ပြုတတ်သော သူရဲကောင်းတို့တည်း။

ပိဏ္ဍဒါယကာတိ-ကား၊ သာဟသိက မဟာယောဓာ-အဆောတလျှင် ပြုတတ်သော သူရဲကောင်းကြီးတို့တည်း၊ ကိရ-ချဲ့၊ တေ-ထို သာဟသိက သူရဲကောင်းကြီးတို့သည်၊ ပရသေနံ-တစ်ဖက်သော ရန်သူစစ်တပ်သို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ ပရသိသံ-

ခနုဂ္ဂဟာ။ ။ “ခနံ-ဂဏ္ဍန္တိတိ ခနုဂ္ဂဟာ”ဟု သုဒ္ဓကတ္တုသာဓ်ပြုလျှင် ဣဿာသ(လေးကို ကိုင်တတ်သော လေးသမား)ရ၏၊ “ခနံ+ဂဏ္ဍာပေန္တိတိ ခနုဂ္ဂဟာ”ဟု ဟောတုကတ္တုသာဓ်ပြုလျှင် လေးကို ကိုင်စေတတ် (လေးအတတ်ကို သင်ပြတတ်သော)ခနုအာစရိယ ရသည်၊ ထို ၂-ပုဒ်ကို ဧကသေသံပြုပါ။ “ဣဿာသော၌ “ဥသု+အာသ”ဟု ခွဲ၊ “ဥသု-မြားကို၊ အသတိ-ပစ်တတ်၏၊ ဣတိ ဣဿာသော”ဟု ပြုပါ၊ “ဥသွာသော”ဟု ဖြစ်သင့်လျက် ဥကို ဣ၊ သု၏၊ ဥကို သပြု။]

စေလကာ။ ။စေလံမတ္တဒနံ ဝတ္ထု၊-အဘိဓာန်(၂၉၀)နှင့်အညီ စေလသဒ္ဓါသည် “အဝတ်”ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ထိုအဝတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော အလံကိုလည်း “စေလ”ဟုပင်ဆိုရ၏၊ စေလေန-အလံဖြင့်+အကန္တိ-စစ်တိုက်ရာ၌ သွားတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ စေလကာ-အလံကိုင်စစ်သားတို့။ [ဇယဒ္ဓဇံတိ ဇယနတ္ထံ (ပဂ္ဂဟိတဇေ) ဇယကာလေဝါ ပဂ္ဂဟိတဇေ၊-ဋီကာသစ်၊ ဤသို့ ၂-နည်းဖွင့်သော်လည်း “ယုဒ္ဓေ ပုရတော ဂစ္ဆန္တိ”ကို ထောက်လျှင် ရှေ့နည်းသာ သင့်လျော်သည်။]

စလကာ။ ။စလယန္တိ-ရွှေ့ရှားစေတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ စလကာ၊ “ရွှေ့ရှားစေ”ဟူသည် စစ်ဆင်ခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဧဝံ သေနာဗျူဟ ကာရကာ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဗျူဟ=ဝိ-အထူးအားဖြင့်+ဥဟ-ပေါင်းစုခြင်း၊ “သေနာသန္တိဝေသဝိသေသ-စစ်တပ်၏ စုဝေးတည်နေပုံ အထူး”ဟု ထောမနိဓိ၌ ဖွင့်၏၊ စလကာ-ထိုဤ ရွှေ့သွား လှုပ်ရှားစေတတ် စစ်ဆင်တတ်သော သူရဲကောင်းတို့။]

ပဏ္ဍဒါယကာ။ ။ပိဏ္ဍသဒ္ဓါသည်“အပေါင်း”အနက်ဟောတည်း၊ ဒါယကာ၌ ဒယဓာတ်၊ ကျပစ္စည်း၊ ဒယဓာတ်သည် ဤနေရာ၌ ဂတိ အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဒယန္တိကို “ဥပ္ပတိတွာ ဥပ္ပတိတွာ နိဂစ္ဆန္တိ”ဟုဖွင့်သည်။[ပရသေနာသမ္မဟသင်္ခါတံ ပိဏ္ဍံ သာဟသိကတာယ

တစ်ဖက်သော ရန်သူ၏ဦးခေါင်းကို၊ ပိဏ္ဏမိဝ-အသားဆိုင်ကိုကဲ့သို့၊ ဝါ-ထန်းသီး ခိုင်ကိုကဲ့သို့၊ ဆေတွာ ဆေတွာ-ဖြတ်၍ ဖြတ်၍၊ ဒယန္တိ-ခုန်ထွက်တတ်ကုန်၏၊ ဥပ္ပတိတွာ ဥပ္ပတိတွာ-ခုန်လွှား၍ ခုန်လွှား၍၊ နိဂစ္ဆန္တိ-ထွက်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား ဒယန္တိ၏ အနက်။

ဝါ-တစ်နည်း၊ ဧတံ-ဤ ပိဏ္ဏဒါယကာဟူသော အမည်သည်၊ ယေ-အကြင် သူရဲကောင်းတို့သည်၊ သင်္ဂါမမဇ္ဈေ-စစ်ပွဲအလယ်၌၊ ယောဓောနံ-စစ်တိုက်နေသော စစ်သားတို့၏၊ ဘတ္တပါတိ-ထမင်းခွက်ကို၊ ဂဟေတွာ-ကိုင်၍၊ ပရိဝိသန္တိ-လုပ်ကျွေး ကြကုန်၏၊ တေသံပိ-ထို သူရဲကောင်းတို့၏လည်း၊ နာမံ-တည်း၊ ဥဂ္ဂါ ရာဇပုတ္တာ တိ-ကား၊ ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတာ-ထင်ရှားကုန် ထင်ရှားကုန်သော၊ ဝါ-အလွန်ထင်ရှားကုန် သော၊ သင်္ဂါဓာဝစရာ-စစ်မြေပြင်၌ လှည့်လည်ကျက်စားကုန်သော၊ ရာဇပုတ္တာ- မင်းသားတို့တည်း။

(အဆောတလျင် ပြုတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဆေတွာ ဆေတွာ ဒယန္တိ၊ ဥပ္ပတိတွာ ဥပ္ပတိတွာ နိဂစ္ဆန္တိတိ ပိဏ္ဏဒါယကာ၊-ဋီကာသစ်။] ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဒယန္တိ”နေရာဝယ် “ဥပနယန္တိ”ဟု ရှိ၏၊ ဋီကာတို့နှင့် မညီ။

သာဟသိက မဟာယောဓာ။ ။ပိဏ္ဏဒါယကာပုဒ်၏ သဒ္ဒတ္ထမဟုတ်၊ အဓိပ္ပါယ်တ္ထကို ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ ပိဏ္ဏဒါယကအမည် ရသူတို့သည် ဤ သာဟသိကမဟာယောဓများဖြစ်ကြ သည်-ဟုလို၊ သဟသာပုဒ်သည် အဆောတလျင်အနက်၊ အားအစွမ်း အနက်တို့ကို ဟောသော နိပါတ်တည်း၊ သဟသာ-အဆောတလျင်၊ ဝါ-အားအစွမ်းဖြင့် အနိုင်အထက် နှိပ်စက်၍+ ကရောန္တိတိ သာဟသိကာ။ [ဋီကာသစ်၌ “သာဟသံ (အဆောတလျင် ဖြစ်စေအပ်သောအမှုကို)+ ကရောန္တိ”ဟု ဆိုလေသည်။] သာဟသိကာစ+တေ+မဟာယောဓာစာတိ သာဟသိက မဟာ ယောဓာ-အဆောတလျင် ရှောင်တခင် ပြုလုပ်တတ်(အနိုင်အထက် နှိပ်စက်တတ်)သော သူရဲကောင်းကြီးများ၊ “ဥပ္ပတိတွာ ဥပ္ပတိတွာ”ပါ၌ဖြင့် အာမေဋိတံအနက်တို့တွင် တုရိတ (အဆောတလျင်) အနက်ကို ပြသည်။ [ပိဏ္ဏမိဝါတိ တာလဖလ ပိဏ္ဏမိဝါတိ ဝဒန္တိ၊ မံသ ပိဏ္ဏမိဝါတိ အာစရိယေန ဝုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။]

ယေဝါပေ၊ နာမံ။ ။ဤ ဒုတိယဝိကပံ၌လည်း ပိဏ္ဏသဒ္ဒါ အပေါင်းအနက်ဟောပင်တည်း၊ ကြပ်တီး ကျဉ်းမြောင်းသော မိမိစစ်သားအပေါင်းကို “ပိဏ္ဏ”ဟု ဆိုလိုသည်၊ ပိဏ္ဏေ-မိမိ စစ်သားအပေါင်း၌+ဒယန္တိ (ဥပ္ပတန္တာဝိယ ဂစ္ဆန္တိ)-ခုန်လွှားသကဲ့သို့ ဝင်သွားတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပိဏ္ဏဒါယကာ၊ စစ်တိုက်နေသော စစ်သားတို့၏အတွင်းသို့ ထမင်းကျွေးဖို့ရန် ကဗျာကယာ ဝင်သွား၍ ထမင်းကျွေးသော စစ်သားများတည်း၊ [ဒုတိယဝိကဗျေ ပိဏ္ဏေ နေသမူဟ သင်္ခါတေ သမ္ပဒေ ဒယန္တိ (ဥပ္ပတန္တာဝိယ ဂစ္ဆန္တိ)တိ ပိဏ္ဏဒါယကာ၊-ဋီကာသစ်။]

ဥဂ္ဂါ။ ။ဥပုဗ္ဗ+ဂမုဓာတ်၊ ကိပ်စည်းဖြစ်၍ ဥဂ္ဂတ၌လည်း ဥ+ဂမု တပစည်းဖြစ်သောကြောင့် ပစည်းချင်းသာကွဲ၏၊ ထို့ကြောင့် ဥဂ္ဂသဒ္ဒါသည်ပင် ဥဂ္ဂတအနက်ကို ဟောနိုင်၏၊ စစ်မြေပြင် သို့ ရောက်သောအခါ ထာမ (အားအစွမ်း)လည်း ရှိ၊ ဧဝ (လျင်မြန်မှု)လည်း ရှိ၊ ပရက္ကမ

ပက္ခန္ဓိနောတိ-ကား၊ ယေ-အကြင် သူရဲကောင်းတို့သည်၊ ကဿ-အဘယ်သူ
၏၊ သီသံ-ဦးခေါင်းကို၊ အာဟရမ-ဆောင်ခဲ့ရပါကုန်မည်နည်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့
သော်လည်းကောင်း၊ ကဿ-၏၊ အာဝုဓံ-လက်နက်ကို၊ အာဟရမ-နည်း၊ ဣတိ
ဝါ-လည်းကောင်း၊ ဝတ္တာ-ပြောပြီး၍၊ ဝါ-မေးပြီး၍၊ အသုကဿ-ထိုမည်သူ၏၊
(သီသံ-ကို၊ အာဟရထ-ဆောင်ခဲ့ကြကုန်လော၊) ဣတိ(ဝါ)-သော်လည်းကောင်း၊
အသုကဿ-၏၊ (အာဝုဓံ-ကို၊ အာဟရထ-န်လော၊) ဣတိ(ဝါ)-လည်းကောင်း၊
ဝုတ္တာ-ပြောဆိုအပ်ကုန်သည်၊ (သမနာ-န်လသော်၊) သင်္ဂါမံ-စစ်ပွဲသို့၊ ပက္ခန္ဓိတွာ-
ပြေးဝင်၍၊ တဒေဝ-ထို ဦးခေါင်းကိုပင်၊ ဝါ-ထို လက်နက်ကိုပင်၊ အာဟရန္တိ-
ဆောင်နိုင်ကုန်၏၊ ဣမေ-ဤ သူရဲကောင်းတို့သည်၊ ပက္ခန္ဓိန္တိ-တစ်ဖက်စစ်တပ်သို့
ပြေးဝင်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤ ဝစနတ္ထကြောင့်၊ ပက္ခန္ဓိနော-ပက္ခန္ဓိတို့ မည်၏။
[ပက္ခန္ဓိနော-တစ်ဖက်စစ်တပ်ကလူ၏ ဦးခေါင်းကိုဖြစ်စေ၊ လက်နက်ကိုဖြစ်စေ
ရအောင်ဆောင်ယူဖို့ရန် တစ်ဖက်စစ်တပ်သို့ ပြေးဝင်တတ်သော သူရဲကောင်းတို့။]

မဟာနာဂါတိ-ကား၊ ယေ-အကြင် သူရဲကောင်းတို့သည်၊ မဟာနာဂါဝိယ-
ဆင်ပြောင်ကြီးတို့ကဲ့သို့၊ (ဟောန္တိ)၊ (တေ-ထို သူရဲကောင်းတို့သည်၊) မဟာနာဂါ-
မဟာနာဂတို့ မည်၏၊ ဧတံ-ဤ မဟာနာဂါဟူသော အမည်သည်၊ ဟတ္ထိအာဒိသု-
ဆင် အစရှိသော စစ်တပ်တို့သည်၊ အဘိမုခံ-ရှေးရှု၊ အာဂစ္ဆန္တေသုပိ-လာပါကုန်
သော်လည်း၊ အနိဝတ္တိတယောဓာနံ-မဆုတ်နစ်သော စစ်သားတို့၏၊ အဓိဝုစနံ-
တည်း။

(ရောက်ရာအရပ်၌ ရပ်တန့်မနေဘဲ အဆင့်ဆင့်မြင့်သောအရာသို့ရောက်အောင် အားထုတ်ကြောင်း
ဝီရိယ)လည်းရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အလွန်ကျော်ကြား ထင်ရှားသူများဖြစ်ကြောင်း ပြလို၍
“ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတာ”ဟု အတိသယ(အလွန်အကဲ)အနက်ကို ထွန်းပြဖို့ရန် အနက်တူသဒ္ဒါ ၂-ဆင့်
ဖွင့်သည်။ [ထာမ ၈၀ ပရက္ကမာဒိဝသေန အတိဝိယ ဥဂ္ဂတာ ဥဂ္ဂါတိ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

ပက္ခန္ဓိနော။ ။ပက္ခန္ဓိဓာတ်သည် ဝေဂဂတိ (အဟုန်ဖြင့်သွားခြင်း-ပြေးဝင်ခြင်း)အနက်ကို
ဟော၏၊ “ပက္ခန္ဓိန္တိ ပက္ခန္ဓိနော”ဟု ပြုလျှင် ဣ ပစ္စည်းဖြင့်ပြီး၏၊ သာရမတိနောကဲ့သို့
ယောကို နောပြု၊ (တစ်နည်း) “ပက္ခန္ဓော ယေသံ အတ္ထိတိ ပက္ခန္ဓိနော”ဟု ပြုလျှင် အဿတ္ထိ
အနက်၌ ဤပစ္စည်း၊ ဒဏ္ဍိနောကဲ့သို့ ပြီးစေ။ [ပက္ခန္ဓိန္တိ ဝီရသူရ ဘာဝေန (လုံ့လလည်းရှိ
ရဲလည်း ရဲရင့်သူတို့၏အဖြစ်ကြောင့်) အသဇ္ဇမာနာ (ကြောက်ရွံ့သူတို့ကဲ့သို့ ဟိုကပ် သည်ကပ်
မကပ်ကုန်ဘဲ) ပရသေနံ အနုပဝိသန္တိ၊-ဋီကာ။] ထိုသို့ ရဲရဲရင့်ရင့် ဝင်ဝံ့ပုံကို အဓိပ္ပါယ်ပေါ်အောင်
“ယေ ကဿ သီသံဝါ”စသည်ကို မိန့်သည်၊ “ယေ”ကို “ဝတ္တာ ဝုတ္တာ အာဟရန္တိ”တို့၌စပ်။

မဟာနာဂါ။ ။ထာမ(ရဲစွမ်း)၊ ၈၀ (လျှင်မြန်)၊ ဗုလ (အားအစွမ်း)၊ ပရက္ကမာဒိ
သမ္ပတ္တိယာ (အဆင့်ဆင့်တိုးတက်ကြောင်း လုံ့လအစရှိသည်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်) မဟာနာဂါ
ဝိယ မဟာနာဂါ (ဆင်ပြောင်ကြီးနှင့် တူကြသည်-ဟူလို)။-ဋီကာ။

သူရာတိ-ကား၊ ဧကန္တသူရာ-တစ်ယောက်ထည်းတည်း ရဲရင့်သောသူရဲကောင်းတို့တည်း၊ ယေ-အကြင် သူရဲကောင်းတို့သည်၊ သဇာလိကာ-စစ်ဝတ်တန်ဆာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)ပိ-ဖြစ်ကုန်၍လည်းကောင်း၊ သ စမ္ပိကာ-သားရေ မြားကာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)ပိ-နိ၍လည်းကောင်း၊ သမုဒ္ဒိ-သမုဒြာကို၊ တရိတုံ-ကူးခြင်းငှာ၊ သက္ကောန္တိ-စွမ်းနိုင်ကုန်၏၊ (ဧဝံ-ထို သူရဲကောင်းတို့သည်၊ သူရာ-သူရတို့မည်၏။)

ယေ-အကြင် သူရဲကောင်းတို့သည်၊ စမ္ပကဉ္စုကံ-သားရေသင်တိုင်း အဝတ်သို့၊ ပဝိသိတွာဝါ-ဝင်၍သော်လည်းကောင်း၊ သရပရိတ္တာဏစမ္ပ-မြားကို စောင့်ရှောက် တတ်သော သားရေမြားကာကို၊ ဂဟေတွာဝါ-ကိုင်၍သော်လည်းကောင်း၊ ယုဇ္ဈန္တိ-စစ်တိုက်ကြကုန်၏၊ (ဧဝံ-ထို သူရဲကောင်းတို့သည်၊ စမ္ပယောဓိနောတိ-စမ္ပယောဓိ တို့မည်၏။) ဒါသိကပုတ္တာတိ-ကား၊ ဗလဝသိနေဟာ-သခင့်အပေါ်၌ အားကြီးသော ချစ်ခြင်းရှိကုန်သော၊ ဃရဒါသယောဓာ-အိမ်ကျွန်ဖြစ်သော သူရဲကောင်းတို့တည်း၊ အာဠာရိကာတိ-ကား၊ ပူပိကာ-မုန့်သည်တို့တည်း၊ (တစ်နည်း) ဘတ္တကာရကာ-ထမင်းချက်တတ်သူတို့တည်း။

ဧကန္တသူရာ။ ။ဧကန္တ၌ အန္တ အနက်မရှိ၊ “ဧကသူရာ-တစ်ယောက်ထည်းတည်း ရဲရင့်သူတို့”ဟု ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ဧကန္တသူရာတိ ဧကစရသူရာ၊ အန္တ သဒ္ဒဿ တဗ္ဘာဝဂုတ္တိတော၊ သူရဘာဝေန ဧကာကိနော ဟုတွာ ယုဇ္ဈနကာတိ အတ္ထော”ဟု ဖွင့်သည်။

သဇာလိကာ သစမ္ပိကာ။ ။“သန္နာဟော ကင်္ကေဋော ဝမ္ပ၊ပေ၊ ဇာလိကာ”ဟူသော (၃၇၈)အဘိဓာန်နှင့်အညီ ချပ်ဝတ်ဟုခေါ်အပ်သော စစ်ဝတ်ကို “ဇာလိက”ဟု ခေါ်၍ စစ်ဝတ် ဝတ်ထားသူကို “သဇာလိက”ဟုခေါ်၏၊ မြားကို ကာကွယ်ဖို့ရန် မြားကာသားရေကို ကိုင်ထား သူကို “သစမ္ပိက”ဟု ခေါ်သည်။

စမ္ပကဉ္စုကံ။ ။သားရေဖြင့်ပြုအပ်သော သင်တိုင်းရှည်ကို “စမ္ပကဉ္စုကံ”ဟု ခေါ်၏၊ [ကဉ္စုကသဒ္ဒါသည် ချပ်ဝတ် စစ်အဝတ်ကိုလည်း ဟော၏၊ သို့သော် “ပဝိသိတွာ”ဟု ဆိုသော ကြောင့် သင်တိုင်းကဲ့သို့ သားရေကို ချုပ်အပ်သော စစ်သားတို့ဝတ်ဖို့ရာ အင်္ကျီရှည်ကိုပင် ဤနေရာ၌ “စမ္ပကဉ္စုကံ”ဟု ယူပါ။

ဃရဒါသယောဓာ။ ။[“ဃရဒါသိကပုတ္တာ”ဟု မူကွဲရှိ၏။] အိမ်၌ ပေါက်ဖွားသောကြောင့် သားပေါက်(သပေါက်)ဟု ခေါ်အပ်သော ကျွန်သည်ပင် စစ်အမှုကို ထမ်းသောစစ်သားဖြစ်သော ကြောင့် ဤနေရာ၌ ပြသည်၊ ရိုးရာ အိမ်ကျွန်မ၏သားကိုကား ပြဖွယ်မလို၊ ထို့ကြောင့် “ဃရဒါသယောဓာ”ပါဌ်သာ ပါဌ်မှန်ဟု ထင်သည်။

အာဠာရိကာ။ ။“ပူပိကာ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဘတ္တကာရကာ”ဟုလည်းကောင်း မူကွဲရှိ၏၊ အဘိဓာန်(၄၆၄)၌ “ဘတ္တကာရော၊ပေ၊ အာဠာရိကော ဘဝေ”ဟု ရှိသောကြောင့် “ဘတ္တကာရ ကာ”ရှိသောအဖွင့်က ကောင်းသည်ဟု ထင်၏၊ ဋီကာ၌ကား “ပူပိကာတိ ပူပသမ္မာဒကာ (မုန့်ကို ကောင်းစွာဖြစ်စေတတ် ပြုလုပ်တတ်သူတို့)”ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် “မုန့်ကို အမျိုးမျိုးပြုလုပ်၍

ကပ္ပကာတိ-ကား၊ နှာပိတာ-ဆတ္တာသည်တို့တည်း။ [စာအုပ်တို့၌ “နှာပိကာ” ဟုရှိ၏ မကောင်း၊ “ကပ္ပကောတု နဟာပိတာ”ဟု အဘိဓာန်၌ရှိသည်။] ယေ-
 အကြင် သူတို့သည်၊ နှာပေန္တိ-ရေချိုးစေကြကုန်၏၊ ဝါ-ရေချိုးပေးကြကုန်၏၊
 (တေ-ထို သူတို့သည်၊) နှာပကာတိ-နှာပကတို့မည်၏၊ သုဒါတိ-ကား၊ ဘတ္တ
 ကာရကာ-တို့တည်း၊ (တစ်နည်း) သူပိကာ-ဟင်းချက်သမားတို့တည်း၊ မာလာ
 ကာရာဒယော-ပန်းသည် အစရှိသူတို့သည်၊ ပါကဋ္ဌာယေဝ-ထင်ရှားကုန်သည်သာ၊
 ဂဏကာတိ-ကား၊ အစ္ဆိန္ဒကပါဌကာ-ပြတ်စဲခြင်းမရှိသော ဂဏန်းကျမ်းကို ရွတ်ဖတ်

ရောင်းလျက် အသက်မွေးသူတို့”ဟု ဆို၏၊ ဤသို့ “ပူပိကာ”ဟု ဖွင့်ခြင်းမှာ နောက်လာမည့်
 သုဒါနှင့် အရက္ခအောင်ဖွင့်ခြင်း ဖြစ်ဟန်တူ၏၊ ဋီကာတို့ပင် ဖွင့်ထားသောကြောင့် ရှေးကပင်
 ရှိခဲ့သောပါ၌ ဖြစ်၏၊ သို့သော် အာဠာရိကာနှင့် ပူပိကာသည် ပရိယာယ် မဟုတ်သောကြောင့်
 စဉ်းစားပါ။

ကပ္ပကာ။ ။ထောမနိဓိ၌ ကပ္ပက၏ပရိယာယ် “နှာပိတ”ဟုရှိ၏၊ အဘိဓာန်(၅၀၈)၌ကား
 “ကပ္ပကော တု နဟာပိတော”ဟုရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် နနှင့် ဟကိုပေါင်း၍ ပါဠိ၌ “နှာပိတ”ဟု
 ဖြစ်ဟန်တူသည်၊ ကပ္ပဓာတ်သည် “ဖြတ်ခြင်း-ပြုပြင်ခြင်း”အနက်ကို ဟော၏၊ ဋီကာ၌
 “ကေသနခလိခနာဒိဝသေန မနုဿာနံ အလင်္ကာရိဝိဓိံ (တန်ဆာဆင်မှု အစီအရင်ကို) ကပ္ပေန္တိ
 သံဝိဒဟန္တိ-စီမံတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ. ကပ္ပကာ”ဟု ပြု၏။ [နှာ-သောဓေယျဓာတ်နောင်
 ဏာပေပစ္စည်း၊ တပစ္စည်းဖြင့် “နှာပိတ”ဟု ပြီး၏၊ “စင်ကြယ်စေခြင်း”ဟူသည် ဆံမုတ်ဆိတ်
 စသည်ကို ပြုပြင်ပေးခြင်းပင်တည်း။]

နှာပကာ။ ။နှာဓာတ် ဏာပေပစ္စည်းဖြင့်“စင်ကြယ်စေ”ဟုပင် သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ သို့သော်
 ဤသူတို့ကား ရေချိုးပေးတတ်သူများတည်း၊ နိုင်ငံခြား၌ အဖိုးအခယူ၍ စည်းကမ်းကျကျ
 ရေချိုးပေးသူများလည်းရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “စုဏ္ဍဝိလေပနာဒိဟိ (ဆပ်ပြာမှုန့် မျက်နှာခြေ
 အစရှိသည်တို့ဖြင့်) မလဟရဏ (အညစ်အကြေးတို့ကိုပယ်ခြင်း) ဝဏ္ဏသမ္မာဒနဝိဓိနာ (အဆင်းကို
 ကောင်းစွာဖြစ်စေခြင်း အစီအရင်ဖြင့်) နှာပေန္တိတိ နှာပကာ”ဟု ပြုသည်။

သုဒါ။ ။“ဘတ္တကာရကာ”ဟုလည်းကောင်း၊ “သူပိကာ”ဟုလည်းကောင်း မူကွဲရှိပြန်၏၊
 ဘတ္တကာရကာနှင့် သုဒသည် အဘိဓာန်၌ ပရိယာယ်ပင် ဖြစ်၏၊ သို့သော် ရှေးအာဠာရိကာ
 အရတုန်းက “ဘတ္တကာရကာ”ဟု သိဟိဋ္ဌ်မူရှိခဲ့သောကြောင့် ဤ သုဒအရ၌ “သူပိကာ”ဟု
 ရှေ့နောက်ကွဲအောင် သိဟိဋ္ဌ်မူရှိသည်၊ ထောမနိဓိ၌လည်း “သုဒ”ကို သူပအနက်ဟောဟုလည်း
 ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် သိဟိဋ္ဌ်မူသည် သူနည်းနှင့်သူ ရှေ့နောက်ကွဲသည်သာ၊ အာဠာရိကာတုန်းက
 “ပူပိကာ”ဟုရှိ၍ ဤ၌ “ဘတ္တကာရကာ”ဟူသော အဖွင့်လည်း သူနည်းနှင့်သူ ရှေ့နောက်
 ကွဲပေသည်သာ။

အစ္ဆိန္ဒကပါဌကာ။ ။ဤ၌ပြသော ဋီကာသစ်ပါဌ်ကို ညွှန်ပြ၍“အစ္ဆိန္ဒက”ပါဌ်သာ အမှန်
 ဟု ဗြာဟ္မဇာလသုတ်၊ မဟာသီလအဖွင့်၌ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီ၊ ဆိဒ္ဒကား “အပေါက်”အနက်ဟော
 ဖြစ်သောကြောင့် “အစ္ဆိန္ဒက”ဟု ရှိသည်ကား မကောင်း။

တတ်သော ဂဏန်းကျမ်းထတ်ဆရာတို့တည်း။ မုဒ္ဒိကာတိ-ကား၊ ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ-
 လက်ချောင်းချိုးခြင်းအားဖြင့်၊ ဂဏနံ-ရေတွက်ကြောင်း၊ ဂဏန်းအတတ်ကို၊
 နိဿာယ-မှီ၍၊ ဇီဝိနော-အသက်မွေးသူတို့တည်း။ ယာနိဝါ ပနညာပီတိ-ကား၊
 အယကာရဒန္တကာရ စိတ္တကာရာဒီနိ-သံကိုပြုလုပ်တတ်သော ပန်းဘဲဆရာ၊
 ဆင်စွယ်ကို ပြုလုပ်တတ်သော ပန်းပုဆရာ၊ ဆန်းကြယ်သောအမှုကို ပြုလုပ်တတ်
 သော ပန်းချီဆရာ အစရှိသူတို့သည်။ (သန္တိ)။ [အာဒိသဒ္ဓေန ကောဠက
 (ကျောက်ဆစ်သမား) လေခက (စာရေး) ဝိလိဝကာရ (နှီးရွှေသမား) ဣဠကကာရ
 (ပန်းရန်) ဒါရကာရာ ဒီနံ (လက်သမား အစရှိသည်တို့ကို) သင်ဟော၊-ဋီကာ။]
 ဧဝံ ဂတာနီတိ-ကား၊ ဧဝံ ပဝတ္တာနိ-ဤသို့ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-ဤသို့ အလားတူ
 ဖြစ်ကုန်သော၊ (“ပုထု သိပ္ပါယတနာနိ” ဌ်စပ်။)

တေ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေတိ-ကား၊ တေ ဟတ္ထာရောဟာဒယော-ထို ဟတ္ထာရောဟ
 အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ တာနိ ပုထုသိပ္ပါယတနာနိ-ထို များစွာသော အတတ်
 တို့ကို၊ ဝါ-ထို များစွာသော အသက်မွေးခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အတတ်တို့
 ကို၊ ဝါ-ထို များစွာသော အသက်မွေးခြင်း၏ မှီရာဖြစ်သော အတတ်တို့ကို၊
 ဒသေတွာ-ပြ၍၊ ရာဇကုလတော-မင်း၏အမျိုးမှ၊ ဝါ-မင်း၏နန်းတော်မှ၊ မဟာ
 သမ္ပတ္တိ-ကြီးစွာသော စည်းစိမ်ကို၊ လဘမာနာ-ရကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သန္တိဋ္ဌိက
 မေဝ-ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ်၊ တွေ့မြင်အပ်သည်သာဖြစ်သော၊ သိပ္ပဖလ-အတတ်၏
 အကျိုးကို၊ ဥပဇီဝန္တိ-မှီ၍ အသက်မွေးကြရကုန်၏၊ သုခေန္တိတိ-ကား၊ သုခိတ်-
 ချမ်းသာခြင်းရှိသည်ကို၊ ကရောန္တိ-ပြုကြကုန်၏။

ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ။ ။ဟတ္ထသဒ္ဒါသည် (“န ဘုဒ္ဓမာနော သဗ္ဗံ ဟတ္ထံ မုခေ ပက္ခိပိဿာမိ” ဌ်
 လက်၏ အစိတ်အပိုင်း လက်ချောင်းကို ဟောသကဲ့သို့) လက်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော
 လက်ချောင်းကို ဧကဒေသျှုပစာရအားဖြင့် ဟော၏၊ မုဒ္ဒါသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို မဇ္ဈိမသီလ
 အခန်း၌ ပြခဲ့ပြီ။

သုခေန္တိ။ ။“သုခ ဒုက္ခ တကြိယာယံ-သုခဓာတ်၊ ဒုက္ခဓာတ်သည် ထို ချမ်းသာခြင်း
 ကြိယာ၊ ဆင်းရဲခြင်းကြိယာဟူသော အနက်၌ဖြစ်၏”ဟု ဓာတ်ကျမ်းရှိ၏၊ ဘူဝါဒိ အကမ္မက
 ဓာတ်တည်း၊ ကာရိတ် ဇောပစ္စည်းဖြင့် “သုခေန္တိ”ဟုဖြစ်၏၊ အကမ္မကဓာတ်၌ ကာရိတ်ဝင်သော
 အခါ ကာရိတ်မပါသော ဧကကမ္မကဓာတ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်ညီမျှ၏၊-ထို့ကြောင့် သုခေန္တိကို
 “သုခိတ် ကရောန္တိ”ဟု ဧကကမ္မကဖြစ်သော ကရဓာတ်ဖြင့် အဓိပ္ပါယ်တူ ဖွင့်သည်၊ ချမ်းသာစေ
 ခြင်းနှင့် ချမ်းသာအောင်ပြုခြင်းမှာ အဓိပ္ပါယ်တူပင်တည်း။ [“သုခိတ်”ကား သဗ္ဗာတအဿတ္တိ
 အနက်၌ ဣတပစ္စည်းတည်း၊ “သုခ+ဣတ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “ချမ်းသာခြင်းသို့+ ရောက်သည်ကို”
 ဟုလည်း ရှေးက အနက်ပေးကြ၏။]

ပိဏေန္တိတိ-ကား၊ ပိဏိတံ-လွန်စွာဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်းရှိသည်ကို၊ ထာမ
 ဗလူပေတံ-အားအစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံသည်ကို၊ ကရောန္တိ-နံ၏၊ ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာဒိသု-ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ
 အစရှိသော ပုဒ်တို့၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ အဿာ-ထို ဒက္ခိဏာ၏၊
 ဥပရိ-အထက်နတ်ပြည်၌၊ ဖလနိဗ္ဗတ္တနတော-အကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည်၏ အဖြစ်
 ကြောင့်၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်နတ်ပြည်၌၊ အဂ္ဂံ-မီးလျှံနှင့် တူသောအကျိုးသည်၊ ဝါ-
 မြတ်သော အကျိုးသည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ အထက်နတ်ပြည်၌ မီးလျှံနှင့်
 တူသော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ အထက်နတ်ပြည်၌ မြတ်သော
 အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သာ-ထို ဒက္ခိဏာသည်၊) ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ-ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ
 မည်၏။

(ယာ-အကြင် ဒက္ခိဏာသည်၊) သဂ္ဂံ-၅ ပါးသော ကာမဂုဏ်တို့ဖြင့် လွန်စွာ
 မြတ်သော နတ်ပြည်ကို၊ အရဟတိ-ထိုက်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ နတ်ပြည်ကို ထိုက်သည်
 ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (သာ)၊ သောဝဂ္ဂိကာ-မည်၏၊ အဿာ-ထို ဒက္ခိဏာ၏၊ သုခေါ-

ပိဏေန္တိ။ ။သက္ကတ၌ “ပြိဏ(တပွနေ)ဟူသော ဓာတ်သည် ပါဠိ၌ “ပိဏ”ဟု ဖြစ်၏၊
 ကာရိတ်ဝင်၍ “ပိဏေန္တိ”ဟုဖြစ်၏၊ “ပိဏိတံ ကရောန္တိ”ဟု ဖွင့်ပုံမှာ ရှေ့“သုခိတံ ကရောန္တိ”
 အတိုင်းတည်း။ [ပီဓာတ်၊ ယုပစ္စည်းဖြင့် နကို ဏပြု၍ “ပိဏ”ဟု နာမ်ပုဒ်ရှိသေး၏၊ ဤ
 နေရာ၌ကား “ပိဏ”ဓာတ်သာ လျော်သည်။]

ထာမဗလူပေတံ။ ။ပိဏသဒ္ဒါသည် တပွန(နှစ်သက်ခြင်း)အနက်ကိုသာ ဟော၏၊
 ထိုသို့ နှစ်သက်နေလျှင် စိတ္တဇရုပ်တွေ တစ်ကိုယ်လုံး ပြန့်နှံ့ရကား ဝဝဖြိုးဖြိုးဖြစ်၍ အားအစွမ်း
 နှင့်လည်း ပြည့်စုံနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် နှစ်သက်မှု၏ အကျိုးဖြစ်သော အားအစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံမှုကို
 လည်း ဖွင့်ပြသည်။ [ထာမဗလူပေတဘာဝေါဝ ပိဏနံတိ အာဟ ပိဏိတံ ထာမဗလူပေတံတိ၊-
 ဋီကာသစ်၊...ဤဋီကာအလို ပိဏိတံ နောက်၌ “ကရောန္တိ”ကြိယာ မပါရ။]

ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ။ ။“ဥဒ္ဓံ+အဂ္ဂံ အဿ အတ္ထိ”သည် လဟုကနည်းအားဖြင့်ပြုအပ်သော ဝိဂြိုဟ်
 တည်း၊ ဣကပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ဖြစ်ရကား “ဥဒ္ဓံ+အဂ္ဂံ ဥဒ္ဓဂ္ဂံ”ဟု တစ်ပုဒ်တည်းဖြစ်
 အောင် ရှေးဦးစွာ ပြပြီးမှ “ဥဒ္ဓဂ္ဂံ အဿ အတ္ထိတိ ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ (ဒက္ခိဏာ)”ဟုပြုပါ၊ “အဂ္ဂံ”၌ကား
 မီးလျှံသည် အထက်သို့ တက်နေသကဲ့သို့ အထက်၌ဖြစ်သော အကျိုးလည်း မီးလျှံနှင့် တူရကား
 “အဂ္ဂိဝိယာတိ အဂ္ဂံ”ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ပြု၍ အပစ္စည်းသက်၊ (တစ်နည်း) အဂ္ဂသဒ္ဒါသည်
 “အမြတ်”အနက်ဟောပုဒ်တည်း၊ “အမြတ်”ဟူသည်လည်း မြတ်သောအကျိုးပင်တည်း။ [အဂ္ဂိ
 ဝိယာတိ အဂ္ဂံ၊ ဖလံ၊ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဖလဿ နိဗ္ဗတ္တနတော တံ ကမ္မဿ အဂ္ဂိသိခါဝိယ
 ဟောတိတိ အာစရိယေန ဂုတ္တံ၊ အပိစ အဂ္ဂံတိ ဥတ္တမံ၊ (ဖလံ)၊-ဋီကာသစ်။]

သောဝဂ္ဂိကာ။ ။သဂ္ဂပုဒ်နောင် အရဟတိအနက်၌ ဣက ပစ္စည်းသက်လျှင် “သဂ္ဂိကာ”ဟု
 ဖြစ်ထိုက်၏၊ သို့သော် သဂ္ဂပုဒ်ရင်းကိုက “သု+အဂ္ဂံ”မှလာသော ပုဒ်တည်း၊ ရူပါဒီဟိ ပဉ္စဟိ
 ကာမဂုဏေဟိ သုဠ+အဂ္ဂေါ သဂ္ဂေါ(၅-ပါးသောကာမဂုဏ်တို့ဖြင့် လွန်စွာမြတ်သော နတ်ပြည်)၊

ကောင်းသော၊ ဝါ-ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်သော၊ ဝိပါကော-အကျိုးသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-
ထိုသို့ ကောင်းသောအကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-ဣဋ္ဌာအကျိုးရှိသည်၏
အဖြစ်ကြောင့်(သာ)၊ သုခဝိပါကာ-မည်၏။ [သုခသည် ဣဋ္ဌ၏ပရိယာယ်တည်း။]

(ယာ-အကြင် ဒက္ခိဏာသည်၊) သုဠ-လွန်စွာ၊ အဂ္ဂေ-မြတ်ကုန်သော၊ ရူပသဒ္ဓ
၊ပေ၊ သင်္ခါတေ-ရူပါရုံ၊ သဒ္ဓါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ အသက်ရှည်ခြင်း၊
အဆင်းလှခြင်း၊ ချမ်းသာကြီးခြင်း၊ အခြံအရံများခြင်း၊ အစိုးရသူ၏အဖြစ်ဟု
ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ဒသ-၁၀ ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေ-အကျိုးတရားတို့ကို၊ သံဝတ္ထေတိ
နိဗ္ဗတ္ထေတိ-ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ၁၀-ပါးသောအကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေ
တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သာ) သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ-မည်၏၊ ဧဝရူပံ-ဤသို့
သဘောရှိသော၊ ဒက္ခိဏံ-အလှူရှင်၏ ကြီးပွားကြောင်းဖြစ်သော၊ တံ ဒါနံ-ထို
အလှူကို၊ ပတိဋ္ဌာပေန္တိ-တည်စေကြကုန်၏၊ ဌာဓာတ်၊ ဏာပေပစ္စည်းဖြစ်၍
“ပတိဋ္ဌာပေန္တိ”ဟု ရှိပါစေ။]

သာမညဖလန္တိ ဧတ္ထ-သာမညဖလံဟူသော ဤပါဌ်၌၊ ပရမတ္ထတော-မဖောက်
မပြန် မြတ်သောအနက်အားဖြင့်၊ ဝါ-အစစ်အမှန်တရားကိုယ် အနက်အားဖြင့်၊
မဂ္ဂေါ-မဂ်၄-ပါးသည်၊ သာမညံ-သာမညမည်၏၊ အရိယဖလံ-အရိယဖိုလ်၄-ပါး

“သုအဂ္ဂံ+အရဟတိတိ”ဟုပြု၍ ဣကပစ္စည်း သက်သောအခါ သု၏ ဥကို ဝုဒ္ဓိပြုသင့်သော်လည်း
“ဗာယုန ဗာဂမော ဌာနေ”သုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိအပြုကို တားမြစ်၍ သု၏ ဥကို ဝမောဒုဒန္တာနံဖြင့်
ဝပြု၊ ထိုဝုဒ္ဓိ ပြုမည်အရာ၌ သြဝုဒ္ဓိလာလျှင် “သောဝဂ္ဂိက”ဟု ဖြစ်၏။ [သဒ္ဓနိတိ အလိုအားဖြင့်
“သဂ္ဂံ+ဣက”ဟုဖြစ်သောအခါ သဂ္ဂကို သုအဂ္ဂပြု၍ (ဝ)လာ၏၊ ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ
တဒ္ဓိတ် ဗာယုန ဗာဂမော ဌာနေသုတ် ကြည့်ပါ။]

သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ။ ။ဤသဂ္ဂကိုလည်း “သု+အဂ္ဂ”ဟုခွဲ၊ သု+အဂ္ဂအရ နတ်ပြည်ကိုမယူဘဲ၊
လွန်စွာကောင်းမြတ်သော ကာမဂုဏ် ၅-ပါးနှင့် အာယု ဝဏ္ဏစသော ၅-ပါး၊ ပေါင်း ၁၀-
ပါးသော အကျိုးတရားတို့ကို ယူပါ၊ သုအဂ္ဂကို “သဂ္ဂ”ဟု ပြီးစေ၍ “သဂ္ဂေ+သံဝတ္ထေတိတိ
သဂ္ဂသံဝတ္တနာ”၊ အဋ္ဌကထာ၌ကား အလွယ်ပြုထားသည်၊ (ယုပစ္စည်း၊ ကာရိတ်ကြေ၊) သွတ္တံ၌
ကပစ္စည်းသက်၊ ဣတ္ထိလိန်ဖြစ်၍ အ ကို ဣပြုမှ “သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ”ဟု ဖြစ်သည်။ [ရူပနှင့်
ဝဏ္ဏ ၂-မျိုးတွင် ခံစားဖို့ရန်အပြင် အာရုံကို ရူပ၊ ကိုယ်အဆင်းကို ဝဏ္ဏဟု ခွဲပါ။]

ဒက္ခိဏံ။ ။ဒက္ခန္တိ(ဝမုန္တိ) သတ္တာ ဧတာယာတိ ဒက္ခိဏာ၊ ဧတာယ-ဤ အလှူဖြင့်၊
(ဒါနစေတနာဖြင့်) သတ္တာ-အလှူရှင် သတ္တဝါတို့သည်၊ ဒက္ခန္တိ(ဝမုန္တိ)-တမလွန်ဘဝ၌ ကြီးပွား
ရကုန်၏၊ ဣတိ ဒက္ခိဏာ၊ ဒက္ခဓာတ်၊ ဣဏပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်း။ [ဒက္ခန္တိ
ဝမုန္တိ ဧတာယာတိ ဒက္ခိဏာ၊ ပရိစ္စာဂမယံ ပုညတိ အာဟ ဒက္ခိဏံ ဒါနံတိ-ဋီကာ။]

သည်။ သာမညဖလံ-သာမညပလမည်၏။ ယထာဟ-အဘယ်သို့ ဟောတော်မူသနည်း။ ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေပေ၊ အရဟတ္တဖလံတိ-ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေပေ၊ အရဟတ္တဖလံဟူ၍၊ (အာဟ)။ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ သာမညံ-သာမညဟူသည်၊ ဝါ-သမဏအစစ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာဟူသည်၊ ကတမဉ္စ-အဘယ်နည်း၊ အရိယော-မြတ်သော၊ အဋ္ဌဂီ ကော-ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါရှိသော၊ အယမေဝ မဂ္ဂေါ-ဤ မဂ်ပင်တည်း၊ သေယျထိဒံ-ထို အရိယအဋ္ဌဂီကမဂ်ဟူသည် အဘယ်နည်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-သမ္မာဒိဋ္ဌိလည်းကောင်း၊ ပေ၊ သမ္မာသမာဓိ-လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဣဒံ-ဤ အရိယအဋ္ဌဂီကမဂ်ကို၊ သာမညံ-ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ၊ ဘိက္ခဝေ၊ သာမညဖလာနိ-သာမညဖလတို့ဟူသည်၊ ဝါ-သာမည၏အကျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိစ-အဘယ်တို့နည်း၊ (အချို့စာအုပ်၌ “ကတမဉ္စ သာမညဖလံ”ဟုရှိ၏၊ ပါဠိတော်ရင်း၌ “ကတမာနိစ သာမညဖလာနိ” ဟုရှိသည်။) သောတာပတ္တိဖလံ-လည်းကောင်း၊ ပေ၊ အရဟတ္တဖလံ-လည်းကောင်းတည်း၊ [မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ပဋိပတ္တိဝဂ်၊ ပဌမသာမညသုတ် ပါဠိတော်။] တံ-ထို ဖိုလ် ၄-ပါးကို၊ ဒေသ (ဒေသော)ရာဇာ-ဤ အဇာတသတ်မင်းသည်၊ န ဇာနာတိ-မသိ၊ (“မသိသောကြောင့် ဖိုလ် ၄-ပါးကိုရည်ရွယ်၍ မေးသည် မဟုတ်”ဟုလို၊) ပန-စင်စစ်ကား၊ ဥပရိ-အထက်၌၊ အာဂတံ-လာသော၊ (ပါဠိတော်ကို တိုက်ရိုက်လာသော)၊ ဒါသကဿကောပမံ-ကျွန် ဥပမာ၊ လယ်သမား ဥပမာကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍၊ ပုစ္ဆတိ-၏။

အထ-မေးလျှောက်ရာ ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ပဉ္စ-ပြဿနာကို၊ အဝိသဇ္ဇေတွာဝ-ဖြေတော်မမူသေးဘဲသာလျှင်၊ စိန္တေသိ-စဉ်းစားတော်မူပြီ၊ (ကိံ)၊ ဗဟု-များစွာကုန်သော၊ အညတိတ္ထိယသာဝကာ-သာသနာတော် အယူမှတစ်ပါးသော

သာမညဖလံ။ ။ “သမဏဿ-ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော သမဏ၏+ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ”ဟူသည် အရိမဂ်တရားပင်တည်း၊ အရိယမဂ်သာလျှင် ကိလေသာတို့ကို သတ်နိုင်သောကြောင့် ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေနိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ပရမတ္ထတော-အစစ်အမှန် အနက်အားဖြင့်”ဟု ဆိုသည်၊ ထို မဂ်၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယဖိုလ်သည် သာမညဖလမည်၏။

တံ ဒေသ၊ ပေ၊ ပုစ္ဆတိ။ ။ ဤသို့ အစစ်အမှန် အနက်အရကောက်အားဖြင့် အရိယမဂ်၏ အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်ကို “သာမညဖလ”ဟု ဆိုသော်လည်း ရှင်ဘုရင်သည် အရိယာတို့၏ တရား၌ မကျွမ်းကျင်သောကြောင့် ထိုသာမညဖလကို မသိရကား ထို အရိယဖိုလ်ကို ရည်ရွယ်၍ သာမညဖလကို မေးသည်မဟုတ်၊ အထက်၌လာမည့် “ကျွန်က ရဟန်းပြုလျှင် ရှိခိုးခံရခြင်း” စသော ရဟန်းဖြစ်ရခြင်း၏ အကျိုးကိုသာရည်ရွယ်၍ မေးသည်။ [ဤအလို သမဏဿ+ဘာဝေါ သာမညံ-သမဏ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရဟန်းပြုခြင်း ကြိယာသည် “သာမည”မည်၏၊ ရှိခိုးခံရခြင်းစသည်ကား “သာမညဖလ”မည်၏ဟု မှတ်ပါ။]

တိတ္ထိတို့၏ သာဝကဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမေ ရာဇာမစ္စာ-ဤ မင်းမျိုး အဆက်ဆက်မှ လာသော အမတ်တို့သည်၊ ဝါ-ဤလက်အောက်ခံ မင်း၊ အမတ်တို့သည်။ [ရာဇာမစ္စ ပရိဝုတော၌ ရာဇာမစ္စပုဒ်ကို ဖွင့်ခဲ့ပြီ။] ဣဓ-ဤအရပ်၌၊ အာဂတာ-လာကုန်ပြီ၊ တေ-ထို မင်း၊ အမတ်တို့သည်၊ ကဏ္ဍပက္ခ-မည်းညစ်သော အဖို့ကိုလည်းကောင်း၊ သုက္ကပက္ခ-ဖြူစင်သော အဖို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒီပေတွာ-ပြု၍၊ (ဓမ္မေ-ကို) ကထိယမာနေ-ဟောတော်မူအပ်သော်၊ (“ဥဇ္ဈာယိဿန္တိ၊ နသောဿန္တိ”တို့၌စပ်) အမှောက်-ငါတို့၏၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ မဟန္တေန-ကြီးစွာသော၊ ဥဿာဟေန-အားထုတ်ခြင်းဖြင့်၊ ဣဓ-ဤအရပ်သို့၊ အာဂတာ-လာခဲ့ပြီ၊ တဿ-ထိုမင်း၏၊ အာဂတာကာလတော-ရောက်လာရာအခါမှ၊ ပဌာယ-စ၍၊ သမဏော ဂေါတမော-ရဟန်းဂေါတမသည်၊ သမဏကောလာဟကံ (၈၀)-ရဟန်းတို့၏ အုတ်အုတ် ကျက်ကျက်ဖြစ်သော အယူဝါဒကိုသာ၊ သမဏဘဏ္ဍာနမေဝ-ရဟန်းတို့၏ ငြင်းခုံ ခြင်းကိုသာ၊ ကထေတိ-ပြော၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဥဇ္ဈာယိဿန္တိ-ကဲ့ရဲ့ကြကုန်လတ်၊ သက္ကစ္စ-ရိုသေစွာ၊ ဓမ္မ-တရားကို၊ နသောဿန္တိ-မနာယူကြကုန်လတ်။

ပန-အန္ဓယကား၊ ရညာ-မင်းသည်၊ ကထိယမာနေ-ဖြေဆိုအပ်သော်၊ ဥဇ္ဈာယိ တုံ-ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှာ၊ န သက္ခိဿန္တိ-မစွမ်းနိုင်ကုန်လတ်၊ ရာဇာနမေဝ-မင်းသို့သာလျှင်၊ အနုဝတ္ထိဿန္တိ-အစဉ်လိုက်ကိုလတ်၊ ဟိ-မှန်၊ လောကော-သတ္တလောကသည်၊

ကဏ္ဍပက္ခ သုက္ကပက္ခ။ ။ပြဿနာကိုမေးရာဝယ် အဖြေအဖြစ်ဖြင့် ရထိုက်သော မိစ္ဆာအယူ နှင့်စပ်သောအဖို့ကို “ကဏ္ဍပက္ခ-မည်းညစ်သောအဖို့”ဟုဆို၏၊ [ယထာ ပုစ္ဆိတေ အတ္ထေ (အကြင် အကြင် မေးအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်တည်း၌) လတ္တမာနံ ဒိဋ္ဌိဂတူပသံဟိတံ သံကိလေသပက္ခံ။] ထို ကဏ္ဍပက္ခ၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော အထက်ပါဠိတော်၌လာသော သီလစသောအဖို့ကို “သုက္ကပက္ခ”ဟုဆိုသည်၊ ဤသုတ်ကား ထို ကဏ္ဍပက္ခ သုက္ကပက္ခကိုစုံအောင် ဟောတော်မူရမည့် သုတ်တော်တည်း။

သမဏ ကောလာဟကံ။ ။အများစု၍ သူတစ်ခွန်း ငါတစ်ခွန်း ပြောအပ်သော (မည့်သူ အသံမျှ သဲသဲကွဲကွဲ မကြားရလောက်အောင်) အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ဆူပွက်နေသောအသံကို “ကောလာဟလ”ဟုခေါ်၏၊ ဤနေရာ၌ကား တိတ္ထိဆရာကြီးတို့၏ အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်နေသော(မည့်သူအယူကိုမျှ အတည်ယူဖို့ရန် မသဲကွဲသော) အယူဝါဒကိုပင် “သမဏ ကောလာဟက”ဟု ဆိုသည်၊ [ကောလံ-သဲသဲကွဲကွဲ မကြားရဘဲ တစ်ပေါင်းတည်းသော အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ကို+အာဟလတိ-ရတတ်၏၊ ဣတိ ကောလာဟလော။]

သမဏဘဏ္ဍနံ။ ။ဤသို့ အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေသောကြောင့် “ဤသို့အယူရှိ သူမှာ ဤသို့ မှားယွင်းသောအပြစ်ရှိ၏”ဟု ထိုထိုဝါဒ၌ ပြောဆိုကြခြင်း၊ “သူ့အယူသည် အံ့ား၊ ငါ့အယူသာ အမှန်”ဟု အပြန်အလှန် ပြောဆိုကြခြင်းကို “သမဏဘဏ္ဍန-သမဏတို့၏ ငြင်းခုံခြင်း”ဟု ဆိုသည်။

ဣဿရာနဝတ္တကော-အစိုးရသောပုဂ္ဂိုလ်သို့ အစဉ်လိုက်၏။ ဟန္တ-ယခု၊ အဟံ-သည်၊ ရညောဝ-မင်း၏သာ၊ ဘာရံ-တာဝန်ကို၊ ကရောမိ-ပြုရတော့အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (စိန္တေသိ)၊ ဣတိ-ဤသို့ စဉ်းစားတော်မူပြီး၍၊ ရညော-၏၊ ဘာရံ-တာဝန်ကို၊ ကရောန္တော-ပြုတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) အဘိဇာနာသိ နော တွံတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

၁၆၄။ တတ္ထ-ထို အဘိဇာနာသိ နော တွံအစရှိသော ပါဠိ၌၊ အဘိဇာနာသိ နော တွံတိ (ပဒတ္တယဿ)-အဘိဇာနာသိ နော တွံဟူသော ပုဒ် ၃-ပါးအပေါင်း၏၊ အဘိဇာနာသိနု တွံတိ-အဘိဇာနာသိနု တွံဟူ၍၊ (အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ စ-ဆက်၊ အယံ နောသဒ္ဓေါ-ဤ နောသဒ္ဓါကို၊ ပရတော-နောက်၌၊ ပုစ္ဆိတာတိ ပဒေန-ပုစ္ဆိတာဟူသော ပုဒ်နှင့်၊ ယောဇေတဗ္ဗော-ယှဉ်စေထိုက်၏။

ဟိ-ထင်ရှားအောင် ပြဦးအံ့၊ (ယှဉ်စေရပုံကို ထင်ရှားအောင်ပြဦးအံ့)၊ ဣဒံ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ (ဇိဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ မဟာရာဇ-ဇာ၊ တွံ-သည်၊ ဣမံ ပဉ်-ဤပြဿနာကို၊ အညေ-ငါမှတစ်ပါးကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏေ-သမဏဗြာဟ္မဏ အမည်ရသူတို့ကို၊

ဣဿရာနဝတ္တကောဟိ။ ။ “ဥဇ္ဈာယိတုံ န သက္ကိဿန္တိ၊ ရာဇာနမေဝ အနဝတ္တိဿန္တိ”ကို ခိုင်မြဲစေလို၍ “ဣဿရာနဝတ္တကော ဟိ”ဟုမိန့်သည်၊ အစိုးရမင်းတို့၏ နောက်သို့ လူအများစုက လိုက်ကြခြင်းမှာ လောကထုံးစံပင်ဖြစ်၍ လောကထုံးစံကိုပင် ဒဠိကရဏပြုရသည်။

ရညော ဘာရံ ကရောန္တော။ ။ တိတ္ထိတို့၏ အဖြေစကားကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် မိန့်တော်မူလျှင် တိတ္ထိယသာဝကတို့က “ဘုရားရှင်ကို သမဏကောလာဟကတွေချည်း ပြောနေသည်”ဟု ကဲ့ရဲ့ကြမည်ဖြစ်၍ ရှင်ဘုရင်ကိုယ်တိုင် သူမေးခဲ့တုန်းက ကြားခဲ့ရသောအဖြေကို ပြန်၍လျှောက်လျှင် ရှင်ဘုရင်ကို ကဲ့ရဲ့ဝံ့တော့မည် မဟုတ်သောကြောင့် (ဒေသနာဝိလာသ-ဒေသနာတော်၌ ကျွမ်းကျင်တော်မူသော) ဘုရားရှင်သည် ကိုယ်တော်တိုင် တိတ္ထိတို့၏အယူဝါဒကို မိန့်တော်မူဘဲ ရှင်ဘုရင်ကိုယ်တိုင် လျှောက်ဖို့ရန် တာဝန်ပေးတော်မူသည်။

အယဉ္ဇ နောသဒ္ဓေါ။ ။ နောသည် ပုစ္ဆာဝါစက နုသဒ္ဓါနှင့် အနက်တူဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် ထို နောကို ပုစ္ဆိတာနှင့် တွဲရမည်ဟု ပြုလို၍ “အယဉ္ဇ”စသော ဥပနာသဝါကျကို မိန့်သည်။ [ဋီကာသစ်၌ကား ဤ စသဒ္ဓါကို သမုစ္စယတ္ထဟု ဖွင့်၏၊ “နော”ကို အဘိဇာနာသိနှင့်သာ စပ်ရသည်မဟုတ်သေး၊ ပုစ္ဆိတာနှင့်လည်း စပ်ရသည်”ဟု အဋ္ဌကထာ ဆိုလိုသတတ်၊ သို့သော် အဋ္ဌကထာ၌ “ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ”ဟု ဥရုကတ္တကိုပြသော ဝါကျဝယ် “ပုစ္ဆိတာနု”ဟုသာဆို၍ “အဘိဇာနာသိနု”ဟု မဆိုသောကြောင့် ဋီကာသစ်အဖွင့်ကို စဉ်းစားပါ၊ “အဘိဇာနာသိ”ကား နု ပါသည်ဖြစ်စေ၊ မပါသည်ဖြစ်စေ ပုစ္ဆာအနက် ထင်ရှားသည်သာ။]

ပုစ္ဆိတာနု-မေးဘူးသလော၊ [ပုစ္ဆိဇာတ်၊ တု ပစ္စည်း။] နံ ပုဋ္ဌဘာဝံ-ထိုသို့ မေးအပ်ဘူးသည်၏ အဖြစ်ကို၊ အဘိဇာနာသိစ-သိလည်း သိ၏လော၊ ဝါ-မှတ်မိလည်း မှတ်မိလော၊ တေ-သင်၏၊ သမ္ပန္တ-ပျောက်ပျက်ခြင်းသည်၊ ဝါ-မေ့လျော့ခြင်းသည်၊ န (ဟောတိ)-မဖြစ်ဘဲရှိ၏လော၊ ဣတိ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)။

သစေ တေ အဂရုတိ-ကား၊ တုယံ-သင်၏၊ [ယထာ တထာ၏ အပြင်ဘက်၌ ရှိသော “ဘာရိယံ” ၌ ပဓာနစပ်။] ဝါ-သင့်အား၊ [“ဗျာကရိသု” ၌ အပဓာနစပ်၊] ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တေ-ထို သမဏဗြာဟ္မဏအမည်ရသူတို့သည်၊ ဗျာကရိသု-ဖြေဆိုလိုက်ကြကုန်ပြီ၊ တထာ-ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဣဓ-ဤအရပ်၌၊ ဘာသိတုံ-လျှောက်ခြင်းငှာ၊ ဘာရိယံ-ထမ်းဆောင်ထိုက်သော တာဝန်သည်၊ ဝါ-ဝန်လေးသည်၊ သစေ န ဟောတိ-အကယ်၍ မဖြစ်အံ့၊ ကောစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော၊ အဖာသုကဘာဝေါ-မချမ်းသာသည်၏အဖြစ်သည်၊ ယဒိ န အတ္ထိ-အကယ်၍ မရှိအံ့။ [ဘာရိယံ န ဟောတိကို ထပ်ဖွင့်သည်။] (ဧဝံသတိ)၊ ဘာသဿု-လျှောက်စမ်းပါလော၊ ဣတိ အတ္ထော။

န ခေါ မေ ဘန္တေတိ-န ခေါ မေ ဘန္တေဟူသောစကားကို၊ ကိ-အဘယ်ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ အာဟ-လျှောက်သနည်း၊ ဟိ-ချဲ့၊ ပဏ္ဍိတ ပတိရူပကာနံ-အတုအယောင်ဖြစ်သော ပညာရှိတို့၏၊ သန္တိကေ-အထံ၌၊ ကထေတုံ-ပြောဆိုခြင်းငှာ၊ ဒုက္ခံ-ခဲယဉ်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ တေ-ထို အတုအယောင် ဟန်ဆောင်ပညာရှိတို့သည်၊ ပဒေပဒေ-ပုဒ်တိုင်းပုဒ်တိုင်း၌၊ အက္ခရေ အက္ခရေ-အက္ခရာတိုင်း အက္ခရာတိုင်း၌၊ ဒေါသမေဝ-အပြစ်ကိုသာလျှင်၊ ဝဒန္တိ-ပြောဆိုကြကုန်၏၊ ပန-ကား၊ ဧကန္တပဏ္ဍိတာ-ဧကန် ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကထံ-စကားကို၊ သုတွာ-ကြား၍၊ သုကထိကံ-ကောင်းစွာပြောဆိုအပ်သော စကားကို၊ ပသံသန္တိ-ချီးမွမ်းကြကုန်၏၊ ဒုက္ကထိတေသု-မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်သောကုန်သော၊ ပါဠိပဒ အတ္ထဗျဉ္ဇနေသု-ပါဠိဟူသောပုဒ်၊ ပုဒ်၏အနက်၊ အက္ခရာတို့တွင်၊ (တစ်နည်း) ပါဠိပဒ အတ္ထဗျဉ္ဇနေသု-ပါဠိဟူသောပုဒ်၊ ပုဒ်၏အနက်၊ ဝါကျတို့တွင်၊ ယံယံ-အကြင် အကြင်

ဘာရိယံ။ ။ဘရိတဗွံတိ ဘာရိယံ၊ ဘရဇာတ်၊ ဣ ပစ္စည်း၊ ထမ်းဆောင်ထိုက်သောဝန် (သဒ္ဒတ္ထ)၊ “ဝန်လေး”ကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထ၊ “ဘာရိယံ န ဟောတိ”သည် အဂရု၏ အဖွင့်။

ပဏ္ဍိတ ပတိရူပကာနံ။ ။အစိမ်းဖြစ်ပါလျက် မှည့်ရောင်ဝင်းနေသော သစ်သီးများကဲ့သို့ ပညာရှိအစစ် မဟုတ်ပါဘဲ ပညာရှိယောင်ဆောင်နေသော (ပညာရှိတို့တွင် ပါဝင်နေသော) ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို “ပဏ္ဍိတ ပတိရူပက”ဟု ဆိုသည်၊ ပတိရူပကာ-အတုအယောင် ဟန်ဆောင် ဖြစ်ကုန်သော+ပဏ္ဍိတာ-တို့တည်း၊ ပဏ္ဍိတ ပတိရူပကာ-တို့။

ပါဠိပဒ အတ္ထဗျဉ္ဇနသည်။ ဝိရုဇ္ဈတိ-အမှန်နှင့် ဆန့်ကျင်၏။ ဝါ-မှားနေ၏။ တံတံ-ထိုထို ပါဠိပဒ အတ္ထဗျဉ္ဇနကို၊ ဥဇုကံ-ဖြောင့်မှန်သည်ကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ဒေန္တိ-ပေးကြကုန်၏။ စ-ဆက်ဦးအံ့၊ ဘဂဝန္တရူပေါ-မြတ်စွာဘုရား၏ သဘောတော်နှင့် တူသောသဘောရှိသော၊ တစ်နည်း၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရားနှင့်၊ သဒိသော-တူသော၊ ဧကန္တ ပဏ္ဍိတောနာမ-ဧကန် ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ တေန-လို့ကြောင့်၊ န ခေါ် မေပေ၊ ဘဂဝန္တရူပေါဝါတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ။

ပါဠိပေ၊ ဗျဉ္ဇနေသု။ ။“ပါဠိသင်္ခါတေ ပဒေ၊ တဒတ္ထေ၊ တပုရိယာပန္နက္ခရေစ”ဟု လည်းကောင်း၊ “ဝါကျပရိယာယော ဝါ ဗျဉ္ဇနသဒ္ဓေါ”ဟုလည်းကောင်း ဋီကာသစ်၌ ၂-နည်း ဖွင့်၏။ ရှေ့နည်းအလို ဗျဉ္ဇနသဒ္ဓါသည် အက္ခရာဟူသော အနက်ဟော၊ နောက်နည်းအလို ဝါကျအနက်ဟောတည်း။ “အတ္ထံ+ဗျဉ္ဇယတိ ပကာသေတိ”အရ ဗျဉ္ဇနသဒ္ဓါသည် အနက်အဓိပ္ပါယ် အပြည့်အစုံကိုပြနိုင်သော “ဝါကျ”ဟူသော အနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်၏။

ဘဂဝန္တရူပေါ။ ။ရူပသဒ္ဓါသည် သဘောဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ သဘောဟူသည် လည်း ပညာရှိအစစ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဉာဏ်ပညာပင်တည်း။ ဘဂဝတော ရူပဝိယ ရူပ ယဿာတိ ‘ဘဂဝန္တရူပေါ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ သဘောတော်နှင့်တူသော သဘောရှိသူ၊ “မြတ်စွာ ဘုရားကဲ့သို့ ဧကန် ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်”ဟူလို။ [ဘဂဝတော ရူပဝိယ ရူပမဿာတိ ဘဂဝန္တရူပေါ၊ ဘဂဝါဝိယ ဧကန္တ ပဏ္ဍိတောတိ အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်၊ ယခုစာအုပ်တို့၌ကား “ဘဂဝတော သဒိသော”ဟု ရှိသည်။]

သာမညဗလပုစ္ဆာကထာအဖွင့် ပြီး၏။

ပူရဏကဿပဝါဒ အဖွင့်

၁၆၅။ ဧကမိဒါဟံတိ (ပဒဿ)-ဧကမိဒါဟံဟူသောပုဒ်၏။ ဧကံ ဣဒံ အဟံ (တိ)-ဧကံ ဣဒံ အဟံဟူ၍၊ (ပဒစ္ဆေဒေါကာတဗ္ဗော)။ [အဟံ-ဒကာတော်သည်၊ ဧကံ-တစ်ပါးသော၊ (သမယံ-၌၊ ဥပသင်္ကမိ-ချဉ်းကပ်ခဲ့ပါပြီ၊ဟု ပါဠိတော်၌စပ်၊) ဣဒံတိ နိပါတမတ္ထံ၊-ဋီကာ၊ဤအလို“ဧကံ+ဣဒံ”ဟုအောက်ခြိုက်ဖြင့် ပုဒ်မဖြတ်ရာ သို့သော် ခအောက်ခြိုက်ဖြင့်လည်းမူကွဲရှိ၏။] [ရှေးစာအုပ်များ၌“ဇတ္ထ သမ္မောဒနိယံ” ဟုရှိ၏။ “ဇတ္ထ-ဤ ဧကမိဒါဟံ အစရှိသောပါဌ်၌”ဟု ပေးပါ၊] သမ္မောဒနိယံ၊ပေ၊ ဝီတိသာရေတွာတိ-ကား၊ သမ္မောဒဇနကံ-ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ သရိတဗ္ဗယုတ္တကံ-အမှတ်ရခြင်းအား သင့်လျော်သော၊ ဝါ-အမှတ်ရထိုက်သည်၏

သမ္မောဒနိယံ။ ။သမ္မောဒဇနကံဖြင့် ဇနေတိတဒ္ဓိတ်ကို ပြ၏။ သမ္မောဒီယတေ-ဝမ်းမြောက် ခြင်း၊ သမ္မောဒနံ-ခြင်း၊ “သမ္မောဒနံ-ကို+ဇနေတိတိ သမ္မောဒနိကာ”ဟု ဖြစ်သင့်လျက်“ကကို ယပြု” ဟု အမွဉ်သုတ်ဋီကာ၌ ဖွင့်လတံ့၊ ဤအလို နိ၌ ရဿရှိရပေလိမ့်မည်။ [ကထာဝုရ် ဣတ္ထိလိန်၊ “သမ္မောဒနိယံ”ကာ ဒုတိယန္တတည်း။]

အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော၊ ကထံ-စကားကို၊ ပရိယောသာပေတွာ-ပြီးဆုံးစေပြီး၍၊
 (“ဧကမန္တံ နိသီဒိ” ဌ်စပ်)။

၁၆၆။ ကရောတောတိ၊ ကာရယတောတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊
 (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗျော၊) ကရောတောတိ-ကား၊ သဟတ္တာ-မိမိလက်ဖြင့်၊
 (ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ်)၊ ကရောန္တဿ-ပြုသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်
 သည်လည်းကောင်း၊ (“န ကရိယတိ ပါပံ” ဌ်စပ်) ကာရယတောတိ-ကား၊ အာဏတ္ထိ
 ယာ-စေခိုင်းခြင်းဖြင့်၊ ကာရောန္တဿ-ပြုစေသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ပြုစေသော
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ [နောက်၌လာမည့် ကောင်းမှု မကောင်းမှုအားလုံးနှင့်
 ဆိုင်အောင် ကရဓာတ်ဖြင့် ရှေးဦးစွာ အကျဉ်းချုပ်ပြသည်၊ ကောင်းမှုကိုဖြစ်စေ၊
 မကောင်းမှုကိုဖြစ်စေ ကိုယ်တိုင်ပြုသူသည်လည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးကို အပြုခိုင်း
 သူသည်လည်းကောင်း ပြုအပ်သည်မမည်ပါ-ဟူလို။] ဆိန္နတောတိ-ကား၊ ပရေသံ-
 သူတစ်ပါးတို့၏၊ ဟတ္တာဒိနိ-လက်အစရှိသည်တို့ကို၊ ဆိန္နန္တဿ-ဖြတ်သော်လည်း
 ကောင်း၊ ဝါ-ဖြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ [ဟတ္တာဒိနိတိ ဟတ္ထပါဒ
 ကဏ္ဍနာသာဒိနိ-ငှိကာ။] ပစတောတိ-ကား၊ ပရေ-သူတစ်ပါးတို့ကို၊ ဒဏ္ဍေန-
 ဒုတ်ဖြင့်၊ ပိဋ္ဌေန္တဿဝါ-ညှင်းဆဲသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ညှင်းဆဲသော ပုဂ္ဂိုလ်
 သည်လည်းကောင်း။ [အချို့ စာအုပ်၌ “တဇ္ဇေန္တဿဝါ” ဟု ရှိသေး၏၊ “ဝါ-
 တစ်နည်း၊ တဇ္ဇေန္တဿ-ခြိမ်းချောက်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ခြိမ်းချောက်သော
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း” ဟု ပေးပါ။]

သာရဏီယံ။ ။ သရိတဗ္ဗယုတ္တကံဖြင့် ကံဟောအနိယပစ္စည်းကို ပြ၏၊ အခြားနေရာ၌
 “သရိတဗ္ဗဘာဝတော” ဟု ရှိသောကြောင့် သာ၍ရှင်း၏၊ ဤနေရာ၌ “သရိတဗ္ဗယုတ္တကံ” ဟု
 ရှိသောကြောင့် တဗ္ဗပစ္စည်းကို ဟောဟောဟုကြံ၍ “သရိတဗ္ဗဿ-အား+ယုတ္တာ-သင့်လျော်သော
 ကထာတည်း၊ သရိတဗ္ဗယုတ္တကာ၊ [သရိတဗ္ဗယုတ္တကံတိစ သရဏာနုတ္တဝိကံတိ အတ္ထော၊-
 ငှိကာသစ်။] (တစ်နည်း) သရိတဗ္ဗ၌ ဘာဝဗ္ဗဓာနကြံ၍ “သရိတဗ္ဗယုတ္တကာ-အောင်မေထိုက်
 (အမှတ်ရထိုက်)သည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သောကထာ” ဟုလည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ “သရိတဗ္ဗာတိ
 သရဏီယာ” ဟု ဖြစ်သင့်လျက် “သာရဏီယံတိ ဒီဃံ ကတွာ ဝုတ္တံ” ဟု အဗ္ဗဋ္ဌသုတ်ငှိကာ
 ဖွင့်လတ်။ [အခြားနည်းများကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာငှိကာ ဝေရဉ္စကဏ္ဍ၌ ပြထားပြီ၊ အဗ္ဗဋ္ဌသုတ်
 ၌လည်း တွေ့ရဦးလတ်။]

ပစတော။ ။ ပစနံ-ပစနဟူသည်၊ ဒဟနံ-မီးတိုက်ခြင်း၊ ဝိဗာဓနံ-(မီးတိုက်သကဲ့သို့
 ပူပန်ရအောင်) နှိပ်စက်ခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဒဏ္ဍေန ပိဋ္ဌေန္တဿ” ဟု ဖွင့်သည်၊ မဇ္ဈိမ
 နိကာယ် အပဏ္ဏကသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ “တဇ္ဇေန္တဿဝါ” ဟု တစ်နည်းဖွင့်သေး၏၊ ထို
 ခြိမ်းချောက်ခြင်းကိုလည်း “ဒဏ္ဍေန” အရ နှုတ်လှံထိုးခြင်းဟူသော ဒဏ္ဍဖြင့် သိမ်းယူနိုင်သော
 ကြောင့် ဤအဋ္ဌကထာ၌မဖွင့်တော့ဟု ငှိကာဆို၏၊ ထိုငှိကာဆရာ၏လက်ထက်၌ “တဇ္ဇေန္တဿ”
 ဟု မရှိခဲ့၊ ယခုစာအုပ်များ၌ကား ရှိနေပြီ။

သောစယတော သောစာပယတောတိ-ကား၊ ပရဿ-သုတစ်ပါး၏၊ ဘဏ္ဍာ
ဟရဏာဒိဟိ-ဘဏ္ဍာကိုခိုးဆောင်ခြင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ သောက်-ဝမ်းနည်းကြောင်း
ကို၊ ဝါ-ဝမ်းနည်းခြင်းကို၊ သယံ-ကိုယ်တိုင်၊ ကရောန္တဿပိ-လည်းကောင်း၊
ဝါ-လည်းကောင်း၊ ပရေဟိ-သုတစ်ပါးတို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ ကာရာပေန္တဿပိ-
လည်းကောင်း၊ ဝါ-ပြုစေသောပုဂ္ဂိုလ်သည် လည်းကောင်း။

ကိလမတော ကိလမယတောတိ-ကား၊ အာဟာရ၊ ပေ၊ ပဝေသနာဒိဟိ-အာဟာရ
ကို ဖြတ်ခြင်း၊ ထောင်သို့ ဝင်ခြင်းအစရှိသော အမှုတို့ဖြင့်၊ သယံ-ကိုယ်တိုင်၊
ကိလမန္တဿပိ-အပင်ပန်းခံသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အပင်ပန်းခံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်
လည်းကောင်း၊ ပရေဟိ-မိမိစကားကို နားထောင်မည့် သုတစ်ပါးတို့သည်၊ ဝါ-
တို့ကို၊ ကိလမာပေန္တဿပိ-အပင်ပန်းခံစေသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အပင်ပန်းခံစေ

သောစယတော။ ။ဘူဝါဒိ သုစဇာတ်သည် သောကအနက်ကို ဟော၏၊ ဣယပစ္စည်းသက်
၍ “သောစယ”ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “သောက် ကရောန္တဿ”ဟု ဖွင့်သည်၊ [ကာရိတ်ဝင်သော
အကမ္မဇာတ်ကို ဧကကမ္မကဇာတ်ဖြင့် ဖွင့်ခြင်းတည်း။] သောကဟူရာ၌ နှိပ်စက်သောမိမိ၏
သောကမဟုတ်၊ အနှိပ်စက်ခံရသူ၏ သောကတည်း၊ ထို့ကြောင့် သောက်ကို “သောကကာရဏံ”
ဟု ဖွင့်ကြသည်၊ သူ၏ဘဏ္ဍာကိုခိုးယူခြင်းစသော အမှုသည် သူ၏ သောကဖြစ်ဖို့ရန်
အကြောင်းတည်း။

တစ်နည်း။ ။သောက်ကို “သောစန-ဝမ်းနည်းခြင်း”ဟု ဖွင့်ကြသေး၏၊ ထိုသို့ဖွင့်ရာ၌
“ပရဘဏ္ဍဟရဏ စသည်သည် အကြောင်း၊ သောကဖြစ်ခြင်းကား အကျိုးတည်း၊ [သောစနံ
တိပိ ယုဒ္ဓတိ၊ ကာရဏသမ္ပာဒနေန-ဘဏ္ဍဟရဏစသော အကြောင်းကို ပြီးစေခြင်းအားဖြင့်၊
ဖလဿာပိ-သောကတည်းဟူသော အကျိုး၏လည်း၊ ကတဘာဝတော-ပြုအပ်ပြီး၏ အဖြစ်
ကြောင့်တည်း၊-ဋီကာသစ်၌ “ကတ္တဗ္ဗတော”ဟု ရှိ၏။]

ပရေဟိ ကာရာပေန္တဿပိ။ ။ဤအဖွင့်သည် “သောစာပယတော”ဟု ကာရိတ် ၂-
ချက်ဆင့်သောပုဒ်၏ အဖွင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာစာအုပ်များ၌ “သောစာပယတော
သောစာပယတောတိ ပရဿ ဘဏ္ဍဟရဏာဒိဟိ သောက် သယံ ကရောန္တဿပိ
(သောစယတော အဖွင့်) ပရေဟိ ကာရာပေန္တဿပိ (သောစာပယတော အဖွင့်)”ဤသို့
ပါ၌ရှိမှ စာသွားဖြောင့်၏၊ ပိသဒ္ဓါဖြင့် “ကရောန္တဿပိ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ကာရာပေန္တဿပိ”
ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ပုံကိုထောက်၍ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၌ “သောစယတော သောစာပယတောတိ”
ဟု တစ်ပေါင်းတည်း တည်ထားကြောင်း သိသာ၏။ [မဇ္ဈိမပံ ဂဟပတိဝဂ်၊ အပဏ္ဏကသုတ်
အဋ္ဌကထာ၌ ထိုသို့ တစ်ဆက်တည်း ဖွင့်ထား၏၊ သို့သော် တည်ပါ၌မူ “သောစာပယတော”
ကျနေဟန် တူသည်။]

ပရေဟိ ကိလမာပေန္တဿပိ။ ။ပရေဟိကို “အတ္တနော ဝစနကရေဟိ”ဟု ဤပုဒ်ကျမှ
တမင်လာဖွင့်ကြ၏၊ ထိုသို့ ဖွင့်ကြခြင်း၏ အလိုမှာ-မိမိစကားကို နားထောင်မည့် သုတစ်ပါး
တို့ကို မိမိကဲ့သို့ ပင်ပန်းစေရ (အပင်ပန်း အခံခိုင်းရ)မည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ “သင်တို့လဲ
ငါကဲ့သို့ အပင်ပန်းခံကြပါ”-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် အာဟာရပစ္စေဒ ဗန္ဓနာဂါရပဝေသတို့သည်

သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဖန္ဒတော ဖန္ဒာပယတောတိ-ကံး၊ ဖန္ဒန္တံ-
တုန်လှုပ်တတ်သော၊ ပရံ-သူတစ်ပါးကို၊ ဖန္ဒနကာလေ-တုန်လှုပ်ရာအခါ၌၊
[တစ်နည်း၊ ဗန္ဒနကာလေ-နှောင်ဖွဲ့ရာအခါ၌] သယံပိ-ကိုယ်တိုင်လည်း၊ ဖန္ဒတော-
တုန်လှုပ်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-တုန်လှုပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ပရံပိ-
ကိုလည်း၊ ဖန္ဒာပယတော-တုန်လှုပ်စေသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-တုန်လှုပ်စေသော
ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ပါဏမတိပါတာပယတောတိ-ကံး၊ ပါဏံ-သတ္တဝါကို၊
ဟနန္တဿာပိ-ကိုယ်တိုင်သတ်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ကိုယ်တိုင်သတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်
သည်လည်းကောင်း၊ ဟနာပေန္တဿာပိ-သူတစ်ပါးကို သတ်စေသော်လည်းကောင်း၊

မိမိရာ သူတစ်ပါးတို့ပါ ပင်ပန်းခြင်း၏အကြောင်းတို့တည်း”ဟု မှတ်ပါ။ ပဝေသနကိုလည်း
[ဝင်ခြင်း”ဟု ပေးပါ။ “ပဝေသနံ သာဒယတိ”၌ ပဝေသနပုဒ်မျိုးတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ “ကိလမန္တဿာပိ ကိလမာပေန္တဿပိ”ဟု သုဒ္ဓကတ္တားအနက်၊
ဟေတုကတ္တားအနက်ကို တစ်ဝါကျတည်းပေါင်း၍ ပိသဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့် သံဝဇ္ဇေတဗ္ဗ
၌လည်း ပါဠိတော်အတိုင်း “ကိလမတော ကိလမယတောတိ”ဟု ၂-ပုဒ်ရှိသင့်သည်။ [“ဖန္ဒတော
ဖန္ဒာပယတော”၌ သံဝဇ္ဇေတဗ္ဗ ၂-ပုဒ်လုံး တွဲလျက်ရှိသည်။]

ပရံ ဖန္ဒန္တံ။ ။ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်နေသော သူတစ်ပါးကို “ပရံ ဖန္ဒန္တံ”ဟု ဆိုသည်။
“ဘာကြောင့် ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်နေသနည်း”ဟု မေးလျှင် “မိမိက နှိပ်စက်သောကြောင့်”ဟု
ဖြေပါ။ ဤပုဒ်၏စပ်ရာ မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓဝဂ္ဂ(၃) ဒိဋ္ဌိသံယုတ်၊ သောတာပတ္တိဝဂ်၊
ကရောတောသုတ်အဖွင့်၌ “ဖန္ဒနကာလေ”နေရာဝယ် “ဗန္ဒနကာလေ”ဟု သီဟိုဠ်မှ ရှိပါသတဲ့၊
ထိုမူကွဲကပင် ကောင်းသည်ဟု ထင်၏။ ဘာကြောင့်နည်း....“ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်နေသူကို
ချုပ်နှောင်ရာ ထောင်ချရာအခါ၌”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသောကြောင့်တည်း။

သယမ္ပိ ဖန္ဒတော။ ။“ပရဿ ဝိဗာဓနပယောဂေန-သူတစ်ပါးကို မိမိကနှိပ်စက်ကြောင်း
ပယောဂကြောင့်၊ သယံ ဖန္ဒတော”ဟု ငိုကာတို့ ဖွင့်ကြ၏။ ငိုကာသစ်၌ “အတ္တနာ ကတေန
(မိမိကပြုအပ်သော)”ဟု ဝိသေသန အပိုပါခြင်းသာ ထူး၏။

ဖန္ဒတော ဖန္ဒာပယတော။ ။မိမိကနှိပ်စက်သောကြောင့် သူတစ်ပါးတို့ ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်
နေသည်ကို “ဖန္ဒာပယ-တုန်လှုပ်စေ”ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ မိမိနှိပ်စက်မှုကြောင့် သူတစ်ပါး
တုန်လှုပ်နေသည်ကို မြင်ရသဖြင့် မိမိလည်း တုန်လှုပ်လာသည်ကို “ဖန္ဒ”ဟု ဆိုသည်။

ပါဏမတိပါတယတော။ ။စာအုပ်တို့၌ “ပါဏမတိပါတာပယတော”ဟုရှိ၏။ ပါဏာတိ
ပါတမှလာသော ပုဒ်ဖြစ်၍ “ပါဏမတိပါတယတော”ဟု ရှိမှကောင်းသည်။ သို့သော် သဒ္ဓါ
မတတ်သော တိတ္ထိဆရာကြီးဖြစ်၍ “ပါဏမတိပါတာပယတော”ဟု သုံးစွဲထားဟန် တူသည်။
“အတိ-လျင်စွာ+ပါတယ(ပါတာပယ)-ကျစေ”ဟူရာ၌ “ကိုယ်တိုင် သတ်ခြင်း၊ သူတစ်ပါးကို
သတ်စေခြင်းဟူသော သာဟတ္ထိကပယောဂ၊ အာဏတ္ထိကပယောဂ ၂-မျိုးလုံးရသောကြောင့်
“ပါဏံ ဟနန္တဿပိ ဟနာပေန္တဿပိ”ဟု ဖွင့်သည်။

ဝါ-သူတစ်ပါးကို သတ်စေသောပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ (“န ကရိယတိ ပါပံ” ဌ်စပ်)၊ ဧဝံ-တူ၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့၌၊ ကရဏ၊ပေ၊ ဝသေနေဝ-ကိုယ်တိုင်ပြုခြင်း၊ သူတစ်ပါးကို ပြုစေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ပင်၊ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

သန္တိတိ-ကား၊ ယရသန္တိ-အိမ်၏အစပ်ရှိသော နံရံကို၊ (“ဆိန္ဒတော-ဖေါက်ဖျက်သော်လည်းကောင်း၊” ဌ်စပ်) နိလ္လောပံတိ-ကား၊ မဟာဝိလောပံ-အကြီးအကျယ် လုယက်၍၊ (“ဟရတော-ဆောင်သော်လည်းကောင်း” ဌ်စပ်)၊ ဧကာဂါရိကံတိ-ကား၊ ဧကမေဝဃရံ-တစ်အိမ်တည်းကိုပင်၊ ပရိဝါရေတွာ-ဝန်းရံ၍။ (ဝိုင်း၍)၊ ဝိလုမ္မနံ-လုယက်ခြင်းကို၊ (ကရောတော ဌ်စပ်)၊ ပရိပန္နေတိ-ကား၊ အဂတာဂတာနံ-လာကုန် လာကုန်သော လူတို့ကို၊ အစ္ဆိန္နနတ္ထံ-လုယူခြင်းအကျိုးငှာ၊ မဂ္ဂေ-လမ်း၌၊ တိဋ္ဌတော-တည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-တည်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း။

ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ၊ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။အတိပါတယတော၌ တစ်ပုဒ်တည်းပင်ဖြစ်သော်လည်း “ကိုယ်တိုင်သတ်ခြင်း”ဟူသော သုဒ္ဓကတ္တားအနက်၊ “သူတစ်ပါးကို သတ်စေခြင်း”ဟူသော ဟေတုကတ္တားအနက်ကို သိရသကဲ့သို့၊ ထို့အတူ ပါဠိတော်၌ “အဒိန္နံ အာဒိယတော၊ပေ၊ မုသာ ဘဏတော”ဟု တစ်ပုဒ်တည်းစီရှိပါသော်လည်း “သူ့ဥစ္စာကို ကိုယ်တိုင်ယူခြင်း၊ သူတစ်ပါးကို ယူစေခြင်း၊ပေ၊ မုသာကို ကိုယ်တိုင် ပြောခြင်း၊ သူတစ်ပါးကို ပြောစေခြင်း”အား ဖြင့် ၂-ပါးစီသောအနက်ကို သိပါလေ-ဟူလို။

ယရသန္တိ။ ။ယရဿ ဘိတ္တိ အန္တောစ ဗဟိစ သန္တိတာ(အစပ်ရှိသည်)ဟုတွာ ဌိတာ ယရသန္တိ-ဒီကာ၊ အိမ်၏ အတွင်းအပြင်၌ အစပ်ရှိသည်ဖြစ်၍ တည်သော နံရံကိုပင် “ယရသန္တိ” ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ “သန္တိ-အစပ်ရှိသော အိမ်နံရံကို”ဟု ပေးပါ၊ [ဒီကာသစ်ကား “ယရဘိတ္တိယာ အန္တောစ ဗဟိစ သန္တိ ယရသန္တိ”ဟု ဆဋ္ဌိတပျူရိသ် ဖွင့်လေ၏၊ “သန္တိ-အိမ်နံရံ၏ အစပ်ကို”ဟု ပါဠိတော် ပေးစေလိုသည်။ သို့သော် အစပ်ဟူသည် စပ်ခြင်း ကြိယာသာဖြစ်၍ ဖေါက်မှုကို ပြု၍မဖြစ်၊ အစပ်ရှိသော နံရံကိုသာ ဖေါက်မှုကိုပြု၍ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဒီကာသစ်အဖွင့်ကို စဉ်းစားပါ။

နိလ္လောပံ။ ။ပါဠိတော်၌ “နိလ္လောပံ ဟရတော”ဟုရှိ၏၊ နိ(နိရဝသေသံ)-အကြွင်းအကျန် မရှိအောင်၊ လောပေါ-လုလက်ခြင်းတည်း၊ နိလ္လောပေါ-ခြင်း၊ “မဟာဝိလောပံ”ကား အဓိပ္ပါယ် အဖွင့်တည်း၊ ပါဠိတော်၌ “နိလ္လောပံ-အကြွင်းမရှိအောင် လုယူ၍”ဟု ကြိယာဝိသေသနပေး။

ဧကာဂါရိကံ။ ။ဧကာဂါရေ+နိယုတ္တော+ဝိလောပေါ ဧကာဂါရိကော-တစ်အိမ်၌ယှဉ်သော လုယူခြင်း၊ အဋ္ဌကထာ၌ အဓိပ္ပါယ်ပေါ်အောင် ဖွင့်ထားသည်။ “ဧကာဂါရိကံ-တစ်အိမ်၌ယှဉ်သော လုယူခြင်းကို၊ ကရောတော”ဟု ပါဠိတော်၌ပေး။

ပရိပန္နေ။ ။ပါဠိတော်ဝယ် “ပရိပန္နေ တိဋ္ဌတော”ဟုရှိ၏၊ “လမ်းခရီး၌ တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်”ဟု သာမညဆိုသော်လည်း မကောင်းမှုပြုပုံကို ပြနေသော အရာဌာနအားလျော်စွာ “လာလာသမျှ လူတို့ကို လုယူဖို့ရန် လမ်း၌တည်သည်”ဟု သိနိုင်ရကား “အာဂတာဂတာနံ

ကရော၊ပေ၊ ပါပံတိ-ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ (ဒီပေတိဋ္ဌစပ်)၊ ယံကိဉ္စိ-အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော၊ ပါပံ-မကောင်းမှုကို၊ ကရောမိ-၏၊ ဣတိ သညာယ-ဤသို့သော အမှတ်ဖြင့်၊ ကရောတောပိ-ပြုပါသော်လည်း၊ ဝါ-ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ (ဆဋ္ဌိကတ္တား)၊ ပါပံ-ကို၊ န ကရီယတိ-မပြုအပ်၊ (ပြုအပ်သည်မမည်၊ ပြုရာမရောက်-ဟူလို)၊ ပါပံ-သည်၊ နတ္ထိ၊ ပန-ထိုသို့ပင် ပြုရာမရောက်ပါသော်လည်း၊ သတ္တာ-တို့သည်၊ ပါပံ-ကို၊ ကရောမ-ငါတို့ ပြုကြကုန်၏၊ ဣတိ ဧဝံ သညိနော-ဤသို့သော အမှတ်ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-နံ၏၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြု၏။

အစ္ဆိန္နနတ္ထံ”ဟု အပိုထည့်၍ဖွင့်သည်၊ [ပရိပန္နေ တိဋ္ဌတောတိ ဧတ္ထ အစ္ဆိန္နနတ္ထမေဝ တိဋ္ဌတီတိ ပကရဏတော (အရာအားလျော်စွာ) သိဒ္ဓေါတိ ဒသေတိ အာဂတာဂတာနန္တိ အာဒိနာ၊-ဋီကာသစ်။] ဤအလို ပရိအနက် မရှိဟု ကြံပါ။

တစ်နည်း။ ။လာလာသမျှလူကို လုယူခြင်းအနက်ကို ပရိပုဒ်ကပြ၏၊ ဤအလို “ပရိ-ပတ်ဝန်းကျင်မှ လာသမျှလူတို့ကို လုယူခြင်းအကျိုးငှာ၊ ပန္နေ-လမ်းခရီး၌၊ တိဋ္ဌတော-တည်သော်လည်းကောင်း”ဟု ပေးပါ၊ ဋီကာ၌ကား “ပရိတော သဗ္ဗသော ပန္နေဟနနံ ပရိပန္နော”ဟု ပြု၏၊ ပဏ္ဏာသဋီကာ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းရှိ၏၊ “ပတ်ဝန်းကျင် အလုံးစုံအားဖြင့် လမ်းခရီး၌ တိုက်ခိုက်လုယူခြင်းကို ပရိပန္န ခေါ်သည်”ဟူလို၊ ထို အဖွင့်အတိုင်းကား “တိဋ္ဌတော”၌ စပ်၍ မရပါ၊ ပါဠိပျက်နေဟန်တူပါသည်။

န ကရီယတိ ပါပံ။ ။“သူ့အသက်ကို သတ်ခြင်း၊ သူ့ဥစ္စာကို ယူခြင်း”စသောအမှုကို ပြုရာ၌ အသတ်ခံရသူ အခိုးခံရသူ၏ အနှစ်အသားမှာ အတ္တတည်း၊ ထို အတ္တကို မည်သူမျှ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလွှဲအောင် (သေအောင်၊ ဆင်းရဲအောင်) မပြုနိုင်၊ အတ္တ၏ ခန္ဓာအိမ်ဖြစ်သော ကိုယ်ကား ထင်းတုံးကဲ့သို့ စိတ်စေတနာမရှိသော အရာဝတ္ထုသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပါဏာတိ ပါတစသော အမှုကိုပြုသည်ဟု လူတို့က ထင်ကြသော်လည်း အတ္တကို မထိခိုက်သောကြောင့် ပြုရာမရောက်”ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုသို့ ပြုရာမရောက်သောကြောင့် “နတ္ထိ ပါပံ-မကောင်းမှု ဆိုတာ မရှိ”ဟု ဆိုလိုသတတ်။ [အတ္တ၏အဓိပ္ပါယ်ကို သဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ အခန်း၌ ရှုပါ။]

ပြုရာရောက်ပုံ။ ။တိတ္ထိဆရာကြီး၏ အယူအားဖြင့် အတ္တကို မထိခိုက်သောကြောင့် “မကောင်းမှုကို ပြုရာမရောက်”ဟုယူသော်လည်း ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အလိုအားဖြင့်ကား “အတ္တသည် ပင် မရှိ၊ ရုပ်နာမ်သာ ရှိ၏”၊ ဒါးဖြင့် ခုတ်သတ်မှုစသည်ကို ပြုသောအခါ ဖြစ်ဆဲ မဟာဘုတ် ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ထိသောကြောင့် ထိုရုပ်နာမ်သည် တည်သင့်သည့်အချိန်တိုင်အောင် အစဉ်အဆက် မတည်နိုင်တော့ဘဲ အစဉ်ပြတ်လေ၏၊ ထိုသို့ တည်သင့်သမျှ မတည်စေဘဲ အစဉ်ပြတ်စေခြင်း ကိုပင် “သတ်ခြင်း”ဟု ခေါ်ရသည်။ [အကျယ်ကို အဋ္ဌသာလိနိဘာသာဋီကာ ဒွါရကထာ၌ ရှုပါ။] မုသားပြော၍ အပြောခံရသူ၏ ရုပ်နာမ်ကို ဒုက္ခဖြစ်စေခြင်း စသည်၌လည်း နည်းတူ သိစစ်ပါ။

ခုရပရိယန္တေနာတိ-ကား၊ ခုရနေမိနာ-သင်တုန်းဟူသော အကွပ်ရှိသော၊ ဝါ-
တစ်နည်း၊ ခုရဓာရသဒိသ ပရိယန္တေန-သင်တုန်းသွားနှင့်တူသော အဆုံးအပိုင်း
အခြားရှိသော၊ (“စက္ကေန-စက်လက်နက်ဖြင့်”ဟူသော ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဧကံ
မံသခလံတိ-ကား၊ ဧကံ-တစ်ခုတည်းသော၊ မံသရာသိ-အသားစုကို၊ (“စေပိ
ကရေယျ”ဟူသော ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ပုဉ္ဇတိ-ပုဉ္ဇဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ တဿေဝ-
ထို ခလသဒ္ဓါ၏ပင်၊ ဝေဝစနံ-ဝေဝစပရိယာယ် စကားလွယ်တည်း၊ တတော
နိဒါနံတိ-ကား၊ ဧကမံသခလကရဏနိဒါနံ-တစ်ခုတည်းသော အသားစုကို ပြုခြင်း
ဟူသော အကြောင်းရှိသော၊ (“ပါပံ”ဟူသော ပါဠိတော်၌စပ်)။

ဒက္ခိဏန္တိ-ကား၊ ဒက္ခိဏတီရေ-ဂင်္ဂါမြစ်၏ တောင်ဘက်ကမ်း၌၊ မနုဿာ-
တို့သည်၊ ကက္ခဠာ-ခက်ထန်ကုန်သည်၊ ဒါရဏာ-ကြမ်းကြုတ်ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)၊
တေ-ထို တောင်ဘက်ကမ်း၌နေသော လူတို့ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ ဟနန္တောတိ အာဒိ-
အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ၊ ဥတ္တရတီရေ-ဂင်္ဂါမြစ်၏ မြောက်ဘက်ကမ်း၌၊
(မနုဿာ-တို့သည်)၊ သဒ္ဓါ-သဒ္ဓါတရားရှိကုန်သည်၊ ပသန္နာ-ရတနာ ၃-ပါး၌
ကြည်ညိုကုန်သည်၊ ဗုဒ္ဓမာမကာ-ဘုရားဟူသော ကိုယ့်ဥစ္စာရှိကုန်သည်၊ ဝါ-
ဘုရားကို မြတ်နိုးကုန်သည်၊ ဓမ္မမာမကာ၊ သံဃမာမကာ၊ ဟောန္တိ။ [အချို့စာအုပ်၌

ခုရပရိယန္တေန။ ။ပါဠိတော်၌ “ခုရပရိယန္တေန စေပိ စက္ကေန”ဟု ရှိ၏၊ “စက်ဘီး
(လှည်းဘီး)၏ အဆုံးအပိုင်းအခြား”ဟူသည် “နေမိ”ဟူသော အကွပ်တကူတည်း၊ ထို့ကြောင့်
ပရိယန္တကို “နေမိ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ခုရော+ပရိယန္တော ယဿာတိ ခုရပရိယန္တ၊ (စက္ကံ)၊
ဤအလို “သင်တုန်းတည်းဟူသော အကွပ်တကူရှိသော”ဟု ပေးပါ။ [ခုရနေမိနာတိ-နိဿိတ
ခုရမယနေမိနာ (သွေးအပ်ပြီးသော သင်တုန်းတည်းဟူသော အကွပ်တကူရှိသော)-ဋီကာ။]

ခုရပေ၊ ပရိယန္တေနဝါ။ ။ခုရအရ “သင်တုန်းကိုမယူဘဲ သင်တုန်းသွားကဲ့သို့ ထက်လှစွာ
သော အရာဝတ္ထုကို ယူပါ”ဟု သိစေလို၍ “ခုရဓာရသဒိသ”ဟု တစ်နည်းဖွင့်သည်၊ ဤအလို
“သင်တုန်းသွားနှင့်တူသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော”ဟု ပေးပါ။ [“စက္ကံ”ဟု နပုလ္လိန်ရှိ၏၊
ဤနေရာ၌ စက်ဘီးပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော စက်လက်နက်တစ်မျိုးကို “စက္ကံ”ဟုခေါ်သည်၊ ထိုလက်နက်
၏ အဆုံးဖြစ်သော အကွပ်တကူနေရာ၌ သင်တုန်းကဲ့သို့ ထက်နေသည်”ဟုလို။]

တတော နိဒါနံ။ ။ပါဠိတော်ရှေ့နား၌ “ဧကံ မံသခလံ၊ ပေ၊ ကရေယျ”ဟု ရှိခဲ့သောကြောင့်
တတော၏စွဲနက်ကို “ဧကမံသခလ ကရဏ”ဟု ညွှန်ပြသည်၊ ဝိဂြိုဟ်မှာ “တတော+နိဒါနံ
ယဿာတိ တတော နိဒါနံ”ဟု ပြ၍ ပါပံကို အရကောက်ပါ၊ (တစ်နည်း) ကမ္မဓာရသမာသံ
ပြ၍ “ထို တစ်ခုသောအသားစုကို ပြုခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်”ဟုလည်း ပေးနိုင်၏၊
တတော၌ တော ပစ္စည်းသည် နိဒါနံနှင့် အရတူအောင် ပဌမာအနက်၌သက်၍ (တစ်နည်း-
ဝိဘတ်ကို တောပြု၍) ထို တော ပစ္စည်းမကြေသော အလုတ္တသမာသံတည်း။

“သတ္တာ”ဟုရှိ၏ မကောင်း၊ သတ္တဝါအားလုံးကို မရ၊ လူကိုသာရသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့က “မနုဿာ”ပုဒ်ကို လိုက်စေရသည်။] တေ-ထို မြောက်ဘက်ကမ်း၌နေသော လူတို့ကို၊ သန္တာယ-၍၊ ဒဒန္တောတိအာဒိ-အစရှိသောစကားကို၊ အာဟ။[ဗုဒ္ဓမာမကာ စသောပုဒ်တို့၏ ရုပ်ပြီးပုံကို ပါဠိကဏ္ဍဘာသာဋီကာ ဝေရဉ္စကဏ္ဍအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

တတ္ထ-ထို ဒဒန္တောအစရှိသော ပါဠိ၌၊ ယဇန္တောတိ-ကား၊ မဟာယာဂ-ယဇ်ကြီးကို၊ ကရောန္တော-ပြုလျက်၊ (“ဂစ္ဆေယျ”ဟူသောပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဒမေနာတိ-ကား၊ ဣန္ဒြိယဒမေန-စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဥပေါသထကမ္မေန-ဥပုသ်စောင့်သုံးမှုကြောင့် လည်းကောင်း၊ သံယမေနာတိ-ကား၊ သီလသံယမေန-သီလကို စောင့်စည်းခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ သစ္စဝဇ္ဇေနာတိ-ကား၊ သစ္စဝစနေန-မှန်ကန်သော စကားကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာဂမောတိ-ကား၊ အာဂမနံ-လာခြင်းသည်၊ ပဝတ္တိ-ဖြစ်ခြင်းသည်၊ (“နတ္ထိ”ဟုပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဣတိအတ္ထော၊ သဗ္ဗထာပိ-အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ ပါပပုညာနံ-မကောင်းမှု ကောင်းမှုတို့၏၊ ကြိယမေဝ-ပြုအပ်ကုန်သည်၏

ဒမေန။ ။“ဒမနံ ဒမော”ဟုပြုလျှင် စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်းရ၏၊ “ဒမတိ ဒေတေနာတိ ဒမော”ဟုပြုလျှင် စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမကြောင်းဖြစ်သော ဥပုသ်စောင့်သုံးမှုကိုရ၏၊ ထို့ကြောင့် ၂-နည်းဖွင့်သည်။

သံယမေန။ ။သံယမနံ-စောင့်စည်းခြင်း၊ သံယမော-ခြင်း၊ ကိုယ်နှင့်နှုတ်ကို စောင့်စည်းခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “သီလ သံယမေန”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဥပုသ်စောင့်ခြင်းလည်း သီလပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဥပုသ်သီလမှ တစ်ပါးသော (ဥပုသ်မစောင့်ဘဲ ကျင့်ရသော) ငါးပါးသီလ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလ စသည်ကို “သံယမ”အရ ယူပါ၊ သီလသံယမေနာတိ တဒညေန ကာယိက ဝါစသိက သံဝရေန၊-ဋီကာသစ်။]

သစ္စဝဇ္ဇေန။ ။ဝဇ္ဇတေ (ဝဒီယတေ)-ပြောဆိုအပ်၏၊ ဣတိ ဝဇ္ဇံ၊ သစ္စံ+ဝဇ္ဇံ သစ္စဝဇ္ဇံ-မှန်ကန်သော စကား၊ ဤ သစ္စဝဇ္ဇကို သီးခြားထုတ်၍ ပြခြင်းသည် လူအများက အလွန်လေးစားအပ်သော ကောင်းမှုဟု သမုတ်ထားသောကြောင့်တည်း၊ ထို သစ္စဝဇ္ဇကောင်းမှုကြောင့်လည်း “ပုည”မဖြစ်ဟု ပယ်သည်၊ မှန်၏-အကုသိုလ်တို့တွင် မုသားသည် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သကဲ့သို့ (မုသားပြောတတ်သူသည် မည်သည့် မကောင်းမှုမဆို ပြုတတ်သကဲ့သို့) ကောင်းမှုတို့တွင်လည်း သစ္စဝါစာသည် အလေးအပြုအပ်ဆုံး ကောင်းမှုဖြစ်ရကား သစ္စာဆိုမှုကြောင့် အကျိုးအမျိုးမျိုး ခံစားကြရဘူးလေသည်။

ပဝတ္တိ။ ။“အာဂမနံ-လာခြင်း”ဟူသည် တစ်နေရာမှ ပြောင်းရွှေ့၍လာခြင်း မဟုတ်၊ ပြုသူ၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ခြင်းတည်း၊ “နောင်ခါ အကျိုးပေးဖို့ရန်”ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းမရှိပါ-ဟူလို။

သဗ္ဗထာပိ၊ ပဋိက္ခိပတိ။ ။“ကရောတော”စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ခဲ့သောစကား အားလုံးကို “သဗ္ဗထာပိ”ဟုဆိုသည်၊ ထိုစကားအားလုံးဖြင့် ပုညပါပ၏ ပြုရာရောက်ခြင်းကိုသာ ပယ်၏၊ ကြိယမေဝ၌ ဧဝဖြင့် “ရှင်ဘုရင်မေးအပ်သော သန္နိဋ္ဌိကသာမညဖလကိုတော့ မဖြေပါ”ဟု

အဖြစ်ကိုသာ၊ (ဘာဝပ္ပဓာန ဘာဝလောပကြံ)၊ (တနည်း) ပါပပုညာနံ-တို့ကို၊ ကြိယမေဝ-ပြုခြင်းကိုသာ၊ ဝါ-ပြုရာရောက်ခြင်းကိုသာ၊ ပဋိက္ခိပတိ-ပယ်၏။

ယော-အကြင်သူသည်၊ (“ဗျာကရောတိ”၌စပ်)၊ အမွေ-သရက်ပင်ကို၊ ကိဒိသော-အဘယ်ကဲ့သို့ ရှုအပ်ပါသနည်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်းကောင်း၊ အဗ္ဗဿ-သရက်ပင်၏၊ ခန္ဓ၊ပေ၊ ဖလာနိ-ပင်စည်၊ အရွက်၊ အပွင့်၊ အသီးတို့ကို၊ ကိဒိသာနိ-ကုန်သနည်း၊ ဣတိဝါ-သော်လည်းကောင်း၊ ဝုတ္တေ-ပြောဆိုအပ်သော်၊ ဝါ-မေးအပ်သော်၊ လဗုဇော-တောင်ပိန္နပင်ကို၊ ဒေသော-ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်၏၊ ဣတိဝါ-သော်လည်းကောင်း၊ လဗုဇဿ-၏၊ ခန္ဓ၊ပေ၊ ဖလာနိ-တို့ကို၊ ဒေသာနိ-ကုန်၏၊ ဣတိဝါ-သော်လည်းကောင်း၊ ဗျာကရောတိ-ဖြေဆို၏၊ သော-ထိုသူသည်၊ အမ္မပုဋ္ဌော လဗုဇံ ဗျာကရောတိနာမ-အမ္မ၊ပေ၊ ဗျာကရောတိမည်၏၊ ဝါ-သရက်ပင်ကို မေးအပ်ပါလျက် တောင်ပိန္နပင်ကို ဖြေဆိုသူမည်၏။ [လဗုဇ-တောင်ပိန္နပင်ကို တချို့အရပ်၌ “တောင်ပိန်း”ဟုလည်းကောင်း “ပေါင်ပင်”ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ကြသတတ်၊ ပိန္နပင်နှင့်တူသည်ဟု ဆိုသည်။]

ဝိဇိတေတိ-ကား၊ အာဏာပဝတ္တိဒေသေ-အာဏာဖြစ်ရာအရပ်၌၊ ဝါ-အာဏာနဲ့ရာအရပ်၌၊ အပသာဒေတဗ္ဗတိ-ကား၊ ဝိဟေဋ္ဌေတဗ္ဗ-ညှဉ်းဆဲထိုက်၏ဟူ၍၊ (“မညေယျ-မှတ်ထင်ရာအံ့နည်း”ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ အနဘိနန္ဒိတွာတိ-ကား၊

ပြသည်၊ မှန်၏-ကြိယမေဝ၌ ဧဝသဒ္ဓါဖြင့် ပါပပုည၏ ဝိပါကကို တမင်္ဂလာ ကန်မြစ်ဖွယ် မလို၊ ဘာကြောင့်နည်း-ပါပပုည (မကောင်းမှု ကောင်းမှုကံ)ကို ပယ်လိုက်လျှင် ထိုကံ၏ အကျိုးကိုလည်း ပယ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ကမ္မံ ပဋိဗာဟန္တေနပိ ဝိပါကော ပဋိဗာဟိတော ဟောတိ”ဟု အဋ္ဌကကထာ မိန့်လိမ့်မည်။

ဝိဇိတေ။ ။[ဝိ+ဇိတ။] ပဋိရာဇုဟိ အနဘိဘဝနိယဘာဝေန-ရန်သူမင်းတို့ မလွှမ်းမိုးအပ် မလွှမ်းမိုးနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိသေသတော-အထူးအားဖြင့်၊ ဇိတံ-အောင်အပ်ပြီးသော နိုင်ငံတည်း၊ ဝိဇိတံ-အထူး အောင်အပ်ပြီးသော နိုင်ငံ၊ ဤသို့ သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏၊ “အာဏာပဝတ္တိ ဒေသေ”ကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထတည်း။

အပသာဒေတဗ္ဗံ။ ။သဒေဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကို ဟော၏၊ ဇောပစ္စည်း တဗ္ဗပစ္စည်းဖြင့် “အပသာဒေတဗ္ဗံ-ဖဲသွားစေထိုက်၊ နှင်ထုတ်ထိုက်”ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏၊ ထိုသို့ နှင်ထုတ်ခြင်းသည် ညှဉ်းဆဲရာရောက်သောကြောင့် “ဝိဟေဋ္ဌေတဗ္ဗံ”ဟု အဓိပ္ပါယ်တ္ထ ဖွင့်သည်။ [မာ မယံ ဝိဇိတေ ဝသာတိ အပသာဒနာ ပဗ္ဗဇိတဿ ဝိဟေဋ္ဌနာ ပဗ္ဗာဇနာ (နှင်ထုတ်ခြင်း)၊ ဣတိ ကတွာ ဝုတ္တံ အပသာဒေတဗ္ဗန္တိ ဝိဟေဋ္ဌေတဗ္ဗတိ၊-ဋီကာ။] ထို့ပြင်-မိမိနိုင်ငံ၌ နေထိုင်သူတို့ကို မိမိ စိတ်နှင့် မတိုက်ဆိုင်သော်လည်း မညှဉ်းဆဲဘဲ၊ နှင်၍လည်းမထုတ်ဘဲ သည်းခံ၍နေနိုင်ခြင်းသည် အာဏာရှိသူတို့အတွက် အတုယူဖွယ်ကောင်းသော အမူအရာပေတည်း။

သာဓု သာဓုတိ-သာဓု သာဓုဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ပသံသံ-ချီးမွမ်းမှုကို၊ အကတွာ-မပြုမူ၍၊ အပ္ပဋိက္ခောသိတွာတိ-ကား၊ ဗာလ-ဟဲ့ အမိုက်ကောင်၊ တယာ-သင်သည်၊ ဒုဗ္ဘာသိတံ-မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်သည် မည်လောက်အောင်၊ (ကြိယာဝိသေသန)၊ ဝါ-မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်သောစကားကို၊ ဘာသိတံ-ပြောဆိုအပ်ပြီ၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ အပ္ပဋိဗာဟိတွာ-မတားမြစ်မူ၍။

အနုဂ္ဂဏှန္တောတိ-ကား၊ သာရတော-အမြတ်အားဖြင့်၊ ဝါ-အနှစ်အားဖြင့်၊ အဂ္ဂဏှန္တော-မယူဘဲ၊ အနိက္ခန္တောတိ-ကား၊ သာရဝသေနဝ-အမြတ်၏အဖြစ်ဖြင့်ပင်၊ ဝါ-အနှစ်၏အဖြစ်ဖြင့်ပင်၊ (“အတ္ထပေန္တော”၌စပ်)၊ ဣဒံ-ဤစကားသည်၊ နိဿရဏံ-ဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းတည်း၊ အယံ-ဤအနက်သည်၊ ပရမတ္ထော-မဖောက်မပြန် မှန်ကန်ကောင်းမြတ်သောအနက်တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဟဒယေ-စိတ်နှလုံး၌၊ အတ္ထပေန္တော-မထားဘဲ၊ (“အပက္ကမိ”ဟူသောပါဠိတော်၌စပ်)၊

အနဘိနန္ဒိတွာ အပ္ပဋိက္ခောသိတွာ။ ။တစ်ချို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပြောအပ်သောစကားကို မကောင်းမှန်းသိသော်လည်း မိမိကို ထောက်ခံဘော်ရအောင် ဟန်လုပ်၍ ချီးမွမ်းတတ်ကြသေး၏၊ မိမိသဘောမကျသောစကားကို ပြောလျှင်လည်း တားမြစ်တတ်ကြသေး၏၊ ဤရှင်ဘုရင်ကား ထိုကဲ့သို့ ချီးမွမ်းမှုကိုလည်း မပြု၊ ကန့်ကွက်မှုကိုလည်း ပြုမဘဲ သူ၏စကားကိုသာ စိတ်၌ မှတ်ထား၍ ပြန်သွားလေသည်။ [ဤ၌လည်း အာဏာရှိသူတို့အတွက် အလွန် အတုယူဖွယ်ကောင်းပါပေတည်း။]

အနုဂ္ဂဏှန္တော။ ။ထို တိတ္ထိဆရာကြီးပြောအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို “ဤအကြောင်းအရာသည် ဤ ဆရာကြီးပြောသည့်အတိုင်း အမှန်ပင်ဖြစ်၏”ဟု စိတ်ဖြင့်ဆောင်ထားခြင်းမှတ်သားခြင်းသည် ဥဂ္ဂဏှနမည်၏၊ ထိုသို့မှတ်သားခြင်းကို ပယ်လိုသောကြောင့် “အနုဂ္ဂဏှန္တော”ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် “သာရတော အဂ္ဂဏှန္တော”ဟု ဖွင့်သည်။

အနိက္ခန္တော။ ။နိပုဗ္ဗ ကုဇ္ဇဓာတ်သည် အိုးမျက်နှာဝကို မှောက်ထားခြင်း အနက်ဟောတည်း၊ ထိုမှောက်ထားပုံကဲ့သို့ ထိုအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ကြာရှည်စွာ မပျောက်မပျက်အောင် စိတ်၌မှတ်ထားခြင်းကို “နိက္ခန္တော”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသို့ မှတ်သားထားခြင်းကို ပယ်လိုသောကြောင့် “အနိက္ခန္တော”ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် “သာရဝသေန၊ ပေ၊ အတ္ထပေန္တော”ဟု ဖွင့်သည်။

သာရဝသေနဝ။ ။“သာရော ဗလေ ထိရံသေစ၊ ဥတ္တမေ သော တိလိဂီကော”အဘိဓာန် (၉၃၃)နှင့်အညီ ဤနေရာ၌ သာရသဒ္ဓါသည် ဥတ္တမအနက်၊ ထိရံသ(ခိုင်မြဲသော အဖို့)ဟူသော အနှစ်အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “ဥတ္တမဝသေနဝ”ဟုလည်းကောင်း၊ “အဝိတထတ္တာ ဝါ ပရေဟိ အနုစ္စာလိတော ထိရဘူတော အတ္ထော (မလှုပ်ရှားစေအပ်သော ခိုင်မြဲသောအနက်ကို) အဖေဂ္ဂုဘာဝေန (အကာ မပါသည့်အတွက်) သာရောတိ ဝုစ္စတိ”ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်သည်။ [နိဿရဏံတိ ဝဋ်တော နိယျာနံ၊ ပရမတ္ထောတိ အဝိပရိတတ္ထော၊ ဥတ္တမဿ ဝါ ဉာဏဿ အာရမဏဘူတော အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်။]

ပန-ဆက်၊ ဗျဉ္ဇနံ-သဒ္ဒါကို၊ ဝါ-ပူရဏဆရာကြီးပြောအပ်သော စကားအစဉ်ကို၊ တေန-ထို မင်းသည်၊ ဥဂ္ဂဟိတဉ္စ-မှတ်ယူလည်း မှတ်ယူအပ်သည်သာ၊ နိကုဇ္ဈိတဉ္စ-စိတ်၌လည်း ထားအပ်သည်သာ။

ဗျဉ္ဇနံ ပန၊ နိကုဇ္ဈိတဉ္စ။ ။တိတ္ထိဆရာကြီးပြောအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မမှတ်သား ခဲ့၊ အမြတ်တနိုးအားဖြင့် ဆောင်၍မထားခဲ့သော်လည်း သူပြောဟောအပ်သော “ကရောတော ကာရယတော”စသော သဒ္ဒါကိုကား ထို အချိန်တုန်းက မှတ်ယူခဲ့၊ စိတ်ထည်း၌မမေ့အောင် ဆောင်ထားခဲ့သည်သာ၊ ထိုသို့ ဆောင်ထားခဲ့သောကြောင့်ပင် ဘုရားရှင်အား ပြန်၍လျှောက်နိုင် ခြင်းဖြစ်သည်။ [ကုဇ္ဈိတကလည်း ဒွေဘော်မလို၊ နိကလည်း “နိ”စသည်မှလာသော နိ မဟုတ်သောကြောင့် ဒွေဘော်မလို၊ ထို့ကြောင့် “နိကုဇ္ဈ”ဟု ရှိပါစေ၊ သက္ကတ၌ “နိကုဗ္ဗ”ဟု ရှိသည်။]

ပူရဏကဿပဝါဒအဖွင့် ပြီး၏။

မက္ခလိင်္ဂါသာလဝါဒ အဖွင့်

၁၆၈။ မက္ခလိင်္ဂါဒေ-မက္ခလိင်္ဂါဒဉ္စ၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ ပစ္စယောတိ- ပစ္စယောဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဟေတုဝေဝစနမေဝ-ဟေတုသဒ္ဒါ၏ ဝေဝစနပရိယာယ် စကားလှယ်သာတည်း၊ ဥဘယေနာပိ-ဟေတုပစ္စယကို ပယ်ကြောင့် စကား ၂- ရပ်ဖြင့်လည်း၊ (နတ္ထိဟေတု၊ နတ္ထိပစ္စယော ဟူသော စကား ၂-ရပ်ဖြင့်လည်း)

ပစ္စယောပေ၊ မေဝ။ ။ပါဠိတော်၌ “နတ္ထိ မဟာရာဇ ဟေတု၊ နတ္ထိ ပစ္စယော”ဟုရှိ၏၊ တချို့ အခြားနေရာ၌ ဟေတုကို နေကအကြောင်း ပစ္စယောကို ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်းဟု ခွဲ၏၊ ဤ၌လည်း ထိုသို့ ခွဲရမည်လောဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ပစ္စယောတိ ဟေတု ဝေဝစနမေဝ”ဟု မိန့်သည်၊ “ထိုသို့ မခွဲရပါ၊ ဝေဝစနပရိယာယ်သာ ဖြစ်ပါသည်”ဟုလို။

မူကွဲ။ ။“ပစ္စယော+ဟေတုဝေဝစနမေဝ”ဟု ဣတ္ထိသဒ္ဒါမပါသော မူလည်ရှိ၏၊ အဓိပ္ပါယ် အတူပင်တည်း၊ “ပစ္စယော-ပစ္စယသဒ္ဒါသည်”ဟုပေးပါ၊ “ပစ္စယော ဟေတုတိ ဝေဝစနမေဝ”ဟု လည်း ပါ၍ရှိ၏၊ ပါဠိတော်၌ ဟေတုပုဒ်က ရှေ့၊ ပစ္စယောပုဒ်က နောက်ရှိသောကြောင့် ထို ပါဠိမှာ အပျက်သာတည်း။

ဥဘယေနာပိ။ ။ဥဘယအရ ရှေ့၌ဆိုအပ်ပြီးသော ဟေတု၊ ပစ္စယ ၂-ပုဒ်မျှကိုသာ ယူစရာရှိ၏၊ ထိုသို့ယူလျှင် “ဥဘယေနာပိ....ပဋိက္ခိပတိ”ဟူသော စကားအရ ထိုဟေတု ပစ္စယ ၂-ပုဒ်မျှဖြင့် ပယ်ခြင်းအနက်ကို မဟောနိုင်ရကား အဓိပ္ပါယ်မသင့်တော့၊ ထို့ကြောင့် “ဥဘယေန”အရ “နတ္ထိ ဟေတု၊ နတ္ထိ ပစ္စယော”ဟူသော စကား ၂-ရပ်ကိုယူမှ “ဟေတု ပစ္စယကို ပယ်သောစကား”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် “ဥဘယေနာတိ ဟေတု ပစ္စယ ပတိသေဝေဝစနေန”ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

ဝိဇ္ဇမာနမေဝ-ထင်ရှားရှိသည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ ကာယဒုစရိတာဒိနံ-ကာယဒုစရိုက် အစရှိသည်တို့၏၊ သံကိလေသပစ္စယံ-ညစ်နွမ်းခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ကာယသုစရိတာဒိနံ-ကာယသုစရိုက်အစရှိသည်တို့၏၊ ဝိသုဒ္ဓိပစ္စယံစ-စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိက္ခိပတိ-ပယ်၏။

အတ္တကာရေတိ-ကား၊ အတ္တကာရော-မိမိကိုယ်တိုင်ပြုအပ်သော ကောင်းမှုသည်၊ (“နတ္ထိ”ဟူသော ပါဠိတော်၌စပ်)၊ အတ္တနာ-မိမိသည်၊ ယေနကတကမ္မေန-အကြင် ပြုအပ်သော ကံကြောင့်၊ ဣမေ သတ္တာ-တို့သည်၊ ဒေဝတ္တံပိ-နတ်၏ အဖြစ်သို့ လည်းကောင်း၊ မာရတ္တံပိ-မာရ်နတ်၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မတ္တံပိ-ဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ သာဝကဗောဓိံပိ-သာဝကဗောဓိဉာဏ်သို့လည်းကောင်း၊ ပစ္စေကဗောဓိံပိ-ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်သို့လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗညုတံပိ-သဗ္ဗညုတာ ဉာဏ်သို့လည်းကောင်း၊ ပါပုဏန္တိ-ရောက်ကြရကုန်၏၊ တံပိ-ထို ကံကိုလည်း၊ ပဋိက္ခိပတိ-၏။ [ကံကိုပယ်လျှင် ထိုကံ၏ အကျိုးကိုလည်း ပယ်ရာရောက်တော့၏။]

ဒုတိယပဒေန-ပရကာရေဟူသော ဒုတိယပုဒ်ဖြင့်၊ (ပဋိက္ခိပတိ၌စပ်)၊ ပရဿ- သူတစ်ပါး၏၊ သြဝါဒါနုသာသနီ-ရှေးဦးစွာ ဆုံးမခြင်း၊ အဖန်ဖန် သွန်သင်ခြင်း ဟူသော၊ ယံ ပရကာရံ-အကြင် သူတစ်ပါးသည် ပြုအပ်သောအမှုကို၊ နိဿာယ-

ဝိဇ္ဇမာနမေဝ။ ။လောက၌ ပါဏာတိပါတစသော ဒုစရိုက်တို့၏ သံကိလေသ(ညစ်နွမ်းခြင်း၏)အကြောင်းဖြစ်ပုံ၊ ပါဏာတိပါတ ဝိရတိစသော သုစရိုက်တို့၏ ဝေါဒါန(ဖြုတ်ခြင်း၏) အကြောင်းဖြစ်ပုံသည် မျက်မြင်အားဖြင့် ထင်ရှားပါလျက် “ထိုအကြောင်းများ မရှိ-ဟု ပယ်ခြင်း၌ ထို ဆရာကြီး၏ အညာဏ (မောဟ)သည်ပင် အကြောင်းဖြစ်တော့၏”ဟူသောအနက်ကို ဝိဇ္ဇမာနမေဝပါဠိဖြင့် သွယ်ဝိုက်၍ပြသည်။

အတ္တကာရေ။ ။“အတ္တကာရော”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ကုစေဝါ”ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ၂-ကဏ္ဍ ၁၁၀-သုတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကို ဧပြုထားသည်ဟု သိပါ၊ ရတနသုတ်၌ကာသော “ဝနပ္ပဂုဓ္မေ ယထာ ဖုသိတဂ္ဂေ”ပုဒ်မျိုးတည်း၊ သဒ္ဓနီတိ၌လည်း “တိလိင်္ဂတော ဌာနေ သိယောနာမေ”ဟု သုတ်ရှိသည်။ [အတ္တနာ-သည်+ကာရော-ပြုအပ်သော ကောင်းမှုတည်း၊ အတ္တကာရော-မှု၊ ပရကာရေ၌လည်း နည်းတူ။]

ပရကာရေ။ ။ထို ပရကာရဟူသည် သူတစ်ပါးတို့၏ သြဝါဒအနုသာသနီတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ယံ ပရကာရံ သြဝါဒါနုသာသနီ”ဟု ဆိုသည်၊ ဤ၌ သြဝါဒအနုသာသနီကို ပရကာရအတွက် ပြခြင်းသည် ဥပလက္ခဏ (မှတ်သားရုံ) ဥဒါဟရဏ်သာတည်း၊ အချုပ်မှာ- သူတစ်ပါး၏ အကူအညီ အထောက်အပံ့ဟူသမျှသည် ပရကာရချည်းတည်း၊ [ပရကာရောစ နာမ ပရဿ ဝါဟသာ (သူတစ်ပါး၏ အစွမ်းကြောင့်) ဣဇ္ဈနကပယောဂေါ (မိမိမှာ ပြီးစီးသော ပယောဂ တည်း)။...သြဝါဒဘူတံ အနုသာသနီံ [ဤအလို သြဝါဒနှင့် အနုသာသနီ တူ၏။] ပဌမံဝါ သြဝါဒေါ၊ ပစ္ဆာ အနုသာသနီံ (ပဌမ အဆုံးအမကို သြဝါဒဟု ခေါ်၍၊ နောက်ထပ် သွန်သင်မှုကို အနုသာသနီဟု ခေါ်၏)-ဦးကာသစ်။]

မှီ၍၊ မဟာသတ္တံ-မြတ်သော သတ္တဝါကို၊ ဝါ-ဘုရားလောင်းကို၊ ထပေတွာ-ထား၍၊ အဝသေသော-ဘုရားလောင်းမှ ကြွင်းသော၊ ဇနော-လူအပေါင်းသည်၊ မနုဿသောဘဂျတ်-လူတို့၌ဘုန်းရှိသူ၏-အဖြစ်ကို၊ ဝါ-လူတို့၌ တင့်တယ်ခြင်းကို၊ အာဒိကတွာ-အစပြု၍၊ ယာဝအရဟတ္တံ-အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင်သော အကျိုးသို့၊ ပါပုဏ္ဏာတိ-ရောက်ရ၏၊ တံ၊ ပရကာရံ-ထို သူတစ်ပါးတို့သည် ပြုအပ်သော အမှုကို၊ ပဋိက္ခိပတိ-၏၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော ကမ္မဝါဒ ကြိယဝါဒကို ပယ်ခြင်းဖြင့်၊ အယံ ဗာလော-ဤအမိုက်သည်၊ ဇိနစက္က-မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံး အမတော်ဖြစ်သော အာဏာစက်၌၊ ပဟာရံ-ကို၊ ဒေတိနာမ-ပေးသည်မည်၏၊ ဝါ-ပေးရာရောက်၏။

နတ္ထိ ပုရိသကာရေတိ-ပါ၌ဖြင့်၊ (ပဋိက္ခိပတိ ၌စပ်)၊ ယေန ပုရိသကာရေန-အကြင် ယောက်ျား၏ပြုအပ်သော လုလ္လုကြောင့်၊ သတ္တာ၊ ဝုတ္တပ္ပကာရာ-ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိကုန်သော၊ သမ္ပတ္တိယော-ဒေဝတ္တ မနုဿသောဘဂျတာ အစရှိသော

ထပေတွာ မဟာသတ္တံ။ ။နောက်ဆုံးဘဝ၌ ဘုရားအလောင်း၏ လောကုတ္တရာအကျိုးရမှု၌ တစ်ပါးသော ဆရာအကူအညီ မရှိသောကြောင့် လောကုတ္တရာတရားကို ရည်ရွယ်၍ “ထပေတွာ မဟာသတ္တံ”ဟု ဆိုသည်။ လောကီဈာန်တရား အတွက်ကား အာဠာရ-ဥဒကဆရာတို့၏ အကူအညီကို မှီရပါသေးသည်။ ထို့ပြင်-ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအလောင်းများလည်း နောက်ဆုံးဘဝ၌ လောကုတ္တရာတရားရဖို့အတွက် ပရကာရအမှီ မလိုသောကြောင့် ပစ္စေကဗောဓိ သတ္တကိုလည်း “မဟာသတ္တံ”အရ၌ သွင်းယူပါ။

မနုဿသောဘဂျတ်။ ။ဘဂသဒ္ဓါသည် ဣဿရိယစသော ဘုန်းကို ဟော၏၊ “သုန္ဒရော+ဘဂေါ ယဿာတိ သုဘဂေါ၊ သုဘဂဿ+ဘာဝေါ သောဘဂုံ၊ သောဘဂုံယေဝ သောဘဂျတာ” ဟု ပြု၍ တာပစ္စည်း အနက်မရှိကြပါ။ ထို့ကြောင့် “မနုဿသု သုဘဂဘာဝံ”ဟု ဋီကာ ဖွင့်သည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ လူတို့၌ ရာထူး၊ ဂုဏ်သိရ်၊ စည်းစိမ်၊ ရုပ်အဆင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်းကို “မနုဿ သောဘဂျတာ”ဟု ဆိုလိုသည်။

ဧဝံ ပဟာရံ ဒေတိနာမ။ ။[ဧဝံတိ ဝုတ္တပ္ပကာရေန ကမ္မဝါဒဿ ကိရိယ ဝါဒဿစ ပဋိက္ခိပနေန] “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ကဏှံ ကဏှဝိပါကံ”စသည်ဖြင့် ကံနှင့် ကံအကျိုးကို ပြသော အဆုံးအမတော်ကို “ဇိနစက္က”ဟု ခေါ်၏၊ ဤ ဆရာကြီးကား ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို ပယ်သောကြောင့် ဘုရားရှင်၏ အာဏာတော် စက်ဘီးကို ဖျက်ဆီးရာရောက်၏၊ ဒေတိနာမဟု သဒိသူပစာကို ပြသော နာမသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုသောကြောင့် “သူ၏ နတ္ထိ ဟေတုစသည်ဖြင့် ပယ်ခြင်းသည် ဘုရားရှင်၏ အာဏာတော်စက်ကို ရိုက်ချိုးသည်နှင့် အတူပင်ဖြစ်သည်”ဟု ဆိုလိုသည်။ [ပစ္စနီကကထနံ ပဟာရဒါနသဒိသံတိ အာဟ-ပဟာရံ ဒေတိနာမာတိ-ဋီကာ။]

ပုရိသကာရေ။ ။“ပုရိသဿ+ကာရော”ဟု ထောမနိဓိဝိဂ္ဂဟ ပြု၏၊ ယောက်ျား၏ပြုအပ်သော လုလ္လုကို “ပုရိသကာရံ”ဟုဆိုသည်။ အတ္တကာရဖြစ်သော ကံကိုလည်းကောင်း၊ ပရကာရ ဖြစ်သော ဩဝါဒအနုသာသနီ စသည်ကိုလည်းကောင်း ပယ်ခဲ့ပြီးဖြစ်ရကား “ကိုယ်စီ ကိုယ်စီ

စည်းစိမ်တို့သို့၊ ပါပုဏန္တိ-ရောက်ကြရကုန်၏။ [ဒေဝတ္တံ ပီတိ အာဒိနာ မနဿ သောဘဂျတံတိ အာဒိနာစ ဝုတ္တပ္ပကာရာ။] တံပိ-ထို ယောက်ျား၏ လုလ္လကုလည်း၊ ပဋိက္ခိပတိ-၏။

နတ္ထိ ဗလံတိ-ပါဌ်ဖြင့်၊ (“ပဋိက္ခိပတိ”၌စပ်)၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ယမ္ပိဗလေ-အကြင်အား၌ ပတိဋ္ဌိတာ-တည်ကုန်သော၊ သတ္တာ-တို့သည်၊ ဝီရိယံ-ကို၊ ကတွာ-၍၊ တာသမ္ပတ္တိယော-ထို ဒေဝတ္တံ မနဿသောဘဂျတာ အစရှိသော စည်းစိမ်တို့သို့၊ ပါပုဏန္တိ-န၏၊ တံဗလံ-ထို အားကို၊ ပဋိက္ခိပတိ-၏။

နတ္ထိ ဝီရိယံတိ အာဒိနိ-နတ္ထိ ဝီရိယံ အစရှိကုန်သော၊ သဗ္ဗာနိ-အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့သည်၊ ပုရိသကာရ ဝေဝစနာနေဝ-ပုရိသကာရ၏ ဝေဝစံပရိယာယ် စကားလှယ်တို့သာတည်း၊ ပန-ထိုသို့ပင် ပုရိသကာရ၏ ဝေဝစံပရိယာယ် စကားလှယ်ပုဒ်များ ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဣဒံ-ဤအကျိုးသည်၊ နော-ငါတို့၏၊ ဝီရိယေန-ဝီရိယံကြောင့်၊ ပဝတ္တံ-ဖြစ်၏၊ ဣဒံ-သည်၊ (နော)၊ ပုရိသထာမေန-ယောက်ျားတို့၏ လုလ္လကြောင့်၊ ပဝတ္တံ-ဖြစ်၏၊ ဣဒံ-သည်၊ (နော-ငါတို့၏)၊ ပုရိသပရက္ကမေန-ယောက်ျားတို့၏

ပြုအပ်သော ယောက်ျား၏ လုလ္လအကျိုးလည်း မရှိ”ဟု ပယ်ပြီးပင်ဖြစ်တော့၏၊ ကံ၏ အကျိုး မရှိလျှင် “ထိုကံကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော လုလ္လ၏အကျိုးမှာ မရှိ”ဟု အထူးပြောဖွယ် မလိုတော့-ဟူလို။ [ယထာဝုတ္တအတ္တကာရ ပရကာရာဘာဝတော ဧဝ သတ္တာနံ ပစ္စတ္တ ပုရိသကာရော နာမ (အသီးအသီး ပြုအပ်သော ယောက်ျား၏ လုလ္လအကျိုးမည်သည်)၊ ကောစိ နတ္ထိတိ အတ္ထော-ဋီကာ။]

နတ္ထိဗလံ။ ။“တဿာ တဿာ ကြိယာယ ဥဿန္နဋ္ဌေန ဗလံ-ထိုထို အမှုအရာကြိယာ၏ များသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဗလမည်၏”ဟု နောက်၌ ဋီကာဖွင့်လတ်၊ ကိုယ်ဖြင့် လုပ်ရမည့် ကိစ္စ၌ ကိုယ်အမှုအရာ ကြိယာများလျှင် “ကာယဗလ”ဟု ခေါ်၏၊ နှုတ်အပြောကောင်းလျှင် “ဝါစာဗလ”ဟုခေါ်၏၊ ထိုထိုကိစ္စ၌ စိတ်ထက်သန်နေလျှင် “စိတ္တဗလ”ဟု ခေါ်၏၊ ပင်ကိုယ်က ကိုယ်အား ဉာဏ်အားရှိသော်လည်း ဝီရိယရှိဦးမှ အကျိုးရနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “ယမ္ပိ အတ္တနော ဗလေ ပတိဋ္ဌိတာ သတ္တာ ဝီရိယံ ကတွာ”ဟု ဆိုသည်၊ မက္ခလိဆရာကြီးသည် ထိုကဲ့သို့သော ဗလကိုလည်း ပယ်၏၊ ထို ဗလ၌တည်၍ ဝီရိယပြုသော်လည်း အကျိုးမရနိုင်-ဟူလို။ [ဋီကာသစ် ၌ကား “ဗလနှင့် ဝီရိယ”ကို အရတူဟု ဖွင့်လေ၏၊ စဉ်းစားပါ။]

တာသမ္ပတ္တိယော။ ။ဒေဝတ္တံ မနဿသောဘဂျတာစသော ရှေ့၌ပြုအပ်ခဲ့သော သမ္ပတ္တိတို့ကို “တာသမ္ပတ္တိယော”ဟု ပြန်ညွှန်းသည်၊ ဤသို့ ဖြူစင်ခြင်းအဖို့၌ဖြစ်သော သမ္ပတ္တိရကြောင်း ဗလကို ပယ်ခြင်းသည် နိဒဿနနည်း သာတည်း၊ သံကိလေသိက (ညစ်နွမ်းကြောင်း)အဖို့၌ ဖြစ်သော ဗလကိုလည်း ထို မက္ခလိဆရာ ပယ်သည်သာ၊ ထို့ကြောင့် “နတ္ထိ ဟေတု နတ္ထိ ပစ္စယော သတ္တာနံ သံကိလေသာယ”ဟု ပါဠိတော် ရှေ့နား၌ဆိုသည်။ [နိဒဿနမတ္တံ စေတံ ဝေါဒါနိယ ဗလဒဿနံ၊ သံကိလေသိကဿပိ ဗလဿ တေန (ထို မက္ခလိဆရာသည်) ပဋိက္ခိပနတော၊-ဋီကာသစ်။]

အဆင့်ဆင့်မြင့်သောအရာသို့ ရောက်ကြောင်းလုလွှကြောင့်၊ ပဝတ္တံ-၏၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ ပဝတ္တံ၊ပေ၊ ဝသေန-အခြားသူတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သောစကားကို ပယ်မှုကိုပြုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဧတာနိ-ဤ ဝီရိယံအစရှိသော ပုဒ်တို့ကို၊ ဝိသု-သီးခြား၊ အာဒိယန္တိ-ယူအပ်ကုန်၏။

သဗ္ဗေသတ္တာတိ-ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ ဩဠ၊ပေ၊ ဒယော-ကုလားအုတ်၊ နွား၊ မြည်း အစရှိသောကုန်သော၊ အနဝသေသေ-အကြွင်းမရှိကုန်သော သတ္တဝါတို့ကို၊ ပရိဂ္ဂဏှာတိ-သိမ်းယူ၏၊ သဗ္ဗေ ပါဏာတိ-ဟူသော စကားကို၊ ဧကိန္တိယော-

ဣဒံ နော၊ပေ၊ အာဒိယန္တိ။ ။ဝီရိယ၊ ထာမ၊ ပရက္ကမတို့သည် ပုရိသကာရ၏ ဝေဝုဇ်ဖြစ် လျှင် အဘယံကြောင့် ဤပုဒ်တို့ကို သီးခြား ယူအပ်ပါကုန်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဣဒံ နော ဝီရိယေန”စသည်ကို မိန့်သည်၊ ဤစကားအရ “ပုရိသကာရနှင့် ဝီရိယစသည်တို့ သည် ဝီရိယကိုချည်းရသောကြောင့် ဟောနက် ဝစနိယတ္ထအားဖြင့် တူ၏”ဟု ပြု၏၊ ဤသို့ ဝစနိယတ္ထအားဖြင့် တူသော်လည်း သဒ္ဒတ္ထအားဖြင့်ကား ထူး၏၊ ထူးပုံကား-

သူရဝီရဘာဝါဝဟနဋ္ဌေန ဝီရိယံ- (“ဝီရိယရှိသူသည် အရာရာ၌ ရဲ၏၊ ဝီရဿ-ရဲသူ၏+ဘာဝေါ ဝီရိယံ”နှင့်အညီ) ရဲရင့်သူ၏အဖြစ်ကို ဆောင်နိုင်သော အနက်သဘောကြောင့် ဝီရိယဟု လည်းကောင်း၊

တဒေဝ ဒဠဘာဝတော၊ပေါရိသံ ခုရံ ဝဟန္တေန ပဝတ္တေတဗ္ဗတောစ ပုရိသထာမော-ထိုဝီရိယ ကိုပင် ခိုင်မြဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယောက်ျားတို့၏တာဝန်ကို ဆောင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖြစ်စေထိုက်သောကြောင့်လည်းကောင်း ပုရိသထာမဟု လည်းကောင်း၊ ပရပရံ ဌာနံ အက္ကမနပ္ပဝတ္တိယာ ပုရိသပရက္ကမောတိ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော-အဆင့်ဆင့်မြင့် သောအရာသို့ ရောက်ကြောင်း၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပုရိသပရက္ကမဟုလည်းကောင်း ဆိုအပ်၏ ဟု သိပါ။

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာတို့၌ “တဿာ တဿာ ကြိယာယ ဥဿန္တဋ္ဌေန ဗလံ”ဟု တွေ့ရသေး ၏၊ “နတ္ထိ ဝီရိယံတိ အာဒိနိ”စသော အဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် ဖြစ်သောကြောင့် အသိဉာဏ် ရှုပ်မည်စိုး၍ ဗလံအတွက် ဤ၌မထည့်ဘဲ နတ္ထိ ဗလံအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပါသည်။

သတ္တာ။ ။သန္တဓာတ် တပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော သတ္တာပုဒ်သည် ရူပါရုံစသော အာရုံတို့၌ ကပ်ငြိခြင်းကြိယာကို စွဲ၍ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ရူပါဒီသု သတ္တဝိသတ္တတာယ (ကပ်ငြိအထူး သဖြင့် ကပ်ငြိတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) သတ္တာ”ဟု ဖွင့်၏၊ “ရူပါဒီသု သဉ္စတိ သတ္တော”ဟု ပြုပါ။

ပါဏာ။ ။ပပုဗ္ဗ အနဓာတ်သည် အသက်ရှူရှိုက်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ ပ ဥပသာရ ကြောင့် နကို ဏပြန်စေ၍ “ပါဏ”ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အဿသန ပဿသနဝသေန (ထွက်သက် ဝင်သက်၏အစွမ်းဖြင့်) ပဝတ္တိယာ (ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်) ပါဏနတော (ရှူရှိုက်ခြင်း ကြောင့်) ပါဏာ”ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ “ပါဏန္တိ-ထွက်သက် ဝင်သက်လေတို့ကို ရှူရှိုက်တတ်ကုန် ၏၊ ဣတိ ပါဏာ”ဟု ပြု။

တစ်ခုသော ဣန္ဒြေရှိသော၊ ပါဏော-သတ္တဝါလည်းကောင်း၊ ဒွိန္ဒြေယော-၂ ခုသော ဣန္ဒြေရှိသော၊ ပါဏော-လည်းကောင်း၊ ဣတိ အာဒိဝသေန-ဤသို့ အစရှိသည်တို့ ၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝဒတိ-ပြောဆို၏။ [“အာဒိဝသေန ဝုတ္တေ ပါဏော သန္ဓာယ ဝဒတိ” ဟု ရှိလျှင်ကောင်းမည် ထင်သည်။] သဗ္ဗေဘူတာတိ-ဟူသောစကားကို၊ အဏ္ဏ၊ပေ၊ ကောသေသု-ဥရံ၊ သားအိမ်တို့၌၊ ဘူတေ-ဖြစ်သောသတ္တဝါတို့ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ ဝဒတိ၊ သဗ္ဗေ ဇီဝါတိ-ဟူသောစကားကို၊ သာလိ၊ပေ၊ ဒယော-သလေး၊ မုယော၊ နတ်ကောက် အစရှိသော စပါးပင်တို့ကို၊ သန္ဓာယ ဝဒတိ၊ ဟိ-မှန်၊ တေသု-ထို သစ်ပင်တို့၌၊ သော-ထို မက္ခလိဆရာသည်၊ ဝိရုဟနဘာဝေန-စည်ပင်ကုန်သည် ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဇီဝသညီ-အသက်ကောင်ဟု အမှတ်ရှိသည်၊ (ဟောတိ)။

အဝသာ အဗလာ အဝီရိယာတိ-ကား၊ တေသံ-ထို သတ္တ ပါဏ ဘူတ ဇီဝ တို့၏၊ ဝါ-တို့မှာ၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဝသောဝါ-အစွမ်းသည်လည်းကောင်း၊ ဗလံဝါ-အားသည်လည်းကောင်း၊ ဝီရိယံဝါ-လုံ့လသည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ နိယတိ၊ပေ၊ ပရိဏတာတိ ဧတ္ထ-နိယတိ၊ပေ၊ ပရိဏတာဟူသော ဤပါဌ်၌၊

ဧကိန္ဒြိယော စသည်။ ။ဤသဒ္ဒါနည်းအရ သတ္တပါဏ ၂-မျိုးလုံးပင် သတ္တဝါအားလုံးကို သိမ်းကျုံးနိုင်သော်လည်း သတ္တအရနှင့် အနက်မတူအောင် ဧကိန္ဒြိယစသည်ကို ပါဏဟု သီးခြားခွဲ၍ မက္ခလိဆရာ ဆိုသည်။ [ဝိနည်း-မဟာဝဂ္ဂ၊ ဝဿူပနာယိကက္ခန္ဓကဉ္စ မြက်ပင် တို့ကို “ဧကိန္ဒြိယံ ဇီဝံ-တစ်ခုသော ကာယိန္ဒြေရှိသော အသက်ကောင်”ဟု ဆို၏။]

ဘူတာ။ ။“ဘဝန္တိတိ ဘူတာ”အရ သတ္တဝါဟူသမျှကို ဘူတသဒ္ဒါက ဟောနိုင်သော်လည်း သတ္တပါဏတို့နှင့် အရကွဲအောင် ဥရံတွင်း သားအိမ်တို့၌ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့ကို ဘူတအရ ယူလေသည်။

ဇီဝါ။ ။“ဇီဝန္တိ-အသက်ရှင်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ဇီဝါ”အရ သတ္တဝါအားလုံးပင်ရသော် လည်း အရကောက်ချင်းကွဲအောင် သာလိ၊ ယဝ၊ ဂေါဓမဟူသော စပါးတို့ကိုသာ ယူလေသည်။ ထို ယဝစသည်တို့သည် သန်စွမ်း ကြီးပွားကြသောကြောင့် အသက်ရှိ၏ဟု ထိုဆရာကြီးယူသည်၊ အာဒိဖြင့် စည်ပင်ခြင်းသဘောရှိသော မြက် သစ်ပင်တို့ကို ယူပါ။

အဝသာ၊ပေ၊ အဝီရိယာ။ ။“တေသံ၊ပေ၊ နတ္ထိ”သည် အဝသာစသောပုဒ်တို့၏ ဗဟုဗွိဟိ သမာသ်ကိုပြသော အဖွင့်တည်း၊ နတ္ထိ+ဝသော ဧတေသံတိ အဝသာ”စသည် ပြုပါ၊ ထိုတွင် “ဝသ”ဟူသည် သာမတ္ထိယ(အစွမ်း)တည်း၊ ဗလ ဝီရိယတို့ကား “နတ္ထိ ဗလံ၊ နတ္ထိ ဝီရိယံ” ဟု ပြအပ်ခဲ့သော အား၊ လုလ္လတို့ပင်တည်း၊ ပြအပ်ခဲ့သော သတ္တ ပါဏ ဘူတ ဇီဝတို့မှာ ညစ်နွမ်းသူဖြစ်ဖို့ရန်လည်းကောင်း၊ ဖြူစင်သူဖြစ်ဖို့ရန်လည်းကောင်း ပြုပြင်နိုင်သော အစွမ်းလည်း မရှိကြ၊ အားလည်းမရှိကြ၊ လုလ္လလည်းမရှိကြပါ-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ ဗလနှင့် ဝီရိယကို အရတူမဆိုဘဲ “နတ္ထိ ဗလံ၊ နတ္ထိ ဝီရိယံ”ဟု ခွဲ၍ ဆိုထားသောကြောင့် “အတ္တနော ဗလေ ပတိဋ္ဌိတာ သတ္တာ ဝီရိယံ ကတ္တာ”တုန်းကလည်း ဗလနှင့် ဝီရိယကို အရကွဲဟု မှတ်ပါ။ [ဋီကာသစ်၌ကား အရတူဖွင့်ခဲ့သည်။]

နိယတိတိ-ကား၊ နိယတတာ-မြဲသည်၏အဖြစ်တည်း၊ သင်္ဂတိတိ-ကား၊ ဆန္ဒ-
 ၆ ပါးကုန်သော၊ အဘိဇာတိနံ-အဘိဇာတ်တို့တွင်၊ တတ္ထတတ္ထ-ထိုထို အဘိဇာတ်
 ၌၊ ဂမနံ-ဖြစ်ရခြင်းတည်း၊ ဝါ-ပေါင်းဆုံရခြင်းတည်း၊ ဘာဝေါတိ-ကား၊ သဘာဝေါ
 ယေဝ-သဘောတံထွာ၊ ဓမ္မတာပင်တည်း၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည့်

နိယတိယေ၊ ပရိဏတာ။ ။ပရိဏတာကို ရှေ့ပုဒ်တိုင်းသို့ လိုက်စေ၍ “နိယတိ ပရိဏတာ၊
 သင်္ဂတိပရိဏတာ၊ ဘာဝပရိဏတာ”ဟု တွဲပါ။ ထိုတွင် နိယတိဟူသည် နိယမနှင့် အနက်တူ၏၊
 ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “နိယတတာ-မြဲကုန်သည်၏ အဖြစ်”ဟု တာပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်၍၊
 ဋီကာ၌ “နိယမော”ဟု ဖွင့်သည်။ “နိယမနံ-မြဲခြင်း၊ နိယတိ-ခြင်း”ဟု ပြုပါ။ [တချို့စာအုပ်
 ၌ “နိယတိတိ နိယတာ”ဟု တွေ့ရ၏။ “နိယတာ”ပုဒ်သည် ကတ္တရုပ်သာ များ၏၊ ဤ
 နိယတိပုဒ်ကား ကတ္တားဟော မဟုတ်ပါ။]

ပရိဏတာ။ ။“ပရိ-အပိုင်းအခြားအားဖြင့်+နတာ-ညွတ်ကြရကုန်၏”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊
 “အပိုင်းအခြား”ဟူသည် သတ္တဝါတစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် မတူအောင် ပိုင်းခြားခြင်းတည်း၊
 ထို့ကြောင့် “နာနပ္ပကာရတံ ပတ္တာ”ဟု အဓိပ္ပါယ်တ္ထဖွင့်သည်။

နိယတိ ပရိဏတာ။ ။“ဤအချိန်အခါ၌ ဤသူသည် ဤသတ္တ၊ (ဤပါဏ၊ ဤဘူတ၊
 ဤဇီဝ)ဖြစ်ရမည်”ဟု အမြဲသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ထားခြင်းဟူသော နိယတိရှိ၏၊ ထို နိယတိ
 အားဖြင့် ထို သတ္တ(ပါဏ၊ ဘူတ၊ ဇီဝ)တို့ ဖြစ်ကြရ၏၊ နိယမအတိုင်း ဖြစ်ကြရသောကြောင့်
 ထိုသို့ဖြစ်ဖို့-မဖြစ်ဖို့ရန် မည်သူမျှ ပြုပြင်နိုင်သော ဝသ၊ ဗလ၊ ဝီရိယ မရှိပါ။ “ဖြစ်ချိန်တန်
 ဖြစ်ရ၊ ပျက်ချိန်တန် ပျက်ရသည်”ဟုလို။

ဋီကာ။ ။နိယတတာတိ အဆေဇ္ဇ သုတ္တာဝုတာဘေဇ္ဇ မဏိနောဝိယ-အပြတ်မရှိသော
 ကြိုးဖြင့်-သိကုံးအပ်သော အကွဲမရှိသော ပတ္တမြား၏ (တစ်ဆက်တည်း မြဲသောဖြစ်ခြင်း)ကဲ့သို့၊
 နိယတပ္ပဝတ္တိတာယ-မြဲသော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဂတိ ဇာတိ ဗန္ဓာပဝဂ္ဂဝသေန-
 ထိုထိုဂတိ၊ ထိုထို အမျိုးဇာတ်၊ ထိုထို အနှောင်အဖွဲ့၊ ထို ဂတိစသည်မှ လွတ်မြောက်ခြင်း
 (နိဗ္ဗာန်)၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ နိမယော-မြဲခြင်းတည်း။

မှတ်ချက်။ ။နိယတတာကို “နိယမော”ဟု ဖွင့်သည်၊ စာအုပ်တို့၌ “နိယမော”ဟုရှိသော်
 လည်း ထောမနိဓိ၌ နိယတိကို “နိယမ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နိယမပုဒ်က
 လာလတ်သော ဘာဝ(သဘာဝ)နှင့် အဓိပ္ပါယ်တူ၍ ဗီဇနိယာမကိုပင် “ယထာ ကဏ္ဍကဿ”
 စသည်ဖြင့် ဘာဝ၏ ပုံစံအဖြစ်ဖြင့် ဋီကာ၌ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဤနေရာ၌ “နိယမ”
 ဟုသာ ရှိသင့်ပါသည်။

သင်္ဂတိတိယေ၊ ဂမနံ။ ။“ဆန္ဒ အဘိဇာတိနံ”အရ အဘိဇာတိ ၆-ပါးကို နောက်၌
 ပြလတ်၊ “အဘိဇာတိနံ”ကို “သမ္ပန္နိဘူတာနံ”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ မိမိကား တတ္ထတတ္ထ၌
 စပ်ဖို့ရန် နိဒ္ဒါရဏဟုထင်သည်၊ ဂမနံ၏စပ်ပုဒ် သမ္ပန္နိမှာ “နာနပ္ပကာရတံ ပတ္တာ”၏ ကတ္တား
 ဖြစ်သော သတ္တာ၊ ပါဏာစသည်တို့သာ ဖြစ်သင့်၏၊ “သတ္တ ပါဏစသည်တို့၏ ၆-ပါး
 သော အဘိဇာတိတို့တွင် ထိုထို အဘိဇာတိ၌ ဖြစ်ရ(ပေါင်းဆုံရခြင်း)ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုသို့
 ပေါင်းဆုံခြင်းအားဖြင့် အထူးထူးအပြားပြား (မတူထူးခြား ကွဲပြား၍)ဖြစ်ရခြင်းကို “သင်္ဂတိ
 ပရိဏတ”ဟု ဆိုသည်။

အတိုင်း၊ နိယတိယာစ-မြဲခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သင်္ဂတိယာစ-ထိုထို အဘိဇာတ်
ဝယ် ပေါင်းဆုံးခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဘာဝေနစ-သဘောတံထွာ၊ ဓမ္မတာ
အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပရိဏတာ-အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ညွတ်ရကုန်သည်၊ နာနပ္ပ
ကာရတံ-အထူးထူးသော အပြားရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ပတ္တာ-ရောက်ကြကုန်
သည်၊ (ဟုတွာ)၊ (ဆသွေဝါဘိဇာတီသု သုခဒုက္ခံ ပဋိသံဝေဒန္တိ တို့၌စပ်)။

ဟိ-မှန်၊ ယေန-အကြင် သူသည်၊ ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊
ဘဝိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ထိုက်၏၊ သော-ထိုသူသည်၊ တထေဝ-ထို အခြင်းအရာဖြင့်သာ၊
ဘဝတိ-ဖြစ်ရ၏၊ ယေန-အကြင်သူသည်၊ (ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်)၊
န ဘဝိတဗ္ဗံ-မဖြစ်ထိုက်၊ သော-ထိုသူသည်၊ (တထာ-ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်)၊
န ဘဝိတိ-မဖြစ်ရ၊ ဣတိ-ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒသေတိ-ပြ၏။

ဘာဝေါတိ သဘာဝေါယေဝ။ ။ဘာဝသဒ္ဓါ၏ သဘာဝအနက်က အများသိအပ်ပြီးသော
အနက်ဖြစ်သောကြောင့် သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ ဧဝသဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်သည်။ “သဘောတံထွာ၊ ဓမ္မတာ”
ဟု ပြောရိုးအတိုင်း ထုံးစံဓမ္မတာကို “ဘာဝ-သဘာဝ”ဟု ဆိုသည်။ ဥပမာ-ဆူး၏ အဖျားချွန်
ခြင်းသည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မျှ မဟုတ်၊ သူ့ထုံးစံအတိုင်း ချွန်ခြင်းဖြစ်သကဲ့သို့
လည်းကောင်း၊ သီးသီး၏ လုံးခြင်းဝိုင်းခြင်းသည် အကြောင်းမရှိ၊ ထုံးစံသဘာဝဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့
လည်းကောင်း၊ သားငှက်တို့၏ ဆန်းကြယ်သော ပုံသဏ္ဌာန်ရှိကြခြင်းသည် ထုံးစံသဘာဝပင်
ဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်းတည်း။

ဋီကာ။ ။သဘာဝေါယေဝါတိ ယထာ ကဏ္ဍကဿ၊ပေ၊ ဧဝံ သဗ္ဗဿာပိ လောကဿ
ဟေတုပစ္စယေန ဝိနာ တထာတထာ ပရိဏာမော၊ အယံ သဘာဝေါ ဧဝ၊ အကုတ္တိမော
ဧဝ-ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သောအရာ မဟုတ်သည်သာတည်း။

ယေန ဟိ၊ပေ၊ ဒသေတိ။ ။မည်သည့် အချိန်အခါ၌ မည်သည့် အဘိဇာတ် (မည်သည့်
ဘဝ)ဝယ် မည်သည့်အဖြစ်မျိုးဖြင့် ဖြစ်ရ၊ ပျက်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ချက်ရှိပြီး ဖြစ်သောကြောင့်
ထို သတ်မှတ်ချက်ကို ပြောင်းလွှဲအောင် မည်သည့်မျှ သတ္တိ၊ ဗလ၊ ဝီရိယ မရှိကြချေ၊ ထို
သတ်မှတ်ချက်အတိုင်းသာ ဧကန်ဖြစ်ရ-ပျက်ရသည်၊ ဤ အဓိပ္ပါယ်ကို မက္ခလီဆရာကြီးသည်
“နိယတိသင်္ဂတိဘာဝပရိဏတာ”ပါ၌ဖြင့် ပြသည်-ဟုလို။

ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် ဆန့်ကျင်။ ။ဗုဒ္ဓဝါဒ၌ကား ကမ္မသကတာဉာဏ် သမ္မာဒိဋ္ဌိအရင်းခံဖြစ်ရကား
မိမိ၏ ရှေးရှေးဘဝကပြုအပ်သော ကံသာလျှင် ပဓာနတည်း၊ ထိုကံကိုလည်း မကောင်းသောကံ
က မကောင်းကျိုးကို ရှေးရှုနေစေကာမူ ဉာဏ်ဝီရိယဟူသော ပယောဂသမ္ပတ္တိဖြင့် မကောင်းကျိုး
လုံးလုံးမပေးအောင်လည်းကောင်း၊ အကျိုးပေးနည်းအောင်လည်းကောင်း၊ ပြုပြင်ပြောင်လွှဲဖို့ရန်
ဉာဏ်ဝီရိယတည်းဟူသော အစွမ်းသတ္တိရှိသေး၏၊ ကောင်းသောကံက ကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်
အောင်လည်း ဉာဏ်ဝီရိယဖြင့် ရေလာမြောင်းပေး ပြုနိုင်သေး၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ မက္ခလီဝါဒ
သည် ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်သော မိစ္ဆာဝါဒကြီးဖြစ်လေသည်။

ဆသွေဝါဘိဇာတိသုတိ-ဆသွေဝါဘိဇာတိဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ (ဒဿေတိ၏ ကရိုဏ်း)၊ ဆသု ၈၀-၆ ပါးသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ အဘိဇာတိသု-အဘိဇာတ် တို့၌၊ ဌတ္တာ-တည်၍၊ သုခဉ္စ-သုခကိုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဉ္စ-ဒုက္ခကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသံဝေဒေန္တိ-ခံစားကြရကုန်၏၊ အညာ-၆ ပါးသော အဘိဇာတ်တို့မှ တစ်ပါးသော၊ သုခဒုက္ခဘူမိ-သုခ ဒုက္ခကို ခံစားရာဘုံဌာနသည်၊ နတ္ထိ-မရှိတော့၊ ဣတိ-ဤ အနက်ကို၊ ဒဿေတိ-ပြ၏။

ယောနိ ပမုခ သတသဟဿာနီတိ-ကား၊ ပမုခယောနိနံ-ပမာနဖြစ်သော ယောနိတို့၏၊ ဥတ္တမယောနိနံ-မြတ်သော ယောနိတို့၏၊ စုဒ္ဒသ သတသဟဿာနိ-တစ်ဆယ့်လေးသိန်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ (တစ်သန်း ၄-သိန်းတို့သည်လည်း ကောင်း၊) အညာနိ-အခြားကုန်သော၊ သဠိသတာနိစ-ရာပေါင်း ၆၀ တို့သည် လည်းကောင်း၊ (၆-ထောင်တို့သည် လည်းကောင်း၊) အညာနိ-အခြားကုန်သော၊ ဆသတာနိစ-၆ ရာတို့သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောန္တိ-ရှိကုန်၏)၊ ပဉ္စစ ကမ္မုနော သတာနီတိ-ကား၊ ပဉ္စကမ္မသတာနိစ-ငါးရာသော ကံတို့သည် လည်းကောင်း။

အညာ၊ပေ၊ နတ္ထိတိ ဒဿေတိ။ ။“၆-ပါးသော အဘိဇာတ်တို့၌သာ သုခဒုက္ခကို ခံစားကြရသည်”ဟု ဆိုသဖြင့်“ထို ၆-ပါးသော အဘိဇာတ်တို့မှတစ်ပါး သုခဒုက္ခကို ခံစား ရာဘုံ (ဌာန)မရှိတော့”ဟုဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့်“အညာ သုခ ဒုက္ခဘူမိ နတ္ထိ”ဟူသော ပါဠိ သည် “ဆသွေဝါဘိဇာတိသု”ပါဠိ၌ ဧဝသဒ္ဒါ၏ နိဝတ္တေတဗ္ဗ အနက်ကိုပြသောစကားတည်း ဟု သိပါ။

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာဟောင်း၌ “အညာ အဒုက္ခမသုခဘူမိ နတ္ထိ”ဟူသော ပါဠိကိုယူ၍ “သုခဉ္စ ဒုက္ခဉ္စ ပဋိသံဝေဒေန္တိတိ ဝဒန္တော မက္ခလိ အဒုက္ခမသုခဘူမိ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ န ဇာနာတိ”ဟု ဖွင့်သွားလေ၏၊ ထိုပါဠိ ထိုအဖွင့်ကို ဋီကာသစ် ပယ်ထားသည်။

ယောနိပမုခ သတသဟဿာနိ။ ။ပမုခါ-ပမာနဖြစ်ကုန်သော+ယောနိယော၊ ယောနိပမုခါ၊ ဤသို့ ဝိသေသန ပရနိပါတကမ္မဓာရဲဖြစ်ကြောင်း သိစေလို၍ “ပမုခယောနိနံ”ဟု ရှေ့နောက် ပြန်၍ ဖွင့်သည်၊ ပမုခသဒ္ဒါသည် ပမာနအနက်ဟောတည်း၊ ပမာနဖြစ်ခြင်းမှာလည်း ထိုထို ယောနိ၌ အမြတ်ဆုံးဖြစ်ခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဥတ္တမယောနိနံ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။

ယောနိ၏ အနက်။ ။ယောနိသဒ္ဒါသည် “ခန္ဓကောဋ္ဌာသ ပဿာဝ-မဂ္ဂဟေတုသု ယောနိ သာ”ဟူသော (၈၄၈)အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် ခန္ဓကောဋ္ဌာသ အနက်ဟောတည်း၊ “စတသော နာဂယောနိယော”စသည်ဖြင့်လာသော အမျိုးဇာတ်ကိုပင် “ခန္ဓကောဋ္ဌာသ (ခန္ဓာအစု)”ဟုဆိုသည်၊ “ပမုခယောနိ”ဟူသည် လူတို့၌ ခတ္တိယ၊ ပြာဟူဏစသော အထက်တန်း လူမျိုး၊ တိရစ္ဆာန်တို့၌ ခြင်္သေ့၊ ကျားစသော အထက်တန်း တိရစ္ဆာန်မျိုးတည်း။

စုဒ္ဒသ၊ပေ၊ ဆသတာနိ။ ။ပါဠိတော်၌“စုဒ္ဒသ ခေါပနိမာနိ ယောနိပမုခ သတသဟဿာနိ၊ သဠိစသတာနိ၊ ဆသတာနိ”ဟု ရှိသောကြောင့် “စုဒ္ဒသ သတသဟဿာနိ၊ အညာနိစ သဠိသတာနိ၊ အညာနိစ ဆသတာနိ”ဟု ဖွင့်သည်။

(ဟောန္တိဟု ထည့်စပ်။) [သဘာဝနိရုတ္တိကို နားမလည်သောကြောင့် “ကမ္မုနော သတာနိ”ဟု ဆိုသည်။ “ကမ္မသတာနိ”ဟုသော်လည်းကောင်း, “ကမ္မာနံ သတာနိ” ဟုသော်လည်းကောင်း ဆိုသင့်သည်။] ကေဝလံ-အနက်အဓိပ္ပါယ်မဖက်, သက်သက်၊ တက္ကမတ္တကေန-ကြံဆခြင်းမျှဖြင့်၊ နိရုတ္တကံ-အနက်အဓိပ္ပါယ် မရှိသော၊ ဒိဋ္ဌိ-အယူကို၊ ဒီပေတိ-ပြစ်၏၊ [ကံပေါင်းငါးရာဟု ဆိုရာ၌ ကံကား အနန္တဖြစ်သောကြောင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် မရှိ-ဟူလို။]

ပဉ္စစ၊ပေ၊ ကမ္မာနိတိ အာဒိသုပိ-ပဉ္စစ၊ပေ၊ ကမ္မာနိအစရှိသော ပါဠိတို့၌လည်း၊ ဧဝေဝ နယော-ဤနည်းပင်တည်း။ [“တက္ကမတ္တကေန နိရုတ္တကံ ဒိဋ္ဌိ ဒီပေတိ”ကို ပြန်ညွှန်းသည်။] ပန-ဝါဒန္တရကား၊ ကေစိ-အချို့သော ဥတ္တရဝိဟာရဝါသိ ဆရာတို့သည်၊ အာဟု-ဆိုကြကုန်ပြီ၊ (ဏံ)၊ ပဉ္စစ ကမ္မာနိတိ-ပဉ္စစ ကမ္မာနိဟူသော စကားကို၊ ပဉ္စိန္ဒြိယဝသေန-ငါးပါးသော ဣန္ဒြေတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ (မက္ခလိ-မက္ခလိသည်၊) ဘဏတိ-ပြောဆို၏၊ တိဏီတိ-တိဏီဟူသော စကားကို၊ ကာယ ကမ္မာဒိဝသေန-ကာယကံ အစရှိသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ (မက္ခလိ-သည်၊ ဘဏတိ-၏)၊ ဣတိ-သို့၊ (အာဟု)၊ ပန-ကား၊ ကမ္မေ၊ပေ၊ စာတိ ဧတ္ထ-၌၊ အဿ-ထို မက္ခလိ၏၊ (လဒ္ဓိ ဌ်စပ်)၊ ကာယကမ္မဉ္စ-ကာယကံသည်လည်းကောင်း၊ ဝစီကမ္မဉ္စ-ဝစီကံသည်လည်းကောင်း၊ ကမ္မ-ကံမည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ လဒ္ဓိ-အယူသည်၊ (ဟောတိ)၊ မနောကမ္မ-မနောကံသည်၊ ဥပဖုကမ္မ-ထက်ဝက် ကံမည်၏၊ ဣတိ (လဒ္ဓိ ဟောတိ)။ [ပါဠိတော်၌ “ဥပဖုကမ္မေ”ဟု မရှိ၊ “အဖုကမ္မေစ”ဟု ရှိ၏။]

တက္ကမတ္တကေန။ ။တက္ကမတ္တကေနာတိ ဝဒန္တော ယသ္မာ တက္ကိကာ အဝဿယဘူတ တထတ္ထ ဂဟဏကံသနယမန္တရေန (မှီရာဖြစ်သော ထင်ရှားဟုတ်မှန်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ချိတ်ဖြင့်ဆွဲယူသကဲ့သို့ ဆွဲယူကြောင်းနည်းကို ကြည့်၍) နိရုက္ခသတာယ ပရိကပ္ပနဿ ယံကိဉ္စိ အတ္တနာ ပရိကပ္ပိတံ သာရတော မညမာနာ တထေဝ အဘိနိဝိဿ တတ္ထစ ဒိဋ္ဌိဂါဟံ ဂဏန္တိ၊ တသ္မာ န တေသံ ဒိဋ္ဌိဝတ္ထုသ္မိံ ဝိညုဟိ ဝိစာရဏာ ကာတဗ္ဗာတိ အဓိပ္ပါယ် ဝိဘာဝေတိ၊-ငြိကာသစ်။

ဆိုလိုရင်းကား။ ။“တက္ကမတ္တကေန”ဟုပြောဆိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “မိစ္ဆာအယူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဝတ္ထု၌ ပညာရှိတို့က စိစစ်ဖွယ်မလိုပါ”ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ထင်ရှားပြစ်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း-မိစ္ဆာအယူဖြင့် ကြံဆတတ်သူတို့သည် (ထိုအယူ၏) ချိတ်ဖို့ ဆွဲဖို့ရာ ဟုတ်မှန်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် မရှိပါဘဲလျက် ထို ကြံဆအပ်သော မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုကိုပင် အနှစ်သာရ ဟု စွဲမြဲစွာ ယူကြသောကြောင့်တည်း။

ကမ္မန္တိ လဒ္ဓိ။ ။ကာယကံနှင့် ဝစီကံသည် ကိုယ်လည်းပါ၊ သို့မဟုတ် နှုတ်လည်းပါ၍ စိတ်လည်း ပါသောကြောင့် ကံပြည့်စုံသည်ဟု ယူ၏၊ မနောကံကား ကိုယ်၊ နှုတ် မပါသောကြောင့် ကံတစ်ဝက်ဟု ယူသည်။ [ငြိကာတို့၌ကား “ဩဠာရိကဘာဝတော ကမ္မန္တိ လဒ္ဓိ၊ မနောကမ္မ အနောဠာရိကတ္တာ (မထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဥပဖု ကမ္မန္တိ လဒ္ဓိတိ ယောနော”ဟု ဖွင့်ကြ၏။]

ဒွါသဋ္ဌိပဋိပဒါ-၆၂ ပါးသော အကျင့်တို့ကို၊ ဒွဋ္ဌိ ပဋိပဒါတိ-ဒွဋ္ဌိပဋိပဒါဟူ၍၊
 ဝဒတိ-ပြောဆို၏။ [စာအုပ်တို့၌ “ဒွါသဋ္ဌိ ပဋိပဒါတိ ဝဒတိ”ဟုရှိ၏။ ထိုအလို
 “ဒွဋ္ဌိပဋိပဒါတိ-ကား၊ ဒွါသဋ္ဌိ-သော၊ ပဋိပဒါ-အကျင့်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ဣတိ-
 သို့၊ ဝဒတိ-၏။”ဟု ပေးပါ။ စာသွား မကောင်းချေ။] ဒွဋ္ဌန္တရကပ္ပါတိ-ကား၊
 ဧကသ္မိ ကပ္ပေ-တစ်ခုသော အသင်္ချေယျကပ်၌၊ စတုသဋ္ဌိ-၆၄ ပါးသော၊ အန္တရ
 ကပ္ပါနာမ-အန္တရကပ်တို့မည်သည်၊ ဟောန္တိ-ရှိကုန်၏။ ပန-ထိုသို့ပင် အန္တရကပ်
 ၆၄ ကပ်ရှိပါသော်လည်း၊ အယံ-ဤ မကွလိသည်၊ အညေ-အခြားကုန်သော၊
 ဒွေ-၂ ကပ်တို့ကို၊ အဇာနန္တော-မသိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဧဝံ-ဤသို့ ဒွဋ္ဌန္တရကပ္ပါ
 ဟူ၍၊ အာဟ။

ဆဋ္ဌာဘိဇာတိယောတိ-ဆဋ္ဌာဘိဇာတိယောဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ (“ဝဒတိ”
 ၌စပ်)၊ ကဏ္ဍာဘိဇာတိ-ကဏ္ဍာဘိဇာတ်လည်းကောင်း၊ ပေ၊ ပရမသုက္ကာဘိဇာတိ-
 လည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဆ-ကုန်သော၊ ဣမာ အဘိဇာတိယော-ဤအဘိဇာတ်
 တို့ကို၊ ဝါ-ရှေးရှုဖြစ်ရာဘုံတို့ကို၊ ဝဒတိ-ပြော၏။ တတ္ထ-ထို ၆ ပါးသော အဘိဇာတ်
 တို့တွင်၊ ဩရုဗ္ဗိကာ-သိုးသတ်သမားတို့သည်လည်းကောင်း၊ သာကုဏိကာ-ငှက်

ဒွဋ္ဌိပဋိပဒါ။ ။ “ဒွါသဋ္ဌိပဋိပဒါ”ဟုဆိုလိုလျက် “သဘာဝနိရုတ္တိ” (မှန်ကန်သော သဒ္ဓါကို)
 အဇာနန္တော ဒွဋ္ဌိပဋိပဒါတိ ဝဒတိ”ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ သဒ္ဓါကျမ်း (သဒ္ဓနီတိ၊ ဝေါမိဿကသန္တိ)
 ၌ကား သကို ချေ၊ အာကို (အ)ပြုထားသည်ဟု ဆို၏။ ထိုအဆိုသည် မသင့်၊ ဘာကြောင့်
 နည်း-“အသဘာဝနိရုတ္တိယာ ယောဂတော အသိဒ္ဓတ္တာ-သဘာဝနိရုတ္တိ မဟုတ်သောပါဠိ၏
 သုတ်အားဖြင့် ပြီးခြင်းမရှိသောကြောင့်”ဟု ဋီကာသစ်၌ ဝဒန္တိဝါဒ ပြသည်။

ဒွဋ္ဌန္တရကပ္ပါ။ ။ မဟာကပ်၌ အသင်္ချေယျကပ် ၄-ကပ်ရှိ၏။ ထိုတွင် လူသတ္တဝါတို့နေရာ
 ဝိဝဋ္ဌဏ္ဍာယိအသင်္ချေယျတစ်ကပ်၌ အန္တရကပ်ပေါင်း ၆၄-ကပ်ရှိ၏။ ထိုတွင် ၂-ကပ်ကို မသိသော
 ကြောင့် “ဒွဋ္ဌိအန္တရကပ္ပါ”ဟုဆိုသည်။ [တက်ကပ်၊ ဆုတ်ကပ်တစ်စုံကို အန္တရကပ်ဟု ခေါ်သည်၊
 အသင်္ချေယျကပ်ကြီး၏ အကြား၌ဖြစ်သော ကပ်ငယ်-ဟုလို။]

ဆဋ္ဌာဘိဇာတိယော။ ။ အဘိဇာယန္တိ ဧတာသုတိ အဘိဇာတိယော-ရှေးရှုဖြစ်ရာဘုံတို့၊
 “အဘိဇာတိယော”ဟု ဣတ္ထိလိန်ဖြစ်သောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကိုအရမကောက်ဘဲ ဘူမိကို အရ
 ကောက်ရသည်။ [“ဆသ္မေဝါဘိ ဇာတိသု”တုန်းက “အညာ သုခဒုက္ခဘူမိ”ဟု ဘူမိကို
 အရကောက်ခဲ့၏။ ထိုဘုံဟူသည် “သုခ ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာဌာန”ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း ကဏ္ဍဓမ္မ
 စသည်တို့၏ ရှေးရှုဖြစ်ရာဌာနဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းကိုပင် “ဘူမိ”ဟု ယူပါ။ အဘိဇာတိ
 ကိုလည်း “အဗ္ဘုပ္ပတ္တိ (အဘိ+ဥပ္ပတ္တိ-ရှေးရှုဖြစ်ရာ)”ဟု ဋီကာသစ်၌ သဒ္ဓတ္ထ ဖွင့်ထား၏။

ဩရုဗ္ဗိကာ။ ။ “ဥရဗ္ဗေ+ဟနန္တိတိ ဩရုဗ္ဗိကာ”ဟု ဋီကာတို့ပြု၏။ ဟနန္တိတဒ္ဓိတ်၊
 ဖက်ပစ္စည်း။ [ကစ္စည်းကျမ်း၌ “ဟန္တော ဇီဝတိ”ဟု ပြု၍ ဟန္တော ဇီဝတိတဒ္ဓိတ်ဟု ဆိုသည်၊
 မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား ဇီဝတိသဒ္ဓါ မပါ၊ ဤဋီကာ အတိုင်းဆင်တည်း။]

သတ်သမားတို့သည်လည်းကောင်း၊ မာဂဝိကာ-သားသတ်သမားတို့သည်လည်းကောင်း၊ သူကရိကာ-ဝက်သတ်သမားတို့သည်လည်းကောင်း၊ လုဒ္ဒါ-မုဆိုးတို့သည်လည်းကောင်း၊ မစ္ဆယာတကာ-ငါးသတ်သမားတို့သည်လည်းကောင်း၊ စောရာ-ခိုးသူတို့သည်လည်းကောင်း၊ စောရယာတကာ-ခိုးသူသတ်သမားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗန္ဓနာဂါရိကာ-နှောင်အိမ်၌ ယှဉ်စေတတ်သူတို့သည်လည်းကောင်း၊ [ဗန္ဓနာဂါရေ+နိယောဇေန္တိတိ ဗန္ဓနာဂါရိကာ-ထောင်ချတတ်သူများ။] ဝါပန-သည်သာမကသေး၊ အညေပိ-အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေကေမိ-အမှတ်မရှိကြွင်းမဲ့ဥသု အလုံးစုံကုန်သော၊ ကုရုရကမ္မန္တာ-ကြမ်းတန်းသော အလုပ်ရှိသူတို့သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ-ရှိကုန်၏၊) အယံ-ဤလူအပေါင်းသည်၊ ကဏ္ဍာဘိဇာတိ-မည်၏၊ ဝါ-မည်းနက်သောအမှု၏ ရှေးရှုဖြစ်ရာ ဘုံမည်၏၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ။ [“ကဏ္ဍာဘိဇာတိ-မည်းနက်သောအမှု၏ ရှေးရှုဖြစ်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းမည်၏”ဟု ဋီကာသစ်အလို ပေးပါ။]

ဘိက္ခု-တို့သည်၊ နီလာဘိဇာတိ-နီလာဘိဇာတိမည်၏၊ ဝါ-ညိုသောအမှု၏ ရှေးရှုဖြစ်ရာ ဘုံမည်၏၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ၊ ကိရ-ချဲ့၊ တေ-ထို ရဟန်းတို့သည်၊ စတုသု-န်သော၊ ပစ္စယေသု-ပစ္စည်းတို့၌၊ ကဏ္ဍကေ-ဆန္ဒရာဂတည်းဟူသော ဆူး

လုဒ္ဒါ လုဒ္ဒါ။ ။မုဆိုးကိုဟောရာ၌ ပါ၌ ၂-မျိုးပင်ရှိ၏၊ သက္ကတ၌ လုဒ္ဓသည် ပါဠိ၌ “လုဒ္ဓ”ဟု ဖြစ်၏၊ “တိသု လုဒ္ဓေါ ကုရုရေစ၊ နေသာဒမိ ပုမေ သိယာ”ဟူသော အဘိဓာန် (၁၀၃၈)၌ “လုဒ္ဓ”ဟုရှိ၏၊ လုဘဇာတ်၊ တ ပစ္စည်းဖြင့် “လုဒ္ဓ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ရဒိ-ဟိသာယံ”ဟူသောဇာတ်၊ ဒ ပစ္စည်းဖြင့် “လုဒ္ဓ”ဟုလည်းကောင်း ပြီး၏၊ တိုက်ရိုက်ပြအပ်ပြီးသော ဩရတ္တိက စသည်တို့မှ ကြွင်းသောမုဆိုးကို “လုဒ္ဓ=လုဒ္ဓ”ဟု ယူပါ။

ကုရုရကမ္မန္တာ။ ။သက္ကတ၌ “ကြိတဇာတ်၊ ရက် ပစ္စည်း၊ ဇာတ်ကို ကြူပြု၍ပြီးသော ကြူရသည်” ပါဠိ၌ “ကုရုရ”ဟု ဖြစ်၏၊ ကုရုရံ+ကမ္မန္တံ ယေသံတိ ကုရုရ ကမ္မန္တာ။

အယံ ကဏ္ဍာဘိဇာတိ။ ။အယံ သဗ္ဗေပိ ကဏ္ဍကမ္မပသုတတာယ (မည်းနက်သော ကံကို အားထုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ကဏ္ဍာဘိဇာတိတိ ဝဒတိ၊ ဤ၌ “အယံ သဗ္ဗေပိ” ဟု ပုဂ္ဂိုလ်ကို အရကောက်ရသောကြောင့် “ကဏ္ဍဿ+အဘိဇာတိ ယဿာတိ ကဏ္ဍာဘိဇာတိ” ဟု ဋီကာသစ်၌ ပုလ္လိန် ဝစနတ္ထပြု၏၊ သို့သော် “ဆ အဘိဇာတိယော”၏ အစိတ်ဖြစ်သောကြောင့် “အဘိဇာယန္တိ ဧတ္တာတိ အဘိဇာတိ (ဘူမိ)၊ ကဏ္ဍဿ+အဘိဇာတိ ကဏ္ဍာဘိဇာတိ” ဟုသာ ပြု၍ ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းရသော်လည်း ဣတ္ထိလိနံသာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။ [“ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်း” ဟူသော အတ္ထလိန်ကို မလိုက်ဘဲ “ဆဋ္ဌာဘိဇာတိယော”ဟု ပြခဲ့သော သဒ္ဒလိန်ကိုသာ လိုက်စေလိုသည်။]

ဘိက္ခု ကဏ္ဍကေ။ ။ဘိက္ခုတိ ဗုဒ္ဓသာသနာ ဘိက္ခု၊ ကဏ္ဍကေတိ ဆန္ဒရာဂေ၊ “ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၌ ရဟန်းတို့သည် (သူတို့ကဲ့သို့ မမြီးခြံဘဲ) ကောင်းသည်ထက် ကောင်းသော (ပဏီတ ပဏီတ)ပစ္စည်းကို မှီဝဲသုံးဆောင်ကြရကား ဆန္ဒရာဂတည်းဟူသော ဆူးတို့ကို ထို ပစ္စည်းတို့၌ ရောစပ်၍ မှီဝဲကြသည်”ဟု တိတ္ထိဆရာတို့မှာ အယူမှားဖြစ်နေကြ၏၊ ထိုအယူ

တို့ကို၊ ပက္ခိပိတ္တာ-ထည့်၍၊ ခါဒန္တိ-ခဲစားကြကုန်၏၊ ဟိ-မှန်၊ ဘိက္ခု ကဏ္ဍက
 ဝုတ္တိကာတိ-ဘိက္ခုကဏ္ဍက ဝုတ္တိကာဟူသော၊ အယံ-ဤပါဠိသည်၊ အဿ-ထို
 မက္ခလိဆရာ၏၊ ပါဠိယေဝ-စီကုံးအပ်သော ပါဠိပင်တည်း၊ [ဘိက္ခု-တို့သည်၊
 ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ-ဆူးနှင့်တကွ အသက်မွေးခြင်းရှိကြကုန်၏။] အထဝါ-ထို့ပြင်
 တစ်နည်းကား၊ ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ ဧဝနာမ-ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ မည်သည်သာလျှင်
 ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧကေ-အချို့ကုန်သော၊ ပဗ္ဗဇိတာ-ရသေ့ ရဟန်းတို့သည်၊ (သန္တိ-
 န်၏၊ တေ-တို့သည်၊ နိလာဘိဇာတိ-မည်၏၊ ဝါ-မည်၏၊) ဣတိ၊ ဝဒတိ။
 [ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ-ဆူးပေါ်၌ ကျင့်ကြသကဲ့သို့ အတ္တကိလမထအကျင့်ကို အလွန်
 အမင်းကျင့်ကြသော ရသေ့ ရဟန်းတို့သည်”ဟု ပေးပါ။]

ဧကသာဋက-တစ်ထည်သော အဝတ်ရှိကုန်သော၊ နိဂဏ္ဌာ-နိဂဏ္ဌတို့သည်၊
 လောဟိတာဘိဇာတိနာမ-လောဟိတာဘိဇာတ်မည်၏၊ ဝါ-နီသောအမှု၏ ရှေးရှုဖြစ်
 ရာဘုံမည်၏၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ၊ ဣမေ-ဤနိဂဏ္ဌတို့သည်၊ ပုရိမေဟိ-ရှေးဖြစ်ကုန်သော၊

အားလျော်စွာ “ဘိက္ခု ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ”ဟူသော ပါဠိကိုပင် စီကုံးထားကြလေသည်။
 [ကဏ္ဍကေန+ဝုတ္တိ ယေသံ ဘိက္ခုနံတိ ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ-ဆူးနှင့်တကွ အသက်မွေးခြင်းရှိကြ
 သော ရဟန်းတို့။]

အပရေဝါဒ။ ။ဤသို့ မိစ္ဆာအယူအားဖြင့် ရဟန်းများအပေါ်၌ အထင်ရှိနေသောကြောင့်
 “ဉာယလဒ္ဓေပိ ပစ္စယေ ဘုဉ္ဇမာနာ အာဇီဝကသမယဿ ဝိလောမဂ္ဂါဟိတာယ ပစ္စယေသု
 ကဏ္ဍကေ ပက္ခိပိတ္တာ ခါဒန္တိတိ ဝဒတိတိ အပရေ=အသင့်အားဖြင့် (တရားသဖြင့်)ရအပ်သော
 ပစ္စည်းတို့ကို သုံးဆောင်ကြပါကုန်သော်လည်း အာဇီဝကတို့အယူ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အယူကို
 ယူလေ့ရှိကြသောကြောင့် ရဟန်းတို့သည် သုံးစွဲအပ်သမျှပစ္စည်း၌ ဆူးတို့ကိုထည့်၍ စားကြသည်”
 ဟု ဆိုသည်။

အထဝါပေ၊ ဧကေ ပဗ္ဗဇိတာ။ ။“ဧကေ ပဗ္ဗဇိတာ”ဟူသည် မိမိကိုယ်ခန္ဓာကို လွန်စွာ
 အပင်ပန်းခံရသော အတ္တကိလမထအကျင့်ကို အလွန်အားထုတ်ကြသော ရသေ့ရဟန်းများတည်း၊
 ထို ရသေ့ရဟန်းများသည် အပင်ပန်းခံလွန်းရကား ဆူးပေါ်၌ကျင့်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကြကုန်၏၊
 ထို့ကြောင့် ထို ရသေ့ရဟန်းတို့ကို “ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ”ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏၊ ဤအလို “ကဏ္ဍကေ
 ဝုတ္တိန္တိတိ ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ၊ ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ ဝိယာတိ ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ”ဟု ပြုပါ။

ဋီကာ။ ။ဧကေ ပဗ္ဗဇိတာ၊ ယေ သဝိဿသံ (အထူးနှင့်တကွ-အထူးတလည် ကြိုးစား၍)
 အတ္တကိလမထာနုယောဂံ အနုယုတ္တာ၊ တထာဟိ တေ ကဏ္ဍကေ (ဆူးပေါ်၌) ဝုတ္တန္တာဝိယ
 ဟောန္တိတိ ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ ဝုတ္တာ။ [ဤနည်း၌ “ကဏ္ဍကဝုတ္တိကာ”ဟု ဖြစ်သင့်လျက်
 ဝ၏ အ ကို ဥပြု။]

နိဂဏ္ဌ။ ။အမှောက် သညောဇနဂဏ္ဌော နတ္ထိတိဝါဒိနော ဗာဟိရကပဗ္ဗဇိတာ (သာသနာပ
 ရသေ့တို့သည်) နိဂဏ္ဌာ၊ “နတ္ထိ ဂဏ္ဌော ယေသံ (အမှောက်)တိ နိဂဏ္ဌာ”ဟု ပြု၊ “ငါတို့မှာ
 ဒကာ ဒကာမတို့အပေါ်၌ သံယောဇဉ် အထုံးအဖွဲ့ မရှိကြပါ”ဟု ပြောလေ့ရှိသူတို့၊ ဧကံ+သာဋကံ

ဒွိဟိ-၂ ပါးသော အဘိဇာတ်ရှိသူတို့ထက်၊ ပဏ္ဏရတရာ-သာ၍ဖြူစင်ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)ကိရ-ဖြစ်ကုန်သတတ်၊ ဂိဟိ-အိမ်၌တည်ကုန်သော၊ ဩဒါတဝသနာ-ဖြူသောအဝတ်ရှိကုန်သော၊ အစေလက သာဝကာ-အစေလက၏ သာဝကတို့သည်၊ ဟလိဒ္ဓါဘိဇာတိ-ဟလိဒ္ဓါဘိဇာတ်မည်၏၊ ဝါ-ဝါသောအမှု၏ ရှေးရှုဖြစ်ရာဘုံ မည်၏၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ပစ္စယဒါယကေ-ပစ္စည်း ၄-ပါးကို ပေးလှူကြသော ဒါယကာတို့ကို၊ နိဂဏ္ဌေဟိပိ-နိဂဏ္ဌတို့ထက်သော်မှ လည်း၊ ဇေဋ္ဌကတရေ-သာ၍ ကြီးမြတ်သည်တို့ကို၊ ကရောတိ-ပြု၏။

အာဇီဝကာ-အာဇီဝကယောကျ်ားတို့သည် လည်းကောင်း၊ အာဇီဝိနိယော-အာဇီဝိကာ မိန်းမတို့သည်လည်းကောင်း၊ (အယံ-ဤ လူအပေါင်းသည်၊) သုက္ကာဘိဇာတိ-သုက္ကာဘိဇာတ်မည်၏၊ ဝါ-ဖြူစင်သောအမှု၏ ရှေးရှုဖြစ်ရာဘုံ မည်၏၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ၊ တေ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပုရိမေဟိ-ကုန်သော၊ စတူဟိ-လေးပါးသော အဘိဇာတ်ရှိသူတို့ထက်၊ ပဏ္ဏရတရာ-ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)ကိရ-န်သတတ်၊ နန္ဒော-နန္ဒရသေ့သည်လည်းကောင်း၊ ဝစ္ဆော-ဝစ္ဆရသေ့သည်လည်းကောင်း၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ကိစ္ဆော (ကိစ္ဆရသေ့)”ဟုရှိ၏။] ကိသော-ကိသရသေ့သည်လည်း

ယေသံတိ ဧကသာဠကာ-အဝတ်တစ်ထည်ကို ခါး၌လည်းဝတ် အပေါ်၌လည်း ခြုံထားသော နိဂဏ္ဌတို့၊ ထို နိဂဏ္ဌတို့သည် “ဌတွာ ဘုဉ္ဇန၊ နဟာနပဋိက္ခေပါဒိဝတ သမာယောဂေန-မဝ်မဝ်ရပ်၍စားခြင်း၊ ရေချိုးမှုကိုပယ်ခြင်းစသော အကျင့်နှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်၊ ပဏ္ဏရတရာ-ရှေ့ ကဏ္ဍာဘိဇာတ်၊ နီလာဘိဇာတ် ၂-မျိုးတို့ထက် သာ၍ စိတ်နေအကျင့် ဖြူစင်ကုန်၏။

အစေလကသာဝကာ။ ။“အစေလကသာဝကာတိ အာဇီဝကသာဝကေ ဝဒတိ”ဟု ဋီကာ ဖွင့်သောကြောင့် နောက်၌လာသော အာဇီဝကတို့ကိုပင် “အစေလက”ဟု ခေါ်ကြောင်းသိပါ။ [နတ္ထိ+စေလံ ယေသံတိ အစေလကာ-အဝတ်မရှိကြသော ရသေ့တို့။] နိဂဏ္ဌတို့သည် အဝတ်တစ်ထည်ကို ဝတ်ရုံကြသေး၏၊ အာဇီဝကတို့ကား အဝတ်တစ်ထည်မျှ မဝတ်ကြတော့၊ ထို့ကြောင့် “အစေလက”ဟုခေါ်၏၊ အစေလကတို့၏ သာဝကဖြစ်ကြသော လူဝတ်ကြောင်တို့သည် နိဂဏ္ဌတို့ထက် “မြင့်မြတ်ကြသည်”ဟု ဆိုသည်။

ဋီကာ။ ။တေ ကိရ အာဇီဝကလဒ္ဓိယာ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တတာယ (ထို လူဝတ်ကြောင်တို့သည် အာဇီဝကတို့၏အယူ၌ ယုံမှားသံသယ မရှိလောက်အောင် စင်ကြယ်သောစိတ်ရှိကြသောကြောင့်) နိဂဏ္ဌေဟိပိ ပဏ္ဏရတရာ၊-ဋီကာ။

အာဇီဝကာ။ ။အာပုဗ္ဗ၊ ဇီဝဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ အာဇီဝန္တိ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်စွာ အသက်မွေးတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ အာဇီဝကာ၊ [“ငါတို့ကတော့ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း စင်ကြယ်သည်”ဟု ပြောလေ့ ကြွားလေ့ရှိသော တိတ္ထိတို့တည်း။] ဣတ္ထိလိနံ၌ “ဒါယိကာ”ကဲ့သို့ “အာဇီဝိကာ”ဟု ဖြစ်သင့်၏၊ ရှေးစာအုပ်များ၌ “အာဇီဝိနိယော”ဟု ရှိသည်၊ နောက်စာအုပ်များ၌ “အာဇီဝိကိနိယော”ဟု ပြင်ကြ၏၊ ပုလ္လိနံ၌ “အာဇီဝိက”ဟု ရှိမှသာ ထိုသို့ ပြင်သင့်သည်။

ကောင်း၊ [“ကိသာ”ဟုလည်း ပြင်ကြသည်။] သင်္ကဏ္ဍော-သင်္ကဏ္ဍရသေ့သည် လည်းကောင်း၊ မက္ခလိဂေါသာလော-မက္ခလိဂေါသာလသည်လည်းကောင်း၊ ပရမ သုက္ကာဘိဇာတိ-ပရမသုက္ကာဘိဇာတိမည်၏၊ ဝါ-အလွန်ဖြူစင်သောအမှု၏ ရှေးရှု ဖြစ်ရာဘုံ မည်၏၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ၊ တေ-ထို နန္ဒစသော ရသေ့တို့သည်၊ သဗ္ဗေဟိ- အလုံးစုံသော အဘိဇာတ်ရှိသူတို့ထက်၊ ပဏ္ဏရတရာ-ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)ကိရ- သတတ်။

အဋ္ဌ ပုရိသဘူမိယောတိ-ဟူသောပါဌ်ဖြင့်၊ (ဝဒတိ ဌိစပ်)၊ မန္တဘူမိ-မန္တဘုံ လည်းကောင်း၊ ခိဉ္ဇာဘူမိ-ခိဉ္ဇာဘုံလည်းကောင်း၊ ပဒဝီမသဘူမိ-ပဒဝီမသာဘုံလည်း ကောင်း၊ ဥဇုဂတဘူမိ-ဥဇုဂတဘုံလည်းကောင်း၊ သေက္ခဘူမိ-သေက္ခဘုံ လည်း ကောင်း၊ သမဏဘူမိ-သမဏဘုံလည်းကောင်း၊ ဇိနဘူမိ-ဇိနဘုံလည်းကောင်း၊ ပန္နဘူမိ-ပန္နဘုံလည်းကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ဣမာ ပုရိသ ဘူမိယော-ဤ ပုရိသဘုံတို့သည်၊ ဝါ-ဤယောက်ျားတို့၏ ဖြစ်ရာအခိုက် အတန်တို့ သည်၊ (ဟောန္တိ-ရှိကုန်၏၊) ဣတိ၊ ဝဒတိ၊ တတ္ထ-ထို ရှစ်ပါးသော ဘုံတို့တွင်၊ (မန္တဘူမိစသည်ဌိစပ်)၊ ဇာတဒိဝသတော-မွေးဖွားရာနေ့မှ၊ ပဠာယ-စ၍၊ သတ္တ ဒိဝသေ-ခုနစ်ရက်တို့ပတ်လုံး၊ သမ္မာဓဋ္ဌာနတော-ကျဉ်းမြောင်းသော အမိဝမ်းအရပ်မှ၊ [သမ္မာဓဋ္ဌာနတောတိ မာတုကုစ္ဆိ သန္ဓာယာဟ၊-ဋီကာသစ်] နိက္ခမန္တတ္တာ-ထွက်ခဲ့ရ ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သတ္တာ-သတ္တဝါတို့သည်၊ မန္တာ-နဲ့ကုန်သည်၊ မောမူဟာ- အလွန် တွေဝေကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ အယံ-ဤ ခုနစ်ရက် အခိုက်အတန်သည်၊

နန္ဒောပေ၊ ဂေါသာလော။ ။ဤသူတို့ကား အာဇီဝကအကျင့်ကို အတွင်အထိပ်ရောက် အောင် ကျင့်နိုင်သော အာဇီဝကဆရာကြီးများတည်း၊ ထို့ကြောင့် နိဂဏ္ဌတို့ထက်လည်းကောင်း၊ အာဇီဝကသာဝကတို့ထက်လည်းကောင်း၊ ရသေ့ဖြစ်ကြသော သာဝကအာဇီဝကတို့ထက် လည်းကောင်း သာ၍ ဖြူစင်ရကား “ပရမသုက္ကာဘိဇာတိ”ဟု ဆိုသည်။ [နန္ဒာဒယော ဟိ အာဇီဝကပဋိပတ္တိံ ဥက္ကံသံ ပါပေတွာ ဌိတာ၊-ဋီကာ။]

ပုရိသဘူမိယော။ ။ဘူမိသဒ္ဓါသည် “အဝတ္တာဘုံ”ဟူသော အခိုက်အတန် အနက်ကိုဟော ၏။ [တစ်ဘဝတည်းဝယ် မွေးဖွားသည်မှစ၍ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန် အမျိုးမျိုးကို “အဝတ္တာဘုံ”ဟု ခေါ်သည်။] ဘဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဘူမိ-ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန်၊ ပုရိသာနံ+ဘူမိယော ပုရိသဘူမိယော- ယောက်ျားတို့၏ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန်၊ ပဓာနနည်းအားဖြင့် “ပုရိသ”ဟု ဆိုသည်၊ မိန်းမများ အတွက်လည်း ထိုအခိုက်အတန် ဘူမိများကို မက္ခလိဆရာ အလိုရှိသည်သာ။ [ပုရိသဘူမိယောတိ ပဓာနနိဒ္ဒေသော၊ ဣတ္ထိနံပိ ဟေတာ ဘူမိယော ဒေသ (ဤဆရာကြီးသည်) ဣစ္ဆတေဝ၊- ဋီကာသစ်။]

ဇာတဒိဝသတောပေ၊ မန္တဘူမိ။ ။မွေးဖွားပြီး၍ ၇-ရက်အတွင်း၌ ကလေးငယ်သည် နဲ့၏၊ ညှဲ၏၊ ထို့ကြောင့် ထို ၇-ရက် အခိုက်အတန်ကာလကို “မန္တာနံ+ဘူမိ မန္တဘူမိ”ဟု ခေါ်သည်။ [သတ္တဒိဝသေတိ အစ္စန္တသံယောဂဝစနံ၊-ဋီကာသစ်။]

မန္တဘူမိ-မန္တဘုံမည်၏။ ဝါ-နံ့သူတို့၏ အခိုက်အတန့်မည်၏။ ဣတိ ဝဒတိ။

ပန-ကား၊ ယေ-အကြင်သတ္တဝါတို့သည်၊ ဒုဂ္ဂတိတော-ဒုဂ္ဂတိဘဝမှ၊ အာဂတာ-လာခဲ့ရကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ တေ-ထို သတ္တဝါတို့သည်၊ အဘိဏှံ-မပြတ်၊ ရောဒန္တိ စေတ-ငိုလည်း ငိုကြကုန်၏၊ ဝိရဝန္တိ စ-မြည်တမ်းလည်း မြည်တမ်းကြကုန်၏၊ သုဂတိတော-သုဂတိဘဝမှ၊ အာဂတာ-လာခဲ့ရကုန်သော သတ္တဝါတို့သည်၊ တံ-ထို သုဂတိဘဝကို၊ အနဿရိတွာ-အဖန်ဖန် အမှတ်ရ၍၊ ဟသန္တိ-ပြုံးရွှင်ကုန်၏၊ အယံ-ဤ အခိုက်အတန့်သည်၊ ခိဇ္ဈာဘူမိနာမ-ခိဇ္ဈာဘုံမည်၏၊ ဝါ-ပင်ပန်းခြင်း၊ မြူးပျော်ခြင်း၏ အခိုက်အတန့်မည်၏။

မာတာပိတူနံ-မိဘတို့၏၊ ဟတ္ထံဝါ-လက်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပါဒံဝါ-ခြေကိုသော်လည်းကောင်း၊ မဉ္ဇူဝါ-ညောင်စောင်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပီဌံဝါ-အင်းပျဉ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဂဟေတွာ-ကိုင်၍၊ ဘူမိယံ-မြေပေါ်၌၊ (တည်ရာကြမ်းပြင် စသည်၌)ပဒနိက္ခိပနံ-ခြေကိုချခြင်းသည်၊ (ခြေကိုချ၍ စမ်းခြင်းသည်)၊ ပဒဝီမံသာဘူမိ နာမ-ပဒဝီမံသဘုံမည်၏၊ ဝါ-ခြေကိုစုံစမ်းခြင်း၏ အခိုက်အတန့်မည်၏၊ ပဒဿ-ခြေဖြင့်၊ ဂန္တိ-သွားခြင်းငှာ၊ သမတ္ထကာလေ-စွမ်းနိုင်သူ၏အခါ၌၊ ဥဇုဂတာဘူမိနာမ-ဥဇုဂတာဘုံမည်၏၊ ဝါ-ဖြောင့်စွာသွားနိုင်သူ၏ အခိုက်အတန့်မည်၏။

သိပ္ပါနိ-အတတ်တို့ကို၊ သိက္ခိတကာလေ-သင်ခြင်းရှိသူ၏အခါ၌၊ သေက္ခဘူမိ နာမ-သေက္ခဘုံမည်၏၊ ဝါ-အတတ်တို့ကို သင်တတ်သူ၏ အခိုက်အတန့်မည်၏၊ ဃရာ-အိမ်မှ၊ နိက္ခမ္မ-ထွက်၍၊ ပဗ္ဗဇိတကာလေ-ရသေ့ ရဟန်းပြုသူ၏ အခါ၌၊

☸

ယေ ပန၊ပေ၊ ခိဇ္ဈာဘူမိ။ ။ဒုဂ္ဂတိမှ လာသောသူတို့သည် ထို ဒုဂ္ဂတိကို အမှတ်ရ၍ ခေဒ-စိတ်ပင်ပန်းကြကုန်၏၊ သုဂတိမှလာသောသူတို့ကား ထို သုဂတိကိုအမှတ်ရ၍ ပျော်ရွှင် မြူးတူးကြကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် ခေဒနကိုလည်း ခိဇ္ဈာသဒ္ဓါဖြင့်ယူ၍ (ဝိရူပေကသေသ်သော်လည်း ပြု၍) “ခိဇ္ဈာယ-ပင်ပန်းခြင်း၊ မြူးပျော်ခြင်း၏+ဘူမိ ခိဇ္ဈာဘူမိ”ဟု ပြုပါ။ [ခေဒနံ ကိဋ္ဌနဉ္စ ခိဇ္ဈာသဒ္ဓေနေဝ သင်္ဂဟေတွာ ခိဇ္ဈာဘူမိတိ ဝုတ္တာ၊-ငိုကာသစ်။]

မာတာ၊ပေ၊ ပဒဝီမံသဘူမိ။ ။ခြေ၏ သွားနိုင်-မသွားနိုင်ကို စုံစမ်းခြင်းကိုပင် “ပဒဝီမံသာ” ဟု ခေါ်၏၊ ပဒဿ-ခြေကို+ဝီမံသာ-သွားနိုင်၊ မသွားနိုင် စုံစမ်းခြင်းတည်း၊ ပဒဝီမံသာယ+ဘူမိ ပဒဝီမံသဘူမိ။ [ပဒဿ-ခြေကို+နိက္ခိပနံ-ချခြင်း(ချ၍ စမ်းခြင်း)၊ ပဒနိက္ခိပနံ-ခြင်း။]

သိပ္ပါနိ၊ပေ၊ သေက္ခဘူမိ။ ။သိက္ခတိ-အတတ်တို့ကို သင်တတ်၏၊ ဣတိ သေက္ခော၊ “သိက္ခ-ဝိဇ္ဇေပါဒါနေ”ဟူသော ဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ သေက္ခဿ-အတတ်တို့ကို သင်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏+ဘူမိ၊ သေက္ခဘူမိ၊ “စာသင်သားအရွယ်”ဟု ဆိုလိုသည်။ [“သေက္ခ-ကျင့်တတ်သူ” ဟု မပေးရ၊ “သိပ္ပါနိ သိက္ခိတ”ကို ကြည့်၍ “သင်တတ်သူ”ဟု ပေးပါ။]

သမဏဘူမိနာမ-သမဏဘုံမည်၏။ ဝါ-ရသေ့ရဟန်း၏ အခိုက်အတန့်မည်၏။ အာစရိယံ-ဆရာကို၊ သေဝိတွာ-မှီဝဲ၍၊ ဇာနနကာလေ-အကျင့်မှန်၊ မမှန်ကို သိရာအခါ၌၊ ဇိနဘူမိနာမ-ဇိနဘုံမည်၏။ ဝါ-အောင်နိုင်သူ၏ အခိုက်အတန့် မည်၏။ ပန္နကော-ဆွမ်းခံလှည့်လည်တတ်သော၊ ဝါ-မိမိတို့၏အကျင့်ကို ကျင့်တတ် သော၊ ဇိနော-အိုမင်းပြီးသော၊ ဝါ-မိမိ၏အကျင့် ပဋိပတ်ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ကို အောင်နိုင်ပြီးသော၊ ဘိက္ခုစ-ရသေ့ရဟန်းသည်လည်း၊ ကိဉ္စိ-တစ်စုံတစ်ခုကို၊ န အာဟ-မပြောတော့၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့ သူတို့ပါဠိ၊ လာရှိသည်အတိုင်း၊ အလာဘိ-

သမဏဘူမိ။ ။အတတ်ပညာ သင်ပြီးသောအခါ ရသေ့ရဟန်း ပြုလိုသူအတွက် “သမဏ ဘူမိ”ဟု ခေါ်အပ်သော အခိုက်အတန့်တစ်မျိုးကို ပြသည်။ သမဏဿ+ဘူမိ သမဏဘူမိ- သမဏဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်။

ဇိနဘူမိ။ ။ဇာနနကာလေကို “ဝတာဝတဇာနနကာလေ-အကျင့်မှန်၊ အကျင့်မှားကို ခွဲခြား၍ သိရာအခါ၌”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ ရဟန်းပြုပြီးနောက် ဆရာကို မှီဝဲဆည်းကပ်၍ အကျင့်တို့၏ အမှန်-အမှားကိုသိရာ အခိုက်အတန့်ကို “ဇိနဘူမိ”ဟု ဆိုသည်။ ဇိနာတိ- အကျင့်ကို သိသောအားဖြင့် အောင်နိုင်တတ်၏။ ဣတိ ဇိနော၊ ဇိနဿ+ဘူမိ ဇိနဘူမိ။

ဘိက္ခု စ ပန္နကော။ ။“ဘိက္ခု စ၊ပေ၊ အာဟ”သည် တိတ္ထိဆရာကြီးတို့၏ စီကုံးအပ် သော ပါဠိတည်း။ ပန္နကောကို “ဘိက္ခုယ ဝိစရဏကော၊ တေသံဝါ ပဋိပတ္တိ ပဋိပန္နကော”ဟု ၂-နည်းဖွင့်၏။ ထိုအတိုင်း နိဿယ၌ ၂-နည်းပေးထားသည်။ ထိုတွင် ပဌမနည်း၌ ပဒဓာတ် သည် ဣရိယာပထဂမန အနက်ဟောတည်း။ ဒုတိယနည်း၌ကား ပဋိပတ္တိဂမန အနက်ဟော တည်း။ တ ပစ္စည်းကို အနှံ့ပြု။ “ပန္နောယေဝ ပန္နကော”ဟု သွတ္တံ၌ က ပစ္စည်းသက်။

ဇိနော န ကိဉ္စိ အာဟ။ ။ဇိနောကို “ဇိဇ္ဈော ဧရာဝသေန ဟိနဓာတုကော”ဟု လည်းကောင်း၊ “အတ္တနော ဝါ ပဋိပတ္တိယာ ပဋိပက္ခံ ဇိနိတွာ ဌိတော”ဟုလည်းကောင်း ၂-နည်းဖွင့်၏။ ပဌမနည်း၌ ဧရဓာတ်၊ ဘိဒါဒိတော စသောသုတ်ဖြင့် တကို ဤနပြု၊ ရဿပြု၊ အဇိရိတိ ဇိနော-အိုမင်းပြီးဖြစ်၍ ယုတ်လျော့သော ဓာတ် ၄-ပါးရှိရကား ဘာစကားကို မှူ မပြောတော့-ဟူလို၊ ဒုတိယနည်း၌ ဇိဓာတ်၊ ဣနပစ္စည်း၊ အဇိနိတိ ဇိနော၊ “မိမိအကျင့် ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ကို အောင်နိုင်ပြီးဖြစ်၍ ဘာကိုမှ မပြောတော့”ဟူလို။

ဋီကာ။ ။သော ကိရ တထာဘူတော ဓမ္မတိ ကဿစိ န ကထေတိ-ထိုသို့ ပန္နက ဇိနဖြစ်သော ထို ရသေ့ရဟန်းသည် တရားကိုသော်မှလည်း တစ်စုံတစ်ယောက်အား မဟောတော့ သတတ်၊ တေနာဟ-န ကိဉ္စိ အာဟာတိ၊ ဩဋ္ဌဝဒနာဒိဝိပ္ပကာရေ ကတေပိ-ပြောမည်ဟု ကြံ၍ (နှုတ်ခမ်း ပါးစပ်တို့၏ ဖေါက်ပြန်လှုပ်ရှားခြင်းကို ပြုအပ်ပြီးသော်လည်း) ဓမနဝသေန န ကိဉ္စိ ဝဒတိတိပိ ဝဒန္တိ-သည်းခံအောင်အီး ချုပ်တီးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဘာစကားကိုမှ အသံထွက်အောင် မပြောတော့”ဟုလည်း ဝဒန္တိဝါဒ ရှိပါသေး၏၊ တဲ့။

ရခြင်း မရှိသော၊ (ဆွမ်းခံလှည့်လည်ပါသော်လည်း ရခြင်းမရှိသော)၊ သမဏံ-
ရသေ့ရဟန်းကို၊ ပန္နဘူမိတိ-ပန္နဘုံဟူ၍၊ ဝါ-လဲကျနေသူ၏ အခိုက်အတန့်ဟူ၍၊
ဝဒတိ။

ဧကူနပညာသ အာဇီဝသတေတိ-ကား၊ ဧကူနပညာသ အာဇီဝဝုတ္တိသတာနိ-
တစ်ခုဖြင့်ယုတ်သော ငါးဆယ်သော အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း အရာတို့သည်၊
ဝါ-တစ်ခုဖြင့်ယုတ်သော အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း ငါးထောင်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ-
ရှိကုန်၏)၊ ပရိဗ္ဗာဧကသတေတိ-ကား၊ (ဧကူနပညာသ)ပရိဗ္ဗာဧက ပဗ္ဗဇ္ဇာသတာနိ-

အလာဘီ သမဏံ။ ။“သော န ကုမ္ဘိမုခါ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ-ထို အစေလကသည် ထမင်းအိုဝမှ
ရူး၍လောင်းအပ်သော ဆွမ်းကို မခံယူ” ဤသို့စသောနည်းဖြင့် မဟာသီဟနာဒသုတ်၌ ဆိုအပ်
လတံ့သော (ဆွမ်းခံ၍ မရဖို့ရန်)အကြောင်း အမျိုးမျိုးကြောင့် ဆွမ်းခံ၍ မရသူကို “အလာဘီ”
ဟု ဆိုသည်။

ပန္နဘူမိ။ ။တတောယေဝ ဇိဃတ္ထာဒုဗ္ဗလပရေတတာယ-ထို ဆွမ်းခံ၍ မရသည့်အတွက်
ဆာလောင်ခြင်း အားနည်းခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သယနပရာယဏံ
သမဏံ ပန္နဘူမိတိ ဝဒတိ-အိပ်ရာလျှင် လည်းလျောင်းရာရှိသော (အိပ်ရာပေါ်၌ လှဲနေသော)
ရဟန်းကို “ပန္နဘူမိ”ဟု ဆိုသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ သယနပရာယဏံကို ထောက်၍ “ပန္န”၌ “ပတဓာတ်၊ တပစ္စည်းကို
အနှံ့ပြု”ဟု ယူပြီးလျှင် “ပတတိ-လဲကျနေ၏၊ ဣတိ ပန္နော၊ ပန္နဿ+ဘူမိ ပန္နဘူမိ”ဟု
ပြုပါ၊ “ပန္နကော”ဟု အဖွင့်တုန်းက အနက်များသည် ဤ ပန္နနှင့် မဆိုင်၊ “ပန္နလောမာတိ
ပတိတလောမာ”ဟူသော ပုဒ်ကဲ့သို့ ဤ ပန္န၌လည်း “ပတိတ”အနက်သာတည်း။

အာဇီဝသတေ။ ။“ဇီဝနံ ဝုတ္တိ ဇီဝိကာ၊ အာဇီဝေါ ဝုတ္တနဉ္စာယ”-အဘိဓာန် (၄၄၅)၊
အာဇီဝနှင့် ဝုတ္တိသည် အသက်မွေးမှု အနက်ဟောချင်းတူ၏၊ ထို့ကြောင့် အာဇီဝ၏အနက်
ထင်ရှားအောင် “အာဇီဝဝုတ္တိ”ဟု ဝုတ္တိသဒ္ဒါထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ သတေကို “သတာနိ”ဟု
ဖွင့်ခြင်းကား ထိုဆရာကြီးသည် သဒ္ဒလိန်ကို နားမလည်သောကြောင့် “သတေ”ဟု ဆိုထား
ကြောင်းကို ပြ၏။ [နောက်စာအုပ်များ၌ “အာဇီဝကသတေ”ဟုရှိ၏၊ အနက်တူပင်တည်း။]

ဧကူနပညာသ။ ။“ဒသသတ”ဟူရာ၌ “တစ်ဆယ်ဖြင့် မြှောက်အပ်သော တစ်ရာ၊
ဝါ-တစ်ထောင်”ဟု အနက်ထွက်သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း အာဇီဝကသတကို ဧကူနပညာသ
(တစ်ခုယုတ် ၅၀, ဝါ-၄၉)ဖြင့် မြှောက်လျှင် “တစ်ရာယုတ် ငါးထောင်, ဝါ-လေးထောင်
ကိုးရာ”ဟု အနက်ဖြစ်သင့်၏၊ “တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော တစ်ရာငါးဆယ်”ဟု ပေးသော
အနက်ကို စဉ်းစားပါ၊ နောက်၌လည်း နည်းတူ၊ ရှေ့ သာမညဖလသုတ် အစ၌လည်း
“အမုတေလသေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ”ဟု ရှိခဲ့ပြီ၊ အနက်ကို ပြန်ကြည့်ပါ။

ပရိဗ္ဗာဧကသတေ။ ။ပရိဗ္ဗာဧကဖြင့် ပရိဗ္ဗာဧကတို့၏ ပဗ္ဗဇ္ဇာ (ပရိဗ္ဗိဇိရဟန်း အဖြစ်)
တိုင်အောင် ယူစေလို၍ “ပရိဗ္ဗာဧက ပဗ္ဗဇ္ဇာသတာနိ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ပါဠိတော်မှ ဧကူနပညာသ
ကိုယူ၍ နိဿယအနက် ပေးထားသည်။

တစ်ခုဖြင့်ယုတ်သော ငါးဆယ်သော ပရိဗ္ဗိဇ် ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်၏ အရာတို့သည်၊ ဝါ-တစ်ခုဖြင့်ယုတ်သော ပရိဗ္ဗိဇ် ရသေ့ရဟန်းအဖြစ် ငါးထောင်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ နာဂါဝါသသတေတိ-ကား၊ (ဧကူနပညာသ) နာဂမဏ္ဍလသတာနိ-တစ်ခုဖြင့် ယုတ်သော ငါးဆယ်သော နဂါးတို့၏နယ်မြေ အဝှမ်းအရာတို့သည်၊ ဝါ-တစ်ခုဖြင့် ယုတ်သော နဂါးတို့၏နယ်မြေအဝှမ်း ငါးထောင်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)။

ဝိသေ ဣန္ဒြိယသတေတိ-ကား၊ ဝိသတိန္ဒြိယသတာနိ-၂၀ သော ဣန္ဒြေအရာတို့ သည်၊ ဝါ-ဣန္ဒြေ ၂-ထောင်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ တိသေနိရယသတေတိ-ကား၊ တိသေနိရယသတာနိ-သုံးဆယ်သော ငရဲအရာတို့သည်၊ ဝါ-ငရဲသုံးထောင်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ရဇောဓာတုယောတိ-ရဇောဓာတုယောဟူသော စကားကို၊ ရဇဩကိရဏ ဌာနာနိ-မြို့တို့၏ ရောပြွမ်းရာအရပ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဟတ္ထပိဋိ ပါဒပိဋ္ဌာဒိနိ-လက်ဖမိုး၊ ခြေဖမိုး အစရှိသောအရပ်တို့ကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍၊ ဝဒတိ၊ သတ္တသညိဂဗ္ဘာတိ- သတ္တသညိဂဗ္ဘာဟူသော စကားကို၊ ဩဠ ဂေါဏ ဂဒြဘ အဇ ပသု မိဂ မဟိသေ- ကုလားအုပ်၊ နွား၊ မြည်း၊ ဆိတ်၊ သိုးမျိုး၊ ဆတ်၊ နွားနောက် အစရှိသော သားကောင်မျိုး၊ ကျွဲတို့ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ ဝဒတိ၊ သတ္တအသညိဂဗ္ဘာတိ-သတ္တ အသညိဂဗ္ဘာဟူသော စကားကို၊ သာလိ ဝီဟိ ယဝ ဂေါဓူမ ကင်္ဂဝရက ကုဒြုသကေ-သလေး၊ ကောက်၊ မုယော၊ နတ်ကောက်၊ ဆတ်၊ ပြောင်း၊ လူးတို့ကို၊ သန္ဓာယ ဝဒတိ။

နာဂါဝါသသတေ။ ။ “နာဂါနံ+အာဝါသော”အရ “နဂါးတို့၏နေရာ”ဟူသည် နဂါးဘုံ တည်း၊ ထို့ကြောင့် “နာဂမဏ္ဍလသတာနိ”ဟု ဖွင့်သည်၊ “မဏ္ဍလ”သဒ္ဒါသည် “မဟိသက မဏ္ဍလံ-မဟိသကနယ်မြေအဝှမ်း”ဟူရာ၌ “နယ်မြေအဝှမ်း(တိုင်းပြည်)”အနက်ကို ဟောသ ကဲ့သို့ ဤ၌လည်း နဂါးပြည် (နဂါးဘုံ)အနက်ကို ဟော၏။ [နာဂဘဝနံ နာဂမဏ္ဍလံ၊ ယထာ-မဟိသက မဏ္ဍလန္တိ၊-ဋီကာသစ်။]

ရဇောဓာတုယော။ ။ အဏုမြူစသော မြူတို့ကို “ရဇ”ဟု ဆို၏၊ “ရဇောဓာတုယော- မြူဓာတ်တို့သည်”ဟု အနက်ဖြစ်သော်လည်း ထို မက္ခလိဆရာကြီး၏ ဆိုလိုရင်းမှာ “မြူတို့၏ ရောပြွမ်းရာ (မြို့များစွာစုရာ) ဌာနဖြစ်သော လက်ဖမိုး၊ ခြေဖမိုးစသည်ကို ဆိုလိုသည်၊ ဌာနိမြူတို့၏ ရဇအမည်ကို ဌာနလက်ဖမိုး၊ ခြေဖမိုးတို့၌တင်စားသော ဌာနျူပစာတည်း။ [“ဌာနာနိ”၏ နောက်ပိုဒ်ရှိသောကြောင့် တစ်ဝါကျအဖြစ်ဖြင့် အနက်ပေးရိုးဖြစ်၏၊ မိမိကား ထိုပိုဒ်ကို မလိုဟု ယူဆ၍ တစ်ဆက်တည်း အနက်ပေးလိုက်ပါသည်။]

သညိဂဗ္ဘာ၊ အသညိဂဗ္ဘာ။ ။ ဩဠစသည်ကို သညာရှိသော (စိတ်)ရှိသောကြောင့် “သညာရှိ သော ဂဗ္ဘရှိသော သတ္တဝါ”ဟု ဆိုသည်၊ သာလိစသည်တို့ကိုကား သညာမရှိသောကြောင့် “အသညိဂဗ္ဘ”ဟု ဆိုသည်။ [ပသုဖြင့် သိုးအမျိုးဟူသမျှကို ယူ၍၊ မိဂဖြင့် ဆတ်၊ နွားနောက် စသော သားကောင်များကို ယူသည်။]

နိဂဏ္ဌိဂဏ္ဌာတိ-နိဂဏ္ဌိဂဏ္ဌာဟူသော စကားကို၊ ဂဏ္ဌိမိ-အဖုအဆစ်၌၊ ဇာတဂဏ္ဌာ-
 ဖြစ်သော ကိုယ်ဝန်ရှိကုန်သော၊ ဥစ္ဆ ဝေဠု နဠာဒယော-ကြံ၊ ဝါး၊ ကျူအစရှိသည်
 တို့ကို၊ သန္ဓာယ ဝဒတိ၊ သတ္တဒေဝါတိ-ကား၊ ဒေဝါ-နတ်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ ဗဟု-
 များစွာကုန်၏၊ [စာတုမဟာရာဇိကာဒိ ဗြဟ္မကာယိကာဒိဝသေန၊ တေသံစ အန္တရ
 ဘေဒဝသေန (စတုမဟာရာဇ်အတွင်း၌ အချင်းချင်း ကွဲပြားခြင်း၊ ပဌမဈာန်
 ဗြဟ္မာအတွင်း၌ အချင်းချင်း ကွဲပြားခြင်းအစရှိသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့်)
 ဗဟုဒေဝါ။] ပန-ထိုသို့ပင် နတ်ဗြဟ္မာတို့ များပါသော်လည်း၊ သော-ထို မက္ခလိ
 ဆရာကြီးသည်၊ သတ္တာတိ-သတ္တဟူ၍၊ ဝါ-ခုနစ်ယောက်တို့ဟူ၍၊ ဝဒတိ၊ မနုဿာ
 ပိ-လူတို့သည်လည်း၊ အနန္တာ-အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိကုန်၊ သော-ထို မက္ခလိ
 ဆရာကြီးသည်၊ သတ္တာတိ-သတ္တဟူ၍၊ ဝါ-ခုနစ်ယောက်တို့ဟူ၍၊ ဝဒတိ။ [ရှေး
 စာအုပ်များ၌ “ဗဟုဒေဝမနုဿာပိ အနန္တာ”ဟု ရှိ၏၊ “ဗဟုဒေဝ-များကုန်သည်
 သာ”ဟုလည်း အနက်ပေးကြ၏၊ သို့သော် ထို ဗဟုဒေဝသဒ္ဒါ ပိုဟန်တူသည်။]
 သတ္တ ပိသာစာတိ-ကား၊ ပိသာစာ-မြေဘုတ်တို့သည်၊ မဟန္တမဟန္တာ-အလွန်
 များကုန်၏၊ [ဋီကာတို့၌ “ပေသာစာ”ဟုရှိ၏။] (သော-ထို မက္ခလိဆရာကြီးသည်၊)
 သတ္တာတိ၊ ဝဒတိ၊ သရာတိ-ကား၊ မဟာသရာ-အိုင်ကြီးတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊
 (သော-သည်)၊ ကဏ္ဍမုဏ္ဍ၊ ပေ၊ ဒဟေ-ကဏ္ဍမုဏ္ဍအိုင်၊ ရထကာရအိုင်၊ အနောတတ္တ
 အိုင်၊ သီဟပုပါတအိုင်၊ ဆဒ္ဒန္တအိုင်၊ မန္ဒာကိနီအိုင်၊ ကုဏ္ဍာလအိုင်တို့ကို၊ ဂဟေတွာ-
 ယူ၍၊ ဝဒတိ။

ပဗုဇ္ဇာတိ-ကား၊ ဂဏ္ဌိကာ-အဖုအဆစ်ရှိသော အရာတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊
 ပပါတာတိ-ကား၊ မဟာပပါတာ-ကြီးစွာသော ချောက်ကမ်းပါးပြတ်တို့သည်၊
 (ဟောန္တိ)၊ ပပါတသတာနီတိ-ကား၊ (သတ္တ) ခုဒ္ဒကပပါတသတာနီ-ငယ်သော

နိဂဏ္ဌိဂဏ္ဌာ။ ။ဂဏ္ဌိ+နိသိတော+ဂဏ္ဌော နိဂဏ္ဌိဂဏ္ဌော၊ နိဂဏ္ဌိဂဏ္ဌော ဧတေသံတိ နိဂဏ္ဌိ
 ဂဏ္ဌာ-အဆစ်၌မီသော ကိုယ်ဝန်ရှိသော သတ္တဝါတို့။ [ထို မက္ခလိဆရာကြီးသည် သာလိ၊
 ဥစ္ဆစသည်ကိုလည်း “အသက်ရှိသော သတ္တဝါ”ဟု ယူဆသည်။]

ဂဏ္ဌိကာ။ ။“ပဗ္ဗဂဏ္ဌိကာ-အဆစ်အဖုရှိသော အရာတို့၊ ပဗ္ဗဂဏ္ဌိမိ ဟိ ပဗုဋ္ဌသဒ္ဓေါ-
 ပဗုဋ္ဌသဒ္ဓါသည် ပဗ္ဗဂဏ္ဌိအနက်၌ ထင်ရှားသော ရဋ္ဌိသဒ္ဓါတည်း”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ ရဋ္ဌိဟု
 မကြံဘဲ“ပဗုဇ္ဇာ-အပြားအားဖြင့် ဖုံးအပ်သောအဆစ်ရှိသူတို့”ဟု ပေးလျှင်လည်း သဒ္ဒတ္ထဖြစ်
 နိုင်စရာရှိ၏၊ ဝကို ဗပြုလျှင် “ပဗုဇ္ဇာ”ဟုဖြစ်သည်၊ ရှေးစာအုပ်များ၌ “သပုဇ္ဇာ”ဟု ရှိသည်ကား
 မှားဟန်တူသည်။

ခုဒ္ဒက ပပါတသတာနီ။ ။ပ+ပတန္တိ ဧတ္တာတိ ပပါတော-ကျရာ(ကျစရာ)ဖြစ်သော
 ချောက်ကမ်းပါးပြတ်၊ ကြီးကျယ်၍ ထင်ရှားသောကြောင့် မဟာပပါတကို သီးခြားခွဲ၍ ပြပြီးဖြစ်
 သောကြောင့် ခုဒ္ဒကပပါတတို့ကိုသာ ယူရတော့သည်။

ချောက်ကုမ်းပါးပြတ် ခုနစ်ရာတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ [ပါဠိတော်မှ သတ္တကိုယူ၍ ပေးသည်။] သုပိနာတိ-ကား၊ မဟာသုပိနာ-အိပ်မက်ကြီးတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ သုပိနသတာနီတိ-ကား၊ (သတ္တ)ခုဒ္ဒကသုပိနသတာနိ-ငယ်သောအိပ်မက် ခုနစ်ရာ တို့သည်၊(ဟောန္တိ)။ [ဤ၌လည်း မဟာသုပိနကို ယူပြီးဖြစ်သောကြောင့် ခုဒ္ဒကသုပိန ကိုသာ ယူရတော့သည်၊ ပါရိသေသနည်းချည်းတည်း။]

မဟာကပ္ပိနောတိ-ကား၊ မဟာကပ္ပါနံ-မဟာကပ်တို့၏၊ [အသချေယျကပ် ၄-ကပ်ကို မဟာကပ်တစ်ကပ်ဟု ခေါ်သည်။] စုလ္လာသီတိသံတသဟဿာနိ- ရှစ်သန်း လေးသိန်းတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ တတ္ထ-ထို မဟာကပ္ပါနံ စုလ္လာသီတိသတ သဟဿာနိဟူသောပါဌ်၌၊ ဧကမ္မာ-တစ်ခုသော၊ မဟာသရာ-အိုင်ကြီးမှ၊ ဝဿ သတေ ဝဿသတေ-အနှစ်တစ်ရာ အနှစ်တစ်ရာ၌၊ (အနှစ်တစ်ရာ အနှစ်တစ်ရာ ကြာမှ)၊ ကုသဂ္ဂေန-သမန်းမြက်ဖျားဖြင့်၊ ဧကံ-တစ်ပေါက်သော၊ ဥဒကဗိန္နု-ရေ ပေါက်ကို၊ နိဟရိတွာ-ထုတ်ဆောင်၍၊ သတ္တက္ခတ္တံ-ခုနစ်ကြိမ်၊ တမိသရေ-ထို အိုင်ကို၊ နိရုဒကေ-ရေမရှိသည်ကို၊ ကတေ-ပြုအပ်ပြီးသော်၊ ဧကော မဟာကပ္ပေါ- မဟာကပ်တစ်ကပ်သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ၊ ဝဒတိ၊ ဧဝရူပါနံ-ဤသို့ သဘောရှိ ကုန်သော၊ (ဤမျှလောက် ရှည်ကြာကုန်သော) မဟာကပ္ပါနံ-မဟာကပ်တို့၏၊ စတုရာသီတိသတသဟဿာနိ-ရှစ်သန်း လေးသိန်းတို့ကို၊ ခေပေတွာ-ကုန်စေ၍၊

မဟာကပ္ပါနံ။ ။မဟာကပ္ပိနောကို “မဟာကပ္ပါနံ”ဟု ဖွင့်သည်။ “မဟာကပ္ပါနံ”ဟု ဆိုလိုလျက် သဒ္ဒါအသုံးကို နားမလည်သောကြောင့် “မဟာကပ္ပိနော”ဟု ဆိုသတတ်၊ ထို့ကြောင့် မဟာကပ္ပိနောသည် သဒ္ဒါနည်းအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းခံနိုင်သော သဒ္ဒါမဟုတ်။ [မဟာကပ္ပိနောတိ ဣဒံ မဟာကပ္ပါနံတိ အတ္ထတော ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သဒ္ဒတော ပနေသ အဇာနန္တော ဧဝံ ဝဒတိတိ န ဝိစာရဏက္ခမံ-ဋီကာသစ်။]

စုလ္လာသီတိ။ ။“တထာ စုလ္လာသီတိသတသဟဿာနီတိ ဣဒမ္ပိ”ဟု ဋီကာသစ် ဆိုသော ကြောင့် “စုလ္လာသီတိ”လည်း သဒ္ဒါနည်းအရ စိစစ်ခြင်းငှာ ခံသောပုဒ်မဟုတ်ဟု ဆိုလို၏။ သို့သော် “စုလ္လာသီတိ သဟဿာနိ၊ ကပ္ပါတိဋ္ဌန္တိ ယေ မရူ”စသည်ဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် စသည်၌ ရှိသေးရကား သဒ္ဒါနည်းအားဖြင့် စိစစ်နိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ပင် “သဒ္ဒရစကာ ပန စတုရာသီတိယာ တုလောပေါ၊ စဿ စ၊ ရဿ လော၊ ဒွိတ္တဉ္ဇာတိ ဝဒန္တိ-သဒ္ဒါကျမ်းကို စီရင်သော ဆရာတို့သည်ကား စတုရာသီတိမှ တုကို ချေ၊ စကို စုပြု၊ ရကို လပြု၊ ဒွေဘော်လည်း လာစေ၍”ဟု စတုရာသီတိကို စုလ္လာသီတိပြီးအောင် ရုပ်တွက်ပြလေသည်။

ဧကာ မဟာသရာ။ ။ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဧတ္တကာ”ဟုရှိ၏။ ဋီကာသစ်၌လည်း “ဧတပ္ပမာဏဝတာ-ဤ ခုနစ်အိုင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော”ဟု ဖွင့်၏။ သို့သော် မကောင်းပါ။ “ဧကမ္မာ”ဟု နောက်ပြင်ပါဌ်သာ ကောင်းပါသည်။ “ခုနစ်အိုင်”ကို ဆိုလိုလျှင် “ဧတ္တကေဟိ မဟာသရေဟိ”ဟုသာ ဆိုသင့်ပါသည်။

ဗာလေစ-လူမိုက်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ပဏ္ဍိတေစ-လူလိမ္မာတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဿ-၏၊ အန္တိ-အဆုံးကို၊ ကရောန္တိ-ပြုကြရကုန်၏၊ ဣတိ အယံ-ဤသည်ကား၊ အဿ-ထို မက္ခလိဆရာကြီး၏၊ လဒ္ဓိ-အယူတည်း၊ ပဏ္ဍိတောပိ-လူလိမ္မာသည်လည်း၊ အန္တရာ-ရှစ်သန်း လေးသိန်းသော မဟာကပ်တို့၏အကြား၌၊ ဝိသုဇ္ဈိတံ- စင်ကြယ်ခြင်းငှာ၊ န သက္ကောတိ ကိရ-မစွမ်းနိုင်သတတ်၊ ဗာလောပိ-လူမိုက်သည်လည်း၊ တတော-ထို ရှစ်သန်းလေးသိန်းသော မဟာကပ်ထက်၊ ဥဒ္ဓ-အလွန်၊ န ဂစ္ဆတိ(ကိရ)-မသွားရတော့သတတ်။

သီလေနာတိ-ကား၊ အစေလကသီလေနဝါ-အစေလကတို့၏ သီလဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အညေန-အစေလကတို့၏ သီလမှတစ်ပါးသော၊ ယေန ကေနစိဝါ-အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော သီလဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဝတေနာတိ-ကား၊ တာဒိဿေနဝ-ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ ဝတေန-အကျင့်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ [“အစေလကဝတေနဝါ အညေနဝါ ယေန ကေနစိ”ကို “တာဒိဿေန”ဟု ပြန်၍ညွှန်းသည်။] တပေနာတိ-ကား၊ တပေါကဗ္ဗေန-ခြိုးခြံသောအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ (ပရိပါစေဿာမိ ဌစပ်)၊ ယော-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဟံ-ငါသည်၊(ငါက)၊ ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိသူတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ အန္တရာ-မဟာကပ် ရှစ်သန်း လေးသိန်း မပြည့်မီအကြား၌၊ ဝိသုဇ္ဈိတံ-စင်ကြယ်၏။

ဗာလေ ပဏ္ဍိတေ။ ။“တိလိင်္ဂတော ဌာနေ သိယောနမေ”ဟူသော သဒ္ဓနိတိ၊ နာမ်၊ ရဇ-သုတ်ဖြင့် ပဌမာယောကို ဧပြု၍ “ဗာလေ၊ ပဏ္ဍိတေ”ဟုဖြစ်၏။ တစ်နည်းအားဖြင့်ကား “သဒ္ဓါအသုံးကို နားမလည်သောကြောင့် ဤသို့ဆိုသည်”ဟုသော်လည်း ကြံပါ။ [“ဗာလ”အရ လူနဲ့ လူအ လူန လူထိုင်း လူရိုင်း လူဖျင်း လူညံ အားလုံးကိုယူ၍, “ပဏ္ဍိတ”အရ ပညာရှိသူတော်ကောင်းများကို ယူပါ။

ပဏ္ဍိတောပိ ကိရ။ ။သံသရာကို “ရှစ်သန်းလေးသိန်း”ဟု အတိကျ သတ်မှတ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပဏ္ဍိတလည်း ထိုအတွင်း၌ သံသရာမှ စင်ကြယ်အောင်မတတ်နိုင်”ဟု ဆိုသည်။ မက္ခလိဆရာကြီးဝါဒကို တစ်ဆင့်ကြားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် “ကိရ”ဟု ဆိုသည်ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်၏။ [ကိရာတိ ဝါဒါနုဿဝေ နိပါတော။] ထိုဝါဒကို မနှစ်သက်သောကြောင့် “ကိရ”ဟု ဆိုသည်ဟုလည်း ကြံသင့်၏။...[နှစ်မသက်ကား, တစ်ဆင့်ကြား, ထားလေ ကိရသာ(နိယာမ်)။]

တပေါကဗ္ဗေန။ ။ပါပကော ဓမ္မေ တပတီတိ တပေါ-ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သောကြောင့် ရသေ့ တပဿီတို့၏ ခြိုးခြံသောအကျင့်, ရဟန်းတို့၏ ဓုတင်စသောအကျင့်ကို “တပ”ဟုခေါ်၏။ ထို တပကို ကျင့်မှုကို “တပေါကဗ္ဗ”ဟု ခေါ်သည်။ [ဤ၌လည်း “တာဒိဿေန”ပုဒ်ကို လိုက်ရမည်ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်၏။ မိမိကား သီလ-ဝတတို့မှ တစ်မျိုးတစ်ခြားဖြစ်သောကြောင့် “လိုက်ဖွယ်မလို”ဟု ထင်သည်။]

ဝါ-စင်ကြယ်အောင် အားထုတ်၏။ သော-ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပရိပက္ခ-မရင့်ကျက်သေးသော၊ ကမ္မ-သံသရာ၌ လှည့်လည်ကြောင်းကံကို၊ ပရိပါစေတိ နာမ-ရင့်ကျက်စေသည် မည်၏။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဟံ-ငါသည်၊(ငါက)၊ ဗာလော-မိုက်သူတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ဝုတ္တပရိမာဏံ-ဆိုအပ်ပြီးသော မဟာကပ်ရှစ်သန်းလေးသိန်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ကာလံ-ကာလကို၊ အတိက္ကမိတ္တာ-ကျော်လွန်၍၊ ယာတိ-သွား၏။ ဝါ-သွားဖို့ရန် အားထုတ်၏။ (သော-ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) ပရိပက္ခ-ရင့်ကျက်သော၊(ကမ္မ-သံသရာ၌ လှည့်လည်ကြောင်းကံကို၊) ဖုဿ ဖုဿ-ရောက်၍ ရောက်၍၊ ဗျန္တိ-ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင်၊ (သံသရာ မဆုံးအောင်)၊ ကရောတိနာမ-ပြုသည်မည်၏။ ဟေဝံ နတ္ထိတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤသို့ (မရင့်ကျက်သေးသောကံကို ရင့်ကျက်စေနိုင်ခြင်း၊ ရင့်ကျက်ပြီးသောကံကို ကင်းသောအဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင် ပြုနိုင်ခြင်းသည်၊) နတ္ထိ-မရှိ၊ ဟိ-မှန်၊ တံ ဥဘယမ္ပိ-ထို အပရိပက္ခပရိပါစန၊ ပရိပက္ခဗျန္တိကရဏ ၂-ပါးလုံးကိုလည်း၊ ကာတု-ပြုခြင်းငှာ၊ န သက္ကာမတတ်နိုင်၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒိပေတိ-ပြ၏။

အပရိပက္ခ။ ။အပရိပက္ခကို “အပရိပက္ခ သံသရဏနိမိတ္တံ”ဟု ဋီကာတို့ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် “ကမ္မ-သံသရာ၌ လှည့်လည်ကြောင်းကံကို”ဟု ပေးပါသည်။ သီလဝတ တပေါကမ္မတို့ဖြင့် လျင်မြန်စွာစင်ကြယ်ခြင်းသို့ရောက်အောင် အားထုတ်ခြင်းသည် အပရိပက္ခဖြစ်သော ကံကို ရင့်ကျက်စေသည်မည်၏။ ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ်က ထိုသို့လည်း အပရိပက္ခကံကို ရင့်ကျက်စေအောင် မတတ်နိုင်ပါ-ဟူလို။

ပရိပက္ခ ဖုဿ ဖုဿ။ ။[ဖုဿ ဖုဿကို “ပတွာ ပတွာ”ဟု ဖွင့်၏။ ဖုဿဇာတ်၏ ထိခြင်းကိုပင် “ရောက်ခြင်း”ဟု ဖွင့်ဟန်တူသည်။ “ဖုဿ ဖုဿ”ဟု ၂-ပုဒ်ဆိုခြင်းကား အာဘိက္ခညအနက်ကို ပြခြင်းတည်း။ အာဘိက္ခညအဓိပ္ပါယ်ကို ဗြဟ္မဇာလသုတ်၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကာမိဋ္ဌာနဝဋ္ဋကထာ အဖွင့်၌ ရေးခဲ့ပြီ။] ဆိုလိုရင်းကား-ပရိပက္ခကံ (ရင့်ကျက်သော သံသရာ၌ လှည့်လည်ကြောင်းကံ)ကို ထိရောက်၍ ထိရောက်၍ ရင့်ကျက်ခြင်းသို့မရောက်စေဘဲ ထိုကံကို အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိအောင် (မရင့်ကျက်နိုင်အောင်) ပြုခြင်းတည်း။ ဗာလဖြစ်သူကလည်း ထိုသို့ သံသရာရှည်အောင် မပြုနိုင်ပါ၊ ရင့်ချိန်တန်လျှင် ရင့်ရမည်သာဖြစ်သည်-ဟူလို။ [ပရိပက္ခ ကမ္မ ဖုဿ ဖုဿ ကာလေန ပရိပက္ခဘာဝါနာပါဒနေန (ရင့်သည်၏အဖြစ်သို့ မရောက်စေခြင်းအားဖြင့်) ဗျန္တိ ဝိဂတန္တံ ကရောတိနာမာတိ၊-ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။ဗျန္တိနောက်၌ “ဝိဂမနံ”ဟု ဗျန္တိအဖွင့်ကို တွေ့ရ၏။ “ဝိ+အန္တ”မှ “ဗျန္တ”ဟုဖြစ်၍၊ အဿတ္ထိအနက်၌ ဤပစ္စည်းဖြင့် “ဗျန္တိ”ဟု ပြီးသောကြောင့် “ဝိဂတန္တံ”ဟုသာ ဖွင့်သင့်သည်။ “ဗျန္တိ-ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင်”ဟု ပေး၍ “သံသရာ မဆုံးနိုင်အောင်”ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ။

ဒေါဏမိတေတိ-ကား၊ ဒေါဏေန-စိတ်တောင်းဖြင့်၊ မိတ်ဝိယ-ချင့်အပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ [ဋီကာသစ်၌ “တုဗ္ဗေန-ပြည်ဖြင့်” ဟုဖွင့်သွားလေ၏။] သုခဒုက္ခေတိ-ကား၊ သုခဒုက္ခံ-သုခ၊ ဒုက္ခံကို၊ (ဒေါဏမိတေ-စိတ်တောင်းဖြင့် ချင့်အပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။) ပရိယန္တကတေတိ-ကား၊ ဝုတ္တပရိမာဏေန-ဆိုအပ်ပြီးသော ရှစ်သန်းလေးသိန်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ကာလေန-ကာလအားဖြင့်၊ ကတပရိယန္တေ-ပြုအပ်ပြီးသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိ၏၊ နတ္ထိ ဟာယနဝဗုဒ္ဓေတိ-ကား၊ ဟာယနဝဗုဒ္ဓာနိ-ယုတ် လျော့ခြင်း၊ တိုးပွားခြင်းတို့သည်၊ နတ္ထိ-မရှိကုန်၊ သံသာရော-သံသရာသည်၊ ပဏ္ဍိတဿ-လူလိမ္မာ၏အတွက်၊ န ဟာယတိ-မယုတ်လျော့၊ ဗာလဿ-လူမိုက်၏ အတွက်၊ န ဝဗုဒ္ဓတိ-မတိုးပွား၊ ဣတိအတ္ထော၊ ဥက္ကံသာဝကံသေတိ-ကား၊ ဥက္ကံ သာဝကံသာ-အလွန် အလျော့တို့သည်၊ (နတ္ထိ)၊ ဧတံ-ဤဥက္ကံသာဝကံသေ ဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဟာယနဝဗုဒ္ဓာနံ-ဟာယန၊ ဝဗုဒ္ဓတို့ကို၊ အဓိဝစနံ-ဟောသော သဒ္ဒါတည်း။

ဣဒါနိ-၌၊ တမတ္ထံ-ထို သံသရာ၏ အလွန် အလျော့မရှိဟူသော အနက်ကို၊ ဥပမာယ-ဥပမာဖြင့်၊ သာဓေန္တော-ပြီးစေလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သေယျထာပိနာမာတိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ၊ တတ္ထံ-ထို သေယျထာပိနာမ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ သုတ္တ ဂုဠေတိ-ကား၊ ဝေဠုတွာ-ရစ်ပတ်၍၊ ကတသုတ္တဂုဠေ-ပြုအပ်သော ချည်လုံးသည်၊ (ပလေတိ၌စပ်)၊ ဝါ-ကို၊ (ခိတ္တေ ၌စပ်)၊ နိဗ္ဗေဋ္ဌိယမာနမေဝ ပလေတိတိ-ကား၊ ပဗ္ဗတေဝါ-တောင်ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း၊ ရုက္ခဂ္ဂေဝါ-သစ်ပင်ဖျား၌သော်လည်း ကောင်း၊ ဌတွာ-တည်၍၊ ခိတ္တံ-ပစ်ချအပ်သည်၊ (သမာနံ-ဖြစ်လသော်၊) သုတ္တပု မာဏေန-ချည်၏ ပမာဏဖြင့်၊ နိဗ္ဗေဋ္ဌိယမာနမေဝ-ဖြေလျက်သာလျှင်၊ ဂစ္ဆတိ-

ဒေါဏမိတေ။ ။ဒေါဏသဒ္ဒါသည် “တစ်စိတ်” အနက်ကို ဟော၏၊ ဤ၌ တစ်စိတ် ဝင်တောင်းကို ယူပါ၊ သုခဒုက္ခကို တကယ်အားဖြင့် ချင့်၍ မဖြစ်သောကြောင့် မိတေကို “မိတ်ဝိယ” ဟု ဝိယထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် “ဒေါဏမိတေ” ကို ရူပကအလင်္ကာ ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သောစကားဟု ပြသည်၊ မိတေကို “မိတ်” ဟု ဖွင့်ခြင်းဖြင့် နပုလ္လိန်သိကို ဖြေထားသည်ဟုလည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် သဒ္ဒါကို နားမလည်၍ အမှား မှားဆိုခြင်းဟု သော်လည်းကောင်း ကြံပါ၊ ဤ “ဒေါဏမိတေ သုခဒုက္ခေ” ပါ၌ဖြင့် “သတ္တဝါတစ်ယောက် အတွက် သံသရာ၌ သုခပေါင်းမည်မျှ ဒုက္ခပေါင်းမည်မျှ ခံစားရမည်-ဟု တစ်ဘဝ၌ဖြစ်စေ၊ တစ်သံသရာလုံး၌ဖြစ်စေ သတ်မှတ်ပြီးဖြစ်သည်” ဟု ပြသည်။

နိဗ္ဗေဋ္ဌိယမာနမေဝ။ ။ဝေဠုဓာတ်သည် ရစ်ပတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ နိ ဥပသာရ ကြောင့် ရစ်ပတ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဖြေခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ယပစ္စည်းကို ကမ္မကတ္တာအနက်၌ သက်စေ၍ “ဖြေလျက်သာလျှင်” ဟု ပေးရသည်၊ “ကုသုလော ဘိက္ခုတေ သံယံ-ကျီသည် ကိုယ်တိုင် ဖြို၏” ကဲ့သို့တည်း။ [တစ်ဝါကျတည်း၌ အနက်တူလျှင် ဝိဘတ်တူရိုး တည်း၊ “သုတ္တဂုဠံ ခိတ္တံ နိဗ္ဗေဋ္ဌိယမာနမေဝ” ဟု ရှိသင့်သည်၊ သဒ္ဒါမမှန်သော တိတ္ထိတို့၏ ဝါကျဟူသာ ယူပါ။]

သွား၏။ သုတ္တေ-ချည်သည်၊ ခီဏေ-ကုန်လသော်၊ တတ္ထေဝ-ထို ချည်ကုန်ရာ အရပ်၌သာ၊ တိဋ္ဌတိ-တန်ရပ်၏။ န ဂစ္ဆတိ-မသွားတော့၊ ဧဝမေဝ-သာလျှင်၊ ဝုတ္တကာလတော-ဆိုအပ်ပြီးသော မဟာကပ် ရှစ်သန်းလေးသိန်းကာလထက်၊ ဥဒ္ဓ-အလွန်၊ န ဂစ္ဆတိ-မသွားတော့၊ ဣတိ ဒသေတိ။

န ဂစ္ဆတိ။ ။“စုရာဒိ ပလဇာတ်သည် ဂတိအနက် ရက္ခာအနက်တို့၌ ဖြစ်၏”ဟု ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၌ ဆို၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ ပလေတိကို“ဂစ္ဆတိ”ဟု ဖွင့်သည်။ ဋီကာသစ် ၌ကား “စုရာဒိ ပရဇာတ်မှ ရကို လပြုထားသည်”ဟု ဖွင့်သွားလေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိတော်၌ သုတ္တဂုဠ ဥပမာဖြင့် “သတ္တဝါတိုင်း၏ သံသရာသည် ကမ္ဘာပေါင်း ရှစ်သန်းလေးသိန်း အတိကျ သတ်မှတ်ထားသောကြောင့် တဖြည်းဖြည်းကုန်ရမည်သာ၊ မည်သူ့ အတွက်မျှ သံသရာ မတိုးပွားနိုင်”ဟု မကွလီဆရာပြသည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒတော်။ ။ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် အလိုအားဖြင့် သတ္တဝါတစ်ယောက်အတွက် သံသရာကို အတိကျပိုင်းဖြတ် မဖြစ်ပါ။ “ဒီဇယော ဗာလာန သံသာရော၊ သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတံ-သူတော်ကောင်း တို့၏ သစ္စာ ၄-ပါးစသော တရားကို နားမလည်သူ လူ့ဗာလတို့အတွက် သံသရာသည် အဆုံးမရှိအောင် ရှည်လျား၏”ဟု ဟောတော်မူပါသည်။ ထို့ကြောင့် သစ္စာ ၄-ပါးစသော တရားကိုသိ၍ကျင့်သော သူတော်စင် ပညာရှင်များအတွက်ကား သံသရာသည် ယခုမှနောက် အရှည်ဆုံး လေးအသချေနှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းသာ ရှိနိုင်၍၊ ယခုဘဝမှာပင် နိဗ္ဗာန်မြင်အောင် လည်း တိုနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

မကွလီဂေါသာလဝါဒအဖွင့် ပြီး၏။

အဓိတကေသကမ္မလဝါဒ အဖွင့်

၁၇၁။ အဓိတဝါဒ-အဓိတဝါဒ၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ နတ္ထိ ဒိန္နတိ- နတ္ထိ ဒိန္နဟူသော စကားကို၊ ဒိန္နဿ-ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာ၏၊ ဖလာဘာဝံ-အကျိုး၏မရှိခြင်းကို၊ (အဓိတော-အဓိတသည်၊) ဝဒတိ။ [ဋီကာ၌ “ဒိန္နဿ ဖလာဘာဝံ”ဟု ရှိ၏၊ စာသွားကောင်းသည်။]

ဒိန္န။ ။“ဒါတဗ္ဗတိ ဒိန္န”အရ ပေးလှူထိုက်သော အနွ၊ ပါနစသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို မုချရ၏။ သို့သော် ထို အလှူဝတ္ထုကို “နတ္ထိ”ဟု ပယ်၍ မဖြစ်၊ ထို ဒါနဝတ္ထုမှာ အထင် အရှားရှိသည်သာ၊ ထို့ကြောင့် ဒိန္နမည်သော ဒါနဝတ္ထုကိုခေါင်းတပ်၍ (နာမည်တပ်၍) ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာကို ဖလူပစာရအားဖြင့် ယူပြီးလျှင် ထို ဒါနစေတနာ၏ အကျိုးကိုလည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ယူပါ၊ ထို အကျိုးကိုသာ “နတ္ထိ ဒိန္န”ဟု ပယ်လိုရင်းဖြစ်သည်။ [ဒိန္နတိ ဒေယျဓမ္မသိသေန ဒါနစေတနာယေဝ ဝုတ္တာ၊ တံ မုခေန ဖလန္တိ ဒသေတိ ဒိန္နဿ ဖလာဘာဝံတိ ဣမိနာ၊ပေ၊ ဒေနယော ယိဋ္ဌဟုတံတိ ဧတ္တာပိ၊-ဋီကာသစ်၊ ပါဠိတော်၌ ဤ အတိုင်း အနက်ပေးထားသည်။]

မဟာယာဂေါ-အကြီးအကျယ် ပေးလှူပူဇော်ခြင်းကို၊ ယိဋ္ဌ-ယိဋ္ဌဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ ပါဟုနကသက္ကာရော-အာဂန္တုကဒါန၏ဖြစ်ဖြင့် ကောင်းစွာပြုခြင်း ပူဇော်ခြင်းကို၊ ဟုတန္တိ-ဟူ၍၊ အဓိပ္ပေတော-အလိုရှိအပ်၏၊ တမ္ပိ ဥဘယံ-ထို ယိဋ္ဌ၊ ဟုတ ၂-ပါးစုံကိုလည်း၊ ဖလာဘာဝမေဝ-အကျိုး၏ မရှိခြင်းကိုပင်၊ သန္ဓာယ၊ ပဋိပက္ခိပတိ-ပယ်၏။

ယိဋ္ဌ၊ ဟုတံ။ ။ယိဋ္ဌ၌ ယဇ္ဇောတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟုတံ၌ ဟုဇ္ဇောတ်သည်လည်းကောင်း ယဇ္ဇိပူဇော်ခြင်း အလှူပေးခြင်း အနက်ကိုဟော၏။ ဤသို့ ဇာတ်နက်ရင်းမှာ တူသော်လည်း လူအများနှင့်ဆိုင်အောင် (အလှူရှုံဆောက်၍ ပေးခြင်းကဲ့သို့) ကြီးကျယ်သော ပေးလှူပူဇော်ခြင်း ကို “ယိဋ္ဌ”ဟု ယူ၍၊ ဧည့်ဝတ်ပြုသောအားဖြင့် အနည်းငယ် ပေးလှူပူဇော်ခြင်းကို “ဟုတ”ဟု ယူစေလိုသောကြောင့် ယိဋ္ဌကို “မဟာယာဂေါ”ဟု ဖွင့်၍ ဟုတံကို “ပါဟုနကသက္ကာရော” ဟု ဖွင့်သည်။

ပါဟုနကသက္ကာရော။ ။“ပါဟုနဘာဝေန-အာဂန္တုကဒါန အဖြစ်ဖြင့်၊ ကတ္တဗ္ဗသက္ကာရော-ပြုထိုက်သော သက္ကာရတည်း”ဟု ငိုကာဖွင့်၏။ ပါဟုနသဒ္ဒါကား “ပါဟုနံ ဝုစ္စတိ၊ပေ၊ အာဂန္တုကဒါနံ”ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်-သံဃာနုဿတိ အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ အရပ်တစ်ပါးမှလာသော အာဂန္တုက မိတ်ဆွေတို့ဖို့ သက္ကာရ (ကောင်းစွာ ချက်ပြုတ် ပြုလုပ်သောအားဖြင့် စီမံအပ်သော) ဒါနကို ဟော၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤအဖွင့်များအလို ပကို ပဌမတ္ထ၊ အာကို အာနေတွာဟု ယူ၍ “ပဌမံ အာနေတွာ-အိမ်သူအိမ်သားတို့ မစားမီ ရှေးဦးစွာ ဆောင်ယူ၍၊ ဟုတဗ္ဗံ-ပေးထိုက်၏၊ ဣတိ ပါဟုနံ၊ ပါဟုနံယေဝ ပါဟုနကံ”သုတ္တံ၌ ကပစ္စည်း၊ “ပါဟုနကဘာဝေန+ကာတဗ္ဗော+သက္ကာရော ပါဟုနကသက္ကာရော”ဟု ပြုပါ။ သက္ကာရောဋ္ဌကား “သမ္မာ-ကောင်းမွန်စွာ၊ ဝါ-အထူး၊ ကာရော-ပြုအပ်သော ပေးလှူဖွယ်တည်း၊ သက္ကာရော”ဟု ပြု၊ ဤအလို “ပါဟုနက သက္ကာရော-ရှေးဦးစွာ ဆောင်ယူ၍ ပေးထိုက်သော အာဂန္တုကဒါနအဖြစ်ဖြင့် ကောင်းစွာပြုအပ် သော ပေးလှူဖွယ်ပစ္စည်း”ဟုပေးမှ သဒ္ဒါရှိသမျှအနက်စုံသည်။ [စာအုပ်တို့၌ “ပဟောနကသက္ကာ ရော”ဟုရှိ၏၊ပါ၌ ရသေ့ပြု၊ ဟု၌ ဥကို ဩပြု၍ ပြီးနိုင်ပါ၏၊ သို့သော် ကောင်းမည်မထင်။]

တံပိ ဥဘယံ ဖလာဘာဝမေဝ။ ။“ယဇ္ဇိတဗ္ဗံတိ ယိဋ္ဌံ၊ ဟုတဗ္ဗံတိ ဟုတံ”ဟု ပြု၍ “ယိဋ္ဌံ၊ ဟုတံ”အရ အလှူဝတ္ထုရသော်လည်း ဒိန္နတုန်းကကဲ့သို့ လှူကြောင်း စေတနာကို လည်းကောင်း၊ ထိုစေတနာ၏ အကျိုးကိုလည်းကောင်း ယူပါ။ ထိုအကျိုးများ မရှိဟု ပယ်သည်။ ဤအလို “ယိဋ္ဌံ-အကြီးအကျယ်ပူဇော်အပ်သော ယဇ္ဇိကို ပေးလှူပူဇော်ကြောင်း စေတနာ၏ အကျိုးသည်”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဟုတံ-အနည်းငယ် ပေးလှူပူဇော်အပ်သော ယဇ္ဇိကို ပေးလှူ ပူဇော်ကြောင်း စေတနာ၏ အကျိုးသည်”ဟုလည်းကောင်း ပါဠိတော်၌ ပေးပါ။

၃-ပါး အထူး။ ။“နတ္ထိ ဒိန္နံ”ဖြင့် အနု၊ ပါနစသည်ကို လှူကြောင်း (ယခုခေတ် ရဟန်းတော်များအား ဆွမ်းလှူကြောင်း၊ သင်္ကန်းစသည် လှူကြောင်း)စေတနာ၏ အကျိုးကို ပယ်၏။ “နတ္ထိ ယိဋ္ဌံ”ဖြင့် ယဇ္ဇိကြီးပူဇော်ကြောင်း စေတနာ၏အကျိုးကို ပယ်၏။ “နတ္ထိ ဟုတံ”

သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံတိ-ကား၊ သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံ-ကောင်းစွာပြုအပ် မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်ကုန်သော၊ ကုသလာ ကုသလာနံ-ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ (“ကမ္မာနံ”ဟူသော ပါဠိတော်၌စပ်၊) ဣတိ အတ္ထော၊ ဖလံဝိပါကောတိ-ဟူသော စကားကို၊ (ဝဒတိ ၌စပ်)၊ ယံ-အကြင် အကျိုးရင်း အကျိုးဆက်ကို၊ ဖလန္တိဝါ- ဖလဟူ၍လည်းကောင်း၊ (ယံ-အကြင်တူသောအကျိုးကို)၊ ဝိပါကောတိဝါ-ဝိပါက ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ တံ(ဖလံ ဝါ)-ထိုအကျိုးရင်း အကျိုးဆက် သည်လည်းကောင်း၊ (သော ဝိပါကောဝါ-ထိုတူသော အကျိုးသည်လည်းကောင်း၊) နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ ဝဒတိ။...နတ္ထိ အယံ လောကောတိ-ကား၊ ပရလောကေ-ဤ လောကမှတစ်ပါး၊ အခြားသော လောက၌၊ ဌိတဿ-တည်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အတွက်၊ အယံ လောကော-ဤလောကသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ နတ္ထိ ပရောလောကောတိ- ကား၊ ဣလောကေ-ဤလောက၌၊ ဌိတဿာပိ-တည်သောပုဂ္ဂိုလ်၏အတွက်လည်း၊

ဖြင့် ယဇ်ငယ် ပေးလှူပူဇော်ကြောင်း စေတနာ၏အကျိုးကို ပယ်သည်၊ ဤသို့ “နတ္ထိ ဒိန္နံ” စသော ၃-မျိုး၏ ထူးခြားပုံကို မှတ်ပါ။

မူကွဲ။ ။“ပဟေနကသက္ကာရော-လက်ဆောင်အကျိုးငှာ ကောင်းစွာပြုအပ်သော ပစ္စည်း ဝတ္ထု”ဟုလည်း မူကွဲ အနက်ကွဲရှိ၏၊ သို့သော် လက်ဆောင်ပေးခြင်းကို ပူဇော်သက္ကာရဟု ဆိုရိုးမရှိ၊ “အဘျာဂတော သဗ္ဗပူဇနီယော-ရှေးရှုရောက်လာသော ဧည့်သည်ကို အလုံးစုံသော လူတို့သည် ပူဇော်ထိုက်၏”ဟု ဟိတောပဒေသ၌ ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ပါဟုနကမည်သော အာဂန္တုကဒါနကို ပေးလှူပူဇော်ခြင်းကိုသာ “ဟုတ”ဟု ဆိုသင့်ရကား ထိုမူကွဲကို စဉ်းစားသင့် ပါသည်။

ဖလံ၊ ဝိပါကော။ ။“ဖလန္တိ အာနိသံသဖလံ နိသန္ဓဖလဉ္စ၊ ဝိပါကောတိ သဒိသဖလံ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ထိုတွင် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာဖြစ်ခြင်းစသော အင်္ဂါ ၄-ပါး နှင့်ပြည့်စုံသော ဒါန၏ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယအကျိုးသည် (အကျိုးရင်းသည်) အာနိသံသဖလမည်၏၊ [ဓမ္မပဒ သုခသာမဏေရဝတ္ထုကို ကြည့်ပါ။] သင်္ခဇာတ် (ဒသနိပါတ်)၌ သင်္ခဗြာဟ္မဏ၏ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်အား ဘိနပ်အလှူသည် သမုဒြာ၌ ထောက်တည်ရာ လှေကို ရခြင်းကဲ့သို့ သော အကျိုးဆက်သည် နိသန္ဓဖလ (ရေစီးသကဲ့သို့ ဆက်၍စီးသွားသော အကျိုးဆက်)မည်၏၊ “ဝိပါကာ ဓမ္မာ”ဟူသော မာတိကာပုဒ်၏ အရကောက်ကဲ့သို့ အကြောင်းကံနှင့် နာမ်ဝိပါက်ချင်း စသည်အားဖြင့် တူသောအကျိုးသည် ဝိပါကဖလမည်၏။

ပရလောကေဌိတဿ။ ။ဤ လူလောကမှတစ်ပါးသော နတ်ဗြဟ္မာလောက တိရစ္ဆာန် လောကတို့ကို “ပရလောက”ဟု ယူ၍ ထို ပရလောက၌ တည်နေသူစသည်အတွက် ထို ပရလောက၌သေလျှင် ပြတ်သောကြောင့် ပြောင်း၍လာဖို့ရာ “ဤလောက မရှိ”ဟု ဆိုလိုသည်။

ဣလောက ဌိတဿ။ ။လူလောကကို မိမိတို့အလိုအားဖြင့် ဤလောကဟု ယူပါ၊ ဤလောက၌ တည်နေသူအတွက်လည်း ဤဘဝမှာပင် ပြတ်သောကြောင့် ပြောင်းရွှေ့သွားဖို့ရာ အခြား ပရလောက မရှိတော့။

ပရော လောကော-ဤ လောကမှတစ်ပါး၊ အခြားသော လောကသည်။ သဗ္ဗေ-
အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့သည်။ (ဣလောက၌ တည်သောသတ္တဝါ၊ ပရလောက၌
တည်သောသတ္တဝါဟူသမျှတို့သည်)။ တတ္ထ တတ္ထေဝ-ထိုထိုလောက၌ပင်၊ ဥစ္ဆိန္နိ-
ပြတ်ကြကုန်၏။ ဣတိ ဒေသတိ၊ နတ္ထိ မာတာ နတ္ထိ ပိတာတိ-ဟူသော
စကားကို၊ တေသု-ထို အမိ အဖတို့၌၊ သမ္မာပဋိပတ္တိ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိနံ-ကောင်းစွာ
ပြုကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်ခြင်းတို့၏၊ ဖလာဘာဝဝသေန-အကျိုးမရှိခြင်း
၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝဒတိ၊ နတ္ထိ သတ္တာ သြပပါတိကာတိ-ဟူသောစကားကို၊
စဝိတွာ-စုတေပြီး၍၊ ဥပပဇ္ဇနကာ-ကပ်၍ဖြစ်နိုင်ကုန်သော၊ ဝါ-ဆက်၍ဖြစ်နိုင်
ကုန်သော၊ သတ္တာနာမ-သတ္တဝါတို့မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိကုန်၊ ဣတိ ဝဒတိ။

မှတ်ချက်။ ။“နတ္ထိ ပရောလောကော”ဟု ဆိုသောကြောင့် အဓိကဆရာသည် “နတ်
ဗြဟ္မာလောက၊ တိရစ္ဆာန်လောက မရှိ”ဟု ယူသည်ဟု မမှတ်ရ၊ ထိုသို့ယူလျှင် “နတ္ထိ အယံ
လောကော”ဟု ဆိုသောကြောင့် “ဤလူလောကသည်ပင် မရှိ”ဟုဆိုလိုရာ ရောက်လိမ့်မည်၊
ပရောလောကောကိုလည်း “နောက်လောက=တမလွန်လောက (ဤဘဝမှ နောက်၌ရောက်ရမည်
လောက)”ဟု အခြားနေရာ၌ ပေးနိုင်သော်လည်း ဤနေရာ၌ မပေးပါနှင့်၊ “ဤလောကမှတစ်ပါး
တခြားလောက”ဟုသာ ပေးပါ၊ သုတ်မဟာဝါ၊ ပါယာသိရာဇညသုတ်၌ လူမှတစ်ပါးသော
(ထို အခိုက်၌ရှိနေသော)နတ်တို့ကို “ပရလောက၌ တည်သူများ”ဟု ဆိုပါသည်။

နတ္ထိ မာတာ၊ ပိတာ။ ။မျက်မြင်ဖြစ်သောကြောင့် အမိ အဖတို့ကို “မရှိ”ဟု မဆိုလို၊
“ထိုမိဘတို့၌ ကောင်းစွာပြုခြင်း မကောင်းသဖြင့်ပြုခြင်းသည်လည်း မရှိ”ဟု မဆိုလို၊ နောက်ဘဝ
ဆိုတာ ကိုယ်ကမရှိဟု ယူထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် “ထို မိဘတို့၌ ကောင်းစွာပြုခြင်း မကောင်း
သဖြင့်ပြုခြင်း၏ အကျိုးမရှိတော့”ဟုသာ ဆိုလိုသည်။

နတ္ထိ သြပပါတိကာ။ ။“သြပပါတိကာ”အရ ပါဠိ၌ သုံးစွဲရိုးဖြစ်သော ဥပပါတိ
ပဋိသန္ဓေနေသူကို မယူရ၊ “ဥပပတန္တိ-ရှေ့တစ်ဘဝမှ နောက်တစ်ဘဝ၌ ကပ်၍(ဆက်၍)
ဖြစ်ကြကုန်၏၊ ဣတိ သြပပါတိကာ”ဟုပြု၍ ရှေ့ဘဝမှ ဤဘဝ၌ဖြစ်လာသူကို “သြပပါ
တိကာ”ဟု ယူပါ၊ ပတဓာတ်သည် ဂတိအနက်ဟော၊ ဂတုတ္ထဟူသည်လည်း ပဝတ္တနတ္ထကို
ဟောနိုင်၏၊ “သတ္တဝါဟူသမျှသည် တစ်ဘဝပြီးလျှင် ပြတ်သောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ဘဝကူး
ပြောင်းလာသူ မရှိ”ဟု ဆိုလိုသည်။ [ပုဗ္ဗုဋ္ဌကဿ ဝိယ ဣမေသံ သတ္တာနံ ဥပ္ပါဒေါနာမ
ကောဝလော-ဤ သတ္တဝါတို့၏ ဖြစ်ခြင်းမည်သည် သက်သက် ရေပွက်ပမာ တစ်သက်လျာ
သာတည်း၊ န စဝိတွာ အာဂမနပုဗ္ဗကော နတ္ထိ-စုတေပြီး၍ ရောက်လာဖို့ရန် ရှေးရှုပြုသောပုဂ္ဂိုလ်
မရှိ၊-ဋီကာ။]

ပါဠိတော်။ ။“နတ္ထိ လောကော သမဏဗြာဟ္မဏာ၊ပေ၊ ပဝေဒေန္တိ”ဟု ပါဠိတော်၌ရှိသော်
လည်း ထိုပါဠိတော်ကို အဋ္ဌကထာက မဖွင့်သောကြောင့် ဋီကာကဖွင့်ရသည်၊ ဖွင့်ပုံကား-
သမဏေနနာမ ယာယာဝတော ဇာနန္တေန ကဿစိ ကိဉ္စိ အကထေတွာ သညတေန ဘဝိတဗ္ဗ-
ဂဟန်းဆိုတာ ဟုတ်မှန်စွာသိလို့ရှိရင် မည်သူ့အားမျှ မည်သို့သော တရားကိုမျှ မဟောဘဲ

စာတုမဟာဘူတိကောတိ-ကား၊ စတုမဟာဘူတမယော-၄ ပါးသော မဟာဘူတတို့ဖြင့်ဖြစ်၏၊ (၄-ပါးသော မဟာဘူတအတိပြီး၏၊) ပထဝီ ပထဝီ ကာယန္တိ-ကား၊ အဇ္ဈတ္တိက ပထဝီဓာတု-အဇ္ဈတ္တ၌ဖြစ်သော ပထဝီဓာတ်သည်၊ ဗာဟိရ ပထဝီဓာတု-ဗဟိဒ္ဓ ပထဝီဓာတ်သို့၊ (အနုပေတိ ၌စပ်)၊ အနုပေတိတိ-ကား၊ အနုယာတိ-အစဉ်သွား၏၊ ဝါ-ကပ်ရောက်၏၊ အနုပဂစ္ဆတိတိ-အနုပဂစ္ဆတိ

နှုတ်ကို စောင့်စည်းလျက်နေသင့်သည်။ အညဏာ အဟော ပုရိသိကာနာမ သိယာ-ဤသို့ မစောင့်စည်းလျှင် ယောက်ျားစွမ်း(လူစွမ်း)ပြရာ ရောက်သည်။ ကိဉ္စိ ပရော ပရဿ ကရိဿတိ- အခြားသူတစ်ယောက်သည် အခြားသူတစ်ယောက်အတွက် ဘာအကျိုးကို လုပ်ပေးနိုင်လဲတုံ နည်း၊ (ဘာမျှလုပ်မပေးနိုင်-ဟူလို) တထာစ အတ္တနော သမ္မာဒနံ ကဿစိ အဝဿယောစေ န သိယာ-ထို့ကြောင့်ပင် မိမိက သူ့ကို (အကျိုး တစ်စုံတစ်ခု)ပြီးစေခြင်းအမှုသည် တစ်စုံ တစ်ယောက်၏ မှီရာအကြောင်းသည်ပင်မဖြစ်နိုင်၊ ဣတိ အာဟ၊ ယေ ဣမဉ္ဇ၊ပေ၊ ပဝေဒေန္တိတိ၊- ဤကား မဖွင့်အပ်သော အဖွင့်အကြွင်းတည်း။

ဆိုလိုရင်းကား-“ဤလောကကိုလည်းကောင်း၊ ဟိုလောကကိုလည်းကောင်း ကိုယ်တိုင်သိ၍ မျက်မှောက်ပြု၍ သူတပါးကို သိစေနိုင်လောက်အောင် ကောင်းစွာကျင့်ကြသော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့ဆိုတာ လောက၌ မရှိကြပါ။ ထိုသို့အဟုတ်မသိဘဲ ဟောပြောနေသူကား လူစွမ်း ပြနေသူများသာ ဖြစ်သည်”ဟူလို။

စာတုမဟာဘူတိကော။ ။“စတုသု မဟာဘူတေသု+နိယုတ္တော”ဟု ဋီကာ၌ ပစနတ္ထပြ၏။ “စတ္တာရော+မဟာဘူတာ စတုမဟာဘူတံ၊ စတုမဟာဘူတေ+နိယုတ္တော စာတုမဟာဘူတိကော” ဟု ပြုစေလိုရင်းတည်း၊ နိယုတ္တအနက်၌ ဣကပစ္စည်းသက်။

စတုမဟာဘူတမယော။ ။“စာတုမဟာဘူတိကော အယံ ပုရိသော-ဤယောက်ျားသည် လေးပါးသောမဟာဘူတတို့၌ ယှဉ်၏”ဟု ဆိုသောကြောင့် ယှဉ်ဘက် မဟာဘူတတစ်ခြား၊ ယှဉ်ရာယောက်ျားတစ်ခြားဟု ထင်မှားဖွယ်ရှိ၏။ ထိုသို့ ထင်မှားဖွယ်ကို ပယ်လိုသောကြောင့် “စတုမဟာဘူတမယော”ဟု ဖွင့်သည်။ **ဆိုလိုရင်းကား-**“ဤယောက်ျားသည် ၄-ပါးသော မဟာဘူတအတိပြီး၏”ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤအဖွင့်သည် “စာတုမဟာဘူတိကော”၏ ဝိဂြိုဟ်ပြ မဟုတ်၊ အနက်မျှကို ပြသောအဖွင့်တည်း။

ဋီကာသစ်။ ။အတ္တမတ္တတော ပန ဒဿေတုံ စာတုမဟာဘူတမယောတိ ဝုတ္တံ၊ ယထာ ဟိ မတ္တိကာယ နိဗ္ဗတ္တံ ဘာဇနံ မတ္တိကာမယံ-မြေညက်ဖြင့်ဖြစ်သော အိုးခွက်သည်“မတ္တိကာ မယံ”မည်သကဲ့သို့၊ ဧဝမယမ္ပိ စတုဟိ မဟာဘူတေဟိ နိဗ္ဗတ္တော စတုမဟာဘူတမယောတိ ဝုတ္တံ၊ “နိဗ္ဗတ္တအနက်၌ မယပစ္စည်းသက်၍ “စတုမဟာဘူတမယ”ဟု ဖြစ်သည်”ဟူလို။

အနုပေတိ၊ အနုပဂစ္ဆတိ။ ။“အနု+ပ+ဣဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော အနုပေတိကို “အနုယာယတိ” ဟု အနု+ယဓာတ်ဖြင့် ဖွင့်၏။ ဣဓာတ်နှင့် ယာဓာတ်သည် ဂတိအနက်ချင်း တူ၏။ “ပဥပသာရ ကို အနက်မရှိ”ဟုဆိုလိုသည်။ အနုပဂစ္ဆတိ၌လည်း (ပ)သည်အနက်မရှိ၊ ထို့ကြောင့် အနုပေတိ၏

ဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ တဿေဝ-ထို အနုပေတိသဒ္ဓါ၏ပင်၊ ဝေဝစနံ-ဝေဝစ ပရိယာယ် စကားလှယ်တည်း၊ အနုဂစ္ဆတိ-အစဉ်သွားတတ်၏၊ ဣတိ အတ္ထောပိ- ဤအနက်သည်လည်း၊ (ဟောတိ)၊ ဥဘယေနာပိ-အနုပေတိ၊ အနုပဂစ္ဆတိ ၂- ပုဒ်ဖြင့်လည်း၊ ဥပေတိ-ကပ်ရောက်၏၊ ဥပဂစ္ဆတိ-ကပ်ရောက်၏၊ ဣတိ-ဤ အနက်ကို၊ ဒဿေတိ၊ အာပါဒီသုပိ-အာပေါဓာတ် အစရှိသည်တို့၌လည်း၊ ဒေသေဝ နယော-ဤနည်းပင်တည်း။

ဣန္ဒြိယာနီတိ-ကား၊ မနုစ္ဆဋ္ဌာနိ-မနိန္ဒြေလျှင် ခြောက်ပါးမြောက် ရှိကုန်သော၊ ဣန္ဒြိယာနိ-ဣန္ဒြေတို့သည်၊ (သင်္ကမန္တိ ဌ္ဗစပ်)၊ သင်္ကမန္တိတိ-ကား၊ အာကာသ- ကောင်းကင်သို့၊ ပုက္ကန္တန္တိ-ပျံသွားကြကုန်၏၊ အာသန္နိပဉ္စမာတိ-ကား၊ နိပန္နမဉ္ဇေန- လျောင်းရာ ညောင်းစောင်းအားဖြင့်၊ ပဉ္စမာ-၅ ခုမြောက်ရှိကုန်သော၊ (ပုရိသာ

ဝေဝစနဟု ဆိုသည်။....ဆိုလိုရင်းကား-“သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ တည်ရှိသော အဇ္ဈတ္တိက ပထဝီဓာတ်သည် နဂိုက ဗဟိဒ္ဓပထဝီမြေကြီး၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အဖြစ်ဖြင့် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်သို့ ရောက်လာသော ပထဝီတည်း၊ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်သို့ ရောက်သောအခါ “သတ္တဝါ”အဖြစ်ဖြင့် တည်တော့၏၊ ယခုအခါ ထိုသတ္တဝါ သေဆုံးသောကြောင့် (အိုး စသည်၌ရှိသော ပထဝီသည် အိုးကွဲသောအခါ မြေကြီးသို့ ပြန်၍ရောက်သကဲ့သို့) အဇ္ဈတ္တိကပထဝီသည် အပြင်မြေကြီးဟူသော ဗဟိဒ္ဓပထဝီသို့ ပြန်၍ ပေါင်းရတော့သည်”ဟုလို။

အာပါဒီသုပိ ဒေသေဝနယော။ ။မဟာသမုဒြာမှ ပဇ္ဇန္တနတ်သည် ယူအပ်သော ရေသည် မိုးရေအဖြစ်ဖြင့် မဟာသမုဒြာရေသို့ ပြန်၍ပေါင်းသကဲ့သို့ ထိုအတူ ဗဟိဒ္ဓအာပေါဓာတ် (ရေ)မှ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းခွဲ၍ ခန္ဓာကိုယ် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်သို့ သတ္တဝါအဖြစ်ဖြင့် ရောက်လာသော ရေသည် သေဆုံးသောအခါ မူလဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓအာပေါဓာတ် (ရေ)သို့ ပြန်၍ပေါင်းရတော့၏။

တေဇော ဝါယော။ ။နေရောင်ခြည်မှယူအပ်သော ဣန္ဒြိ (မိုးကြိုးလောင်မီး)သည် မူလ နေရောင်မီးနှင့် ပေါင်းမိသကဲ့သို့ ဗဟိဒ္ဓတေဇောဓာတ်မှ သတ္တဝါအဖြစ်ဖြင့် ခန္ဓာကိုယ် အဇ္ဈတ္တသန္တာန်သို့ ရောက်လာသော တေဇောမီးသည် သေသောအခါ၌ ဗဟိဒ္ဓတေဇောမီးသို့ ပြန်၍ပေါင်းရတော့၏၊ လေအထုမှထွက်လာသော ဝါယောဓာတ်လေသည် မူလ လေအထုသို့ ပြန်၍ ပေါင်းသကဲ့သို့ ဗဟိဒ္ဓဝါယော (လေ)မှ သတ္တဝါအဖြစ်ဖြင့် ခန္ဓာကိုယ် အဇ္ဈတ္တသို့ ရောက်လာသော ဝါယောဓာတ် (လေ)သည် သေသောအခါ အပြင် ဗဟိဒ္ဓဝါယောဓာတ် (လေ)သို့ ပြန်၍ပေါင်းရတော့သည်ဟု တိတ္ထိဆရာကြီးက ဆိုလိုသတတ်။

မနုစ္ဆဋ္ဌာနိ။ ။မနောယေဝ ဆဋ္ဌံ ယေသံတိ မနုစ္ဆဋ္ဌာနိ-မနုဟူသော ၆-ခုမြောက်ရှိသော စက္ခု သောတ ဃာန ဇိဝှာ ကာယ ဣန္ဒြေတို့၊ “စက္ခုစသော ဣန္ဒြေ ၆-ပါးတို့သည် သတ္တဝါ သေသောအခါ သူတို့ယူဖို့ရာအာရုံ မရှိတော့သဖြင့် အာကာသကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ကြသည်” ဟု ဆိုလိုသတတ်။

ဂစ္ဆန္တိ ဌိစပ်)၊ မဇ္ဈောစေဝ-ညောင်စောင်းသည်လည်းကောင်း၊ စတ္တာရော-၄ ခု ကုန်သော၊ မဇ္ဈပါဒေ-ညောင်စောင်းခြေတို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ကိုင်၍၊ ဌိတာ-တည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော-၄ ယောက်ကုန်သော၊ ပုရိသာစ-ယောက်ျားတို့သည်လည်းကောင်း၊ (အာဒါယ ဂစ္ဆန္တိ ဌိစပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အဓိပ္ပါယ်နက်တည်း။

ယာဝါဠဟနာတိ-ကား၊ ယာဝသုသာနာ-သုသာန်တိုင်အောင်၊ (ပညာယန္တိ ဌိစပ်)။ [အာဠဟနံ သုသာနဉ္စ-အဘိဓာန် ၄၀၅။] ပဒါနီတိ-ကား၊ အယံ-ဤသူသည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-သည်ပုံသည်နည်း၊ သီလဝါ-သီလရှိသူသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ခဲ့ပြီ(အယံ-သည်)၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝါ-နည်း၊ ဒုဿီလော-သီလမရှိသူသည်(အဟောသိ)၊ ဣတိ အာဒိနာ-ဤသို့အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ ဗဝတ္တာနိ-ဖြစ်ကုန်သော၊ ဂုဏာဂုဏပဒါနိ-ဂုဏ်အစု၊ အပြစ်အစုတို့သည်၊ (ပညာယန္တိ ဌိစပ်)၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဧတ္ထ-ဤ ပဒါနိ ပညာယန္တိဟူသော ပါဠိ၌၊ သရီရမေဝ-ကိုယ်ကိုပင်၊ ပဒါနီတိ-ဟူ၍၊ အဓိပ္ပေတံ-အလိုရှိအပ်၏။ [သရီရံ ကိုင်၍ အဓိပ္ပေတံဟု ဧကဝုတ်ထားသည်။]

ကာပေါတကာနီတိ-ကား၊ ကပေါတဝဏ္ဏာနိ-ခိုငှက်၏အဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိကုန်သည်၊ ပါရာဝတပက္ခိဝဏ္ဏာနိ-ခိုငှက်၏အဆင်းနှင့် တူသောအဆင်းရှိကုန်သည်၊ (ဘဝန္တိ ဌိစပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ဘဿန္တာတိ-ကား၊ ဘဿန္တာ-ပြာဟူသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိကုန်၏၊ [ဘဿနှင့် ဘဿကို “ပရိယာယ်”ဟု ဆိုလို

အာသန္နိပဉ္စမာ။ ။အာသန္နိ+ပဉ္စမော ယေသံတိ အာသန္နိပဉ္စမာ၊ ညောင်စောင်း၏ ခြေ ၄-ချောင်းကိုထမ်းကြသော ယောက်ျား ၄-ယောက်နှင့် အာသန္နိကိုပေါင်းလျှင် အာသန္နိသည် ပဉ္စမဖြစ်၏။

ပဒါနီ။ ။ပဌမနည်း၌ “ပဒ”သဒ္ဒါသည် ကောဠာသ အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဂုဏာဂုဏ ပဒါနီတိ ဂုဏဒေါသကောဠာသာနိ”ဟု ဋီကာ ဖွင့်သည်၊ ဒုတိယနည်း၌ကား သရီရ အနက်ဟောတည်း၊ “တံတံ ကြိယာယ-ထိုထိုအမှုအရာ ကြိယာသည်၊ ပဇ္ဇိတဗ္ဗတော-ရောက်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သရီရမေဝ ပဒါနီ-ကိုယ်သည်ပင် ပဒတို့မည်၏”-ဋီကာ၊ “ပဇ္ဇိတဗ္ဗာနီတိ ပဒါနီ”ဟုပြု။

ကာပေါတကာနီ။ ။ကပေါတဿ+ဣမာနိ ကာပေါတာနိ၊ ဣဒံအနက်၌ ဣ ပစ္စည်း၊ ကာပေါတာနိယေဝ ကာပေါတကာနိ၊ သွတ္တံ၌ က ပစ္စည်း၊ ခို၏ဥစ္စာဖြစ်သော အတောင်တို့၊ ထို့နောက် ကာပေါတကာနိ ဝိယာတိ ကာပေါတကာနိ-ခို၏အတောင်နှင့် တူသောအဆင်းတို့၊ (အဖြူ အညိုရောနေသော အဆင်းတို့)၊ ထို့နောက် “ကာပေါတကာနိ ယေသံတိ ကာပေါတကာနိ-ခိုတောင်နှင့်တူသော အဆင်းရှိသော အရိုးတို့”ဟု ပြုစေလို၍ “ပါရာဝတပက္ခိဝဏ္ဏာနီတိ အတ္ထော”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဋီကာ၌ “ပါရာဝတပက္ခိဝဏ္ဏာနိ”ဟုလည်း မူကွဲရှိသေး၏၊ “ခိုငှက်၏အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော အရိုးတို့”ဟု ပေးပါ။]

သည်။ ဘသ္မာ+အန္တော ယာသံ အဟုတိနန္တိ ဘသ္မန္တာ။] ဝါ-တစ်နည်း၊ အယမေဝ-ဘသ္မန္တာဟူသော ဤပါဠိသည်ပင်၊ ပါဠိ-ပါဠိတော်ရင်းတည်း၊ အာဟုတိယောတိ-ကား၊ ပါဟုနက သက္ကာရာဒိဘောဒံ-အာဂန္တုကဒါနအဖြစ်ဖြင့် ကောင်းစွာပြုအပ်သော ပေးလှူ ပူဇော်ဖွယ်အစရှိသော အပြားရှိသော၊ ယံ ဒိန္နဒါနံ-အကြင် ပေးလှူအပ်သော ဒါနသည်၊ (အတ္ထိ)၊ သဗ္ဗံ-သော၊ တံ-ထိုဒါနသည်၊ ဆာရိကာဝသာနမေဝ-ပြာအဆုံးရှိသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ၊ တတော-ထို ပြာမှ၊ ပရံ-၌၊ ဖလဒါယကံ-အကျိုးကိုပေးစွမ်းနိုင်သည်၊ ဟုတွာ၊ န ဂစ္ဆတိ-မသွားနိုင်၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အဓိပ္ပါယ်နက်တည်း။ [“န တတော ပရံ”စသော အဖွင့်သည် သဒ္ဒတ္ထမဖြစ်နိုင်သောကြောင့် အတ္ထောအရ အဓိပ္ပါယ်တ္ထကို ယူပါ။]

ဒတ္တုပညတ္တံတိ-ကား၊ ဒတ္တုဟိ ဗာလမနုဿေဟိ-လူပြိန်း၊ လူအ၊ လူန၊ လူထိုင်းတို့သည်၊ ပညတ္တံ-ပညတ်အပ်ပြီ၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (ကိံ၊ ဝုတ္တံ၊ ဟောတိ)၊ အဗုဒ္ဓိဟိ-အမြော်အမြင် ပညာမရှိကုန်သော၊ ဗာလေဟိ-လူပြိန်း၊ လူအ၊ လူန၊ လူထိုင်းတို့သည်၊ ဣဒံ ဒါနံ-ဤအလှူကို၊ ပညတ္တံ-ပညတ်အပ်ပြီ၊ ပဏ္ဍိတေဟိ-အမြော်အမြင် ပညာရှင်တို့သည်၊ ဣဒံ ဒါနံ၊ န ပညတ္တံ-ပညတ်အပ်သည်မဟုတ်၊ (ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ)။ [ဣဒံ ဝုတ္တံ ပြန်လှည့်ဖို့ရန် “ဣတိ”သဒ္ဒါထည့်သည်။] (ဣမိနာ-ဤ ဒတ္တုပညတ္တံဟူသော ပါဠိဖြင့်)၊ [ဒဿေတိ၏ ကရိုဏ်းထည့်သည်။] ဗာလာ-လူပြိန်း၊ လူအ၊ လူန၊ လူထိုင်းတို့သည်၊ ဒေန္တိ-ပေးကြ၊ ကမ်းကြ၊ လှူဒါန်းကြ ကုန်၏၊ ပဏ္ဍိတာ-လူပါး၊ လူနပ်၊ လူတတ်၊ လူတော်၊ လူပေါ်၊ လူဇော်လုပ်သူတို့သည်၊ ဂဏ္ဍန္တိ-ယူကြကုန်၏၊ ဣတိ-ကို၊ ဒဿေတိ-ပြ၏။

အာဟုတိယော။ ။အာဟရိတွာ-အဝေးမှဆောင်ယူ၍+ ဟူယန္တေ-ပေးလှူပူဇော်အပ်ကုန်၏၊ ဣတိ အာဟုတိယော၊ ဤ“အာဟုတိ”အရ ဒိန္နံ၊ ယိဋ္ဌံ၊ ဟုတ ၃-မျိုးလုံးကို ယူစေလိုသောကြောင့် “ပါဟုန သက္ကာရာဒိဘောဒံ၊ ပေ၊ သဗ္ဗံ တံ”ဟု မိန့်သည်။

ဒတ္တုပညတ္တံ။ ။“ဒဗ္ဗန္တိ မုယုန္တိတိ ဒတ္တု”ဟု ငိုကာတို့ ဝိဂ္ဂဟပြုကြ၏၊ “ဒဗ္ဗဓာတ်၊ တု ပစ္စည်း ဓာတွန်ချေ၊ ဒွေဘော်လာဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်၊ သို့သော် ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဒဗ္ဗဓာတ်ကိုမတွေ့ရ၊ အဘိဓာနပွဒိပိကာသူစီ၌ ဒါဓာတ်၊ ကုစ္ဆာယံ၊ ဂတိယံဝါ”ဟု ဆို၏၊ “ဒါတိ ကုစ္ဆိတံ ဂစ္ဆတိတိ ဒတ္တု-စက်ဆုပ်ဖွယ်အဖြစ်သို့ရောက်သော လူဖျင်း”ဟု ပြုပါ၊ ဒတ္တုဟိ+ပညတ္တံ ဒတ္တုပညတ္တံ-မိမိပစ္စည်းကို သူတပါးအား ပေးခြင်းဟူသော ဒါနမှုကို လူပြိန်း၊ လူအ၊ လူန၊ လူထိုင်းတို့ ပညတ်ထားအပ်သည်-ဟုလို၊ လူပြိန်း၊ လူအ၊ လူန၊ လူထိုင်းတို့သည် ပေးကြ၊ ကမ်းကြ၊ လှူဒါန်းကြကုန်၏၊ လူပါး၊ လူနပ်၊ လူတတ်၊ လူတော်၊ လူပေါ်၊ လူဇော်လုပ်သူတို့သည် ချောက်ကာ မြှောက်ကာ၊ ချောမြူကာဖြင့် ဝမ်းသာကြည်ဖြူ ခံယူကြကုန်၏။ [ဤနေရာ၌ “ဗာလ-လူမိုက်၊ ပဏ္ဍိတ-ပညာရှိ”ဟူသောအနက် မဟုတ်ပါ၊ ပေးခဲ့သောအနက် အတိုင်းသာ အဓိကဆရာ ဆိုလိုပါသည်။]

တတ္ထ-ထို ၃-ယောက်သော ဆရာကြီးတို့တွင်၊ ပူရဏော-ပူရဏဆရာကြီးသည်၊ ကရောတော န ကရိယတိ ပါပံတိ-ဟူ၍၊ ဝဒန္တော-ပြောဟောသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်)၊ ကမ္မ-ကို၊ ပဋိဗာဟတိ-တားမြစ်၏၊ အဓိတော-အဓိတဆရာကြီးသည်၊ ကာယဿ ဘေဒါ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိတိ-ဟူ၍၊ ဝဒန္တော (ဟုတွာ)၊ ဝိပါကံ-အကျိုးကို၊ ပဋိဗာဟတိ-၏၊ မက္ခလိ-မက္ခလိဆရာကြီးသည်၊ နတ္ထိ ဟေတုတိ-ဟူ၍၊ ဝဒန္တော (ဟုတွာ)၊ ဥဘယံ-ကံနှင့်အကျိုး ၂-မျိုးလုံးကို၊ ပဋိဗာဟတိ-၏။

တတ္ထ-ထို ကံနှင့်အကျိုး ၂-မျိုးတို့တွင်၊ ကမ္မ-ကံကို၊ ပဋိဗာဟန္တေနာပိ-တားမြစ်သော ပူရဏဆရာကြီးသည်လည်း၊ ဝိပါကော-အကျိုးသည်၊ ဝါ-ကို၊ ပဋိဗာဟိတော-တားမြစ်အပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်တော့၏၊ ဝိပါကံ-ကို၊ ပဋိဗာဟန္တေနာပိ-တားမြစ်သော အဓိတဆရာကြီးသည်လည်း၊ ကမ္မ-ကံသည်၊ ဝါ-ကို၊ ပဋိဗာဟိတံ ဟောတိ၊ ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ သဗ္ဗေပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေ-ဤ ဆရာကြီး ၃-ယောက်တို့သည်၊ အတ္ထတော-လိုရင်းအနက်အားဖြင့်၊ ဥဘယပုဋိဗာဟက-ကံနှင့်အကျိုး ၂-မျိုးလုံးကို တားမြစ်တတ်ကုန်သော၊ ဝါ-

ကမ္မံ ပဋိဗာဟတိ။ ။ “ကရောတော န ကရိယတိ ပါပံ, နတ္ထိ ပုည”ဟုဟောပြောလေ့ရှိသော ပူရဏဆရာကြီးသည် ကံကို တားမြစ်၏။ “န ကရိယတိ-ပြုသော်လည်း ပြုအပ်ရာမရောက်, ပြုအပ်သည်မမည်”ဟု ဆိုသောကြောင့် “အကြိယဝါဒ”ရှိသူလည်းဖြစ်၏။ “အကြိယဒိဋ္ဌိက-ပြုအပ်ရာမရောက်ဟု အယူရှိသူ”လည်းဖြစ်၏။ [အကြိယံ ဣတိ+ဝါဒေါ ယဿာတိ အကြိယဝါဒေါ၊ အကြိယံ ဣတိ+ဒိဋ္ဌိ အကြိယဒိဋ္ဌိ၊ အကြိယဒိဋ္ဌိ ယဿာတိ အကြိယဒိဋ္ဌိကော။]

ဝိပါကံ ပဋိဗာဟတိ။ ။ “ကာယဿ ဘေဒါ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ-သေလျှင် ပြတ်၏”ဟု ပြောဟောလေ့ရှိသော အဓိတဆရာကြီးသည် “အကျိုးပေးစရာဘဝ မရှိတော့”ဟု ဆိုရာရောက်သောကြောင့် အကျိုးကို တားမြစ်၏။ “နတ္ထိ ဒိဋ္ဌိ”စသည်ဖြင့် ပြောဟောလေ့ရှိသောကြောင့် “နတ္ထိကဝါဒီ, နတ္ထိကဒိဋ္ဌိက”လည်းမည်၏။ [နတ္ထိယေဝ နတ္ထိကော၊ နတ္ထိကော ဣတိ ဝါဒေါ ယဿာတိ နတ္ထိကဝါဒေါ၊ ဥစ္ဆေဒဝါဒီ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကလည်း ထို အဓိတပင်တည်း။]

ဥဘယံ ပဋိဗာဟတိ။ ။ “နတ္ထိ ဟေတု နတ္ထိ ပစ္စယော သတ္တာနံ သံကိလေသာယ”စသည်ဖြင့် ပြောဟောလေ့ရှိသော မက္ခလိဂေါသာလဆရာကြီးသည် “အကြောင်းမရှိသောကြောင့် အကျိုးလည်းမရှိ”ဟု ဆိုရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် ကံနှင့်အကျိုး ၂-မျိုးလုံးကို တားမြစ်သော ဆရာတည်း။ “နတ္ထိ ဟေတု-အကြောင်းမရှိ”ဟု ပြောဟောလေ့ရှိသောကြောင့် အဟေတုဝါဒီ, အဟေတုကဒိဋ္ဌိကလည်း မည်၏။

ဥဘယ ပဋိဗာဟကာ။ ။ ကံဟူသောအကြောင်းကို တားမြစ်သော ပူရဏဆရာကြီး၏ အလိုအားဖြင့် “အကြောင်းမရှိလျှင် အကျိုးလည်းမရှိ”ဟု တားမြစ်ရာရောက်၏။ အကျိုးကို တားမြစ်သော အဓိတဆရာကြီး၏ အလိုအားဖြင့် အကျိုးမရှိလျှင်လည်း အကြောင်းကံမှာ

ကံနှင့်အကျိုး ၂-မျိုးလုံးကို တားမြစ်တတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အဟောတုက ဝါဒါစေဝ-အဟောတုကဝါဒရှိသူတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ-အကြောင်းမရှိဟု ပြောဆိုကြောင်းအယူရှိသူတို့သည် လည်းကောင်း၊ အကြိယဝါဒါစ-အကြိယဝါဒ ရှိသူတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ-ပြုအပ်သည်မမည်ဟု ပြောဆိုကြောင်းအယူရှိ သူတို့သည် လည်းကောင်း၊ နတ္ထိကဝါဒါစ-နတ္ထိကဝါဒရှိသူတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ-နတ္ထိဟု ပြောဆိုကြောင်းအယူရှိသူတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ။

အကျိုးပေးနိုင်သောသတ္တိ မရှိသောသောကြောင့် အကြောင်းကံကိုပါ တားမြစ်ရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် လိုရင်းအချုပ် အနက်အသားကို ထုတ်လိုက်လျှင် ဆရာကြီး ၃-ယောက်လုံးပင် ကံနှင့်အကျိုး ၂-မျိုးလုံးကို ပယ်ကြသူချည်းဖြစ်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “အတ္တတော ဥဘယပ္ပဋိ ဗာဟကာ”ဟု မိန့်သည်။

အဟောတုက၊ပေ၊ ဝါဒါစ။ ။ဥဘယပ္ပဋိဗာဟကာပုဒ်သည် ဟိတ်အနက်အတွင်း ငုတ်သော ဟောတုဂဗ္ဘ=ဟောတုမန္တ ဝိသေသနတည်း၊ ထို ဆရာကြီး ၃-ယောက်လုံးပင် ကံ-ဝိပါက် ၂- မျိုးလုံး တားမြစ်ရာရောက်သောကြောင့် အဟောတုကဝါဒရှိသူလည်း ဖြစ်နိုင်၊ အကြိယဝါဒရှိသူ လည်း ဖြစ်နိုင်၊ နတ္ထိကဝါဒရှိသူလည်း ဖြစ်နိုင်ကြသည်။

[ဆောင်] ကရောတော န ကရိယတိ ပါပံ၊ နှုတ်သံမြွက်ဟ၊ ပူရဏမည်၊ ဆရာသည်ကား၊ ဝါဒီအကြိယ၊ ဒိဋ္ဌိကကြောင့်၊ ကမ္မကိုဖယ်၊ အကြောင်းပယ်၏၊....

တစ်သွယ်မှတ်ကြ၊ ကာယဿ၏၊ ဘေဒဘာဝါ၊ ပျက်သည့်ခါဝယ်၊ ပြတ်သည်သာဓေ၊ ပြောဟော လေ့ကြောင်း၊ ရသေ့ အဇိတ၊ ဆရာကမူ၊ ဥစ္ဆေဒနှင့်၊ နတ္ထိကဝါဒီ၊ ကျိုးမသိဟု၊ ပီပိနုတ်ကြွယ်၊ အကျိုးပယ်၏၊....

နောက်ဝယ်တရှိ၊ မက္ခလိကား၊ နတ္ထိဟောတု၊ အဟောပြု၍၊ အဟောတုက-ဝါဒဒိဋ္ဌိ၊ ယူရှိထင်ရှား၊ သူ့တရားဖြင့်၊ ၂-ပါးလုံးဖယ်၊ ကြောင်း ကျိုးပယ်၏၊....

သို့နှယ်ခွဲခြား၊ ကိုယ်စီပြားလည်း၊ ကြောင်းအားပယ်လျှင်၊ ကျိုးပယ်ပင်တည်း၊ ကျိုးအင်ဖယ်မူ၊ ကြောင်းပယ်သူပင်၊ သို့ဖြစ်အင်ကြောင့်၊ ယခင်ယူသီး၊ ဆရာကြီးတို့၊ နည်းအတူဆွယ်၊ ကြောင်း ကျိုးပယ်သည်၊ သုံးသွယ်ဝါဒ သဘောတည်း။

မှတ်ချက်။ ။“အဟောတုက၊ပေ၊ နတ္ထိကဝါဒါစ”ဟူသော ဤစကားကို “ပဋိညာဝစန”ဟု ခိုကာတို့ဆိုကြ၏၊ ထို ပဋိညာဟူသည် ဝန်ခံခြင်းဟူသော ပဋိညာမဟုတ်၊ ပြခဲ့သော ဥဘယ ပဋိဗာဟကာဟူသော ဟိတ်နှင့်စပ်၍ ထိုအကြောင်း၏ အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသော စကားတည်း၊ ဥဘယ ပဋိဗာဟကာဖြစ်သောကြောင့် ထိုဆရာကြီး ၃-ယောက်လုံးပင် အဟောတုက ဝါဒီစသည် အမည်ရှိကြသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည်၊ “ပဋိညာ ဥပမာဟောတု၊ ဥဒါဟရဏ နိဂ္ဂမ”ဟူသော ဝါကျအစိတ် ငါးပါးတွင် နိဂုံးစကားကိုပင် “ပဋိ-တစ်ဖန်ထပ်၍+ဉာ-သိအပ် သောစကား”ဟူသော ဝစနတ္ထကြောင့် “ပဋိညာ”ဟု ဆိုထားသည်။ [အဟောတုကဝါဒါစေဝါတိ အာဒိ ပဋိညာဝစနံ၊ တပ္ပလဘာဝေန နိစ္ဆိတတ္တာ၊-ခိုကာ။]

ဝါပန-သည်သာမကသေး၊ ယေ-အကြင် တိတ္ထိယသာဝကတို့သည်၊ တေသံ-
ထို ဆရာကြီးတို့၏၊ လဒ္ဓိ-အယူကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ရတ္တိဋ္ဌာနေ-ညဉ့်နေရာအရပ်
၌လည်းကောင်း၊ ဒိဝါဋ္ဌာနေ-နေ့နေရာအရပ်၌လည်းကောင်း၊ နိသိန္နာ-ထိုင်ကုန်
လျက်၊ သဇ္ဈယန္တိ-သရဇ္ဈာယ်ကြကုန်၏၊ ဝါ-ရွတ်အံကြကုန်၏၊ ဝိမံသန္တိ-အနက်
အဓိပ္ပါယ်ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ကြကုန်၏။

ပါပံ-မကောင်းမှုကို၊ ကရောတော-ပြုလသော်၊ ဝါ-ပြုသူသည်၊ န ကရိယတိ-
မပြုအပ်၊ ဝါ-ပြုအပ်သည်မမည်၊ ဟေတု-ဟိတ်ဟူသော အကြောင်းသည်၊ နတ္ထိ-
မရှိ၊ ပစ္စယော-ပစ္စည်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ နတ္ထိ၊ မတော-သေသူသည်၊
ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ-ပြတ်တော့၏၊ ဣတိ-သို့၊ (ဝိမံသန္တာနံ-စူးစမ်း ဆင်ခြင်ကြကုန်သော၊)
တေသံ-ထိုသာဝကတို့၏၊ တသ္မိံ အာရမဏေ-ထိုအာရုံ၌၊ မိစ္ဆာသတိ-မှားယွင်းသော

ယေဝါပန၊ပေ၊ ဂဟေတွာ။ ။“ယေဝါပန”မှစ၍ “ကဏုကသဒိသာ”တိုင်အောင်သော
ဤစကားသည် ထို ဆရာကြီးတို့၏အယူကို အတုလိုက်၍ ယူကြသော နောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
နိယာမောက္ကန္တိ ဝိနိစ္ဆယ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသို့ သက်ရောက်ပုံကိုပြသော အဆုံးအဖြတ်)
စကားတည်း။

သဇ္ဈယန္တိ ဝိမံသန္တိ။ ။[သံ+အဓိ+ဣဓာတ်ဖြစ်၍ “သဇ္ဈယန္တိ”ဟု ပါဠိမှန်ရှိပါစေ။]
ရဟန်းတော်များသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ပိဋကတော်ကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ကြသကဲ့သို့၊ အကြင်
တိတ္ထိယသာဝကတို့သည် ထို တိတ္ထိဆရာကြီးတို့၏ ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြား ပြုထားအပ်သော
“ကရောတော ကာရယတော၊ပေ၊ ကရောတော န ကရိယတိ ပါပံ”စသော ကျမ်းစာ၊....“နတ္ထိ
ဟေတု နတ္ထိ ပစ္စယော”စသော ကျမ်းစာ၊....“နတ္ထိ ဒိန္နံ နတ္ထိ ယိဋ္ဌံ”စသော ကျမ်းစာတို့ကို
ရွတ်အံနေကြ၏၊ ထိုကျမ်းစာတို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ကြ၏၊ဥပမာ-ရဟန်းတော်
များသည် မိမိ ရွတ်အံအပ်သောတရား၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို စဉ်းစား ကြံစည်သကဲ့သို့တည်း။

တေသံ၊ပေ၊ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိတိ။ ။“တေသံတိ အာဒိ ဝိမံသနာကာရဒဿနံ”ဟု ဋီကာဖွင့်သော
ကြောင့် “ကရောတော န ကရိယတိ”စသော စကားသည် စဉ်းစားပုံ အခြင်းအရာကိုပြသော
အာကာရဝါကျဟု ဆိုလို၏၊ သို့သော် ဣတိသဒ္ဒါကို အခြား အာကာရဝါကျများကဲ့သို့ ရှေ့
ဝိမံသန္တိကြိယာသို့ ပြန်၍မစပ်စေဘဲ “ဣတိ ဧဝံ ဝိမံသန္တာနံ တေသံတိ သမ္ပန္နော”ဟု
ဋီကာသစ်အစပ် ပြသည့်အတိုင်း အနက်ပေးလိုက်ရသည်။

တသ္မိံ အာရမဏေ။ ။ထိုအာရုံဟူသည် ကံဆိုသောတရား၏ မရှိခြင်း၊ ထိုကံ၏
အကျိုးမရှိခြင်း၊ သေလျှင် နောက်ထပ်မဖြစ်တော့ဘဲ ပြတ်ခြင်းစသော အာရုံတည်း။

မိစ္ဆာသတိ။ ။သတိ စေတသိတ်သည် အကုသိုလ်စိတ်၌ မယှဉ်၊ သောဘနစိတ်၌သာ
ယှဉ်၏၊ အကုသိုလ်၌ ယှဉ်မှ “မိစ္ဆာ”ဟု ခေါ်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် မိစ္ဆာသတိ၏ တရားကိုယ်မှာ
ထို အာရုံကို အမှန်ဟု ထင်၍ သာယာတတ်သောဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်လျက် အမှတ်ရသော တဏှာ
တည်း၊ (တစ်နည်း) တဏှာပြဋ္ဌာန်းသော ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါး
တည်း။ [မိစ္ဆာသတိ သန္တိဋ္ဌတိတိ မိစ္ဆာသတိ သင်္ခါတော လဒ္ဓိ သဟဂတာ တဏှာ သန္တိဋ္ဌတိ၊ပေ၊

သတိသည်၊ သန္တိဋ္ဌတိ-ကောင်းစွာတည်၏၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ ဧကဂ္ဂံ-တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၊ ဝါ-တည်ကြည်သည်၊ ဟောတိ။

မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပါဒယော ဝိယ ဟိ မိစ္ဆာသတိနာမ ပါဠိယေက္ခော ကောစိဓမ္မော နတ္ထိ၊ တဏှာသိသေန ဂဟိတာနံ စတုန္တပိ အကုသလက္ခန္ဓာနမေတံ အဓိဝစနန္တိ မဇ္ဈိမာဂမဋ္ဌကထာယံ သလ္လေခသုတ္တံ ဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။]

မှတ်ချက်။ ။“မိစ္ဆာအယူ”ဟူရာ၌ “ဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်သော တဏှာပဓာန စိတ္တုပ္ပါဒ်”ဟု အရကောက်၏၊ ထို အရကောက်အတိုင်းပင် ယခုအခါ၌ မှားသောအယူကို ယူစေကာမူ တဏှာဖြင့် ထိုအယူကို သာယာနေကြသည်မှာ အထင်အရှားဖြစ်ပေသည်။

သန္တိဋ္ဌတိ။ ။“မကောင်းမှုကို ပြုရာမရောက်၊ သေလျှင် ပြတ်၏”စသောအာရုံကို မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဟူသော မိစ္ဆာဝိတက်ဖြင့် ကြံဖန်များသောအခါ ထိုအာရုံသည် သဝိဂ္ဂဟ(အကောင်အထည်)အဖြစ်ဖြင့် ထင်လာ၏၊ (ကမ္မဋ္ဌာန်းပွားသကဲ့သို့) ဘာဝိတ ဗဟုလိကတ ပြုသောအားဖြင့် ထပ်၍ထပ်၍ ပွားသောအခါ ထိုအာရုံသည် နိဇ္ဈာနက္ခမ (မိစ္ဆာဉာဏ်ဖြင့် အကြည့်အရူအစစ်အဆေး ခံနိုင်လောက်အောင်)ဖြစ်လာ၏၊ ထို နိဇ္ဈာနက္ခန္တိဟု ခေါ်အပ်သော မိစ္ဆာဉာဏ်ဖြင့် အာသေဝန္တ (မှီဝဲသော)ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဗဟုလိကရောန္တ (ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသော) ပုဂ္ဂိုလ်မှာ မိစ္ဆာဝိတက်ကလည်း ထိုအာရုံသို့ ဆောင်ပို့ခြင်း၊ မိစ္ဆာဝါယာမကလည်း စိတ်ကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်းကြောင့် ပြုအပ်ခဲ့သော မိစ္ဆာသတိသည် ထိုအာရုံ၌ စွဲမြဲစွာတည်နေတော့၏၊ ဥပမာ-ကမ္မဋ္ဌာန်းပေါက်ခါနီးဝယ် စိတ်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ ကောင်းစွာ တည်နေသကဲ့သို့တည်း။

စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ။ ။သန္တိဋ္ဌတိကိုပင် “စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ”ဟု သရုပ်ဖော်သည်၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိတိ-ယထာသကံ ဝိတက္ကာဒိ ပစ္စယလာဘောန (အကြင်အကြင် မိမိဥစ္စာဖြစ်သော ဝိတက်အစရှိသော ဈာန်အင်္ဂါအကြောင်းများကို ရသည့်အတွက်) တသို့ အာရမဏေ အဝဋ္ဌိတတာယ (ထိုအာရုံ၌သက်ဝင်၍ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်) အနေကဂ္ဂတံ ပဟာယ ဧကဂ္ဂံ အပ္ပိတံဝိယ ဟောတိ။ [အပ္ပိတံဝိယသည် လောကီကုသိုလ်ဈာန်တို့၏ အပ္ပနာရောက်ပုံကို ဥပမာပြသောစကားတည်း၊ ထို အကုသိုလ်သမာဓိလည်း အပ္ပနာသို့ ရောက်နေသလိုပင် တည်ကြည်သည်-ဟူလို။]

ဆက်ဦးအံ့-“စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ”ဟု စိတ်ကို ခေါင်းတပ်ထားသော်လည်း မိစ္ဆာသမာဓိကိုပင် ဆိုလို၏၊ ထို မိစ္ဆာသမာဓိလည်း (သမ္မာသမာဓိကဲ့သို့) မိစ္ဆာဝိတက်စသော (ဈာန်အင်္ဂါအကြောင်း) အထူးတို့ကြောင့် ဘာဝနာအားရှိလာသောအခါ မှားသောအာရုံကို ကြံစည်ရာ၌လည်း တည်ကြည်ခြင်းကိစ္စ အတုကို ပြုနိုင်သည်သာ၊ ဥပမာ-သားမြီးဖျားကို မှန်အောင်ပစ်သော လေးသမား၏ မြှားကိုချိန်နေရာအခါ၌ မိစ္ဆာသမာဓိက တည်အောင် တည့်အောင် ပြုပေးသကဲ့သို့တည်း။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ဤ မိစ္ဆာအယူကိုယူရာ၌ “စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ”ကို (ကမ္မဋ္ဌာန်းပေါက်၍ အပ္ပနာဈာန်သို့ ရောက်ပုံနှင့်)အလားတူပင် ဋီကာတို့ ဖွင့်ထား၏၊ အခြား ဘာသာအမျိုးမျိုး၌လည်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာတွင်လည်း မူလ ကမ္မဋ္ဌာန်းအမှန်ကို ကပ်မြှောင်ထွင်ထားအပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းနည်းများ၌လည်းကောင်း၊ သက်ဝင် ယုံကြည်သူတို့သည် ထို အာရုံကို အာရုံပြု၍

ဝေနာနိ-ဇောခုနစ်ကြိမ်တို့သည်၊ ဝေန္တိ-စောကြကုန်၏၊ ပဌမဇေဝနေ-ပဌမဇော
 ဌ၊ သတေကိစ္ဆာ-ကုစားခြင်းနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်၊ ဝါ-ကုစား၍ ရကောင်းကုန်
 သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဒုတိယာဒီသု-ဒုတိယဇော အစရှိသည်တို့၌၊ တထာ-ထိုအတူတည်း၊
 သတ္တမေ-သတ္တမောဌ၊ ဗုဒ္ဓါနိပိ-ဘုရားရှင်တို့၏သော်မှလည်း။ (ကုစားခြင်း ဌစပ်)၊
 အတေကိစ္ဆာ-ကုစားနိုင်ခြင်း မရှိကုန်သည်၊ အနိဝတ္တိနော-မိစ္ဆာအယူမှ ဆုတ်နုတ်ခြင်း
 မရှိကုန်သည်၊ အရိဋ္ဌကဏ္ဍကသဒိသာ-အရိဋ္ဌရဟန်း၊ ကဏ္ဍကသာမဏေတို့နှင့်
 တူကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)။

ဘာဝိတ ဗဟုလိကတ(ပွားများမှု၊အကြိမ်များစွာလေ့လာမှု)ကိုပြုကြ၏၊ ထိုသို့ပြုသောအခါသီလ
 မစင်ကြယ်စေကာမူ (ရဟန်းဖြစ်လျှင် နိသဂ္ဂိမှစ၍ အာပတ်မစင်ကြယ်စေကာမူ) သမာဓိရကြ
 ၏၊ “တရားပေါက်သည်”ဟုဆိုရလောက်အောင် အခိုက်အတန့်မျှ စိတ်တည်ကြည်ကြလေသည်။

မိစ္ဆာလော၊ သမ္မာလော။ ။ထိုသမာဓိကို “မိစ္ဆာလော၊ သမ္မာလော”ဟု မေးလျှင်ကား
 သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဆုံးဖြတ်ဖို့လွယ်မည်မဟုတ်ပါ၊ ရွှေအတုကို ရွှေအစစ်ဟု ထင်၍ သုံးစွဲနေသူသည်
 သူ၏စိတ်၌ နှစ်ခြိုက်ရွှင်ပျ အားရနေသော်လည်း ရွှေ၏အကြောင်းကို ကောင်းကောင်း နားလည်
 သူ့အတွက်မှာ ရှက်စရာပင် ဖြစ်နေသကဲ့သို့ တရားအတုကို တရားအစစ်ထင်၍ ကြည်လင်
 ရွှင်ပျနေသူအတွက်လည်း ထိုအတိုင်းပင် ဖြစ်စရာရှိပါသည်၊ ထို့ကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား
 ဟူသည် တဏှာကုန်ခန်း၍ ရဟန္တာဖြစ်သည်အထိ အကျိုးရှိနိုင်ရကား “အကြင်တရားကို
 အားထုတ်၍ တဏှာ လောဘ ဒေါသ မာန ဣဿာ မစ္ဆရိယတို့ တကယ်နည်းလျှင် ထို
 တရားကို “တရားမှန်”ဟု ယူပါ၊ တဏှာ လောဘ ဒေါသ မာန ဣဿာ မစ္ဆရိယတို့မနည်းဘဲ
 အထင်ကြီး နေလျှင်ကား မာန်မာန အပိုင်လာသောကြောင့် “တရားမှား”ဟု မှတ်ကြပါလေ။

ဝေနာနိ ဝေန္တိ။ ။ရှေ့အဖို့၌ စိတ်၏ ဧကဂ္ဂတာကျရာ ဇောဝါရ(ဝီထိ)တို့၏ အကြိမ်
 များစွာဖြစ်ပုံကို ပြပြီး၍ နောက်ဆုံး၌ မိစ္ဆတ္တနိယတသို့ရောက်မည့် ဇောဝါရကို ပြလိုသောကြောင့်
 “ဝေနာနိ ဝေန္တိ”ဟု ဆိုသည်။ [ဥပမာ-မဂ္ဂဝီထိဖြင့် သမ္မတ္တနိယတသို့ ရောက်ရာအခါ၌
 မရောက်မီ ရှေ့က ဝိပဿနာဇောဝီထိတွေ များစွာဖြစ်ပြီးမှ နောက်ဆုံး သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိ
 ဖြင့် သမ္မတ္တနိယတသို့ ရောက်ရသကဲ့သို့တည်း။]

ပဌမပေ၊ ဒုတိယာဒီသု။ ။“ဇော ၇-ကြိမ်တွင် ပဌမဇောမှစ၍ ဆဌဇောတိုင်အောင်
 ထို မိစ္ဆာအယူမှ ကင်းလွတ်အောင် ကုစားနိုင်သေး၏”ဟူသော စကားသည် ဓမ္မသဘော
 (တရားတို့၏ထုံးစံ)ကို ပြသောစကားသာတည်း၊ အလုပ်သဘောအားဖြင့်ကား ထို ဇော-၆
 ကြိမ်အခိုက်၌ မည်သူမျှ မကုစားနိုင်တော့ပါ။ [တထာ ဒုတိယာဒီသုတိ ဓမ္မသဘာဝဒဿန
 မတ္တမေတံ။]

သတ္တမပေ၊ သဒိသာ။ ။သတ္တမဇော၌ကား မိစ္ဆတ္တနိယတသို့ ရောက်သောကြောင့်
 ဘုရားရှင်တို့သော်မှလည်း ထိုသူတို့ကို မိစ္ဆာအယူမှ လွတ်ကင်းအောင် မကုစားနိုင်တော့၊
 သူတို့ကလည်း နောက်မဆုတ်ကြတော့၊ အရိဋ္ဌရဟန်းနှင့် ကဏ္ဍကသာမဏေတို့သည် ဘုရားရှင်
 ကို စွပ်စွဲရာရောက်သော အယူမှ နောက်မဆုတ်ကြတော့သကဲ့သို့တည်း၊ အကျယ်ကို ပါစိတ်
 ပါဠိတော်၊ သပ္ပာဏကဝဂ်၊ ထို သိက္ခာပုဒ်များ၌ ကြည့်ပါ။

တတ္ထ-ထို မိစ္ဆာအယူရှိသူတွင်၊ ကောစိ-အချို့သည်၊ ဧကံ-တစ်ခုသော၊ ဒဿနံ-
 မြင်ကြောင်းအယူသို့၊ ဩက္ကမတိ-သက်ရောက်၏၊ ကောစိ-သည်၊ ဒွေ-၂ ခုကုန်
 သော၊ (ဒဿနာနိ-တို့သို့၊ ဩက္ကမတိ-၏)၊ ကောစိ၊ တီဏိပိ-၃ ခုလည်းဖြစ်
 ကုန်သော၊ (ဒဿနာနိ ဩက္ကမတိ)၊ ဧကသ္မိ-တစ်ခုသောအယူသို့၊ ဩက္ကန္တေပိ-
 သက်ရောက်အပ်သော် လည်းကောင်း၊ ဒွိသု-တို့သို့၊ (ဩက္ကန္တေသုပိ-လည်းကောင်း)၊
 တီသု-တို့သို့၊ ဩက္ကန္တေသုပိ-လည်းကောင်း၊ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကောဝ-မြဲသော မိစ္ဆာ
 အယူရှိသူသည်သာ၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပြီ-ဟူလို၊) သဂ္ဂမဂ္ဂါ
 ဝရဏဉ္စေတန-နတ်ပြည်လမ်းကြောင်းကို ပိတ်ဆို့တတ်သော မိစ္ဆာအယူသို့လည်း
 ကောင်း၊ မောက္ခမဂ္ဂါဝရဏဉ္စ-နိဗ္ဗာန်လမ်းကြောင်းကို ပိတ်ဆို့တတ်သော မိစ္ဆာအယူ
 သို့လည်းကောင်း၊ ပတ္တော-ရောက်လေတော့၏။

တဿ အတ္တဘာဝဿ-ထို အတ္တဘော၏၊ (နိယတမိစ္ဆာအယူရှိရာ အတ္တဘော
 ၏)၊ အနန္တရံ-အခြားမဲ့၌၊ သဂ္ဂပိ-နတ်ပြည်သို့သော်မှလည်း၊ ဂန္တု-ရောက်ခြင်းငှာ၊
 အဘဗ္ဗော-မထိုက်တုန်သေး၏၊ မောက္ခံ-နိဗ္ဗာန်သို့၊ (ဂန္တု-ငှာ)၊ ပဂေဝ-အဘယ်မှာ
 ဆိုဖွယ်ရှိပါအံ့နည်း၊ (တစ်နည်း) ပဂေဝ-ရှေးဦးမဆွေ၊ အဓကပင်၊ မောက္ခံ-သို့၊
 ဂန္တု-ငှာ၊ အဘဗ္ဗော-မထိုက်တော့၊ ဧသ (ဧသော) သတ္တော-ဤသတ္တဝါသည်၊

ဧကံ၊ပေ၊ တီဏိပိ။ ။မိစ္ဆာအယူတစ်ခု၌သာ အာသေဝန (အလေ့အလာ)များသူသည်
 အယူတစ်ခုကိုသာ ယူ၏၊ ၂-ခု၌ အလေ့အလာများလျှင် အယူ ၂-ခုကို ယူ၏၊ ၃-ခုလုံး၌
 အလေ့အလာများလျှင် ၃-ခုလုံးကို ယူသည်၊ တစ်ခုယူလျှင်လည်း နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိက၊ နှစ်ခု
 သုံးခုယူလျှင်လည်း နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကပင်၊ တစ်ခုက အဝီစိ၌ အကျိုးပေးလျှင် ကျန်တစ်ခု၊
 ၂-ခုက အနုဗလပ္ပဒါယိကာ (အားပေးသောအယူ)ဖြစ်ရ၏၊ အနန္တရိယကံ အများပြုမိရာ၌
 ကံတစ်ပါးက အကျိုးကိုပေးလျှင် အခြားကံများက ထောက်ပံ့သကဲ့သို့တည်း။

သဂ္ဂပိ ဂန္တု၊ ပဂေဝ မောက္ခံ။ ။“ပတ္တော သဂ္ဂမဂ္ဂါဝရဏဉ္စေတ မောက္ခမဂ္ဂါဝရဏဉ္စ”ကိုပင်
 “အဘဗ္ဗော၊ပေ၊ မောက္ခံ”ဟု ထပ်၍ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်၊ မောက္ခကိုထောက်လျှင် သဂ္ဂသည်
 ညံ့၏၊ ထို့ကြောင့် သဂ္ဂပိ၌ ပီသည် ဂရဟာဇောတကတည်း၊ ထို ပီဖြင့် မောက္ခ၏ သမ္ဘာ
 ဝနတ္ထကိုဆည်းပါ။ [ပဂေဝတိ ပဋိက္ခေပတ္တေ နိပါတော၊ မောက္ခသင်္ခါတံ ပန နိဗ္ဗာနံ ဂန္တုကာ
 နာမ ကထာတိ အတ္တော (အဘယ်မည်သော စကားနည်း၊) ဆိုဖွယ်မရှိ၊ ဟူလို၊-ဋီကာသစ်။]

တစ်နည်း။ ။အပိစ-ပဂေဝတိ ပါ ဧဝ၊ ပဌမတရမေဝ မောက္ခံ ဂန္တု အဘဗ္ဗော၊
 သဂ္ဂဂမနတောပိ ခူရတရမေဝတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊-ဋီကာသစ်၊ ဤအတိုင်း နိဿယ၌ ၂-
 နည်းပေးသည်၊ ထောမနိဓိ၌ ပဂေ(ပြဂေ)ကို အတိပါတောအတ္တအဗျယပုဒ်ဟု ဆို၏။

ဝဋ္ဋခါဏုကော။ ။ခါဏုဝိယာတိ ခါဏုကော၊ ဝဋ္ဋဿ-သံသရာဝဋ်၏၊ ခါဏုကော-
 သစ်ငုတ်နှင့် တူသူတည်း၊ ဝဋ္ဋခါဏုကော-သူ၊ သံသရာဝဋ်ထဲ၌ ခိုင်မြဲနေသောကြောင့် ဝဋ်၏
 သစ်ငုတ်သဖွယ်ဖြစ်သူ။

ဝဋ္ဋခါဏုကော နာမ-ဝဋ်၏ သစ်ငုတ်သဖွယ်ဖြစ်သူ မည်သည်။ ပထဝိဂေါပကော-
မြေကိုစောင့်ရှောက်တတ်သူသည်။ (ဟောတီ)။ [သေသူတိုင်း မြေကိုတိုးပွားသော
ကြောင့် “မြေကို စောင့်ရှောက်တတ်သူ”ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်။] ယေဘုယျေျန-
များသောအားဖြင့်၊ ဧဝရူပဿ-ဤသို့သဘောရှိသော မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏၊ ဘဝတော-
ဘဝမှ၊ ဝုဠာနံနာမ-ထခြင်းမည်သည်၊ နတ္ထိ။

တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ မိစ္ဆာအယူ၏ ဝဋ္ဋခါဏုတိုင်အောင် အပြစ်ရှိ
သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဘူတိကာမော-သံသရာ ပစ္စုပ္ပန်၊ နိဗ္ဗာန်အကျိုးပွားတိုးခြင်းကို
လိုလားသော၊ ဝိစက္ခဏော-အထူးမြော်မြင်၊ ပညာရှင်သည်၊ အကလျာဏဇန-
သူတော်မဟုတ် လူယုတ်အပေါင်းကို၊ အာသိဝိသံ-လျင်စွာတက်သော အဆိပ်ရှိသော၊
ဥရက် ဣဝ-မြွေဆိုးကိုကဲ့သို့၊ အာရကာ-ဝေးစွာ၊ ပရိဝဇ္ဇေယျ-ရှောင်ကြဉ်ရာ၏၊
ဣတိ-ဤကား သတိပေးခြင်းတည်း။

ယေဘုယျေျန။ “ဝဋ္ဋခါဏုကော”ဟု ဆိုသောကြောင့် “သံသရာက ဘယ်တော့မှ
မလွတ်တော့”ဟု မမှတ်ရ၊ အကုသိုလ်သည် ကုသိုလ်ကဲ့သို့ အားမကောင်း၊ ကုသိုလ်သည်
အပြစ်ကင်းသော အနုဝဇ္ဇတရားဖြစ်ရကား အာသေဝန အထုံရလေ အားကောင်းလေဖြစ်၏၊
အကုသိုလ်ကား အပြစ်ရှိသော သာဝဇ္ဇတရားဖြစ်သောကြောင့် သံသရာ၌ တစ်ရံတစ်ခါ သူတော်
ကောင်းနှင့် ပေါင်းမိ၍ သူတော်ကောင်းက အပြစ်ကိုထောက်ပြလျှင် တစ်ခဏဖြင့် ထိုအယူကို
စွန့်နိုင်၏၊ ထိုအခါ ဝဋ်မှ လွတ်နိုင်သေး၏၊ ထို့ကြောင့် ယေဘုယျသဒ္ဓါထည့်၍ မိန့်သည်။

ဝဋ္ဋခါဏုက ဆိုရခြင်း။ ။ဤသို့ အချို့ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကများသည် သံသရာဘဝမှ
ထမြောက်နိုင် လွတ်နိုင်သေးလျှင် အဘယ့်ကြောင့် “ဝဋ္ဋခါဏုက”ဟု ဆိုရသနည်းဟု မေးဖွယ်
ရှိ၏၊ အဖြေကား-ဤသို့ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူရှိမိလျှင် အဝိစိမှ လွတ်လာပြီးသော်လည်း
ဤဘဝက ရအပ်ခဲ့သော အထုံဝါသနာ (အာသေဝန)ကြောင့် ထိုအယူကို ယူတတ်သေး၏၊
ဤသို့ ဆက်ကာဆက်ကာ ယူတတ်သောကြောင့် များသောအားဖြင့် ဘဝမှ မထနိုင်၊ သံသရာမှ
မလွတ်နိုင်သော “ဝဋ္ဋခါဏုက”ဟု ဆိုသည်။

တသ္မာပေ၊ ဝိစက္ခဏော။ ။ဧဝံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ပရမသာဝဇ္ဇာနုသာရေန သောတူနံ
သတိမှပွါဒေန္တော တသ္မာတိ အာဒိမာဟ၊...[“တသ္မာ ဇီဝိတုကာမော အာသိဝိသံ ဥရက်
ပရိဝဇ္ဇေတိ ဣဝ၊ တထာ ဘူတိကာမော ဝိစက္ခဏော အကလျာဏဇနံ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇေယျ”ဟု
ဥပမာဝါကျ သီးခြားထုတ်၍လည်း အနက်ပေးပါ၊ ဘူတိကာမော၌ ဘူဇာတ် ဝုမိအနက်ဟော
တည်း၊ ဘူတိကာမောတိ ဒိဋ္ဌိဓမ္မိက သမ္ပရာယိက ပရမတ္တာနံ ဝသေန အတ္တနော ဂုဏေဟိ
ဝုမိကာမော၊ ဝိစက္ခဏောတိ ဝိဝိဇ္ဇေဿ ပဿကော၊ ဓိရောတိ အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်။]

အဇိတကေသကမ္မလင်္ဂ အဖွင့်ပြီး၏။

ပကုကောဇ္ဈာယနဝါဒ အဖွင့်

၁၇၄။ ပကုဓဝါဒေ-ပကုဓဝါဒဉ္စ၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) အကဋ္ဌာတိ-ဟူသည်ကား၊ အကတာ-မပြုအပ် မပြုနိုင်ကုန်၊ အကဋ္ဌဝိဇာတိ-ကား၊ အတကဝိဇာနာ-ပြုအပ်သော အစီအရင်မရှိကုန်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (သည်ပုံသည်နည်း)၊ ကရောဟိ-ပြုလော၊ ဣတိ၊ ကေနစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်သည်၊ ကာရာပိတာပိ-ပြုစေအပ်ကုန်သည်လည်း၊ န ဟောန္တိ-ကုန်၊ ဣတိ အတ္ထော။...အနိမ္မိတာတိ-ကား၊ ဣဒ္ဓိယာ-တန်ခိုးဖြင့်သော်မှလည်း၊ န နိမ္မိတာ-မဖန်ဆင်းအပ် မဖန်ဆင်းနိုင်ကုန်။

အကဋ္ဌာ။ ။ကရဇာတ်၊ တ ပစ္စည်းဖြင့် “အကတာ”ဟု ပြီးသော ပုဒ်ရင်းသည် ဝါစာသိလိမ္မာအကျိုးငှာ တကို ငြုပြုသောကြောင့် “အကဋ္ဌာ”ဖြစ်ရသည်ဟု သိစေလို၍ “အကဋ္ဌာ”ကို “အကတာ”ဟု မူလပုဒ်ရင်းဖြင့် ဖွင့်သည်။ [သမေန ဝိသမေန ဝါ ကေနစိပိ ဟေတုနာ အကတာ-တရားနှင့် ညီသည်ဖြစ်စေ၊ မညီသည်ဖြစ်စေ မည်သည့်အကြောင်းဖြင့်မျှ မပြုအပ် မပြုနိုင်ကုန်၊-ဋီကာ။]

အကဋ္ဌဝိဇာ။ ။ဝိဇာသဒ္ဓါသည် မာန်မာနဟူသော အနက်၊ အပြားဟူသောအနက်တို့ကိုလည်း ဟောသောကြောင့် ထိုအနက်ကို ယူမှားမည်စိုး၍လည်းကောင်း၊ တကို ငြုပြုထားကြောင်း သိစေလို၍လည်းကောင်း “အကတဝိဇာနာ”ဟု ဖွင့်သည်။ ဝိဇာနသဒ္ဓါကား ဝိဓိသဒ္ဓါကဲ့သို့ စီမံပြုလုပ်ခြင်းဟူသော ကရဇာတ်၏ အနက်ဟောတည်း။ “ဝိပုဗ္ဗော ဓာ-ကရောတုတ္ထေ” ဓာတွတ္တသင်္ဂဟ။ [ကတော+ဝိဇော ကတဝိဇော-ပြုအပ် ပြုနိုင်သော အစီအမံ၊ နတ္ထိ+ကတဝိဇော ယေသံတိ အကတဝိဇာ (ကာယာ)။]

ဧဝံ၊ပေ၊ အတ္ထော။ ။“ကတဝိဇာ-ပြုအပ်သော စီမံခြင်း”ဟူသည် အထက်လူကြီးများက “ဤသို့ပြုလိုက်”ဟု ခိုင်းစေ စီမံခြင်းတည်း။ “ပြုလုပ်ဖို့ရန် ထိုသို့ စီမံနိုင်ခြင်းမရှိ”ဟု အဖြောင့်အနက် (ဥဇုကတ္ထ)ကို ပြလို၍ “ဧဝံ ကရောတိတိ ကေနစိ ကာရာပိတာပိ န ဟောန္တိ”ဟု ဥဇုကတ္ထ ဖွင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပဒဒ္ဓယေနာပိ လောကေ ကေနစိ ဟေတုပစ္စယေန နေသံ အနိဗ္ဗတ္တနဘာဝဒဿတိ-အကဋ္ဌာ အကဋ္ဌဝိဇာ ၂-ပုဒ်လုံးဖြင့်လည်း လောက၌ မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ ထိုကာယတို့၏ မဖြစ်စေအပ် မဖြစ်စေနိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကိုပြ၏။ ဤမျှသာ ဋီကာဟောင်း၌ ကောက်ချက်ချ၏။ [ဋီကာသစ်၌ကား “ဒဿတိ”နောက်ဝယ် “တေနာဟ ဧဝံ ကရောဟိတိ အာဒိ”ဟု အပိုတွေ့ရသေး၏။ ဧဝံ ကရောဟိ”စသော စကားသည် အကတဝိဇာ၏ ဥဇုကတ္ထပြသာ၊ ရှေ့ အကဋ္ဌာပုဒ်၏ ဥဇုကတ္ထကိုပြသောစကား မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ထိုအပိုပါဌ်ကို စဉ်းစားသင့်သည်။]

ဣဒ္ဓိယာပိ န နိမ္မိတာ။ ။ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်၍မရခြင်းကို အကတာဖြင့်လည်းကောင်း၊ နှုတ်ဖြင့် စီမံ၍ မဖြစ်နိုင်ခြင်းကို အကတဝိဇာဖြင့်လည်းကောင်း ပြခဲ့၏။ ယခုအခါ ကိုယ်နှုတ်တို့ထက် သတ္တိထက်သော တန်ခိုးဖြင့်သော်မှ ဖန်ဆင်း၍ မဖြစ်နိုင်ခြင်းကို ပြလိုသောကြောင့် “အနိမ္မိတာ”ဟု ပါဠိတော်၌ဆို၍ “ဣဒ္ဓိယာပိ န နိမ္မိတာ”ဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည်။ ဋီကာ၌ကား

အနိမ္မာတာတိ-ကား၊ အနိမ္မာပိတာ-မဖန်ဆင်းစေအပ် မဖန်ဆင်းစေနိုင်ကုန်၊
ကေစိ-အချို့ဆရာတို့သည်၊ အနိမ္မာတဗ္ဗာတိ-ဟူသော၊ ပဒံ-ပုဒ်ကို၊ ဝဒန္တိ-ကုန်၏၊
တံ-ထိုပုဒ်ကို၊ ပါဠိယံ-ပါဠိတော်၌၊ နေဝ ဒိဿတိ-မတွေ့မြင်အပ်၊ အဋ္ဌကထာယံ-
ရှေး အဋ္ဌကထာ၌၊ န ဒိဿတိ။...ဝဉ္ဇာဒိပဒတ္တယံ-ဝဉ္ဇာအစရှိသော ပုဒ်သုံးပါး
အပေါင်းသည်၊ ဝုတ္တတ္ထမေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ရှိသည်သာ၊ န ဣဉ္ဇန္တိတိ-ကား၊

“ပုဂ္ဂလဿ (လူပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း) ဒေဝဿ (ဗိဿနိုးနတ်သည်လည်းကောင်း)
ဣဿရာဒိနော (အစိုးရသော ဗြဟ္မာစသူသည်လည်းကောင်း)”ဟု ကတ္တာထည့်သည်၊ ပိကား
သမ္ဘာဝနာဇောတကတည်း။ [ဣဒ္ဓိယာပိ နနိမ္မိတာတိ ကဿစိ ဣဒ္ဓိမတော စေတောဝသိပ္ပတ္တဿ
ပုဂ္ဂလဿ ဒေဝဿ ဣဿရာဒိနောစ ဣဒ္ဓိယာပိ နနိမ္မိတာ၊-ဋီကာ။]

အနိမ္မာတာ, အနိမ္မာပိတာ။ ။“အနိမ္မာတာ”ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗကို “အနိမ္မာပိတာ”ဟု
မာမာတတ်နောင် ကာရိတ် ဣာပေပစ္စည်းသွင်း၍ ဖွင့်၏၊ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့် နိမ္မာတာ၌ ကာရိတ်
ကြေနေသည်ဟု ပြသည်၊ တန်ခိုးရှင်ကြီးသည် အခြားသော တန်ခိုးရှင်အငယ်ကို “ပန်ဆင်း
လိုက်လော”ဟု စေခိုင်း၍ မပြုနိုင်သည်ကို “အနိမ္မာတာ”ဟု ဆိုသည်။

အနိမ္မာတဗ္ဗာ။ ။“အနိမ္မာတဗ္ဗာ”ဟူသော ကေစိဆရာတို့၏ပါဌ်သည် အနိမ္မာတာ၏
အနက်ကို ဟောနိုင်ရကား သဒ္ဓါအနက် ၂-မျိုးလုံး မပျက်သောကြောင့် မမှားပါ၊ သို့သော်
ပါဠိတော်၌လည်းကောင်း၊ ရှေးအဋ္ဌကထာ၌လည်းကောင်း မပါခြင်းသည် ထိုပါဌ်၏ မူလပါဌ်
မဟုတ်ကြောင်းကို ပြ၏၊ [တပစ္စည်းဖြင့် ဆိုနေရာဝယ် တဗ္ဗပစ္စည်းဖြင့် ဆိုခြင်းသည် အလင်္ကာရ
ကျမ်း အလိုအားဖြင့် ရီတိ(အစဉ်) ပျက်သောကြောင့် ဘဂ္ဂရီတိဒေါသသင့်သော ပုဒ်တည်း၊
ထို့ကြောင့် ဤပုဒ်ကို မယူထိုက်ဟုသာ မှတ်ပါ။]

မူကွဲ။ ။“အနိမ္မာတဗ္ဗာ”နေရာဝယ် “အနိမ္မာပေတဗ္ဗာ”ဟု ပြင်ကြ၏၊ သို့သော် အနိမ္မာတာ
၏ မူကွဲဖြစ်သောကြောင့် ထို၌ ကာရိတ်ကြေသကဲ့သို့၊ ဤ၌လည်း ကာရိတ်ကြေသော
“အနိမ္မာတဗ္ဗာ”ပုဒ်သာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။

ဝဉ္ဇာ၊ပေ၊ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ ။“ဝဉ္ဇာ၊ ကုဋဋ္ဌာ၊ ဒေသိကဋ္ဌာယိဒ္ဓိတာ” ၃-ပုဒ်၏အနက်ကို
ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌ ဖွင့်ပြခဲ့ပြီး၊ ဆိုလိုရင်းမှာ-ခုနစ်ပါးသော ကာယတို့သည် အမြဲမကွဲသို့
ဖြစ်ရကား ရူပ သဒ္ဓ သသည်တို့ကို မပေါက်ဖွားစေနိုင်၊ တောင်ထွင်သည် မည်သူမျှ မဖြစ်စေအပ်၊
မည်သည့်အရာကိုမျှလည်း မဖြစ်စေနိုင်သကဲ့သို့၊ ထို ကာယတို့လည်း မည်သူမျှ မဖြစ်စေအပ်
ကုန်၊ မည်သည့်အရာကိုမျှလည်း မဖြစ်စေနိုင်ကုန်။

ဣသိကဋ္ဌာယိဒ္ဓိတ။ ။ယမိဒံ ဗီတော အင်္ဂုရာဒိ ဇာယတိတိ ဝုစ္စတိ-အကြင်
အင်္ဂုရ (အညွန့်)စသည်ကို မျိုးမှဖြစ်၏ဟု ဆိုအပ်၏၊ တံ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ တတော နိက္ခမတိ-
ထို အညွန့်စသော အရာဝတ္ထုသည် ထို မျိုးထဲ၌ နဂိုရှိသည်သာဖြစ်၍ ထွက်လာ၏၊ ထို့ကြောင့်
၇-ပါးသော ကာယတို့သည် ဘာကိုမျှ အသစ် မဖြစ်စေနိုင်ကြ-ဟူလို။ [ရှေ့၌ ပါဌ် ၂-မျိုး
ပြခဲ့ရာဝယ် ဣသိကဋ္ဌာယိဒ္ဓိတပါဌ်ကို ယူ၍ ဋီကာတို့ဖွင့်ကြသည်၊ ဒေသိကဋ္ဌာယိဒ္ဓိတအတွက်
အဓိပ္ပါယ်မှာ “န ဣဉ္ဇန္တိ”၌ ပြလတ်။]

ဧသိကတ္ထဗ္ဗော-တံခါးတိုင်သည်။ [“တုရိုဏ်းတိုင်သည်”ဟုလည်းပေးကြ၏။ တုရိုဏ်း၏အဓိပ္ပါယ်ကို ဆရာတော်၏ အဘိဓာန်နိဿယသစ်၌ ရှုပါ။] (ဌိတောဝိယ-ခိုင်မြဲစွာ တည်သကဲ့သို့) ဌိတတ္တာ-ခိုင်မြဲစွာ တည်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ န စလန္တိ-မလှုပ်ရှားကုန်၊ န ဝိပရိဏမန္တိတိ-ကား၊ ပကတိ-ပင်ကိုယ်သဘောကို၊ န ဗောန္တိ-မစွန့်ကြကုန်။

န၊ပေ၊ ဗျာပါဒေန္တိတိ-ကား၊ အညမည-ချင်း၊ န ဥပဟနန္တိ-မနှိပ်စက်ကြကုန်၊ နာလန္တိ-ကား၊ န သမတ္တာ-မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ ပထဝီကာယောတိ အာဒိသု-ပထဝီကာယော အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊ ပထဝီယေဝ-မြေဓာတ်သည်ပင်၊ ပထဝီကာယော-

န ဣဉ္ဇန္တိ။ ။ဣဇိ (ဣဉ္ဇ)ဓာတ်သည် တုန်လှုပ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “န စလန္တိ”ဟု ဖွင့်သည်။ အထက်၌ မြင့်တက်သလောက် အောက်ခြေအတွင်း၌ စိုက်သွင်းထားအပ်သော တံခါးတိုင်သည် မယိမ်းမယိုင် ခိုင်မြဲသကဲ့သို့၊ ဤခုနစ်ပါးသော ကာယတို့လည်း ခိုင်မြဲရကား လှုပ်ရှားခြင်း မရှိကြကုန်။

န ဝိပရိဏမန္တိ။ ။ဝိ+ပရိ+နမု ဓာတ်သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “ပကတိ” န ဝိဗောန္တိ-ပင်ကိုယ်သဘောကို မစွန့်ကြ”ဟု အဓိပ္ပါယ်တ္ထဖွင့်၏။ “မဖောက်ပြန်”ဟူသည် “မူလ ပင်ကိုယ်သဘောကို မစွန့်ခြင်းပင်တည်း”ဟူလို၊ “န ဝိပရိဏာမေန္တိ”ဟု ဟောတုကြံယာဖြင့်ရှိသည်ကား သတ္တကာယတို့က သူတစ်ပါးကို မဖောက်ပြန်စေခြင်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရသောကြောင့် ပါဠိပျက်တည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဤ န ဝိပရိဏမန္တိတပုဒ်သည် ရှေ့ နဣဉ္ဇန္တိ၏ အဓိပ္ပါယ်ပြလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ “ဧသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတ-တံခါးတိုင်ကဲ့သို့ ခိုင်မြဲစွာတည်ခြင်းကြောင့် အနိဉ္ဇန-မတုန်လှုပ်ခြင်း”ဟူသည် န ဝိပရိဏာမ-ဖောက်ပြန် ပြောင်းလွဲမှု မရှိခြင်းပင်တည်း-ဟူလို။

န၊ပေ၊ ဗျာပါဒေန္တိ။ ။န ဝိပရိဏမန္တိသည် ဤ န ဗျာပါဒေန္တိ၏ အကြောင်းပြလည်း ဖြစ်၏။ ကာယခုနစ်ပါးတို့သည် မဖောက်ပြန်ဘဲ ငြိမ်သက်စွာ တည်ကြသောကြောင့် သူတို့အချင်းချင်းကိုလည်း မဖောက်ပြန်စေနိုင်။ [နဂိုသဘောမှ ရွေ့လျော့ဖောက်ပြန်လျှင် အနည်းဆုံးတိုးဝှေ့ တိုက်ခိုက်ခြင်း ဖြစ်စရာရှိသေး၏။ ရွေ့လျော့ ဖောက်ပြန်မှု မရှိသောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ အချင်းချင်း မနှိပ်စက်ကြတော့-ဟူလို။]

မှတ်ချက်။ ။ဗျာပါဒေန္တိနေရာ၌ “ဗျာဗာဓေန္တိ”ဟု မူကွဲရှိ၏။ ဗာဓဓာတ်သည် နှိပ်စက်ခြင်းအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ထိုမူကွဲက သင့်သကဲ့သို့ ထင်ရ၏။ သို့သော် ဗာဓဓာတ်သည် စုရာဒိ မဟုတ်၊ ဘူဝါဒိတည်း။ ကာရိတ်ဝင်လျှင်လည်း ဥပဟနန္တိနှင့် မလျော်၊ “ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်စေ”ဟူသည် ဖောက်ပြန်အောင် နှိပ်စက်ခြင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဋီကာ၌ “သတိ ဟိ ဝိကာရံ အာပါဒေတဗ္ဗတာယ ဗျာပါဒကတာပိ သိယာ”ဟု ဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း “ဗျာပါဒေန္တိ”သာ ပါဠိမှန်ဖြစ်သင့်သည်။

ပါဠိတော်။ ။ပါဠိတော်၌ “နာလံ အညမညဿ သုခါယ ဝါ ဒုက္ခာယ ဝါ သုခဒုက္ခာယ ဝါ”ဟုရှိ၏။ အကယ်၍ ကာယတို့ကို ‘ဖောက်ပြန်စေနိုင်ကောင်းလျှင် သူတို့က နဂိုသဘောမှ

ကဏ္ဍာယနဝါဒ

ဘာသာဋီကာ

၃၆၃

ပထဝီကာယမည်၏။ ဝါ-တစ်နည်း၊ ပထဝီသမူဟော-မြေဓာတ်အပေါင်းသည်၊ (ပထဝီကာယော-ပထဝီကာယမည်၏။) တတ္ထာတိ-ကား၊ ဇီဝသတ္တမေသု-ဇီဝလျှင် ခုနစ်ခုမြောက်ရှိကုန်သော၊ တောသု ကာယေသု-ထို ကာယတို့၌၊ (နတ္ထိ ဟန္တာစသည် ၌စပ်)၊ သတ္တန္တံတွေဝ ကာယာနန္တိ-ပါဌ်ဖြင့်၊ (ဒိဿေတိ ၌စပ်)၊ မုဂ္ဂရာသိအာဒိသု-ပဲနောက်ပုံ အစရှိသည်တို့၌၊ ပဟုတံ-ပုတ်ခတ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ သတ္တံ-ဒါးအစရှိ သော လက်နက်သည်၊ မုဂ္ဂါဒိနံ-ပဲနောက်အစရှိသည်တို့၏၊ အန္တရေန-အကြားဖြင့်၊ ပဝိသတိ ယထာ-ဝင်သွားသကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ သတ္တန္တံ-နံသော၊ ကာယာနံ-ကာယ တို့၏၊ အန္တရေန-အကြားဖြင့်၊ ဆိဒ္ဓ္ဓေန-အပေါက်ဖြင့်၊ ဝိဝရေန-အခေါင်း ဖြင့်၊ [အန္တရေနကို ဆိဒ္ဓ္ဓေန ဝိဝရေနဟု ဖွင့်သည်။] သတ္တံ-သည်၊ ပဝိသတိ-၏၊ တတ္ထ-ထိုသို့ ဝင်သွားရာ၌၊ အဟံ-သည်၊ ဣမံ-ဤသူ့ကို၊ ဇီဝိတာ-ဇီဝိတိန္ဒြေမှ၊ ဝေါရောပေမိ-ခွင်းလိုက်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ကေဝလံ-သတ်ခြင်း မဖက်၊ သက်သက်၊ သညာမတ္တမေဝ-မှတ်ထင်ခြင်းမျှသည်သာ၊ ဟောတိ၊ ဣတိ ဒဿေတိ။

ပြောင်း၍ အချင်းချင်းကိုလည်း တိုးတိုးတိုက်ခိုက်သောအားဖြင့် ဒုက္ခကိုဖြစ်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်၊ အချင်းချင်း ထိတွေ့၍ အရသာရှိစေသောအားဖြင့် သုခကိုလည်းဖြစ်စေတတ်၊ မသိမသာ ထိသောအားဖြင့် သုခဒုက္ခ(ဥပေက္ခာ)ကိုလည်း ဖြစ်စေတတ်ပေလိမ့်မည်၊ မဖောက်ပြန်သောကြောင့် ထို ၃-မျိုးလုံးကို မဖြစ်စေနိုင်ပါ။

ပထဝီကာယော။ ။ခန္ဓာကိုယ်၌ ကာယခုနစ်မျိုးရှိ၏။ ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။ ထိုတွင် ပထဝီဓာတ်သည် ထို ကာယခုနစ်မျိုး၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သောကြောင့် ဧကဒေသျူပစာရ အားဖြင့် ကာယမည်၏။ [ပထဝီယေဝ ကာယေကဒေသတ္တာ ပထဝီကာယော၊-ဋီကာ။] ဋီကာသစ် ၌“သမုဒ္ဒေါ မယာ ဒိဇ္ဈော”ကို ဥပမာပြု၏။ “သမုဒြာတစ်စင်းလုံး၏ သမုဒ္ဒအမည်ကို မိမိမြင် အပ်သော သမုဒြာတစ်စိတ်တစ်ပိုင်း၌ တင်စား၍ ပြောဆိုသကဲ့သို့”ဟုလို့၊ “ပထဝီသမူဟောဝါ” ဟူသော နောက်နည်း၌ကား ကာယသဒ္ဒါသည် သမူဟအနက်ဟောတည်း။

သတ္တန္တံတွေဝ ကာယာနံ။ ။ပါဠိတော်၌ “တတ္ထ နတ္ထိ ဟန္တာဝါ၊ ဃာတေတာဝါ (သတ်စေတတ်သူသည်လည်းကောင်း)”စသည်ဖြင့်ရှိ၏။ ထိုစကားအရ “သတ်သူလည်း မရှိ၊ အသတ်ခိုင်းသူလည်း မရှိလျှင် ဒါးစသော လက်နက်ဖြင့် သတ်ရာ၌ အဘယ်သို့ဖြစ်သနည်း”ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “ယောပိ တိဏှေန သတ္တေန သိသံ ဆိန္ဒတိ၊ပေ၊ သတ္တန္တံတွေဝ ကာယာနမန္တရေန သတ္တံ အနုပထတိ”ဟု ပြောသည်။ “သတ်တယ်”ဆိုရာ၌ ကာယခုနစ်ခုတို့၏ အကြားဖြင့် ဒါးစသောလက်နက်၏ ဝင်သွားခြင်းသာဖြစ်ပါသည်။ အစစ်အမှန် ပရမတ္ထအားဖြင့် ကာယခုနစ်ခု ကို သတ်လို့ ဖြတ်လို့ မရနိုင်ပါ။ “ထို့ကြောင့် ပါဏာတိပါတမူလည်း မရှိပါ”ဟုလို့။

ပကုကောဇ္ဇာယနဝါဒအဖွင့် ပြီး၏။

နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တဝါဒ အဖွင့်

၁၇၇။ နာဋပုတ္တဝါဒ-နာဋပုတ္တဝါဒ၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ စာတုယာမ သံဝရသံဝုတောတိ-ကား၊ စတုကောဋ္ဌာသေန-လေးပါးအစုဖြစ်သော၊ (လေးပါး ပြားသော-ဟူလို)၊ သံဝရေန-စောင့်စည်းကြောင်းအကျင့်ဖြင့်၊ သံဝုတော-စောင့်စည်း အပ်သော ကာယ ဝစီ မနောဒွါရရှိသည်၊ ဝါ-စောင့်စည်းတတ်သည်၊ သဗ္ဗဝါရိ

စာတုယာမသံဝရ။ ။ယာမသဒ္ဓါသည် “ရတ္တိယာ ပဌမေ ယာမေ-ညဉ့်၏ ပဌမအဖို့၌” ဟူရာ၌ကဲ့သို့ ဘာဂ(ကောဋ္ဌာသ)အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “စတုကောဋ္ဌာသေန”ဟု ဖွင့်သည်၊ ထို“လေးဖို့ လေးစု”ဟူသည် “သံဝရဖြင့်မှတ်သားအပ်သော အစုတည်း”ဟု သိစေ လို၍ “သံဝရေန”ဟု ကောဋ္ဌာသနှင့် သံဝရကို အရတူဖွင့်သည်။ [သော ပနေတ္ထ ဘာဂေါ သံဝရလက္ခိတော-သံဝရဖြင့် မှတ်သားအပ်သော အဖို့တည်း၊ ဣတိ အာဟ စတုကောဋ္ဌာသေန သံဝရေန သံဝုတောတိ-ဋီကာသစ်။]

ဝိဂ္ဂဟ။ ။စတ္တာရော+ယာမာ စတုယာမံ၊ စတုယာမံဧဝ စာတုယာမော၊ သုတ္ထ တဒ္ဓိတ်၊ သံဝရောကိုဌ်၍ “ယာမော”ဟု ချရသည်၊ သံဝရတိ ဧတေနာတိ သံဝရော၊ စာတုယာမောစ+ သော +သံဝရောစာတိ စာတုယာမသံဝရော-လေးဖို့ လေးစုဖြစ်သော စောင့်စည်းကြောင်း အကျင့်။

သံဝုတော။ ။“နိဂဏ္ဌော စာတုယာမသံဝရသံဝုတော”ဟု နိဂဏ္ဌနှင့် သံဝုတောကို အရတူသောကြောင့် “သံဝုတော-စောင့်စည်းအပ်”ဟု ကမ္မရုပ်မဖြစ်နိုင်၊ “စောင့်စည်းတတ်”ဟု ကတ္တရုပ်လည်း ဤပုဒ်မျိုး၌ အသုံးနည်းလှ၏၊ ထို့ကြောင့် “ပါတိမောက္ခသံဝရ သံဝုတော”၌ သံဝုတောကို “ပိဟိတ ကာယစိဒ္ဓါရော”ဟု နောက်၌ ဋီကာဖွင့်လတ်ကို နည်းမှီ၍ ဤ၌လည်း ထိုအတိုင်း ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ကြံသင့်၏။

ဝိဂ္ဂဟ။ ။သံဝရိယတေတိ သံဝုတံ-စောင့်ရှောက် ပိတ်ဆို့အပ်သော ကာယ ဝစီ မနောဒွါရ၊ နောက်၌ မနောဒွါရကို စောင့်စည်းပုံကိုလည်း “သဗ္ဗဝါရိ”ဟု ပြလတ်၊ စာတုယာမ သံဝရေန+ သံဝုတံ ယေနာတိ စာတုယာမသံဝရ သံဝုတော၊ ဤသို့ပြုလျှင် “ယေန”၏ အရဖြစ်သော စောင့်စည်းတတ်သောပုဂ္ဂိုလ် ကတ္တားပင်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် သံဝုတောကို ကတ္တရုပ်ကြံလျှင်လည်း ဖြစ်နိုင်စရာရှိသည်။

မှတ်ချက်။ ။စာတုယာမသံဝရ သံဝုတော၌ စတုအရ ပါဠိတော်ဝယ်“သဗ္ဗဝါရိ ဝါရိတော၊ သဗ္ဗဝါရိယုတ္တော၊ သဗ္ဗဝါရိဓုတော၊ သဗ္ဗဝါရိဖုတ္တော”ဟု လေးပါးသရုပ်ကို ဖော်ထား၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုလေးပါးကို “စာတုယာမသံဝရ သံဝုတံ”ဟု မှတ်ပါ။

သဗ္ဗဝါရိဝါရိတော။ ။ဝါရိသဒ္ဓါသည် ရေဟူသောအနက်ကို ဟော၏၊ ပိပါသ-မွတ်သိပ် ခြင်းကို၊ ဝရတိ-စောင့်ရှောက်တတ်၏၊ ဣတိ ဝါရိ၊ ဝရဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ “ရေ”ဖြင့် ရေကို သောက်သုံးခြင်းတိုင်အောင် ဌာနျုပစာရအားဖြင့် ယူပါ။ [ရတ္တုပရတော (ရတ္တိ+ဥပရတော)၌ ရတ္တိအရ ရတ္တိဘူနတိုင်အောင် ယူရသကဲ့သို့တည်း။]

ဝါရိတောစာတိ-ကား၊ ဝါရိတ သဗ္ဗဥဒကော-တားမြစ်အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော ရေအေးကို သုံးစွဲခြင်းရှိသည်၊ ပဋိက္ခိတ္တ သဗ္ဗသီတောဒကော-ပယ်မြစ်အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော ရေအေးကို သုံးစွဲခြင်းရှိသည်၊ (“အလုံးစုံသောရေအေးကို သုံးစွဲခြင်းကို ပယ်မြစ်ပြီးဖြစ်သည်”ဟုလို)၊ ဣတိ အတ္ထော၊ သော-ထို နာဠုပုတ္တသည်၊ သီတော ဒကော-၌၊ ဝါ-ရေစိမ်း၌၊ သတ္တသည်-သတ္တဝါဟု အမှတ်ရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ရေအေး၌ သတ္တဝါဟု အမှတ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ တံ-ထို ရေအေးကို၊ န ဝဠုဉ္ဇေတိ ကိရ-မသုံးစွဲသတတ်၊ သဗ္ဗဝါရိယုတ္တောတိ-ကား၊ သဗ္ဗေန-အလုံးစုံသော၊ ပါပဝါရဏေန-မကောင်းမှုကို တားမြစ်ခြင်းနှင့်၊ ယုတ္တော-ယှဉ်၏။

သဗ္ဗဝါရိဓုတောတိ-ကား၊ သဗ္ဗေန-သော၊ ပါပဝါရဏေန-မကောင်းမှုကို တားမြစ်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဓုတပါပေါ-လှုပ်ချအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသည်၊ ဝါ-ခါချအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသည်၊ သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌောတိ-ကား၊ သဗ္ဗေန-သော၊

ဆက်ဦးအံ့-နိဂဏ္ဌာဆရာသည် ရေအေးကို အသက်ရှိသောသတ္တဝါဟု ယူဆ၏၊ ထို့ကြောင့် “ရေ”ဟု သာမန်ဆိုသော်လည်း ရေအေးကိုယူပါ၊ ထို့ကြောင့် “ပဋိက္ခိတ္တ သဗ္ဗသီတုဒကော၊ပေ၊ န ဝဠုဉ္ဇေတိ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ပရိက္ခိတ္တသည် ဝါရိတ၏ အဖွင့်တည်း၊ ထိုအဖွင့်ကိုကြည့်၍ ဝါရိတဟူသော ဝိသေသန နောက်ကျသည်ဟု မှတ်ပါ၊ ဥပမာ-“အဂျာဟိတော (အဂ္ဂိ+အာဟိတော)-ညှိထွန်းအပ်သောမီး”ဟုရာ၌ အာဟိတဟူသော ဝိသေသန နောက်ကျသကဲ့သို့ တည်း၊ ဝါရိတံ+သဗ္ဗဝါရိ ယေနာတိ သဗ္ဗဝါရိ ဝါရိတော၊ [ဋီကာသစ်၌ “ယဿ”ဟုရှိသော်လည်း “ဇိတိန္ဒြိယော”ကဲ့သို့ တတိယာ ဗဟုဗွိဟိပြုလိုက်ပါသည်၊] ဝါရိကိုလည်း နပုလ္လိန်ဟု ထောမနိမိရှိသောကြောင့် ဋီကာသစ်သို့ မလိုက်ဘဲ နပုလ္လိန်ပြုပါသည်။

သဗ္ဗဝါရိယုတ္တော။ ။ဤ၌ ဝရဓာတ်သည် တားမြစ်ခြင်း(ဝရဏ)အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “သဗ္ဗေန+ပါပဝါရဏေန+ယုတ္တော”ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ “ဝါရဏံ ဝါရိ၊ သဗ္ဗံ+ဝါရိ သဗ္ဗဝါရိ၊ သဗ္ဗဝါရိနာ+ယုတ္တော သဗ္ဗဝါရိယုတ္တော”ဟု ပြု။

သဗ္ဗဝါရိဓုတော။ ။သဗ္ဗဝါရိကို ရှေ့အတိုင်းပြု၊ ဓုတောကို “ဓုတပပေါ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “သံဝုတော”တုန်းကကဲ့သို့ ကြံသင့်၏၊ ဓူယိတ္ထ-လှုပ်ခါအပ်ပြီ၊ ဣတိ ဓုတံ(ပါပံ)၊ ဓုဓာတ်သည် ကမ္မန (လှုပ်ချခြင်း၊ ခါချခြင်း)အနက်ကို ဟော၏၊ ဓုတံ ယဿ အတ္ထိတိ ဓုတော-လှုပ်ခါ ချအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသူ၊ သဗ္ဗဝါရိနာ-အလုံးစုံသော မကောင်းမှုကို စောင့်စည်းခြင်း၊ အားဖြင့် (ဝိသေသန)၊ ဓုတော၊ သဗ္ဗဝါရိဓုတော၊ “ဓုတော-လှုပ်ခါချပြီးသူ”ဟု ကတ္တရုပ်လည် ကြံပါ။

သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌော။ ။သဗ္ဗဝါရိနာ-သည်+ဖုဋ္ဌော-တွေ့ထိအပ်သူတည်း၊ သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌော-သူ။ [ဖုဋ္ဌောတိ အဋ္ဌန္တံပိ ကမ္မာနံ (ကာယကံ-၃, ဝစီကံ-၄, မနောကံကို ၁-ပါးသာ ယူဟန်တူသည်)၊ ခေပနေန-ကုန်စေခြင်းအားဖြင့်၊ မောက္ခပတ္တိယာ-လွတ်မြောက်ခြင်း(နိဗ္ဗာန်)သို့ ရောက်ခြင်းကြောင့်၊ ကမ္မက္ခယလက္ခဏေန-ကံ၏ ကုန်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော၊ သဗ္ဗေန ပါပဝါရဏေန ဖုဋ္ဌော၊ တံ ပတွာ ဌိတောတိ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

သော၊ ပါပဝါရဏေန-သည်၊ ဖုဋ္ဌော-တွေ့ထိအပ်ပြီ၊ ဂတတ္တောတိ-ကား၊ ကောဋိပ္ပတ္တ စိတ္တော-အထွဋ်အထိပ်သို့ရောက်ပြီးသော စိတ်ရှိသူဟူ၍၊ (“ဂုဏ္ဍတိ-ဆိုအပ်၏”ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။

မှတ်ချက်။ ။“တံ ပတွာ ဌိတော”သည် ဖုဋ္ဌော၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်တည်း၊ ဖုဿ ဖုဿကို “ပတွာ ပတွာ”ဟု ဖွင့်ခဲ့သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း ဖုဿဓာတ်ကို “ပတွာ”ဟု ဖွင့်ခြင်းဖြစ်၏၊ ဌိတောကား တပစ္စည်း၏ အတိတ် အနက်ဖွင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဖုဋ္ဌောသာ ပါဠိမှန်ဟု ယူသင့်၏၊ “ဖုဋ္ဌော”ဟု မှကွဲရှိသည်ကိုကား ဖရဓာတ်ဖြစ်၍ “ပြန့်နှံ”ဟု အနက်ထွက်သော ကြောင့် စဉ်းစားသင့်သည်။

မေးဖွယ်။ ။သဗ္ဗဝါရိယုတ္တော-စသော ၃-ပုဒ်၌ “သဗ္ဗဝါရိ”အရ “မကောင်းမှုအားလုံးကို တားမြစ်ခြင်း”ချည်းရသောကြောင့် ထိုတားမြစ်ပုံ ၃-မျိုးသည် အဘယ်သို့ ထူးသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-သဗ္ဗဝါရိယုတ္တောဖြင့် (ဥပုသ်စောင့်သူကဲ့သို့) မကောင်းမှုမှ တားမြစ် ခြင်း၏ အထိမ်းအမှတ် လက္ခဏာမျှကိုသာ ဆိုအပ်၏၊ သဗ္ဗဝါရိဓုတော (ခုတ်ဆောက်တည်၍ မကောင်းမှုတို့ကို လှုပ်ခါချခြင်းကဲ့သို့) မကောင်းမှုကို အကြွင်းမဲ့ ဆွေးမြေ့သွားအောင် လှုပ်ခါချ ခြင်း အထိမ်းအမှတ်ကို ဆိုအပ်၏၊ သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌောဖြင့် (အလွန်အမင်းကျင့်၍ ကိလေသာကုန်ခြင်း ရဟန္တာဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့) မကောင်းမှုကံတွေ ကုန်ခြင်း၏အထိမ်းအမှတ် လက္ခဏာကို ဆိုအပ်၏၊ “မကောင်းမှုကို တားမြစ်ခြင်းသည် အမြဲထိတွေ့နေအပ်သူ”ဟု ဆိုသဖြင့် “မကောင်းမှုတွေ ကုန်သွားပြီ၊ ရဟန္တာဖြစ်သွားပြီ”ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဤသို့ မကောင်းမှုတားမြစ်ပုံသည် အဆင့် ဆင့် ရင့်သောကြောင့် အချင်းချင်း ကွာခြားကြပါသည်။

ဋီကာသစ်။ ။သဗ္ဗဝါရိယုတ္တောတိ သံဝရလက္ခဏမတ္တံ ကထိတံ၊ သဗ္ဗဝါရိဓုတောတိ ပါပနိဇ္ဇရလက္ခဏံ (မကောင်းမှု၏ အကြွင်းမဲ့ ဆွေးမြေ့ခြင်းလက္ခဏာ အထိမ်းအမှတ်ကို၊ ကထိတံ)၊ သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌောတိ ကမ္မက္ခယလက္ခဏံ (ကထိတံ)တိ ဣမမတ္တံ ဒဿေန္တော သဗ္ဗေနာ တိ အာဒိဟာမ။

ဂတတ္တော။ ။ဂတ+အတ္တဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ဂတကို “ကောဋိပ္ပတ္တ”အတ္တကို “စိတ္တ”ဟု ဖွင့် သည်၊ မကောင်းမှုကံ ကုန်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် “သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌ”ဖြစ်နေရကား ထို နိဂဏ္ဌကို “အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်သောစိတ်ရှိသူ”ဟုလည်း ဆိုအပ်၏၊ “ဂတော-အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်သော+အတ္တာ ယဿာတိ ဂတတ္တော”ဟု ပြု။

ဋီကာသစ်။ ။ဋီကာသစ်၌ကား “ဒွေဝ ဂတိယော ဟောန္တိ-၂ ပါးသာလျှင် ပြီးဆုံးခြင်း တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အနညာ-ထို ၂-မျိုးမှ တစ်ခြားသော ပြီးဆုံးခြင်းတို့ မဖြစ်ကုန်”ဟုရာ၌ ဂမုဓာတ်သည် ပြီးဆုံးခြင်းအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “ဂတသဒ္ဓါသည် ပြီးဆုံးခြင်း (နိဗ္ဗာ)အနက်ကို ဟော၏”ဟု သိစေလိုသောကြောင့် “ကောဋိပ္ပတ္တ”ဖွင့်သည်ဟု ကြံသွားလေ သည်၊ စဉ်းစားပါ၊ မိမိကား ရိုးရာဂတိ၏ “ပါပုဏန”အနက်ဟု ထင်သည်၊ “ကောဋိ”ကား ဂမုဓာတ်၏ ကံပုဒ်ကို အရာအားလျော်စွာထည့်ခြင်းသာဟု ယူလိုပါသည်၊ ဘာကြောင့်နည်း... ဂတသဒ္ဓါ၏ နိဗ္ဗာအနက်ကို ယူလိုလျှင် “နိဗ္ဗပ္ပတ္တစိတ္တော”ဟု ဖွင့်နိုင်သောကြောင့်တည်း။

ယတတ္ထောတိ-ကား၊ သံယတစိတ္တော-စောင့်စည်းအပ်ပြီးသော စိတ်ရှိသူဟူ၍၊ (ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏)၊ ဌိတတ္ထောတိ-ကား၊ သုပ္ပတိဌိတစိတ္တော-ကောင်းစွာတည်တန့်သော စိတ်ရှိသူဟူ၍၊ (ဝုစ္စတိ-အပ်၏)။

ဧတဿ-ဤ နာဋပုတ္တ၏၊ ဝါဒေ-အယူ၌၊ ကိဉ္စိ-တစ်ချို့သော၊ သာသနာနုလောမမ္ဘိ-သာသနာတော်အားလျော်သော အယူသည်လည်း၊ အတ္ထိ-ရှိပါပေ၏၊ ပန-ထိုသို့ပင် သာသနာတော်အားလျော်သော တစ်ချို့အယူရှိပါသော်လည်း၊ အသုဒ္ဓလဒ္ဓိတာယ-မစင်ကြယ်သော အယူရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဗ္ဗာ-အလုံးစုံသော အယူတို့သည်၊ ဒိဌိယေဝ (ဒိဌိယော+ဧဝ)-မိစ္ဆာအယူတို့ချည်းသာ၊ ဇာတာ-ဖြစ်ရကုန်ပြီ။

ယတတ္ထော။ ။ယတသဒ္ဓါသည် သံယတအနက်ကို ဟော၏၊ ဥပသာရမပါသော်လည်း ယမုဓာတ်ရင်းသည်ပင် သံ ဥပသာရပါသော သံယမအနက်ကို ဟောနိုင်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း၊ ဥပသာရပုဒ်တို့က နဂိုဓာတ်နက်ကို ထွန်းပြရုံသာဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ယတော (သံယတော)+အတ္တာ ယေနာတိ ယတတ္ထော၊ သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌဖြစ်နေရကား ဣန္ဒြေတို့၌ တမင်လာ စောင့်စည်းဖွယ် မလိုတော့၊ စိတ်ကို အမြဲ စောင့်စည်းပြီးဖြစ်နေသည်-ဟူလို။

ဌိတတ္ထော။ ။ဌိတော-ခိုင်မြဲ တည်တန့်သော+အတ္တာ ယဿာတိ ဌိတတ္ထော၊ သဗ္ဗဝါရိဖုဋ္ဌဖြစ်နေရကား စောင့်စည်းဖွယ် အကြွင်းအကျန် မရှိတော့၊ ကောင်းစွာ တည်တန့်သောစိတ်သာ အမြဲရှိနေတော့သည်-ဟူလို။

သာသနာနုလောမံပီ။ ။မကောင်းမှုကို ပယ်ရှား တားမြစ်ခြင်းဟူသော သဗ္ဗဝါရိသည် သာနာတော်အား လျော်၏၊ သို့သော် မကောင်းမှုကို ပယ်ရှား၌လည်း “အသက်ဇီဝ အတ္တကပယ်၏”ဟုလည်းကောင်း၊ ထို အတ္တသည် “အချို့မြဲ၏၊ အချို့မမြဲ”ဟုလည်းကောင်း အယူရှိသောကြောင့် အသုဒ္ဓလဒ္ဓိ (မစင်ကြယ်သောအယူ)ဖြစ်ရတော့၏၊ ထို့ကြောင့် “သဗ္ဗဝါရိဝါရိတော”မှစ၍ အယူအားလုံးပင် မိစ္ဆာအယူချည်း ဖြစ်ကြရလေသည်။

နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တဝါဒအဖွင့် ပြီး၏။

သဉ္စယဗေလဋ္ဌပုတ္တဝါဒအဖွင့်

၁၇၉။ ၁၈၁။ သဉ္စယဝါဒေါ-သဉ္စယဝါဒသည်၊ အမရာဝိက္ခေပေ-အမရာဝိက္ခေပဝါဒ၌၊ ဝုတ္တနယော ဧဝ-ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းရှိသည်သာ၊ [“ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌ လာသော အမရာဝိက္ခေပ ဝါဒအတိုင်းပင်”ဟူလို။]

သဉ္စယဗေလဋ္ဌပုတ္တဝါဒအဖွင့် ပြီး၏။

ပဌမသာမညဖလအဖွင့်

၁၈၂။ သောဟံ ဘန္တေတိ-ကာ၊ ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ သော အဟံ-ထိုဒကာတော်သည်၊ ဝါလုကံ-သဲကို၊ ပိဋေတွာ-ညစ်၍၊ (ဆုံ၌ထည့်ကာ ကြိတ်ညစ်၍)၊ တေလံ-ဆီကို၊ အလဘမာနောဝိယ-မရသူကဲ့သို့၊ တိတ္ထိယဝါဒေသု-တိတ္ထိတို့၏ ဝါဒတို့၌၊ သာရံ-အဆီအနှစ်ကို၊ အလဘန္တော-မရသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) ဘဂဝန္တံပိ-ကိုလည်း၊ ပုစ္ဆာမိ-မေးလျှောက်ပါ၏၊ ဣတိ၊ အတ္ထော။ [ပါဠိတော်၌ “ဘဂဝန္တံပိ”ဟု ပိသဒ္ဒါပါသည်။]

၁၈၃။ ယထာ တေ ခမေယျာတိ-ကာ၊ ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြေဆိုအပ်သော်၊ တေ-သင့်အား၊ ဝါ-သင်၏(စိတ်၌)၊ ရောစေယျ၊ (တစ်နည်း) ရုစ္စေယျ-နှစ်သက်ရာ၏၊ (တထာ-ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ နံ-ထို ပြဿနာကို၊

ယထာ တေ ခမေယျ။ ။ခမုဓာတ် ယျေဖြင့်ပြီးသော ကတ္တာဟော ခမေယျပုဒ်ကို “ရောစေယျ”သို့မဟုတ် “ရုစ္စေယျ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ရုဓဓာတ်ကို ဘူဝါဒိဟု သက္ကတ၌ ဆို၏၊ ထိုအလို “ရောစေယျ”ဟုသာ ရှိသင့်၏၊ သဒ္ဒနီတိ-ရုဓဓာတ် အခန်း၌ကား ဒီဝါဒိလည်းရှိသောကြောင့် “ရုစ္စေယျ”လည်း သဒ္ဒနီတိအလို သင့်သည်သာ၊ “ယဿ ဒါတုကာမော ရောစတေ” သုတ်အရ ရုဓဓာတ်သည် သမ္ပဒါန်ကိုးသောကြောင့် “ယထာ တေ”၌ တေလည်း သမ္ပဒါန် ပုဒ်ပင်တည်း။

ဋီကာဟောင်း။ ။“ဣဒါနိ မယာ ပုစ္ဆိယမာနော အတ္ထော ယထာ တဝ စိတ္တေ ရောစေယျ”ဟု ဋီကာဟောင်းဖွင့်၏၊ “တဝ စိတ္တေ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “တေ-သင်၏(စိတ်၌)” ဟု တေကို သမ္ပန်၊ စိတ္တေကို သမ္ပန္နိအဖြစ်ဖြင့် ထည့်စေလိုသည်၊ [ဤဋီကာ၌ “ရောစေယျ”ဟု ကတ္တရုပ် ပြုပြဿသဖွင့်ခြင်းသည် “ခမေယျ”ဟုရှိသော ကတ္တရုပ်နှင့် လျော်၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန် သျာဒိကဏ္ဍ၊ ၂၅-သုတ်၌လည်း ဤအတိုင်းပင်။]

ဋီကာသစ်။ ။ဋီကာသစ်၌ကား “ယထာ တေ ရုစ္စေယျာတိ၊ပေ၊ ယထာ တဝ စိတ္တေ ရုစ္စေယျ၊ တယာ စိတ္တေ ရုစ္စေထာတိ အတ္ထော ကမ္မတ္ထေ ဟေတံ ကိရိယာပဒံ၊ “ရုစ္စေယျသည် ကံဟောကြိယာပုဒ်”ဟု ဖွင့်ထား၏၊ ဤအလို “ယထာ-သော်၊ တေ-သည်၊ ရုစ္စေယျ-နှစ်သက်အပ်ရာ၏၊ တထာ တံ ဗျာကရေယျာသိ”ဟု ပါဠိတော်၌ အနက်ပေးရလိမ့်မည်၊ သို့သော် သံဝဇ္ဇေတဗ္ဗပုဒ်က “ခမေယျ”ဟု ကတ္တရုပ်ရှိသောကြောင့် ဤဋီကာသစ်အဖွင့်ကို စဉ်းစားသင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာဟောင်းအဖွင့်ကို မလိုက်ဘဲ ဋီကာသစ်အဖွင့်ကို နှစ်သက်ဟန်တူသော မန်လည်ဆရာတော်နှင့် မင်းကွန်း ဥဒုမ္မရချောင်ဆရာတော်တို့၏ သတပဒီကပုစ္ဆာ အဖြေ၌ကား “ကမ္မဝါပါဠိ၊ ခမတိပုဒ်အနေ၊ စာတွေက လွန်များ၊ မဒွေးဘော်၊ ရှိမဲ့-လျော် မလျော်ဟု၊ နေပြည်တော် သဒ္ဒါတတ်တို့၊ ဆုံးဖြတ်ကြလား”ဟူသော အမေး၌ “မဒွေးဘော်၊ ရှိမှပင် လျော်မည်ဟု၊ နေပြည်တော် သဒ္ဒါတတ်တို့၊ ဆုံးဖြတ်ကြသား”ဟု ဖြေလေသည်၊ သို့သော် [ရောစေယျ”ဟုဖွင့်သော ဋီကာဟောင်းအလိုအားဖြင့် “ခမ္မတိ ခမ္မေယျ”ဟု မဒွေဘော် မရှိနိုင်ပါ။

ဗျာကရေယျာသိ-ဖြေဆိုလော)၊ ဒါသောတိ-ကား၊ အန္တောဇာတ ဓနက္ခိတကရ မရာနိတ သာမံဒါသဗျောပဂတာနံ-အိမ်တွင်း၌ပေါက်ဖွားသော ကျွန်၊ ဥစ္စာဖြင့်ဝယ် ယူအပ်သော ကျွန်၊ လက်ဖြင့်နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ဆောင်ယူအပ်သော သုံ့ပန်း ကျွန်၊ ကိုယ်တိုင် ကျွန်၏အဖြစ်သို့ကပ်ရောက်သော ကျွန်တို့တွင်၊ အညတရော- အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ယောက်သော၊ (ပုရိသော၊ အဿ၌စပ်)၊ ကမ္မကရောတိ- ကား၊ အနလသော-ပျင်းရိသူမဟုတ်သော၊ ကမ္မကရဏသီလောယေဝ-အလုပ်လုပ် ခြင်း အလေ့ရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော၊ (ပုရိသော၊ အဿ၌စပ်)၊ (ယော ပုရိသော- သည်)၊ ဒုရတော-အဝေး၌၊ ဒိသွာ-အရှင်သခင်ကို မြင်၍၊ ဝါ-မြင်လသော်၊ ပဌမမေဝ-မိမိအနီးသို့မရောက်မီ ရှေးဦးစွာသာလျှင်၊ ဥဋ္ဌဟတိ-နေရာမှ ထတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော ပုရိသော-သည်)၊ ပုဗ္ဗဋ္ဌာယီ-၏၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဥဋ္ဌတော- နေရာမှ ထနှင့်ပြီးသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သာမိနော-အရှင်သခင်ဖို့၊ အာသနံ-နေရာကို၊ ပညပေတွာ-ခင်းပေးပြီး၍၊ ပါဒဓောနာဒိကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ-ခြေဆေးပေးခြင်း အစရှိသော ပြုဖွယ်ကိစ္စကို၊ ကတွာ-ပြုပြီး၍၊ ပစ္စာ-နောက်၌၊ ဝါ-နောက်မှ၊ နိပတတိ-ကျ တတ်၏၊ ဝါ-ထိုင်တတ်၏၊ နိသဇ္ဇံ-ထိုင်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ-ပြုတတ်၏၊ ဣတိ၊ ပစ္စာနိပါတီ-မည်၏။

ဒါသော။ «ဘူဝါဒိ စုရာဒိ ဒါသဓာတ်သည် ဒါနအနက်ကို ဟော၏၊ ဒါသတေ- အရှင်သခင်တို့အား ပေးအပ်၏၊ ဣတိ ဒါသော၊ အစ် ပစ္စည်းဟု ထောမနိဓိ၌ ဆို၏၊ ဤ ကျွန်လေးမျိုး၏အကျယ်နှင့် ဝစနတ္တကို ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာခန္ဓက၊ ဒါသဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ နှင့် ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။

ကမ္မကရော။ «တစ်ချို့ကျွန်သည် ပျင်းသည့်အတွက် အလုပ်ကို မလုပ်ချင်တတ်၊ “ဤကျွန်ကား မပျင်းမရိ အလုပ်လုပ်သူသာ ဖြစ်၏”ဟု သိစေလို၍၊ ဒါသောကို “ကမ္မ ကရော”ဟု ဝိသေသနပြုသည်၊ ထို့ကြောင့် “အနလသော၊ ကမ္မကရဏသီလောယေဝ”ဟု အဓိပ္ပါယ်တ္ထဖွင့်သည်၊ “ကမ္မ+ကရောတိတိ ကမ္မကရော”ဟုသာ ဝစနတ္တပြုပါ၊ အပစ္စည်းဖြင့် “ကမ္မကရော”ဟုဖြစ်၍၊ ဣပစ္စည်းဖြင့် ကုမ္မကာရောကဲ့သို့ “ကမ္မကာရော”ဟု ဖြစ်သည်။

ပုဗ္ဗဋ္ဌာယီ။ «ဤပုဒ်ကို ၂-နည်းဖွင့်၏၊ ပဌမနည်းဖြင့် အဝေး၌ အရှင်သခင်လာနေသည် ကိုမြင်လျှင် မိမိအနီးသို့ မရောက်မီ နေရာမှထသူကို ပြ၏၊ ဥဋ္ဌဟတိတိ ဥဋ္ဌာယီ၊ ဥပုဗ္ဗ၊ ဌာဓာတ်၊ တသီလအနက် မပါသော်လည်း ဣပစ္စည်းသက်နိုင်၏၊ ပုဗ္ဗ-အရှင်၏ မိမိအနီးသို့ မရောက်မီ ရှေးဦးစွာ+ဥဋ္ဌာယီ-နေရာမှ ထတတ်သူတည်း၊ ပုဗ္ဗဋ္ဌာယီ-သူ၊ “ဒုရတောဝ ဒိသွာ ပဌမမေဝ ဥဋ္ဌဟတိ”ဟူသော ပဌမနည်းအရ အနက်တည်း။

ပစ္စာနိပါတီ။ «နိပတတိ-ထိုင်သောအားဖြင့် ကျတတ်၏၊ ဣတိ-နိပါတီ၊ နိ+ပတ+ဣ၊ ပစ္စာ-အရှင်သခင်ထိုင်ပြီးမှ နောက်၌+နိပါတီ-ထိုင်သောအားဖြင့် ကျတတ်သူတည်း၊ ပစ္စာနိပါတီ- သူ၊ ဤကား ပုဗ္ဗဋ္ဌာယီ၏ ပဌမနည်းနှင့် လိုက်လျောသောအနက်တည်း၊ ဤသို့ အနက်ဖြစ်သော ကြောင့် “ပစ္စာ နိပတတိ”၏နောက်၌ “နိသဇ္ဇံ ကပ္ပေတိ”ဟု နိပတတိ၏အနက်ကို ဖေါ်သင့်၏၊

ဝါ-တစ်နည်း၊ သာမိကမိ-အရှင်သခင်သည်၊ သယနတော-အိမ်ရာမှ၊ အဝုဋ္ဌိတော-မထသေးမီ၊ ပုဗ္ဗေယေဝ-ရှေး၌သာလျှင်၊ ဝါ-ရှေးဦးစွာသာလျှင်၊ ဝုဋ္ဌာတိ-အိပ်ရာမှ ထတတ်၏၊ ဣတိ၊ ပုဗ္ဗဋ္ဌာယီ-မည်၏၊ ပစ္စုသကာလတော-မိုးသောက်အခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ ယာဝ-အကြင်မျှလောက်၊ သာမိနော-အရှင်သခင်၏၊ ရတ္တိ-ည၌ အခါ၌၊ နိဒ္ဒေါက္ကမနံ-အိပ်ခြင်းသို့ သက်ရောက်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ တာဝ-ထိုမျှလောက်၊ သဗ္ဗကိစ္စာနိ-အလုံးစုံသောကိစ္စတို့ကို၊ ကတွာ-၍၊ ပစ္ဆာ-၌၊ ဝါ-မှ၊ နိပတတိ-ကျတတ်၏၊ ဝါ-အိပ်တတ်၏၊ သေယျံ-အိပ်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ-ပြုတတ်၏၊ ဣတိ၊ ပစ္ဆာနိပါတိ-မည်၏။

(ယော ပုရိသော)၊ ကိ-အဘယ်ကို၊ ကရောမိ-ပြုရပါမည်နည်း၊ ကိ-ကို၊ ကရောမိ-နည်း၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ ကိကာရမေဝ-ကိဟုမေး၍ ပြုထိုက်သော ဝေယျာဝစ္စကိုသာ၊ ပဋိသုဏန္တော-ရှေးရှုနားထောင်လျက်၊ (တစ်နည်း) ပဋိဿာဝေန္တော-

စာအုပ်တို့၌ “သေယျံ” ဟုရှိသည်မှာ မလိုက်ရောပါ။ နိပတတိ၏ နောက်၌လည်း “နိသီဒတိ” ဟု မူကွဲရှိသတတ်၊ အဓိပ္ပါယ်ကောင်းပါ၏။ သို့သော် နောက်၌ “သေယျံ ကပ္ပေတိ” ဟု ရှိလတ်နှင့်ကား စာသွားမတူသောကြောင့် စဉ်းစားသင့်၏။ “နိသန္တံ ကပ္ပေတိ” သာ “သေယျံ ကပ္ပေတိ” နှင့် စာသွားတူသည်။

သာမိကမိဝါ။ ။ဤနည်း၌ ပုဗ္ဗဋ္ဌာယီ၊ ပစ္ဆာနိပါတိတို့အတွက် အိပ်ရာမှထခြင်း အိပ်ခြင်း အနက်ကို ယူရသည်။ ဝစနတ္ထမှာ ရှေ့နည်းအတိုင်းသာတည်း။ သခင်၏အိပ်ရာမှ မထမီ မိမိကအလျင် အိပ်ရာမှထခြင်း၊ တစ်နေ့အတွက် အလုပ်ကိစ္စပြီး၍ အိပ်ချိန်ရောက်သောအခါ သခင်အိပ်ပြီးမှ မိမိက နောက်မှအိပ်ခြင်းကို ပြသည်-ဟူလို။

ပစ္စုသကာလတော။ ။ရှေ့ည၌၏ အရုဏ်မတက်မီအချိန်ကို “ပစ္စုသကာလ” ဟုခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “အတိတရတ္ထိယာ ပစ္စုသကာလတော” ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုအချိန်၌ အရုဏ်မျှ မတက်သေးသောကြောင့် “လင်းအားကြီး” မဟုတ်သေး၊ လင်းခါနီး (ဝေလီဝေလင်း) သာ ရှိသေးသည်။ အရုဏ်တက်လျှင်ကား ဤဘက်နေ့သို့ရောက်ပြီ၊ ဝစနတ္ထကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ နိဒါန်းအဖွင့်၌ ရှုပါ။

ကိကာရပုဋိဿာဝီ။ ။ကရိယတေတိ ကာရော-ပြုထိုက်သော ဝေယျာဝစ္စ (သခင်၏ အတွက် ပြုစရာဖြစ်သော အလုပ်ကိစ္စ)၊ ကိ ဣတိ+ကာရော ကိကာရော-ကိဟု မေး၍ ပြုထိုက်သော ဝေယျာဝစ္စ၊ ပဋိသုဏာတိ-ရှေးရှုနားထောင်နေတတ်၏၊ ဣတိ ပဋိဿာဝီ၊ [ပတိ+သု+ဏိပစ္စည်း၊] ကိကာရ-ကိဟုမေး၍ ပြုထိုက်သော အလုပ်ဝေယျာဝစ္စကို+ပဋိဿာဝီ-ရှေးရှုနားထောင်နေတတ်သူတည်း၊ (နားစွင့်နေတတ်သူတည်း)၊ ကိကာရပဋိဿာဝီ-သူ။

အဋ္ဌကထာဖွင့်ပုံ။ ။အဋ္ဌကထာ၌ “ကိကာရောမိ ကိကာရောမိ” သည် လုပ်စရာအလုပ်ကို မေးပုံပြသောစကားတည်း။ ထို့ကြောင့် ဣတိဧဝံဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော အလုပ်ကိစ္စ (ဝေယျာဝစ္စ) ကိုပင် ကိကာရအတွက် အရကောက်ရသည်။ ပဋိဿာဝီ၌ ဏိပစ္စည်းကြောင့် ဝုဒ္ဓိရောက်ရ၏။

ကြားစေလျက်၊ (ကြားအောင်မေးလျက်)၊ ဝိစရတိ-လှည့်လည်တတ်၏။ ဣတိ၊ (သော ပုရိသော)၊ ကိံကာရပဋိဿာဝိ-မည်၏။ (ယော ပုရိသော)၊ မနာပမေဝ-စိတ်ကို တိုးပွားစေတတ်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ ဝါ-မြတ်နိုးဖွယ်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ ကိရိယံ-အမှုအရာကို၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၏။ ဣတိ၊ (သော ပုရိသော)၊ မနာပစာရီ-မည်၏။ [“စာရီ”အရ ပြုကျင့်မှုကို ယူစေလို၍ “ကိရိယံ ကရောတိ”ဟု ဖွင့်သည်။]

အနက်မှာ သုဒ္ဓကတ္တာအနက်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် “ပဋိသုဏန္တာ”ဟု ဖွင့်သည်။ “ပဋိသုဏန္တာ-ရှေးရှုနားထောင်နေသူ”ဟု ဆိုသဖြင့် “သခင်၏အနီးအပါး၌ လှည့်လည်သွားလာနေသူ”ဟု သိနိုင်ရကား “ဝိစရတိ”ဟု အပိုထည့်၍ဖွင့်သည်။ [ကိံကာရန္တိ-ကိံကာရဏီယံ (ပြုထိုက်သောကိစ္စအား အဘယ်ပါနည်း)၊ ကိံကာရဘာဝတော (ကိံကာရ၏ အဖြစ်အားဖြင့်) ပုစ္ဆိတွာ ကာတဗ္ဗဝေယျာဝစ္စတိ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

သဒ္ဓနီတိ။ ။ကိံကရောမိ သာမိတိ ဧဝံ ကိန္တိ (ကိံဟူ၍)ကာရော ကရဏံ သဒ္ဓနိစ္ဆရဏံ (ပြောဆိုအပ်သော စကားသံ) ကိံကာရော-ပြုဖွယ်ကိစ္စ အဘယ်ပါနည်း=ဘာပြုစရာရှိပါသနည်းဟု မေးမြန်းပြောဆိုအပ်သော စကားသံ၊ တံ ပဋိဿာဝေတိတိ ကိံကာရပဋိဿာဝိနီ၊-ဤ သဒ္ဓနီတိ ပဒမာလာအဖွင့်သည် သုတ်မဟာဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာနှင့် သဘောတူ၏။ “ကာရ”အရ အဋ္ဌပိကိစ္စသာမကတံ အမေးစကားသံတိုင်အောင် ယူခြင်းသာ ထူးသည်။

သုတ်မဟာဝဂ္ဂဌ။ ကိံကရောမိ တေ ဒေဝါတိ-အရှင်မင်းမြတ်ဖို့ အဘယ်ကိစ္စကို ပြုရပါမည်နည်းဟု၊ ဝါစာယ ကိံကာရံ ပဋိဿာဝေတိတိ ကိံကာရပဋိဿာဝိနီ-နှုတ်ဖြင့် ကိံကာရမည်သော အလုပ်ကိစ္စကို ကြားသိစေတတ် (မေးမြန်းတတ်)သောကြောင့် မိဖုရားသည် ကိံကာရပဋိဿာဝိနီမည်၏။ “မိမိပြုစရာကိစ္စကို အမြဲမေးတတ်သော မိဖုရား”ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤအဋ္ဌကထာအလို ပဋိဿာဝိနီ၌ ပတိ+သု၊ ကာရိတ်ကြေစေ၍ “ပဋိဿာဝိ”ဟုဖြစ်၏။ ဣတ္ထိလိနံ ဖြစ်၍ ဣနိပစ္စည်း ထပ်သက်၊ အဋ္ဌကထာ ၂-ရပ်သည် အဓိပ္ပါယ်ထပ်သော်လည်း သာဝိ၌ ကာရိတ် ပါ-မပါကား ကွဲပြားသည်ဟု မှတ်ပါ။

ဆုံးဖြတ်ချက်။ ။“ကိံကရောမိ”ဟူသော စကားသံသည် အောက်လူက အထက်လူကို မေးသောစကားသံတည်း။ ထို့ကြောင့် “ကိံကာရ”အရ ဝေယျဝေစ္စကို ဋီကာတို့ဖွင့်ကြသော်လည်း ထိုဝေယျာဝေစ္စ (ပြုစရာအလုပ်ကိစ္စ)ကိုမေးသော စကားသံတိုင်အောင်ယူမှ သုဓာတ်၏ ကြားခြင်း နားထောင်ခြင်းကြိယာနှင့် လိုက်လျောပါသည်။ ထို မေးသံကို နားထောင်သူကား သခင်စသော အထက်လူတည်း။ အလုပ်ကိစ္စကိုမေးသော ကျွန်စသူ၏စကားကို သခင်စသူက နားထောင်၏။ ကျွန်စသူက ထိုစကားကို သခင်စသူကို ကြားစေ၏။ ကြားအောင် ပြော၏။ ဤအဓိပ္ပါယ်အရ “သုဏန္တာ”ဟူရှိသော ဤအဋ္ဌကထာပါ၌သည် မကောင်း၊ “ပဋိဿာဝေတိ”ဟု ကာရိတ်ပါသော မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာပါ၌သာ ကောင်း၏။

(ယော ပုရိသော)ပိယမေဝ-ချစ်ဖွယ်သောစကားကိုသာ၊ ဝဒတိ-ပြောဆိုတတ်၏။ ဣတိ၊ (သော ပုရိသော)ပိယဝါဒီ-မည်၏။ (ယော ပုရိသော)သာမိနော-အရှင်သခင်၏။ တုဋ္ဌပဟဋ္ဌံ-နှစ်သက်ရွှင်လန်းသော၊ မုခံ-မျက်နှာကို၊ ဥလ္လောကယမာနော-မော်၍ကြည့်လျက်၊ ဝိစရတိ-၏။ ဣတိ၊ (သော ပုရိသော) မုခုလ္လောကိကော-မုခုလ္လောကိကမည်၏။ ဒေဝေါမညေတိ-ကား၊ ဒေဝေါပိယ-နတ်မင်းကဲ့သို့၊ (ပရိစာရေတိ ဌိစပ်)။

သော၊ပေ၊ ကရေယျံတိ-သော၊ပေ၊ ကကရေယျံဟူသောပါဌ်၏။ (အတ္ထောဌိစပ်)၊ ပုညာနိ-ကောင်းမှုတို့ကို၊ ယဒိကရေယျံ-အကယ်၍ပြုအံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ အဟံ-ငါသည်၊ သောဝတ-ထို မင်းကဲ့သို့၊ ဧဝရူပေါ-ဤသို့ သဘောရှိသူသည်၊ အဿံ-ဖြစ်လောက်ရာ၏။ ဣတိ အတ္ထော၊ သောဝတဿဿန္တိ ပိ-ဟူ၍လည်း၊ ပါဌော-

ဥလ္လောယကမာနော။ ။မုခုလ္လောကိကောဌိ “မုခ+ဥလ္လောကိကော”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ မုခံကို “တုဋ္ဌပဟဋ္ဌံမုခံ”ဟု ဖွင့်၍ ဥလ္လောကိကောကို “ဥလ္လောကယမာနော”ဟု ဖွင့်သည်။ “သခင်၏ နှစ်သက်ရွှင်လန်းသော မျက်နှာကို မော်၍ကြည့်တတ်သူ”ဟုဆိုသဖြင့် “စိတ်ဆိုးနေသောမျက်နှာကို မကြည့်ဝံ့”ဟု ငိုကာသစ် ကောက်ချက်ချသည်။ “မုခုလ္လောကကော”ဟု ဣပ္ပစုည်းဖြင့် ပါဌ်ပြင်ကြ၏။ “မုခုလ္လောကိကော”ဟူသော ရှေးပါဌ်လည်း “မုခဿ+ဥလ္လောကော မုခုလ္လောကော၊ မုခုလ္လောကော ယဿ အတ္ထိတိ မုခုလ္လောကိကော”ဟု ပြုလျှင် “မုခံ ဥလ္လောကယမာနော”အနက်ကိုပင် ဟောနိုင်သည်။

ဒေဝေါ မညေ။ ။“ပရိစာရေတိ ဒေဝေါ မညေ”ဟု ပါဌ်တော်ရှိသောကြောင့် မညေသည် ကြိယာမဟုတ်၊ ဝိယအနက်ကိုဟောသော “ဥပမာဇောတကနိပါတ်ပုဒ်”ဟု သိစေလိုသောကြောင့် “ဒေဝေါပိယ”ဟုဖွင့်သည်။ [“အာဓိပစ္စပရိဝါရာဒိသမ္ပတ္တိ သမန္နာဂတော-အစိုးရသူ၏အဖြစ် ဟူသော ရာထူး၊ အာဏာ၊ အခြံအရံအစရှိသော သမ္ပတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသည် (ဖြစ်၍)၊ ပဓာန ဒေဝေါပိယ၊-ငိုကာ။]

သောဝတဿာဟံ ပုညာနိ ကရေယျံ။ ။“သောဝတ အဿံ အဟံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “ဝတသည် ဥပမာအနက်ဟော နိပါတ်”ဟု သိစေလိုသောကြောင့် “သောဝတ အဟံ ဧဝရူပေါ အဿံ”ဟု ဖွင့်သည်။ ဧဝရူပေါသည် သောဝတ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်တည်း၊ ဘာကြောင့် “ဤသို့ သဘောရှိသူ=ဤ မင်းကဲ့သို့ သမ္ပတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသူ”ဖြစ်နိုင်စရာရှိသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ပုညာနိ ကရေယျံ”ဟူသော ပါဌ်တော်ကို ယဒိထည့်၍ဖွင့်၏။ အကယ်၍ မွန်မြတ်သော ကောင်းမှုတို့ကို ပြုအံ့၊ ဤသို့ပြုလျှင် (ဤသို့ပြုသောကြောင့်) ထို မင်းကဲ့သို့ ဖြစ်နိုင်စရာရှိသည်-ဟူလို။ [“ပုညာနိ”အရ သာမန်ကုသိုလ်ထက် မွန်မြတ်သောကုသိုလ်ကို ရည်ရွယ်သည် ဟု မှတ်ပါ၊ ဘာကြောင့်နည်း-သာမန်ကုသိုလ်ထက် မြတ်သောကုသိုလ်ကို ရဟန်းဘဝဖြင့် ယူလတုံ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။]

သောဝတဿဿံ။ ။“သောဝတ+အဿ+အဿံ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်သောအခါ “အဿံ”သည် အမှယောဂ ဥတ္တမပုရိသ်ဖြစ်၏။ ထို ဥတ္တမပုရိသ် ဧကဝုစ်ရှိလျှင် “အဟံ”ဟူသော ကတ္တာသည် မပါသော်လည်း ထည့်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “သောဝတဿာဟံ”နှင့် အနက်တူပင်ဖြစ်သောကြောင့်

ပါဠိတော်ပါဌ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ (တစ်နည်း) သောဝတဿာယံတိပိ-ဟူ၍လည်း၊ ပါဠော၊ (အတ္ထိ)၊ အယမေဝ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော အနက်သည်ပင်၊ အတ္ထော-ထို ပါဠိ၏အနက်တည်း။

ယံနူနာဟံတိ-ယံနူနာဟံဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ (ဒဿတိ ဌ္ဗစပ်)၊ ဒါနံ-အလှူကို၊ သစေ ဒဿာမိ-အကယ်၍ ပေးလှူအံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ [ဤ၌ သစေသည် ယံနူန၏ အနက်ဖွင့်၊ ယံနူနသည် ပရိဝိတက္ကနတ္ထ နိပါတ်ပုဒ်။] ရာဇာ-သည်၊ ဧကဒိဝသံ- တစ်နေ့၌၊ ယံ-အကြင် အလှူကို၊ ဒေတိ-၏၊ တတော-ထိုအလှူမှ၊ သတဘာဂမ္ဘိ- အစိတ်တစ်ရာစိတ်၍ တစ်စိတ်သောအဖို့ကိုသော်လည်း၊ ယာဝဇီဝံ-အသက်ထက်ဆုံး၊ ဒါတုံ-ပေးလှူခြင်းငှာ၊ န သက္ခိဿာမိ-စွမ်းနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်၊ (ပဗ္ဗဇိဿာမိ- ရဟန်းပြုတော့အံ့)၊ ဣတိ-သို့၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာယံ-ရဟန်းအဖြစ်၌၊ ဥဿာဟံ-အားတက် သရောကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ စိန္တနဘာဝံ-ကြံစည်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿတိ-၏။

“အယမေဝတ္ထော”ဟု မိန့်သည်။ “သော-ထိုမင်းသည်၊ အဿ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ အဟံ-ငါသည် လည်း၊ ဝတ-စင်စစ်၊ အဿံ-ဖြစ်ရာ၏”ဟု ပေးရမည်၊ ထို့ကြောင့် “အယမေဝတ္ထော”ဟု ဆိုသော်လည်း “အဓိပ္ပါယ်အသားကျ အနက်သာတူ၏၊ နိဿယ (အတ္ထယောဇနာ)မှာ မတူတတ်” ဟု မှတ်ပါ။ [သော ရာဇာ အဿ၊ အဟံ အဿံဝတ၊ ယဒိ ပုညာနိ ကရေယျံတိ ယောဇနာ၊- ဋီကာ။]

ဋီကာသစ်။ ။ “သောဝတဿာယံတိပိ ပါဠော”ဟူသောပါဠိကို ယူ၍ “သောဝတဿာယံ တိပိ ပါဠော သော ရာဇာဝိယ အယံ အဟမ္ဘိ အဿံ”ဟု ဖွင့်ထား၏၊ ဤအလို “သောဝတ- ထိုမင်းကဲ့သို့၊ အယံ အဟမ္ဘိ-ဤ ငါသည်လည်း၊ အဿံ-ဖြစ်ရာ၏”ဟု ပေးရလိမ့် မည်၊ “အယံကို အဟံ”ထည့်၍ ပေးရခြင်းကိုလည်း “သော အဟံ-ထို ငါသည်”ဟု ပေးရိုးနှင့် သဘောတူပင်တည်း။ [သောဝတဿာယံတိပိ ပါဠော သော ရာဇာဝိယ အယံ အဟမ္ဘိ အဿံ၊ ကထံ....ယဒိ ပုညာနိ ကရေယျံတိ အတ္ထသမ္ဘဝတော အယမေဝတ္ထောတိ ဝုတ္တံ။]

သတဘာဂမ္ဘိ။ ။ ရှင်ဘုရင်၏ တစ်နေ့တွက်အလှူကို အစိတ်တစ်ရာစိတ်၍ (အပုံတစ်ရာ ပုံ၍) တစ်စိတ် (တစ်ပုံ)အဖို့ကို “သတဘာဂ”ဟုဆိုလိုသည်၊ ပိကား ဂရဟာဇောတကတည်း၊ ထို ရှင်ဘုရင်၏ တစ်နေ့စာအလှူကို အပုံတစ်ရာပုံလျှင် တစ်ပုံသည် အနည်းငယ်မျှဖြစ်၏၊ ထို အနည်းငယ် တစ်ပုံသော်မှ အသက်ထက်ဆုံး ကြိုးစား၍ လှူစေကာမူ မှီနိုင်စရာ မရှိပါ- ဟူလို။

ယာဝဇီဝံ န သက္ခိဿာမိ ဒါတုံ။ ။ ယာဝဇီဝံ န သက္ခိဿာမိ ဒါတုံတိ ယာဝဇီဝံ ဒါနတ္ထာယ ဥဿာဟံ ကရောန္တောပိ ယံ ရာဇာ ဧကံ ဒိဝသံဒေတိ၊ တတော သတဘာဂမ္ဘိ ဒါတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ တသ္မာ ပဗ္ဗဇိဿာမိတိ ပဗ္ဗဇ္ဇာယံ ဥဿာဟံ ကတွာတိ ယောဇနာ၊- ဋီကာ၊ ဤဋီကာအတိုင်း “ဒါတုံ”နောက်၌ “ပဗ္ဗဇိဿာမိ”ကို ထည့်၍ အနက်ပေးလိုက်ပါသည်။

ကာယေန သံဝုတောတိ-ကား၊ ကာယေန-ကာယဒွါရဖြင့်၊ ပိဟိတော-ပိတ်ဆိုပြီးသည်၊ ဟုတ္တာ-ဖြစ်၍၊ (ဝိဟရေယျဉ္စစပ်)၊ အကုသလဿ-ကာယကံ အကုသိုလ်၏၊ ပဝေသနဒွါရ-ဝင်ကြောင်းတံခါးကို၊ (ကာယဝိညတ်ကို)၊ ထကေတွာ-ပိတ်၍၊ (ဝိဟရေယျ ဉ္စစပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အဓိပ္ပါယ်နက်၊ သေသပဒဒ္ဒယေပိ-ကြွင်းသောပုဒ် ၂-ပါးအပေါင်း၌လည်း၊ (ဝါစာယ သံဝုတော၊ မနသာ သံဝုတော

ကာယေန သံဝုတော။ ။ “စက္ခုန္ဓိယံ သုသံဝုတံ ဝိဟရန္တံ” စသော ပါဠိတော်များ၌ စောင့်စည်းထိုက် (ပိတ်ဆိုထိုက်)သော စက္ခုဒွါရစသည်ကို “စက္ခုန္ဓိယံ”ဟု ကံအဖြစ်ဖြင့်ထားသောကြောင့် သုသံဝုတံ၏ ကံပုဒ်ကို ရှာဖွယ်မလိုတော့၊ ဤ၌ကား စောင့်စည်းထိုက်သော ဒွါရကို “ကာယေန”ဟု ကရိုဏ်းထားသောကြောင့် ကံလို၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “ပဝတ္တနကပါပဓမ္မ”ဟု ကံပုဒ်ထည့်၍ ဖွင့်သည်။

ဋီကာ။ ။ ကာယေန သံဝုတောတိ ကာယေန သိဝရိတဗ္ဗေန ဒွါရေန ပဝတ္တနကပါပဓမ္မ သံဝရိတွာ ဝိဟရေယျာတိ (စောင့်စည်းထိုက်သော ကာယဒွါရဖြင့် ဖြစ်လတ်သော အကုသိုလ်ကို စောင့်စည်း၍နေရာ၏ ဟု) အယမေတ္ထ အတ္ထောတိ ကာယေန ပိဟိတော ဟုတ္တာတိ အာဒိ။ [“သံဝုတော-ကို” “ပိဟိတော-ပိတ်ဆို”ဟု ဖွင့်ခြင်းမှာ ဒွါရ(တံခါး)ဟူသည် ပိတ်ဆိုရသောအရာ ဖြစ်သောကြောင့် အဓိပ္ပါယ်တ္ထ ဖွင့်ခြင်းတည်း။

ဟုတ္တာ ထည့်ရခြင်း။ ။ သံဝုတော ပိဟိတောတို့သည် ပါဠိတော်၌ “သော”ဟူသော ကတ္တာနှင့်အရတူသော ကတ္တာပုဒ်များတည်း၊ “စောင့်စည်းသည်၊ ပိတ်ဆိုသည်”ဟု တပစ္စည်းအတွက်လည်း ကတ္တာအနက်ပေးရသည်၊ “သံဝုတော+ဝိဟရေယျ-စောင့်စည်းသည်+နေရာ၏”ဟုပေးလျှင် အဓိပ္ပါယ်မှန်မထွက်နိုင်၊ သံဝုတောသည် ဝိဟရေယျ၏ ကြိယာဝိသေသနဖြစ်သော်လည်း “စောင့်စည်းသည်+(ဖြစ်၍)”ဟု မပေးနိုင်၊ ဘာကြောင့်နည်း...သံဝုတော၌ သိဝိဘတ်သည် “ဖြစ်၍”ဟူသော ကြိယာဝိသေသနအနက်ကို မဟော၊ လိန်အနက်မျှကိုသာ ဟောသောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဟုတ္တာ”ဟု ပါဌသေသ (ပါဌကြွင်း ပါဌကျန်)အဖြစ်ဖြင့် ထည့်၍ ဝိဟရေယျဉ္စ စပ်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် “ဟုတ္တာတိ ဟိ သေသော”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။

ဋီကာသစ်။ ။ သုဿုက္ကဝစနဝသေန ပနမတ္ထော-သံဝုတောသည် ဥဿုက္ကဝစန (နောက်ကြိယာဉ္စစပ်ဖို့ရန် အားထုတ်ခြင်းရှိသော သဒ္ဒါ၏)အဖြစ်ဖြင့် အနက်ဖြစ်၏၊ ကြိယာဝိသေသနအနက်ရှိသည်-ဟူလို၊ (ဘာကြောင့်နည်း) ဝိဟရေယျပဒေန သမ္ပဇ္ဈိကဗ္ဗတ္တာ-ဝိဟရေယျဟူသော နောက်ကြိယာပုဒ်နှင့် စပ်ထိုက်သောကြောင့်တည်း၊ ဣတိ အာဟ-အကုသလပဝေသနဒွါရထေကတွာတိ၊ “ထေကတွာ”ဟု ကြိယာဝိသေသနပုဒ်ကို ထည့်၍ဖွင့်သည်-ဟူလို၊ [ကြိယာဝိသေသနကို ဥဿုက္ကကြိယာခေါ်ကြောင်းကို နာမ် ရူပသိဒ္ဓိ-တွာဒိပစ္စယန္တံ၌ ရှုပါ။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤ ဋီကာအဖွင့်ကိုထောက်၍ ကြိယာဝိသေသနအနက် ရနိုင်သောပုဒ်များ၌ ဝိဘတ်က ထို ကြိယာဝိသေသနအနက်ကို မဟောနိုင်သောကြောင့် “ဟုတ္တာ”ဟု ပါဌသေသ ထည့်လေ့ရှိကြောင်းကို သိပါ၊ ပါဌသေသမထည့်ဘဲ “ဖြစ်၍”ဟု မြန်မာပြန်ကို ထည့်လျှင်လည်း အပိုထည့်အပ်သောအနက် ဟုသာ မှတ်ပါ၊ “သံဝုတော-စောင့်စည်းလျက်”ဟု ပေးရာ၌လည်း

ဟူသော ပုဒ် ၂-ပါးအပေါင်း၌လည်း)၊ ဧသေဝ နယော-ဤနည်းပင်တည်း၊ ဃာသစ္စာဒန ပရမတာယာတိ-ကား၊ ဃာသစ္စာဒန-အစားအဝတ်အားဖြင့်၊ (အစားအဝတ်အတွက်)၊ ပရမတာယ ဥတ္တမတာယ-မြတ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သလ္လေခအကျင့်ဖြင့်၊ (သန္တုဋ္ဌော ဌိစပ်)၊ ဧတဒတ္ထမ္ပိ-ဤ အစားအဝတ် အကျိုးငှာ

သဒ္ဓတ္ထမဟုတ်၊ အဓိပ္ပါယ်တ္ထသာ၊ ဘာကြောင့်နည်း...သိဝိဘတ်က “လျက်”ဟူသော ကြိယာ ဝိသေသနအနက် မဟောနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ “အကုသလ ပဝေသနဒ္ဓါရံ”၌ ကာယေန သံဝုတောကို ဖွင့်သောအရာဖြစ်သောကြောင့် “အကုသလ”အရ ကာယကံ အကုသိုလ်ကို လည်းကောင်း၊ “ဒ္ဓါရံ”အရ ကာယဒ္ဓါရဟူသော ကာယဝိညတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပကရဏ အားလျော်စွာ အရကောက်ရသည်။ [“ထေကတွာ”နေရာဝယ် သက္ကတ၌ “ဃ္ဈက”ဟု ဓာတ်ရှိ သောကြောင့် ထိုအလို “ထေကတွာ”ဟု ရှိရပေလိမ့်မည်၊ ပါဠိ၌ကား “ထက”ဓာတ်ဟု ဆိုကြ၏။]

ဃာသစ္စာဒနန။ ။ဃသဓာတ်သည် စားခြင်း (ဘက္ခန=အသန)အနက်ကို ဟော၏၊ ဃသိတဗ္ဗော-စားထိုက်၏၊ ဣတိ ဃာသော၊ အတ္ထာဒီယတိ (အာ-ဘုသော+ဆာဒီယတိ) အနေနာတိ အတ္ထာဒနံ-ကိုယ်ကို လွန်စွာ(ကောင်းစွာ) ဖုံးလွှမ်းကြောင်းအဝတ်၊ ထို ၂-ပုဒ်ကို သမာဟာရ ဒွန်တွဲ။

ပရမတာယ။ ။ပရမဿ+ဘာဝေါ ပရမတာ-မြတ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သလ္လေခ အကျင့်၊ ဃာသစ္စာဒန-အစားအဝတ်အားဖြင့် (အစားအဝတ်အရာ၌)+ပရမတာယ-မြတ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သလ္လေခအကျင့်တည်း၊ ဃာသစ္စာဒနပရမတာ-အစားအဝတ်အားဖြင့် မြတ်သူ ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သလ္လေခအကျင့်၊ ဤအဓိပ္ပါယ်ကို သိစေလို၍ “ဧတဒတ္ထမ္ပိ၊ပေ၊ အဂ္ဂသလ္လေခေန သန္တုဋ္ဌော”ဟု အဋ္ဌကထာ၌ အဓိပ္ပါယ်တ္ထ ဖွင့်သည်၊ ဃာသစ္စာဒနကို ပရမတာ၌ “တပသာ ဥတ္တမော”ကဲ့သို့ ဘိန္နာဓိကရဏ ဝိသေသနစပ်။

ဋီကာသစ်။ ။ဥက္ကဋ္ဌဘာဝေ ဝါ သဏ္ဌိတော (မုဒု၊ မံဇ္ဈ၊ ဥက္ကဋ္ဌ ၃-မျိုးတွင် ဥက္ကဋ္ဌ အကျင့်၌ ကောင်းစွာတည်သူဖြစ်ရကား) ဃာသစ္စာဒန မတ္တမေဝ+ပရမံ ပမာဏံကောဋီ (ဋီကာဟောင်း၌ “ပရမာကောဋီ”ဟု ရှိ၏၊) ဧတဿ (န တတောပရံ ကိဉ္စိ အာမိသဇာတံ ပရိယေသတိ ပစ္စာသီသတိစာတိ) ဃာသစ္စာဒနပရမော၊ တဿ+ဘာဝေါ ဃာသစ္စာဒန ပရမတာတိပိ အဋ္ဌကထာမုတ္တကော နယော၊ ဤသို့ ဋီကာတို့၌ အဋ္ဌကထာနည်းမှ တစ်နည်းဖွင့် ကြသေး၏။

မှတ်ချက်။ ။ထိုအလို “ဃာသစ္စာဒနမတ္တမေဝ+ပရမံ ယဿာတိ ဃာသစ္စာဒန ပရမော၊ တဿ+ဘာဝေါ ဃာသစ္စာဒနပရမတာ”ဟု ပြု၍ “အစားအဝတ်ဟူသော အလွန်ဆုံး အတိုင်း အရှည်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ဝါ-စားရုံ ဝတ်ရုံသာ အလွန်ဆုံး အတိုင်းအရှည်ရှိသူ၏ အဖြစ်”ဟု အနက်ပေးပါ။ [မတ္တဖြင့် “စားရုံ ဝတ်ရုံထက် အပိုအမိုမထား၊ အခြားပစ္စည်းများကိုလည်း မတောင့်တ”ဟု ပြသည်။] ဤနည်း၌ “ဃသနံ ဃာသော (စားခြင်း၊ စားရုံ) အတ္ထာဒီယတေ အတ္ထာဒနံ (ဝတ်ခြင်း၊ ဝတ်ရုံ)”ဟု ဘာဝလာနေလည်း ရသင့်၏ဟု ဋီကာသစ်ကြသည်။]

သော်မှလည်း၊ အနေသန့်-မသင့်သော ရှာမှီးခြင်းကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ အဂ္ဂသလ္လေခေနေ-မြတ်သော သလ္လေခအကျင့်ဖြင့်၊ သန္တုဋ္ဌော-တင်းတိမ် ရောင့်ရဲ၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

အဘိရတော ပဝိဝေကောတိ-ကား၊ ဝိဝေကဋ္ဌကာယာနံ-ဝိဝေကဋ္ဌတည်သော ကိုယ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ကာယဝိဝေကောစ-ကာယဝိဝေကလည်းကောင်း၊ ဝါ-ကိုယ်အား အပေါင်းအဖော်တို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ နေက္ခမ္မာဘိရတာနံ-ကာမမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဈာန်ဋ္ဌိဗ္ဗေလျော်ကုန်သော၊ ပရမဝေါဒါနပ္ပတ္တာနံ-အလွန် ဖြူစင်သူ၏အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ စိတ္တဝိဝေကောစ-စိတ္တဝိဝေကလည်းကောင်း၊ ဝါ-စိတ်၏ ကိလေသာတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ နိရုပဓိနံ-ကိလေသုပဓိ၊ အဘိသင်္ခါရုပဓိ မရှိကုန်သော၊ ဝိသင်္ခါရဂတာနံ-သင်္ခါရတို့၏ ကင်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာနံ-

သန္တုဋ္ဌော။ ။ “သမ္မာ+တုဋ္ဌော သန္တုဋ္ဌော (ကောင်းစွာရောင့်ရဲ၏၊ ဝါ-တရားနှင့်အညီ ရောင့်ရဲ၏)၊ သံဝိဇ္ဇမာနေန+တုဋ္ဌော သန္တုဋ္ဌော (ထင်ရှားရှိသောပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲ၏၊-အပိုမရှာ-ဟူလို)၊ သကေန+တုဋ္ဌော သန္တုဋ္ဌော (မိမိမှာ ရှိရင်းဥစ္စာဖြင့် ရောင့်ရဲ၏၊-သူများဟာ မမျှော်-ဟူလို)၊ ဤသို့ သဒ္ဒတ္ထမှတ်ပါ။

အဘိရတော ပဝိဝေကော။ ။ “ပ-အပြားအားဖြင့်+ဝိဝေက-ကင်းဆိတ်”ဟူရာ၌ ပအတွက် ဝိဝေကအပြားကို ပြလို၍ “ကာယဝိဝေကောစ၊ပေ၊ တိဝိဓေပိ ဝိဝေကော ရတော”ဟု ဖွင့်သည်။ “ဝိဝေက”အရ ကာယဝိဝေက၊ စိတ္တဝိဝေက၊ ဥပဓိဝိဝေက ၃-ပါးပြားသော ဝိဝေကကိုယူပါ။ အဘိရတော၌လည်း အဘိအနက် မရှိ-ဟူလို။

ကာယဝိဝေကော။ ။ဝိဝိစ္စတိတိ ဝိဝေကော-အပေါင်းအဖော်မှ ကင်းသော(ဆိတ်သော) အရပ်၊ ဝိဝေကော+တိဋ္ဌတိတိ ဝိဝေကဋ္ဌော၊ ဝိဝေကဋ္ဌော+ကာယောယေသံတိ ဝိဝေကဋ္ဌကာယာ၊ တစ်ယောက်ထည်းနေခြင်းကို “ကာယဝိဝေက”ဟု ခေါ်သည်။ [ကာယေန-ကိုယ်အားဖြင့်+ ဝိဝေကော-အပေါင်းအဖော်တို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းတည်း၊ ကာယဝိဝေကော-ခြင်း။] ထို့ကြောင့် နောက်၌ “ဂဏသင်္ဂဏိတံ ပဟာယ ကာယေန ဧကော ဝိဟရတိ”ဟု ကာယဝိဝေကရှိသူကို သရုပ်ဖော်သည်။ [ဂဏသင်္ဂဏိကပုဒ်ပြီးပုံကို ပါရာဇိက သုဒ္ဓိန္နကဏ္ဍ ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

စိတ္တဝိဝေကော။ ။ကိုယ်အားဖြင့် အပေါင်းအဖော်မှ ခွဲခွါ၍ တစ်ယောက်ထည်းနေသော် လည်း ကာမဂုဏ်အာရုံတို့ကို ကြံစည်ခြင်း ကာမသင်္ကပ္ပ၊ သူတစ်ပါးကို သေစေလိုခြင်း ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ၊ ညှင်းဆဲလိုခြင်း ဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပဖြစ်နေလျှင် စိတ္တဝိဝေက မဖြစ်သေး၊ ထို့ကြောင့် “နေက္ခမ္မာဘိရတာနံ ပရမဝေါဒါနပ္ပတ္တာနံ”ဟု ဝိဝေကဖြစ်သူတို့ကို ဖော်ပြသည်။ နောက်၌လည်း “စိတ္တကိလေသသင်္ဂဏိကံ ပဟာယ”စသည်ဖြင့်သရုပ်ဖော်သည်။ [“နေက္ခမ္မ”အရ ဈာန်ကိုယူပါ၊ နေက္ခမ္မာဘိရတာနန္တိ ဈာနာဘိရတာနံ၊ ပရမဝေါဒါနပ္ပတ္တာနန္တိ တာယဇေ ဈာနာဘိရတိယာ ဥတ္တမံ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိံ ပတ္တာနံ၊-ဋီကာသစ်။]

ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ဥပဓိဝိဝေကောစ-ဥပဓိဝိဝေကလည်းကောင်း၊ ဝါ-ဥပဓိတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝုတ္တေ-မဟာနိဒ္ဒေသဝယ် ဟောတော်မူသော၊ တိဝိဓေပိ-၃ ပါးအပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝိဝေကေ-ဝိဝေက၌၊ ရတော-မွေ့လျော်၏။

ဂဏသင်္ဂဏိကံ-အပေါင်းအဖော်၌ ပေါင်း၍ ရေတွက်ရခြင်းကို၊ ဝါ-အပေါင်းအဖော်၌ ပေါင်း၍နေခြင်းကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ ကာယေန-ကိုယ်အားဖြင့်၊ ဧကော-အဖော်မမှီး တစ်ယောက်ထည်းသည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ဝိဟရတိ-နေ၏။ စိတ္တကိလေသ သင်္ဂဏိကံ-စိတ်၌ ကိလေသာတို့၏ ပေါင်း၍ရေတွက်ရခြင်းကို၊ ဝါ-စိတ်၌ ကိလေသာတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းကို၊ ပဟာယ-၍၊ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝဿေန-ရှစ်ပါးသော သမာပတ်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဧကော-ကိလေသာ အဖော်မမှီး တစ်ယောက်ထည်းသည်၊ (ဟုတွာ) ဝိဟရတိ၊ ဖလသမာပတ္တိဝါ-ဖလသမာပတ်သို့ သော်လည်းကောင်း၊ နိရောဓသမာပတ္တိဝါ-နိရောဓသမာပတ်သို့သော်လည်းကောင်း၊

ဥပဓိဝိဝေကော။ ။ဥပ+ဓာဓာတ် ဣ ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ဥပဓိသဒ္ဒါသည်ကပ်၍ ဝဋ်ဒုက္ခကို ထားအပ်ရာခန္ဓာ ၅-ပါး၊ ထိုထိုအာရုံ၌ ကပ်၍တည်တတ်သော ကိလေသာ၊ ဝဋ်ဒုက္ခတို့ကို ကပ်၍ထားတတ်သော အဘိသင်္ခါရတို့ကို ဟော၏။ ထို ဥပဓိတို့မှ ကင်းဆိတ်သောတရား ဟူသည် နိဗ္ဗာန်တည်း။ ထို့ကြောင့် နောက်၌ “နိဗ္ဗာန် ပတွာ”ဟု ဥပဓိဝိဝေကရှိသူကို သရုပ်ဖော်သည်။ [နိရုပဓိနံ၌ကား ဥပဓိအရ ခန္ဓာ ၅-ပါးရှိနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ရသောသောကြောင့် ခန္ဓုပဓိကို မယူရ၊ ထို့ကြောင့် “နိရုပဓိနန္တိ ကိလေသုပဓိ အဘိသင်္ခါရုပဓိဟိ အစ္စန္တဝိဂတာနံ”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။]

စိတ္တကိလေသ သင်္ဂဏိကံ။ ။စိတ္တေ ကိလေသာနံ သန္နိပတနံ=စိတ်၌ ကိလေသာတို့ ကျရောက်ခြင်းကို“စိတ္တကိလေသ သင်္ဂဏိကံ”ဟု ခေါ်၏။ သင်္ဂဏိကာ၏ သဒ္ဒါနက်မှာ “သံ-ပေါင်း၍+ဂဏ-ရေတွက်ရခြင်း”ဟူသည်တည်း။ ပေါင်း၍ ရေတွက်ရခြင်းကို “ပေါင်းမိခြင်း”ဟု ခေါ်သည်။ ထိုသို့ ကိလေသာနှင့် မပေါင်းမိရအောင် ဈာန်သမာသ် ဝင်စားနေခြင်းကို “ဧကော ဝိဟရတိ-ကိလေသာအဖော်မရှိဘဲ နေသူ”ဟု ဆိုရ၏။ ဧက သဒ္ဒါသည် အသဟာယ အနက်ဟောတည်း။

ဖလ၊ပေ၊ နိရောဓသမာပတ္တိံ။ ။မဂ်၊ ဂေါတြဘု၊ ဝေါဒါန်တို့တလည်း နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံ ပြုနိုင်ကြပါ၏။ သို့သော် ထိုစိတ်တို့တွင် မဂ်သည် စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်မျှ ဖြစ်ရသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဂေါတြဘုစသည်တို့ကား အရသာမပေါ်ဘဲ ထို နိဗ္ဗာန်အာရုံကို ယူကာမတ္ထဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိုစိတ်တို့ကို မယူဘဲ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ထိထိမိမိ သိရှိနိုင်သော ဖလသမာပတ်ကိုလည်းကောင်း၊ နိရောဓသမာသ်ပြီးလျှင် ဖလသာမာသ်ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ထိုသမာသ် ၂-ပါးကိုသာ ယူထားသည်။-ဋီကာ။

မှတ်ချက်။ ။တရားစကားပြောသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဌမဝိဝေကကို အခြားဝိဝေက ၂-ပါးနှင့် ခွဲ၍လည်း ပြောနိုင်၊ တွဲ၍လည်း ပြောနိုင်၏။ ဘာကြောင့်နည်း-ကာယဝိဝေကဖြစ်သော်လည်း နောက် ၂-ပါးက ဖြစ်-မဖြစ် မမြဲသောကြောင့်တည်း။ ဒုတိယဝိဝေက၌လည်း နည်းတူ၊

ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်သို့၊ ဝါ-ရုပ်နာမ်ခပ်သိမ်း အေးငြိမ်းခြင်းသို့၊ ပတွာ-
ရောက်၍၊ ဝိဟရတိ၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကားအနက်။ [“ဂဏသင်္ဂဏိကံ ပဟာယ”
မှစ၍ ဝိဟရတိတိုင်အောင် “တိဝိဇေပိ ဝိဝေကေ ရတော”၏အနက် အဓိပ္ပါယ်ပြဟု
ဆိုလိုသည်။]

ယဇ္ဈတိ-ယဇ္ဈဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ စောဒနတ္ထေ-တိုက်တွန်းခြင်းအနက်၌၊
(ပဝတ္ထော)၊ နိပါတော-တည်း။

၁၈၄။ အာသနေနပိ နိမန္တေယျာမာတိ-ကား၊ နိသိန္နာသနံ-ထိုင်နေရာ နေရာကို၊
(မိမိထိုင်တဲ့နေရာကို)၊ ပပေါဋေတွာ-ခါ၍၊ ဣဓ-ဤနေရာ၌၊ နိသိဒထ-ထိုင်ပါကုန်၊
ဣတိ၊ ဝဒေယျာမ-ပြောရာပါကုန်၏၊ အဘိနိမန္တေယျာမပိနန္တိ-ကား၊ အဘိဟရိတွာ
ပိ-ရှေးရှုဆောင်၍လည်း၊ နံ-ထို ရဟန်းကို၊ နိမန္တေယျာမ-ဖိတ်မန်ကုန်ရာပါ၏၊
တတ္ထ-ထို အဘိနိမန္တေယျာမပိနံဟူသော ပါဌ်၌၊ (လဗ္ဘမာနော-ရထိုက်သော)၊
အဘိဟာရော-ရှေးရှုဆောင်ခြင်းသည်၊ ဝါစာယ-နှုတ်အားဖြင့်၊ (အဘိဟာရော)
စေဝ-ရှေးရှုဆောင်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ကာယေန-ကိုယ်အားဖြင့်၊ (အဘိဟာရော)
စ-လည်းကောင်း၊ (ဣတိ-သို့)၊ ဒုဝိဇော-၂ ပါးအပြားရှိ၏။

ဟိ-ချဲ့၊ [ဝဒန္တောဟိမှ “ဟိ” ကိုယူ၍ပေးသည်။] တုမှာကံ-အရှင်ဘုရားတို့၏၊ ဣစ္ဆိ
တိစ္ဆတက္ခဏေ-အလိုရှိအပ်ရာ၊ အလိုရှိအပ်ရာခဏ၌၊ အဟံ-တပည့်တော်သည်၊

တတိယဝိဝေကကိုကား ကာယစိတ္တ ဝိဝေက ၂-ပါးလုံးနှင့် တွဲ၍သာ ပြောနိုင်၏၊ ခွဲ၍မပြောနိုင်၊
ဘာကြောင့်နည်း....ရှေးဝိဝေက ၂-ပါးမဖြစ်လျှင် ဥပဓိဝိဝေက မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း။
[ဋီကာစအုပ်များ၌ “ဝတ္တဗ္ဗော”နေရာဝယ် “ပတ္တဗ္ဗော”ဟုလည်းရှိ၏၊ ကောင်းမည်မထင်။]

နိဗ္ဗာနံ ပတွာ။ ။ဖလသမာသံသည် ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုစိတ်(စေတသိတ်)တို့ဖြင့်
နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းကို “နိဗ္ဗာနံ ပတွာ”ဟုဆို၏၊ နိရောဓသမာပတ်ကား စိတ် စေတသိတ်
တို့၏ ချုပ်ခြင်းဖြစ်၏၊ ထိုချုပ်ခြင်းသည် ငြိမ်းအေးခြင်း နိဗ္ဗုတိပင်တည်း၊ ထို ငြိမ်းအေးခြင်းသို့
ရောက်ခြင်းကို “နိဗ္ဗာနံ ပတွာ”ဟု ဆိုသည်။

စောဒနတ္ထေ။ ။တိုက်တွန်းခြင်းကို “စောဒနတ္ထ”ဟု ခေါ်သည်၊ စောဒနတ္ထေတိ ဇာနာပေတုံ
ဥဿာဟကရဏတ္ထေ-သိစေခြင်းငှာ အားထုတ်မှုကိုပြုခြင်း=သိအောင်တိုက်တွန်းခြင်း၊ ဋီကာသစ်၊
ပါဠိတော်၌ “ယဇ္ဈ ဒေဝ ဇာနေယျာသိ”ဟု ရှိသောကြောင့် “ဇာနာပေတုံ”ဟု ဆိုသည်၊
“ယဇ္ဈ ကာရေယျာသိ”ဟု ရှိလျှင်ကား “ကာရာပေတုံ”ဟု ဆိုရလိမ့်သည်။

စိဝရာဒိဟိ။ ။စိဝရာဒိဟိပုဒ်၏ရှေ့၌ အဟံ ဟုလည်းကောင်း၊ အမှာကံ ဟုလည်းကောင်း၊
ပါဌ် ၂-မျိုးတွေ့ရ၏၊ [အခြားမူကွဲများလည်းရှိ၏။] “အဟံ စိဝရာဒိဟိ ပယောဇနံ သာဓေယျာ
မိတိ ဝစနဿေယျာ”ဟု ဋီကာဖွင့်သောကြောင့် “အဟံ စိဝရာဒိဟိ”သည် ရှေးပါဌ် ဖြစ်ဟန်တူ၏၊

စီဝရာဒီဟိ-သင်္ကန်းအစရှိသော ပစ္စည်းတို့ဖြင့်၊ (ပယောဇနံ-သုံးစွဲခြင်းကို၊ သာဓေဿာမိ-ပြီးစေပါအံ့၊- ယေန-အကြင် ပစ္စည်းဖြင့်၊ အတ္ထော-အလိုသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တံ-ထို ပစ္စည်းကို၊ ဝဒေယျာထ-ပြောပါကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့၊/ဝဒန္တော-ပြောဆိုသော ဒါယကာသည်၊ ဝါစာယ-အားဖြင့်၊ အဘိဟရိတွာ-ရှေးရှုဆောင်၍၊ နိမန္တေတိနာမ- ဖိတ်မန်သည်မည်၏။

ပန-ကား၊ စီဝရာဒီဝေကလ္လံ-သင်္ကန်းအစရှိသော ပစ္စည်းတို့၏ ချို့တဲ့ကုန်သည် ၏အဖြစ်ကို၊ သလ္လက္ခေတွာ-မှတ်သား၍၊ ဣဒံ-ဤပစ္စည်းကို၊ ဂဏှာထ-ခံယူပါကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်၍၊ တာနိ-ထို သင်္ကန်းအစရှိသော ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို၊ ဒေန္တော-ပေးလှူသော ဒါယကာသည်၊ ကာယေန-ဖြင့်၊ အဘိဟရိတွာ-၍၊ နိမန္တေတိနာမ-မည်၏။ တဒုဘယမ္ပိ-ထို ဝါစာဘိဟာရ၊ ကာယာဘိဟာရ ၂-ပါး စုံကိုလည်း၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍၊ အဘိနိမန္တေယျာမပိနံတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ။

စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤ အဘိနိမန္တေယျာမပိနံဟူသော စကားရပ်၌၊ ဂိလာန၊ပေ၊ ပရိက္ခာရောတိ-ကား၊ ယံကိဉ္စိ-အမှတ်မရှိတစ်စုံတစ်ခုသော၊ ဂိလာနဿ-ဂိလာနအား၊ သပ္ပာယ်-လျှောက်ပတ်သော၊ (ရောဂါပယ်နိုင်သည့်အတွက် လျှောက်ပတ်သော)၊ ဩဝံ-ဆေးတည်း၊ ပန-ဆက်၊ ဝစနတ္ထော-ဝစနတ္ထကို၊ (“ဂိလာနပစ္စယဘောသဇ္ဇ ပရိက္ခာရော”ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို)၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ (မယာ)၊ ဂုတ္တော။ [ပါရာဇိက၊ စတုတ္ထ သံဃာဒီသေသဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိန္တိ-ကား၊ ရက္ခာသင်္ခါတဉ္စေ-ရက္ခာဟု ဆိုအပ်သည်လည်းဖြစ် သော၊ ဝါ-ဘေးရန်မပေါ်ခင် ကြိုတင်၍ စောင့်ရှောက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ အာဝရဏသင်္ခါတဉ္စေ-အာဝရဏဟု ဆိုအပ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ-

“ပယောဇနံ သာဓေဿာမိ”ကား ပါဠိသေသတည်း။ [“ပယောဇနံ-အကျိုးကို”ဟု ပေးကြ၏၊ “ပရသမညာ ပယောဂေ”၌ကဲ့သို့ “သုံးစွဲခြင်းကို”ဟု ပေးလျှင် သာ၍ သင့်မည်ထင်သည်။]

စီဝရာဒီဝေကလ္လံ။ ။ဝိကလာနံ-ချို့တဲ့ကုန် (ခေါင်းပါးကုန်)သော သင်္ကန်းအစရှိသည် တို့၏+ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ချို့တဲ့ခြင်း ခေါင်းပါးခြင်းတည်း၊ ဝေကလ္လံ-ခြင်း၊ စီဝရာဒီနံ+ ဝေကလ္လံ စီဝရာဒီဝေကလ္လံ။ [စီဝရာဒီနံ လူခံတာယ ဝိကလာဘာဝံ-ဋီကာသစ်။]

ရက္ခာဝရဏ။ ။“ရက္ခာသင်္ခါတဉ္စေ အာဝရဏသင်္ခါတဉ္စေ ဂုတ္တိ”ဟု ဆိုသောကြောင့် ရက္ခာနှင့် အာဝရဏသည် အရက္ခ(ဒွန်)ဖြစ်၍ ထို နှစ်ပုဒ်လုံးပင် ဂုတ္တိနှင့် အရတူ (ကမ္မဓာရ) ဖြစ်ကြောင်းကို သိရ၏၊ ထို့ကြောင့် “ရက္ခာဂုတ္တိ၊ အာဝရဏဂုတ္တိ”ဟု ဂုတ္တိ ၂-မျိုးခွဲပါ၊ ထိုတွင်....

ဘေးရန်ပေါ်မှ ကာကွယ်တားမြစ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ဂုတ္တိ-
 စောင့်ရှောက်ခြင်းကို၊ (သံဝိဒဟောယျာမ ဌ်စပ်)၊ ပန-ဆက်၊ သာ ဒေသာ-ထို
 ရက္ခာဂုတ္တိ၊ အာဝရဏဂုတ္တိသည်၊ အာဝရဟတ္ထ-လက်၌ လက်နက်ရှိကုန်သော၊
 (လက်နက်စွဲကိုင်ကုန်သော၊) ပုရိသေ-တို့ကို၊ ထပေန္တေန-ထားသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
 ဓမ္မိကာနာမ-ဓမ္မိကာမည်သော စောင့်ရှောက်ခြင်းသည်၊ ဝါ-ကို၊ သံဝိဒိဟိတာ-
 စီရင်အပ်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်။

ပန-အန္တယကား၊ ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် စီရင်အပ်သော်၊
 အဝေလာယ-အချိန်မဲ့ အခါမဲ့၌၊ ကဋ္ဌဟာရိက ပဏ္ဏဟာရိကာဒယော-ထင်းကို
 ဆောင်ယူတတ်သော မိန်းမ၊ ဟင်းရွက်ကိုဆောင်ယူတတ်သောမိန်းမ အစရှိသူတို့
 သည်၊ (ထင်းခွေသူမ၊ ဟင်းရွက်စူးသူမ အစရှိသူတို့သည်)၊ ဝိဟာရ-ကျောင်းတိုက်
 အတွင်းသို့၊ န ပဝိသန္တိ-မဝင်ကြကုန်၊ မိဂလုဒ္ဒကာဒယော-သားမှဆိုး အစရှိသူတို့
 သည်၊ ဝိဟာရသီမာယ-ကျောင်း၏ ဥပစာရသိမ်၌၊ ဝါ-ကျောင်း၏ လာဘသိမ်၌၊
 မိဂေဝါ-သားကောင်တို့ကိုသော်လည်းကောင်း၊ မစ္ဆေဝါ-ငါးတို့ကိုသော်လည်းကောင်း၊

ရက္ခာဂုတ္တိ။ ။ဘာဝိနော အနတ္ထဿ အဇနနဝသေန ပရိပါလနံ ရက္ခာဂုတ္တိ-ဖြစ်လတုံသော
 အကျိုးမဲ့ကို (ဖျက်ဆီးနှိပ်စက်မှုကို) မဖြစ်စေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် (မဖြစ်အောင်) စောင့်ရှောက်ခြင်း
 သည် ရက္ခာဂုတ္တိမည်၏၊ “ဘေးရန်မပေါ်ခင် ကြိုတင်၍စောင့်ရှောက်ခြင်း”ဟူလို၊ [ရက္ခဏံ
 ရက္ခာ၊ ဂေါပနံ ဂုတ္တိ-စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ရက္ခာ ဧဝ+ဂုတ္တိ ရက္ခာဂုတ္တိ။]

အာဝရဏဂုတ္တိ။ ။ပစ္စုပ္ပန္နဿ ပန အနတ္ထဿ နိသေဝေသေန ပရိပါလနံ အာဝရဏဂုတ္တိ-
 ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော (ပေါ်လာသော)အကျိုးမဲ့ (ဘေးရန်)ကို တားမြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် စောင့်ရှောက်
 ခြင်းသည် အာဝရဏဂုတ္တိမည်၏၊ “ဘေးရန်ပေါ်လာသောအခါ ထိုဘေးရန်ကို ဆီးတားကာကွယ်
 ခြင်း”ဟူလို၊ [အာဝရိယတေ-ပိတ်ဆို့တားမြစ်ခြင်း၊ အာဝရဏံ-ခြင်း၊ အာဝရဏံဧဝ+ဂုတ္တိ
 အာဝရဏဂုတ္တိ။]

သာပနေသာ။ ။“ဓမ္မိကံ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ”ဟု ပါဠိတော်၌ရှိ၏၊ ထို၌ ဓမ္မိကံဟူသော
 ဝိသေသနကို အဘယ်ကိုရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “သာ
 ပနသာ”ဟု တက်ရပြန်သည်၊ “တံ သန္ဓာယာဟ ဓမ္မိကန္တိ”ဟူသော အဋ္ဌကထာကို ကြည့်၍
 ကျမ်းတက်သည်၊ ဋီကာသစ်၌ကား-“ကိမတ္ထိယံ ဓမ္မိကန္တိ ဝိသေသနန္တိ-ဓမ္မိကံဟူသော ဝိသေသန
 သည် အဘယ်အကျိုးရှိပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့်၊ အာဟ-သာ ပနေသာတိ အာဒိ”ဟု
 ကျမ်းတက်လေသည်။

ဝိဟာရသီမာယ။ ။ကျောင်းတိုက်၏ ဥပစာရဖြစ်သော ဥပစာရသိမ်၊ ကျောင်းတိုက်၏
 လာဘ်လာဘ (ဝတ္ထုကံ)ရရာဖြစ်သော လာဘသိမ်ကို “ဝိဟာရသီမာ”ဟုဆိုလိုသည်၊ ထို
 သိမ်များကို ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ-စိဝရက္ခန္ဓကဋ္ဌ ရှုပါ၊ မှန်၏-လာဘသိမ်အတွင်း၌ လာဘ်မရအောင်
 နောက်ရှက်လျှင်းလည်း အာဝရဏ(တားမြစ်)မှု ပြုရမည်သာ၊ [ဝိဟာရသီမာယာတိ ဥပစာရ
 သီမာယ လာဘသီမာယဝါ၊-ဋီကာသစ်။]

န ဂဏှန္တိ-မဖမ်းယူကြကုန်၊ ဧဝံ-ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ကဋ္ဌဟာရိက အစရှိသူတို့၏ ကျောင်းတိုက်အတွင်းသို့ မဝင်နိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာ၊ သားမုဆိုး အစရှိသူတို့၏ သားငါးတို့ကို မဖမ်းနိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာ အားဖြင့်)၊ သံဝိဒဟန္တေန-စီရင်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မိကာနာမ-ဓမ္မိကာမည်သော၊ ဝါ-တရား၌ ယှဉ်သည်မည်သော၊ ရက္ခာ-အစောင့်အရှောက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ သံဝိဒဟိ တာ-စီရင်အပ်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ တံ-ထို တရား၌ယှဉ်သော အစောင့်အရှောက်ကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍၊ ဓမ္မိကန္တိ-ဓမ္မိကံဟူ၍၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ။

၁၈၅။ ယဒိ ဧဝံသန္တေတိ-ကား၊ တဝ-သင်မင်းမြတ်၏၊ ဒါသော-ကျွန်သည်၊ (ကျွန်ဖြစ်သူက)၊ တုယံ-သင်မင်းမြတ်၏၊ သန္တိကာ-မှ၊ အဘိဝါဒနာဒီနိ-ရှိခိုးခြင်း အစရှိသော အကျိုးတို့ကို၊ ယဒိ လဘောယျ-အကယ်၍ရအံ့၊ ဧဝံ သန္တေ-ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ (သန္တိဋ္ဌိကံ-ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ်၊ တွေ့မြင်အပ်သော၊ သာမညဖလံ- ရဟန်းအဖြစ်၏ အကျိုးသည်၊ အဟောတိ ဝါ-ဖြစ်သလော၊ နော ဟောတိဝါ- မဖြစ်သလော-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။

ယဒိ, ဧဝံ သန္တေ။ ။ပါဠိတော်၌ ရှေ့နားဝယ် “အထခေါ နံ မယမေဝ အဘိဝါဒေယျာမပိ ပေ၊ ပရိက္ခာရေဟိ”ဟု ရှိ၏၊ ထိုအားလုံးကို ချုံး၍ “ယဒိ တဝ ဒါသော တုယံ သန္တိကာ အဘိဝါဒနာဒီနိ လဘောယျ”ဟု ယဒိ၏စွဲနက်ကို ပြသည်၊ ထိုသို့ပြရာ၌ ရှေ့က ကြိယာအားလုံး ကို ယဒိဖြင့် မသုံးသပ်စေဘဲ အဓိပ္ပါယ်ကိုသာ ကောက်ချက်ချ၍ အကျဉ်းချုပ်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

ဋီကာသစ်။ ။ကေဝလော (ယဒိ တံ တဿ ကုပ္ပေယျ-စသည်၌ ကြိယာနှင့်တွဲဖက်သကဲ့သို့ ကြိယာနှင့်မဖက် သက်သက်သော) ယဒေဝံ (ယဒိ+ဧဝံ)သဒ္ဒေါ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တတ္ထာပေက္ခကော (ရှေ့၌ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို ငဲ့၏)၊ ဣတိ ဝုတ္တံ-ယဒိ တဝ ဒါသောတိ အာဒိ။ [ဤဋီကာ ဖွင့်ကို ရည်ရွယ်၍ ရှေးဆရာတို့ နိယာမ်ဆိုကြ၏။]

နိယာမ်။ ။“ယဒိ ဧဝံ, ၂-ပါးဖြမ်းလျက်, တတ်စွမ်းအလျောက်, အပြစ်ကောက်သော်, နောက်စကားကို, မှတ်သားကိုင်လျက်, ယဒိထက်ဝယ်, စွက်သည့်ကြိယာ, အသစ်ရှာ၊.... ဧဝံနောက်မှာ, သတိလာ, သန္တေသုလည်း ရံတစ်ခါ။

မှတ်ချက်။ ။ရှေးနိယာမ်၌ “အပြစ်ကောက်သော်”ဟုဆို၍ ယဒိစသောဝါကျကို “လဒ္ဒဒေါသဝါကျ”ဟု ဆိုရိုးပြုကြသော်လည်း ဤ၌ “ယဒိ တဝ ဒါသော”စသော ဝါကျသည် ရှေးစကားအတွက် အပြစ်ရပုံကိုပြသော လဒ္ဒဒေါသဝါကျ မဟုတ်ပါ၊ ရှေ့စကားအရ “ရဟန်း ပြုခြင်း၏ အကျိုးရပုံ (သာမညဖလ)ကို ပြသော လဒ္ဒဂုဏဝါကျလည်းဖြစ်, ပုစ္ဆာဝါကျလည်း ဖြစ်သော စကားတည်း၊ ထို လဒ္ဒဂုဏဝါကျကြီးတွင်လည်း “ယဒိ၊ပေ၊ လဘောယျ”ကို ပရိကပ္ပဝါကျ၊ “ဧဝံ သန္တေ ဟောတိ ဝါ သန္တိဋ္ဌိကံ သာမညဖလံ နောဝါ”ကို မေးဖို့ရန် ဆုံးဖြတ်သောကြောင့် နိစ္ဆယံဝါကျဟု ခွဲပါ။ [ပါဠိတော်စပ်ပုဒ်ကို ထည့်၍ ပြထားသည်။]

၃၈၂

သာမညဗလသုတ်

အဒ္ဓါတိ ဧတံ-အဒ္ဓါဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်၊ ဧကံသဝစနံ-တစ်ခုသောအဖို့ကို ဟောသောသဒ္ဓါတည်း။ ပဌမန္တိ-ပဌမဟူ၍၊ ဘဏန္တော-မိန့်တော်မူသော မြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ အညဿာပိ-ပဌမ သန္တိဋ္ဌိကသာမညဗလမှ တစ်ပါးသော ဒုတိယ သန္တိဋ္ဌိကသာမညဗလ၏လည်း၊ အတ္ထိတံ-ရှိသေးသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြတော် မူ၏၊ စ-ဆက်၊ တေနော-ထို့ကြောင့်ပင်၊ (ထိုသို့ မိန့်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ ပဌမ သန္တိဋ္ဌိကသာမညဗလမှတစ်ပါး ဒုတိယ သန္တိဋ္ဌိကသာမညဗလ၏လည်း ရှိသေးသည်၏အဖြစ်ကို ပြတော်မူခြင်းကြောင့်ပင်)၊ ရာဇာ-သည်၊ သက္ကာ၊ပေ၊ အညဓိတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ။

အဒ္ဓါနှင့် ဧကံသဝစနံ။ ။ဧကံသ (ဧက+အံသ)-တစ်ခုသောအဖို့၊ သန္တိဋ္ဌိကသာမညဗလ ဖြစ်ခြင်း အဖို့၊ မဖြစ်ခြင်းအဖို့အားဖြင့် ၂-ဖို့ရှိသည်တွင် “သန္တိဋ္ဌိကသာမညဗလ မချွတ်ဧကန် အမှန်ဖြစ်ပါသည်”ဟု တစ်ခုသောအဖို့ကို ပြသောကြောင့် အဒ္ဓါကို “ဧကံသဝစနံ”ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် အဒ္ဓါနိပါတ်ပုဒ်ကို “စစ်စင်ဧကန်”ဟုလည်းကောင်း၊ “မချွတ်ဧကန်”ဟုလည်းကောင်း အနက်ပေးကြသည်။

ပဌမ သာမညဗလအဖွင့် ပြီး၏။

ဒုတိယ သာမညဗလအဖွင့်

၁၈၆။ (ယော ပုရိသော)၊ ကသတိ-ခြစ်တတ်၏၊ ဝါ-ထွန်တတ်၏၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့် (သော ပုရိသော)၊ ကဿကော-မည်၏၊ ဂေဟဿ-အိမ်၏၊ ပတိ- အရှင်တည်း၊ ဂဟပတိ-အိမ်၏အရှင် (အိမ်ပိုင်ရှင်)၊ ဧကဂေဟမတ္ထေ-တစ်ခုသော အိမ်မျှ၌၊ ဇေဋ္ဌကော-အကြီးအကဲတည်း၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဂဟပတိကော- ဂဟပတိကမည်၏။

ကဿကော။ ။သက္ကတ၌“ကြိသ”ဇာတ်သည် ပါဠိ၌“ကသ-ဝိလေခနေ”ဟု ဇာတ်ဖြစ်၏၊ ထို ရေးခြစ်ခြင်းဟူသည် လယ်ယာတို့ကို ထွန်ခြင်းပင်တည်း၊ ကသဇာတ် ထွက်ကို အကပြု ကြိ၌ပျောက်သော ရိအစား နောက်အက္ခရာ၌ ဒွေဘော်လာ၊ “ကဿ”ဟုဖြစ်၏၊ [“ကသိ- လယ်ယာထွန်ခြင်း”ဟူရာ၌ကား သ၌ ဒွေဘော်မရှိ၊ “ကသိ”ဟုရှိမူ ဒွေဘော်ရောက်ရာ၏၊ ကသဇာတ်၊ က အနုဗန်ရှုသော ဣပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိလိန်ဟု ထောမနိဓိဆို၏၊ ပါဠိအဘိဓာန်၌လည်း “ကသိတ္ထိယံ”ဟုပင် ဆို၏၊ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ၌ကား ဤပစ္စည်းဖြင့် “ကသိ”ဟုရှိ၏၊ ထောမနိဓိ နှင့် မညီ။]

ဂဟပတိကော။ ။ဂဟနှင့်ဂေဟသည် အနက်တူ၏။ [ဥဏာဒ် “ဂဟဿပဓသေ ဝါ” သုတ်ကြည့်ပါ။] ထို့ကြောင့်“ဂေဟဿ+ပတိ”ဟုပြုသော်လည်း“ဂဟပတိ”ဟုဖြစ်နိုင်၏၊ ခုဒ္ဒက အနက်၌ ကပစ္စည်းသက်ထားသည်ဟု သိစေလို၍ “ဧကဂေဟမတ္ထေ ဇေဋ္ဌကော”ဟုမိန့်သည်။

(ယော ပုရိသော)၊ ဗလိသင်္ခါတံ-အခွန်အတုတ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ကရံ-
အခွန်အတုတ်ကို၊ ကရောတိ-ပြုတတ်၊ ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဣတိ၊ (သော ပုရိသော)၊
ကရကာရကော-ကရကာရကမည်၏၊ (ယော ပုရိသော)၊ ခညရာသိ-စပါးအစုကို
လည်းကောင်း၊ ဓနရာသိ-ဥစ္စာအစုကိုလည်းကောင်း၊ ဝဗေတိ-တိုးပွားစေတတ်၏၊
ဣတိ၊ (သော ပုရိသော)၊ ရာသိဝဗေကော-ရာသိဝဗေကမည်၏။

အပ္ပဝါတိ-ကား၊ ပရိတ္တကံ-အနည်းငယ်သော၊ (ဘောဂက္ခန္ဓံ)ဝါ-စည်းစိမ်အစုကို
သော်လည်းကောင်း၊ အန္တမသော-အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့်၊ တဏှာလနာဠိမတ္တကမ္မိ-
ဆန်တစ်ကွမ်းစားမျှရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ (ဘောဂက္ခန္ဓံ ဝါ-လည်းကောင်း)၊
ဘောဂက္ခန္ဓတိ-ကား၊ ဘောဂရာသိ-စည်းစိမ်အစုကို၊ မဟန္တံဝါတိ-ကား၊ ဝိပုလံ-
ပြန့်ပြောသော၊ ဝါ-များပြားသော၊ (ဘောဂက္ခန္ဓံ)ဝါ-ကိုသော်လည်းကောင်း၊
(ပဟာယ ဌ္ဋစပ်)၊ ဟိ-ထင်ရှားအောင် ပြဦးအံ့၊ မဟန္တံ-များစွာသော စည်းစိမ်အစုကို၊
ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ ပဗ္ဗဇိတံ-ရဟန်းအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်းငှာ၊ (ရဟန်းပြုခြင်း
ငှာ)၊ ဒုက္ကရံယထာ-ခဲယဉ်းစွာ ပြုအပ်သကဲ့သို့၊ ဝါ-ပြုနိုင်ခဲ့သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊
အပ္ပဝိ-အနည်းငယ်သော စည်းစိမ်အစုကိုသော်လည်းကောင်း၊ (ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတံ၊ ဒုက္ကရံ-
၏၊ ဝါ-၏)၊ ဣတိ (ဣမဿ အတ္ထဿ)-ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒဿနတ္ထံ-
ပြတော်မူခြင်းအကျိုးငှာ၊ ဥဘယံ-အပ္ပ၊ မဟန္တံအားဖြင့် ၂-ပါးစုံသော ဘောဂက္ခန္ဓကို၊
အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

ဤစကားဖြင့် “အနေကကုလဇေဋ္ဌက-တစ်မျိုးလုံးရှိ အိမ်များ၏အကြီးအကဲ မဟုတ်”ဟုပြသည်၊
“ခုဒ္ဒကော+ဂဟပတိ ဂဟပတိကော”ဟု ပြပါ၊ မြန်မာတို့က “ဂဟပတိ-သူကြွယ်”ဟု
အနက်ပြန်၍၊ ပစ္စည်းပေါများသူကိုမှ “ဂဟပတိ”ဟု ထင်မှားကြသည်၊ အမှန်အားဖြင့်
အိမ်ပိုင်ရှိလျှင် ဂဟပတိပင်တည်း။

ကရကာရကော။ ။ကရသဒ္ဓါသည် ဗလိ (လယ်ယာစသည်တို့မှထွက်သော ၆-စုတစ်စု၊
၇-စုတစ်စု စသည်ဖြင့် ရအပ်သော အခွန်အတုတ်)အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “ဗလိသင်္ခါတံ
ကရံ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဗလန္တိ နိပ္ပန္နသဿာဒိတော ဆဘာဂံ သတ္တဘာဂံတိ အာဒိနာ လဒ္ဓကရံ-
မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် ဋီကာ။] ကရောတိကို “အဘိနိပ္ပါဒေတိ-ပြီးစေ၏၊ သမ္မာဒေတိ-ကောင်းစွာ
ဖြစ်စေ၊ ပြည့်စုံစေ၏”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်။

ရာသိဝဗေကော။ ။“ဝဗေတိ-တိုးပွားစေ”ဟူသည် နဂိုရှိပြီးအနေမှ အဆင့်ဆင့် တိုးပွားစေ
ခြင်း၊ များစွာ စုမိဆောင်းမိအောင် ပြုခြင်းတည်း။ [ဝဗေတိတိ ဥပရပရိ ဥပ္ပါဒနေန မဟန္တံ
သန္တိစယံ ကရောတိ-ဋီကာ။]

ယထာ ဟိ ယေ၊ ဥဘယမာဟ။ ။အဘယံကြောင့် (အဘယံအကျိုးငှာ) အပ္ပဝါ ဗဟံ
ဝါ-ဟု ၂-ပါးစုံကို ဟောတော်မူပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ယထာဟိ”စသည်ကို
မိန့်သည်၊ “စည်းစိမ်အများကိုစွန့်၍ ရဟန်းပြုဖို့ ခဲယဉ်းသကဲ့သို့၊ အနည်းငယ်ကိုစွန့်၍ ရဟန်းပြု
ဖို့လည်း ခဲယဉ်းသောကြောင့် ၂-ပါးစုံကို ဟောတော်မူသည်-ဟူလို။

ပန-ဆက်၊ ဒါသဝါရေ-ဌံ၊ (ဘောဂ္ဂဟဏံ န ကတံဌ်စပ်)၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဒါသော-သည်၊ အတ္တနောပိ-မိမိ၏သော်မှလည်း၊ အနိဿရော-အစိုးရသူ မဟုတ်၊ ဘောဂါနံ-စည်းစိမ်တို့၏၊ ပဂေဝ-ရှေးဦးမဆွ အစကပင်၊ အနိဿရော-အစိုးရသူ မဟုတ်။ [တစ်နည်း၊ ဘောဂါနံ-တို့၏၊ (အနိဿရဘာဝေ-ဌံ၊ ဝါဒေါ-ပြောဆို ဖွယ်သည်။) 'ပဂေဝ-အဘယ်မှာ ရှိပါတော့အံ့နည်း။']

ဟိ-မှန်၏၊ တဿ-ထို ကျွန်၏၊ ယံ ဓနံ-သည်၊ (အတ္တိ)၊ တံ-ထို ဥစ္စာသည်၊ သာမိကာနညေဝ-အရှင်သခင်တို့၏သာ၊ (သန္တကံ-ဥစ္စာသည်)၊ ဟောတိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဘောဂ္ဂဟဏံ-ဘောဂသဒ္ဓါကို၊ န ကတံ-မပြုအပ်၊ ဉာတိယေဝ-ဆွေမျိုး သည်ပင်၊ ဉာတိ ပရိဝဇ္ဇော-မည်၏။

ဒါသဝါရေ ပန။ ။အနည်းငယ်ကိုစွန့်၍ ရဟန်းပြုဖို့ ခဲယဉ်းလျှင် ဒါသဝါရတုန်းက ဘောဂသဒ္ဓါကို အဘယ်ကြောင့် မပြုအပ်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဒါသဝါရေ ပန” စသည်ကို မိန့်သည်။ ကျွန်ဆိုသူမှာ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုမျှ မပိုင်၊ စည်းစိမ်မှာသာ၍ ပိုင်ဖို့ဝေးသေး၏။ ထိုသို့ ကိုယ်ပိုင်မရှိသောကြောင့် ဘောဂသဒ္ဓါကို မပြုအပ်ပါ-ဟူလို။ [ဒါသဖြစ်သူမှာ ဆွေမျိုး လည်း အားကိုးစရာမရှိသောကြောင့် ဉာတိ ပရိဝဇ္ဇကိုလည်း မယူခဲ့။]

အတ္တနောပိ အနိဿရော။ ။“သာမိဿရာမိပတိ”စသော သုတ်အရ ဣဿရ၏အယှဉ်၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်သက်ထားသည်။ ပိကား ဂရဟာဇောတက၊ ပဂေဝဘောဂနံ၌ နိဿယအတိုင်း ၂-နည်းပေးရိုးရှိ၏။ “ပဂေဝ=ပါ+ဝေ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ပဌမတ္ထအနက်ဟော နိပါတ်၊ တစ်နည်း၊ ပဂေဝသည် ပြောဆိုဖွယ်ကိုပယ်သော ပဋိပက္ခပတ္ထအနက်ဟော နိပါတ်၊ “အတ္တနောပိ-မိမိ ကိုယ်သော်မှလည်း၊ အနိဿရော-အစိုးရ၊ ဘောဂါနံ-တို့ကို”ဟု ပေးရိုးဖြစ်သော ကံအနက်ကား သဒ္ဓါကျမ်းအဆိုနှင့် မညီပါ။

ဝါကျခွဲ။ ။“ယသ္မာ၊ပေ၊ ဘောဂါနံ”သည် ကာရဏဝါကျ၊ “တသ္မာ၊ပေ၊ န ကတံ”သည် ဖလဝါကျ၊ ကာရဏဝါကျတွင်လည်း “ဒါသော၊ပေ၊ အနိဿရော”သည် ဂရဟာဝါကျ၊ “ပဂေဝဘောဂါနံ”သည် သမ္ဘာနာဝါကျ၊ “ယံ ဟိ၊ပေ၊ ဟောတိ”သည် ဒဋ္ဌိကာရဏဝါကျ၊ ရှေ့ ၂-ဝါကျသည် ဒဋ္ဌိယဝါကျ၊ ဟိသည် ဒဋ္ဌိကာရဏဇောတက၊ ဒဋ္ဌိကာရဏတွင်လည်း “ယံ ဟိ”သည် အနိယမ၊ “တံ၊ပေ၊ ဟောတိ”သည် နိယမဟု ခွဲပါ။

ဉာတိပရိဝဇ္ဇ။ ။“ဉာတိယေဝ”ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ပရိဝဇ္ဇအနက် မရှိဟု မမှတ်လင့်၊ “ရူပမေဝ ရူပါရမဏံ”၌ကဲ့သို့ “ဉာတိယေဝ ပရိဝဇ္ဇော ဉာတိပရိဝဇ္ဇော”ဟု အဝဇာရဏ ကမ္မဇာရဲကို ပြသည်ဟု မှတ်ပါ။ ဉာယတိ-ဤသူကား အတွင်းလူဟု သိအပ်၏၊ ဣတိ ဉာတိ၊ ပရိဝဇ္ဇတိ ပရမ္မရဘာဝေန သမန္တတော ဝဇ္ဇတီတိ ပရိဝဇ္ဇော၊ အထက်၌လည်း ဘ၊ ဘိုး၊ ဘေး စသောအားဖြင့် လည်တတ်၊ အောက်၌လည်း သား၊ မြေး၊ မြစ် စသောအားဖြင့် လည်တတ်သောကြောင့် “ပရိ”ကို “သမန္တတော”ဟု ဖွင့်သည်။

ဒုတိယ သာမညဖလအဖွင့် ပြီး၏။

ပဏိတတရသာမညဗလ အဖွင့်

၁၈၉။ သက္ကာပေ၊ ဓမ္မေတိ ဣမ-ဟူသာ ဤဝါရ၌၊ ဧဝမေဝါတိ-ဟူ၍၊ န ဝုတ္တံ-မလျှောက်အပ်၊ တံ-ထို ဧဝမေဝဟူသော စကားကို၊ ကဿာ-ကြောင့်၊ (န ဝုတ္တံ-မလျှောက်အပ်သနည်း)၊ ဣတိ စေ-ဤသို့မေးအံ့၊ ဟိ-အဖြေကား၊ (တစ်နည်း) ဟိ-ချဲ့၊ ဧဝမေဝါတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စမာနေ-လျှောက်အပ်သော်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ သကလမ္ဗိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ရတ္တိန္ဒြိယ-ညဉ့် နေ့ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း၊ တတော-ထို တစ်ညဉ့်တစ်နေ့ထက်၊ ဘိယျောပိ ဝါ-အလွန်သော်လည်းကောင်း၊ ဧဝရူပါဟိ-ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ (ဒါသကောပမာ၊ ကဿကောပမာတို့နှင့် တူကုန်သော)၊ ဥပမာဟိ-ဥပမာတို့ဖြင့်၊ သာမညဗလံ-ရဟန်းအဖြစ်၏ အကျိုးကို၊ ဒီပေတုံ-ပြခြင်းငှာ၊ ပဟောတိ-စွမ်းနိုင်တော်မူ၏။ [“အနန္တပဋိဘာနတာယ (အဆုံးမရှိ သော ပဋိဘာနံဉာဏ်တော်ရှိသည့်အတွက်) ဝိစိတ္တနယဒေသနဘာဝတော (ဆန်းကြယ်သောနည်းရှိသော ဒေသနာရှိတော်မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်)”ဟု ဟိတ်ထည့်၍ ဋီကာဖွင့်သည်၊ ထိုအကြောင်းကြောင့် ဥပမာအမျိုးမျိုးပြ၍ ဟောတော် မူခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ပါသည်-ဟူလို။]

တတ္ထ-ထိုသို့ ဥပမာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပြရာ၌၊ ဧတဿ ဘဂဝတော-ဤမြတ်စွာ ဘုရား၏၊ ဝစနသဝနေ-စကားတော်ကို ကြားနာရခြင်း၌၊ ပရိယန္တနာမ-အဆုံး အပိုင်းအခြားမည်သည်၊ ကိဇ္ဈာပိ နတ္ထိ-အကယ်၍ကား မရှိပါပေ၊ တထာပိ-ထိုသို့ပင်

တံ ကဿာ။ ။ဒုတိယသာမညဗလကို မေးရာ၌ “အညံပိ ဧဝမေဝ”ဟု ဧဝမေဝသဒ္ဒါကို ထည့်၍ လျှောက်သကဲ့သို့ ဤတတိယသာမညဗလကို မေးရာ၌ အဘယံကြောင့် ဧဝမေဝသဒ္ဒါ ကို ထည့်၍ မလျှောက်ပါသနည်း-ဟူလို။ [ဋီကာသစ်၌ကား ဣမကို “ကဿကဝါရ”ဟု စွဲထား၏၊ ပါဠိပျက်ဟန်တူသည်။]

တတ္ထ ကိဇ္ဈာပိ။ ။ကိဇ္ဈာပိရေ၊ကနေသောပုဒ်သည် ကိဇ္ဈာပိစပ်ရာ ကြိယာ၏နောက်၌သာ အစပ်ရှိရိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် တတ္ထကို ကိဇ္ဈာပိနှင့် တထာပိ၏ နောက်၌ရှိသော “အတ္ထော တာဒိဿောယေဝ ဘဝိဿတိ”၌စပ်ပါ၊ “ထိုသို့ပြရာ၌ အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ ဒါသဝါရ ကဿဝါရ ၌ ပြအပ်ခဲ့သောအဓိပ္ပါယ်နှင့် သဘောတူဖြစ်လိမ့်မည်”ဟူလို။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။ဋီကာသစ်၌ကား ဤသို့ အစပ်မပြဘဲ “တတ္ထာတိ ဧဝံ ဒီပနေ ပရိယန္တနာမ နတ္ထိ အနန္တနယဒေသန ဘာဝတော”ဟု ဟိတ်ပိုထည့်၍ “ပရိယန္တနာမ နတ္ထိ”၌ အစပ်ပြ၏၊ သူ့နည်းနှင့်သူ အဓိပ္ပါယ်ရသော်လည်း စာသွားရိုးရာ မဟုတ်ပါ။

ဝစနသဝနေ။ ။ဝစနသဝနေကို “ပရိယန္တနာမ နတ္ထိ”၌စပ်၊ “ဘုရားရှင်၏ စကားတော်ကို နာရခြင်း၌ အဆုံးမရှိပါ”ဟူလို၊ ဤသို့ စာစပ်လည်း ရှင်း၏၊ အဓိပ္ပါယ်မှန်လည်း ရ၏၊ ဤသို့ အဓိပ္ပါယ်၊ စပ်ပုဒ် ၂-ရပ်လုံး ရှင်းနေပါလျက် ဋီကာသစ်၌ “သဝနေဝါ အသန္တောသနေန ဘိယျော ဘိယျော သောတုကာမတာ ဇနနတော သောတုကာမတာယ ပရိယန္တနာမ နတ္ထိ”ဟု တစ်နည်းဖွင့်သည်မှာ စဉ်းစားဖွယ်သာ။

စကားတော်ကို ကြားနာရခြင်း၌ အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိပါသော်လည်း၊ အတ္ထော-
 အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ တာဒိသောယေဝ-ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သည်သာလျှင် (ဒါသဝါရ၊
 ကဿကဝါရ၌ ပြအပ်သောအနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် တူသည်သာလျှင်)၊ ဘဝိဿတိ-
 ဖြစ်လတ်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စိန္တေတွာ-အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် ကြံဆ၍၊ [“အနုမာနဉာဏေ
 စိန္တေတွာ-ထိုသို့ဟောထားပြီး မရှိသေးသည့်အတွက် အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် မှန်းမြော်၍”
 ဟုလို-ဋီကာသစ်။] ဥပရိ-အထက်၌၊ ဝိသေသံ-သာမညဗလအထူးကို၊ ပုစ္ဆန္တော-
 မေးလျှောက်လိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဧဝမေဝါတိ-ဧဝမေဝဟူ၍၊ အဝတွာ-မလျှောက်မူ၍၊
 အဘိက္ကန္တတရဉ္စ ပဏိတတရဉ္စာတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ။

တတ္ထ-ထို အဘိက္ကန္တတရဉ္စ ပဏိတတရဉ္စ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ အဘိက္ကန္တ
 တရန္တိ-ကား၊ အဘိမနာပတရံ-သာ၍ အလွန်မြတ်နိုးအပ်သော၊ အတိသေဋ္ဌတရံ-
 သာ၍ အလွန်မြတ်သော၊ ဣတိ အတ္ထော၊ [“အဘိက္ကန္တတရံ အဘိမနာပတရံတိ
 အတ္ထော”ဟု ရှေးစာအုပ်များ၌ ရှိ၏။] ပဏိတတရံတိ-ကား၊ ဥတ္တမတရံ-သာ၍
 မွန်မြတ်သော၊ (“သာမညဗလံ”၌စပ်) တေနဟိတိ-တေနဟိဟူသော သဒ္ဒါသည်၊
 ဥယျောဇနတ္ထေ-တိုက်တွန်းခြင်းအနက်၌၊ (ပဝတ္ထော-သော)၊ နိပါတော-တည်း၊
 ဟိ-မှန်၏၊ သဝနေ-ကြားနာခြင်း၌၊ ဥယျောဇနန္တော-တိုက်တွန်းတော်မူလိုသော
 မြတ်စွာဘုရားသည်၊ နံ-ထိုမင်းကို၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (တေနဟိဟူ၍)၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

တထာပီ။ ။ “သတိပိ ဒေသနာယ ဥတ္တရုတ္တရာဓိကနာနာနယ ဝိစိတ္တဘာဝေ-ဒေသနာတော်
 ၏အဆင့်ဆင့် လွန်ကဲသော နာနာနယဝိစိတ္တအဖြစ် ရှိပါသော်လည်း”ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ထို
 အဖွင့်သည် “ကိဉ္စာပိ ဝစနသဝနေ ပရိယန္တနာမ နတ္ထိ”ကို အဓိပ္ပါယ်ကောက်ချက်ချ၍ ထို
 အနက်ကိုပင် လက္ခဏာအရူစိတင်သော အဖွင့်ပင်တည်း၊ မှန်၏-စကားတော်ကို ကြားရခြင်း၌
 အဆုံးအမရှိသည်ဟူသည် ဒေသနာတော်က တစ်ဆင့်ထက်တစ်ဆင့် မြင့်ကာ နာနာနယဝိစိတ္တ
 ဖြစ်ခြင်းတည်း။

ဋီကာသစ်။ ။ ဋီကာသစ်၌ ထို ဋီကာဟောင်းဖွင့်ပုံကို မြန်မာလို နိဿယအနက်ပေး၍
 မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် “သတိပိ ဧဝံ အပရိယန္တဘာဝေ”ဟု တထာပီ၏အနက်ကို တစ်နည်း
 ဖွင့်ပြသည်၊ ထိုနည်းသည် “ကိဉ္စာပိ ဝစနသဝနေ ပရိယန္တနာမ နတ္ထိ”ဟူသော ရှေ့စကားကို
 တိုက်ရိုက် လက္ခဏာအရူစိတင်သောကြောင့် နိဿယအနက်ပေးရာ၌လည်း ပေးရိုးကျပေသည်၊
 ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်အဖွင့်အတိုင်း ပေးပါသည်။

သဝနေ ဥယျောဇနန္တော ဟိ။ ။ ရှေ့ဝါကျ၏ ဒဠိကရဏဝါကျဟု ကြံ၍ ဟိကို ဒဠိ
 ဇောတက ပေးလိုက်ပါသည်၊ ဋီကာသစ်၌ကား “ကဿာတိ အာဟ-သဝနေတိ အာဒိ”ဟု
 ကျမ်းတက်၏၊ ဤအလို “ကဿာ”ဟု ပုစ္ဆာထည့်၍ “ဟိ(ယသ္မာ)”ဟု ဟေတုဇောတက
 ကြံပြီးလျှင် ဤဝါကျကို ဉာပပကဟေတုဝါကျ၊ ရှေ့ဝါကျကို ဉာပေတဗ္ဗဗလဝါကျဟု ခွဲ၍
 တစ်နည်း အနက်ပေးနိုင်ပါသည်။

[(တစ်နည်း) ကသ္မာ-ကြောင့်၊ တေနဟိတိ-တေနဟိဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဥယျော ဇနတ္ထေ-၌၊ (ပဝတ္ထော-သော၊) နိပါတော-တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-သိအပ် သနည်း၊ ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ သဝနေ-၌၊ ဥယျောဇေန္တော-သည်၊ န-ထိုမင်းကို၊ ဧဝံ၊ အာဟ၊ (တသ္မာ၊) တေနဟိတိ-သည်၊ ဥယျောဇနတ္ထေ-၌၊ (ပဝတ္ထော၊) နိပါတော-တည်း၊ ဣတိ ဝိညာယတိ-၏။] သုဏောဟိတိ-ကား၊ အဘိက္ကန္တ တရဉ္စ-သာ၍ အလွန်နှစ်သက်အပ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ပဏီတတရဉ္စ-သာ၍ မွန်မြတ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ သာမညဖလ-ကို၊ သုဏောဟိ-လော။

ပန-ကား၊ သာဓုကံ နမသိကရောဟိတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ သာဓုကံ သာဓုတိ-သာဓုကံ သာဓုဟူသော၊ ဧတံ-ဤပုဒ် ၂-ခုအပေါင်းသည်၊ ဧကတ္ထံ- တူသောအနက်ရှိ၏၊ ဟိ-ချဲ့၊ အယံ သာဓုသဒ္ဒေါ-ဤသာဓုသဒ္ဒါသည်၊ ဝါ-ကို၊ အာယာစန၊ပေ၊ ဒဠိကမ္မာဒိသု-ရှေးရှုတောင်းခြင်း၊ လက်ခံခြင်း၊ ထင်းရှူးရှိသော ဂုဏ်၏အစွမ်းဖြင့် ရွှင်လန်းခြင်း၊ အကောင်းဟူသောအနက်၊ ခိုင်မြဲအောင်ပြုခြင်း ဟူသောအနက် အစရှိသော အနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-၏၊ ဝါ-တွေ့မြင်အပ်၏၊ ဟိ-ထပ်၍ချဲ့ဦးအံ့၊ [“ဟိ-နိဒ္ဒေသမှတစ်ပါး၊ ပတိနိဒ္ဒေသကို ပြဦးအံ့”ဟုလည်း ပေးကြ၏။] သာဓု ဘန္တေ၊ပေ၊ ဒေသေတူတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊

မှတ်ချက်။ ။“တေနဟိ”ဟူသော နိပါတ်သည် အနက်များစွာကို ဟောနိုင်၏၊ သို့သော် ဤနေရာ၌ကား “တေနဟိ သုဏောဟိ”ဟု ပါဠိတော်၌ရှိသောကြောင့် အရာအားလျော်စွာ “တေနဟိ”သည် ကြားနာခြင်း၌ တိုက်တွန်းသော ဥယျောဇနအနက်ကိုသာ ဟောရသည်။ [တေန ဣမမတ္ထံ ဒီပေတိ-ဤ သဝနေ ဥယျောဇေန္တော ဟိ စသောပါဌ်ဖြင့် ဤအနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ပြ၏၊ အနေကတ္တာ သမာနာပိ သဒ္ဒါ ဝတ္တိစ္ဆာနုပုဗ္ဗိကာယေဝ (ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဟူသော အစဉ်ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍သာ) တံတဒတ္ထဒီပကာ-ထိုထိုအနက်ကို ပြတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ၊-ဋီကာသစ်။]

အနက်ပေးပုံ။ ။“တေနဟိ-ထိုသို့ဖြစ်လျှင်၊ ဝါ-ထိုသို့၊ အဘိက္ကန္တတရ ပဏီတတရ သာမညဖလကို ကြားနာလိုလျှင်၊ သုဏောဟိ-လော”ဟုလည်းကောင်း၊ “တေနဟိ-တိုက်တွန်း ၏”ဟုလည်းကောင်း၊ “တေနဟိ-ထိုသို့ တပြီးကား”ဟုလည်းကောင်း၊ “ယေန ကာရဏေန- ကြောင့်၊ အဘိက္ကန္တတရဉ္စ ပဏီတတရဉ္စ အညမ္ဘိ သာမညဖလံ သောတုံ ဣစ္ဆသိ၊ တေနဟိ- ထိုသို့ အဘိက္ကန္တတရ ပဏီတတရဖြစ်သော အခြား သာမညဖလကိုလည်း ကြားနာလိုသော ကြောင့်ပင်၊ သုဏောဟိ”ဟု အနိယမထည့်၍လည်းကောင်း အမျိုးမျိုးအနက်ပေးကြသည်။

သာဓုကံ၊ပေ၊ မေတံ။ ။သာဓုနောင် က အက္ခရာလာလျှင် “သာဓုကံ”ဟုဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ထို ၂-ပုဒ်ကို “ဧကတ္ထံ-အနက်တူရှိသော ပုဒ်”ဟု ဆိုသည်၊ ထိုသို့ အနက်တူသော ကြောင့် ပါဠိတော်၌ “သာဓုကံ မနသိကရောဟိ”ဟု သာဓုကံသဒ္ဒါသာရှိသော်လည်း အတ္ထုဒ္ဓါရ ကိုပြရာ၌ “အယံ ဟိ သာဓုသဒ္ဒေါ”စသည်ဖြင့် သာဓုသဒ္ဒါကို စချီ၍ ပြသည်။

၃၈၈

သာမညဗလသုတ်

ပဏိတတရ

အာယာစနေ-ရှေးရှုတောင်းခြင်းဟူသော အနက်၌၊ ဒဿတိ-ထင်ရှား၏၊ ဝါ-အပ်၏။ [ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ သာဓု-တောင်းပန်ပါ၏၊ ဘဂဝါ-သည်၊ မေ-အား၊ သံခိတ္တေန-အကျဉ်းအားဖြင့်၊ ဓမ္မ-ကို၊ ဒေသေတု-ဟောတော်မူပါ၊ (ခန္ဓသံယုတ်၊ န တုမှာကဝဂ်၊ ဒုတိယ အညတရတ်က္ခဝတ္ထု ပါဠိတော်)။]

သာဓုပေ၊ အနုမောဒိတွာတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သမ္ပဋိစ္ဆနေ-လက်ခံခြင်းဟူသော အနက်၌၊ (ဒိဿတိ)။ [သာဓုဘန္တေ-သာဓုပါဘုရား ဝါ-ကောင်းပါပေသည်ဘုရား၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သော ဘိက္ခု-ထိုရဟန်းသည်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဝါ-သည်၊ ဘာသိတံ-ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်ကို၊ အဘိနန္ဒိတွာ-အလွန် နှစ်သက်လက်ခံ၍၊ အနုမောဒိတွာ-အဖန်ဖန် ဝမ်းမြောက်၍၊ (ဥတ္တရိပဉ် ပုစ္ဆိဋ္ဌစပ်၊-ဥပပရိပဏ္ဏာသ၊ ဒေဝဒဟဝဂ်၊ မဟာပုဏ္ဏမသုတ် ပါဠိတော်)။]

သာဓု သာဓု သာရိပုတ္တာတိ အာဒိသု-ပုတ္တအစရှိသော ပါဠိတော်တို့၌၊ သမ္ပဟံသနေ-ထင်ရှားရှိသော ဂုဏ်၏အစွမ်းဖြင့် ရွှင်လန်းခြင်းဟူသော အနက်၌၊ (ဒိဿတိ)။ [သာရိပုတ္တ-သာရိတြ၊ သာဓု သာဓု-သာဓု...သာဓု၊ ဝါ-ကောင်းပေစွ၊

အာယာစနေ။ ။ “အဘိမုခယာစနေ၊ အဘိပတ္တနာယံတိ အတ္ထော” ဟု အာကို အဘိမုခ ဟုလည်းကောင်း၊ ယာစနေကို ပတ္တနာယံဟုလည်းကောင်း ဋီကာဖွင့်၏။ “အာ-ရှေးရှု+ယာစနေ-တောင်းခြင်း” ဟုလို၊ “သာဓု-တောင်းပန်ပါ၏” ဟု အနက်ပေးရသော်လည်း “အပြစ်ရှိသော ကြောင့် တောင်းပန်ခြင်း” မဟုတ်၊ တရားဟောဖို့ရန် တောင်းပန် တိုက်တွန်းခြင်းမျိုးတည်း။

သမ္ပဋိစ္ဆနေ။ ။ “ပဋိဂ္ဂဟဇော” ဟု ဖွင့်၏။ ဘုရားရှင်က တရားတော်ကို ဟောတော်မူပြီးသော အခါ “သာဓုဘန္တေ-သာဓုပါဘုရား” ဟု လျှောက်ထားခြင်း၊ သာဓုခေါ်ခြင်းသည် ထိုတရားတော်ကို သဘောကျရာ-လက်ခံရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် “သာဓု” ကို “သမ္ပဋိစ္ဆနအနက်ရှိသည်” ဟု ဆိုသည်။

မှတ်ချက်။ ။ သမ္ပဋိစ္ဆနအနက် ဖြစ်သော်လည်း “သာဓုဘန္တေ-သာဓုပါဘုရား၊ ဝါ-ကောင်းပါပေသည်ဘုရား” ဟု အနက်ပေးရ၏။ သုန္တရအနက်နှင့် ထပ်၍နေသော်လည်း သုန္တရအနက်သည် သာဓုသဒ္ဒါ၏ မူလအနက်၊ သမ္ပဋိစ္ဆနအနက် စသည်တို့ကား ထိုအနက်ပေါ်မှာ ဦးဆောင်၍ထားသော အနက်တည်း။ ဥပမာ-“အဗြာဟ္မဇော-ဗြဟ္မာမဟုတ်” ဟုရာ၌ သဒိသအနက်ပင်ဖြစ်သော်လည်း နသဒ္ဒါ၏ မူလအနက်ဖြစ်သော ပဋိသေခအနက် ပါဝင်နိုင်သကဲ့သို့တည်း။

သမ္ပဟံသနေ။ ။ “သံဝိဇ္ဇမာနဂုဏဝသေန ဟံသနေ တောသနေ-ဟောအပ်ပြောအပ်သော တရားစကား၌ ထင်ရှားရှိသော ဂုဏ်၏အစွမ်းဖြင့် ရွှင်လန်းနှစ်သက်ခြင်း၌” ဟု ဖွင့်၏။ သံကို သံဝိဇ္ဇမာန၊ ဟံသနကို တောသနဟု ဖွင့်သည်။ “ဟံသန-ရွှင်လန်းခြင်း” ဟူသည် “ဥဒဂ္ဂတာကရဏ-စိတ်၏ တက်ကြွသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းတည်း” ဟု ဋီကာ၌ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။

ကောင်းပေစွ၊ (ပါထိကဝဂ်၊ သင်္ဂီတိသုတ် ပါဠိတော်)။] သာဓု၊ပေ၊ သုခံတိ အာဒိသု-အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ သုန္ဒရေ-အကောင်းဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ)။ [ဓမ္မရုစိ-အစဉ်အဆက်လာသော သုစရိုက်အကျင့်တို့ကို နှစ်သက်တတ်သော၊ ရာဇာ-သည်၊ သာဓု-ကောင်း၏၊ ပညာဏဝါ-ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ နရော-သတ္တဝါသည်၊ သာဓု-ကောင်း၏၊ မိတ္တာနံ-မိတ်ဆွေတို့ကို၊ အဒြဗ္ဗော-မပြစ်မှားခြင်းသည်၊ ဝါ-မဖျက်ဆီးခြင်းသည်၊ သာဓု-၏၊ ပါပဿ-မကောင်းမှုကို၊ အကရဏံ-မပြုခြင်းသည်၊ သုခံ-ချမ်းသာကြောင်းတည်း။]

[သာရိပုတြာကို နှစ်သက်စေခြင်းမဟုတ်၊ ထိုတရားတော်ကို ဘုရားရှင်ကြားတော်မူရ၍ နှစ်သက်တော်မူခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် သံပဟံသနံကို ကာရိတ်မပါဘဲ “တောသနံ”ဟု ဖွင့်သည်။]

မှတ်ချက်။ ။“ဘယေ၊ ကောဓေ”စသော အာမေဋိတ်အနက်တို့တွင် “ဟာသ”အနက်၌ ဖြစ်သော အာမေဋိတ်သဒ္ဒါပင်တည်း၊ ထို အာမေဋိတ်ဟူသမျှလည်း ရွတ်ဆိုသူ၏ ဘာယကောဓဟာသတို့သာဖြစ်သည်၊ သာဓု သာဓုကိုလည်း “ကောင်းပေစွ ကောင်းပေစွ”ဟု ပေးရိုးပြုကြ၏၊ သုန္ဒရအနက်ပေါ်၌ သမ္ပဟံသနအနက် ဦးဆောင်၍ပေးခြင်းတည်း၊ ယခုအခါ သာဓုခေါ်ခြင်းကဲ့သို့ “သာဓု သာဓု”ဟုလည်း အနက်ပေးသင့်၏။

သာဓု သာဓု။ ။ဒီဃနိကာယ၊ ပါထိကဝဂ် ၁၀-သုတ်၌ အရှင်သာရိပုတြာ၏ သင်္ဂီတိဒေသနာကို ဟောပြီးသောအခါ ဘုရားရှင်သည် “သာဓု သာဓု သာရိပုတ္တ”ဟု မိန့်တော်၏၊ ထိုသို့ မိန့်တော်မူခြင်းသည် ထိုတရားတော်ကို ကြားတော်မူရသည့်အတွက် ရွှင်လန်းတော်မူခြင်းအားရတော်မူခြင်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် သာဓု သာဓု ၂-ပုဒ်ကို သမ္ပဟံသနအနက်ဟောဟု ဆိုသည်၊ ဤ သာမညဗလသုတ်အဆုံး “အဘိက္ကန္တံ ဘန္တေ”အဖွင့်၌ကား “သာဓု သာဓု ဘန္တေ”ဟု လာသောကြောင့် သာဓု သာဓု ၂-ပုဒ်အတွက် ပသာဒအနက် ပဟံသာအနက်ကို ပြထားသည်။

ဂါထာ။ ။ပဏ္ဏာသနိပါတ်၊ ဥမ္မာဒန္တိဇာတ်ဂါထာတည်း၊ “သာဓုတိ သုန္ဒရော ပသဋ္ဌော၊ ပဝေဏိသုစရိတဓမ္မေ ရောစေတိ-နှစ်သက်တတ်၏၊ ဣတိ ဓမ္မရုစိ”ဟု ထိုအဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ [ရောစေတိတိ ရုစိ၊ ရုစဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ ဓမ္မေ-တို့ကို+ရုစိ ဓမ္မရုစိ။] ပညာဏဝါတိ ပညာသမ္ပန္နော။ [ပကာရေန ဇာနာတိတိ ပညာဏံ၊ ပညာဏံ ယဿ အတ္ထိတိ ပညာဏဝါ၊ ပညဝါပုဒ်နှင့် အနက်တူပင်တည်း။]

မိတ္တာန မဒုဗ္ဘော။ ။“မိတ္တဿ (မိတ္တာနံ)+အဒုဿနဘာဝေါ-ဖျက်ဆီးခြင်းမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ”ဟု ဘာဝဖြင့်ဖွင့်သောကြောင့် “အဒုဗ္ဘော”၌ ဘာဝသာဓန ကြံပါ၊ ဋီကာ၌ကား “အဒုဿကော အနုပဿာတကောတိ အဗ္ဘော”ဟု ဖွင့်၏၊ အဓိပ္ပါယ်နက် ဖွင့်ဟန်တူသည်။ [ဒုဗ္ဘဓာတ်ဟု မတွေ့ရ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ၊ ကာရကစတုတ္ထိအခန်း၌ “ဒုဘ-ဇီဃံသာယံ”ဟု တွေ့ရ၏၊ “ယော မိတ္တာနံ န ဒုဘတိ”ဟုလည်း ပုံစံထုတ်၏၊ ထို့ကြောင့် “သာဓု မိတ္တာန မဒုတော”ဟု ရှိသင့်မည်ထင်သည်၊ “မိတ္တာန မဒြဗ္ဗော”ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊ ဒုကို ဒြပြုခြင်းတည်း။]

တေနဟိပေ၊ ကရောတိတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သာဓုကသဒ္ဓေါ ယေဝ-သာဓုကသဒ္ဓါသည်ပင်၊ ဝါ-ကိုပင်၊ ဒဠိကမ္မေ-ခိုင်မြဲအောင် ပြုခြင်းအနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ အာဏတ္တိယံ-စေခိုင်းခြင်းအနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ ဣတိပိ-ဤသို့လည်း၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ ဗြာဟ္မဏ-ပုဏ္ဏား၊ တေနဟိ-ထိုသို့ကြားနာလိုလျှင်၊ သုဏောဟိ-နာလော၊ သာဓုကံ-ကောင်းစွာ၊ ဝါ-မြဲစွာ၊ ဝါ-ငါဘုရား၏ အမိန့်တော်အားဖြင့်၊ မနသိ-စိတ်၌၊ ကရောဟိ-ပြုလော၊ (တစ်နည်း) မနသိကရောဟိ-နှလုံးသွင့်လော၊ (အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ ပဉ္စကနိပါတ်၊ စတုတ္ထပုံ၊ ဗြာဟ္မဏဝဂ်၊ ဒေါဏဗြာဟ္မဏသုတ်ပါဠိတော်)၊ ဣဓာပိ-ဤ သာမညဖလသုတ်၌လည်း၊ အယံ-ဤ သာဓုကသဒ္ဓါကို၊ ဒဠိကမ္မေ-ဒဠိကမ္မဖြစ်သော၊ ဧတ္ထေဝ (အတ္ထေ)စ-ဤအနက်၌သာလျှင်လည်းကောင်း၊ အာဏတ္တိယံ-အာဏတ္တိဖြစ်သော၊ ဧတ္ထေစ(အတ္ထေစ)-၌သာလျှင်လည်းကောင်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ အယံ-ဤ သာဓုကသဒ္ဓါသည်၊ သုန္နရေပိ-အကောင်းဟူသော အနက်၌လည်း၊ ဝုဇ္ဇတိ-သင့်၏။ [သုန္နရတ္ထေပိ၊-ဋီကာ။]

ဒဠိကမ္မေ။ ။ကရဏံ ကမ္မံ၊ ဒဠ-ခိုင်မြဲအောင်+ကမ္မံ-ပြုခြင်း၊ ဒဠိကမ္မံ-ခြင်း၊ “ဒဠိကမ္မ”ဟု ဖြစ်သင့်လျက် ဝါစာသိလိဋ္ဌအကျိုးငှာ ဤ ပစ္စည်းသက်၊ တစ်နည်း၊ အကို ဤပြု၊ ဤ ဒဠိကမ္မအနက်ကို ပြရာ၌ သာဓုသဒ္ဓါ မဟုတ်၊ ဤ ပါဠိတော်၌ပါသော သာဓုကသဒ္ဓါ တိုက်ရိုက်ဖြစ်သောကြောင့် “သာဓုကသဒ္ဓေါယေဝ”ဟု သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ ဧဝဖြင့် ဆိုသည်။ “ဒဠိကမ္မ”ဟူသည် တရားတော်ကို နားထောင်ရာ၌ ပြတ်တောင်း ပြတ်တောင်း မဖြစ်စေဘဲ အမြဲနားစိုက်၍ ကြားနာခြင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်းတည်း။ [ဒဠိကမ္မေတိ သာတစ္ဆေကြိယာယ။]

အာဏတ္တိယမ္ပိ။ ။ကြားနာဖို့ရန် စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်းကို “အာဏတ္တိ”ဟု ခေါ်၏။ အာဏာပနံ-စေခိုင်းခြင်း၊ အာဏတ္တိ-ခြင်း၊ အာဏာဓာတ်၊ တိပစ္စည်း၊ ဒွေဘော်လာ။ [အာပုဗ္ဗဏပဓာတ်လည်း ကြံကြ၏၊ သက္ကတ၌ကား အာပုဗ္ဗ ဉ္စာဟု ရှိ၏။]

ဣဓာပိ အယံ။ ။ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဣဓာပိ အယံ”ဟု တွေ့ရ၏။ “ဣဓာပိတိ ဣမသ္မိံ သာမညဖလေပိ၊ အယံ သာဓုကသဒ္ဓေါ”ဟု ဋီကာလည်း ဖွင့်၏။ ဋီကာသစ်၌ကား “အဿာတိ သာဓုသဒ္ဓဿ”ဟု တစ်မျိုးဖွင့်၏။ ဋီကာသစ်ဆရာ၏ လက်ထက်၌ “အဿ”ဟူသောပါဌ်ကို တွေ့နေဟန်တူသည်။ သို့သော် မူလပဏ္ဏာသ၊ မူလပရိယာယသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ “ဣဓာပိ အယံ ဧတ္ထေဝ ဒဠိကမ္မေစ အာဏတ္တိယံစ (အတ္ထေ) ဝေဒိတဗ္ဗော”ဟုပင် ရှိသည်။ (အတ္ထေ)ကား မူကွဲ။

မှတ်ချက်။ ။အခြားနေရာ၌ အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျဝယ် “ဣဓ ပန”ဟု ဆိုရိုးရှိသော်လည်း ဤ၌ကား ဒဠိကမ္မ အာဏတ္တိအနက်ချင်း တူနေသောကြောင့် သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထအပိဖြင့် ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဝါကျကို သမ္ပိဏ္ဏနဝါကျ၊ ရှေ့ဝါကျကို သမ္ပိဏ္ဏိတဗ္ဗဝါကျဟု လည်းကောင်း၊ အယံ ဟိ သာဓုသဒ္ဓေါ မှစ၍ ရှေ့ဝါကျအပေါင်းကို အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ၊ ဤဝါကျကို အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျဟု လည်းကောင်း ၂-နည်းခွဲပါ။

ဟိ-မှန်၏။ (တစ်နည်း) ဟိ-ချေ၊ ဒဠိကမ္မတ္ထေန-ဒဠိကမ္မအနက်ရှိသော သာဓုကသဒ္ဓါဖြင့်၊ (ဒီပိတံ ဌိစပ်)၊ ဒဠ-စွဲမြဲစွာ၊ ဣမံ ဓမ္မ-ကို၊ သုဂ္ဂဟိတံ-ကောင်းစွာယူအပ်သည်မည်လောက်အောင်၊ (ကြိယာဝိသေသန)၊ ဂဏှန္တော-ယူလျက်၊ သုဏာဟိ-နာလော၊ (“ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဒီပိတံ-ပြတော်မူအပ်သည်၊ ဟောတိ-၏” ဟု လိုက်၍စပ်ပါ)၊ အာဏတ္တိအတ္ထေန-အာဏတ္တိအနက်ရှိသော သာဓုကသဒ္ဓါဖြင့်၊ မမ-၏၊ အာဏတ္တိယာ-စေခိုင်းခြင်းဖြင့်၊ ဝါ-အမိန့်အာဏာဖြင့်၊ သုဏာဟိ-နာလော၊ (ဣတိ ဧဝံ ဒီပိတံ ဟောတိ)၊ သုန္ဓရတ္ထေန-သုန္ဓရအနက်ရှိသော သာဓုကသဒ္ဓါဖြင့်၊ သုန္ဓရံ-ကောင်းသော၊ ဘဒ္ဒကံ-ကောင်းသော၊ ဣမံ ဓမ္မ-ဤတရားတော်ကို၊ သုဏာဟိ-နာလော၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဒီပိတံ-ပြအပ်သည်၊ ဟောတိ-၏။

အာဏတ္တိနှင့် အာယာစန။ ။သာဓု (သာဓုက)သဒ္ဓါ၏အနက်ကို ထုတ်ပြရာ၌ အာဏတ္တိအနက် မပါခဲ့သည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ့်ကြောင့် “အာဏတ္တိယံ”ဟု ဆိုပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-အာယာစနအနက်ဖြင့် အာဏတ္တိအနက်ကိုလည်း သိမ်းယူပြီးဖြစ်သောကြောင့် အတ္ထုဒ္ဓါရ၌ အာဏတ္တိအနက်ကို သီးခြားမယူခဲ့တော့ပေ၊ မှန်၏-အာဏာရှိသူ၏ တိုက်တွန်းခြင်းသည် အာဏတ္တိမည်၏၊ အာဏာမရှိသူ၏ တိုက်တွန်းခြင်းကား အာယာစနတည်း။ [အာယာစနေနေဝစ ဥယျောဇနသာမညတော အာဏတ္တိ သင်္ဂဟိတာတိ န သာ ဝိသု အတ္ထုဒ္ဓါရေ ဝုတ္တာ၊ အာဏာရဟဿ ဟိ အာဏတ္တိ၊ တဒနရဟဿ အာယာစနံတိ ဝိသေသော၊-ဋီကာသစ်။]

ဒဠိကမ္မတ္ထေန ဟိ။ ။ဤနေရာ၌ ဖြစ်သင့်သော အနက် ၃-ပါးဖြင့် တစ်မျိုးစီပြအပ်သော အဓိပ္ပါယ်အထူးကို ပြခြင်းငှာ “ဒဠိကမ္မတ္ထေန”စသည်ကို မိန့်သည်၊ “ဤတရားတော်ကို ကောင်းစွာနာယူအပ်သည် မည်လောက်အောင် နာယူလျက် စွဲမြဲမြဲနာလော”ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ဒဠိကမ္မအနက်ရှိသော သာဓုကသဒ္ဓါက ပြသည်။ [“သုဂ္ဂဟိတံ ဂဏှန္တော”သည် ဒဠ်၏ အဓိပ္ပါယ်ပြတည်း၊ ပါဠိတော်၌ကား “သာဓုကံ-ကောင်းမွန်စွာ၊ ဝါ-စွဲမြဲစွာ”ဟု ပေးပါ။]

အာဏတ္တိအတ္ထေန။ ။“နဂိုက နာယူလိုသောစိတ်ဆန္ဒ မရှိစေကာမူ ဤတရားတော်က အလွန်မှတ်သားလောက်သောကြောင့် ငါ၏အမိန့်ဖြင့် (အာဏာဖြင့်) နာယူလော”ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို အာဏတ္တိအနက်ရှိသော သာဓုကသဒ္ဓါက ပြသည်၊ ပါဠိတော်၌ကား “သာဓုကံ-ကောင်းမွန်စွာ၊ ဝါ-ငါ၏ အမိန့်ဖြင့်”ဟု ပေးပါ။

သုန္ဓရတ္ထေန။ ။“သုန္ဓရမိမံ ဘဒ္ဒကံ”၌ ဘဒ္ဒကံသည် သုန္ဓရသဒ္ဓါ၏ အနက်ဖွင့် ပရိယာယ်သာဖြစ်သင့်၏၊ ဋီကာသစ်၌ကား “သုန္ဓရံတိ ဘာဝနပုံသကံ (ကောင်းစွာ)”ဟု ပဌမနည်းဖွင့်သေး၏၊စဉ်းစားပါ၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ-“ကောင်းမြတ်သော ဤတရားတော်ကို နာပါလော”ဟုလို၊ ဤသို့ သာဓုကသဒ္ဓါ တစ်ပုဒ်တည်းသည်ပင် အနက် ၃-မျိုးလုံးကို (သူ့အဓိပ္ပါယ်နှင့်သူ) တစ်မျိုးစီပြသောကြောင့် အနက် ၃-မျိုးလုံးကို ရသင့်၏-ဟု ဆိုလိုသည်။

မနသိကရောဟိတိ-ကား၊ အာဝဇ္ဇ-ဆင်ခြင်လော၊ သမန္နာဟရ-စိတ်၌ကောင်းစွာ ဆောင်လော၊ ဝါ-နှလုံးသွင်းလော၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ အဝိက္ခိတ္တစိတ္တော- အထူးထူးအပြားပြား ပစ်လွှင့်အပ်သောစိတ်ရှိသူ မဟုတ်သည်၊ ဝါ-ပျံ့လွင့်သောစိတ် ရှိသူ မဟုတ်သည်၊ ဟုတွာ-၍၊ နိဿာမေဟိ-စူးစူးစိုက်စိုက် နာလော၊ စိတ္တေ-၌၊ ကရောဟိ-လော၊ ဣတိ(အယံ)-ဤသည်ကား၊ အဓိပ္ပါယော-မြတ်စွာဘုရား၏ အလိုတော်တည်း။

မနသိကရောဟိ။ ။ဤ “မနသိကရောဟိ”နှင့် တွဲရာ၌ကား “သာဓုကံ”မပါတော့၊ ကရဓာတ်သည် ရှေ့ပုဒ်၌ အာဓာရရှိလျှင် ထပနအနက်ကို (အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်)ပြ၏၊ “စိတ်၌+ ပြုလော၊ ဝါ-စိတ်၌+ထားလော”ဟုလို၊ “စိတ်၌ပြု”ဟူသည် “အာဝဇ္ဇ-ထိုတရားကို ဆင်ခြင်ခြင်း တည်း”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဆင်ခြင်”ဟူရာ၌ ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၊ သို့မဟုတ် မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း တစ်ခုတည်းဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း မဟုတ်၊ “သမန္နာဟရ (သံ+အနု+အာဟရ)-စိတ်ထည်း၌ ထိုတရားကို ကောင်းစွာဆောင်ခြင်း”ဟုလည်းကောင်း အဆင့်ဆင့်ဖွင့်သည်၊ ထို့ကြောင့် “သမန္နာဟရ”အရ ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း ရှေ့သွားရှိသော၊ သောတဒ္ဓါရဝိထိနှင့် မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းရှေ့သွား ရှိသော မနောဒ္ဓါရဝိထိအစဉ်များ ဖြစ်နေခြင်းတိုင်အောင် ယူပါ။

အဝိက္ခိတ္တ၊ပေ၊ အဓိပ္ပါယော။ ။ပြခဲ့သော “အာဝဇ္ဇ၊ သမန္နာဟရ”သည် မနသိကရောဟိ၏ သဒ္ဓတ္ထချည်းသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် “မနသိကရောဟိ-နှလုံးသွင်းလော (စိတ်နှလုံး၌+သွင်းထား လော)”ဟု အနက်ပေးရိုးပြုကြသည်၊ ထို မနသိကရောဟိ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ-တရားတော်ကို နာနေစဉ် အဝိက္ခိတ္တစိတ္တ-စိတ်ကို မပျံ့လွင့်စေဘဲ၊ နိဿာမေဟိ-စူးစူးစိုက်စိုက် နာလိုက်ပါ၊ စိတ္တေကရောဟိ-စိတ်ထဲ၌ (မပျောက်အောင်)ထားလိုက်ပါ”ဟု ဆိုလိုသည်။

ဋီကာသစ်။ ။နိပုဗ္ဗ၊ စုရာဒိသမဓာတ်သည် ဒဿန၊ သဝန ၂-နက်ကိုဟော၏၊ ဤ၌ သဝနအနက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် နိဿာမေဟိကို “သုဏောဟိ”ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်သည်၊ “အနုဂ္ဂရတနမိဝ ဝါ သုဝဏ္ဏမဉ္ဇူသာယ ဒုလ္လဘဓမ္မရတနံ စိတ္တေ ပဋိသာမေဟိတိပိ အတ္ထော- အနုဂ္ဂရတနာကို သိမ်းဆည်းသကဲ့သို့၊ ဒုလ္လဘတရား ရတနာကို စိတ်တည်းဟူသော ရွှေသေတ္တာ၌ သိမ်းဆည်းလော”ဟု တစ်နည်းဖွင့်သည်မှာ-ပတိသာမန (သိမ်းဆည်းခြင်း)အနက်ကို နိ+ သမဓာတ်က မဟောနိုင်၊ ပတိပုဗ္ဗ သမဓာတ်ကသာ ဟောနိုင်သောကြောင့် အဓိပ္ပါယ်ဝေဆာ သော်လည်း သဒ္ဓါနည်း မလှရကား စဉ်းစား၍ လက်ခံကြပါလေ။

မှတ်ချက်။ ။ဤ ပြအပ်ပြီးသောနည်း၌ “ဒဗ္ဗမိမံ သုဏောဟိ၊ပေ၊ ဘဒ္ဒကံ ဓမ္မံ သုဏောဟိ”ဟု သာဓုကံကို ရှေ့ပုဒ်နှင့်တွဲ၍ “မနသိကရောဟိတိ အာဝဇ္ဇ”စသည်ဖြင့် ဆိုသောကြောင့် သာဓုကံ ပုဒ်ကို မနသိကရောဟိနှင့် မတွဲဟု မှတ်ပါ၊ “မနသိကရောဟိ”ကား ကြားနာရုံမျှမကဘဲ၊ ဧကဂ္ဂတာကျ၍ သမာဓိရရဖြင့် နာဖို့ရန် ထပ်မံ၍ တိုက်တွန်းသော ကြိယာသာဖြစ်သည်။ [ဤအဓိပ္ပါယ်နှင့်စပ်၍ ဆောင်ပုဒ်ကို ပါတိမောက်ဘာသာဋီကာ နိဒါနုဒ္ဒေသ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

အပိစ-တစ်နည်းကား၊ ဧတ္ထ-ဤသုဏောဟိ-သာဓုကံ မနသိကရောဟိ ဟူသောသဒ္ဒါတို့တွင်၊ သုဏောဟိတိ ဧတံ-သုဏောဟိဟူသော ဤသဒ္ဒါသည်၊ သောတိန္ဒြိယဝိက္ခေပဝါရဏံ-သောတိန္ဒြိ၏ ပျံ့လွင့်ခြင်းကို တားမြစ်ကြောင်းသဒ္ဒါတည်း၊ သာဓုကံ မနသိကရောဟိတိ-သာဓုကံ မနသိကရောဟိဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ မနသိကာရေ-နှလုံးသွင်းခြင်း၌၊ ဝါ-စိတ်ဝယ်ထားခြင်း၌၊ ဒဠိကမ္မနိယောဇနေန-စွဲမြဲစွာပြုခြင်းကို တိုက်တွန်းခြင်းအားဖြင့်၊ မနိန္ဒြိယဝိက္ခေပဝါရဏံ-မနိန္ဒြိ၏ ပျံ့လွင့်ခြင်းကို တားမြစ်ကြောင်းသဒ္ဒါတည်း။

အပိစတ္ထ။ ။ပြအပ်ပြီးသောနည်း၌ သုဏောဟိ မနသိကရောဟိ ၂-ပုဒ်သည် (အချင်းချင်းတွဲဖက်၍ အနက်ပြခြင်းမဟုတ်ဘဲ) ကိုယ့်အနက်နှင့်ကိုယ် အသီးသီးပြခြင်းဖြစ်၏။ ယခုပြလတုံ သောနည်း၌ကား သုဏောဟိပုဒ်က သောတိန္ဒြိယဝိက္ခေပကိုတားမြစ်လျှင် မနသိကရောဟိပုဒ်က မနိန္ဒြိယဝိက္ခေပကို တားမြစ်ခြင်းစသည်အားဖြင့် အချင်းချင်းတွဲဘက်အနက်ကိုပြ၏။ “ဤသို့ တွဲဘက်အနက်ပြပုံနည်းကို ပြလိုသောကြောင့် “အပိစတ္ထ”စသည်ကို မိန့်သည်”ဟု ဋီကာသစ်ကျမ်းတက်သည်။ သာဓုကံကို သုဏောဟိနှင့် တွဲရသောနည်းမှတစ်ပါး၊ မနသိကရောဟိနှင့် တွဲရသောနည်းကိုပြလို၍ “အပိစ”စသည်မိန့်၊ ဤသို့လည်း တစ်နည်း ကျမ်းတက်နိုင်ပါသည်။

သောတိန္ဒြိယ၊ ဝါရဏံ။ ။[“နိဝါရဏံ”ဟု စာအုပ်တို့၌ရှိသော်လည်း ဋီကာ၌ ဝါရဏံဟု ရှိ၏၊ နောက်၌လည်း “ဝါရဏံ”ဟု ရှိလတုံ။] “သဝနေနိယောဇနဝသေန ကြိယန္တ ရပဋိသေနေ ဘာဝတော”ဟု ဟိတ်ထည့်၍ ဋီကာဖွင့်၏။ ပါဠိတော်၌ “သုဏောဟိ”သည် ကြားနာခြင်း၌ (ကြားနာဖို့ရန်) တိုက်တွန်းသောသဝနေနိယောဇန စကားတည်း။ ထိုသို့ “သုဏောဟိ”ဟု တိုက်တွန်းခြင်းအားဖြင့် ကြားနာခြင်းကြိယာမှတစ်ပါးသော မြင်ခြင်း၊ နမ်းခြင်း (ဒဿနဃာယန) စသော ကြိယာကို မပြုဖို့ရန် တားမြစ်ရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် သုဏောဟိသည် သောတိန္ဒြိ၏ ပျံ့လွင့်ခြင်းကိုမပြုဖို့ရန် တားမြစ်သောစကားဖြစ်သည်။ မိန့်တော်မူလိုရင်းကား “သောတံ သြဒဟ-နားကို ရှေးရှုထားပါ၊ ဝါ-နားစိုက်၍ထောင်ပါ”ဟူလို။

အညတ္တာပေါဟနနည်း။ ။[အညတ္ထ-တစ်ပါးသောအနက်ကို+အပ+ဥပဟန-ပယ်ရှားကြောင်းနည်း။] သုဏောဟိဟူသောသဒ္ဒါက “နားထောင်လော”ဟု တိုက်ရိုက်ဆိုသဖြင့် သောတိန္ဒြိ၏ ပျံ့လွင့်မှုကို အညတ္တာပေါဟနနည်းအားဖြင့် တားမြစ်နိုင်သည်။ နောက်“သာဓုကံ မနသိကရောဟိ”သဒ္ဒါက မနိန္ဒြိ၏ ပျံ့လွင့်မှုကို တားမြစ်ရာ၌လည်း ဤနည်းပင်။ [အကျယ်ကို သဒ္ဒတ္ထဘေဒစိန္တာဘာသာဋီကာ ၁၀၂-ဂါထာ၌ ရှုပါ။

မနသိကာရေပေ၊ နိယောဇနေန။ ။သာဓုကံကိုထောက်၍ “ဒဠိကမ္မ”ဟု ဆိုသည်။ “သာဓုကံ မနသိကရောဟိ”ဟု နှလုံးသွင်းမှု၌ ဒဠိကမ္မဖြစ်အောင် တိုက်တွန်းခြင်းအားဖြင့် မနိန္ဒြိ၏ ပျံ့လွင့်ခြင်းကို တားမြစ်ရာရောက်သည်။ တရားအားရုံကိုသာ စွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်းပါလော၊ တရားအာရုံမှတစ်ပါး အခြားအာရုံကို ကြံစည်ခြင်းအားဖြင့် စိတ်ကို မပျံ့လွင့်ပါစေနင့်-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “အညစိန္တာပဋိသေနေတော”ဟု ဟိတ်ထည့်သည်။

စ-ဆက်၊ (တစ်နည်း) စ-သည်သာမကသေး၊ ဧတ္ထ-ဤသုဏောဟိ၊ သာဓုကံ မနသိကရောဟိသဒ္ဓါတို့တွင်၊ ပုရိမံ-ရှေ့ဖြစ်သော သုဏောဟိသဒ္ဓါသည်၊ ဗျဉ္ဇန ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟဝါရဏံ-သဒ္ဓါကို ဖေါက်ဖေါက်ပြန်ပြန် ယူခြင်းကိုတားမြစ်ကြောင်း သဒ္ဓါတည်း၊ ပစ္စိမံ-နောက်ဖြစ်သော သာဓုကံ မနသိကရောဟိသဒ္ဓါသည်၊ အတ္ထ ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟဝါရဏံ-အနက်ကို ဖေါက်ဖေါက်ပြန်ပြန်ယူခြင်းကို တားမြစ်ကြောင်း သဒ္ဓါတည်း။

စ-ဆက်၊(တစ်နည်း) စ-သည်သာမကသေး၊ ပုရိမေန-ရှေ့ဖြစ်သော သုဏောဟိ သဒ္ဓါဖြင့်၊ ဓမ္မဿဝနေ-တရားတော်ကို နာယူခြင်း၌၊ နိယောဇေတိ-တိုက်တွန်းတော် မူ၏၊ ပစ္စိမေန-နောက်ဖြစ်သော သာဓုကံ မနသိကရောဟိသဒ္ဓါဖြင့်၊ သုတာနံ- နာယူအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ-တရားတို့ကို၊ ဓာရဏူပပရိက္ခာဒိသု-ဆောင်ရွက် မှတ်သားခြင်း၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်ခြင်း အစရှိသည်တို့၌၊ (နိယောဇေတိ-၏)။

ဗျဉ္ဇန ပေ၊ ဝါရဏံ။ ။“သုဏောဟိသည် သဒ္ဓါဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟကို တားမြစ်ကြောင်း သဒ္ဓါဖြစ်၏”ဟု ဆိုရာ၌ အကြောင်းပြဖွယ်လိုသောကြောင့် ငိုကာ၌ “သာဓုကန္တိ ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တတ္တာ-သာဓုကံဟု ဝိသေသနပြု၍ ဆိုသောကြောင့်”ဟု အကြောင်းပြ၏၊ သို့သော် ဧတ္ထစ တက်သော ဤနည်း၌ သာဓုကံကို သုဏောဟိ၏ ကြိယာဝိသေသနဟု မဖွင့်ပါ၊ အကယ်၍ ဖွင့်လျှင်“သာဓုကပဒံဝါ ဥဘယပဒေဟိ ယောဇေတွာ”ဟူသော နောက်နည်းကိုပင် ဆိုဖွယ်မလိုပါ၊ ထို့ကြောင့် ဤငိုကာအဖွင့်ကို စဉ်းစားသင့်သည်။

ပဏ္ဏာသဋ္ဌိကာ။ ။မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌိကာ၌ကား “ဗျဉ္ဇနဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟဝါရဏံ၊ သောတဒ္ဓါရေ ဝိက္ခေပပဋိဗာဟကတ္တာ”ဟု ဟိတ်ထည့်၍ ထိုဟိတ်ကိုပင် “န ဟိ ယာထာဝတော သုဏန္တဿ သဒ္ဓတော ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟော ဟောတိ”ဟု ဒဋ္ဌိဆင့်သေးသည်၊ ထို “သောတဒ္ဓါရေ ဝိက္ခေပပတိ ဗာဟကတ္တာ”ဟိတ်သည် “သောတိန္ဒြိယ ဝိက္ခေပဝါရဏမေတံ”ဟူသော ရှေ့စကားကို ဟိတ် အဖြစ်ဖြင့်ယူ၍ ဆိုအပ်သောကြောင့် ဤငိုကာအဖွင့်ထက် ပို၍သင့်သကဲ့သို့ ထင်၏။

ဓမ္မဿဝနေ နိယောဇေတိ။ ။ဤငိုကာတို့ဝယ် ဓမ္မဿဝန၌ တိုက်တွန်းခြင်း၏အကြောင်း ကို မပြကြသော်လည်း ပဏ္ဏာသဋ္ဌိကာ၌ “သုဏာထာတိ သံဝိဒဟနတော-နားထောင်ကြဟု စိမံခြင်းကြောင့်”ဟုအကြောင်းပြသည်။ [ထို၌ပါဠိတော်ဝယ် ဗဟုဝုစရိသောကြောင့် “သုဏာထ” ဆိုသည်။]

ဓာရဏူပပရိက္ခာဒိသု။ ။အာဒိဒွေန တုလနတိရဏာဒိကေ (နှိုင်းချိန်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကိုလည်းကောင်း) ဒိဋ္ဌိယာစ သုပ္ပဋိဝိဓံ (ဉာဏ်ဖြင့်ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကိုလည်း ကောင်း)။ [ပဏ္ဏာသဋ္ဌိကာ၌ “ဝိဓံ”ဟု ဗဟုဝုစရိသည်။] သင်္ဂဏှာတိ၊-ငိုကာ။ [ပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၌ကား အာဒိသဒ္ဓါ မပါ၊ ထိုအနက်များကို ဥပပရိက္ခာသဒ္ဓါဖြင့် သိမ်းယူသည်။]

စ-ဆက်၊ (တစ်နည်း) စ-သည်သာမကသေး၊ ပုရိမေန-ရှေ့သုဏောဟိသဒ္ဓါ ဖြင့်၊ အယံ ဓမ္မော-ဤတရားတော်သည်၊ သဗျဉ္ဇနော-သဒ္ဓါနှင့်တကွဖြစ်၏၊ ဝါ- သဒ္ဓါနှင့်ပြည့်စုံ၏၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ သဝနီယော-နာယူသင့်၊ နာယူထိုက်၏၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြတော်မူ၏၊ ပစ္ဆိမေန-နောက်သာစုကံ မနသိကရောဟိ သဒ္ဓါဖြင့်၊ (အယံဓမ္မော-သည်)၊ သာဇ္ဈော-အနက်နှင့်တကွဖြစ်၏၊ ဝါ-အနက်နှင့် ပြည့်စုံ၏၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ သာဇ္ဈကံ-ကောင်းမွန်စွာ၊ မနသိ-စိတ်၌၊ ကရောဟိ- ပြုလော၊ ဣတိ-ကို၊ (ဒီပေတိ-၏)။

ဝါ-တစ်နည်း၊ သာဇ္ဈကပဒံ-သာဇ္ဈကံဟူသော ပုဒ်ကို၊ ဥဘယပဒေဟိ- သုဏောဟိ၊ မနသိကရောဟိဟူသော ၂-ပုဒ်တို့နှင့်၊ ယောဇေတွာ-ယှဉ်စေ၍၊ ယသ္မာ- အကြံကြောင့်၊ အယံ ဓမ္မော-ဤတရားတော်သည်၊ ဓမ္မဂမ္ဘီရောစေတ-ဓမ္မအားဖြင့်

သ ဗျဉ္ဇနော။ ။ယထာဓိပေတံ အတ္ထံ ဗျဉ္ဇယတိတိ ဗျဉ္ဇနံ (သဘာဝနိရုတ္တိ)-ဆိုလိုအပ် တိုင်းသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထင်ရှားပြတော်သောကြောင့် သဘာဝနိရုတ္တိမည်သော ပါဠိတော် သဒ္ဓါသည် ဗျဉ္ဇနမည်၏၊ “သဟ+ဗျဉ္ဇနေန (ယော ဝတ္တတိ)တိ သဗျဉ္ဇနော (ဓမ္မော)-သဒ္ဓါ နှင့်တကွဖြစ်သော တရားတော်”ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်သော်လည်း အဓိပ္ပါယ်မှာ “သဒ္ဓါနှင့်ပြည့်စုံသော တရားတော်”ဟုဖြစ်သည်၊ ဥပမာ-“န+ကုသလာ အကုသလာ”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ “ကုသိုလ်မဟုတ် သောတရား”ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်သော်လည်း ကုသိုလ်မဟုတ်သောတရားဟူသမျှကို မယူရ၊ ကုသိုလ် ၏ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခဖြစ်သော အကုသိုလ်ကိုသာ ယူရသကဲ့သို့တည်း။

ဋီကာသစ်။ ။သဟပဝတ္တိ ဟိ သမ္ပန္နတာ၊ သမဝါယတာ၊ ဝိဇ္ဇမာနတာတိ အာဒိနာ အနေကဝိဇာ (သဟ ယော ဝတ္တတိနှင့်စပ်၍ တကွဖြစ်ခြင်းသည် ပြည့်စုံသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၊ ပေါင်းဆုံခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၊ ထင်ရှားရှိသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၊ ဤသို့စသောအားဖြင့် များသောအပြားရှိ၏)၊ ဣဓ ပန သမ္ပန္နတာယေဝ၊ တဒညဿ အသမ္ဘဝတော၊ တသ္မာ “သဟ+ဗျဉ္ဇနေနာတိ နိဗ္ဗစနံ ကတွာပိ (ဝိဂ္ဂဟ်ပြုရသော်လည်း) ဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နောတိ အတ္ထော အာစရိယေန (အရှင်ဓမ္မပါလဆရာသည်) ဝုတ္တောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ယထာ တံ-န+ကုသလာ အကုသလာ၊ ကုသလပဋိပက္ခာတိ။

သာဇ္ဈော။ ။“အရ-ဂတိမှီ”ဟူသော ဓာတ်၊ တ ပစ္စည်းဖြင့် “အတ္ထော”ဟုဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “အရဏီယတော ဥပဂန္တဗ္ဗတော (ကပ်ရောက်ထိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်) အနုဋ္ဌာ တဗ္ဗတော (မကပ်ရောက်ဘဲ ထ၍ မသွားထိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ [“အနုဓာတဗ္ဗတော- အဖန်ဖန်ဆောင်ထိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်”ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။] အတ္ထော-အတ္ထမည်၏၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလာဒိ”ဟု ဖွင့်သည်။

သာဇ္ဈကပဒံဝါ။ ။တ္ထစ-စသော ရှေ့နည်းတို့၌ သာဇ္ဈကံပုဒ်ကို မနသိကရောဟိနှင့်သာ တွဲစေခဲ့၏၊ ဤနည်း၌ကား သာဇ္ဈကံပုဒ်ကို သုဏောဟိနှင့်လည်းကောင်း၊ မနသိကရောဟိနှင့် လည်းကောင်း ၂-ပုဒ်လုံးနှင့် တွဲရသည်၊ ထိုသို့ တစ်ပုဒ်တည်းက ၂-နေရာဝယ် အနက်ယူရရာ၌ အာဝုတ္တိနည်း ပဒီပနည်း၊ တန္တနည်းများအရ ယူရသည်ဟု မှတ်ပါ။ [ဤနေရာ၌ ရှေ့နောက် ငဲ့သောကြောင့် ကာကောလောကန နည်းလည်း ရနိုင်သည်။]

နက်နဲသည်လည်းကောင်း၊ ဒေသနာဂမ္ဘီရောစ-ဒေသနာအားဖြင့် နက်နဲသည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ)၊ တဿာ-ကြောင့်၊ သာဓုကံ-ကောင်းမွန်စွာ၊ သုဏောဟိ-နာယူလော၊ ယဿာ-ကြောင့်၊ (အယံ ဓမ္မော-သည်၊) အတ္ထဂမ္ဘီရောစ-အနက်အားဖြင့် နက်နဲသည်လည်းကောင်း၊ ပဋိဝေဓဂမ္ဘီရောစ-ထိုးထွင်း၍သိတတ်သော ဉာဏ်အားဖြင့် နက်နဲသည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ)၊ တဿာ-ကြောင့်၊ သာဓုကံ-စွာ၊ မနသိ-၌၊ ကရောဟိ-လော၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ ယောဇနာ-ပုဒ်တို့ကို ယှဉ်စေခြင်း၊ အနက်ကို ယှဉ်စေခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်၏။

ဘာသိဿာမီတိ-ကား၊ သက္ကာ မဟာရာဇာတိ-သက္ကာ မဟာရာဇဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ပဋိညာတံ-ထပနာအဖြစ်ဖြင့် သိစေအပ်ပြီးသော၊ ဝါ-ဝန်ခံတော်မူအပ်ပြီးသော၊ သာမညဖလဒေသနံ-သာမညဖလဒေသနာတော်ကို၊ ဝိတ္ထာရတော-အကျယ်အားဖြင့်၊ ဘာသိဿာမိ-ဟောတော်မူအံ့၊ ဟိ-မှန်၊ ဒေသေဿာမီတိ-ဒေသဿာမီဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ သံခိတ္တဒီပနံ-အကျဉ်းအနက်ကိုပြကြောင်း သဒ္ဒါ

ဓမ္မ ပေ၊ ဂမ္ဘီရော။ ။တရားတော်က ဓမ္မဂမ္ဘီရ-ဒေသနာဂမ္ဘီရဖြစ်သောကြောင့် သာမန် နာယူရုံမဟုတ်ဘဲ၊ “သာဓုကံ-ကောင်းမွန်စွာ နာယူပါ”ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် သာဓုကံကို သုဏောဟိ နှင့်လည်း တွဲစေရသည်။

ဧဝံ ယောဇနာ။ ။ဤ ယောဇနာ၌ သဒ္ဒါကိုယှဉ်စေခြင်း၊ အနက်ကို ယှဉ်စေခြင်းဟု ၂-မျိုးလုံးရနိုင်သည်။ ထိုတွင် “အယံ ဓမ္မော ဓမ္မဂမ္ဘီရောစေ”စသည်တို့ကား အနက်ကို ယှဉ်စေပုံတည်း၊ သုဏောဟိနှင့်တွဲသောအခါ “သုဏောဟိ သာဓုကံ”ဟုတွဲ၍ “မနသိ ကရောဟိ” နှင့် တွဲသောအခါ “သာဓုကံ မနသိကရောဟိ”ဟု တွဲ၏၊ ဤသို့ တွဲ၍ပြခြင်းကား သဒ္ဒါကို ယှဉ်စေပုံတည်း၊ ဤသို့ သာဓုကံပုဒ်ကို ကြိယာ၏ရှေ့ကတွဲလိုက် နောက်ကတွဲလိုက်အားဖြင့် ၂-မျိုး ယောဇနာခြင်းမှာ ပါဠိတော်၌ “သုဏောဟိ သာဓုကံ မနသိကရောဟိ”ဟု သဒ္ဒါအစဉ် ရှိသည့်အတိုင်း သဒ္ဒက္ကမအားဖြင့် ယောဇနာခြင်း (ပုဒ်တို့ကိုယှဉ်စေခြင်း)တည်း”ဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် အနက်ပေးသောအခါ၌ကား “သာဓုကံ သုဏောဟိ”ဟုသာ အတ္ထက္ကမ(အနက်စဉ်) ကျအောင် ပေးရပါသည်။ [ဓမ္မဂမ္ဘီရစသည်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပဌမသံဂီတိကထာ-ဂမ္ဘီရဘာဝ အကျယ်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ဧဝံ ပဋိညာတံ။ ။“သက္ကာ မဟာရာဇ”ဟူသော ပါဠိတော်၌ “အညမ္ဗိ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သန္နိဋ္ဌိကံ သာမညဖလံ ပညပေတုံ ဣမေဟိ သန္နိဋ္ဌိကေဟိ သာမညဖလေဟိ အဘိက္ကန္တတရဉ္စ ပဏိတတရဉ္စ”ဟူသော ရှေ့ပုစ္ဆာဝါကျမှ ပုဒ်များကိုလိုက်၍ အနက်ပေးရသည်။ ဤသို့ပေးသော အခါ မဟာရာဇာသည် မေးအပ်သော “အဘိက္ကန္တတရ ပဏိတတရ သာမညဖလကို ပညတ်ခြင်းငှာ တတ်ကောင်း၏”ဟု ပတိ-တစ်ဖန်+ဉာတ-သိအပ်သောစကားဖြစ်၏၊ ဤစကားကို ဝါကျ အစိတ် ၅-ပါးတွင် “ပဋိညာ”ဟု ခေါ်၏၊ ယခုခေတ်၌ကား ထိုသို့ တစ်ဖန်သိအပ်သောစကား ကိုပင် “ဝန်ခံအပ်”ဟု ပေးရိုးပြုကြ၏။

ဒေသေဿာမီတိ။ ။“ဝိတ္ထာရတော ဘာသိဿာမိ”ဟူသောစကားကို မြဲစေလို၍ “ဒေသေဿာမိ”စသည်ကို မိန့်သည်၊ မီတိနောက်၌ ဒဠိဇောတက ဟိသဒ္ဒါသည် ယခုစာအုပ်များ၌ ပါ၏၊ ဋီကာသစ်လက်ထက်က ထိုဟိသဒ္ဒါမပါသောကြောင့် “ဝိတ္ထာရတော ဘာသနံတိ

သည်။ ဟောတိ-၏။ ဘာသိဿာမိတိ-ဘာသိဿာမိဟူသော သဒ္ဒါသည်။ ဝိတ္ထာရ ဒီပနံ-အကျယ်အနက်ကို ပြကြောင်းသဒ္ဒါသည်။ (ဟောတိ)။

တေန-ထို့ကြောင့်။ ဝံဂီသတ္ထေရော-ဝံဂီသထေရ်သည်။ သံခိတ္ထေနပိ-ပေ။ ဥဒီရိယ တိတိ-ဟူ၍။ အာဟ-ပြီ။ [(ဓမ္မသေနာပတိ-တရားစစ်သူကြီးဖြစ်တော်မူသော အရှင် သာရိပုတြာသည်)။ သံခိတ္ထေနပိ-အကျဉ်းအားဖြင့်လည်း။ ဒေသေတိ-ညွှန်ပြတော် မူ၏။ ဝိတ္ထာရေနပိ-အကျယ်အားဖြင့်လည်း။ ဘာသတိ-ဟောတော်မူ၏။ (ဓမ္မသေနာ

အတ္ထမေဝ (ဝိတ္ထာရတော ဘာသိဿာမိအရ ဝိတ္ထာရတော ဘာသနဟူသော အနက်ကိုပင်) ဒဉ္စ ကရောတိ ဒေသေဿာမိတိ သံခိတ္ထဒီပနံတိ အာဒိနာ”ဟု ဆိုပြီးနောက် “ဟိသဒ္ဓေါ စေတ္ထ လုတ္တနိဒ္ဓိဋ္ဌော”ဟု ဖွင့်လေသည်။

ဂါထာ။ ။သံခိတ္ထေန-စသောဂါထာသည် သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ဝံဂီသသံယုတ်၊ ဆဋ္ဌသုတ်၌ လာသော ဂါထာတည်း။ တရားဟောတော်မူသော အရှင်သာရိပုတြာကို အရှင်ဝံဂီသထေရ်က ကြည်ညိုလှ၍ ထိုဂါထာဖြင့် ထောမနာပြုသည်။ ဋီကာ၌ “သာဠိကာယိဝ နိဠေါသေတိ သာဠိကာယ အာလာပေါဝိယ၊ မရုရော ကဏ္ဍသုခေါ ပေမနိယော၊ ပဋိဘာနံတိ သဒ္ဓေါ၊ ဥဒီရိယတိ ဥစ္စာရိယတိ၊ ဝုစ္စတိဝါ”ဟု ဖွင့်၏။ [ဋီကာသစ်၌ “ပဋိဘာနန္တိစ သဒ္ဓေါ ဝုစ္စတိ၊ ပဋိဘာတိ တံတဒါကာရေန ဒိဿတိတိ ကတွာ၊ ဥဒီရိယတိ၊ပေ၊ ကမ္မဂ္ဂမ္ဘေတံ ကိရိယာပဒံ” ဟု ဖွင့်၏။ နိဿယ၌ ဤဋီကာများအတိုင်း ပေးထားသည်။]

မှတ်ချက်။ ။“ဥဒီရိယံ”နေရာ၌ မူပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာဝယ် “ဥဒီရိယတိ”ဟု မူကွဲတွေ့ ရ၏။ “ဥစ္စာရိယတိ”ဟု တိဝိဘတ်ဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့် ထိုမူကွဲသာလျှင် ကောင်း၏။ ဤရ ဓာတ်သည် ဂတိအနက်၊ စကားပြောခြင်းအနက်၌ဖြစ်၏။ ဘူဝါဒိ စုရာဒိတည်း။ ဥစ္စာရိယတိဖြင့် ကာရိတ်ကြေသော ဂတိအနက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိဖြင့် ဝစနအနက်ကိုလည်းကောင်း ဖွင့်ဟန်တူ၏။ ကမ္မတ္ထချည်း ဖွင့်သောကြောင့် “ဥဒီရိယတိ”ဟု ပါဠိရှိသင့်၏။ အက္ခရာတစ်လုံး ပိုသောကြောင့် “ဥဒီရျာတိ”ဟု ရ်နှင့် ယတွဲလျှင်လည်း ကောင်း၏။

အဋ္ဌကထာ။ ။ဝံဂီသသံယုတ် အဋ္ဌကထာ၌ကား “သာဠိကာယိဝ နိဠေါသေတိ ယထာ မရုရံ အဗ္ဗပက္ကံ သာယိတွာ ပက္ခေဟိ တာဠံ ဒတွာ မရုရဿရံ နိစ္ဆာရေန္တိယာ သာဠိကာသကုဏိယာ နိဠေါသော၊ ဧဝံ ထေရဿ ဓမ္မံ ကထေန္တဿ မရုရော နိဠေါသော ဟောတိ”ဟု “ပဋိဘာနံ ဥဒီရိယတိ”နှင့်မတွဲဘဲ သီးခြားကြိယာသတ်၍ “ပဋိဘာနံ ဥဒီရိယတိ” ကိုကား “သမုဒ္ဒတော ဦမိယောဝိယ အနန္တံ ပဋိဘာနံ ဥဋ္ဌဟတိ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဤရဓာတ်၏ ဂတိအနက်ကိုယူ၍ “ဥဋ္ဌဟတိ”ဟု ဖွင့်ဟန်တူ၏။ ဤအလို ဥဒီရိယတိမှာ ကမ္မရုပ်လည်း မဟုတ်၊ စုရာဒိကတ္ထရုပ်သာ။]

အဋ္ဌကထာအလို။ ။ဓမ္မသေနာပတိ-သည်။ သံခိတ္ထေနပိ ဒေသေတိ၊ ဝိတ္ထာရေနပိ ဘာသတိ၊ သာဠိကာယ-သာဠိကာဝုဏ်မ၏။ နိဠေါသော ဣဝ-အသံကဲ့သို့၊ နိဠေါသော- ချိုသာသောအသံသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ပဋိဘာနံ-မဆုံးနိုင်သောဉာဏ် ပဋိဘာနံသည်။ ဥဒီရိယတိ-သမုဒြာထက်၊ လှိုင်းတွေတက်သို့၊ ဆက်ကာ ဆက်ကာ၊ ပေါ်ထွက်၍ လာပါပေ သတည်း။ ဤသို့ အနက်ပေးရလိမ့်မည်။

ပတိနာ-သည်)၊ သာဠိကာယ-သာဠိကာမည်သော ငှက်မ၏၊ [ဆက်ရက်=ရက်
မ၏။] နိဇ္ဈိသော ဣဝ-သာယာနာပျော်ဖွယ် အသံကဲ့သို့သော၊ ပဋိဘာနံ-
ထိုထို အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်လာသောအသံကို၊ ဥဒီရိယတိ-ထွက်ပေါ်စေအပ်၏၊
ဝါ-မြွက်ဆိုအပ်၏။]

ဧဝံ-ဤသို့၊ ၊ ဝုတ္တေ-မိန့်တော်မူအပ်သော်၊ ဥဿာဟဇာတော-ဖြစ်သော
အားတက်သရောရှိသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ဧဝံ ဘန္တေတိ-ဧဝံ ဘန္တေဟူ၍၊ ဝါ-အမိန့်တော်
အတိုင်းပါဘုရားဟူ၍၊ မာဂဓော-မဂဓတိုင်း၏အစိုးရမင်းဖြစ်သော၊ အဇာသတ္တု-
အဇာတသတ်မည်သော၊ ဝေဒေဟီပုတ္တော-ဝေဒေဟီမိဖုရား၏ သားတော်ဖြစ်သော၊
ရာဇာ-သည်၊ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဝစနံ-စကားတော်ကို)၊ (တစ်နည်း)
ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရားအား၊ ပစ္စသောသိ-ရှေးရှုနားထောင်ပြီ၊ ဘဂဝတော-

ဆိုလိုရင်း။ ။ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တဖြစ်သော ရဟန္တာ အရှင်ဝံဂီသထေရ်သည် ဤ“သံခိတ္တေနပိ
ဒေသေတိ”စသော ဂါထာ၌ ဒေသေတိကို “သံခိတ္တေန”ဟုလည်းကောင်း၊ ဘာသတိကို
“ဝိတ္တာရေန”ဟုလည်းကောင်း ဝိသေသနပြု၍ဆိုသောကြောင့် ဒေသေဿာမိ၏ သံခိတ္တဒီပန
သဒ္ဓါဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဘာသိဿာမိ၏ ဝိတ္တာရဒီပနသဒ္ဓါဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း
ကောင်း သိနိုင်ပါသည်-ဟူလို။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ဥဿာဟဇာတော။ ။သုဏောဟိ၊ သာဓုကံ မနသိ ကရောဟိ၊ ဘာသိဿာမိ-
ဟူသော စကား ၃-ရပ်လုံးကိုပင် ဥဿာဟဇာတ၏ အကြောင်းပြဟု ယူ၍ ဤစကား ၃-
ပုဒ်ကို မိန့်တော်မူသည်ရှိသော် မဟာရာဇာသည် အလွန်အားတက်သည်ဖြစ်၍ “ဧဝံ ဘန္တေ-
အမိန့်တော်အတိုင်းပါဘုရား”ဟု လျှောက်ထားလျက် စကားတော်ကို လက်ခံသည်-ဟူလို။

ပစ္စသောသိ။ ။ဤပုဒ်သည် သဒ္ဓါကျမ်းတို့ဝယ် ကာရက-သမ္ပဒါန်အခန်း၌ပါသော
“ပစ္စာသုဏ”၏ ပုံစံတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဘဂဝတော-အား၊ ပစ္စသောသိ (ပတိ အသောသိ)-
ရှေ့ရှုနားထောင်ပြီ၊ ဝါ-လက်ခံပြီ (ဝန်ခံပြီ)”ဟု ပေးရသည်၊ ပတိသဒ္ဓါသည် အဘိဓမ္မအနက်
ဟောတည်း၊ “ဘုရားရှင်သို့ ရှေးရှု+နားထောင်ပြီ”ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် “အဘိဓမ္မါ+သုဏိသု”ဟု
အခြားအဋ္ဌကထာတို့ ဖွင့်ကြသည်။

အဋ္ဌကထာ။ ။မူလပဏ္ဏာသ မူလပရိယာယသုတ် အစဉ်ကား “ဘဂဝတော ပစ္စသောသု
တိ ဘဂဝတော အာမန္တဏံ ပဋိအသောသု၊ အဘိဓမ္မါ ဟုတွာ သုဏိသု သမ္ပဒိစ္ဆိသု
ပဋိဂ္ဂဟေသုတိ အတ္ထော”ဟု အာမန္တဏံဟူသော သမ္ပန္နိပုဒ်ကိုထည့်၍ ဖွင့်သောကြောင့်
“ဘဂဝတော”ကို သမ္ပန္နိအနက်ပေး၍ “အာမန္တဏံ၊ ဝစနံ”ဟု သင့်ရာပုဒ်တစ်ပါးကို သမ္ပန္နိ
အဖြစ်ဖြင့် ထည့်စေလိုသည်။ [နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ပဌမသုတ်၌လည်း ဤအတိုင်းပင်။]

ဋီကာ။ ။ပုဗ္ဗေ “ဘဂဝါ အာမန္တေသိ”တိ ဝုတ္တတ္တာ ဘဂဝတော ပစ္စသောသုတိ ဣဝ
ဘဂဝတောတိ သာမိဝစနံ အာမန္တဏမေဝ သမ္ပန္နိအန္တရံ (သမ္ပန္နိအထူးကို) အပေက္ခတိတိ
ဣမိနာ အဓိပ္ပါယေန “ဘဂဝတော အာမန္တဏံ ပဋိအသောသု”တိ ဝုတ္တံ (အဋ္ဌကထာ၌ဆိုအပ်၏)။

မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝစနံ-စကားတော်ကို၊ သမ္ပဒိန္တိ- လက်ခံပြီး၊ ပဋိဂ္ဂဟေသိ- ခံယူပြီး၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-၏။

၁၉၀။ အထ-ရှေးရှုနားထောင်ရာ၊ ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထိုမင်းအား၊ ဘဂဝါ- သည်၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ အဝေါစ-မိန့်တော်မူပြီး၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ဝတ္တဗ္ဗံ- မိန့်တော်မူထိုက်သော၊ ဣဓ မဟာရာဇာတိ အာဒိ-ဣဓ မဟာရာဇအစရှိသော၊ သကလံ-အလုံးစုံသော၊ ဧတံ သုတ္တံ-ဤသုတ်ကို၊ အဝေါစ-ပြီး၊ ဣတိ အတ္ထော။

ဘဂဝတောတိ ဣဒံ ပန ပဋိဿဝသမ္ပန္နေန သမ္ပဒါနဝစနံ-သို့သော် ဘဂဝတောဟူသော ဤသဒ္ဒါကား ပတိပုဗ္ဗ သုဓာတ်နှင့်စပ်သဖြင့် သမ္ပဒါနံသဒ္ဒါတည်း၊ ဤသို့ အဋ္ဌကထာနောက်သို့ မလိုက်ဘဲ သဒ္ဒါကျမ်းတို့၏အလိုအတိုင်း ဘဂဝတောကို ပတိပုဗ္ဗ သုဓာတ်၏ယှဉ်ရာ သမ္ပဒါနံ ဟု ဖွင့်သည်။ [မူလပရိယာယသုတ်နှင့် နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ပဌမသုတ်ဋီကာ။]

ဋီကာသစ်။ ။သီလက္ခန်ဋီကာသစ်၌ကား “ပတိ+အဿာသိ”မှ ပတိကို ပစ္ဆာအနက်ယူ၍ “ဘဂဝတော ဝစနသမနန္တရမေဝ ပစ္ဆာ”ဟုလည်းကောင်း၊ ပတိကို ပုနအနက်ယူ၍ “သက္ကာ ပန ဘန္တေတိ အာဒိနာဝါ ပုစ္ဆိတွာ ပန ဧဝံ ဘန္တေတိ အဿာသိ”ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သွားလေ၏။ ထိုအဖွင့်သည် ပြုအပ်ခဲ့သော အဋ္ဌကထာဝယ် “အဘိဗုခါ”ဟူသော အဖွင့်မှ တစ်မျိုးဟု မှတ်ပါ။ ဤအလို “ပစ္စဿာသိ-ဘုရားစကားတော်၏ အခြားမဲ့နောက်၌ နားထောင် ပြီ၊ ဝါ-သက္ကာ ပန ဘန္တေစသောစကားဖြင့် မေးပြီး၍ တစ်ဖန်နားထောင်ပြီ”ဟု ပေးပါ။

သမ္ပဒိန္တိ၊ပေ၊ ဟောတိ။ ။“ပစ္စဿာသိ-ရှေးရှုနားထောင်”ဟူသည် လက်ခံခြင်းတည်းဟု သိစေလို၍ “သမ္ပဒိန္တိ”ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် ထို “သမ္ပဒိန္တိ”အရ သမ္ပန္နိန်းစိတ်၏ လက်ခံခြင်းမျိုးဟု မှတ်ထင်မည်စိုး၍ “ပဋိဂ္ဂဟေသိ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ “ပတိ-ရှေးရှု+ဂဟ-စကားတော်ကိုယူခြင်း၊ ဝါ-ခံယူခြင်း၊ ဝါ-လက်ခံခြင်း”ဟုလို၊ ထို့ကြောင့် “ဝုတ္တံ ဟောတိ”ဟု ဥဇုကတ္တကိုပြသော စကားကိုဆိုသည်။ ပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၊ သံယုတ်အဋ္ဌကထာတို့၌ကား “ပဋိဂ္ဂဟေသုတိ အတ္ထော” ဟု ဆို၏။ ထို အတ္ထောလည်း ဥဇုကတ္တနှင့် သဘောတူသော အဓိပ္ပါယ်တ္ထပင်တည်း။

ဧတဒဝေါစ။ ။ဧတံ၏စွဲနက်ကို “ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ပေ၊ သုတ္တံ”ဟု ပြ၏။ [ဤသီလက္ခန် အဋ္ဌကထာ စာအုပ်များ၌ “ဧတဒဝေါစ၊ ဧတံ+အဝေါစ၊ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ပေ၊ အဝေါစာတိ အတ္ထော”ဟုတွေ့ရ၏။ ဋီကာသစ်၌လည်း “ဧတံ+အဝေါစာတိ ပဒံ ဝိဘဇိတွာ (“ဧတံ+အဝေါစ” ဟု ခွဲဝေပြီး၍) အတ္တံ ဒဿေန္တော ဣဒါနိတိ အာဒိမာဟ”ဟုဖွင့်၏။ မူလပဏ္ဏာသ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ်၊ (ပဌမ)သုတ်အဋ္ဌကထာတို့၌ “ဧတဒဝေါစ၊ပေ၊ ဧတံ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ ဣဓ ဘိက္ခဝေ တိ အာဒိကံ သကလံ သုတ္တံ အဝေါစ”ဟု တွေ့ရသည်။ ဧတဒဝေါစကို “ဧတံ+အဝေါစ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်ဖို့ရန် မခက်ခဲသောကြောင့် ပုဒ်ဖြတ်ဖွယ်မလိုရကား ဧတံ၏စွဲနက်ကို “ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ ၊ပေ၊ သုတ္တံ”ဟု တစ်ဆက်တည်းပြသော အဋ္ဌကထာတို့၏ စာအရှိသာ ကောင်းပါသည်။

တတ္ထ-ထို ဣဓ မဟာရာဇအစရှိသော စကားရပ်၌၊ ဣဓာတိ (အယံ သဒ္ဓေါ)-
 ဣဓဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်၊ ဒေသာပဒေသေ-အရပ်ဒေသကို ညွှန်ပြခြင်းအနက်၌၊
 (ပဝတ္တော-သော)၊ နိပါတော-တည်း၊ သွာယံ-ထို ဣဓသဒ္ဓါကို၊ ကတ္ထစိ-အချို့
 ပါဠိရပ်၌၊ လောကံ-လောကကို၊ ဥပါဒါယ-စိတ်ဖြင့် မှတ်ယူ၍၊ ဝါ-စွဲ၍၊ ဝုစ္စတိ-
 ဟောတော်မူအပ်၏၊ ယထာဟ-အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ ဣဓ ပေ၊
 ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ-ဟူ၍၊ (အာဟ-ပြီ)။ [ဣဓလောကေ-ဤလောက၌၊ တထာဂတော-
 သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ပွင့်တော်မူ၏။] ကတ္ထစိ-၌၊ သာသနံ-သာသနာတော်ကို၊ (ဥပါဒါယ
 ဝုစ္စတိ)၊ ယထာဟ၊ ဣဓေဝ၊ ပေ၊ သမဏောတိ-ဟူ၍၊ (အာဟ-ပြီ)။ [ဘိက္ခဝေ-
 တို့၊ ဣဓေဝ-ဤ သာသနာတော်၌သာ၊ ပဌမော-ပဌမဖြစ်သော၊ သမဏော-

ဒေသာပဒေသ။ ။ “ဘိက္ခဝေ တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ဟု ဆိုအပ်လတ်ဖြစ်သော
 ကြောင့် “ဥပ္ပဇ္ဇတိ” အရ တထာဂတ၏ ဖြစ်ရာဌာနဖြစ်သော အရပ်ကို ဣဓဟူသော ဤပါဠိဖြင့်
 ဆိုအပ်၏၊ [အပဒိသနံ-ညွှန်ပြခြင်း၊ အပဒေသော-ခြင်း၊ ဒေသဿ+အပဒေသော၊ ဒေသောပဒေသော၊
 ဋီကာသစ်၌ ဒေသောပဒေသေ (ဒေသ+ဥပဒေသေ) ဟု ရှိ၏၊ အနက်တူပင်။]

သွာယံ။ ။ ယဒိ သဗ္ဗတ္ထ ဒေသာပဒေသေ၊ အထာယမတ္ထော န ဝတ္ထဗ္ဗော၊ အဝုတ္ထေပိ
 လတ္တမာနတ္တာတိ စောဒနာယာဟ သွာယံတိ အာဒိ-အလုံးစုံသော ပါဠိရပ်ဝယ် ဒေသာပဒေသ
 တစ်နက်သာရလျှင် အထူးဆိုဖွယ် မလိုသည် မဟုတ်ပါလောဟု စောဒနာဖွယ်ရှိရကား “သွာယံ”
 စသည်ကို မိန့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ သွာယံဖြင့် ဆိုအပ်ခဲ့သော “ဣဓကို ပြန်၍စွဲသည်” ဟု ထင်ရသော်လည်း
 ပြအပ်ခဲ့သော ဒေသာပဒေသ ဣဓနိပါတ်မျှကို မဆိုလို၊ အခြားအနက်များနှင့်လည်း
 ဆက်ဆံသော ဣဓသာမညကို ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် ဣဓ၏ အနက်အမျိုးမျိုးနှင့်တကွ
 “ကတ္ထစိ ပဒပူရဏမတ္ထမေဝ” ဟု အနက်မရှိသော ဣဓနိပါတ်ကိုပင် ထုတ်ပြလိမ့်မည်၊ အတ္ထုဒ္ဓါရ
 ပြသမျှ၌ ဤနည်းချည်းမှတ်ပါ။

လောကံ ဥပါဒါယ။ ။ “ဣဓ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော လောကေ” ဟု ဣဓ၏စွဲနက်ကို
 “လောကေ” ဟု တိုက်ရိုက် မိန့်တော်မူသောကြောင့် (လောကေဟူသော သဒ္ဓန္တရိုက်ကြောင့်)
 “လောကကိုစွဲ၍ ဣဓသဒ္ဓါကို ဆိုအပ်၏=လောကအနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် ဆိုအပ်၏” ဟု ဖွင့်
 သည်၊ လောကဟူရာ၌ ဘုရားအလောင်း၏ ဖွားတော်မူသောအခါ မြေလှုပ်ရသော “ဇာတိခေတ်”
 ကို ယူပါ၊ “ထို ဇာတိခေတ် စကြဝဠာတစ်သောင်းတွင်လည်း ဤစကြဝဠာလောကကို
 ယူပါ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

ကတ္ထစိ သာသနံ။ ။ “ပဌမော သမဏော” စသော သဒ္ဓန္တရိုက်ကို ထောက်၍ “ဣဓ” အရ
 သောတာပန်စသည်တို့၏ ရှိနိုင်ရာ သာသနာတော်ကို ယူရသည်၊ ဤပါဠိတော်သည် မူလပံ၊
 သီဟနာဒဝဂ်နှင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်-စတုတ္ထနိပါတ်၊ ပဉ္စမပံ၊ ကမ္မဝဂ်၊ သမဏသုတ် ပါဠိတော်တည်း၊
 သောတာပန်ကို ပဌမသမဏ၊ သကဒါဂါမ်ကို ဒုတိယသမဏဟု ဆိုသည်။

သောတာပန်ရဟန်းသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣဓ(ဧဝ)-ဌ်သာ၊ ဒုတိယော-ဒုတိယဖြစ်သော၊ သမဏော-သကဒါဂါမ်ရဟန်းသည်၊ (အတ္ထိ)၊...ကတ္ထစိ-ဌ်၊ ဩကာသံ-အရပ်ကို၊ (ဥပါဒါယ ဝုစ္စတိ)၊ ယထာဟ-အဘယ်ကဲ့သို့ လျှောက်သနည်း၊ ဣဧဝ ပေ၊ မာရိသာတိ-ဟူ၍၊ (အာဟ)။ [မာရိသ-ဒုက္ခကင်းကွာ၊ စိတ်ချမ်းသာသည့်၊ မြတ်စွာ ဘုရား၊ မေ-တပည့်တော်သည်၊ ဣဧဝ-ဤဣန္ဒာသာလ၊ လိုဏ်ဂူဝဌ်ပင်၊ တိဋ္ဌမာ နဿ-တည်သည်ဖြစ်၍၊ ဒေသဘူတဿ-နတ်သိကြားဖြစ်၍ဖြစ်သည်၊ သတော-ဖြစ်စဉ်၊ မေ-တပည့်တော်သည်၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ အာယုစ-နတ်သက် အသစ်ကိုလည်း၊ လဒ္ဓေါ-ရအပ်ပါပြီ၊ (“စ”ဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်တရားရခြင်းကို ဆည်း)၊ ဧဝ-ဤသို့ နတ်သက်အသစ်ကို ရအပ်ပြီဟူ၍၊ ဇာနာတိ-သိတော်မူပါ။

ကတ္ထစိ-ဌ်၊ ပဒပူရဏမတ္တမေဝ-ပုဒ်တို့၏ ပြည့်ကြောင်းမျှသည်သာ၊ (ဟောတိ)၊ ယထာဟ၊ ဣဓဟံ၊ ပေ၊ ပဝါရိတောတိ-၍၊ (အာဟ)၊ [ဘိက္ခဝေ၊ အဟံ-ငါဘုရားသည်၊ ဘုတ္တာဝိ-ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူပြီးသည်၊ ပဝါရိတော-ပယ်မြစ်တော်စေအပ်ပြီးသည်၊

ကတ္ထစိ ဩကာသံ။ ။ “တိဋ္ဌမာနဿ-ရပ်တည်စဉ်”ဟူသော သဒ္ဓန္တရိတ်ကြောင့် ဣဓကို ရပ်တည်၍ဖြစ်နိုင်ရာ ဩကာသအနက်ဟောဟု ဆိုရသည်။ သိကြားမင်းသည် ဣန္ဒာသာလဂူ အရပ်၌ ဘုရားရှင်အား ပြဿနာမေးလျှောက်၍နေစဉ် ဥပေက္ခာပြဿနာ၏ အဆုံးဝယ် သောတာပန်ဖြစ်၍ စုတေပြီးသော် သိကြားမင်းပြန်၍ဖြစ်၏။ ထိုအကြောင်းကို ဘုရားရှင်အား လျှောက်သော ဂါထာတည်း။ [သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ သက္ကပဉ္စသုတ်။]

ဋီကာသစ်။ ။ ဩကာသံတိ ကိဉ္စိပဒေသမုပါဒါယ ဝုစ္စတိ တိဋ္ဌမာနဿာတိ သဒ္ဓန္တရသန္နိဓာ နတော၊ ဣဧဝ တိဋ္ဌမာနဿာတိ ဣမိဿယေဝ ဣန္ဒာသာလဂူဟာယံ ပတိဋ္ဌမာနဿ၊ ဒေဝဘူတဿ မေ သတောတိ ဒေဝဘာဝေန၊ ဒေဝေါ ဟုတ္တာဝါ ဘူတဿ သမာနဿ၊ မေတိ အနာဒရယောဂေ သာမိဝစနံ၊ ပုန မေဟိ ကတ္ထုတ္တေ။ [“ဒေဝဘာဝေန”ကို ဘူတဿ၌ စပ်၊ “နတ်အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သည်၊ သမာနဿ-စဉ်”ဟု ပေးပါ၊ နိဿယ၌ နောက်နည်းအတိုင်း ပေးထားသည်။

ပဒပူရဏမတ္တမေဝ။ ။ “ဣဓ ဘုတ္တာဝိ-ဤအရပ်၌ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီး”ဟု ဩကာသအနက် ဖြစ်သင့်စရာရှိ၏။ သို့သော် “အခြားအရပ်၌လည်း ဆွမ်းဘုဉ်းပေးခဲ့ပြီ”ဟု ဖြစ်နိုင်ပြန်ရကား ဤဣဓသဒ္ဓါသည် ဩကာသကို ညွှန်ပြသော အနက်သော်မှလည်း မဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် ပဒပူရဏမှတစ်ပါး အခြားအနက်တစ်မျိုးကို မသိစေနိုင်သောကြောင့် “ပဒပူရဏမတ္တမေဝ”ဟု ဆိုသည်။ ပူရယန္တိ အနေနာတိ ပူရဏံ၊ ပါဒါနံ-ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ်တို့၏+ပူရဏံ ပဒပူရဏံ၊ မတ္တသဒ္ဓါသည် အနက်ရှိခြင်းကို ကန့်သော အဝဓာရဏအနက်ဟောတည်း။ မြန်မာလို “မျှ-လောက်”ဟု ပေးရသည်။ [အပ္ပေဝဓာရဏေမတ္တံ၊-အဘိဓာန် (၁၁၁၈)၊ ဧဝကား ထို ပဒပူရဏ မတ္တကို ခိုင်မြဲစေသော သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတည်း။ ပဒပူရဏမတ္တမေဝ ဩကာသာပဒိသနဿာပိ အသမ္ဘဝတော အတ္တန္တရဿ အဗောဓနတော၊-ဋီကာ။]

အသံ-ဖြစ်တော်မူ၏။ (“ပဝါရိတော-ပယ်မြစ်ပြီးသည်” ဟုလည်း သုဒ္ဓကတ္တရုပ် ပေးကြ၏။ ပုဒ်ရင်းမှာ ဟေတုကမ္မရုပ်သာတည်း။ ပပုဗ္ဗ, ဝရဇာတ်, ကာရိတ်ကြေ, တပစ္စည်း။) မူလပဏ္ဏာသ, မူလပရိယာယဝဂ်, ဓမ္မဒါယာဒသုတ်။]

ပန-အတ္တုဒ္ဓါရသာမညမှတစ်ပါး, အတ္တုဒ္ဓေသဝိသေသကိုဆိုဦးအံ့။ [“နိဝတ္ထေတဗ္ဗ, ပယ်လှန်ချ၍, ဂဟေတဗ္ဗအထူး ပြဆိုဦးအံ့” ဟုလည်း ဆရာတော် ပေးသည်။] ဣဓ-ဤ သာမညဗလသုတ်၌၊ လောကံ-လောကကို၊ ဥပါဒါယ-စိတ်ဖြင့်မှတ်ယူ၍၊ ဝါ-စွဲ၍၊ ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဣတိ, ဝေဒိတဗ္ဗော၊ မဟာရာဇာတိ-မဟာရာဇဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ ယထာပဋိညာတံ-အကြင်အကြင် ဝန်ခံတော်မူအပ်ပြီးသော၊ ဒေသနံ-ဒေသနာတော်ကို၊ ဒေသေတုံ-ဟောတော်မူခြင်းငှာ၊ ပန-တစ်ဖန်၊ မဟာရာဇာတိ-မဟာရာဇဟူ၍၊ အာလပတိ-ခေါ်တော်မူ၏။ [ရှေ့၌ “မဟာရာဇ” ဟု ပါခဲ့သော အာလုပ်သည် “သုဏောဟိ မနသိကရောဟိ ဘာသိသာမိ” ဟူသော ဥယျောဉ်ဇဉ် နှင့် ပဋိညာဉ်ပြုရာ၌ ခေါ်အပ်သော အာလုပ်တည်း။ ဤအာလုပ်ကား တရားဟော တော်မူမည်ဖြစ်၍ ခေါ်အပ်သော အာလုပ်ဖြစ်သည်။]

ဣဒံ-ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ၊ (ကိ)၊ မဟာရာဇ, ဣမသ္မိံ လောကေ-ဤလောက၌၊ အရဟံ-ကိလေသာ တို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ ပေ၊ ဗုဒ္ဓေါ-သစ္စာ ၄-ပါးတရားတို့ကို ကိုယ်တော်တိုင် လည်း သိ, ဝေနေယျတို့ကိုလည်း သိစေတော်မူသော၊ ဘဂဝါ-ဘုန်း၊ ၆-ပါးရှိတော် မူသော၊ တထာဂတော-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ပွင့်တော်မူပြီးဖြစ်၍၊ (ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ) တတ္ထ-ထို ဣဓ မဟာရာဇ အစရှိသောပါဠိ၌၊ တထာဂတသဒ္ဓေါ-တထာဂတသဒ္ဓါကို၊ ဗြဟ္မဇာလေ-ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌၊ ဝုတ္တော-ပွင့်ဆိုအပ်ပြီ၊ (ပွင့်ဆိုခဲ့ပြီ)၊ အရဟန္တိအာဒယော-အရဟံအစရှိသော သဒ္ဓါတို့ကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-၌၊ ဝိတ္ထာရိတာ-ချဲ့ပြအပ်ကုန်ပြီ။

ပန-ကား၊ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဧတ္ထ-လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိဟူသော ဤပါဠိ၌၊ လောကောတိ-လောကဟူသည်၊ (တိဝိစောဋ္ဌစပ်)၊ ဩကာသလောကော-ဩကာသ လောကလည်းကောင်း၊ သတ္တလောကော-သတ္တလောကလည်းကောင်း၊ သင်္ခါရ လောကော-သင်္ခါရလောကလည်းကောင်း၊ ဣတိ, တိဝိစော-၃ ပါးအပြားရှိ၏။ ပန-အတ္တုဒ္ဓါရသာမညမှတစ်ပါး အတ္တုဒ္ဓေသဝိသေသကို ဆိုဦးအံ့၊ ဣဓ-ဤ သာမညဗလသုတ်၌၊ သတ္တလောကော-ကို၊ အဓိပ္ပေတော-အလိုရှိအပ်၏၊ စ-ဆက်၊ [ဋီကာ၌ “စ” ပါသည်။] သတ္တလောကေ-၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောပိ-ဖြစ်တော်မူပါသော်လည်း၊ ဝါ-ဖြစ်တော်မူသည်လည်းဖြစ်သော၊ တထာဂတော-သည်၊ ဒေဝလောကေ-နတ် လောက၌၊ န(ဥပ္ပဇ္ဇတိ)-ဖြစ်တော်မူသည်မဟုတ်၊ ဗြဟ္မလောကေ-ဗြဟ္မလောက၌၊

န(ဥပ္ပဇ္ဇတိ)-ဟုတ်၊ မနုဿလောကော-လူ့လောက၌သာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်တော်မူ၏။
[လူ့ပြည်၌ ပွင့်ရကြောင်းကို နောက်သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပဒါနသုတ် သမ္ပဟုလဝါရ
ဋီကာ၌ ထင်ရှားပြလိမ့်မည်။]

မနုဿလောကောပိ-၌လည်း၊ အညသ္မိ-ဤစကြဝဠာမှ အခြားသော၊ စက္ကဝါဠေ-
၌၊ န(ဥပ္ပဇ္ဇတိ)၊ ဣမသ္မိယေဝ စက္ကဝါဠေ-ဤစကြဝဠာ၌သာ၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ)၊ တတြာပိ-
ထိုစကြဝဠာ၌လည်း၊ သဗ္ဗဌာနေသု-အလုံးစုံသောဌာနတို့၌၊ န(ဥပ္ပဇ္ဇတိ)၊ ပုရတ္ထိမာ-
ယ-ရှေ့၌ဖြစ်သော၊ ဒိသာယ-အရပ်၌၊ ဂဇင်္ဂလံနာမ-ဂဇင်္ဂလမည်သော၊ နိဂမော-
နိဂုံးသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တဿ-ထို နိဂုံး၏၊ အပရေန-အပြင်ဘက်၌၊ မဟာသာလော-
ကြီးစွာသော အင်ကြင်းပင်သည်၊ (အတ္ထိ)။ [ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ၊ စမ္မက္ခန္ဓက၌ “မဟာ-
သာလာ” ဟု ဗဟုဝစ်ရှိ၏။] တတော-ထို အင်ကြင်းပင်မှ၊ ပရာ-ပြင်ဘက်အရပ်တို့
သည်၊ ပစ္ဆိမာ-မဇ္ဈိမဒေသ၏ အစွန်အဖျား၌ဖြစ်သောကုန်သော၊ ဇနပဒါ-ဇနပုဒ်
တို့တည်း၊ ဩရတော-အတွင်းဘက်၌၊ မဇ္ဈေ-ဇမ္ဗူဒိပ်၏ အလယ်ဗဟိုရှိဖြစ်သော
အရပ်သည်၊ ဝါ-မဇ္ဈိမဒေသသည်၊ (ဟောတိ)။

လောကအရ မေးဖွယ်။ ။ “ဣမ တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ၌ “လောကံ
ဥပါဒါယ” အရတုန်းက “ဇာတိခေတ်ကို ယူရမည်၊ ထိုဇာတိခေတ်တွင်လည်း ဤစကြဝဠာကို
ယူရမည်” ဟု ဋီကာဖွင့်ခဲ့၏။ ထို “ဇာတိခေတ် ဤစကြဝဠာ” ဟူသည် ဩကာသလောကတည်း၊
ဤ၌ကား “သတ္တလောကော အဓိပ္ပေတော” ဟု အဋ္ဌကထာဆို၏။ ထိုစကား ၂-ရပ်သည်
ဆန့်ကျင်ပါ၏လောဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား-ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သတ္တလောကတွင် ပါဝင်၏။ ထို့ကြောင့် “သတ္တလောကော
အဓိပ္ပေတော” ဟု အဋ္ဌကထာဆို၏။ သတ္တလောကတွင် ပါဝင်ပါသော်လည်း ဖြစ်တော်မူရာဒေသ
မှာ ဩကာသလောက၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော ဤစကြဝဠာ၊ ဇမ္ဗူဒိပ်-မဇ္ဈိမဒေသအရပ်သာ
ဖြစ်သောကြောင့် “လောကံ ဥပါဒါယ” အရတုန်းက “ဇာတိခေတ္တံ၊ တတ္ထာပိ အယံ စက္ကဝဠော
အဓိပ္ပေတော” ဟု ဋီကာဖွင့်ခဲ့ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစကား ၂-ရပ်သည် မဆန့်ကျင်ပါ။
ထို့ကြောင့်ပင် ဤ၌လည်း “သတ္တလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောပိ၊ ပေ၊ ဣမသ္မိယေဝ စက္ကဝါဠေ၊ ပေ၊
မဇ္ဈိမပဒေသေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ဟု ဩကာသလောကကိုပါ အကျယ်ပြတော်မူသည်။ ဤစကားအရ
“လောကေ-သတ္တလောက၊ ဩကာသလောက၌” ဟု ပါဠိတော်၌ပေးပါ။ [သတ္တလောကစသည်
တို့၏ ဝစနတ္ထကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၊ ဝေရဉ္စကဏ္ဍ၊ လောကဝိဒူအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

မဇ္ဈေ။ ။ ဤ၌ သွိဝိဘတ်သည် လိင်္ဂတ္ထ၌သက်၏။ ဥပမာ-“နိဗ္ဗာနဿဝ သန္တိကေ” ၌
သန္တိကေပုဒ်ကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “ဩရတော မဇ္ဈေတိ အပ္ပန္နရံ မဇ္ဈိမပဒေသော”
ဟု ဖွင့်သည်။ [အပ္ပန္နရံသည် ဩရတော၏၊ မဇ္ဈိမပဒေသောသည် မဇ္ဈေ၏အဖွင့်တည်း။]

ပုရတ္ထိမဒက္ခိဏာယ-အရှေ့တောင်ဖြစ်သော၊ ဒိသာယ-၌၊ [“အနုဒိသာယ” ဟု အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ၌ရှိ၏။] သလလဝတိနာမ-သလလဝတိမည်သော [“သလ္လဝတိ” ဟု မူကွဲရှိ၏။] နဒီ-မြစ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တတော-ထိုမြစ်မှ၊ ပေ၊ ဒိက္ခိဏာယ-တောင်ဖြစ်သော၊ ဒိသာယ-၌၊ သေတကဏ္ဍိကံနာမ-သေတကဏ္ဍိကမည်သော၊ နိဂမော-သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တတော-ထို နိဂုံးမှ၊ ပေ၊ ပစ္ဆိမာယ-သော၊ ဒိသာယ-၌၊ ထူဏံနာမ-ထူဏမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏဂါမော-ပုဏ္ဏားရွာသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တတော-ထို ပုဏ္ဏားရွာမှ၊ ပေ၊ ဥတ္တရာယ-သော၊ ဒိသာယ-၌၊ ဥသိရဒ္ဒဇောနာမ-ဥသိရဒ္ဒဇမည်သော၊ ပဗ္ဗတော-တောင်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တတော-ထိုတောင်မှ၊ ပေ၊ ဣတိဇဝံ-သို့၊ ပရိစ္ဆိန္နေ-နိမိတ် ၅-ရပ်ဖြင့်ပိုင်းဖြတ်အပ်သော၊ (မဇ္ဈိမပဒေသေဌ်စပ်)၊ အာယာမတော-အလျားအားဖြင့်၊ တိယောဇနသတေ-ယူဇနာ ၃-ရာရှိသော၊ ဝိတ္တာရတော-အပြန့်အကျယ်အားဖြင့်၊ အမုတေယျယောဇနသတေ-အခွဲအားဖြင့် ယူဇနာ ၃-ရာရှိသော၊ ဝါ-ယူဇနာနှစ်ရာငါးဆယ်ရှိသော၊ ပရိက္ခေပတော-အဝန်း အပိုင်းအားဖြင့်၊ နဝယောဇနသတေ-ယူဇနာကိုးရာရှိသော၊ မဇ္ဈိမပဒေသေ-မဇ္ဈိမ ဒေသ၌၊ ဝါ-ဇေယျဒိပ်၏ အလယ်ဗဟိုရှိဖြစ်သော အရပ်၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

စ-ဆက်ဦးအံ့၊ ကေဝလံ-ပစ္စေကဗုဒ္ဓါစသည်တို့မဖက် သက်သက်၊ တထာဂတော-မြတ်စွာဘုရားသည်သာ၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်တော်မူသည်ကား)၊ န-မဟုတ် သေး၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ-ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့သည်လည်းကောင်း၊ အဂ္ဂသာဝကာ-အမြတ်ဆုံး သာဝကတို့သည်လည်းကောင်း၊ အသီတိမဟာထေရာ-ရှစ်ကျိတ်သော မဟာထေရ်

ဇဝံ ပရိစ္ဆိန္နေ။ ။နိမိတ် ၅- ရပ် ပိုင်းခြား၍သမုတ်အပ်သော ဗဒ္ဓသိမ်ကဲသို့ “ပုရတ္ထိမာယ၊ ပေ၊ ဂဇင်္ဂလံနာမ နိဂမော၊ ပုရတ္ထိမဒက္ခိဏာယ သလလဝတိနာမ၊ ဒက္ခိဏာယ သေတကဏ္ဍိကံ နာမ နိဂမော၊ ပစ္ဆိမာယ ထူဏံနာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော၊ ဥတ္တရာယ ဥသိရဒ္ဒဇောနာမ ပဗ္ဗတော” ဟု နိမိတ် ၅-ရပ်ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော မဇ္ဈိဒေသ” ဟုလို။

နဝ ယောဇနသတေ။ ။အယံ ဟိ မဇ္ဈိမဇနပဒေါ မုဒိင်္ဂသဏ္ဌာနော (အလယ်၌တုတ်၍ ကျယ်၍ ရှေ့နောက် ၂-ဖက်၌သေးသော ကျဉ်းသော မုရိုးစည်သဏ္ဌာန်ရှိ၏)၊ န သမပရိဝဇ္ဇော (အညီအမျှ မပိုင်း)၊ န စ သမစတုရသော (အညီအမျှ ၄-ထောင့်လည်း မဟုတ်)၊ ဥဇုကေန ကတ္တမိ အသီတိယောဇနော ဟောတိ၊ ကတ္တမိ ယောဇနသတိကော၊ တထာပိစေသ ကုဋိလ ပရိစ္ဆေဒေန မိနိယမာနော (ကောက်ကွေးသော အပိုင်းအခြားအားဖြင့် တိုင်းတာအပ်သည်ရှိသော်) ပရိယန္တပရိက္ခေပတော (အစွန်ကျသော အဝန်းအပိုင်းအားဖြင့်) နဝယောဇနသတိကော ဟောတိ၊-ဋီကာသစ်။

အသီတိမဟာထေရာ။ ။ယေဘုယျဝသေန ဝုတ္တံ၊ သုနာပရန္တကဿ (သုနာပရန္တတိုင်းသား ဖြစ်တော်မူသော) ပုဏ္ဏတ္ထေရဿပိ မဟာသာဝကေသု ပရိယာပန္နတ္တာ၊ သုနာပရန္တ ဇနပဒေါ ဟိ ပစ္စန္တဝိသယော (ပစ္စန္တနယ်မြေတည်း)၊ တထာ ဟိ စန္ဒန မဏ္ဍလမာဠပဋိဂ္ဂဟဏေ (စန္ဒကူး

တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓမာတာ-ဘုရားမယံတော်သည်လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓပိတာ-
ဘုရားခမည်းတော်သည်လည်းကောင်း၊ စက္ကဝတ္တိရာဇာ-စက္ကဝတ်မင်းသည်လည်း
ကောင်း၊ (စကြာမင်းသည်လည်းကောင်း)၊ အညေ-ပစ္စေကဗုဒ္ဓါစသည်တို့မှ တစ်ပါး
ကုန်သော၊ သာရပ္ပတ္တာ-မြတ်သူတို့၏အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏ
ဂဟပတိကာ-ပုဏ္ဏား၊ သူကြွယ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဧတ္ထေဝ-ဤမဇ္ဈိမအရပ်၌သာ၊
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ-ဖြစ်ကြကုန်၏။

☰

တတ္ထ-ထို တတာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိဟူသောပါဌ်၌၊ တထာဂတော-
သည်၊ သုဇာတာယ-သုဇာတာသည်၊ ဒိန္နမဓုပါယသဘောဇနတော-ပေးလှူအပ်
သော နိဗ္ဗာနဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးတော်မူရာအခါမှ(စ၍)၊ ယာဝ-အကြင်မျှလောက်၊
အရဟတ္တမဂ္ဂေါ-အရဟတ္တမဂ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ [ပါယသပုဒ်ပြီးပုံကို ပါစိတ်ဘာသာ
ဋီကာ၊ ဘောဇနဝဂ်၊ ပရမ္ပရဘောဇနသိက္ခာပုဒ်၌ ပြခဲ့ပြီ။] တာဝ-ထိုအရဟတ္တဖိုလ်
တိုင်အောင်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိနာမ-ဖြစ်ဆဲ မည်၏၊ အရဟတ္တဖလေ-အရဟတ္တဖိုလ်၌၊
ဥပ္ပဇ္ဇောနာမ-ဖြစ်ပြီးမည်၏။

နံသာဖြင့်ပြုအပ်သော တန်ဆောင်းဝန်းကို အလှူခံတော်မူရာအခါတုန်းက) ဘဂဝါ န တတ္ထ
(ပစ္စန္တဖြစ်သော ထို သုနာပရန္တအရပ်၌) အရဏံ ဥဋ္ဌပေတိတိ မဇ္ဈိမသံယုတ္တဋ္ဌကထာသု
ဝုတ္တံ (ဘုရားရှင်သည် ပစ္စန္တအရပ်၌ အရဏံတက်စေတော်မမူဟု မဇ္ဈိမနိကာယ် ဥပပရိပံ-
၅-ဝဂ်၊ ပုဏ္ဏောဝါဒသုတ်၌လည်းကောင်း၊ သံယုတ္တနိကာယ်-သဠာယတနသံယုတ်၊ ဆန္ဒဝဂ်၊
၅-သုတ်၌လည်းကောင်း အဋ္ဌကထာဆိုသည်)။

သာရပ္ပတ္တာ။ ။ကုလဘောဂိဿရိယာဒိဝသေန သီလသာရာဒိဝသေန စ (အမျိုးစည်းစိမ်၊
အစိုးရခြင်း အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ သီလအနှစ် အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်
လည်းကောင်း (သာရဘူတာ၊ ဗြာဟ္မဏ ဂဟပတိကာတိ ဗြဟ္မာယုပေါက္ခရသာတိ အာဒိ
ဗြာဟ္မဏာစေဝ၊ အနာထပိဏ္ဍိကာဒိ ဂဟပတိကာစ။ [ဤစကားကိုထောက်၍ “မြန်မာနိုင်ငံမျိုး၌
လည်းကောင်း၊ အနောက်ဥရောပတို့၌လည်းကောင်း စကြာမင်း မဖြစ်နိုင်”ဟု မှတ်ပါ။])

သုဇာတာယ၊ပေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိနာမ။ ။“တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”၌ လောကေအရကို
ဖွင့်ပြပြီး၍ “ဥပ္ပဇ္ဇတိ”အရကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “တတ္ထ၊ပေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိနာမ”ဟု မိန့်သည်၊
ဥပ္ပဇ္ဇတိနှင့်စပ်၍ ၄-နည်းပြရာဝယ် ဤပဌမနည်းသည် ဘုရားဖြစ်ဖို့ရန် အလွန်နီးကပ်နေသော
(ယနေ့ပင် ဘုရားဖြစ်တော့မည်ဖြစ်သော) အကျင့်ကို ပြခြင်းအားဖြင့် ဆိုအပ်သောနည်းတည်း။

ဋီကာ။ ။စတုသု ဝိကပ္ပေသု ပဌမော ဝိကပ္ပေါ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ အာသန္နတရ ပဋိပတ္တိဒဿန
ဝသေန ဝုတ္တော၊ အာသန္နတရယ ဟိ ပဋိပတ္တိယာ ဌိတော ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဝုတ္တတိ၊ ဥပ္ပါဒဿ
ကေန္တိကတ္တာ၊ ပဂေဝ ပဋိပတ္တိယာ မတ္ထကေ ဌိတော။ [အလွန်နီးကပ်သော အကျင့်၌တည်သော
ဘုရားအလောင်းကို “ဥပ္ပဇ္ဇတိ”ဟု ဆိုနိုင်၏၊ (ဘုကြောင့်နည်း) ဘုရားဖြစ်ခြင်းကြံယာ၏
ဧကန်သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဘုရားဖြစ်မည်နေ့ကား ပဋိပတ်၏ထိပ်၌ တည်နေ
သည်ဖြစ်၍ “ဥပ္ပဇ္ဇတိ”ဟု ဆိုနိုင်ကြောင်းမှာ ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိတော့။]

ဝါ-တစ်နည်း၊ မဟာဘိနိက္ခမနတော-မြတ်သော တောထွက်တော်မူရာအခါမှ (စ၍)၊ ယာဝ-အကြင်မျှလောက်၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ (အတ္ထိ)၊ (တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ၊ အရဟတ္တဖလေ ဥပ္ပန္နောနာမ) ဝါ-တစ်နည်း၊ တုသိတာဘဝနတော-တုသိတာနတ် ပြည်မှ(စ၍)၊ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ၊ (တာဝ၊ပေ၊ ဥပ္ပန္နောနာမ)၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော-ဒီပင်္ကရမြတ်စွာဘုရား၏ ခြေတော်ရင်းမှ(စ၍)၊ ယာဝ၊ပေ၊ အရဟတ္တဖလေ ဥပ္ပန္နောနာမ၊ ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ သဗ္ဗပဋ္ဌမံ-အလုံးစုံသောဥပ္ပန္နတို့၏

မဟာဘိနိက္ခမနတောဝါ။ ။ဤဒုတိယနည်းသည် “ဗုဒ္ဓဘာဝါဝဟ ပဗ္ဗဇ္ဇတော ပဋ္ဌာယ အာသန္နပဋိပတ္တိဒဿနဝသေန-ဘုရားအဖြစ်ကို ဆောင်နိုင်သော ရဟန်းပြုတော်မူရာအခါမှ စ၍ နီးကပ်သောအကျင့်ကိုပြခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဆိုအပ်သောနည်းတည်း။ [ပဋ္ဌမနည်းလောက် မနီးသောကြောင့် တရပစ္စည်းမပါဘဲ “အာသန္နပဋိပတ္တိ”ဟု ဆိုသည်။]

တုသိတာဘဝနတော ဝါ။ ။ဤတတိယနည်းသည် ဗုဒ္ဓကရဓမ္မ ပါရိပူရိတော ပဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ ပဋိပတ္တိဒဿနဝသေန-(ဝေဿန္တရာဘဝ၌ ပါရမီဖြည့်မှုသည် နောက်ဆုံးတည်း၊ ထို့နောက် တုသိတာဝယ် ထိုပါရမီများ ပြည့်ပြီးရာအခါမှစ၍) လူ့ဘဝ၌ တောထွက်၍ ကျင့်တော်မူခြင်းကို ပြခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဆိုအပ်သောနည်းတည်း။

ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ဝါ။ ။ဤစတုတ္ထနည်းသည် “ဗုဒ္ဓကရဓမ္မ သမာရမ္ဘတော ပဋ္ဌာယ- ပါရမီတော်တို့ကို စတည် အားထုတ်တော်ရာအခါမှစ၍ ဘုရားဖြစ်ဖို့ရန်အကျင့်ကို ပြခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဆိုအပ်သောနည်းတည်း၊ ဗောဓိယာ နိယတဘာဝပုတ္တိတော ပဘုတိ ဟိ ဝိညုဟိ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဝတ္တု၊ သက္ကာ-မှန်၏၊ ဗောဓိဉာဏ်၌ မြဲသူ၏ နိယတဗျာဒိတ် ရပြီးရာအခါမှ စ၍ ပညာရှိတို့သည် “ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”ဟု ဆိုနိုင်ပြီ၊ (ဘာကြောင့်နည်း) ဥပ္ပါဒဿ ဧကန္တိ ကတ္တာ-ဘုရားဖြစ်ဖို့ သေချာသောကြောင့်တည်း။

ဆက်ဦးအံ့-“သန္တန္တိနဒိယော-မြစ်တို့သည် စီးကုန်၏”ဟု ဆိုရာ၌ စ၍စီးရာအရပ်မှသည် ဆုံးရာအရပ်တိုင်အောင် စီးခြင်းကြိယာ မပြတ်သောကြောင့် “သန္တန္တိ”ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာဖြင့် ဆိုနိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ သုဇာတာ၏ ယနာနိဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးတော်မူရာအခါမှ စ၍လည်း ကောင်း၊ တောထွက်တော်မူသည်မှ စ၍လည်းကောင်း၊ တုသိတာမှ စ၍လည်းကောင်း၊ ဒီပင်္ကရ ဘုရားလက်ထက်တော်မှ စ၍လည်းကောင်း၊ ဘုရားဖြစ်ဖို့ ကျင့်ခြင်းကြိယာ၏ မပြတ်သော ကြောင့် “ဥပ္ပဇ္ဇတိ”ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာဖြင့် ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဝတ္တမာန် ၄-မျိုးတွင် ပဝတ္တာဝိရတ (ဖြစ်သည်မှစ၍ မကင်းသမျှတည်သော) ဝတ္တမာန်တည်း။ [စာအုပ်တို့၌ “ပဝတ္တာပရတ”ဟု ရှိ၏၊ “ပဝတ္တာဝိရတ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ပဝတ္တာဝိရာမ”ဟုလည်းကောင်း သုံးလေ့ရှိသည်၊ ဝတ္တမာန် ၄-မျိုးကို သဒ္ဓါကျမ်း၌လည်းကောင်း၊ ဋီကာသစ်၌လည်းကောင်း ကြည့်ပါ။]

အရဟတ္တဖလေ ဥပ္ပန္နောနာမ။ ။ဥပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်၊ တ ပစ္စည်းသည် အတိတ်အနက်ဟော တည်း၊ သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်နှင့်တကွ ဗုဒ္ဓ၏ဆိုင်ရာ ဉာဏ်တော်အားလုံးသည် အရဟတ္တမဂ် ခဏ၌ ပြည့်စုံ၏၊ ထို့ကြောင့် အရဟတ္တမဂ်ခဏ၌ “ဘုရားဖြစ်ဆဲ”ဟု ဆိုရ၏၊ အရဟတ္တဖိုလ် သို့ ရောက်သောအခါ ဘုရားဖြစ်ခြင်းကိစ္စ ပြီးပြီဖြစ်သောကြောင့် “ဥပ္ပန္န (ဖြစ်ပြီးပြီ)”ဟု ဆိုရသည်။

ရှေးဦးစွာ၊ ဥပ္ပန္နဘာဝံ-ဖြစ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ-ဥပ္ပဇ္ဇတိဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဟိ-ထင်ရှားအောင် ပြဦးအံ့၊ တထာဂတော-သည်၊ လောကေ-၌၊ ဥပ္ပန္နော-ဖြစ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ-ထင်ရှား၏၊ ဣတိအယံ-ဤသည်ကား၊ ဧတ္ထ-ဤ တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိဟူသော ပါဠိ၌၊ အတ္ထော။

ဣတိ သဗ္ဗပဌမံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ။ ။အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြန်၍ ညွှန်ပြစေလိုသောကြောင့် ဥပ္ပဇ္ဇတိပုဒ်ကို ဖွင့်ရာဝယ် “အရဟတ္တဖလေ ဥပ္ပန္နောနာမ”ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဣတိဖြင့် “အရဟတ္တဖလေ ဥပ္ပန္နောနာမ”ဟူသော အနီးကို ညွှန်ပြသည်ဟု မှတ်ပါ။ အရဟတ္တမဂ်၏ နောက်၌ တစ်ဆက်တည်းရအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကိုပင် (နောက်နောက် ဖလသမာပတ် တို့၏ ရှေးဦးစွာဖြစ်သောကြောင့်) “သဗ္ဗပဌမံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ”ဟု ဆိုသည်။ “ဥပ္ပန္နဿ-ဖြစ်ပြီးသော ဘုရားရှင်၏+ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်တည်း၊ ဥပ္ပန္နဘာဝေါ-ဖိုလ်၊ သို့ကြောင့်ပင် “ဥပ္ပန္နော ဟောတိတိ အယဉ္ဇေတ္ထ အတ္ထော”ဟု ဥပေက္ခာကိုပြသည်။ [ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဟူသော ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာ၏ အဖြောင့်အနက်ကို ဖွင့်သောကြောင့် “ဟောတိ”ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာ ကိုလည်း ဆိုသည်။ “ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ပြီးကြိယာ အထင်အရှားရှိ၏”ဟု ပါဠိတော်၌ ဆိုလိုသည်။]

အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ။ ။အပိစ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောနာမ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိနာမ၊ ဥပ္ပန္နောနာမာတိ အယမေတ္ထ ခာဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဧသ ဟိ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ပဋ္ဌာယ၊ပေ၊ အနာဂါမိဖလက္ခဏေပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နာမ (ဖြစ်လတုံသာ မည်သေး၏)၊ အရဟတ္တမဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဥပ္ပဇ္ဇတိနာမ (ဖြစ်ဆဲမည်၏)၊ အရဟတ္တဖလက္ခဏေ ဥပ္ပန္နောနာမ (ဖြစ်ပြီးမည်၏)။ [“ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ဟူသော ပါဠိတော်၏ အဖွင့်ဖြစ်သောကြောင့် ဥပ္ပဇ္ဇမာနောနှင့် ဥပ္ပဇ္ဇတိကို တစ်မျိုးစီ အရကောက် ၍ ဖွင့်ရသည်။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ကား ပါဠိတော်ဝယ် “ဥပ္ပဇ္ဇတိ”သာ ရှိသောကြောင့် ဥပ္ပဇ္ဇမာန နှင့် ဆိုရာကိုလည်း “ဥပ္ပဇ္ဇတိ”အရ၌ သွင်း၍ဖွင့်ပြသည်။] ဣမသ္မိ သုတ္တေ အရဟတ္တဖလက္ခဏံ ယေဝ သန္ဓာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဥပ္ပန္နော ဟောတိတိ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော၊.... ဒကနိပါတ၊ ဒကပုဂ္ဂလဝဂ်၊ ပဌမသုတ်အဖွင့်၊ ဤ အဋ္ဌကထာ၌ “သဗ္ဗပဌမံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ သန္ဓာယ”နေရာဝယ် ထို အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ၌ “အရဟတ္တဖလက္ခဏံယေဝ သန္ဓာယ”ဟု ဘိုက်ရိုက်ပင် ဆိုထားသည်။

ဋီကာအယူ။ ။ဤ သီလက္ခန်ဋီကာဟောင်း၌ “သဗ္ဗပဌမံ ဥပ္ပန္နဘာဝန္တိ စတုသု ဝိကပ္ပေသု သဗ္ဗပဌမံ ဝုတ္တံ (“သုဇာတာယ ဒိန္နမဓုပါယသဘောနေတော၊ပေ၊ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ၊ ဘာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ”ဟု ၄-နည်းတွင် ပဌမဆိုအပ်သော) တထာဂတဿ ဥပ္ပန္နတာသင်္ခါတံ အတ္ထိဘာဝံ”ဟုဖွင့်၏။ “ဥပ္ပန္နတာ-ဥပ္ပန္နဖိုလ်ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ”ဟု ဆိုသောကြောင့် အရဟတ္တမဂ် ခဏကို ဥပ္ပန္နအရ ယူစေလိုဟန် တူသည်။

ဋီကာသစ်။ ။အရဟတ္တမဂ်ခဏကို “ဥပ္ပဇ္ဇတိ”ဟု ယူလိုလျှင် ပါဠိတော်၌ “သော ဣမံ ခလာကံ ပေ၊ ပဝေဒေတိ ပေ၊ ဒေသေတိ”ဟု တစ်ဆက်တည်း လာရကား “သော-ထို ခဏသမင်္ဂီဘုရားရှင်သည် ပေ၊ ပဝေဒေတိ”စသည် မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ဥပ္ပဇ္ဇတိ” အရ

သော ဣမံ လောကန္တိ-ကာ၊ သော ဘဂဝါ-သည၊ [အရဟံစသော ဂုဏ်တော်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ဆိုအပ်ပြီးသော မြတ်စွာဘုရားကို တသဒ္ဓါဖြင့် ညွှန်ပြသည်။] ဣမံ လောကံ-ဤလောကကို၊ (ဣမိနာ-ဤ“ဣမံ လောကံ”ဟူသောပါဌ်ဖြင့်)၊ (နိဒဿေတိ၏ ကရိုဏ်းထည့်)၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ဝတ္တဗ္ဗံ-ဆိုထိုက်သော လောကကို၊ (ဆိုတော့မည့် လောကကို)၊ နိဒဿေတိ-ညွှန်ပြ၏။

သဒေဝကန္တိ-ကာ၊ ဒေဝေဟိ-နတ်တို့နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ (ဝတ္တမာနံ-ဖြစ်သော)၊ သဒေဝကံ-နတ်တို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ မာရေန-မာရ်နတ်နှင့်၊ သဟ(ဝတ္တမာနံ-သော)၊ သမာရကံ-မာရ်နတ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ [ဝိဂြိုဟ်တိုက်ရိုက်ရှိသောကြောင့် “ဧဝံ”ပိုဟန်တူသည်၊ သို့မဟုတ်-“ဧဝံ သမာရကံ”ဟု

အရဟတ္တမဂ်ကို မုချယူ၍၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုလည်း ကာရဏုပစာရ အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ယူပါ၊ ဤသို့ယူမှ “သော ဣမံ လောကံ၊ပေ၊ ပဝေဒေတိ”စသည်၌ သော၏အရ အရဟတ္တဖလသမဂ်တရားရှင်ကို ရနိုင်မည်”ဟု ဆို၏၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာနှင့် လျော်ပေသည်။] [“သဗ္ဗပဋ္ဌမံတိ သဗ္ဗဝေနေယျာနံ ပဋ္ဌမတရံ”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်သည်ကိုကား စဉ်းစားပါ၊ နောက်နောက်ဖလသမာပတ်တို့၏ ရှေးဦးစွာကို “သဗ္ဗပဋ္ဌမံ”ဟု ဆိုလိုပါသည်။

သော ဣမံ လောကံ။ ။ဤဝါကျင့်မှစ၍ “ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိ”တိုင်အောင်သော ဝါကျများသည် ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော် ဝေရဉ္စကဏ္ဍ၌လည်း ပါ၏၊ ထို အဋ္ဌကထာနှင့် ဤအဋ္ဌကထာလည်း အတော်များစွာ အဖွင့်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် များစွာသောအဓိပ္ပါယ်တို့ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ရကား ဤ၌ အနည်းငယ်ထူးရာကိုသာ ရေးပါမည်။

သဒေဝကံ စသည်။ ။ဣမေ စ တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ ဗာဟိရတ္ထ သမာသာ-သဒေဝကံမှစ၍ သဒေဝမနုဿံတိုင်အောင်သော သဒ္ဓါတို့သည် “ဒေဝေဟိ”စသော ဝိသေသနဂုဏ်နှင့်တကွ သိအပ် ရအပ်သောကြောင့် တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏမည်သော ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်တို့တည်း၊ “ဒေဝတို့နှင့်တကွဖြစ်သော လောက”ဟူရာ၌ ဝိသေသနဖြစ်သော ဒေဝတို့လည်းပါဝင်အောင် အရကောက်ရသည်ကို “တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏ”ဟု ဆိုသည်၊ အကျယ်ကို သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ရှုပါ။

ဋီကာသစ်။ ။ဒေဝေဟိတိ စ ပဉ္စကာမာဝစရဒေဝေဟိ၊ အရူပါဝစရဒေဝေဟိ ဝါ၊ ဗြဟ္မနာတိ ရူပါဝစရာရူပါဝစရဗြဟ္မနာ၊ ရူပါဝစရဗြဟ္မနာ ဧဝ ဝါ၊ ဤသို့ ဖွင့်ခြင်းသည် နောက်၌ မူလနည်းနှင့် “အပရော နယော”ဟု ဒုတိယနည်း ပြထားသည့်အတိုင်း ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ ပဋ္ဌမနည်း၌ ဒေဝေဟိအရ ပဉ္စကာမာဝစရဒေဝကို ယူလျှင်၊ ဗြဟ္မနာအရ ရူပ အရူပဗြဟ္မာတို့ကို ယူပါ၊ ဒုတိယနည်း၌ ဒေဝေဟိအရ အရူပဗြဟ္မာကို ယူလျှင် ဗြဟ္မနာအရ ရူပဗြဟ္မာကိုသာ ယူပါ-ဟုလို။

ရှိလျှင်တော်သေး၏။] ဗြဟ္မနာ-ဗြဟ္မာနှင့်၊ သဟ(ဝတ္တမာနံ), သဗြဟ္မကံ-ဗြဟ္မာ
 နှင့်တကွဖြစ်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ-သမဏဗြာဟ္မဏတို့နှင့်၊ သဟ(ဝတ္တမာနံ),
 သဿမဏဗြာဟ္မဏီ-သမဏဗြာဟ္မဏတို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ပဇာတတ္တာ-ကံ
 ကိလေသာတို့ကြောင့် အပြာအားဖြင့်ဖြစ်ရသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဇာ-ပဇာမည်၏၊
 တံ ပဇံ-ထိုသတ္တဝါအပေါင်းကို၊ (သစ္စိကတွာ ဌိစပ်)၊ ဒေဝမနုဿေဟိ-နတ်လူတို့နှင့်၊
 သဟ (ဝတ္တမာနံ), သဒေဝမနုဿံ-နတ်လူတို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ (ပဇံ ဌိစပ်)။

တတ္ထ-ထို သဒေဝကံ အစရှိသော သဒ္ဓါတို့တွင်၊ သဒေဝကဝစနေန-သဒေဝက
 သဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝါ-သဒေဝကံ၌တည်သော ဒေဝသဒ္ဓါဖြင့်၊ ပဉ္စကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏံ-
 အောက်နတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိ ကာမာဝစရနတ်တို့ကို ယူခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏၊
 သမာရကဝစနေန-သမာရကသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝါ-သမာရကံ၌တည်သော မာရသဒ္ဓါဖြင့်၊
 ဆဋ္ဌ ကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏံ-ခြောက်ခုမြောက် ဝသဝတ္ထိနတ်ပြည်ရှိ ကာမာဝစရ
 နတ်တို့ကို ယူခြင်းကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗံ)၊ သဗြဟ္မကဝစရနေန-သဗြဟ္မကသဒ္ဓါဖြင့်၊
 ဝါ-သဗြဟ္မကံ၌တည်သော ဗြဟ္မသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဗြဟ္မကာယိကာဒိ ဗြဟ္မဂ္ဂဟဏံ-ပဌမ
 ဈာန်ဗြဟ္မာအစရှိသော ဗြဟ္မာတို့ကိုယူခြင်းကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗံ)၊ သဿမဏဗြဟ္မဏီဝစနေ
 န-သဿမဏဗြဟ္မဏီသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝါ-သဿမဏဗြာဟ္မဏီ၌တည်သော သမဏ
 ဗြာဟ္မဏသဒ္ဓါဖြင့်၊ သာသနဿ-သာသနာတော်၏၊ ပစ္စတ္ထိကပစ္စာမိတ္တသမဏ

ဆဋ္ဌကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏံ။ ။ပစ္စာသတ္တိဉာယေန-မာရ်နတ်နှင့် အနီး ကပ်ဆုံးဖြစ်သော
 ဝသဝတ္ထိနတ်တို့ကိုသာ ယူရခြင်းသည် ပစ္စာသတ္တိနည်းတည်း၊ [ပတိ+အာပုဗ္ဗ သဒဓာတ် တပစ္စည်း
 ဖြင့်ပြီးသော ပစ္စာသန္တသဒ္ဓါသည် “အလွန်နီးကပ်” ဟူသောအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့၊ ပတိ+
 အာပုဗ္ဗ သဒ (သန္တ)ဓာတ် တိပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ပစ္စာသတ္တိသဒ္ဓါလည်း “အလွန်နီးကပ်” ဟူသော
 အနက်ကိုဟော၏။] တတ္ထ ဟိ မာရော ဇာတော၊ တန္တိဝါသီစ (မှန်၏-မာရ်နတ်သည် ထို
 ဝသဝတ္ထိနတ်ပြည်၌ ဖြစ်လည်းဖြစ်၊ နေလည်း နေ၏)။

မေးဖွယ်။ ။ဝသဝတ္ထိနတ်ပြည်၌ သိကြားမည်းကဲ့သို့ အုပ်စိုးနေသော ဝသဝတ္ထိနတ်မင်း
 စသူတို့ ရှိသည်မဟုတ်ပါလော၊ ထို နတ်မင်းများဖြင့် ဝိဿေသနမပြုဘဲ အဘယ်ကြောင့်
 မာရ်နတ်ဖြင့် ဝိဿေသနပြုရပါသနည်း-ဟုမေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-တိုင်းပြည်၌ သူပုန်ထသော
 မင်းသားသည် တိုင်းပြည်ကို မရသော်လည်း အလွန်ထင်ရှားသကဲ့သို့၊ ထိုအတူ မာရ်နတ်သည်
 အကြမ်းသမားဖြစ်ရကား သာ၍ ထင်ရှားသောကြောင့် ထို မာရ်နတ်ဖြင့် ဝိဿေသနပြု၍
 “သမာရကံ”ဟု ဟောတော်မူပါသည်။ [ယသ္မာ စေသ ဒါမရိကရာဇပုတ္တောဝိယ တတ္ထ
 ဝသိတတ္တာ ပါကဋော၊ တသ္မာ သန္တေသုပိ အညေသု ဝသဝတ္ထိ မဟာရာဇာဒိသု ပါကဋတရေန
 တေနော ဝိဿေသေတွာ ဝုတ္တောတိ-ဋီကာသစ်။]

ဗြာဟ္မဏဂ္ဂဟဏံ-ဆန့်ကျင်ဘက်ကို အလိုရှိသော ရန်သူဖြစ်သော သမဏဗြာဟ္မဏ တို့ကိုယူခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ သမိတပါပ ဗာဟိတပါပ သမဏဗြာဟ္မဏဂ္ဂဟဏဉ္စ- ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော သမဏ၊ မျှောအပ်ပြီးသော မကောင်းမှု ရှိသော ဗြာဟ္မဏတို့ကို ယူခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ (ဝေဒိတဗွံ)၊ ပဇာဝစနေန- ပဇာသဒ္ဓါဖြင့်၊ သတ္တ လောကဂ္ဂဟဏံ-သတ္တလောကကို ယူခြင်းကို၊ (ဝေဒိတဗွံ)၊ သဒေဝမနုဿဝစနေန-သဒေဝမနုဿသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝါ-သဒေဝမနုဿံ၌တည်သော ဒေဝမနုဿသဒ္ဓါဖြင့်၊ သမ္မုတိဒေဝ အဝသေသမနုဿဂ္ဂဟဏံ-သမ္မုတိနတ်ဟူသော မင်း၊ ကြွင်းသော လူတို့ကို ယူခြင်းကို၊ (ဝေဒိတဗွံ)၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ဧတ္ထ- ဤ ၅-ပုဒ်တို့တွင်၊ တိဟိ-၃ ပါးကုန်သော၊ ပဒေဟိ-သဒေဝကံအစရှိသော ပုဒ်တို့ ဖြင့်၊ ဩကာသလောကန-ဩကာသလောကနှင့်၊ သဒ္ဓိ-တကွ၊ သတ္တလောကော- သတ္တလောကကို၊ (ဂဟိတော-ယူအပ်ပြီ)၊ ဒ္ဓိဟိ-၂ ပါးကုန်သော၊ (ပဒေဟိ-သဿ မဏဗြဟ္မဏံအစရှိသော ပုဒ်တို့ဖြင့်)၊ ပဇာဝသေန-ပဇာသဒ္ဓါ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သတ္တလောကောဝ-သတ္တလောကကိုသာ၊ ဂဟိတော-ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

အပရော နယော-အခြားတစ်နည်းကား၊ [“ပုဗ္ဗနယတော-မှ၊ အပရော-သော၊ နယော-ကို၊ ဧဝံ-ဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏”ဟုလည်း ပေး။] သဒေဝကဂ္ဂဟဏေန- သဒေဝကသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝါ-သဒေဝကံ၌တည်သော ဒေဝသဒ္ဓါဖြင့်၊ အရူပါဝစရ ဒေဝ လောကော-အရူပါဝစရဗြဟ္မာအပေါင်းကို၊ ဂဟိတော-ယူအပ်ပြီ၊ သမာရကဂ္ဂဟ ဏေန-သမာရကသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝါ-သမာရကံ၌တည်သော မာရသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဆကာမာဝစရ

ဩကာသ၊ နေ၊ သတ္တလောကော။ ။ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ “ဩကာသ လောကော” ဟုသာရှိသည်။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ ဩကာသလောက သတ္တလောက ၂-မျိုးလုံးကို အရကောကံ၏၊ ထိုတွင် “သဒေဝကံ”စသည်၌ ဒေဝဟူသောအစိတ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုသော်လည်း သမာသ်ပုဒ်အနက် မှာ သတ္တဝါအပေါင်းဟု ဖွင့်ခဲ့သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ “သယံအဘိညာ သစ္စိကတွာ”၌ သတ္တလောကကို မျက်မှောက်ပြုဖို့က သာ၍ အရေးကြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သတ္တလောက ဩကာသလောက ၂-မျိုးလုံးကိုပြသော ဤအဋ္ဌကထာက သာ၍ ပြည့်စုံသည်။

အရူပါဝစရ ဒေဝလောကော။ ။အရူပါဝစရဘူတော ဩကာသလောကော သတ္တ လောကောစ ဂဟိတောတိ အတ္ထော၊ ဧဝံ ဆ ကာမာဝစရ ဒေဝလောကော၊ ရူပီ ဗြဟ္မလောကောတိ ဧတ္တာပိ၊-ဒီကာသစ်၊ သဒေဝကံ၌ပါသော ဒေဝသဒ္ဓါဖြင့် ယူအပ်သော အနက်ကို ပြသည်မဟုတ်၊ သဒေဝကတစ်ပုဒ်လုံးဖြင့် ယူအပ်သောအနက်ကို ပြသောကြောင့် သတ္တလောက ဩကာသ ၂-မျိုးလုံးယူခြင်းလည်း သင့်ပါ၏၊ နိဿယ၌ကား သဒေဝကံ ၌ပါသော ဒေဝသဒ္ဓါဖြင့် ယူအပ်သော သတ္တလောက အနက်ကိုသာ ပေးထားသည်။

ဒေဝလောကော-၆ ထပ်ရှိ ကာမာဝစရနတ်အပေါင်းကို၊ (ဂဟိတော)၊ သဗြဟ္မ
ကဂ္ဂဟဏေန-သဗြဟ္မကသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝါ-သဗြဟ္မကံ၌တည်သော ဗြဟ္မသဒ္ဓါဖြင့်၊
ရူပိဗြဟ္မလောကော-ရုပ်ရှိသောဗြဟ္မာအပေါင်းကို၊ ဝါ-ရူပဗြဟ္မာအပေါင်းကို၊
(ဂဟိတော)၊ သဿမဏဗြာဟ္မဏျာဒိဂ္ဂဟဏေန-သဿမဏဗြာဟ္မဏီအစရှိသော
သဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝါ-သဿမဏဗြာဟ္မဏီစသည်၌ တည်သော သမဏဗြာဟ္မဏအစရှိသော
သဒ္ဓါဖြင့်၊ စတု ပရိသဝသေန-၄ ပါးသော ပရိသတ်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ (မနုဿ
လောကော-လူအပေါင်းကို၊ ဂဟိတော)၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ သမ္မုတိဒေဝေဟိ-သမ္မုတိ
နတ်တို့နှင့်၊ သဟ-တက္ကမနုဿလောကော (ဂဟိတော)၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ အဝသေသ
သဗ္ဗ သတ္တလောကော-ကြွင်းသောအလုံးစုံသော သတ္တလောကကို၊ (ဂဟိတော)။

အပိစ-သည်သာမကသေး၊ ဧတ္ထ-ဤ သဒေဝကံအစရှိသော သဒ္ဓါတို့တွင်၊
သဒေဝကဝစနေန-သဒေဝကံသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒတော-မြတ်သောဂတိကို
ပိုင်းခြားခြင်းအားဖြင့်၊ သဗ္ဗဿာပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ လောကဿ-လောက
၏၊ ဝါ-ကို၊ သစ္စိကတဘာဝံ-မျက်မှောက်ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ အာဟ-
မိန့်တော်မူပြီ၊ တတော-ထို သဒေဝကံပုဒ်မှနောက်၌၊ ယေသံ-အကြင်သူတို့၏၊
(ဝိမတိ-တွေးတောခြင်းသည်)၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ (ကိ-အဘယ်သို့ဖြစ်သနည်း)၊
မာရော-မာရ်နတ်သည်၊ မဟာနုဘာဝေါ-ကြီးသော အာနုဘော်ရှိ၏၊ ဆ ကာမာ
ဝစရိဿရော-၆ ထပ်ရှိ ကာမာဝစရနတ်တို့ကို အစိုးရ၏၊ ဝသဝတ္ထိ-မိမိအလို၌
ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ဝါ-မိမိအလိုသို့ လိုက်စေနိုင်၏၊ သောပိ-ထို မာရ်နတ်မင်းကိုလည်း၊
ဧတေန-ဤမြတ်စွာဘုရားသည်၊ သစ္စိကတော ကိ-မျက်မှောက်ပြုအပ်လေသလော၊
ဣတိ-သို့၊ (ဝိမတိ-သည်၊ အဟောသိ-ပြီ)၊ တေသံ-ထိုသူတို့၏၊ ဝိမတိ-တွေးတော
ခြင်းကို၊ ဝိမမန္တော-ပယ်ဖျောက်လျက်၊ သမာရကန္တိ-သမာရကံဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ။

အဝသေသ၊ပေ၊ လောကောဝါ။ ။“ဝသေသသဗ္ဗ သတ္တလောကော ဝါ”၌ ဝါသည်
မနုဿလောကောကို ဝိကပ်ပြုသောကြောင့် “စတုပရိသဝသေန၊ သမ္မုတိ ဒေဝေဟိဝါ သဟ”
တို့ကို လိုက်စေ၍ တစ်နည်း အနက်ပေးနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝါ-တစ်နည်း၊ စတုပရိသဝသေန-
ဖြင့်၊ အဝသေသသဗ္ဗသတ္တလောကော-ကို၊ ဂဟိတော၊ “ဝါ-တစ်နည်း၊ သမ္မုတိဒေဝေဟိ-
တို့နှင့်၊ သဟ၊ အဝသေသသဗ္ဗသတ္တလောကော-ကို၊ ဂဟိတော-ပြီ”ဟု ပေးပါ။

တတော၊ပေ၊ မာရော။ ။သဒေဝကံသဒ္ဓါဖြင့် အထက်ဆုံး အရူပဗြဟ္မာနှင့်တက္ကဖြစ်သော
တစ်လောကလုံးကို သိမ်းကျုံးနိုင်သောကြောင့် တစ်လောကလုံး မျက်မှောက်ပြုနိုင်ကြောင်းကို
ပြသော်လည်း၊ မာရ်နတ်သည် သူနည်းနှင့်သူ တန်ခိုးအလွန်ကြီးရကား ထိုမာရ်နတ်ကိုကော
မျက်မှောက်ပြုနိုင်ပါလေရဲ့လော”ဟု တွေးတောဖွယ်ရှိပုံကို ပြလို၍ “တတော၊ပေ၊ မာရော”
စသည်ကို မိန့်သည်။ [တတောတိ ပဌမပဒတော ပရံ အာဟာတိ သမ္ပန္နန္တော-ဋီကာသစ်။]

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ ယေသံ-တို့၏၊ (ဝိမတိ-သည်)၊ အဟောသိ၊ (ကိံ)၊
 ဗြဟ္မာ-မဟာဗြဟ္မာသည်၊ မဟာနုဘာဝေါ-၏၊ ဧကင်္ဂလိယာ-လက်တစ်ချောင်းဖြင့်၊
 ဧကသ္မိံ စက္ကဝါဠသဟဿေ-တစ်ထောင်သော စက္ကဝါဠာ၌၊ အာလောကံ-အရောင်
 အလင်းကို၊ ဖရတိ-ဖြန့်နိုင်၏၊ ဒွိဟိ-ကုန်သော၊ အင်္ဂုလိဟိ-တို့ဖြင့်၊ ဒွိသု စက္ကဝါဠ
 သဟဿေသု-တို့၌၊ အာလောကံ ဖရတိ၊ (ဤအတိုင်းဖော်ပါ၊) ဒသဟိ-ကုန်သော၊
 အင်္ဂုလိဟိ-တို့ဖြင့်၊ ဒသသု စက္ကဝါဠသဟဿေသု-တစ်သောင်းသောစက္ကဝါဠာတို့၌၊
 အာလောကံ ဖရတိ၊ အနတ္တရံ-အတုမရှိမြတ်သော၊ ဈာနသမာပတ္တိသုခံစ-ဈာန်
 သမာပတ်ချမ်းသာကိုလည်း၊ ပတိသံဝေဒေတိ-ခံစားနိုင်၏၊ သောပိ-ထို မဟာဗြဟ္မာ
 ကိုလည်း၊ သစ္စိကတော ကိံ-လော၊ ဣတိ-သို့၊ (ဝိမတိ-သည်၊ အဟောသိ)၊ တေသံ
 ဝိမတိံ ဝိမမန္တော၊ သဗြဟ္မကန္တိ-သဗြဟ္မကံဟူ၍၊ အာဟ။

တတော-ထို သဗြဟ္မကံဟူသော ပုဒ်မှနောက်၌၊ (အာဟန္တိစပ်)၊ ယေ-အကြင်
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ စိန္တေသု-ကြံကြကုန်ပြီ၊ [“စိန္တေယျ-ကြံကုန်ရာ၏”ဟုလည်း
 မူကွဲရှိ၏၊ အထက်၌ “အဟောသိ”ဟု ရှိခဲ့သောကြောင့် “စိန္တေသု”ဟုရှိမှ ရှေ့နောက်
 ညီမည်။] (ကိံ-နည်း)၊ ပုထု-များစွာကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ-ရသေ့ပုဏ္ဏား
 တို့သည်၊ သာသနဿ-သာသနာတော်၏၊ ပစ္စတ္ထိကာ-ဆန့်ကျင်ဘက်ကို အလိုရှိကြ
 ကုန်၏၊ တေပိ-ထို ရသေ့ပုဏ္ဏားတို့ကိုလည်း၊ သစ္စိကတော ကိံ-မျက်မှောက်ပြုအပ်
 ကုန်လေသလော၊ ဣတိ (စိန္တေသု)၊ [“သမဏ”အရ သာသနာတော်ဝန်ထမ်း
 ရဟန်းကို မယူရ၊ ရသေ့ကိုသာ ယူရသည်။] တေသံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဝိမတိံ-
 တွေးတောခြင်းကို၊ ဝိမမန္တော-ပယ်ဖျောက်လျက်၊ (ပယ်ဖျောက်သည့်အနေအားဖြင့်)၊
 သဿမဏ ဗြာဟ္မဏိံ ပဇံတိ-သဿဗြာဟ္မဏိံ ပဇံဟူ၍၊ အာဟ။

ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ဥက္ကဋ္ဌုက္ကဋ္ဌာနံ-မြတ်ကုန် မြတ်ကုန်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဝါ-
 တို့ကို၊ သစ္စိကတဘာဝံ-မျက်မှောက်ပြုအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ပကာသေတွာ-
 ထင်ရှားပြတော်မူပြီး၍၊ အထ-ထိုမှနောက်၌၊ သမ္မုတိဒေဝေ-သမ္မုတိနတ်ဟူသော
 မင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အဝသေသမနုဿေစ-သမ္မုတိနတ်မှကြွင်းသော လူတို့ကို
 လည်းကောင်း၊ ဥပါဒါယ-ဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဝသေန-မြတ်သော ဂတိ
 ကို ပိုင်းခြားခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်၊ သေသ သတ္တလောကဿ-ကြွင်းသော
 သတ္တလောက၏၊ ဝါ-ကို၊ သစ္စိကတဘာဝံ-မျက်မှောက်ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၊
 ပကာသေန္တော-ထင်ရှားပြလျက်၊ (ထင်ရှားပြသည့်အနေအားဖြင့်)၊ သဒေဝမနုဿန္တိ-

ဧကင်္ဂလိယာ။ ။ “မဟာနုဘာဝေါ”အရ တန်ခိုးကြီးပုံကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသလောက်မျှ
 ထုတ်ပြလို၍ “ဧကင်္ဂလိယာ၊ပေ၊ အာလောကံ ဖရတိ”ဟုမိန့်သည်။ [ဧကင်္ဂလိယာတိ အာဒိ
 ဧကဒေသေန မဟာနုဘာဝတာဒဿနံ၊-ဋီကာသစ်။]

ဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ၊ အယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ-ဤသဒေဝကံ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့၌၊ ဘာဝါနုက္ကမော-သူတစ်ပါးတို့၏ အလိုအားဖြင့် ပုဒ်တို့၏အစဉ်တည်း။

ပန-ဝါဒန္တရကား၊ ပေါရာဏာ-ရှေး၌ဖြစ်ပေါ်၊ ဆရာတော်တို့သည်၊ အာဟု- မိန့်တော်မူကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ)၊ သဒေဝကံတိ-သဒေဝကံဟူသည်ကား၊ ဒေဝေဟိ- အရူပဗြဟ္မာတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ-တကွ၊ (ဝတ္ထမာနံ-ဖြစ်သော၊) အဝသေသလောကံ-

ဘာဝါနုက္ကမော။ ။ဘာဝသဒ္ဓါသည် “ဘာဝေါ ပဒတ္ထေ သတ္တာယ၊ မဓိပ္ပါယ ကြိယာသုစ” ဟူသော အဘိဓာန် (၈၀၇)လာ အနက်တို့တွင် အဓိပ္ပါယ(အလို)အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “ဘာဝဝသေန(ပရေသံ အဇ္ဈာသယဝသေန) သဒေဝကန္တိ အာဒိနံ ပဒါနံ အနုက္ကမော”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဤ၌ ဘာဝကို “အဇ္ဈာသယ”(အလိုဆန္ဒ)ဟု ဖွင့်၏၊ [ဘာဝေန-သူတစ်ပါးတို့၏ အလိုအားဖြင့်+အနုက္ကမော-သဒေဝကံစသော ပုဒ်တို့၏ အစဉ်တည်း၊ ဘာဝါနုက္ကမော-စဉ်။]

ဆိုလိုရင်းကား-“အဘယ်ကြောင့် သဒေဝကံပုဒ်ကို ဦးစွာ ဟောတော်မူရသနည်း”ဟု မေးလိုသော ဘာဝ(အလို)သည် တရားနာသူတို့မှာ ဖြစ်၏၊ ထိုအလိုကို ဖြေသောအားဖြင့် “သဒေဝကဝစနေန ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒတော သဗ္ဗဿ လောကဿ သန္တိကတဘာဝံ အာဟ”ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်သည်၊ “ဥက္ကဋ္ဌ ပရိစ္ဆေဒအားဖြင့် ဒေဝအရ အရူပဗြဟ္မာကိုယူပြီးလျှင် ထိုဗြဟ္မာကြီး ကို ပမာနပြု၍ အလုံးစုံသောလောကကို မျက်မှောက်ပြုတော်မူနိုင်ကြောင်းကို သဒေဝကံသဒ္ဓါက ပြနိုင်သောကြောင့် သဒေဝကံသဒ္ဓါကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူပါသည်”ဟုလို။

သမာရကံ စသည်။ ။ထို့နောက် “မာရ်နတ်မင်းကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်လေသလော”ဟု လည်းကောင်း “ဗြဟ္မာမင်းကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်လေသလော”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဆန့်ကျင်ဘက်လုပ်နေကြသော သမဏဗြာဟ္မဏတို့ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်လေသလော”ဟု လည်းကောင်း “လူမင်းများနှင့် လူအများကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်လေသလော”ဟုလည်းကောင်း တွေးတောသော အလိုသည်ဖြစ်၏၊ ထိုအလိုအားလျော်စွာ မေးဖွယ်တို့ကို ဖြေဆိုသည့်အနေ အားဖြင့် သမာရကံစသော ပုဒ်များကို အစဉ်အတိုင်း ဟောတော်မူရပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဤ ဘာဝါနုက္ကမောနှင့် ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌လာသော အနုသန္တိက္ကမော သည် အဓိပ္ပါယ်သဘောသွားအားဖြင့် အတူပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့်ပင် ဋီကာသစ်၌ “ဘာဝဝသေန အနုသန္တိက္ကမောဝါ ဘာဝါနုက္ကမော”ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် “အယမေဝ ဝါ ပါဌော-အနုသန္တိက္ကမော သည်ပင် ပါဌ်ရင်း”ဟုလည်း ဖွင့်သည်။

သဒေဝကံ။ ။“သဟ+ဒေဝေဟိ ယော ဝတ္တတီတိ သဒေဝကော”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုရာ၌ “ယော-အကြင် ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပလောကသည်”ဟု စွဲသောအခါ “သဒေဝကော”အရ ဒေဝနှင့်တကွဖြစ်သော ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပလောကအားလုံးရ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ အဝသေသလောကံ”ဟုဖွင့်သည်၊ သမာရကံ သဗြဟ္မကံ၌လည်း နည်းတူ။ [တတ္ထ အညပဒေန နိရုဝသေသသတ္တလောကဿ ဂဟိတတ္တာ သဗ္ဗတ္ထ (အလုံးစုံသော ၃-ပုဒ်လုံး၌) အဝသေသလောကံ အနဝသေသပရိယာဒါနံ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။]

ကြွင်းသောလောကကို၊ သမာရကံတိ-ကာ၊ မာရေန-မာရ်နတ်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ (ဝတ္တမာနံ)၊ အဝသေသလောကံ-ကို၊ သဗြဟ္မကံတိ-ကာ၊ ဗြဟ္မေဟိ-ရူပဗြဟ္မာတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ (ဝတ္တမာနံ)၊ အဝသေသလောကံ-ကို၊ [အဘိညာဓသည်ဉ္စပ။] ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ သဗ္ဗေပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ တိဘူပဂေ-ဘုံ ၃-ပါးသို့ကပ်ရောက်ကုန်သော၊ သတ္တေ-သတ္တဝါတို့ကို၊ တိဟိ-၃ ပါးကုန်သော၊ အာကာရေဟိ-အခြင်းအရာတို့ဖြင့်၊ တိသု-၃ ပါးကုန်သော၊ ပဒေသု-သဒေဝကံ အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊ ပက္ခိပိတ္တာ-ထည့်၍၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ ဒွိဟိ-၂ ပါးကုန်သော၊ ပဒေဟိ-တို့ဖြင့်၊ ပရိယာဒိယန္တော-ထက်ဝန်းကျင် ယူတော်မူလိုသည်၊ ဝါ-သိမ်းကျုံး၍ယူတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သဿမဏ၊ပေ၊ မနုဿံတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ပဉ္စဟိ-၅ ပါးကုန်သော၊ ပဒေဟိ-တို့ဖြင့်၊ တေန တေန အာကာရေန-ထိုထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တေ ဓာတုကမေဝ-၃ ပါးသော ဓာတ်ကိုသာ၊ ပရိယာဒိန္န-ထက်ဝန်းကျင်ယူအပ်ပြီ၊ ဝါ-သိမ်းကျုံး၍ယူအပ်ပြီ၊ ဣတိ (အာဟ)။

တိဘူပဂေ။ ။ကာမဘဝ၊ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝကို “တိဘဝ”ဟု ဆိုသည်။ တိဘဝ+ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ တိဘူပဂါ၊ ကာမဘဝသို့ ကပ်ရောက်ကုန်သော သတ္တဝါတို့ကို “သမာရကံ” ပုဒ်၌လည်းကောင်း၊ ရူပဘဝသို့ကပ်ရောက်သော သတ္တဝါတို့ကို “သဗြဟ္မကံ”ပုဒ်၌လည်းကောင်း၊ အရူပဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော သတ္တဝါတို့ကို “သဒေဝကံ”ပုဒ်၌လည်းကောင်း ထည့်ထားသည်ကို “တိသု ပဒေသု ပက္ခိပိတ္တာ”ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် “သဒေဝကံ”၌ ဒေဝအရ အပရောနယော၌ ဖွင့်ပြခဲ့သော အရူပဗြဟ္မာကို ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒအားဖြင့် ယူပါ။

မှတ်ချက်။ ။“ဒေဝ”အရ အောက် နတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းကိုယူလျှင် “သဒေဝကံ သမာရကံ”၂-ပုဒ်ဖြင့် ကာမဘူပဂ သတ္တဝါတို့ကိုသာ ယူရာရောက်သောကြောင့် “တိဟာ ကာရေဟိ တိသုပဒေသု ပက္ခိပိတ္တာ”ဟူသော စကားနှင့် မထပ်မံဘဲရှိလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် သဒေဝကံ၌ “ဒေဝ”အရ အရူပဗြဟ္မာကို ယူသင့်ပါသည်။

တိဟာကာရေဟိ။ ။“၃-ပါးသော အခြင်းအရာ”ဟူသည် ဒေဝတို့နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာ၊ မာရနှင့်တကွဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ၊ ဗြဟ္မာတို့နှင့်တကွဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာတို့တည်း။ ဤလောကကြီးသည် “ဒေဝတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်၊ မာရနှင့်လည်း တကွဖြစ်၊ ဗြဟ္မာတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သည်”ဟူလို။ [တိဟာကာရေဟိတိ ဒေဝမာရ ဗြဟ္မသဟိတတာ သင်္ခါတေဟိ တိဟိ ပကာရေဟိ၊-ဋီကာ။]

တေ ဓာတုကမေဝ။ ။တိဿော+ဓာတုယော တိဓာတုကံ၊ တိဓာတုကံယေဝ တေဓာတုကံ (သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်း)၊ “၃-ပါးသော ဓာတ်”ဟူသည် ကာမလောကဓာတ်၊ ရူပလောကဓာတ်၊ အရူပလောကဓာတ်ဟု ခေါ်အပ်သော သြကာသလောကတည်း။ ထို့ကြောင့် “သဒေဝကံ စသည်တို့အရ သြကာသလောကလည်း ရ၏”ဟု သိပါ။ [တိဘူပဂေ သတ္တေတိ ဝတွာ (သတ္တလောကကို ဆိုပြီး၍) တေ ဓာတုကမေဝတိ ဝဒန္တော သြကာသလောကေန သဒ္ဓိံ သတ္တလောကော ဂဟိတောတိ ဒဿေတိ၊-ဋီကာသစ်။]

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ သယံ၊ပေ၊ ပဝေဒေတီတိ ဧတ္ထ-သယံ၊ပေ၊ ပဝေဒေတီ ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ သယန္တိ-သယံဟူသည်ကား၊ သာမံ-ကိုယ်တော်တိုင်၊ အပရ နေယျော-သူတစ်ပါးတို့ မသိစေအပ်သည်၊ ဝါ-သူတစ်ပါးတို့ ဆောင်ပြုအပ်သော တရားမရှိသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ အဘိညာတိ-ကား၊ အဘိညာယ-ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူ၍၊ အဓိကေန-လွန်ကဲသော၊ ဉာဏေန-သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ဖြင့်၊ ဉတွာ-သိတော်မူ၍၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကားအနက်။

အပရနေယျော။ ။“အပရေဟိ အနဘိဇာနာပေတဗ္ဗော”ဟု ဋီကာသစ်ဖွင့်၏၊ “နေယျော၌ နိဓာတ်သည် သိခြင်းအနက်ဟော၊ ကာရိတ်ကြေ၊ ဣပစ္စည်း”ဟု ကြံစေလိုဟန်တူ၏၊ ဤ အတိုင်းလည်း အနက်ပေးရိုးရှိ၏၊ [“အတ္ထဿ+ဒန္နယတာ”ဟူသော ကစ္စည်း ပဌမဆုံးသုတ် အဖွင့်၌ “မကောင်းသဖြင့် သိအပ်သည်၏အဖြစ်သည်”ဟုပင် ပေးကြ၏။]

တစ်နည်း။ ။ဒုကအင်္ဂုတ္တရ၊ ပဌမံ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ် အဋ္ဌကထာ၌ “အတ္ထောပိ ဒန္နယော”ကို အဋ္ဌကထာနာမ ဒန္နယာ ဒန္နိဟာရာ”ဟုဖွင့်၏၊ ဒန္နိဟာရာသည် ဒန္နယာ၌ နိဓာတ်၊ ခပစ္စည်း၏ “ဆောင်အပ်”ဟူသော အနက်ကို ဖွင့်သောအဖွင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌လည်း “နိတဗ္ဗောတိ နေယျော၊ [ဣပစ္စည်း၊ ယတစ်လုံးလာ။] ပရေဟိ+နေယျော ပရနေယျော၊ နတ္ထိ+ပရနေယျော ယဿာတိ အပရနေယျော-သူတစ်ပါးတို့ ဆောင်ပြုအပ်သော တရားမရှိ (သူတစ်ပါးတို့က ဆောင်ပြုမှသိသူ မဟုတ်၊ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သိသူ)”ဟု အဓိပ္ပါယ် မှန် ထွက်နိုင်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဤအဓိပ္ပါယ်အတိုင်းဆိုလျှင်“အတ္ထဿ ဒန္နယတာ”၌ “အတ္ထဿ-အနက် ၏၊ ဝါ-ကို၊ ဒန္နယတာ-မကောင်းသဖြင့် ဆောင်အပ်သည်၏အဖြစ်သည်”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဧသေဝ နယော”၌ “ဧသေဝ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်ပင်၊ နယော-အနက်အဓိပ္ပါယ် ကို ဆောင်ကြောင်းနည်းတည်း”ဟုလည်းကောင်း ပေးသင့်ပါသည်။

သယံ အဘိညာ။ ။ဤပုဒ်ကို ဗြဟ္မဇာလသုတ်၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက သဿတဝါဒ၌ “အဘိ ဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန”ဟူသော ဖွင့်ခဲ့၏၊ ဉတွာ”ဟု မပါ၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဘိညာ၌ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယဖြစ်သော ယအက္ခရာ ကြေသည်ဟု ကြံခဲ့ရသည်၊ ဤ၌ကား “တွာ၏ ကာရိယ ယအက္ခရာကြေသည်”ဟု မှတ်ပါ။

အဘိညာအရကိုလည်း အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ကောက်သောနည်း၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကို ကောက်သောနည်းအားဖြင့် ၂-နည်းပြခဲ့ရသည်၊ ထိုသို့ ၂-နည်းပြရခြင်းမှာ ထိုနေရာ၌ “ယေ ဓမ္မေ”ဟူသော ကံပုဒ်က သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ကို ရသောကြောင့် “အဘိညာ သန္တိကတွာ- ထူးကဲသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကြောင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ဂုဏ်တို့ကို မျက်မှောက်ပြု၍” ဟုလည်းကောင်း၊ ထူးကဲသော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တော်ဖြင့် သဗ္ဗညုတာဉာဏ်တော်ဂုဏ်တို့ကို မျက်မှောက်ပြု၍ ဟုလည်းကောင်း အဓိပ္ပါယ်ရသောကြောင့် သူနေရာနှင့် သူဖွင့်ရခြင်းတည်း၊ ဤ၌ကား ကံပုဒ်က “လောက၊ပဇာ”ဖြစ်သောကြောင့် “ထူးကဲလွန်မြတ်သော သဗ္ဗညုတာဉာဏ် တော်ဖြင့် လောကကိုလည်းကောင်း၊ ပဇာကိုလည်းကောင်း သိတော်မူ၍”ဟု အဓိပ္ပါယ်ယူရသည်။

သန္တိကတွာတိ-ကား၊ ပစ္စက္ခ-မျက်မှောက်ကို၊ ကတွာ-၍၊ ဧတေန-ဤသန္တိ
 ကတွာဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ အနုမာနာဒိပဋိက္ခေပေါ-အနုမာနအစရှိသော သိခြင်းကို
 ပယ်ခြင်းသည်၊ ဝါ-ကို၊ ကတော-ပြုအပ်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ပဝေဒေတိတိ-
 ဟူသည်ကား၊ ဗောဓေတိ ဉာပေတိ-သိစေတော်မူ၏၊ ပကာသေတိ-ထင်ရှားပြတော်
 မူ၏။

သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ၊ပေ၊ ပရိယောသာနကလျာဏန္တိ-ကား၊
 နောဘဂဝါ-သည်၊ သတ္တေသု-သတ္တဝါတို့၌၊ ကာရညတံ-သနားခြင်းရှိတော်မူသည်
 ၏အဖြစ်ကို၊ ပတိစ္စ-စွဲ၍၊ အနုတ္တရံ-အတူမရှိမြတ်သော၊ ဝိဝေကသုခံ-ဝိဝေက
 ချမ်းသာကို၊ ဝါ-ဖလသမာပတ်ချမ်းသာကို၊ ဟိတွာပိ-စွန့်တော်မူ၍လည်း၊ ဓမ္မံ-တရား
 ကို၊ ဒေသေတိ-ဟောတော်မူ၏၊ တဉ္စ-ထိုတရားတော်ကိုလည်း၊ အပ္ပဝါ- အနည်းငယ်
 ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဗဟုံဝါ-များစွာကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဒေသေန္တော-ဟော
 တော်မူလသော်၊ အာဒိကလျာဏဒိပ္ပကာရမေဝ-အာဒိကလျာဏအစရှိသော အပြားရှိ
 အောင်သာလျှင်၊ ဒေသေတိ-၏၊ အာဒိမ္ပိပိ-အစ၌လည်း၊ ကလျာဏံဘဒ္ဒကံ-
 ကောင်းသည်ကို၊ အနဝဇ္ဇမေဝ-အပြစ်မရှိသည်ကိုသာလျှင်၊ ကတွာ-၍၊ ဒေသေတိ-
 ၏၊ မဇ္ဈေပိ-အလယ်၌လည်း၊ (ကလျာဏံဘဒ္ဒ-ကို၊ အနဝဇ္ဇမေဝ-လျှင်၊ ကတွာ
 ဒေသေတိ၊) ပရိယောသာနေပိ-အဆုံး၌လည်း၊ ကလျာဏံဘဒ္ဒ-ကို အနဝဇ္ဇမေဝ-
 လျှင်၊ ကတွာ ဒေသေတိ၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ [ဤပုဒ်များ၏ အဖွင့်ကိုလည်း
 ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ ဝေရဉ္စကဏ္ဍ၌ ပြထားပြီ။]

တတ္ထ-ထို သော ဓမ္မံ ဒေသေတိအစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ ဒေသနာယံ-ပရိယတ္တိ
 ဒေသနာတော်၏၊ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာသနံ-အစအလယ်အဆုံးသည်၊ အတ္ထိ-၏၊
 သာသနဿ-ပဋိပတ်သာသနာတော်၏၊ (အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာသနံ-သည်၊) အတ္ထိ-၏၊
 တာဝ-သာသနမှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌာယ-ညွှန်ပြအပ်သော၊) ဒေသနာယံ-ပရိယတ္တိ
 ဒေသနာတော်၏၊ (အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာသနံ-ကို၊ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊) စတုပ္ပဒိကာပိ-
 လေးပါဒရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဂါထာယ-ဂါထာ၏၊ ပဌမပါဒေါ-သည်၊ အာဒိနာမ-
 အစမည်၏၊ [ဤ ပိသဒ္ဓါအတွက် အယူအဆအမျိုးမျိုးကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာ
 ဋီကာ၌ ကြည့်ပါ။]

ဒေသနာယံ။ ။ “ဒေသကာယတ္ထေန အာဏာဒိဝိဓိနာ အတိသဇ္ဇနံ ပဗောဓနံ ဒေသနာတိ
 သာ ပရိယတ္တိဓမ္မဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ [ဋီကာဖွင့်အဓိပ္ပါယ်ကို “ဒေသနာသာသန
 ကထာဘေဒံ” အဖွင့် ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။] ဆိုလိုရင်းကား-“အာဏာစသော
 အစီအရင်ဖြင့် ဝေနေယျတို့အား တရားပေးခြင်း၊ (သိအောင်ဟောပြောခြင်း)ကို “ဒေသနာ” ဟု
 ခေါ်ရသည်-ဟူလို၊ ဟောအပ်သော ပရိယတ်တရားရအောင်ကား “ဒေသီယတေတိ ဒေသနာ” ဟု
 ကမ္မသာနေပြပါ။

တတော-ထို ပဌမပါဒမှနောက်၌၊ ဒွေ-နှစ်ပါဒတို့သည်၊ မဇ္ဈနာမ-အလယ် မည်၏၊ အန္တေ-အဆုံး၌၊ ဧကော-တစ်ပါဒသည်၊ ပရိယောသာနနာမ-အဆုံးမည်၏၊ ဧကာနုသန္ဓိကဿ-တစ်ခုသော အနုသန္ဓေရှိသော၊ သုတ္တဿ-သုတ်၏၊ နိဒါနံ- နိဒါန်းသည်၊ အာဒိ-အစမည်၏၊ ဣဒမဝေါစာတိ-ဣဒမဝေါစ အစရှိသော စကား ရပ်သည်၊ ပရိယောသာနံ-အဆုံးမည်၏၊ ဥဘိန္တံ-အစ အဆုံး ၂-ပါးတို့၏၊ အန္တရာ- အကြားသုတ္တန်သည်၊ မဇ္ဈ-အလယ်မည်၏၊ အနောကာနုသန္ဓိကဿ-တစ်ပါးမက များစွာသော အနုသန္ဓေရှိသော၊ သုတ္တဿ-သုတ်၏၊ ပဌမာနုသန္ဓိ-ပဌမအနုသန္ဓေ သည်၊ အာဒိ-၏၊ အန္တေ-အဆုံး၌၊ အနုသန္ဓိ-အနုသန္ဓေသည်၊ ပရိယောသာနံ-၏၊ မဇ္ဈေ-အလယ်၌၊ ဧကောဝါ-တစ်ခုသော အနုသန္ဓေသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဒွေဝါ- ၂-ခုသော အနုသန္ဓေသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဗဟူဝါ-များစွာသော အနုသန္ဓေ သည်သော်လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈမေဝ-အလယ်ချည်းသာတည်း။...ပန-ကား၊ သာသနဿ-ပဋိပတ္တိသာသနာတော်၏၊ သီလသမာဓိ ဝိပဿနာ-သီလ, သမာဓိ,

သာသနဿ ပန။ ။[ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာနှင့် ဤအဋ္ဌကထာသည် ဤနေရာ၌ ဖွင့်ပုံချင်းမတူပါ၊ ထို့ကြောင့် အဓိပ္ပါယ်လည်း အနည်းငယ်ကွဲပါသည်။] “သာသန”ဟူသည် အဆုံးအမတော်တည်း၊ ထို အဆုံးအံသည် အဆုံးအမခံရသော သာသိတဗ္ဗပုဂ္ဂိုလ်၌ တည်၏၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များကို အပြစ်အားလျော်စွာ ဆုံးမခြင်းဟူသော ယထာပရာဓ သာသနစသည်ဖြင့် ၃-မျိုးကွဲပြားပုံကို “ဒေသနာသာသနကထာဘောဒံ”အဖွင့် ပါရာဇိကဏ် နိဒါန်း ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။

သာသန၏ အရကောက်။ ။သာသိတဗ္ဗပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုသာသန (အဆုံးအမ)တော်ကို လိုက်နာ၍ မိမိ၌ရှိသော ဓိလေသာအပြစ်များကို တဒင်္ဂပဟာန် စသည်ဖြင့် ပယ်ရှားရ၏၊ ထို ပယ်ရှားကြောင်းအကျင့်ကား ပဋိပတ်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့်“သာသန”အရ ပဋိပတ္တိသာသနာ ကို ယူစေလိုသောကြောင့် “သာသနဿ ပန သီလသမာဓိ ဝိပဿနာ အာဒိနာမ”စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။ [တံ (ထိုသာသနကို) ပဋိပတ္တိဓမ္မဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ အာဟ-သီလ သမာဓိ ဝိပဿနာတိ အာဒိ-ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ထို ပဋိပတ်၏ အကျိုးဖြစ်သော ပဋိဝေဓကို မဇ္ဈေကလျာဏ, ပရိယောသာန ကလျာဏ အဖြစ်ဖြင့် ယူလတ်ဖြစ်သောကြောင့် ထို ပဋိဝေဓသာသနာကိုလည်း သာသနအရံ၌ ကာရဏုပစာရအားဖြင့် ယူပြီးဟုပင် မှတ်ပါ။

ဝိမတိဋီကာ။ ။ဝိမတိ ဋီကာ၌ကား “သာသနဓမ္မောတိ ပဋိပတ္တိပဋိဝေဓ သာသနဿ ပကာသကော ပရိယတ္တိဓမ္မော”ဟု ဖွင့်၏၊ ထို၌ “သာသန”အရ ပဋိပတ္တိ ပဋိဝေဓကို ကောက်၍ “ဓမ္မ”အရ ပရိယတ္တိဓမ္မကို ကောက်၏၊ ထို ဝိမတိအလို ဤ“သာသနဿ”အရံ၌ လည်း ပဋိပတ္တိ ပဋိဝေဓ ၂-မျိုးလုံးပင် ယူစေလိုဟန်တူသည်၊ ထိုသို့ ယူလျှင်လည်း မင်သည် သာသနာတော်၏အလယ်၊ ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သည် သာသနာတော်၏ အဆုံးဟူသော စကားနှင့် ထပ်မံပေသည်သာ။

ဝိပဿနာသည်။ အာဒိနာမ-၏။ စ-သာဓကကား။ ကောစာဒိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၊ သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓိံ၊ ဒိဋ္ဌိစ ဥဇုကာတိ-ဟူသော၊ ဧတံ(သုတ္တံ)-ဤပါဠိတော်ကို၊ (ဘဂဝတာ)ဝိ-သည်လည်း၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [ကုသလာနံ-ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-အပြစ်မရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ-တရားတို့၏၊ အာဒိ-အစသည်၊ ကောစ-နည်း၊ သုဝိသုဒ္ဓိံ-အလွန် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊ သီလဉ္စ-သီလသည်လည်းကောင်း၊ ဥဇုကာ-ဖြောင့်မှန်သော၊ ဒိဋ္ဌိစ-ကမ္မဿကတာဉာဏ်ဟူသော ဒိဋ္ဌိသည်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော ဒိဋ္ဌိသည်လည်းကောင်း၊ (ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၊ အာဒိ-အစတည်း၊) ပန-ကား၊ အတ္ထိ၊ပေ၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါတိ-ဟူ၍၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝုတ္တော-ဟောတော်မူအပ်သော၊ အရိယမဂ္ဂေါ-အရိယမဂ်သည်၊ မဇ္ဈိနာမ-၏။ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တထာဂတေန-သည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ-ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်သော၊ မဇ္ဈိမာပဋိပဒါ-မဇ္ဈိမပဋိပတ် အကျင့်မြတ်သည်၊ အတ္ထိ-၏။]

သီလ၊ပေ၊ အာဒိနာမ။ ။ဘုရား အဆုံးအမတော်၏ ပြည့်စုံခြင်း (အကျိုးရ)ဟူသည် ဈာန် မဂ်ဖိုလ်ဟူသော ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မတည်း၊ ထို ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ၏ အကြောင်းရင်းမှာ သီလ သမာဓိ ပညာသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် “သီလ သမာဓိ ဝိပဿနာပညာကို သာသနာ၏ အစ”ဟု ဆိုသည်။ [သီလသမာဓိဝိပဿနာ အာဒိနာမ၊ သာသနသမ္ပတ္တိဘူတာနံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာနံ မူလဘာဝတော၊-ဋီကာသစ်။]

ကောစာဒိ၊ပေ၊ ဥဇုကာ။ ။[မဟာဝဂ္ဂ၊ သတိပဋ္ဌာနသံယုတ်၊ အဗ္ဗပါလိဝဂ် ၃-သုတ်တည်း။] ကုသလာနံ ဓမ္မာနံကို “အနဝဇ္ဇဓမ္မာနံ”ဟု ဋီကာတို့ဖွင့်ကြ၏၊ ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် အနဝဇ္ဇအနက်ကို ယူပါ-ဟူလို၊ မှန်၏-သီလနှင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် ကုသိုလ် ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မတို့၏ အစသာမက၊ ကြိယာဖြစ်သော ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မတို့၏လည်း အစဖြစ်သည်။

သီလဉ္စ၊ပေ၊ ဒိဋ္ဌိစ။ ။ထို အဋ္ဌကထာ၌ “ဒိဋ္ဌိတိ ကမ္မဿကတာဒိဋ္ဌိ”ဟုဖွင့်၏၊ ဤ၌ကား ရှေ့ သာဓုစကားနှင့်လိုက်အောင် “ဒိဋ္ဌိ”အရ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ယူကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဒိဋ္ဌိစ”ကို ဝိပဿနာ၏ သာဓကအဖြစ်ဖြင့် ပြသည်၊ ဤ သာဓကပါဠိတော်ဝယ် သီလနှင့် ဒိဋ္ဌိ (အစနှင့် အဆုံး)ကိုသာ တိုက်ရိုက်ပြ၏၊ ထိုသို့ပြသဖြင့် အလယ်ဖြစ်သော သမာဓိကို မိဂပဒဝဋ္ဌနည်း၊ အာဒိအန္တဒီပကနည်းအားဖြင့် ပြပြီးဖြစ်တော့၏၊ ဋီကာသစ်၌ကား အဝိနာဘာဝနည်းဖြင့် သမာဓိကိုယူပါ-ဟု ဆို၏။ [ဒိဋ္ဌိတိ ဝိပဿနာ၊ အဝိနာဘာဝတော ပနေတ္ထ သမာဓိဂ္ဂဟဏံ၊-ဋီကာသစ်။]

အတ္ထိ၊ပေ၊ မဇ္ဈိနာမ။ ။[မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်၊ (သုတ်ရှာမတွေ့။)] အန္တဒ္ဓယဟုဆိုအပ်သော ကာမသုခလ္လိကအကျင့်၊ အတ္တကိလမထာနုယောဂအကျင့် ၂-ပါးမှ ကင်းခြင်းကြောင့် လောကုတ္တရာ အရိယာမဂ်ကို မဇ္ဈိမပဋိပဒါဟု ဟောတော်မူ၏၊ သို့သော် သမ္မာပဋိပတ္တိဟူသော လောကီမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးလည်း အစဖြစ်သော သီလ သမာဓိ ဝိပဿနာဟူသော အာရမ္မ၊ ပြီးစီးသော ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်အကျိုးဟူသော နိပ္ပတ္တိတို့၏အလယ်၌ဖြစ်သောကြောင့် လောကုတ္တရာမဂ်နှင့် မဇ္ဈိမ

ဖလဇ္ဇေဝ-ဖိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာနဉ္စ-နိဗ္ဗာန်သည်လည်းကောင်း၊ ပရိယောသာနံ နာမ-၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တစ်နည်း) ဟိ-သာဓကကို ပြဦးအံ့၊ ဧတဒတ္ထ မိဒံ၊ပေ၊ ဧတံ ပရိယောသာနန္တိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ ဖလံ-ဖိုလ်ကို၊ ပရိယောသာ နန္တိ-ပရိယောသာနဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [ဗြာဟ္မဏ-ပုဏ္ဏား၊ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ-ဤဗြဟ္မစရိယသည်၊ ဧတဒတ္ထံ-ဤ အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကျိုးရှိ၏၊

အဖြစ်ချင်း တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤပါဌ်တော်သည် ပဋိပတ်သာသနာတော်၏ မဇ္ဈိမအဖြစ်၌ သာဓကဖြစ်နိုင်ပေသည်။ [ကာမံ သုတ္တေ အရိယမဂ္ဂဿ အန္တဒ္ဒယဝိဂမေန တေသံ မဇ္ဈိမပဋိပဒါ ဘာဝေါ ဝုတ္တော၊ မဇ္ဈိမဘာဝသာမညတော ပန သမ္မာပဋိပတ္တိယာ အာရမ္မနိပ္ပတ္တိနံ (အားထုတ်စ နှင့် အပြီးတို့၏) အမဇ္ဈိမဘာဝဿာပိ သာဓကဘာဝေ ယုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။]

ဖလဇ္ဇေဝ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ။“ဖလ”အရ ဖိုလ်စိတ်ရသော်လည်း ထိုဖိုလ်စိတ်သည် သဉ္စပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်နှင့်စပ်နေရကား ဖိုလ်ကိုလည်း ပရိယောသာနဟု ဆိုရ၏၊ နိဗ္ဗာန်ကား အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ဖြစ်သောကြောင့် ဧကန်ပရိယောသာနပင် ဖြစ်ပေသည်၊ [သဉ္စပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတုဝသေန ဖလံ ပရိယောသာနံနာမ၊ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတု ဝသေန ပန နိဗ္ဗာနံ၊-ဋီကာသစ်။]

တစ်နည်း။ ။မဇ္ဈေကလျာဏဖြစ်သော မဂ်တရား၏ နိပ္ပတ္တိ(ပြီးစီးခြင်း)သည် ဖိုလ်နှင့် စပ်၍လည်းကောင်း နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း ဖြစ်၏၊ ဆိုလိုရင်းကား- ဖိုလ်သည် မဂ်၏အပြီးပရိယောသာနဖြစ်၏၊ နိဗ္ဗာန်လည်း မဂ်၏မျက်မှောက်ပြုရာ ပရိယောသာန ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို ပဋိပတ်သာသနာ၏ ပရိယောသာနကလျာဏကို ဆိုသည်။ [မဂ္ဂဿ နိပ္ပတ္တိ ဖလဝသေန နိဗ္ဗာနသစ္စိကိရိယာယစ ဟောတိ၊ (ဘာကြောင့်နည်း) တတော ပရံ ကတ္တဗ္ဗာဘာဝတော-ထို ဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်မှနောက်၌ သာသနာတော်နှင့်စပ်၍ ပြုဖွယ်ကိစ္စမရှိတော့ခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဣတိဝါ ဧဝံ ဝုတ္တံ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍သော်လည်း ဤသို့ “ဖလဇ္ဇေဝ နိဗ္ဗာနဉ္စ ပရိယောသာနံ”ဟု ဆိုအပ်ပြီ။]

ဧတဒတ္ထမိဒံ။ ။ဤပါဌ်သည် မူလပဏ္ဏာသ စူဠသာရောပမသုတ် ပါဠိတော်တည်း၊ ထိုပါဠိတော်၌ “ယာစ ခေါ အယံ ဗြာဟ္မဏ အကုပ္ပါ စေတောဝိမုတ္တိ”ဟု မိန့်တော်မူပြီးလျှင် “ဧတဒတ္ထမိဒံ ဗြာဟ္မဏ”စသည်ဖြင့် မိန့်တော်မူရကား အကုပ္ပစေတော ဝိမုတ္တိ (မပျက်နိုင်သော အရဟတ္တဖိုလ်)ကို ဗြဟ္မစရိယ (ပဋိပတ္တိသာသနာ)၏ အဆုံးဖြစ်ကြောင်း သိရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤပါဠိတော်သည် ဖလံ ပရိယောသာနံ၏ သာဓကဖြစ်နိုင်သည်။ [ဗြာဟ္မဏဟူသည် “ပိင်္ဂလ ကောဇ္ဈ”ပုဏ္ဏားတည်း၊ ဤပါဠိတော်၌ “တသ္မာတိဟ တွံ”ဟု မရှိ။]

ဋီကာသစ်။ ။ဧတဒေဝ ဖလံ+အတ္ထော ယဿာတိ ဧတဒတ္ထံ (ဗြဟ္မစရိယံ)။ [ပါဠိတော်၌ “အကုပ္ပါ စေတောဝိမုတ္တိ”ကို ဧတံဖြင့် စွဲရမည်ဖြစ်သောကြောင့် “သော+အတ္ထော ယဿာတိ ဧတဒတ္ထံ”ဟု ရှိမှ ထုံးစံကျမည်။] “ဧတံသာရံ၊ ဧတံပရိယောသာနံ”၌လည်း နည်းတူ၊ သော+ သာရော ယဿာတိ ဟုပြု၊ သမာသံပြီးသောအခါ “ဧတံ”ဟု ဖြစ်ပြီးမှ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ “ဧတံသာရံ၊ ဧတံပရိယောသာနံ”ဟု ပြီးရသည်။

ဝါ-ဤ အကုပ္ပစေတေဝိမုတ္တိ ဟူသော အကျိုးရှိ၏။ ဧတံသာရံ-ဤ အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော အနှစ်ရှိ၏။ ဝါ-၏။ ဧတံပရိယောသာနံ-ဤ အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အဆုံးရှိ၏။ ဝါ-၏။] နိဗ္ဗာနောဂဓံဟိ။ပေ။ နိဗ္ဗာနပရိယောသာနန္တိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်ကို၊ ပရိယောသာနန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဖြေဆိုအပ်ပြီ။ [“ဓမ္မဒိန္နာ ဘိက္ခုနိ ဖြေဆိုအပ်ပြီ”ဟူလို။][အာဝုသော ဝိသာခ-ဒါယကာ ဝိသာခ၊ နိဗ္ဗာနောဂဓံ- နိဗ္ဗာန်သို့သက်ဝင်သော၊ နိဗ္ဗာနပရာယဏံ-နိဗ္ဗာန်ဟူသော အလွန်ရောက်အပ်သော တရားရှိသော၊ ဝါ-နိဗ္ဗာန်ဟူသော လည်းလျောင်းရာရှိသော၊ နိဗ္ဗာနပရိယောသာနံ- နိဗ္ဗာန်ဟူသော အဆုံးရှိသော၊ ဗြဟ္မစရိယံ-မြတ်သောအကျင့်ဟူသော သာသန ဗြဟ္မစရိယကို၊ ဝုဿတိ-ကျင့်သုံးအပ်၏။]

[“အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ ရလတ်က၊ အဓိပ္ပေတတ္ထ၊ ကောက်မြဲမှတ်”နှင့်အညီ ဒေသနာ၏ လည်းကောင်း၊ သာသန၏လည်းကောင်း အာဒိမဇ္ဈ ပရိယောသာနကို အတ္ထုဒ္ဓါရ အဖြစ်ဖြင့် ပြပြီး၍ အဓိပ္ပေတတ္ထကို ပြလိုသောကြောင့် “ဣဓ ဒေသနာယ”စသည်ကို မိန့်။] ဣဓ-ဤ သော ဓမ္မ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ အစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ ဒေသနာယ-ပရိယတ် ဒေသနာတော်၏။ အာဒိမဇ္ဈ ပရိယောသာနံ-အစ၊ အလယ်၊

နိဗ္ဗာနောဂဓံ ဟိ။ ။ဤပါဠိကား မူလပဏ္ဏာသ၊ စူဠဝေဒလ္လသုတ် ပါဠိတော်တည်း။ ထို ပါဠိတော်၌ ဝိသာခမည်သော (ခင်မွန်းဟောင်း) ဥပါသကာအား ဓမ္မဒိန္နာမည်သော (ဇနီးဟောင်း) ရဟန္တာဘိက္ခုနီက “နိဗ္ဗာန်သည် သာသနာဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံး”ဟု ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ထိုပါဠိတော်သည် “နိဗ္ဗာနံ ပရိယောသာနံ”၏ သာဓက ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

နိဗ္ဗာနောဂဓံ။ ။ဩဂဓံကို “အဝ+ဂတံ”ဟု ပုဒ်ခွဲ၊ အဝကို ဩပြု၊ (ဂန္ထဗ္ဗော၊ ဂန္ထဗ္ဗော၌ကဲ့သို့) တကို ဓပြု၍ “ဩဂဓံ”ဟုဖြစ်၏။ အဝသည် သက်ဝင်ခြင်းအနက်ဟောတည်း။ ထို့ကြောင့် “နိဗ္ဗာနောဂဓန္တိ နိဗ္ဗာနဗ္ဘန္တရံ (နိဗ္ဗာန်၏အတွင်း၌ ဖြစ်၏)၊ နိဗ္ဗာနံ အနုပဝိဋ္ဌံ (နိဗ္ဗာန်သို့ဝင်၏)”ဟု ထိုအဋ္ဌကထာ၌လည်းကောင်း၊ “နိဗ္ဗာနံ ဩဂါဟေတွာ ဌိတံ နိဗ္ဗာနန္တော ဂဓံ”ဟု ထိုဋီကာ၌လည်းကောင်း ဖွင့်သည်။

နိဗ္ဗာနပရာယဏံ။ ။“နိဗ္ဗာနံ ပရံ အယနံ အဿ ပရာ ဂတိ၊ န တတော ပရံ ဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော”-အဋ္ဌကထာ။ [ပရံ အယနံကို “ပရာ ဂတိ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အလွန်ရောက်အပ်သော တရားရှိသော ဗြဟ္မစရိယ၊ “နိဗ္ဗာန်ထက်လွန်၍ မသွား၊ နိဗ္ဗာန်သာ အဆုံးရှိသော ဗြဟ္မစရိယ”ဟူလို။]

ဣဓ ဒေသနာယ။ ။ပါဠိတော်၌ “သော ဓမ္မ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ။ပေ။ သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံ”ဟု ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဟောတော်မူရာ၌ သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံစသော သဒ္ဓန္တရိတ်ကို ထောက်၍ ဒေသနာ၏ အာဒိ မဇ္ဈ ပရိယောသာနကို အလိုရှိအပ်၏ဟု ဆိုသည်။ [သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနန္တိအာဒိ သဒ္ဓန္တရသန္တိဓာနတော ဣဓ ဒေသနာယ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ အဓိပ္ပေတတိ ဝုတ္တံ-ငိုကာသစ်။]

အဆုံးကို၊ အဓိပ္ပေတံ-အလိုရှိအပ်၏။ ဟိ-မှန်၊ [ဆရာတို့ကား “တေန”ကို ကြည့်၍ “ဟိ-ယသ္မာ”ဟု စွဲတော်မူကြသည်။] ဘဂဝါ-သည်၊ ဓမ္မ-တရားတော်ကို၊ ဒေသန္တော-ဟောတော်မူလသော်၊ အာဒိမ္မိ-အစဉ်၊ သီလံ-သီလကို၊ ဒဿေတွာ-ပြတော်မူ၍၊ မဇ္ဈေ-အလယ်၌၊ မဂ္ဂ-မဂ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပရိယောသာနေ-အဆုံး၌၊ နိဗ္ဗာန်-နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ ဒဿေတိ-ပြတော်မူ၏။

ဘဂဝါ ဟိ။ ။ဒေသနာ၏ အာဒိမဇ္ဈ ပရိယောသာနသည် “ပဌမပါဒေါ အာဒိနာမ”စသည်ဖြင့် ပြခဲ့သည်အတိုင်း သဒ္ဓါအထည်ကိုယ်အားဖြင့်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဟောအပ်သော အနက်အားဖြင့်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုတွင် သဒ္ဓါအားဖြင့် အာဒိမဇ္ဈ ပရိယောသာနဖြစ်ပုံမှာ ရှေ့၌ ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် အနက်အားဖြင့် အာဒိမဇ္ဈ ပရိယောသာန ဖြစ်ပုံကိုသာ ပြလိုရကား “ဘဂဝါ ဟိ”စသော ဒဠိဝါကျကိုမိန့်သည်။ ဤ ဒဠိဝါကျကို ထောက်၍ပင် ဒေသနာ၏ အာဒိမဇ္ဈ ပရိယောသာနကို ပြရာ၌ အနက်အားဖြင့်လည်း ပြနိုင်ကြောင်းကို သိရပြန်သည်။

ဋီကာသစ်။ ။ဧဝံ သဒ္ဓပဗန္ဓဝသေန (သဒ္ဓါအစဉ်နှင့်စပ်သဖြင့်) ဒေသနာယ ကလျာဏတ္တယဝိဘာဂံ (အာဒိကလျာဏစသော ၃-ပါးအပေါင်း၏ အထူးကို) ဒဿေတွာ (စတုပ္ပဒိကာယပိဂါထာယ ပဌမပါဒေါ အာဒိနာမစသည်ဖြင့် ပြပြီးဖြစ်၍) တဒတ္ထ ဝသေနာပိ (ထိုဒေသနာ၏ အနက်ဖြစ်သော သီလအစရှိသည်တို့နှင့် စပ်သဖြင့်လည်း) ဒေသန္တော ဘဂဝါဟိတိ အာဒိမာဟ၊...အတ္ထတောပိ၊ ဟိ တဿ (ထို ကလျာဏတ္တယဝိဘာဂ၏) အဓိပ္ပေတဘာဝံ ဟိသဒ္ဓေန သမတ္ထေတိ။

အာဒိမ္မိ သီလံ။ ။ထိုထိုတရားကိုဟောရာ၌ မဟောမီ“သီလစသော အဓိပ္ပါယ်ကို ငါဟောမည်”ဟု မွေကထိကသည် အစီအစဉ်ပြုပြီး ဖြစ်၏။ ထိုသို့ အစီအစဉ်ပြုပြီးမှ ရည်မှန်းအပ်သော ပရိယတ္တိဓမ္မကို ဟောရသည်။ ဒေသနာတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်များသည် သီလ-မဂ်-နိဗ္ဗာန်၊ ဤ ၃-မျိုးသာ မက၊ ဒါနကထာ သဂ္ဂကထာ ကာမာနံ အာဒိနဝကထာ နေက္ခမ္မေအာနိသံသကထာ စသောအားဖြင့် များစွာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “အာဒိမ္မိ သီလံ”စသော စကားသည် ဝိသေသအားဖြင့် ဆိုအပ်သောစကားတည်း။

သာမညယူရပုံ။ ။သာမညအားဖြင့်ကား သီလသဒ္ဓါဖြင့် သီလနှင့်ဆက်သွယ်လောသသမ္ဘာရသီလကို (အဆောက်အဦအဆက်အသွယ်နှင့် တကွဖြစ်သောသီလကို) ယူပါ၊ မဂ္ဂသဒ္ဓါဖြင့်လည်း သသမ္ဘာရမဂ္ဂကို (မဂ်ကိုရကြောင်း အဆောက်အဦအကျင့်နှင့်တကွ မဂ်ကို) ယူပါ၊ နိဗ္ဗာနသဒ္ဓါဖြင့်လည်း သသမ္ဘာရနိဗ္ဗာန်ကို (နိဗ္ဗာန်ရကြောင်း ဒါနသီလစသော သမ္ဘာရနှင့်တကွ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို) ယူပါ။ “ဤသို့ယူမှသာ ဒေသနာတော်၏ အနက်အားလုံးကို သိမ်းကျုံးနိုင်မည်”ဟူလို။

ဝိသေသပြု၍ ဆိုရပုံ။ ။“သီလ၊ မဂ်၊ နိဗ္ဗာန်”ဟူသော ဝိသေသအနက်ကိုသာ ဆိုရခြင်းမှာလည်း ပဋိပတ်သာသနာတော်၏ ပြည့်စုံမှုဝယ် သီလက အရင်းခံဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မဂ်က အလယ်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်က အဆုံးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာဒိကလျာဏစသည်၌ ဤ ၃-ပါးကိုသာ အထူးအားဖြင့် ဆိုရပါသည်။

တေန-ထို့ကြောင့်၊ သော ဓမ္မံ၊ပေ၊ ကလျာဏန္တိ-ဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရေဟိ) ဝုတ္တံ-ပြီ။....တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားဟောတော်မူလ သော်အစ၌ သီလကို ပြတော်မူ၍၊ အလယ်၌ မဂ်ကို၊ အဆုံး၌ နိဗ္ဗာန်ကို ပြတော်မူ သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ အညောပိ-မြတ်စွာဘုရားမှ အခြားလည်းဖြစ်သော၊ ဓမ္မကထိကော-ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မ-ကို၊ ကထေန္တော-ဟောလသော်၊ အာဒိမိ-အစ၌၊ သီလံ-ကို၊ ဒဿေယျ-ပြရာ၏၊ မဇ္ဈေ-အလယ်၌၊ မဂ္ဂံ-မဂ်ကို၊ ဝိဘာဝယေ-ထင်စွာပြရာ၏၊ ပရိယောသာနေစ-အဆုံး၌ကား၊ နိဗ္ဗာန်-နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဝိဘာဝယေ-ရာ၏။ [“ပရိယောသာနမိ-အဆုံး၌” ဟုလည်း ပြင်ကြ၏။] သော- ဤဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်ဖြင့်ဟောခြင်းသည်၊ ကထိကသဏ္ဌိတိ-ဓမ္မကထိက၏ တရားဟောသောအားဖြင့် ကောင်းစွာတည်တံ့ခြင်းတည်း၊ ဣတိ-ဤကား အနုသာသနီတည်း။

သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနန္တိ (ဧတ္ထ)-သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံဟူသော ဤပါ၌၌၊ (ဝုဇ္ဈတ္တံ- လျှို့ဝှက်တိမ်မြုပ် ငုတ်နေသောအနက်ကို)၊ ဟိ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေမိ)-ထုတ်၍ ပြဦးအံ့၊ ယဿ-အကြင် ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒေသနာ-ဒေသနာသည်၊ ယာဂုဘတ္ထ ဣတ္ထိပုရိသာဒိဝဏ္ဏနာနိဿိတာ-ယာဂု၊ ထမင်း၊ မိန်းမ၊ ယောက်ျားအစရှိသည်ကို ချဲ့ဖွင့်ခြင်းကို မှီသည်၊ ဝါ-ယာဂု၊ ထမင်း၊ မိန်းမ၊ ယောက်ျားအစရှိသည်ကို ချီးမွမ်းခြင်းကို မှီသည်၊ ဟောတိ-၏၊ သော-ထို ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာတ္ထံ-

တေန ဝုတ္တံ။ ။“သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ”စသော ပါဠိတော်ကို ဖွင့်၍ ပြီးဆုံးပြီဖြစ်သောကြောင့် နိဂုံးအုပ်လိုရကား “တေန ဝုတ္တံ”စသည်ကို မိန့်သည်၊ တစ်ချို့က လဒ္ဓဂုဏ်ဟု ဆိုကြသတတ်။

[ဆောင်] တေန ဝုတ္တံ၊ တည်ပါ၌ပြန်က၊ လဒ္ဓဂုဏ်ပြ၊ ဆိုစကြ၏၊
နိဂုံးထင်လှ၊ နောတဏ္ဏ၊-စံကျောင်းနိယာမံ။

တသ္မာ၊ပေ၊ သဏ္ဌိတိ။ ။ဤဝါကျသည် လဒ္ဓဂုဏ်ပြ မဟုတ်၊ နိဂုံးလည်း မဟုတ်၊ သောတုတို့အား (တရားနာသူ၊ ဤစာကို လေ့လာသူတို့အား) နည်းပေးလမ်းပြပြုသော စကား သာတည်း၊ ကထိကဿ-ဓမ္မကထိက၏+သဏ္ဌိတိ-ဟောသောအားဖြင့် ကောင်းစွာတည်ခြင်း တည်း၊ ဝါ-တည်တည်တံ့တံ့ ဟောခြင်းတည်း၊ ကထိကသဏ္ဌိတိ-ခြင်း။ [တသ္မာတိ အာဒိ ယထာဝုတ္တာနုသာရေန သောတုနမနုသာသနီဒဿနံ၊ ဒေသတိ ယထာဝုတ္တာကာရေန ကထနာ၊ ကထိကသဏ္ဌိတိတိ ဓမ္မကထိကဿ သဏ္ဌာနံ ကထနဝသေန သမဝဋ္ဌာနံ၊-ဋီကာသစ်။]

ဝဏ္ဏနာ၊ပေ၊ ဒေသေတိ။ ။ဝဏ္ဏနာကို “အတ္ထဝိဝရဏာ၊ ပသံသနာ ဝါ”ဟု ဋီကာသစ်၌ ၂-နည်းဖွင့်၏၊ ဝဏ္ဏဓာတ်၏ ဝိတ္တာရအနက်၊ ထုတ်အနက်ကိုဖွင့်ခြင်းတည်း၊ ယာဂုဘတ္ထတို့၏ ကောင်းကြောင်း၊ ဣတ္ထိပုရိသစသည်တို့၏ လှကြောင်းကို အကျယ်တဝင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ခြင်းကို၊ တစ်နည်း-ချီးမွမ်းခြင်းကို “ဝဏ္ဏနာ”ဟုခေါ်၏၊ ထိုသို့ဝဏ္ဏနာကို မှီသော (ဝဏ္ဏနာကို ပဓာနပြု၍

အနက်နှင့်တကွဖြစ်သောတံရားကို၊ဝါ-အနက်နှင့်ပြည့်စုံသောတံရားကို၊ န ဒေသေတိ-ဟောသည်မမည်၊ ပန-အနွယ်၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားကို၊ (“ဂုစ္ဆတိ”၌စပ်) ဝါ-သည်၊ (“ဒေသေတိ”၌စပ်ပါ။) တထာရူပံ-ထိုသို့သဘောရှိသော၊ (ယာဂုဘတ္တာဒိ ဝဏ္ဏနာနိသမိတ သဘောရှိသော)၊ ဒေသနံ-ကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်တော်မူ၍၊ စတုသတိပဋ္ဌာနာဒိနိသမိတံ-လေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန်အစရှိသည်ကို မှီသော၊ ဒေသနံ-ကို၊ ဒေသေတိ-ဟောတော်မူ၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ လေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန်အစရှိသည်ကိုမှီသော ဒေသနာကို ဟောတော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ သာတ္ထံ ဒေသေတိတိ-ဟူ၍၊ ဂုစ္ဆတိ-အပ်၏။

ပန-ကား၊ ယဿ-အကြင်ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒေသနာ-သည်၊ ဧကဗျဉ္ဇနာဒိ ယုတ္တာဝါ-တစ်မျိုးသောသဒ္ဒါ/အစရှိသည်နှင့် ယှဉ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗ နိရောဋ္ဌဗျဉ္ဇနာဝါ-အလုံးစုံ ဩဋ္ဌဌာန်မရှိသော သဒ္ဒါရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗဝိသဋ္ဌဗျဉ္ဇနာဝါ-အလုံးစုံ စွန့်လွှတ်အပ်သော သဒ္ဒါရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊

ဟောအပ်သော) ဒေသနာသည် ဝဋ်မှထွက်ကြောင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်မှ ကင်းသောကြောင့် သာတ္ထဒေသနာ မဟုတ်။ [န သော သာတ္ထံ ဒေသေတိ (ဘာကြောင့်နည်း)၊ နိယျာနတ္ထဝိဟရတော တဿာ ဒေသနာယ၊-ဋီကာ။]

ဧကဗျဉ္ဇနာဒိယုတ္တာဝါ။ ။သိထိလ ဓနိတစသော သဒ္ဒါဆယ်ပါးတွင် တစ်ပါးနှင့်သာဖြစ်စေ၊ ၂-ပါးနှင့်သာဖြစ်စေ ယှဉ်သောကြောင့် သဒ္ဒါအားဖြင့် မပြည့်စုံ၊ ထိုသို့မပြည့်စုံသော သဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်သော ဒေသနာကို “ဧကဗျဉ္ဇနာဒိယုတ္တာ”ဟု ဆိုသည်၊ [ဧကဗျဉ္ဇနာဒိယုတ္တာဝါတိ သိထိလာ ဒိဘောဒေသု ဗျဉ္ဇနေသု ဧကပ္ပကာရေနေဝ ဒွိပ္ပကာရေနေဝ ဝါ ဗျဉ္ဇနေနယုတ္တာဝါ ဒမိဋ္ဌဘာသာ ဝိယ၊-ဋီကာ။] “ဒမိဋ္ဌလူမျိုး”ဟု ဣန္ဒိယ၌ လူတစ်မျိုးရှိ၏၊ ထိုသူတို့၏ ပြောရိုးဘာသာ၌ ဗျဉ္ဇနဆယ်ပါးနှင့် မပြည့်စုံသောကြောင့် ထိုဘာသာကို ဥပမာပြသည်။ [မြန်မာအသံ၌လည်း ဗျဉ္ဇန ၁၀-မျိုးစုံပါ၏လော။]

သဗ္ဗနိရောဋ္ဌဗျဉ္ဇနာဝါ။ ။[နိရောဋ္ဌ+နိ+ဩဋ္ဌ။] အထက်အောက်နှုတ်ခမ်းတို့ကို မထိစေဘဲ ဌာန်ကရိုဏ်းတို့ကို ဖွင့်၍ ရွတ်ဆိုအပ်သောကြောင့် ဝိမုတ္တ အသံချည်းရှိသော ဒေသနာကို “သဗ္ဗနိရောဋ္ဌဗျဉ္ဇနာ”ဟုဆိုသည်၊ [ဝိဝဋကရဏတာယ ဩဋ္ဌေ အဖုသာပေတွာ ဥစ္စာရေတဗ္ဗတော သဗ္ဗနိရောဋ္ဌဗျဉ္ဇနာဝါ၊ ကိရာတဘာသာဝိယ၊-ဋီကာ။] “ကိရာတ”ဟူသည်လည်း ဣန္ဒိယ၌ လူရိုင်းတစ်မျိုးပင်တည်း။

သဗ္ဗဝိသဋ္ဌဗျဉ္ဇနာဝါ။ ။“ဝိသဋ္ဌ-လွှတ်အပ်”ဟူသည် “အား”ဟု ရွတ်အပ်သော အသံ ကဲ့သို့ ဝိသဇ္ဇနိသံတည်း၊ သဒ္ဒါအားလုံးပင် ဝိသဇ္ဇနိသံ ပါနေသောကြောင့် အားလုံးလွှတ်အပ်သော အသံရှိသောဒေသနာကို “သဗ္ဗဝိသဋ္ဌဗျဉ္ဇနာ”ဟု ဆိုသည်၊ [ဘန္တေကို မြန်မာအများ၏“ဘန်းတေ” ဟု ဖတ်ခြင်းမျိုးပင် မဟုတ်ပါလော။.... သဗ္ဗဿေဝ (အလုံးစုံသော သဒ္ဒါ၏ပင်) ဝိသဇ္ဇနိယ ယုတ္တတာယ သဗ္ဗဝိသဋ္ဌဗျဉ္ဇနာဝါ၊ သဝရဘာသာဝိယ၊-ဋီကာ။] “သဝရ”ဟူသည်လည်း လူရိုင်းတစ်မျိုးပင်တည်း။

သဗ္ဗနိဂ္ဂဟီတဗျဉ္ဇနာဝါ-အလုံးစုံ နိဂ္ဂဟိတ်သံပါသော သဒ္ဓါရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊
 ဝါ-အလုံးစုံ နှာခေါင်းသံပါသော သဒ္ဓါရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ)၊
 တဿ-ထိုဓမ္မကထိက၏၊ ဒေသနာ-သည်၊ (“အဗျဉ္ဇနာနာမ ဒေသနာ”မှ ဒေသနာ
 ကို ယူ၍ပေးသည်၊) ဒမိဋ္ဌကိရာတသဝရာဒိမိလက္ခန္ဓ-ဒမိဋ္ဌလူမျိုး၊ ကိရာတလူမျိုး၊
 သဝရလူမျိုးအစရှိသော လူရိုင်းတို့၏၊ (တစ်နည်း) ဒမိဋ္ဌကိရာတသဝရပါဒသိကာမိ
 လက္ခန္ဓ-မိဋ္ဌလူမျိုး၊ ကိရာတလူမျိုး၊ သဝရလူမျိုး၊ တောင်ခြေကိုမီနေသော
 လူရိုင်းတို့၏၊ [“သဝရာဒိ”ဟု အာဒိမပါရ၊ ဋီကာသစ်အချို့စာအုပ်တို့၌ “ပါရသိက”
 ဟုရှိ၏၊ “တစ်ဘက်ကမ်းကို မီနေသော လူရိုင်း”ဟုဆိုလိုဟန်တူသည်။] ဘာသာ
 ဝိယ-ဘာသာသည်ကဲ့သို့၊ ဗျဉ္ဇနပါရိပူရိယာ-သဒ္ဓါ၏ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်၏၊
 [ဗျဉ္ဇနပါရိပူရိယာ+ဘာဝေါ ဗျဉ္ဇနပါရိပူရိ။] အဘာဝတော-မရှိခြင်းကြောင့်၊ အဗျဉ္ဇနာ
 နာမ-သဒ္ဓါနှင့် မပြည့်စုံသော ဒေသနာမည်သည်၊ ဟောတိ-၏။

ပန-အနွယ်ကား၊ ဘဂဝါ-ကို၊ (“ဝုစ္ဆတိ”၌စပ်) ဝါ-သည်၊ (“ဒေသတိ”၌စပ်)
 သိထိလံ-လျော့လျော့ရွတ်အပ်သော သဒ္ဓါလည်းကောင်း၊ ဓနိတဉ္စ-တင်းတင်းမာမာ
 ရွတ်အပ်သော သဒ္ဓါလည်းကောင်း၊ ဒီဃရသယံ-ဒီဃသဒ္ဓါ၊ ရသသဒ္ဓါလည်း
 ကောင်း၊ ဂရုကံ-လေးလေးရွတ်အပ်သော သဒ္ဓါလည်းကောင်း၊ လဟုကဉ္စေဝ-
 ပေါ့ပေါ့ရွတ်အပ်သော သဒ္ဓါလည်းကောင်း၊ နိဂ္ဂဟိတ်-နိဂ္ဂဟိတ်လည်းကောင်း၊
 သဗ္ဗန္ဓ-ပုဒ်စပ်၍ရွတ်အပ်သော သဒ္ဓါလည်းကောင်း၊ [“သံဗ္ဗန္ဓ”ဟု ဆိုလိုလျက်
 နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေထားသည်။] ဝဝတ္ထိတံ-ပုဒ်ဖြတ်၍ရွတ်အပ်သော သဒ္ဓါလည်းကောင်း၊

သဗ္ဗနိဂ္ဂဟီတဗျဉ္ဇနာဝါ။ ။သဒ္ဓါအားလုံးပင် နိဂ္ဂဟိတ်သံ(နှာခေါင်းသံ)ပါနေသော ဒေသနာ
 ကို “သဗ္ဗနိဂ္ဂဟီတဗျဉ္ဇနာ”ဟု ဆိုသည်၊ [သဗ္ဗဿေဝ သာနုဿရတာယ သဗ္ဗနိဂ္ဂဟီတဗျဉ္ဇနာဝါ၊
 ပါဒသိကာဒိ မိလက္ခဘာသာဝိယ၊-ဋီကာ။] ပါဒ-တောင်ခြေကို+သယန္တိ နိဿယန္တိ-မှီ၍နေ
 တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပါဒသိကာ၊ ထိုသူတို့ကို “မိလက္ခ”ဟု ခေါ်၏၊ လူရိုင်းတစ်မျိုးပင်တည်း။
 [“မိလက္ခ”သဒ္ဓါသည် လူရိုင်းသာမန်ကို ဟောသောကြောင့် “ပါဒသိက”ဟု ဝိသေသနပြု
 သည်။]

မှတ်ချက်။ ။ဥပမာပြရာ၌ “ဒမိဋ္ဌဘာသာ၊ ကိရာတ၊ သဝရ၊ ပါဒသိကာဒိ မိလက္ခ
 ဘာသာ”ဟု လေးမျိုးပြသောကြောင့် ဥပမေယျ၌လည်း “ဧကဗျဉ္ဇနာဒိယုတ္တာ၊ သဗ္ဗနိရောဋ္ဌဗျဉ္ဇနာ၊
 သဗ္ဗဝိသဋ္ဌဗျဉ္ဇနာ၊ သဗ္ဗနိဂ္ဂဟီတဗျဉ္ဇနာ”ဟု ၄-မျိုးရှိရသည်၊ ထို ဗျဉ္ဇနာ ၄-မျိုးကို ဘာသာ
 ၄-မျိုးနှင့် အစဉ်အတိုင်းတွဲ၍ ဋီကာဖွင့်သည်၊ ရှေးစာအုပ်များ၌ “သဗ္ဗဝိသဋ္ဌနိဂ္ဂဟီတဗျဉ္ဇနာဝါ”
 ဟုလည်းကောင်း၊ “သဝရာဒိမိလက္ခန္ဓ”ဟုလည်းကောင်း ဥပမေယျ ၃-မျိုး၊ ဥပမာ ၃-မျိုး
 သာရှိ၏၊ ထိုသို့ရှိရာ၌ ဋီကာဖွင့်နှင့် မညီ-ဟု မှတ်ပါ။

သိထိလံ ဓနိတဉ္စ။ ။ဤသိထိလ ဓနိတစသော ဗျဉ္ဇနဆယ်မျိုး၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ သဒ္ဓါကျမ်း
 လေ့လာပြီးသူတို့အတွက် ထင်ရှားပြီးဖြစ်၏၊ ဝိနည်းပရိဝါ ကမ္မဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌လည်း အကျယ်
 ပြထား၏၊ ပခုက္ကူနိဿယသစ်၌လည်း ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော် အကျယ်ဆုံးဖြတ်ပြီး ရှိလေ၏။

ဝိမုတ္တံ-ဌာန်၊ ကရိုဏ်းတို့ကိုမပိတ်ဘဲ လွှတ်၍ရွတ်အပ်သော သဒ္ဓါလည်းကောင်း၊
 ဣတိ-ဤသို့၊ ဒသဓာ-ဆယ်ပါးအပြားအားဖြင့်၊ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ-အက္ခရာကို ဖြစ်စေ
 တတ်သော စိတ္တပျဉ်း၏၊ ပဘောဒေါ-အပြားသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊
 ဝုတ္တံ-ရှေးဆရာတို့ ဆိုအပ်ပြီးသော၊ ဒသဝိမံ-ဆယ်ပါးအပြားရှိသော၊ ဗျဉ္ဇနံ-သဒ္ဓါကို၊
 အမက္ခေတွာ-မချေဖျက်မှု၍၊ ပရိပုဏ္ဏဗျဉ္ဇနမေဝ-ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံသော သဒ္ဓါရှိ
 သည်ကိုသာ၊ ကတွာ၊ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံ
 သော သဒ္ဓါရှိသည်ကိုသာပြု၍ တရားတော်ကို ဟောတော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊
 သဗျဉ္ဇနံ ဓမ္မံ ဒေသေတိတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ။

ကေဝလပရိပုဏ္ဏန္တိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ၌၊ ကေဝလန္တိ-ကေဝလ်ဟူသောသဒ္ဓါ
 သည်၊ သကလာဓိဝစနံ-အလုံးစုံကိုဟောသော သဒ္ဓါတည်း၊ ပရိပုဏ္ဏန္တိ-ပရိပုဏ္ဏံ
 ဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ အနုနာဓိကဝစနံ-အလိုအပို မရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုဟောသော

ဒသဓာ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ။ ။အတ္ထံ ဗျဉ္ဇယန္တိတိ ဗျဉ္ဇနာနိ၊ အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော
 ကြောင့် အက္ခရာပုဒ်တို့ကို “ဗျဉ္ဇန”ဟုခေါ်၏၊ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ စိတ်ကို “ဗုဒ္ဓိ”ဟု ခေါ်၏၊
 ဗျဉ္ဇနာနံ-အက္ခရာပုဒ်တို့ကို+ဥပ္ပါဒ်ကာ-(ရွတ်ဆိုသောအားဖြင့်) ဖြစ်စေတတ်သော+ဗုဒ္ဓိ-အသိ
 စိတ်တည်း၊ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိ-စိတ်၊ “ဒသဓာ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ ပဘောဒေါ-ဆယ်ပါးအပြားအားဖြင့်
 အက္ခရာတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်၏ပြားခြင်း ဖြစ်၏”ဟုဆိုသဖြင့် “ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော
 သဒ္ဓါများလည်း သိထိလ ဓနိတစသောအားဖြင့် ဆယ်ပါးပြား၏”ဟု ဆိုလိုသည်။

ဋီကာ။ ။ဒသဓာတိ ဧဝံ သိထိလာဒိဝသေန ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ အက္ခရပျါဒက စိတ္တဿ
 ဒသပ္ပကာရေန (ဆယ်ပါးအပြားအားဖြင့်) ပဘောဒေါ၊ သဗ္ဗာနိဟိ အက္ခရာနိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိ
 ယထာဓပေတတ္ထံ ဗျဉ္ဇနတော ဗျဉ္ဇနာနိစ။ [ဋီကာသစ်၌ကား ဤနည်းအပြင် “ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာဝါ
 ကာရဏဘူတာယ ဗျဉ္ဇနာနံ ဒသဓာ ပဘောဒေါတိပိ ယုဇ္ဇတိ”ဟု တစ်နည်းဖွင့်သေး၏၊
 ပရိဝါရ ကမ္မဝဂ္ဂ၊ ဝိမတိဋီကာအတိုင်းပင်တည်း၊ ထိုအလို “ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိယာ-ကြောင့်၊ ဗျဉ္ဇနာနံ-
 တို့၏၊ ဒသဓာ ပဘောဒေါ ဟောတိ”ဟု အနက်ပေးပါ။]

အမက္ခေတွာ။ ။“အဝိလေခေတွာ (မချေဖျက်မှု၍) အဝိနာသေတွာ အဟာပေတွာ
 (မယုတ်လျော့စေမှု၍) ဣတိ အတ္ထော”ဟု ဋီကာဖွင့်သည်၊ ထိုသို့ မယုတ်လျော့စေခြင်းကိုပင်
 “ပရိပုဏ္ဏဗျဉ္ဇနံ ကတွာ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ ဆိုလိုရင်းကား “ဘုရားရှင်သည် ဂါထာတစ်ပုဒ်ကိုဖြစ်
 စေ၊ တစ်ဝါကျကိုဖြစ်စေ သိစေလိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် ပြည့်စုံအောင် ထက်ဝန်းကျင်
 ဝန်းဝိုင်းပြည့်စုံသောသဒ္ဓါဖြင့် ဟောတော်မူသည်”ဟုလို။

ကေဝလံ။ ။ကေဝလသဒ္ဓါသည် “ယေဘုယျတာ ဗျာဓိသေသု”စသော အဘိဓာန်
 (၇၈၆)အနက်တို့တွင် အနဝသေသ (အကြွင်းမရှိ၊ အလုံးစုံ)အနက်ဟောဟု သိစေလို၍
 “သကလာဓိဝစနံ”ဟု မိန့်သည်။ [သဟ+ကလေန ယံဝတ္တတိတိ သကလံ-အစိတ်နှင့် တကွ
 ဖြစ်သော အပေါင်း (အားလုံးစုံ)။]

သဒ္ဓါတည်း၊ [အနုနာဓိကဘာဝဟု ဆိုလိုကျက် ဘာဝပွဇာနကြံ၊] [တစ်ပုဒ်စီဖွင့်ရာ၌ အဓိပ္ပါယ်ကြံနေသည့်အတွက် ပိဏ္ဏတ္ထအဓိပ္ပါယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ဣဒံ ဝုတ္တံ” စသည်ကိုမိန့်၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ၊ ဟောတိခံက၊ ဂုဇ္ဇတံဖေါပြ၊ ပိဏ္ဏတ္ထ၊ (နိယာမံ)] ဣဒံ (ပိဏ္ဏတ္ထဇာတံ)-ဤ အပေါင်းဖြစ်သော အနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊) သကလပရိပုဏ္ဏမေဝ-အလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံသော ဒေသနာကိုသာ၊ ဒေသေတိ-ဟောတော်မူ၏၊ အပပရိပုဏ္ဏာ-ထက်ဝန်းကျင် မပြည့်စုံသော၊ ဧကဒေသနာပိ-တစ်ပါးသော ဒေသနာသည်လည်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ [ဋီကာသစ်၌ “ဧကဒေသနာပိ-တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့်လည်း” ဟု ရှိ၏၊ အပရိပုဏ္ဏာ၌ စပ်စေလိုဟန်တူသည်။] ဣတိ-ဤအပေါင်းဖြစ်သော အနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ ဥပနေတဗ္ဗ အပနေတဗ္ဗဿ-ကပ်၍ဆောင်ယူထိုက်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်၊ ပယံရှားထိုက်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်၏၊ အဘာဝတော-မရှိခြင်းကြောင့်၊ ကေဝလပရိပုဏ္ဏန္တိ-ကေဝလပရိပုဏ္ဏံဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗ-သိထိုက်၏။

ပရိပုဏ္ဏံ။ ။သဗ္ဗသော+ပုဏ္ဏံ၊-ဋီကာ၊ ပရိကို “သဗ္ဗသော”ဟု ဖွင့်သည်၊ အဘိဓာန် (၁၁၇၅)အနက်တို့တွင် ပရိ၏ သမန္တအနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ “ထက်ဝန်းကျင်+ပြည့်စုံ”ဟူသည် အလျော့လည်း မရှိခြင်း၊ အပိုလည်း မရှိခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “အနုနာဓိကဝစနံ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွ ဖွင့်သည်။

အနုနာဓိက။ ။ဥနံစ-ယုတ်လျော့သော (လိုနေသော)သဒ္ဓါလည်း၊ အဓိကံစ-ပိုနေသော သဒ္ဓါလည်း၊ ဥနာဓိကံ-ဒွါ၊ နတ္ထိ+ဥနာဓိကံ ဧတိဿာတိ အနုနာဓိကာ (ဒေသနာ)၊ [ပါဠိတော်၌ “သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ”ဝယ် ဓမ္မံ၏ ဝိသေသနဖြစ်သောကြောင့် “အနုနာဓိကာ ဓမ္မော”ဟုလည်း ဖြစ်နိုင်၏။]

မလျော့မပိုပုံ။ ။ရည်ရွယ်အပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်၏ မပြည့်စုံဖြစ်နေခြင်းကို “လျော့” ဟု ဆိုရ၏၊ ထိုသို့ အလျော့မရှိသည်ကို “အနုနဒေသနာ”ဟုဆိုရသည်၊ ထို ရည်ရွယ်အပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အနက်အဓိပ္ပါယ် ပါနေခြင်းကို “အဓိက”ဟု ဆိုရ၏၊ ထိုသို့ မပါခြင်းကို “အနဓိကဒေသနာ”ဟု ဆိုရသည်။ [ယဒတ္ထံ ဒေသိတော၊ တဿ သာဓကတ္တာ အနုနတာ ဝေဒိတဗ္ဗ၊ တဗ္ဗိရုဿပန အသာဓကတ္တာ အနဓိကတာ။]

တစ်နည်း။ ။ဤဒေသနာနှင့်ဆိုင်သော ဖြူစင်သော ကောင်းမြတ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် ကျန်နေသေးလျှင် ထည့်သွင်းကပ်ဆောင်ရပေလိမ့်မည်၊ ဒေသနာတော်အတွင်း၌ ငြိမ်ညမ်းသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ပါနေလျှင်လည်း ထိုအနက်ကို စွန့်ပယ်ရပေလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ ထည့်သွင်းဖွယ် မရှိသောကြောင့် အနုနဒေသနာဖြစ်၏၊ ထိုသို့ စွန့်ပယ်စရာ မရှိသောကြောင့်လည်း အနဓိက ဒေသနာဖြစ်သည်။ [ဥပနေတဗ္ဗဿဝါ ဝေါဒါနတ္ထဿ အဝုတ္တဿ အဘာဝတော အနုနတာ၊ အပနေတဗ္ဗဿ သံကိလေသတ္ထဿ ဝုတ္တဿ အဘာဝတော အနဓိကတာ၊-ဋီကာသစ်။]

ပရိသုဒ္ဓန္တိ-ကား၊ နိရုပက္ကိလေသံ-ဥပက္ကိလေသမရှိအောင်၊ (ဓမ္မံ ဒေသေတိ ဌိစပ်)၊ ဟိ-ချဲ့၊ ယော-အကြင် ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ-ဤ တရားဟောခြင်းကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ လာဘံဝါ-ရအပ်သော သာမည၊ လာဘ်ကိုသော် လည်း၊ လဘိဿာမိ-ရလိမ့်အံ့၊ သက္ကာရံဝါ-ကောင်းစွာပြုအပ်သော ပိသေသလာဘ် ကိုသော်လည်း၊ လဘိဿာမိ-ရလိမ့်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ဒေသေတိ-ဟော၏၊ တဿ-ထို ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒေသနာ-ဒေသနာသည်၊ အပရိသုဒ္ဓါ-ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော ဒေသနာမဟုတ်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ပန-အဖို့တစ်ပါး ကား၊ ဘဂဝါ-ကို၊ ဝါ-သည်၊ လောကာမိသနိရပေက္ခော-လောကအာမိသတို့၌ ငဲ့ကွက်ခြင်းရှိတော် မမူသည်၊ ဟိတဖရဏေန-စီးပွားဖြင့် သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ ဖြန့်တတ်သော၊ မေတ္တာဘာဝနာယ-မေတ္တာဘာဝနာဖြင့်၊ ဝါ-ကြောင့်၊ မုဒုဟဒယော-

ပရိသုဒ္ဓန္တိ။ ။“ပရိ-ထက်ဝန်းကျင်(အားလုံးစုံ)+သုဒ္ဓ-စင်ကြယ်”ဟူသည် လောကအာမိသကို ငဲ့သော တဏှာ သံကိလေသ (အညစ်အကြေး)မှ စင်ကြယ်ခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “နိရုပက္ကိ လေသံ”ဟု အနက်ဖွင့်၍ “ယောဟိ”စသည်ဖြင့် နိရုပက္ကိလေသဖြစ်ပုံကို အကျယ်ပြသည်။

လောကာမိသနိရပေက္ခော။ ။အာမသီယန္တေ-တဏှာဖြင့် ငါ့ဟာ ငါ့ဟာဟု သုံးသပ်အပ် ကုန်၏၊ ဣတိ အာမိသာ၊ လောကေဟိ-လူအများတို့သည်၊ (သတ္တဝါအများတို့သည်)+အာမိသာ- သုံးသပ်အပ်ကုန်သော ပစ္စည်းတို့တည်း၊ လောကာမိသာ-တို့၊ နတ္ထိ+အပေက္ခာ ယဿာတိ နိရပေက္ခော၊ လောကာမိသေသု+နိရပေက္ခော လောကာမိသနိရပေက္ခော။

ဟိတဖရဏေန။ ။“ဟိတဖရဏေနာတိ ဟိတပသံဟာရေန မေတ္တာဘာဝနာယ ကရဏ ဘူတာယ မုဒုဟဒယော”ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ဤအလို “ဟိတဖရဏေန-စီးပွားဖြင့် သတ္တဝါတို့ အပေါ်၌ ဖြန့်တတ်သော၊ မေတ္တာဘာဝနာယ-ကြောင့်”ဟု ပေး၍ “မုဒုဟဒယော”၌စပ်ပါ၊ ဟိတဖရဏေနနှင့် မေတ္တာဘာဝနာယလည်း လိန်မတူသော ဝိသေသန ဝိသေသျှဟု မှတ်ပါ။ [“ကရဏဘူတာယ”ဟု စာအုပ်တို့၌ ရှိ၏၊ “ကာရဏဘူတာယ”ဟု ထင်သည်၊ မေတ္တာဓာတ် ခံရှိသူသည် နည်းသောစိတ်ရှိ၏၊ ထိုစိတ်ဖြစ်တိုင်းကား မေတ္တာသည် အမြဲမယှဉ်နိုင်၊ ပကတူပ နိဿယသတ္တိဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုနိုင်ပေသည်၊ ယှဉ်ခိုက်၌ ကရိုဏ်း၊ မယှဉ်ခိုက်၌ ဟိတ်ဟု ခွဲပါ။]

ဋီကာသစ်။ ။ဋီကာသစ်၌ကား “ဟိတဖရဏေနာတိ ဟိတတော ဖရဏေန ဟိတူပ သံဟာရေန ဝိသေသနဘူတေန”ဟု ဖွင့်၏၊ ဤအလို “ဟိတဖရဏေန-အစီးအပွားအားဖြင့်+ ဖြန့်သဖြင့်”ဟု ကြိယာဝိသေသန ပေးရလိမ့်မည်၊ ကြိယာဝိသေသနဖြစ်လျှင်လည်း ဒေသေတိ၌ စပ်ရလိမ့်မည်၊ သို့သော် ဟိတဖရဏနှင့် မေတ္တာဘာဝနာသည် သဘောတူပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် မေတ္တာ၏ လက္ခဏာရသကို ပြရာ၌ “ဟိတာကာရပဝတ္ထိလက္ခဏာ မေတ္တာ၊ ဟိတူပသံဟာရ ရသာ”ဟု အဋ္ဌသာလိနီ၌ ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ ဟိတဖရဏနှင့် မေတ္တာဘာဝနာကို အရကွဲအောင်ဖွင့်ခြင်းကို စဉ်းစားပါ။

နညံသော စိတ်နှလုံးရှိတော်မူသည်။ (ဟုတွာ)၊ ဥလ္လုမ္မန သဘာဝသဏ္ဌိတေန-
သံကိလေသဝဋ်ဒုက္ခမှ လှယက်ကယ်တင်ခြင်းသဘော၌ ကောင်းစွာတည်သော၊
စိတ္တေန-စိတ်တော်ဖြင့်၊ ဒေသေတိ-ဟောတော်မူ၏၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (ဝါ-
ထိုသို့ ဥလ္လုမ္မနသဘာဝ၌ ကောင်းစွာတည်သော စိတ်တော်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်၏
အဖြစ်ကြောင့်၊) ပရိသုဒ္ဓံ ဓမ္မံ ဒေသေတိတိ-ပရိသုဒ္ဓံ ဓမ္မံ ဒေသေတိဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-
ဆိုအပ်၏။

ပန-ကား၊ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိတိ ဧတ္ထ-ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိဟူသော
ဤပါဌ်၌၊ အယံ ဗြဟ္မစရိယသဒ္ဓေါ-ဤဗြဟ္မစရိယသဒ္ဓါကို၊ ဝါ-သည်၊ ဒါနေ-ဒါန
လည်းကောင်း၊ [ဣတိဉ္စစပ်။] ဝေယျာဝစ္စေ-ဝေယျာဝစ္စလည်းကောင်း၊ ပဉ္စသိက္ခာပဒ
သီလေ-၅-ပါးသော သိက္ခာပုဒ်သီလလည်းကောင်း၊ အပ္ပမညာသု-အပ္ပမညာတို့
လည်းကောင်း၊ မေထုနဝီရတိယံ-မေထုန်မှရှောင်ကြဉ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ သဒါရ
သန္တောသေ-မိမိမယားဖြင့် တင်းတိမ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝီရိယေ-ဝီရိယလည်း
ကောင်း၊ ဥပေါသထဓိသု-ဥပုသ်အင်္ဂါတို့လည်းကောင်း၊ အရိမဂ္ဂေ-အရိယမဂ်
လည်းကောင်း၊ သာသနေ-သာသနာတော်လည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဣမေသု
အတ္ထေသု-ဤအနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-တွေ့မြင်အပ်၏၊ ဝါ-ထင်ရှား၏။

ဟိ-ချဲ့၊ [ဣမသ္မိဉ္စိမှ ဟိကိုယူ၍ ပေးသည်။] ကိံ တေဝတံ၊ပေ၊ မဟာဝိမာနန္တိ-
ဟူသော၊ ဣမသ္မိံ ပုဏ္ဏကဇာတကေ-ဤ ပုဏ္ဏကဇာတ်၌၊ ဒါနံ-ဒါနကို၊ ဗြဟ္မစရိ
ယန္တိ - မြတ်သောအကျင့်ဟူ၍၊ ဝါ-သူမြတ်တို့၏ အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊

ဥလ္လုမ္မနသဘာဝသဏ္ဌိတေန။ ။ရဇာဒိလုပဇာတ်သည် (ဥလ္လုမ္မန) လှယက်ခြင်းအနက်ကို
ဟော၏၊ ရေနစ်နေသူကို အလုအယက် ကယ်တင်ရသကဲ့သို့ အလုံးစုံသော ကိလေသာမှ
လည်းကောင်း၊ သံသရာဝဋ်မှလည်းကောင်း၊ ထုတ်ဆယ်ကယ်တင်ရခြင်းလည်း မကယ်တင်လျှင်
နစ်မြုပ်သွားမည်ဖြစ်သောကြောင့် အလုအယက် ကယ်တင်ရခြင်းမျိုးပင်တည်း၊ ထိုကဲ့သို့
သံကိလေသာနှင့် ဝဋ်ဒုက္ခမှ လွတ်သင့်သူကို မလွတ်မနေ(မရမနေ) အားကြိုးမာန်တက်
ကယ်လိုခြင်းကို “ဥလ္လုမ္မနသဘာဝ”ဟု ဆိုသည်၊ ဤစကားဖြင့် ကရုဏာ၏အလိုကိုပြသည်။
[“ဥလ္လုမ္မတု ဓံ ဘန္တေ အနုကမ္မံ (ကရုဏံ) ဥပါဒါယ”နှင့် သဘောတူတည်း။]

ဋီကာ။ ။ဥလ္လုမ္မနသဘာဝသဏ္ဌိတေနာတိ သကလသံကိလေသတော၊ ဝဋ်ဒုက္ခတောစ
ဥဒ္ဓရဏာကာရာဝဋ်တေန စိတ္တေန၊ ကရုဏာဓိပ္ပါယေနာတိ အတ္ထော၊ ဥလ္လုမ္မတေ ဥလ္လုမ္မနံ၊
ဥလ္လုမ္မနံစ+တံ+သဘာဝေါစာတိ ဥလ္လုမ္မနသဘာဝေါ၊ တသ္မိံ+သဏ္ဌိတံ ဥလ္လုမ္မနသဘာဝသဏ္ဌိတံ
(စိတ္တံ)။

မှတ်ချက်။ ။ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ “သာတ္ထံ၊ပေ၊ ပရိသုဒ္ဓံ”ပုဒ်တို့ကို “ဗြဟ္မစရိယံ
ပကာသေတိ”ဉ်စပ်၏၊ ဤ၌ကား “သာတ္ထံ ဒေသေတိတိ ဝုစ္စတိ၊ သဗျဉ္ဇနံ ဒေသေတိတိ
ဝုစ္စတိ၊ပေ၊ ပရိသုဒ္ဓံ ဓမ္မံ ဒေသေတိတိ ဝုစ္စတိ”ဟု သာတ္ထံစသည်ကို ဒေသေတိဉ် စပ်ဖို့ရန်
ဖွင့်ပြသည်၊ ထိုသို့ ၂-မျိုး ဖွင့်ပြရခြင်းမှာလည်း ထိုထို ဘာဏကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဆောင်လာခဲ့သည့်
အတိုင်း ဖွင့်ပြရခြင်းဟု မှတ်ပါ။

(“ဝိဓုရပဏ္ဍိတေနစ ဝရဏနာဂရာဇေနစ”ဟု ကတ္တားထည့်၊) နာဂ-နဂါးမင်း၊ (ဝရဏနဂါးမင်းကို ခေါ်သည်)၊ တေ-သင်၏၊ ဝတံ-အကျင့်သည်၊ ကိံ-အဘယ်ပါနည်း၊ ဗြဟ္မစရိယံ-မြတ်သောအကျင့်သည်၊ ဝါ-သူမြတ်တို့၏အကျင့်သည်၊ ကိံပန-အဘယ်ပါနည်း၊ ဣဒ္ဓိ(ဣဒ္ဓိ)-နတ်တန်ခိုးသည်လည်းကောင်း၊ ဇုတိ(ဇုတိ)-အရောင်အဝါသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အာနုဘော်သည်လည်းကောင်း၊ ဗလဝီရိယူပပတ္တိ-ခွန်းအားဗလ၊ လုံ့လဝီရိယ၏ ပြည့်စုံခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ တေ-၏၊ ဣဒ္ဓန္တ မဟာဝိမာနံ-ဤ ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော ဗိမာန်သည်လည်းကောင်း၊ အယံ ဝိပါကော-ဤအကျိုးသည်၊ သုစိဏ္ဏဿ-ကောင်းစွာ ပြုကျင့်အပ်ခဲ့သော၊ ကိဿ-အဘယ်ကောင်းမှု၏၊ (ဝိပါကော-အကျိုးပါနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ မေးပြီ။)

ဓီရ-သုခမိန်၊ (ဝိဓုရသုခမိန်ကို ခေါ်သည်)၊ အဟဉ္စ-အကျွန်ုပ်သည်လည်းကောင်း၊ ဘရိယာစ-အကျွန်ုပ်၏ ဇနီးသည်လည်းကောင်း၊ မနုဿလောကေ-လူ့ပြည်၌၊ (လူ့ဘဝတုန်းက)၊ ဥဘော-၂ ယောက်လုံးတို့သည်၊ သဒ္ဓါ-တမလွန်ပစ္စုပ္ပန်၊ အကျိုးကံကို အမှန်ယုံကြည်ခြင်းရှိကုန်သော၊ ဒါနပတိ-အလှူရှင်တို့သည်၊

ဝတံ။ ။ဣတော ပဋ္ဌာယ ဒဿာမိ-ဤနေ့မှစ၍ ပေးလှူအံ့၊ ဧဝဉ္စဒဿာမိ-ဤပုံဤနည်း ပေးလှူအံ့၊ ဣတိ သမာဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန ဒါနံ ဝတံ-ဤသို့ စိတ်၌ ဆောက်တည်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဒါနသည် ဝတမည်၏။

မှတ်ချက်။ ။သက္ကတ၌ ဘူဝါဒီစုရာဒီ “ဩ”ဇာတ် သင်္ခါရအနက် ဂတိအနက်ဟော၊ သ(ဃ် အနုဗန်ရှိသော အ)ပစ္စည်း၊ ဇကို တပြု၍၊ “ဩ”ဟုဖြစ်၏၊ ပါဠိ၌ “ဝတ”ဟု ဖြစ်သည်၊ ဝဇီယတေ-ပြုပြင်အပ်၏၊ (ပြုပြင်သောအားဖြင့် ကျင့်အပ်၏)၊ ဣတိ ဝတံ၊ ဤသို့ “ဩ”ဟု ရိဆွဲရှိသောကြောင့် ရှေ့ပုဒ်နှင့် တွဲသောအခါ “သီလတဗ္ဗ”ဟု ပျောက်သော ရ်အစား ခွေဘော်လာရသည်၊ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသူစိဉ်ကား ဝတုဇာတ် ကြံလေသည်၊ ထိုအလို “ဝတ္တိယတေတိ ဝတံ-ကျင့်အပ်ပြီးသောကြောင့် ဝတမည်၏”ဟု ပြုပါ။

ဗြဟ္မစရိယံ။ ။ပဏ္ဍိတပညတ္တတာယ (စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းမှု၏ ပညာရှိတို့ ပညတ်ထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မံ၊ ဗြဟ္မာနံဝါ သေဋ္ဌာနံ စရိယန္တိ ဗြဟ္မစရိယံ ဒါနံ၊-ဋီကာ။ [ဗြဟ္မံ+စရိယံ ဗြဟ္မစရိယံ-မြတ်သောအကျင့်၊ ဗြဟ္မာနံဝါ စရိယံ ဗြဟ္မစရိယံ-သူမြတ်တို့၏ အကျင့်။]

ဣဒ္ဓိ၊ပေ၊ ပတ္တိ။ ။[ဣန္ဒဝဇီရာ စသည်ရောသော ဥပဇာတိဂါထာဖြစ်၍ ဆန်းကြောင့် “ဒ္ဓိ-တိ”ဟု ဖြစ်၏၊ ဣဒ္ဓိ ဇုတိပုဒ်ရင်း။] ဣဒ္ဓိတိ ဒေဝိဒ္ဓိ၊ ဇုတိတိ ပဘာ၊ အာနုဘာဝေါဝါ၊ ဗလဝီရိယူပပတ္တိတိ ဧဝံ မဟတာ (ဤမျှ ကြီးမားသော) ဗလေနစ ဝီရိယေနစ သမန္နာဂမော၊-ဋီကာ၊ ဥပပတ္တိကို “သမန္နာဂမော-ပြည့်စုံခြင်း”ဟု ဖွင့်သည်။ [“နာဂ”သည် ဝိဓုရသုခမိန်က ဝရဏနဂါးမင်းကိုခေါ်သော အာလုပ်။]

သုစိဏ္ဏဿ။ ။စရိယိတ္တာတိ စိဏ္ဏံ၊ သမ္မာ+စိဏ္ဏံ သုစိဏ္ဏံ၊ မစ္ဆေရကိုလည်းကောင်း၊ လောဘစသည်ကိုလည်းကောင်း နှိမ်သောအားဖြင့် ကောင်းစွာကျင့်အပ်သောကြောင့် ဒါနကိုပင် “သုစိဏ္ဏ”ဟု ဆိုသည်။ [မစ္ဆရိယလောဘာဒိ နိဂ္ဂဏှနေန သုစိဏ္ဏဿ၊-ဋီကာ။]

အဟုမ္မာ-ဖြစ်ခဲ့ပါကုန်ပြီ၊ တဒါ-လူ့ပြည်ဝယ်ဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ မေ-အကျွန်၏၊ ဃာရ်-အိမ်သည်၊ ဩပါနဘူတံ-ရေဆိပ်ကဲ့သို့ ဖြစ်၍ဖြစ်သည်၊ အာသိ-ဖြစ်ပါပြီ၊ သမဏ ဗြာဟ္မဏာစ-ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်လည်း၊ သန္တပ္ပိတာ-ကောင်းစွာနှစ်သက် ရောင့်ရဲပါကုန်ပြီ။ [“သမဏဗြာဟ္မဏာစ-တို့ကိုလည်း၊ သန္တပ္ပိတာ-ကောင်းစွာ နှစ်သက်ရောင့်ရဲစေအပ်ပါကုန်ပြီ”ဟု ရှေးကပေးကြသည်။]မေ-အကျွန်ုပ်၏၊ ဝတံ- အကျင့်သည်၊ တံ-ထို ဒါနသာတည်း၊ ဗြဟ္မစရိယံ-မြတ်သောအကျင့်သည်၊ ဝါ- သူမြတ်တို့၏အကျင့်သည်၊ တံ ပန-ထို ဒါနသာတည်း၊ ဣဒ္ဓိ၊ပေ၊ မေ-၏၊ပေ၊ တဿ-ထိုကောင်းမှု၏၊ (ဝိပါကော-အကျိုးပါတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ ဖြေဆိုပြီ။)

ကေန ပါဏိ ကာမဒဒေါ၊ပေ၊ ဣဇ္ဈတိတိ-ဟူသော၊ ဣမသ္မိံ အင်္ဂုရပေတ ဝတ္ထုမှိ-ဤ အင်္ဂုရပေတဝတ္ထု၌၊ ဝေယျာဝေစ္စံ-ဝေယျာဝေစ္စကို၊ ဝါ-ကြောင့်ကြစိုက် သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကောင်းမှုကို၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။ [ကေန- အဘယ်ကောင်းမှုကြောင့်၊ တေ-သင်၏၊ ပါဏိ-လက်သည်၊ ကာမဒဒေါ-အလိုရှိ အပ်သောဝတ္ထုကို ပေးနိုင်ပါသနည်း၊ ကေန-ကြောင့်၊ ပါဏိ၊ မဓဿဝေါ-ချိုမြိန်သော အရသာကို ယိုချနိုင်ပါသနည်း၊ ကေန ဗြဟ္မစရိယေန-အဘယ် မြတ်သောအကျင့်

ဒါနပတိ။ ။ဒါနဿ+ပတိနော ဒါနပတိ၊ “ဒါသဒါန-မိမိအသုံးထက် အညံ့ကိုပေးခြင်း၊ သဟာယဒါန-မိမိအသုံးနှင့် အတန်းတူဝတ္ထုကို ပေးခြင်း၊ သာမိဒါန-မိမိအသုံးထက် သာလွန် ကောင်းမွန်သောဝတ္ထုကို ပေးခြင်း”ဟု ဒါန ၃-မျိုးရှိ၏၊ ထိုသူတို့ကား သာမိဒါနရှင်များ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ဒါနပတိကို “ဒါနသာမိနော”ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်ဟန်တူသည်၊ သို့မဟုတ် အလှူဒါန၌ အမြဲပျော်နေကြသောကြောင့် “ဒါနပတိ”ဟု ခေါ်ဟန်တူသည်။

ဩပါနဘူတံ။ ။[အဝပိဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဩပါနံ-ငဲ့၍လက်ဖြင့်ခတ်၍ သောက်နိုင်ရာ ရေဆိပ်၊ ဩပါနံ ဝိယာတိ ဩပါနံ-လူအများသောက်ရာ ရေဆိပ်ကဲ့သို့ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်အများ၏ အလှူခံရာဖြစ်သည်။] ဩပါနဘူတန္တိ ဥဒကတိတ္ထမိဝ ဘူတံ၊ စိရာတိ သော (ထိုနဂါမင်းသည်) ဝိဓုရပဏ္ဍိတံ အာလပတိ၊-ဋီကာသစ်။]

ကေန ပါဏိ၊ပေ၊ သာဝေါ။ ။ဤ ၂-ပါဒသည် ပေတဝတ္ထုပါဠိတော်၌ မပါ၊ “ကိ သီလော ကိ သမာစာရော၊ ရောရဝသ္မိံ ပုရေ တုဝံ”နောက်၌ “ကေန တေ ဗြဟ္မစရိယေန၊ ပုညံ ပါဏိမှိ ဣဇ္ဈတိ”ဟု ရှိသည်၊ နောက်ဆရာတို့က “တေန ပါဏိ ကာမဒဒေါ”စသော အဖြေကိုကြည့်၍ “ကေန ပါဏိ ကာမဒဒေါ”စသော ၂-ပါဒကို ထည့်ကြဟန်တူသည်။

တေန ပါဏိစသည်။ ။တေန ပါဏိ ကာမဒဒေါတိ တေန ပရဒါန ပကာသနေန (ထိုသို့ သူတစ်ပါး၏ဒါနကို ထင်ရှားပြတတ်သော) ပရေန ကတဿ ဒါနဿ သက္ကစ္စံ အနုမောဒနမတ္တေန ဟေတုနာ၊ပေ၊ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဒါယိ ကာမဒဒေါ ဟောတိ၊ မဓဿဝေါတိ

၀၀၀

ကြောင့်၊ တေ-၏၊ ပါဏိမိ-လက်၌၊ ပုည-ကောင်းမှု၏အကျိုးသည်၊ ဣဇ္ဈတိ-
ပြည့်စုံပါသနည်း၊ (ဣတိ-ဤသို့မေးပြီး) တေန-ထို ဝေယျာဝစ္စဟူသော ကောင်းမှု
ကြောင့်၊ မေ-အကျွန်ုပ်၏၊ ပါဏိ-သည်၊ ကာမဒဒေါ-ပါ၏၊ တေန-ကြောင့်၊
မေ ပါဏိ၊ မဓဿဝေါ-ပါ၏၊ တေန ဗြဟ္မစရိယေန-ထို ဝေယျာဝစ္စဟူသော
ဗြဟ္မစရိယကြောင့်၊ မေ-၏၊ ပါဏိမိ-လက်၌၊ ပုည၊ ဣဇ္ဈတိ-ပါ၏၊ (ဣတိ-
ဤသို့ ဖြေဆိုပြီး)။]

ဧဝံ ခေါ တံ၊ပေ၊ အဟောသီတိ-ဟူသော၊ ဣမသ္မိံ တိတ္ထိရဇာတကေ-ဤ
တိတ္ထိရဇာတ၌၊ ပဉ္စသိက္ခာပဒသီလံ-ငါးပါးသော သိက္ခာပုဒ်သီလကို၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-
မြတ်သောအကျင့်ဟူ၍၊ ဝါ-သူမြတ်တို့၏အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။
[ဘိက္ခုဝေ-တို့၊ ဧဝံ ခေါ-ဤသို့လျှင်၊ တိတ္ထိရိယံနာမ-တိတ္ထိရိယမည်သော၊ (ခါမင်း
သည် ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် တိတ္ထိရိယမည်သော၊) တံ ဗြဟ္မစရိယံ-
ထို မြတ်သောအကျင့်ဟူသော ငါးပါးသောသီလသည်၊ ဝါ-ထိုသူမြတ်တို့၏အကျင့်
ဟူသော ငါးပါးသီလသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီး။]

မဓုရရသဝိဿန္တကော၊ပေ၊ ဣစ္ဆိတဝတ္ထုဝိသဇ္ဇနတော ဇာတော၊ပေ၊ ပုညဖလံဟိ ဣဓ ဥတ္တရပဒ
လောပေန ပုညန္တိ အဓိပ္ပေတံ၊-အကံရပေတဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ။ [ဋီကာသစ်၌ တစ်မျိုးဖွင့်လေ၏၊
အဋ္ဌကထာဖွင့်ရှိပြီးဖြစ်၍ စဉ်းစားပါ။]

ဝေယျာဝစ္စ။ ။“အကံရပေတဝတ္ထု”ဟု ပေတဝတ္ထုပါဠိတော် ဥပရိဝဂ္ဂ၊ ၉-သုတ်၌ရှိ၏၊
အကံရသည် ပေတမဟုတ်ပါ၊ ထိုသုတ်ဝယ် အသယုသုဋ္ဌေး၏ ဒါန၌ တာဝန်ဆောင်သူက
ပြိတ္တာဖြစ်ပုံကိုလည်း ပြသောကြောင့် ပေတဝတ္ထု၌ ပါဝင်နေရသည်၊ အမှန်မှာ အကံရသည်
တာဝတိံသာ၌ဖြစ်သော နတ်ပင်တည်း၊ အသယုသုဋ္ဌေး၏ အိမ်အနီး၌ အပ်ချုပ်သမားသည်
သုဋ္ဌေး၏အလှူကို ခံယူဖို့ရန်လာကြသူတို့က အလှူအိမ်ကို မေးသောအခါ လက်ကိုမြှောက်၍
ဝမ်းမြောက်စွာ ညွှန်ပြခဲ့၏၊ ထိုကောင်းမှုကိုပင် “ဗျာဝဋ္ဌဿ+ဘာဝေါ ဝေယျာဝစ္စ”နှင့်အညီ
အလှူ၌ ကြောင့်ကြစိုက်မှုဖြစ်သောကြောင့် “ဝေယျာဝစ္စ”ဟု ဆိုပါသည်၊ ထို ဝေယျာဝစ္စသည်ပင်
“မြတ်သောအကျင့်၊ မြတ်သူတို့၏အကျင့်ဖြစ်သောကြောင့် “ဗြဟ္မစရိယ”အမည်ပေသည်၊
ထို ဝေယျာဝစ္စကြောင့် ထိုအပ်ချုပ်သမားသည် ရုက္ခစိုးနတ်ဖြစ်၏၊ ထို နတ်၏အကူအညီကြောင့်
အကံရသုဋ္ဌေးလည်း လှူ၍မကုန်နိုင်အောင် ပေါများလေသည်။

တိတ္ထိရိယံနာမ။ ။တိတ္ထိရေန-ခါမင်းသည်၊ ဘာသိတံ-ဟောအပ်သော ငါးပါးသီလတည်း၊
တိတ္ထိရိယံ-သီလ၊ ခါ၊ မျောက်၊ ဆင်ဟူသော အဖေါ် ၃-ဦးတွင် ခါသည် အသက်အကြီးဆုံး
ဖြစ်၍ ထိုခါကို အရိုအသေပြုကြသော မျောက်နှင့်ဆင်တို့အား ငါးပါးသီလ၌တည်စေ၍
မိမိလည်း ငါးပါးသီလ၌ တည်သည်၊ စုတေသောအခါ ၃-ဦးလုံးပင် သုဂတိသို့ရောက်ကြ၏၊
ထို့ကြောင့် ငါးပါးသီလကို ဗြဟ္မစရိယဟု မိန့်တော်မူသည်။ [စူဠဝဂ္ဂ၊ သေနာသနက္ခန္ဓက
ပါဠိတော်။]

တံ ခေါ ပန မေပေ၊ ဗြဟ္မလောကူပပတ္တိယာတိ-ဟူသော၊ ဣမသ္မိံ မဟာဂေါဝိန္ဒသုတ္တေ-ဤ မဟာဂေါဝိန္ဒသုတ်၌၊ စတသော-လေးပါးကုန်သော၊ အပ္ပမညာယော-အပ္ပမညာတို့ကို၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-မြတ်သောအကျင့်ဟူ၍၊ ဝါ-သူမြတ်တို့၏ အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ [ပဉ္စသီခ-ပဉ္စသီခ၊ မေ-ငါ၏၊ တံ ဗြဟ္မစရိယံ-ထိုမြတ်သောအကျင့်ဟူသော အပ္ပမညာလေးပါးသည်၊ ဝါ-ထိုမြတ်သူတို့၏အကျင့်ဟူသော အပ္ပမညာလေးပါးသည်၊ နိဗ္ဗိဒါယ-ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ငြီးငွေ့ခြင်းအကျိုးငှာ၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ငြီးငွေ့ကြောင်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာဉာဏ်အကျိုးငှာ)၊ နေဝ(သံဝတ္တတိ)-မဖြစ်၊ ဝိရာဂါယ-ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ မတပ်မက်ခြင်းအကျိုးငှာ၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ မတပ်မက်ကြောင်း မဂ်အကျိုးငှာ)၊ န (သံဝတ္တတိ)၊ နိရောဓာယ-ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ချုပ်ခြင်းအကျိုးငှာ၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ)၊ န(သံဝတ္တတိ)၊ ပေ၊ ယာဝ ဒေဝဗြဟ္မလောကူပပတ္တိယာ-ဗြဟ္မလောက၌ ဖြစ်ခြင်းတိုင်အောင်သော အကျိုးငှာသာ၊ (သံဝတ္တတိ)။

ပရေပေ၊ ဘဝိဿာမာတိ-ဟူသော၊ ဣမသ္မိံ သလ္လေခသုတ္တေ-ဤ သလ္လေခသုတ်၌၊ မေထုနဝိရတိ-မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-အပ်ပြီ။ [ပရေ-အခြားသူတို့သည်၊ အဗြဟ္မစာရီ-မမြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို ကျင့်သူတို့သည်၊ ဘဝိဿန္တိ-ဖြစ်ကုန်လတံ့၊ မယံ-ငါတို့သည်၊ ဧတ္ထ-ဤအရာ၌၊ ဗြဟ္မစာရီ-မြတ်သော မေထုနဝိရတိအကျင့်ကို ကျင့်ကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ-ဖြစ်ကုန်အံ့။]

မယဉ္ဇပေ၊ န မီယရေတိ-ဟူသော၊ မဟာဓမ္မပါလဇာတကေ-မဟာဓမ္မပါလဇာတ်၌၊ [ဒသကနိပါတ်။] သဒါရသန္တောသော-မိမိမယားဖြင့် တင်းတိမ်ရောင့်ရဲခြင်းကို၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-ဟူ၍၊ ဝါ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-ပြီ။ [မယဉ္ဇ-အကျွန်ုပ်တို့သည်လည်း၊ ဘရိယာ-မယားတို့ကို၊ နာတိက္ကမာမ-လွန်၍မကျင့်ကြပါကုန်၊ အမှေစ-တို့ကိုလည်း၊

မဟာဂေါဝိန္ဒသုတ္တေ။ ။သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ ဆဋ္ဌသုတ်တည်း။ ထို ပါဠိတော်၌ ဘုရားအလောင်းမဟာဂေါဝိန္ဒ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားသည် ရသေ့ရဟန်းပြု၍ အတူထွက်လာသော မင်းပရိသတ်တို့အား အပ္ပမညာလေးပါးကို အားထုတ်စေသည်။ န ဝဋ္ဋေ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္ထာယ၊ န ဝဋ္ဋေ ဝိရာဂတ္ထာယ၊ န ဝဋ္ဋဿ နိရောဓတ္ထာယ-ထိုသုတ် အဋ္ဌကထာ။

သလ္လေခသုတ္တေ။ ။မူလပဏ္ဏာသ၊ အဋ္ဌမသုတ်တည်း။ ထိုသုတ်၌ ပါဏာတိပါတရှောင်မှုမှစ၍ သလ္လေခအကျင့်များကို ဟောတော်မူ၏။ “ဗြဟ္မစာရိနော”ဟု ပုဂ္ဂိုလ်ကို အရကောက်ရသော ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်ဖြင့် ဗြဟ္မစရိယအကျင့်ဟူသော ဓမ္မကိုလည်း သိရသောကြောင့် “မေထုနဝိရတိ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တာ”ဟု ဆိုသည်။

ဓမ္မပါလဇာတကေ။ ။အညတြ တာဟိတိ ပရဒါရဘူတာဟိ ဝဇ္ဇေတွာ၊ အမှန္တိ အမှာကံ၊-ဋီကာ၊ “၅-ပါးသီလကို တစ်မျိုးလုံးထိန်းကြသောကြောင့်”ထိုအမျိုး၌ အသက်တစ်ရာနှစ်ဆယ် မပြည့်မီ လူငယ်ဘဝ၌ သေကြရိုးမရှိပါ”ဟု ပြသောဂါထာတည်း။

ဘရိယာ-မယားတို့သည်။ နာတိက္ကမန္တိ-လွန်၍မကျင့်ကြပါကုန်၊ တာဟိ-ထိုသူတစ်ပါးမယားတို့ကို၊ အညတြ-ကြည့်၍၊ ဗြဟ္မစရိယံ-မြတ်သောအကျင့်ကို၊ ဝါ-သူမြတ်တို့၏အကျင့်ကို၊ စရာမ-ကျင့်ကြကုန်၏၊ တသ္မာဟိ-ထို့ကြောင့်ပင်၊ အမှ-အကျွန်ုပ်တို့၏၊ (ကုလေ-ဓမ္မပါလအမျိုး၌)၊ ဒဟရာ-အသက်တစ်ရာနှစ်ဆယ်၊ မပြည့်သေးသော လူငယ်တို့သည်၊ န မိယရေ-မသေကြပါကုန်၊ ဝါ-သေရိုးမရှိကြပါကုန်။]

အဘိဇာနာမိ၊ပေ၊ ဟောမိတိ-ဟူသော၊ လောမဟံသနသုတ္တေ-လောမဟံသနသုတ်၌၊ ဝီရိယံ-ဝီရိယကို၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ။ [သာရိပုတ္တ-သာရိပုတြာ အဟံ၊ တပဿီ-ကိလေသာတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သောအကျင့်ရှိသည်၊ (ပရမတပဿီ-ကိလေသာတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သော လွန်ကဲသော အကျင့်ရှိသည်၊) ဟောမိ-ဖြစ်၏၊ပေ၊ (ဣတိ-ဤသို့)၊ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ-၄ ပါးသော အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဗြဟ္မစရိယံ-ကို၊ စရိတာ-ရှေးအခါက ကျင့်ခဲ့သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အဘိဇာနာမိ-ယခုသိတော်မူ၏၊ ဝါ-အမှတ်ရတော်မူ၏။]

လောမဟံသနသုတ္တေ။ ။မူလပံ၊ သီဟနာဒသုတ်ကိုပင် ကြက်သီးမွေးညှင်း ထလောက်သော အကြောင်းအရာများကို ဟောတော်မူသောကြောင့် “လောမဟံသနသုတ်”ဟုလည်း ခေါ်၏၊ ထိုသုတ်၌ ဘုရားအလောင်းသည် ၄-ပါးသော အင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသော ဝီရိယကို ကျင့်တော်မူခဲ့သည်။ [တပေါ-ကိလေသာတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သော အကျင့်သည်၊ ယဿ အတ္ထိတိ ပတဿီ။]

ဟောမိတိ။ ။ဤ၌ ဣတိသဒ္ဒါသည် “ပရမတပဿီ၊ လူခေါ သုဒ္ဓံ ဟောမိ ပရမလူခေါ၊ ဇေဂ္ဂန္တိ သုဒ္ဓံ ဟောမိ ပရမဇေဂ္ဂန္တိ၊ ပဝိဝိတ္တော သုဒ္ဓံ ဟောမိ ပရမပဝိဝိတ္တော”ကို ညွှန်ပြသော နိဒဿနတ္ထတည်း၊ တစ်နည်း-အာချတ္တဟု ကြံ၍ “ဣတိ-ဤသို့ အစရှိသည်ဖြင့်”ဟု ပေးပါ။

စတုရင်္ဂ သမန္နာဂတံ။ ။အင်္ဂါ ၄-ပါးဟူသည် တပဿီလုပ်ရာ၌ ပရမတပဿီဖြစ်ခြင်း၊ လူခ (ခန္ဓာကိုယ် ကြမ်းတန်းအောင်)ကျင့်ရာ၌ ပရမလူခဖြစ်ခြင်း၊ ဇေဂ္ဂန္တိ (မကောင်းမှုမှ စက်ဆုပ်ခြင်းရှိသူဖြစ်အောင်) ကျင့်ရာ၌ ပရမဇေဂ္ဂန္တိဖြစ်ခြင်း၊ ပဝိဝိတ္တ (အပေါင်းအဖော်မှ ကင်းဆိတ်အောင်)ကျင့်ရာ၌ ပရမပဝိဝိတ္တဖြစ်ခြင်း၊ ဤ ၄-ပါးတည်း၊ အကျယ်ကို ထိုသုတ်၌ ရှုပါ။

အဘိဇာနာမိ၊ပေ၊ စရိတာ။ ။စာအုပ်တို့၌ “စရိတွာ”ဟုလည်းကောင်း၊ “စရိတာ”ဟု တုပစ္စည်းဖြင့်လည်းကောင်း ပါ၍ ၂-မျိုးတွေ့ရ၏၊ “နာဘိဇာနာမိ သဒ္ဓိစ္စ ပါဏံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတာ”စသည်ဖြင့် အင်္ဂုလိဗာလသုတ်စသော အခြားပါဠိ၌လည်းကောင်း၊ အဘိဇာနာမိ၊ ပေ၊ အာဟာရံ အာဟရိတာ”ဟု ဤပါဠိတော် နောက်နား၌လည်းကောင်း ရှိသောကြောင့် “စရိတာ”ပါဠိသာ ကောင်းသည်။

ဟီနေန၊ပေ၊ ဝိသုဇ္ဇတိတိ-ဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ နိမိဇာတကေ-နိမိဇာတ်၌၊ အတ္တဒမနဝသေန-မိမိကို ဆုံးမခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ကတော-ပြုအပ်သော၊ အဋ္ဌင်္ဂိကော-ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ ဥပေါသထော-ဥပုသ်ကို၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော။ [ဟီနေန-ညံ့သော၊ (ဆန္ဒ၊ ဝီရိယစသည်အားဖြင့် ညံ့သော)၊ ဗြဟ္မစရိယေန-မြတ်သောအကျင့်ဟူသော အဋ္ဌင်္ဂိကဥပုသ်ကြောင့်၊ ဝါ-သူမြတ်တို့၏ အကျင့်ဟူသော အဋ္ဌင်္ဂိကဥပုသ်ကြောင့်၊ ခတ္တိယေ-မင်းမျိုး၌၊ ဥပပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ရ၏၊ (ဥပနှင့် တွဲလျှင် “ခတ္တိယံ”ဟု ဒုတိယန္တဖြင့် ရှိတတ်၏၊) မဇ္ဈိမေန-အလယ်အလတ်ဖြစ်သော၊ (ဗြဟ္မစရိယေန)စ-ကြောင့်ကား၊ ဒေဝတ္တံ-နတ်၏အဖြစ်သို့၊ (ဥပပဇ္ဇတိ-ကပ်ရောက်ရ၏၊) ဥတ္တမေန-မြတ်သော၊ (ဗြဟ္မစရိယေန-ကြောင့်၊) ဝိသုဇ္ဇတိ-ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်ရ၏။]

ဣဒံ၊ပေ၊ မဂ္ဂေါတိ-ဟူသော၊ မဟာဂေါဝိန္ဒသုတ္တသို့ယေဝ-မဟာဂေါဝိန္ဒသုတ်၌ပင်၊ ရှေ့၌ဤသုတ်ပါပြီးဖြစ်သောကြောင့် သိန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ ဧဝသဒ္ဓါထည့်သည်။] အရိယမဂ္ဂေါ-အရိယမဂ်ကို၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော။ [ပဉ္စသိခ-ပဉ္စသိခ၊ မေ-၏၊ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ-ဤမြတ်သောအကျင့်ဟူသော အဋ္ဌင်္ဂိကအရိယမဂ်သည်၊ ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါယ-ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ဧကန်ငြီးငွေ့ခြင်းအကျိုးငှာ၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ဧကန်ငြီးငွေ့ကြောင်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာဉာဏ်အကျိုးငှာ)၊ (သံဝတ္တတိ-ဖြစ်၏)၊ ဝိရာဂါယ-ငှာ၊ (သံဝတ္တတိ)၊ နိရောဓာယ-ငှာ၊ (သံဝတ္တတိ)၊ပေ၊ အရိယော-မြတ်သော၊ အဋ္ဌင်္ဂိကော-ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ အယမေဝ မဂ္ဂေါ-ဤမဂ်ပင်တည်း။]

တယိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ပေ၊ သုပ္ပကာသိတန္တိ-ဟူသော၊ ပါသာဒိကသုတ္တေ-ပါသာဒိကသုတ်၌၊ (သုတ်ပါထေယျ)၊ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ-သိက္ခာ ၃-ပါးအပေါင်းဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော၊ သကလသာသနံ-အလုံးစုံသော သာသနာတော်ကို၊ ဝါ-ပရိယတ်၊ ပဋိပတ်၊ ပဋိဝေဓအားဖြင့် အလုံးစုံသော သာသနာတော်ကို၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။ [တယိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ-ထိုမြတ်သောအကျင့်ဟူသော အလုံးစုံသော သာသနာတော်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဣဒ္ဓုဉ္ဇေဝ-ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဖိတဉ္ဇေ-ကြီးပွားသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-စည်ပင်သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ)၊

သိက္ခတ္တယ၊ပေ၊ ဗြဟ္မစရိယံ။ ။သိက္ခာ ၃-ပါးဟူသည် အဓိသီလ၊ အဓိစိတ္တ (သမာဓိ) အဓိပညာ ၃-ပါးတည်း၊ ပရိယတ္တိသာသနာတော်သည် သီလ သမာဓိ ပညာဟူသော သိက္ခာ ၃-ပါးကိုပြ၏။ [သီလဖြင့် သီလသာမက သမတ္တာရ သီလပါ ယူရမည်ဟု ရှေ့၌ ဖွင့်ခဲ့သည်။] ပဋိပတ္တိသာသနာတော်ဟူသည် သီလ သမာဓိ ပညာပင်တည်း။ ပဋိဝေဓဟူသည် မဂ္ဂသစ္စာဟူသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်း၊ ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်လည်း သီလမဂ္ဂင် (သမ္မာဝါစာ၊ ကမ္မန္တ၊ အာဇီဝ)، သမာဓိမဂ္ဂင် (သမ္မာဝါယာမ၊ သတိ၊ သမာဓိ)، ပညာမဂ္ဂင် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သင်္ကပ္ပ) တို့ပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် သိက္ခာ ၃-ပါးဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော “သကလသာသနံ”ဟူသည် ပရိယတ် ပဋိပတ် ပဋိဝေဓသာသနာတော်အားလုံးပင် ဖြစ်သည်။

ဝိတ္တာရိတ်-ကျယ်ပြန့်၏။ (တစ်နည်း) ဝိတ္တာရိတ်-လွန်စွာဖြစ်သော ပြန့်ကျယ်ခြင်း ရှိ၏။ ဗာဟုဇေည-များစွာသော လူတို့သည် နိယျာနိကဟု အသိအမှတ်ပြုအပ်၏။ ပုထုဘူတ-များသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်၏။ [“ကျယ်ပြန့်ရုံသာမက၊ ပြန့်သောနေရာ၌လည်း အများအပြားပင်ဖြစ်သည်”ဟုလို၊] ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိ-နတ်လူတို့တိုင်အောင်၊ ဝါ-နတ်ပြည်မှ လူ့ပြည်တိုင်အောင်၊ သုပ္ပကာသိတ်-ကောင်းစွာထင်ရှား ပြတော်မူ အပ်ပြီ။

ဣဒ္ဓံ ဖိတံ။ ။ဣစ္ဆတိတိ ဣဒ္ဓံ၊ “ဣဓ-သမိဒ္ဓိယံ”ဟူသော ဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ဖိတံ၌ သက္ကတဝယ် “သ္မိတ”ဟု ရှိ၏။ ဝုဒ္ဓိအနက်ဟော “သွာယဓာတ်ကို သ္မိပြု”ဟုလည်း ဆို၏။ ပါဠိ၌ “ဖာယိ”ဓာတ်ဟု ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၌ရှိ၏။ ဖာယကို ဖိပြုဟုပင် ဆိုရပေလိမ့်မည်။ ဖိတ-ကြီးပွားကိုပင် “စည်ပင်”ဟု ပေးကြ၏။ “ဖာယတိတိ ဖိတံ”ဟုပြု။

ဝိတ္တာရိတ်။ ။ဋီကာ၌ “ဝိတ္တာရဘူတ”ဟု ဖွင့်၏။ ဣကအနက် မရှိ၊ သွတ္တဟု ကြံဟန်တူ သည်။ ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဝိတ္တာရိတ်”ဟု ဣတပစ္စည်းဖြင့် ရှိ၏။ သဉ္ဇာတော+ဝိတ္တာရော ယဿာတိ ဝိတ္တာရိတ်-လွန်စွာဖြစ်သော ပြန့်ကျယ်ခြင်းရှိသော ဗြဟ္မစရိယ၊ သဉ္ဇာတ အဿ အနက်၌ ဣတပစ္စည်း၊ [ဣဒ္ဓံဖြင့် ဗြဟ္မစရိယ၏ ပြည့်စုံနေခြင်းကို ပြ၏။ ဖိတံဖြင့် ပြည့်စုံရုံမျှ မကဘဲ ကြီးပွားလာခြင်းကို ပြ၏။ ဝိတ္တာရိတ်ဖြင့် တစ်နေရာထည်း၌ ကြီးပွားနေရုံသာ မက ထိုထိုဤဤအရပ်၌ ကျယ်ပြန့်နေခြင်းကို ပြသည်။]

ဗာဟုဇေည။ ။ဗဟုဇနနောင် ဉာတအနက်၌ ဣသက်၍ “ဗာဟုဇေည-လူအများတို့+ အသိအမှတ်ပြုအပ်”ဟုဖြစ်၏။ “အသိအမှတ်ပြု”ဟူသည် “နိယျာနိက-ဝဋ်မှ ထွက်မြောက် တတ်သော သာသနာ”ဟု အသိအမှတ်ပြုခြင်းတည်း။ [ဗာဟုဇေညန္တိ ဗဟူဟိဇနေဟိ နိယျာနိက ဘာဝေန ဉာတံ၊-ဋီကာသစ်။]

ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိ။ ။ဟိဝိဘတ်သည် ယာဝဟူသော အဘိဝိမိအနက်ဟော နိပါတ်၏ ယှဉ်ရာ၌သက်သော ပဉ္စမိတည်း။ “လူနတ်တို့တိုင်အောင်၊ ဝါ-လူနတ်တို့ကို လွမ်းမိုး၍”ဟု အနက်ပေးရသည်။ ထို့ကြောင့် ပါသာဒိကသုတ်ဋီကာ၌ “ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိတိ ဝါ ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိ၊ ယတ္ထကာ ဒေဝါ မနုဿာစ၊ တာဝ တေ သဗ္ဗေ အဘိဗျာပေတွာ သုပ္ပကာသိတ်”ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုအဋ္ဌကထာ၌ကား “ဒေဝလောကတော ယာဝ မနုဿလောက” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွ ဖွင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပါရာဇိကဋ္ဌကထာ၌ “ယသွာ ဣမံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော သာသနဗြဟ္မစရိယံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိ”ဟု ရှိသောကြောင့် သာရတ္ထဋီကာ၌ “သာသနဗြဟ္မစရိယန္တိ အာဒိသု အဝိသေသေန တိဿော သိက္ခာ၊ သကလောစ တန္တိ ဓမ္မော သာသနဗြဟ္မစရိယံ”ဟု “သာသနဗြဟ္မစရိယ”အရ သိက္ခာ ၃-ရပ်ဟူသော ပဋိပတ်သာသနာနှင့် ပရိယတ်သာသနကို သာ ဖွင့်ရသည်။ ပဋိဝေဓသာသနကိုကား မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ”ဖြင့် ယူသည်။ ဤ၌ကား “မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယံ”ဟု မပါသောကြောင့် “ဗြဟ္မစရိယ”အရ ပရိယတ်၊ ပဋိပတ်၊ ပဋိဝေဓသာသနာ ၃-ရပ်လုံးကို ယူရသည်။

ဣမသ္မိဗ္ဗိ ဌာနေ-ဤသာမညဖလသုတ်အရာ၌လည်း၊ (ဝိဖြင့် “ပါသာဒိက သုတ္တေ”ကိုပေါင်း)၊ ဣဒမေဝ-ဤ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတ သကလသာသနကိုပင်၊ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-ဟူ၍၊ အဓိပ္ပေတံ-အလိုရှိအပ်၏၊ တဿာ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ဤအရာ ၌လည်း သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတ သကလသာသနကိုပင် ဗြဟ္မစရိယဟူ၍ အလိုရှိအပ် သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ (ဧဝမေတ္ထမှ “ဧတ္ထ”ကို ယူသည်)၊ သော-ထို မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မ-တရားတော် ကို၊ အာဒိကလျာဏံ-အစ၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈေကလျာဏံ-အလယ် ၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း၊ ပရိယောသာနကလျာဏံ-အဆုံး၌ ကောင်းအောင် လည်းကောင်း၊ သာတ္ထံ-အနက်နှင့် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း၊ သဗျဉ္ဇနံ-သဒ္ဓါနှင့် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း၊ ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ-အလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်စုံအောင် လည်းကောင်း၊ ပရိသုဒ္ဓံ-ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်အောင်လည်းကောင်း၊ ဒေသေတိ- ဟောတော်မူ၏၊ စ-ဆက်၊ ဧဝံ-ဤသို့ (ဝါ-ဤ အာဒိကလျာဏစသော ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံအောင်၊ ဓမ္မ-ကို) ဒေသေန္တော-ဟောတော်မူလသော်၊ (ဟောတော်မူရင်းပင်)၊ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ-သိက္ခာ ၃-ပါးအပေါင်းဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော၊ သကလ သာသနံ-အလုံးစုံသော သာသနာတော်ဟူသော၊ ဗြဟ္မစရိယံ-ကို၊ ပကာသေတိ- ထင်ရှားပြတော်မူ၏၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ အတ္ထော-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

တဿာပေ၊ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ။“ယဿ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ (သိက္ခာ ၃-ပါးကို သိမ်းယူရာဖြစ်သော) သကလသာသနံ ဣမ ဗြဟ္မစရိယန္တိ အဓိပ္ပေတံ၊ တဿာ”ဟု ဋီကာ၌ တသဒ္ဓါ၏စွဲနက်ကို ထည့်၍ပြ၏၊ ရှေ့ဝါကျရှိ “ဣမသ္မိဗ္ဗိဌာနေပေ၊ အဓိပ္ပေတံ”ဟူသော စကားကိုယူ၍ ပြခြင်းပင်တည်း၊ ဤတဿာကို “ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော”၌စပ်ပါ။ [ဤ၌ “သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ”ပါဌ်သည် “သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ ပါဌ်ထက် ကောင်း၏။]

ဧဝံ ဒေသေန္တောစ။ ။ဤသို့ အများသိအောင် ဖော်ပြရာ၌လည်း “ဤ တရားတော်များကို ပရိယတ္တိသာသနဗြဟ္မစရိယဟု ခေါ်၏၊ ဤအကျင့်များကို ပဋိပတ္တိသာသနဗြဟ္မစရိယဟု ခေါ်၏၊ ဤ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ပဋိဝေသောသနဗြဟ္မစရိယဟု ခေါ်၏၊ ဤသို့ စွဲခြား၍ ဟောပြတော်မူခြင်း မဟုတ်ပါ၊ အာဒိကလျာဏစသော ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော ဓမ္မကို ဟောတော် မူလိုက်လျှင်ပင် ထိုဗြဟ္မစရိယ ၃-မျိုးကို ပြခြင်းကိစ္စပြီးပါတော့သည်”ဟု သိစေလို၍ “ဧဝံ ဒေသေန္တောစပေ၊ ပကာသေတိ”ဟု မိန့်သည်။

ပကာသေတိ။ ။“ထင်ရှားပြ”ဟူသည် ဗြဟ္မစရိယကို လူလောက၊ နတ်ဗြဟ္မာလောက၌ အထင်အရှားပြခြင်း၊ “အော် ဤမျှလောက်ကောင်းသော နိယျာနိက ဗြဟ္မစရိယ (သာသနာ ၃-ရပ်)ရှိပါပေသည်”ဟု ဗြဟ္မာ နတ် လူတို့သိအောင် ဖော်ပြခြင်းတည်း။ [“ယာဝ ဒေဝ မနုဿေဟိ သုပ္ပကာသိတံ”နှင့် အဓိပ္ပါယ်တူပင်တည်း။]

ဋီကာ။ ။“ဗြဟ္မစရိယံ”ဟူသောပုဒ်နှင့် တုလျာဓိကရဏဖြစ်နိုင်သော အလုံးစုံသောပုဒ် တို့ကို ယှဉ်တွဲ၍ အနက်ကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “သော ဓမ္မ ဒေသေတိပေ၊ ပကာသေတိတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော”ဟု မိန့်တော်မူကြောင်းကို ဋီကာဖွင့်၏။

ဗြဟ္မစရိယန္တိ (ဧတ္ထ)-ဗြဟ္မစရိယံဟူသော ဤပါဌ်၌၊ (ဝုတ္တံ ဟောတိဉ္စစပ်)၊ သေဋ္ဌဋ္ဌေန-မြတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ ဗြဟ္မဘူတံ-မြတ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ စရိယံ-အကျင့်ကို၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ ဗြဟ္မဘူတာနံ-မြတ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓါဒိနံ-ဘုရားအစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဝါ-ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ သာဝကတို့၏၊ စရိယံ-ကို၊ (ပကာသေတိဉ္စစပ်)၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁၉၁။ တံ ဓမ္မန္တိ-ဟူသည်ကား၊ ဝုတ္တပ္ပကာရသမ္ပဒံ-ဆိုအပ်ပြီးသောအပြားရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့်ပြည့်စုံသော၊ တံ ဓမ္မံ-ကို၊ (သုဏှာတိဉ္စစပ်)၊ [အာဒိကလျာဏံစသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသည်ကို “ဝုတ္တပ္ပကာရသမ္ပဒံ”ဟု ဆိုသည်။] သုဏှာတိ ဂဟပတိ ဝါတိ-ဟူ၍၊ ကဿာ-အဘယံကြောင့်၊ ပဌမံ-ရှေးဦးစွာ၊ ဂဟပတိ-အိမ်ရှင်ကို၊ ဝါ-အိမ်ပိုင်ယာပိုင်ရှိသူကို၊ နိဒ္ဒိသတိ-ညွှန်ပြတော်မူသနည်း၊ (ဂဟပတိဿ-အိမ်ရှင်၏၊ ဝါ-အိမ်ပိုင်ယာပိုင်ရှိသူ၏)၊ နိဟတမာနတ္တာ-နှိမ်အပ်ပြီးမာနရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-မာနကို နှိမ်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဥဿန္တတ္တာစ-များသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ (ပဌမံ ဂဟပတိ နိဒ္ဒိသတိ-ညွှန်ပြတော်မူ၏။)

ဤအလို “အာဒိကလျာဏံ”စသောပုဒ်များကို ဗြဟ္မစရိယံနှင့်လည်း အနက်တူသော တုလျာဓိကရဏပုဒ်များဟု သိရ၏။ ထို့ကြောင့် “အာဒိကလျာဏံ၊ပေ၊ ပရိသုဒ္ဓံ”ပုဒ်တို့ကို ရှေ့ ဓမ္မံကိုလည်းကောင်း၊ နောက် ဗြဟ္မစရိယံကိုလည်းကောင်း ငဲ့သော ဥဘယာပေက္ခ၊ ကာကောလောကနနည်းဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် အနက်ပေးသောအခါ၌ကား ပရိသုဒ္ဓံနောက်တွင် “ဧဝံ ဒေသေန္တောစ”ဟု ဝါကျအသစ် စ၍ထားသောကြောင့် “အာဒိကလျာဏံ၊ပေ၊ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယံ”ဟု လိုက်၍ ပေးဖွယ်မလိုတော့ပါ။

ပါရာဇိကဋ္ဌကထာ။ ။ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ကား အာဒိ၊ပေ၊ ကလျာဏံ ၃-ပုဒ်ကို ဓမ္မံဟူသော ရှေ့ပုဒ်၏ ဝိသေသနလုပ်၍ သာတ္ထံစသည်ကို ဗြဟ္မစရိယံ၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။ ဤသို့ အဖွင့်မတူခြင်းမှာ ထိုထိုဘာဏကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုအတိုင်း သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ ဆရာ ဖွင့်ရသောကြောင့်တည်း။

နိဟတမာနတ္တာ။ ။[ဂဟပတိပုဒ်ပြီးပုံကို ရှေ့၌ပြခဲ့ပြီ။] သာသနာတော်၌ ကောင်းမွန်စွာ ကျင့်ခြင်းဟူသော သမ္မာပဋိပတ်သည် မာန်မာနမရှိသူမှသာ ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဂဟပတိကို ခေါင်းတပ်၍ ဟောရခြင်းအတွက် “နိဟတမာနတ္တာ”ဟု အကြောင်းပြသည်။ [နိဟတော+မာနော ယေနာတိ နိဟတမာနော၊ (ဂဟပတိ)။]

မှန်၏-“ပရပဋိဗုဒ္ဓါ မေ ဇီဝိကာ”ဟူသော ဒသဓမ္မသုတ်နှင့်အညီ ပစ္စည်း ၄-ပါးကို သူတစ်ပါး (ဒါယကာ ဒါယိကာမ)တို့ လှူမှ ရနိုင်၏။ ဆရာဥပဇ္ဈာယ်တို့၏ ဩဝါဒကိုလည်း ကောင်းစွာ လိုက်နာရ၏။ ထို့ကြောင့် မာနကြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် သာသနာတော်ဝယ် ကောင်းစွာ ကျင့်ဖို့ရန် မလွယ်တော့ချေ။ [ဒုရသမုဿာရိတမာနဿေဝ (ဝေးစွာ ကောင်းကောင်း ပယ်ရှား အပ်ပြီးသော မာနရှိသူ၏သာ) သာသနေ သမ္မာပဋိပတ္တိ သမ္ဘဝတိ၊ န မာနဇာတိကဿာတိ အာဟ နိဟတမာနတ္တာတိ၊-ဋီကာ။]

ဟိ-ချဲ့၊ ယေဘုယျေန-များသောအားဖြင့်၊ ခတ္တိယကုလတော-မင်းမျိုးမှ၊ (နိက္ခမိတွာ-ထွက်၍)၊ ပဗ္ဗဇိတာ-ရှင်ရဟန်းဖြစ်သူတို့သည်၊ ဇာတိ-အမျိုးဇာတ်ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ မာန-မာနကို၊ ကရောန္တိ-ပြုတတ်ကြကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏကုလ-ပုဏ္ဏားမျိုးမှ၊ (နိက္ခမိတွာ)၊ ပဗ္ဗဇိတာ-တို့သည်၊ မန္တေ-မန္တန်တို့ကို၊ ဝါ-ဝေဒကျမ်းတို့ကို၊ နိဿာယ-၍၊ မာန-ကို၊ ကရောန္တိ-ပြုတတ်ကုန်၏၊ ဟိနဇ္ဇကုလ-ညံ့သောဇာတ်ရှိသော အမျိုးမှ၊ (နိက္ခမိတွာ)၊ ပဗ္ဗဇိတာ-တို့သည်၊ အတ္တနော-အတ္တနော-မိမိ၊ မိမိ၏၊ ဝိဇာတိတာယ-ဖေါက်ပြန်သော ဇာတ်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပတိဋ္ဌာတုံ-(သီလဖြင့်) တည်တံ့ခြင်းငှာ၊ ဝါ-(သစ္စပဋိဝေဓဖြင့်) တည်တံ့ခြင်းငှာ၊ န သက္ကောန္တိ-မစွမ်းနိုင်ကုန်။

ယေဘုယျေန ဟိ ပေ၊ မာနံ ကရောန္တိ။ ။နိဟတမာနတ္တာဟူသော ဟိတ်ကို ချဲ့လို၍ “ယေဘုယျေန” စသည်ကို မိန့်သည်။ လောက၌ စည်းစိမ်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ဘောဂမာန (ဓနမာန)နှင့် အာရောဂျမာန စသည်တို့မှာ ပယ်ဖို့ လွယ်ကူပါ၏။ အကြောင်းကား-မာန၏ အကြောင်းခံဖြစ်သော ဘောဂစသည်တို့က ကြာကြာ မတည်သောကြောင့်တည်း။ ခတ္တိယတို့၏ ကုလမာန၊ ဗြာဟ္မဏတို့၏ ဝိဇ္ဇာမာနကား ရဟန်းဖြစ်သည့်တိုင်အောင်ပင် ပယ်ဖို့ မလွယ်ကူချေ။ များသောအားဖြင့် ထိုဇာတိ ထိုဝိဇ္ဇာကို အကြောင်းပြု၍ မာနမာန ကြီးတတ်ကြလေသည်။

မှတ်ချက်။ ။အရှင်ဘဒ္ဒိယစသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား ဇာတ်မြင့်သော်လည်း မာနမရှိကြ၊ ထို့ကြောင့် “ယေဘုယျေန”ဟု ဆိုသည်။ [ဘောဂါရောဂျာဒိဝတ္ထုကာ မဒါသုပ္ပဟေယျာ ဟောန္တိ၊ နိမိတ္တဿ အနဝတ္ထာနတော-မာနဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဘောဂ အာရောဂျ စသည်တို့က ကြာရှည်စွာ မတည်သောကြောင့်တည်း။ န တထာ ကုလဝိဇ္ဇာမဒါ-ကုလနှင့် ဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်သော မာနကား (ကုလဝိဇ္ဇာတို့က သူ၏တစ်သက်လုံး၌ မြဲစွာ တည်နေသောကြောင့်)ပယ်ဖို့ မလွယ်ကူ။

ဝိဇာတိတာယ။ ။“နိဟိနဇာတိတာယ”ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ “ဝိရူပါ+ဇာတိယေသန္တိ ဝိဇာတိနော၊ တေသံ+ဘာဝေါ ဝိဇာတိတာ”ဟု ပြုပါ။ ဟိနဇ္ဇာ၌ကား “ဇာတိယေဝ ဇစ္စံ”ဟု သုတ္တ ဈာသက်၍ တျကို စပြု၊ ဒွေဘော်လာ၊ ဟိနံ+ဇစ္စံ ယေသန္တိ ဟိနဇ္ဇာ”ဟု ပြုပါ။ စက္ကာလမျိုးစသည်ကို “ဟိနဇ္ဇာ”ဟု ဆိုလိုသည်။

ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ ။သီလ၏အစွမ်းဖြင့်သာ သာသနာတော်၌ တည်တံ့နိုင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် သီလကိုစင်ကြယ်စွာ မစောင့်နိုင်သည်ကို “ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ”ဟု ဆိုသည်။ [သုဝိသုဒ္ဓံ ကတွာ သီလံ ရက္ခိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ သီလဝသေန ဟိ သာသနော ပတိဋ္ဌာ၊-ဋီကာ၊ “သာသနော ကုလပုတ္တာနံ၊ ပတိဋ္ဌာ နတ္ထိ ယံ ဝိနာ၊ အာနိသံသ ပရိစ္ဆေဒံ၊ တဿ သီလဿ ကော ဝဒေ၊-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်။]

တစ်နည်း။ ။သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍သိသောအားဖြင့် တည်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည်ကို “ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ”ဟု ဆိုသည်။ မှန်၏-လောကုတ္တရာဖြစ်သော ပတိဋ္ဌာသည်သာ

ပန-အန္ဓယကား၊ ဂဟပတိဒါရကာ-ဂဟပတိဖြစ်သော သတို့သားတို့သည်၊
 သေဒံ-ချွေးကို၊ မုဉ္ဇန္တေဟိ-လွတ်ကုန်သော၊ ကစ္ဆေဟိ-လက်ကတီးကြားတို့ဖြင့်
 လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဂျိုင်းကြားတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ လောဏံ-ဆားကို၊ ပုပ္ဖမာနာယ-
 ပွင့်သော၊ ပိဋ္ဌိယာ-ကျောက်ကုန်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဘူမိ-မြေကို၊ ကသိတွာ-
 ထွန်ယက်၍၊ တာဒိသဿ-ထိုကဲ့သို့ရူအပ်သော၊ မာနဿ-မာန၏၊ (ဇာတိမာန၊
 မန္တမာန၏)၊ အဘာဝတော-မရှိခြင်းကြောင့်၊ နိဟတမာနဒပ္ပါ-နှိမ်အပ်ပြီးသောမာန၊
 ဒပ္ပရိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ တေ-ထို ဂဟပတိဖြစ်သော သတို့သားတို့သည်၊ ပဗ္ဗဇိတွာ-
 ရှင်ရဟန်းပြု၍၊ မာနဝါ-မာနကိုလည်းကောင်း၊ ဒပ္ပဝါ-ထောင်လွှားခြင်းကိုလည်း
 ကောင်း၊ အကတွာ-မပြုမူ၍၊ ယထာဗလံ-အားအစွမ်းအားလျော်စွာ၊ သကလ
 ဗုဒ္ဓဝစနံ-အလုံးစုံသော မြတ်စွာဘုရားစကားတော်ကို၊ ဥဂ္ဂဟေတွာ-သင်ယူ၍၊
 ဝိပဿနာယ-ဝိပဿနာ၌၊ ကမ္မံ-အားထုတ်မှုကို၊ ကရောန္တာ-ပြုကုန်လျက်၊
 အရဟတ္တေ-အရဟတ္တဖိုလ်၌၊ ပတိဋ္ဌာတုံ-တည်ခြင်းငှာ၊ သက္ကောန္တိ-စွမ်းနိုင်ကုန်၏။

[ဥဿန္တတ္တာဟူသော ဟိတ်၏ အကျယ်ကိုပြလို၍ “ဣတရေဟိ စ”စသည်ကို
 မိန့်။] စ-အဖို့တပါးကား၊ ဣတရေဟိ-ဂဟပတိမျိုးမှ တစ်ပါးကုန်သော၊ ကုလေဟိ-
 အမျိုးတို့မှ၊ နိက္ခမိတွာ-၍၊ ပဗ္ဗဇိတာနာမ-ရှင်ရဟန်းပြုသူတို့မည်သည်၊ ဗာဟုကာ-

မုချအားဖြင့် သာသနာတော်၌ တည်တံ့ခြင်းမည်၏၊ များသောအားဖြင့်လည်း မဂ်ဖိုလ်ရဖို့ရာ
 အကြောင်း ဥပနိဿယနှင့် ပြည့်စုံသူတို့သည် ကောင်းသောအမျိုးဇာတ်ရှိသူများသာ ဖြစ်ကြပေ
 သည်တဲ့။ [ပတိဋ္ဌာတုန္တိဝါ သစ္စပ္ပပဋိဝေဓေန လောကုတ္တရာယ ပတိဋ္ဌာယ ပတိဋ္ဌာတုံ၊ သာ
 ဟိ နိပ္ပရိယာယတော သာသနေ ပတိဋ္ဌာနာမ၊ ယေဘုယျေနစ ဥပနိဿယသမ္ပန္နာ သုဇာတာ
 ဧဝ ဟောန္တိ၊ န ဒုဇ္ဇာတာ၊-ဋီကာ၊] သို့သော် ဇာတိကုလပုတ္တမဟုတ်၍ အမျိုးဇာတ် ညံ့စေးကာ
 မူ အာစာရကုလပုတ္တဖြစ်လျှင် သာသနာတော်၌ အဖိုးတန် ပုဂ္ဂိုလ်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့်
 အာစာရကုလပုတ္တဖြစ်အောင် ကြိုးစားသင့်သည်။

ဂဟပတိဒါရကာ ပန။ ။ဗျတိရေကအားဖြင့် ဖွင့်ပြပြီး၍ အန္ဓယအားဖြင့် ဖွင့်ပြလိုသော
 ကြောင့် “ဂဟပတိဒါရကာ ပန”စသည်ကို မိန့်၊ ကစ္ဆေဟိ ပိဋ္ဌိယာတို့ကား ထူးခြားသော
 အမှတ်အသားကိုပြသော ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏာ အနက်၌သက်သော တတိယာဝိဘတုန္တပုဒ်တို့
 တည်း၊ ဤဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏာပုဒ်မျိုးသည် ကတ္တာပုဒ်ကိုလည်း အထူးပြုရာရောက်၏၊
 ထို့ကြောင့် ဋီကာသစ်၌ “သေဒံ မုဉ္ဇန္တကစ္ဆာ လောဏံ ပုပ္ဖမာန ပိဋ္ဌိကာ ဟုတွာ”ဟု ဝိသေသန
 ပြု၍ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ထားသည်။

နိဟတမာနဒပ္ပါ။ ။ဒပ္ပဓာတ်သည် မာန်မူခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ “အဟံကာရ-ငါဟု
 ပြုခြင်း(ကြုံးဝါးခြင်း)အနက်ဟော”ဟု ထောမနိဓိဆို၏၊ မာနောစ-သာမညမာန်လည်း+ဒပ္ပေါစ-
 ငါတကားဟု ထောင်လွှားတတ်သော ဝိသေသမာန်လည်း၊ မာနဒပ္ပါ-တို့၊ နိဟတာ+မာနဒပ္ပါ
 ယေဟိတိ နိဟတမာနဒပ္ပါ။ [“ဒဗ္ဗာ”ဟု ရှေးစာအုပ်တို့၌ ရှိသည်။]

များကုန်သည်၊ န(ဟောန္တိ)၊ ဂဟပတိကာဝ-အိမ်ရှင်တို့သည်သာ၊ ဝါ-အိမ်ပိုင်ရှိသူတို့သည်သာ၊ ဗဟုကာ-များကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝါ-ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ နိဟတမာနတ္တာ-လည်းကောင်း၊ ဥဿန္တတ္တာစ-လည်းကောင်း၊ ပဌမ-စွာ၊ ဂဟပတိ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ နိဒ္ဒိသတိ-မူ၏၊ ဣတိ-ဤသို့မှတ်အပ်၏။

အညတရသ္မိဝါတိ-ဟူသည်ကား၊ ဣတရေသံ-ဂဟပတိမျိုးမှ တစ်ပါးကုန်သော၊ ကုလာနံ-အမျိုးတို့တွင်၊ အညတရသ္မိ-အမှတ်မထားတပါးပါးသော၊ (ကုလေ-အမျိုး၌၊ ပစ္စာဇာတောဝါ-စွဲ၍ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သော်လည်းကောင်း၊) ပစ္စာဇာတောတိ-ဟူသည်ကား၊ ပတိဇာတော-စွဲ၍ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်တည်း။

တထာဂတေ သဒ္ဓံ ပတိလဘတိတိ-ကား၊ ပရိသုဒ္ဓံ-ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော၊ ဓမ္မံ-တော်ကို၊ သုတွာ-ကြားနာရ၍၊ ဓမ္မဿာမိမိ-တရား၏ အရှင်ဖြစ်တော်မူသော၊ တထာဂတေ-မြတ်စွာဘုရား၌၊ (သဒ္ဓံ ပဋိလဘတိ၌စပ်)၊ (ယော ဘဂဝါ-

ဣတိ နိဟတမာနတ္တာ။ ။နိဂုံးကိုပြလို၍ ဣတိစသည်ကို မိန့်သည်။ ဣတိသဒ္ဓေါဝါ နိဒ္ဒဿနေ၊ ဧဝံ ယထာပုတ္တနယေနာတိ အတ္ထော၊-ဋီကာသစ်၊ ဤ ဋီကာသစ်၌ “ဣတိတိ ဝတွာ တပ္ပရာမသိတဗ္ဗံ ဒဿေတိ နိဟတမာနတ္တာတိ အာဒိနာ”ဟု ပဌမဖွင့်၏၊ ထိုအလို “ဣတိ (တသ္မာ) နိဟတမာနတ္တာ၊ ဣတိ (တသ္မာ) ဥဿန္တတ္တာစ”ဟု ပေးရလိမ့်သည်၊ ကျမ်းဆရာ၏အာဘော် ကျ-မကျကို စဉ်းစားပါ။

အညတရသ္မိ။ ။ဤ အညတရသ္မိသည် နိဒ္ဒါရဏ သမုဒါယကို ငဲ့နေသော နိဒ္ဒါရဏီယ ပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ကုလာနံ”ထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ ကုလာနံအရ၌လည်း ဂဟပတိ(ဝေဿ) ကုလကို တိုက်ရိုက်ဆိုပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ထိုကုလမှ တပါးသော ဓတ္တိယ၊ ဗြာဟ္မဏ၊ သုဒ္ဒတို့ကို ယူစေလို၍ “ဣတရေသံ”ဟု ဝိသေသနပြုသည်၊ “ဝါ”သဒ္ဓါသည် ဂဟပတိဝါ၊ ဂဟပတိပုတ္တောဝါတို့နှင့် တွဲဘက်ဖြစ်သော ပစ္စာဇာတောပုဒ်နောင် ထိုင်၍ အနက်ပေးမှ ကံချင်း၊ ကတ္တား ကတ္တားချင်း ဝိကပ်ပြုသော သဒ္ဓါထုံးစံကျသည်၊ ထို့ကြောင့် “ပစ္စာဇာတော” တိုင်အောင် ဝါသဒ္ဓါထည့်၍ အနက်ပေးရသည်။

ပစ္စာဇာတော။ ။“ပတိ+အာ+ဇာတော”၌ အာ ဥပသာရသည် အနက်မရှိဟု သိစေလိုသောကြောင့် “ပတိ+ဇာတော”ဖွင့်သည်ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ [“ဇေဗဓိရော”စသည်၌ “ဇာတိ+ဗဓိရော”မှ တိ၏ ဣကို ယ၊ တျကို စပြု၍ သရမနှောင်းဘဲ “ဇေ”ဟု ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဤ၌လည်း အာသရမပါဘဲ “ပစ္စာဇာတော”ဟုလည်း ရှိနိုင်မည်ထင်သည်။]

ပရိသုဒ္ဓံ ဓမ္မံ။ ။[ပရိသုဒ္ဓန္တိ ရာဂါဒိနံ အစ္ဆန္တမေဝ ပဟာနဒီပနတော (ပရိသုဒ္ဓံပါဌ်က ရာဂအစရှိသည်ကို စင်စစ်သာလျှင် ပယ်နိုင်ခြင်းကို ပြခြင်းကြောင့်) နိရုပက္ကိလေသတာယ သဗ္ဗသော သုဒ္ဓံ”ဟု ဋီကာတို့၌ ဖွင့်သည်။] တရားတော်သည် ရာဂစသော ကိလေသာတို့ကို ပယ်နိုင်ရကား ရာဂစသော အညစ်အကြေးရှိဖို့မှာ သာ၍ ဝေး၏၊ ထို့ကြောင့် “ပရိသုဒ္ဓံ”၌ ပရိကို “သဗ္ဗသော-အလုံးစုံ အကုန်အစင်”ဟု ဖွင့်သည်၊ “ပရိ-ထက်ဝန်းကျင်၊ ဝါ-အလုံးစုံ+သုဒ္ဓံ-စင်ကြယ်သော တရား”ဟုလို။

အကြင် မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သွာက္ခာတဓမ္မော-ကောင်းစွာဟောအပ်ပြီးသော တရား ရှိတော်မူ၏)၊ သော ဘဂဝါ-သည်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ၊ ခွေဝါဝတ-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓအစစ် ဖြစ်တော်မူပါပေစွ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သဒ္ဓ-ယုံကြည်မှုကို၊ ပတိလဘတိ-ရ၏။ [ဋီကာ၌ “ယော ဧဝံ”စသည်ဖြင့် အနိယမထည့်သည်။]

ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိတိ-ကား၊ ဧဝံ-သို့၊ ပစ္စဝေက္ခတိ-ဆင်ခြင်း၏၊ သမ္မာဓော ဃရာဝါသောတိ-သည်ကား၊ သဒ္ဓိဟတ္ထေ-အတောင်ခြောက်ဆယ်ရှိသော၊ (အတောင် ခြောက်ဆယ် ကျယ်သော)၊ ဃရေဝါ-အိမ်၌သော်လည်းကောင်း၊ ယောဇနသတန္တရေ ပိ-သမီးခင်မွန်း ၂-ယောက်တို့၏အကြား၌ ယူဇနာတစ်ရာရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ (ပဒေသေ)ဝါ-အရပ်၌သော်လည်းကောင်း၊ ဒွေ-၂ ယောက်ကုန်သော၊ ဇာယမ္ပတိ ကာ-မယားလင်တို့သည်၊ သစေပိ ဝသန္တိ-အကယ်၍မူလည်း နေရစေကုန်ဦးတော့၊ တထာပိ-ထိုသို့ပင် နေရပါကုန်သော်လည်း၊ နေသံ-ထိုမယားလင်တို့၏၊ သကိဉ္စန သပလိဗောဋ္ဌေန-ကြောင့်ကြွဖွယ်နှင့် တကွဖြစ်သည်၏အဖြစ်၊ အနောက်အရှက်နှင့်

သဒ္ဓံ။ ။ပုထုဇဉ်တို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော သဒ္ဓါကို ဤနေရာ၌ “သဒ္ဓါ”ဟု ဆို၏၊ မှန်၏- ဓမ္မပ္ပမာဏ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ပါးကို ကြည်ညိုရာ၌ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ တရားကောင်း တရားမှန် ရှိ-မရှိကို ရှေးဦးစွာစဉ်းစား၍ တရားမှန်ရှိကြောင်းကိုသိမှ ကြည်ညိုကြသည်၊ ရူပပ္ပမာဏ-ရုပ်ကို ပမာဏပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်များကဲ့သို့ ရုပ်ချောရုံမျှဖြင့်လည်း မကြည်ညိုကြ၊ ယောသပ္ပမာဏပုဂ္ဂိုလ်များကဲ့သို့ အသံကောင်းရုံ၊ နာမည်ကျော်ကြားရုံမျှဖြင့်လည်း မကြည်ညို ကြ၊ လူဓပ္ပမာဏပုဂ္ဂိုလ်များကဲ့သို့ ခေါင်းခေါင်းပါးပါး ကျင့်ရုံမျှဖြင့်သော်မှလည်း မကြည်ညိုကြ၊ [သဒ္ဓန္တိ ပေါထုဇ္ဇနိကသဒ္ဓါဝသေန သဒ္ဓဟနံ၊ ဝိညုဇာတိကာနဉ္စိ ဓမ္မသမ္ပတ္တိဂ္ဂဟဏပုဗ္ဗိကာ သဒ္ဓါသိဒ္ဓိ၊ ဓမ္မပ္ပမာဏဓမ္မပ္ပသန္နဘာဝတော၊-ဋီကာသစ်။]

ဒွေဇာယမ္ပတိကာ။ ။“ဇာယမ္ပတိကာ”ဟု ဆိုလျှင် “မယားနှင့် လင်”၂-ယောက်ဟု သိသာသော်လည်း အချို့ယောက်ျား၌ မယားအများရှိတတ်သေး၏၊ ထိုသူတို့တွင် “မယား တစ်ယောက်သာရှိသူသော်မှ ဃရာဝါသသည် ကျဉ်းမြောင်းသေး၏၊ မယားအများရှိသူမှာ ပြောဖွယ်ရာပင် မလို”ဟု ပြလို၍ “ဒွေ”ဟု ဝိသေသနပြုရသည်။

သကိဉ္စန။ ။“ရောဒိ”ကိစ္စိဓာတ်သည် “မဒ္ဒန”အနက်ရှိ၏၊ ကိဉ္စေတိ မဒ္ဒတိတိ ကိဉ္စနံ (ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ရ၏)၊ အိမ်၌နေသူသည် ရာဂစသည်ရှိနေသောကြောင့် မိမိနှစ်သက်အပ် သော သက်ရှိသက်မဲ့ ဥစ္စာများအတွက် တကြောင့်ကြကြနှင့် နေရ၏၊ စိတ်ချလက်ချ မနေနိုင်၊ ရာဂစသည်က မိမိကိန်းရာသတ္တဝါကို နှိပ်စက်နေ၏၊ ထို့ကြောင့် ထို ရာဂစသည်ရှိသော အိမ်ရှင် ၂-ယောက်ကို “သဟ+ကိဉ္စနေန ယေ ဝတ္တန္တိ”အရ “သကိဉ္စန”ဟု ခေါ်သည်။

သပလိဗောဓေ။ ။ပရိပုဗ္ဗ၊ စုရာဒိ ဗုဒ္ဓိဓာတ်သည် ဟိသနအနက်ကို ဟော၏၊ ပရိဗုဒ္ဓယတိ- ထက်ဝန်းကျင် ညှဉ်းဆဲတတ်၏၊ ဣတိ ပလိဗောဓော၊ ရကို လပြု၊ လယ်ယာစသည်ရှိနေသူ

တကွဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဃာရာဝါသော-အိမ်ဟူသောအာဝါသသည်၊ ဝါ-
အိမ်ယာတည်ထောင်လှူတောင်သည်၊ သမ္မာဓောယေဝ-ကျဉ်းမြောင်း ကြပ်တည်း
သည်သာ။ [“သမ္မာဓော”၌ သံရှေးရှိသော ဗာဓောတ်သည် ဗျာဃာတ (နှိပ်စက်
ခြင်း)အနက်ကို ဟော၏၊ သံဥပသာရကြောင့် “ကျဉ်းမြောင်းကြပ်တည်း”ဟု
အနက်ပေးကြသည်။]

ရဇာပထောတိ-ကား၊ ရာဂရဇာဒိနံ-ရာဂမြူအစရှိသည်တို့၏၊ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ-
ထရာအရပ်တည်း၊ ဣတိ၊ မဟာအဋ္ဌကထာယံ-မဟာအဋ္ဌကထာ၌၊ ဝုတ္တံ၊ (ရာဂ
ရဇာဒိနံ-တို့၏၊) အာဂမနပထော-လာရာ လမ်းကြောင်းတည်း၊ ဣတိပိ-ဤသို့
လည်း၊ ဝဒန္တိ-နံ၏၊ အလဂ္ဂနဋ္ဌေန-မငြိကပ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အဗ္ဘော-
ကာသော ဝိယ-လွင်တီးခေါင်နှင့်တူ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အဗ္ဘောကာသော-မည်၏၊
ဟိ-ချဲ့၊ ပဗ္ဗဇိတော-ရဟန်းသည်၊ ပိဟိတဒ္ဓါရာဝါတပါနေသု-ပိတ်အပ်သော တံခါးမ၊
လေသောက်ပြုတင်းရှိကုန်သော၊ ပဋိစ္ဆန္နေသု-ဖုံးကွယ်အပ်ကုန်သော၊ ကုဋ္ဌာဂါရပေ၊
ဝိမာနာဒိသု-စုလစ်မွန်ချွန် အထွဋ်ရှိသောကျောင်း၊ ရတနာပြဿာဒိ၊ နတ်ဗိမာန်
အစရှိသော အရပ်တို့၌၊ ဝသန္တောပိ-နေရပါသော်လည်း၊ နေဝ လဂ္ဂတိ-မငြိ၊ န
သဇ္ဇတိ-မကပ်၊ န ဗဇ္ဈတိ-မစပ်ဖွဲ့၊ တေန-ကြောင့်၊ အဗ္ဘောကာသော ပဗ္ဗဇ္ဇာတိ-
ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ။

သည် ထိုလယ်ယာကို စောင့်ရှောက် လုပ်ကိုင်နေရသောကြောင့် ကုသိုလ်တရားကို လွတ်လွတ်
ကျွတ်ကျွတ် မလုပ်နိုင်၊ ထို လယ်ယာက ထို ကောင်းမှုအလုပ်ကို နောက်ရှက် ကန့်ကွက်
သကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏၊ ထို့ကြောင့် လယ်ယာစသည်ကို “ပလိဗောဓ (အနောက်အရှက်)”ဟု
ဆိုသည်၊ သဟ+ပလိဗောဓေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သပလိဗောဓာ (ဇာယမ္ပတိကာ)။ [ရာဂါဒိနာ
သကိဉ္စနဋ္ဌေန၊ ခေတ္တဝတ္တုအာဒိနာ သပလိဗောဓဋ္ဌေန၊-ဋီကာ။]

ရဇာပထော။ ။မဟာအဋ္ဌကထာ၏အဖွင့်သည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သာတည်း၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်
အဋ္ဌကထာ၌ “ရဇာပထောတိ ရာဂဒေါသ မောဟရဇာနံ+အာပထော (ရှေ့ရှုလမ်း)၊ အာဂမန
ဋ္ဌာနံတိ အဗ္ဘော”ဟု ဖွင့်၏၊ ဤ၌ပြအပ်သော ဝဒန္တိဝါဒသည် ထို အဋ္ဌကထာ၏ ဝါဒပင်တည်း။
[ဇာအုပ်များ၌ ရဇောပုဒ်က မနောဂဏာဒိဂိုဏ်းဝင် ဖြစ်သောကြောင့် “ရဇာပထော”ဟု
ရှိ၏၊ ထိုပါ၌ သင့်-မသင့်ကို “အာပထော”ဟု ဖွင့်သော အဋ္ဌကထာဖြင့် စဉ်းစားပါ။]

အဗ္ဘောကာသော ဝိယ။ ။“အဗ္ဘောကာသောသည် ပဗ္ဗဇ္ဇာကို လွင်တီးခေါင်ပုံသဏ္ဌာန်
ပေါ်အောင် ရုပ်ပုံဖော်ထားသော ရူပကအလင်္ကာတည်း”ဟု သိစေလို၍ “ဝိယ”ဟု ထည့်သည်၊
“ရဟန်းအဖြစ်ကတော့ ငြိကပ်တွယ်တာစရာ မရှိသည့်အတွက် လွင်တီးခေါင်ကြီးပါဘဲ”ဟုလို။
[ဋီကာသစ်၌ ရူပကအလင်္ကာအပြင်” ဥပမာတဒ္ဓိတ်ကိုလည်း ဝိယသဒ္ဓါကပြသည်”ဟု ဖွင့်သေး
၏၊ ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဖြစ်လျှင် “တဒ္ဓိတာ အဘိဓေယျလိင်္ဂါ”နှင့်အညီ ပဗ္ဗဇ္ဇာနှင့် လိန်တူအောင်
“အဗ္ဘောကာသာ”ဟု ရှိရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဥပမာတဒ္ဓိတ်ကို စဉ်းစားသင့်သည်။]

အပိစ-တစ်နည်းကား၊ ဃရာဝါသော-အိမ်ဟူသော အာဝါသသည်၊ ဝါ-
 အိမ်ယာတည်ထောင် လူ့ဘောင်သည်၊ သမ္မာဓော-ကျဉ်းမြောင်းကြပ်တည်း၏၊
 (ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်နည်း)၊ ကုသလကိရိယာယ-ကုသိုလ်ပြုခြင်း၏၊ ဩကာသာ
 ဘာဝတော-အခွင့်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ (“ကုသိုလ်များစွာပြုဖို့
 အခွင့်မရသောကြောင့်”ဟူလို။) အသံဝုတသင်္ကာရဋ္ဌာနံ-မပိတ်ဖုံးအပ်သော အမှိုက်
 စွန့်ရာအရပ်သည်၊ ရဇာနံ-ပကတိမြူတို့၏၊ ဝါ-ဖုံတို့၏၊ (သန္နိပါတဋ္ဌာနံ-ပေါင်းစု
 ကျရောက်ရာအရပ်သည်)၊ (ဟောတိ)ဝိယ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ (တထာ-ထို့အတူ)၊
 ကိလေသရဇာနံ-ကိလေသာတည်းဟူသော မြူဖုံတို့၏၊ သန္နိပါတဋ္ဌာနတော-
 ပေါင်းစုကျရောက်ရာအရပ်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ရဇာပထော-ကိလေသာမြူတို့၏
 ရှေးရှုလမ်းတည်း၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ-ရှင်ရဟန်းအဖြစ်သည်၊ အဗ္ဘောကာသော-လွင်တီးခေါင်
 တည်း၊ (ကသ္မာ-နည်း)၊ ကုသလကိရိယာယ-ကုသိုလ်ပြုခြင်း၏၊ ယထာသုခံ-
 ချမ်းသာသည့်အားလျော်စွာ၊ ဩကာသသမ္ဘာဝတော-အခွင့်၏ ထင်ရှားရှိသည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

☞

နယိဒံ သုကရံ၊ပေ၊ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ အယံ-ဤဆိုအပ်
 လတုံကား၊ သင်္ခေပကထာ-အကျဉ်းချုပ်စကားတည်း၊ ယဒေတံ သိက္ခတ္တယ ဗြဟ္မ
 စရိယံ-အကြင် သိက္ခာ ၃-ပါးအပေါင်းဟူသော မြတ်သောအကျင့်ကို၊ ဧကမ္ပိဒိဝသံ-

အပိစ။ ။ဧဝံ အကုသလကုသလပ္ပဝတ္တိနံ ဌာနာဌာနဘာဝေန (ဃရာဝါသသည် အကုသိုလ်
 ဖြစ်ဖို့ ဌာန၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့ အဌာနဖြစ်၍ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၏ ကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့ ဌာန၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့
 အဌာန၏အဖြစ်ကြောင့်) ဃရာဝါသပဗ္ဗဇ္ဇာနံ သမ္မာဓတ္ထောကာသတံ ဒဿေတွာ၊ ဣဒါနိ
 ကုသလပ္ပဝတ္တိယာ ဧဝ (အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ မပါသော ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏သာ) အဌာနဌာန
 ဘာဝေန (ဃရာဝါသ၏ အဌာန၏အဖြစ်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၏ ဌာန၏အဖြစ်ကြောင့်) တာသံ တဗ္ဘာဝံ
 (ထို ဃရာဝါသ ပဗ္ဗဇ္ဇာတို့၏ ထို သမ္မာဓ၏အဖြစ်၊ အဗ္ဘောကာသ၏အဖြစ်ကို) ဒဿေတုံ
 အပိစာတိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာသစ်။ [နောက်၌ “ကုသလကြိယာယ”ကိုကြည့်၍ ဤကျမ်းတက်ကို
 ဋီကာသစ် ဆိုသည်။]

နယိဒံ၊ပေ၊ ကထာ။ ။“ပဗ္ဗဇေယျန္တိ ပရိဗ္ဗဇေယျံ”တိုင်အောင် ပုဒ်တို့၏အဖွင့်သည်
 ပါရာဇိကဏ် သုဒ္ဓိန္နကဏ္ဍ၌လည်း ဤအတိုင်းပင် ပါ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဖွင့်များ၏ အဓိပ္ပါယ်
 ကို ထိုအဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာအတိုင်း သိပါ။ [အနည်းငယ် ထူးခြားသောအဖွင့်နှင့် ဖြည့်စွက်
 အပ်သော အဖွင့်ကိုကား အောက်ပါအတိုင်း သိပါ။]

သိက္ခတ္တယ ဗြဟ္မစရိယံ။ ။“သိက္ခာ ၃-ရပ်ဖြင့် သိမ်းယူအပ်သည့် မြတ်သောအကျင့်”ဟု
 ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ နိဿယ၌ ပေးခဲ့၏၊ ထိုအနက် မကောင်းပါ၊ ဘာကြောင့်နည်း....
 သင်္ဂဟိတပုဒ် မပါဘဲလျက် “သိမ်းကျုံး”ဟု အနက်ပေးသောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့်
 “ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိ”တုန်းက “ဗြဟ္မစရိယံ”အရ “ပရိယတ္တိ၊ ပဋိပတ္တိ၊ ပဋိဝေဓ”ဟူသော
 ဗြဟ္မစရိယ ၃-မျိုးကိုယူဖို့ရာ “သိက္ခတ္တယ သင်္ဂဟိတံ သကလသာသနံ”ဟု ဖွင့်ပြခဲ့သော်လည်း

တစ်နေ့မျှလည်း၊ အဓဏ္ဍံ-မကျိုးပြတ်သည်ကို၊ ဝါ-မကျိုး၊ မပေါက်၊ မပြောက်၊ မကျားသည်ကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ စရိမကစိတ္တံ-နောက်ဆုံးစိတ်သို့၊ ဝါ-စုတိစိတ်သို့၊ [စရိမကသဒ္ဓါသည် အဆုံးအနက်ကို ဟော၏၊ တစ်ဘဝ၏အဆုံးဟူသည့် စုတိစိတ်တည်း၊ စရိမကစိတ္တံတိ-စုတိစိတ္တံ။] ပါပေတဗ္ဗတာယ-ရောက်စေထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ-စင်စစ်ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်စုံစွာ၊ ဝါ-စင်စစ်ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်စုံအောင်၊ စရိတဗ္ဗံ-ကျင့်ထိုက်၏၊ စ-သည်သာမကသေး၊ ဧကဒိဝသမ္ဘိလည်း၊ ကိလေသမလေန-ကိလေသာ အညစ်အကြေးအားဖြင့်၊ (မလိနံဝယ် မလဉ္စ အဘိန္နဝိသေသန) အမလိနံ-အညစ်အကြေးမရှိသည်ကို၊ ကတွာ-၍၊ စရိမကစိတ္တံ-သို့၊ ဝါ-သို့၊ ပါပေတဗ္ဗတာယ-ကြောင့်၊ ဧကန္တပရိသုဒ္ဓံ-စင်စစ် ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်စွာ၊ ဝါ-အောင်၊ သင်္ခလိခိတံ လိခိတသင်္ခသဒိသံ-ခြင်အပ်သော ခရုသင်းနှင့်တူစွာ၊ ဓောတသင်္ခံ သပ္ပဋိဘာဂံ-ဆေးကြော ပွတ်တိုက်အပ်သော ခရုသင်းနှင့်တူသော အဖို့ရှိအောင်၊ စရိတဗ္ဗံ။

ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ-ဤသိက္ခာ ၃-ပါးဟူသော မြတ်သောအကျင့်ကို၊ အဂါရံ-အိမ်၌၊ အဇ္ဈာဝသတာ-နေသူသည်၊ အဂါရမဇ္ဈေ-အိမ်အလယ်၌၊ ဝသန္တေန-နေသူသည်၊ ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ-စင်စစ် ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်စုံစွာ၊ ဝါ-အောင်၊ ပေ၊ စရိတံ-

ဤနေရာ၌ကား ပါဠိတော်ဝယ် “စရိတံ”ဟူသော နောက်ကြိယာကိုထောက်၍ ကျင့်ထိုက်သော ပဋိပတ္တိ ဗြဟ္မစရိယကိုသာ ယူစေလိုသောကြောင့် “သင်္ဂဟိတ”ပုဒ်မပါဘဲ “သိက္ခတ္တယ”ဟုသာ ဝိသေသနပြုသည်၊ ပါရာဇိကဏ်နိဿယ၌လည်း ဤနိဿယအတိုင်းသာ ပြင်၍ပေးပါ။ [သိက္ခတ္တယံစ+တံ+ဗြဟ္မစရိယံစာတိ သိက္ခတ္တယ ဗြဟ္မစရိယံ။]

ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ စသည်။ ။သီလသိက္ခာကို ဖြည့်ကျင့်ရာ၌ တစ်ပါးတစ်လေမျှ ပေါက်ကြားခြင်းမရှိဘဲ အားလုံးပြည့်စုံသည်ကို “ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ”ဟု ဆိုသည်၊ “ပြည့်စုံ”ဟူရာ၌ အရေအတွက်သာပြည့်စုံ၍ စိတ်မစင်ကြယ်သော ကိလေသာအညစ်အကြေးဖြင့် ညစ်ညစ်နွမ်းနွမ်း ဖြစ်နေပါမူ “ပရိသုဒ္ဓံ”ဟု မဆိုနိုင်ရကား ထိုသို့ မညစ်နွမ်းအောင် ကျင့်ထိုက်ကြောင်း ပြလို၍ “ပရိသုဒ္ဓံ”ဟု ဆိုသည်၊ ပရိသုဒ္ဓံဖြစ်ရာ၌လည်း သာမန် ပရိသုဒ္ဓံ မဟုတ်၊ “ခရုသင်းပွတ်ကဲ့သို့ အလွန်ဖြူစင်သော ပရိသုဒ္ဓံ”ဟု ပြလို၍ “သင်္ခလိခိတံ”ဟု ပရိသုဒ္ဓံဖြစ်ပုံကို ဥပမာပြသည်၊ ထိုသို့ ပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံဖြစ်ရာ၌လည်း တစ်ရံတစ်ခါသာ ဖြစ်၍ တစ်ရံတစ်ခါ မဖြစ်သည်ကို ပယ်ရှားလိုသောကြောင့် “ဧကန္တ”ဟု ဆိုသည်။

သင်္ခလိခိတံ။ ။ရှေးစာအုပ်တို့၌ “သင်္ခလိခိတန္တိ”ဟု ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် ရှိသည်မှာ မကောင်းပါ၊ ဘာကြောင့်နည်း....“သင်္ခပကထာ”အစချီတုန်းက “တစ်ပုဒ်စီ တစ်ပုဒ်စီ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗတည်၍ မဖွင့်ဘဲ အချုပ်မျှ ဖွင့်ပြမည်”ဟု ဆိုခဲ့သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ စသည်၌လည်း ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် တည်၍ မဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်းတည်း။ [သီလသိက္ခာကဲ့သို့ သမာဓိသိက္ခာ ဝိပဿနာသိက္ခာတို့ကိုလည်း ဤနည်းမီ၍ ပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံဖြစ်အောင် ကျင့်ထိုက်ပုံကို သိပါ။]

ကျင့်ခြင်းငှာ၊ န သုကရ်-လွယ်ကူစွာ မပြုအပ်၊ ဝါ-မလွယ်ကူ၊ [သုကရ်၌ ကံဟော
 ခပစ္စည်းတည်း။] အဟံ-သည်၊ ကောသေစ-ဆံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ မသုစ-
 မုတ်ဆိတ် ကျင့်စွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဩဟာရေတွာ-ပယ်ရှား၍၊ ဝါ-ရိတ်၍၊
 ကသာယာရသ ပီတတာယ-သောက်အပ်သော ဖန်ရည်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊
 ဝါ-ဖန်ရည်ကို သောက်ပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ကာသာယာနိ-ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်
 သော၊ ဗြဟ္မစရိယံ-မြတ်သောအကျင့်ကို၊ စရန္တာနံ-ကျင့်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား၊
 အနုစ္ဆဝိကာနိ-လျောက်ပတ်ကုန်သော၊ ဝတ္ထာနိ-အဝတ်သင်္ကန်းတို့ကို၊ အစ္ဆဒေတွာ-
 ဆီး၍၊ ပရိဒဟိတွာ-ဝတ်ရုံ၍၊ အဂါရသ္မာ-အိမ်မှ၊ နိက္ခမိတွာ-၍၊ [အဂါရသ္မာသည်
 ဥပါတဝိသယ အပါဒါန်ဖြစ်၍ “နိက္ခမိတွာ”ဟု စပ်ပုဒ်ထည့်၍ဖွင့်သည်။]
 အနဂါရိယံ-အိမ်၏အစီးအပွားဖြစ်သော လယ်ထွန်ကုန်ရောင်း၊ နွားကျောင်းမှုမရှိရာ
 ရဟန်းဘောင်သို့၊ ယန္တုန ပဗ္ဗဇေယျံ-လူ့ကိစ္စများ၊ စွန့်ခွာထား၍၊ သွားရောက်ရပါ
 မူကား ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ(အယံ)-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ (သင်္ခေပကထာ-တည်း)။

စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇေယျံဟူသောပါဌ်၌၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊
 အဂါရသ္မာ-အိမ်၌နေခြင်း၏၊ ဟိတံ-စီးပွားဖြစ်သော၊ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္မံ-လယ်ထွန်
 ခြင်း၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်း အစရှိသောအလုပ်ကို၊ အဂါရိယံတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ-
 ၏၊ တဉ္စ-ထို အိမ်၌နေခြင်း၏ စီးပွားဖြစ်သော လယ်ထွန် ကုန်ရောင်း အစရှိသော
 အလုပ်သည်လည်း၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ-ရှင်ရဟန်းအဖြစ်၌၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊
 (ထိုသို့ အိမ်၌နေခြင်း၏ စီးပွားဖြစ်သော လယ်ထွန်ကုန်ရောင်း အစရှိသောအလုပ်
 မရှိရာအဖြစ်ကြောင့်)၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ-ကို၊ အနဂါရိယာတိ-ဟူ၍၊ ဉာတဗ္ဗာ-၏၊ အနဂါရိယံ-
 အိမ်၌နေခြင်း၏ စီးပွားဖြစ်သော လယ်ထွန်ကုန်ရောင်း အစရှိသော အလုပ်မရှိရာ
 ဖြစ်သော၊ တံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ-ထို ရှင်ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ ပဗ္ဗဇေယျံတိ-ကား၊ (ယန္တုန)
 ပရိဗ္ဗဇေယျံ-လူ့ကိစ္စများ၊ စွန့်ခွာထား၍၊ သွားရောက်ရပါမူကား ကောင်းလေစွ၊
 [တစ်နည်း၊ “(ယန္တုန)ပဋိပဇ္ဇေယျံ-ကျင့်ရပါမူကား ကောင်းလေစွ”ဟုလည်း မူကွဲရှိ
 ၏၊ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ “ပဗ္ဗဇေယျံတိ ပရိဗ္ဗဇေယျံ”ဟု ရှိ၏၊ ကံပုဒ်က
 “ဗြဟ္မစရိယံ”ဟုရှိမှ “ပဋိပဇ္ဇေယျံ-ကျင့်ရပါမူကား ကောင်းလေစွ”ဟု ဖြစ်နိုင်၏၊
 ဤ၌ကံပုဒ်က “ဗြဟ္မစရိယံ”မရှိဘဲ “အနဂါရိယံ”ဟုရှိသောကြောင့် “ပရိပဗ္ဗဇေယျံ”
 အဖွင့်က ကောင်းမည်ထင်သည်၊ “လူ့ကိစ္စများကိုစွန့်၍ ရဟန်းဘောင်သို့ သွားရမူ
 ကား ကောင်းလေစွ”ဟုလို။]

၁၉၂။ အပ္ပဝါတိ-ကား၊ သဟဿတော-တစ်ထောင်မှ၊ ဟေဋ္ဌာ-အောက်၌၊
 ဝါ-အောက်ဖြစ်သော၊ ဘောဂက္ခန္ဓော-စည်းစိမ်းအစုသည်၊ အပ္ပေါနာမ-အနည်းမည်
 သည်၊ ဟောတိ၊ သဟဿတော-မှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ (ဘောဂက္ခန္ဓော-သည်။)

မဟာ(နာမ)-အများမည်သည်၊ (ဟောတိ)၊ အာဗန္ဓနဋ္ဌေန-အပိုင်းအခြားအတိုင်း ဖွဲ့တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ ဉာတိဇေ-မိဘက်၊ ဖဘက် ဆွေမျိုးတို့သည်ပင်၊ ဉာတိပရိဝဇ္ဇော-ဉာတိပရိဝဇ္ဇ မည်၏၊ “ဆွေမျိုးအသိုက်အဝန်း မည်၏”ဟူလို။

အာဗန္ဓနဋ္ဌေန။ ။ပုတ္တော နတ္တာတိအာဒိနာ ပေမဝသေန သပရိစ္ဆေဒံ ဗန္ဓနဋ္ဌေန (ငါးသား ငါးမြေးစသော ချစ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် အပိုင်းအခြားနှင့်တကွ-သားလဲ သားအလိုက်၊ မြေးလဲ မြေးအလိုက် အပိုင်းအခြားဖြင့် နောင်ဖွဲ့တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်)-ဋီကာ။ [အာကို မရိယာဒါ အနက်ယူ၍ “သပရိစ္ဆေဒံ”ဟု ဖွင့်ဟန်တူသည်။]

စပ်ရာပုဒ်။ ။ဤ ဗန္ဓနဋ္ဌေနကို ဉာတိ၌စပ်ပါ။ ထိုသို့ နောင်ဖွဲ့တတ်သောကြောင့် “ဉာတိ ဖြစ်သူများ”-ဟူလို၊ ဋီကာသစ်၌ကား ဤပုဒ်ကို ပရိဝဇ္ဇော၌ စပ်၍ “ဧတေန အာဗန္ဓနတ္ထော ပရိဝဇ္ဇသဒ္ဓေါတိ ဒဿေတိ”ဟု ဖွင့်လေသည်။ သို့သော် ပရိဝဇ္ဇသဒ္ဓါ၏ အာဗန္ဓနအနက် အခြားနေရာ၌ မတွေ့ရသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ “ဉာတိနန္တိ မာတိတောစ ပိတိတောစ သမ္ပန္နာနံ”ဟု ပေတဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်၌ ဉာတိအတွက် သမ္ပန္နနအနက်ဖွင့် သကဲ့သို့ အာဗန္ဓနအနက်က အဓိပ္ပါယ်တ္ထ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာဗန္ဓနဋ္ဌေနကို ဉာတိနံ၌စပ်ရသော ဟိတ်ပါဌ်ဟူသာ ယူသင့်ပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။သက္ကတအဘိဓာန်၌ ဉာတိအရ အဖဘက် ဆွေမျိုးကိုသာ ယူ၏၊ “ဉာတိသာ လောဟိတ”ဟု လာရာဝယ် အဋ္ဌကထာတို့၌လည်း ဉာတိအရ အဖဘက် ဆွေမျိုးကိုသာ ဖွင့်တတ်၏၊ ဤနေရာ၌ကား ထိုကဲ့သို့ အဖဘက်ဆွေမျိုးကိုသာ မယူရ၊ သံယောဇဉ်ဖွဲ့တတ်သော မိဘက် ဖဘက်ဆွေမျိုး ၂-ဘက်လုံးကို ယူပါဟု သိစေလိုသောကြောင့် “အာဗန္ဓနဋ္ဌေန”ဟု ဟိတ်ကုရသည်။ [“ဉာတိပရိဝဇ္ဇ ပဟာယ”၌လည်း ဉာတိအရ “၂-ဖက်လုံး ဆွေမျိုးကိုစွန့်၍” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။]

ဉာတိ။ ။“ဉာတိ”ဟု ဧကဝစနန္တပုဒ်ကို စာအုပ်တို့၌ တွေ့ရ၏၊ သို့သော် မိဘက် ဖဘက် ၂-ဘက်ဆွေမျိုးတို့ကို ယူရမည်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ “အမှာက မေတေ ဉာယန္တိတိ ဉာတိ-ဤသူတို့သည် ငါတို့၏လူများဟု သိစေလိုသောကြောင့် ဉာတိ”ဟု ဗဟုဝစန ဝိဂ္ဂဟကို ဋီကာတို့၌ တွေ့ရသောကြောင့်လည်းကောင်း “ဉာတိ”ဟူသော ဗဟုဝစနန္တသာ အသင့် ဟု မှတ်ပါ၊ ဉာဓာတ်၊ တိပစ္စည်းဖြစ်သော်လည်း ပုလ္လိန်သာ။

ပရိဝဇ္ဇော။ ။ပိတာမဟ ပိတု ပုတ္တာဒိဝသေန ပရိဝဇ္ဇနဋ္ဌေန ပရိဝဇ္ဇော-ဋီကာ၊ [ပရိဝဇ္ဇတိ- အထက်၌ အဖ၊ အဖိုးစသည်၊ အောက်၌ သား မြေးစသည်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် လည်တတ်၏၊ ဣတိ ပရိဝဇ္ဇော၊ ပရိပုဗ္ဗ၊ ဝဇ္ဇ(ဝတုဓာတ်လည်း ဟူ၏) အပစ္စည်း၊ ဉာတိဇေ-ဆွေမျိုးတို့သည် ပင်+ပရိဝဇ္ဇော ဉာတိ ပရိဝဇ္ဇော-ထက်ဝန်းကျင် လည်တတ်သော ဆွေမျိုး၊ (ဝိသေသန ပရပဒ ကမ္မဓာရ်)၊ မြန်မာလို “ဆွေမျိုး အသိုင်းအဝိုင်း၊ ဆွေမျိုး အသိုက်အဝန်း”ဟု ခေါ်ကြသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဋီကာ၌ “ပရိဝဇ္ဇနဋ္ဌေန”ဟု ပရိဝဇ္ဇောအတွက် ဟိတ်ပါဌ်အသစ်ထည့်၍ ဖွင့်သောကြောင့် “အာဗန္ဓနဋ္ဌေန”သည် ပရိဝဇ္ဇော၏ ဟိတ်မဟုတ်ကြောင်း ဉာတိ၏ ဟိတ်သာ ဖြစ်ကြောင်း သာ၍ သိသာပြန်သည်။

သောပိ-ထို ဆွေမျိုး အသိုင်းအဝန်းသည်လည်း၊ ဝိသတိယာ-၂၀ မှ၊ ဟေဋ္ဌာ-
၌၊ ဝါ-အောက်သည်၊ အပေါ့နာမ-အနည်းမည်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဝိသတိယာ-
မှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ မဟာ(နာမ)-မည်သည်၊ (ဟောတိ)။

၁၉၃။ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတောတိ-ဟူသည်ကား၊ ပါတိမောက္ခသံဝရေန-
ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့်၊ သမန္နာဂတော-ပြည့်စုံသည်၊ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နောတိ-
ကား၊ အာစာရေနစေ-အကျင့်နှင့်လည်းကောင်း၊ ဂေါစရေနစ-ကျက်စားရာ အရပ်
နှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္ပန္နော-ပြည့်စုံသည်၊ (ဟုတွာ ဝိဟရတိဌိစပ်)၊ အဏုမတ္တေသု
တိ-ကား၊ အပ္ပမတ္တကေသု-နည်းသောအတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇေသုတိ-ကား၊

သောပိ(ဟိ)။ ။ “သောဟိ”ဟု မူကွဲရှိ၏၊ သို့သော် ရှေ့ဝါကျကို ခိုင်မြဲစေသော ဒဠီ
လက္ခဏာ မရှိသောကြောင့် “သောဟိ”ဟု မရှိသင့်၊ ဘောဂက္ခန္ဓနှင့် အပ္ပချင်း မဟာချင်း
နာမည်တူသည်အတွက် ပေါင်းဆည်းခြင်း လက္ခဏာသာရှိသောကြောင့် သမ္ပိဏ္ဏနုတ္တ ပိသဒ္ဓါ
ဖြင့် “သောပိ”ဟုသာ ရှိသင့်ပါသည်။

ပါတိမောက္ခ၊ ယ၊ သံဝုသော။ ။ ဤပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ အစိတ်စနုတ္တကို ပါစိတ်
ဘာသာဋီကာ-ဘိက္ခုနောဝါဒဝဂ်၊ ဩဝါဒသိက္ခာပုဒ်၌ ပြခဲ့ပြီ၊ “သံဝုတော-စောင့်စည်းအပ်”ဟု
မပေးရ၊ သံဝုယတေ(သံဝရိယတေ)တိ သံဝုတံ+စောင့်စည်းအပ်သော ကာယဒွါရ၊ ဝစီဒွါရ၊
[မနောဒွါရကို ပါတိမောက္ခသီလဖြင့် မစောင့်စည်းနိုင်သေး၊] သံဝုတံ ယဿ အတ္ထိတိ သံဝုတော၊
ဤသို့ပြ၍ “ပါတိမောက္ခသံဝရသီလဖြင့် စောင့်စည်းအပ်သော ကာယဒွါရ ဝစီဒွါရရှိသည်”ဟု
ပေးရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌လည်း “ပိဟိတကာယဝစီဒွါရော”ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိဖွင့်သည်၊
အဋ္ဌကထာ၌ “သမန္နာဂတော”အဖွင့်လည်း ဗဟုဗ္ဗိသမာသံ ပြပင်တည်း။

အာစာရဂေါစရ။ ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့အား ဝါးပေးခြင်း၊ အိမ်မိုးမှု
စသည်ဖြင့်ပြုဖို့ရန် သစ်ရွက်ပေးခြင်းစသော ကုလဒူသနအမှုများကို အနာစာရဟု ဆို၍
ထိုအမှုများကို မပြုဘဲ ဝိနည်းတော်နှင့်အညီ ပြုကျင့်ခြင်းကို “အာစာရ”ဟု ဆို၏၊ ပြည့်တန်ဆာမ
စသည်တို့၌ ကျက်စားမှုမပြုဘဲ သဒ္ဓါတရားရှိသောအိမ်တို့၌သာ ကျက်စားခြင်းကို “ဂေါစရ”ဟု
ဆိုသည်၊ ထို့ထက် အကျယ်ကိုလည်း ဆိုသေး၏၊ ထို အာစာရ ဂေါစရနှင့် ပြည့်စုံသော
ရဟန်းတော်ကို “အာစာရဂေါစရသမ္ပန္န”ဟု ခေါ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နောမှ စ၍ သိက္ခာတိသိက္ခာပဒေသုတိုင်အောင်
ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော၏ အကျယ်ပြစကားဟု မှတ်ပါ၊ ဤ စကားများလည်း ပါတိမောက္ခ
သံဝရသီလကိုပြသော စကားများပင်ဖြစ်သည်-ဟုလို့။ [အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နောတိအာဒိ
တဿေဝ ပါတိမောက္ခသံဝရသမန္နာဂမဿ ပပဉ္စဒဿနံ၊-ဋီကာ။]

အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု။ ။ အဏုမြူနှင့်တူသောကြောင့် အနည်းငယ်ကို “အဏုမတ္တ”ဟု
ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် “အပ္ပမတ္တကေသု”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဝဇ္ဇေသု၌ “အပြစ်”ဟူသည် အာပတ်အပြစ်
အကုသိုလ်အပြစ် ၂-မျိုးလုံးတည်း၊ ထို့ကြောင့် လွန်ကျူးလိုသော ခေတနာမပါဘဲ သင့်အပ်သော
အနုခုဒ္ဒက(အလွန်ငယ်သော) အာပတ်များကိုလည်းကောင်း၊ အဆာတလွင်ဖြစ်သော အကုသိုလ်
စိတ်များကိုလည်းကောင်း “ဝဇ္ဇ”ဟု ယူပါ။

အကုသလဓမ္မေသု-အကုသိုလ်တရားတို့၌၊ ဘယဒဿာဝီတိ-ကား၊ ဘယဒဿိ-ဘေးဟု ရှုလေ့ရှိသည်။ (ဟုတွာ ဝိဟရတိ၌စပ်)၊ သမာဒါယာတိ-ကား၊ သမ္မာ-မဖေါက်မပြန်၊ ဝါ-ကောင်းစွာ၊ အာဒိယိတွာ-ယူ၍၊ သိက္ခတိသိက္ခာပစေသုတိ-ကား၊ သိက္ခာပဒေသု-သိက္ခာပုဒ်တို့တွင်၊ တံတံ သိက္ခာပဒံ-ထိုထို သိက္ခာပုဒ်ကို၊ သမာဒိယိတွာ-မဖေါက်မပြန်ယူ၍၊ ဝါ-ကောင်းစွာယူ၍၊ ဝါ-ဆောက်တည်၍၊ သိက္ခတိ-ကျင့်၏။ အယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော အဖွင့်သည်၊ ဧတ္ထ-ဤ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော အစရှိသောပါဌ၌၊ (တစ်နည်း) ဧတ္ထ-ဤ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိမည်သော ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၌၊ သင်္ခေပေါ-အကျဉ်းချုပ်တည်း၊ ဝိတ္ထာရောပန-အကျယ်ကိုကား၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ (မယာ) ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီး၊ ဝါ-ဆိုခဲ့ပြီ။

ဘယဒဿာဝီ။ ။ဒီသမာတ်၊ တဿိလအနက်၌ အာဝီပစ္စည်း၊ ဒဿိကား အာဝီ၏ ပရိယာယ် ဣပစ္စည်းတည်း၊ ထိုအပြစ်ကလေးသည်ပင် အတ္တာနုဝါဒဘေး၊ ပရာနုဝါဒဘေး၊ ဒဏ္ဍာဘေး၊ ဒုဂ္ဂတိဘေးဟူသော ဘေး ၄-ပါးတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် မြင်းမိုရ်တောင်လောက် ကြီးမားသောအပြစ်၊ ပါရာဇိကလောက် ကြီးမားသောအပြစ်ဟု ရှုလေ့ရှိသည်။

အဋ္ဌကထာ။ ။ဘယဒဿာဝီတိ စတုဗ္ဗိဓဿ ဘယဿ ကာရဏတ္တာ ဘယတော ဒဿနသီလော၊...ယော ဘိက္ခု အဏုမတ္တံ ဝဇ္ဇံ အဋ္ဌသဋ္ဌိယောနေသတသဟဿသုဗ္ဗေသိနေရ ပဗ္ဗတသဒိသံ ကတွာ ဒဋ္ဌံ သက္ကောတိ၊ ပေ၊ ယောပိ ဘိက္ခု သဗ္ဗလဟုကံ ဒုက္ကဋ္ဌ ဒုဗ္ဘာသိတု မတ္တံ ပဌမပါရာဇိကသဒိသံ ကတွာ ဒဋ္ဌံ သက္ကောတိ၊ အယံ၊ ပေ၊ ဘယတော ပဿတိနာမ၊-ဈာနဝိဘင်္ဂံ၊ သမ္မောဟဝိနောဒနိ။ [ဤ သီလက္ခန်အဋ္ဌကထာ၌ ဝဇ္ဇေသုအရ “အကုသိုလ်တရား” ဟု သာမညဖွင့်သော်လည်း ဈာနဝိဘင်း အဋ္ဌကထာ၌ အာပတ်ပါ ဖွင့်သည်ကို သတိပြုပါ။]

သမာဒါယ။ ။“သမ္မာတိ အဝိပရိတံ(မဖေါက်မပြန်)၊ သုန္တရံဝါ”ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်၏။ ထိုသို့ သမ္မာဖြစ်အောင် ကျင့်ခြင်းတည်းဟူသည် လေးလေးစားစား ကျင့်ခြင်း၊ အသက်ထက်ဆုံး မလွန်ကြူးမိအောင် ကျင့်ခြင်းတည်း။

သိက္ခတိ သိက္ခာပဒေသု။ ။“သိက္ခာပဒေသု”ဟု အပေါင်းနိဒ္ဒါရဏသမုဒါယကို ဆိုလိုက်လျှင် အစိတ်ဖြစ်သော နိဒ္ဒါရဏီယကို မဆိုသော်လည်း သိလောက်ပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သမာဒါယ သိက္ခတိ ကြိယာပုဒ်တို့၏ ကံကို ပါဠိတော်၌ မပါသော်လည်း “သိက္ခပဒံ”ဟု ကံပုဒ်ထည့်၍ အဋ္ဌကထာဖွင့်နိုင်သည်။ [သိက္ခာပဒေသုတိ ဝုတ္တေယေဝ တဒဝယဝဘူတံ သိက္ခာပဒံ သမာဒါယ သိက္ခတိတိ အတ္ထဿ ဂမ္ပမာနတ္တာ ကမ္မပဒံ န ဝုတ္တံတိ အာဟာတံတံ သိက္ခာပဒံတိ၊-ဋီကာသစ်။]

ဧတ္ထအစွဲ။ ။ဋီကာတို့၌ “ဧတ္တာတိ ဧတသ္မိံ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတောတိ ပါဌေ”ဟု ဖွင့်ကြ၏။ မိမိကား “ဧတ္ထ သင်္ခေပေါ-ဤ၌ အကျဉ်း၊ ဝိတ္ထာရော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဆိုခဲ့”ဟူသော တွဲဘက်စကားကို ကြည့်၍ “ဧတ္ထ-ဤသုမင်္ဂလဝိလာသိနိမည်သော ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၌”ဟု စွဲလိုက်ပါသည်။

စ-ဆက်၊ ကာယကမ္မ ဝစီကမ္မေနပေ၊ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါတိ ဧတ္ထ-ဌံ၊ အာစာရ ဂေါစရဂ္ဂဟဏေနေဝ-အာစာရ ဂေါစရသမ္ပန္နော သဒ္ဓါကိုယူခြင်းဖြင့်ပင်၊ ကုသလေ- အပြစ်မရှိသော၊ (ကုသလသဒ္ဓါ အနဝဇ္ဇအနက်ဟော)၊ ကာယကမ္မဝစီကမ္မ- ကာယကံ၊ ဝစီကံကို၊ ဂဟိတေပိ-ယူအပ်ပြီးပါသော်လည်း၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဣဒံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ နာမ-ဤအာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ မည်သည်၊ အာကာသေ ဝါ-ကောင်းကင်၌သော်လည်းကောင်း၊ ရက္ခဂ္ဂါဒီသုဝါ-သစ်ပင်ဖျား အစရှိသော အရပ်တို့၌သော်လည်းကောင်း၊ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ ပန-အဟုတ်ကား၊ ကာယဝစီဒ္ဓါရေသုယေဝ-ကာယဒ္ဓါရ၊ ဝစီဒ္ဓါရတို့၌သာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ၏ ကာယဒ္ဓါရ၊ ဝစီဒ္ဓါရတို့၌သာ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ တဿ-ထိုအာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ၏၊ ဥပ္ပတ္တိဒ္ဓါရဒဿနတ္ထံ-ဖြစ်ရာ

ကာယကမ္မပေ၊ ဇီဝေါတိ ဧတ္ထ။ ။ဧတ္ထကို “ကုသလေနာတိ ဝုတ္တံ”ဝယ် ဝုတ္တံ၌စပ်ပါ၊ ဂဟဏေနေဝစ၌ စသဒ္ဓါလည်း ပြတ်ပြီးစကားဝယ် စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ တက်လာသော ဝါကျာရဗ္ဗ ဇောတကတည်း၊ စောဒနာဖွယ်ရှိပုံကို “ဂဟိတေပိ”ဟူသော လက္ခဏာ အရစိစကား ထောက်၍ သိပါ၊ “ဂဟိတေပိ”သည် “ကိဉ္စာပိ ဂဟိတံ၊ ပန(တထာပိ)”နှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ “ဒဿနတ္ထံ”ကား ထို စောဒနာဖွယ်၏ အဖြေကိုပြသော စကားတည်း။

စောဒနာ။ ။ဆရာ ရှေ့၌ “အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော”သဒ္ဓါကို ဟောတော်မူခဲ့၏၊ ထို သဒ္ဓါဖြင့်ပင် အပြစ်ကင်းသော ကာယကံ၊ ဝစီကံကို ယူတော်မူအပ်ပြီး မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်အကျိုးငှာ “ကာယကမ္မ ဝစီကမ္မေန သမန္နာဂတော ကုသလေန”ဟု ဟောတော်မူအပ် ပါသနည်း၊ ဤသို့ စောဒနာဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ကာယကမ္မပေ၊ ဧတ္ထ”စသည်ကို မိန့်သည်၊ ဤဝါကျ၌ လိုရင်းကား-“ဧတ္ထ ဂဟိတေပိ ယသ္မာ ဣဒံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံနာမ ပေ၊ ကာယဝစီဒ္ဓါရေသုယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ တဿ ဥပ္ပတ္တိဒ္ဓါရဒဿနတ္ထံ ကာယကမ္မ ပေ၊ ကုသလေနာတိ ဝုတ္တံ”တည်း၊ (မြန်မာပြန်၍ ကြည့်ပါ။)

အာစာရပေ၊ ဂဟဏေနေဝ။ ။ရှေ့၌ “အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော”ကိုပင် “အာစာရ ဂေါစရဂ္ဂဟဏေနေဝ”ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် သမ္ပန္နပုဒ် အကြေကြပ်ပါ၊ မှန်၏-သမ္ပန္နပုဒ် မပါဘဲ အာစာရ ဂေါစရသဒ္ဓါသက်သက်ဖြင့် ကောင်းသော အာစာရဂေါစရ၊ မကောင်းသော အာစာရဂေါစရ ၂-မျိုးလုံးနှင့် ဆိုင်ရကား “ကုသလကာယကမ္မ ဝစီကမ္မ”ကို မယူနိုင်၊ သမ္ပန္နပုဒ်ပါမှ ယူနိုင်သည်။

ဂဟိတေပိ။ ။ထို အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နပုဒ်က “အာစာရနှင့်လည်းကောင်း၊ ဂေါစရနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံသည်”ဟု ဟောတော်မူသဖြင့် “အပြစ်ကင်းသော ကာယကံ ဝစီကံနှင့် ပြည့်စုံသည်”ဟု ဟောတော်မူရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် “ထို အာစာရပေ၊ သမ္ပန္နသဒ္ဓါဖြင့် ကုသလကာယကမ္မ ဝစီကမ္မကို ယူပြီးမဟုတ်ပါလော”ဟူသော စောဒနာမှုကို “အာစာရပေ၊ ဂဟိတေပိ”ဖြင့် ပြသည်၊ “အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နသဒ္ဓါဖြင့် ကုသလကာယကမ္မ ဝစီကမ္မကို ယူအပ်ပြီး ဖြစ်သည်ကား မှန်ပါ၏၊ သို့သော်လည်း”-ဟူလို။

ဒွါရကိုပြခြင်း အကျိုးငှာ၊ ကာယ၊ပေ၊ ကုသလေနာတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ၊ ပန-ဆက်၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ တေန-ထို ကာယကံ ဝစီကံနှင့်၊ သမန္နာဂတော-၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါ-စင်ကြယ်သော အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းရှိ၏။

ဝါ-သုတ္တန် တစ်နည်းကား၊ သမဏမုဏ္ဍိက ပုတ္တသုတ္တန္တဝသေန-သမဏမုဏ္ဍိက ပုတ္တသုတ္တန်နှင့် စပ်သဖြင့်၊ ဧတံ-ဤ ကာယကမ္မ ဝစီကမ္မေန သမန္နာဂတော ကုသလေနဟူသော စကားကို၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဟိ-မှန်၊ တတ္ထ-ထို သမဏမုဏ္ဍိကပုတ္တသုတ္တန်၌၊ ကတမေစ၊ပေ၊ ဝဒါမိတိ-ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ။ [ထပတိ-လက်သမား၊ ကုသလာ-အပြစ်မရှိကုန်သော၊ သီလာ-သီလတို့ဟူသည်၊ ကတမေစ-အဘယ်တို့နည်း၊ [ရဟန္တာများနှင့်လည်း ဆိုင်သောကြောင့် ကုသလသဒ္ဓါ သည် အနုဝဇ္ဇအနက်ကို ဟောရသည်။] ကုသလံ-အပြစ်မရှိသော၊ ကာယကမ္မ-ကာယကံလည်းကောင်း၊ ကုသလံ-သော၊ ဝစီကမ္မ-ဝစီကံလည်းကောင်းတည်း၊ ထပတိ၊အဟံ-သည်၊ ပရိသုဒ္ဓံ-ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော၊ အာဇီဝမ္ပိ-အသက်မွေး

ဥပ္ပတ္တိဒ္ဓါရဒဿနတ္ထံ။ ။အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်၌ “ကာယဝိညတ္တိသင်္ခါတေ ကာယဒ္ဓါရေ” စသော စကားအတိုင်း ကာယကံဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဒ္ဓါရဟူသည် ကာယဝိညတ်ဟူသော ကာယဒ္ဓါရတည်း၊ ဝစီကံဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဒ္ဓါရဟူသည် ဝစီဝိညတ်ဟူသော ဝစီဒ္ဓါရတည်း၊ “အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလသည် ထို ၂-ပါးသော ဒ္ဓါရ၌ဖြစ်၏”ဟု ပြခြင်းအကျိုးငှာ “ကာယကမ္မ၊ပေ၊ ကုသလေန”ဟု ဟောတော်မူပါသည်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ “သိဒ္ဓေ သတိပိ အာရမ္မော နိယမာယဝါ ဟောတိ၊ အတ္တန္တရဝိညာပနာယ ဝါ”ဟု ပရိဘာသာရှိ၏၊ ဤ၌လည်း “ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါ”ဟုချည်း ဟောတော်မူလျှင် အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလဖြစ်ကြောင်း ပြီးနိုင်ပါ၏၊ ထိုသို့ ပြီးနိုင်ပါလျက် “ကာယကမ္မဝစီကမ္မေန သမန္နာဂတော ကုသလေန”ဟု ဟောတော်မူခြင်းသည် အတ္တန္တရ ဝိညာပန-(အနက်အဓိပ္ပါယ်တစ်မျိုး)ကို သိစေရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ထိုအကျိုးဟူသည်လည်း “အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ၏ ကာယဒ္ဓါရ ဝစီဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်ပုံကို ပြရခြင်းတည်း”ဟု မှတ်ပါ။

မုဏ္ဍိက၊ပေ၊ ဝသေနဝါ။ ။မဇ္ဈိမပံ၊ ပရိဗ္ဗာဇကဝဂ်၌လာသော သုတ်တည်း၊ ထိုသုတ်၌ “ကတမေစ ထပတိ ကုသလာ သီလာ”ဟု ပုစ္ဆာထုတ်တော်မူ၍ “ကုသလံ ကာယကမ္မံ ကုသလံ ဝစီကမ္မံ”ဟု ဟောတော်မူပြီးလျှင် “ပရိသုဒ္ဓံ အာဇီဝံပိ ခေါ အဟံ ထပတိ သီလသ္မိ” ဟု ဟောတော်မူ၏၊ ထိုသုတ်၌ ဟောတော်မူပုံနှင့် ဤသာမညဖလသုတ် ပါဠိတော်၌ ဟောတော် မူပုံသည် ဂင်္ဂါရေနှင့် ယမုနာရေ ရောသကဲ့သို့ တစ်သဘောတည်းဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ ပါဠိတော်၌ မုဏ္ဍိကပုတ္တ သုတ္တန်နှင့် အဆက်အသွယ်မကင်းသော စကားသုံးနှုန်းတော်မူခြင်းဟု မှတ်ပါ၊ ဝါ သဒ္ဓါလည်း အနက်အဓိပ္ပါယ် တစ်မျိုးကိုပြသော အတ္တန္တရဝိကပ္ပန မဟုတ်၊ သုတ္တန်တစ်မျိုးကိုပြသော ဝိကပ္ပနတ္ထတည်း။ [ဣဒါနိ သုတ္တန္တရေန သံသန္တိတု မုဏ္ဍိကပုတ္တ သုတ္တန္တဝသေန ဝါ ဧဝံ ဝုတ္တံတိ အာဟ၊ ဝါသဒ္ဓေါစေတ္ထ သုတ္တန္တရသံသန္တနာသင်္ခါတအတ္တန္တရ ဝိကပ္ပနတ္ထော၊-ဋီကာသစ်။]

ဝမ်းကျောင်းကိုလည်း၊ သီလသွံ-သီလတစ်ပါးဟူ၍၊ ဝဒါမိ-ဟောတော်မူ၏၊ (တစ်နည်း) သီလသွံ-သီလပေါင်း၌၊ (ပရိယာပန္န-အကျုံးဝင်သော၊ သီလံ-သီလတစ်ပါးဟူ၍)၊ ဝဒါမိ၊ (တစ်နည်း) သီလသွံ-သီလအပေါင်းတွင်၊ (ဧကံ-တစ်ပါးသော၊ သီလံ-သီလဟူ၍)၊ ဝဒါမိ။] (ရှေးစာအုပ်များ၌ “ယသ္မာ ပန တေန သမန္နာဂတော၊ တသ္မာ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော” ဟု ရှိသေး၏)။

တသ္မာ-ကြောင့်၊ တဿာပိ ဒေသနာယ-ထို သမဏမုဏ္ဍိကပုတ္တသုတ္တန် ဒေသနာတော်ကိုလည်း၊ ပရိယာဒါနတ္ထံ-သိမ်းယူခြင်းအကျိုးငှာ၊ ဧတံ-ဤကာယကမ္မ ဝစီကမ္မေန သမန္နာဂတော ကုသလေနဟူသော စကားကို၊ (ဘဂဝတာ) ဂုတ္တံ-မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သီလသမ္ပန္နောတိ-ကား၊ ဗြဟ္မဇာလေ-ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌၊ ဂုတ္တေန-ဟောတော်မူ အပ်ပြီးသော၊ တိဝိဓေန-၃ ပါးအပြားရှိသော၊ သီလေန-သီလနှင့်၊ (စူဠ-မဇ္ဈိမ-မဟာသီလနှင့်)၊ သမန္နာဂတော-ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ၊ ဣန္ဒြိယေသ ဂုတ္တဒ္ဓါရော တိ-ကား၊ မနုဉ္ဏဋ္ဌေသု-မနိန္ဒြေဟူသော ၆-ပါးမြောက်ရှိကုန်သော၊ ဣန္ဒြိယေသု-ဣန္ဒြေတို့၌၊ ပိဟိတဒ္ဓါရော-ပိတ်အပ်ပြီးသော တံခါးရှိသည်၊ ဟောတိ။

သီလသွံ ဝဒါမိ။ ။သီလန္တိ ဝဒါမိ၊ (ပဌမာအနက်၌ သတ္တမိသက်သည်-ဟူလို၊) သီလသွံ ဝါ အာဓာရဘူတေ အန္တောဂဓံ ပရိယာပန္နံ (သီလအများ၌ အကျုံးဝင်သော သီလတစ်ပါးဟူ၍)၊ နိဒ္ဓါရဏသမုဒါယဘူတေ ဝါ ဧကံ သီလန္တိ ဝဒါမိ (သီလအများတွင် သီလတစ်ပါးဟူ၍ ဟောတော်မူသည်)၊-ဋီကာသစ်။

တသ္မာပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ။ရှေးစာအုပ်များ၌ “ယသ္မာ ပန တေန သမန္နာဂတော၊ တသ္မာ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော” ဟု ရှိ၏၊ အထက်(ရှေ့)၌လည်း ဤဝါကျမျိုးပါခဲ့၏၊ ထို့ကြောင့် ထပ်နေရကား ထိုစာရှိပုံသည် ကောင်းဟန်မတူ၊ နောက်ပြင် စာအုပ်၌ “ယသ္မာ”စသော ဝါကျလည်း မပါဘဲ “တသ္မာ တဿာပိ ဒေသနာယ ပရိယာဒါနတ္ထမေတံ ဂုတ္တံတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ” ဟု နိဂုံးဝါကျအဖြစ်ဖြင့် တွေ့ရ၏၊ ကောင်းသကဲ့သို့ ထင်သည်၊ ဋီကာ၌လည်း “ပရိယာဒါနတ္ထံ တိ ပရိဂ္ဂဟတ္ထံ (ထို သမဏမုဏ္ဍိကပုတ္တသုတ္တန် ဒေသနာတော်ကို ဤ၌သိမ်းယူခြင်းအကျိုးငှာ)” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဤပြင်ထားအပ်သောပါဌ်သာ ရှေးပါဌ်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဂုတ္တံ(ပိဟိတ) ဒ္ဓါရော။ ။ဂုတ္တံ၌ ဂုပဓာတ်၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းအနက်ဟော၊ “စောင့်ရှောက်” ဟူသည် လုံခြုံစေခြင်းတည်း၊ ဂေါပိယိတ္ထံ-စောင့်ရှောက်အပ်ပြီ၊ ဣတိ ဂုတ္တံ၊ ဂုတ္တံ+ဒ္ဓါရံ ယေနာတိ ဂုတ္တဒ္ဓါရော၊ [ဇိတိန္ဒြိယောကဲ့သို့ တတိယာဗဟုဗ္ဗိဟိ ပြုရသည်။] “ဂုတ္တံ-စောင့်ရှောက်” ဟူသည် “ပိတ်”နှင့် အဓိပ္ပါယ်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် “ပိဟိတ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်၊ အပိပုဗ္ဗ+ဓာဓာတ်၊ အပိမှ အကို ချေ၊ ခကို ဟ၊ အာကို ဣပြု၍ “ပိဟိတ”ဟု ဖြစ်၏၊ အပိဇိယိတ္ထံ-ပိတ်အပ်ပြီ၊ ဣတိ ပိဟိတံ။

သတိသမ္ပဇေညန သမန္နဂတောတိ-ကား၊ အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေတိ အာဒိသု-
 အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေ အစရှိကုန်သော၊ သတ္တသု-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဌာနေသု-
 အရာတို့၌၊ သတိယာစေဝ-သတိနှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္ပဇေညနစ-သမ္ပဇေညနှင့်
 လည်းကောင်း၊ သမန္နဂတော ဟောတိ၊ သန္တဋ္ဌောတိ-ကား၊ စတုသု-၄ ပါးကုန်
 သော၊ ပစ္စယေသု-ပစ္စည်းတို့၌၊ တိဝိဓေန-၃ ပါးအပြားရှိသော၊ သန္တောသေန-
 သန္တောသဖြင့်၊ သန္တဋ္ဌော-တင်းတိမ်ရောင့်ရဲသည်၊ ဟောတိ။ [အချို့စာအုပ်များ၌
 သန္တောသေန၏နောက်ဝယ် “သမန္နဂတော”ဟု ရှိ၏၊ ပိုဟန်တူသည်။]

သတိပေ၊ သမန္နဂတော။ ။သတိနှင့် သမ္ပဇေညကို သမာဟာရဒွန်တွဲ၊ “သတ္တသု
 ဌာနေသု”အရ ၇-ဌာနကား အကျယ်၌ လာပါလိမ့်မည်။ [သမ္ပဇေနာတိ-ကောင်းစွာ
 အပြားအားဖြင့် သိတတ်၏၊ ဣတိ သမ္ပဇေနော၊ သံ+ပ+ညဇာတ်၊ ကိယာဒိ နာ ပစ္စည်း၊
 အပစ္စည်း၊ သမ္ပဇာနဿ+ဘာဝေါ သမ္ပဇေည၊ ဘာဝအနက်၌ ဈာသက်၊ နျကို ဥပြု။]

တိဝိဓေန သန္တောသေန။ ။ဒီဝါဒိ တုသဇာတ်သည် တုဋ္ဌိ (နှစ်သက်ခြင်း) အနက်ကို
 ဟော၏၊ သမ္ပာ+တုဿနံ သန္တောသော၊ ကောင်းစွာနှစ်သက်ခြင်းကိုပင် “တင်းတိမ်ရောင့်ရဲခြင်း”
 ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုသန္တောသသည် ယထာလာဘသန္တောသ-ရသမျှဖြင့် အားရနှစ်သက်ခြင်း၊
 ယထာဗလသန္တောသ-မိမိ အားအစွမ်းအားလျော်စွာ အားရနှစ်သက်ခြင်း။ [ရောဂါကြောင့်
 မသင့်မြတ်သော ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၊ ဆေးတို့ကိုရလျှင် ဝိနည်းကို လေးစားသူဖြစ်၍
 သဘောတူသော ရဟန်း၏အထံဝယ်ရှိသော သင့်မြတ်သော ဆွမ်းစသည်ဖြင့်လဲ၍ မျှတခြင်းကို
 ဆိုသည်။] ယထာသာရပ္ပ သန္တောသ-လျောက်ပတ်သည်အားလျောက်စွာ ရောင့်ရဲခြင်း၊
 ကောင်းသော ဆွမ်းစသည်ကို ရလျှင် ထေရ်ကြီး၊ ဆရာသမားကြီးတို့အား လှူ၍ မိမိမှာ
 သင့်တော်သော ဆွမ်းစသည်ဖြင့် ရောင့်ရဲခြင်း၊ ဤသို့ ပစ္စည်း-၄-ပါးအတွက် သန္တောသ
 ၃-ပါးစီ ရှိရကား အားလုံး ၁၂-ပါးရှိသည်။

ပဏီတတရ သာမညဗလအဖွင့် ပြီး၏။

စုဋ္ဌ-မဇ္ဈိမ-မဟာသီလအဖွင့်

၁၉၄-၂၁၁။ ဧဝံ-ဤသို့၊ မာတိကံ-မာတိကာကို၊ နိက္ခိပိတွာ-ချထား၍၊ အနု
 ပုဗ္ဗေန-အစဉ်အားဖြင့်၊ ဘာဇေန္တော-ဝေဖန်တော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ကထဉ္စ၊ပေ၊
 ဟောတိတိ အာဒိ-အစရှိသောပါဠိရပ်ကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ၊ တတ္ထ-ထို ကထဉ္စ
 မဟာရာဇ အစရှိသောပါဠိရပ်၌၊ ဣဒမ္ဗိဿ ဟောတိ သီလသ္မိန္တိ-ကား၊ အဿ
 တိက္ခုနော-ထိုရဟန်း၏၊ ဣဒမ္ဗိ-ဤပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် လည်း၊
 ပါဏာတိပါတာ-ပါဏာတိပါတမှ၊ ဝေရမဏိ(ပိ)-ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည်လည်း၊
 (ဣဒမ္ဗိကို ထပ်ဖွင့်သည်)၊ သီလသ္မိ-သီလအပေါင်းတွင်၊ ဧကံ-တစ်ပါးသော၊
 သီလံ-သီလသည်၊ ဟောတိ-၏၊ (တစ်နည်း) သီလသ္မိ-သီလအများ၌၊ ဧကံ သီလံ

ဟောတိ၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကားအနက်၊ ဝါ-တစ်နည်းကား၊ ဧတံ-ဤ သီလသို့ ဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ပစ္စတ္တဝစနတ္ထော-ပဌမာ ဝိဘတ်၏အနက်၌၊ ဘုမ္မံ-သတ္တမိ ဝိဘတ်ရှိသော သဒ္ဒါတည်း။

ဟိ-မှန်၊ မဟာအဋ္ဌကထာယံ-မဟာအဋ္ဌကထာ၌၊ [ပစ္စတ္တဝစနတ္ထချင်း တူသော ကြောင့် ပေါင်းနိုင်ရကား ဟိမပါဘဲ “မဟာအဋ္ဌကထာယမ္ပိ”ဟုရှိလျှင် ကောင်း၏။] ဣဒမ္ပိ-ဤပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည်လည်း၊ တဿ သမဏဿ-ထို ရဟန်း၏၊ သီလံ-သီလသည်၊(ဟောတိ)၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အယမေဝအတ္ထော-ဤ ပဌမာဝိဘတ်၏ အနက်ကိုသာ၊ (ဧဝံဖြင့် နိဒ္ဒါရဏအနက်၊ အာဓာရဏအနက်ကို ကန့်သတ်သည်)၊ ဝုတ္တော-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီ၊ [အယမေဝ အတ္ထောတိ ပစ္စတ္တဝစနတ္ထောဧဝါ-ဋီကာ၊] သေသံ-ကြွင်းသောပုဒ်အပေါင်းကို၊ ဗြဟ္မဇာလေ-ဗြဟ္မဇာလသုတ်အဖွင့်၌၊ (မယာ)၊ ဝုတ္တနယေနေဝ-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ၊ (တုမေဟိ-အသင် သောတုတို့သည်)၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-သိထိုက်၏၊ ဣဒမဿ ဟောတိ သီလသ္မိန္တိ-ကား၊ ဣဒံ-ဤ သီလအပေါင်းသည်၊ အဿ-ထိုရဟန်း၏၊ သီလံ-သီလသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

ဣဒမ္ပိဿ ဟောတိ သီလသ္မိန္တိ။ ။ဣဒမ္ပိ၌ အပိသဒ္ဒါသည် “အဒိန္နာဒါနာ ဝေရမဏိ” စသော အခြားသီလတို့ကို ပေါင်း၏၊ သီလသ္မိန္တိ နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယအနက်ပေး၍ “ဧကံ သီလံ ဟောတိ”ဟု ထည့်ပါ-ဟူလို၊ ဋီကာသစ်၌ အာဓာရအနက်လည်း ဖွင့်သေး၏။

ပစ္စတ္တဝစနတ္ထောဝါ ဧတံ ဘုမ္မံ။ ။သီလသ္မိန္တိသည် ဣဒံပိ၌ ဣဒံနှင့် အနက်အရတူသော ကြောင့် ပဌမာအနက်၌ သတ္တမိဝိဘတ်ရှိသော သဒ္ဒါဖြစ်သည်၊ “ဥပမာ-ဝနပ္ပဂုဗ္ဗေ၌ သတ္တမိသည် ပဌမာအနက် သက်သက်သို့တည်း”ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ [“ဝနပ္ပဂုဗ္ဗေ၌ ပဌမာသိကို ဧပြေ” ဟုလည်း သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ ဆိုသည်။]

ဣဒမဿ သီလသ္မိန္တိ။ ။ဤပါဠိသည် ယခု ပါဠိတော်စာအုပ်များ၌ မရှိ၊ မဟာသီလ အဆုံးဝယ် “ဣဒံပိဿ သီလသ္မိန္တိ”၏နောက်၌ “ဣဒမဿ ဟောတိ သီလသ္မိန္တိ”ဟု ရှိရမည်၊ ထိုသို့ရှိမှသာ “ကထဉ္စ မဟာရာဇ ဘိက္ခု သီလသမ္ပန္နော ဟောတိ”ဟူသော ပုစ္ဆာ၏ ဝိသဇ္ဇန လည်းဖြစ်၊ နိဂုံးလည်းဖြစ်သည်၊ ထိုပါဠိ၌ “သီလသ္မိန္တိ”ဝယ် နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယအနက် မရနိုင် တော့၊ ဘာကြောင့်နည်း...သီလအများတွင် တစ်ပါးအပါအဝင် မဟုတ်ပါသောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “သီလံ ဟောတိတိ အတ္ထော”ဟု ပဌမာအနက်သာဖွင့်၍ “သီလသ္မိန္တိ ဧကံ သီလံ” ဟူသော အာဓာရအနက် နိဒ္ဒါရဏအနက် မဖွင့်၊ ပေါင်းစရာအနက် မရှိသောကြောင့် “ဣဒပိ”ဟု အပိသဒ္ဒါလည်း မလိုတော့။

ဋီကာသစ်။ ။ဣဒမဿ ဟောတိ သီလသ္မိန္တိတိဇတ္ထ မဟာသီလပရိယောသာနေန (မဟာ သီလပြီးဆုံးခြင်းကြောင့်) နိဒ္ဒါရိယမာနဿ အဘာဝတော (အပေါင်းမှ ထုတ်စရာ အနက်မရှိရ ကား) ပစ္စတ္တဝစနတ္ထောယေဝ သမ္ဘဝတိတိ အာဟ ဣဒံ အဿ သီလ ဟောတိတိ အတ္ထောတိ၊ တတော ယေဝစ ပါဠိယံ အပိဂ္ဂဟဏမကတံတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၂၁၂။ န ကုတောစိပေ၊ သီလသံဝရတောတိ-ကား၊ အသံဝရမူလကာနိ-
သီလကို မစောင့်စည်းခြင်းဟူသော အကြောင်းရင်းရှိကုန်သော၊ ယာနိဘယာနိ-
အကြင် ဘေးတို့သည်၊ (အတ္တာနုဝါဒဘေး၊ ပရာနုဝါဒဘေး၊ ဒဏ္ဍဘေး၊ ဒုဂ္ဂတိဘေး
တို့သည်)၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ-ဖြစ်တတ်ကုန်၏၊ တေသု-ထို ဘေးတို့တွင်၊ ယံ ဣဒံဘယံ-
အကြင်ဘေးသည်၊ သီလသံဝရတော-သီလကို စောင့်စည်းခြင်းကြောင့်၊ ဘဝေယျ-
ဖြစ်ရာ၏၊ [ဋီကာဟောင်းအလို သီလာသံဝရတော-သီလကို မစောင့်စည်းခြင်းကြောင့်၊
ဘဝေယျ-၏။] တံ(ဘယံ)-ထိုဘေးကို၊ ကုတောစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော၊ ဧကသံဝရ
တောတိ-တစ်ခုသော စောင့်စည်းခြင်းကြောင့်လည်း၊ [ဋီကာဟောင်းအလို၊ ဧကာ
သံဝရတောပိ-တစ်ခုသော မစောင့်စည်းခြင်းကြောင့်လည်း။] န သမနုပဿတိ-
မမြင်ရ၊ ဝါ-မတွေ့ရ၊ ကဿာ-အဘယ့်ကြောင့်နည်း၊ သံဝရတော-သီလကိုစောင့်စည်း

န ကုတောစိပေ၊ သံဝရတော။ ။ “ယာနိပေ၊ တေသု”တို့သည် “ယံ ဣဒံ၊ တံ”တို့၏
နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယကို အပိုထည့်ပါ၍တည်း၊ “ယံ ဣဒံ”၏စွဲနက်ကို ပါဠိတော် ရှေ့ဝါကျမှ
ဘယံပုဒ်ကိုယူ၍ ပြသည်၊ ယံ ဣဒံ ဘယံတုန်းက ဘယံကို ယူပြီးဖြစ်သောကြောင့် “န
ကုတောစိ ဘယံ”၌ ဘယံဟု အထူးမဆိုတော့ဘဲ “တံ”ဟု နိယမကိုသာထည့်သည်၊ ကုတောစိ
၏ စွဲနက်ကိုလည်း “ဧကသံဝရတောပိ”(တစ်နည်း) “ဧကာသံဝရတောပိ”ဟု ထည့်၍ဖွင့်သည်။

ဋီကာမူကွဲ။ ။ဋီကာဟောင်း၌ “သီလသံဝရတော”နေရာဝယ် “သီလာသံဝရတော”ဟု
(ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ၌)မူကွဲရှိ၏။ [စာအုပ်တို့၌ “သီလဿာသံဝရတော”ဟု ရှိသည်ကား
ပါဠိရင်းဟုတ်ဟန်မတူ။] “သီလဿ အသံဝရတော၊ သီလသံဝရာဘာဝတောတိ အတ္ထော”ဟု
အနက်ဖွင့်၏၊ ထိုအလို “အကြင်ဘေးသည် သီလကို မစောင့်စည်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်စရာရှိ၏၊
ထိုဘေးကို တစ်စုံတစ်ခုသော အသံဝရကြောင့် မမြင်မတွေ့ရ”ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ၊ ဤ
ဋီကာဟောင်းအဖွင့်ကို ဋီကာသစ်ဆရာ မနှစ်သက်သော်လည်း “ယဒိဒံ ပစ္စတ္ထိကတော”ဟူသော
ဥပမာနုကိုထောက်လျှင် “ယဒိဒံ သီလာသံဝရတော”ပါ၍သည်လည်းကောင်း၊ “ကုတောစိ
ဧကပစ္စတ္ထိကတော”ကို ထောက်လျှင် “ကုတောစိ ဧကာသံဝရတောပိ=ဧက+အသံဝရတောပိ”
ဟူသော ပါဠိသည်လည်းကောင်း သာ၍ လျော်သကဲ့သို့ ထင်သည်။

အဋ္ဌကထာမူ။ ။ဤ ဋီကာဟောင်း အဖွင့်အတိုင်းဆိုလျှင် အဋ္ဌကထာ၌ “န ကုတောစိ
ဘယံ သမနုပဿတိ၊ ယဒိဒံ သီလာသံဝရတောတိ ယာနိ အသံဝရမူလကာနိ ဘယာနိ
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တေသု ယံ ဣဒံ ဘယံ သီလာသံဝရတော ဘဝေယျ၊ တံ ကုတောစိ ဧကာသံဝရတောပိ
န သမနုပဿတိ”ဟု ရှိရလိမ့်မည်၊ ဤသို့ရှိမှုလည်း ဥပမာနုဝါကျ၏ စာသွားနှင့် ထပ်မီနိုင်သည်။

ပါဠိတော်အနက်။ ။ယဒိဒံ (ဘယံ)-သည်၊ သီလသံဝရတော-သီလကို စောင့်စည်းခြင်း
ကြောင့်၊ [ဋီကာဟောင်းအလို “သီလာသံဝရတော-သီလကိုမစောင့်စည်းခြင်းကြောင့်”] ဘဝေယျ-
၏၊ တံ ဘယံ-ကို၊ ကုတောစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော သီလသံဝရကြောင့်လည်း။ [ဋီကာဟောင်း
အလို “ကုတောစိ-တစ်စုံတစ်ခုသော သီလအသံဝရကြောင့်လည်း”] (သော ဘိက္ခု) န
ပဿတိ-မမြင်ရ၊ ဝါ-မတွေ့ရ။

ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-သီလကို စောင့်စည်းသည့်အတွက်၊ အသံဝရမူလဿ-မစောင့်စည်းခြင်းဟူသော အကြောင်းရင်းရှိသော၊ ဘယဿ-ဘေး၏၊ အဘာဝါ-မရှိခြင်းကြောင့်တည်း။

မုဒ္ဒါဘိသိတ္တောတိ-ကား၊ ယထာဝိဓာနဝိဟိတေန-အကြင်အကြင် အစီအရင်အတိုင်း စီစဉ်အပ်ပြီးသော၊ ခတ္တိယဘာဝိသေကေန-မင်းအဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သော အဘိသိက်ရေစင်ဖြင့်၊ မုဒ္ဒနိ-ဦးထိပ်၌၊ အဝသိတ္တော-သွန်းလောင်းအပ်သော၊ (“ရာဇာ”၌စပ်)၊ ယဒိဒံ ပစ္စတ္တိကတောတိ-ကား၊ ကုတောစီ-တစ်စုံတစ်ယောက်သော၊ ဧကပစ္စတ္တိကတောပိ-တစ်ယောက်သော ရန်သူကြောင့်လည်း၊ ယံ ဘယံ-အကြင်ဘေးသည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ တံ(ဘယံ)-ထိုဘေးကို၊ န သမနုပဿတိ-

သံဝရတော၊ပေ၊ အဘာဝေါ။ ။န ကုတောစီ ဘယံ ပဿတိ၏အကြောင်းကို အဋ္ဌကထာဆရာက ထည့်၍ဖွင့်သည်။ ထိုတွင် သံဝရတောသည် မူလပဓာနအကြောင်းတည်း။ “သီလကို စောင့်ခြင်းကြောင့် ထိုဘေးကိုမတွေ့ရ”ဟုလို၊ “အသံဝရမူလကဿ ဘယဿ အဘာဝါ”ကာ ထိုမူလအကြောင်းကြောင့် တစ်ဆင့်သိအပ်သော(ရအပ်သော) မူလီအကြောင်းတည်း။ ထို ၂-ပါးတွင် မူလအကြောင်းနှင့် မူလီအကြောင်းသည် သတ္တိမတူသောကြောင့် နောက်ဟိတ်ကို “အဘာဝါ”ဟု သွာဝိဘတ်ဖြင့် ထားသည်။

ဋီကာသစ်။ ။သံဝရတောတိ ဟေတု ဝတ္တာ တဒဓိဂမိတအတ္ထဝသေန (ထိုဟိတ်ဖြင့် သိအပ် ရအပ်သောအနက်နှင့် စပ်သဖြင့်) အသံဝရမူလကဿ ဘယဿ အဘာဝါတိပိ ဟေတု ဝဒတိ။ [ဤသို့ ဟိတ်ချင်း အားစွမ်းမတူသောကြောင့် သမုစ္စယတ္ထ စ သဒ္ဓါလည်း မပါရ၊ ရှေးစာအုပ်များ၌ “သံဝရတောစ”ဟု စသဒ္ဓါပါသည်မှာ မကောင်းပါ။]

မုဒ္ဒါဘိသိတ္တော။ ။“မုဒ္ဒံ+အဘိသိတ္တော မုဒ္ဒါဘိသိတ္တော”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရာ၌ အဘိဟူသော ကမ္မပ္ပဝစနိယနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် “မုဒ္ဒံ”ဟု ဒုတိယန္တထားရသော်လည်း အနက်မှာ “မုဒ္ဒံ+အဘိ-ဦးထိပ်၌”ဟု အဓိကရဏအနက်သာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “မုဒ္ဒနိ”အဖွင့်သည် “မုဒ္ဒံ+အဘိ”၏ အဖွင့်တည်းဟု မှတ်ပါ။ “သိတ္တော-သွန်းလောင်းအပ်”ဟုရာ၌ လက်ကဦးခေါင်း၏ အပေါ်၌ထား၍ အောက်သို့ သွန်းရသောကြောင့် ဟေဋ္ဌာအနက်ဟော “အဝ”သဒ္ဓါအပိုထည့်၍ “အဝသိတ္တော”ဟု ဖွင့်သည်။

ယထာ၊ပေ၊ ဘိသေကေန။ ။“ယထာ+ဝိဓာန-အစီအရင်အားလျော်စွာ”ဟူသည် အဘိသိက်သွန်းလောင်းရာ၌ ရှေးကလုပ်ရိုးအစီအစဉ်နှင့် မဆန့်ကျင်အောင်ပြုခြင်းတည်း။ ယထာ ဝိဓာနံ+ဝိဟိတော ယထာဝိဓာနဝိဟိတော-ရှေးအစီအစဉ်အားလျော်စွာ စီစဉ်အပ်သော၊ ရှေးထုံးစံအတိုင်း စီမံပြုလုပ်အပ်သော။ [ထို အစီအစဉ်ကို ဋီကာသစ်၌ ကြည့်ပါ။ ပခုက္ကူနိဿယသစ်၌လည်း မြန်မာပြန်အကျယ် ပါသည်။]

ခတ္တိယဘာဝိသေကေန။ ။“ခတ္တိယဘာဝါဝဟေန အဘိသေကေန-ခတ္တိယအဖြစ်ကို ဆောင်နိုင်သော အဘိသိက်သွန်းခြင်းအားဖြင့်”ဟု ဋီကာသစ် ဖွင့်၏။ ခတ္တိယဖြင့် ခတ္တိယဘာဝကို ဘာဝပ္ပဓာန ဘာဝလောပနည်းအားဖြင့်ယူ၍ “ခတ္တိယံ+အာဝဟော+အဘိသေကော ခတ္တိယဘာဝိသေကော”ဟု အလယ် အာဝဟပုဒ် အကြေကြံပါ။

မမြင်ရ၊ ဝါ-မတွေ့ရ၊ ကသ္မာ၊ (တံ န သမနုပဿတိ-နည်း)၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ နိဟတပစ္စာမိတ္တော-နှိမ်အပ်ပြီးသော ရန်သူရှိ၏၊ (တသ္မာ တံ န သမနုပဿတိ)။

အဇ္ဈတ္တတိ-ကား၊ နိယကဇ္ဈတ္တ-မိမိကိုမှီ၍ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တ၌၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ သန္တနေ-သန္တာန်၌၊ (“ပဋိသံဝေဒေတိ”၌စပ်)၊ ဣတိ အတ္တော၊ အနဝဇ္ဇသုခံတိ-ကား၊ အနဝဇ္ဇ-အပြစ်မရှိသော၊ အနိန္ဒိတံ-ပညာရှိတို့မကဲ့ရဲ့အပ်သော၊ ကုသလံ-ကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ (“သုခံ”၌စပ်)၊ သီလပဒဋ္ဌာနေဟိ-သီလလျှင်နီးစွာသော အကြောင်းရှိကုန်သော၊ အဝိပ္ပဋိသာရ၊ ရပ၊ ဓမ္မေဟိ-နှလုံးမသာမယာ မဖြစ်ခြင်း၊ ပါမောဇ္ဇဟူသော နုသောပီတိ၊ ဗလဝပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိတရားတို့သည်၊ ပရိဂ္ဂဟိတံ-ထက်ဝန်းကျင်ယူအပ်သော၊ (သိုင်းဝိုင်းအပ်သော)၊ ကာယိက စေတသိကသုခံ-ကာယိကသုခ၊ စေတသိကသုခကို၊ ပဋိသံဝေဒေတိ-ခံစားရ၏။ ။

ဧဝံ ခေါ၊ ပေ၊ ဟောတီတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ နိရန္တရံ-အကြားမရှိအောင်၊ ဝါ-အဆက်မပြတ်၊ ဝိတ္တာရေတွာ-ချဲ့၍၊ ဒဿိတေန-ပြအပ်သောပြီးသော၊ တိဝိစေန-၃ ပါးအပြားရှိသော၊ သီလေန-သီလနှင့်၊ သမန္နာဂတော-ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခု-သည်၊ သီလသမန္နောနာမ-သီလနှင့်ပြည့်စုံသော ရဟန်းမည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ နိရုံးအုပ်တော်မူ၍၊ သီလကထံ-သီလကထာကို၊ ဝါ-သီလနှင့်စပ်သော တရားစကားကို၊ နိဋ္ဌာပေသိ-ပြီးဆုံးစေတော်မူပြီ။

အဇ္ဈတ္တံ။ ။ အဇ္ဈတ္တ ၄-မျိုးကို အဇ္ဈတ္တတိက်အဖွင့် အဋ္ဌသာလိနိနှင့် ဘာသာဋီကာကို ကြည့်ပါ။ ထို ၄-မျိုးတွင် နိယကဇ္ဈတ္တကို ယူစေလို၍ “နိယကဇ္ဈတ္တ”ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် “အတ္တနောသန္တာနေ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။

အနဝဇ္ဇသုခံ။ ။ အနဝဇ္ဇကို အနိန္ဒိတံဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။ တစ်ချို့သုခသည် ကာမချမ်းသာဖြစ်၍ လောဘမူသောမနဿ ဖြစ်သောကြောင့် အကုသိုလ်အပြစ်ရှိ၏၊ ပညာရှိတို့လည်းကဲ့ရဲ့ထိုက်၏၊ ဤ သုခကား ထိုသို့ အပြစ်မရှိ၍ မကဲ့ရဲ့ထိုက်-ဟူလို၊ အပြစ်မရှိခြင်းမှာလည်း မိမိ စောင့်စည်းအပ်သော သီလက ကုသိုလ်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ကုသလသီလံ”ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုသီလသည် “ဟောတာဝိပ္ပဋိသာရာယ၊ သီလံ ပါမောဇ္ဇဟေတု သော” စသည်နှင့် အညီ၊ အဝိပ္ပဋိသာရ စသော အဆက်ဆက်အကျိုးတို့၏ အခြေခံပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် သီလပဒဋ္ဌာနေဟိ၊ ပေ၊ ပဿဒ္ဓိဓမ္မေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတံ”ဟု ဆိုသည်။ ထိုတရားတို့သည် သိုင်းဝိုင်းအပ်သောအခါ စိတ်ချမ်းသာမှု စေတသိကသုခဖြစ်၏၊ ထို စိတ်ကြောင့် စိတ္တရေပုံများသည် တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပြန့်နှံ့ရကား ကိုယ်၌ဖြစ်သော ကာယိကသုခလည်း ဖြစ်၏၊ ထိုသို့ ဖြစ်သည်ကို ခံစားရသည်-ဟု မိန့်တော်မူသည်။

စူဠ-မဇ္ဈိမ-မဟာသီလအဖွင့် ပြီး၏။

ဣန္ဒြိယသံဝရကထာ

၂၁၃။ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရဘာဇနီယေ-ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရဘာဇနီဉ္စ၊ စက္ခုနာရူပန္တိ (စက္ခု)-စက္ခုနာ ရူပံဟူသော ဤပါဌ်ဉ္စ၊ (သမဘိနိဝိဇ္ဇော-ကောင်းစွာ အကျုံးဝင်သော)၊ အယံ စက္ခုသဒ္ဓေါ-ဤ စက္ခုသဒ္ဓါသည်၊ ကတ္ထစိ-အချို့ပါဌ်ရပ်ဉ္စ၊ ဗုဒ္ဓစက္ခုမိ-ဗုဒ္ဓစက္ခုဟူသော အနက်ဉ္စ၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ ယထာ(ယေနကာရဏေန)-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ (အယံ စက္ခုသဒ္ဓေါ ကတ္ထစိ ဗုဒ္ဓစက္ခုမိ ဝတ္တတိ)၊ (တထာ=တေန ကာရဏေန-ကြောင့်)၊ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ ကောကံ ဝေါလောကေသီတိ-ဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရော-သံဂါယနာတင်ထေရ် အပေါင်းသည်)၊ အာဟ-ပြီ။ [ဗုဒ္ဓ စက္ခုနာ-ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိဉ္စ၊ အာသယာနုသယဉ္စာဏ်ဟူသော ဘုံရားရှင် တို့၏ စက္ခုတော်ဖြင့်၊ လောကံ-သတ္တလောကကို၊ ဝေါလောကေသိ-ကြည့်တော်မူပြီ။- (ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာဓန္ဓက၊ ဗြဟ္မယာစနကထာ)။]

ကတ္ထစိ-ဉ္စ၊ သဗ္ဗညုတာဉ္စာဏသင်္ခါတေ-သဗ္ဗညုတဉ္စာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ သမန္တစက္ခုမိ-သမန္တစက္ခုဟူသော အနက်ဉ္စ၊ (ဝတ္တတိ)၊ ယထာ(ကိံ ဝစနံ)-အဘယ်စကားကို၊ (ကော-အဘယ်သူသည်)၊ အာဟ-လျှောက်သနည်း၊ တထူပမံ

စက္ခုသဒ္ဓေါ။ ။ဤ စက္ခုသဒ္ဓါသည် ဗုဒ္ဓစက္ခု သမန္တစက္ခုစသော စက္ခုအမျိုးမျိုးကို ဟောနိုင်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း၊...သာမညသဒ္ဓါဟူ၍သည် ဝိသေသအနက်ကို ဝံ့လျက်ရှိသော ကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ထိုထိုပါဌ်ရပ်ဉ္စ အလိုရှိအပ်သော ဝိသေသအနက်ကို သာမညဖြစ်သော ဤစက္ခုသဒ္ဓါသည် ဟောနိုင်ရကား “ဗုဒ္ဓစက္ခုမိ ဝတ္တတိ”ဟု ဆိုသည်၊ သမန္တစက္ခုစသော အနက်များ၌ ဖြစ်နိုင်ပုံကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း သိပါ။

ဋီကာသစ်။ ။သာမညဿ (သာမညသဒ္ဓါ၏) ဝိသေသာပေက္ခတာယ (ဝိသေသအနက်ကို ဝံ့ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဣမ အဓိပ္ပေတောပိ ဝိသေသော (ဤနေရာ၌ အလိုရှိအပ်သော ဗုဒ္ဓစက္ခုဟူသော ဝိသေသအနက်ကိုလည်း) တေန အပရိစ္ဆတ္တော ဧဝ ဟောတိတိ အာဟ (ထိုစက္ခုဟူသော သာမညသဒ္ဓါသည် လက်မလွှတ်အပ်သည်သာ၊ ထို့ကြောင့် ဆိုသည်ကာ) စက္ခုသဒ္ဓေါ ကတ္ထစိ ဗုဒ္ဓစက္ခုမိ ဝတ္တတိတိ အာဒိ။

ဗုဒ္ဓစက္ခု။ ။သတ္တဝါတို့၏ သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေတို့၏အနုအရင့်ကို သိနိုင်သော ဣန္ဒြိယ ပရောပရိယတ္တိဉ္စာဏ်၊ အလိုအဇ္ဈာသယနှင့် အနုသယကို သိနိုင်သော အာသယာနုသယဉ္စာဏ် တော်၊ ဤ၂-ပါးသည် အခြားသော ရဟန္တာများနှင့် မဆက်ဆံဘဲ ဘုရားရှင်၏ ဉာဏ်တော် သာဖြစ်၏၊ စက္ခုဝိယာတိ စက္ခု-ပကတိမျက်လုံးကဲ့သို့ မြင်နိုင်သော ဉာဏ်၊ “ဗုဒ္ဓါနံယေဝ+စက္ခု”အရ ထိုဉာဏ်တော် ၂-ပါးသည် “ဗုဒ္ဓစက္ခု”မည်၏။

သမန္တစက္ခု။ ။သမန္တတော (သဗ္ဗသော)-အလုံးစုံအားဖြင့်+ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခုတိ သမန္တ စက္ခု-အလုံးစုံအားဖြင့် မြင်နိုင်သော သဗ္ဗညုတဉ္စာဏ်တော်။ [တထူပမန္တိ ပဗ္ဗတမုဒုပမံ (ဋီကာသစ်)၊ ဓမ္မမယံ ပညာမယံ (မဟာဝဂ္ဂ)။]

ပေ၊ သမန္တ စက္ခုတိ-ဟူသော၊ (ဧတံ-ဤစကားကို၊ သဟမ္ပတိ-သဟမ္ပတိဗြဟ္မာ သည်၊ အာဟ-လျှောက်ပြီး) [သုမေဓ-ကောင်းသော ပညာရှိတော်မူသော၊ သမန္တ စက္ခု-အလုံးစုံအားဖြင့် သိမြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ တထူပမံ-ထိုကျောက် တောင် ဥပမာရှိသော၊ ဓမ္မမယံ-ပညာအတိပြီးသော၊ ပါသာဒံ-ပြာသာဒ်ထက်သို့၊ အာရယု-တက်တော်မူ၍၊ (အဝေက္ခဿု-ဦးစပ်)။-(ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာဓန္ဒက၊ ဗြဟ္မယာစနကထာ။)]

ကတ္ထစိ-ဦး၊ ဓမ္မစက္ခုမိ-ဓမ္မစက္ခုဟူသော အနက်ဦး၊ (ဝတ္တတိ)၊ ဟိ-မှန်၊ ဝိရဇံ ပေ၊ ဥဒပါဒီဟိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဠိရပ်ဦး၊ အရိယမဂ္ဂတ္ထယပညာ-အောက် အရိယာမဂ် ၃-ပါး အပေါင်း၌ဖြစ်သော ပညာကို၊ (ဓမ္မစက္ခုတိ-ဓမ္မစက္ခုဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊) [ဝိရဇံ-ကင်းသော အပါယဂမနိယ ရာဂစသော မြူရှိသော၊ ဝီတမလံ-ကင်းသော ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာဟူသော အညစ်အကြေးရှိသော၊ ဓမ္မစက္ခု- သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သော မဂ်ပညာသည်၊ ဥဒပါဒိ-ထင်ရှားဖြစ်ပြီး၊ (မဇ္ဈိမပံ၊ ဗြာဟ္မဏဝဂ်၊ ဗြဟ္မာယုသုတ်။)]

စက္ခုပေ၊ ဥဒပါဒီတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဠိဦး၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာဒိညာဏံ- ပုဗ္ဗေနိဝါသအစရှိသော ဉာဏ်ကို၊ ပညာစက္ခုတိ-ပညာစက္ခုဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ။ [စက္ခု- ပညာစက္ခုသည်၊ ဥဒပါဒိ-ထင်ရှားဖြစ်ပြီး၊ ဉာဏံ-ဉာဏ်သည်၊ ဥဒပါဒိ-ဝိနည်း မဟာဝဂ္ဂ-ဓမ္မစက္ခုပဝတ္ထနသုတ်။] ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာတိ-ဟူ၍၊ အာဂတဋ္ဌာနေသု- လာရာပါဠိရပ်တို့၌၊ (“စက္ခုသဒ္ဓါ၏ လာရာပါဠိရပ်တို့၌”ဟုလို၊) ဒိဗ္ဗစက္ခုမိ- ဒိဗ္ဗစက္ခုဟူသော အနက်ဦး၊ ဝတ္တတိ။ [ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ-ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ဖြင့်၊

ဓမ္မစက္ခု။ ။ဓမ္မေသု-သစ္စာ ၄-ပါးတရားတို့၌+စက္ခု-မြင်တတ်သော ဉာဏ်တည်း၊ ဓမ္မစက္ခု-ဉာဏ်၊ အောက်မဂ် ၃-ပါး၌ဖြစ်သော ဉာဏ်တည်း၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်မှာ “အာသဝက္ခယဉာဏ်”ဟူသော အမည်ထူးရှိသောကြောင့် ဓမ္မစက္ခုဟု ဤနေရာ၌ မခေါ်ရတော့၊ သဋ္ဌာယနဝဂ္ဂသံယုတ် အဋ္ဌကထာ၌ အောက်မဂ် ၃-ပါး၊ အောက်ဖိုလ် ၃-ပါး၌ဖြစ်သော ဉာဏ်ကို ဓမ္မစက္ခုဟု ဖွင့်၏၊ ဥပရိပံ၊ ရာဟုလောဝါဒသုတ်၌ကား “ဣမသ္မိံ သုတ္တေ စတ္တာရော မဂ္ဂါ စတ္တာရိစ ဖလာနိ ဓမ္မစက္ခုန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ”ဟု အရဟတ္တမဂ်နှင့်တကွ ဖိုလ်အားလုံးကိုပင် “ဓမ္မစက္ခု”အမည်ပြုတော်မူသည်။

ဝိရဇံ ဝီတမလံ။ ။ဝိရဇန္တိ အပါယဂမနိယရာဂရဇာဒိနံ ဝိဂမေန ဝိရဇံ၊ [ဝိဂတော+ရဇော ယဿာတိ ဝိရဇံ။] ဝီတမလံတိ အနဝဿသဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာမလာပဂမေန (အကြွင်းမရှိသော ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာဟူသော အညစ်အကြေးမှ ကင်းခြင်းကြောင့်) ဝီတမလံ၊-ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂဋီကာ။ [ဝိတံ+မလံ ယဿာတိ ဝီတမလံ။]

ပညာစက္ခု။ ။ပညာယေဝ ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခုတိ ပညာစက္ခု၊ “ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်နှင့် အာသဝက္ခယဉာဏ်”ဟု ဋီကာသစ်ဆို၏။ [ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ-ဓမ္မစက္ခုပဝတ္ထနသုတ် ပါဠိတော် “စက္ခု ဥဒပါဒိ”၌ကား “တံ ပနေတံ စတူသု သစ္စေသု လောကီယ လောကုတ္တရမိဿကံ နိဒ္ဒိဋ္ဌန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ”ဟု သာရတ္ထဋီကာဖွင့်သည်။]

(“ပဿာမိ”စသည်၌စပ်)။-ပါရာဇိကဏ်၊ ဝေရဉ္စကဏ္ဍပါဠိတော်။] စက္ခုပဋိစ္စ ရူပေစာတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ပဿာဒစက္ခုမိ-ပဿာဒစက္ခုဟူသော အနက်၌၊ ဝတ္တတိ။ [စက္ခု-စက္ခုပဿာဒကိုလည်းကောင်း၊ ရူပေစ-ရူပါရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိစ္စ-စွဲ၍၊ (“စက္ခုဝိညာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”၌စပ်)။-မူလပံ၊ မဟာယမကဝဂ်၊ မဟာတဏှာ သင်္ခယသုတ် ပါဠိတော်။]

ပန-အတ္ထုဒ္ဓေါရသာမညမှတစ်ပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကို ဆိုဦးအံ့။ ဣဓ- ဤ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာဟူသော ပါဠိ၌၊ အယံ-ဤ စက္ခုသဒ္ဓါသည်။ ပဿာဒ စက္ခု ဝေါဟာရေန-ပဿာဒစက္ခု၏ ဝေါဟာရဖြင့်၊ ဝါ-ပဿာဒစက္ခု၏ နာမည်ဖြင့်၊ စက္ခုဝိညာဏေ-စက္ခုဝိညာဉ်ဟူသော အနက်၌၊ ဝတ္တတိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ဤ စက္ခုသဒ္ဓါ၏ ပဿာဒစက္ခု၏ နာမည်ဖြင့် စက္ခုဝိညာဉ်ဟူသော အနက်၌ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) စက္ခုဝိညာဏေန-စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့်၊ ရူပံ-ရူပါရုံကို ၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ ဣတိအယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ-ဤ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာဟူသော ပါဠိ၌၊ အတ္ထော-အနက်တည်း၊ သေသပဒေသုပိ-ကြွင်းသော ပုဒ်တို့၌လည်း၊ ယံ-အကြင် အဆုံးအဖြတ် စကားရပ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝတ္တဗ္ဗံ-ဆိုထိုက်သည်၊ သိယာ-ဖြစ်၏၊ တံ သဗ္ဗံ-ထိုအလုံးစုံသော အဆုံးအဖြတ်စကားရပ်ကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-၌၊ (မယာ) ဝုတ္တံ။

ဒိဗ္ဗစက္ခု။ ။ဒိဝိ+ဘဝံ ဒိဗ္ဗံ-နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပဿာဒစက္ခုနတ်မျက်စိကဲ့သို့ ဝေးသော အဆင်း၊ သေးငယ် မှု့များသော အဆင်းတို့ကိုလည်း မြင်နိုင်သောကြောင့် “ဒိဗ္ဗဝိယာတိ ဒိဗ္ဗံ၊ ဒိဗ္ဗစ+တံ+စက္ခုစာတိ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ (ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်)။

ပဿာဒစက္ခု။ ။ပဿာဒယတိ-မဟာဘုတ်တို့ကို ကြင်လင်စေတတ်၏၊ ပဿိဒတိတိ ဝါ ပဿာဒေါ၊ ပဿာဒေါစ+သော+စက္ခုစာတိ ပဿာဒစက္ခု၊ [ဤစက္ခု ၅-ပါးလုံးရှိတော်မူ သောကြောင့် ဘုရားရှင်သည် “စက္ခုမာ”မည်တော်မူ၏။

ဣဓ ပနာယံ။ ။အခြားနေရာ၌ “ဣဓပန”ဟု အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျလာလျှင် ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်တို့မှ ထုတ်၍ လိုရာအနက်တစ်ခုကို ပြ၏၊ ဤ၌ကား-“စက္ခုဝိညာဏေ ဝတ္တတိ”ဟု ဆိုသောကြောင့် ရိုးရာမကျသကဲ့သို့ ထင်ရ၏၊ အမှန်ဆိုလိုသည်မှာ-ဣဓ ပန စက္ခုသဒ္ဓေါ ပဿာဒစက္ခုမိယေဝ နိပ္ပရိယာယတော ဝတ္တတိ၊ ပရိယာယတော ပန နိဿယဝေါဟာရေန (မှီရာ စက္ခုပဿာဒ၏ နာမည်ဖြင့်) နိဿိတဿ ဝတ္တဗ္ဗတော စက္ခုဝိညာဏေပိ ဝတ္တတိ၊ ယထာ မဇ္ဇာ ဥက္ကဋ္ဌိံ ကရောန္တိတိ၊ ဤသို့ အကျယ်ဆိုလိုသော်လည်း စကားကျဉ်းအောင် “ပဿာဒစက္ခုဝေါဟာရေန စက္ခုဝိညာဏေ ဝတ္တတိ”ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်တော်မူသည်။

သေသပဒေသုပိ။ ။ပါဠိတော်၌ “စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ န နိမိတ္တဂ္ဂါဟိ ဟောတိ”စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏၊ ထို “န နိမိတ္တဂ္ဂါဟိ”စသည်ကို “သေသပဒေသု”ဟု ဆို၍၊ ဤ စက္ခုနာပုဒ်၌ လည်း အဋ္ဌကထာဝယ် ဖွင့်နေကျဖြစ်သော “သသမ္ဘာရကထာ”ဟူသော စကားသည် ကျန်သေး ၏၊ ထိုအကျန်ကို ဆည်းလို၍ “ပိ”ဟုလည်း ဆိုသည်။

အဗျာသေကသုခန္တိ-ကား၊ ကိလေသဗျာသေက ဝိရဟိတတ္တာ-ကိလေသာတို့ကို သွန်လောင်းထည့်ခတ်ရခြင်းမှ ကင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အဗျာသေကံ-ကိလေသာတို့ကို သွန်လောင်းထည့်ခတ်ရခြင်းမရှိသော၊ အသမ္ဘိဿ-ကိလေသာတို့နှင့်မရောသော၊ ဝါ-ကိလေသာတို့နှင့် မရောသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဟောတုမန္တဝိသေသန)၊ ပရိသုဒ္ဓ-ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော၊ အဓိစိတ္တသုခံ-လွန်ကဲသော စိတ်ဟူသော သမာဓိနှင့်ယှဉ်သောသုခကို၊ ပဋိသံဝေဒေတိ-ခံစားရ၏၊ ဣတိ-ဣန္ဒြိယသံဝရကထာ အပြီးတည်း။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဣန္ဒြိယသံဝရကထာ နိဋ္ဌိတာ”ဟု ပါသေး၏။]

ဗျာသေကသုခ။ ။ဝိ+အာ+သိစဓာတ်၊ ဏပစ္စည်းဖြင့် “ဗျာသေက”ဟု ဖြစ်၏၊ ဝိဝိဓံ-အထူးထူးအပြားပြား၊ အာသိဉ္ဇနံ-သွန်လောင်း(ထည့်ခတ်)ခြင်း၊ ဗျာသေကော-ခြင်း၊ စက္ခုနာရူပံ ဒိသ္မာ နိမိတ္တဂါဟီ-စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် ရူပါရုံကိုကြည့်၍ ပုံသဏ္ဌာန် နိမိတ်ကိုယူရာ၌ သုခဖြစ်၏၊ ထိုသုခသည် ရာဂကိလေသာကို သွန်လောင်း ထည့်ခတ်ရသော (ထိုသို့ ထည့်ခတ်နိုင်မှ အရသာရှိသော) သုခတည်း၊ မှန်၏-လှပသောအာရုံကို မြင်ရသော်လည်း ကိလေသာစိတ် ဖြစ်သူမှသာ ထိုအာရုံ၏အရသာကို ခံစားရ၏၊ ကိလေသာမဖြစ်သူ၌ အရသာမရှိ၊ ထိုသုခကို “ဗျာသေကသုခ” ဟုခေါ်ရ၏။ [ဥပမာ-အသားဟင်း၌ အနံ့အရသာကောင်းသော ဆီ၊ ဆား၊ ကရား၊ ဇီယာစသော အဆာတို့ကို ထည့်ခတ်ရ၊ ထည့်ခတ်မှလည်း အရသာရှိသကဲ့သို့တည်း။] ထိုသုခသည် ကိလေသာတို့နှင့် ရောနေသောကြောင့် “သမ္ဘိဿ-အပရိသုဒ္ဓ”ဖြစ်သည်။

အဗျာသေကသုခ။ ။နတ္ထိ+ဗျာသေကော ယတ္တာတိ အဗျာသေကံ၊ အဗျာသေကံစ+တံ+သုခံစာတိ အဗျာသေကသုခံ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို စောင့်စည်း၍ အသားကျလာသောအခါ “အဓိစိတ္တ”ဟု ဆိုအပ်သော သမာဓိဖြစ်၏၊ ထိုသမာဓိနှင့်ယှဉ်သော သုခကို “အဓိစိတ္တသုခ” ဟု ခေါ်၏၊ ထို အဓိစိတ္တသုခသည် ကိလေသာတို့ကို ထည့်ခတ်ရခြင်းမရှိသော အဗျာသေကသုခ၊ ကိလေသာတို့နှင့်မရောသော “အသမ္ဘိဿသုခ”တည်း၊ ထိုသို့မရောသောကြောင့် အပရိသုဒ္ဓလည်းဖြစ်၏၊ အဗျာသေကသုခဟူသည် ဤ သမာဓိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော အဓိစိတ္တသုခပင်တည်း။ [စိတ္တသီသေန ဟေတ္တ သမာဓိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော-ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ-ဋ္ဌ၊ ပဌမဂါထာအဖွင့်။]

နိကာ။ ။သတိ ဟိ သုဝိသုဒ္ဓေ ဣန္ဒြိယသံဝရေ (ဣန္ဒြိယသံဝရ အလွန်စင်ကြယ်လသော်) ပဓာနဘူတ ပါပကမ္မ ဝိဂမေန (အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿ ပြဋ္ဌာန်းသော ပါပကမ္မတို့၏ ကင်ရှင်းခြင်းကြောင့်) အဓိစိတ္တာနုယောဂေါ (သမာဓိကို အားထုတ်ခြင်းသည်) ဟတ္ထဂတော ဧဝ (လက်၌ရောက်ပြီး-ပိုင်နိုင်ပြီးဖြစ်တော့သည်သာ) ဟောတီတိ အာဟ-အဓိစိတ္တသုခံ ပဋိသံဝေဒေတီတိ။

ဣန္ဒြိယသံဝရကထာအဖွင့် ပြီး၏။

